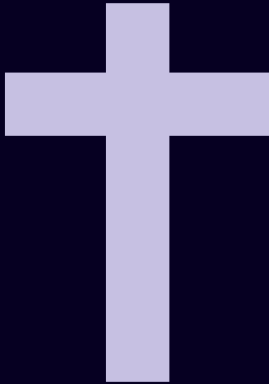

North Tanna New
Testament

The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu

North Tanna New Testament
The New Testament in the North Tanna Language of
Vanuatu
Le Nouveau Testament dans la langue du Nord Tanna
de Vanuatu

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: North Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

46e9a2b5-26b8-5301-a079-623f3a20ef8b

Contents

MATIU	1
MAK	89
LUK	141
JON	233
WƏK MĤN	307
ROM	386
1 KORIN	425
2 KORIN	458
KALESIA	480
EFESAS	496
FILIPAE	508
KOLOSI	517
1 TESALONAEKA	527
2 TESALONAEKA	535
1 TIMOTI	540
2 TIMOTI	552
TAETAS	560
FILIMON	566
HIPRUS	569
JEMES	604
1 PITA	614
2 PITA	626
1 JON	632
2 JON	643
3 JON	645
JUT	647
NOL ƏPƏN	651

Matiu

Namnusən Təwir Rəha Iesu Kristo Itəm Matiu Təməte

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Matiu

?Pah təməte naoa u? Matiu təməte naoa u. In etəm tuelef kit rəha Iesu. Nərgin kit mın u Lifae. Matiu in etəm Isrel itəm tatos mənı rəha takis rəha kapman rəha Rom. Məto Iesu təmaun-in məmə in otuwa rəhan kit etəmim.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte naoa u tatuwin o netəm Isrel, məto təməte e nəghatən Kris itəm tahmen əm e Bislama rəha netəm mın rafın ikın əh.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Naoa u tatılpin Oltesteman ne Niutesteman məto-inu in tatəghat-in tepət e nəghatən rəha ien mın rəha Uhgın aupən itəm kəməte e Oltesteman. E nian rəha Iesu, netəm Isrel kəmoatatig ahgin kapman rəha Rom. Kəmoatəsağın suah kit itəm otuwa mosmegəh ilat. Koataun-in suah u məmə Kristo, o Mesaea.

?Təməte naoa u o naka? Matiu təməte naoa u məmə otən-iarəp wir məmə Iesu in Kristo (Mesaea), etəm itəm Uhgın tinəmən rəkis məmə otəpanahl-ipa məmə otuwa mosmegəh Isrel. Matiu təməghat-in nəghatən tepət rəha Uhgın e Oltesteman itəm ien mın kotəghat-in Iesu, kən matəgətun məmə nəghatən mın u kotiet-pa e nəmegəhən rəha Iesu. Kən Matiu tolkeike məmə netəmim okotitun məmə Iesu in Kig itəm in ilis e kig mın rafın.

*Tipi Iesu Kristo rat mın
(Luk 3:23–38)*

¹ Inu nərgi tipi Iesu Kristo rat mın, kit in Kig Tefit, kən kit mın in Epraham.

² Epraham in tata rəha Aisak,

kən Aisak in tata rəha Jekop,

kən Jekop in tata rəha Juta ne pian mın,

³ kən Juta in tata rəha Peres ne Sera, rəhalau mama u Temar,

kən Peres in tata rəha Hesron,

kən Hesron in tata rəha Ram,

⁴ kən Ram in tata rəha Aminatap,

kən Aminatap in tata rəha Nason,

kən Nason in tata rəha Salmon,

⁵ kən Salmon in tata rəha Poas u rəhan mama Rehap,

kən Poas in tata rəha Opet u rəhan mama u Rut,

kən Opet in tata rəha Jese,

⁶ kæn Jese in tata ræha Kig Tefit.

Kæn Kig Tefit in tata ræha Solomon u ræhan mama in pøtan ræha Uria aupæn,

⁷ kæn Solomon in tata ræha Rehopoam,

kæn Rehopoam in tata ræha Apia,

kæn Apia in tata ræha Asa,

⁸ kæn Asa in tata ræha Jehosafat,

kæn Jehosafat in tata ræha Jehoram,

kæn Jehoram in pipi rat ræha Usia,

⁹ kæn Usia in tata ræha Jotam,

kæn Jotam in tata ræha Ahas,

kæn Ahas in tata ræha Hesekia,

¹⁰ kæn Hesekia in tata ræha Manase,

kæn Manase in tata ræha Amon,

kæn Amon in tata ræha Josaea,

¹¹ kæn Josaea in tata ræha Jekonaea ne pian min, kæn uarisig lan, tikiwir min ræha noanol min ræha Isrel kæmotæwik ilat motuwîn Papilon mæmæ ilat okotuwa slef min ræhalat.

¹² Kæn inu nærgi pipi min itæm tæmætuoun e nian noanol min ræha Isrel kæmotuwîn Papilon.

Jekonaea in tata ræha Sealtiel,

kæn Sealtiel in pipi ræha Serupapel,

¹³ kæn Serupapel in tata ræha Apiut,

kæn Apiut in tata ræha Eliakim,

kæn Eliakim in tata ræha Asor,

¹⁴ kæn Asor in tata ræha Satok,

kæn Satok in tata ræha Akim,

kæn Akim in tata ræha Eliut,

¹⁵ kæn Eliut, in tata ræha Eleasar,

kæn Eleasar in tata ræha Matan,

kæn Matan in tata ræha Jekop,

¹⁶ kæn Jekop in tata ræha Josep u iærman ræha Meri.

Kæn Meri tæmilæs Iesu, kæn kætaun-in mæmæ Kristo itæm Uhgîn tæmæn mæmæ otahl-ipa.

¹⁷ Tæmætuoun e Epraham mætoarus-pæn Kig Tefit, pipi rat min æm u neen kæmæte rækis nærgilat, ilat fotin. Kæn tæmætuoun min e Kig Tefit mætoarus-pæn noanol min ræha Isrel kæmotuwîn Papilon, pipi rat min ilat rafin fotin. Kæn tæmætuoun min e noanol min ræha Isrel kæmotuwîn Papilon mætoarus-pæn Kristo itæm Uhgîn tæmæn mæmæ otahl-ipa, pipi rat min ilat rafin fotin.

Naiiræn ræha Iesu Kristo
(Luk 2:1-7)

18 Inu namnusən rəha naiirən rəha Iesu Kristo. Mama rəha Iesu, nərgin u Meri, kinən rəkis məmə okos rəhan kətim kan məmə otətəu-pən suah kit, nərgin u Josep. Məto e nian kəsueamən əh muatig kitiəh, kən Josep təsuwinən əh mehm, məto Narmın Rəha Uhgın tinol məmə Meri tinəpək-əpək rəkis. 19 Kən rəhan iaguıhl Josep in etəm ətuatip, kən tatətəlig-in məmə otapəs Meri, məto in təsolkeikeən məmə otol Meri taulis, kən nikin təht məmə otəsən-iarəpən kəm netənim.

20 Məto nian nikin təmatəht məmə in otol nətəligən əh, kən nagelo kit rəha İəramərə təmuwa ron e napılaiirən mən-ipən kəm in məmə, “Josep, mipi Tefit rat. Onəkəsəginən məmə on-akit Meri məmə in rəham pətan, məto-inu suakəku əh tətətig lan, in təmisi-pən əm o Narmın Rəha Uhgın. 21 Kən in otıləs nətın kit iərman, kən onəkaun-in nərgin məmə Iesu məto-inu in otosmegəh rəhan mın netənim e nolən tərət mın rəhalat.”*

22 Natınnat mın rafın əh kəmotuwa kol əm nıpahrienən e nəghatən rəha İəramərə itəm rəhan kit ien təmən əupən ikin məmə, 23 “Pətan əkəku kit itəm iərman təsuwinən əh ron, otəpəs məwig, kən panıləs nətın kit iərman, kən okaun-in nərgin məmə Emanuel,” inu nıpətın təmə, “Uhgın tətətig kitat mın.”

24 Kən nian Josep təmaiir, kən təmətəu-pən əm nəghatən rəha nagelo rəha İəramərə. Kən təmuwin mit Meri muwa e rəhan latuənu məmə rəhan pətan, 25 məto in təməsuwinən əh mehm matuwin matuwin mətoarus-pən Meri tıləs nətın iərman. Kən Josep təmaun-in nərgin məmə Iesu.

2

Netəm-iasol kəmotairahgin Iesu

1 Iesu təmaiir əpəh nıtən rəha Jutia e taon Petlehem e nian Kig Herot Asol in təmatərəməyə lan. Kən uarisig ikin, netəm-iasol mın neen kəmotisi-par isəu motuwa Jerusalem. Kotenatig wir e nənən nıpəti məhau mın. Kən motuwa motətəpəh məmə, 2 “? Suakəku u in hiə, itəm in təmaiir məmə in kig rəha netəm Isrel? Emotehm rəhan məhau təməyə əpəh par, kən ekoatuwa məmə ekotos-ipən nisaiiən kəm in.”

3 Nian Kig Herot Asol təməto nəghatən əh, ilat netəm Jerusalem nıkilat rafın təmərat. 4 Kən təmərgəfimin pris asol mın ne iəgətun mın rəha Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel, kən matətəpəh olat məmə, “?Kristo itəm Uhgın tinəmən rəkis məmə otahl-ıpa, in otaiir hiə?” 5 Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “In otaiir əpəh taon Petlehem e nıtən rəha Jutia. Məto-inu ien kit rəha Uhgın əupən, təməte tol mın-nulan məmə, 6 ‘Ik

1:18: Luk 1:27,35

*

1:21: Iesu, nıpəti tatən məmə, “İəramərə tatosmegəh”

1:21: Luk 1:31; 2:21

1:23: Aes 7:14

1:25: Luk 2:21

2:2: Nam 24:17

Petlehem əpəh e nitən Juta, okol kəsənən məmə ik nat əpnəpən e netəm-iasol mən əpəh ikən Juta, məto-inu etəm-iasol kit otisipən lam, kən in otatehm wır rəhak mən netəm Isrel tahmenpən e etəm tatehm wır rəhan sipsip mən.’ ”

⁷ Kən Kig Herot Asol təmaun-in netəm kotenatig wır e nənən nıpəti məhau mən kotuwa tuəfimən anion ilat, matətapəh olat məmə məhau əh təmər ətuatip e nian naka, kən kəmotən-ipən nian rəha məhau kəm in. ⁸ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwın Petlehem motegəs-in wır suakəku. Nian onəkotehm un, kən nakotos nəghatən lan motuwa məmə io mən ekuwın mos-ipən nisaiiən kəm in.”

⁹⁻¹⁰ Nian kəmotəto nəghatən əh, kəmotiet motuwın, kən motehm məhau ilouin itəm kəmotehm əpəh par. Nian kəmotehm mən məhau əh, nıkilat təmagien təmagien. Kən məhau un təmaupən-in ilat muwın matətul ətuatip əh suakəku ilouin tətəpıl ikən. ¹¹ Kən kəmotuwın əh imə, motehm suakəku ilau rəhan mama Meri. Kən kəmotisin nulilat moatos-ipən nisaiiən kəm suakəku əh. Kən kəmotielig nautə e rəhalat kətim mən itəm nəmtilat tiəkis, moatos-ipən kəm in. Kəmoatos-ipən iaen u kol tatipit-ipit, ne nat kit mən itəm nəmiəwın təwır nian katuwan e nigəm, nərgin u frankinsens, ne fomat itəm nəmiəwın təwır, nərgin u mır.

¹² Kən Uhgın təmən-iəhau ilat e napılaiirən məmə okəsotitəlig-pənən o Kig Herot Asol. Kən inəh ilat kəmotawılək-in Kig Herot motuwın-pən e suatip pisin moatuwın iməlat ikən.

Josep ne Meri kəmiäləs İesu məhlagım məhaluwın əpəh İjip

¹³ Nian netəm kotenatig wır mən u kəmotiet rəkis mınəotuwin, kən nagelo kit rəha Uhgın təmuwa miet-arəpa o Josep e napılaiirən matən-ipən kəm in məmə, “Ətul uəhai, mıləs suakəku ilau rəhan mama, onəkəhlagım məhaluwın əpəh İjip. Kən onatəhlatig əh-ikən mətoarus-pən io əm ekən-ipinə mən kəm ik məmə onəkəhalitəlig-pa mən, məto-inu otəsuwəhən, Kig Herot Asol team-in suakəku u məmə otəhamnu.”

¹⁴ Kən əmun e nian əh lapın, Josep təmətul mıləs suakəku ilau rəhan mama məhlagım mətəhaluwın əpəh İjip. ¹⁵ Kən kəmətəhlatig e nıməptən əh mətoarus-pən Kig Herot Asol otimis. Nat u tinuwa məmə otol nıpahrienən e nəghatən itəm İərəməərə təmən rəkis əupən e nəghatən rəha ien kit tatən mınulan məmə, “Emaun-in nətik İərman məmə otiet rəkis İjip.”

Mopael mən rəha Kig Herot Asol kəmotəhamnu nisualkələh nəman

¹⁶ Kæn e nian Kig Herot Asol tæmitun mæmæ netəm kote-natig wir e mæhau min kæmæsotolæn næwian motawilæk-in motagim, kæn nikin tæmahmæ pik agin. Kæn in tæmahl-ipæn ræhan mopael min mæmæ okotuwîn Petlehem ne ikin min rafin titælau lan, mæmæ okoteam-in nisualkælæh iærman min itəm ræhalat nup tæsaprækis-inæn nup kæiu, kæn okotohamnu ilat rafin. In tæmitæpun nup kæiu næhlan mæto-inu nikin tæmæht mæmæ nian ætuatip æh itəm netəm kotenatig kæmotehm mæhau lan. ¹⁷ Natimnat min u tæmol næghatæn u tuwa mol nipahrienæn lan itəm ien Jeremaea tinæmæn rækis aupæn ikin mæmæ, ¹⁸ “Netəm Rama kæmotæto pætan kit tætasæk tætasæk mæto-inu tatæto tærat agin. Pætan æh in Rejel, in tætasæk o ræhan nisualkælæh. Kæn mæsolkeikeæn mæmæ suah kit otuwa mæghat milæs-ipær min ræhan nætæligæn mæto-inu ræhan min nisualkælæh kinotimis rafin.”*

Josep ne Meri ne suakæku kæmæhaliet Ijip mæhalitælig-pæn Nasaret

¹⁹ Uarisig e nian Kig Herot Asol tæmimis, mæto Josep ne Meri ne suakæku katæhlatig æh æpæh Ijip, kæn nagelo kit ræha Uhgîn tæmuwa o Josep e napilaiiræn kit matæn-ipæn kæm in mæmæ, ²⁰ “Josep. ætul milæs suakæku ne ræhan mama kæn mæhalitælig-pæn e næptæn æh Isrel, mæto-inu netəm min u kæmotolkeike mæmæ okotohamnu suakæku, ilat kinotimis rækis.” ²¹ Kæn Josep tæmætul milæs suakæku æh ne ræhan mama, kæn mæhalitælig-pæn min e næptæn æh Isrel.

²² Mæto nian Josep tæmæto mæmæ Akeleas tæmos næme ræhan tata Kig Herot Asol matæramæræ e Jutia, kæn in tæmægin nitælig-pænæn Jutia. Kæn Uhgîn tæmæghat kæm Josep e napilaiiræn kit min mæmæ in otæsuwînæn Jutia, kæn tæmiet muwîn ikin pisin e nitæn asol Kalili. ²³ Kæn kæmæhaluwîn mætæhlatig nitæn æh Kalili e taon kit, nærgin u Nasaret, mæmæ otol næghatæn ræha ien min ræha Uhgîn aupæn otuwa mol nipahrienæn. Ilat kæmotæn-ipæn mæmæ, “Okotæn mæmæ in etəm Nasaret.”

3

Jon Baptais tætamnus-iaræp næghatæn ræha Uhgîn

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-9, 15-17;

Jon 1:19-28)

¹ Nup min neen tinuwa minuwîn rækis, kæn Jon Baptais tæmiet-aræpa, kæn mætamnus-iaræp næghatæn ræha Uhgîn æpæh Jutia ikin taruæn-aruæn ikin, ² matæn mæmæ, “Otæuhlin itæmat e ræhatæmat nolæn rat min, kæn motuwîn o Uhgîn, mæto-inu, nian itəm Uhgîn otæramæræ e netæmim rafin tinatuwa iuæhkir.”

2:18: Jer 31:15 * **2:18:** E ves u, nærgin u Retiel, tatætul o mama min rafin ræha Isrel. **2:23:** Aes 11:1; 53:2; Luk 2:39; Jon 1:45 **3:2:** Mat 4:17; Mak 1:15

³ Jon Baptais u, itəm Aesea, ien rəha Uhgīn aupən, təmatəghat-in məmə, “Suah kit tətəun əpəh ikīn taruən-aruən ikīn matən məmə, ‘Itəmat, otol əpen-əpenə rəha ləramərə, kən motol rəhan suatip tətuatip.’”

⁴ Jon tatuwin e natimnat itəm kəmol e nīməme nat megəh kit katən məmə kamel, kən rəhan kətəut kəmol e nuwigi kau, kən nigīn nagwənən, tatun pitip ne nahui sukapak.*

⁵ Kən netəmim tepət kəmotisi-pən Jerusalem, ne ikīn mīn nītən Jutia, ne ikīn mīn iuəhkir o nəhau əh Jotan, kəmotuwa məmə okotəplan Jon. ⁶ Kən kəmotən-iarəp rəhalat nolən rat mīn, kən in təmol baptais elat e nəhau əh Jotan.

⁷ Məto nian Jon təməplan məmə Farisi mīn ne Satusi mīn tepət kəmotuwa məmə otol baptais elat, kən təmən-īpən kəm ilat məmə, “! Itəmat nəkotahmen e təgəluə mīn! Rəhatəmat nolən teko-eko. ?Nikitəmat təht məmə okəmə nəkoatol əm baptais u, kən onəkotagim tənin nalpīnən ne neməha rəha Uhgīn itəm otuwa? !Kəp! ⁸ Otol natimnat itəm koatəgətun məmə nəmotəuhlin nətəligən rəhatəmat, motapəs pahrien nolən rat mīn, kən motuwin o Uhgīn.

⁹ “Kən sotən atipən kəm itəmat e nausitən məmə itəmat nəkotətuatip əm məto-inu itəmat noanol mīn rəha Epraham. ! Kəp! Inu nat əpnapīn əm. Iatən kəm itəmat məmə nat əpnapīn kəpiel mīn əm, məto Uhgīn titun nəuhlinən ilat kotuwa noanol mīn rəha Epraham.† ¹⁰ Məto-inu roiu ne, Uhgīn tinətul matip rəkis məmə otahtil-pən nig əpəh e nəukətin. Kən okəmə nig kit təsoe-inən noan itəm təwir, kən in otahtil mərakin-pən e nigəm.

¹¹ “Roiu, iatol baptais etəmat e nəhau məto-inu, itəmat nəmotəuhlin rəhatəmat nətəligən o nolən rat mīn rəhatəmat. Məto etəmim kit otuwa itəm rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkis-in io. Kən io ləhau agīn, esahmen-pənən məmə ekiləs rəhan put tahmen e rəhan iolwək. Kən suah əh, in otol baptais etəmat e Narmīn Rəha Uhgīn ne nigəm. ¹² In tatətul matip o nakilən nolən rəha netəmim məmə otoor netəmim, tahmen-pən e etəm tətəsum matoor nagwənən təwir ne nagwənən tərət. Tatos nagwənən təwir matuwin latuənu. Məto tatərakin-pən nagwənən tərət e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə.”

3:3: Aes 40:3 * **3:4:** Jon tatuwin e natimnat itəm tahmen e rəha ien Elaija təmatuwin lan aupən.

(2 King 1:8, Sek 13:4). Netəm Isrel, nikilat tətəmatəht məmə Elaija otitəlig-pa mīn e nətueintən nian kit mīn məmə otol əpen-əpenə e netəmim o nuwamen rəha Kristo (Mal 4:5-6). Uarisig, Iesu təmuhapik lan məmə Jon in ien kit tahmen e Elaija itəm niki netəmim tətəht məmə otuwa mīn. (Mat 11:14, 17:10-13). **3:4:** 2 King 1:8

3:7: Mat 12:34; 23:33 † **3:9:** Netəm Isrel, nikilat təht məmə in nat asol məmə ilat noanol pahrien rəha Isrel, məto nat asol e niganəmti Uhgīn məmə netəmim okotəkəike kəuhlin rəhalat nətəligən kən motol nəwian. **3:9:** Jon 8:33,39; Rom 4:12 **3:10:** Mat 7:19; Luk 13:6-9 **3:11:** Jon 1:26-27,33; Wək 1:5

Jon tæmol baptais e Iesu
(*Mak 1:9-11; Luk 3:21-22*)

¹³ Kæn Iesu tæmiet e nitæn Kalili muwa e næhau Jotan mæmæ Jon otol baptais lan. ¹⁴ Mæto Jon tatæn-iæhau æskasik in mæn-ipæn mæmæ, “Tætuatip æm mæmæ ik onækol baptais lak. ?Tahro natuwa mæmæ ekol baptais lam?” ¹⁵ Mæto Iesu tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Kæp. Pæs otol næhlan roiu. E nolæn æh, kilau okioal nat kit itæm Uhgîn tolkeike.” Kæn Jon tæmegæhan-in.

¹⁶ Kæn Jon tæmol baptais e Iesu, kæn roiu agin Iesu tæmæ e næhau, kæn æmun nego e neai tæmeræh, kæn tæmæplan Narmin Ræha Uhgîn tæmeiuaiu-pa tahmen e mak, kæn mæpælæh-pær lan. ¹⁷ Kæn næwia Uhgîn tæmisi-pæn e neai matæn mæmæ, “Inu nætik keike itæm iakolkeike pik, kæn nikik tagien pik ron.”

4

Setan tæmos-ipæn-os-ipæn
kæm Iesu
(*Mak 1:12-13; Luk 4:1-13*)

¹ Kæn Narmin Ræha Uhgîn tæmæghat-pæn e niki Iesu mæmæ in otuwîn æpæh ikin taruæn-aruæn ikin mæmæ Setan otos-ipæn-os-ipæn kæm in. Kæn Iesu tæmuwîn ikin. ² Kæn Iesu tæmapæs nagwænæn o nian foti, e nærauiægæn ne lapin, kæn uarisig lan næumis tæmus pik. ³ Kæn Setan tæmuwa minatos-ipæn-os-ipæn kæm Iesu mæn-ipæn kæm in mæmæ, “Okæmæ ik Næti Uhgîn, æn-ipæn kæm kæpiel min pæs kotæuhlin ilat motuwa motol pîret lan.”

⁴ Mæto Iesu tæmuhalpin næghatæn ræha Setan mæmæ, “Kæmæte e Naoa Ræha Uhgîn mæmæ, ‘Netæmim okol kæsotatigæn e nagwænæn æm, mæto okotatig e næghatæn min rafin itæm tatisipæn o Uhgîn.’ ”

⁵ Kæn Setan tæmit Iesu mian æpæh Jerusalem, e nætuei nimæ æpæh ilis agin e Nimæ Ræha Uhgîn, ⁶ kæn mæn-ipæn kæm Iesu mæmæ, “Okæmæ ik Næti Uhgîn, ætipæn æpæh læhau e nisip, mæto-inu Naoa Ræha Uhgîn tatæn mæmæ, ‘Uhgîn otæn-ipæn kæm ræhan nagelo min mæmæ okoatehm wir ik, kæn motilæs æm ik ilis e nelmilat mæmæ nækæsorinæn nelkæm mæsin ne e kæpiel.’ ”

⁷ Kæn Iesu tæmuhalpin næghatæn ræha Setan mæmæ, “Naoa Ræha Uhgîn tatæn min mæmæ, ‘Okol nækæsotos-ipæn-os-ipænæn kæm ræhatæmat Iæramæra Uhgîn mæmæ otol nat kit, kæn mæmæ onækotæplan mæmæ in tætatig itæmat min, o kæp.’ ”

⁸ Kæn Setan tæmit min Iesu mian æpæh ilis e nitot asol, kæn tæmægætun in e kantri min rafin e nætueintæn, ne næsanænæn ræhalat, ne natimnat wir agin min rafin itæm kotatig lan, ⁹ kæn

təmən-ipən kəm Iesu məmә, “Natimnat rafin min əh, oekosipinə kəm ik məmә onatərəmərə olat, okəmә nəkisin-pa nulim kən məfak-pa kəm io.”

¹⁰ Kən Iesu təmuhalpın rəhan nəghatən məmә, “!Uwin isəu, Setan! Naoa Rəha Uhgın tatən məmә, ‘Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat İərəmərə Uhgın, kən in əm, onəkotol əm rəhan nətəligən.’ ”

¹¹ Kən Setan təmagım mapəs Iesu, kən nagelo min kəmotuwa motasitu lan.

Iesu tinətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgın e nitən Kalili

(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Kən e nian əh, kəmaskəlīm Jon Baptais kiləs-ipən e kalapus. Kən nian Iesu təməto nəghatən lan, kən in təmiet muwın e nitən Kalili. ¹³ Kən təmapəs natigən Nasaret, kən miet muwın əpəh ləhau e taon kit, nərgin u Kapaneam, iuəhkır o Lek Kalili, kən mətatig ikin əh e nitən asol rəha noanol min rəha Sepulun ne Nəptali aupən. ¹⁴ Təmuwın ikin əh məmә nəghatən rəha ien Aesea otuwa mol nıpahrienən lan itəm təməən aupən məmә, ¹⁵ “Nəptən rəha noanol rəha Sepulun, ne nəptən rəha noanol rəha Nəptali tatəməhl e suatıp tatuwın e lek Kalili, entənıpən-pən e nəhau Jotan. Inu nitən asol Kalili, ima İaihlua min. ¹⁶ Netəm ikin kəmotatig e napınəpən, məto kəmotəplan nəhag-əhagən asol kit. Kən tinatian, kən nəhag-əhagən asol təmasiəgəpın ilat itəm kəmotatig e napınəpən rəha nımısən u tatəfətəin ilat nian rafin.”

¹⁷ Kən mətuoun e nian əh, Iesu təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın matən məmә, “Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən motitəlig-pən o Uhgın, məto-inu nərəmərəən rəha Uhgın tinatuwa iuəhkır.”

Iesu təmaun-in netəmim kuwit məmә okotətəu-pən in

(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸ Iesu təmətalıwək e nıkalı Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu ilau pian, Antru ne Saimon, u nərgin kit min u Pita. İlau kətuərakın net e Lek Kalili məto-inu ilau etəmim mil rəha niuwən nəm min. ¹⁹ Kən təməən-ipən kəm ilau məmә, “Uea, mətəu-pa io, muea rəhak etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea etəmim mil rəha niuwən netəmim məmә okotuwa rəhak min netəmim.” ²⁰ Kən roiu agın, ilau kəmuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.

²¹ Kən Iesu təmalıwək muwın noan məsın min, kən məplan suah mil kəiu min ilau pian, nərgıluu u Jemes ne Jon, nəti Sepeti mil. Kətuəpələh e nıpəgnoa pot iləhal rəhalau tata matuəhl wır rəhalau net min, kən Iesu təmaun-in ilau məmә

okuea miauarisig-in in. ²² Kæn roiu agin, ilau kæmuætul muapæs pot ne tata ræhalau, kæn muætæu-pæn Iesu.

Iesu tæmægætun netæmim kæn matol-wir netæmim e nimisæn (Luk 6:17-19)

²³ Kæn Iesu tæmaliwæk ikin min rafin e nitæn Kalili, matægætun netæmim æpæh e nimæ min ræha nuæfiminæn, kæn matæn-iaræp namnusæn tæwir ræha næramærææn ræha Uhgîn kæm netæmim, kæn matol-wir netæmim itæm koatimis e nimisæn rafin, ne netæmim itæm nipætilat tærat o nimisæn rafin. ²⁴ Kæn namnusæn e Iesu tæmitælau rafin e profens ikin Siria, kæn netæmim kæmotæmik netæmim rafin itæm koatimis motuwa o Iesu, ræhalat nimisæn tol min-nulan: neen koatimis, neen nipætilat titahmæ, neen narmin rat tætätig elat, neen koatos nimisæn ræha mænig moataut, kæn neen nipætilat mæsin tæmimis. Mæto Iesu tæmol-wir ilat. ²⁵ Kæn nimanin netæmim kæmotiet e nitæn Kalili, ne ikin Tekapolis, ne Jerusalem æpæh Jutia, ne ikin pisin min neen æpæh Jutia, ne ikin min entænipæn-pæn e næhau Jotan, kæn ilat rafin kæmotuarisig-in Iesu.

5

Æpæh ilis e nitot, Iesu tæmægætun ræhan netæmim itæm koatuarisig-in in

¹ Nian Iesu tæmæplan nimanin netæmim itæm koatætæu-pæn in, kæn in tæmuwin æpæh ilis e nitot, kæn mæpælæh, kæn ræhan netæmim itæm koatuarisig-in in, ilat kæmotuwa. ² Kæn minætuoun matægætun ilat.

Netæmim itæm koatätig e næwiræn pahrien

Iesu tæmæn mæmæ,

³ “Nakoatätig e næwiræn pahrien nian nækoatilæs-iæhau itæmat, moatæn e nikitæmat mæmæ nakoatækul-pæn æm e Uhgîn. In næwiræn pahrien mæto-inu, itæmat netæmim ræha Uhgîn, kæn in tatæramæræ etæmat.

⁴ Nakoatätig e næwiræn pahrien nian nakoatasæk kæn nikitæmat titahmæ.* In næwiræn pahrien mæto-inu, Uhgîn otos-iæhau nikitæmat.

⁵ Nakoatätig e næwiræn pahrien nian næsotos-ipær atipæn itæmat. In næwiræn pahrien mæto-inu, o nian kit Uhgîn otos-ipinæ nætueintæn kæm itæmat u ræhan min.

⁶ Nakoatätig e næwiræn pahrien nian nakotolkeike pik e nikitæmat rafin agin mæmæ næmegæhæn ræhatæmat

4:23: Mat 9:35; Mak 1:39; Wæk 10:38   **4:24:** Mak 6:55   **4:25:** Mak 3:7-8

5:3: Aes 57:15   * **5:4:** Iesu tæsæn ætuatipæn ikin-u mæmæ suah kit tæmahro nikin titahmæ. Kæm-naka nikin titahmæ o nolæn rat ræhan, o kæm-naka nikin titahmæ mæto-inu suah kit tæmimis, o kæm-naka in nat kit min.   **5:4:** Aes 61:2-3; Nol æpæn 7:17   **5:5:** Sam 37:11

okotətuatip e niganəmti Uhgın. In nəwırən pahrien məto-inu, Uhgın otol rəhatəmat nəmegəhən kotətuatip e niganəmtin.

⁷ Nakoatətig e nəwırən pahrien nian nakotasəkitun netəmim.

In nəwırən pahrien məto-inu, Uhgın otasəkitun itəmat.

⁸ Nakoatətig e nəwırən pahrien nian nikitəmat tətətuatip məwır.

In nəwırən pahrien məto-inu, onəkotəplan Uhgın.

⁹ Nakoatətig e nəwırən pahrien nian itəmat netəmim rəha nələhəuən nəməlinuən. In nəwırən pahrien məto-inu, okaun-in itəmat məmə nenəti Uhgın.

¹⁰ Nakoatətig e nəwırən pahrien nian nəkoatol natimnat itəm kotətuatip e niganəmti Uhgın, kən netəmim koatol tərət kəm itəmat ron. In nəwırən pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgın, kən in tatərəmərə etəmat.

¹¹ “Nakoatətig e nəwırən pahrien nian netəmim koatol natimnat mın tərət kəm itəmat məto-inu itəmat netəmim rəhak, inəh koatən rat itəmat, kən moatərəkın itəmat, kən moateiuə-in itəmat moatən nəghatən tərət mın moatərəkın itəmat lan. ¹² Nıpahrienən, netəmim kəmoatol nolən ahmen mın əm kəm ien mın aupən ikın itəm ilat koatol kəm itəmat. Kən otəgien pik, məto-inu nətouən asol rəhatəmat tətətig əpəh e nego e neai.

Sol ne nəhag-əhagən

(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ “Itəmat nəkotahmen e sol kəm netəmim rafin e nətueintən. † ? Məto okəmə rəhan nətehenən tınıkə, otəhro muwa mətehen mın? Təsəwır mınən o nat kit mın, okərəkın, kən netəmim kotaliwək lan. ¹⁴ Itəmat nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən. Taon itəm kəmol əpəh ilis e nitot, okol təsəhluəigən. ¹⁵ Kən etəmim kit tıkə məmə otasiepən e lait, kən məfətəin-iahau e kətım. Kəp, nian tasiepən e lait, kən in otəkəike mətu-pər ikın lait tatəpələh ikın məmə lait otasiəgəpın rafin nıpəgnoa nimə o netəmim rafin. ¹⁶ Kən e nolən ahmen mın əm, otol rəhatəmat lait e nəmegəhən rəhatəmat tasiə məmə netəmim okotəplan wək wır mın itəm itəmat nəkoatol, kən ilat okotiləs-ipər nərgi tata Uhgın itəm tətətig e nego e neai.”

Lou rəha Moses

¹⁷ Kən İesu təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Təsəwırən məmə nikitəmat otəht məmə emuwa məmə ekərəkın Lou itəm Uhgın təmos-ipən kəm Moses ne ien

5:6: Aes 55:1-2   **5:10:** 1 Pita 3:14   **5:11:** 1 Pita 4:14   **5:12:** 2 Kron 36:16; Wək 7:52   † **5:13:** Sol tatol nagwənən tatətehen wır, kən məsəratən. Təwır məmə nolən rəhatat otətasitu e netəmim məmə ilat kotuwa netəm kotətuatip. Məto tərət okəmə nolən rəhatat tatiuw-pən netəmim e nolən rat.   **5:14:** Jon 8:12; 9:5   **5:15:** Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33   **5:16:** Efes 5:8-9; 1 Pita 2:12

min aupən. !Kəp! Eməsuwamən məmə ekərakin ilat, məto emuwa məmə ekol nīpəti nəghatən min əh okotuwa motol nīpahrienən. ¹⁸ Pahrien, iatən kəm itəmat məmə nian nəptən ne neai kətuatig, kən Lou, in min otatig. Kən okol nat kit otəsikəən lan, nat əpnapin in leta əkəku agin, kən Lou otətul motol wək mətoarus-pa nəghatən min rafin rəha Lou kotuwa motol nīpahrienən lan. ¹⁹ Kən, o nat əh inəh, suah kit itəm tapəs Lou matəgətun netəmim min məmə ilat min okotapəs, nat əpnapin in Lou kit ləhau agin, kən okotaun-in suah əh məmə in ləhau agin e nərəmərəən rəha Uhgın. Məto suah kit itəm tatol Lou min əh, matəgətun netəmim lan, kən okotaun-in suah əh məmə in ilis agin e nərəmərəən rəha Uhgın. ²⁰ Iatən nəhlan kəm itəmat məto-inu, rəhatəmat nolən otəkəike mətuatip wir agin e niganəmti Uhgın, taprəkis-in nolən min rəha Farisi min ne iəgətun min rəha Lou itəm nikilat əm təht məmə kotətuatip wir. Okəmə rəham nolən təsətuatip wirən nəhlan, kən okol nəsuwinən matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgın.”

Suah kit itəm neməha tatol
(Luk 12:57-59)

²¹ Kən Iesu təmən min məmə, “Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən itəm iəgətun min kəmotən kəm pipi rat min rəhatəmat aupən. Ilat kəmotən məmə, ‘Əsotohamnuən etəmim,’ kən ‘Etəmim itəm təmo hamnu itəm, otəkəike mətul e niganəmti kot mos nalpinən.’ ²² Məto io iatən kəm itəmat məmə, † okəmə suah kit neməha tatol o nat kit pian təmol, kən tətəuətəp məmə suah əh itəm neməha təmol, otətul e niganəmti kot. Kən okəmə suah kit tatən rat pian, kən tətəuətəp məmə in otətul e niganəmti kaonsel asol. Kən okəmə suah kit tətəu- iərmis-in suah kit, § kən tətəuətəp məmə etəm təmən nəghatən əh otuwın e nigəm asol.

²³ “Kən o nat əh inəh, okəmə nian natuwın e olta e Nimə Rəha Uhgın məmə onəkös-ipən nat kit kəm Uhgın, məto ikin əh, nikim tınəht pian itəm tatol neməha kəm ik o nat kit nəmol kəm in itəm təsahmenən, ²⁴ əpəs pitən rəham nat əh, kən muwın məplan pian muəg-ətuatip-in nətəligən rəhatəlau, muapəs nolə tikimır, muea iolitilau min, kən uarisig nəpanitəlig muwın mos-ipən nat kit rəham kəm Uhgın e olta əpəh e Nimə Rəha Uhgın.

5:17: Rom 3:31   **5:18:** Luk 16:17; 21:33   **5:19:** Jem 2:10   **5:21:** Eks 20:13;

Dut 5:17   † **5:22:** Iesu təməsənən məmə Lou in tərət. Məto in tatən-iarəp lou

itəm təwir pik, kən matek niki netəmim. § **5:22:** Nəghatən u “tətəu-iərmis-in,”

tatəghat-in nəghatən min tahmen e “Ik iərmis,” o “Ik ialməl,” o “Rəhm-kapə təpia,”

o “Ik nəti iərmis.” **5:22:** 1 Jon 3:15   **5:23:** Mak 11:25

²⁵ “Kən okəmә nәmol nat kit tәsahmenән e etәmim kit, kən etәmim un tolkeike mәмә otilәs ik muwın e kot, tәwir mәмә nakuwın uәhai әm, nian nәsianән әh e kot, kən muәg-әtuatip-in nipәgnәmtin rәhatәlau pitән. Okәмә nakapәs, etәmim un otilәs-ipән ik e nelmi etәm tәtakil nәghatән, kən etәm tәtakil nәghatән otos-ipән ik e nelmi polis, kən polis otilәs-ipән ik e kalapus. ²⁶ Nipahrienән iatән kәм itәmat mәмә, okәмә tol nәhlan, okol nәsietән e kalapus mәtoarus nakәtou rafin agin nalpinән rәham.”

Etәmim itәm tәtaklәh-in pәtan

²⁷ Kən Iesu tәtakәike matән-ipән kәм ilat mәмә, “Itәmat nәmotәto rәkis nәghatән u mәмә, ‘Itәmat itәm nәmotol marit rәkis, nәsotaklәh-inән nipitan pisin min.’ ²⁸ Mәto io, io iatән kәм itәmat mәмә nian suah kit itәm tinol marit rәkis tәtәplan pәtan pisin kit matolkeike mәмә otaklәh-in, kән in tinol rәkis tәfagә rat e nikin, tahmen әm mәмә in tinaklәh-in pahrien. ²⁹ Okәмә nigәnәmtim tol ik natol tәfagә, kән tәwir mәмә nakilәs-irәkis mәрakin. Tәmәwir mәмә nipәtim mәsin tikә, taprәkis-in nipәtim rafin okәrakin-pән e nigәm asol namnun tikә. ³⁰ Kən okәмә nelmәm tol ik natol tәfagә, kән tәwir mәмә nakәtatip rәkis mәрakin. Tәmәwir mәмә nipәtim mәsin tikә, taprәkis-in nipәtim rafin okәrakin-pән e nigәm asol namnun tikә.”*

Etәmim itәm tәtapәs

rәhan pәtan

(Mat 19:9; Mak 10:11-12;

Luk 16:18)

³¹ Kən Iesu tәmән min mәмә, “Itәmat nәmotәto rәkis nәghatән u mәмә, ‘Etәmim itәm otapәs rәhan pәtan, in otәkәike mos-ipән naoa kit kәм in itәm tәtәgәtun mәмә in tinapәs in.’ ³² Mәto io, io iatән kәм itәmat mәмә, okәмә pәtan kit itәm tәmol marit tәsuwınән mehm suah pisin kit, mәto rәhan iәрman tatol tifos mәtapәs in, kән suah un tatol tәfagә rat. Kән okәмә pәtan әh tәtәtәu-pән suah pisin, kән pәtan әh tatol tәfagә, mәto nәmkakiәhән rәha iәрman rәhan aupән. Kән suah u itәm tatit pәtan әh, in min tatol tәfagә.”

Noanawil min

³³ Kən Iesu tәmән min mәмә, “Nәmotәto rәkis nәghatән kit min itәm iәgәtun min kәmotән kәм rәhatat pipi min aupән mәмә, ‘Nәsotәtgәhlән noanawil min rәhatәmat itәm nәmotos, mәto nәkotәkәike motol nat naka itәm nәmotos noanawil

5:27: Eks 20:14; Dut 5:18   **5:29:** Mat 18:9; Mak 9:47   * **5:30:** Inu nimaa nәghatән itәm tәtәgәtun mәмә Iesu tolkeike mәмә kitat okotәkәike motol wәk әskasik o napәsән rәhatat nolән rat min.   **5:30:** Mat 18:8; Mak 9:43   **5:31:** Dut 24:1-4; Mak 10:4

lan kəm Uhgín məmә nəkotol.’ ³⁴ Məto io, io iatən kəm itəmat məmә, sotos əmən noanawil o nat kit məmә otol rəhatəmat nəghatən təkaskik. Sotosən noanawil o nego e neai məto-inu ikin əh Uhgín tatəramərə lan, kən nolən əh tahmen məmә noatos noanawil o Uhgín. ³⁵ Kən sotosən noanawil o nətueintən məto-inu ikin əh Uhgín tatəramərə lan, kən nolən əh tahmen məmә noatos noanawil o Uhgín. Kən sotosən noanawil o Jerusalem məto-inu ikin əh in taon rəha Uhgín, u in Kig asol ikin, kən nolən əh tahmen məmә noatos noanawil o Uhgín. ³⁶ Kən sotosən noanawil o rəhatəmat-kəpə, məto-inu rəhatəmat nəsanənən tikə məmә nakotəuhlin noanutəmat kit tuwa məruən o mapin. Uhgín əm tatəramərə e natimnat e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nolən əh tahmen məmә noatos noanawil o Uhgín. ³⁷ Məto apəs rəhatəmat nəghatən nian rafin otən əm niphahrienən. Kən okəmә rəhatəmat nətəligən e nat kit in ‘əwəh,’ kən nakotən əm məmә, ‘əwəh.’ Kən okəmә rəhatəmat nətəligən e nat kit in ‘kəpə,’ kən nakotən əm məmә, ‘kəpə.’ Nəghatən min itəm kotaprəkis-in ‘əwəh’ o ‘kəpə,’ koatisi-pən e Setan.”

Nalpinən

(Luk 6:29-30)

³⁸ Kən Iesu təmatəkəike matən məmә, “Nəmotəto rəkis nəghatən kit məmә, ‘Okəmә suah kit tərəkín niganəmtim kit, kən netəmin okotərəkín min niganəmtin kit. Kən okəmә suah kit tərəkín nəluəm kit, kən netəmin okotərəkín min nəluin kit.’ ³⁹ Məto io, io iatən kəm itəmat məmә, nəsalpinən nəratən kəm etəmin itəm təmol tərət kəm ik. Okəmә suah kit təhai ik mem nikapim matip, kən nakəkəike maləlin-pən min nikapim mol pəs tem min. ⁴⁰ Kən okəmә suah kit tiləs ik mian e kot, kən matəkəike ron ik məmә nakos-ipən rəham sot əkəku kəm in məmә otəg-ətuatip-in rəhatəlau nəratən, kən nakəkəike mos-ipən min rəham sot asol. ⁴¹ Kən okəmә mopaél kit rəha netəm Rom tatəkəike ron ik məmә nəkiləs rəhan kətim muwin kilometa kitəh, məto ik nakəkəike miləs min muwin kilometa kit min tol kəiu. ⁴² Okəmә suah kit tateasiə-in ron ik, kən ik nakəkəike mos-ipən kəm in. Kən okəmә suah kit tolkeike məmә in otos rəham nat kit muwin kənu mos mitalig min muwa, kən nəsənən məmә nakapəs, nakəkəike mos-ipən.”

Nolən rəha nolkeikəən

tikimír min

(Luk 6:27-28, 32-36)

⁴³ Kən Iesu təmən min məmә, “Nəmotəto rəkis məmә, ‘Onəkotolkeike rəhatəmat min, kən motetəhau tikimír

5:33: 1 Kor 7:10-11

5:33: Lev 19:12; Nam 30:2; Dut 23:21

5:34: Aes 66:1;

Mat 23:22; Jem 5:12

5:35: Sam 48:2; Aes 66:1

5:38: Eks 21:24; Lev 24:20;

Dut 19:21

min rəhatəmat.’ ⁴⁴ Məto io, io iatən kəm itəmat məmə onəkotolkeike rəhatəmat tikimīr min, kən motəfak o netəm min u itəm koatol nəratən kəm itəmat, ⁴⁵ kən nolən əh otəgətun məmə itəmat nenəti Uhgīn rəhatəmat itəm tətətiḡ ilis e nego e neai. Kən otol nəhlan məto-inu rəhatəmat tata Uhgīn təmol mitgar tətasiəḡəpīn netəmim itəm kotəwīr ne netəmim itəm kotərat, kən in mətahl-ipa nuhuən kəm netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən tətəuatip, ne netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən təsətuatipən. ⁴⁶ ?Okəmə nakotolkeike əm netəm min u itəm kotolkeike itəmat, kən nikitəmat təht məmə Uhgīn otətou itəmat o nolən kit itəm təwīr? !Kəp! !Netəm min u itəm koatos məni rəha takis, itəm katən məmə netəm rat, ilat min kotolkeike ilat min! ⁴⁷ ?Kən okəmə nakotos əm itəmat min neen moatəḡhat kəm ilat min, məto tahro? ?Nikitəmat təht məmə nəkoatol nat kit itəm in təwīr taprəkis-in netəm əpnəpīn? Kəp. Netəmim min itəm kəsotitunən Uhgīn, ilat min koatol nəhlan. ⁴⁸ Tol nəhlan, itəmat nenəti Uhgīn, nəkotəkəike motol nolən itəm in təwīr mətuatip nian rafin, tahmen-pən əm məmə rəhatəmat Tata Uhgīn in tatol.”

6

Nolən min itəm təwīr kəm Uhgīn

¹ Kən Iesu təmən min məmə, “Sotolən məmə nəkotol nolən min itəm təwīr kəm Uhgīn məmə netəmim okotəplan itəmat ron. Okəmə nəkotol məmə netəmim okotəplan, kən Uhgīn əpəh e nego e neai otəsətouən itəmat ron.

Nolən itəm təwīr o nos-ipənən kəm ian-rat min

² “Tol nəhlan, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min məmə nakotasitu elat, nəsotolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwīr, məto nīkilat tamkīmīk. Nian ilat kota-situ e ian-rat min, rəhalat iolwək min koatahl təwi moatolarəp e nīmə rəha nuəfiminən ne ihluə e suatip asol məmə netəmim okotitun. Koatol nəhlan məmə netəmim okotisiiai-in ilat. Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə, ilat kīnotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisiiian rəha netəmim. ³ Məto itəmat, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min məmə nakotasitu elat, nəkotəkəike motol məmə netəmim okəsotəplanən, nat əpnəpīn rəhatəmat min netəmim. ⁴ Otol nəhlan məmə netəmim okotəruru rəhatəmat nolən wīr min, kən rəhatəmat Tata itəm tətəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wīr min.”

Nolən rəha nəfakən (Luk 11:2-4)

⁵ Kæn Iesu tæmatækæike matæn mæmæ, “Nian nakotæghat kæn Uhgîn e næfakæn, kæn sotolæn e nolæn ræha netæmim itæm ræhalat nænæn tæwir, mæto nikilat tamkimik. Netæm min æh, ilat kotolkeike mæmæ okotætul æpæh e nimæ ræha nuæfiminæn, ne ihluæ e suatip asol, kæn motæfak mæmæ netæmim okotæplan motæto ilat. Nipahrienæn iatæn kæn itæmat mæmæ ilat kinotos rækis nætouæn ræhalat, inæh nisiiæn ræha netæmim. ⁶ Mæto nian nakotæghat kæn Uhgîn e næfakæn, nakotuwîn æpæh e nipægnoa nimæ ræhatæmat, kæn motahtosig e toa, kæn motæfak kæn Uhgîn itæm tætatig ikin æh itæm netæmim kæsotæplanæn itæmat. Kæn ræhatæmat Tata itæm tætæplan ræhatæmat nolæn anion min, in otætou itæmat o ræhatæmat nolæn wir min.

⁷ “Kæn nian nakotæghat kæn Uhgîn e næfakæn, sotargætænæn næghatæn min tepæt tepæt u nipætîn tikæ, tahmen e netæm kotæruru Uhgîn. Nikilat tæht mæmæ ræhalat uhgîn min okotæto ilat o næghatæn min tepæt itæm koatæfak moatæn. ⁸ Sotolæn mæmæ ilat ne, mæto-inu uarisig nakotætæpæh ron, mæto ræhatæmat Tata Uhgîn tinitun rækis nat naka itæm nakotoleike.

⁹ “Kæn tol min-næhlan, nian nakotæghat kæn Uhgîn e næfakæn, kæn otæfak mihin nulan: ‘Tata ræhatæmat itæm nætætig e nego e neai, pæs netæmim kotisiai-in ik.

¹⁰ Pæs næræmæææn ræham tuwa, kæn pæs nat itæm ik nakolkeike in otuwa mol nipahrienæn lan ikin-u e nætueintæn, tahmen-pæn æm ilis e nego e neai.

¹¹ Os-ipa nagwænæn kæn itæmat tahmen-in ræha nian roiu.

¹² Kæn aluin mæsalpinæn, nolæn rat min ræhatæmat, tahmen-pæn æm mæmæ itæmat ekotaluin mæsotaskælim-iækisæn e nikitæmat nolæn rat min ræha netæmim itæm koatol næratæn kæn itæmat.

¹³ Kæn segæhan-inæn itæmat ekotuwîn ima nos-ipæn-os-ipænæn, ikin itæm mæta oekotakiæ motol nolæn rat, mæto os-irækis itæmat e nelmi Setan.’

¹⁴ “Okæmæ itæmat nækotaluin, mæsotaskælim-iækisæn e nikitæmat nolæn rat min ræha netæmim itæm koatol kæn itæmat, kæn ræhatæmat Tata Uhgîn e nego e neai, in otaluin mæsalpinæn, ræhatæmat nolæn rat min. ¹⁵ Mæto okæmæ itæmat næsotaluinæn, motaskælim-iækis e nikitæmat nolæn rat min ræha netæmim itæm koatol kæn itæmat, kæn okol ræhatæmat Tata Uhgîn otæsaluinæn kæn malpin nolæn rat min ræhatæmat.”

Nolæn ræha nætuakæmæn

¹⁶ Kæn Iesu tæmatæn min mæmæ, “Nian nakotætuakæm motæpæs nagwænæn motæfak kæn Uhgîn, sotolæn niganæmtitæmat

təpou tahmen-pən e netəm min u itəm rəhatəmat nənən təwīr, məto nīkilat tamkīmīk. İlat koatol nīganəmtīlat tol pīsīn, məmə netənim okotəplan ilat məmə nəumis tīnus ilat, kən netənim okotīsīai-in ilat. Nīpahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kīnotos rəkīs nətouən rəhalat, inəh nīsīaiiən rəha netənim. ¹⁷ Məto nian nakotətūakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgīn, onəkotaikuas e nīganəmtītəmat, kən motol-pən oel etəmat, ¹⁸ məmə netənim okəsotəplanən məmə nakotətūakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgīn, kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wīr min.”

Nat təwīr əpəh e nego e neai
(Luk 11:34-36)

¹⁹ Kən İesu təmatən min məmə, “Təsəwīrən məmə nəkotuargətāin rəhatəmat nat wīr min e nətueintən u məmə rəhatəmat nautə otepət, məto-inu e nətueintən u, wīn min kotitun nunən, kən namtəən titun nərəkīnən natīmnat min əh, kən iakləh min kotitun nəhapən rəhatəmat nīmə motuwīn imə kəkləh-in rəhatəmat natīmnat. ²⁰ Məto təwīr məmə nəkotuargətāin rəhatəmat nat wīr min əpəh e nego e neai. İkin əh wīn min kəsotunən, kən namtəən okol təsərəkīnən natīmnat min əh, kən iakləh min okol kəsotakləh-inən. ²¹ İatən nəhlan məto-inu, ikīn pəhrūən rəhatəmat natīmnat wīr min koatəmāhl ikīn, məto nian rafīn nīkītəmat otəkəike matəht natīmnat min əh-ikīn əh.

²² “Nīganəmtīm in tahmen e lait itəm tatos-īpən nəhag-əhagən kəm nīpətīm. Okəmə nīganəmtīm mīl kuəwīr, tahmen əm məmə nīpətīm tərīoah e nəhag-əhagən. ²³ Məto okəmə nīganəmtīm mīl kuərat, tahmen əm məmə nīpətīm in tərīoah e naluginən. !Kən okəmə nəhag-əhagən e nīpətīm in napīnəp əmən, tahmen əm məmə ik nəkətātīg e napīnəpən asol agīn-əh!*

²⁴ “Etənim tīkə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kəiu. Okəmə in tətalkut məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwīan, kən metəhau kit məsolən nəwīan. Okol nəsolən slef rəha Uhgīn ne mənī e nian kītīəh əm.”

Təsəwīrən məmə
nakotətəlig-in pīk
(Luk 12:22-31)

²⁵ Kən İesu təmən məmə, “Kən o natīmnat min əh, io iatən kəm itəmat məmə, təsəwīrən məmə nakotətəlig-in pīk rəhatəmat nəmegəhən məmə onəkotun naka, kən motənim naka. Kən təsəwīrən məmə nakotətəlig-in pīk nīpətītəmat

6:16: Aes 58:5-9   **6:19:** Jem 5:1-3   **6:20:** Mat 19:21; Luk 18:22   * **6:23:** Nīpətīn kit rəha “nīganəmtīm mīl kuəwīr” təmə, ik etəm kit itəm nīkim tagīen o nasitūən netənim e rəham mənī. Kən nīpətīn kit rəha “nīganəmtīm mīl kuərat” təmə, ik iaumis kit.

məmə onəkotos hiə rəhatəmat napən. ?Nəukəti nəmegəhən rəhatimat tatəmegəh əm e nagwənən, o kəp? Kəp. ?Kən naka in nat asol o nipətitat, napən, o kəp? Kəp. ²⁶ Otəplan-tu mənig min itəm koatiwig moatan. Ilat kəsotasumən, kən ilat kəsotələhəu-wirən nagwənən e nipəgnoa nimə, mətə Tata rəhatəmat e nego neai, in tatos-ipən nagwənən kəm ilat. ?Kən e niganəmtin, nikitəmat təht məmə in tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig min? !Əwəh! ²⁷ ?Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsafin-pənən aua kitiah əm e rəhatəmat nəmegəhən.

²⁸ “?Kən təhrol nikitəmat tataht pik napən onəkotuwın lan? Nikitəmat təht-tu nəgui nig min itəm koatəwiə əpnəpin əm. Ilat kəsotol pikən wək o nəhlən rəhalat napən. ²⁹ Mətə ekən kəm itəmat məmə Kig Solomon, in etənim rəhan nautə tepət, kən rəhan napən itəm tatuwın-in, ilat kotəwir motəprəkis. Mətə nəgui nig əpnəpin min kotəwir taprəkis-in rəhan napən. ³⁰ Uhgın təmol manuwihl əpnəpin əm təwir pik e nəgui nig min əh. Mətə manuwihl əh in rəha nian kitiah əm, kən olawig kuwan e nigəm. ?Kən okəmə Uhgın tatol-wir manuwihl əh, kən nikitəmat təht məmə Uhgın otos-ipinə napən itəm nəkotəkəike motuwın lan? !Əwəh! In otol nəhlan. !Ei, rəhatəmat nahatətəən in təkəku agın!

³¹ “Tol nəhlan, təsəwirən məmə itəmat nakotətəlig-in pik məmə, ‘?Ekotun naka?’ o ‘?Ekotənim naka?’ o ‘?Ekotos hiə napən motuwın-in?’ ³² Sotətəlig-in pikən. Netəm itəm kotəruru Uhgın, ilat koatətəlig-in pik natimnat itəm tol nəhlan. Mətə itəmat nenəti Uhgın min, kən rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in titun məmə nəkotəkəike motos natimnat min əh. ³³ Mətə pəs onəkotol nərəməərəən rəha Uhgın, ne nəmegəhən ətuatip itəm Uhgın tolkeike, ilau okuatul əpən e nəmegəhən rəhatəmat. Nian nəkotol nəhlan, kən Uhgın otos-ipinə min natimnat min əh kəm itəmat. ³⁴ Tol nəhlan, təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik natimnat itəm onəkotəkəike motos olawig, mətə-inu natimnat rəha olawig, ilat rəha olawig. Nəratən rəha nian kitiah, in tınahmen rəkis rəha nian kitiah.

7

*Sotakilən nolən rəha
suah kit min
(Luk 6:37-38, 41-42)*

¹ Okəmə nakotakil rat netənim, kən Uhgın otələhəu nəghatən rəha nalpinən rəhatəmat. ² Tol nəhlan mətə-inu, nəghatən

əskasik itəm nakoatən məmə suah kit in etəm rat, kən Uhg̃in otətəu-pən əm o nənən rəhatəmat nolən rat min. Okəmə nakotakil etəmim e nolən itəm tətuatip, kən Uhg̃in otakil itəmat e nolən itəm tətuatip. Məto okəmə nakotakil rat netəmim e nolən əskasik, kən Uhg̃in otakil itəmat e nolən ahmen min əm. ³ ?Tahro nakoatən nīmismisi nig itəm tətətig e niganəmti piatəmat min, məto itəmat nəsoṭəplanən nig asol itəm tətətig e niganəmtitəmat? ⁴ ?Kən tahro nakoatən məmə, ‘Ei piak, pəs ekos-irəkis nīmismisi nig e niganəmtim,’ məto nəsoṭəplanən nig asol e niganəmtitəmat? ⁵ !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Otaupən, motos-irəkis nig asol e niganəmtitəmat, kən nəkotitun nəplan wirən nohrəkisən nīmismisi nig itəm tətətig e niganəmti piatəmat min.

⁶ “Sotos-ipənən natimnat rəha Uhg̃in kəm kuri min, kən sotəra kin-pənən rəhatəmat nat wir min kəm pikəs min.* Okəmə nəkotol nəhlan, kən ilat okotaliwək lan kən moteirair motus itəmat.”

Nolən ətuatip o nətapəh-inən nat kit o Uhg̃in
(Luk 11:9-13; 6:31)

⁷ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Ekən kəm itəmat məmə, otətapəh-in kəm Uhg̃in o natimnat, kən in otos-ipinə kəm itəmat. Kən otegəs-in pəs nakotehm. Kən otəht-əht toa pəs toa oterəh otəmat. ⁸ Ekən nəhlan məto-inu netəmim rafin itəm koatətapəh-in, kən okotos. Kən netəm min u itəm koategəs-in, kən okotehm. Kən netəmim itəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat.

⁹ “?Itəmat pah, nian nətin tatətapəh-in piret, məto in tatos-ipən kəpiel? !Kəp! ¹⁰ ?O, nian in tatətapəh-in nəm, məto in tatos-ipən sinek? !Kəp! ¹¹ Nat əpnəpin itəmat netəmim rəha nətueintən nakotərat, məto nakoatos-ipən natimnat wir min kəm nenətitəmat min. !Məto Tata Uhg̃in e nego e neai, nolən rəhan in təwir pik maprəkis-in nolən rəhatəmat, kən niphrienən, in otos-ipən natimnat wir min kəm netəm min u itəm koatətapəh-in ron! ¹² Kən tol nəhlan, otol təwir kəm netəmim rafin e nolən min rafin itəm nakotolkeike məmə netəmim okotol min kəm itəmat. Inu nipəti Lou itəm Uhg̃in təmos-ipən kəm Moses, ne nəukəti nəghatən itəm təmos-ipən kəm ien min aupən.”

Suatip kəiu
(Luk 13:24)

7:2: Mak 4:24   * **7:6:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “sotəra kin-pənən rəhatəmat perel kəm pikəs min.” Perel u, in kəpiel kit itəm nəmtin tiəkis. Təmisi-pən e niki iarou. Kəm-naka, “kuri” ne “pikəs” katuəpsen-pən netəm rat.   **7:7:** Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24   **7:8:** Jon 15:7; Jem 4:3; 1 Jon 3:22   **7:11:** Jem 1:17   **7:12:** Mat 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10

¹³ Iesu tāmən min māmə, “Itəmat onəkotəkəike motuwīn-pən e nafiluə itəm təkəku, məto-inu nafiluə itəm iahgin ne suatip itəm timətīg əm tatuwīn o nərəkinən, kən netəmim tepət koatuwīn-pən e nafiluə əh. ¹⁴ Məto nafiluə itəm təkəku, ne suatip itəm tiəkis tatuwīn o nəmegəhən, kən netəmim noan məsin əm okotəplan.”

Nig ilau noan
(Luk 6:43-44)

¹⁵ Kən Iesu tāmən māmə, “Oatəto wir itəmat o ien eiueiua min. Ilat koatuwa moatəghat mətig e nolən əpou tahmen e sipsip, məto əpəh imə e nīkilat, ilat kotahmen e kuri iarupin. ¹⁶ Kən e nəmegəhən rəhalat, nəkotəplan noan, kən nəkotitun naka tətətig e nīkilat. Netəmim okol kəsotuwīnən e nolkosik o iapil-iapil moatəhl noa nig itəm təwir mətehen tahmen e krep o fik. ¹⁷ Tol min-nulan, nig itəm təwir tatoe-in noan itəm təwir, məto nig itəm tərət tatoe-in noan itəm tərət. ¹⁸ Nig itəm təwir okol təsoe-inən noan itəm tərət, kən nig itəm tərət, okol təsoe-inən noan itəm təwir. ¹⁹ Nig min rafin itəm kəsotoe-inən noalat itəm təwir, okəte rəkis ilat, kərakin-pən ilat e nigəm. ²⁰ Tol nəhlan, e nəmegəhən rəha ien eiueiua min əh, onəkotəplan noan, kən nəkotitun naka tətətig e nīkilat.

²¹ “Sənəmə netəmim rafin itəm kotaun-in io motən māmə, ‘Iərəməərə, Iərəməərə,’ itəm ilat kotitun nuwīnən motətig ahgin nərəməərəən rəha Uhgīn məto ilat min əm u itəm koatol nəwia rəhak Tata itəm tətətig e nego e neai. ²² E nian Uhgīn otakil netəmim rafin, netəmim tepət okotən kəm in māmə, ‘Iərəməərə, Iərəməərə! ?Tahro? ?Nəkītun o kəp māmə, itimat emotən-iarəp nəghatən rəham itəm nəmos-ipa kəm itimat, kən motəhg-iarəp narmin rat min e nərgəm, kən motol natimnat pispis min e nərgəm?’ ²³ Kən oekən-ipən ətuatip kəm ilat māmə, ‘Aupən ekəruru itəmat, kən u-roiu min ekəruru itəmat. !Otuwīn isəu ron io, itəmat netəm noatol nolən tərət!’ ”

Etəmim kəiu kəmiailəkin nimə
(Mak 1:22; Luk 6:47-49)

²⁴ Kən Iesu təmol namnun rəhan nəghatən māmə, “Okəmə itəmat u itəm nəmotətə nəghatən min u rəhak kən moatol, kən onəkotahmen e etəmim itəm tenətig, in təmiləkin-pən nəukətī rəhan nimə e kəpiel. ²⁵ Kən nuhuən təməfik, kən naruəh taiu, kən nimətag asol telel moh nimə. Məto nimə təsietən məto-inu kəmiləkin-pən nəukətīn e kəpiel. ²⁶ Okəmə itəmat u itəm nəmotətə nəghatən min u rəhak kən məsotolən, kən onəkotahmen e etəmim itəm təsətəlig-in wirən nolən natimnat

kən in ialməl, in tāmīləkin-pən nəkətī rəhan nimə e nīməkləkīl əm. ²⁷ Kən nuhuən tāməfik, kən naruəh taiu, kən nīmətag asol telel moh nimə. Kən nimə tāmiet, kən nian tāmiet, mətō tāmərat agin.”

Nəghatən rəha Iesu, nəsanənən tətatiḡ lan

²⁸ Kən nian Iesu təmol namnun rəhan nəghatən, kən netəmim narmilat təmiwig pik ron, ²⁹ mətō-inu nian tatəḡətun, sənəmə tahmen e rəhalat iəḡətun min rəha Lou, mətō rəhan nəghatən təfiḡəm, nepətən əh-ikin.

8

Iesu təmol-wir suah kit təmos nīmīsən u leprosi
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Nian Iesu təmeiuaiu-pa e nitot, netəmim tepət kəmotətəu-pən. ² Kən suah kit nīmīsən u leprosi* təmol təmuwa ron, misin-pən nulin o Iesu, kən mən məmə, “Iərəmərə, okəmə nakolkeike, kən nəkitun nol-wirən io kən mafəl rəkis namkimikən lak.” ³ Kən Iesu təməḡ-əfəməh-in nelmin mələhəu-pən lan, mən məmə, “Əwəh. Iakolkeike. Əwir-ta.” Kən roiu agin-əh, nīmīsən leprosi təmagim mikə lan. ⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Əsən-iarəpən natimnat min u kəm netəmim, mətō uwīn əm mehm pris kit pəs in tehm məmə nīpətim tinol min-nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tinikə, kən netəmim okotitun məmə nīpahrienən nīnəwir, kən rəham namkimikən tinikə.”

Nahatəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael min
(Luk 7:1-10)

⁵ Kən Iesu təmuwīn miet-arəpən əpəh e taon Kapaneam, kən etəm-iasol kit rəha mopael min rəha netəm Rom təmuwa məplan Iesu, kən mətasək-pən ron matən məmə, ⁶ “Iərəmərə, rəhak iolwək tatimis, kən mətapil əpəh e nimə rəhak, nīpətin rafin təmimis, kən tatəto tərat pik.” ⁷ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Oekimnə mol in təwir min.”

⁸ Kən etəm-iasol rəha mopael min təmən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə, io etəmim kit itəm esətutipən, kən esahmenən məmə ik onəkuwa e rəhak nīpəḡnoa nimə. Ən əm nəghatən kit, kən ekītun məmə in otəto təwir min. ⁹ Ekītun məmə nīmīsən əh otəkəike mol nəwiam, mətō-inu io min, rəhak netəm-iasol min kotərəmərə lak, kən iatol nəwialat, kən mopael min neen əh-ikin itəm io ekərəmərə elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Uwīn,’

7:29: Mak 1:22; Luk 4:32 * **8:2:** E Naoa Rəha Uḡin, nəghatən u “leprosi” tatəḡat-in nīmīsən pišin pišin min rəha nuwigitəm. Nīmīsən min u tatəḡəkin nuwigitəm, kən Lou rəha Moses tatən məmə suah kit itəm təmos nīmīsən nəhlan, in tamkimik e nīḡanəmti Uḡin.

Afin Lev 13-14. **8:4:** Lev 14:1-32; Mat 9:30; Luk 17:14

kən tuwin. Kən okəmә ekən kəm kit mәмә, ‘Wa,’ kən tuwa. Kən okəmә ekən kəm rəhak slef mәмә, ‘Ol nat u,’ kən tol nat əh.”

¹⁰ Nian Iesu tәмәto nəghatən əh, kən narmin tәmiwig pik ron, kən tәмән-ipән kәм netәmim itәм koatuarisig-in mәмә, “Nipahrienән iakatән kәм itәmat mәмә, suah u sәнәmә in etәм Isrel. Kən nat әnnapin noanol min rəha Isrel, mәto esehmән ilat kit itәм rəhan nahatәtәән tәskasik tahmen-pән lan. ¹¹ Iatән kәм itәmat mәмә netәmim tepәt okotisi-pән e nikalin par ikin ne e nikalin pah ikin, okotuwa motagwән kitiah e tepil ilat Epraham, ne Aisak, ne Jekop әpәh e nәрәmәрәән әpәh e nego e neai. ¹² Mәto itәmat noanol rəha Isrel itәм Uhgин tәmaupән mitәpun itәmat mәмә in otәрәmәрә etәmat, in otәрakin-pән itәmat ihluә e napinәpән, kән ikin əh, netәmim okotasәk kән moatәto tәrat, kән moatәgәtain nәluilat min.”

¹³ Kən Iesu tәмән-ipән kәм etәм-iasol rəha mopael min mәмә, “Atuwin. Rəham iolwәk otәwir tol әm mәмә inu ne nәmahatәtә mәмә Uhgин otol mihin.” Kән e nian әtuatip әh, nipәti iolwәk rəha etәм-iasol rəha mopael min tәmuwa mәwir min.

*Iesu tәmol nimisән tepәt kotәwir min
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)*

¹⁴ Kən Iesu tәmuwin e nimә rəha Pita, kән muwin imә mәplan uhu Pita tatәtәp-әtәp mәtapil. ¹⁵ Kән tәmәg-әfәмәh-in nelmin mek nelmi pәtaguihl un, kән nәtәp-әtәpән tәmagim mikә, kән tinәtul. Kән minatol nagwәнән nigә Iesu.

¹⁶ Kән ehnaipән in, netәmim kәmotәmik netәmim tepәt itәм narmin rat tәtatig elat motuwa o Iesu, kән Iesu tәmәhg-iarәp narmin rat min e nəghatән әm rəhan, kән mol-wir netәmim rafin itәм koatimis. ¹⁷ Natimnat min əh tәmol nәhlan mәмә otol nəghatән rəha ien Aesea tuwa mol nipahrienән lan, itәм tәмән aupән ikin mәмә,

“In tәmos-irәkis nimisән min rәhatat,
kән mol nipәtitat min itәм kotahmә, kotәwir.”

*Etәmim kәiu kәmioalkeike mәмә okiauarisig-in Iesu
(Luk 9:57-62)*

¹⁸ Kән nian Iesu tәmәplan nimanin netәmim itәм koatitәlau in, kән tәмән-ipән kәм rəhan netәmim mәмә okotuwin e nikali lek entәnipән-pән. ¹⁹ Kән iәgәtun kit rəha Lou tәmuwa mән-ipән kәм in mәмә, “Iәgәtun. Hiә ikin onakatuwin-pән ikin, oekәtәu-pән ik.”

²⁰ Mәto Iesu tәмән-ipән kәм in mәмә, “Kuri iarupin min, rәhalat nipәg tatig o napilән, kән mәnig min nimaalat tatig o

napilən. Məto Nəti Etəmim,† in rəhan nimə rəha napilən tikə məmə otuwın mapil ikin.”

²¹ Kən etəmim kit min rəha Iesu təmuwa mən-ipən kəm in məmə, “İərəmərə. Oekətəu-pən ik məto, pəs ekuwın pitən mitənim rəhak tata.”

²² Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Ətəu-pa io. Netəmim itəm kəsotolən nəwia Uhgın, in tahmen əm məmə ilat kinotimis rəkis. Pəs ilat okotuwın motitənim rəhalat netəmim itəm kəmotimis.”

Iesu təmən-iahau nimətag asol e Lek Kalili
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ Kən Iesu təmuwın e pot, kən rəhan min netəmim kotuwın ilat min. ²⁴ Kən təsuwəhən, nimətag asol kit tətul kən minol peau-peau asol min e lek, kən nəhau tatər-pən e pot, iuəhkir əm pot tətəmmim, məto Iesu tətəpıl. ²⁵ Kən kəmotuwın motəhgair e Iesu motən-ipən məmə, “!İərəmərə! !Osmegəh kitat! !Otəsuwəhən kotəmmim!”

²⁶ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Təhro nakotəgin pik? Rəhatəmat nahatətəən təkəku agin.” Kən təmətul mən-iahau nimətag ne peau-peau asol min. Kən nimətag təmurahl nelmin, kən tinəməlinu tinəməlinu. ²⁷ Kən netəmim rəha Iesu narmilat təmiwig pik moatən məmə, “!Ei! ?Etəmim naka u? Nat əpnəpın nimətag ne nəhau, məto ilau kətioal nəwian.”

Iesu təməhg-iarəp narmın rat e etəmim kəiu
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Kən nian Iesu təmuwa miet-pa entənipən-pən e lek, ikin Katara, kən etəmim kəiu itəm narmın rat min kotatig elau kəmiaiet-arəpa məmə okuəplan Iesu. İlau kəmasipən e nıpəg kəpiel min, ikin katitənim netəmim ikin. İlau kuəsanən mətioh netəmim, kən netəmim koatəgin nuwın-pənən ikin. ²⁹ Kən əmun narmın rat min itəm kotatig elau kəmotaget əfəməh motən məmə, “!Ik Nəti Uhgın! ?Nəmuwa məmə nakəhrol itimat? ?Nəmuwa məmə nakol nalpınən kəm itimat itəm təsolən əh nian rəhan?”

³⁰ İuəhkir əm olat, pikəs min tepət əh-ikin kotəgwən, ³¹ kən narmın rat min kotəsək-pən o Iesu motən məmə, “Okəmə nəkəhg-iarəp itimat, ahl-ipən itimat ekotuwın e pikəs min əh.”

³² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwın.” Kən narmın rat min kəmotiet elau, motaiu motuwın e pikəs min, kən əmun pikəs min ilat rafin kəmotaiu moteiuaiu ikin təkul-əkul ikin, kən motiet-pən e lek motəmmim. ³³ Kən

† 8:20: Nian Iesu təmən nərgin u “Nəti Etəmim,” tatəghat-in atip in. Nərgin u təmiet e Naoa rəha Daniel ne naoa pisin pisin min e Oltesteman. Kən nıpətin təmə suah kit itəm təmisi-pən o Uhgın kən matos nepətən rəha Uhgın. 8:20: 2 Kor 8:9

8:24: Sam 4:8

8:26: Mat 14:31; Sam 89:9

8:29: Mak 1:24; Luk 4:41

netəmim itəm koatehm pikəs min, kəmotagim motuwın e taon motən-iarəp natimnat rafin, ne natimnat itəm Iesu təmol kəm suah mil itəm narmin rat min kotatig elau. ³⁴ Kən əmun netəmim rafin rəha taon kəmotuwa məmə okotəplan Iesu. Kən nian kəmotəplan in, kən kəmoatakəike əskasik kəm in məmə otəkəike miet əh-ikin əh.

9

*Iesu təmol-wir etəm
nıpətin təmimis*

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Kən Iesu təmuwın e pot muwın entənıpən-pən e lek, kən miet-arəpa iman ikin, e taon Kapaneam. ² Kən netəmim neen kəmotiləs etəmim kit motuwa ron. Nıpətin məsin təmimis, kən mətapil e rəhan nimitiwın. Kən nian Iesu təməplan rəhalat nahatətəən, kən təmən-ıpən kəm etəm tatimis un məmə, “Nətik, əsəginən. Rəham nolən rat min emos-irəkis rəkis.”

³ Kən nian kəmotəto nəghatən əh, iəgətun min neen rəha Lou kotən-ıpən kəm ilat min məmə, “Nəghatən əh tərət. Suah əh tatəghat məmə otol məmə in Uhgın.”

⁴ Məto Iesu titun nətəligən rəhalat kən təmən-ıpən kəm ilat məmə, “? Tahro itəmat nakoatos nətəligən itəm tərət min-nulan? ⁵ ? In pəhruən timətig məmə oekən, məmə, ‘Emafəl rəkis rəham nolən rat min,’ o ‘Ətul maliwək?’* ⁶ Kən roiu ekol nat kit məmə nəkotitun məmə Nəti Etəmim tatos nepətən ikin-u e nətueintən məmə ofafəl rəkis təfagə rat min.” Kən in təmən-ıpən kəm suah əh tatimis məmə, “Ətul miləs rəham nimitiwın maliwək matuwın latuənu.” ⁷ Kən suah u tatimis təmətul maliwək matuwın latuənu. ⁸ Kən nian nimanin netəmim kəmotəplan nat əh, kən kəmotəgin, kən motənwiwi nərgi Uhgın itəm təmos-ıpən nepətən kəm etəmim məmə otol nəhlan.

Iesu təmaun-in Matiu
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Kən Iesu təmaliwək muwın məsin min, məplan suah kit, nərgin u Matiu. In etəmim itəm tatos məni rəha takis, kən tatəpələh ikin katətou-pən takis ikin. Kən Iesu təmən-ıpən kəm in məmə, “Uarisig-in io, muwa etəmim rəhak.” Kən in təmətul muarisig-in Iesu.

¹⁰ Kən Iesu təmuwın mətagwən e nimə rəha Matiu, kən netəmim tepət rəha nosən məni rəha takis kəmotuwa, kən

---

9:1: Mat 4:13   **9:4:** Luk 9:47; Jon 2:25   * **9:5:** Okəmə Iesu titun nol-wirən suah kit, kən tatəgətun məmə tatos nəsanənən o Uhgın məmə ofafəl rəkis nolən rat min rəha netəmim.   **9:6:** Jon 17:2

netəmim tepət itəm koatol təfagə rat† kəmotuwa, kən ilat kəmotuwa motəpələh motagwən ilat Iesu ne rəhan netəmim.
 11 Kən nian Farisi min kəmotəplan nat əh, kən kotən-ipən kəm netəm rəha Iesu məmə, “?Təhro rəhatəmat iəgətun tətəgwən kələh ilat netəm koatos mənī rəha takis ne netəm koatol təfagə?”

12 Məto Iesu təməto rəhalat nəghatən kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etəmim itəm təsīmīsən təsuwīnən məplan tokita. Məto etəmim u itəm tatīmīs, in otəkəike muwīn məplan tokita.

13 Otuwīn motegəs-in motol nīpəti nəghatən u pahrien itəm Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə,

‘Nat kit tatol nīkik tətəgien, inu məmə onəkotasəkītun netəmim, məto sənəmə rəhatəmat sakrifais min itəm nəkoatol moatos-īpa kəm io itəm tatol nīkik tətəgien.’†

Iatən tol min-nulan məto-inu eməsuwamən məmə ekaun-in netəm min u itəm nīkilat təht məmə kinotətuatīp rəkīs məmə okotuarisīg-in io, məto emuwa məmə ekaun-in netəm min u, netəm nol təfagə məmə okotuarisīg-in io.”

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgīn

(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Kən netəmim rəha Jon Baptais kəmotuwa motəplan Iesu motən-ipən kəm in məmə, “Əplan-tu. Itimat ekotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm Uhgīn, kən Farisi min, ilat min koatol mihin. ?Məto təhrol e rəham netəmim kəsotolən nəhlan?”

15 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian netəmim koatol marit rəha suah kit, kən in tətətig e nagwənən rəhan ilat in min neen, nīkītəmat təht məmə in min neen okotasək? !Kəp! Məto nian əh-ikīn itəm tatuwa məmə netəmim okotiləs-irəkīs etəmim itəm katol nagwənən rəhan. Kən e nian əh, in min neen kotītun napəsən nagwənən.

16 “Kən etəmim kit tikə məmə otos nīmīsmīsī nīməhan wi kit, kən məhlətān-pən e nīməhan oas rəhan itəm təməhap, məto-inu okəmə tol nəhlan, kən nīmīsmīsī nīməhan wi titun nəhapən nīməhan oas, kən ikīn təməhap ikīn aupən titun nuwamən mol iahgīn pīk agīn.

17 “Kən etəmim kit tikə məmə otos wain itəm kəmōl wi, kən miuw-pən e pətəl oas u təkāsīk itəm kəmōl e nuwīgī nənī.

† **9:10:** Farisi min, ilat kəmoatətəu-pən wir agīn-əh Lou rafīn itəm Uhgīn tamos-īpən kəm Moses məmə Moses otos-īpən kəm netəm Isrel. Kən ilat koatətəu-pən wir min nəghatən min itəm kəmotīsī-pən e Lou rəha Moses, məto netəmim əm kəmotol, sənəmə Lou ətuatīp min rəha Uhgīn. Kən Farisi min, katən məmə netəmim rafīn itəm kəsotətəu-pənən lou əlkələh min əh, ilat iol təfagə. **9:11:**

Luk 15:2 **9:13:** Hip 10:8; Hos 6:1-6; Maeka 6:6-8; 1 Saml 15:22 † **9:13:** Nian Uhgīn təmən nəhlan, nīpətīn məmə in otapəs rəhalat sakrifais min məto-inu nərətən tətətig e nīkilat. Uhgīn təmən məmə ilat kotəkəike motasəkītun netəmim. **9:14:** Luk 18:12

Okəmə tol nəhlan, kən wain otahləpik, kən pətəl otəhap, kən wain otəhtəg, kən pətəl otərat. § Məto wain itəm kəmōl wi okəkəike kiuw-pən e pətəl itəm kəmōl wi timətmətig, kən wain ne pətəl katuəməhl wīr.”*

Pətagwəhl kit itəm tatimīs ne pətan əkəku kit itəm təmimīs
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Nian Iesu tatən-ipən natimnat min əh kəm ilat, etəm-iasol kit tuwa misin-pən nulin o Iesu məmə, “Nətik pətan əkəku təmimīs roiū əm. Məto wa, mələhəu-pən nelməm lan, kən otəmegəh min.” 19 Kən Iesu təmətul ne rəhan netənim, motuarisig-in suah un motuwīn.

20 Kən əmun pətan kit əh-ikin itəm tatos nimisən rəhalat nīpitan nian rafin əm, minos nup tuelef. † Kən pətan əh təmisi-pən e məntaa Iesu ikin, kən meapən mek nīpəgnəmti kot məsin rəhan, 21 təmōl nəhlan məto-inu tatən atip kəm in məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot, kən rəhak nimisən otol namnun.”

22 Kən Iesu təmeirair məplan pətan əh, kən mən-ipən kəm in məmə, “Nətik pətan, əsəginən. Rəham nahatətəən təmōl ik ninəwir min.” Kən e nian əh, rəhan nimisən təmikə.

23 Kən nian Iesu təmuwa miet-arəpa e nimə rəha etəm-iasol əh, kən təmuwīn imə məplan netənim koatahl nau motan napuən lan rəha nimisən, kən netənim kəmoatasək pik. 24 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otiet motuwīn isəu, məto-inu pətan əkəku un təsimisən, məto in tətəpīl əm.” Kən ilat kəmotalah e Iesu. 25 Məto nian netənim kəmotiet motuwīn ihluə, kən tuwīn imə, maskəlim nelmi pətan əkəku, kən pətan əkəku un təmətul. 26 Kən namnusən rəha nat u təmaiu mītəlau rafin e nəptən əh.

Iesu təmōl-wīr iganəmtin rat kəiu

27 Kən nian Iesu təmiet ikin əh, məto iganəmtin rat mil kəiu kəmuətəu-pən in, kən mətuagət əfəməh məmə, “!Mipī Kig Tefit, asəkītun itimlau!”

28 Nian Iesu tinuwīn əpəh imə, kən iganəmtin rat mil kuea ron. Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “?Itəlau nətuahatətə məmə ekītun nol-wīrən niganəmtitəlau, o kəp?” Kən ilau kuən-ipən məmə, “Əwəh, Iəramərə.”

29 Kən Iesu təmələhəu-pən nelmin e niganəmtitəlau mən-ipən məmə, “Uhgīn otol-wīr niganəmtitəlau məto-inu nəmuahatətə lan.” 30 Kən niganəmtitəlau tinəwir kən kinatuəplan nat. Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm ilau məmə, “Onəsūən-iarəpən

§ 9:17: Afin futnot e Luk 5:37 * 9:17: Iesu təmən nəhlan məmə in otəgətun ilat məmə rəhan nəgətunən in tuwiwi mol pisin e nəgətunən rəha Farisi min ne iəgətun min rəha Lou. † 9:20: Lou təmən məmə nimisən u leprosi təmōl pətan əh tamkīmik, kən okəmə tatek suah kit, kən in min otamkīmik. 9:21: Mat 14:36 9:27: Mat 20:29-34

natimnat min u kam netamim.”³¹ Mæto ilau kamiaiet mian, kæn muæn-iaræp namnusæn ræha Iesu tuwin mitælau e ikin min rafin e næptæn u.

Iesu tæmæhg-iaræp narmîn rat e etæm tæruuru næghatæn

³² Nian suah mil u kamiaiet, netamim kotilæs etamim kit tæruuru næghatæn motuwa o Iesu. Suah æh in tæruuru næghatæn mæto-inu narmîn rat tætatig lan.³³ Kæn Iesu tæmæhg-iaræp narmîn rat e suah æh, kæn tinatæghat. Kæn nimanin netamim narmilat tæmiwig pik ron, kæn motæn mæmæ, “Suah kit tæsplænæn nat kit tol nulan æpæh Isrel nian kit ne.”

³⁴ Mæto Farisi min kæmotæn mæmæ, “Tatos næsanænæn o etæm-iasol ræha narmîn rat min mæmæ otæhg-iaræp narmîn rat min.”

Iesu nikin tæmahmæ pik o netamim

³⁵ Kæn Iesu tæmaliwæk matuwin e taon ne latuænu min rafin, kæn matægætun æpæh e nipægnoa nimæ min ræha nuæfiminæn, matæn-iaræp namnusæn tæwir ræha næræmæææn ræha Uhgîn, kæn matol-wir netamim rafin itæm koatimis, ne netamim rafin itæm nipætilat tærat koatæwir.³⁶ Nian tæmæplan nimanin netamim tinepæt pik, kæn nikin tæmahmæ pik olat mæto-inu kinotos pik nahmææn, kæn motæruuru nasitu-atipæn e ræhalat næmegæhæn, kinotahmen e sipsip min itæm etamim tikæ o nehman ilat.³⁷ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ræhan min netamim mæmæ, “!Otæplan-tu! Nagwænæn tepæt æpæh e nasumæn itæm kinotimætæ, mæto iolwæk min noan mæsîn æm kotæulæk-in.³⁸ Kæn otæfak-pæn o etæm-iasol ræha nasumæn mæmæ otahl-ipa iolwæk min tepæt mæmæ okotuwîn kæulæk-in nasumæn ræhan.”

10

Netæm tuelef ræha Iesu

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Kæn Iesu tæmaun-in netæm tuelef ræhan kotuwa kitiæh, kæn mos-ipæn næsanænæn kæm ilat mæmæ ilat kotitun næhg-iaræpæn narmîn rat min e netamim, kæn motitun nol-wiræn nimisæn min rafin, ne netæm min u nipætilat tæmærat.

² Kæn inu nærgi netæm tuelef ræha Iesu: in taupæn Saimon, u nærgin kit min un Pita; ne tæhan Antru; ne Jemes ne pian Jon, næti Sepeti mil; ³ ne Filip ne Patolomiu; ne Tomas ne Matiu, etamim ræha nosæn mæni ræha takis; ne Jemes næti Alfeas; ne Tateas; ⁴ ne Saimon u kætaun-in mæmæ Selot; * ne Jutas Iskariot u tæmegæhan-in-pæn Iesu tuwin e nelmi ræhan tikimîr min.

9:30: Mat 8:4   **9:33:** Mak 2:12   **9:34:** Mat 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15

9:35: Mat 4:23; Mak 1:39   **9:36:** Nam 27:17; 1 King 22:17; Sek 10:2; Mat 14:14;

Mak 6:34   **9:37:** Luk 10:2   **10:1:** Mak 6:7; Luk 9:1   * **10:4:** Selot in suah kit itæm in tatætul æskasik o kantri ræhan. Æplan e tiksonari.

Iesu tāmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Kən nian Iesu tāmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef məmə okotuwın motol wək rəhan, təmaupən məghat kəm ilat məmə, “Itəmat onəsotuwınən o netəm min un sənəmə noanol min rəha Isrel, kən məsotuwınən e taon kit rəha netəm Sameria, ⁶ məto onəkotuwın o noanol min rəha Isrel itəm kotahmen e sipsip min koatəluē. ⁷ Kən nian nakotuwın, nəkotəkəike motən-iarəp məmə, ‘Nian itəm Uhgın otərəməə e netəmim rafin lan, tınatuwa iuəhkır.’

⁸ “Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm koatimis kotəwir min. Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm kəmotimis kotəmegəh min. Kən netəmim itəm leprosi tatol ilat, nəkotəkəike motol nıpətilat tuwa məwir min. Kən netəmim itəm narmın rat tətətig elat, itəmat nəkotəkəike matəhg-iarəp narmın rat min kotuwın isəu olat. Kən nəsanənən itəm nəmotos, nəməsotosən nəmtin. Kən onəkotəkəike motol wək əm, netəmim okəsətuən itəmat lan. ⁹ Nian nakotuwın, nəsotosən məni. ¹⁰ Kən məsotəmikən rəhatəmat kətim min. Kən natimnat itəm nakoatuwin-in, in əm un, məsotos minən iahgoau kit min. Kən məsotosən put, ne kasikin rəhatəmat min. Iatən nəhlan məto-inu tətətip əm məmə katos-ipən kəm iolwək min natimnat itəm tətətip o natigən rəhalat.

¹¹ “Nian nakotuwın e taon kit o latuənu kit, nəkotəkəike motəhm etəmim kit itəm nikin tagien məmə nakotuwın mətatig itəmat min, kən nakoatatig ikin əh mətoarus-pən nian nakotiet min. ¹² Nian nakotuwın kətatig e nimə kit, nəkotəkəike kəghat wir kəm ilat məmə, ‘Nəməlinuən tətətig otəmat.’ ¹³ Kən okəmə netəmim e nıpəgnoa nimə u, nikilat tagien məmə okotos itəmat, kən pəs rəhatəmat nəghatən rəha nəməlinuən tətətig olat. Məto okəmə nikilat təsagienən otəmat, nəkotəkəike motos nəghatən rəha nəməlinuən moatuwin.

¹⁴ “Kən okəmə netəmim neen kəsotolkeikəən məmə okotit itəmat nakotuwın e rəhalat nıpəgnoa nimə, o kəsotətəlig-inən rəhatəmat nəghatən, kən nian nəkoatiet e nimə rəhalat, o rəhalat latuənu, nəkotəkəike motohapispis rəkis nisip e nelkətəmat məmə ilat okotitun məmə nəmotəuhlin-pən məntaatəmat olat. ¹⁵ Nıpahrienən iatən kəm itəmat, e nian itəm Uhgın otakil netəmim, nalpınən rəha netəm min əh in otəskasik pik maprəkis-in nalpınən rəha netəm kotərat əpən e taon mil əh, Sotom ne Komora.”

Netəmim okotol tərət kəm netəmim rəha Iesu

¹⁶ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Otətəlig-in-tu. Etahl-ipən itəmat nakoatuwin tahmen e sipsip min itəm kəmotuwın

ilugin e kuri iarupin min. Onəkotəkəike motenatig wir tahmen e malikim, kən itəmat motan mətig tahmen e mənig mak. ¹⁷ Onakoatəto wir itəmat o netənim, məto-inu ilat okotiləs itəmat məmə nəkoatətul e niganəmti kaonsel rəhalat, kən okotalis itəmat əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən.

¹⁸ “Kən məto-inu itəmat netənim rəhak, okotewkəkan itəmat nakotuwin motətul e niganəmti etəm-iasol min rəha kapman min, ne kig min məmə onəkotən-iarəp nəghatən təwir rəhak e niganəmtilat, kən e niganəmti Iaihlua min. ¹⁹ Nian ilat okotuwa motiləs itəmat, kən nikitəmat təsəht pikən məmə onəkotuwin motən məmə naka, o nakotəhrol nulan motəghat. Nəsotəginən məto-inu Narmin Rəha Ughin, in otos-ipinə nəghatən itəm onəkotən e nian ətuatip əh. ²⁰ Nəsotəginən məto-inu sənəmə itəmat onəkotəghat, məto Narmin Rəha rəhatəmat Tata, otos-ipinə nəghatən kəm itəmat məmə nakoatən-iarəp.

²¹ “Netənim okotegəhan-in-pən pialat ətuatip min kəm rəhalat tikimir min məmə okotohamnu ilat, kən tata min okotol mihin min kəm nenətilat ətuatip min, kən nisualkələh okotətul motol nolən ahmen min əm kəm rəhalat tata min ne mama min məmə okotohamnu ilat. ²² Netənim rafin okotətəhau itəmat o nərgək. Məto etəm otətul əskasik mətoarus-pən natimnat min un okotol namnun, kən Ughin otosmegəh. ²³ Nian okotol tərət kəm itəmat e taon kit, kən nakotiet motagim motuwin e taon pisin kit min. Iatən pahrien kəm itəmat məmə okol nəsotuwin rafinən e taon min rəha Isrel mətoarus-pən Nəti Etənim in otuwa min.

²⁴ “Netənim itəm koatətəlig-in, okol kəsotaprəkis-inən rəhalat iəgətun, kən iolwək min, okol kəsotaprəkis-inən rəhalat etəm-iasol. ²⁵ Netəm katəgətun ilat, kotəkəike motagien məmə okotuwa motahmen e iəgətun rəhalat, kən iolwək min kotəkəike motagien məmə okotuwa motahmen e etəm-iasol rəhalat. Io, io etəm-iasol rəha nimə. Okəmə netənim neen kotən rat io məmə io Pielsepul, u nərgin kit rəha Setan, kən okol tahmen min əm e iolwək min rəha nimə rəhak.”

Etənim rəha Iesu
təsəginən etənim
(Luk 12:2-7)

²⁶ Kən Iesu təmən məmə, “Tol nəhlan, əsotəginən netənim. Natimat itəm netənim koatəfətain, Ughin otiləs-iarəpa ikin tagəhag ikin, kən natimnat itəm netənim koatəhluaig-in, Ughin otiləs-iarəpa, netənim rafin kotəplan. ²⁷ Natimnat itəm

iatən kəm itəmat e nāpinəpən, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp mīn e nəhag-əhagən, kən natimnat itəm iatən anion, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp asol e niganəmti netəmim.

28 “Sotəginən netəmim itəm kotitun nohamnuən nipətitəmat, məto okol kəsotohamnuən narmitəmat. Məto nəkotəgin Uhgīn itəm titun nərəkinən nipətitəmat ne narmitəmat e nigəm asol. 29 Otəplan-tu. Mənig əlkələh mīn, netəmim koatol-salim-in mənī əkəku əm. Məto okəmə rəhatəmat Tata Uhgīn təsegəhan-inən ilat, okol kit təsimisən. 30 Kən noanutəmat e rəhatəmat-kapə, Uhgīn tətəfin rafin ilat. 31 !Tol nəhlan, sotəginən! Uhgīn tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig əlkələh mīn əh.

32 “Tol nəhlan, okəmə etəmim otən-iarəp nərgək e niganəmti netəmim, kən io mīn iatən-iarəp nərgin e niganəmti rəhak Tata e nego e neai. 33 Məto okəmə etəmim otən-iarəp e niganəmti netəmim məmə in sənəmə rəhak, kən ekən-iarəp e niganəmti rəhak Tata e nego e neai məmə in sənəmə rəhak.

34 “Nikitəmat təsəhtən məmə emuwa məmə ekələhəu nəməlinuən e nətueintən. Eməsuwamən məmə ekələhəu nəməlinuən, məto emuwa məmə ekol netəmim kotəmou. 35 Iatən nəhlan məto-inu emuwa məmə ekol iərman otol timəht ilau rəhan tata, kən pətan otol timəht ilau rəhan mama, kən pətan otol timəht ilau uhun, 36 kən etəmim otol tikimīr ilat atip rəhan mīn.†

37 “Kən etəmim itəm tolkeike pik rəhan tata ne mama taprəkis-in io, in təsahmenən məmə otuwa rəhak etəmim. Kən etəmim itəm tolkeike pik netin iərman o pətan taprəkis-in io, in təsahmenən məmə otuwa rəhak etəmim. 38 Kən etəmim itəm təsiləsən rəhan nig kəməluau muarisig-in io,‡ in təsahmenən məmə otuwa rəhak etəmim. 39 Kən etəmim itəm tatol pik wək əm məmə rəhan nəmegəhən e nətueintən u in otəwir, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otimis o nərgək, in otos nəmegəhən lilin.

40 “Kən etəmim itəm tatos itəmat e nikin agien, kən tahmen əm məmə tatos io e nikin agien. Kən etəmim itəm tatos io e

10:28: Rom 8:31; Jem 4:12   **10:31:** Mat 6:26   **10:33:** Luk 12:8-9   **10:36:**

Maeka 7:6; Luk 12:51-53; † **10:36:** Nuwamən rəha Iesu otol məmə netəmim okotoor ilat mīn məto-inu, neen okotahatətə lan, məto neen okəsotahatətəən lan, kən moatətəhau. **10:37:** Luk 14:26-27 ‡ **10:38:** Nipəti nəghatən rəha Iesu sənəmə rəhan netəmim okotəkəike kimis e nig kəməluau tahmen əm lan. Nipəti nəghatən u məmə kitat rafin kitiah kitiah kotəkəike motegəhan-in məmə Uhgīn otol nəwian e nəmegəhən rəhatat. Okəm-naka netəmim okotol nəratən kəm kitat, okəm-naka kitat okotimis o nərgin, o kəm-naka nəratən mīn əh otəsuwamən e nəmegəhən rəhatat. Kitat kotəruru, məto kotətul matip əm o natigən e nəmegəhən itəm Uhgīn tolkeike. **10:39:** Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25

nikin agien, kən tahmen əm məmə tatos etəm u itəm təmahl-
ipa io. ⁴¹ Kən etəmim itəm tatos e nikin agien ien rəha Uhgın,
məto-inu in titun məmə suah u in ien rəha Uhgın, in otos
nətouən lan, tahmen əm e itəm ien min koatos. Kən etəmim
itəm tatos e nikin agien etəm ətuatıp, məto-inu in titun məmə
in etəm ətuatıp, in otos nətouən lan, tahmen əm e etəm ətuatıp.
⁴² Kən etəmim itəm tatos-ipən nəhau ətəp noan-məsin əm kəm
rəhak etəmim, məto-inu in titun məmə rəhak etəmim, nat
əpnəpın rəhak etəmim in ləhau agın, nıpahrienən iatən kəm
itəmat məmə, okol təsəmkarəpənən e rəhan nətouən.”

11

Iesu ne Jon Baptais (Luk 7:18-35)

¹ Nian Iesu tinol namnun nəgətunən rəhan netəm tuelef,
təmiet ikin əh muwın e taon min e nitən Kalili, matəgətun
netəmim kən matən-iarəp nəghatən rəha Uhgın kəm ilat.

² E nian əh, Jon Baptais tətətig e kalapus, kən in təməto
namnusən e wək itəm Iesu tatol. Kən təmahl-ipa rəhan neen
netəmim kotuwın motətapəh ron məmə, ³ “?Təhro? ?Ik u etəm
kəmatən aıpən məmə suah kit otuwa, o itimat ekoatəsahgin
etəmim kit min məmə otəpanuwa min?”

⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwın motəplan Jon
motən-ipən nat naka itəm nəmotuwa motəto kən motəplan:
⁵ netəm nıganəmtılət təpıs kınəotəplan nat. Kən netəmim itəm
nelkilat tərət kınəotəto təwır kən minotaliwək. Kən netəm min
u kəmos nımısən leprosi, nuwigılət tınəwır. Kən netəm min
u matəlgılət təmalu, roiu matəlgılət tinoag, kən netəm min u
kəmotımıs, kınəotəmegəh min. Kən ian-rat min, roiu əh suah
kit tınatən-iarəp namnusən təwır kəm ilat. ⁶ Etəmim otətig e
nəwırən pahrien okəmə in təsəhlmanən rəhan nahatətəən lak
o natımmat itəm io ekol.”

Iesu təməghat-in Jon Baptais

⁷ Nian netəmim rəha Jon koatıtəlig, kən Iesu tınətuoun
matəghat-in Jon kəm netəm min u koatəpələh əh-ikin, matən
məmə, “? Aıpən, nəmotuwın ikin taruən-aruən ikin məmə
nəkotəplan naka? ?Nəmotuwın məmə nəkotəplan suah kit
tahmen e nuwig itəm nımətag tətəhləpık-ahləpık əpnəpın əm?
Kəp. ⁸ ?Kən təhro itəmat nəmoatiet, məmə nəkotəplan suah kit
itəm tatuwın e napən wır nəmtın tıəkıs? Kəp. Netəm kotuwın
e napən wır tol nəhlan, nian rafın kotətig e nımə rəha kig. ⁹ ?
Kən təhro itəmat nəkoatiet, məmə nəkotəplan ien kit? Əwəh,
nıpahrienən, kən etəmim əh in ilıs taprəkıs-in ien. ¹⁰ Inu etəm
Naəa Rəha Uhgın təmatəghat-in nian Uhgın təmən məmə,

‘Otəplan-tu. Iatahl-ipinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.

In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatip.’

¹¹ Nipahrienən iatən kəm itəmat, etəmim tikə itəm təmaiir e nətueintən in ilis taprəkis-in Jon Baptais, kən mətə etəm ləhau aɡin e nərəməərən rəha Uhgın, in ilis taprəkis-in Jon.* ¹² E nian Jon Baptais təmətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgın mətəarus-pa roiu, nərəməərən rəha Uhgın in təkaskik məmə otol wək matuwın. Kən netəmim itəm kotəskasik kotalkut pik məmə okotuwın motatig ahgin. ¹³ Iatən nəhlan mətə-inu, aupən aɡin mətəarus-pa nian rəha Jon, nəghatən min rəha Lou itəm Uhgın təmos-ipən kəm Moses, ne nəghatən min rəha ien min rəha Uhgın, koatən-iarəp nərəməərən rəha Uhgın. ¹⁴ Kən okəmə nikitəmat tagien məmə nakotos nətəligən u, ekən məmə Jon in Elaija itəm in ien kit aupən kəmatən məmə otuwa. ¹⁵ Etəm matəlgın tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.

¹⁶ “Netəm min u itəm koatatig roiu, ilat kotəhrol nulan? Ilat kotahmen e nisualkələh itəm koatəpələh ikin katol maket ikin moatakuhl motaun-in ilat min neen məmə, ¹⁷ ‘Itimat emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis rəha nagiən lan, mətə itəmat nəkəsotolən danis. Kən itimat emoatasək eiua rəha nimisən, mətə nəsotasəkən kitat min itimat.’ ¹⁸ Iatən nəhlan mətə-inu Jon təmuwa, kən matətuakəm mətəpəs nagwənən matəfak kəm Uhgın, kən məsənimən wain. Kən netəmim kotən məmə, ‘Suah əh, narmin rat kit tətətig lan.’ ¹⁹ Mətə nian io, Nəti Etəmim, emuwa kən mətəgwən kən matənim wain, kən netəmim kotən məmə, ‘Otəplan-tu, suah əh in etəmim rəha nagwən pikən ne etəmim rəha napisən, kən motan kələh ilat netəmim rəha nosən məni e takis, ne netəmim itəm nol təfagə.’ Mətə netəmim itəm koatətəu-pən nitunən rəha Uhgın koatol wək wir min. Kən wək wir min əh koatəgətun məmə nitunən rəha Uhgın in nipahrienən.”

Nahməən asol otuwa
(Luk 10:13-15)

²⁰ Kən Iesu təməghat əskasik e netəm e taon min əh itəm in təmol nat pispis tepət ikin e niɡanəmtilat. Təməghat nəhlan mətə-inu ilat kəsotəuhlinən nətəligən rəhalat o rəhalat nolən rat min. ²¹ Təmən məmə, “! Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! !Itəmat netəm Petsaeta,

---

11:10: Mal 3:1; Luk 1:76 * **11:11:** Ves u tatən məmə wək rəha Jon, in wək itəm tatos nisiiian. In tatol əpen-əpenə suatip rəha Kristo itəm Uhgın otahl-ipa, kən in tatən-iarəp məmə Kristo tinatuwa. Wək u in wək asol. Kən Jon in etəm-iasol mətə-inu in tatos wək əh. Mətə nat kit itəm in təwir taprəkis-in wək rəha Jon, in məmə suah kit tatuwa etəm rəha Uhgın nian in tətəhatətə e Iesu Kristo. **11:13:** Luk 16:16 **11:14:** Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13 **11:19:** Mat 9:14

kəsi, nahmæən asol otuwa otəmat! Məto-inu emol pap nat pispis tepət e taon rəhatəmat! Kən okəmæ emol natimnat min əh əpəh Taea ne Saeton aupən, okol netəmim əh-ikin əh kəmotəuhlin rəhalat nətəligən e nolən rat min, kən ilat kəmotuwın e natimnat rat motuwın moatəpələh e nəmtap e nigəm motəgətun məmə koatəto tərət agın o rəhalat nolən rat min.

²² Məto iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgın otol nalpınən kəm netəmim, nalpınən rəhatəmat in otəskasik, maprəkis-in nalpınən rəha netəm Taea ne Saeton aupən ikin. ²³ “?Kən itəmat netəm Kapaneam, nikitəmat təht məmə Uhgın otiləs-ipər itəmat e ikin rəha nisaiiən əpəh e nego e neai? ! Kəp! Məto Uhgın otəhlman itəmat nakotuwın ləhau agın, imə naulisən, məto-inu emol nat pispis tepət e taon rəhatəmat. Kən okəmæ emol natimnat min əh əpəh Sotom, kən netəm ikin kəmotəuhlin rəhalat nətəligən, kən okol Uhgın təməsəəkənən Sotom, kən təmətatig əm mətoarus-pa u-roiu. ²⁴ Məto iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgın otol nalpınən kəm netəmim, nalpınən rəhatəmat in otəskasik, taprəkis-in nalpınən rəha netəm Sotom aupən ikin.”

Itəmat itəm ninotəpou
(Luk 10:21-22)

²⁵ Kən e nian əh, Iesu təməfak matən məmə, “Tata Uhgın, ik Iəməmə rəha natimnat rafın ilis e neai ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik məto-inu nəməhluaig-in nıpəti natimnat min u e nigənəmti netəmim itəm kotenatig motitun wır nat. Kən nəmol-arəp kəm netəmim itəm kotahmen-pən əm e nisualkələh məmə okotitun wır. ²⁶ Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”

²⁷ Kən Iesu təmətəkəike matən kəm ilat məmə, “Rəhak Tata təmos-ipa nitunən rafın agın kəm io. Kən suah kit tikə itəm titun wır io u Nəti Uhgın, məmə io pah ətuatip. Məto Tata Uhgın əm titun. Kən suah kit tikə itəm titun wır Uhgın, məto io pisin əm u Nəti Uhgın, ekıtun, ne netəmim itəm io emıtəpun məmə ekol-arəp Tata Uhgın kəm ilat.

²⁸ “Otuwa ron io, itəmat itəm nəkotol pik wək kən ninotəpou o natipa-inən katipa əfigəm min, kən ekos-ipinə namegən.† ²⁹ Pəs kotalis rəhak katipa, kən pəs iakaupən məgətun itəmat lan. Iatən nəhlan məto-inu io etəm mətig, kən rəhak nətəligən in ləhau. Kən onəkotos namegən e rəhatəmat nəməgəhən.

11:22: Aes 23; Esik 26-28; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sek 9:2-4 **11:23:** Jen 19:24-28; Aes 14:13-15 **11:24:** Mat 10:15; Luk 10:12 **11:25:** 1 Kor 1:26-29

11:27: Mat 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 † **11:28:** Nəghatən u ‘natipa-inən katipa əfigəm min’ tatəghat-in Lou rəha netəm Isrel itəm kotahmen e nat təfigəm məto-inu Lou min u, ilat kotəskasik pik, kən tiəkis o nolən. **11:28:** Jer 31:25

³⁰ Tol nǎhlan mǎto-inu rǎhak wǎk ekos-ipinǎ kǎm itǎmat in timǎtig, kǎn rǎhak katipa in toigoig.”

12

Iǎrǎmǎrǎ rǎha Sapat

(*Mak 2:23—3:6; Luk 6:1-11*)

¹ Kǎn e nian ǎh e Sapat kit, Iesu ne rǎhan min netǎmim kǎmotaliwǎk motuwǎn-pǎn e nasumǎn rǎha wit, nat kit tah-men e rais, kǎn rǎhan netǎmim nǎumis tǎmus ilat, kǎn kǎmotǎhl noa wit kǎn motun. ² Mǎto nian Farisi min kǎmotǎplan ilat, kǎn kǎmotǎn-ipǎn kǎm Iesu mǎmǎ, “!Ei, ǎplan-tu! Rǎham netǎmim koatol nat kit itǎm koatǎtgǎhl Lou rǎha Sapat.”

³ Kǎn Iesu tǎmǎn-ipǎn kǎm ilat mǎmǎ, “?Nǎmotafin o kǎp, nat naka itǎm Kig Tefit tǎmol ǎupǎn, nian in ne rǎhan min netǎmim nǎumis tǎmus ilat? ⁴ In tǎmuwǎn imǎ e Nimǎ Tapolen Rǎha Uhgǎn, kǎn mos pǎret mun itǎm pris min kinotos-ipǎn rǎkis kǎm Uhgǎn. Kǎn nolǎn ǎh tatǎtgǎhl Lou, mǎto-inu pǎret ǎh, Lou tatǎn mǎmǎ pris min ǎm kotitun nunǎn. ⁵ ?Kǎn nǎmotafin e Lou o kǎp, mǎmǎ nian rafin e Sapat, pris min ǎpǎh e Nimǎ Rǎha Uhgǎn, ilat koatol wǎk rǎhalat itǎm tatǎtgǎhl Lou rǎha Sapat? Mǎto Uhgǎn tatǎplan mǎmǎ nat ǎh in tǎtuatǎp ǎm. ⁶ Mǎto iatǎn kǎm itǎmat mǎmǎ suah kit u ikǎn-u in ilis taprǎkis-in Nimǎ Rǎha Uhgǎn. ⁷ E Naoa Rǎha Uhgǎn, in tatǎn mǎmǎ, ‘Nat kit tatol nǎkik tǎtagien, inu mǎmǎ onǎkotasǎkitun netǎmim, mǎto sǎnǎmǎ rǎhatǎmat sakrifais min itǎm nǎkoatol moatos-ipa kǎm io itǎm tatol nǎkik tǎtagien.’ Okǎmǎ nǎkotitun nǎpǎti nǎghatǎn u, kǎn netǎm min u itǎm kotǎtuatǎp, okol nǎsotakilǎn ilat motǎn mǎmǎ ilat koatol nolǎn rat. ⁸ Iatǎn nǎhlan mǎto-inu io, Nǎti Etǎmim, io Iǎrǎmǎrǎ rǎha Sapat.”

⁹ Kǎn Iesu tǎmǎiet ikǎn ǎh, maliwǎk matuwǎn ǎpǎh imǎ e nimǎ rǎha nuǎfiminǎn rǎhalat. ¹⁰ Kǎn ǎmun ikǎn ǎh, suah kit ǎh-ikǎn nelmin tǎmǎmis, tǎsǎg-ǎtuatǎp-inǎn. Kǎn kǎmotǎtapǎh o Iesu mǎmǎ, “?Tahro? ?In tǎtuatǎp e Lou mǎmǎ e Sapat, etǎmim titun nol-wǎrǎn etǎmim itǎm tatǎmis?” Ilat kǎmotǎtapǎh ron mǎto-inu koatǎgǎs-in nat tǎrat kit rǎha Iesu itǎm ilat okotilǎs-ipǎn in e kot ron.

¹¹ Kǎn Iesu tǎmǎn-ipǎn kǎm ilat mǎmǎ, “?Okǎmǎ itǎmat kit rǎhan kit sǎpsip, kǎn sǎpsip un tiwig-pǎn e noakimil e Sapat, nǎkitǎmat tǎht mǎmǎ suah ǎh otuwǎn miuw-pǎr-pa min? ! ǎwǎh! Otǎkǎike muwǎn miuw-pǎr. ¹² !Mǎto etǎmim, in nat

keike taprækis-in sipsip! Kənu, in tətuatip əm e Lou məmə natol nat itəm təwir e Sapat.”

¹³ Kən təməni-ipən kəm etəm nelmin təmimis məmə, “Əg-ətuatip-in-tu nelməm.” Kən təməg-ətuatip-in nelmin, kən nelmin tinuwa minəwir agin min, tinahmen e nelmin kit min.

¹⁴ Məto Farisi min kəmotiet motuwın ihluə minoatəte noa ron məmə okotohamnu Iesu.

Iolwək itəm Uhgın təmitəpun

¹⁵ Kən Iesu təmitun nətəligən rəhalat, kən təmiet ikin əh. Kən netəmim tepət kəmotuarisig in. Kən in təmol-wir nimisən rafin rəhalat kotuwa mətəwir min. ¹⁶ Kən təməni-iaəhau ilat məmə okəsotən-iarəpən in kəm netəmim min. ¹⁷ Natimnat min əh kəmotiet məmə nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın otuwa mol nıpahrienən lan. Uhgın təmos-ipən kəm ien Aesea u əpən o nəni-iarəpən məmə,

¹⁸ “Inu iolwək rəhak itəm io enitəpun rəkis, iakolkeike pik in, kən nıkkik tagien pik ron.

Kən io oekol məmə Narmın Rəhak otuwa mərioah lan.

Kən in otən-iarəp nolən ətuatip rəhak ne nosmegəhən rəhak e nıganəmti netəmim e nəptən pisin pisin min.

¹⁹ Okol in təsərgəhəuən kən məsagət əfəməhən, məsəghat pikən ikin netəmim kotargəfimən ilat min ikin.

²⁰ In etəm mətig,

kən in otol təwir kəm netəmim itəm koatəpou kən rəhalat nəsanənən tikə.*

In otol nəhlan mətoarus-pa nolən itəm in tətuatip, otol win e nolən itəm tərat.

²¹ Kən netəm u sənəmə noanol min rəha Isrel,

ilat okotələhəu-pən əskasik rəhalat nətəligən tətətig lan, məmə in otosmegəh ilat.”

Iesu ne Pielsepul

(Mak 3:20-30;

Luk 11:14-23; 12:10)

²² Kən netəmim kəmotiləs suah kit motuwa kəm Iesu itəm nıganəmtin təpis kən təsəghatən məto-inu narmın rat kit tətətig lan. Kən Iesu təmol-wir min, kən suah əh tənətləplan nat kən minətəghat. ²³ Kən netəmim rafin narmilat təmiwig motən məmə, “? Okəmə naka suah u in Mipi Kig Tefit itəm Uhgın təməni məmə otahl-ipa?”

²⁴ Kən nian Farisi min kəmotəto nat əh ne nəghatən lan, kən kəmotən məmə, “Suah əh tətəhg-iarəp narmın rat min e

12:12: Luk 14:5   **12:14:** Jon 5:16   **12:16:** Mat 8:4; Mak 3:12   **12:18:**

Mat 3:17   * **12:20:** Nəghatən Kris ətuatip rəha ves 20 tatən məmə, “Okol təsatəghlən nuwig kit itəm təmeko, kən okol təsəmkəmis agin-əhən wik rəha lait itəm tətəhaniəm əm.”   **12:21:** Aes 42:1-4

nəsanənən əm rəha Pielsepul u etəm-iasol rəha narmin rat min.”

²⁵ Məto İesu titun nətəligən rəhalat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat min, kən okotərəkin rəhalat kantri. Kən tahmen-pən əm e taon kit o latuənu kit, okəmə netəmim kotoor ilat min, kən okotərəkin taon un o latuənu un.

²⁶ “Kən okəmə Setan tatəhg-iarəp narmin rat min rəhan e netəmim, kən tatol atip əm tikimir kəm in. ?Kən otahro nulan, rəhan nərəməyəən otətul? ²⁷ ?Kən okəmə io iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Pielsepul, kən tahro e rəhatəmat min netəmim? ?İlat koatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha pah? ?Rəha Setan? Kəp. Kən tərət məmə nakoatən məmə io iatol nəhlan. Tol nəhlan, rəhatəmat netəmim okotakil nəghatən min rəhatəmat, motən məmə in neiuəiuəən. ²⁸ Məto okəmə iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgın, kən nərəməyəən rəha Uhgın tinuwa rəkis otəmat.

²⁹ “Kən ekən e suatip kit min tol nulan məmə, etəmim kit tikə məmə titun nuwinən e nimə rəha etəmim kit itəm təsanən məmə otəmik rəhan natimnat. Məto otaupən məlis ətain etəm u itəm təsanən, uarisig təpanuwın imə məmki-rəkis rəhan natimnat.

³⁰ “Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tikimir. Kən etəm u itəm təsargətəinən sipsip min, in tatoor ilat kotəgim atit.

³¹ Tol nəhlan iatən kəm itəmat məmə, Uhgın otafəl rəkis nolən rat min rafin pisin pisin,† ne nəghatən rat min rafin pisin pisin itəm netəmim koatən lan, məto otol nalpınən kən məsaluınən nəghatən rat min itəm netəmim koatən e Narmin Rəhan.

³² Kən okəmə etəmim tatən rat io, Nəti Etəmim, kən Uhgın otaluın kən məsalpınən. Məto etəmim itəm tatən rat Narmin Rəha Uhgın, Uhgın okol təsaluınən nian kit, e nətueintən u, ne e nian itəm tatuwa.‡

³³ “Okəmə nig in təwir, kən noan in təwir, okəmə nig in tərət, kən noan in tərət. Tol nəhlan məto-inu itəmat nəkotəplan əm e noa nig məmə nig in təwir o nig in tərət.§ ³⁴ !İtəmat nəkotahmen e sinek! İtəmat noatol nolən eko-eko, kən itəmat netəm nəkotərat. Okol nəsotənən nat təwir kit, məto-inu nian

12:24: Mat 9:34; 10:25 **12:28:** Wək 10:38; 1 Jon 3:8 **12:30:** Mak 9:40; Luk 9:50 † **12:31:** Uhgın tətəfəl rəkis nolən rat min nian netəmim kotəuhlin rəhalat nətəligən kən moatətapəh-in məmə in otaluın məsalpınən rəhalat nolən rat min.

12:31: Hip 6:4-6 ‡ **12:32:** Netəmim neen kotən məmə nəghatən u tatəghat-in netəm min u itəm kəmoatən məmə İesu tatol-wir netəmim e nəsanənən rəha Setan. Tahmen əm məmə ilat kotaun-in məmə Narmin Rəha Uhgın in Setan. Netəmim neen min kotən məmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm kəsotəhatətəən əh e İesu, kən motapəs wək rəha Narmin Rəha Uhgın. § **12:33:** Nipəti nəghatən rəha İesu məmə in etəm təwir məto-inu tatol əm natimnat wir min. **12:33:** Mat

7:16-20

etəmim tatəghat, tatən əm nat naka itəm tərıoah e nıkin.
³⁵ Etəmim itəm nətəlıgən təwır tərıoah e nıkin, nıan rafın in
 tatən nat itəm in təwır. Kən etəmim itəm nətəlıgən rat tərıoah
 e nıkin, nıan rafın in tatən nat itəm tərət. ³⁶ İatən kəm itəmat
 məmə e nıan Uhgın otakıl netəmim lan, netəmim okotəkəıke
 kən-ıarəp kəm in məmə tahro ılat kəmoatən nəghatən rat
 əpnəpın mın rafın rəhalat. ³⁷ Tol nəhlan, in otakıl rafın
 nəghatən pısın mın rəhatəmat, məmə itəmat netəm kotətuatıp
 o netəm kotərat.”

Nəmtətin rəha Jona

(Mak 8:12; Luk 11:29-32)

³⁸ Kən ıgətun mın neen rəha Lou ne Farısı mın kəmotən-
 ıpən kəm in məmə, “İgətun. Ekotolkeıke məmə ekotəplan
 nəmtətin kit itəm tapıspıs itəm ik onəköl.”;

³⁹ Məto təməni-ıpən kəm ılat məmə, “İtəmat netəm roıu ne,
 nakotərat, nəmotəpəs rəhatəmat nahatətəən o Uhgın, tahmen
 e pətan kit tapəs rəhan ıərman matətəu-pən suah pısın. Kən
 roıu nakotolkeıke məmə eköl nəmtətin kit itəm otəgətun məmə
 emısı-pən o Uhgın. Məto Uhgın otos-ıpən əm nəmtətin kitiəh
 əm, kən inəh nəmtətin rəha ıen əh Jona. ⁴⁰ Tahmen əm
 məmə Jona təməməhl e nıan kısıl lapın ne nərauiəgən e nərpı
 nəm asol, kən Nəti Etəmim, in otəməhl nıan kısıl lapın ne
 nərauiəgən əpəh e nıki nəptən.

⁴¹ “E nıan əh itəm Uhgın otakıl netəmim rafın, kən netəm
 Nineva əpən, ılat okotətul motən-ıarəp məmə itəmat noanol
 rəha İsrəl nakotərat. Okotıtun nənən nəhlan məto-inu nıan
 ılat kəmotətə nəghatən rəha ıen əh Jona, ılat kəmotəuhlin
 rəhalat nətəlıgən o rəhalat nolən rat mın. Kən otəplan-tu, suah
 kit itəm ııs taprəkıs-in Jona tınuwa. ⁴² Kən e nıan əh itəm
 Uhgın otakıl netəmim rafın, kən kwın rəha nəptən pıs ıkın, in
 otətul məni-ıarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otıtun nənən
 nəhlan məto-inu, in təmıet e nıkalın nəptən əpəh ısəu əgın, kən
 malıwək muwa məmə otətə nəghatən rəha Kig Solomon itəm
 tenatıg wır. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ııs taprəkıs-in Kig
 Solomon tınuwa.

⁴³ “Nıan narmin rat tiet e etəmim, kən in otuwın malıwək
 mətan əpəh ıkın nıg ne nıamıtə tıkə ıkın, kən nəhau tıkə ıkın,
 mategəs-in ıkın otatıg mameg ıkın, məto təsəplanən. ⁴⁴ Kən tən
 atıp əm kəm in məmə, ‘Ekıtəlıg-pən e rəhak nımə itəm emısı-
 pən ıkın.’ Kən nıan tuwa məplan nımə, etəmim tıkə ıkın, kən
 kəmafəl, kən məlin wır natımnat. ⁴⁵ Kən tuwın mit narmin rat
 sepın mın itəm kotərat pık taprəkıs-in in, kən motuwın ımə
 motatıg, kən natıgən rəha suah əh roıu tərət pık taprəkıs-in

12:34: Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:43-45

12:38: Mat 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30

12:39: Jona 1:17; Mat 16:4; Mak 8:12

12:40: Jona 1:17

12:41: Jona 3:5

12:42: 1 King 10:1; 2 Kron 9:1

rəhan natigən itəm aupən. Kən kotahmen əm e itəmat netəm kotərat itəm nəkotatig roiu.”

*Mama rəha Iesu ne pian min
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)*

⁴⁶ Nian Iesu tatəghat əh kəm netəmim, kən rəhan mama ne pian min koatətul əpəh ihluə moatətapəh-in məmə okotəghat kəm in. ⁴⁷ Kən etəmim kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Rəham mama ne pian min əpəh ihluə koatətul. Ilat kotalkeike məmə okotəghat kəm ik.”* ⁴⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm suah əh itəm təmən-iarəp məmə, “?Pah u rəhak mama, kən pah u piak min?” ⁴⁹ Kən məg-ətuatip-in-pən nelmin məgətun-pən rəhan netəmim, kən mən məmə, “!Inu rəhak mama ne piak min! ⁵⁰ Iatən nəhlan məto-inu pah u tatol nəwia rəhak Tata əpəh ilis e nego e neai, in piak, ne winik, ne rəhak mama.”

13

*Nimaa nəghatən e nəptən
(Mak 4:1-20; Luk 8:4-15)*

¹ E nian ətuatip əh, Iesu təmiet e nimə muwin matəpələh əpəh iuəhkir e nikali Lek Kalili. ² Məto-inu netəmim tepət kəmotuwa kətul kitəlau in, kən in təmuwin e bot kit matəpələh. Kən netəmim kəmoatətul ipar. ³ Kən in təmən-ipən natimnat tepət kəm ilat e nimaa nəghatən min.

Təmən məmə, “Etəmim kit təmuwin məmə oteatəgtəg rəhan nikuti wit əpəh e rəhan nasumən. ⁴ Kən nian təmərakin-rakin rəhan nikuti wit, neen kəmotisas-pən e suatip, kən mənig min kəmotuwa motun ilat rafin. ⁵ Kən nikuti wit neen kəmotisas-pən e nəptən itəm kəpiel iuəhkir əm. Kəmotəwiə uəhai əm məto-inu nəptən noan məsin əm. ⁶ Məto nian mitgar tər, kən məhg ilat koatauke-auke məto-inu nokilat təseiuiui pikən. ⁷ Kən nikuti wit neen kotisas-pən e niki nəlkosik, kən nian nikuti wit kotəwiə məto nəlkosik tətatu-atu ilat kən kəmotamis. ⁸ Kən nikuti wit neen min kəmotisas-pən e nəptən itəm təwir, kən kəmotoe-in noalat, neen noalat wan-hanrit, neen noalat sikiste, neen noalat tate. ⁹ Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

¹⁰ Kən netəm rəha Iesu kəmotuwa motətapəh ron məmə, “?Tahro natəghat kəm netəmim e nimaa nəghatən min?”

¹¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən nəhlan məto-inu itəmat un, Uhgın təmerəh e suatip otəmat məmə itəmat onəkotitun nəghatən anion min rəha nərəməərən rəha Uhgın. Məto ilat əh, Uhgın təməserəhən e suatip nulan olat. ¹² Tol

12:45: Luk 11:24-26; 2 Pita 2:20 * **12:47:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, ves 47 tikə. **12:50:** Rom 8:29

13:2: Luk 5:1-3

nəhlan məto-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikin nitunən, Uhgın otos-ipən min nitunən kəm in, kən rəhan nitunən in otepət pik. Məto etəm u itəm rəhan nitunən tikə, Uhgın otos-irəkis rafin rəhan nitunən itəm nikin təht məmə in tatos. ¹³ İatəghat e nimaa nəghatən kəm ilat məto-inu ilat koatəplan pap məto kəsotitunən, kən ilat koatəto pap məto kəsotitun wırən. ¹⁴ Nəmegəhən rəhalat tatol nəghatən rəha ien Aesə tatuwa matol nıpahrienən lan. In təmən məmə,

‘Okəatəto, moatəto, moatəto,

məto okol kəsotitunən.

Kən okəatəplan, moatəplan, moatəplan,

məto okol kəsotitunən nian kit.

¹⁵ Tol nəhlan məto-inu nıkilat tınuwa məskasik,

kən kinotəpou-in nətəlig-inən,

kən motahtosig-in nıganəmtilat.

Okəmə təsolən nəhlan, okəm-naka ilat okotəplan e nıganəmtilat,

kən ilat okotətəlig-in e matəlgilat,

kən nıkilat otəmət-mətig,

kən okotitun,

kən okotəuhlin-pa ilat ron io məmə ekosmegəh ilat.’

¹⁶ Məto itəmat u, Uhgın təmawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat, kən nian nəkotəplan, nəkotitun, kən nian nakotəto, nəkotitun.

¹⁷ Nıpahrienən iatən kəm itəmat məmə, ien min tepət ne netəm ətuatıp min tepət kəmotolkeike pik məmə okotəplan nat naka itəm nakoatəplan, məto kəsotəplanən. Kən motolkeike pik məmə okotəto nat naka itəm nakoatəto, məto kəsotətəən.”

¹⁸ Kən İesu təmatəkəike matən məmə, “İtəmat otətəlig-in wır-tu məmə nəkotitun nıpətı nimaa nəghatən rəha etəm u itəm təmərakin nıkuti wit. ¹⁹ Nıkuti wit itəm təmısas e suatıp, in tahmen e etəmim itəm tətə nəghatən rəha nərəmərəən rəha Uhgın, məto in təsitunən. Kən Setan tuwa mos-irəkis uəhai əm nəghatən əh itəm təmuwin e nıkin.

²⁰ “Kən nıkuti wit itəm təmısas-pən e nısip itəm kəpiel iuəhkır əm, in tahmen e etəmim itəm tatətə nəghatən rəha Uhgın, kən mos e nıkin agien, ²¹ məto nokin təseiuaıu pikən, kən tatətul əm o nian əkuəkır əm. Nian nəəsəuən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhan o nəghatən əh, kən təme uəhai əm e rəhan nahatətəən.

²² “Kən nıkuti wit itəm təmısas-pən e nıki nəlkosik, in tahmen e etəmim itəm tətə nəghatən rəha Uhgın, məto rəhan nətəligən tatuwin pik o natımnat rəha nətueıntən, kən in tolkeike məmə rəhan nautə otepət, kən nətəligən min əh

kotatu-atu nəghatən rəha Uhgın, kən nəghatən əh təsoe-inən noan.

²³ “Məto nıkuti wit itəm təmisas-pən e nəptən wir, in tahmen e etəmim itəm tətə nəghatən rəha Uhgın kən mitun nıpətın. Kən e nəmegəhən rəhan, in otoe-in noan, nian neen noan wan-hanrit, nian neen noan sikiste, kən nian neen noan tate.”

Nimaa nəghatən e manuwihl itəm tərət

²⁴ Kən İesu təmuəh nimaa nəghatən kit mın kəm ilat matən məmə, “Nərəməərəən rəha Uhgın, in tahmen e etəmim kit itəm təmərakin nıkuti wit e rəhan nasumən. ²⁵ Məto nian in ne rəhan mın netəmim kəmoatapıl, rəhan kit tikimır təmuwın mərakin nıkuti manuwihl rat mın e rəhan nasumən, kən magım. ²⁶ Kən nıkuti wit wir mın kəmotəwiə motol iahgın motol noalat. Məto e nian əh, nıkuti manuwihl rat mın kəmotər mın motuwa motol iahgın.

²⁷ “Kən slef mın rəha etəmim əh, kəmotuwa motəplan in, motən məmə, ‘Etəm-iasol. ?Nıkuti wit mın itəm nəmərakin e rəham nasumən, ilat nıkuti wit wir mın əm, o kəp? ?Məto tahro nıkuti manuwihl rat mın kınotər?’ ²⁸ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Tikimır kit təmöl nat əh.’

“Kən rəhan slef mın kotən-ipən kəm in məmə, ‘?Məto tahro? ?Nakolkeike məmə itimat ekotuwin kew rəkis manuwihl rat mın əh?’

²⁹ “Məto təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Kəpə. Otapəs. Okəmə itəmat nakotuwin kew rəkis manuwihl rat mın, kən məta nakotew rəkis mın wit wir mın. ³⁰ Pəs ilau kərən əm kuər mətoarus-pən wit tınimətə. Kən ekən-ipən kəm netəmim itəm okotəulək-in wit məmə ilat okotaupən motew rəkis manuwihl itəm tərət motəlis o nərakin-pənən e nigəm. Uarisig okotəulək-in wit wir mın moatəmik moatuwa e nıpəgnoa nimə rəhak itəm katəlin nagwənən ikin.’ ”

Nimaa nəghatən e

nıkuti mastat*

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹ Kən İesu təmuəh nimaa nəghatən kit mın kəm ilat məmə, “Nərəməərəən rəha Uhgın in tahmen e nıkuti mastat itəm etəmim təmos muwin məfe e rəhan nasumən. ³² Nıkuti mastat əh in nətin agın, məto nian in otəwiə, in otuwa iahgın tahmen e nig kit, kən mənig mın itəm koatiwig ilis okotuwa motol nimaalat e nelmın mın.”

Nimaa nəghatən e is

(Mak 4:33-34; Luk 13:20-21)

³³ Kən İesu təmuəh nimaa nəghatən kit mın məmə, “Nərəməərəən rəha Uhgın in tahmen-pən e is noan məsin

13:22: Luk 12:16-21; 1 Tim 6:9-10,17 * **13:30:** Mastat in nig itəm katol-pən nıkutin e nagwənən məmə tatəpien wir. Nıkutin in natiəkəku agın.

itəm pətan kit tətalkin e flaoa tepət itəm kəmol-pən e pesin asol, kən tətahl flaoa rafin tətasis matol iahgin.”

³⁴ Natimnat min əh rafin, Iesu təmuəh nimaa nəghatən lan kəm netəmim. Nipahrienən məmə təməsənən nat kit kəm ilat okəmə təməsuəhən nimaa nəghatən. ³⁵ Nolən əh təmol nəghatən rəha ien aupən tatuwa matol nipahrienən lan. Təmən məmə,
 “Ekən-iarəp rəhak nəghatən e nuəhən nimaa nəghatən min. Ekən-iarəp natimnat itəm eməhluaig-in ilat nian emətuoun matol nətueintən mətoarus-pa u-roiu.”

Iesu təmən nipəti nimaa nəghatən e manuwihl

³⁶ Kən Iesu təmiet rəkis e netəmim, kən muwin e nipəgnoa nimə kit. Kən rəhan min netəmim kəmotuwa ron motətapəh məmə, “Ən-tu kəm itimat nipəti nimaa nəghatən e manuwihl itəm təmə e nasumən.”

³⁷ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Etəmim itəm təməra kin nıkti wit e nasumən, inu io, Nəti Etəmim. ³⁸ Kən nasumən, in nətueintən, kən nıkti wit wir min, ilat u netəmim rəha Uhgın itəm tətərəmərə elat. Kən manuwihl rat min, ilat netəmim rəha Setan. ³⁹ Kən tikimır itəm təmuwin məra kin manuwihl rat, in Setan. Kən nian okəulək-in nasumən, in namnun nian, kən netəmim itəm koatəulək e nasumən, ilat u nagelo min. ⁴⁰ Okotəmık manuwihl rat motan-ətip e nigəm, nolən əh tahmen əm e namnun nian.

⁴¹ “To Nəti Etəmim, ekahl-ipinə nagelo min rəhak okotuwin ikin iatərəmərə ikin, motoe rəkis natimnat rafin ne netəmim rafin itəm koatiuw-pən netəmim o nolən təfagə rat min. ⁴² Ilat okotəra kin-pən ilat e nigəm asol, kən ikin əh netəmim okotəsək kən moatəgətain nəluilat min. ⁴³ Kən netəm kotətuatip okotasə tahmen e mit e nərəmərəən rəha rəhalat Tata Uhgın. Etəm matəlgın tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min u.”

Nimaa nəghatən e bokis məni itəm tətəhluaig

⁴⁴ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgın in tahmen e bokis məni kit itəm tətəhluaig e nəptən kit. Kən etəmim kit təmətan məplan bokis məni əh, kən tatig mitənim min. Nıkin təmagien pik, kən təmuwin mol-salim-in natimnat rafin rəhan, kən mos-nəmtin nəptən əh.”

Nimaa nəghatən e kəpiel perel

⁴⁵ Kən Iesu təmən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgın in tahmen e etəmim itəm tategəs-in natimnat, kən matol-salim-in min. Kən in tategəs-in kəpiel wir min nəmtilat tiəkis, katən məmə perel. ⁴⁶ Nian təməplan perel kit itəm təwir pik agin, kən in

təmuwɪn mol-salim-in rəhan natimnat rafin, kən muwɪn mos-nəmtin perel əh kən miləs rəhan.”

Nimaa nəghatən e net rəha niuwən nəm

⁴⁷ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nərəməərəən rəha Uhgɪn in tahmen e nian netəmim koatərakin-pən net əpəh itəhəi moatos nəm pɪsɪn pɪsɪn mɪn lan. ⁴⁸ Nian net tinərɪoah e nəm, kən kotiuw-par net, kən motoor nəm mɪn motaii-pən nəm wɪr mɪn e kətim asol mɪn rəhalat, məto okotərakin nəm itəm kotərat. ⁴⁹ Kən e namnun nian, nagelo mɪn okotuwa motos-irəkis netəmim itəm kotərat o netəmim itəm kotətuatɪp, ⁵⁰ kən motərakin-pən netəm kotərat e nɪgəm asol, kən ikin əh netəmim okotasək moatəgətəin nəluilat.

⁵¹ “?Itəmat nəkotitun natimnat mɪn un, o kəp?” Kən ilat kəmotən kəm in məmə, “Əwəh.” ⁵² Kən təmən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, iəgətun mɪn rafin rəha Lou itəm kəməgətun wɪr ilat e nəərəməərəən rəha Uhgɪn, kotahmen e etəm-iasol rəha nimə itəm rəhan nautə tepət. Kən nian kit in tatos-irəkis nat wi e rəhan nautə, kən nian kit mɪn tatos-irəkis nat oas.”†

Ien itəm kəsisiyai-inən
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Nian Iesu tinol namnun nuəhən nimaa nəghatən mɪn əh, kən təmɪet ikin əh, ⁵⁴ muwɪn iman ikin. Kən təmatəgətun netəmim əpəh e nimə rəha nuəfiminən, kən narmilat təmiwig, kən kotən məmə, “? Suah u təmiləs hiə nenatigən əh ne nəsanənən əh o nolən nat pɪspɪs mɪn? ⁵⁵ Suah əh, kitat kotitun wɪr in. ?In neti etəmim itəm tatol nimə, o kəp? ?Kən rəhan mama, in Meri, kən pian mɪn ilat Jemes, ne Josep, ne Saimon, ne Jutas, o kəp? ⁵⁶ ?Kən rəhan kaka mɪn kitat mɪn ilat, o kəp? ?Təmos hiə nɪtunən o nolən natimnat mɪn əh?” ⁵⁷ Kən nɪkilat təsagienən ron kən motəuhlin məntaalat ron.

Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə suah kit in ien, netəmim rafin koatisiyai-in. Məto rəhan mɪn netəmim əpəh latuənu ne rəhan mɪn netəmim e nɪpəgnoa nimə rəhan, ilat əm kəsotisiyai-inən.”

⁵⁸ Kən təməsolən nat pɪspɪs tepət ikin əh, məto-inu ilat kəsotahatətən lan.

14

Kig Herot Antipas

təməghat o Iesu

(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

13:50: Mat 13:42; Luk 13:28 † **13:52:** Kəm-naka nəghatən u ‘nat oas’ tatəghat-in nəghatən rəha Uhgɪn itəm kəməte rəkis e Naoa Rəha Uhgɪn əpəh e Oltesteman, kən nəghatən u ‘nat wi e rəhan nautə’ tatəghat-in nəgətunən wi rəha Iesu. **13:54:** Jon 7:15 **13:55:** Jon 6:42 **13:57:** Jon 6:42

¹ E nian əh, Kig Herot Antipas u tatəramərə e nitən Kalili, təməto namnusən rəha Iesu. ² Kən təmən-ipən kəm rəhan etəm-iasol min məmə, “Suah u in Jon Baptais itəm təməmegəh min e nımısən. Tol nəhlan tatos nəsanənən əh o nolən nat pıspıs min.”

Nımısən rəha Jon Baptais

³⁻⁴ Herot Antipas təməghat nəhlan məto-inu in təmohamnu rəkis Jon Baptais. Inu namnusən e nımısən rəha Jon Baptais, tol min-nulan.

Aupən ikın, Kig Herot Antipas təmakləh-in Herotias u pətaguihl rəha pia Herot u, Filip Kitiah. Kən Jon təmən-ipən kəm in məmə, “Təsətuatipən məmə nəkiləs pətan u, məto-inu nakatətgəhl Lou.” Kən Herot Antipas təmaskəlim Jon o Herotias, məlis ətain, mıləs-ipən e kalapus. ⁵ Herot Antipas tolkeike məmə in otohannu Jon, məto təməsolən məto-inu tatəgin netəmim. İlat koatisiai-in Jon moatən məmə in ien kit.

⁶ Məto nian kit, Herot Antipas təmol lafet kit rəha nian təmaiir lan, kən pətan əkəku, nəti Herotias, təmol danis aupen e nıganəmti netəmim rafin. Kən rəhan nolən danis təmol Herot Antipas nıkin təmuwın pık lan, ⁷ kən tol nəhlan, in təmən-iəkis mos noanawıl məmə in otos-ipən nat naka itəm pətan əkəku əh tolkeike. ⁸ Kən Herotias təməghat kəm nətin, kən nətin təmən-ipən kəm Herot Antipas məmə, “Os rəhn-kapə Jon Baptais e plet kit muwa ikın-u mos-ıpa kəm io roiu.” ⁹ Kən kig, nıkin tərou. Məto təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə ilat okotol nəwia nəti Herotias, məto-inu o rəhan noanawıl ne nəniəkısən itəm təmol e nıganəmti netəmim. ¹⁰ Kən təmahlipən netəmim neen kotuwın e kalapus, kən ilat kəmotətətip rəkis rəhn-kapə Jon ikın əh, ¹¹ motələhəu-pən e plet kit, motos motuwa, motos-ipən kəm nəti Herotias, kən in təmos-ipən kəm rəhan mama. ¹² Kən netəmim rəha Jon kəmotuwın motıləs nıpətin motuwın motitənim, kən motuwın motən-ipən kəm Iesu.

Iesu təmagwən netəmim

faif-taosan

(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

¹³ Nian Iesu təməto namnusən əh, kən təmətipən e bot kit muwın əpəh ikın kıkə-kıkə ikın. Məto nian nımanin netəmim kəmotitun ikın təmuwın ikın, ilat kəmotiet e rəhalat latuənu min motaliwək ipar motuarisig-in Iesu. ¹⁴ Nian Iesu təmuwar, təməplan nımanin netəmim tepət, kən nıkin təmahmə olat matakeike ilat, kən mol-wır nımısən min rəhalat.

¹⁵ Kən ehnaipən iuəhkır o napinəpən, rəhan min netəmim kəmotuwa ron moatən məmə, “İkin-u, ikın kıkə-kıkə ikın,

kən otəsuwəhən talugin. Ahl-ipən nīmanin netəmim mēmə okotuwīn latuənu min motos-nəmtin nigilat neen nagwənan.”

¹⁶ Kən Iesu tāmən-ipən mēmə, “Kəp. Otəpəs əm ilat kotatig, kən itəmat əm otagwən ilat.”

¹⁷ Məto komotən-ipən kəm in mēmə, “Itimat ekoatos əm pīret faif ne nəm kəiu.”

¹⁸ Kən tāmən mēmə, “Otos motuwa kəm io.” ¹⁹ Kən mən-ipən kəm netəmim mēmə okotəpələh ləhau e manuwihl. Kən tamos pīret faif ne nəm kəiu əh, masipər əpəh e neai, matəfak-pən ron, kən məmkas pīret. Kən tamos-ipən kəm rəhan min netəmim, kən ilat kotos-ipən kəm nīmanin netəmim. ²⁰ Kən ilat rafin kəmotagwən, nərpilat tasis. Kən nīmismisi nagwənan itəm kəmotapəs, netəmim rəha Iesu kəmotaii-pən e kətim asol ilat tuelef itəm kəmotər kər wīr. ²¹ Kən netəmim itəm kəmotagwən, nəman əm tahmen e faif-taosan, məto kəsafinən nīpitan ne nisualkələh.

Iesu təmaliwək e nəhau
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

²² Kən Iesu tāmən kəm rəhan netəmim mēmə ilat okotətipən e bot motaupən moatuwīn entənipən-pən e lek, məto in otahl-ipən netəmim kotitəlig-pən iməlat min ikin. ²³ Nian tīnahl-ipən rəkis netəmim, kən muwīn əpəh ilis e nītot kit in pīsīn əm, mēmə otəfak. Nian tīnalugən, Iesu pīsīn əm əh-ikin, ²⁴ məto bot tīnuwīn rəkis ilugin e lek, kən tīnatiləs pikən nīmətag, kən peau-peau min kīnoatoh bot.

²⁵ Kən lapin iuəhkīr o nianən, Iesu təmaliwək e nətuei nəhau muwa olat. ²⁶ Məto nian netəmim rəha Iesu kəmotəplan in tətaliwək e nətuei nəhau, kən kəmotəgin pik moatən mēmə, “! Ei, narmi etəmim kit!” Kən kəmotasək əfəməh məto-inu koatəgin.

²⁷ Məto uəhai əm, Iesu təməghat kəm ilat mēmə, “! Ei, nikitəmat tətul məha-məha. Io əpəh. Sotəginən!”

²⁸ Kən Pita təmə, “! Iərəməərə, okəmə ik pahrien, kən aun-in io ekaliwək e nətuei nəhau minə.”

²⁹ Kən Iesu tāmən-ipən mēmə, “Wa.”

Kən Pita tiet e nətuei bot, kən maliwək e nətuei nəhau matuwīn o Iesu. ³⁰ Məto nian təməplan nīmətag, kən nīkin təməgin pik, kən minətuoun mətəmnim mətəsək-pən o Iesu matən mēmə, “! Iərəməərə, asitu lak!” ³¹ Kən roiu agin, Iesu təmea-pən maskəlīm Pita, kən mən-ipən kəm in mēmə, “! Kə rəham nahatətəən təkəku agin. ? Tahro rəham nahatətəən təkəku lak?” ³² Kən nian kəmuətīpən e bot, kən nīmətag

təmurahl nelmin. ³³ Kən ilat e nətuei bot kəmos-ipən nisaiian asol kəm in moatən məmə, “Pahrien, ik Nəti Uhgın.”

³⁴ Nian kinotuwın entənipən-pən, kəmotuwar e nəptən Kənesaret. ³⁵ Kən nian netəmim əh-ikin əh kinotitun Iesu, kotahl-ipən nəghatən tuwın mitəlau o netəmim e latuənu min rafin əh-ikin. Kən kəmos rəhalat min netəmim itəm koatimis motuwa o Iesu, ³⁶ kən kəmotəkəike o Iesu məmə ilat itəm koatimis okotek əm nıpəgnəmti kot rəhan. Kən ilat rafin itəm kəmotek nıpəgnəmti kot rəhan, rəhalat nımisən təmikə, kən kəmotəwir.

15

*Nat itəm tatol
etəmim tamkimik
(Mak 7:1-23)*

¹ Kən Farisi min neen ne iəgətun min neen rəha Lou kəmotisi-pən Jerusalem motuwa o Iesu. Kən motətapəh ron məmə, ² “?Tahro rəham netəmim koatətgəhl kastom rəhatat itəm rəhatat pipi min aupən kəmotəgətun kitat lan? İlat kotagwən, məto kəsotaupənən motaikuas e nelmilat.”

³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Məto tahro itəmat min nakoatətgəhl Lou rəha Uhgın o naskəlim əskasikən kastom rəhatəmat? ⁴ İatən nəhlan məto-inu, Uhgın təmən məmə, ‘Nəkotəkəike motisai-in rəhatəmat tata ne mama,’ kən təmən min məmə, ‘Etəmim itəm otəghat rat e rəhan tata o mama, okəkəike kəhamnu.’ ⁵ Məto itəmat nakotən məmə, okəmə suah kit rəhan kit məni əh-ikin itəm in titun nasituən e rəhan tata ne mama lan, in titun nənən kəm ilau məmə, ‘Kəsi, emələhəu pisin məni u məmə rəha Uhgın,’ ⁶ kən okol in otəsisai-inən rəhan tata, kən məsos-ipənən məni u kəm in. E nolən əh, itəmat noatol nəghatən rəha Uhgın tatol nat əpnəpın lan, məto-inu itəmat nakotolkeike məmə nakotaskəlim kastom rəhatəmat min əm. ⁷ !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! İen Aesea təməghat-in itəmat ətuatıp nian təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın itəm tatən məmə,

⁸ ‘Netəm min u koatısai-in io e nohlilat əm, məto nikilat isəu ron io,

⁹ Rəhalat nolən rəha nəfakən ron io in nat əpnəpın əm, kən nian koatəgətun, koatən məmə nəghatən min rəhak, məto in nəghatən min rəha netəmim əm.’ ”

¹⁰ Kən Iesu təmaun-in netəmim məmə okotuwa ron, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəlig-in-tu, kən motitun nat u. ¹¹ Nat naka itəm katun, təsolən etəmim tamkimik e nıganəmti Uhgın, məto nat naka itəm tatiet e nohli etəmim, in tatol etəmim tamkimik e nıganəmti Uhgın.”

¹² Kən rəhan netəmim kotuwa ron moatətapəh məmə, “? Nəkıtun məmə Farisi mın, nikilat tərət nian kəmotətəto nəghatən əh?” ¹³ Kən təmən-ipən məmə, “Nig mın rafin itəm rəhak Tata əpəh e nego e neai təməsəfəən, okew-pər ilat nokin. ¹⁴ Apəs ilat. İlat koatit netəmim, məto niganəmtilat təpis. Okəmə etəmim itəm niganəmtin təpis tit etəmim kit mın itəm niganəmtin təpis, kən ilau kərən okiaiwig-pən e noakimil.”

¹⁵ Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Ən-tu nıpəti nimaa nəghatən kəm itimat.”

¹⁶ Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “? Itəmat rəhak netəmim, məto itəmat mın nəsotitunən əh? ¹⁷ ?Nəkotitun o kəp məmə, nat naka itəm tatuwin e nohli etəmim meiuaiu e nərpin, kən miet mın e nıpəti etəmim? ¹⁸ Məto natimnat itəm tətisi-pən e niki etəmim kən matiet e nohli etəmim, matol etəmim tətəmkimik e niganəmti Uhgın. ¹⁹ Tol nəhlan məto-inu, natimnat itəm tətisi-pən e niki etəmim kotol nulan: nətəligən tərət mın; nohamnuən etəmim; nakləh-inən pətan; nıpitan ne nəman ne, koatit anion ilat mın; nakləhən; nəghat eiuəən e netəmim; nən ratən nərği etəmim. ²⁰ Inu natimnat itəm tol etəmim tətəmkimik e niganəmti Uhgın, məto okəmə suah kit təsaikuasən nelmin kən mətagwən, inu təsolən in tamkimik e niganəmti Uhgın.”

*Nahatədən rəha
pətan İaihlua
(Mak 7:24-30)*

²¹ Kən İesu təmiet ikin əh, kən muwin ikin itəm taon kəiu əh, Taea ne Saeton katuəməhl ikin. ²² Kən pətan kit əh-ikin, İaihlua u pətan Kenan, təmuwa ron mətasək əfəməh məmə, “İərəməərə, Mipi Tefit, asəkitun io. Narmin rat kit təskasik təmatig e nətik pətan matərəkin in.”

²³ Məto İesu təsən-ipən aɡin-əhən nəghatən kit kəm in. Kən rəhan netəmim kotuwa moatəkəike ron, motən məmə, “Ahl-ipən in isəu, məto-inu tətəsək əfəməh matuarisig-in kitat.”

²⁴ Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəmahl-ipa əm io o sipsip mın rəha noanol rəha İsrəl itəm kəmotəluə.” ²⁵ Məto pətan əh təmuwa misin nulin aupən e İesu matən məmə, “İərəməərə, asitu lak.” ²⁶ Kən İesu təmən-ipən məmə, “Təsətuatipən məmə ekos nagwənən nigı nisualkələh, kən mərakin-pən kəm kuri mın.”* ²⁷ Kən pətan u təmən-ipən məmə, “Əwəh, İərəməərə. Məto kuri mın koatun nimismisi nagwənən itəm təmisas e tepil rəha iərəməərə mın rəhalat.”

15:14: Luk 6:39; Rom 2:19   **15:24:** Mat 10:6   * **15:26:** Nəghatən u ‘nisualkələh’ tatəghat-in netəm İsrəl, kən nəghatən u ‘kuri’ tatəghat-in İaihlua mın.

28 Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “Ei, pætan. ! Ræham nahatætææn in iahgin! Nat naka itæm nakolkeike, otuwa mol nipahrienæn.” Kæn roiu agin, netin pætan tæmæwir.

Iesu tæmol-wir nimisæn tepæt

29 Kæn Iesu tæmiet ikin æh maliwæk e nikali Lek Kalili. Kæn mær muwin æpæh ilis e nitot kit kæn matæpælæh. 30 Nimanin netæmim kæmotuwa ron, moatæmik netæm min u itæm nelkilat tæmfaiu-æfaiu, ne netæm niganæmtilat tæpis, ne netæm nipætilat mæsin tæmimis, ne netæm kotærruru næghatæn, ne nimisæn pisin pisin min. Kæn motælin-pæn ilat iuæhkir o Iesu, kæn tæmol-wir ilat. 31 Kæn nimanin netæmim narmilat tæmiwig nian kæmotæplan netæm kotærruru næghatæn kinotæghat, ne netæm nipætilat mæsin tæmimis kinotæwir, ne netæm nelkilat tæmfaiu-æfaiu kinotaliwæk, ne netæm niganæmtilat tæpis kinoatæplan nat. Kæn moatænwiwi Uhgîn ræha Isrel.

Iesu tæmagwæn netæmim

fo-taosan

(Mak 8:1-10)

32 Kæn Iesu tæmaun-in ræhan netæmim kotuwa ron, tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Nikik tinahmæh pik o netæmim min u. Kitat min ilat o nian kisil æh-roiu, kæn nat tikæ mæmæ okotun. Esolkeikeæn mæmæ ekahl-ipæn ilat koatuwin, næumis tus ilat, mætan, neen kotimis-eah æpæh e suatip.”

33 Kæn ræhan netæmim kotæn-ipæn kæm in mæmæ, “?Okotos hiæ pîret u ikin-u, ikin taruæn-aruæn ikin itæm tahmen mæmæ okotagwæn nimanin netæmim lan?”

34 Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “?Pîret kuwæh u nakoatos?”

Kæn kotæn-ipæn mæmæ, “Ekoatos pîret sepîn ne næm ækæku noan mæsin æm.”

35 Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm nimanin netæmim mæmæ okotæpælæh e næptæn. 36 Kæn tæmos pîret ilat sepîn, ne næm ælkælæh, kæn mæfak-pæn lan, kæn mæmkas ilat, mos-ipæn kæm ræhan netæmim min, kæn kotos-ipæn kæm netæmim. 37 Kæn ilat rafin kæmotun nærpilat tasis. Kæn netæmim ræha Iesu kotaiipæn nimismisi nagwænæn itæm kæmotun kapæs e kætîm asol ilat sepîn, kæmotær kær wir. 38 Netæmim itæm kæmotun, næman ilat fo-taosan, mæto kæsafinæn nipitan ne nisualkælæh. 39 Kæn Iesu tahl-ipæn nimanin netæmim koatuwin, kæn in tæmætîpæn e bot muwin ikin Makatan.

16

*Farisi min ne Satusi min koatætapæh o næmtætîn kit
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)*

¹ Kæn Farisi min ne Satusi min kəmotuwa o Iesu, kæn kəmotəghat əuhlin kəm in məmə otol kəm ilat nəmtətin kit rəha nego e neai, inu nat pispis asol itəm otəgətun məmə Uhgın təmahl-ipa in.* ² Kæn təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian tinehnaipən, nakotən məmə, ‘olawig təruiə, məto-inu napuə tinasia.’” ³ Kæn laulaugin nakotən məmə, ‘Nuhuən otəfik, məto-inu napuə tinasia mitəlau.’ Nəkotitun nənən nipəti nəmtətin min e nimal napuə itəm tatiet, məto nəkotəruru nənən nipəti nəmtətin itəm nəkotəplan əh-roiu.

⁴ “Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, itəmat netəm Isrel nəmotapəs rəhatəmat nahatətəən o Uhgın, tahmen e pətan kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah pisin. Kæn roiu nakotolkeike məmə ekol nəmtətin kit itəm otəgətun məmə emisi-pən o Uhgın. Məto Uhgın otos-ipən əm nəmtətin kitiah əm, kæn inəh nəmtətin rəha ien əh Jona.” Kæn təmapəs ilat matuwın.

*Is rəha Farisi min ne Satusi min
(Mak 8:14-21)*

⁵ Nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmoatuwin entənipən-pən e Lek Kalili, rəhan netəmim kəmotaluin məmə okotos pıret neen. Kæn nian kinotuwin entənipən-pən, ⁶ kæn təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Onakoatəto itəmat o is rəha Farisi min ne Satusi min.”

⁷ Kæn kəmoatən-ipən kəm ilat min məmə, “Tatəghat nəhlan məto-inu kəmotaluin nəmikən pıret neen.”

⁸ Məto Iesu tinitun rəhalat nətəligən, kæn təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ei, rəhatəmat nahatətəən təkəku agin. ?Tahro nakoatən-ipən kəm itəmat min məmə pıret tikə otəmat? ⁹ ? Nəsotitunən əh, o kəp? ?Ninotaluin pıret faif u itəm emagwən netəmim faif-taosan lan, kæn uarisig, nəmotaii-pən nımismisi nagwənən itəm kəmapəs e kətim asol kuwəh? ¹⁰ ? Kæn ninotaluin pıret sepın u itəm emagwən netəmim fo-taosan lan, kæn uarisig, nəmotaii-pən nımismisi nagwənən itəm kəmapəs e kətim asol kuwəh? ¹¹ ?Tahro itəmat nəsotitunən məmə esəghat-inən pıret? Oatəto itəmat o is rəha Farisi min ne Satusi min.” ¹² Kæn e nian əh, ilat kəmotitun məmə in təsəghat-inən is rəha nolən pıret məmə okoatəto ilat ron, məto okoatəto ilat o nəghatən min itəm Farisi min ne Satusi min koatəgətun netəmim lan.

*Pita təmən məmə Iesu in Kristo
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)*

* **16:1:** Farisi min ne Satusi min, nikilat təht məmə Iesu təruru nolən nəmtətin kit, kæn netəmim okotəplan məmə in tāsisi-pən e Uhgın. **16:1:** Mat 12:38; Luk 11:16

16:4: Mat 12:40; Jona 1:17 **16:6:** Luk 12:1 **16:9:** Mat 14:17-21 **16:10:** Mat 15:34-38

13 Nian Iesu tæmuwa ikin Sisaria Filipae, mæn-ipæn kæn ræhan netæmim mæmæ, “?Netæmim kotæn mæmæ pah u io, Næti Etæmim?”

14 Kæn kotæn-ipæn mæmæ, “Neen koatæn mæmæ ik Jon Baptais, neen koatæn mæmæ ik ien Elaija, kæn neen koatæn mæmæ ik ien Jeremaea, o ien kit aupæn ikin.”

15 Kæn tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, “?Mæto tahro etæmat? ? Nakotæmæ pah u io?”

16 Kæn Saimon Pita tæmæn-ipæn mæmæ, “Ik Kristo itæm Uhgîn tæmæn mæmæ otahl-ipa, ik Næti Uhgîn itæm tætatig matæmegæh.”

17 Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “Uhgîn tæmawte-in ræhan næwîræn kæn ik, Saimon næti Jona, mæto-inu sænæmæ etæmim æm tæmol-aræp nat u kæn ik, mæto ræhak Tata æpæh e nego e neai itæm tæmol æp nat u kæn ik. 18 Kæn ekæn-ipinæ kæn ik mæmæ ik Pita, u nipætîn tæmæ kæpiel. Kæn ekilækîn ræhak nimæfak e kæpiel u, kæn okol næsanænæn ræha nimisæn† otæsaprækis-inæn. 19 Ekos-ipinæ kæn ik nepætæn itæm tætisi-pæn o Uhgîn æpæh e nego e neai. Kæn æpæh e nego e neai, Uhgîn tinegæhan-in rækis næwiam itæm onakæn e nætueintæn. Nian onakahtosig-in nat kit, o onategæhan-in nat kit, kæn otol mihin.” 20 Kæn mæn-ipæn ækasik kæn ræhan netæmim mæmæ okæso-tæn-ipænæn kæn suah kit mæmæ in Kristo itæm Uhgîn tæmæn mæmæ otahl-ipa.

Iesu tæmæn-iaræp

ræhan nimisæn

(Mak 8:31—9:1; Luk 9:22-27)

21 E nian æh, Iesu tæmætuoun matæn-iaræp kæn ræhan netæmim mæmæ in otækæike muwîn Jerusalem, kæn etæm-iasol min ræha noanol ræha Isrel, ne pris asol min, ne iægætun min ræha Lou, okotol in tæto nahmææn e næratæn tepæt, kæn okotohamnu in, kæn uarisig e nian kisil, in otæmegæh min e nimisæn.

22 Kæn Pita tos pisin Iesu, kæn mætuoun matæn-iæhau matæn mæmæ, “Iæræmæra, Uhgîn otækæike mahtosig-in nat æh. !Nat æh okol tæsuwamæn mol nipahrienæn lan!”

23 Kæn Iesu talalin mæn-ipæn kæn Pita mæmæ, “!Setan! ! Uwîn isæu ron io! Ik nætahtosig-in io. Ræham nætæligæn sænæmæ nætæligæn ræha Uhgîn, mæto in nætæligæn ræha netæmim æm.”

24 Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæn ræhan netæmim mæmæ, “Etæmim itæm tolkeike mæmæ otuarisig-in io, otækæike maluin atip in, kæn milæs ræhan nig kæmæluau mætau-pa io. 25 Tol næhlan mæto-inu, etæmim itæm tatol pik wæk æm mæmæ ræhan næmegæhæn e nætueintæn u in otæwîr, otæmkaræpæn e næmegæhæn pahrien.

16:14: Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8   **16:16:** Jon 6:69   **16:17:** Kal 1:15-16   † **16:18:** Nat u tætaghat-in nian suah kit tæmimis, mæto nimisæn, ræhan næsanænæn tikæ o etæmim itæm tætahatætæ e Uhgîn.   **16:18:** Jon 1:42; Efes 2:20
16:24: Mat 10:38; Luk 14:27

Məto etəmim itəm otimis o nərgək, in otos nəmegəhən lilin. ²⁶ ?Okəmə etəmim kit tatos rafin natimnat e nətueintən, məto uarisig lan otimis kən təsosən nəmegəhən lilin, in təmol win e nat kit təwīr, o kəp? Kəp. Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgīn məmə Uhgīn otos-ipən nəmegəhən lilin kəm in. ²⁷ Tol nəhlan məto-inu, io Nəti Etəmim epanuwa itimat nagelo min e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəha Tata rəhak, kən ekos-ipən nətouən kəm netəmim rafin e wək ətuatip itəm kəmotol. ²⁸ İatən-ipinə nīpahrienən məmə netəmim neen koatətul ukīn-u itəm kəsotimīsən motəmegəh əm nian Nəti Etəmim u in kig, otuwa məmə in otərəməərə e natimnat rafin.”

17

Nipəti İesu təmuwa mol pisin (Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Nian sikis tīnuwa mīnuwīn rəkis, İesu tit Pita, ne Jemes, ne Jon u pia Jemes, mit iləhal motuwīn əpəh ilis e nitot əfəməh, ilat pisin əm. ² Kən ikīn əh, nīpəti İesu təməuhlin muwa mol pisin. Rəhn-kapə təmasiə məhag-əhag təhmen e mitgar, kən rəhan natimnat tīnuwa məruən məhag-əhag. ³ Roiu aɡin, Moses ne Elaija kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal İesu.

⁴ Kən Pita təmən-ipən kəm İesu məmə, “İərəməərə. Təwīr məmə itiməhal eməhaluwa ikīn-u. Okəmə nakolkeike, ekiləkīn makeen kīsīl u ikīn-u, rəham kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.”

⁵ Nian Pita təmatəghat əh, mal napuə itəm təhag-əhag təmuwa malpin ilat, kən kəmotətə nəwia suah kit təmīet e mal napuə matən məmə, “İnu nətik itəm iakolkeike pik. Nīkik tagien pik ron. !Əhalətəlig-in in!”

⁶ Nian suah miləhal əh kəməhalətə nəghatən əh, kəməhalisi-pər məhalitənīm-pən rəhaləhal-kapə e nəptən məhaləgin pik. ⁷ Məto İesu təmuwa mek iləhal matən məmə, “Əhalətul. Əsəhaləginən.” ⁸ Nian kəməhlasipər, məsəhaləplanən suah kit, məto İesu pisin əm.

⁹ Nian kəmotēiuaiu-pa e nitot, İesu təmən kəm iləhal məmə, “Əsəhalənən kəm etəmim kit nat naka itəm nəməhaləplan mətoarus-pən Nəti Etəmim otəmegəh min e nīmīsən.”

¹⁰ Kən kəməhalən-ipən məmə, “?Məto tahro iəgətun min rəha Lou koatən məmə Elaija otəkəike maupən muwa min?”*

¹¹ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nipahrienən məmə Elaija otəkəike maupən muwa məmə otol-wir min natimnat rafin. ¹² Məto ekən-ipinə kəm itəməhal məmə, Elaija tīnuwa rəkis, məto netəmim kəsotitunən in, kən motol tərət lan. E nolən ahmen min əm, Nəti Etəmim otəto nahməən e nelmilat.” ¹³ Kən rəhan netəmim kīnotitun məmə tatəghat-in Jon Baptais kəm ilat.

*Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suakəku kit
(Mak 9:14-32; Luk 9:37-45)*

¹⁴ Nian kīnotiet-pa o nimanin netəmim, suah kit tuwa misin nulin aupən-in Iesu, ¹⁵ kən məmə, “Tərəməərə, asəkītun nətik. Tətaut, kən matəto pik nahməən lan. Nian tepət tatiet-pən e nigəm, matiet-pən ləhau e nəhau. ¹⁶ Emiləs muwin o rəham netəmim, məto kotəruru nol-wirən.”

¹⁷ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ei, itəmat netəm roiu nəsohatətəən, kən ninotuwīn isəu o suatip rəha Uhgīn. ? Onəghan nəpanotitun? ?Oekətətig kitat min itəmat mətoarus nian naka? Otiləs suakəku motuwa kəm io.” ¹⁸ Kən Iesu təməghat əskasik kəm narmin rat, kən tiet e suakəku, kən roiu agin suakəku təməwir.

¹⁹ Kən rəhan netəmim kəmotuwa kətul pisin ilat Iesu, kən motətapəh ron məmə, “?Tahro itimat ekotəruru nəhg-iarəpən narmin rat?”

²⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto-inu rəhatəmat nahatətəən təkəku əm, təsahmenən. Məto iakatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə rəhatəmat nahatətəən əh-ikin, nat əpnəpin tahmen e nikuti mastat u nətin agin, kən nəkotitun nən-ipənən kəm nitot u məmə, ‘Otiet u ikin-u, muwin ikin əh,’ kən nitot otiet, kən nat kit tikə itəm itəmat nəkotəruru nolən.”†

²² Nian kəmotuwa kitiah əpəh Kalili, Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io Nəti Etəmim, suah kit otegəhan-in-pən io e nelmi tikimīr min. ²³ Netəmim okotohamnu io, kən uarisig e nian kisil, Uhgīn otosmegəh min io e nimisən.” Kən rəhan netəmim kəmotəto tərət pik agin o nəghatən əh.

* **17:10:** Nian Uhgīn təməghat kəm iləhal əpəh e nitot, iləhal kəhalitun məmə Iesu in Kristo itəm otuwa. Kən kəhalitun məmə Elaija otəkəike maupən muwa min, məto kəsəhaləplanən məmə Elaija təmuwa mol əpen-əpenə natimnat rafin. Tol nəhlan, rəhalat nətəlīgən tīnol nəruruən, məto-inu Iesu itəm in Kristo tīnuwa rəkis, məto Elaija təsuwamən əh. **17:10:** Mal 4:5 **17:11:** Mal 4:5-6 **17:12:** Mat 11:14 **17:13:** Luk 1:17 **17:19:** Mat 10:1 † **17:20:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəsəteən ves 21 u: Məto suah kit itəm tolkeike məmə otəhg-iarəp narmin rat min nəhlan, in otəkəike matəfak kən matətuakəm. **17:20:** Mat 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Kor 13:2 **17:22:** Mat 16:21

Takis rəha Nimə Rəha Uhgın

²⁴ Nian Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwa Kapaneam, netəmim rəha nosən məni rəha takis rəha Nimə Rəha Uhgın, kəmotuwa o Pita motən məmə, “?Tahro? ?Rəham iəgətun tatətu takis u, o kəp?”

²⁵ Kən Pita təmən-ipən məmə, “Əwəh, tatətu.”

Nian Pita təmuwın e nıpəgnoa nimə, kən Iesu təmaupən məghat matən kəm in məmə, “?Saimon, nıkim təht mə naka? ?Kig mın rəha nətueintən koatos takis o pah, koatos o rəhalat mın netəmim, o netəm pısın mın?”

²⁶ Pita təmən-ipən məmə, “Koatos o netəm pısın mın.”

Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Kən tol nəhlan, netəm rəha kig kəsotətuən. ²⁷ Məto kitat kəsotolkeikeən məmə kotol ilat kotəto tərət otat. Kən tol nəhlan, təwir məmə ik onəkuwın əpəh ləhau e lek, mərakin rəham nıpien o niuwən nəm. Nəm itəm nakaupən miuw, nakəhap nıpəgnoan, kən onəkəplan məni silfa kit tahmen-in nətouən takis. Os muwın mos-ipən kəm ilat o nətouən rəhalau takis.”

18*Etəm-iasol e nərəməərəən rəha Uhgın*

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ E nian əh, netəmim rəha Iesu kəmotuwa ron motətapəh ron məmə, “?Pah u in etəm-iasol e nərəməərəən rəha Uhgın?”

² Kən Iesu taun-in suakəku kit tuwa mətul ilugin elat, ³ kən mən məmə, “Pahrien iatən kəm itəmat məmə okəmə nəsotəuhlinən itəmat motuwa motahmen e nisualkələh, okul nəsotuwınən motatig ahgin nərəməərəən rəha Uhgın. ⁴ Tol nəhlan, pah u otıləs-iəhau atıp in tahmen e suakəku u, in etəm-iasol e nərəməərəən rəha Uhgın.

⁵ “Okəmə suah kit in ləhau tahmen e suakəku u, kən etəmim kit nıkin tagien o nosən suah u muwın e nıpəgnoa nimə rəhan, kən okəmə tatol e nərgək, kən tahmen məmə tatos io mın e nıkin agien.

⁶ “Məto okəmə etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tahmen e suakəku əh, məmə otol nolən rat, kən suah əh, Uhgın otol nalpınən asol kəm in. Kən nalpınən əh otəskasik taprəkis okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnım məmə otamnım.

⁷ “Kəsi, nəhməən asol otuwa o netəmim rəha nətueintən, itəm koatos-ipən-os-ipən kəm netəmim məmə okotol təfagə rat. Nos-ipən-os-ipənən mın əh okotəkəike motuwa. Məto kəsi, nəhməən asol otuwa o suah u itəm in suatıp rəha nərətən

əh. ⁸ Okəmə nelməm o nelkəm tol ik natol təfagə, kən nakəte rəkis mərəkin. Məto-inu təwır pik məmə nian nakuwın e nego e neai, nelkəm kit o nelməm kit tikə, taprəkis-in məmə ik nataskəlim nelməm kərən mil ne nelkəm kərən mil əh-ikin, kən kərakin-pən ik e nigəm itəm tatuəp namnun tikə. ⁹ Okəmə niganəmtim tol ik natol təfagə, kən asul-irəkis mərəkin. Məto-inu təwır pik məmə nian nakuwın e nego e neai, niganəmtim kit tikə, taprəkis-in inu məmə ik nataskəlim niganəmtim kərən mil, kən kərakin-pən ik e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə.”

Nimaa nəghatən o sipsip

itəm təmalue

(Luk 15:3-7)

¹⁰ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nəkotəkəike moatitun wır məmə nəsotehm-iəhauən netəmim rəhak mın itəm kotahmen e nisualkələh, məto-inu iatən kəm itəmat məmə nagelo mın itəm koatehm ilat, nian rafin ilat koatətul e niganəmti rəhak Tata u tətətig əpəh e nego e neai məmə okotən-iarəp ilat kəm Uhgın.*

¹² “?Nikitəmat təht məmə naka? ?Okəmə etəmim kit rəhan sipsip wan-hanrit, kən kitəh təlue mətan, kən suah əh otol naka? In otapəs ilat nainti-nain əpəh e nitot, kən muwın megəs-in itəm un itəm təmalue. ¹³ Kən okəmə təməplan, iatən pahrien kəm itəmat məmə, nikin otagian o sipsip u kitəh əm, taprəkis-in ilat u sipsip nainti-nain itəm kəsotəluəən. ¹⁴ E nolən ahmen mın əm, rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in təsolkeikeən məmə rəhan kit suakəku otuwın məlue.”

Piam itəm tatol nəratən

kəm ik

(Luk 17:3)

¹⁵ Kən Iesu təmən məmə, “Okəmə piam kit tol nolən rat kit kəm ik, uwın məplan itəlau pisin əm, kən nakən-ipən nat naka itəm təmöl təsətuatipən. Okəmə tatətəlig-in ik, rəham nəghatən otol in tatitəlig-pa mın nakuəwır otəlau mın. ¹⁶ Məto okəmə təsətəlig-inən ik, os etəmim kitəh o kəiu məhaluwın mın məhaləplan məmə nəghatən mın rafin itəm onəkotən, okotitun məmə ilat rafin niphahrienən əm. ¹⁷ Məto okəmə təsətəlig-inən ilat, ən-ipən kəm niməfak. Məto okəmə təsətəlig-inən niməfak, kən niməfak otəplan in tahmen e Iaihlua o etəmim rəha nosən məni e takis.

¹⁸ “Iatən pahrien kəm itəmat məmə, əpəh e nego e neai, Uhgın tınegəhan-in rəkis nəwiatəmat itəm nakotən e

---

18:8: Mat 5:29-30   **18:9:** Mak 9:43-48   * **18:10:** E naoa oas agin tepət rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən ikin, ves 11 tikə. In tatən məmə, “Kən io, Nəti Etəmim, emuwa məmə ekosmegəh ilat u itəm kəmotəluə.”   **18:10:** Hip 1:14   **18:15:** Luk 17:3; Kal 6:1   **18:16:** Dut 19:15; Jon 8:17

nætueintən. Nian nəkooatahtosig-in nat kit o nakoategəhan-in nat kit, kən otol mihin.

¹⁹ “Kən iatən min kəm itəmat məmə, okəmə itəlau kəiu nakuən nəghatən kit muəlis e nat kit itəm nakətuətapəh ron o Uhgın, kən rəhak Tata əpəh e nego e neai otol nat naka itəm nakətuətapəh ron. ²⁰ Tol nəhlan məto-inu, ikin pəhruən etənim kəiu o kisil kəhaluwa kitiah e nərgək, io itimat min ilat.”

Nimaa nəghatən e etənim itəm təsaluinən kaon rəha suah kit

²¹ Kən Pita təmuwa o Iesu kən mətapəh ron məmə, “Təməmə. ?Ekaluin nolən tərət itəm piak təmol kəm io mau kuwəh? ?Mau sepın tahmen, o?”

²² Kən Iesu təməni-pən məmə, “Iakən-ipinə kəm ik məmə, sənəmə mau sepın əm, məto mau sepinte-sepın.†

²³ “Nakəkəike mol nəhlan məto-inu nəməməəən rəha Uhgın in tol nulan. Kig kit tolkeike məmə otəplan-tu kaon min itəm rəhan netənim kəmotol kəm in məmə ilat okotətu. ²⁴ Nian tinətuoun wək əh, kotiləs rəhan kit iolwək motuwa ron itəm təmol kaon iahgin iahgin, tahmen e ten-taosan talen.‡ ²⁵ Məto suah əh tinəruru nətuən, kən tol nəhlan, kig təməni məmə okol-salim-in in, ne rəhan pətan, ne rəhan nisualkələh, ne rəhan natimnat min rafin məmə otətu rəhan kaon.

²⁶ “Kən rəhan iolwək təmeiuaiu misin nulin aupən in. Kən matəkəike ron matən-ipən kəm in məmə, ‘Awi. ?Nəkəitun nos-ipamən nian əkuəkir məsin kəm io məmə ekətu rafin rəhak kaon?’ ²⁷ Kən rəhan etəm-iasol təməsəkəitun in, kən məpəs rafin rəhan kaon məmə otəsətuən nian kit ne, kən megəhan-in məmə otuwın.

²⁸ “Məto nian iolwək u təmuwın, kən məplan etənim kit u təmol kaon kəm in, wan-hanrit tenarius.§ Ilau kərən iolwək mil kətioal wək kitiah əm rəha etəm-iasol. Kən iolwək itəm etəm-iasol təmaluin rəhan kaon, in təmaskəlīm itəm u kit kəmətioal wək kələh, kən matəmkətip nentou, matən məmə, ‘! Ətu-pa rəham kaon itəm nəmol kəm io!’

²⁹ “Kən iolwək un itəm təmol kaon kəm in, teiuaiu misin nulin matəkəike ron matən məmə, ‘Awi. ?Nəkəitun nos-ipamən nian əkuəkir məsin kəm io məmə ekətu rəhak kaon?’

³⁰ “Məto in təmə, kəp. Kən təmuwın məni məmə okiləs suah u kan kiləs-ipən e kalapus mətoarus-pa otətu rafin rəhan kaon min itəm təmol. ³¹ Nian iolwək min neen kəmotəplan nat əh,

18:18: Mat 16:19; Jon 20:23   **18:19:** Mak 11:24; Jon 15:7   † **18:22:** Nipətin rəha “mau sepinte-sepın” məmə kitat kotəkəike motaluin nəratən rəha suah kit nian rafin, namnun tikə.   **18:22:** Luk 17:4   ‡ **18:24:** Ten-taosan talen - Wan talen tahmen e faif-milian vatu. Kən məni rafin u, ten-taosan talen tahmen e fifti-taosan-milian vatu.   § **18:28:** Roiu, wan-hanrit tenarius tahmen e wan-hanrit-taosan vatu.

nīkilat tāmāhmə pik rōn, kən motuwīn motən-ipən kəm etəm-iasol natimnat rafin itəm kəmotəplan.

³² “Kən etəm-iasol tēmaun-in iolwək un tuwa tāmən-ipən kəm in mēmə, ‘Ik iolwək itəm tərat aḡin. Emapəs rafin rəham kaon mətō-inu nəmatəkəike rōn io. ³³ ?Tahro nəsasəkītunən suah u natioal wək itəlau min, tahmen-pən əm e itəm emol kəm ik?’ ³⁴ Kən neməha təmōl etəm-iasol, kən tāmən mēmə okiləs kan kiləs-ipən e kalapus mēmə etəm tatehm kalapus otol nalpīnən kəm in mətōarus-pən otətou rafin rəhan kaon itəm təmōl.”

³⁵ Kən nian Iesu təmōl namnun nimaa nəghatən, tāmən-ipən kəm ilat mēmə, “Kən e suatip kitiah əm, rəhak Tata əpəh e nego e neai, otol kəm itəmat rafin, okəmə nəsotaluin pahrienən nəratən itəm piatəmat min koatol kəm itəmat.”

19

Iərman ne pətan kətuapəs ilau min
(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

¹ Nian Iesu təmōl namnun nənən natimnat min u, tēmiet Kalili muwīn nitən Jutia entənīpən-pən e nīkali nəhau Jotan. ² Kən nīmanin netəmim kəmotuarisig-in in motuwīn əh-ikin əh, kən təmōl-wir ilat e nīmīsən min.

³ Kən Farisi min neen kəmotol noa eko-eko mēmə otiuw-pən Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatīpən. Kəmotuwa o Iesu motən mēmə, “?Lou tatən mēmə iərman titun napəsən rəhan pətan o nat əpnəpīn əm kit, o kəp?”

⁴ Kən tāmən-ipən mēmə, “? Nəmotafin o kəp mēmə, e nətuounən muwīn mətōarus-pa u-roiu, Uhgīn u itəm təmōl netəmim rafin, təmōl iərman ne pətan? ⁵ Kən Suah u tāmən mēmə, ‘O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən mətuatig ilau rəhan pətan. Kən ilau okuea nīpətīlau kitiah.’ ⁶ Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, mətō kitiah əm. Uhgīn tinīlpīn ilau kīnuea minioal kitiah, kən o nat əh, pəs etəmim kit okol təsətatīpən rəhalau natīgən.”

⁷ Kən Farisi min kotən-ipən mēmə, “? Mətō tahro Moses tāmən mēmə etəmim titun nos-ipənən naoa kit kəm rəhan pətan o napəsən, kən mahl-ipən tatuwīn?”

⁸ Kən Iesu tāmən-ipən mēmə, “Moses təmegəhan-in itəmat noanol rəha Isrel mēmə onəkotapəs rəhatəmat nīpītan min mətō-inu rəhatəmat-kapə təkaskik pik. Mətō aupən, təməsōlən nulan. ⁹ Mətō iakatən kəm itəmat mēmə, okəmə suah kit tatol tifos mətəpəs rəhan pətan itəm təməsətəu-pən anionən iərman

pisin kit, kən suah u mit pətan pisin, tahmen əm məmə in tətəkləh-in pətan əh, mateguafəl rəhan pətan ətuatip.”

¹⁰ Kən netəmim rəha Iesu kotən kəm in məmə, “Okəmə natigən rəha iərman ne pətan təkəsik pik nulan, təwir məmə iərman ne pətan okəsioalən marit.”

¹¹ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Sənəmə netəmim rafin okotitun nosən nəghatən u, məto netəm min əm un itəm kəmos-ipən nəghatən u kəm ilat, in rəhalat əm. ¹² Tol nəhlan məto-inu, netəmim neen okəsotolən marit o nat pisin pisin min. Kit okol təsolən marit məto-inu nıpətin məsin tərat nian təmaiir. Kit okol təsolən marit məto-inu netəmim kəmotərəkin nıpətin məsin. Kən kit tatən atip məmə in otəsolən marit məmə otol wək rəha nərəmərəən rəha Uhgın. Etəmim itəm titun nosən nəghatən u, in təike mos.”

Iesu təməfak o nisualkələh

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Kən netəmim kəmotəmik nisualkələh motuwa o Iesu məmə otələhəu-pən nelmin elat, kən məfak olat. Məto netəmim rəha Iesu kəmotən-iəhau ilat. ¹⁴ Məto Iesu təmən-ipən məmə, “Pəs nisualkələh kotuwa ron io, sotən-iəhauən ilat, məto-inu nərəmərəən rəha Uhgın in rəha netəmim min u kotol nulan.” ¹⁵ Kən təmələhəu-pən nelmin elat, kən miet ikin əh.

Etəm aluə itəm rəhan

nautə tepət

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Kən suah kit təmuwa o Iesu mən-ipən məmə, “İəgətun. ? İo ekəkəike mol wək naka itəm in təwir məmə ekos nəmegəhən lilin?”

¹⁷ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Təhro nakatətapəh ron io o nat naka itəm təwir? Suah kitəh əm itəm in təwir. Okəmə nakolkeike məmə nakos nəmegəhən lilin, ətəu-pən nəghatən min rəha Lou.”

¹⁸ Kən suah u təmən-ipən məmə, “?Lou min pəhrəuən?”

Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Sohamnuən etəmim, kən məsakləh-inən pətan, kən məsakləhən, kən məseiueiuən e kot, ¹⁹ kən misiai-in rəham tata ne mama, kən molkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atip ik.”

²⁰ Kən etəm aluə u təmən-ipən məmə, “Natimnat rafin un iakatol. ?Nat naka min əh-ikin itəm eməsolən?”

²¹ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Okəmə nakolkeike məmə rəham nolən otətuatip agın, uwın mol-salim-in rəham nautə, kən mos-ipən məni lan kəm ian-rat min. Kən ik onakos natimnat wir əpəh e nego e neai. Kən wa, mətəu-pa io.”

22 Nian etəm aluə təməto nəghatən əh, kən təmagim matuwın nikin təpou məto-inu rəhan nautə tepət.

23 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “Ekātən pahrien məmə, tiäkis o etəmim itəm rəhan nautə tepət məmə otuwın matig ahgin nərəməərəən rəha Uhgin. 24 Kən iatən min kəm itəmat məmə, tiäkis məmə kamel otuwın-pən e nıpəg nitel, məto tiäkis pik məmə etəm rəhan nautə tepət otuwın matig ahgin nərəməərəən rəha Uhgin.”

25 Nian netəmim rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig pik, kən motən-ipən məmə, “?Kən pah titun nosən nəmegəhən lilin?”

26 Kən Iesu təplan ilat kən mən məmə, “Nat u, okol etəmim təsolən. Məto Uhgin, in titun nolən natimnat rafin.”

27 Kən Pita təmən-ipən məmə, “Emotapəs natimnat rafin məmə ekotətəu-pən ik. ?Nat naka u, o nian kit in rəhatimat?”

28 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə, e nian itəm natimnat rafin okotəuhlin motuwa motuwiwi, kən Nəti Etəmim otəpələh e rəhan jea rəha kig itəm in təhag-əhag məwir agin, kən itəmat un itəm nəmoatətəu-pa io, onəkotəpələh min e jea rəha kig ilat tuelef, kən motərəməərə e noanol min ilat tuelef rəha Isrel. 29 Kən netəmim rafin un itəm kəmotapəs rəhalat nimə min, o pialat min, o winilat min, o rəhalat tata o mama, o nenətilat min, o rəhalat nəptən min o nərgək, Uhgin otos-ipən natimnat min əh tepət pik agin kəm ilat, kən mos-ipən nəmegəhən lilin kəm ilat. 30 Məto netəmim tepət itəm koatətul aupən e nətueintən roiu, okotuwa motətul uarisig e nəmegəhən itəm otuwa. Kən netəmim tətət itəm koatətul uarisig e nətueintən roiu, okotuwa motətul aupən e nəmegəhən itəm otuwa.”

20

Nimaa nəghatən e iolwək min əpəh e nasumən

1 “Tol nəhlan məto-inu nərəməərəən rəha Uhgin tahmen e etəmiasol kit rəha nasumən. Təmiet laulaugin agin məmə otegəsin netəmim okotuwa motol wək e rəhan nasumən. 2 Kən in təmən məmə otətou ilat kitiəh kitiəh wan tenarius* e nian kitiəh, kən mahl-ipən ilat kotuwın e rəhan nasumən.

3 “Iuəhkır nain klok laulaugin, təmiet muwın e maket məplan netəmim neen koatətul məsotolən nat kit. 4 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat min, otuwın motol wək əpəh e rəhak nasumən, kən ekətou itəmat e mənı itəm tətuatip.’

5 Kən kəmotuwın.

19:26: Job 42:2   19:28: Mat 25:31; Luk 22:30; Nol Əpən 3:21   19:30: Mat 20:16; Luk 13:30   * 20:2: Tenarius kitiəh in tahmen e nətouən rəha wək o nian kitiəh. Roiu, wan tenarius tahmen e wan-taosan vatu.

“Kən iuəhkir o tina, təmiet muwīn mol nat kitiaħ əm, kən mol mīn e tri klok ehnaipən. ⁶ Kən iuəhkir e faif klok ehnaipən, təmiet muwīn məplan netəmim neen mīn koatətul əpnapīn əm. Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘?Tahro nəkoatətul ikin-u nian apiəpiə kit, məsotolən nat kit?’ ⁷ Kən kotən-ipən məmə, ‘Məto-inu suah kit təsegəs-inən itimat məmə ekotol wək rəhan.’ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat mīn otuwīn kol wək e rəhak nasumən.’ Kən ilat kəmotuwīn.

⁸ “Nian tinehnaipən, etəm-iasol rəha nasumən təmən-ipən kəm rəhan etəmim itəm tatehm rəhan iolwək mīn məmə, ‘Aun-in iolwək mīn kotuwa, nakos-ipən rəhalat məni. Nakətuoun mətou netəm itəm kəmotuwa uarisig muwīn mətoarus netəm kəmotaupən motol wək.’

⁹ “Kən iolwək mīn itəm kəmotuwa motol wək e faif klok, kəmotuwa kən təmətou ilat wan tenarius kitiaħ kitiaħ. ¹⁰ Tol nəhlan, netəm mīn u itəm kəmotaupən kol wək, nikilat təht məmə okotos məni taprəkis-in itəm mīn u kəmotol wək uarisig. Məto ilat kitiaħ kitiaħ kəmos mīn əm wan tenarius. ¹¹ Nian kəmos məni, kən kəmoatəghat-əghat kəm ilat mīn məmə nikilat təsagienən o məni, kən motən-ipən kəm etəm-iasol rəha nasumən məmə, ¹² ‘Netəm mīn u itəm kəmotol wək uarisig, kəmotol wək əm e aua kitiaħ əm, məto ik nəmətou itimat mīn ilat tahmen-ahmen əm. Məto itimat emotol wək asol e nərauiə əskasik e nian apiəpiə.’

¹³ “Məto etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat kit məmə, ‘Io kit. Esakləh-inən ik. ?Nəmən məmə nakol wək o wan tenarius, o kəp? ¹⁴ Os rəham məni matuwīn. Iakolkeike məmə ekətou etəm u itəm təmol wək uarisig tahmen əm lam. ¹⁵ Rəhak u məni. ?Ekītun nolən nəhlan nat naka itəm iakolkeike, o kəp? ?Natətəhak olat məto-inu io iakəwir olat?’ ”

¹⁶ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, etəm tatuarisig otaupən, kən etəm tətaupən otuarisig.”

*Iesu təmən-iarəp
rəhan nimisən
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)*

¹⁷ Kən nian Iesu təmatuwīn Jerusalem, təmos rəhan netəmim tuelef motətul pişin, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ¹⁸ “Koatuwīn əpəh ilis Jerusalem, kən io Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən io kəm pris asol mīn ne iəgətun mīn rəha Lou. Kən okotiuw-iarəp io məmə ekimis, ¹⁹ kən motiləs-ipən io kəm Iaihlua mīn məmə okotəsan lak, kən motalis motoh, kən motətu-pər io e nig kəməluau məmə ekimis. Kən uarisig e nian kisil, kən Uhgīn otosmegəh mīn io e nimisən.”

*Nətapəhən rəha mama kit
o Iesu*

(Mak 10:35-45)

²⁰ Kən pətan rəha Sepeti, tiləs nətilau mil muwa misin-pən nulin o Iesu, matətapəh-in nat kit ron. ²¹ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Nakolkeike naka?”

Kən pətan təmən-ipən məmə, “Pəs nakegəhan-in məmə nətik mil u, ilau kərən kit otəpələh e nikaləm matip, kən kit təpələh e nikaləm mol, ikin min rəha nəsanənən ne nisialien, nian natəməmə lan.”

²² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Nəkuəruru nat itəm natuətapəh ron. ? Tahro? ? Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e nigəm rəha nuwigı nien itəm io ekəike mətul lan?”† Kən kuən-ipən kəm Iesu məmə, “Əwəh, ekiatun.”

²³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Pahrien, on-akuəkəike muənım-pən e rəhak kap rəha nətoən nahməən. Məto o nəpələhən e nikalik matip ne mol, sənəmə rəhak məmə ekən. Ikin mil əh, ilau rəha netəm min u itəm Uhgın təmol əpen-əpenə olat.”

²⁴ Nian netəmim ten min rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, kən neməha təmol pik ilat o suah mil ilau pian. ²⁵ Məto Iesu taun-in ilat kotuwa kitəh, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nəkotitun rəkis nolən rəha netəm-iasol rəha Iaihlua min. Ilat koatol təskasik pik kəm rəhalat netəmim min. Kən rəhalat kapman min koatol ilat kotəməhl ləhau e nəməməən rəhalat. ²⁶ Məto itəmat, okol nəsotolən nəhlan. Məto okəmə itəmat kit tolkeike məmə otuwa in etəm-iasol kit rəhatəmat, in otəkəike muwa tahmen e iolwək kit rəhatəmat, ²⁷ kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə otətul aupən etəmat, in otəkəike muwa slef rəhatəmat. ²⁸ Nolən əh tahmen əm lak, Nəti Etəmim. Eməsuwamən məmə netəmim okotol wək rəhak, məto emuwa məmə ekol wək rəhalat, kən ekos-ipən rəhak nəmegəhən məmə ekikis ilat e rəhalat nolən rat min.”

*Iganəmtin rat mil
kəmuəplan nat*

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmoatiet e taon Jeriko, nimanin netəmim kəmotətəu-pən in. ³⁰ Kən iganəmtin rat mil kəiu katuəpələh e nicali suatip, kən nian kəmuəto məmə Iesu taliwək e suatip matuwa, kən kəmuagət əfəməh muən məmə, “!Iəməmə, Mipi Tefit, asəkitun itimlau!”

20:21: Mat 19:28; Luk 22:30 † **20:22:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “?Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənım kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənım lan?” **20:22:** Mat 26:39; Jon 18:11
20:25: Luk 22:25-26 **20:26:** Mat 23:11; Mak 9:35 **20:28:** Luk 22:27; Fil 2:7

³¹ Kən məto, nımanin netəmim koatən-iəhau ilau, motən-ipən məmə kəsuağət pıken, məto ilau kuagət pık agın mın məmə, “!İərəmərə, Mipi Tefit, asəkitun itımlau!”

³² Kən İesu tətul maun-in ilau, mən-ipən məmə, “? Nakioalkeike məmə ekol naka kəm itəlau?”

³³ Kən kuən-ipən məmə, “İərəmərə, ekioalkeike məmə ekuəplan nat.”

³⁴ Kən İesu təmasəkitun ilau, kən mek nıganəmtilau. Kən roiu agın, kınatuəplan nat, kən matuətəu-pən İesu.

21

İesu təmuwin əpəh Jerusalem mol əp məmə in Kig

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40;

Jon 12:12-19)

¹ Nian kınotuwa iuəhkir o Jerusalem, kınotuwa Petfas e Nıtot Rəha Nıg U Olif, kən İesu tahləpis rəhan etəmim kəiu, ² kən mən-ipən kəm ilau məmə, “İan əpəh e latuənu aıpən etat, kən ikin əh, nakuəplan togki kit kəmərüətain ilau nətin. Kən nəkiakis ilau muasıg muea kəm io. ³ Okəmə suah kit tən nat kit kəm itəlau, nəkuən-ipən kəm in məmə İərəmərə tolkeike ilau, kən otəpanahl-ıpa ilau e nian əh.”

⁴ Nat u təmuwa məmə in otol nəghatən naka itəm ien təmən otuwa mol nıpahrienən. Ien təmən məmə,

⁵ “Otən-ipən kəm Nətin Pətan Saeon* məmə,

‘Otəplan-tu, rəhatəmat kig tatuwa otəmat,

rəhan nətəligən in ləhau,

kən mətasuə e togki,

ne togki u in nətin əm.’ ”

⁶ Kən etəmim mil rəha İesu kəmian mioal nat naka itəm İesu təmən məmə okioal. ⁷ Kəmuasıg togki ne nətin, kən muəfətain noankawi togki mil e rəhalau kot mın, kən İesu təpələh-pərlan. ⁸ Nımanin netəmim tepət koatəpen rəhalat kot mın əpəh e suatıp, kən neen kotəte nımali nıg mın, kən motəpen ilat e suatıp. ⁹ Kən nımanin netəmim itəm kotaıpən e İesu, ne nımanin netəmim itəm kotuarisig-in İesu, koatəgət əfəməh moatən məmə,

“!Hosana† o Mipi Tefit!

!İərəmərə Uhgın tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgın!

!Hosana o Uhgın əpəh ilis e nego e neai!”

¹⁰ Nian İesu təmıet-ərəpa Jerusalem, netəmim rafın əh-ikın nıkilat təmaut, kən moatən nəghatən tepət moatətapəh məmə, “?Pah u?”

* **21:5:** Nəghatən u “Nətin Pətan Saeon” tatəghat-in netəm Jerusalem. **21:5:**

Sek 9:9 † **21:9:** Nıpəti nəghatən u “Hosana” təmə, “ənwiwi.’ **21:9:** Sam 118:26

¹¹ Kən nīmanin netəmim kotən məmә, “Inu ien Iesu, rəha Nasaret, әpəh e nitən Kalili.”

Iesu әpəh e Nimә Rəha Uhgın
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Kən Iesu tәmuwin әpəh imә e Nimә Rəha Uhgın, kən mähg-iarәp netəmim itәм koatol-salim-in ne moatos-nәmtin natimnat әh-ikin mәмә okotol sakrifais lan. Kən mahwin tepil min itәм kәtawluin mәni ikin, kən mahwin jea min rəha netәм min u koatol-salim-in ioen min. ¹³ Kən mән-ipән kәм ilat mәмә, “Kәмәte e Naoa Rəha Uhgın mәмә, ‘Rəhak nimә, okaun-in mәмә nimә rəha nәghatән kәм Uhgın e nәfakән,’ mәto itәmat nәmotol mәмә in ‘nimә rəha iakläh min.’ ”

¹⁴ Kən иганәmtin rat min ne netәм nelkilat tәмәfaiu-әfaiu kәmotuwa ron әpəh e Nimә Rəha Uhgın, kən tol-wir ilat. ¹⁵ Mәto nian pris asol min ne iәgәtun min rəha Lou kәmotәplan nat wir min itәм in tәmol, kən motәplan min nisualkälәh koatagәt әfәмәh әpəh e Nimә Rəha Uhgın, moatән mәмә, “! Hosana o Mipi Tefit!” nemәha tәmol ilat. ¹⁶ Kən kotән-ipән kәм Iesu mәмә, “?Nakatәto nat naka itәм nisualkälәh koatән, o kәp?” Kən Iesu tәмән-ipән kәм ilat mәмә, “Әwәh. ?Nәmotafin, o kәp, nәghatән suah kit tәmen kәм Uhgın itәм tatән nulan mәмә, ‘E nohli nisualkälәh agin ne nisualkälәh mәtmәtig, nәmol mәмә ilat okotәнwiwi ik?’ ”

¹⁷ Kən tәmapәs ilat miet Jerusalem muwin e taon Petani, mapil ikin.

Nig kit fik tәmauke-auke
(Mak 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Laulaugin agin, Iesu tәmatitәlig-pән Jerusalem, kən nәumis tinus. ¹⁹ Kən tәmәplan nig u fik e nikali suatip, kən tәmuwin ron mәto tәsәplanән noan kit, tatәplan әm nimalin. Kən tәмән-ipән kәм nig u mәмә, “!Okol nәsoe minән!” Kən roiu agin, nig tәmauke-auke.

²⁰ Nian rәhan netәмim kәmotәplan nat әh, kən narmilat tәmiwig, kən motән-ipән kәм Iesu mәмә, “?Tahro nig әh fik tәmauke-auke uәhai әm nәhlan?”

²¹ Mәto Iesu tәмән-ipән mәмә, “!atән-ipinә nipahrienән mәмә okәмә nakoatos nahatәtәән, kән rәhatәmat nәtәligән tәsolән kәiu, nәkotitun nolән nat naka itәм emol e nig u fik. Mәto sәnәmә in әm әh, nәkotitun nән-ipәнән kәм nitot әh mәмә, ‘Uwin mamnim әpəh itәhәi,’ kән otol nәwiatәmat. ²² Okәмә nakotahatәtә, kән onәkotos nat naka itәм nakoatәtapәh-in e nәfakән.”

*Nətapəhən o nepətən**rəha Iesu**(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)*

²³ Iesu təmuwin e Nimə Rəha Uhgın, kən nian təmatəgətun, pris asol min ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, koatuwa ron motən-ipən məmə, “?Natol natimnat min u e nepətən rəha pah? ?Kən pah təmos-ipinə nepətən un?”

²⁴ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “İakətapəh-in-pinə nəghatən kit kəm itəmat. Okəmə nakotos-ipa nəghatən kit, kən ekən-ipinə kəm itəmat məmə nepətən naka itəm ekatol natimnat min u lan. ²⁵ ?Nepətən rəha Jon təmisi-pən hiə o nolə baptais? ?Təmisi-pən e nego e neai, o rəha netəmim əm?”

Kən kəmotən-ipən kəm ilat min məmə, “Okəmə kotən məmə, ‘Nepətən rəha Jon təmisi-pən e nego e neai,’ kən otən məmə, ‘?Məto təhro nəsotənən nıpahrienən lan?’ ²⁶ Məto okəmə kotən məmə, ‘Rəha netəmim əm,’ kitat koatəgin netəmim, məto-inu nıkilat təht məmə Jon in ien kit rəha Uhgın.”

²⁷ Tol nəhlan, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “İtəmat ekotəruru.” Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən io min, okol ekəsənən kəm itəmat məmə e nepətən naka ekatol natimnat min u lan.”

Nimaa nəghatən e suah mil kəiu

²⁸ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Təhro? ?Nikitəmat tatəht məmə naka? Suah kit, nətin iərman kəiu. Kən təmuwin mən-ipən kəm itəm iahgin lan məmə, ‘Nətik, uwin mol wək u-roiu əpəh e nasumən.’ ²⁹ Məto nətin təmən-ipən məmə, ‘İakapəs.’ Kən matig məuhlin min rəhan nətəligən, kən muwin e nasumən.

³⁰ “Kən tata tuwin o nətin itəm təkəku, mən-ipən min kəm in nat kitəh əm. Kən nətin təmən-ipən məmə, ‘Əwəh, tata, ekuwin,’ məto təmapəs-pən e nasumən.

³¹ “?Otən-tu məmə suakəku mil u in pəhrüən, təmol nəwia rəhan tata?”

Kən kəmotən-ipən məmə, “Suakəku itəm iahgin lan.”

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əwəh, in ətuatip. Kən iakatən-ipinə nıpahrienən məmə, netəm koatos məni rəha takis, ne nıpitan rəha suatip koatuwin e nərəmərən rəha Uhgın aupən etəmat, ³² məto-inu Jon təmuwa otəmat məmə otəgətun suatip rəha nolən ətuatip, kən məto itəmat nəsotənən nıpahrienən lan, məto netəm koatos məni rəha takis, ne nıpitan rəha suatip kəmotən nıpahrienən lan. Kən nəmotəplan pap nat əh, məto nəməsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən məsotənən nıpahrienən lan.”

*Nimaa nəghatən e netəmim rat itəm koatehm nasumən
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)*

³³ Kən Iesu tatəkaike matən məmə, “Otətəlig-in-tu nimaa nəghatən kit mīn. Etəm-iasol kit rəha nasumən, təmol nasumən kit e nol kit katən məmə krep, u katol wain lan. Kən mol fenis e kəpiel muwīn mītəlau lan. Kən mol ikin kit o nolən nəme naliwək-aliwəkən e noa krep məmə nahuin otaiu kən kol wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilis məmə etəmim otaiu lan matehm wir nasumən o nat megəh mīn ne netəmim. Kən təmegəhan-in-pən nasumən kəm netəmim məmə okotasum lan, kən motoor noa krep, məsin rəhan, məsin rəhalat. Kən miet muwīn o naliwəkən ik pişin kit. ³⁴ Nian krep tinəmarəg, kən tahl-ipən rəhan slef mīn məmə okotuwīn e nasumən rəha krep, motətapəh o netəm koatol wək e nasumən məmə okotos-ipən rəhan krep məsin kəm ilat.

³⁵ “Məto netəm koatol wək e nasumən kəmotəskəlīm rəhan slef mīn, kən motoh kit, motohamnu kit, motaht e kəpiel itəm tatol kisil lan. ³⁶ Kən tahl-ipən mīn slef mīn neen kotuwīn olat, ilat tepət taprəkis-in itəm aupən mīn. Kən netəm koatol wək e nasumən kotol tərət kəm ilat e nolən ahmen mīn əm itəm kəmotol kəm netəm aupən. ³⁷ Namnun ağın, tahl-ipən nətin iərman tuwīn olat, kən mən məmə, ‘Ilat okotəkaike motisiāi-in nətik.’

³⁸ “Məto nian netəm koatol wək e nasumən kəmotəplan nətin, kən kotən-ipən kəm ilat mīn məmə, ‘Inu nəti etəm-iasol itəm otərəməərə e nasumən nian rəhan tata otimis. Pəs kotuwīn motohamnu mīn, kən motərəməərə e nasumən rəhan.’ ³⁹ Kən kəmotəskəlīm motatipin-iarəp e nasumən, kən motohamnu.”

⁴⁰ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, kən təmən məmə, “?Tol nulan, nian etəm-iasol rəha nasumən otuwa, kən otol naka kəm netəmim itəm təmegəhan-in nasumən kəm ilat?”

⁴¹ Kən kəmotən-ipən məmə, “Otərək-rəkin ağın-əh netəm rat mīn əh, motohamnu ilat. Kən uarisig, təpanegəhan-in rəhan nasumən əh tuwīn e nelmi netəm pişin neen, kən e nian ətuatip itəm krep tatəmarəg, ilat okotos-ipən noan məsin rəhan.”

⁴² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəmotafin Naoa Rəha Uhgīn u, o kəp? Tatən məmə, ‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəsotolkeikeən motapəs,

in tinuwa kəpiel keike o nolən nimə.

Iərəməərə təmol nat u,

kən in nat təwir ağın e niğanəmtitat.’

43 Tol nǎhlan, iatǎn kǎm itǎmat mǎmǎ nǎrǎmǎrǎǎn rǎha Uhgǎn okoh-rǎkis otǎmat, kǎn kos-ipǎn kǎm netǎmim mǎn u itǎm okotol noalat. 44 Okǎmǎ suah kit otisi-pǎr e kǎpiel u, kǎpiel otǎtarerǎh-ǎtarerǎh, mǎto okǎmǎ kǎpiel otisi-pǎr lan, otǎpǎlǎh-ǎrǎn in.”†

45 Nian pris asol mǎn ne Farisi mǎn kǎmotǎto nimaa nǎghatǎn itǎm Iesu tǎmuǎh, kǎn kinotitun mǎmǎ tatǎghat-in ilat. 46 Kǎn kinotegǎs-in suatip kit mǎmǎ okotilǎs Iesu lan kan e kalapus, mǎto koatǎgin nǎmanin netǎmim, mǎto-inu netǎmim koatǎn mǎmǎ in ien kit.

22

Nimaa nǎghatǎn e nagwǎnǎn asol rǎha marit

1 Kǎn Iesu tǎmuǎh nimaa nǎghatǎn kit mǎn kǎm ilat mǎmǎ, 2 “Nǎrǎmǎrǎǎn rǎha Uhgǎn in tahmen e kig kit itǎm tǎmol ǎpen-ǎpenǎ e nagwǎnǎn asol o marit rǎha nǎtin. 3 Kǎn mahl-ipǎn rǎhan iolwǎk mǎn mǎmǎ okotuwǎn o netǎmim mǎn u itǎm tǎmahl-ipǎn rǎkis nǎghatǎn olat mǎmǎ okotuwǎ o nagwǎnǎn rǎha marit. Mǎto kotǎn mǎmǎ kol kǎsotuwamǎn.

4 “Kǎn tahl-ipǎn rǎhan iolwǎk neen mǎn, mǎn-ipǎn kǎm ilat mǎmǎ, ‘Otuwǎn motǎn-ipǎn kǎm netǎm mǎn u itǎm emahl-ipǎn rǎkis nǎghatǎn olat mǎmǎ, enol ǎpen-ǎpenǎ rǎkis e rǎhak nagwǎnǎn. Rǎhak kau mǎn ne nǎti kau mǎn rǎhak itǎm kotǎhg-ǎhg wir, emoh rǎkis ilat, kǎn natimnat rafin tǎnahmen. Otuwa e nagwǎnǎn rǎha marit.’

5 “Mǎto kǎsotǎtǎlig-inǎn iolwǎk mǎn, kǎn motagim mǎn, kit tatuwǎn e rǎhan nasumǎn, kit tatuwǎn e rǎhan stoa. 6 Kǎn neen kotaskǎlim iolwǎk mǎn rǎhan, motol tǎrat kǎm ilat, kǎn motohamnu ilat. 7 Kǎn kig, nemǎha tǎmol pik. Kǎn tahl-ipǎn rǎhan mopael mǎn kotuwǎn, kǎn motohamnu netǎmim mǎn u itǎm kǎmotohamnu rǎhan iolwǎk mǎn, kǎn motasiepǎn e rǎhalat taon asol.

8 “Kǎn mǎn-ipǎn kǎm rǎhan iolwǎk mǎn mǎmǎ, ‘Kinol ǎpen-ǎpenǎ rǎkis e nagwǎnǎn rǎha marit, mǎto netǎm mǎn u itǎm emahl-ipǎn rǎkis nǎghatǎn olat, nolǎn rǎhalat tǎsahmenǎn mǎmǎ okotuwǎ. 9 Tol nǎhlan, otuwǎn ǎpǎh e suatip asol mǎn kǎn motǎn-ipǎn kǎm netǎmim ǎpnǎpin rafin itǎm nakoatǎplan mǎmǎ okotuwǎ e nagwǎnǎn rǎha marit.’ 10 Kǎn iolwǎk mǎn kǎmotuwǎn ǎpǎh e suatip asol mǎn, kǎmotuǎfimǎn netǎmim rafin itǎm kǎmotǎplan ilat, netǎmim itǎm kotǎwir ne netǎm itǎm kotǎrat, kǎn ikin kǎtagwǎn ikin tǎmǎrioah e netǎmim.

11 “Mǎto nian kig tǎmuwǎ mǎplan netǎmim, tǎmǎplan etǎmim kit ǎh-ikin itǎm tǎsuwǎnǎn e natimnat rǎha marit. 12 Kǎn kig tǎmǎn-ipǎn mǎmǎ, ‘?Io kit, nǎmahro? ?Nǎmuwǎ

† 21:44: E kopi oas mǎn neen rǎha Niutesteman itǎm kǎmǎte e nǎghatǎn Kris aupǎn, nǎghatǎn rǎha ves 44 u tikǎ. 22:6: Mat 21:35

imə məto nəməsuwɪnən e natimnat rəha marit?’ Kən suah u tinəruru nuhalpɪnən nəghatən rəhan.

13 “Kən kig təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, ‘Okotalis ətain nelmin ne nelkin, kən motərakin-iarəp əpəh e naluginən itəm ikin kətəsək ikin, kən katəgətain nəluɪtəm ikin.’”

14 Kən Iesu təmatəkəike mən məmə, “Tol nəhlan məto-inu netəmim tərət, kətahl-ipən nəghatən olat, məto noan məsin əm itəm katitəpun ilat.”

Takis rəha Kig Sisa

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Kən Farisi min kəmotiet motuwɪn motol noa eko-eko min məmə otiuw-pən Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatipən.

16 Kən kotahl-ipən rəhalat netəmim kotuwɪn o Iesu ilat netəmim rəha pati rəha Herot. Kən motən-ipən məmə, “Iəgətun. Ekotitun məmə ik etəm ətuatip, kən matəgətun ətuatip pahrien suatip rəha Uhgɪn. Nəsolan məmə nətəligən rəha netəmim okotiuw rəkis rəham nətəligən, məto-inu natol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin, okəmə in etəm-iasol o etəm əpnapɪn əm. 17 Kən ən-tu kəm itimat rəham nətəligən e nat u. ?Tətuatip məmə okətou-pən takis kəm Kig Sisa, o kəp?”

18 Məto Iesu tinitun rəhalat nətəligən rat min, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat təkimik! ?Tahro nakotalkut məmə nəkotol noa eko-eko ron io? 19 Otəgətun-tu mənɪ itəm katətou takis lan.” Kən kotos mənɪ* motuwa kəm in, 20 kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “? Narmi pah u, kən nərgi pah u e mənɪ u?”

21 Kən kotən-ipən məmə, “Kig Sisa.”

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Naka u rəha Kig Sisa, otos-ipən kəm Kig Sisa. Kən naka u rəha Uhgɪn, otos-ipən kəm Uhgɪn.”

22 Nian kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig. Kən kəmotapəs Iesu motagim.

Nian Uhgɪn otosmegəh netəmim e nimisən

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 E nian əh inəh, Satusi min kəmotuwa o Iesu. Ilat koatən məmə netəmim okəsotəmegəh minən e nimisən. Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə, 24 “Iəgətun. Moses təmən kəm itimat məmə, okəmə etəmim otimis kən məsiləsən nətin kit, kən pian otəkəike mit nəutahlimis əh məmə otiləs suakəku o niuw-pərən nərig rəha pian itəm təmimis.

22:13: Mat 8:12; 25:30; Luk 13:28   22:15: Mak 3:6   * 22:19: Mənɪ itəm kəmos motuwa in koen mənɪ kit, nərgin u ‘tenarius,’ itəm tahmen e wan-taosan watu.   22:21: Rom 13:7   22:23: Wək 23:8   22:24: Dut 25:5

²⁵ “Kæn ikin əh imatimat ikin, netəm ilat pialat m̄in ilat sepin. Itəm təmaupən maiir təmol marit, kæn m̄imis, məsiləsən nət̄in kit, kæn pian itəm tatol kəiu lan tit nəutahl̄imis. ²⁶ Kæn in m̄in təm̄imis məsiləsən nət̄in kit, kæn itəm tatol kisil lan ne ilat rafin muw̄in mətoarus-pən itəm tatol sepin, kəmotol nat kit̄iəh əm. ²⁷ Kæn əmun, nəutahl̄imis t̄imis. ²⁸ ?Tol nəhlan, ən-tu kəm itimat məmə, e nian itəm Uhḡin otosmegəh netəmim lan e n̄imisən, pətan əh in rəha pah, məto-inu ilat rafin əh sepin kəmotol marit e pətan əh?”

²⁹ Kæn Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəmotən-arəpən e rəhatəmat nəghatən məto-inu nəsotitunən Naoa Rəha Uhḡin ne nəsanənən rəhan. ³⁰ Nian Uhḡin otosmegəh netəmim e n̄imisən, kæn netəmim okəsətolən marit, okotahmen e nagelo m̄in əpəh e nego e neai. ³¹ ?Nəmotafin o kəp, Naoa Rəha Uhḡin itəm tatəghat-in nian Uhḡin otosmegəh netəmim e n̄imisən? Tatən məmə, ³² ‘Io Uhḡin rəha Epraham, io Uhḡin rəha Aisak, kæn io Uhḡin rəha Jekop.’ In sənəmə Uhḡin rəha netəm kəmot̄imis, məto in Uhḡin rəha netəmim itəm koatəmegəh, tahmen-pən m̄in e təs miləhal.”

³³ Nian n̄imanin netəmim kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig e nəgətunən rəhan.

Lou itəm in ilis pik
(Mak 12:28-34)

³⁴ Nian Farisi m̄in kəmotəto məmə Iesu təmoḥ-iəḥau Satusi m̄in e rəhan nəghatən, kæn Farisi m̄in kəmotuwa kit̄iəh. ³⁵ Kæn kit itəm titun pik Lou, təmən-ipən nəghatən kit kəm Iesu məmə Iesu otən nəghatən kit təsətuatipən, məmə, ³⁶ “?Lou pəhr̄uən rəha Uhḡin u in ilis pik?”

³⁷ Kæn Iesu təmən-ipən məmə, “Nakəkəike molkeike Iərəməərə Uhḡin rəham e n̄ikim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nətəligən rafin rəham. ³⁸ Inu in Lou itəm tətaupən kæn in ilis pik. ³⁹ Kæn Lou itəm tatol kəiu lan, in iuəhk̄ir tahmen əm, məmə, ‘Nakəkəike molkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atip̄ ik.’ ⁴⁰ Kæn Lou mil u kəiu, ilau nəukət̄i Lou rafin, ne naoa rəha ien m̄in rafin aupən.”

Kristo in nət̄i pah
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Kæn e nian Farisi m̄in kotuəf̄im̄in ilat m̄in, kæn Iesu təmən-ipən məmə, ⁴² “?N̄ikitəmat təht məmə naka, e Kristo itəm Uhḡin təmən məmə otahl-ipa? ?In tatisi-pən e noanol rəha pah?”

Kæn ilat kotən-ipən məmə, “In noanol rəha Tefit.”

⁴³ Kən Iesu təmən-ipən məmә, “Məto tahro e Tefit, itəm tatəghat e narmın rəha Uhgın, tətəun-in Kristo məmә ‘Iərəmərə.’ Məto-inu tatən məmә,

⁴⁴ ‘Iərəmərə təmən kəm rəhak Iərəmərə məmә,

“Əpələh e nıkalik e nelmək matıp, ikin rəha nəsanənən ne nisiiän,

mətoarus ekiləs-iəhau rəham tıkimır mın ləhau e nelkəm.” ’

⁴⁵ ?Kən okəmә Tefit tətəun-in Kristo məmә ‘rəhak Iərəmərə,’ kən otahro məmә Kristo in mipi Tefit rat?” ⁴⁶ Kən etəmim kit təsuhalıpınən nəghatən rəha Iesu. Kən e nian əh matuwın, kəmotəgin o nətapəh-inən nəghatən kit mın tol mın-nəhlan.

23

Nahməən asol sepin

itəm otatuwa

(Mak 12:38-40;

Luk 11:37-54; 20:45-47)

¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm nımanın netəmim ne rəhan mın netəmim məmә, ² “Iəgətun mın rəha Lou ne Farisi mın koatos nepətən məmә okotən-iarəp Lou rəha Moses kəm itəmat. ³ Tol nəhlan, nəkotəkəike motətəu-pən kən motol natimnat rafin itəm koatən kəm itəmat. Məto nəsotolən nat naka itəm koatol, məto-inu ilat kəsotolən nat naka itəm koatən-iarəp.

⁴ Koatəkəike o netəmim məmә okotətəu-pən lou əskasik mın itəm kotahmen e katipa əfigəm, məto okol kəsotos-ipənən noanelmılat məmә okasitu elat.

⁵ “Natimnat rafin itəm ilat koatol, koatol əm məmә netəmim okotəplan. Nəkotitun paos itəm netəmim kəmotaii-pən nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın ikin, kənu motəlis rəhalat-kapə ne nelmılat lan.* Məto rəha iəgətun mın rəha Lou ne Farisi mın, rəhalat paos in iahgin taprəkis. Kən nəkotitun nol əlkələh mın itəm koatəkul-pən e nıpəgnəmti kot mın, itəm tatəgətun məmә etəmim in təskasik o nətəu-pənən Lou. Məto rəha iəgətun mın rəha Lou ne Farisi mın, rəhalat nol kaifəmäh pik. ⁶ Kən e lafet mın, ilat kotalkeike ikin rəha nisiiän, kən əpəh e nimə rəha nuəfiminən, ilat kotalkeike məmә okotəpələh ima netəm-iasol mın ikin. ⁷ Kən e ikin katol maket ikin, ilat kotalkeike məmә netəmim kotən təwir kəm ilat, kən motəun-in

22:44: Sam 110:1; Mat 26:64 **23:3:** Mal 2:7-8 * **23:5:** paos -inu bokis əkəku kit kəmol e nuwigi kau. Kəmotətə rəkis əlkələh nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın motaii-pən lan (Eks 13:1-10,11-16;

Dut 6:4-9; 11:13-21). Netəmim kəmotol nəhlan məto-inu kəmotolkeike məmә otol nəghatən itəm tətətig e Dut 6:8 ne 11:18. Kən nəman rafin rəha noanol rəha Isrel itəm kinotos rəkis nup tatin, ilat okotuwın e paos mın əh nian tepət, kən nian rafin e nian rəha nəfakan. Katəlis e nıpinəgin ne nelmin mol e nol kəmol e nuwigi kau. E nəghatən Inglis, katən paos mın əh, “phylacteries.” **23:5:** Eks 13:9; Nam 15:38-39; Dut 6:8; Mat 6:1

ilat mämә ‘Rapai’ u nipätin tәмә ‘etәм in ilis.’† 8 Mәto sotolән mämә netәmim okotaun-in itәmat mämә ‘Rapai, u etәм in ilis,’ mәto-inu rәhatәmat Etәм-iasol kitiah әm, kән itәmat piatәmat min. 9 Kән sotaun-inән suah kit u e nәtueintән mämә, ‘Tata, etәм katisiai-in,’ mәto-inu Tata rәhatәmat kitiah әm әpәh ilis e nego e neai. 10 Kән sotolән mämә netәmim okotaun-in itәmat mämә, ‘Iәgәtun,’ mәto-inu rәhatәmat Iәgәtun kitiah әm, Kristo itәм Uhgın tәмән mämә otahl-ipa. 11 Etәм u in ilis etәmat, in iolwәk rәhatәmat. 12 Tol nәhlan mәto-inu, etәmim itәм otos-ipәр atip in, Uhgın otiläs-iәhau, kән etәmim itәм otos-iәhau atip in, Uhgın otiläs-ipәр.

13 “! Kәsi, nahmәән asol otuwa otәmat iәgәtun min rәha Lou, ne Farisi min! !Rәhatәmat nәнән tәwir, mәto nikitәmat tamkimik! Nakotahtosig-in o netәmim suatip o nuwinән matig ahgin nәрәmәрәән rәha Uhgın, mәto itәmat nәsotuwinән, kән nәsotegәhan-inән mämә netәmim okotuwın ikin, nat әnnapin ilat kotalkeike mämә okotuwın.‡

15 “! Kәsi, nahmәән asol otuwa otәmat iәgәtun min rәha Lou, ne Farisi min! !Rәhatәmat nәнән tәwir, mәto nikitәmat tamkimik! Nikitәmat tagien әm mämә nakotuwın isәu e nego, o e naliwәkән әm o nuwinән e nәptән pisin pisin min mämә nakotiuw-pa etәmim kitiah әm e nәfakән rәhatәmat. Mәto nian suah kit tatos nolән min әh rәhatәmat, kән tatuwa etәм rat taprәkis-in itәmat, kән nәmotol mämә in otәkәike mos nalpinән rәha nigәm asol taprәkis-in itәmat.

16 “!Kәsi, nahmәән asol otuwa otәmat itәм noatit netәmim mәto niganәmtitәmat tәpis! Itәmat nakoatән mämә, ‘Okәмә suah kit tatos noanawıl o Nimә Rәha Uhgın mämә otol rәhan nәghatән tatәtul-iәkis, okәмә tәsolән, mәto in nat әnnapin әm. Mәto okәмә suah kit tatos noanawıl o iaen u kol tatipit-ipit rәha Nimә Rәha Uhgın, kән in otәkәike mol nәwian itәм tәmos noanawıl ron.’ 17 !Itәmat netәм nakotalmәl, niganәmtitәmat tәpis! ?Naka u in ilis, iaen u kol tatipit-ipit, o Nimә Rәha Uhgın itәм tatol kol tasim? 18 Nakotән min mämә, ‘Okәмә suah kit tatos noanawıl o olta, in nat әnnapin әm. Mәto okәмә suah kit tatos noanawıl e sakrifais itәм tatәpәlәh lan, kән in

† 23:7: Okәмә iәgәtun rәha Lou tәmaliwәk matuwa iuәhkır ron ik, nakәtul e nisiaiән, kән nakatән tәwir kәм in, maun-in in mämә, “etәм-iasol,” o “Tata,” o “Rapai.” Kән noanol rәha Isrel kәtaun-in rәhalat iәgәtun asol min itәм ilat ilis pik mämә “Rapai,” u nipätin tәмә “etәм in ilis” o “etәм tatәmik netәmim.”

23:11: Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 23:12: Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14 ‡ 23:13: E kopi oas min neen rәha Niutesteman itәм kәmәte e nәghatән Kris aupән, nәghatән rәha ves 14 u tikә. Tatән mämә, “Kәsi, nahmәән asol otuwa otәmat iәgәtun min rәha Lou, ne Farisi min. !Rәhatәmat nәнән tәwir, mәto nikitәmat tamkimik! Nakotakläh-in natimnat rәha nәutahlimis min, mәto nian kitiah әm, nәkotol nәfakән әfәmәh min mämә netәmim okotisiai-in itәmat. E nolән әh, rәhatәmat nalpinән otәskasik tәhmin min.” 23:16: Mat 15:14

otəkaike mol nəwian itəm tamos noanawil ron.’ ¹⁹ !Itəmat netəm niġanəmtitəmat təpis! ?Naka u in ilis, sakrifais o olta itəm tatol sakrifais tasim? ²⁰ Tol nəhlan, etəm tatos noanawil e olta, pahrien, tatos noanawil e olta ne natimnat rafin itəm tatəpələh lan. ²¹ Kən etəm tatos noanawil e Nimə Rəha Uhgīn, pahrien tatos noanawil e Nimə Rəha Uhgīn ne Suah u tətətig ikin. ²² Kən etəm tatos noanawil e nego e neai, pahrien tatos noanawil o jea rəha kig u in rəha Uhgīn, kən tatos noanawil o Suah u tatəpələh-pər lan.

²³ “! Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, mətə nikitəmat tamkimiġ! Nəkoatətəu-pən lou əlkələh min moatos-ipən tait rəha rəhatəmat nimali niġ nəmiəwilat tatəpien u katos-ipən e nagwənən, katən məmə min, ne til, ne kumin. Mətə nakotapəs nat asol e Lou, inu etəm tatol tətətip kən mahmen-ahmen əm kəm netənim, kən mətəsəkitun netənim, kən tatol nian rafin nat naka itəm təike matol. Təwir nəkoatol lou əlkələh min, mətə nəkotəkəike moatol lou asol min, mətə kəp, nəsolən. ²⁴ !Itəmat noatit netənim mətə niġanəmtitəmat təpis! !Itəmat netənim noategəs-in miminəo e rəhatəmat kap məmə ko nəsolərgəən, mətə nəkotərgə nat meġəh asol u kamel!

²⁵ “! Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, mətə nikitəmat tamkimiġ! Nakotafəl ihluə e kap ne plet, mətə əpəh imə tamkimiġ, kotərioah e nagwənən ne nənimən itəm nəmotəkləh-in, o natimnat itəm nəmotos mətə-inu itəmat iaumis min kən nian rafin nəkoatol əm natimnat rat min itəm tətətig e rəhatəmat nətəliġən. ²⁶ !Itəmat Farisi min, niġanəmtitəmat təpis! Otaupən kafəl əpəh imə e kap ne plet, kən ihluə min in təwir təsamkimiġkən.

²⁷ “! Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, mətə nikitəmat tamkimiġ! Nəkotahmen e suwīt rəha netəm kəmotimis itəm kəmuəh e pen ruən. Ihluə, netənim kotəplan məmə təwir, mətə əpəh imə tərioah e nikiġkili netəm kəmotimis, ne natimnat rafin itəm tamkimiġ. ²⁸ E nolən ahmen min əm, ihluə, e nolən rəhatəmat, netənim kotəplan məmə itəmat nəkotətətip. Mətə imə, e nikitəmat, nakotərioah e nəġhatən nakotən məsolən, ne nolən rat aġin min.

²⁹ “! Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, mətə nikitəmat tamkimiġ! Nakotiləkin nimə e kəpiel rəha suwīt rəha ien min aupən ne netəm kotətətip, kən moatol nəhlip e kəpiel kən moatol malə-malə lan. ³⁰ Kən nakotən-ipən məmə, ‘Okəmə itimat emotətig e nian min rəha tīpitat min, okol itimat

eməsotasituən elat motohamnu ien min.' ³¹ E nəghatən əh, nakoatən-iarəp məmə itəmat noanol ətuatip min rəha tipitimat min aupən itəm kəmotohamnu ien min əh, kən nakotahmen-ahmen əm elat. ³² Kən təwir əm, itəmat otəkəike motol namnun wək itəm tipitəmat min kəmotətuoun.

³³ “! Itəmat sinek min, ne neti sinek min! ? Nikitəmat tatəht məmə okol nakotagim e nalpinən e nigəm asol? ! Kəp! ³⁴ Tol nəhlan, ekahl-ipinə ien min, ne netəm kotenatig, ne iəgətun min. Neen, itəmat onəkotohamnu ilat motətu-pər elat e nig kəluau, neen onəkotalis motoh ilat əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəhatəmat, kən neen nakotitəp ilat kotiet e taon kit motiet motuwın e kit. ³⁵ Kən tol nəhlan, itəmat onəkotos nalpinən rəha netəmim itəm kəmotohamnu netəmim rafin itəm kotətuatip, itəm tətəuoun e Epel itəm in tətəuətəp, muwın mətoarus-pən Sekarəea, nəti Perekia, itəm tipitəmat min kəmotohamnu e Nimə Rəha Uhgın ilugin e olta ne nimə. ³⁶ İatən pahrien kəm itəmat məmə, nalpinən rafin u otuwa o netəm rəha Isrel itəm kotatig roiu.

³⁷ “! Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu ien min rəha Uhgın, kən netəmim itəm Uhgın təmahl-ipa kəm itəmat, nəkotahtimnu ilat e kəpiel apın, inəh netəm u rəha Uhgın itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tepət iatəg-əfəməh-in nelmək məmə iatəmik-əfimin wır itəmat matos wır itəmat, tahmen-pən e mənig itəm tatu nenətin min e nıkwın, məto itəmat nıkitəmat təsagienən ron kən motapəs io. ³⁸ Otəplan-tu. Uhgın tinapəs itəmat, rəhatəmat nimə nərətən otoh, kən nat otikə ikin. ³⁹ Kən ekən kəm itəmat məmə, nat əh in nıpahrienən məto-inu onəsotəplan minən io mətoarus nakotən məmə, ‘İləməmə Uhgın tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!’ ”

24

Nəmtətin min rəha

namnun nian

(Mak 13:1-37; Luk 21:5-36)

¹ İesu təmıet e Nimə Rəha Uhgın maliwək matuwın, kən rəhan min netəmim kotuwa motən-ipən kəm in məmə otəplan-tu nimə min u əpəh e Nimə Rəha Uhgın. ² Kən İesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, otəplan-tu nimə min əh. Nıpahrienən iatən kəm itəmat məmə nimə min əh netəmim okotəhap-əhap kəpiel min elat. Okol kəpiel kit təsəməhlin e nəmeen.”

³ Kən uarisig lan, İesu təmalıwək ilat rəhan netəmim motuwın əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif kən matəpələh. Kən

23:31: Wək 7:52   **23:33:** Mat 3:7; 12:34; Luk 3:7   **23:35:** Jen 4:8; Hip 11:4

23:35: Sek 1:1   **23:35:** 2 Kron 24:21   **23:38:** 1 King 9:7-8; Jer 22:5   **23:39:** Sam 118:26; Luk 13:34-35   **24:2:** Luk 19:44

rəhan netəmim kotuwa pisin əm ron motən-ipən məmə, “? Otən-tu məmə natimnat min u okotuwa e nian naka, kən nəmtətin naka otol-arəp məmə rəham nuwamən ne namnun nian tınuwa iuəhkır?”

⁴ Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatehm wir itəmat məmə etəmim kit otəseiüə-inən itəmat, ⁵ məto-inu netəmim tepət okotuwa motos nərgək moatən məmə, ‘İo Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa,’ kən okoteiüə-in netəmim tepət. ⁶ Onəkotəto namnusən rəha nəluaginən min, kən onəkotəto nəghatən əpnapın min məmə netəmim koatluagin. Məto nakoatehm wir itəmat məmə nəsoəginən. Natimnat min əh otəkəike motuwa motol nıpahrienən lan, məto namnun nian otəpanuwa. ⁷ Noanol min okotoh noanol min, kən kantri min okotoh kantri min. Nəumis otan, kən namig otəloal ikin min tepət. ⁸ Natimnat min əh, nətuounən əm rəha nərətən, tahmen e pətan itəm tınətuoun matəto nahməən o neməkən.

⁹ “E nian min əh, netəmim okotegəhan-in-pən itəmat məmə okol nərətən kəm itəmat, kən kohamnu itəmat, kən netəmim rəha noanol min rafin okotetəhau itəmat məto-inu o nərgək. ¹⁰ Kən e nian min əh, netəmim tepət okotapəs rəhalat nahatətəən, kən okotegəhan-in-pən ilat min e nelmi tikimir min rəhalat, kən motetəhau ilat min, ¹¹ kən ien eiueiüə min okotuwa moteiüə-in netəmim tepət. ¹² Məto-inu nərətən tınətepət, iuəhkır netəmim rafin rəhalat nolkeikeən o Uhgın otikə, ¹³ məto etəmim itəm otətul əskasik mətoarus namnun nian, kən Uhgın otosmegəh in. ¹⁴ Kən namnusən təwir əh rəha nərəməgəən rəha Uhgın, okən-iarəp ikin min rafin e nətueintən, məmə suatıp əh-ikin rəha kantri min rafin o nətəlig-inən, kən namnun nian otuwa.

¹⁵ “İen u Taniel təməghat-in nat kit katən məmə, ‘nat itəm Uhgın tatetəhau, kən matol Nimə Rəha Uhgın tamkimik’ (nian nakotafin, otətəlig-in nıpətin). Tol nəhlan, nian nat tərat əh tatətul e Nimə Rəha Uhgın, ¹⁶ kən itəmat itəm nəkotatig Jutia, nakotiet motagim motuwın motəhluaig e nitot min. ¹⁷ Okəmə etəmim tətameg ihluə e rəhan nimə, okol təsuwınən imə mos min rəhan natimnat. ¹⁸ Okəmə etəmim əpəh e nasumən rəhan, okol təsitəlig-pənən latuənu mos rəhan kot. ¹⁹ ! Kən kəsi o nıpitan u itəm kotəpik-əpik, ne nıpitan itəm kotapınahin nisualkələh e nian əh, məto-inu ilat okotəto tərat pik agin! ²⁰ Təwir nakotəfak məmə onəkəsoətagimən e nərətən əh e nian rəha nətəpən, o e nian rəha Sapat, ²¹ məto-inu e nian əh, nərətən asol otuwa itəm etəmim təməsəplanən tol mihin nəhlan əpən mətoarus-pa u-roiu, kən okol nərətən asol kit

tol nəhlan otəsuwa minən nian kit tahmen e in əh. ²² Kən okəmə Uhgın təsətətipən nian rəha nəratən əh, okol etəmim kit tәмəsəmegəhən. Məto Uhgın otətətip nian əh o rəhan min netəmim itəm təmitəpun rəkis ilat.

²³ “E nian əh, okəmə suah kit otən-ipinə kəm itəmat məmə, ‘! Otəplan-tu, inu Kristo itəm Uhgın təmən məmə otəpanahl-ipa!’ o ‘!In əpəh!’ sotənən nıpahrienən lan, ²⁴ məto-inu netəmim neen okotuwa motən məmə ilat Kristo, ne ien eiueiuə min okotuwa, kən ilat okotol nəmtətin asol min, ne nat pıspis min məmə okoteiuə-in netəmim, kən okotalkut məmə okoteiuə-in netəmim itəm Uhgın təmitəpun rəkis ilat, okəmə ilat kotitun nolən. ²⁵ Nikitəmat otəkəike matəht wir nəghatən min u itəm emən rəkis kəm itəmat, uarisig natimnat min u okotuwa motol nıpahrienən lan.

²⁶ “Tol nəhlan, okəmə suah kit tən kəm itəmat məmə, ‘In əpəh, ikin taruən-aruən ikin,’ əsotuwınən. O suah kit tən məmə, ‘In ikin-u e nıpəg noa nımə,’ sotənən nıpahrienən lan, ²⁷ məto-inu nian Nəti Etəmim otitəlig-pa min, otuwa uəhai əm, kən netəmim rafin okotəplan, tahmen e nıpitən itəm təmitəpit masiəgəpin rafin neai. ²⁸ Nian nat megəh kit təmimis, nəkotəplan kuəriə min kotuwa məmə okotun. E nolən ahmen min əm, nian nəkotəplan nəmtətin min əh, nəkotitun məmə otəsuwəhən ekuwa min.

²⁹ “Nian ətuatip nəratən əh otol namnun, kən ‘mitgar otəpis agin, kən məwig otəsəmilhən minən, kən məhau min okotisas e neai, kən Uhgın otələal e nəsanənən min əpəh e neai.’*^{*}

³⁰ “E nian əh, nəmtətin rəha Nəti Etəmim otol-arəp e neai, kən noanol min rafin e nətueintən okotasək e nəginən. Kən okotəplan io, Nəti Etəmim ekuwa e nımal napuə e neai e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəha Uhgın itəm otasiə mitələu lak. ³¹ Kən ekahl-ipən rəhak nagelo min kotiet nian okotəto təwi otasək əfəməh, kən ilat okotuwın ikin min rafin e nətueintən, motos-irəkis rəhak netəmim itəm Uhgın təmitəpun rəkis ilat, kən kuəfimin ilat kitiah.

³² “Nikitəmat otəkəike matəht nig u fik.† Nian ətuatip itəm nelmin min kinotətuoun katəwiə, kən nımalin min kinoatəget, itəmat nəkotitun məmə nian əh inəh itəm nako-tasum lan rəhatəmat. ³³ Kən e nolən ahmen min əm, nian

24:21: Dan 12:1   **24:23:** Mat 24:5   **24:24:** Dut 13:1-3; 2 Tes 2:8-9; Nol Əpən 13:13-14   **24:26:** Luk 17:23-24   **24:27:** Mat 24:37-39   **24:28:** Luk 17:37   **24:29:** Aes 13:10; 34:4; Esik 32:7; Joel 2:10,31; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 6:12-13

* **24:29:** Məta “nəsanənən min əpəh e neai” tatəpsen-pən narmın min, o kəm-naka natimnat tahmen-pən e mit ne məwig əpəh e neai.   **24:30:** Dan 7:13; Sek 12:10;

Nol Əpən 1:7   **24:31:** 1 Kor 15:52; 1 Tes 4:16   † **24:32:** Nig u fik tahmen e naip.

nəkotəplan nəmtətin min əh, onəkotitun məmə otəsuwəhən ekuwa min roiu agin. ³⁴ İatən pahrien kəm itəmat məmə netənim itəm kotatig u-roiu, okol kəsotimis rafinən mətoarus natimnat min əh okotuwa kol nıpahrienən lan.† ³⁵ Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən.”

Etənim tikə itəm titun nuwamən rəha İesu Kristo

³⁶ Kən İesu təmatəkəike matən məmə, “Suah kit təsitunən nian o aua ətuatip rəha natimnat min əh. Nagelo min əpəh e neai kotəruru, kən io min Nəti Etənim ekəruru. Məto Tata Uhgın əm in titun nian ətuatip əh. ³⁷ E nian io Nəti Etənim ekuwa lan, otahmen e nian rəha Noah əpən ikin itəm netənim kəsotol əpen-əpenəən ron. ³⁸ E nian əh, itəm naruəh təsaiuən əh, netənim koatagwən, moatənim, moatol marit, inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat, mətoarus-pən Noah təmuwin imə e nıpəgnoa nego rəhan, ³⁹ kən ilat kinotəruru nat naka otuwa mətoarus-pa naruəh təmaiı məmik ilat rafin. İn əh otol tahmen əm e nian Nəti Etənim otuwa. ⁴⁰ Etənim kəiu e nasumən, kən okos kitıəh, kapəs kitıəh. ⁴¹ Pətan kəiu katuəpələh kitıəh matioal nagwənən, kən okos kitıəh, kapəs kitıəh.

⁴² “Tol nəhlan, nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru nian naka rəhatəmat İərəməərə otuwa lan. ⁴³ Məto nəkotəkəike motitun nat u. Okəmə etəm-iasol rəha nimə titun nian ətuatip lapin itəm iakləh otuwa, kən in otəkəike mətaiir matehm wir nimə məmə iakləh otəsəhapən muwin imə. ⁴⁴ Kən itəmat min onəkotəkəike moatətul matip, məto-inu Nəti Etənim otuwa e aua əm itəm nikitəmat təsəhtən.

⁴⁵ “Nikitəmat otəkəike matəht wir nolən rəha iolwək itəm in tenatig kən tətəskəlim wir wək rəhan kən məsapəsən. Etəm-iasol təmələhəu məmə iolwək əh otərəməərə e rəhan min rafin iolwək min məmə in otos-ipən nagwənən kəm ilat e nian ətuatip. ⁴⁶ Kən okəmə etəm-iasol otuwa məplan etəm tətərəməərə e iolwək min rəhan, kən matol-wir rəhan wək, kən otos-ipən nətouən kit kəm suah əh. ⁴⁷ İatən-ipinə nıpahrienən məmə etəm-iasol əh otələhəu in tərəməərə e natimnat rafin rəhan. ⁴⁸ Məto okəmə iolwək əh, in etəm rat, kən nıkin otəht məmə, ‘Rəhak etəm-iasol təsuwamən nuwəh,’ ⁴⁹ kən mətuoun matoh iolwək min neen, kən muwin magwən mənim ilat netəm kotapis. ⁵⁰ Kən etəm-iasol rəha iolwək əh otuwa e nian ne aua itəm iolwək nıkin təsəhtən məmə rəhan etəm-iasol otuwa lan. ⁵¹ Etəm-iasol əh otol nalpinən asol kəm iolwək əh kən mərakin-pən ikin rəha netəm rəhalat nənən təwir, məto

† **24:34:** Suatip kit min rəha nəuhlinən ves 34 tatən məmə, “İatən pahrien kəm itəmat məmə noanol u rəha İsrəl otəsikəən mətoarus natimnat min əh okotuwa motol nıpahrienən lan.” **24:34:** Mat 16:28 **24:35:** Mat 5:18 **24:36:** Wək 1:7; 1 Tes 5:1-2 **24:37:** Jen 6:5-8 **24:39:** Jen 7:21-23; Luk 17:26,27 **24:42:** Mat 25:13 **24:43:** Luk 12:39-40; Nöl Əpən 16:15 **24:47:** Mat 25:21,23

nīkilat tamkīmīk. Ikin əh, netəmim okotasək moatəgətain nəlūilat.”

25

Nimaa nəghatən o nīpitan əlkələh ilat ten

¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “E nian itəm rəhatəmat İərəməərə otuwa mīn, nəərəməərəən rəha Uhgīn otol nəhlan. Nīpitan əlkələh* ilat ten kəmotiet lapīn məmə okotuwīn e marit kit, kən moatəsahgīn etəm otol marit otuwa mōs rəhan pətan muwīn e rəhan nīmə, əpəh ikīn katol lafet ikīn. Ilat ten kəmos rəhalat lait. ² Faif kotalməl, kən faif kotenatīg. ³ Nīpitan mīn u ilat faif itəm kotalməl kəmos rəhalat lait mīn, məto kəsotosən karasīn məsīn mīn o niuw-pənən e lait. ⁴ Məto nīpitan mīn u ilat faif itəm kotenatīg kəmos rəhalat lait mīn, kən motos mīn karasīn məsīn o niuw-pənən e rəhalat lait. ⁵ Kən etəm otol marit təsuwa uəhaiən, kən napīlən tinatos ilat koatiuw nəm, kən mīnotapīl.

⁶ “Kən lapīn agīn, suah kit təmagət əfəməh məmə, ‘!Etəmim itəm otol marit tatuwa u-roiu! !Otuwa motəplan!’

⁷ “Kən nīpitan əlkələh u ilat ten kəmotaiir motuarin asol rəhalat lait mīn. ⁸ Kən nīpitan itəm kotalməl kotən-ipən kəm nīpitan itəm kotenatīg məmə, ‘!Awi! Otos-īpa rəhatəmat məsīn karasīn məto-inu rəhatimat karasīn e rəhatimat lait kīnotamīr, otəsuwəhən kotəpīs.’

⁹ “Məto nīpitan itəm kotenatīg kotən-ipən kəm ilat məmə, ‘!Kəp! Karasīn mīn u kəsotahmənən o kitat rafīn. Məto otitəlig motuwīn motos-nəmtīn rəhatəmat neen karasīn əpəh e stoa.’

¹⁰ “Məto nian nīpitan itəm kotalməl kəmotaliwək motitəlig moatuwīn o karasīn, kən etəm itəm otol marit təmuwa. Kən nīpitan əlkələh itəm koatətul matip, kəmotuwīn ilat mīn e nagwənən rəha marit, kən motuwīn imə. Kən kahtosīg e toa.

¹¹ “Uarisīg, nīpitan əlkələh itəm kotalməl kəmotitəlig-pa mo-taun motəmə, ‘!Etəm-iasol, etəm-iasol! !Egəhan-in itəmat ekotimnə imə!’

¹² “Məto etəm otol marit təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘!Tətən-īpīnə pahrien məmə, io ekəruru itəmat.’”

¹³ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, itəmat nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru nian ne aua rəha rəhatəmat İərəməərə otuwa lan.”

Nimaa nəghatən e iolwək e məni kisil

¹⁴ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mīn məmə, “Ekən mīn məmə e nian itəm rəhatəmat İərəməərə otuwa mīn,

24:51: Luk 12:42-46 * **25:1:** Nīpitan əh, kəsotolən əh marit. Koatos nup tuente ne. **25:1:** Luk 12:35; Nol Əpən 19:7 **25:11:** Luk 13:25-27 **25:12:** Mat 7:23 **25:13:** Mat 24:42

nərəmərən rəha Uhgın otol nəhlan. Etəm-iasol kit təmol əpen-əpenə məmə otaliwək muwın e nəptən pisin kit muwın isəu. Kən maun-in rəhan iolwək mın kotuwa, kən tələhəu-pən e nelmilat rəhan məni mın məmə okotol nat kit lan. ¹⁵ Təmos-ipən tətəu-pən nitunən rəhalat məmə okotol wək lan. E etəmim kitiah, təmos-ipən kətim faif kəmotər-motəriaoah e məni, u məni tepət pik agın. Kən kit mın, təmos-ipən mın kətim kəiu tahmen əm, u məni tepət pik. Kən kit mın, təmos-ipən kətim kitiah tahmen əm, u məni tepət. † Kən etəm-iasol təmiet muwın e rəhan naliwəkən.

¹⁶ Kən iolwək itəm təmos kətim faif təmuwın uəhai əm mol bisnes lan, kən təmos mın kətim faif mın. ¹⁷ Kən tahmen-ahmen əm, iolwək itəm təmos kətim kəiu, təmuwın mol bisnes lan, kən mos mın kətim kəiu mın. ¹⁸ Məto iolwək itəm təmos kətim kitiah, in təmuwın mel noakimil məhluaigin-pən məni rəha rəhan etəm-iasol ikin.

¹⁹ “Kən nup tepət tinuwa minuwın, kən etəm-iasol rəha iolwək mın u tinitəlig-pa, kən maun-in rəhan iolwək mın məmə otəplan-tu məmə ilat kəmotol naka e məni mın itəm təmos-ipən kəm ilat. ²⁰ Iolwək itəm təmos kətim faif, təmuwa matos kətim faif mın itəm təmos, mətul e niganəmti etəm-iasol məmə, ‘Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətim faif e nelmək. Kən emol bisnes lan, kən mos mın iahgoau kətim faif u.’

²¹ “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘Nəmol təwir, kən ik iolwək təwir itəm nataskəlim wir wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwir nəhlan e natimnat mın əh noan məsin, kən ekələhəu ik nakərəmərə e natimnat tepət. !Wa imə matig ahgin nagienən rəha etəm-iasol rəham!’

²² “Iolwək itəm təmos-ipən kətim kəiu kəm in, təmuwa mən-ipən məmə, ‘Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətim kəiu e nelmək. Kən emol bisnes lan, kən mos mın iahgoau kətim kəiu u.’

²³ “Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə, ‘Nəmol təwir, kən ik iolwək təwir itəm nataskəlim wir wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwir nəhlan e natimnat mın əh noan məsin, kən ekələhəu ik nakərəmərə e natimnat tepət. !Wa imə, kuagien!’

²⁴ “Iolwək itəm kəmos-ipən kətim kitiah kəm in, təmuwa mən-ipən məmə, ‘Etəm-iasol. Ik etəm nakatəkəike pik o netəmim. Kən ik natos nagwənən e nasumən itəm nəməsasum-inən, kən matəhl noa nig e nig itəm nəməsəfəən.

²⁵ Kən eməgin ik, məmə okəmə emərəkın rəham məni, kən

† 25:15: Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, təmos-ipən “talen” pisin pisin mın kəm ilat, faif talen, ne tu talen, ne wan talen. Faif talen tahmen e tuente-faif-milian watu. Tu talen tahmen e ten-milian watu. Kən wan talen tahmen e faif-milian watu.

25:15: Rom 12:6 25:21: Mat 24:45-47; Luk 16:10

onəkol nalpɪnən asol kəm io, kən emos rəham məni muwɪn məhluag-in e nisɪp. Ah, inu rəham məni.’

²⁶ “Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə, ‘Ik iolwək rat, ik iəlpah! Ik nəkitun rəkis məmə iakatos nagwənən e nasumən itəm esasum-inən, kən matəhl noa nig e nig itəm eməsəfeən. ²⁷ ? Tahro nəsuwɪnən mələhəu-pən rəhak məni e bank, u in nimə rəha nələhəuən məni? Okəmə nəmol nəhlan, nian emitəlig-pa, ekuwɪn mos rəhak məni, kən ekos məni məsɪn mɪn itəm bank otos-ipa.’ ²⁸ Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm rəhan iolwək pɪsɪn məmə, ‘Os-irəkis məni ron mos-ipən kəm iolwək u itəm təmos kətɪm faif, ²⁹ məto-inu etəmim u itəm tɪnos rəkis nat kit mol wək lan tuwa mepət, kən okos-ipən neen mɪn, rəhan natɪmnat tepət. Məto etəmim itəm təsolwəkən rəhan tuwa mepət, okos-irəkis rafɪn natɪmnat ron. ³⁰ Kən iolwək u iəlpah itəm təruru nolən nat təwɪr kit, ərakin-pən ihluə e napɪnəpən, ikɪn əh kətəsək ikɪn katəgətəin nəluitəm.’”

Sipsip mɪn ne nəni mɪn

³¹ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nian Nəti Etəmim otuwa e nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəhan, ilat nagelo mɪn rafɪn, in Kig, kən in otəpələh e rəhan jea rəha Kig matərəməərə e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag rəhan. ³² Netəmim rafɪn e noanol mɪn rafɪn e nətueintən, okotuəfɪmɪn ilat mɪn e nɪganəmtɪn, kən in otoor netəmim təhmen e etəmim itəm tatehm sipsip mɪn tatoor sipsip mɪn ne nəni mɪn. ³³ In otoor sipsip mɪn kotuwa kan e nelmɪn matɪp, kən nəni mɪn okotuwɪn e nelmɪn mol.

³⁴ “Kən Kig otən-ipən kəm netəm mɪn un e nelmɪn matɪp məmə, ‘Otuwa, itəmat u itəm Uhgɪn təmawte-in rəkis rəhan nəwɪrən kəm itəmat. Otuwa motos nat naka u itəm Uhgɪn təmələhəu pɪsɪn rəhatəmat. Otuwa motatig əhgɪn nərərəməərən rəhan itəm təmol əpen-əpenə lan aupən təpanol nətueintən. ³⁵ Otuwa motos, məto-inu nian nəumis təmus io, nəmotos-ipa nagwənən ekun; kən emətoaoa, nəmotos-ipa nəhau ekənɪm; kən io iapɪspɪs, nəmotit io kotuwɪn e rəhatəmat latuənu; ³⁶ kən rəhak napən tikə, kən nəmotos-ipa napən kəm io; kən matɪmɪs, nəmotəhm wɪr io; kən emətatig e kalapus, nəmotuwa kuag-pənɪn io.’

³⁷ “Kən netəm kotətuatɪp okotən-ipən kəm in məmə, ‘? Iərəməərə, nian naka emotəplan ik nəumis təmus ik, kən emotagwən ik; o nəmoaoa, kən emotos-ɪpɪnə nəhau məmə nakənɪm? ³⁸ ?Nian naka emotəplan ik iapɪspɪs, kən emotit ik motuwa latuənu; o rəham napən tikə, kən emotos-ɪpɪnə napən

kəm ik? ³⁹ ?Nian naka emotəplan ik nakatimis, o nəmətatiḡ e kalapus, kən emotimnə kuag-pənin ik?’

⁴⁰ “Kən Kig otən-ipən məmə, ‘Iatən-ipinə nīpahrienən məmə nat naka itəm nəmotel kəm piak mīn u kit, nat əpnapīn in ian-rat, mətə nəmotel kəm io.’

⁴¹ “Kən in otən-ipən kəm netəm mīn u e nelmīn mol məmə, ‘Otuwīn isəu ron io. Uhgīn tīnələhəu rəkis rəhatəmat nalpīnən. Otuwīn e nīgəm asol itəm tatuəp namnun tikə u Uhgīn təmol rəha Setan ne nagelo mīn rəhan. ⁴² Otuwīn isəu mətə-inu nian nəumis təmus io, nəsos-ipamən nagwənən kit məmə ekun; kən emətəoa, nəsos-ipamən nəhau məmə ekənīm; ⁴³ kən io iapispīs, nəsotaun-inən io məmə ekuwa latuənu; kən rəhak napən tikə, nəsos-ipamən napən kit rəhak; kən ematimis, mətatiḡ e kalapus, nəsotuamən kuag-pənin io.’

⁴⁴ “Kən ilat mīn okotən-ipa məmə, ‘!Iərəmərə! ?Nian naka itəm emotəplan ik nəumis təmus ik, o mətəoa, o ik iapispīs, o rəham napən tikə, o nəmatimis, o nəmətatiḡ e kalapus kən eməsotimnə kuag-pənin ik?’

⁴⁵ “Kən in otən-ipən kəm ilat məmə, ‘Iatən-ipinə pahrien kəm itəmat məmə, okəmə nəməsotasituən e piak mīn u kit, nat əpnapīn in ian-rat, mətə nəməsotolən kəm io.’

⁴⁶ “Kən ilat okotuwīn motos nalpīnən itəm namnun tikə. Mətə netəmim kotətuatip okotos nəmegəhən lilīn.”

26

*Nalpəkauən o
nohamnuən Iesu*

(Mak 14:1-2; Luk 21:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Nian Iesu təmol namnun nəghatən mīn əh kəm rəhan netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmə, ² “Nəkotitun məmə lafet rəha Nuhagego-inən* otuwa, nian kəiu əm əh-ikin. Kən io, Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən io məmə okətu-pər e nīg kəməluau.”

³ Kən pris asol mīn ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotuəfīmīn ilat mīn e nīmə rəha pris asol aḡin u nərgīn u Kaeafə. ⁴ Kən moatəlpəkau məmə okotaskəlīm Iesu e nolən eko-eko, kən motəhamnu in. ⁵ Mətə motən məmə, “Sənəmə e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, okol mətə netəmim kotəh ilat mīn.”

*Pətan kit təmau Iesu
e nat pien-pien*

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

25:40: Prov 19:17; Mat 10:42; Mak 9:41   **25:41:** Mat 7:23   **25:46:** Dan 12:2; Jon 5:29   * **26:2:** lafet rəha Nuhagego-inən in ‘Pasova’ e nəghatən Bislama. **26:2:** Eks 12:1-27; Mat 20:18

⁶ Nian Iesu əpəh e Petani e nimə rəha suah əh, nərgin u Saimon u leprosi təmol, ⁷ kən pətan kit təmuwa ron mos senta kit u nəmtin tiəkis, kəmiuw-pən e pətəl kəmol e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən məmə əlapasta. Nian Iesu tatəpələh e tepil mətagwən, kən pətan u təmau rəhn-kapə e senta un.

⁸ Nian netəmim rəha Iesu kəmotəplan nat əh, neməha təmol ilat, motən məmə, “?Tahro katərəkən nat u? ⁹ Senta u, kitun nol-salim-inən, kən kos məni asol lan, kos-ipən kəm ian-rat min.”

¹⁰ Məto Iesu tinitun nəghatən itəm koatən, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro noatən rat pətan u? In təmol nat təwir aɡin kəm io. ¹¹ Ian-rat min nian rafin kotatig itəmat min ilat. Məto io, okol esatigən kitat min itəmat nian rafin. ¹² Nian təməhtəg-pən e nipətik, təmol məmə otol əpen-əpenə o nitənimən io. ¹³ İatən pahrien kəm itəmat məmə, ikin min rafin e nətueintən itəm okən-iarəp namnusən təwir u, kən okəkəike kən-iarəp min nat naka itəm pətan u təmol, kən nikilat otatəht min in.”

Pris asol min kəmotətou Jutas məmə oteɡəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimər min
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Kən netəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgin u Jutas Iskariot, təmuwin məplan pris asol min, ¹⁵ kən mən-ipən məmə, “? Onəkotos-ipa naka kəm io okəmə ekeɡəhan-in-pinə Iesu kəm itəmat?” Kən kəmotafin məni ilat rafin tate itəm kəmol e silfa. ¹⁶ Kən tətəoun e nian əh, Jutas təməteɡəs-in suatip məmə oteɡəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimər min.

Namnun nagwənən

(Mak 14:12-25; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

¹⁷ Nian e nətuounən itəm rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan, netəmim rəha Iesu kəmotuwa motən-ipən kəm in məmə, “? Nakolkeike məmə itimat ekotol əpen-əpenə hiə rəham nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə nakagwən ikin?”

¹⁸ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otuwin əpəh e taon, kən onəkotəplan suah kit itəm ekən kəm itəmat, kən nakotən-ipən kəm in məmə, ‘İəɡətun tatən məmə: Nian itəm Uhgın təmitəpun rəkis məmə rəhak, tinuwa iuəhkir. Kən ekol lafet rəha Nuhagego-inən kitiəh itimat rəhak netəmim min e rəham nimə.’ ” ¹⁹ Tol nəhlan rəhan netəmim kəmotol nat naka itəm Iesu təmən məmə okotol o nol əpen-əpenən o nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

²⁰ Nian tینهnaipən, Iesu tatəpələh ilat rəhan netəmim tuelef əpəh e tepil. ²¹ Kən nian kəmotagwən, kən təmən-ipən

kəm ilat məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit otegəhan-in-pən io e nelmi tikimər mın rəhak.”

²² Kən nikilat tinərou, kən moatən-ipən kəm Iesu kitiah kitiah məmə, “?Eh, Iərəməra, pah u? ?Io?”

²³ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Etənim itəm otegəhan-in-pən io e nelmi tikimər mın rəhak, in rəhak kit itəm tatos niğin pıret mos-ipən meer e plet kitiah əm itımlau min.† ²⁴ Io, Nəti Etənim, iatuwin e suatip rəhak, təhmen-ahmen əm e nəghatən kəməte lak. !Məto kəsi, nahməən asol o etəm u itəm otegəhan-in-pən Nəti Etənim e nelmi rəhan tikimər mın! Təwir pik ağin məmə təməsaiir-əmən.”

²⁵ Kən Jutas u etəm otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimər mın təmən-ipən məmə, “Iəgətun. ?Pah əh? ?Io?”

Məto Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, ik. Ik atip nəməən.”

²⁶ Nian kəmoatəgwən, Iesu təmos pıret, məfak ron, məmkas, mos-ipən kəm rəhan netənim, mən-ipən məmə, “Otos motun, inu niyətik.”

²⁷ Kən mos kap wain, məfak ron, mos-ipən kəm rəhan netənim, mən-ipən məmə, “Otənim, itəmat rafin. ²⁸ Inu nitak itəm tatol məmə nəniəkisən rəha nasituan in tatətul matəmegəh. Nitak u okəhtəg o netənim tepət məmə otafəl rəkis rəhalat nolən rat mın. ²⁹ Iatən pahrien kəm itəmat məmə ekəsənim mınən wain u mətoarus nian itəm ekənim wain wi kitat mın itəmat əpəh e nəərəməərəən rəha Tata rəhak.”

³⁰ Nian kəmotan napuən əfak kit, motiet motuwin e Nıtot Rəha Niğ U Olif.

Iesu təmən-iarəp məmə

Pita otapəs in

(Mak 14:26-31; Luk 22:31-34;

Jon 13:36-38)

³¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “O lapin əm u, nako-tapəs rəhatəmat nahatətəən lak o nat naka itəm okol lak. Naoa Rəha Uhgın itəm təkəike mol niyahrienən, təmən məmə, ‘Io ekohamnu etənim itəm tatehm sipsip mın, kən sipsip mın okotan kitiah kitiah.’

³² Məto nian ekəmegəh mın e nımisən, iakaupən muwin əpəh Kalili, kən itəmat nəpanotuarisig.”

³³ Kən Pita təmən-ipən məmə, “Mətan, ilat rafin okotapəs rəhalat nahatətəən lam, məto io, kəp, esapəsən rəhak nahatətəən lam nian kit ne.”

† **26:23:** E nian rəha Iesu, nian netənim kotəgwən kələh, in nəmtətin məmə rəhalat niel in təwir. **26:23:** Sam 41:9 **26:28:** Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16 **26:30:** Luk 22:39; Jon 18:1 **26:31:** Sek 13:7; Jon 16:32 **26:32:** Mat 28:7,16

³⁴ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm Pita mæmæ, “Iatæn-ipinæ pahrien kæm ik mæmæ, lapin æm u, uarisig mænig tæpanimnæn, onakæn mau kisil mæmæ nækæruu io.”

³⁵ Mæto Pita tæn mæmæ, “Nat æpnapin ekækæike mimis kilau min ik, okol ekæsænæn mæmæ ekæruu ik.” Kæn ræhan rafin netæmim kotæn min tahmen e Pita.

Iesu tæmfak æpæh Ketsemani

(Mak 13:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Kæn Iesu ne ræhan netæmim kæmotuwîn ikin kit katæn mæmæ Ketsemani, kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Oatæpælæh ikin-u, pæs io ekuwîn ikin æh mæghat kæm Uhgîn e næfakæn.”

³⁷ Kæn tæmit Pita ne næti Sepeti mil ilat min, kæn nikin tinahmæ pik, kæn tinæto tærat. ³⁸ Kæn tæmæn-ipæn kæm ilæhal mæmæ, “Iakæto nikik tinahmæ pik, iuæhkîr ekimis lan. Itæmæhal ætahlæpælæh ukîn-u, mætæhlaiir kitat min io.”

³⁹ Kæn muwîn noan mæsin æm, meiuaiu misin-pæn ræhn-kapæ e nisip matæfak, matæn mæmæ, “Ræhak Tata, okæmæ suatip kit min æh-ikin o ræham nalpækauæn, pæs nakohrækis ron io næratæn itæm tatuwa. Mæto sænæmæ nakol næwiak, mæto nakol næwiam.”

⁴⁰ Kæn tæmitælig-pa mæplan ilæhal kætæhlapil. Kæn tæmæn-ipæn kæm Pita mæmæ, “?Tahro næsæhlaiiræn kitat min io o aua kitiæh æm ne? ⁴¹ Atæhlaiir kæn mætæhalæfak mæmæ næsæhaluwînæn ima nos-ipæn-os-ipænæn. Nikitæmæhal tolkeike, mæto nipætætæmæhal tæpou.”†

⁴² Kæn mitælig-pæn min matæfak mætau kæiu, matæn mæmæ, “Ræhak Tata, okæmæ ekækæike mos næratæn itæm tatuwa, kæn pæs nakol næwiam.”

⁴³ Kæn nian tæmitælig-pa, tæmæplan ilæhal kinæhlapil mæto-inu napilæn tinos ilæhal. ⁴⁴ Kæn tapæs ilæhal mitælig-pæn min matæfak mætau kisil, matæn æm næghatæn kitiæh æm.

⁴⁵ Kæn mitælig-pa mæn-ipæn kæm ilæhal mæmæ, “?Nækætæhlapil æh mætæhlameg, o? Əhalæplan-tu, aua tinatuwa iuæhkîr, kæn io Næti Etæmim, okegæhan-in-pæn e nelmi netæm nol tæfagæ rat. ⁴⁶ ! Əhalætul-ta, koatuwîn! !Etæmim u tatuwa itæm otegæhan-in-pæn io e nelmi ræhak tikimir min!”

Tikimir min ræha Iesu kæmotilas motaskælim

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53;

Jon 18:2-11)

⁴⁷ Nian Iesu tæmatæghat-æh, Jutas, in etæm tuelef kit ræha Iesu, tæmiet-aræpa ilat nimanin netæmim itæm koatæmik naip

---

26:34: Mat 26:69-75   **26:38:** Jon 12:27   † **26:41:** Iesu tolkeike mæmæ ilæhal okæhalætul-ïækis mæsæhalapæsæn ræhalat nahatætææn lan. Afin min ves 31-35.
26:46: Jon 14:31

asol rəha nəluaginən ne kəsou-əsou. Pris asol min ne netəmiasol rəha noanol rəha Isrel kəmotahl-ipa ilat. ⁴⁸ Jutas təmən-ipən rəkis nəghatən kəm ilat məmə, “Pah u itəm ekətuilim-pən lan, kən nakotaskəlim in.” ⁴⁹ Kən roiu agin, Jutas təmaliwək muwin o Iesu mən-ipən məmə, “!Təwir, Iəgətun!” kən mətuilim-pən lan.

⁵⁰ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Io kit, ol nat naka itəm nəmuwa ron.”

Kən netəmim kəmotaliwək motaskəlim Iesu məmə okotiləs-ipən e kalapus. ⁵¹ Kən etəmim kit rəha Iesu təmea-pən miuw rəkis rəhan naip asol rəha nəluaginən, kən moahin naip tətə-rəkis matəlgi slef rəha pris asol agin.

⁵² Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Aii-pən rəham naip e nəmeen, məto-inu netəm min u itəm koatoahin naip, okotimis e naip. ⁵³ ?Nikim təht məmə ekəruru naun-inən rəhak Tata, kən roiu agin otahl-ipa nagelo min taosan tepət tepət§ məmə okotasitu lak? ⁵⁴ Məto okəmə ekol nəhlan, okol Naoa Rəha Uhgın otəsuwamən mol nıpahrienən lan, itəm tatən məmə otuwa tol nəhlan.”

⁵⁵ E nian əh, Iesu təmən-ipən kəm nımanin netəmim məmə, “?Tahro nəmotuwa motəmik naip asol min ne kəsou-əsou min? ?Nikitəmat təht məmə io iatol nəluaginən o nahwinən kapman, o? !Kəp! Nian rafin iakatəpələh əpəh e Nımə Rəha Uhgın matəgətun netəmim, kən nəsotuwamən motaskəlim io. ⁵⁶ Məto natimnat min əh rafin tinuwa mol nıpahrienən lan məmə Naoa Rəha Uhgın itəm ien min aupən kəmotəte otuwa mol nıpahrienən lan.” Kən rəhan min netəmim kəmotapəs in motagin.

Iesu təmətul e nıganəmti kaonsel

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Netəm min u itəm kəmotaskəlim Iesu, kəmotiləs motuwın o Kaeafas u in pris asol agin. İkin əh, iəgətun min rəha Lou ne netəmiasol min rəha noanol rəha Isrel, koatuwa motuəfimin ikin. ⁵⁸ Məto Pita tətən təlig-təlig matuarisig-in Iesu, muwin əpəh e latuənu rəha pris asol agin. Kən təmuwin əpəh e iat matəpələh ilat mopaəl min məmə otəplan-tu məmə okol naka e Iesu.

⁵⁹ Pris asol min ne netəmim rafin rəha kaonsel koategəs-in nəghatən eiueiuə min e Iesu məmə okotohamnu in o nəghatən min əh. ⁶⁰ Məto kəsotəplanən nolən rat kit rəhan o nəghatən eiueiuə min rəha netəmim, nat əpnəpin nəghatən eiueiuə min tepət kəmotiet.

26:51: Jon 18:26   **26:52:** Jen 9:6; Nöl Əpən 13:10   § **26:53:** Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, “kampani rəha nagelo tuelef,” itəm tahmen e nagelo septime-tu-taosan.   **26:55:** Luk 19:47; 21:37

Kən əmun, etəmim kəiu kuea aupən, ⁶¹ kən muən-iarəp məmə, “Suah u təmatən məmə titun nərəkinən Nimə Rəha Uhgın, kən miləkin min e nian kisił əm.”

⁶² Kən pris asol ađın tətul mən-ipən kəm Iesu məmə, “?Tahro nə səđhatən? ?Tahro e nəđhatən min əh itəm koatən-iarəp tatiləs pikən ik?” ⁶³ Məto Iesu təpnarın əm mə səđhatən.

Kən pris asol ađın təmən-ipən kəm in məmə, “Onakəkəike mos noanawil kit e Uhgın itəm tatəmegəh, kən mən-iarəp nıpahrienən kəm itimat məmə ik Nəti Uhgın ne Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa, o kəp.”

⁶⁴ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, tol əm məmə inu nəmən mihin ne. Məto ekən-ıpinə kəm itəmat rafin məmə, e nian itəm otuwa, onəkotəplan io Nəti Etəmim ekatəpələh e nıkalın matıprəha Uhgın u Etəm Təsanən Ađın, kən mateıuıuıpa e neai e nımal napuə.”

⁶⁵ Kən pris asol ađın təməhap rəhan narəpən məto-inu tatəto tərət o nəđhatən rəha Iesu, kən mən məmə, “!Tatəđhat rat e Uhgın!* ?Tahro məmə suah kit min təkəike məđhat min lan? Otətəlig-in-tu, nəmotəto nəđhatən rat əh. ⁶⁶ ?Nikitəmat təht məmə naka?”

Kən kəmotən-ipən məmə, “Otəkəike mımıs.”

⁶⁷ Kən kəmotagəh əpnarın əm nıganəmtin, kən motaht e nelmilat. Neen kotem e nelmilat, ⁶⁸ kən motən-ipən məmə, “Ei, Kristo. ?Ən-iarəp e nəsanənən rəha Uhgın məmə pah təmoh ik?”

*Pita təmən məmə təruru Iesu
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)*

⁶⁹ E nian əh, Pita tatəpələh ihluə e iat rəha nımə, kən iolwək kit pətan əkəku tuwa ron mən-ipən kəm in məmə, “Ik min u, nəmatuarisıg-in Iesu, etəm Kalili.”

⁷⁰ Məto Pita təmən-ıamnın kəm ilat rafin məmə, “!əkəruru nat un itəm nakatən.”

⁷¹ Kən malıwək muwın e ket rəha iat, kən ikın əh pətan əkəku kit min təməplan in, kən təmən-ipən kəm netəmim ikın əh məmə, “Suah u kit u təmatuarisıg-in Iesu Etəm Nasaret.”

⁷² Məto Pita təmən-ıamnın əskasik min mos noanawil məmə, “!İəkəruru suah əh!”

⁷³ Təsuwəhən, netəm min u koatətul ikın əh kotuwın o Pita motən-ipən məmə, “Pahrien məmə ik kit əh, məto-inu nolən rəha nəđhatən rəham tahmen əm elat.”

26:61: Jon 2:19-21   **26:63:** Aes 53:7; Mat 27:12   **26:64:** Sam 110:1; Dan 7:13; Mat 24:30   * **26:65:** Etəm-iasol rəha pris min təmən məmə Iesu təmən rat Uhgın məto-inu Iesu tatən məmə in tahmen əm e Uhgın.   **26:65:** Mat 9:3; Jon 10:33   **26:66:** Lev 24:16; Jon 19:7   **26:67:** Aes 50:6; 53:7

⁷⁴ Kæn tinətuoun maun-in nərətən min koatisi-pən o Uhgīn moatuwa ron okəmə teiuə. Kæn təmos noanawil məmə, “! Iəkəruru suah əh!”

Kæn roiu agin, mənig təmimnən. ⁷⁵ Kæn Pita nikin təht nəghatən itəm Iesu təmən kəm in məmə, “Uarisig mənig otimnən, onakən mau kisil məmə nəkəruru io.” Kæn Pita təmiet muwīn ihluə, kæn təmasək təmasək.

27

Jutas təmaril atip in

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

¹ Lauaugin agin, pris asol min rafin ne etəm-iasol min rəha netəmim kəmotuəfimīn min motəte noa məmə okotətəu-pən suatip naka o nohamnuən Iesu. ² Kəmotəlis in, kæn motiləs motuwīn motəhlman-pən e nelmi Pailat, kapman rəha Rom.

³ Nian Jutas u etəm təmegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimīr min, təməplan məmə kəmotiuw-iarəp Iesu məmə otimis, nikin tinahmə pik o nat naka itəm təmol, kæn təmik məni tate əh itəm kəmol e silfa, məmki-pən kəm pris asol min ne etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel. ⁴ Kæn mən-ipən məmə, “Emol təfagə mətə-inu emegəhan-in-pən e nelmi tikimīr min suah kit itəm təsələn nat tərət kit.”

Kæn kotən-ipən məmə, “Inu nat əpnəpīn əm otəmat. Nat kit rəham əm.”

⁵ Tol nəhlan, Jutas təmərakin-pən məni əpəh e Nimə Rəha Uhgīn, kæn in miet magim muwīn maril atip in.

⁶ Kæn pris asol min kəmotuwīn motuwər məni, kæn motən məmə, “Təsətuatipən e rəhatat Lou məmə okotələhəu-pən məni u ilat məni rəha Nimə Rəha Uhgīn, mətə-inu kəmos-nəmtin nita etəmim lan.” ⁷ Kæn koatən məmə okotos məni əh kæn kos-nəmtin nəptən kit u aupən katən məmə, “nəptən rəha suah kit itəm tatol sospən e nəptən,” kæn koatən məmə okatitənim iapispis min ikin. ⁸ Tol nəhlan, muwa mətəarus-pa u-roiu, netəmim kotaun-in nəptən əh məmə, “Nəptən Rəha Nita.”

⁹ Kæn nəghatən naka itəm ien Jeremaea təmən aupən, təmuwa mol nīpahrienən lan. Təmən məmə, “Kəmos məni tate əh itəm kəmol e silfa, inu nəmtin itəm netəm Isrel kəmotən o suah u, ¹⁰ kæn koatos məni əh məmə okotos-nəmtin ‘nəptən o nolən sospən,’ tahmen əm məmə Iərəmərə təmən kəm io.”

Iesu təmətul e

niganəmti Pailat

(Mak 15:2-15; Luk 23:3-5, 13-25; Jon 18:33-19:6)

¹¹ Kæn Iesu təmuwīn mətul e niganəmti Pailat, kæn təmətapəh ron məmə, “?Ik kig rəha netəm Isrel?”

Kən Iesu təmən-ipən məmә, “Ik nəmән mihin.”

¹² Nian pris asol min ne etəm-iasol min rəha Isrel koatən-iarəp nəghatən min e Iesu, mətō Iesu təsuhalpınən rəhalat nəghatən. ¹³ Kən Pailat təmən-ipən kəm in məmә, “?Nakatəto nəghatən min itəm koatən tatıləs pikən ik, o kəp?” ¹⁴ Mətō Iesu təpnarın əm məsəghatən məsuhalpınən nəghatən kit ilat katən, kən Pailat, narmın təmiwig pik.

¹⁵ Kən e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, in nolən rəha kapman məmә otahl-iarəp etəmim kit e kalapus itəm nımanin netəmim kəmotən. ¹⁶ E nian əh, etəm kit tatəməhl e kalapus, nərgin u Parapas. Kən netəmim rafin kotitun məmә in təmōl tərət pik aɡin. ¹⁷ Kən nian nımanin netəmim kınotuwa, kən Pailat təmətapəh olat məmә, “?Nakotolkeike məmә ekahl-iarəp pah e kalapus tiet matuwın, Parapas, o Iesu, kətaun-in məmә Kristo?” ¹⁸ Təmən nəhlan mətō-inu in titun məmә kəmotegəhan-in-pən Iesu e nelmin mətō-inu koatətəhak o Iesu.

¹⁹ Nian Pailat tatəpələh e jea rəha nakilən nəghatən, rəhan pətan tahl-ipən nəghatən kəm in məmә, “Suah un təsōlən nat tərət kit. Əsolən nat kit lan, mətō-inu emapılaiir lan, kən roiu iatəto tərət aɡin ron.”

²⁰ Mətō pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotəghat kəm nımanin netəmim məmә okotəuhlin nətəliɡən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o Pailat məmә otahl-iarəp Parapas, kən kotohamnu Iesu.

²¹ Kən Pailat təmətapəh olat məmә, “?Suah mil u, in pəhruən lan ekahl-iarəp?”

Mətō nımanin netəmim kəmotən-ipən məmә, “Parapas.”

²² Kən Pailat təmən-ipən məmә, “? Kən oekahro Iesu u kətaun-in mə Kristo?”

Kən nımanin netəmim rafin kəmotən-ipən məmә, “!Okətu-pər e nig kəluau otimis!” ²³ Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmә, “?O naka? ?Təmōl nat tərət naka?”

Mətō nımanin netəmim kəmotagət əfəməh, motən məmә, “! Okətu-pər in e nig kəluau otimis!”

²⁴ Kən nian Pailat təməplan məmә okol təsələhəuən nəghatən rəhalat, kən ilat kınōatətul matıp o nəmouən, kən tos nəhau maikuas e nelmin aupən e nımanin netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmә, “Nəghatən kit rəhak tikə o suah u, məmә nıtan otəməhl-pa lak. !Nımisən rəhan tatəməhl-pınə e nelmitəmat!”

²⁵ Kən netəmim rafin kəmotən məmә, “!Pəs nıtan təməhl-pa otimat ne nisualkələh min rəhatimat min!”

²⁶ Kæn Pailat tæmahl-iarəp megəhan-in-pæn Parapas kəm ilat. Məto tæmən məmə okalis Iesu, kæn tæmegəhan-in-pæn in məmə okətu-pər e nig kəluau məmə otimis.

Mopael min kəmoatol milə e Iesu

²⁷ Kæn mopael min rəha Pailat kotiləs Iesu motuwın əpəh imə e nimə asol rəha kapman, katən məmə Praetorium. Kæn kəmotauin-in rafin mopael min kotuwa kitəlau lan. ²⁸ Kæn motəmki-rəkis rəhan natimnat, motuwın-in-pæn kot tasiə kit kəm in, tahmen e kot rəha kig kit. ²⁹ Kæn motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan, motəfauin-pæn e rəhn-kapə Iesu motol milə lan məmə in hat rəha kig kit. Kæn motələhəu-pæn noanig kit e nelmin matip, kæn motisin nulilat aupən in, motol milə lan, motən-ipən məmə, “!Ekotisiai-in ik, kig rəha netəm Isrel!” ³⁰ Kæn motagəh lan, kæn motiləs noanig motoh rəhn-kapə lan mau tepət. ³¹ Nian kinotol rəkis milə lan, kæn motəpeg rəkis kot tasiə, motuwın-in-pæn min rəhan natimnat. Kæn motiləs motuwın məmə okotətu-pər e nig kəluau məmə otimis.

Kəmətu-pər Iesu e nig kəluau

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43;

Jon 19:17-27)

³² Nian kəmoatuwin, motəplan etəm Saerin kit, nərgin u Saimon, kæn moatəkəike kəm in məmə otiləs nig kəluau. ³³ Kəmotuwa ikin kit katən məmə, Kolkota, u nipətin tatən məmə Louipil-uipil. ³⁴ Ikin əh kəmotəmki-pən wain kəm Iesu itəm kəmeapətip e nat tarip. Məto nian Iesu təmənim asgəwin, kæn mapəs nənimən. ³⁵ Nian kəmətu-pər e nig kəluau, kæn moturin taes o rəhan natimnat. ³⁶ Kæn moatəpələh moatuag-pən moatehm Iesu ikin əh. ³⁷ Ilis e rəhn-kapə, kəmotəte nipəgnəmtin nənən. Tatən nəhlan məmə, INU IESU, KIG RƏHA NETƏM ISREL. ³⁸ Kæn etəmim kəiu itəm kətioh netəmim mətəukləh-in rəhalat natimnat, kəmətu-pər ilau e nig kəluau, kit e nikalin matip, kit e nikalin mol. ³⁹ Kæn netəm min u itəm kəmotaliwək motuwa moatuwin, motən-ipən nəghatən rat kəm Iesu, moturin-urin rəhalat-kapə, ⁴⁰ moatən məmə, “Nəmatən məmə onakərəkın Nimə Rəha Uhgın kən ik pisin əm miləkın o nian kisil. !Osmegəh atip ik! !Kən eiuaui e nig kəluau okəmə ik Nəti Uhgın pahrien!”

⁴¹ E nolən ahmen min əm, pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel kotol milə lan, ⁴² motən məmə, “Təmosmegəh netəmim, məto okol təruru nosmegəh atipən in. In kig rəha Isrel. Okəmə tatite atip e nig

kəluau, kən okotən nīpahrienən lan. ⁴³ Tətahatətə e Uhgīn. Pəs Uhgīn tiləs-irəkis in əh-roiu okəmə in tolkeike, məto-inu təmən məmə in Nəti Uhgīn.” ⁴⁴ E nolən ahmen mīn əm, iətgəhl lou mil itəm kəmətu-pər iləhal mīn in e nig kəluau, katuən-ipən nəghatən rat tepət kəm in.

Iesu tīnimis

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49;

Jon 19:28-30)

⁴⁵ Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, napinəpən təmeiuaiu mīrəfin nat. ⁴⁶ Kən iuəhkīr e tri klok ehnaipən, Iesu təmasək əfəməh mən məmə, “!Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?” u nīpətin təmə, “!Uhgīn rəhak, Uhgīn rəhak! ?Tahro nakatapəs io?”

⁴⁷ Nian netəmim neen itəm kəmoatətul əh-ikīn kəmotətə təmasək əfəməh nəhlan, kən kotən məmə, “In tətəun-in Elaija.”

⁴⁸ Roiu aɡin, kit təmaiu muwin mīləs nat kit tame-ame tahmen e katən,* kən mau e wain u tagin, maru e nig, kən mīləs-ipən məmə Iesu otənim. ⁴⁹ Kən ilat mīn neen kotən-ipən məmə, “Apəs əm. Pəs koatəplan okəmə Elaija otuwa mosmegəh in, o kəp.”

⁵⁰ Kən nian Iesu təmasək əfəməh mīn, megəhan-in atip məmə otimis, kən rəhan namegən tiet.

⁵¹ E nian ətuatip əh, nīməhan itəm tatəkul e Nīmə Rəha Uhgīn təməhap mol məsīn kəiu, təmətuoun əpəh ilis muwa mol namnun əpəh ləhau. Namig təmələal, kən kəpiel mīn kəmotimismis. ⁵² Kən suwit mīn itəm kəmol e nīpəg kəpiel kəmotəhap motoag, kən netəm kotətuatip tepət itəm kəmotimis rəkis, kəmotəmegəh mīn. ⁵³ Kəmotiet e suwit mīn kəmol e nīpəg kəpiel, kən uarisig Iesu təməmegəh e nīmīsən, ilat kəmotuwīn əpəh Jerusalem motiet-arəp o netəmim tepət.

⁵⁴ Kən nian etəm-iasol rəha mopael mīn rəha netəm Rom ilat netəm mīn u itəm kəmoatehm Iesu, kəmotəplan namig ne natimnat mīn əh, kəmotəgin pik, kən motən əfəməh məmə, “! Nīpahrienən, inu Nəti Uhgīn pahrien!”

⁵⁵ Nīpitan tepət kəmoatətul isəu moatəplan. Aupən ikīn kəmotiet Kalili moatətəu-pən Iesu moatasitu lan e nat pīsīn pīsīn mīn.† ⁵⁶ Ilat mīn neen u Meri Maktala, kən Meri u mama rəha Jemes ne Joses, kən mama rəha nəti Sepeti mil.

Kəmitənim Iesu

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56;

Jon 19:38-42)

27:43: Sam 22:8   **27:46:** Sam 22:1   * **27:48:** Nat u tahmen e nīmismis matres.   **27:48:** Sam 69:21   **27:51:** Eks 26:31-33; Hip 10:19-20   † **27:55:** Nīpitan mīn əh kəmotasitu Iesu e nat pīsīn pīsīn mīn tahmen e nagwənan, ne nəhau, ne ikīn rəha napīlan.   **27:55:** Luk 8:2-3

⁵⁷ Etəm Aramatia u rəhan nautə tepət, nərgin u Josep, in etəmim kit rəha Iesu. Nian tınatuwa iuəhkır o napinəpən, ⁵⁸təmuwin məplan Pailat, kən tətəpəh-in nıpəti Iesu, kən Pailat tegəhan-in nıpəti Iesu kəm in. ⁵⁹ Kən Josep təmiləs nıpəti Iesu muwin malpin e nıməhan ruən wi kit, nərgin u linen, ⁶⁰ kən miləs muwin miləs-ipən e suwit wi kəmel e kəpiel. Suwit u in rəha Josep. Kən məsoupəlpəlin-pən kəpiel asol kit mahtosig-in nıpəg kəpiel lan, kən matuwin. ⁶¹ Meri Maktala, ne Meri kit min katuəpələh əh iuəhkır o suwit.

Mopael min itəm kəmotehm nıpəg kəpiel

⁶² Nian əh, in nian katol əpen-əpenə o Sapat, kən kəmən lawıgin e Sapat, pris asol min ne Farisi min kəmotuwin motəplan Pailat. ⁶³ Motən-ipən məmə, “Etəm-iasol. Nikitəmat tınəht məmə, nian suah əh, etəm rəha neiuəən, təmatəmegəh əh, matən məmə, ‘Nian kisil otuwa muwin, kən Uhgın otosmegəh min io e nımisən.’” ⁶⁴ Tol nəhlan, ahl-ipən rəham neen mopael okotuwin moatehm nıpəg kəpiel suwit mətoarus-pən nian kisil tuwa muwin. Mətan, rəhan netəmim okotuwa kakləh-in nıpətin, kən motən-ipən kəm netəmim məmə təməmegəh min e nımisən. Kən neiuəiuəən u, in otərat taprəkis-in itəm aupən.”

⁶⁵ Kən Pailat təmən-ipən məmə, “Otos mopael min, kən motuwin motol natımnat rafin itəm nakotolkeike məmə okotol o nehm wırən suwit e nıpəg kəpiel.” ⁶⁶ Kən kəmotuwin moatehm wır nıpəg kəpiel tol nulan, motələhəu-pən nəmtətin kit e kəpiel. † Kən kəmotələhəu mopael min məmə okoatehm ikin əh.

28

Iesu təməmegəh min

e nımisən

(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12;

Jon 20:1-10)

¹ E Sante laulaugin agin, * təmatian məsian wırən, Meri Maktala ne Meri kit min kəmian məmə okiauag suwit e nıpəg kəpiel.

² Kən əmun, namig asol kit təməloal məto-inu nagelo kit rəha İərəmərə təmeiuaiu e nego e neai muwin e nıpəg kəpiel,

27:58: Dut 21:22-23   **27:60:** Aes 53:9   **27:63:** Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21   † **27:66:** Roiu, kitat kəsotitun ətuatıpən məmə kəmol nəmtətin əh o nolən naka. Kəm-naka kəməlis nol kit itəm təmol mak lan, o kəm-naka u, kəmol e plasta. Məto netəmim rafin kotitun məmə suah kit otəsıləs-ırəkisən. Kən okəmə koatəplan nəmtətin məmə təməhapən, o təmiet rəkis, kən mopael min okotitun məmə suah kit təməhwin rəkis kəpiel. * **28:1:** Nəghatən Kris ətuatıp tətən məmə, ‘Nian Sapat tınol namnun, e nian itəm tətaupən e wik

kən məsəupəlpəl-in rəkis kəpiel, kən matəpələh-pər lan. ³ In tətasiə tahmen e nīpītən, kən rəhan natimnat min kotəruən tahmen e nahui noa nītəhəi. ⁴ Mopael min kəmotəgin pik, kən motasiəp-asiəp, narmilat təmikə tahmen e netəm kəmotimis.

⁵ Kən nagelo təmən-ipən kəm pətan mil məmə, “Suəginən, mətə-inu ekitun məmə natuegəs-in Iesu itəm kəmətu-pər e nig kəluau. ⁶ Tikə u ikin-u. In təməmegəh min e nīmīsən tahmen əm e inu təmən mihin aupən. Uea muəplan ikin təmatəməhl ikin. ⁷ Kən ian uəhai, kən muən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, ‘In təməmegəh min e nīmīsən, kən in tətaupən-in itəmat matuwīn əpəh Kalili. Kən ikin əh, onəkotəplan in əh-ikin.’ Itəla, rəhak u nəghatən enən kəm itəmlau.”

⁸ Kən pətan mil kəmuagim uəhai əm e suwit e nīpəg kəpiel, matuəgin, mətə nīkilau tətəgien, mətian məmə okuən-ipən kəm netəmim rəha Iesu. ⁹ Kən əmun, Iesu tiet-arəpa olau, mən-ipən məmə, “Təwir.” Kən kəmuea o Iesu, muaskəlim nelkin, kən muəfak kəm in. ¹⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Suəginən. Ian muən-ipən kəm piak min məmə okotuwīn Kalili. Ikin əh okotəplan io ikin.”

Nəghatən rəha mopael min

¹¹ Nian pətan mil kəmuəliwək mətian, kən mopael min əh neen kəmotuwīn e taon, kən motən-ipən kəm pris asol min natimnat rafin itəm kəmotəplan. ¹² Nian pris asol min kəmotuwīn motəplan netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, kən moatol noa kit motəlis nəghatən lan. Kən motos-ipən mənī asol kəm mopael min, ¹³ motən-ipən kəm ilat məmə, “Nəkotən-ipən kəm netəmim məmə, ‘Rəhan netəmim kəmotuwa lapin nian itimat emotapil, motəkləh-in nīpətīn motiləs motəgin.’ ¹⁴ Okəmə kapman otətə namnusən u, kən itimat ekotəg-ətuatip-in nəghatən u kəm in. Itəmat onəsotosən nəratən lan.” ¹⁵ Tol nəhlan, mopael min kəmotos mənī, kən motol tahmen-pən əm məmə kəmən mihin kəm ilat. Kən namnusən u təmuwīn mītəlau e netəm Isrel muwa mətəarus-pa roiu.

Iesu təmīet-arəpa

o rəhan netəmim

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁶ Kən netəm lepen rəha Iesu kəmotuwīn Kalili, motuwīn e nītot itəm Iesu təmən kəm ilat məmə okotuwīn ikin. ¹⁷ Nian kəmotəplan in, kən kəmotəfak kəm in, mətə neen rəhalat nətəligən tatol kəiu. ¹⁸ Kən Iesu tuwa olat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nepətən rafin rəha nego e neai ne nətueintən o nərəmərən, Uhgīn təmos-ipa kəm io. ¹⁹ Tol nəhlan, otuwīn motiūw netəmim rəha noanol min rafin e nətueintən məmə

okotuwa rəhak netəmin, kən motol baptais elat e nərgi Tata Uhgın, ne Nətin, ne Narmin, ²⁰ kən motəgətun ilat məmə okotətəu-pən rafin nəghatən min itəm emən kəm itəmat. Kən nıpahrienən, ekətətiğ kitat min itəmat nian min rafin mətoarus namnun nian.”

Mak Namnusən Təwir Rəha İesu Kristo İtəm Mak Təməte Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Mak

?Pah təməte naoa u? Jon Mak təməte naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha İesu. Məto katən məmə in fren wır kit rəha Pita itəm ilau katian ikın mın tepət. Naoa rəha Wək Mın tatən məmə in təmuwın ilau Pol e rəhan naliwəkən təmaupən mol, kən uarisig lan, təmuwın ilau Panapas.

?Təməte tatuwin kəm pah? Kəmotən məmə Mak təmətətig Rom nian in təməte naoa u, kən okəm-naka in ilau Pita, uarisig kohamnu Pita. Mak təməte naoa u tuwin o iəfak mın əpəh Rom u ilat İaihlua mın. Kitat kotitun nəhlan məto-inu in tatən-iarəp nıpəti nolən mın rəha netəm İsrəl itəm koatol. Kən e naoa u, təməte nəghatən neen e nəghatən Arameik itəm netəm İsrəl kınotitun rəkis. Məto in məuhlin nəghatən mın u tuwa e nəghatən Kris itəm İaihlua mın əpəh Rom koatəghat lan.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian Mak təməte naoa u, kən netəm Rom koatərəməmə e nıtən asol itəm titəlau-in Nıtəhəi Metiterenian. Rəhalat nəghatən kitiəh əm, kən rəhalat suatıp kotəwır, kən rəhalat nolən o nahl-ipənən nəghatən mın in təwır. Nian əh, in nian təwır o nən-iarəpən Namnusən Təwir rəha İesu Kristo. E nian əh, Namnusən Təwir təmaı uəhai əm e nıtən pısın pısın mın e suatıp mın rəha Rom.

?Təməte naoa u o naka? Mak tolkeike məmə otən-iarəp ətuatıp namnusən rafın rəha İesu, məmə in pah, kən in təmol naka, kən matəgətun naka. Okəm-naka in tolkeike məmə otıləs-ipər nətəligən rəha iəfak mın əpəh Rom, məto-inu netəmim tepət kəmotol nəratən elat. Mak təməte tepət e nian iəkis mın itəm otəpanuwa e nəmegəhən rəha netəmim rəha İesu. Kən in təməni-iarəp nolən rəha İesu məmə in mın təmətətig e nian iəkis mın.

*Jon Baptais təmol əpen-əpenə e suatıp
(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)*

¹ Inu nətuounən rəha Namnusən Təwir rəha İesu Kristo, Neti Uhgın. ² İen rəha Uhgın, nərgin u Aesea təməte-pən mihin e naoa aupən. Uhgın təməni məmə,

“Otəplan-tu. İatahl-ıpinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.

In otəpən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatıp.”

³ “Suah kit tætaun æpæh ikin taruæn-aruæn ikin matæn mæmæ, ‘Itæmat, otol æpen-æpenæ o suatip ræha læræmæ, kæn motol ræhan suatip tætuatip.’ ”

⁴ Kæn tol næhlan, Jon Baptais tæmiet-pa ikin taruæn-aruæn ikin matol baptais e netæmim, kæn matæn-iaræp næghatæn ræha Uhgîn kæm ilat mæmæ okotækæike motæuhlin mæntaalat o nolæn rat min ræhalat, kæn motuwîn o Uhgîn, mæmæ in otafæl nolæn rat min ræhalat. Kæn e næmtætin kit, okol baptais elat. ⁵ Netæmim rafin ræha nitæn æh Jutia ne taon æh Jerusalem, kæmotuwa motætælig-in ræhan næghatæn kæn motæn-iaræp ræhalat nolæn rat min, kæn Jon tæmol baptais elat æpæh e næhau Jotan.

⁶ Jon tæmæsuwînæn e natimnat wir. Ræhan natimnat tahmen æm e ræha ien u Elaija aupæn. Ræhan natimnat kæmol e nimæme kamel, kæn ræhn kætæut kæmol e nuwigî kau, kæn matun æm pitip ne nahui sukapak e nîkinat. ⁷ Kæn tæmatæn-iaræp kæn netæmim mæmæ, “Suah kit u tatuarisig-in io, ræhan næsanænæn ne nepætæn taprækis-in io. Io ekæсахmen-in minæn mæmæ ekeiuaiu mapeg rækis ræhan put. ⁸ Ekatul baptais etæmat e næhau, mæto in otæpanol baptais etæmat e Narmîn Ræha Uhgîn.”

*Jon tæmol baptais e Iesu æpæh e næhau Jotan
(Mat 3:13-17; Luk 3:21-22)*

⁹ E nian æh, Iesu tæmiet æpæh Nasaret, latuænu kit ræha Kalili muwa. Kæn Jon tæmol baptais lan æpæh e næhau Jotan. ¹⁰ Nian Iesu tæmæ æpæh e næhau, kæn masipær mæplan nego e neai tæmeræh, kæn Narmîn Ræha Uhgîn tæmeiuaiu-pa ron tahmen-pæn e mak. ¹¹ Kæn næghatæn kit tæmisi-pær æpæh e nego e neai matæn min-nulan mæmæ, “Ik netik keike, ekolkeike pik ik, kæn nîkik tagien pik agîn ron ik.”

*Setan tæmos-ipæn-os-ipæn
kæm Iesu
(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)*

¹² Kæn roiu agîn-æh min, Narmîn Ræha Uhgîn tæmit-ipæn Iesu æpæh ikin taruæn-aruæn ikin, ¹³ ima nat iarupîn min. Tæmatig ikin mos nian fote. Nian min Setan tatos-ipæn-os-ipæn kæm in. Kæn nagelo min kæmotasitu lan.

*Iesu tinatætuoun matæn-iaræp Namnusæn Tæwir
(Mat 4:12-17; Luk 4:14-15)*

¹⁴ Nian kinilæs-ipæn rækis Jon e kalapus, Iesu tæmuwîn æpæh Kalili matæn-iaræp Namnusæn Tæwir ræha Uhgîn kæn netæmim. ¹⁵ Tæmæn mæmæ, “!Ure! !Ræhan nian tinuwa! !Nian ræha

nərəmərəən rəha Uhgın tinatuwa iuəhkir! !Otəuhlin nətəligən rəhatəmat, motapəs pahrien nolən rat mın, kən motuwın o Uhgın, kən motahatətə e Namnusən Təwir!”

Iesu təmaun-in etəmim kuwit rəha niuwən nəm
(Mat 4:18-22 Luk 5:1-11)

¹⁶ Nian Iesu təmətaliwək e nıkalı Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu, etəmim rəha niuwən nəm mın, nərgılau u Saimon ne pian Antru. Kətuatıp-in rəhalau net. ¹⁷ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Uea, mətəu-pa io, muea rəhak etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea etəmim mil rəha niuwən netəmim məmə okotuwa rəhak mın netəmim.” ¹⁸ Kən əmun kuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.

¹⁹ Kən Iesu təmətaliwək muwın təhmın mın məsın, kən məplan neti Sepeti mil Jemes ne pian Jon katuəpələh e rəhalau pot matuəhl wir rəhalau net. ²⁰ Kən e nian əm əh inəh, Iesu təmaun-in ilau lan, kən kuətul muapəs rəhalau tata Sepeti ne rəhan iolwək mın kotəpələh e nıpəg noa pot, kən muətəu-pən Iesu.

Iesu təməhg-iarəp narmın rat e suah kit əpəh Kapaneam
(Luk 4:31-37)

²¹ Kən Iesu ne rəhan mın netəmim kəmotuwın əpəh Kapaneam. Kən e nian rəha Sapat, Iesu tuwın əpəh e nımə rəha nuəfımınən matəgətun netəmim. ²² Kən netəmim kəmotətə rəhan nəghatən, kən narmılat təmiwig pik ron məto-inu rəhan nəghatən təfigəm, nepətən əh-ikin, kən maprəkis-in mın rəha iəgətun mın rəha Lou.

²³ Kən e nian əh, suah kit narmın rat tətətig lan təmuwa imə kən mətagət əfəməh məmə, ²⁴ “!Ik Iesu etəm Nasaret! ?Nəmuwa məmə onakahro itimat? !Okəmə naka nəmuwa məmə onakərəkın itimat! !Io enəmıtun rəkis ik, ik Etəm Asim rəha Uhgın!”

²⁵ Kən məto Iesu təmən-ipən əskasik kəm narmın rat un məmə, “!Ah! Əsəghatən, miet e suah un.” ²⁶ Kən narmın rat təmol nıpətı suah apon tasiəp-asiəp, magət əfəməh miet lan.

²⁷ Kən netəmim kəmotaut motən-ipən kəm ilat mın məmə, “!Ei, naka u! Okəmə naka nəgətunən wi kit u. !Suah u tatos nəsanənən o nəghatən kəm narmın rat mın, kən koatətəlig-in motol nəwian!” ²⁸ Kən kəməmnus ueiuəhai əm Iesu, tuwın mapəköl əpəh e nıtən Kalili.

Iesu təmol-wir netəmim tepət
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Nian Iesu ne Jemes, Jon, Saimon, ne Antru kəmotiet e nımə rəha nuəfımınən, kən motaiu ətuatıp əm kan əpəh

latuənu rəha Saimon ne Antru ikin. ³⁰ Nian kəmotuwīn, məto uhu Saimon tatətəp-ətəp, kən mətapīl-pər e rəhan pet, kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə pətan əh tatimis. ³¹ Kən Iesu təmuwīn mea-pən o nelmin kən tətul. Kən nətəp-ətəpən tagim lan, kən tuwīn matol nigilat nagwənan.

³² Tinehnaipən mit tinaht, nian rəha Sapat tinol namnun, kən netəm mīn u koatimis, ne netəm narmin rat tətətig elat, pialat mīn kəmotəmīk ilat motuwa o Iesu. ³³ Netəmim rafin e latuənu un kəmotuwa motargəfimin əm ilat mīn əpəh e nafiluə e nimə un rəha Saimon ne Antru. ³⁴ Kən Iesu təmol-wir netəmim tepət u koatos nīmīsən pīsīn-pīsīn mīn kotəwir, kən məhg-iarəp narmin rat tepət e netəmim, məto təmən-iəhau narmin rat mīn məmə okəsotəghatən, məto-inu kīnotitun rəkis məmə pah u Iesu.

Iesu təmatamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh Kalili
(Luk 4:42-44)

³⁵ Kən laulaugin agin, fetukai təsirən əh, Iesu təmīet muwīn əpəh ikin netəmim kotīkə ikin matəfak. ³⁶ Kən Saimon ne in mīn neen kəmotuwīn kateam-in. ³⁷ Nian kəmotəplan, kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “Netəmim rafin koteam-in ik.”

³⁸ Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəpə. Pəs kotuwīn əpəh e latuənu pīsīn mīn neen, ekamnus-iarəp rəhak nəghatən kəm netəmim mapəkol məto-inu, nat əh in əh emuwa ron məmə ekol.”

³⁹ Kən muwīn mapəkol rafin e nītən əpəh Kalili, mətamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh e nimə rəha nuəfiminən mīn, kən məhg-iarəp narmin rat mīn e netəmim.

Iesu təmol-wir suah kit leprosi təmol
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Suah kit leprosi təmol təmuwa mīsīn-pən nulin o Iesu mətasəkin-pən nəwirən ron məmə, “Okəmə nakolkeike, kən nəkitun nol-wirən io kən mafəl rəkis namkimikən lak.”

⁴¹ Kən Iesu nīkin təmahmə pik ron, kən təməg-əfəməh-in nelmin mələhəu-pən lan, mən məmə, “Əwəh. Iakolkeike. ! Əwir-ta!” ⁴² Kən roiu agin-əh, nīmīsən leprosi təmagim mīkə lan, kən nīpətīn tinəwir, namkimikən tinikə. ⁴³⁻⁴⁴ Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm suah un məmə, “Əsən-iarəpən natimnat mīn u kəm netəmim, məto uwīn əm mehm pris kit pəs in tehm məmə nīpətīm tinol mīn-nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tinikə, kən netəmim okotitun məmə nīpahrienən nīnəwir, kən rəham namkimikən tinikə.” Kən mahl-ipən tatuwīn.

⁴⁵ Məto suah un təmuwın kən mən-iarəp nat un kəm netəmim mın rafin mol Iesu təsuwınən e latuənu mın məghat məto-inu nımanın netəmim tepət pik koatətulosig-in. Kən o nat əh inəh, təmətan ikin netəmim kotikə ikin. Kən netəmim kotisi-pən əpəh ikin mın rafin moatuwa ron.

2

*Iesu təmol-wir suah kit nəwtain məsin təmimis
(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)*

¹ Nian neen kınotuwa rəkis mınotuwin, Iesu təmitəlig-pən mın əpəh Kapaneam, kən nəghatən təmaiu muwin kəm netəmim mın məmə Iesu əpəh rəhan nimə. ² Kən netəmim tepət kəmotuwa motər wir əpəh imə, ne ihluə ne, kən rum tikə o etəmim kit mın. Kən Iesu tatən-iarəp rəhan nəghatən kəm ilat.

³ Kən suah kuwit kəmotalis pialat kit motuwa o Iesu itəm nıpətin məsin təmimis mətapıl-pər e rəhan nımitiwın. ⁴ Nian kəmotuwa, məto netəmim kınotər əpəh imə, kən okol kotəruru nuwinən kehm Iesu. Kən kotiləs motuwın əpəh ilis e nimə motos-irəkis nəhgi nimə məsin ətuatıp əm əh Iesu tatətul ikin imə,* kən motəhlman-əhlman suah un tatite e nımitiwın rəhan muwin iuəhkır əm o Iesu. ⁵ Nian Iesu təməplan nəhatətən rəhalat, kən tən-ipən kəm etəm tatimis un məmə, “Nətik, enos-irəkis rəkis nolən rat rəham.”

⁶ Məto iəgətun mın neen rəha Lou kotəpələh əpəh imə, kən nıkilat təməht məmə, ⁷ “?Tahro suah u tatən rat Uhgın? Nəghatən əh tərət. Uhgın əm titun nos-irəkisən nolən rat rəha etəmim. !Pah mın titun nos-irəkisən!”

⁸ Kən roiu agın-əh, Iesu tiləs rəhalat nətəligən, kən məmə, “?Tahro nıkitəmat tatəht pik natımnat mın-nulan? ⁹ ?İtəm pəhrüən timetig, itəm u məmə ekən-ipən kəm suah əh məmə, ‘Enos-irəkis rəkis rəham nolən rat,’ o itəm u timətig məmə, ‘Ətul, mıləs rəham nımitiwın matuwın?’ ¹⁰ Məto ekol nat kit məmə onəkotıtun məmə io Neti Etəmim, iatos nepətən ikin-u e nətueintən o nos-irəkisən nolən rat rəha netəmim.” Kən məghat kəm suah əh məmə, ¹¹ “İatən-ipinə kəm ik məmə, ətul, mıləs rəham nımitiwın matuwın imam ikin.” ¹² Kən əmun suah apon təmətul, mıləs rəhan nımitiwın, maliwək matuwın, kən ilat rafin kəmotəplan, motaut, narmılat təmiwig ron kən motənwiwi Uhgın motəmə, “Ekəsotehmən əh nat kit tol mın-nulan ne, nian kit.”

*Iesu təmaun-in Lifae məmə otuwa muarisig-in
(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)*

* 2:4: E nian əh, kəmol nəhgi nimə neen e tael. Kən netəm mın u kəmos-irəkis tael mın neen məmə otol kuhal tahmen-in suah u itəm in tatimis.

¹³ Iesu tæmuwîn min mətaliwæk əpəh e nɪkalkal nəhau Lek Kalili, kən nɪmanin netəmim kəmotuwa ron, kən tatəgətun ilat. ¹⁴ Kən təmaliwæk matuwîn kən məplan Lifae neti Alfeas, in etəmim rəha nosən mənɪ rəha takis, tatəpələh imə matol rəhan wək. Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Ətəu-pa io, muwa rəhak etəmim.” Kən əmun tətul muarisig-in.

¹⁵ Kən nian kit, Iesu tæmuwîn mətəgwən əpəh ima Lifae ikin ilat netəmim rəha nosən mənɪ rəha takis, ne netəm nol təfagə rat neen. Kotəgwən əm kitɪəh ilat Iesu ne rəhan min netəmim mətə-inu netəmim tətət kotal təfagə rat nəhlan kotuarisig-in Iesu. ¹⁶ Iəgətun rəha Lou neen, ilat u Farisi. Kən neen kəmotəplan məmə Iesu tətəgwən əm kitɪəh ilat nol təfagə min un, ne netəmim rəha nosən mənɪ rəha takis, kən kotəpəh o netəmim rəhan min məmə, “?Tahro Iesu tətəgwən əm kitɪəh ilat netəm koatol nəhlan?”

¹⁷ Kən Iesu təmətə rəhalat nəghatən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Netəm min u kəsotimis-imisən kəsotuwînən o tokita, mətə netəm min u koatimis-imis koatuwîn ron. Io eməsuwamən o netəm min u kotəmə kinotətuatip rəkis. Mətə emuwa o netəm min u kotitun əm məmə ilat koatol nolən rat min.”

*Kotapəs nagwənən o nəfakən
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)*

¹⁸ Kən e nian əh, netəmim min rəha Jon Baptais ne Farisi min kəmotapəs nagwənən motətuakəm o nəfakən kəm Uhgın. Kən netəmim neen kəmotuwa motən-ipən kəm Iesu məmə, “Əplan-tu, netəmim rəha Jon Baptais ne Farisi min kotətuakəm o nəfakən. ?Mətə tahro rəham min kəsotolən mihin?”

¹⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian katol lafet lan rəha etəm tatol marit, kən iərman u otol marit tətətig əh ilat in min neen motol lafet, nikitəmat tatəht məmə otətuakəm motapəs nagwənən? !Kəpə! Nian tətətig əh ilat min, kən nɪkilat tətəgien, motəgwən əm. ²⁰ Mətə nian əpəh ikin məmə okəpaniləs-irəkis suah əh lan, kən e nian əh in əh, in min neen nɪkilat otahmə ron, kən kəpanotətuakəm motapəs nagwənən.”

²¹ Kən təmatig mən min məmə, “Suah kit min okol təsəhl-pənən nɪmismisi nɪməhan wi kit e nɪməhan oas itəm təmerəh. Okəmə otəhl-pən, kən nɪməhan wi un titun nəhap asolən nɪməhan oas un.

²² “Suah kit min okol təsiuw-pənən wain wi kit e nuwigı nat oas kit, mətə-inu okəmə otiuw-pən wain wi e nuwigı nat oas itəm təkaskik, kən wain otapuel-apuel kən nuwigı nat oas un otahgig kən məhap, kən wain ne nuwigı nat un okuərat. Mətə wain wi okiuw-pən əm e nuwigı nat wi itəm timətmətig.”†

Netāmim min rəha Iesu kəmotəhl wit e Sapat

(*Mat 12:1-8; Luk 6:1-5*)

²³ E nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan min netāmim kəmotaliwək motuwīn-pən əpəh e niki nasumən rəha wit, kən netāmim min rəha Iesu kəmotəhl wit məmə okotun.

²⁴ Kən Farisi min u kotaskəlīm əskasik Lou rəha Moses kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “! Ei, əplan-tu! E Sapat, kəsəuləkən əh e nasumən ne kəsolən natimnat min nəhlan kotərəkin Lou. ?Təhro rəham netāmim min kotal nəhlan?”

²⁵⁻²⁶ Iesu təmuhalpīn rəhalat nəghatən məmə, “Okəm-naka itəmat nakəsotafinən əh nat u Tefit təmol aupən nian Apiata in pris asol agin rəha Uhgīn. Itəmat ninotafin rəkis məmə Tefit nəumis təmus, kən tuwīn əpəh e Nimə Tapolən rəha Uhgīn, kən mīləs pīret asim u pris min əm koatun, kən in mīləs muwa motun ilat in min neen.”

²⁷ Kən təmatīg mən-ipən min kəm ilat məmə, “!Kəməsolən Sapat məmə in nat figəm kəm netāmim, məto kəmol Sapat məmə otasitu elat kotameg! ²⁸ Tol nəhlan, io Neti Etāmim ekatərəməmə rafin e natimnat min, kən matərəməmə min e Sapat.”

3

Iesu təmol-wir nelmi

suah kit təməfaiu

(*Mat 12:9-14; Luk 6:6-11*)

¹ E Sapat kit min, Iesu təmitəlig-pən min əpəh e nimə rəha nuəfiminən kən məplan suah kit nelmin təmimis, təsəg-ətuaṭip-inən. ² Nian Iesu təmuwīn imə, kən netāmim kəmotolkeike məmə okotən iərəkin Lou lan, kən motalkəlik wir ron məmə okotehm-tu məmə otol-wir suah un e Sapat, o kəp. ³ Kən Iesu təmən-ipən kəm suah un məmə, “Ətul muwa u aupən,” kən tətul muwīn əpəh aupən. ⁴ Kən Iesu təməhai ilat məmə, “?Rəhatat Lou təmə kotitun nolən naka e Sapat? ?Təmə təwir məmə okotol nat wir, o nat tərət? ?Təwir məmə okotomegəh netāmim, o təwir məmə okotohamnu netāmim?” Məto kotəpnarīn əm.

⁵ Kən Iesu təmasipən məplan ilat, kən neməha tol, kən nikin tahmə olat məto-inu rəhalat-kapə tiəkis pik. Kən mən-ipən kəm suah un məmə, “Əg-ətuaṭip-in-tu nelməm.” Kən suah apon təməg-ətuaṭip-in nelmin, əmun nelmin təwir. ⁶ Kən Farisi min apon kəmotiet motaiu ətuaṭip əm motuwīn motəplan rəhalat tikimīr min e pati rəha Herot, motol əm kitiəh moteam-in suatip məmə okotiləs Iesu motohamnu.

Nimanin netāmim kəmotuarisig-in Iesu

⁷ Iesu ne rəhan min netəmim kəmotiet moteiuaiu motuwİN əpəh e nəhau Lek Kalili. Nimanin netəmim kəmotuarisig-in ilat. Netəm min un neen kəmotisi-pən e latuənu rəhalat e nitən Kalili, ⁸ neen kotisi-pən əpəh e latuənu əlkələh min ne Jerusalem rəha nitən əpəh Jutia. Neen min kəmotisi-pis e nəwtain məsin əpəh nitən Itumia ne e nəwtain nəhau Jotan entənipən-pən matuwİN. Neen min kəmotisi-pəhap əpəh ikın min e taon mil un Taea ne Saeton. Netəm min un kınotəto rəkis natımnat min un Iesu tatol ilat, kən kotuwa məmə okotəplan.

⁹ Kən nimanin netəmim kəmotuwa pik, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə okotol-əpen-əpenə e pot kit məmə otuwİN məpələh lan, məmə nimanin netəmim okəsotəhg-əhg pikən in. ¹⁰ Məto-inu tinol-wir rəkis netəmim tepət, kən netəm min u kotımis əh kotəhg-əhg ilat min məmə okotuwa iuəhkır motek Iesu. ¹¹ Kən nian netəmim itəm narmin rat min kotatig elat kəmotəplan Iesu, koteiuaiu aupən-in motorin ilat motagət əfəməh məmə, “! Ik Neti Uhgın!” ¹² Məto Iesu təmən-iəhau əskasık narmin rat min un məmə okəsotən-iarəpən in kəm netəmim.

*Iesu təmaun-in rəhan netəm tuelef məmə okotuarisig-in
(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)*

¹³ Kən Iesu ne kəmotuwİN əpəh e noanu nitot min, kən tətaun-in netəmim neen məmə okotuwa ron. ¹⁴ Nian kəmotuwİN, kən təmıtəpun rəkis ilat tuelef kən mos-ipər ilat məmə aposol min. In təmən min məmə netəm min əh, ilat əh okotaliwək ilat min, kən in otahləpis ilat kotuwİN motən-iarəp nammusən təwir kəm netəmim əpəh ikın min, ¹⁵ kən okotos min nepətən ne nəsanənən o nəhg-iarəpən narmin rat min e netəmim.

¹⁶ Netəm min u ilat u təmıtəpun ilat, ilat u, Saimon u Iesu təməhun-pən min nərgin kit min məmə Pita, ¹⁷ ne Jemes ne pian Jon neti Sepeti mil u Iesu təmos-ipən min nərgilau təhan məmə, “Poanejes,” nıpəti nəghatən əh təmə neti kaluəluə mil, məto-inu neməha tatol ueiuəhai ilau, ¹⁸⁻¹⁹ ne Antru, Filip, Patolomiu, Matiu, Tomas, Jemes u neti Alfeas, Tateas, Saimon u kətaun-in məmə Selot,* ne Jutas Iskariot u təmegəhan-in-pən Iesu e nelmi tikimır min. Netəm min əh ilat əh tuelef, Iesu təmos-ipər ilat.

*Iesu ne Pielsepul
(Mat 12:22-32;
Luk 11:14-23; 12:10)*

²⁰ Uarisig, təmıtəlig-pən min latuənu, kən nimanin netəmim kəmotuwa min ron, kən Iesu ne rəhan min netəmim

3:10: Mat 14:36

3:11: Luk 4:41

3:12: Mak 1:34

3:16: Jon 1:42

3:17: Luk 9:54

*

3:18-19: Əplan-tu futnot e Mat 10:4.

kinotāruru namegān ne nagwānān ne. ²¹ Nian rāhan mama ne kāmōtātō nāghatān u katān e Iesu, kān motuwa māmā okōtītīrākīs o netāmīm, mātō-inu netāmīm neen koatān māmā Iesu nītalml.

²² Iāgātun mīn neen rāha Lou kāmōtīsī-pān āpāh Jerusalem motuwa kān motāmā Pielsepul, u in etām-iasol rāha narmīn rat mīn, in tātātīg e Iesu, kān motāmā in tatos-ipān nāsānān kām Iesu māmā otāhg-iarāp narmīn rat mīn e netāmīm.

²³ Kān Iesu tāmāun-in ilat kotuwa iūāhkīr ron kān tatuāh nimāa nāghatān kām ilat, māmā, “? Nīkītāmat tatāht māmā okol Setan tāhg-iarāp atīp Setan? !Kāp! ²⁴ Okāmā netāmīm e kantri kit koatoor ilat mīn, kān okōtārākīn rāhalat kantri, kān nārāmārān rāhan otīsās mīkā. ²⁵ Kān tahmen-pān ām, e latuānu kit, okāmā netāmīm lan koatoor ilat mīn, kān okōtārākīn agīn-āh latuānu u. ²⁶ Kān okāmā Setan tatāhg-iarāp narmīn rat mīn rāhan e netāmīm, kān tatol atīp ām tīkīmīr kām in. ?Kān otāhro nulan, rāhan nārāmārān otātul? Wāk rāhan otīsās mīkā.

²⁷ “Kān okol iāklāh kit tāsūwīn āpnāpīnān imā e rāha etām kāgin kit ikīn, mātāklāh-in natīmnat rāhan, mātō otākāike mālīs e nol, mālāhēu u, kān panuwīn mākklāh-in rāhan natīmnat.

²⁸ “Ekātān pahrien kām itāmat māmā tēfagā rat rafīn rāha netāmīm, ne nāghatān rat mīn itām ilat koatān, Uhgīn tītun nos-īrākīsān. ²⁹ Mātō etām tatān rat Narmīn Rāha Uhgīn, okol Uhgīn tāsos-īrākīsān rāhan tēfagā rat. Tēfagā rat un otātātīg kitīāh lan mātātīg, okol tāsīkān.” ³⁰ Iesu tāmān nāhlan mātō-inu kāmōtaupān motān māmā narmīn rat kit tātātīg lan.

Mama rāha Iesu ne pian mīn

(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Kān e nian āh, mama rāha Iesu ne pian mīn kāmōtuwa, kān moātātul ām āpāh ihluā kān motāhl-ipān nāghatān o Iesu māmā tuwa-tu mehm ilat. ³² Kān nīmanīn netāmīm kāmōtāpālāh kan keko-in Iesu, kān kān-ipān kām Iesu māmā, “Ei, mama rāham ne pīam mīn āpāh ihluā, kōtolkeike māmā okōtehm-tu ik.”

³³ Kān Iesu tāmān-ipān kām ilat māmā, “?Pah u rāhak mama ne piak mīn?” ³⁴ Kān masīpān mēplan rafīn ilat kān māmā, “Otasīpān-tu. Itāmat u piak mīn ne rāhak mama ātuatīp mīn. ³⁵ Netām mīn u koatol nāwīa Uhgīn, ilat u piak mīn, ne rāhak kaka mīn, ne rāhak mama.”

4

Etām tatāfe nīkutīn natīmnat

(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Kən Iesu təmitəlig-pən min əpəh e Lek Kalili matəgətun netəmim, məto nimanin netəmim kəmotuwa ron, motol məmə Iesu tuwin e pot. Kən pot un tatəməhl-pən e lek, kən Iesu tatəpələh-pən lan. Kən nimanin netəmim kəmotəpələh əpəh ipar e nıkalkal lek. ² Kən Iesu tatuəh nimaa nəghatən min kəm ilat matəgətun ilat e natimnat tepət.

³ Təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəlig-tu. Suah kit təmuwin məmə oteatəgtəg rəhan nıkutin natimnat əpəh e rəhan nasumən. ⁴ Nian təmateatəgtəg rəhan nıkutin natimnat, kən neen kotisas-pən əpəh e nıkalkal suatip, kən mənig min kotuwa moaton rəkis. ⁵ Kən neen komotisas-pən əpəh e niki kəpiel, kən motəwiə uəhai əm məto-inu nisip noan məsin. ⁶ Kən nian nərauie təhg ilat kən kotauke-auke motamis, məto-inu nokilat təməsiuəiu pikən. ⁷ Kən neen kəmotisas-pən e niki nolkosik. Nian kəmotəwiə məto nolkosik tətəht-əsin ilat kən mətatu-atu-pən elat, kən kotəwiə rat kən məsotoeən. ⁸ Kən neen min kəmotisas-pən e nəptən wir, kən motəwiə wir motol iahgin, kən motoe-in noalat, neen noalat tate, neen noalat sikiste, neen noalat wan-hanrit.”

⁹ Kən Iesu təmatig mən-ipən min kəm ilat məmə, “Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

Netəmim min rəha Iesu kotəmə otən-tu nıpəti nimaa nəghatən u

(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Nian Iesu ne kəmotan pisin əm ilat rəhan netəmim tuelef ne netəm kotuarisig-in, kən kotəpəh ron o nuəhən nimaa nəghatən min. ¹¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat un, Uhgın tətən-ipinə nəghatən anion rəhan kəm itəmat məmə in tatuwa məmə otərəməə e rəhan min netəmim. Məto netəm min u İaihlua min, kotəto əm nəghatən rəha Uhgın e nuəhən nimaa nəghatən. ¹² Nolən u tol min-nəhlan məmə, ‘Kotarəplan pap məto kəsotehmən, moatəto pap, məto kəsotitunən, kən məto-inu rəhalat-kapə tiəkis, kən ko kəpotitəlig motapəs rəhalat təfagə rat, məmə Uhgın otos-irəkis rəhalat təfagə rat.’ ”

Iesu təmən-iarəp nıpəti nuəhən nimaa nəghatən

(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə naka itəmat nəkotəruru əh nuəhən nimaa nəghatən u? ?İtəmat nakotəmə onəkotəhro motitun min nıpəti nuəhən nimaa nəghatən pisin pisin min rafin? Otətəlig-in wir-tu məmə nəkotitun.

¹⁴ “Nipəti nuəhən nimaa nəghatən e nikutin natimnat əh tahmen əm e nəghatən rəha Uhgın itəm katən-iarəp kəm netəmim, kən nisip tahmen e niki netəmim. ¹⁵ Netəmim neen koatəto, məto tahmen əm e nikutin natimnat u tatisas-pən e suatip. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgın, məto Setan tuwa mos-irəkis ueiuəhai əm olat. ¹⁶⁻¹⁷ Kən neen koatəto, məto tahmen əm e nikutin natimnat un tatisas-pən e niki kəpiel nokilat təseiuaiu pikən. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgın, koatos ueiuəhai əm e nagienən, məto təsatigən tuwəh e nikilat. Nian koatətig rat, o netəmim koatol tərət kəm ilat o nəghatən rəha Uhgın, kən koatəme ueiuəhai əm e rəhalat nəmegəhən. ¹⁸ Netəmim neen mın koatəto, məto tahmen əm e nikutin natimnat u tatisas-pən e niki nolkosik. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgın, ¹⁹ məto rəhalat nətəligən tatuwin pik o natimnat rəha nətueintən, kən ilat kotolkeike məmə rəhalat nautə ne natimnat wir mın otepət. Natimnat mın u kotahmen e nolkosik tətəht e nikilat, mol kotəpou-in nolən nəghatən rəha Uhgın, kən məsotəe-inən noalat. ²⁰ Kən neen mın koatəto, məto tahmen e nikutin natimnat u tatisas-pən e nəptən wir. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgın, kotos e nikilat pahrien, kən motəe-in noalat, neen tate, neen sikiste, kən neen wanhanrit.”

Lait u itəm kəməfətain
(Luk 8:16-18)

²¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pah tətasiəpən e lait kən mətaii-pən e pesin, o tatəhtu-pən e nipəg pet? !Kəp! Kəsolan mihin. Nian nakotasiəpən e lait, kən motətu-pər e tepil məmə netəmim okotehm nat lan. ²² Nat katəfətain okəike kepik, kən ne nat tatəhluaig otəkəike miet-pa ikin təhag-əhag ikin. ²³ Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən mın u.”

²⁴ Kən matig mən-ipən mın kəm ilat məmə, “Otətəlig-in wirtu. Etəm u tatəto rəhak nəghatən məto təsətəu-pənən, okol təsitun wir mınən. Məto etəm un tatəto matətəu-pən, in otitun tepət məsin mın. ²⁵ Tol nəhlan məto-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikin nitunən, kən in tatətəu-pən, kən Uhgın otos-ipən mın nitunən kəm in, kən rəhan nitunən in otepət pik. Məto etəm u itəm rəhan nitunən tikə, Uhgın otos-irəkis rafin rəhan nitunən itəm nikin təht məmə in tatos.”

Nuəhən nimaa nəghatən e nisən nikutin natimnat

²⁶ Kən Iesu təmən mın məmə, “Nərəməərəən rəha Uhgın tahmen e suah kit təmis nikutin natimnat əpəh e rəhan nasumən. ²⁷⁻²⁸ Lapin mın tuwin mətapil, kən e nərauiəgən mın tuwin

maliwæk mätan, kæn mäsöl minän nat kit lan ne, mätö-inu nisip äm tatos-ipän niämätän käm in mämä otoi-in noan. Mätö nükutin nat un tinäwiä muwin minol iahgin, mätö suah un täruru mämä tämähro min-nulan mäwiä. Kæn tämærgæt mol iahgin, kæn mol-pän nimalin, kæn moe matuwün matuwün, kæn minimätä. ²⁹ Kæn nian tinimätä, e nian äm äh inäh, suah apon tuwin miläs rəhan nisa muwin matäte räkis matäuläk-in, mätö-inu nian ätuatip rəhan tinuwa.”

*Nuähän nimaa näghatän e nükuti mastat
(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)*

³⁰ Kæn Iesu tämän min mämä, “?Närämäräen rəha Uhgün tahro min-nulan? ?Karmä ekän naka mämä tahmen lan? ³¹ In tahmen e nükuti mastat. Mastat un in nig kit nükutin netin, netin, netin. In təkəku e nükuti nig min rafin. ³² Mätö nian kəmāfe, kæn təwiä mol iahgin maprəkis-in nig min itəm katäfe e nasumän, mol nelmin iahgin min, kæn mənig ilis min kotuwa motol-pän niag-iagilat huä e tikəmkəmən.”

*Iesu təmatəgätun netämim e nuähän nimaa näghatän
(Mat 13:34-35)*

³³ Iesu təmatəgätun mihin nəhlan netämim e nuähän nimaa näghatän tepət, mätö təmatən-ipän äm tahmen mämä okotitun. ³⁴ In təmatəgätun äm netämim e nuähän nimaa näghatän min äh tepət. Mätö nian kotan pisin äm ilat rəhan min netämim, kæn tatən-iarəp nipəti nuähän nimaa näghatän käm ilat.

*Iesu tämən-iəhau nimətag asol ne nəhau ne
(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)*

³⁵ Tinehnaipən, kæn Iesu tämən-ipän käm rəhan min netämim mämä, “Pəs-tu kotuwün-tu əpəh entənipən-pən e lek u.” ³⁶ Kæn kəmotapəs netämim, kæn rəhan min netämim kəmotuwün e pot mätö Iesu tinəmuwin räkis matəpələh. Kæn kəmotiläs Iesu e pot moatuwin ilat pot neen min kotuarisig-in ilat. ³⁷ Kəmoatuwin əmun nimətag asol kit nahgin-nahgin tahmen äm e nalip təmuwa. Kæn peau-peau asol min kotoralkin-pən əpəh e nipəgnoa pot, kæn nəhau tinatəpən e pot, kæn pot natol o namnimən. ³⁸ Mätö Iesu əpəh uarisig tətəpəl əlu-əlu matauloga-pən e pelo kit. Kæn rəhan min netämim kəmotaiu motuwa motəhgaiir lan, motämä, “!Ei, İəgätun! !Tahro nikim təsəhtən itimat ne, iuəhkir äm ekotimis!”

³⁹ Kæn Iesu təmaiir mətul matən-iəhau nimətag ne nəhau mämä, “!Nahmen! !Uameg-ta!” Kæn nimətag təmurahl nelmin, kæn peau-peau asol min apon kəmotikə, kæn təmäməlinu təmäməlinu.

⁴⁰ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ræhan min netæmim mæmæ, “? Tahro nakotægîn pik næhlan? Okæmæ naka ræhatæmat nahatætææn tikæ æh lak.”

⁴¹ Mæto ræhan min netæmim kinotægîn pik, kæn motæn-ipæn kæm ilat min mæmæ, “! Ei næman! ? Etæmim naka u? Nat æpnarîn nimætæg ne næhau, mæto ilau kætioal næwian.”

5

Iesu tæmæg-iaræp narmin rat e suah kit

(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Iesu ne ræhan min netæmim kæmotuwîn motuwar æpæh entæn-ipæn-pæn e Lek Kalili, æpæh ima netæm Kerasa. ² Nian Iesu tæmiet e pot, kæn mæplan suah kit tæmisi-pæn æpæh e nipæg kæpiel min, ikin katitænim netæmim ikin. Suah un narmin rat tætatiġ lan. ³ Suah un tætatiġ æm æpæh e suwit, okol kæsaskælīmæn, kæn kæruru min nælisæn e nol o sen. ⁴ Nian tepæt kotælis nelmin ne nelkin ne e sen. Mæto nian rafin tateatip-eatip sen, kæn matoratip-oratip sen e nelmin ne nelkin ne, kæn mæsanæn pik mæsaħmen-inæn suah kit mæmæ otaskælīm. ⁵ Kæn lapin ne e nærauiegæn min ne nian rafin, in tatan æpæh e suwit, ne æpæh e nitot min, in pisin æm, mætægæt æfæmæh, kæn matæte atip æm in e kæpiel asilæ min.

⁶ Nian suah un tæmasipæn-in Iesu æpæh isæu tatuwa æh, kæn tæmaiu muwîn meiuaiu misin-pæn nulîn ron. ⁷⁻⁸ Kæn mætægæt æfæmæh mæmæ, “! Iesu, ik Næti Uhgîn Ilis Agin! ? Næmuwa mæmæ onakahro io?” Mæto Iesu tæmæ, “! Ik narmin rat, iet e suah un!” Mæto narmin rat apon tæmæ, “! Ekateasiæ-in e nærgi Uhgîn mæmæ onakæsolæn nalpinæn kæm io!”

⁹ Kæn Iesu tæmætæpæh ron mæmæ, “? Ik nærgæm pah?” Mæto tæmæ, “Nærgæk u, Nimanin Tepæt, mæto-inu itimat tepæt.” ¹⁰ Kæn kæmotæn-ipæn æskasik kæm Iesu mæmæ otæsaħ-iaræpæn ilat æh-ikin æh.

¹¹ Ikin æh, pikæs min tepæt tepæt kotalu æpæh e nikali nitot un. ¹² Kæn narmin rat min apon kæmotæn-ipæn kæm Iesu mæmæ, “Kæsi, aħl-ipæn-tu itimat ekotuwîn o pikæs min æpæh, megæhan-in itimat ekotuwîn motatiġ æpæh elat” ¹³ Kæn Iesu tæmegæhan-in ilat mæmæ okotuwîn, kæn narmin rat min apon kæmotiet e suah apon motuwîn æpæh e pikæs min. Kæn pikæs min un kotahmen-in tu-taosan, kæmotaiu motuwîn æpæh ikin tækul-ækul ikin, kæn motiwig-pæn æpæh læhau e næhau un motamnīm.

¹⁴ Kæn netæmim itæm kæmotægwæn pikæs min un, kæmotaiu motuwîn motæn-iaræp natun kæm netæmim min æpæh e taon ræhalat, kæn motæn tuwîn mapækol æpæh latuænu min. Kæn netæmim tepæt kæmotuwa mæmæ okotæplan-tu nat un mæmæ kæmahrol min-nulan. ¹⁵ Nian kæmotuwa o Iesu, kæn motæplan

suah un narmin rat min kəmotatig lan aupən, tinapəs nalmələn kən minuwın e natimnat matəpələh, kən narmilat tamiwig ron kən motəgin. ¹⁶ Kən netəm min u kəmotehm nat ətuatip e niganəmtilat kəmotamnus nat un kəmotehm Iesu təmol e suah un ne pikəs min kəm ilat min neen. ¹⁷ Məto netəm min u e nitən un kəmotən-ipən əskasik kəm Iesu məmə otatuwin məsətulən əh iməlat ikin.

¹⁸ Kən nian Iesu tinatitəlig-pən min məmə otuwın e pot, məto suah un narmin rat min kəmotatig lan, təmolkeike pik məmə otuwın ilat Iesu ne, kən matən-ipən kəm Iesu məmə, “Egəhan-in io, pəs ekimnə kitat min itəmat.”

¹⁹ Məto Iesu təməsegəhan-inən, məto təmən-ipən kəm in məmə, “Itəlig-pən imam ikin, kən mamnus kəm netəm imam ikin nat naka itəm Uhgın ilis pik təmol kəm ik, kən məmə in təmasəkitun ik.”

²⁰ Kən təmuwin əpəh ikin Tekapolis matən-iarəp natimnat itəm Iesu təmol kəm in. Kən nian netəmim kəmotəto, kən kəmotaut pik ron.

Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmis
(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Kən Iesu ne kəmotuwın min e pot motitəlig-pən entənipən-pa e lek, məto nimanin netəmim kəmotuwa ron motitəlau in əpəh e nikalkal lek. ²² Kən suah kit, nərgin u Jaeras, in etəm-iasol kit rəha nimə rəha nuəfiminən, təməplan Iesu kən təmuwa misin-pən nulin ron. ²³ Kən təmatətapəh o Iesu matəkəike kəm in o nasituən məmə, “Rəhak pətan əkəku tatimis pik otəsuwəhən timis. !Awi, wa-tu kian nəkələhəu-pən nelməm lan pəs təwir məmegəh!” ²⁴ Kən Iesu təmətəu-pən suah un mətian, kən nimanin netəmim tepət kəmotuarisig-in kitəlau lan katiləs-pikən-ləs-pikən.

²⁵ Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nimisən rəhalat nipitan nian rafin əm, minos nup tuelef. ²⁶ Kən təmuwin məplan tokita tepət, kən mərakin rafin rəhan məni elat, məto wək rəhalat kəmotol tətə pik nahməən. Məto rəhan nimisən təməseiuaiuən, in təmər məsin min. ²⁷⁻²⁸ In təməto namnusən e Iesu, kən nikin təməht məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot, kən rəhak nimisən otol namnun.” Kən tol nəhlan, təmuwa maliwək muarisig-in ilat, misi-pən e məntaa Iesu ikin, kən meapən mek rəhan kot.

²⁹ Nian təmek kot rəha Iesu nəhlan, kən roiu min əm rəhan nimisən təmətul, kən təməto əm e nipətin məmə in tinəwir.

³⁰ Kən roiu min əm, Iesu təməto məmə nəsanənən məsin təmiet lan, kən təmeirair matətapəh məmə, “?Pah təmek rəhak kot?”

³¹ Kən məto rəhan mīn netəmim kotəmə, “Ei, əplan-tu. Netəmim koatiləs-pikən-ləs-pikən pik ik. ?Tahro nakatən nulan məmə, ‘pah təmek io?’”

³² Məto İesu təmatəgəs-in məmə otehm-tu məmə pah təmek.

³³ Kən əmun pətan apon tinitun məmə nian in təmek kot rəha İesu, rəhan nīmīsən tinikə. Tol nəhlan, minatəgin mətasiəp-asiəp muwa meiuaiu misin-pən nulin o İesu matən-ipən natimnat rafin kəm in. ³⁴ Kən İesu təmən-ipən kəm in məmə, “Nətik pətan, e rəham nahatətəən, nīnuwa mīnəwīr. Kən atuwīn, pəs nəməlinuən rəha Uhgīn tətətig ron ik. !Rəham nīmīsən tinikə!”

³⁵ Nian İesu təmatəghat əh kəm pətan un, kən netəmim neen kəmotisi-pən əpəh ima Jaeras ikin motuwa motən-ipən kəm Jaeras məmə, “Rəham pətan əkəku tīnimis rəkis. Əsəlīkiamtəən iəgətun.”

³⁶ Məto İesu təməsətəlig-inən rəhalat nəghatən, kən mən-ipən kəm Jaeras məmə, “Əsəginən, məsolən nīkim tərət. Ahatətə əm lak.”

³⁷ Kən İesu təmən-iəhau netəmim məmə okəsotuarisig-inən ilau, kən mit əm Pita ne Jemes ne pian Jon motuwīn. ³⁸ Kən kəmotuwīn əpəh ima Jaeras ikin motəplan netəmim tēpət kəmotuwa motasək moatəun-əun. ³⁹ Kən İesu təmuwīn əpəh imə mən-ipən kəm ilat məmə, “?Nakotagət pik nulan o naka? ? Kən motasək pik o naka? Pətan əkəku u təsimisən, tətəpīl əm.”

⁴⁰ Kən netəmim kəmotalah-əmnu. Məto İesu tahl-iarəp ilat məmə okotiet motuwīn əpəh ihluə. Kən mit əm rəhan etəmim mīləhal ne mama ne tata rəha pətan əkəku un motuwīn əpəh pətan əkəku un tatəməhl ikin. ⁴¹ Kən İesu təmos nelmin, mən e rəhalat nəghatən məmə, “*Talita kum,*” nīpəti nəghatən un təmə, “!Pətan əkəku, iatən-ipinə kəm ik məmə onakətul!”

⁴² Kən roiu mīn əm, pətan əkəku apon təmətul mīnataliwək. (Pətan əkəku un tīnos nup tuelef.) Nian netəmim kəmotəplan nat un İesu təmol, kən narmīlat təmiwig pik ron. ⁴³ Kən İesu təmən-ipən əskasik kəm netəm mīn un məmə, “Onakəsotən-iarəpən nat un kəm suah kit.” Kən matig mən-ipən mīn kəm ilat məmə okotos-ipən nagwənən kit kəm pətan əkəku un tun.

6

Netəm Nasaret

kəməsotisiyai-inən İesu

(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ İesu təmīet ikin-un kən rəhan mīn netəmim kəmotətəu-pən motuwīn əpəh iman ikin. ² Kən e nian rəha Sapat, İesu tuwīn əpəh e nīmə rəha nuəfīmīnən matəgətun netəmim. Kən

netāmim tepət itəm kəmotəto rəhan nəghatən, kəmotaut pik ron motəmə, “?Ei nəman, kəruru məmə suah əpəh təməmīk hiə natimnat min əpəh? ?Kəruru məmə təmahrenatīg nəhlan? ? O kəruru məmə təmahrenol nəhlan matol nat pispis min əpəh? ³ Kitat kotitun əm məmə suah əh iol əm nimə. In neti Meri, pia Jemes, Joses, Jutas ne Saimon. Kən kitat rəhan kaka min kotatīg.” Kən nikilat təsagienən ron kən motəuhlin məntaalat ron.

⁴ Məto Iesu təmə, “Ien rəha Uhgīn katīsiiai-in pik ikīn min rafin. Məto rəhan min əm, ne netəm iman ikīn kəsotīsiiai-inən.”

⁵ Kən ikīn əh, okol təsolən nat pispis kit ikīn, məto rəhan əmun, titun nələhəu-pənən nelmin e netəm koatimis neen, kən kotəmegəh min. ⁶ Kən Iesu narmin təmiwīg pik o netəm iman ikīn məto-inu kəsotolkeikeən məmə okotən nīpahrienən lan. Kən təmalīwək muwīn latuənu min rafin, matəgətun netāmim.

*Iesu təmahl-ipən rəhan
netəm tuelef məmə okotuwīn
e nītən min*

(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

⁷ Kən matīg maun-in min rəhan netəm tuelef kotuwa ron, kən mahl-ipən ilat keiu-keiu. Təmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nəhg-iarəpən narmin rat min e netāmim. ⁸ Kən mən-ipən nəghatən u kəm ilat məmə, “Onəkəsotosən nat kit e rəhatəmat naliwəkən, məto onəkotos əm kasikīn rəhatəmat. Onəsotosən mənī kit e paos rəhatəmat, kən məsotosən pīret, o kətim, o nat kit. ⁹ Onəkotuwīn e put, məto onəsotosən sot kəiu. ¹⁰ Okəmə onəkotuwīn əpəh ima suah kit ikīn, kən otapil əm e rəhan nimə motatīg kətatīg kətoarus motiet latuənu əh. ¹¹ Kən okəmə onəkotuwīn e latuənu kit, məto netāmim neen kəsotolkeikeən məmə okotit itəmat nakotuwīn e rəhalat nīpəgnoa nimə, o kəsotətəlig-inən rəhatəmat nəghatən, kən nian nəkoatiet e rəhalat latuənu, nəkotəkəike motohapispis rəkis nisip e nelkitəmat məmə ilat okotitun məmə nəmotəuhlin-pən məntaatəmat olat.”

¹² Kən kəmotiet motuwīn motən-ipən kəm netāmim məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat, motapəs pahrien nolən rat min, kən motuwīn o Uhgīn. ¹³ Kən motəhg-iarəp narmin rat min tepət e netāmim, kən motol-pən oel e netəm min u koatimis, kən motol-wir ilat.

*Kig Herot Antipas təmən Jon Baptais məmə tinəmegəh min
(Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)*

¹⁴ Kən Kig Herot Antipas təməto nəghatən rəha Iesu tinuwīn minapakol e nītən min rafin. Kən netāmim neen kotəmə in Jon

Baptais əpəh tinaiir-pa mīn mol tatos nəsanənən o nolən nat pispis mīn.

¹⁵ Məto netəmim neen mīn kotəmə in Elaija, neen mīn kotəmə ien kit rəha Uhgīn məto tahmen e ien mīn rəha Uhgīn aupən.

¹⁶ Məto Kig Herot Antipas təməto, kən məmə, “Jon Baptais əpəh emətətip rəkis rəhn-kapə, məto tinəmegəh mīn.”

Nolən itəm Kig Herot Antipas təmohamnu Jon Baptais lan (Mat 14:3-12; Luk 3:19-20)

¹⁷⁻¹⁹ Kig Herot Antipas təmən nəhlan məto-inu in təmöl nat kit təsahmenən. Pian Filip təmatit pətan kit nərgīn un Herotias mioal marit, kən Kig Herot Antipas tit-irəkis pətan un ron mioal marit. Kən Jon təmatən-ipən kəm in məmə, “Nakatərəkīn Lou. Təsahmenən məmə onakit pətan rəha piam.” Kən Herotias təməto nəghatən un kən metəhau Jon ron, kən molkeike məmə okohamnu, məto kəp. Kig Herot Antipas təmolkeike məmə otol rəhan pətaguihl nīkin tagien, kən mahl-ipən rəhan mīn netəmim kotuwīn motaskəlīm Jon kəlīs ətain, kən kīləs kan kīləs-ipən e kalapus. ²⁰ Məto Kig Herot Antipas tətisiāi-in Jon mītun məmə in etəm asim, kən in etəm ətuətip kit mol tatehm wīr kən məsohamnuən. Nian tepət tətə nəghatən rəha Jon, kən tinəruru əfəməh, məto tolkeike məmə otatətəlig-in.

²¹ Matuwīn matuwīn Herotias tinos rəhn matip Jon e nian kəmatol lafet lan rəha Kig Herot Antipas e nian təmaiir lan. Kig təmaun-in rafin netəm-iasol rəhan mīn, ne netəm-iasol rəha rəhan mopael mīn, ne netəm-iasol rəha netəm Kalili, məmə okotuwa motehm motagwən.

²² Kən e nian əh, pətan əkəku un neti Herotias təmuwa imə matol tanis e niganəmtilat. Kəmotəplan təmöl tanis kən nīkilat təmagien pik ron. Kən kig apon təmən-ipən kəm pətan əkəku apon məmə, “Okəmə nakolkeike naka, nakətapəh-in ron io, kən ekos-ipinə kəm ik.” ²³ In təmən-iəkis kən mos noanawil ron məmə, “Nat naka nakolkeike kən measiə-in ron io, ekos-ipinə. Nat əpnapīn okəmə iahgīn tahmen e nīpilga rəhak natimnat, məto ekəike mos-ipinə.”

²⁴ Kən pətan əkəku apon təmuwīn əpəh ihluə matətapəh o rəhan mama məmə, “?Mama, oekeasiə-in naka o kig?” Məto rəhan mama təmə, “Uwīn measiə-in rəhn-kapə Jon Baptais.”

²⁵ Kən pətan əkəku apon təmaiū ueiūəhai əm muwīn əpəh imə o kig kən məmə, “Ekolkeike məmə onakīləs-ipa rəhn-kapə Jon Baptais u-roiu agīn, kəmələhəu-pən e pilet kit.”

²⁶ Kən nat un təmöl kig nīkin tahmə pik, məto okol təsapəsən, məto-inu tinəmos rəkis noanawil e niganəmti netəmim u

kəmotuwa o lafet. ²⁷ Kən mahl-ipən rəhan kit mopael məmə otaiu əm muwın mıləs rəhn-kapə Jon Baptaıs muwa. Kən mopael apon təmuwın əpəh e kalapus kən mətatıp-rəkis rəhn-kapə Jon Baptaıs, ²⁸ kən mələhəu-pən e pilet kit mıləs muwa, kən mıləs-ipən kəm pətan əkəku apon, kən tıləs muwın kəm rəhan mama. ²⁹ Nian netəmim mın rəha Jon Baptaıs kəmotəto netəmim kəmotamnus nat un kəmol e Jon, kən kotuwa motıləs nıpətin motuwın motitənim e nıpəg kəpiel rəha nolən suwıt.

Netəm tuelefrəha İesu kəmotitəlig-pa mın ron
(Luk 9:10)

³⁰ Kən aposol mın rəha İesu kəmotitəlig-pa mın ron, kən motən-ipən natımnat rafın itəm kəmotol, ne nəghatən mın itəm kəmotəgətun netəmim lan. ³¹ Məto netəmim tepət koatuwa moatuwın moatiet moatuwın, kən İesu ne rəhan mın netəmim kınotəruru nagwənən ne namegən ne. Kən İesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Pəs-tu kotuwın-tu əpəh ikin kit netəmim kotikə ikin, kən nakotameg məsin.” ³² Kən ilat əm motuwın e pot kit mınotuwin əpəh netəmim kotikə ikin.

İesu təmagwən nəman
faif-taosan
(Mat 14:13-21; Luk 9:11-17;
Jon 6:1-14)

³³ Məto netəmim tepət kəmotəplan ilat nian kəmotiet, kən motitun ilat. Kən kəmotiet e latuənu mın motaiu kaupən-in ilat, motuwın əpəh koatuwın ikin. ³⁴ Nian İesu təmuwar e pot məplan nımanın netəmim tepət kınəmotuwa rəkis, kən təmasəkitun ilat, məto-inu kotahmen əm e sipsip mın itəm etəmim tıka o nehmən ilat. Kən təmətul matəgətun ilat e natımnat tepət.

³⁵ Tınehnaipən, kən netəmim rəha İesu kəmotuwa motən-ipən kəm in məmə, “Tınətalugin, kən ikin-u kəsətigən ikin. ³⁶ Təwir məmə onakahl-ipən-ta netəmim koatuwın əpəh e latuənu mın, ne əpəh ikin mın, məmə okotos-nəmtin nigilat nagwənən.”

³⁷ Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəp, itəməhal əm. Nakəhlagwən netəm mın əh.” Məto kotəmə, “!Naka! ?Nakəmə oekotuwın motərakin məni asol agın u tu-hanrit tenarius o nosən pıret lan o nagwənən nımanın netəmim u?”*

³⁸ Məto İesu təmə, “?Nakoatos pıret kuwəh? Otuwın motehm.” Kəmotuwın motehm motəmə, “Pıret faif, kən nəm kəiu.”

6:30: Luk 10:17   **6:34:** Nam 27:17; Mat 9:36

* **6:37:** Roiu, tu-hanrit tenarius tahmen e tu-hanrit-taosan vatu.

³⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm rəhan mīn netəmim mə okotol netəmim kotəpələh e manuwihl amiəmītə fifti fifti ne uan-hanrit uan-hanrit, ⁴⁰ kən kəmotəpələh nəhlan fifti fifti ne uan-hanrit uan-hanrit. ⁴¹ Kən Iesu təmos pīret faif ne nəm mil u kəiu, kən mətəg-pər əpəh e neai məfak ron, kən məmkas pīret un məmki-pən kəm rəhan mīn netəmim məmə okotoor kəlin kəm netəmim. Kən matig mos mīn nəm mil u kəiu məmkas moor kəm netəmim. ⁴² Kən netəmim rafin kəmotun nərpiłat tasis, ⁴³ kən motapəs nīmismisi pīret un ne nəm mil un, kən netəmim mīn rəha Iesu kotaii-pən e kətim asol tuelef kotər wir. ⁴⁴ Kən netəm mīn u kəmotəgwən, nəman elat kotahmen e faif-taosan.

*Iesu təmaliwək e
nətuei nəhau*

(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)

⁴⁵ Kən roiu agin-əh mīn, Iesu təmən-ipən kəm rəhan mīn netəmim məmə okotiləs pot kit motaupən motuwīn entənipən-pən əpəh ikin kit nərgin u Petsaeta, məto in otatig mahl-ipən paupən netəmim koatuwīn iməlat mīn ikin-u panuwīn. ⁴⁶ Nian tinaiatipin rəkis netəmim, mahl-ipən ilat koatuwīn, kən muwīn əpəh e nitot məmə otəfak.

⁴⁷ Kən tinətaluğin, pot tinuwīn əpəh iluğin ətuatip əpəh e lek, məto Iesu tətən pişin əm əpəh ipar. ⁴⁸ Kən məplan ilat kotasue kitasue məto kinotəpou məto-inu nīmətəg tatoh ilat. Kən tinatian-ian, kən taliwək e nətuei nəhau matuwa. Təmaliwək muwa, iuəhkir əm taprəkis-in ilat.

⁴⁹⁻⁵⁰ Kən nian netəmim mīn rəha Iesu kəmotəplan taliwək e nətuei nəhau matuwa, kən nikilat təht məmə narmi suah kit. Kən ilat rafin kəmotəplan, kən motəgin katearig əfəməh. Məto roiu agin-əh əm, Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Ei, nikitəmat tətul məha-məha. Io u inu. Sotəginən!” ⁵¹ Kən muwīn e pot məplan ilat moatəpələh, kən nīmətəg təmurahl nelmin, kən kəmotaut pik ron, ⁵² məto-inu rəhalat-kapə tiəkis. Kəmotəplan pap Iesu təmagwən netəmim tepət e pīret noan məsin əm, məto ilat kotəruru əh məmə in pah.

Iesu təmol-wir netəm koatimis əpəh Kenesaret

(Mat 14:34-36)

⁵³ Kəmotuwīn entənipən-pən motuwar əpəh ikin kit nərgin u Kenesaret, kən motietain pot ikin. ⁵⁴ Nian kəmotuwar ikin əh, netəm ikin kəmotitun ueiuəhai əm məmə in Iesu. ⁵⁵ Kən kəmotaiu motuwīn əpəh latuənu mīn moatən-ipən kəm netəmim. Kən nian kotəto məmə Iesu əh-ikin əh, koatəmik netəm koatimis e rəhalat pet motuwa ron. ⁵⁶ Kən ikin mīn rafin Iesu tatuwīn-pən ikin e latuənu əlkələh, ne

latuənu asol min, ne ikin min rafin titəlau, netənim kotənik netəm koatimis motiet katəlin əm ilat əpəh maket ikin. Kən kəmoatakəike katən-ipən kəm Iesu məmə otegəhan-in ilat kotek əm nīpəgnəmti rəhan kot. Kən netənim rafin u kəmotek rəhan kot, kən motəwir e rəhalat nīmīsən.

7

Netəm-iasol min kəmotetəhau Iesu o kastom rəhalat (Mat 15:1-9)

¹ Kən Farisi min ne iəgətun neen rəha Lou, kəmotisi-pən əpəh Jerusalem, motuwa moatəpələh ilat Iesu. ² Kən kəmotəplan məmə netənim min rəha Iesu kəmotagwən kən məsotaikuas wīrən e nelmilat e nolən rəha Farisi min.

³ Farisi min, ne netəm Isrel tepət, kəmoatətəu-pən ətuatip kastom rəha tīpilat nuwəh min. Okəmə kəsotaikuas wīrən e nelmilat un, kən kəsotagwənən. ⁴ Kən nian koatisi-pən e maket moatuwa, məsotagwənən pitən, motaupən kaikuas e nelmilat kən panotagwən. Kən moatətəu-pən natimnat tepət min nəhlan itəm kəmos o tīpilat nuwəh min. Kən kastom ətuatip əh-ikin rəha naukuasən e sospən, ne panikin, ne pesin u kəmol e iaen.

⁵ Kən inu Farisi min ne iəgətun min rəha Lou kotətapəh o Iesu məmə, “?Tahro rəham min netənim kəsotətəu-pənən kastom rəha tīpilat nuwəh min? ?Tahro kəsotaupənən motaikuas pitən e nelmilat u panotagwən?”

⁶ Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən Aesea təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn kən məht ətuatip itəmat lan u rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik. In təmən məmə, ‘Uhgīn təmə netəm min u kotisiyai-in io e nəghatən əm rəhalat, məto nikilat tətən-pən əh əpəh isəu.

⁷ Motəfak kəm io o nat əpnəpīn əm məto-inu ilat kotəgətun netənim e lou itəm etənim əm təmol motəmə lou rəha Uhgīn, məto kəp.’ ”

⁸ Kən Iesu təmən min kəm ilat məmə, “Itəmat nakotapəs Lou rəha Uhgīn moatətəu-pən əm kastom rəha etənim.”

⁹ Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nakotausit pik o nolən apon rəhatəmat məmə nakotapəs Lou rəha Uhgīn kən motətəu-pən atip əm kastom rəhatəmat. ¹⁰ Moses təmən məmə, ‘Onakisiyai-in rəham tata ne mama. Okəmə suah kit tatəghat rat e rəhan tata ne mama, okəike kohamnu.’ ¹¹ Məto itəmat nakotən məmə, suah kit okəmə tapəs nasituən e rəhan tata ne mama kən mən-ipən kəm ilau məmə, ‘Rəhak u nat u ekəmə ekasitu etəlau lan, məto emələhəu əm məmə rəha Uhgīn. Kən nat

katos-ipən kəm Uhgīn okol kəsol minən nat kit lan.’¹² Kən motatīg moatən-iəhau min o nasituən e rəhan tata ne mama.¹³ Məto e nolən əh, nakotəgətun netəmim e rəhatəmat kastom motol nəghatən rəha Uhgīn tatol əm nat əpnapīn lan. Kən natimnat min tepət min nəhlan itəmat nəkoatol.”

*Nat tol netəmim kotərat e nigənəmti Uhgīn
(Mat 15:10-20)*

¹⁴ Kən Iesu təmaun-in nīmanin netəmim məmə okotuwa iuəhkīr ron kən məmə, “Otətəlig-in wir-tu io məmə nəkotitun.¹⁵ Nat etəmim tatərge təsolən etəmim tamkimik e nigənəmti Uhgīn, məto nat tatiet e niki etəmim tatol etəmim tamkimik e nigənəmti Uhgīn.”*

¹⁷ Nian Iesu təmīet e nīmanin netəmim un kən muwīn əpəh imə, kən rəhan min netəmim kotətapəh o nīpəti nəghatən min un kəm in. ¹⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə naka itəmat min rəhatəmat-kapə tikə. Onəkotəkəike motitun məmə natimnat itəm etəmim tatərge in tahmen əm e nat ihluə təsolən etəmim tərət e nigənəmti Uhgīn. ¹⁹ Məto-inu tərge kən təsuwīnən e nīkin, məto tatuwīn e tīpəin u, kən matiet min.” (E nəghatən əh Iesu təmən-iarəp məmə nagwənən rafin katun təwir e nigənəmti Uhgīn.)

²⁰ Kən məmə, “Məto nat itəm tatiet e niki etəmim, in tol etəmim tətamkimik e nigənəmti Uhgīn. ²¹ Məto-inu niki etəmim tatəht natimnat tərət tepət, ilat u: nīpitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; nakləhən; nohamnuən itəm; ²² nakləh-inən pətan rəha suah pīsīn; naumisən o natimnat; nolən rat min; neiüəən; nolən rəha nit əpnapīn əmən nīpitan ne nəman; netetən; nənən nīkal itəm; nausitən; nalmələn. ²³ Nolən rat min əh, ilat əh kotisi-pən e niki netəmim kən motol ilat kotamkimik e nigənəmti Uhgīn.”

*Iesu təməhg-iarəp narmīn rat e neti pətan kit
(Mat 15:21-28)*

²⁴⁻²⁶ Kən Iesu təmīet ikīn-un kən məsou pəhap muwīn əpəh Fonisia, ima Iaihlua min e nītən rəha Siria, mətatīg e nīmə kit iuəhkīr o taon u Taea, matəhluaig məsolkeikeən məmə netəmim okotitun məmə in tətətīg əh-ikīn əh, məto okol təsəhluaigən. Məto pətan kit əh-ikīn, narmīn rat tətətīg e rəhan pətan əkəku. Pətan un təmaiir ikīn əh, kən in təsəfakən, in Iaihlua. (Netəm Isrel kotəmə Iaihlua min kotahmen e kuri.) Nian təməto natimnat wir min itəm Iesu tatol ilat, kən tasək muwa misīn-pən nulīn ron məmə otəhg-iarəp narmīn rat e rəhan pətan əkəku. ²⁷ Məto Iesu təmə, “Kəpə. Pəs

* **7:15:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, koatən ves 16 nəhlan: “Etəm matəlgīn tatīg, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.” **7:15:** Wək 10:14-15

kaupən kagwən nisualkələh. Təsəwirən məmə okərakin-pən nagwənən nigī nisualkələh kəm kuri min.”

²⁸ Məto pətan u təmə, “Nipəhrienən etəm-iasol, məto kuri min koatun əm nimismisi nagwənən nigī nisualkələh itəm kotisas-pən e nipəg tepil.”

²⁹ Kən Iesu təməni-pən ron məmə, “Məto-inu nəmuhəlpin wir rəhak nəghatən, uwın-tu əpəh imam ikin məplan narmin rat tiniet rəkis e rəham pətan əkəku.” ³⁰ Pətan u təmaiu muwın iman latuənu məplan rəhan pətan əkəku tətəpəl-pər wir əm e rəhan pet, kən narmin rat tiniet rəkis lan.

Iesu təmol-wir suah kit matəlgin talu məruru nəghatən

³¹ Kən Iesu təmiet ikin-un ima netəm Taea kən muwın-pən əpəh Saeton matuwın əpəh e nəhau Lek Kalili, məto təmuwın-pən əpəh Tekapolis ikin. ³² Kən netəmim kəmotit suah kit matəlgin talu kən məruru nəghatən motuwa məmə Iesu otələhəu-pən nelmin lan pəs tətə təwir. ³³ Kən Iesu təmit suah un mian əpəh isəu məsin o netəmim, kən mīləs-ipən noa nelmin e matəlgin kən magəh nelmin† mələhəu-pən e nami suah un. ³⁴ Kən masipər əpəh e neai, kən mamegahl ron e rəhan nəghatən məmə, “*!Efata!*” Nipətin təmə, “*!Əwir-ta!*” ³⁵ Kən əmun suah un tınatətə nat, kən namın tinəwir minatəghat wir.

³⁶ Kən Iesu təməni-iahau ilat məmə okəsotənən nat un kəm netəmim. Məto nian Iesu təmatəkəike kəm ilat, kən ilat kəmotəkəike kən-iarəp kəm netəmim. ³⁷ Kəmotaut pik ron motəmə, “Natimnat rafin itəm tatol, məto in təwir pik aɡin. Netəm u matəlɡilat talu kinoatətə nat, ne netəm kotəruru nəghatən kinoatəghat.”

8

Iesu təmagwən netəmim fo-tausan (Mat 15:32-39)

¹ E nian kit min netəmim tepət kəmotuwa min ron, kən məto, nigilat nagwənən tinikə. Kən Iesu təmaun-in rəhan min netəmim kotuwa kən tən-ipən kəm ilat məmə, ² “Nikik tinahmə pik o netəm min əpəh məto-inu, kəmotuarisig-in io minotos rəkis nian kisil, kən roiu əh, nigilat nagwənən tinikə. ³ Okəmə ekahl-ipən ilat koatuwin əh-roiu, kən niganəmtilat otəpin e suatip, kən sueiuei otoh ilat, məto-inu kəməsotəgwənən nuwəh, kən neen kəmotisi-pən əpəh isəu.”

† **7:33:** E nian min əh, netəmim nikilat təht məmə nahui noan in tahmen e mərisin kən tətəsitu e nimisən. **7:36:** Mak 1:43-45 **7:37:** Aes 35:5

⁴ Kæn ræhan min netæmim kæmotætəpəh ron mæmə, “?Okæmik hiə pîret tahmen-in nagwænən ilat? İkin-u taruən-aruən ikin, netæmim kəsotatigən ikin.”

⁵ Kæn İesu tæmætəpəh olat mæmə, “?Nakoatos pîret kuwəh?” Məto kotəmæ, “Sepin.”

⁶ Kæn tæmən-ipən kəm netæmim mæmə okotəpələh, kæn mos pîret un məfak matən-ipən tagkiu ron kəm Uhgîn, kæn mæmkas mos-ipən kəm ræhan min netæmim mæmə okotoor kəlin kəm netæmim, kæn kæmotol mihin. ⁷ Kæn kæmos min nəm əlkələh neen ka, kæn İesu təkək ron kæn mos-ipən min kəm ilat mæmə okotoor kəlin kəm netæmim. ⁸⁻⁹ Kæn netəm min u İesu tæmagwən ilat kotahmen e fo-tausan, kæmotun nagwænən nərpiilat tasis, kæn kapəs nımismisi nagwænən, kæn kaii-pən e kîpəhau sepîn kotər. ¹⁰ Kæn İesu tahl-ipən netæmim koatuwin iməlat min ikin. Kæn ilat ræhan min netæmim kæmotuwîn e pot kan əpəh e nitən Talmanuta.

Farisi min kæmotən mæmə okotehm næmtətin kit
(Mat 16:1-4)

¹¹ Kæn Farisi min neen kæmotuwa o İesu moatərgəhəu kəm in motən-ipən kəm in mæmə otol-tu næmtətin asol kit pəs kotitun mæmə in tæmisi-pən pahrien o Uhgîn, o kəp. ¹² Kæn İesu nîkin tæməpou, kæn mamegahl ron kæn mæmə, “?Karmə tahro netəm min u-roiu ne kotəmæ okotəplan-tu næmtətin kit? Məto iatən pahrien kəm itəmat mæmə okol kəsolan næmtətin kit kəm itəmat.”

¹³ Kæn mapəs ilat motuwîn e pot kan əpəh e nîkali nəhau lek entənîpən-pən.

Is rəha Farisi ne is rəha
Kig Herot Antipas
(Mat 16:5-12)

¹⁴ Ræhan min netæmim kæmotaluin næmikən pîret məto kæmos əm kitiəh əm motuwîn e pot. ¹⁵ Kæn İesu tæmatəhag kəm ilat mæmə, “Otehm wir itəmat o is rəha Farisi min ne is rəha Herot Antipas.”

¹⁶ Kæn kæmotən-ipən kəm ilat min mæmə, “Tatən nəhlan məto-inu kæməsotəmikən pîret.”

¹⁷ Kæn məto İesu tinitun rəhalat nətəligən kæn mən mæmə, “?Tahro nakoatən nəghatən əh mæmə næməsotəmikən pîret? ? Tahro itəmat nəkəsotehmən əh kæn məsotitunən əh? ! Rəhatəmat-kapə tiəkis! ¹⁸ Niganəmtitəmat u ikin. ? Tahro nəkəsotehmən nat? Kæn matəlgitəmat u ikin. ? Tahro nəkəsotətoən nat? Ekıtun mæmə okəmæ naka nınəmotaluin natimnat itəm kinotuwa rəkis. ¹⁹ ? Nian emos pîret əh faif mæmkas mos-ipən kəm netæmim min əpəh faif-tausan kotun,

kən uarisig nəmotaii-pən nīmīsmīsīn e kətim asol kuwəh?" Məto kotəmə, "Tuelef."

²⁰ Kən təmətəpəh mīn olat məmə, "?Kən nian emos pīret əh sepin məmə ekos-ipən kəm netəm mīn əpəh fo-tausan kotun, kən uarisig nəmotaii-pən nīmīsmīsīn e kətim asol kuwəh?" Məto kotəmə, "Sepin."

²¹ Kən təmətəpəh olat məmə, "?Məto itəmat nəkotəruru əh io?"

Iesu təmol-wir suah kit niganəmtin təpīs

²² Kən kəmotuwar əpəh ikin kit katan məmə Petsaeta, kən netəm ikin kəmotit suah kit niganəmtin təməpīs motuwa kən kətasək ahgin Iesu məmə otələhəu-pən nelmin lan. ²³ Kən Iesu təmos nelmi suah un mian isəu məsin o latuənu kən tagəh niganəmti suah un* kən mələhəu-pən nelmin mil lan, kən mətəpəh ron məmə, "?Nīnitun nehmən nat o kəp?"

²⁴ Məto suah un təmasipər kən məmə, "Ekətəplan netəmim məto kotahmen əm e nig mīn məto in əmun kotaliwək."

²⁵ Kən Iesu təmatig mələhəu-pən mīn nelmin mil e niganəmti suah un, kən tīnitun nəplan wirən natimnat mīnapəs noapoapən. ²⁶ Kən Iesu təmahl-ipən məmə otatuwin iman ikin məto təmən-iəhau məmə otəsuwīn-pənən əh latuənu əh-ikin.

Pita təmən-iarəp məmə Iesu in Mesaea ilouin

(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ Kən Iesu ne rəhan mīn netəmim kəmotiet motəsou pəhap motuwīn e latuənu mīn u iuəhkir o nat əpəh Sisaria Filipae. Nian kəmoatuwin e suatip kən tatəpəh olat məmə, "?Otən-tu məmə netəmim kotəmə pah u io?"

²⁸ Məto rəhan mīn netəmim kotəmə, "Netəmim neen kotəmə ik Jon Baptais. Neen mīn kotəmə ik Elaija. Neen mīn kotəmə ik ien kit rəha Uhgīn aupən."

²⁹ Kən təmətəpəh olat məmə, "?Məto itəmat nakotəmə pah u io?" Kən Pita təmə, "Ik Mesaea ilouin, itəm Uhgīn təmən məmə otəpanahl-ipa."

³⁰ Kən Iesu təmən-iəhau əskasik ilat məmə, okəsotən-iarəpən in kəm suah kit.

Iesu təməghat-in

rəhan nīmīsən

(Mat 16:21-23; Luk 9:22)

³¹ Kən təmətəgətun ilat kən matən məmə, "Io Neti Etəmim oepənəto nahməən o natimnat tepət. Netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne pris asol mīn, ne iəgətun mīn rəha Lou okotetəhau io, kən motohamnu io, məto oekos nian kisil un, kən panəmegəh

8:19: Mak 6:41-44

* 8:23: Afin-tu futnot e Mak 7:33.

8:28: Mak 6:15

8:29: Jon 6:68-69

8:30: Mak 9:9

min.” ³² Təmən wir pap kəm ilat, mətō Pita təmit Iesu mian əpəh e nīkali suatip kən matən-iəhau əskasik məmə otəsəghatən nəhlan. ³³ Kən mətō Iesu təmasipən məplan rəhan min netəmim, kən mən-ipən kəm Pita məmə, “!Ik iərmis Setan asol, aɡim muwin isəu lak! Rəham nətəligən sənəmə rəha Uhgīn, mətō rəha etəmim əm.”

Naulis-inən nən-iarəpən Iesu kəm netəmim
(Mat 16:24-28; Luk 9:22-27)

³⁴ Kən Iesu təmaun-in rafin netəmim ne rəhan min netəmim məmə okotuwa ron, kən təmən məmə, “Okəmə suah kit təmə otuarisig-in io, otəkəike maluin atip in, kən miləs rəhan nig kəməluau muarisig-in io. ³⁵ Etəmim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan nəmegəhən e nətueintən u, kən otakiah e rəhan nəmegəhən lilin. Mətō etəm otimis ron io ne Namnusən Təwir rəhak, in otos nəmegəhən lilin. ³⁶ ?Okəmə etəmim kit tatos rafin natimnat e nətueintən, mətō uarisig lan otimis kən təsosən nəmegəhən lilin, in təmōl win e nat kit təwir, o kəp? Kəp. ³⁷ Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgīn məmə Uhgīn otos-ipən nəmegəhən lilin kəm in.

³⁸ “Netəm kotaulis-in nən-iarəpən io ne rəhak nəghatən kəm netəm kotapəs nəfakən motol təfagə rat, kən o nian io Neti Etəmim oekuwa lan, io min oekaulis-in nənən məmə ilat u rəhak min netəmim. O nian əh oekuwa itimat nagelo asim min e nepətən əhag-əhag asol rəha rəhak tata.”

9

¹ Kən Iesu təmən məmə, “Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, itəmat neen u nəkoatətul u ikin-u roiu, okol kəsotimisən mətōahgin kotəplan nərəmərəən rəha Uhgīn otuwa e nəsanənən asol.”

Nipəti Iesu təmuwa mōl pisin
(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

² Kən nian sikis kinotuwa minotuwīn rəkis, kən Iesu tit Pita, Jemes, ne Jon, kən iləhal pisin əm kəhaluarisig-in motuwīn əpəh e nitot əfəməh kit, kən ilat pisin əm əh-ikin. Kən kəməhaləplan nipəti Iesu təmōl pisin. ³ Rəhan napən təmuwa məruən matipit-ipit, okol suah kit təsaikuasən e nīməhan kit tərūən min-nəhlan. ⁴ Kən suah miləhal apon kəməhaləplan Elaija ne Moses kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal Iesu. ⁵ Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun, təwir məmə ekəhaluwa ikin-u. Pəs məhalol makeen kisil, rəham kit, rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.” ⁶ Pita tinatəghat əpnapin əm mətō-inu kinəhaləgin pik matəhlasiep.

⁷ Kæn napuə təmuwa malpin ilat, kæn kəmotəto nəwia suah kit təmisi-pən əpəh e napuə məmə, “Inu netik keike u ekolkeike pik. Onakəhaləkəike məhalətəlig-in in.” ⁸ Kæn roiu agin-əh min, kəməhaleirair, məto kinəsəhaləplanən suah mil un, məto kəməhaləplan əm Iesu tatətul ilat min iləhal.

⁹ Nian kəmoateiuaiu e nitot un kan əpəh ləhau, kæn Iesu təmən-iəhau əskasik iləhal məmə, “Natimnat un nəməhalehm əpəh ilis e nitot, onəsəhalənən kəm suah kit məhalətoarus-pən io Neti Etənim oekəmegəh min e nimisən.”

¹⁰ Kæn iləhal kəməhalisiai-in nəghatən rəha Iesu, məto kəmatəhalən əm kəm iləhal min məmə, “Nəghatən əh təmən məmə otəmegəh min e nimisən, kəruru məmə nipətin təmə naka.”

¹¹ Kæn kəməhalətapəh o Iesu məmə, “?Tahro iəgətun min rəha Lou kotəmə Elaija otəkəike maupən muwa?”

¹² Kæn Iesu təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Nipahrienən, Elaija otaupən muwa matol-wir min natimnat rafin. ?Məto tahro Naoa Rəha Uhgın təmən məmə io Neti Etənim oepanəto nahməən o natimnat tepət, kæn netənim okotəplan io motapəs io? ¹³ Məto ekatən pahrien kəm itəməhal məmə Elaija tinuwa rəkis, kæn kəmol nat tərət lan tahmen e Naoa Rəha Uhgın təmən məmə okəpanol mihin.”

*Iesu təməhg-iarəp narmın rat e suakəku kit
(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43)*

¹⁴ Nian kəmotitəlig-pa min, motehm netənim neen min rəha Iesu, məto nimanin netənim kəmotitəlau elat, kæn iəgətun neen rəha Lou ne netənim min rəha Iesu kotərgəhəu.

¹⁵ Nian netənim kəmotəplan Iesu, narmilat təmiwig pik ron, kæn motaiu ka məmə okotəghat kəm in. ¹⁶ Kæn Iesu təmətapəh olat məmə, “?Naka əpəh nakotərgəhəu ron itəmat netəm min əpəh?”

¹⁷ Məto netəm min u kit təmə, “Iəgətun, io emit netik muwa ron ik məmə onakol-wir, məto-inu narmın rat kit tətətig lan kæn mol təruru nəghatən. ¹⁸ Kæn nian narmın rat apon taskəlim in, kæn moh miləs-iəhau morin əpəh e nisip, kæn nahuin noan tiet tahmen əm e sop, kæn matəgətəin nəluin, nipətin tatikimkim. Kæn emətapəh o rəham netənim məmə okotəhg-iarəp narmın rat əpəh lan, məto kotəruru nəhg-iarəpən.”

¹⁹ Məto Iesu təmə, “Kəsi, itəmat un netəm roiu ne nakəsotahatətəən lak. Karmə oekatig kitat min itəmat mətoarus-pən nian naka nəpanotahatətə lak. Kæn karmə

onəghan epanameg etəmat. Enəpou-in itəmat. !Otiləs suakəku un motuwa!”

²⁰ Kən kəmotiləs kan o Iesu. Kən narmin rat apon təməplan Iesu kən mol suakəku apon taut nīpətīn tasiəp-asiəp pik, kən miet morin əpəh ləhau e nīsip məsəupəlpəl mətan, kən nahui noan tiet tahmen e sop. ²¹ Kən Iesu təmətapəh o rəhan tata məmə, “?Təmōl min-nəhlan minos nup kuwəh?”

Məto rəhan tata təmə, “Təmətuoun e nian təmatakəku mətoarus-pa əh-roiū. ²² Kən nian tepət narmin rat əh toh matiləs-ipən əpəh e nīgəm ne nəhau məmə otohamnu. Okəmə nəkitun nolən, pəs nakasəkitun itimlau masitu etimlau.”

²³ Məto Iesu təmə, “?Naka əh, nəghatən u məmə, ‘Okəmə nəkitun nolən’? Uhgīn titun nolən natimnat rafin o etəmin itəm tətahatətə lan.”

²⁴ Kən roiū agin, tata rəha suakəku un təmagət əfəməh məmə, “Ekətahatətə lam, məto in əmun rəhak nahatətəən təkəku əm, asitu lak məmə rəhak nahatətəən otər mepət.”

²⁵ Kən nian Iesu təməplan məmə netəmin neen min kinotuwa iuəhkīr ron, kən tən-ipən əskasik kəm narmin rat apon məmə, “Ik narmin rat itəm natol matəlgitəm tətalu kən mol itəm katəruru nəghatən. !Ekatən-ipinə ətuatip u-roiū məmə onakiet e suakəku un, kən məsuwa minən muwin lan!”

²⁶ Kən narmin rat apon təmagət əfəməh mol suakəku apon taut masiəp-asiəp min u iuəhkīr agin timis, kən miet lan. Okol nəkəplan məmə tinimis rəkis, kən netəmin tepət kotəmə tinimis. ²⁷ Məto Iesu təmea-pən maskəlim nelmin miuw-pər, kən tətul.

²⁸ Iesu təmuwin imə, kən ilat pisin əm rəhan min netəmin koatəpələh, kən kotətapəh ron məmə, “? Karmə tahro ekotəruru nəhg-iarəpən narmin rat əpəh?”

²⁹ Məto Iesu təmə, “Nəfakən əm titun nəhg-iarəpən narmin rat min əh nəhlan.”

*Iesu təmən-iarəp min
rəhan nimisən*

(Mat 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰ Kən Iesu ne rəhan min netəmin kəmotiet ikīn-un kən motuwin-pən əpəh e nitən Kalili ikīn, məto Iesu təsolkeikəən məmə okitun məmə in əh-ikīn əh. ³¹ Təmōl nəhlan məto-inu tatəgətun rəhan min netəmin. Təmən məmə, “Io Neti Etəmin, okegəhan-in-pən io kəm netəmin kotohamnu io ekimis. Məto oekos nian kisil u, kən panəmegəh min.”

³² Kən məto rəhan min netəmin kəsotitun wirən rəhan nəghatən, kən nikilat tinəgin o nətapəh-inən nīpəti nəghatən rəhan.

?Pah in tepət elat?

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Kəmotiet-pa əpəh Kapaneam, kən mīnoatuwin imə kit. Kən Iesu təmatətapəh olat məmə, “?Naka əpəh nəmoatən e suatip?”

³⁴ Məto kinotəruru nuhalpīnən məto-inu, e suatip kəmoatən məmə pah in tepət elat. ³⁵ Kən Iesu təməht-iəhau məpələh, kən maun-in rəhan netəm tuelef məmə okotuwa-tu ron, kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Etəm tolkeike məmə in otepət e netənim, in oteike meiuaiu elat kən muwa məmə in iolwək əm kit rəhalat.” ³⁶ Kən mīləs suakəku kit muwin məf aupən-in ilat, kən maskəlīm məmə, ³⁷ “Kən etənim itəm tatos e nīkin agien suakəku tahmen e inu, kən tatol e nərgək, kən tahmen əm məmə tatos io e nīkin agien. Kən etənim itəm tatos io e nīkin agien, kən tahmen əm məmə tatos etəm u itəm təmah-IPA io.”

Suah kit təmol nat pispis e nərgi Iesu

(Luk 9:49-50)

³⁸ Kən Jon təməni-IPən kəm Iesu məmə, “Təgətun emotəplan suah kit tatəhg-iarəp narmīn rat mīn e nərgəm, kən emotən-iəhau məto-inu sənəmə kitat kit.”

³⁹ Məto Iesu təmə, “Sotən-iəhauən, məto-inu etəm tatol nat pispis mīn e nərgək, okul təsən uəhaiən nəghatən rat lak. ⁴⁰ Etəm itəm sənəmə rəhatat tikimīr, in tolkeike itat. ⁴¹ Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə etəm tətasiu etəmat, məto-inu rəhak u itəmat, suah u otəkəike mos nətouən rəhan, nat əpnarīn in nat əkəku əm tahmen tatos-IPİNə nəhau ətəp kəm itəmat nakotənim.”

Nat tol etənim tatəme e rəhan nəmegəhən

(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² Kən Iesu təmatakiike matən məmə, “Nīsualkələh mīn u kotahatətə lak, okəmə suah kit tol kit təme e rəhan nəmegəhən o rəhan nahatətən, kən suah əh, Uhgīn otol nalpīnən asol kəm in. Kən nalpīnən əh otəskasik taprəkis okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnim məmə otamnim.

⁴³⁻⁴⁴ “Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwīr məmə nakətatip rəkis mərəkin. Okəmə nelməm kitiah əm məto onakos nəmegəhən lilin, inu təwīr pik maprəkis-in məmə nelməm kəiu məto okərakin-pən ik e nīgəm asol namnun tikə.”* ⁴⁵⁻⁴⁶ Kən okəmə nelkəm kit tol ik nakətəme e rəham nəmegəhən nakətatip rəkis. Okəmə nelkəm kitiah əm məto onakos nəmegəhən lilin, inu təwīr pik maprəkis-in məmə

9:35: Mat 20:25-27; Mak 10:43-44; Luk 22:24-26   **9:37:** Mat 10:40   **9:40:**

Mat 12:30; Luk 11:23   **9:41:** Mat 10:42   * **9:43-44:** E kopi oas mīn neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, katilpīn nəghatən kit mīn e ves 44 itəm tahmen-pən əm e ves 48.   **9:43-44:** Mat 5:30

nelkəm kəiu məto okərakin-pən ik e nigəm asol.† 47 Kən okəmə niganəmtim kit tol ik nakatəme e rəham nəmegəhən, nakiləs-irəkis. Okəmə niganəmtim kitiah əm məto onəkuwin ikin Uhgın tatəramərə ikin, inu təwir pik maprəkis-in məmə niganəmtim kəiu məto okərakin-pən ik e nigəm asol. 48 Kən ikin əh, firəl min okotətip e nipəti netəmim ikin məsotimisən, kən nigəm tatus ilat kən matuəp əm kilpin okol kəsohamisən nian kit ne.

49 “Uhgın tateatəgtəg-pən nigəm e netəmim tahmen əm e sol kateatəgtəg-pən e nagwənən.

50 “? Sol təwir, məto okəmə otisiu roiu, kən kəruru məmə okos-ipən min naka pəs tətəhen? Onəkotəkəike motos sol u tahmen e nolkeikeən e rəhatəmat nəmegəhən, kən motatig e nəməlinuən nian rafin.”

10

?Təwir məmə nipitan ne nəman okotapəs ilat min, o kəp?

(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

1 Kən Iesu təmiet ikin-un kən muwin miet-pən əpəh entən əpəh Jutia entənipən-pən e nəhau əpəh Jotan. Kən nimanin netəmim kəmotuəfimın-pən min ilat min ron, kən tatəgətun ilat məmə inu tatəgətun əh mihin ilat ne nian min.

2 Kən Farisi neen kəmotuwa keiuə əm katətapəh ron məmə, “? Tahro? ? Rəhatat Lou tategəhan-in məmə iərman titun napəsən rəhan pətan, o kəp?”

3 Məto Iesu təmətapəh olat məmə, “? Lou naka un Moses təmələhəu aupən kəm itəmat?”

4 Kən məto kotəmə, “Moses təmegəhan-in məmə okəmə iərman tətapəs rəhan pətan un, təike məte naoa kit mos-ipən kəm rəhan pətan məmə in tınapəs, kən panahl-iarəp.”

5 Məto Iesu təmə, “Moses təməte lou un məto-inu rəhatəmat-kapə tiəkis pik. 6 Məto e nətuounən, Uhgın təmol natimnat, kən mol iərman ne pətan. 7 O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən mətuatig ilau rəhan pətan. 8 Kən ilau okuea nipətılau kitiah. Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, məto kitiah əm. 9 Uhgın tınılpın ilau kinuea minioal kitiah, kən o nat əh, pəs etəmim kit okol təsətətipən rəhalau natigən.”

10 Kən Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwın əpəh imə, kən rəhan min netəmim kotətapəh ron o nat un. 11 Kən təmənipən kəm ilat məmə, “Etəm tatol tifos mətapəs rəhan pətan kən matit min in pisin kit, in tategoafəl matol təfagə rat e rəhan

† 9:45-46: E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit min e ves 46 itəm tahmen-pən əm e ves 48. 9:47: Mat 5:29 9:48: Aes 66:24 9:50: Mat 5:13; Luk 14:34 10:4: Dut 24:1-4; Mat 5:31 10:6: Jen 1:27; 5:2 10:8: Jen 2:24; Efes 5:31-33

ətuatip pətan. ¹² Kən tahmen min əm, okəmə pətan kit tətəpəs rəhan iərman kən matətəu-pən in pisin kit, in min tateguafəl matol təfagə rat e rəhan ətuatip iərman.”

Iesu təməfak o nisualkələh
(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Kən netəmim neen kəmotəmik nisualkələh motuwa o Iesu məmə otələhəu-pən nelmin elat mawte-in nəwirən rəha Uhgın kəm ilat, məto rəhan min netəmim kəmoatən-iəhau ilat. ¹⁴ Məto nian Iesu təməplan, kən neməha tol, matəhai ilat məmə, “Pəs nisualkələh okotuwa ron io. Əsotən-iəhauən nisualkələh min un, məto-inu netəm min u nikilat tahmen əm e niki nisualkələh, ilat u Uhgın tətərəməə elat. ¹⁵ İatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə suah kit təsolkeikeən məmə oteiuaiu mahmen e suakəku mapəs Uhgın tərəməə lan, in okol təsətig ahginən nəərəməəən rəha Uhgın.” ¹⁶ Kən məmik nisualkələh e nelmin, kən mələhəu-pən nelmin elat məmə, “Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.”

Suah kit rəhan nautə tepət
(Mat 19:16-22; Luk 18:18-23)

¹⁷ Nian Iesu tınətaliwək matuwın, kən suah kit təmaiı muwa misin-pən nulin ron məmə, “?İəgətun wir, oekəkəike mol naka un məmə ekos nəmegəhən lilin?”

¹⁸ Məto Iesu təmə, “?Tahro nakatən məmə io etəm təwir? Uhgın pisin əm un in təwir, suah kit min tikə məmə in təwir. ¹⁹ İk ninəmitun rəkis lou min rəha Moses məmə onəsohamnuən itəm, məsəkləhən, məseiüəən, məsəkləh-inən pətan, onəkəike misiai-in rəham tata ne mama.”

²⁰ Məto suah un təmə, “İəgətun, lou min un, ematol rafin ilat nian ematəkəku mətoarus-pa u-roiu ne.”

²¹ Kən Iesu təməhm suah un molkeike pik, kən məmə, “Nat kit min əm əh-ikin onəkol. Uwin mol-salim-in rafin rəham nautə, kən mos-ipən məni lan kəm ian-rat min, kən ik onakos nautə tepət əpəh e nego e neai. Kən muwa muarisig-in io.”

²² Kən nian suah un təməto nəghatən un, kən niganəmtin təməpou, kən nikin təməpou pik ron matuwın məto-inu rəhan natimnat tepət.

Tiəkis o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwın
ima Uhgın

(Mat 19:23-30; Luk 18:24-30)

²³ Kən Iesu təməsipən məplan netəm min əh-ikin, kən mənipən kəm rəhan min netəmim məmə, “!Nəman! Tiəkis pahrien o netəm rəhalat nautə tepət məmə okotuwın ahgin nəərəməəən rəha Uhgın.”

²⁴ Kən rəhan mīn netəmim kəmotaut pik o nəghatən rəhan, məto Iesu təmən mīn məmə, “Nenetik mīn, tiəkis pahrien məmə suah kit otuwīn ahgin nərəməərən rəha Uhgīn. ²⁵ Tiəkis o kamel asol məmə otuwīn-pən e nipəg nitel, məto tiəkis pik agin o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwīn matig ahgin nərəməərən rəha Uhgīn.”

²⁶ Kən rəhan mīn netəmim kəmotaut pik ron motəmə, “?Ei, məto pah titun nosən nəmegəhən lilin?”

²⁷ Kən Iesu təmasipən məplan ilat, kən məmə, “Nat u, okol etəmim təsolən. Məto Uhgīn, in titun nolən natimnat rafin.”

²⁸ Kən Pita təmə, “Itimat emotapəs rafin rəhatimat natimnat məmə okotuarisig-in ik.”

²⁹ Məto Iesu təmə, “Tatən pahrien, etəm itəm otapəs rəhan nimə, o pian mīn, o kaka mīn, o mama, o tata, o nisualkələh, o rəhan nəptən ron io ne Namnusən Təwir, ³⁰ e nəmegəhən rəha nətueintən u, in otos nitailat wan-hanrit, inu nimə mīn, ne pian mīn, ne kaka mīn, ne mama mīn, ne nisualkələh, ne nəptən mīn. Kən in otos mīn nəratən mīn itəm netəmim okotol kəm in. Kən e nəmegəhən wi itəm otəpanuwa, in otos nəmegəhən lilin. ³¹ Məto netəmim tepət u kotaupən u-roiu, okəpanotuarisig, kən netəm mīn u kotuarisig u-roiu okəpanotaupən.”

Iesu təmən mīn məmə otəpanimis

(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Kən Iesu ne kəmotaliwək e suatip katər-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu təmataupən-in rəhan mīn netəmim, əmun narmilat təmiwig pik ron, kən netəm kəmotuarisig-in ilat kəmotəgin. Kən Iesu tit-irəkis rəhan mīn netəm tuelef motuwīn, kən tatən-ipən nat naka itəm okəpanol lan, ³³ məmə, “Otətəlig-in wir-tu io. Roiu kīnoatər mīnoatuwīn əpəh Jerusalem, kən okegəhan-in-pən io Neti Etəmim e nelmi pris asol mīn ne iəgətun mīn rəha Lou. Kən okotən məmə oekimis, kən okotəhlman-pən io e nelmi Iaihlua mīn. ³⁴ Kən okotol milə lak, kən motagəh io, motalis io, kən motohamnu io. Məto e nian tatol kisil lan u, epanəmegəh mīn.”

Jemes ne Jon kəmuətapəh məmə Iesu otol nat kit

kəm ilau

(Mat 20:20-23)

³⁵ Kən Jemes ne Jon, neti Sepeti mil, kəmuea o Iesu, kən muən-ipən ron məmə, “Iəgətun, ekioalkeike nat kit məmə onəkol kəm itəmlau.”

³⁶ Kən Iesu təmə, “?Nakioalkeike naka məmə ekol kəm itəmlau?”

³⁷ Məto kuəmə, “O nian nakatuwa məmə onakərəmərə e nəhag-əhagən rəha nəsanənən rəham, kən ekioalkeike məmə onakegəhan-in itımlau kit təpələh e rahm-matıp kən kit təpələh e rahm-mol, ikin mil rəha nəsanənən ne nisiaiiən.”

³⁸ Kən Iesu təmən-ıpən kəm ilau məmə, “Itəmlau nəkuəruru nat u nakatuən. ?Tahro? ?Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e nigəm rəha nuwigi nien itəm io ekəike mətul lan? * ?Kən muahmen-in min məmə okol baptais etəmlau e nahməən məmə okol mihin lak?”

³⁹ Kən kuəmə, “! Əwəh, ekuahmen in!” Məto Iesu təmə, “Pahrien, onakuəkəike muətul e nigəm rəha nuwigi nien itəm io ekəike mətul lan. Kən okol baptais etəmlau e baptais itəm okol baptais lak lan. ⁴⁰ Məto o nəpələhən e nikalik matıp ne mol, sənəmə rəhak məmə ekən. Ikin mil əh, ilau rəha netəm min u itəm Uhgın təmol əpen-əpenə olat.”

Etəm təmə otepət e netəmim
(Mat 20:24-28)

⁴¹ Nian rəhan netəm ten kəmotətə nəghatən un, kən neməha təmol ilat o Jemes ne Jon. ⁴² Kən Iesu təmaun-in rəhan min netəmim kotuwa, kən tən-ıpən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotitun məmə netəm min u kotəmə okotepət e İaihlua min, kotos-ıpər atıp ilat, kən netəm-iasol rəhalat koatalikiamtə rəhalat min netəmim.

⁴³ “Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit tolkeike məmə in otepət etəmat, in otəkəike muwa məmə in iolwək əm kit rəhatəmat. ⁴⁴ Kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə in otit itəmat, kən in otəkəike muwa məmə in slef kit rəhatəmat. ⁴⁵ Kən io min, Neti Etəmim, eməsuwamən məmə netəmim okotol wək kəm io, məto emuwa məmə ekol wək kəm netəmim kən mos-ıpən rəhak nəmegəhən məmə ekikis ilat e rəhalat nolən rat min.”

Iesu təmol-wir niganəmti Patimias
(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Kən Iesu ne rəhan min netəmim, kəmotuwa əpəh Jeriko. Kən nian kınotiet moatuwin, kən netəmim tepət kəmotuarisig-in ilat. Kən suah kit niganəmtin təpis, tatəpələh e nikalı suatıp, nərgin u Patimeas neti Timeas. Nian rafin tatətapəh-in məni o netəmim. ⁴⁷ Nian təməto məmə Iesu etəm Nasaret tətaliwək e suatıp matuwa, kən təmagət əfəməh məmə, “!Awı, Iesu Mipi Tefit, asəkitun io, masitu lak!”

* **10:38:** Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, “?Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənım kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənim lan?” **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50 **10:39:** Wək 12:2; Nol Əpən 1:9 **10:42:** Luk 22:25-26 **10:43:** Mat 23:11; Mak 9:35

⁴⁸ Kən netəmim neen kotəmərīt lan motəmә, “!Ei, әsagәtән!” motән pap mәto in tәмәha magәt әfәмәh pik mīn mәмә, “!Mipi Tefit, әsәkitun io, masitu lak!”

⁴⁹ Kən Iesu tәtul kән mән mәмә, “Otaun-in-pән-tu suah un mәмә tuwa.” Kən motән-ipән kәм in mәмә, “Ei, agien, mәtul, mәto-inu Iesu tәtaun-in ik.”

⁵⁰ Kən suah un tәmatipin rәhn kot, mәtip mәр muwin o Iesu. ⁵¹ Kən Iesu tәmәpәh ron mәмә, “?Nakolkeike naka?” Mәto tәмә, “!әgәtun, ekolkeike mәмә nakol-wir niganәmtәk pәs ekehm nat.”

⁵² Kən Iesu tәмә, “Atuwin. Rәham nahatәtәән tinol-wir ik.” Kән roiu agin mīn niganәmtin tәмәwir, tinatehm nat. Kән minatәtәu-pән Iesu moatan.

11

*Iesu tәmasuә e togki
matuwin Jerusalem*

*(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40;
Jon 12:12-19)*

¹ Kәmotuwin iuәhkir o Jerusalem, iuәhkir o latuәnu mil un Petfas ne Petani, moatuwin әpәh e Nitot Rәha Nig U Olif, kән Iesu tәmahl-ipән rәhan kәiu etәмim mil kuaupән. ² Tәмән-ipән nәghatән u kәм ilau mәмә, “Onakian әpәh e latuәnu әh kotasipәnin. O nian nakian әh-ikin, roiu agin onakuәplan nәti togki kit kәsasuәән әh lan kәmәruәtain. Kән nәkiakis muasig mueia. ³ Kән okәмә suah kit tәмә, ‘?Onakuahro-in neti togki?’ kән nakuәmә, ‘!әрәмәрә tolkeike, kән otәpanahl-ipa mīn otәsuwәhән.’”

⁴ Ilau kәmian kән muәplan neti togki un kәmәruәtain e nikal suatip әpәh iuәhkir o nafiluә e nimә, kән kiakis. ⁵ Mәto netәмim neen kәmotәtul әh-ikin kән motәpәh olau mәмә, “!Ei! ?Nakәtiakis neti togki un o naka?”

⁶ Kән kәmuәn-ipән nәghatән rәha Iesu kәм ilat, kән ilat kәmotegәhan-in-pән neti togki kәм ilau. ⁷ Kән kәmuasig togki mian o Iesu, kән muapeg rәhalau kot muәfәtain noankawi togki un lan, kән Iesu tәmasuә lan. ⁸ Kән netәмim tәpәt kәmotepin rәhalat kot әpәh e suatip, kән neen kәmotaiu kan әpәh e nikinat katәte manat motәmik motuwa motәpen әpәh e suatip. ⁹ Netәм kotaupән ne netәм koatuarisig kәmotagәt әfәмәh mәмә,

“!Hosana,* әnwiwi Uhgin!

!Iәрәмәрә Uhgin tәtatig ilau suah u itәм tatuwa e nәrgin!

10:52: Mak 5:34 * **11:9:** Aupән ikin, nipәti nәghatән u “Hosana” tәмә, “osmegәh.” Kән uarisig lan, nipәtin tinuwa “әnwiwi.” **11:9:** Sam 118:25-26

10 !Pəs Uhgín otawte-in rəhan nəwirən kəm nərəmərəən itəm tatuwa, tahmen-pən əm e nərəmərəən rəha pipi rat u rəhatat Tefit!

!Hosana o Uhgín əpəh ilis e nego e neai!”

11 Kən Iesu təmuwin əpəh Jerusalem e Nimə Rəha Uhgín məplan natimnat. Məto tinapinəp rəkis, kən tiet ilat rəhan mīn netəm tuelef mīnoatuwin əpəh Petani.

Nig kit fik itəm noan tikə

(Mat 21:18-19)

12 Kən kəmən lawigin, kinotiet mīn Petani mīnoatuwin Jerusalem, kən nəumis tīnus Iesu. 13 Kən tasipən-in nig kit fik tatətul əpəh isəu məsin nimalin tepət. Tuwin məmə otəhl noan kit, məto noan tikə, nimalin əm, məto-inu sənəmə nian rəha nig fik tatoe lan. 14 Kən Iesu təmən-ipən kəm nig fik un məmə, “Okol netəmim kəsotun mīnən noam e nup mīn rafin.” Kən rəhan mīn netəmim kəmotəto rəhan nəghatən un təmən.

Iesu təmahlarəp netəmim e Nimə Rəha Uhgín

(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48;

Jon 2:13-22)

15 Kən kəmotuwin motiet-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu tuwin əpəh imə e Nimə Rəha Uhgín məhg-iarəp netəmim kotol maket, kən mahwin tepil rəha netəm kotol senis e mənī, ne stul rəha netəm koatol-salim-in mak mīn. 16 Kən mətulosig-in netəmim məmə okəsotəmikən rəhalat natimnat motuwin-pən əpəh Nimə ikin Rəha Uhgín. 17 Kən təməgətun ilat məmə, “Kəməte-pən e Naoa Rəha Uhgín məmə Uhgín təmə, ‘Rəhak nimə, in nimə rəha nəfakən məmə netəmim rəha nitən mīn rafin okotəfak-pa ikin kəm io.’ Məto itəmat nəmotol məmə in ‘nimə rəha iakləh mīn.’”

18 Kən pris asol mīn ne iəgətun mīn rəha Lou kəmotəto rəhan nəghatən. Kən kinotəgin Iesu məto-inu nian nimanin netəmim kəmotəto rəhan nəgətunən, narmilat tiwig pik ron. Kən pris asol mīn ne iəgətun mīn rəha Lou kinotətuoun kateam-in suatip kit məmə okotohamnu in. 19 Kən tینهناipən, Iesu ne rəhan mīn netəmim kinotiet Jerusalem mīnoatuwin.

Nig fik təmamis matəgətun nahatədən rəha netəmim

(Mat 21:20-22)

20 Kən kəmən lawigin, kəmotuwa mīn e suatip motəplan nig fik apon tinauke rəkis muwin miet əpəh e nokin. 21 Kən Pita nikin tinəht nəghatən rəha Iesu o nig əh, kən mən-ipən kəm in məmə, “!İəgətun, əplan-tu nig fik ilouin nəmən rat, kən tinauke rəkis!”

²² Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Otahatætə æm e Uhgîn. ²³ Iatæn pahrien kæm itæmat mæmæ okæmæ suah kit tətahatætə pahrien e Uhgîn, kæn otæn-ipæn kæm nitot æpæh mæmæ, ‘Uwîn, mætípæn atíp æpæh itæhæi mamnim,’ kæn okæmæ tæsænæn e nikin kæiu, mahatætə æm e Uhgîn, kæn nat un otol pahrien. ²⁴ O nat u inu, iakatæn kæm itæmat mæmæ okæmæ nakotæfak o nat kit kæn motahatætə mæmæ onækotos pahrien, kæn onæpanotos rafin nat un næmotæfak ron.

²⁵ “E nian nakotætul katæfak, mæto nikitæmat mæsin æh-ikîn tærat mæto-inu suah kit tæmol nat kit tæсахmenæn etæmat, kæn aluin ræhan nolæn rat mæsotalpinæn ræhan nitai tæfagæ. Otol næhlan pæs Uhgîn æpæh e nego e neai in otaluin mafæl ræhatæmat tæfagæ rat min.”†

*?Pah tæmæ Iesu otol
natimnat min æh?*

(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Kæn Iesu ne ræhan netæm tuelef kæmotitælig-pa min æpæh Jerusalem. Kæn Iesu taliwæk mætan æpæh e Nimæ Ræha Uhgîn, kæn pris asol neen, ne iægætun min ræha Lou, ne netæm-iasol ræha netæm Isrel kæmotuwa ron. ²⁸ Kæn katætæpæh mæmæ, “? Æn-tu kæm itimat mæmæ pah tæmegæhan-in ik nakatol natimnat min æh? ?Kæn pah tæmegæhan-in nepætæn æh, Uhgîn o etæmim æm?”

²⁹ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Oekætæpæh-in-pinæ-tu næghatæn kit kæm itæmat, kæn okæmæ nakotuhalpin u, kæn ekæn-ipinæ mæmæ pah tæmegæhan-in nepætæn æh mæmæ ekol natimnat min æh. ³⁰ ?Otæn-tu mæmæ pah tæmæn mæmæ Jon otol baptais e netæmim? ?Uhgîn, o etæmim æm kit?”

³¹ Kæn æmun kintæn-æn kæm ilat min mæmæ, “? Ei, okotæn mæmæ naka? Okæmæ okotæn mæmæ Uhgîn æh-roiu, kæn tæpanæn min mæmæ, kæn tahro kæmæsotahatætæn e Jon. ³² Mæto, okol kæsotænæn mæmæ etæmim æm kit.” Kæmotæn næhlan mæto-inu ilat kæmotægin netæmim itæm kintæn rækis nipahrienæn e Jon mæmæ in ien kit ræha Uhgîn. ³³ Kæn kæmotæn-ipæn kæm Iesu mæmæ, “Itimat ekotæruru.” Mæto Iesu tæmæ, “Kæn io min, okol ekæsæn-iaræpæn kæm itæmat mæmæ pah tæmegæhan-in nepætæn mæmæ ekol natimnat min æh.”

12

*Nimaa næghatæn e netæm kotasum o noa-krep
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)*

¹ Kæn Iesu tæmuæh nimaa næghatæn kit kæm ilat mæmæ, “Suah kit tæmasum-in noa-krep, u nol katol wain e noan. Kæn mol

11:23: Mat 17:20   **11:24:** Mat 7:7   † **11:25:** E kopi oas min tepæt ræha Niutesteman itæm kæmæte e næghatæn Kris aupæn, ves 26 tikæ.   **11:25:** Mat 6:14-15

fenis e kəpiel tuwīn mītalau in, kən mol ikīn kit o nolən nəme naliwək-aliwəkən e noa krep məmə nahuin otaiu kən kol wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilis məmə etəmim otaiu lan matehm wir nasumən o nat megəh mīn ne netəmim. Kən təmegəhan-in-pən nasumən kəm netəmim məmə okotasum lan, kən motoor noa krep, məsīn rəhan, məsīn rəhalat. Kən miet muwīn o naliwəkən ik pīsīn kit.

² “Matuwīn matuwīn, kən nian nol u krep təmol noan kən kīnotəmarəg, etəm-iasol in təmahli-īpa rəhan kit iolwək məmə in otuwīn mehm netəm koatol wək e rəhan nasumən məmə okotəhl noa krep, kən motoor kos-īpən rəha etəm-iasol neen.

³ Məto netəm mīn əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-īpən tītəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.

⁴ “Kən etəm-iasol un tahl-īpa mīn rəhan kit iolwək tuwa, kən kotoh rəhn-kapə motol naulisən kəm in. ⁵ Kən tahl-īpa mīn rəhan kit iolwək tuwa, kən kotohamnu tīmīs. Ilat tēpət kəmotuwa, kən netəm mīn un kotoheain neen, kən motohamnu neen.

⁶ “Kən kitīəh əm əh-ikīn ilau mīn kətuatig, inu netīn keike otəpanahl-īpa. Namnun, təmahli-īpa nətīn, kən nīkin tatəht məmə, ‘Ilat okotəkəike motīsīai-in nətīk.’ ⁷ Məto təmuwīn kən netəm mīn un kotəmə, ‘Inu nətī etəm-iasol itəm otərəmərə e nasumən nian rəhan tata otīmīs. Pəs kotuwīn motohamnu mīn, kən motərəmərə e nasumən rəhan.’ ⁸ Kən kəmotaskəlīm motohamnu, kən motiləs nīpətīn motuwīn motərəkin-pən əpəh ihluə e nasumən.”

⁹ Kən Iesu təmən-īpən kəm ilat məmə, “?Etəm-iasol un otol naka? Otuwīn mohamnu ilat kən mos-īpən mīn nasumən un kəm netəm pīsīn neen.”

¹⁰⁻¹¹ Kən Iesu təmən-īpən kəm ilat məmə, “?Nəmotafīn Naoa Rəha Uhgīn u, o kəp? Tatən məmə, ‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəsotolkeikeən mōtapəs,

in tīnuwa kəpiel keike o nolən nimə.

Iərəmərə təmol nat u,

kən in nat təwir agīn e nīganəmtītat.’ ”

¹² Kən netəm-iasol kotolkeike məmə okotaskəlīm Iesu məto-inu kotəmə tatəghat rat elat. Məto kīnotəgīn nīmanīn netəmim kən motapəs, kagīm.

?Tətuatīp o nətouən takīs kəm Sīsā, o kəp?

(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ Farīsī mīn neen ne netəmim neen e patī rəha Kīg Herot Antipas, rəhalat mīn netəm-iasol komotahl-īpən ilat məmə okotuwa keiūə e Iesu pəs təme atīp e rəhan nəghatən.

¹⁴ Kəmotuwa ron kən motən-īpən kəm in məmə, “Iəgətun,

ekotitun māmā ik etām atuatiḗp kēn māsəginən, māsaulis-inən netəmim, ne netəm-iasol ne, matən nīpahrienən matəgətun netəmim e suatiḗp rəha Uhgīn. ?Ən-tu māmā tətuaḗtiḗp māmā ekotətou-pən takis kām Sisa, kapman asol rəha netəm Rom, o kəp? ?Oekotəkəike motətou-pən, o kəp?”

¹⁵ Məto Iesu tinitun əm māmā kotən əm e nōhlilat məto nīkilat tol pīsīn, kēn māmā, “?Tahro nakotəmā onəkotol māmā ekəme e rəhak nəghatən? Otos-tu mənī kit motuwa-tu pəs ekehm.”

¹⁶ Kēn kəmotos kit motuwa, kēn təmətapəh olat māmā, “?Narmi pah u, kēn nərgi pah u e mənī u?” Məto kotəmā, “Sisa.”

¹⁷ Kēn Iesu tāmā, “Natimnat rəha Sisa, okos-ipən kām Sisa. Məto natimnat rəha Uhgīn okos-ipən kām Uhgīn.” Kēn narmilat təmiwīg məto-inu təmuhalpīn wir rəhalat nəghatən.

?Tahro etəmim timis kən məmegəh mīn?

(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Kēn Satusi mīn neen kəmotuwa o Iesu. E rəhalat nətəligən, netəmim kotimis məsotəmegəh mīnən. Kəmoatalkut o nolən māmā rəhalat nətəligən in tətuaḗtiḗp, kēn tol nəhlan, kəmotən kām Iesu māmā, ¹⁹ “Iəgətun, Moses təməte rəkis lou kit u tāmā, ‘Okəmā suah kit otimis, kēn mapəs rəhan pətan, kēn məsialəsən netilau kit ne, kēn pian otəkəike mit nəutahlimis un, kēn mialəs netilau kit un, kēn suakəku un otos nəme rəhan tata asol əpəh tīnimis rəkis.’

²⁰ “Kēn netəmim sepīn ilat pialat mīn. Etəm təmaupən maiir təmit pətan kit kēn məsialəsən netilau kit u, kēn timis. ²¹ Kēn itəm tuarisig tit nəutahlimis un, kēn məsialəsən netilau kit ne un, kēn timis mīn. Kēn pialau itəm tatuarisig-in ilau tol əm nat kitəh. ²² Matuwīn, matuwīn kēn netəm mīn un sepīn ilat pialat mīn kəmotit pətan un motuwīn kēn ilat rafin mīnotimis, kēn məsotiləsən nətilat kit ne. Kēn pətan apon tīnimis mīn. ²³ ? Kēn o nian netəmim okotəmegəh mīn e rəhalat nīmīsən, kēn pətan əh rəha pah, u ilat rafin sepīn kəmoatit?”

²⁴ Məto Iesu tāmā, “Itəmat nəmotəluē. ?Nəkotitun māmā nəmotəhrəluē? Məto-inu itəmat nəkotəruru Naoa Rəha Uhgīn, kēn moatəruru mīn nəsanənən rəha Uhgīn. ²⁵ Nian netəm kəmotimis okotəmegəh mīn, ilat okotahmen e nagelo mīn əpəh e neai, kēn məsotit mīnən pətan, ne məsotətəu-pən mīnən iərman. ²⁶ Kēn oekəgətun itəmat e etəmim tatəmegəh mīn e rəhan nīmīsən. Okəmā naka itəmat nəkəsotafinən əh nəghatən əh kəməte-pən e naoa rəha Moses, tatən nammusən rəha Moses nian nig kit nigəm təmatus. Kēn e nian əh, Uhgīn təmən-ipən kām Moses māmā, ‘Roiu əh, io Uhgīn rəha Epraham, ne Uhgīn rəha Aisak, ne Uhgīn rəha Jekop.’ ²⁷ In Uhgīn

rəha netəm kotəmegəh, sənəmə rəha netəm kəmotimis kitiəh. Itəmat nəmotəluə pahrien.”

*?Lou naka un in tepət
e lou mīn?*

(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ Kən iəgətun kit rəha Lou təmatəpələh matəto ilat kotəghat, kən Iesu tatuhalpīn wīr nəghatən rəha Satusi mīn. Kən tuwa o Iesu matətapəh ron məmə, “?Lou ahro u in ilis pik kən məwīr məmə okotətəu-pən?”

²⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Lou u in ilis pik u okotətəu-pən təmə, ‘!Otətəlig wīr-tu itəmat netəm Isrel! Ughin u in rəhatat Iərəməərə, in əmun in Ughin. ³⁰ Onakolkeike Ughin u in rəham Iərəməərə e nīkim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nətəligən rafin rəham, ne nəsanənən rafin rəham.’ ³¹ Kən lou itəm tatuarisig-in itəm əh təmə, ‘Onakolkeike ik mīn neen tahmen-pən əm məmə natolkeike atip ik.’ Lou kit tikə mīn taprəkis-in lou mil əh.”

³² Kən iəgətun əh rəha Lou təmə, “Iəgətun, rəham nəghatən tətuatip. Nəmən pahrien məmə Iərəməərə əmun in Ughin. Ughin kit mīn tikə. ³³ Kən okotolkeike Ughin e nīkitat rafin, ne nətəligən rafin rəhatat, ne nəsanənən rafin rəhatat, kən motolkeike kitat mīn neen məmə kotolkeike atip kitat mīn. Təwīr pik məmə okotətəu-pən lou mil əh taprəkis-in nuwaan atipən nat megəh ne sakrifais mīn rafin itəm Lou tatən.”

³⁴ Kən Iesu təmehm məmə rəhan nəghatən tenatig pik, kən tən-ipən ron məmə, “Ik nīnuwa iuəhkīr o nərəmərəən rəha Ughin.” Kən ilat rafin kīnotəgin nətapəh-in mīnən nəghatən ron.

*Mesaea sənəmə mipi Tefit əm, mətə rəhan
mīn etəm-iasol*

(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Nian Iesu təmatəgətun netəmim əpəh e Nīmə Rəha Ughin, kən matətapəh-in nəghatən kit kəm ilat məmə, “?Tahro iəgətun mīn rəha Lou kotəmə Mesaea u in mipi Tefit? ³⁶ Narmīn Rəha Ughin təmos-ipən nenatigən kəm Tefit məmə otən məmə, ‘Ughin təmən-ipən kəm rəhak Iərəməərə məmə, Əpələh u e rəhk-matip, ikin rəha nəsanənən ne nisaiiən, mətəarus-pən oekos-iəhau rəham tikimīr mīn məlīn-pən ilat əpəh ləhau e nelkəm.’ ³⁷ Tefit atip təmən məmə Mesaea in rəhan Iərəməərə. ? Kən okəmə mipi Tefit atip əm, kən tahro matol rəhan Iərəməərə?” Kən netəm mīn un kəmotətəlig-in Iesu kəmotagien pik o rəhan nəghatən.

Netamim okoatato wir ilat o iagatun min raha Lou
(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

³⁸ Nian Iesu tamatagatun ilat kan mamə, “Oatato wir itamat o iagatun min raha Lou itam kotolkeike nuwinan e kot afaməh motaliwək e suatip, kan netamim koatos-ipən nisiiian kam ilat. ³⁹ Kan motolkeike mamə okotəpələh aupən e nimə raha nuəfiminən. Kan e nian raha lafet, ilat koatolkeike mamə okotuwın kəpələh-pən aupən ikin raha nisiiian. ⁴⁰ Kan motakləh-in nimə min raha nəutahlimis min, kan moteiuə əm katəfak kaifaməh mamə okotol pəs netamim kotisiai-in ilat, məto okəpanol nalpınən kam ilat taprəkis.”

Məni raha nəutahlimis
(Luk 21:1-4)

⁴¹ Kan Iesu tamatəpələh əpəh e Nimə Raha Uhgın iuəhkır o pokis katəraikin-pən məni ikin matehm netamim tepət kotəraikin-pən məni rəhalat. Kan netəm rəhalat nautə tepət kotəraikin-pən məni asol min. ⁴² Kan nəutahlimis kit ian-rat təmaii-pən məni əkəku kəiu əm.* ⁴³ Kan Iesu təmaun-in rəhan min netamim kotuwa kan mamə, “Iatən-ipinə kam itamat mamə nəutahlimis əh ian-rat pahrien, məto in təməraikin-pən məni asol taprəkis-in rəha netamim min rafin. ⁴⁴ Ilat kəmotəraikin-pən rəhalat məni, məto tepət min əpəh latuənu. Məto nəutahlimis u itəm in ian-rat pahrien, in təmos-ipən rafin məni rəhan o nos-nəmtinən nigın nagwənən, kan tikə min əh-ikin.”

13

Iesu təmə Nimə Raha Uhgın otisas
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Nian Iesu tamatiet e Nimə Raha Uhgın, kan rəhan kit netəm tuelef təmən-ipən ron mamə, “!Iəgatun, əplan-tu kəpiel asol min ne nimə min, kotəwir!”*

² Kan məto Iesu təmə, “Itamat nakoatehm natimnat min əh, məto nian otatuwa itəm netamim okotohalkin-ohalkin kəpiel min rəha nimə min əh, inəh kəpiel kit otəsətulən əh-ikin tatətul ikin roiu.”

Nahməən asol otuwa
(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Uarisig lan, Iesu təmuwın matəpələh əpəh e Nitot Raha Nig U Olif ikin kitun nəplanən Nimə Raha Uhgın entənipən-pən. Kan Jemes, Jon, Pita ne Antru kəmotuwa ron ilat pisin əm.

⁴ Kan moatətapəh ron mamə, “?Ən-tu mamə natimnat min əh

* **12:42:** Məni u tahmen-pən e tuente fatu. **12:43:** 2 Kor 8:12 * **13:1:** E Nimə Raha Uhgın, kəmol nimə min e kəpiel asol min. Neen rəhalat kotəfigəm tahmen e foti-faif-tausan kilo. **13:2:** Luk 19:44

okotuwa nəghan? ? Kən nəmtətin ahro u otol pəs ekotitun məmə tınol nian ətuatip əh-roiu rəha natimnat min əh?”

⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onakoatəto wir itəmat o netəmim, məsotegəhan-inən məmə koteiuə-in itəmat.

⁶ Kən məto netəmim tepət okəpanotuwa e nərgək, kit otən məmə in Mesaea, kit otən məmə in, kən moteiuə-in netəmim tepət.

⁷ “Kən okəmə nakotəto məmə netəmim neen koatəmou əpəh iuəhkir otəmat, kən motəto min məmə neen min əpəh isəu kotoh min ilat min, məto niganməpitəmat otəsasiəpən. Natimnat min əh okotaupən motuwa pahrien, məto sənəmə namnun nian əh tınatuwa. ⁸ Nitən asol min okotəluagin, kən kantri min okotoh min ilat min, kən namig asol otəpanol ikin min rafin, kən nəumis asol otus netəmim, məto natimnat min əh nətuounən əm rəha nahməən itəm otəpanuwa, kotahmen əm e pətan itəm təmol nərpın, kən mətuoun matəto nahməən məmə otəsuwəhən temək.

⁹ “Onakoatəto wir itəmat. Okiləs itəmat kan nakotətul e niganəmti kaonsel, kən okoh itəmat əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən min, kən onəkotətul aupən e netəm-iasol rəha kapman ne kig min məto-inu rəhak min u netəmim itəmat. Kən onəkotən-iarəp Namnusən Təwir kəm ilat. ¹⁰ Məto okaupən kən-iarəp Namnusən Təwir kəm netəmim ikin min rafin un, kən namnun nian təpanuwa.

¹¹ “Okəmə okotuwa motiləs itəmat kətan məmə onəkotətul e kaonsel, kən nikitəmat təsəht pikən məmə onəkotən naka. E nian ətuatip əh, onəkotən-iarəp əm nəghatən u Uhgın otosipinə kəm itəmat, məto-inu nəghatən u onəkotən, sənəmə rəhatəmat nəghatən, məto rəha Narmın Rəha Uhgın otosipinə.

¹² “Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatip min kəm rəhalat tikimir min məmə okotohamnu ilat, kən tata min okotol mihin min kəm nenətilat ətuatip min, kən nisualkələh okotətul motol nolən ahmen min əm kəm rəhalat tata min ne mama min məmə okotohamnu ilat. ¹³ Netəmim rafin okotətəhau itəmat o nərgək. Məto etəm otətul əskasik mətoarus-pən natimnat min un okotol namnun, kən Uhgın otosmegəh.”

Nahməən asol əpəh Jerusalem

(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ “Nian əh, onəkotəplan ‘nat itəm Uhgın tatətəhau, kən matol Nimə Rəha Uhgın tamkimik.’ (Etəm tətəfin nəghatən u, in otəkəike megəs-in mitun nipətin.) Kən e nian əh, netəm Jutia okotəkəike motaiu moatatig əpəh e nitot min. ¹⁵ Etəm tətameg ihluə e rəhan nimə, kən okol təsuwin minən e nipəg noa nimə

məmik rəhan natimnat. Otaiu əm magim. ¹⁶ Okəmə etəm otitasum, kən okol təsuwin minən latuənu o rəhan nıməhan məmik. Otaiu əm magim.

¹⁷ “!Kəsi! Nahməən asol o nıpitan itəm kəmotol nərpilat ne nıpitan kotapinahin nisualkələh. E nian əh okotos pik nahməən. ¹⁸ Otəfak əsanən kəm Uhgın məmə natimnat min əh okəsotuwamən e nian rəha nətəpən, inəh nian rəha nalip ne nuhuən ne, ¹⁹ mətə-inu e nian əh, nahməən asol kəməsehmən kit ne kol mihin nəhlan e nian Uhgın təmətuoun mol natimnat mətəarus-pa u-roiu ne. Kən okəsehm minən nahməən asol kit tol min-nəhlan. ²⁰ Mətə Uhgın təmətətip əkuəkir nian əh. Okəmə təməsətətipən, kən suah kit okol təməsəmegəhən. In təmətətip rəkis nian əh o rəhan min netəmim itəm tınəmitəpun rəkis ilat məmə rəhan min.

²¹ “E nian əh, okəmə suah kit otən məmə, ‘!Əplan-tu Mesaea əpə!’ o ‘!Əplan-tu in əpəh!’ mətə onakəsotahətətən lan. ²² Onakəsotahətətən lan mətə-inu, Mesaea eiüə neen, ne ien eiüə min, ilat okotuwa motol nat pispis min, motol nat netəmim kotaut ron moteiüə əm. Ilat okotalkut məmə okəmə kotitun nolən, kən okotiuw-rəkis netəm min u itəm Uhgın tınəmitəpun rəkis ilat. ²³ !O natimnat min əh, oatəto! Enaupən rəkis minən-iarəp rafin natimnat min əh kəm itəmat.”

Nian rəha Neti Etəmim otuwa
(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ “Kən e nian nahməən asol əh otikə,
‘kən mit otəpis,
kən məwig otəsasiəən,

²⁵ kən məhau min e neai okotisas
kən natimnat asol min ikin e neai okotəloal.’

²⁶ Kən netəmim okotəplan io Neti Etəmim oekuwa e napuə e rəhak nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəhak itəm otasiəgəpin rafin io.† ²⁷ Kən e nian əh, oekahl-ipən nagelo min rəhak kotuwın motəmik netəm min u Uhgın təmitəpun ilat motuwa, kargətəin əm ilat kitəh. Nagelo min okotuwın e nitən min rafin ağin e nətueintən məmə okotəmik ilat.

Kəruru nian itəm
Neti Etəmim otuwa lan
(Mat 24:32-36; Luk 21:29-33)

²⁸ “Nikitəmat otəkəike matəht nig u fik. Nian ətuatip itəm nelmin min kinotətuoun katəwiə, kən nimalin min kinoatərgət, itəmat nəkotitun məmə nian əh inəh itəm nakotasum lan rəhatəmat. ²⁹ Kən e nolən ahmen min əm, nian nakotehm məmə natimnat min u kinoatuwa, kən nəkotitun

13:15: Luk 17:31   **13:17:** Luk 23:29   **13:19:** Dan 12:1; Nol Əpən 7:14

13:22: Nol Əpən 13:13   **13:25:** Aes 13:10; 34:4; Joel 2:10   † **13:26:** Afin-tu Dan 7:13   **13:26:** Nol Əpən 1:7   **13:27:** Mat 13:41

əm məmə otəsuwəhən ekuwa mīn roiu agin. ³⁰ Iatən pahrien kəm itəmat məmə netəmim itəm kotatig u-roiu, okol kəsotimīs rafinən mətoarus natimnat mīn əh okotuwa kol nīpahrienən lan. ³¹ Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən mīn rəhak okol kəsotikəən. ³² Suah kit təsītunən nian o aua ətuatip rəha natimnat mīn əh. Nagelo mīn əpəh e neai kotəruru, kən io mīn Neti Etəmim ekəruru. Məto Tata Uhgīn əm in titun nian ətuatip əh.

Itəmat onakoatəto wīr itəmat
(Mat 24:42-44)

³³ “Onakoatəto wīr itəmat moataiir, məto-inu itəmat nəkotəruru nian əh rəhak oekuwa lan məmə otuwa nəghan. ³⁴ Otahmen e etəm-iasol kit tatuwīn məmə otaliwək əpəh ik pīspīs kit, kən məlin rəhan mīn iolwək məmə okotehm rəhan natimnat, kən mos-ipən rəhalat mīn wək kitiah kitiah. Kən mən-ipən kəm itəm e nafilua məmə otitaiir.

³⁵ “Kən itəmat onəkotaiir məto-inu itəmat nəkotəruru nian iərəmə rəha nīmə un otuwa lan. Kəruru məmə otuwa ehnaipən, o lapīn, o fetukai tīnatərikrik, o mīt tīnatər. ³⁶ Kəruru, okəmə naka otuwa ueiuəhai əm. !Təsəwīrən məmə nakotapīl nian in otuwa! ³⁷ !Məto nəghatən un itəm ekatən-ipinə kəm itəmat, ekatən mīn kəm netəmim mīn rafin məmə okotaiir!”

14

Netəm-iasol kəmoteam-in suatip o Iesu məmə okotoh
(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Nian kəiu əm əh-ikīn kəpanol lafet mil lan rəha Nuhagego-inən ne Pret u is Tikə Lan. Kən pris asol mīn, ne iəgətun mīn rəha Lou kəmoteam-in suatip o Iesu məmə okotiləs anion motohamnu. ² Kən kotəmə okəsotolən e nian rəha lafet məto-inu kətah nīmanin netəmim okotəmou okəmə kotītun məmə kəmotohamnu Iesu.

Pətan kit təmau rəhn-kapə Iesu e senta
(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)

³ Kən Iesu təmətatiɡ əpəh Petani ima Saimon u leprosi təmatol aupən. Nian təmətagwən, kən pətan kit təmos senta kit təmər e pətəl u kəmōl e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən məmə alapasta. Senta u, nəmīəwīn təwīr, kən nəmtin tiəkis, kəmōl e noki nato, nig kit. Kən pətan əh təməht-irəkis, mau rəhn-kapə Iesu e senta əh. ⁴ Kən netəmim neen kəmotəpələh əh-ikīn, neməha təmol ilat, kən moatən-ipən kəm ilat mīn məmə, “?Tahro matərəkīn senta? ⁵ !Okol tapol-salīm-in tapos

məni asol tahmen e tri-hanrit tenarius,* mitun nos-ipənən kəm ian-rat mīn!” Kən moatəhai moatəhai.

⁶ Məto Iesu təmə, “!Otapəs-ta! ?Nakotəhai o naka? In təmol nat wīr kəm io. ⁷ Nian mīn rafin itəmat ian-rat mīn nəkotatig, kən okəmə nakotolkeike, nəkotitun nol-wīrən kəm ilat, məto io ekisatigən nian rafin kitat mīn itəmat. ⁸ Pətan u təmol nat u in titun. Təmau nipətik məmə otol əpen-əpenə o nian okəpanitənim io. ⁹ Ekətən pahrien kəm itəmat məmə, ikin mīn rafin okəpanamnus-iarəp Namnusən Təwīr, kən kəpanamnus mīn nat u pətan u təmol məmə okəsaluinən.”

*Jutas təmən məmə
otegəhan-in Iesu*

(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Kən Jutas Iskariot in e netəm tuelef rəha Iesu, təmuwīn mehm pris asol mīn məmə otegəhan-in-pən Iesu kəm ilat. ¹¹ Nian kəmotəto rəhan nəghatən, kən kəmotagien ron, motəmə okəpanotos-ipən məni kit kəm in. Kən Jutas təmatəsaḡin əm nian wīr məmə otuwa kən otegəhan-in Iesu lan kəm ilat.

Nol əpen-əpenən o lafet rəha Nuhagego-inən

(Mat 26:17-19; Luk 22:7-13)

¹² Nian tinuwa o nolən lafet rəha Pret U Is Tikə Lan, kən kīnatətuoun nolən lafet, kən nolən rəhalat katoh neti sipsip o lafet rəha Nuhagego-inən. E nian əh, netəmim mīn rəha Iesu kəmotuwa ron motəmə, “?Nakolkeike məmə ekotuwin hiə motol əpen-əpenə ikin məmə onəkol lafet ikin rəha Nuhagego-inən?”

¹³ Kən Iesu təmahl-ipən rəhan kəiu etəmim mil məmə, “Onakian əh taon muəplan suah kit tatəhun pətəl asol kit təmətu-pən nəhau lan, kən nakuətəu-pən. ¹⁴ Əpəh e nimə itəm tatuwin-pən ikin, kən nakuətapəh o etəm-iasol rəha nimə un məmə, “?Iəgətun təmə noan u in hiə məmə itimat in ne rəhan mīn netəmim ekotagwən ikin e lafet rəha Nuhagego-inən?” ¹⁵ Kən in otəgətun noan asol u in ilis aḡin kīnəməlīn wīr rəkis natimnat ikin. Onakian əm mioal nigitat ikin nagwənən.”

¹⁶ Kən kəmian taon muəplan natimnat tahmen-pən əm məmə inu Iesu təmən mihin ne. Kən ilau kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

Iesu təmən-iarəp məmə Jutas otegəhan-in-pən in

(Mat 26:20-25; Luk 22:14, 21-23;

Jon 13:21-30)

¹⁷ Tīnehnaipən, Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotuwa, ¹⁸ motagwən e tepīl. Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ekətən

* **14:5:** Roiu, tri-hanrit tenarius tahmen e tri-hanrit-taosan vatu. **14:7:** Dut 15:11 **14:8:** Jon 19:40 **14:12:** Eks 12:6

pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit u ikin-u roiu kotagwən kələh kitat min, otegəhan-in-pən io kəm rəhak min tikimr.”

¹⁹ Kən rəhan min netənim nīkilat təməpou agin, kən moatətapəh kitiah kitiah ron məmə, “?Ei, Iərəmərə, pah u? ? Io?”

²⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat əm kit u netəm tuelef u koateer-pən pīret e pesin kitiah moatun. ²¹ Kən io Neti Etənim oekəike mīmīs məmə inu Naoa Rəha Uhgīn təmən mihin ne, mətō kəsi o suah əh kəut kəsua itəm otegəhan-in-pən io Neti Etənim. !Təməwir əm məmə in təməsair-pəmən!”

Iesu ne kəmotagwən e lafet rəha Nuhagego-inən

(Mat 26:26-30; Luk 22:15-20;

1 Kor 11:23-25)

²² E nian kəmoatagwən, Iesu təmos pīret məfak mən tagkiu ron kəm Uhgīn, kən məmkas mos-ipən kəm ilat məmə, “Otos, inu nīpətik.” ²³ Matig mos min kap wain məfak mən tagkiu ron kəm Uhgīn, mos-ipən kəm ilat, kən ilat rafin kəmotənim-pən lan. ²⁴ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Inu nītak itəm tatol məmə nənīəkīsən rəha nasituən in tatətul matəmegəh. Nītak u okəhtəg o netənim tepət məmə otafəl rəkīs rəhalat təfagə rat min. ²⁵ Ekātən pahrien kəm itəmat məmə oekəsənim minən wain u mətōarus-pən oepənənim min ikin Uhgīn otərəməərə ikin.” ²⁶ Kən motan napuən, uarisig kəpanotiet motuwīn əpəh Nītot Rəha Nīg U Olif.

Iesu təmən-iarəp məmə

Pita otəpanən məmə in

təruru Iesu

(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34;

Jon 13:36-38)

²⁷ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat rafin un onəpanotagim-tənin io mətō-inu, Naoa Rəha Uhgīn tinəmən rəkīs mihin aupən məmə Uhgīn otəpanoh etənim rəha nehman sipsip min, kən sipsip min okotaiu kitiah kitiah. ²⁸ Mətō o nian oekəmegəh min, ekaupən-in itəmat muwīn əpəh Kalili.”

²⁹ Mətō Pita təmə, “Nat ənpapin ilat rafin okotagim-tənin ik, mətō io əm un okol ekəsagim-təninən ik.”

³⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Iatən pahrien kəm ik məmə o lapin huə, nian mənīg otəsimmənən əh mau kəiu, kən ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.”

³¹ Mətō Pita təmən əskasik məmə, “Nat ənpapin ekəkəike mīmīs kilau min ik, okol ekəsənən məmə ekəruru ik.” Kən rəhan rafin netənim kotən min tahmen e Pita.

*Iesu tæmuwin matæfak
æpæh Ketsemani*

(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Kæn lapin kæmotuwîn æpæh kæmahwinu ikin kit, nærgin u Ketsemani, kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Otæpælæh u ikin-u, pæs ekuwin mæfak.”

³³ Kæn mit Pita, Jemes ne Jon motuwîn, kæn nîkin tinatahmæ pik, kæn tinæto tærat agin. ³⁴ Kæn mæmæ, “Nîkik titahmæ pik, kæn iuæhkîr ekimis lan. Atæhalæpælæh u ikin-u matæhalaiir.”

³⁵ Kæn muwin mæsin min meiuaiu morin e nisip matæfak mæmæ, “Okæmæ suatip kit min æh-ikin, pæs nian æfigæm u otæsuwamæn ron io.” ³⁶ Kæn matæfak mæmæ, “Apa,” (u nipætin tæmæ ræhak tata), “ik nækitun nolæn natimnat min rafin. Awe, os-irækis nahmææn min u itæm okæpanotuwa. Mæto æsolæn ræhak nætæligæn, mæto ol nat naka itæm ik æm nakolkeike.”

³⁷ Kæn mitælig-pa mæto ræhan etæmim milæhal kinæhlapil. Kæn tæn-ipæn kæm Pita mæmæ, “? Saimon, nakatapil, o? ? Tahro næsaiiræn-tu aua kitiæh æm?” ³⁸ Kæn mæn-ipæn kæm ilæhal mæmæ, “Onakæhlaiir mæthælæfak matæhalehm wir mæmæ onakæshaluwînæn e nelmi ios-ipæn-os-ipæn. Nîkitæmæhal tolkeike, mæto nipætætæmæhal tæpou.”

³⁹ Kæn tæmapæs min ilæhal, mitælig-pæn min matæfak matæn æm nat kitiæh. ⁴⁰ Kæn mitælig-pa min, mæto kinæhlapil min, minæhalærwuru naiiræn, kæn minæhalærwuru min mæmæ okæhalæn-ipæn naka kæm in.

⁴¹ Tæmuwin min kæn mitælig-pa mau kisil, mæto kætæhlapil, kæn tæmæn-ipæn kæm ilæhal mæmæ, “? Nakatæhalapil æh mæthlameg? !Nahmen! Nian tinuwa mæmæ io Neti Etæmim okegæhan-in-pæn io e nelmi netæm nol tæfagæ rat. ⁴² !Halætul-ta, kotuwîn! ðhalæplan, etæmim u tategæhan-in-pæn io, in tatuwa.”

*Tikimir min ræha Iesu kæmotaskælim in
(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53;*

Jon 18:3-12)

⁴³ Iesu tæmatahghat æh, kæn Jutas in e netæm tuelef ræhan min titaupæn-in nimanin netæmim. Neen kotæmik naip ræha næluaginæn, ne kæsou-æsou motuwa. Netæm min un, pris asol min, ne iægætun min ræha Lou, ne netæm-iasol ræha netæm Isrel kæmotahl-ipa ilat. ⁴⁴ Suah un tategæhan-in Iesu kæm ilat tinæmæn rækis kæm ilat mæmæ, “Suah æh oekætulim-pæn lan u, nækotitun æm mæmæ suah æh in æh. !Nakotaskælim motos motuwîn motaskælim wir!”

⁴⁵ Kæn æmun Jutas tæmuwa iuæhkîr o Iesu, kæn mæn mæmæ, “Iægætun,” kæn mætulim-pæn lan. ⁴⁶ Kæn netæm min æh

kəmotuwa motaskəlīm tiəkis. ⁴⁷ Məto ilat kit rəha Iesu təmatətul iuəhkīr olat təmew rəhan naip e nəmeen mətatip rəkis matəlgi slef kit lan rəha pris asol aḡin.

⁴⁸ Kən Iesu təmə, “? Tahro nakotəmīk naip asol rəha nəluaginən ne kəsou-əsou motuwa məmə onəkotiləs io? ? Nikitəmat təht məmə io emit netəmim muwin kotəluagin o kapman, o kəm-naka io iohamnu itəm kit? ⁴⁹ Nian mīn rafin kitat mīn itəmat əpəh e Nīmə Rəha Uhgīn ekatəgətun netəmim ikin. ?Kən nakotahro məsotaskəlīmən io? Məto nat Naoa Rəha Uhgīn təmən, otəkəike muwa mol nīpahrienən lan.”

⁵⁰ Kən rəhan mīn rafin netəmim kīnotapəs in, kən motaḡim-tənin. ⁵¹ Kən etəm aluə kit itəm təməlkəhau-in nīməhan kit, matuarisig-in Iesu, kən netəmim neen kəmotiləs, kiləs-arəpən lan, ⁵² kən rəhn nīməhan tikis, taiu piəpiə əm magim.

Iesu təmatul e nīganəmti kaonsel mīn

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵³ Kən titalugin əh, kəmos Iesu motuwīn əpəh ima pris asol aḡin u katuəfīmīn rafin pris asol mīn, ne iəgətun mīn rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel ikin. ⁵⁴ Kən Pita tan təlig-təlig muarisig-in ilat muwin əpəh latuənu ima pris asol aḡin ikin. Kən təmuwin əpəh e iat matəpələh ilat mopael mīn rəha pris asol aḡin moatəto nīgəm. ⁵⁵ Kən pris asol mīn ne netəmim rafin rəha kaonsel kəmoategəs-in nīpəgnəmtin mīn neen e Iesu məmə okotohamnu ron. Məto kəsotehmən kit ne. ⁵⁶ Kən netəmim tepət kəmotēiuə e Iesu, məto rəhalat nəghatən tətaiu pišin-pišin.

⁵⁷ Kən neen kotətul moteiuə lan məmə, ⁵⁸ “Emotəto təmən məmə otərəkin Nīmə Rəha Uhgīn u netəmim əm kəmotol e nelmilat, məto e nian tatol kisil lan, təpaniləkin mīn nitain u kəsolan e nelmitəm.” ⁵⁹ Kəmotən nəhlan məto ilat mīn, rəhalat nəghatən tətaiu pišin-pišin.

⁶⁰ Kən pris asol aḡin təmatul aupən-in ilat kən mən-ipən kəm Iesu məmə, “?Tahro nə səghatən? ?Tahro e nəghatən mīn əh itəm koatən-iarəp tatiləs pikən ik?”

⁶¹ Məto Iesu təpnapin əm mə səghatən, kən pris asol aḡin apon təmən-ipən mīn məmə, “?Tahro? ?Ik Mesaea u Neti Etəm katənwiwi?”

⁶² Kən Iesu təmə, “!Əwəh, io u! Onəpanotehm io Neti Etəmim ekatəpələh e rəhn matip Uhgīn u nahgin tepət, kən panotehm mīn io e napuə e neai ekatuwa.”

⁶³ Kən pris asol aḡin tearəsin rəhan natimnat məto-inu nikin təmərat o nəghatən rəha Iesu, kən məmə, “Okəsotegəs-mīnən suah kit məmə otən mīn nat kit lan. ⁶⁴ !Nīnəmotəto

rækis tatəghat rat e Uhgín! ?Nakotahrətəlig? ?Okotahro suah u?” Kən ilat rafin kəmotən məmə otəkəike mímis.

⁶⁵ Kən kəmotol mīlə e Iesu, kən neen kəmotagəh lan, neen kotəlis nīganəmtin motoh kən motəmə, “!Ei, ik ien rəha Uhgín! !Ən-tu məmə pah u təməh ik!” Kən mopael mīn rəha pris asol agin kəmotem.

*Pita təmən məmə
in təruru Iesu
(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62;
Jon 18:15-27)*

⁶⁶ Kən Pita təmətan əh əpəh ləhau e iat. Kən slef pətan kit rəha pris asol agin təmuwa. ⁶⁷ Kən məplan tatəto nīgəm, kən təmīsīlu wīr məmə, “Ik mīn itəmlau Iesu etəm Nasaret nəmatuan.”

⁶⁸ Məto Pita təmən-iamnin, kən məmə, “!əkəruru nat un nakatən,” kən muwīn matətul əpəh e ket rəha iat. Kən mənīg kit təmīmnən.

⁶⁹ Kən pətan un təməhm mīn ikīn əh, kən mən-īpən kəm netəm kotətul əh-ikīn məmə, “Suah u in ilat kit.” ⁷⁰ Məto Pita təmən-iamnin mīn.

Kən təsuwəhən, netəm kotətul əh-ikīn kəmotən-īpən mīn kəm in məmə, “Nīpahrienən, ik mīn ilat kit məto-inu ekotītun məmə ik etəm Kalili.”

⁷¹ Məto tīnətuoun maun-in nəratən mīn koatīsī-pən o Uhgín moatuwa ron okəmə teiuə. Kən təmos noanawīl məmə, “! Iəkəruru suah əh nakotəghat-in!”

⁷² Kən roiu agin-əh mīn mənīg tīnīmnən mīn, kən nīkin tīnəht nəghatən rəha Iesu məmə təmən minū lan məmə, “Mənīg otəsīmnənən əh mau kəiu, kən ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.” Kən Pita tīnəto tərət kən mətasək.

15

*Iesu təmətul e
nīganəmti Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5;
Jon 18:28-38)*

¹ Kən laulaugin agin pris asol mīn, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne iəgətun mīn rəha Lou, ne netəmim mīn rafin rəha kaonsel kəmotuəfīmīn ilat mīn, kən moatələhəu nəghatən kit məmə okotohamnu Iesu. Kəmotən-īpən kəm netəmim neen məmə okotəlis Iesu kən motit motuwīn motəhlman-pən e nelmī Pailat, u kapman asol rəhalat. ² Kən Pailat təmətapəh ron məmə, “?Ik kīg rəha netəm Isrel?” Kən məto Iesu təmə, “Ik nəmən mīhin.”

³ Kæn pris asol min kæmotæn-iaræp nolæn tepæt lan. ⁴ Kæn Pailat tæmætæpæh ron mæmæ, “? Tahro nakəsuhalpînæn? ? Næmæto kæmotæn nîpægnæmtin tepæt lam?”

⁵ Mæto Iesu tæsəghat minæn, tæmæpnæpîn æm, kæn Pailat narmîn tæmiwig ron.

Pailat tæmæn mæmæ Iesu otækæike mimis

(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25;

Jon 18:39—19:16)

⁶ E nup min rafin, nian katol lafet lan ræha Nuhagego-inæn, nolæn ræha kapman u Pailat mæmæ in otahl-iaræp suah æpnæpîn æm kit e kalapus, suah kit itæm netæm Isrel kæmoatæn. ⁷ Kæn suah kit u, nærgin u Parapas, tətætig e kalapus ilat in min neen, mæto-inu kæmotohamnu etæmim e nian kæmatæmou o kapman. ⁸ Kæn nîmanin netæmim kæmotuwa o Pailat motæn-ipæn kæm in mæmæ otol æm nat kitiæh tahmen-pæn e itæm tatol nian min, mahl-iaræp suah kit e kalapus.

⁹ Kæn Pailat tæmætæpæh olat mæmæ, “? Nakotolkeike mæmæ ekahl-iaræp kig ræha netæm Isrel?” ¹⁰ Tæmæn næhlan mæto-inu in tinitun rækis mæmæ pris asol min kæmotos-ipæn Iesu e nelmin mæto-inu kotetæhak.

¹¹ Mæto pris asol min kæmotækæike kæm nîmanin netæmim mæmæ okotæuhlin nætæligæn ræhalat. Kæn ilat kæmotætæpæh o Pailat mæmæ otahl-iaræp Parapas, mæto sænæmæ Iesu. ¹² Kæn Pailat tæmætæpæh olat mæmæ, “? Mæto ekahro e suah u itæmat næmotæmæ in kig ræha netæm Isrel?”

¹³ Kæn kæmotagæt æfæmæh mæmæ, “! Okæht-ipæn e nig kæmæluau!”

¹⁴ Kæn Pailat tæmætæpæh min olat mæmæ, “? Nolæn tærat naka u suah u tæmol?” Mæto kæmotagæt æfæmæh min mæmæ, “! Okæht-ipæn e nig kæmæluau!”

¹⁵ Kæn Pailat tæmolkeike mæmæ otol nikilat, kæn mahl-iaræp Parapas, kæn mæhlman-pæn Iesu e nelmi ræhan mopael min mæmæ okotalis motætu-pær e nig kæmæluau.

Mopael min kæmoatol

milæ e Iesu

(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)

¹⁶ Kæn mopael min ræha Pailat kotilæs Iesu motuwîn æpæh imæ e nimæ asol ræha kapman, katæn mæmæ Praetorium. Kæn kæmotaun-in rafin mopael min kotuwa kitælau lan. ¹⁷ Kæn motuwîn-in-pæn kot asiæ tahmen æm e kot ræha kig, kæn motuarin-uarin nol itæm tol nihlæn-nihlæn motol hat lan itæm tahmen e hat ræha kig, kæn motæfauin-pæn kæm in. ¹⁸ Kæn motol milæ lan motæmæ, “Itæmat ekotos-ipînæ nisiiæn kæm ik, kig ræha netæm Isrel.” ¹⁹ Kæn motoh ræhn-kapæ e noanig, motagæh

lan, motisin nulilat mämə koatos-ipən nisialian eiuən kəm in.
 20 Nian kəmotahkul rəkis lan, kən motapeg rəkis kot asiə un,
 kən motuwın-in-pən əh rəhan natimnat, kən motit motuwın
 mämə okotəht-ipən e nig kəməluau.

*Kəməht-ipən Iesu e
 nig kəməluau*

*(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43;
 Jon 19:17-27)*

21 E suatip, kəmotehm suah kit etəm Saerin, nərgin u Sai-
 mon. In tata rəha Aleksanta ne Rufas. Tatuwin Jerusalem,
 kən moatəkəike kəm in mämə otıləs nig kəluau. 22 Kən kəmotit
 Iesu motuwın əpəh ikin kit katən mämə, Kolkota, u nıpətin
 təmə Louipil-uipil. 23 Kən kəmosos-ipən wain u kəmol pıləh-
 pıləh ilau mərisin u mir mämə otənim pəs təsətoən nahməən e
 nıpətin, məto tapəs nənimən.

24 Kən kəmotıləs Iesu motuwın motəht-ipən e nig kəməluau.
 Kən motoor rəhan natimnat moturin tais ron mämə pah otos.
 25 Kəmətu-pər Iesu e nig kəməluau e nain kilok laulaugin,
 26 kən motəte-rəkis nıpəgnəmtin u kəmotehm lan mämə, IN KIG
 RƏHA NETƏM ISREL, kən motəht-ipən nəghatən un e rəhan nig
 kəməluau. 27 Kən etəmim kəiu itəm kətuəluagin o kapman
 mətioh netəmim, kəmətu-pər ilau e nig kəluau, kit e nikalın
 matip, kit e nikalın mol.*

29 Kən netəmim itəm kotaliwək e suatip, moatanu-anu
 rəhn-kapəlat kəm in moatol milə lan motəmə, “Ei, ik nəməən
 mämə onakərəkın Nimə Rəha Uhgın kən nian tatol kisil lan
 u, nəpaniləkin min in pisin. 30 Eiuaiu-tu e nig kəməluau un,
 mosmegəh atip-tu lam.”

31 Pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotol əm nat
 kitəh motalah-əmnu motəmə, “Təmasitu e netəmim tepət,
 məto okol təsasitu atipən lan. 32 Təwir pəs kitat kotehm-tu
 Mesaea u, kig rəha netəm Isrel, oteiuaiu e nig kəməluau pəs ki-
 tat koatəplan motahatətə lan.” Kən etəmim mil u katəhaləkul
 iləhal Iesu kınatuən min nəghatən rat lan.

Iesu tinimis
*(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49;
 Jon 19:28-30)*

33 Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, napinəpən
 təmeiuaiu mirəfin nat. 34 Kən e tri kilok Iesu təmagət əfəməh
 mämə, “!Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?” Nıpətin rəhan nəghatən
 təmə, “!Uhgın rəhak, Uhgın rəhak! ?Tahro nakatapəs io?”

15:21: Rom 16:13   15:24: Sam 22:18   * 15:27: E kopi oas min tepət rəha
 Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, ves 28 tikə.   15:29: Sam 22:7;
 109:25; Mak 14:58   15:34: Sam 22:1

³⁵ Netāmim neen kəmoatətul əh-ikin kəməsotəto wīrən nəghatən un, kəmotən məmə, “Haləto-tu. Tətaun-in Elaija.”

³⁶ Kən ilat kit təmaiu muwīn miuw-pən wain u tagin e nat kit tame-ame tahmen e katən, maru-pər e nuwig tuwīn o Iesu məmə otənim. Kən məmə, “Pəs-tu kotehm-tu məmə Elaija otuwa miləs-iahau, o kəp.”

³⁷ Məto Iesu təmagət əfəmäh min, kən rəhan namegən tiet.

³⁸ Kən əpəh e Nimə Rəha Uhgīn, niməhan itəm tatəkulosig-in İkin Tasim Agin İkin, təməhap məsin kəiu əpəh ilis mətoaruspa əpəh ləhau. ³⁹ Kən etəm-iasol rəha mopael min itəm təmatətul e nīkali Iesu, təməhm məmə təmimis min-nulan, kən in təmən məmə, “!Nīpahrienən, suah u in Neti Uhgīn pahrien!”

⁴⁰ Nīpitan neen kəmoatətul isəu motasıpa moatehm. İlat neen u Meri Maktala, ne iahunin iti Jemes əkəku ne Joses, ne Salome. ⁴¹ İləhal kəmatəhalətəu-pən Iesu nian təmətatig Kalili, mətəhləsitu lan. İlat nīpitan tēpət kəmotər kan əpəh Jerusalem ilat Iesu.

Josep təməhluaig-in Iesu

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56;

Jon 19:38-42)

⁴² Kən nian əh Iesu təmimis lan, in nian rəha nol əpen-əpenən natimnat rəha Sapat, kən olawigin nian rəha Sapat, kəsolən wək lan. Tinehnaipən, ⁴³ Josep in etəm Aramatia tinuwa. In etəmim kit rəha kaonsel itəm katisiai-in. In nīkin təməht pik nərəmərən rəha Uhgīn. Kən təməsəginən muwīn ima Pailat ikin matətapəh-in nīpəti Iesu. ⁴⁴ Nian Pailat təməto məmə Iesu tinimis rəkis, kən təməut maun-in etəm-iasol rəha mopael min matətapəh ron məmə, “?Katən pahrien məmə Iesu tinimis rəkis?”

⁴⁵ Məto etəm-iasol rəha mopael min təmə, “Nīpahrienən, tinimis rəkis.” Pailat təməto nəghatən un kən megəhan-in-pən nīpəti Iesu kəm Josep. ⁴⁶ Kən Josep təmuwīn mos-nəmtin niməhan ruən kit muwa miləs-iahau Iesu e nig kəməluau malpin lan, miləs muwīn mələhəu-pən e nīpəg kəpiel u kīnəmel rəkis məmə okol suwit ikin. Kən məsəpəlpəlin-pən kəpiel asol kit mahtosig-in-pən nīpəg kəpiel un lan. ⁴⁷ Kən Meri Maktala ne iahunin iti Joses, ilau kəmuəplan ikin-u kəmələhəu-pən Iesu ikin.

16

Iesu tinəmegəh

e rəhan nimisən

(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12;

Jon 20:1-10)

¹ Nian rəha Sapat tinuwa minuwın rəkis, kən Meri Maktala ne iahunin iti Jemes, ne Salome kəməhalos-nəmtin nat pien-pien min u nəmiəwilat təwir məmə okəhalol-pən e nıpəti Iesu. ² Lauaugın agin mit tinatər e Sante, pətan miləhal un kəmatəhaluwın e suwit. ³ Nian kəmatəhaluwın e suatıp kən mətəhalən kəm iləhal min məmə, “?Karmə pah otasitu etəhal mahuin rəkis kəpiel asol əpəh e nıpəg kəpiel?” ⁴ Məto-inu kəpiel əh kəpiel asol. Məto nian kəməhaluwa iuəhkir, məhalətag-pən məhaləplan kinahuin rəkis kəpiel.

⁵ Kəməhaluwın imə e nıpəg kəpiel məhaləplan etəm alua kit tatəpələh e rahləhal-matıp, tatuwin e kot əfəməh ruən kit, kən iləhal kəmahlaut pik ron. ⁶ Kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Səhaləgin pikən. Natəhaleam-in Iesu etəm Nasaret, etəm kəmətu-pər e nig kəməluau, məto in tikə u ikin-u roiu. In tinəmegəh rəkis e rəhan nımisən. Halehm-tu nəmeen u kəmələhəu-pən ikin. ⁷ Kən roiu onakəhaluwın məhalən-ipən kəm rəhan min netəmim məsəhalapəsən Pita, məmə in otaupən matuwın Kalili, kən onəkotuarisig-in motuwın motehm əh-ikin məmə inu tinəmən rəkis mihin ne kəm itəmat.”

⁸ Kəmahlaiu məhaliet e suwit məhlagım, məto-inu kinəhaləgin pik matəhlesiəp. Kən məhaluwın məsəhalənən nat kit ne kəm netəmim məto-inu kinəhaləgin pik.

[Nəghatən rəha Mak təmol namnun ikin-u kən netəm pişin kotilpin ves 9 mətoarus-pən ves 20]

*Iesu təmiet-pa
o Meri Maktala
(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)*

⁹ Nian Iesu təməmegəh min e Sante laulaugin agin, kən maupən miet-pa o Meri Maktala, aupən təməhg-iarəp narmin rat sepın lan. ¹⁰ Kən Meri təmuwin mən-ipən kəm rəhan min netəmim itəm kəmotan ilat min ilat aupən, məto nikilat titəhmə pik kən motasək. ¹¹ Məto nian kəmotəto məmə Iesu tinəmegəh rəkis e rəhan nımisən, kən miet-pa o pətan əh, məto ilat kəməsotənən nıpahrienən lan.

*Iesu təmiet-pa o rəhan etəmim mil kəiu
(Luk 24:13-35)*

¹² Uarisig, Iesu təmiet-pa o etəmim mil kəiu kəmiəsipən Jerusalem mətian e suatıp, məto e nian əh nıpətin təmol pişin. ¹³ Kən ilau kəmiatəlig min mian muən-ipən kəm ilau min neen, məto ilat kəməsotən minən nıpahrienən elau.

*Iesu tāmiet-pa o
rəhan netəm lepīn*

(*Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Wək 1:6-8*)

¹⁴ Kən uarisig, Iesu tāmiet-pa min o rəhan netəm lepīn nian kəmotagwən matəhai ilat məmə, “Itəmat nakəsotahatətəən lak, rəhatəmat-kapə tiəkis pik.” Təməhai ilat məto-inu kəsotahatətəən e netəm kəmotehm məmə tinəmegəh rəkis e rəhan nīmīsən.

¹⁵ Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwīn motən-iarəp Nam-nusən Təwīr kəm netəmim min e nītən min rafin. ¹⁶ Etəm otəto Namnusən Təwīr tahatətə lan kən mol baptais, Uhgīn otosmegəh. Məto etəm təsahatətəən lan, Uhgīn otol nalpīnən asol kəm in. ¹⁷ Kən netəm okotahatətə lak, Uhgīn otol ilat kotol nat pispīs min. Okotəhg-iarəp narmin rat tepət e nərgək, kən motəghat e nəghatən ik pīsīn pīsīn min. ¹⁸ Ilat kotitun naskəlīmən sinek u tatus itəm, motitun nənimən nat kətakonə lan, məto okol təsərəkīnən ilat. Ilat motitun nələhəu-pənən nelmīlat e netəm kotīmīs kotəmegəh.”

*Iesu tinər matuwīn e neai
(Luk 24:50-53; Wək 1:9-11)*

¹⁹ Kən nian Iərəməərə Iesu tinəghat rəkis kəm rəhan min netəmim, kən Uhgīn tinos minuwīn e neai, kən in tatəpələh e nīkali Uhgīn matip, ikin rəha nəsanənən ne nīsiāiən. ²⁰ Kən rəhan min netəmim kəmotiet motuwīn motamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh ikin min rafin. Kən Iərəməərə tətəsitu elat matol nəmtətīn tepət. Kən nəmtətīn min əh koatol nəfigəmən məmə rəhalat nəghatən in nīpahriənən.

Luk Namnusən Təwir Rəha Iesu Kristo Itəm Luk Təmäte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Luk

?Pah təmäte naoa u? Luk təmäte naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha Iesu, mətə in fren wir kit rəha Pol, kən təmaliwək tepət ilau Pol. In sənəmə etəm Isrel, in Iaihlua əm kit, mətə in iəfak kit. In tokita kit itəm təmöl wir sikul. In təməplan wir natimnat itəm kəmotiet e nəmegəhən rəha Iesu. In təmäte naoa mil u: Namnusən Təwir Itəm Luk Təmäte, ne Wək Mın Rəha Aposol Mın.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte naoa u tatuwin kəm rəhan kit fren, nərgin u Teofilas. Nipəti nərig u məmə, “Etəmim itəm tolkeike Uhgın.” Luk təmäte naoa u tatuwin o suah u, mətə in titun məmə Iaihlua mın tepət okotafın.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Netəmim tepət, nikilat təht məmə Luk təmätatig Rom o Sisaria nian təmäte naoa u. E nian əh, namnusən tepət e Iesu təmätəlau.

?Təmäte naoa u o naka? Luk tolkeike məmə otəte namsu kit itəm tətuatip məhag-əhag wir e nəmegəhən rəha Iesu. Kən in təməghat ilat netəm kəmotaliwək ilat Iesu moatəplan wək rəhan. Nian təmətə rəkis rəhalat nəghatən, kən Luk təmäte naoa u. In tolkeike məmə otəgətun məmə Iesu in etəm pahrien kit, mətə in təməsölən nolən rat kit. Kən in Uhgın, kən in Iosmegəh.

¹ Teofilas, ik etəm-iasol katisiai-in ik.

Netəmim tepət kəmotalkut pik məmə okotəte rəkis ətuatip namnusən rəha natimnat mın itəm Uhgın təmöl ilugın itimat.

² Kəmotəte rəkis natimnat itəm netəmim neen kəmotən, netəm mın əh kəmotatig e nian rəha nətuounən rəha natimnat mın əh, kən ilat kəmotehm ətuatip e niganəmtilat natimnat mın əh, kən moatən-iarəp. ³ Kən io emitəp wir nəghatən mın lan məmə ekıtun wir natimnat mın əh e nətuounən rəhan, kən roiu rəhak nətəligən məmə təwir io mın ekəte rəkis ətuatip natimnat rafın mın əh məmə onakatafın. Ekəte ətuatip natimnat itəm kəmotəupən, kən natimnat itəm kəmotuarisig. ⁴ Ekolkeike məmə ekən natimnat mın əh kəm ik məmə nəkitun ətuatip nipahrienən rəha namnusən itəm kəmən rəkis.

Nagelo təməghat-in naiirən rəha Jon Baptais

⁵ E nian rəha suah kit, nərgin u Herot Asol, kig rəha Jutia, inəh pris kit nərgin u Sekaraea. In kit e pris mın kətaun-in ilat məmə, Pris mın rəha Apia, u təmisi-pən e noanol rəha

pris u Aron aupən ikin. Rəhan pətaguihl, nərgin u Elisapet, kən in min təmisi-pən e noanol rəha pris u Eron. ⁶ Kən ilau kuətuatip e niganəmti Uhgın, kən e nian rafin katuətəu-pən wir nolən rəha Lou ne nəghatən min rəhan, kən məsuərəkinən kit. ⁷ Məto nətilau tikə məto-inu Elisapet, in təmseməkən mətoahgin minipitaguıhl, kən ilau kərən kinuaguıhl.

⁸ Kən nian ətuatip tinuwa məmə, Pris min rəha Apia okotuwin e Nimə Rəha Uhgın motol rəhalat wək. Kən Sekaraea, in min təmuwin mol wək rəha Uhgın. ⁹ E nolən rəha pris min, ilat koatəra kin kəpiel əkəku min kotahmen-pən e taes məmə okotegəs-in məmə otəgətun pah otol wək e Nimə Rəha Uhgın məmə otuwaan nat pien-pien itəm tatuwin kəm Uhgın. E nolən əh təməgətun Sekaraea. ¹⁰ Kən e nian itəm təmuwin imə matuwaan nat pien-pien, nimanin netəmim tətət koatətul ihluə katəfak.

¹¹ Kən nagelo kit rəha Uhgın tiet-arəpa ron matətul əh e rəhan matip ikin, itəm katuwaan nat pien-pien min ikin. ¹² Kən nian Sekaraea təməplan, kən narmın təmiwig mətasiəp minəruru əfəməh nat, kən nəginən təmərıoah e nıkin. ¹³ Məto nagelo təmən-ipən məmə, “Sekaraea, əsəginən, məto-inu Uhgın tinəto rəham nəfakən. Kən rəham pətaguihl Elisapet otıləs nətin kit iərman. Kən onakəkəike maun-in nərgin məmə Jon. ¹⁴ Kən onakəto təwir kən magien, kən netəmim tətət okotagien o naiirən rəhan, ¹⁵ məto-inu in otuwa etəm-iasol e niganəmti İərəmərə. Kən in otəsənimən wain ne nənimən əskasik min. Kən Narmın Rəha Uhgın otərıoah e nəmegəhən rəhan, nian otətətig əh e nərpi rəhan mama, matuwin əm nulan nian rafin. ¹⁶ Kən in otiuw-pa netəm Isrel tətət kotitəlig-pa o İərəmərə, Uhgın rəhalat. ¹⁷ Kən in otətaupən-in İərəmərə e narmın ne nəsanənən rəha Elaija məmə in otəuhlin nətəligən rəha tata min koatitəlig-pən min o rəhalat nisualkələh min, kən in otəuhlin min netəm koatəht nəwia Uhgın okotuwa min e nenatigən rəha netəm kotətuatip. E nolən əh, in otol nəpen-əpenən o nəmegəhən rəha netəmim o nuwamən rəha İərəmərə.”

¹⁸ Kən Sekaraea təmən-ipən kəm nagelo məmə, “?Oekahro min-nulan mitun məmə nat u otuwa mol nıpahrienən? Məto-inu io enaguıhl rəkis, kən rəhak pətan tinipitaguıhl min.”

¹⁹ Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, “İo, nərgək u Kəpriəl, kən io iatətul e niganəmti Uhgın e nian rafin. Kən in təmahl-ipa io məmə ekuwa məghat kəm ik, kən mən-pinə namnusən təwir u. ²⁰ !Ətəlig-in-tu! Naməm oteko kən

onakəsagətən mətəarus-pa nakehm nīpəti nəghatən u, mətə-inu nəməsənən nīpahrienən e rəhak nəghatən. In otuwa mol nīpahrienən e nian ətuatip rəhan.”

²¹ Kən e nian əh, netəmim kəmoatəsahgin Sekarəea, kəmoatətəlig-in məmə tahro tīnan tīnuwəh-pīk nəhlan e Nīmə Rəha Uhgīn. ²² Kən nian in təmuwa ihluə, mətə tīnəruru nəghatən, kən ilat kīnotitun məmə in təmehm nat kit tahmen e napilaiirən. In təmasgəwīn-asgəwīn əm e nelmīn kəm ilat, məsagətən mətə-inu namən təmeko.

²³ Nian rəhan wək rəha pris e Nīmə Rəha Uhgīn tīnol namnun, kən in təmītəlig-pən latuənu. ²⁴ Kən təsuwəhən, rəhan pətəguīhl tīnəpəs məwīg e suakəku. Kən e məwīg faif, pətəguīhl u in təmatəhluaig əm latuənu, ²⁵ kən in təmən məmə, “Inu wək əm rəha Iərəməərə. Aupən ikin, nətik tikə kən etaulis. Mətə roiu əh, Uhgīn təmol təwīr ron io, kən nīkin tagien məmə ekiləs nətik, kən io esaulis mīnən e nīganəmti netəmim.”

Nagelo təmən-iarəp məmə Iesu otair

²⁶ Nian Elisapet tīnəpək-əpək mīnos məwīg sikis, Uhgīn təmah-l-īpən rəhan nagelo, nərgīn u Kapriel, məmə in otuwīn e nītən Kalili e taon kit, nərgīn u Nasaret. ²⁷ In təmos nəghatən kit matuwīn rəha pətan kit itəm iərman təsuwīnən əh mehm, mətə kīnən rəkīs məmə okos rəhan kətīm kan mə rəha suah kit, nərgīn u Josep. In mīpī Kig Tefit rat. Kən pətan əh, nərgīn u Meri. ²⁸ Kən nagelo təmuwīn met-arəpən, kən mən kəm in məmə, “Təwīr, Meri. Uhgīn təmələhəu rəhan nəwīrən kəm ik, kən mətətig itəmlau mīn.”

²⁹ Mətə Meri tīnatəruru əfəməh nəghatən əh, kən nīkin tīnatəht pīk məmə nīpəti nəghatən əh tahro. ³⁰ Kən nagelo təmən-īpən kəm in məmə, “Əsəginən, Meri, mətə-inu Uhgīn təmītəpun məmə in otawte-in rəhan nəwīrən kəm ik. ³¹ Kən inəh, ik onakəpəs-in məwīg e nətīm kit, kən mīləs iərman. Kən onəkəun-in nərgīn məmə Iesu. ³² In otuwa etəm-iasol kən etəm kəike, kən okaun-in məmə Nəti Uhgīn Ilis Agīn. Kən Iərəməərə Uhgīn otol in tuwa Kig, tahmen-pən əm e tīpīn rat Tefit. ³³ Kən in otərəməərə e noanol mīn rafīn itəm koatīsi-pən e Jekop, kən rəhan nərərəməərən otatīg līlīn matuwīn matuwīn namnun tikə.”

³⁴ Kən Meri təmən-īpən kəm nagelo məmə, “?Oekahro mīn-nulan mīləs suakəku kit okəmə esətəu-pənən əh iərman?” ³⁵ Kən nagelo təmən-īpən kəm in məmə, “Narmīn Rəha Uhgīn otuwa matīg lam, kən nəsanənən rəha Uhgīn Ilis Agīn otəfətāin ik. Kən inəh, suakəku onəkīləs, okaun-in məmə in təmīsi-pən o Uhgīn, kən in Nəti Uhgīn. ³⁶ Kən iatən kəm ik məmə ik kit

Elisapet tinəpək-əpək rəkis in nətın kit iərman, nat əpnapın in tinipətaguihl rəkis. Kəmatən lan məmə pətaguihl itəm təseməkən, məto roiu əh tinəpəs məwig sikis rəkis e nətın. ³⁷ Natımnat mın u tatətəu-pən nəghatən rəha Uhgın məmə, ‘Uhgın titun nolən natımnat rafın, kən nat kit təsiəkisən ron.’ ” ³⁸ Kən Meri təməni-ipən məmə, “Əwəh, io pətan iolwək əm rəha İərəmərə. Pəs in otol kəm io nat naka itəm ik nınən rəkis.” Kən nagelo təmapəs in, kən matuwın.

Meri təmaliwək matuwın məmə otətag Elisapet

³⁹ Uarisig lan təsuwəhən, Meri təmıet iman ikın maliwək uəhai əm matuwın əpəh ikın e nıtot mın e taon kit rəha nıtən Jutia məmə otətag in kit Elisapet, ⁴⁰ kən in təmuwın latuənu rəha Sekarəea, muwın imə matən təwır kəm Elisapet. ⁴¹ Kən e nıan Elisapet təməto nəghatən rəha Meri, suakəku un itəm tətətig əpəh e nərpın təməut, kən Narmın Rəha Uhgın təmə e niki Elisapet. ⁴² Kən təmagət əfəməh məmə, “!Uhgın təmol təwır kəm ik taprəkis-in nıpıtan mın rafın, kən in otol təwır kəm suakəku itəm onəkıləs! ⁴³ Ekısıtunən məmə o naka Uhgın təmol təwır kəm io mın-nulan məmə mama rəha İərəmərə rəhak təmuwa mətag io. ⁴⁴ İatən nəhlan məto-inu e nıan emətəto rəham nəghatən, kən suakəku un itəm tətətig əpəh e nərpık təmagien məut. ⁴⁵ Kən Uhgın otol təwır kəm ik məto-inu nəməni nıpahrienən e nəghatən itəm İərəmərə təməghat-in lam.”

Napuan rəha Meri

⁴⁶ Kən Meri təməni məmə,
 “E nəmegəhən rafın rəhak, iatənwiwi İərəmərə,
⁴⁷ kən nıkık tətəgien pık o Uhgın İosmegəh rəhak,
⁴⁸ məto-inu io pətan iolwək əm rəhan itəm io nat əpnapın əm,
 məto nıkın tatəht io.
 Kən roiu ne matuwın, netəmim rafın okotən məmə Uhgın
 təmol təwır kəm io;
⁴⁹ məto-inu Uhgın u nəsanənən rəhan in iahgın,
 in təmol nat pıspıs mın təwır pık agın kəm io,
 kən nərgın in tasım.
⁵⁰ Kən in tətəsəkıtun netəm mın u itəm koatısıai-in in, inu
 netəm rəha noanol mın əupən ikın mətoarus-pa itəm
 rəha noanol mın kəsotaiirən əh.
⁵¹ In təmol nat pıspıs mın e nəsanənən e nelmın.
 In təməhl-ıarəp netəm kotalısıt e nətəlıgən rəhalat.
⁵² In təmos-ıəhau iərəmərə mın e rəhalat nərəmərəən,
 kən in təmıləs-ıpər netəm mın u rəhalat nətəlıgən teıuıau.

53 Netəm itəm nəumis tatus ilat, in tətəgwən ilat e nagwənən itəm təwīr, kən netəm rəhalat nautə tepət, in tətahl-iarəp ilat kən nat tikə e nelmilat.

54 Uhgīn təmasitu e noanol mīn rəha Isrel u rəhan iolwək mīn, kən təməsaluīnən məmə otasəkitun 55 Epraham ne rəhan mīn noanol, matuwīn matuwīn namnun tikə.”

56 Kən Meri tətətig ilau Elisapet mətəarus-pən məwig kisil, kən in təmitəlig-pən mīn əpəh iman ikīn.

Naiirən rəha Jon Baptais

57 Kən nian ətuatip rəha Elisapet tinuwa məmə otemək lan, kən təmiləs nətin iərman. 58 Kən netəmim itəm kotətig iuəhkīr ron ne rəhan mīn noanol, kəmotəto namnusən əh məmə Iərəmərə təmasəkitun mol təwīr pik kəm in nəhlan, kən ilat kəmotuwa motol kitiah ilat mīn məmə okotəgien kələh.

59 Nian suakəku əh tinos nian ilat eit, kən ilat kəmotuwa məmə okotəhg-ipən. Kən iuəhkīr kotaun-in nərgīn məmə iahuni rəhan tata Sekarəea, 60 mətə rəhan mama tən məmə, “Kəpə. Okaun-in nərgīn u məmə Jon.” 61 Kən ilat kəmotən kəm in məmə, “?Təhro? Rəham kit noanol tikə itəm kotaun-in nərgīn əh Jon.” 62 Kən kəmoatəghat e noanelmilat moatətapəh o Sekarəea məmə in tolkeike məmə otaun-in-pən nərgīn məmə pah. 63 Kən in təmətapəh o nat kit məmə in otəte rəkis nat kit lan, kən təməte-pən məmə, “Nərgīn u Jon.” Nian kəmotəhm, narmilat təmiwig pik ron.

64 Kən e nian əm əh, namən tinəg-ətuatip, kən tinatəghat matənwiwi Uhgīn. 65 Kən ilat rafin itəm kotətig iuəhkīr kəmotəgin. Kən netəmim kəmotəghat-in natimnat mīn əh titəlau ikīn mīn rafin e narit mīn nitən Jutia. 66 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto namnusən əh, kən kəmoatətəlig-in əm, kəmoatətapəh məmə, “?Suakəku əh, otuwa etəmim naka?” Kəmoatən min-nulan mətə-inu kəmotəplan əm məmə nəsanənən rəha Iərəmərə tətətig lan.

Sekarəea təmən-iarəp nəghatən itəm Uhgīn təmos-ipən kəm in

67 Kən Narmin Rəha Uhgīn təmər e niki Sekarəea, tata rəha Jon, kən in təmən-iarəp nəghatən itəm Uhgīn təmos-ipən kəm in. Kən təmən min-nulan məmə,

68 “Pəs kotənwiwi Iərəmərə, u Uhgīn rəha netəm Isrel, mətə-inu in təmuwa məmə otasitu e rəhan mīn netəmim, kən təməmki-rəkis ilat e nelmi tikimīr mīn rəhalat.

69 In təmiləs-ipər iosmegəh təsanən itəm otosmegəh kitat, in təmisi-pən e noanol rəha iolwək rəhan Tefit.

70 Kən in tahmen-pən əm e nəghatən u itəm Uhgın tinəmən rəkis kəm kitat e nəghatən rəha ien mın rəhan aupən.
 71 In tinəmən-iəkis rəkis məmə otosmegəh kitat o tikimır mın rəhatat ne netəmim rafin itəm kotetəhau kitat.
 72 In təmiləs-ipər iosmegəh əh məmə otasəkitun pipi rat mın rəhatat,
 kən təsaluinən rəhan nəghatən itəm in atıp təmən e rəhan nəniəkisən rəha nasituən,
 73 inu nəniəkisən itəm təmən kəm pipi rat Epraham.
 74 In təmiləs-ipər iosmegəh əh məmə otosmegəh kitat,
 kən mıləs-irəkis kitat e nelmi tikimır mın rəhatat,
 məmə nian mın rafin e nəmegəhən rəhatat,
 kitat kotitun nol wəkən rəhan e niganəmti Uhgın, kən məsotəginən,
 75 kən kitat okotasim, kən nəmegəhən rəhatat otətutıp e nian mın rafin.
 76 “Kən ik, nətik, okaun-in ik məmə ien rəha Uhgın Ilis Agın, məto-inu ik onakaupən-in İerəmərə məmə onəköl əpen-əpenə e rəhan suatıp.
 77 Ik onakən-iarəp kəm rəhan mın netəmim məmə Uhgın otosmegəh ilat nian in otafəl rəkis rəhalat təfagə rat mın.
 78 In otol məto-inu, in tətəsəkitun kitat matol təwir kəm kitat. E nasəkitunən rəhan, Kristo otuwa otat tahmen-pən e mitgar təmər e neai,
 79 mətasiəgəpin kitat netəm koatatig e napinəpən ne əpəh ikin nımisən tatoh itəm ikin,
 kən matit wir nelkitat e suatıp rəha nəməlinuən.”

80 Kən suakəku təmatepət e nıpətın, kən narmin rəhan təsanən. Kən nian rafin in tətətig əpəh ikin taruən-aruən ikin mətəsağın nian rəhan otuwa itəm otətuoun wək lan e niganəmti netəm Isrel.

2

Naiirən rəha İesu (Mat 1:18-25)

1 E nian mın əh, suah kit etəm Rom, nərgin u Sisa Okastas, in tətərəməərə nıtən mın rafin rəha Rom. In təmələhəu lou kit tətətig məmə okafin rafin netəmim itəm koatatig rafin əh-ikin.
 2 Inu nafinən netəmim itəm kəmaupən kol, kən Kuarinias in kapman rəha Siria. 3 Kən o nəghatən əh rəha nafinən, netəmim rafin kotəkəike moatitəlig-pən iməlat mın ikin itəm kəmotaiir ikin məmə okafin ilat, kən kəte rəkis nərgilat e naoa rəha kapman. 4 Kən Josep ne Meri kəmiaiet e nıtən Kalili e taon kit, nərgin u Nasaret, mian əpəh nıtən Jutia e taon kit, nərgin

u Petlehem, imə Kig Tefit aupən. Ilau kəmian ikin əh mətə-inu Josep in mipi Tefit rat.

⁵ Ilau Meri katian məmə okos nərgilau. Kinagətosig-in rəkis Meri məmə in otəpanətəu-pən Josep, kən Meri in tinəpək-əpək-in rəkis suakəku kit. ⁶ Nian ilau əpəh Petlehem, kən nian rəha Meri tinuwa məmə otemək-in nətın. ⁷ Kən suakəku itəm in təmaupən maiir, in iərman. Kən təmalpin e niməhan, mələhəu-pən e pokis kit itəm katələhəu-pən kras u nat megəh min kotagwən-pən ikin. Təmol min-nəhlan mətə-inu nimə tikə məmə okuapil ikin, kən ilau kətuapil əm əh e nimə rəha nat megəh min.

Iolwək e sipsip min ne nagelo min

⁸ Kən e nikali Petlehem, iolwək e sipsip min koatehm wir rəhalat sipsip min lapin. ⁹ Kən nagelo kit rəha Iərəmərə təmiet-arəpa olat, kən nəhag-əhagən asol rəha Iərəmərə təmasiəgəpin ilat, kən kəmotəgin pik. ¹⁰ Mətə nagelo təmən kəm ilat məmə, “Əsotəginən, mətə-inu io iatuwa məmə ekos-ipinə namnusən təwir kəm itəmat itəm otol niki netəmim kotagien pik, kən namnusən u in rəha netəmim rafin. ¹¹ Əpəh e taon rəha Kig Tefit, suakəku kit təmaiir-pa u-roiu. In Iosmegəh, kən in Kristo itəm Uhgın təmən aupən məmə otahl-ipa otəmat, kən in Iərəmərə. ¹² Inu nəmtətin rəhatəmat: onəkotehm suakəku kəmalpin e niməhan, kən kələhəu-pən e pokis kətagwən-pən nat megəh min ikin.”

¹³ Kən roiu agin-əh min, nagelo min tepət kəmotiet-arəpa moatətul ilat min, moatənwiwi Uhgın, moatən məmə,

¹⁴ “Katənwiwi Uhgın əpəh ilis ilis agin-əh e neai.

Kən əpəh ləhau e nətueintən u, netəmim itəm niki Uhgın tətəgien olat, ilat okotətig e nəməlinuən.”

Iolwək e sipsip min kəmotuwın motehm Iesu

¹⁵ Nian nagelo min kəmotapəs iolwək e sipsip min motitəlig-pən əpəh e nego e neai, kən iolwək e sipsip min kəmotən kəm ilat min məmə, “Pəs kotuwın Petlehem motehm-tu nat əh itəm Iərəmərə təmən kəm kitat.”

¹⁶ Kəmotəruməhlin uəhai əm motuwın motehm Meri ne Josep ne suakəku itəm kəmuələhəu-pən e pokis itəm kətagwən-pən nat megəh min ikin. ¹⁷ Nian kəmotuwın motehm rəkis suakəku u, kən kəmotamnus-iarəp nəghatən rəha suakəku u itəm kəmotos o nagelo. ¹⁸ Kən netəmim rafin itəm kəmotəto nəghatən əh rəha iolwək e sipsip min, ilat kəmotaut, narmilat təmiwig pik ron. ¹⁹ Mətə Meri təmatos əm e nikin natimnat min u rafin, matətəlig-in e nian min. ²⁰ Kən iolwək e sipsip min kəmoatitəlig, moatiləs-ipər nərgi Uhgın moatənwiwi in o

natimnat rafin itəm kəmotəto kən motehm, tahmen-pən əm e inu nagelo təmən-ipən mihin kəm ilat.

Kəmaun-in nərgi Iesu.

²¹ Nian suakəku u tinos nian eit itəm təmaiir lan, kən kəhg-ipən in tatətəu-pən Lou rəhalat, kən kaun-in nərgin məmə Iesu, nərgin u itəm nagelo təmən-ipən kəm Meri aupən ikin, nian in təməsəpək-əpək-inən əh.

Josep ne Meri kəmialəs Iesu mian e Nimə Rəha Uhgın

²² Nian suakəku kit tətaiir, rəhan mama ne tata okuəike mioal sakrifais rəha naruətuəhən tatətəu-pən Lou rəha Moses. Kən inəh, tīnuwa ətuatip e nian rəha Josep ne Meri məmə okioal nəhlan. Kən kialəs suakəku un mian əpəh Jerusalem məmə okioas-ipən kəm Iərəmərə. ²³ Inu tatətəu-pən əsas Lou rəha Iərəmərə itəm təmən məmə, “Suakəku iərman min itəm kaupən katiləs ilat, okəkəike katos-ipən ilat kəm Uhgın məmə rəhan.”

²⁴ Kən ilau kəmian Jerusalem o nat kit min, məmə ilau okioas mak kəiu o iouen kəiu, kən mohamnu matioas-ipən kəm Uhgın o naruətuəhən, tahmen-pən əm e Lou rəha Iərəmərə tatən mihin.

Simeon təmehm Iesu

²⁵ Kən inəh etəmim kit tətətig əh Jerusalem, nərgin u Simeon. Rəhan nəmegəhən in tətətip wir, kən nian rafin tatətəu-pən nəghatən rəha Uhgın. Kən in tətəsahgin nuwamən rəha Kristo itəm otuwa mosmegəh netəm Isrel lan. Kən Narmin Rəha Uhgın təmuwa mərioah e nikin. ²⁶ Narmin Rəha Uhgın tinən rəkis kəm in məmə otəşimisən mətoarus in otehm Kristo itəm Iərəmərə təmən məmə in otahl-ipa. ²⁷ Kən Narmin Rəha Uhgın təməuhlin nikin məmə in otuwın e Nimə Rəha Uhgın. Kən Josep ne Meri kəmialəs suakəku u Iesu mian e Nimə Rəha Uhgın məmə ilau okioal natimnat rafin itəm Lou tatən. ²⁸ Kən Simeon təməplan Iesu, kən təmiləs məgəfəlin, kən matənwiwi Uhgın, mən-ipən məmə,

²⁹ “Iərəmərə, nəmol rafin rəham nəghatən o nəniəkisən kəm io, iolwək əm rəham.

Kən roiu, egəhan-in io məmə ekimis-ta e nəməlinuən,

³⁰ məto-inu enəplan e niganəmtək suakəku u itəm otosmegəh netəmim.

³¹ Ik nəmol əpen-əpenə məmə in Iosmegəh, kən netəmim rafin okotəplan.

³² In otuwa nəhag-əhagən, kən otəgətun rəham suatip kəm Iaihlə min,

kən netəmim okotiləs-ipər rəham min netəm Isrel o Iosmegəh əh.”

³³ Kən tata ne mama rəha suakəku u, narmilau təmiwig o nəghatən min itəm Simeon təmən lan. ³⁴ Kən Simeon təməfak məmə nəwirən rəha Uhgın otuwın olau. Kən in təmən kəm Meri itəm in mama rəha suakəku məmə, “Onakatehm, Uhgın təmitəpun məmə suakəku u otol məmə netəmim tepət əpəh Isrel okoteiuaiu motorin, kən tepət min okotər. Kən in otuwa nəmtətin kit itəm netəmim tepət okotəghat rat lan məmə, ³⁵ netəmim okotəplan nətəligən min e niki netəmim tepət. Kən ik Meri, niki otitəgit tahmen e suah kit təmaru nikim e naip asol.”

Ana təmehm Iesu

³⁶ Kən pətaguihl kit əh-ikin tətətig, nərgin u Ana, kən in ien kit. In nəti Fanuel, etəmim kit itəm təmişi-pən e noanol rəha Aser aupən ikin. Pətaguihl əh, rəhan nup tepət. Nian təmatətəm-aluə əm, kən mətəu-pən rəhan iaguihl. Kən ilau kəmuan o nup sepın əm, kən rəhan iaguihl təmimis. ³⁷ Kən pətan u tətətətig əm nulan mətəarus-pa nian əh in tinuwa pətaguihl kit. Kən roiu minos nup eiti-fo. Nian rafin in tətətig e Nimə Rəha Uhgın matəfak, inəh laulaugin ne ehnaipən tatətuakəm mətəpəs nagwənən matəfak kəm Uhgın. ³⁸ Kən in təmuwa ikin əh e nian ətuatip itəm Simeon tatəghat-in suakəku əh. Kən pətaguihl u tatənwiwi Uhgın ron, kən matəghat-in suakəku əh kəm netəmim rafin itəm kəmoatəsaugin məmə Kristo in otikis netəm Isrel.*

Josep ne Meri kəmian Nasaret

³⁹ Nian Josep ne Meri, ilau kəmioal natimnat rafin u itəm Lou rəha Iərəmərə təmən, kən kəməhalitəlig-pən Kalili e taon Nasaret, imələhal ikin. ⁴⁰ Kən suakəku təmatepət muwa məskasik, kən in tenatig tenatig wir, kən nian rafin nəwirən rəha Uhgın təmarioah e rəhan nəmegəhən.

Etəm aluə Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgın

⁴¹ E nup min rafin, tata ne mama rəha Iesu katian Jerusalem məmə okotol lafet rəha Nuhagego-inən. ⁴² Nian Iesu tinos nup tuelef, təmətəu-pən ilau məhaluwın əpəh ilis e lafet əh, tahmen-pən əm e nolən rəha netəm Isrel. ⁴³ Nian lafet tinol namnun, kən rəhan min kinotitəlig minoatuwin iməlat ikin, mətə etəm aluə Iesu in təməsətəu-pənən rəhan tata ne mama,

2:32: Aes 42:6; 49:6; 52:10   **2:34:** Aes 8:14; Mat 21:42; 1 Pita 2:8   * **2:38:** Nəghatən u “Kristo in otikis netəm Isrel” rəhan suatip kaiu. Netəmim neen itəm kotatig e nian rəha Iesu, nikilat təht məmə Kristo otiləs-irəkis netəm Isrel e nelmi tikimir min u netəm Rom. Mətə nipətin asol məmə Kristo otikis netəm Isrel o tafəgarat min rəhalat.   **2:39:** Mat 2:23   **2:41:** Eks 12:24-27; 23:14-17; Dut 16:1-8

in mətatig əm Jerusalem, məto ilau kəməsiatunən. ⁴⁴ Nīkilau tatəht məmə kətah in tətaliwək ilat nīmanin netəmim rəhalat, kən ilat kəmotaliwək o nian apiəpiə kit. Kən ilau kəmuətuoun matueam-in o rəhalau mīn, ne netəmim itəm kiātun ilat. ⁴⁵ Məto nian ilau kəməsuehmən in, kən kəmiatəlig mueam-in mian Jerusalem. ⁴⁶ Kəmuəam-in nian kisil, kən muəplan e Nīmə Rəha Uhgīn, tatəpələh ilat iəgətun mīn matətəlig-in ilat, kən matətəpəh olat o natimnat neen. ⁴⁷ Kən netəmim rafin itəm kəmotəto in, narmilat təmiwīg pik o rəhan nītunən ne rəhan nuhalpīnən nəghatən mīn.

⁴⁸ Kən nian rəhan tata ne mama kəmuehm, kən narmilau təmiwīg pik ron. Kən rəhan mama təmən-ipən kəm in məmə, “Nətik. ?Nəmahro mol min-nulan etimlau? !Əplan-tu! Itimlau rəham tata nikitimlau təməht pik ik, kən iakatuegəs-in pik ik.” ⁴⁹ Kən in təmən kəm ilau məmə, “?Natuegəs-in io o naka? ? Nakəsiatunən məmə io ekəkəike mətatig e nīmə rəha rəhak Tata?” ⁵⁰ Məto ilau kəməsiatunən nīpəti nəghatən itəm təmən kəm ilau.

⁵¹ Kən in təmətəu-pən ilau məhaleiuaiu məhaluwīn əpəh Nasaret. Kən in təmatisiai-in ilau matol nəwialau. Məto nian rafin rəhan mama tatətəlig-in natimnat rafin mīn əh e nīkin. ⁵² Kən Iesu təmatepət e nīpətīn, kən rəhan nenatīgən tatol iahgin, kən e nian mīn rafin, Uhgīn ne netəmim, nīkilat tətəgien əm ron.

3

Jon Baptais təmamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgīn (Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)

¹ Kən uarisig e natimnat mīn əh, etəm Rom, nərgīn u Sisa Taepirias, in tatərəmərə nītən mīn rafin rəha Rom. Kən e nian in təmatərəmərə mətoarus-pa nup fiftin, kən netəm-iasol mīn neen koatol wək ilat min: inu Herot Antipas təmatərəmərə əpəh Kalili, ne pian Filip in təmatərəmərə əpəh Ituria ne Trakonaetas, ne Lisianias təmatərəmərə əpəh Apilin, ne Pontias Pailat u etəm Rom in kapman rəha Jutia. ² Inu e nian ətuatip rəha Anas ne Kaeafas itəm ilau pris asol aģin mīl.

E nian əh, Jon nəti Sekaraea, itəm tīnepət rəkis u-roiu, in təmətətig əpəh ikīn taruən-aruən ikīn, kən Uhgīn təmosipən nəghatən kit kəm in. ³ Kən in təmuwīn mətən ikīn mīn rafin iuəhkīr o nəhau Jotan təmatamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgīn. In təmən-ipən məmə netəmim okotəkəike motəuhlin məntaalat o nolən rat mīn rəhalat, kən motuwīn o Uhgīn, məmə in otafəl nolən rat mīn rəhalat. Kən e nəmtətīn kit, okul baptais elat. ⁴ In tahmen əm e nəghatən rəha ien u Aesea itəm

təmæte e naoa rəhan məmæ, “Suah kit tətəun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən məmæ, ‘Itəmat, otol əpen-əpenə o suatip rəha İəramərə, kən motol rəhan suatip tətəuatip. ⁵ Napin nəhau min rafin okətouin wir, kən nitot min ne narit min rafin okos-İəhau, kən suatip eko-eko min okəg-ətuatip-in, kən suatip itəm tapər-apər okəike kol təpiə. ⁶ Kən netəmim rafin okotehm suatip rəha Uhgın o nosmegəhən netəmim.’ ”

⁷ Kən e nian əh, netəmim tepət kəmotuwa o Jon məmæ in otol baptais elat, məto in təmən-ipən kəm ilat məmæ, “! Itəmat nəkotahmen əm e sinek min! !Nikitəmat otəsəhtən məmæ onəkotagim tənin neməha ne nalpinən rəha Uhgın itəm otuwa! ⁸ Otol natimnat neen itəm tatəgətun məmæ nəmotapəs pahrien nolən rat min kən motuwın o Uhgın. Kən sotən atipən kəm itəmat e nausitən məmæ itəmat nəkotətuatip əm məto-inu itəmat noanol min rəha Epraham. !Kəp! Inu nat əpnəpin əm. İatən kəm itəmat məmæ nat əpnəpin kəpiel min əm, məto Uhgın titun nəuhlinən ilat kotuwa noanol min rəha Epraham. ⁹ Kən inəh roiu ne, Uhgın tinətul matip rəkis məmæ otahtil-pən nig əpəh e nəukətin. Kən okəmæ nig kit təsoe-inən noan itəm təwir, kən in otahtil mərakin-pən e nigəm.”

¹⁰ Kən nimanin netəmim kəmotətapəh o Jon məmæ, “?Naka u itimat ekotəkəike motol?” ¹¹ Kən Jon təmən kəm ilat məmæ, “Okəmæ rəham napən kəiu, os-ipən kit kəm suah kit itəm rəhan tikə, kən okəmæ nigam nagwənən tatig, os-ipən məsin kəm netəmim u nigilat tikə.”

¹² Netəm neen rəha nosən məni rəha takis kəmotuwa məmæ otol baptais elat, kən kəmotətapəh o Jon məmæ, “?Naka u itimat ekotəkəike motol?” ¹³ Kən Jon təmən-ipən kəm ilat məmæ, “Sotosən məni o netəmim taprəkis-in itəm tahmen əm məmæ onəkotos.”

¹⁴ Kən mopaël min neen kəmotətapəh min, “?Kən tahro etimat? ?Naka u itimat ekotəkəike motol?” Kən in təmən-ipən kəm ilat məmæ, “Sotolən nəginən kəm netəmim məmæ, ‘Okəmæ nəsotos-ipamən məni, kən oekotol nahməən kəm itəmat.’ Kən sotolən nəginən kəm netəmim məmæ, ‘Okəmæ nəsotos-ipamən məni, kən oekotən-ipən kəm netəm-iasol məmæ nəmotol nat kit tərat.’ Nikitəmat otəkəike magien o nos ətuatipən nətouən rəhatəmat kən in əm un.”

¹⁵ Kən netəm min əh koatəsaħgin, kən nikilat tatəht Jon məmæ kətah in Kristo itəm Uhgın təmən məmæ otahl-İpa. ¹⁶ Kən Jon təmuhalpin rəhalat nətəligən məmæ, “İatol baptais etəmat e nəhau, məto etəmim kit tatuwa itəm rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkis-in İo. Kən İo ləhau aħin, esahmenən məmæ

ekuwa io slef kit rəhan o nolən rəhan wək.* Kən suah əh, in otol baptais etəmat e Narmın Rəha Uhgın ne nigəm. ¹⁷ In tatətul matip o nehmən nolən rəha netəmim məmə otoor ilat, netəm kotəwir ne netəm kotərat, tahmen-pən e etəm tətəsum. Tatiləs fok o nafəl rəkisən nuwigı noa wit məmə otos nıpətin itəm təwir. Netəmim itəm kotəwir kotahmen e nıpəti wit, tatos ilat matuwın latuənu. Məto netəmim itəm kotərat kotahmen-pən e nuwigı noa wit, tətəra kin-pən ilat e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə.”

¹⁸ Kən Jon təməmnus-iarəp namnusən təwir e nəghatən tərət məmə otuw-pa nətəligən rəha netəmim kotuwın o Uhgın.

Herot təmiləs-ipən Jon Baptais e kalapus

¹⁹ E nian əh, Herot Antipas təmit-irəkis Herotias inu pətaguıhl rəha pian, kən təmol natimnat tərət itəm kotərat. Kən o nolən mın əh, Jon təmən əskasik məhai Herot Antipas o nolən rat mın rəhan. ²⁰ Kən Herot Antipas təmatig mol mın nolən rat kit mın taprəkis, inəh təmiləs Jon muwın mahtosig-in e kalapus.

Jon təmol baptais e Iesu

(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Məto e nian Jon təməsuwınən əh e kalapus, kən in təmatol baptais e netəmim mın, kən Iesu mın in təmuwa, kən Jon təmol baptais lan. Kən nian Iesu təmatəfak, Uhgın təmerəh e neai, ²² kən Narmın Rəha Uhgın təmisi-pər matite, nıpətin tahmen-pən e mak muwa məpələh-pər e Iesu, kən nəwia Uhgın təmisi-pən e nego e neai matən məmə, “Ik netik keike, ekolkeike pik ik, kən nikik tagien pik agın ron ik.”

Pipi rat mın rəha Iesu

(Mat 1:1-17)

²³ Nian Iesu təmətuoun rəhan wək, rəhan nup tahmen-pən e tate. Netəmim nikilat tatəht məmə in nəti Josep.

Kən Josep in nəti Heli,

²⁴ Heli in nəti Matat,

Matat in nəti Lifae,

Lifae in nəti Melki,

Melki in nəti Janae,

Janae in nəti Josep,

²⁵ Josep in nəti Matatias,

Matatias in nəti Amos,

Amos in nəti Neham,

Neham in nəti Esli,

* **3:16:** Nəghatən ətuatip rəha Jon tatən məmə, “esahmenən məmə ekikis rəkis nol e rəhan put.” Wək u, in wək rəha slef. **3:16:** Wək 13:25 **3:19:** Mat 14:3-4; Mak 6:17-18 **3:22:** Jon 1:32 **3:23:** Luk 4:22; Jon 6:42

Esli in n̄ati Nagae,
²⁶ Nagae in n̄ati Mahat,
 Mahat in n̄ati Matatias,
 Matatias in n̄ati Semein,
 Semein in n̄ati Josek,
 Josek in n̄ati Jota,
²⁷ Jota in n̄ati Joanan,
 Joanan in n̄ati Resa,
 Resa in n̄ati Serupapel,
 Serupapel in n̄ati Sealtiel,
 Sealtiel in n̄ati Neri,
²⁸ Neri in n̄ati Melki,
 Melki in n̄ati Ati,
 Ati in n̄ati Kosam,
 Kosam in n̄ati Elmatam,
 Elmatam in n̄ati Er,
²⁹ Er in n̄ati Josua,
 Josua in n̄ati Eliesa,
 Eliesa in n̄ati Jorim,
 Jorim in n̄ati Matat,
 Matat in n̄ati Lifae,
³⁰ Lifae in n̄ati Simeon,
 Simeon in n̄ati Juta,
 Juta in n̄ati Josep,
 Josep in n̄ati Jonam,
 Jonam in n̄ati Eliakim,
³¹ Eliakim in n̄ati Melea,
 Melea in n̄ati Mena,
 Mena in n̄ati Matata,
 Matata in n̄ati Natan,
 Natan in n̄ati Tefit,
³² Tefit in n̄ati Jese,
 Jese in n̄ati Opet,
 Opet in n̄ati Poas,
 Poas in n̄ati Salmon,
 Salmon in n̄ati Nason,
³³ Nason in n̄ati Aminatap,
 Aminatap in n̄ati Atmin,
 Atmin in n̄ati Ani,
 Ani in n̄ati Hesron,
 Hesron in n̄ati Peres,
 Peres in n̄ati Juta,
³⁴ Juta in n̄ati Jekop,
 Jekop in n̄ati Aisak,
 Aisak in n̄ati Epraham,
 Epraham in n̄ati Tera,

Tera in nəti Nahor,
³⁵ Nahor in nəti Seruk,
 Seruk in nəti Rehu,
 Rehu in nəti Pelek,
 Pelek in nəti Eper,
 Eper in nəti Sela,
³⁶ Sela in nəti Kaenan,
 Kaenan in nəti Apaksat,
 Apaksat in nəti Sem,
 Sem in nəti Noah,
 Noah in nəti Lamek,
³⁷ Lamek in nəti Metusela,
 Metusela in nəti Inok,
 Inok in nəti Jaret,
 Jaret in nəti Mahalalel,
 Mahalalel in nəti Kenan,
³⁸ Kenan in nəti Enos,
 Enos in nəti Set,
 Set in nəti Atam,
 kən Atam təmisi-pən e Uhgîn.

4

Setan təmos-ipən-os-ipən

kəm Iesu

(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Narmîn Rəha Uhgîn təmarioah e nəmegəhən rəha Iesu, kən e nian in təmisi-pən e nəhau Jotan, kən Narmîn Rəha Uhgîn təməghat-pən e niki Iesu məmə in otuwîn əpəh ikin taruən-aruən ikin. ² Kən e nian foti, Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu. E nian mîn rafin əh, in təməsagwənən, kən e namnun nian mîn əh, nəumis təmus wir in. ³ Kən Setan təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgîn, ən-ipən kəm kəpiel u məmə otəuhlin muwa mol pîret lan.” ⁴ Kən Iesu təmuhalpîn məmə, “Kəməte e Naoa Rəha Uhgîn məmə, ‘Netəmim okol kəsotatigən e nagwənən əm’ ”

⁵ Kən Setan təmit Iesu mian əpəh nitot əfəməh kit, kən roiu agin-əh mîn əm, təməgətun in e kantri mîn rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat, ⁶ kən təmən-ipən kəm in məmə, “Io ekələhəu-pinə e nelməm nərəmərəən e niməptən mîn, ne nautə rəhalat mîn rafin, mətə-inu natimnat rafin əh tətətig e nelmək, kən ekitun negəhan-inən kəm etəmim pah itəm iakolkeike məmə ekos-ipən kəm in. ⁷ Mətə okəmə ik onakəfak kəm io, kən natimnat rafin mîn u, okotuwa rəham.”

⁸ Kæn Iesu tæmuhalþin ræhan næghatæn mæmæ, “Naoa Ræha Uhgîn tatæn mæmæ, ‘Onækotæfak æm kæm ræhatæmat Iæramæra Uhgîn, kæn in æm, onækotol æm ræhan nætæligæn.’ ”

⁹ Kæn Setan tæmit in minuwîn æpæh Jerusalem e nætuei nimæ æpæh ilis agin e Nimæ Ræha Uhgîn. Kæn tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Okæmæ ik Næti Uhgîn, kæn iwig ukin-u, ¹⁰ mæto-inu kæmæte-pæn e Naoa Ræha Uhgîn mæmæ, ‘In otahl-ipa nagelo min ræhan okotuwa motehm wir ik,’ ¹¹ kæn tæmæte-pæn mæmæ, ‘Okotilæs ik ilis e nelmilat mæmæ onækæsorinæn nelkæm e kæpiel.’ ”

¹² Kæn Iesu tæmuhalþin ræhan næghatæn mæmæ, “Naoa Ræha Uhgîn tatæn min mæmæ, ‘Okol nækæstos-ipæn-os-ipænæn kæm ræhatæmat Iæramæra Uhgîn mæmæ otol nat kit, kæn mæmæ onækotæplan mæmæ in tætatig itæmat min, o kæp.’ ”

¹³ Kæn nian Setan tinol namnun rafin nos-ipæn-os-ipænæn ræhan, in tæmagim muwîn isæu o Iesu matæshgin mæmæ nian wir kit min ræhan otæpanuwa min.

Iesu tæmætuoun ræhan wæk æpæh Kalili

(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Kæn Iesu tæmitælig-pæn Kalili, kæn næsanænæn ræha Narmîn Ræha Uhgîn tæmærioah e næmegæhæn ræhan. Kæn kæmamnus-amnus in titælau e nimæptæn æh. ¹⁵ Kæn Iesu tæmægætun e nimæ ræha nuæfiminæn min, kæn netæmim rafin koatænwiwi in.

Netæm Nasaret

kæmotapæs Iesu

(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Kæn Iesu tæmuwa Nasaret, ikin æh in tæmepæt ikin aupæn. Kæn e nian ræha Sapat, in tæmuwîn e nimæ ræha nuæfiminæn tahmen æm mæmæ in tæmatol mihîn nian min. Kæn in tæmætul mæmæ otæfin Naoa Ræha Uhgîn, ¹⁷ kæn kæmos-ipæn naoa itæm kæmaiu-aiu ræha ien u Aesea. Kæn in tæmurapik itæm Aesea tæmæte-pæn tatæn næhlan mæmæ, ¹⁸ “Narmîn Ræha Uhgîn tætatig lak mæto-inu tæmitæpun io mæmæ ekæn-iaræp namnusæn tæwir kæm ian-rat min. Kæn tæmahl-ipa io mæmæ ekuwîn mæn-ipæn kæm netæm kotatig e kalapus mæmæ ekikis ilat, kæn mahl-iaræp ilat, kæn mæn-ipæn kæm iganæmtin æpis min mæmæ okotehm min nat. Kæn tæmahl-ipæn io mæmæ ekuwîn mikis nikin rat min itæm kotatig e nelmin netæm pisin, itæm koatol tærat kæm ilat, ¹⁹ kæn mæn-iaræp mæmæ nian tinuwa rækis mæmæ Iæramæra otægætun ræhan næwiræn kæn mosmegæh netæmim.”

²⁰ Tæmafin rækis naoa un, kæn maiuiau min mos-ipæn titælig-pæn o etæm tatehm wir naoa min, kæn tæmæpælæh mæmæ otægætun netæmim. Kæn niғанæmti netæmim rafin e nimæ ræha

nuafiminən təmatətül əm lan. ²¹ Kən in təmatəghat kəm ilat matən min-nulan məmə, “Roiu aḡin e nian itəm nakoatətəlig lan e Naoa Rəha Uhg̃in, Uhg̃in tatol əp nəghatən min əh məmə tinatuwa otol nīpahrienən.”

²² Netəmim rafin koatənwiwi in, kən narmilat tatiwig o nəghatən wir min itəm tatən, kən motən kəm ilat min məmə, “?Nəti Josep u, o kəp?”

²³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ekitun məmə onakoatən nəghatən oas u kəm io u tatən min-nulan məmə, ‘Tokita, ol-wir atip-tu nīpətim,’ u nīpətin məmə, ‘Natimnat min əh itəm katən məmə nəmol rəkis ilat əpəh Kapaneam, təwir məmə nakuwa mol min ilat ikin-u imam ikin.’ ²⁴ Nīpahrienən, jakatən kəm itəmat məmə netəmim okol kəsotisiai-inən ien kit itəm təmisi-pən elat. ²⁵ E nian rəha Elaija, nuhuən təməsəfikən mos nup kisil ne məwig sikis, kən nəumis təman ikin min rafin nagwənən təmikə. Kən ekən nīpahrienən kəm itəmat məmə, e nian əh, nəutahlimis tepət ikin-u Isrel, ²⁶ məto Uhg̃in təməsahl-ipənən Elaija məmə otuwın masitu elat. Kəp. In təmahl-ipən məmə otasitu əm e nəutahlimis kit əpəh ikin Saeton e taon Sarefat, kən pətan u in Iaihlua kit. ²⁷ Kən e nian rəha ien Elisa, netəmim tepət kəmotatig Isrel itəm kəmoatos nīmīsən rəha nuwigitəm u leprosi, kən Elisa təməsol-wirən kit ne. Məto in təmol-wir əm Neman u etəm Siria, Iaihlua kit.”

²⁸ Kən e nian netəmim e nīmə rəha nuafiminən kəmotəto nəghatən əh, neməha təmol pik ilat. ²⁹ Kən kəmotəruapik kətul motaskəlīm Iesu, motiləs motiet e taon, motuwın əpəh lekiəkis e nikalī taon məmə okotərakin-iarəp. ³⁰ Məto Iesu təmalīwək əm miet ilugin-in ilat minatuwın.

*Iesu təmahl-iarəp narmın rat e etəmim kit
(Mak 1:21-28)*

³¹ Kən Iesu təmeiuaiu muwın əpəh Kapaneam, taon kit min rəha Kalili. Kən e nian rəha Sapat, in təmatəgətun netəmim. ³² Kən netəmim itəm kəmoatəto rəhan nəgətunən, narmilat təmiwig pik ron məto-inu rəhan nəghatən təfigəm, nepətən əh-ikin.

³³ Kən in əpəh imə e nīmə rəha nuafiminən, kən suah kit əh-ikin itəm narmın rat kit tətətig lan. Kən in təmagət əfəməh məmə, ³⁴ “!Ei, Iesu etəm Nasaret! ?Tahro? ?Nəmatuwa məmə onakərəkīn itimat? Ekitun rəkis ik. !Ik Etəm Asim rəha Uhg̃in!” ³⁵ Məto Iesu təməghat əskasik lan məmə, “!Ahh, sagətən! ! Iet magim e suah un!” Kən narmın rat əh təmol suah un tiet morin-pən e nīməptən ilugin-in ilat, kən in təmiet magim lan, məto təməsərəkīnən suah un.

³⁶ Kən netəmim rafin ikin əh, narmilat təmiwig kən moatən-
ipən kəm ilat min məmə, “!Ei! ?Nəgətunən naka u? Suah əh,
in tatəghat əskasik e narmın rat min e nəghatən rəha nepətən
ne nəsanənən, kən ilat koatiet e netəmim.” ³⁷ Kən namnusən
rəha Iesu təmaiu mitəlau e nitən əh.

Iesu təmol-wir netəmim tepət
(*Mat 8:14-17; Mak 1:29-34*)

³⁸ Iesu təmətul kən miet e nimə rəha nuəfiminən muwin
əpəh e nimə rəha Saimon.* E nian əh, uhu Saimon tatimis
tatətəp-ətəp asol, kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə otol-
wir. ³⁹ Kən Iesu təmətul-pən iuəhkir ron məghat əskasik kəm
nətəp-ətəpən, kən nətəp-ətəpən təmikə. Kən roiu agin-əh min
əm, pətaguihl u təmətul minatol nagwənən nigilat.

⁴⁰ Nian mit tiniwig rəkis,† netəmim kəmos netəmim rafin
itəm koatimis e nimisən pisin pisin min moatuwa o Iesu.
Kən təmələhəu-pən nelmin elat kitiah kitiah, kən ilat rafin
kəmotəmegəh. ⁴¹ Kən iərmis min kəmotiet motagim e netəmim
tepət motagət əfəməh məmə, “!Ik Nəti Ughin!” Məto Iesu
təmagət əskasik elat mahtosig-in ilat o nəghatən məto-inu ilat
kotitun məmə in Kristo itəm Ughin təməhl-ipa.

⁴² Kən kəmən lawigin, Iesu təmiet ikin əh muwin əpəh ikin
kit itəm netəmim kotikə ikin. Məto netəmim kəmotəam-in, kən
nian kəmotəhm, kən kəmotuwa ron motalkut məmə okotən-
iəhau məmə in otəsağimən mapəs ilat. ⁴³ Məto in təmən-
ipən kəm ilat məmə, “Kəp. Io ekəkəike muwin latuənu pisin
min neen, mən-iarəp namnusən təwir rəha nərəməərəən rəha
Ughin, məto-inu Ughin təməhl-ipa io məmə ekol mihin.”

⁴⁴ Kən in təmatuwın mətan nitən Jutia matən-iarəp nəghatən
rəha Ughin e nimə rəha nuəfiminən min.

5

Aposol min itəm Iesu təmaupən maun-in ilat
(*Mat 4:18-22; Mak 1:16-20*)

¹ Nian kit, Iesu təmatətul e nikali nəhau asol, nərgin u Lek
Kalili.* Kən nimanin netəmim kəmotuwa kətul kitəlau lan
məmə okotəto nəghatən rəha Ughin. ² Kən in təməhm pot
kəiu itəm netəm rəha niuwən nəm kəmotapəs katuəməhl e
noa niməkləkil, məto-inu ilat kotaikuas e rehalat net min.

* **4:38:** Nian min neen, kətaun-in Saimon Pita məmə, “Saimon,” kən nian neen,
kətaun-in məmə, “Pita.” † **4:40:** Lou tatən məmə etəmim ko təsiləsən etəm
tatimis e nian rəha Sapat. Məto nian mit tiniwig rəkis, kən Sapat tinol namnun, kən
netəmim kotitun niləsən netəmim. **4:41:** Mat 8:29; Mak 3:11-12 **4:44:** Mak
1:35-39; Mat 4:23 * **5:1:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Lek Kenesaret” u
nərgin kit min rəha Lek Kalili. **5:1:** Mat 13:1-2; Mak 3:9-10

³ Kæn Iesu tæmær e pot ræha Saimon†, kæn in tæmætaph o Saimon mæmæ otiuw-iaræp pot tuwîn ihluæ mæsin. Nian Saimon tæmætig-iaræp pot, kæn Iesu tæmæpælæh lan matægætun netæmim.

⁴ Nian Iesu tæmæghat rækis kæm netæmim, kæn mæn-ipæn kæm Saimon mæmæ, “Saimon, otasuæ kotuwîn æpæh lokamnim, kæn nakotærakin ræhatæmat net mæmæ nakotos næm neen.” ⁵ Kæn Saimon tæmæn mæmæ, “Etæm-iasol, lapin itimat emotalkut pik o nat u mætoahgin-pa tinian, mæto emæsotosæn næm kit ne. Mæto ik ninæn min mæmæ okotuwîn, kæn tol næhlan, pæs okotuwîn min motærakin ræhatimat net min.”

⁶ Kæn e nian kæmotol min-næhlan, kæmotos næm tepæt tepæt e ræhalat net, kæn net min ræhalat kæmotær kasis wir e næm min, kæn net min kinotætuoun minotæhap-æhap. ⁷ Kæn ilat kæmotaun-in-pæn ilat min neen e pot kit min mæmæ okotuwa kasitu elat. !Kæn kæmotuwa kæmki-pæn næm e pot kæræn mil kuær mærioah e næm, iuæhkir æm pot mil kætuanmim!

⁸ Nian Saimon Pita tæmehm nat u, kæn tæmisin-pæn nulin o Iesu e nisiiæn matæn mæmæ, “!Iæræmæra, uwîn isæu ron io mæto-inu, io esahmenæn, io iol tæfagæ rat!” ⁹ In tatæghat min-nulan mæto-inu in ne netæm min æh e pot mil, kæmotaut pik narmilat tiwig o næm min itæm kotepæt pik næhlan. ¹⁰ Kæn Jemes ne Jon, næti Sepeti mil itæm kætæhalol wæk ilæhal Saimon, ilau min kæmuaut pik narmilau tiwig o næm min u.

Mæto Iesu tæmæn-ipæn kæm Saimon mæmæ, “Æsæginæn. Ik etæmim ræha niuwæn næm, mæto roiu æh matuwîn, ik onakiuw-pa netæmim.” ¹¹ Kæn e nian ilat kæmotiuw-par ræhalat pot min, kæn moatapæs natimnat rafin motuarisig-in æm Iesu, kæn motuwa ræhan min netæmim.

Iesu tæmol-wir etæm tatos nimisæn u leprosi‡

(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² Nian Iesu tæmæaliwæk e taon kit, suah kit itæm tatos nimisæn u leprosi tæmaliwæk muwa. Nimisæn u leprosi tæmiræfin nipætin. Kæn nian in tæmehm Iesu, tæmeiuaiu misin-pæn nipinægin e nisip matos-ipæn nisiiæn kæm in, kæn in tæmætasæk matækæike ron matæn mæmæ, “Iæræmæra, okæmæ nakolkeike, kæn nækitun nol-wiræn io, kæn mafæl rækis namkimikæn lak.”

¹³ Kæn Iesu tæmæg-æfæmæhin-pæn nelmin mælæhæu-pæn lan mæn mæmæ, “Æwæh. Iakolkeike. !Æwir-ta!” Kæn roiu agin-æh æm, nimisæn u leprosi tæmagim mikæ lan.

¹⁴ Kæn Iesu tæmæn-iæhau mæmæ otæsæn-iaræpæn natimnat min u kæm netæmim, mæto in tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Uwîn

† 5:3: Inu Saimon Pita. 5:5: Jon 21:3-8 5:11: Mat 19:27 ‡ 5:11: E Naoa Ræha Uhgîn, næghatæn u “leprosi” tatæghat-in nimisæn pisin pisin min ræha nuwigitæm. Nimisæn min u tatærækin nuwigitæm, kæn Lou ræha Moses tatæn mæmæ suah kit itæm tæmos nimisæn næhlan, in tamkimik e niganæmti Uhgîn. Afin Levitikas itæm tepæt 13-14.

mehm pris kit pəs in otehm məmә nīpətīm tīnol min-nulan, kən os-ipən sakrifais kəm Uhgīn itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tatikə, kən netəmim okotitun məmә nīpahrienən nīnəwir, kən rəham namkimikən tinikə.”

¹⁵ Məto namnusən rəha Iesu tatiet matuwīn ikin mīn rafin, kən nīmanin netəmim kəmotuwa məmә okotətəlig-in rəhan nəgətunən kən məmә in otol-wir nīmīsən mīn rəhalat. ¹⁶ Məto nian tepət, tatuwīn ikin taruən-aruən ikin, in pīsīn əm, məmә otatəfak.

Iesu təmol-wir etəm nīpətīn məsīn təmīmīs
(*Mat 9:1-8; Mak 2:1-12*)

¹⁷ Nian kit, Iesu təmatəgətun əpəh imə e nīmə kit, kən Farisi mīn, ne iəgətun mīn rəha Lou, ilat əh-ikin koatəpələh, kəmotīsī-pən əpəh latuənu mīn e nītən Kalili, ne nītən Jutia, ne taon Jerusalem. Kən nəsanənən rəha Iərəməərə tətətig o Iesu məmә in otol-wir netəmim u koatīmīs. ¹⁸ E nian əh, netəmim neen kəmotiləs suah kit motuwa itəm tətəpīl əm e nīmītiwīn rəhan məto-inu nīpətīn məsīn təmīmīs. Kən ilat kotalkeike məmә okotiləs motələhəu-pən e nelki Iesu. ¹⁹ Məto ilat kotəruru nuwīnən imə məto-inu netəmim tepət əh-ikin. Kən kəmotuwīn əpəh ilis e nīmə motos-irəkis nəhgi nīmə məsīn, § kən motəhlman-əhlman suah un tatite e nīmītiwīn rəhan muwīn iuəhkīr əm o Iesu.

²⁰ Nian Iesu təmehm rəhalat nahatətəən, kən təmən məmә, “Iolik. Rəham nolən rat mīn, io emos-irəkis.”

²¹ Kən iəgətun mīn rəha Lou ne Farisi mīn nīkilat təht məmә, “?Etəmim naka u tatəghat ausit məmә in Uhgīn? Uhgīn əm in titun nos-irəkīsən nolən rat mīn rəha netəmim.” ²² Iesu in titun əm rəhalat nətəligən, kən in təmən-ipən kəm ilat məmә, “?Tahro nakoatətəlig min-nulan? ²³ ?Naka in tīmətīg məmә ekən, ‘Ekos-irəkis rəham tefagə rat mīn,’ o ‘Ətul maliwək’? ²⁴ Kən roiu onəkotehm məmә Nəti Etəmim tatos nepətən o nos-irəkīsən təfagə rat mīn ikin-u e nətueintən.” Kən in təmən kəm suah u tatīmīs məmә, “Ətul, mīləs rəham nīmītiwīn maliwək matuwīn imam ikin.” ²⁵ Kən roiu agīn-əh mīn, suah u təmətul mīləs rəhan nīmītiwīn mīnətaliwək matənwiwi Uhgīn mīnatuwīn. ²⁶ Kən ilat rafin kəmotaut pīk ron narmīlat tiwig, kən moatənwiwi nərgi Uhgīn, kən motasiəp kən moatəgīn məsīn moatən məmә, “Nəman, roiu kitat kəmotehm nat pīspīs agīn.”

Iesu təmaun-in Lifae
(*Mat 9:9-13; Mak 2:13-17*)

5:14: Lev 14:1-32   § **5:19:** E nian əh, kəmol nəhgi nīmə neen e tael. Kən netəm mīn u kəmos-irəkīs tael mīn neen məmә otol kuhal tahmen e suah u itəm in tatīmīs.   **5:20:** Aes 43:25; Luk 7:48   **5:24:** Jon 5:8

²⁷ Uarisig e natimnat min u, Iesu tamiet maliwək matuwın, kən in təmehm suah kit itəm tatos məni rəha takis, nərgin u Lifae, tatəpələh ikin katətou takis ikin. Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Wa, muarisig-in io muwa rəhak etəmim.”
²⁸ Kən in təmapəs natimnat min rafin rəhan, mətul muarisig-in Iesu.

²⁹ Kən Lifae təmol nagwənən asol kit rəha Iesu əpəh e rəhan nimə. Kən netəmim tepət itəm koatos məni rəha takis, ne netəmim əpnəpın min kəmotuwa moatəpələh kələh ilat min ilat məmə okotagwən. ³⁰ Kən Farisi min ne netəmim neen min rəhalat itəm iəgətun min rəha Lou, nikilat təsagienən kən moatən-ən kəm netəmim rəha Iesu məmə, “? Tahro itəmat nakotagwən kələh əm itəmat netəmim itəm koatos məni rəha takis ne netəm nol təfagə rat?”

³¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etəmim itəm in təsimisən, təsuwınən mehm tokita. Məto etəm tatimis, in otəkəike muwın mehm tokita. ³² Io eməsuwamən məmə ekaun-in netəm itəm nikilat təht məmə kotətuatip rəkis məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat o nolən tərət min itəm koatol. Məto emuwa məmə ekaun-in netəm kotərat məmə okotəuhlin rəhalat nətəligən.”

*Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgın
 (Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)*

³³ Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Netəmim rəha Jon Baptais, nian rafin koatapəs nagwənən kən katəfak kəm Uhgın, kən netəmim rəha Farisi min koatol əm nat kitiaħ, məto rəham netəmim min kotagwən əm katilpın. ?Tahro?”

³⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian itəmat nəkoatol nagwənən rəha etəmim itəm təmol əm marit, məto nakotən kəm rəhan min məmə okotəkəike motapəs nunən nagwənən, o kəp? !Kəp! ³⁵ Məto nian tatuwa itəm netəmim okotiləs-irəkis suah u itəm təmol əm marit motiləs kan isəu o rəhan min netəmim. Kən e nian əh inəh, ilat okotapəs nagwənən lan.”*

³⁶ Kən Iesu təmuəh min nimaa nəghatən kit tol min-nulan məmə, “Okol suah kit təsosən napən wi rəhan məhap məsin, kən məhl-pən e napən oas məmə otəhlosig-in itəm təmerəh. Məto okəmə tatol nəhlan, kən otərəkin rəhan napən wi, kən napən wi məsin okol təsəhl-pən wırən ilau napən oas.

³⁷ “Kən okol suah kit təsosən wain wi miuw-pən e pətəl oas u təskasik, pətəl itəm kəmol e nuwigi nəni. † Okəmə suah kit tatol min-nəhlan, kən wain wi otəhləpik kən mol pətəl oas in otasis

5:30: Luk 15:1-2   **5:34:** Jon 3:29   * **5:35:** “Etəmim itəm təmol əm marit” tatəpsen-pən Iesu, kən “rəhan min netəmim” tatəpsen-pən netəmim min rəha Iesu.

† **5:37:** E nian əh, kəmol pətəl rəha wain e nuwigi nəni. Pətəl wi in timətmətig o nahgigən. Məto pətəl oas in təskasik kən okol təsahgigən. Nian nahui krep tatuwa matol wain, kən nahgin tətəhləpik pətəl tətasis.

kən mimerəh mahtiperəh, kən wain in otaiu meləg, kən pətəl min, in otərat. ³⁸ Məto wain wi okəkəike kiuw-pən e pətəl wi. ³⁹ Kən etəmim itəm təmənim wain oas rəkis, in təsolkəikeən məmə otənim min wain wi, məto-inu in otən məmə, 'Wain oas in təwir.' "

6

Netəmim rəha Iesu kəmoatəhl wit e nian rəha Sapat (*Mat 12:1-8; Mak 2:23-28*)

¹ Nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwək motuwa e nasumən min rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan min netəmim kəmotəhl wit neen motawig rəkis niwin, kən moatun. ² Məto Farisi min neen koatən məmə, "!'Ei! Nian u-roiu in Sapat, kən nolən u nəkoatol tatətgəhl Lou. ?Tahro itəmat nəkoatol min-nəhlan?"

³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Itəmat nəsotafinən e Naoa Rəha Uhgın, natimnat min əh itəm Kig Tefit təmol aupən? In ne rəhan min netəmim, nəumis təmus ilat. ⁴ Kən in təmuwin imə e nimə tapolən rəha Uhgın, təmos pıret u itəm pris min kinotos-ipən rəkis kəm Uhgın. Kən Lou tatən məmə pris min əm kotitun nunən, məto Tefit təmun kən mos-ipən neen kəm rəhan min netəmim məmə okotun." ⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Io, Nəti Etəmim, ekatərəmərə e nian rəha Sapat."

Iesu təmol-wir etəmim e nian rəha Sapat (*Mat 12:9-14; Mak 3:1-6*)

⁶ Kən e nian pisin kit min rəha Sapat, Iesu təmuwin əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən, matəgətun netəmim. Kən ikin əh, suah kit əh-ikin nelmin matip təmimis, təsəg-ətuatip-inən. ⁷ Kən iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min, ilat koatalkəlik məmə okotəhm-tu Iesu məmə otol-wir suah u e nian rəha Sapat, pəs ilat kotitun nənən məmə Iesu təmətgəhl Lou.

⁸ Məto Iesu təmitun əm rəhalat nətəligən, kən təmən-ipən kəm suah u itəm nəlmin təmimis məmə, "Wa, mətul aupən e niganəmti netəmim rafin." Kən təmuwin mətul-pən əh aupən. ⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Iakolkeike məmə ekətapəh-in nat kit otəmat. ?Tahro? ?E nian rəha Sapat, nolən naka in tətətip e Lou məmə okol, okol nat wir, o okol nat tərat? ?Okosmegəh etəmim, o okohamnu etəmim?" ¹⁰ Kən təmisilu ilat rafin mıtəlau, kən təmən-ipən kəm etəm nelmin təmimis məmə, "Əg-ətuatip-in nelməm." Kən suah əh təməg-ətuatip-in nelmin, kən nelmin təməwir. ¹¹ Məto netəm min əh, nıkilat tinərat pik agin, kən kinoatəghat-əghat kəm ilat min məmə okotahro e suah əh Iesu.

Iesu tāmīṭəpun tuelef aposol min rəhan
(*Mat 10:1-4; Mak 3:13-19*)

¹² Kən e nian min əh, Iesu təmuwīn əpəh ilis e nītot məmə otəfak, kən in təmətatig matəfak kəm Uhgīn e nian əh mətoarus tian. ¹³ Kən tīnian, təmaun-in rəhan min netəmim məmə okotuwa kehm. Kən tāmīṭəpun rəkis tuelef, maun-in nərgīlat məmə aposol min. ¹⁴ Nərgi aposol min u tol min-nulan: Saimon itəm Iesu təmaun-in nərgin wi məmə Pita, ne pian Antru, ne Jemes ne Jon, ne Filip, ne Patolomiu, ¹⁵ ne Matiu, ne Tomas, ne Jemes nəti Alfeas, ne Saimon u kətaun-in məmə Selot,* ¹⁶ ne Jutas nəti Jemes, ne Jutas Iskariot itəm təmegəhan-in-pən Iesu kəm rəhan min tikimīr min.

Iesu təməgətun netəmim kən mosmegəh netəmim itəm kəmoatimīs
(*Mat 4:23-25*)

¹⁷ Kən Iesu ne rəhan aposol min kəmotiet e nītot u moteiuaui motuwa motatig e nītən iəməhl ilat rəhan netəmim tepət, ne nīmanin netəmim tepət min kəmotisi-pən nītən Jutia, ne Jerusalem, ne nīkalkal nītəhəi ikin Taea ne Saeton. ¹⁸ Ilat kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu kən məmə in otol-wīr nīmīsən min rəhalat. Kən in təmol-wīr netəmim itəm narmin rat min kəmoatərəkīn ilat. ¹⁹ Kən netəmim itəm kəmotətul moatitəlau lan, kəmotalkut məmə okotek məto-inu nəsanənən tātisi-pən lan matol-wīr ilat rafin.

Nagienən ne nəratən
(*Mat 5:1-12*)

²⁰ Kən Iesu təmasipən mehm rəhan min netəmim, kən tən-
ipən kəm ilat məmə,

“Itəmat u ian-rat min, nakoatatig e nəwīrən pahrien. In
nəwīrən pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgīn,
kən in tatərəməərə etəmat.

²¹ Itəmat itəm nakoteam-in nagwənən əh-roiu, nakoatatig
e nəwīrən pahrien. In nəwīrən pahrien məto-inu,
onəkotən məmə, ‘Əwəh, təhmen.’

Itəmat itəm nakotasək əh-roiu, nakoatatig e nəwīrən pahrien.
In nəwīrən pahrien məto-inu onəkotalah.

²² Nakoatatig e nəwīrən pahrien nian netəmim koatətəhau
itəmat, kən kəsegəhan-inən itəmat məmə onəkotol
natimnat kitīəh itəmat min ilat, kən katən rat itəmat,
kən katərəkīn-rəkīn nərgitəmat məmə itəmat rəha
iərmīs min, kən ilat koatol nolən min əh kəm itəmat
məto-inu io Nəti Etəmim, kən itəmat rəhak min.

²³ “E nian min əh, otəgien, kən motətīp-ətīp e nagienən məto-
inu nətəuən asol rəhatəmat rəha natimnat min əh tətətīg əpəh

* **6:15:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **6:21:** Sam 126:5-6; Aes 61:3; Nol Əpən 7:16-17 **6:22:** Jon 15:19; 16:2; 1 Pita 4:14

e nego e neai. Nikitəmat otəgien məto-inu tıpılat mın kəmoatol nolən kitiəh əm kəm ien mın aupən ikın.

²⁴ “Məto, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm rəhatəmat nautə tepət roiu məto-inu, nınotos rəkis năgienən rafin itəm onəkotos.

²⁵ Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm nakotəgwən pik moatəto təwır lan əh-roiu məto-inu, nəumis otəpanus itəmat.

Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm nakotalah əh-roiu məto-inu, nəpanotasək onəkotasək agin.

²⁶ Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat nian netəmim koatıləs-ıpər nərgitəmat məto-inu, tıpılat mın kəmotıləs-ıpər mihın nərgi ien eıueıuə mın aupən ikın.”

Otolkeike rəhatəmat

tikimır mın

(Mat 5:38-48; 7:12)

²⁷ Kən təmən mın məmə, “Məto ekatən kəm itəmat itəm nakoatətəlig-in motıtun məmə, nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tikimır mın, kən motol təwır kəm netəm koatətəhau itəmat, ²⁸ kən nian netəmim koatau iərmis-in itəmat, məto itəmat onakotətapəh-in o Uhgın məmə otos-ıpən rəhan nəwırən kəm ilat, kən onəkotəfak o netəmim itəm koatol tərət kəm itəmat.

²⁹ “Okəmə suah kit tatem nıkapım, kən ahwin-pən nıkalın kit mın tem. Okəmə suah kit tatıləs rəham kot, kən atətul matıp o nos-ıpən mınən rəham sot. ³⁰ Os-ıpən nat naka kəm etəmim kit itəm tateasiə-in ron ik, kən etəmim itəm təmos rəham neen natımnat, apəs əm, məsətapəh-inən. ³¹ Kən otol təwır kəm netəmim rafin e nolən mın rafin itəm nakotolkeike məmə netəmim okotol mın kəm itəmat.

³² “? Okəmə nakotolkeike əm netəm mın u koatolkeike itəmat, nikitəmat təht məmə okıləs-ıpər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat mın koatol təwır kəm ilat mın, kən moatolkeike ilat mın. ³³ ?Kən okəmə nəkoatol əm təwır kəm netəm mın əh itəm koatol təwır kəm itəmat, nikitəmat təht məmə okıləs-ıpər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat mın koatol əm nat kitiəh mın.

³⁴ ?Kən okəmə nakoatəgəhan-in natımnat kəm netəmim neen itəm ilat kotıtun nos-ıpa mınən nıtain, nikitəmat təht məmə okıləs-ıpər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat mın koatəgəhan-in natımnat kəm ilat mın məmə nian kit kəpanotos-ıpən mın nıtain təhmen.

³⁵ “Məto nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tikimır mın, kən moatol təwır kəm ilat, kən moatəgəhan-in natımnat itəm kəmos məmə okəsotalpınən. Okəmə nəkotol nəhlan, kən rəhatəmat nətouən asol tətətig, kən nakotuwa nenəti Uhgın İlis Agın, məto-inu in tatol təwır kəm netəm naumis mın, kən tatol təwır mın kəm netəmim itəm kəsotənən məmə nıkilat tagien

o natimnat wir itəm in tatol kəm ilat. ³⁶ Otasəkitun netəmim tahmen əm e rəhatəmat Tata tətəsəkitun netəmim.”

*Əsənən nolən rəha etəmim
(Mat 7:1-5, 17-27; 12:34-35)*

³⁷ Kən Iesu təmən məmə, “Əsənən nolən rəha etəmim məmə in tərət, kən pəs kəsənən rəham nolən məmə in tərət; əsənən məmə suah kit otəkəike mos nalpınən o təfagə rat kit rəhan, kən pəs kəsənən məmə ik onakəkəike mos nalpınən o təfagə rat kit rəham; aluin nolən rat rəha etəmim itəm təmöl kəm ik, kən pəs kaluin nolən rat rəham. ³⁸ Awte kən məhan nelməm kəm netəmim, kən kos-ipinə natimnat kəm ik, natimnat tepət tepət itəm kəmii-pən kasin-asin kəgətəin, tər matərioah itəm okələhəu-pən ilat e nelməm. Okəmə natos-ipən tepət, okos-ipinə tepət kəm ik, məto okəmə natos-ipən noan məsin əm, okos-ipinə noan məsin əm kəm ik.”

³⁹ Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə, “İganəmtin əpis ko təsitən iganəmtin əpis kit min. ! Kəsi, okiaiwig-pən e noakimil asol! ⁴⁰ Etəm tatətəlig, in təsaprəkis-inən rəhan iəgətun, məto etəmim itəm tətətəlig-in wir matətəu-pən iəgətun e nətəligən min rafin, in otuwa mahmen e rəhan iəgətun.

⁴¹ “? Tahro nakatən nisip noan məsin itəm təmuwin e niganəmti piam, məto niki m təsəhtən nig asol itəm tətətig e niganəmtim? ⁴² ? Okəmə nakəsehmən nig asol əpəh e niganəmtim, kən onakahro min-nulan mos-irəkis nisip e niganəmti piam? ! Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Aupən mos-irəkis nig asol e niganəmtim, kən mitun nehm wirən nisip e niganəmti piam kit.

⁴³ “O nat əh inəh, iatən məmə, nig katun tikə itəm tatəe-in nig kəsunən, tahmen-pən əm e nig kəsunən təsoe-inən nig katun, ⁴⁴ məto-inu etəmim tatitun nig e nehmən noan. Ko etəmim təsəhlən noa nig katun e nolkosik, kən ko etəmim təsəhlən noa nig tətəhen e nol e luən. ⁴⁵ Etəm təwir, niki n tərrioah e natimnat wir min, kən in tatol natimnat itəm təwir. Kən etəm tərət, niki n tərrioah əm e nolən tərət min, kən in tatol əm nolən tərət; məto-inu e nian tatəghat, kən natimnat min əh e niki n koatiet.”

⁴⁶ Kən Iesu təmən məmə, “? Tahro nakotaun-in io məmə ‘İərəməərə, İərəməərə,’ məto nəsotolən nat naka itəm ekatən? ⁴⁷ Pəs ekəgətun kəm itəmat nolən rəha suah kit itəm tatuwa ron io, kən matətə nəghatən min rəhak, kən matol natimnat min itəm ekatən ilat.

⁴⁸ “Kən in tahmen əm e etəmim itəm təmiləkin rəhan nimə. Aupən, təmel nisip meiuaiu muwin mafəl wir kəpiəl apin əpəh ləhau, kən miləkin-pən rəhan ikin nimə. Nian nuhuən təfik

maiu maruəh muwa miləs pikən, məto təsəloalən lan, məto-inu təmiləkin wir tiəkis. ⁴⁹ Məto etəmim itəm tatəto nəghatən rəhak kən məsolən, in tahmen-pən e etəmim itəm tatiləkin-pər rəhan nimə tatəpələh-pər əm e niməptən. Nian nuhuən təfik maiu maruəh muwa miləs pikən nimə, kən əmun nimə tiet morin mīməlkin-məlkin.”

7

Nahatətəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael mīn (Mat 8:5-13)

¹ Nian Iesu təməghat rəkis kəm netəmim un, kən in təmuwīn əpəh e taon Kapaneam. ² Kən ikin əh, etəm-iasol kit rəha mopael mīn rəha netəm Rom tətətig, kən slef kit əh-ikin rəhan itəm in tolkeike pik, məto slef əh tatimīs pik, rəhan nahməən tēpət. ³ Kən e nian etəm-iasol əh təməto namnusən rəha Iesu, kən in təməhləpis netəm-iasol neen rəha netəm Isrel məmə okotuwin motən-ipən kəm Iesu məmə otuwin mol-wir rəhan slef. ⁴ Kən nian netəm-iasol mīn əh kəmotuwa motehm Iesu, motəpəh əskasik ron motən məmə, “Iərəmərə, tətuatip əm məmə nakasitu e suah əh, ⁵ məto-inu in tolkeike pik kitat netəm Isrel, kən in təmiləkin nimə rəha nuəfiminən rəhatat.”

⁶ Kən Iesu təmətəu-pən ilat. Kən e nian kīnoatuwa iuəhkir o nimə, etəm-iasol rəha mopael mīn təməhl-ipən rəhan mīn netəmim kotuwīn motehm Iesu moatən-ipən məmə, “Iərəmərə, əsəlīkiamtəən ik o nuwamən, məto-inu esahmen-pənən məmə onəkuwa imak ikin. ⁷ Kən tol mīn-nəhlan, io esimnəən mehm ik. Ik etəm-iasol kit, məto io etəm ləhau əm. Məto əghat əm, kən rəhak slef, in otəsanən mīn. ⁸ Ekitun məmə nimisən əh otəkəike mol nəwīam, məto-inu io mīn, rəhak netəm-iasol mīn kotərəməərə lak, kən iatol nəwialat, kən mopael mīn neen əh-ikin itəm io ekərəməərə elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Uwīn,’ kən tuwīn. Kən okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Wa,’ kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak slef məmə, ‘Ol nat u,’ kən in tol.”

⁹ Nian Iesu təməto nəghatən u, narmīn təmiwīg pik o nəghatən rəha suah u. Kən in təmeirair mən-ipən kəm nīmanin netəmim itəm koatətul uarisig in, məmə, “Ekətən kəm itəmat məmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat əpnəpīn noanol mīn rəha Isrel, məto esəhmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən iahgin tahmen-pən lan.” ¹⁰ Kən e nian iahləpis mīn rəha etəm-iasol kəmotitəlig-pən imə, kəmotehm slef əh tinəsanən rəkis.

Iesu təmosmegəh nəti nəutahlīmīs kit

¹¹ Kən təsuwəhən e natimnat mīn u, Iesu təmuwīn e taon kit, nərgin u Nain, ilat rəhan mīn netəmim ne nīmanin netəmim tēpət itəm koatuarisig-in in. ¹² Kəmol fenis e kəpiel titəlau

e taon əh, kən e nian Iesu təmuwa iuəhkir o nafiluə rəha taon, kən təmehm netəmim koatısi-pən e taon moatalis etəm təmimis kit. In etəm aluə iərman, nəti nəutahlimis kit noan kitıəh əm. Kən nımanin netəmim tepət rəha taon koataliwək kələh ilat nəutahlimis əh. ¹³ Kən nian İərəmərə təmehm nəutahlimis əh, in təmasəkitun pik, kən mən-ipən kəm in məmə, “Əsasəkən.” ¹⁴ Kən təmuwin mek pet itəm kətalis suah u təmimis lan, kən kəmotətul. Kən Iesu təmən-ipən məmə, “! Etəm aluə! İatən kəm ik məmə, ətul!” ¹⁵ Kən etəm təmimis tinəmegəh minətul, kən mətuoun matəghat. Kən Iesu təmosipən etəm aluə əh kəm rəhan mama.

¹⁶ Netəmim rafin kəmotəgin motasiəp, kən moatənwiwi Uhgın məmə, “! İen asol kit roiu tətətig kitat min!” Kən motən min məmə, “!Uhgın təmuwa məmə otasitu e rəhan min netəmim!” ¹⁷ Kən namnusən rəha Iesu təmaiı mıtəlau ikın min rafin e nıtən Jutia kən e nıməptən min rafin iuəhkir ron.

Iesu ne Jon Baptais (Mat 11:2-19)

¹⁸ Netəmim rəha Jon Baptais kəmotən-ipən kəm in natımnat rafin itəm Iesu təmol ilat. Kən Jon Baptais təmaun-in rəhan etəmim mil kəiu kuea ron, ¹⁹ kən tahləpis ilau məmə okian muehm İərəmərə muətapəh ron məmə, “?Karmə ik suah əh itəm otuwa, o mətə ekotasipən o etəm pısın kit min?”

²⁰ Kən nian suah mil kəmuea muehm Iesu, kəmuən-ipən kəm in məmə, “Jon Baptais təmahl-ipa itımlau ekuea məmə ekuətapəh ron ik məmə, “?Karmə ik suah əh itəm otuwa, o mətə ekotasipən o etəm pısın kit min?” ”

²¹ Kən e nian əm əh itəm ilau kəmuea muehm Iesu lan, məto Iesu tatol nımisən tepət koatəwir. Neen koatos nımisən pısın pısın min, neen narmin rat tətətig elat. Kən netəmim tepət nıganəmtılat təpis, məto Iesu təmol-wır ilat. ²² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Tətəlig mian muən-ipən natımnat min u rafin kəm Jon, nat itəm nəmuəto kən muehm. Netəm nıganəmtılat təpis kınəatəplan nat. Kən netəmim itəm nelkılət tərət kınətəto təwir kən mınotaliwək. Kən netəm min u kəmos nımisən leprosi, nuwigılət tınəwir. Kən netəm min u matəlgılət təmalu, roiu matəlgılət tınəag, kən netəm min u kəmotımis, kınətəmegəh min. Kən ian-rat min, roiu əh suah kit tınətən-ıarəp namnusən təwir kəm ilat. ²³ Uhgın otawte-in rəhan nəwırən kəm netəmim itəm kəsətəmeən e rəhalat nahatətən lak o rəhak nolən.”*

7:15: 1 King 17:23; 2 King 4:36

7:16: Luk 1:68

7:20: Sam 40:7; Mal

3:1; Nol Əpən 1:8

7:22: Aes 35:5-6; 61:1; Luk 4:18

* **7:23:** E nian rəha

Iesu, netəmim tepət koatasipən o Kristo itəm otəpanuwa. Məto nıkilat təht məmə in otol nolən min itəm tol pısın e nolən min rəha Iesu. Nıkilat təht məmə Kristo otos nəsanənən o nəluaginən e kapman rəha Rom.

²⁴ E nian iahləpis mil rəha Jon ilau kəmiatəlig mīn, kən Iesu tāmətuoun matəghat-in Jon kəm nīmanin netəmim. In tāmən məmə, “? Aupən ikin, itəmat nəmoatuwin əpəh ikin taruən-aruən ikin məmə onəkotehm naka? ? Nəmoatuwin məmə onəkotehm suah kit əpnapin əm itəm tahmen e nuwig itəm nīmətag tətahl tatahuin-ahuin? ! Kəp! ²⁵ ? Okəmə kəpə, kən nəmoatuwin məmə onəkotehm naka, suah kit itəm tatuwin e napən wir nəmtin tiəkis? ! Kəp! Netəm itəm koatuwin e napən wir, motagien əm e rəhalat nautə, ilat kotatig e nīmə wir mīn tahmen e rəha kig. ²⁶ ? Kən naka əh nəmoatuwin məmə nakotehm, ien kit, o? Əwəh, nīpahrienən, mətə iatən kəm itəmat məmə in ilis taprəkis-in e ien. ²⁷ Suah u inu Naoa Rəha Uhgīn təmatəghat in məmə, ‘Otəplan-tu. Iatahl-ipinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.

In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatip.’

²⁸ Iatən kəm itəmat məmə, netəmim itəm kəmotaiir e nətueintən u, kit təsaprəkis-inən suah əh Jon. Mətə etəm tətatig ləhau agin e netəmim rafin e nərəmərəən rəha Uhgīn, in ilis taprəkis-in Jon.”

²⁹ Nian netəmim əpnapin, ne netəmim rəha nosən mənī rəha takis kəmotətə nəghatən rəha Iesu, ilat kəmotən məmə suatip rəha Uhgīn in suatip ətuatip. Koatən nəhlan mətə-inu Jon təmōl baptais rəkis elat. ³⁰ Mətə Farisi mīn ne iəgətun mīn rəha Lou, ilat kəməsotegəhanən məmə Jon otol baptais elat, kən inəh kəmotərakin suatip rəha Uhgīn e nəmegəhən rəhalat.

³¹ Kən Iesu təmatəghat mīn məmə, “? Kən io ekən nolən rəha netəmim roiū, məmə tahmen e naka? ? Kən rəhalat nətəligən naka? ³² Ilat kotahmen-pən əm e nīsualkələh itəm nat kit tikə otol nīkilat tagien. Kən koatəpələh e suatip katol maket ikin, kən motagət əfəməh motaun-in ilat mīn neen məmə, ‘Itimat emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis rəha nagienən lan, mətə itəmat nəkəsotolən danis. Kən itimat emoatasək eiūə rəha nīmīsən, mətə nəsotasəkən kitat min itimat.’

³³ “Iatən min-nulan mətə-inu nian Jon Baptais təmuwa, matətuakəm məsunən nagwənən nian tepət o nəfakən, məsənīmən wain. Kən itəmat nakoatən məmə, ‘Suah əh, narmin rat kit tətatig lan.’ ³⁴ Mətə io, Nəti Etəmim, emuwa mətəgwən matənim wain, kən itəmat nakoatən məmə, ‘! Otəplan-tu, suah əh in etəmim rəha nagwən pīkən ne etəmim rəha nāpīsən, kən motan kələh ilat netəmim rəha nosən mənī e takis, ne netəmim itəm nol təfagə!’ ³⁵ Nenatigən rəha Uhgīn ne nalpəkauən rəhan in tətuatip məmə itimlau Jon ekioal

nat itəm in tolkeike. Kən nəmegəhən rəha netəmim itəm kotahatətə lan, tatəgəṭun məmə inu nīpahrienən.”

Pətan rat kit təmau nelki Iesu e senta

³⁶ Kən Farisi kit, nərgin u Saimon, in təməṭapəh o Iesu məmə otuwīn magwən e rəhan nimə. Kən Iesu təmuwīn latuənu, muwīn e nīpəgnoa nimə rəha Farisi un matəpələh məmə otagwən.†

³⁷ Kən pətan kit e taon əh in iol təfagə rat, təməto məmə Iesu tətagwən əpəh imə Farisi ikin. Kən in təmos senta kit muwa itəm nəmtin tiəkis. Senta u tətətiḡ e pətəl kəmol e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən məmə alapasta. ³⁸ Kən in təmuwa iuəhkīr o Iesu mətul e nīkali nelkin mətasək, nahui nəmtin tətuooun mətahl-pən e nelki Iesu mīnol nelkin tinəpilit. Kən təmafəl nahui nəmtin e nelki Iesu e noanun, kən mətoafəl nelki Iesu matos-ipən nīsiiaiən kəm in,‡ kən mol-pən senta e nelkin.

³⁹ Kən Farisi u təmehm nat əh, kən tatən atip e nīkin məmə, “Okəmə suah əh in ien pahrien, kən okol in təmīṭun əm nolən rəha pətan əh itəm tatek nelkin, məmə in iol təfagə rat.”

⁴⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Saimon, iakolkeike məmə ekən nat kit kəm ik.”

Kən Saimon təmən məmə, “Iəgəṭun, ən-tu kəm io.”

⁴¹ Kən Iesu təmən məmə, “Suah kəiu, rəhalau mənī təsahmenən, kən iəramərə kit təmos-ipən mənī neen kəm ilau, kən o nian kit ilau okualpīn rəhan mənī. Kit təmos faif-hanrit tenarius, kən kit tos fifti tenarius.§ ⁴² Nian ilau kənuəruru nos-ipənən nītain, kən iəramərə təmən məmə, ‘Uapəs əm nalpīnən mənī itəm nəmīoas.’ ?Kən suah mil u in pəhruən lan otolkeike pik iəramərə?”

⁴³ Kən Saimon in təmən məmə, “Nīkik təht məmə etəm u itəm in təmos mənī tepət, kən iəramərə təmasəkitun pik, in otolkeike pik iəramərə.” Kən Iesu təmən məmə, “Nəmən pahrien.”

⁴⁴ Kən Iesu təmeirair məplan pətan u, kən mən-ipən kəm Saimon məmə, “?Saimon, natehm pətan u, o kəp? E nian emuwa imam ikin, ik nəməsos-ipamən nəhau kit o naikuasən e nelkək, məto pətan u, in təmau nelkək e nahui nəmtin mafəl e noanun. ⁴⁵ Nian emuwa, kən Saimon, ik nəməsolən nəmtatin

† **7:36:** Nian mīn neen, netəm Isrel koatətəu-pən nolən rəha netəm Kris ne netəm Rom nian kotagwən. Məto tepil rəhalat in ləhau ləhau, kən netəmim kotapil e nīkalilət motol nelmīlat tatətu-pər rəhalat kaugə, kənu nelmīlat matip tos nagwənən moatun. Kən nelkilət tətamahl-iarəp katehm wir əm. Inəh Iesu təmol mihin nian pətan əh təmuwa maikuas e nelkin. Əplan narmīn e Mat 26. **7:37:**

Mat 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 ‡ **7:38:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, pətan əh təmek nelki Iesu e nohlin. Inu nəmtatin məmə in tatisiai-in pik Iesu, kən nīkin tagien o natimnat itəm Iesu təmol kəm in. § **7:41:** Roiu, faif-hanrit tenarius tahmen e faif-hanrit-taosan vatu, kən fifti tenarius tahmen e fifti-taosan vatu.

kit itəm tatəgətun məmə nakolkeike io. Məto pətan u, tatoafəl nelkək tatuwin əm nulan, kən nolən rəhan tatəgətun məmə in tolkeike pik io. ⁴⁶ Saimon, ik nəməsauən rəhk-kapə e oel məsin ne, məto pətan u, in təmau nelkək e senta itəm nat kit nəmtin tiəkis. ⁴⁷ Kən tol nəhlan iatən kəm ik məmə, enafəl rafin rəkis rəhan təfagə rat min itəm tepət tepət, kən tol nəhlan, nolən min əh itəm tatol, tatəgətun məmə tolkeike pik io. Məto nian iatos-irəkis təfagə rəha etəmim noan məsin, kən kəsi, rəhan nolkeikeən in natiəkəku ron io.”

⁴⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmə, “Reham təfagə rat min, io enafəl rəkis.”

⁴⁹ Kən netəmim neen min itəm kəmotagwən ilat min, koatən kəm ilat min məmə, “?Etəmim naka əh itəm tatən məmə tatos-irəkis təfagə rəha etəmim?”

⁵⁰ Məto Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmə, “Uhgın təmosmegəh ik məto-inu nəmahatətə lak. Kən uwın, pəs nəməlinuən rəha Uhgın tətətig ron ik.”

8

Nipitan itəm kəmotasitu e Iesu

¹ Uarisig e natimnat min əh, Iesu in taliwək matuwın e taon min neen ne latuənu min neen. In tatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın kən mətamnus-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgın. Kən e nian əh, tuelef aposol min rəhan kəmoatətəu-pən. ² Kən nipitan neen min kəmoatuarisig-in Iesu, inu aupən ikin ilat kəmoatimis, o kəmoatos narmin rat min tətətig elat, məto Iesu in təməhg-iarəp narmin rat min kən təmol-wir rəhalat nimisən. Nərgi nipitan min u Meri u katən məmə Maktala itəm Iesu təməhg-iarəp narmin rat sepın lan; ³ ne Joana pətaguıhl rəha Jusa itəm in tətərəməərə e nimə rəha Kig Herot Antipas; ne Susana; ne nipitan tepət min. Nipitan min u koatos-ipən rəhalat məni o nos-nəmtinən natimnat o nasituən e Iesu ne rəhan min netəm tuelef.

Nimaa nəghatən e niməptən

(Mat 13:1-23; Mak 4:1-20)

⁴ Nimanin netəmim tepət kəmotisi-pən e taon min tepət motuwa o Iesu. Nian kəmotuwa motətul kitəlau lan, kən təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat. In təmən məmə, ⁵ “Suah kit, etəm rəha nəfəən nikuti wit, təmuwın matərakin nikuti wit tatisas əpəh e nasumən. Kən neen kəmotisas e suatıp, kən uarisig netəmim kotuwa kaliwək lan, kən mənig min kotuwa motun rəkis ilat. ⁶ Kən nikutin neen kotisas-pən e nisip noan məsin itəm kəpiel ləhau lan. Nian koatəwiə, kən motauke

məto-inu nəhau tikə ləhau lan. ⁷ Kən nīkutin neen kotisas-pən e niki nolkosik. Uarisig, nolkosik ne wit kuəwiə kələh, kən nolkosik tatu-atu-pən lan mətoarus-pən kotimis. ⁸ Kən nīkutin neen min kəmotisas-pən e nəptən wir motəwiə motoe-in noalat tepət tepət tahmen e wan-hanrit.”

Nian Iesu təmən rəkis nəghatən u, kən təmagət, mən kəm ilat məmə, “Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

⁹ Kən netəmim rəha Iesu kəmotətapəh ron məmə, “Uhapik-pa nimaa nəghatən u kəm itimat.” ¹⁰ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat, Uhgīn tinerəh rəkis e rəhatəmat suatip məmə itəmat onəkotitun nəghatən rəha nərəmərən rəha Uhgīn itəm tatəhluaiɡ. Məto netəmim neen, ilat koatos əm e nuəhən nimaa nəghatən min, məmə ilat okoatehm, məto kotəruru, kən ilat okoatəto, məto okol kəsotitunən.”

¹¹ Kən Iesu in təmatəghat məmə, “Nipəti nimaa nəghatən u tol min-nulan. Nikuti wit, inu nəghatən rəha Uhgīn. ¹² Nīkutin min itəm koatias e suatip, inu tahmen-pən e netəmim itəm kotəto nəghatən rəha Uhgīn, kən Setan tatos-irəkis nəghatən rəha Uhgīn e rəhalat nətəlīgən məmə okəsotənən nīpahrienən lan, kən Uhgīn otəsosmegəhən ilat. ¹³ Kən nīkutin min itəm koatias-pən e nisip noan məsin kəpiel əh ləhau ikin, inu tahmen-pən e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgīn, kən nīkilat tətəgien ron. Məto nokilat təseiuiəuən isəu, kən koatahatətə e nian əkuəkīr əm. Məto nian nəsəsəuən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhalat, kən koatəme e rəhalat nahatətəən. ¹⁴ Kən nīkutin min itəm koatias-pən e niki nolkosik, inu tahmen-pən e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgīn, məto natimnat tepət tətatu-atu-pən e nəmegəhən rəhalat, inəh koatətəlig-in pik natimnat rəha nəmegəhən rəhalat, o ilat kotolkeike nautə tepət, o kotolkeike məmə okotəto təwir e rəhalat nəmegəhən. Kən nəmegəhən rəhalat təsoe-inən nat təwir kit e nəghatən rəha Uhgīn. ¹⁵ Məto nīkutin itəm tətias-pən e nīməptən təwir, inu tahmen e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgīn, kən nīkilat tətəuətīp kən məwir, kən ilat kotaskəlīm nəghatən rəha Uhgīn tətətīg tiəkis e nīkilat. Kən ilat kotalkut matuwīn matuwīn, kən motoe-in nəmegəhən təwir.”

Ol wək e nat itəm nakatos
(Mak 4:21-25)

¹⁶ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Pah tətasiəpən e lait kən mətaii-pən e pesin, o tatəhtu-pən e nīpəɡ pet? !Kəp! Kəsələn mihin. Nian nakotasiepən e lait, kən motətu-pər e tepīl məmə netəmim okotehm nat lan. ¹⁷ Kən e nolən kitīəh min əm, okəmə suah kit tatəhluaiɡ-in nat kit, məto Uhgīn otol əp in,

kən okəmə suah kit tatos nəghatən anion kit, məto Uhgın otən-iarəp. ¹⁸ Nəghatən u itəm nakoatəto, otətəlig-in wir. Etəm itəm tinitun rəkis nıpəti nəghatən rəhak, in titun nosən təhmin min. Məto etəm itəm təsitunən, in otəmkarəpən e nat itəm nikin tətəht məmə tatos.”

Mama rəha Iesu ne pian min

(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian min kəmotuwa məmə okotehm, məto okol kəsotuwinən iuəhkir motehm məto-inu nimanin netəmim tepət koatətəlosig-in. ²⁰ Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, “Mama rəham ne pian min ilat əpəh ihluə koatətul, kən kətolkeike məmə okotehm ik.”

²¹ Kən Iesu təməni-ipən kəm ilat məmə, “Netəmim rafin itəm koatəto nəghatən rəha Uhgın kən moatətəu-pən, ilat un rəhak netəmim min, rəhak mama ne piak min.”

Iesu təməni-iahau nımətag asol e Lek Kalili

(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² Nian kit Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwın e pot kit, kən in təməni-ipən kəm ilat məmə, “Pəs kotuwın əpəh entənıpən-pən e lek u.” Kən kəmotiww niuwən motiet. ²³ Nian pot tınətaiu, kən Iesu təmuwin mapıl. Kən nımətag asol kit təmeiuaiu-pa e lek u, kən nəhau təmuwin e nıpəgnoa pot, iuəhkir əm pot tətammim. ²⁴ Kən kəmotəhgaiir e Iesu kən motəmə, “!Ei, Etəm-iasol! !Etəm-iasol! Aiir-ta, okotimis roiu!”

Kən Iesu təmaiir məghat məni-iahau nımətag ne peau-peau asol min məmə, “!Nahmen, uameg-ta!” Kən nımətag təmurahl nelmin, kən tınəməlinu tınəməlinu. ²⁵ Kən Iesu təməni-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro? ?Rəhatəmat hiə nahatətəən?”

Məto ilat kinoatəgin, kən narmilat tınatiwig min, kən minoatən-ipən kəm ilat min məmə, “!Ei! ?Etəmim naka u? Nat əpnəpin nımətag ne nəhau, məto katuətəlig-in rəhan nəghatən matioal.”

Iesu təməng-iarəp narmın rat min e suah kit

(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Kən ilat kəmotuwa kiet-arəpa rəha netəm Kerasa ikin, inəh entənıpən-pən e lek u, kən kəmotuwar əpəh ipar. ²⁷ Nian Iesu təmuwar, kən əmun etəmim kit əh-ikin təmuwa mehm. Suah un, narmın rat min kotatig lan, kən nuwəh məsin in təməsuwin-inən napən, kən in təsapılən imə, məto in tətətig əm əh e nıpəg kəpiel min, ikin katitənim netəmim ikin. ²⁸⁻²⁹ Aupən ikin, nian tepət, narmın rat əh tatol in tətəlməl pik, kən netəmim koatəlis nelkin ne nelmin e sen məmə otaskəlim tiəkis moatehm məmə otəsərəkini-rəkinən natimnat. Məto e

nian rafin tateatip-eatip sen min əh, kən narmin rat tatəkəike kəm in məmə otiet magim muwin əpəh ikin taruən-aruən ikin.

Kən nian ialməl u təmehm Iesu, təmearig əfəməh, muwa morin-pən e nelki Iesu, kən mətagət məmə, “!Iesu, Nəti Uhgın İlis Agın! ?Nakəmə onakahro io? !Awi, iatətapəh ron ik məmə onəsolan nalpinən asol kit kəm io!” Narmın rat u təmən nəhlan məto-inu Iesu tınən rəkis məmə in otiet magim e suah u.

³⁰ Kən Iesu təmətapəh məmə, “?Nərgəm pah?” Kən in təmən məmə, “Nımanın Təpət.” Təmən nəhlan məto-inu narmin rat təpət kəmotatig lan. ³¹ Kən narmin rat min kəmotətapəh əskasik o Iesu məmə, “Onəsahl-ipənən itimat e nıpəg itəm namnun tikə tapınəp, u imə nalpinən.”

³² Kən ikin əh e nıkali nitot, pikəs min təpət kotagwən motan əh-ikin. Kən narmin rat min kəmotasək moatən-ipən kəm Iesu məmə, “Awi, egəhan-in itimat ekotuwin e pikəs min əh.” Kən Iesu təmegəhan-in ilat kotuwin. ³³ Kən narmin rat min u kəmotiet e suah un motuwin e pikəs min, kən pikəs min ilat rafin kəmotaiu moteiuaiu ikin təkul-əkul ikin, kən motiet-pən e lek motamnım.

³⁴ Nian netəm kotagwən pikəs min kəmotehm nat u, kəmotiet motagim motuwin moatən-iarəp namnusən rəha natımnat min u e taon rəhalat ne ikin min rafin titəlau lan. ³⁵ Kən netəmim kəmotiet e taon moatuwin məmə okotehm natımnat min əh. Kən kəmotuwa motehm Iesu, kən motehm min suah un itəm narmin rat min kəmotiet rəkis lan, in tatəpələh iuəhkır e nelki Iesu, tınəsalmələn, kən minuwın-in rəkis rəhan napən. Kən netəmim rəha taon koatəgin.

³⁶ Kən netəmim itəm kəmotehm ətuatip nat u e nıganəmtılat, ilat kotamnıs tatuwin kəm netəmim neen min moatən-iarəp məmə Iesu təmahro nulan mol-wır suah əh, itəm aupən ikin narmin rat min kəmotatig lan. ³⁷ Kən netəmim rafin u kotatig iuəhkır ikin Kerasa, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə otiet iməlat ikin, məto-inu ilat kınəatəgin pik. Kən əmun in təmuwin e pot məmə okotasuə moatuwin entənıpən-pən ikin.

³⁸ Məto suah u itəm narmin rat min kəmotiet lan, in təmətapəh o Iesu məmə, “!Awi, pəs ekımnə kitat!” Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, ³⁹ “İtəlig matuwin imam ikin, muwin mən-iarəp natımnat min itəm Uhgın təmol kəm ik.” Kən suah u təmuwin ikin min rafin e taon iman ikin matən-iarəp natımnat min rafin itəm Iesu təmol kəm in.

*Pətagwəhl kit itəm tatımnıs ne pətan əkəku kit itəm təmnıs
(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)*

⁴⁰ Nian Iesu təmitəlig-pa min e entənıpən-pa lan e lek u, netəmim nıkılat təmagien məmə kınotehm min Iesu, məto-inu ilat kəmoatəhgin. ⁴¹ Kən etəmim kit təmuwa

mehm, nãrgin u Jaeras, itãm in etãm-iasol kit rãha nimã rãha nuãfiminãn. Tãmuwa meiuaiu misin nulìn e nisiiãien, matakãike e nãtapãhãn kãm Iesu mãmã in otuwìn ãpãh iman ikin,⁴² mãto-inu rãhan pãtan ãkãku tatimis pik rãhan nahmãen tepãt, kãn otãsuwãhãn timis. In noan kitiah ãm, rãhan nup tuelef.

Kãn Iesu tãmaliwãk matuwìn o pãtan ãkãku ãh, kãn nimanin netãmim tepãt kãmotuwa kitãlau lan katilãs-pikãn-lãs-pikãn.⁴³ Kãn pãtan kit tãmuwa o Iesu itãm tatos nimisãn rãhalat nipitan nian rafin ãm minos nup tuelef, kãn tãmuwìn o netãmim tepãt itãm koatol mãrisin, mãto okol kit tãsol-wirãn.⁴⁴ Kãn pãtan ãh tãmisi-pãn e mãntaa Iesu ikin, kãn mea-pãn mek nipãgnãmti nimãhan rãha Iesu, kãn ãmun roiu agin-ãh min ãm, rãhan nimisãn tãmol namnun.⁴⁵ Kãn Iesu tãn mãmã, “?Ei, pah tãmek io?”

Kãn nian ilat rafin kãmotãn mãmã kãp, kãn Pita tãmã, “! Etãm-iasol, nimanin netãmim tepãt koatilãs-pikãn-lãs-pikãn ik!”

⁴⁶ Mãto Iesu tãn mãmã, “Kãp. Ekitun mãmã suah kit tãmek io mãto-inu emãto mãmã nãsanãnãn tãmiet lak.”

⁴⁷ Kãn e nian pãtan ãh tinitun mãmã okol in tãsãhluaigãn, in tãmuwa mãtasiãp-asiãp pik, kãn misin nulìn matos-ipãn nisiiãien kãm Iesu. Kãn e niganãmti netãmim rafin, tatãn-iarãp kãm Iesu mãmã tãmek in o naka, kãn matãn-iarãp min mãmã e nian tãmek in, kãn roiu agin-ãh min ãm, rãhan nimisãn tãmol namnun.⁴⁸ Kãn Iesu tãn-ipãn kãm in mãmã, “Nãtik pãtan, rãham nahatãtãen lak tãmol-wir ik. Kãn atuwìn, pãs nãmãlinuãn rãha Uhgin tãtatig ron ik.”⁴⁹ Nian Iesu tãmatãghat ãh, kãn etãmim kit tãmisi-pãn imã Jaeras ikin met-arãpa, kãn mãn kãm Jaeras mãmã, “Nãtim pãtan ãkãku tinimis rãkis. Òsãlikiamtãen iãgãtun.”

⁵⁰ Mãto nian Iesu tãmãto nãghatãn ãh, in tãmãn-ipãn kãm Jaeras mãmã, “Òsãginãn. Ahatãtã ãm lak, kãn pãtan ãkãku rãham, in otãwir min.”⁵¹ E nian Iesu tãmuwa met-arãpa e nimã rãha suah ãh, kãn tãmit-irãkis ãm Pita, ne Jon, ne Jemes, ne mama ne tata rãha pãtan ãkãku itãm in tãmimis, mãmã ilat ãm okotuwìn imã.⁵² Netãmim rafin koatasãk ãfãmãh moatãun-ãun o pãtan ãkãku ãh, mãto Iesu tãmãn-ipãn kãm ilat mãmã, “Òsotasãkãn. Pãtan ãkãku u in tãsimisãn. In tãtapil ãm.”

⁵³ Kãn ilat kotalah-ãsan lan mãto-inu ilat kotitun mãmã pãtan ãkãku ãh tinimis rãkis.⁵⁴ Mãto Iesu tãmã-pãn milãs nelmi pãtan un kãn maun-in mãmã, “Pãtan ãkãku, ãtul.”⁵⁵ Kãn ãmun pãtan ãkãku apon tãmãmegãh min mãtul. Kãn Iesu tãmãn-ipãn kãm ilat mãmã, “Otos-ipãn nat kit tun.”⁵⁶ Kãn

rəhan mama ne tata, narmilau təmiwig pik, məto Iesu tən-
ipən kəm ilau məmə, “Onəkəsüən-iarəpən natimnat min u kəm
suah kit.”

9

*Iesu təmahl-ipən rəhan netəm tuelef məmə okotən-iarəp
nərəməərəən rəha Uhgın*

(Mat 10:5-15; 14:1-2; Mak 6:7-16)

¹ Kən Iesu təmuəfimın rəhan netəm tuelef kotuwa kitiah, kən təmos-ipən nəsanənən kəm ilat kən mategəhan-in rəhan nepətən o nərəməərəən kəm ilat məmə ilat kotitun nəhg-iarəpən narmin rat min, kən məmə ilat okotol-wir nımisən min. ² Kən Iesu təmahl-ipən ilat məmə okotən-iarəp nərəməərəən rəha Uhgın, kən məmə okotol-wir netəmim itəm koatimis.

³ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian onəkotuwın, məsotosən natimnat neen rəha naliwəkən rəhatəmat, natimnat itəm kotahmen-pən e kasikin, o kətim, o nagwənən, o məni, kən məsotosən napən kəiu. ⁴ Kən e nian itəmat nakotuwın e latuənu kit motatig e nimə kit, nimə u inun onəkotatig əm lan mətoarus-pən nian itəmat onəkotiet lan.

⁵ Kən ikın pəhrüən onəkotuwın ikın, okəmə netəmim nıkilat təsagienən məmə nakotuwə motatig itəmat min ilat, kən otopəpəpə rəkis nımoulul e nelkıtəmat motiet. Inu nəmtətin kit tatəgətun məmə nakotapəs ilat, kən niki Uhgın tərət olat.”

⁶ Kən ilat kəmotiet motaliwək motuwın latuənu min moatamnus-iarəp namnusən təwir, kən ikın min rafin koatuwin ikın, moatəfak o netəmim tepət, kən kotəmegəh.

⁷ Kən Kig Herot Antipas u in iərəməərə e nitən Kalili, in təməto namnusən rəha natimnat min u itəm Iesu tatol ilat. Kən təmətəlig-in muwin minəruru əfəməh məto-inu netəmim neen kotən məmə Jon Baptais tinəmegəh min, ⁸ kən netəmim neen min kəmotən məmə Elaija tinuwa min, kən netəmim neen kəmotən məmə in ien kit rəha Uhgın aupən ikın itəm təməmegəh min. ⁹ Kən Herot Antipas təmən məmə, “Jon u, io enəməhatip rəkis rəhn-kapə. ?Məto etəmim pah u iatəto rəhan namnusən?” Kən in təmətegəs-in Iesu məmə otəplan.

Iesu təmagwən netəmim

faif-taosan

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44;

Jon 6:1-14)

¹⁰ Kən aposol min rəha Iesu kəmotitəlig-pa min ron, kən motən-ipən kəm in natimnat rafin itəm kəmotol. Kən in təmit ilat motiet rəkis e netəmim, motuwın əpəh e taon pisin kit min, nərgin u Petsaeta. ¹¹ Məto e nian netəmim kəmotəto

namnusən məmə İesu tınuwa, kən kəmotuwa motuarisig-in ilat. Kən İesu nıkin təmagien əm nian in təmehm ilat, kən in tatəgətun ilat e nərəmərən rəha Uhgın, kən matol-wır netəm koatımıs kotəmegəh mın.

¹² Kən ehnaipən iuəhkır o napınəpən, netəm tuelef rəha İesu kəmotuwa ron, moatən məmə, “Tərəmərə. Ahl-ipən netəmim rafın koatuwin əpəh e latuənu mın məmə okotegəs-in ikın təwır kit rəha napılən kən motegəs-in nagwənən itəm okotun məto-inu, ikın-u koatan ikın roiu, in limınan.”

¹³ Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəp, itəmat əm. Onəkotagwən netəm mın əh.” Kən ilat kotən məmə, “İtəmat ekoatos əm pıret faif ne nəm kəiu. ?Tahro? ?Nakolkeike məmə ekotuwin motos-nəmtın nagwənən kit mın nıgı nımanın netəmim mın əh rafın?” ¹⁴ Kəmotəghat nəhlan məto-inu netəmim tepət tepət itəm kəmotuwa ikın əh, okəmə kafın nəman əm, kən ilat rafın faif-taosan.

Məto İesu tən-ipən kəm rəhan mın netəmim məmə, “Otuwin motor ilat fite fite motən məmə okotəpələh.” ¹⁵ Kən rəhan mın netəmim kəmotor ilat mihın nəhlan, kən netəmim rafın kəmotəpələh.

¹⁶ Kən İesu təmos pıret əh faif ne nəm kəiu, masıpər e neai, kən matəfak kəm Uhgın o nagwənən, kən məmkas matos-ipən kəm rəhan mın netəmim məmə okotos-ipən kəm netəmim. ¹⁷ Kən netəmim rafın kəmotagwən motuwın nərpılət tasis. Kəmotapəs nımısmısı nagwənən, kən netəmim rəha İesu kəmotaii-pən e kətim asol ilat tuelef itəm kəmotər kər wır.

Pita təmən məmə

İesu in Kristo

(Mat 16:13-20; Mak 8:27—9:1)

¹⁸ Kən nian kit, İesu ne rəhan mın əm kotatıg, kən İesu tatəghat kəm Uhgın e nəfakən. Kən in təmətəpəh olat məmə, “? Netəmim koatəghat-in io məmə io pah?” ¹⁹ Məto kotən məmə, “Nəen koatən məmə ik Jon Baptais. Kən nəen koatən məmə ik ien Elaija. Kən nəen koatən məmə ik ien kit rəha Uhgın əupən ikın itəm tınəmegəh mın.” ²⁰ Kən İesu təmətəpəh olat məmə, “?Məto itəmat nakotəmə pah u io?” Kən Pita təmən məmə, “İk Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.”

²¹ Məto İesu təmən-iəhau əskasık ilat məmə okəsotən-iarəpən nəghatən mın əh kəm netəmim. ²² Kən in təmatıg mən mın kəm rəhan mın netəmim məmə, “Nat kit itəm otəkəike muwa mol nıpahrienən lan, məmə io, Nəti Etəmim, oekəto nahməən e natımnat tepət. Kən netəm-iasol mın rəha noanol rəha İsrəl, ne pris asol mın, ne iəgətun mın rəha Lou, ilat okotəuhlin məntaalat kəm io, kən motohamnu io, kən ekımıs.

Məto nian itəm tatol kisil lan, Uhgın otol ekəmegəh min e nimisən.”

²³ Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Etəm u tolkeike məmə otuwa muarisig-in io, in otəkəike maluin atip in, kən e nian rafin in otəkəike miləs rəhan nig kəməluau muarisig-in io, ²⁴ məto-inu etəmim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan nəmegəhən e nətueintən u, kən otakiəh e rəhan nəmegəhən lilin. Məto etəmim itəm otimis o nərgək, kən in otos nəmegəhən lilin. ²⁵ ?Okəmə suah kit tatos rafin natimnat rəha nətueintən u, kən otimis ron, in otiləs nat wir naka? ²⁶ Okəmə nətaulis-in io mətaulis-in min rəhak nəghatən, kən Nəti Etəmim in otaulis-in min ik e nian itəm in otatuwa e nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəhan, ne nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəha Tata rəhan ne nagelo min itəm kotasim. ²⁷ Məto iatən nıpahrienən kəm itəmat məmə, itəmat neen itəm nəkoatətul ikin-u, uarisig nəpanotimis məto nakotaupən motehm nərəməərən rəha Uhgın.”

Iesu ne Moses ne Elaija
(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

²⁸ Uarisig e nəghatən əh rəha Iesu, kən iuəhkır nian eit tinuwa minuwın rəkis, kən Iesu təmit Pita, ne Jon, ne Jemes kəmotuwın əpəh ilis e nitot məmə okotəghat kəm Uhgın e nəfakən. ²⁹ Kən e nian in təmatəfak, kən rəhn-kapə tinuwa minol pisin, kən napən rəhan təmuwa məruən matipit-ıpit. ³⁰ Kən əmun Moses ne Elaija kəmuət-arəpa muətul mətəhaləghat iləhal Iesu, ³¹ kən nəhag-əhagən asol kit təmasiə mitəlau elau, kən katəhaləghat-in nimisən rəha Iesu əpəh Jerusalem itəm otol nəghatən rəha ien min rəha Uhgın otuwa mol nıpahrienən lan.*

³² Məto Pita ne təs mil, napılən tinos rəkis iləhal, kən kəməhalapıl məsin. Məto nian kəməhalaiir, kəməhalehm nəhag-əhagən asol titəlau e Iesu, kən kəməhalehm Moses ne Elaija katuətul iləhal Iesu. ³³ Kən nian suah mil kınətuagım minatian isəu o Iesu, kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Tərəməərə, təwir məmə itiməhal etəhalatig ukin-u. Pəs ekəhaliləkin makeen kisil, rəham kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.” Məto in təmatəghat ənnapın əm, təsitunən məmə nəghatən naka in tatən. ³⁴ Kən e nian in təmatəghat əh, nimal napuə təmuwa malpin ilat, kən nian napuə təməfətain iləhal, kəməhaləgın kəməhaləgın. ³⁵ Kən ilat kəmotəto nəwia

9:22: Luk 9:44; 18:32-33   **9:23:** Mat 10:38; Luk 14:27   **9:24:** Mat 10:39;

Mak 8:35; Luk 17:33; Jon 12:25   **9:26:** Mat 10:33; Luk 12:9   * **9:31:** Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, “kən katəhaləghat-in nian in otiet magım əpəh Jerusalem.”

9:31: Luk 9:22   **9:32:** 2 Pita 1:16-18

suah kit tāmisi-pən e nimal napuə, tatən māmə, “Inu nətik itəm io emitəpun. !Əhalətəlig-in wir!”

³⁶ Nian kinotəto rəkis nəwia Uhgın təməghat un, kən Pita ne Jon ne Jemes kəməhaləplan əm İesu. Kən e nian min əh, kəsəhalənən natimnat min əh kəm suah kit min, kəsəhaləghat-inən natimnat min u itəm kəməhaləplan.

*İesu təmahl-iarəp narmın rat e suakəku kit
(Mat 17:14-23; Mak 9:14-32)*

³⁷ Kən kəmən lawig in, nian İesu ne rəhan etəmim miləhal kəmotisi-pər ilis e nitot moteiuaiu-pa, kən motehm netəmim tepət kəmotuwa ron. ³⁸ Kən netəm min əh kit təmaun-in əfəməh İesu māmə, “İakolkeike māmə nakuwa masitu e rəhak suakəku iərman, məto-inu in noanahli iouen kitiah əm. ³⁹ Nian tepət, narmın rat kit tatuwa lan, kən mol in tətəgət pik, kən mol nıpətın tətasiəp-asiəp matol matol, nahui noan ruən min kotiet, kotahmen əm e sop. Narmın rat əh tətərəkın pik in, kən mətaskəlīm in, iuəhkır təsapəsən in. ⁴⁰ Kən io emətəpəh o rəham min netəmim māmə okotəhg-iarəp narmın rat u, məto okol kəsotəhg-iarəpən.”

⁴¹ Kən İesu in təmən-ipən kəm ilat māmə, “İtəmat netəm roiu ne, rəhatəmat nahatətəən tikə. Kən rəhatəmat nətəligən təsətuatipən. Enəpou-in itəmat. ?Oekatig kitat min itəmat nian kuwəh? It nətım muwa ukin-u.”

⁴² Kən nian suakəku u təmatuwa əh o İesu, kən narmın rat təmahtigəpis tiet morin-pən e nisip, mol nıpətın tətasiəp-asiəp. Məto İesu təməghat əskasik kəm narmın rat un, kən məhg-iarəp narmın rat tiet, kən mol suakəku təwir. Kən təmos-ipən suakəku titəlig-pən mehm rəhan tata.

⁴³ Kən ilat rafın, narmilat təmiwig o nəsanənən asol rəha Uhgın. Məto nian netəmim narmilat təmiwig o natimnat rafın itəm İesu təmol ilat, kən in təmən-ipən kəm rəhan min netəmim māmə, ⁴⁴ “Otos nəghatən u tatite mamnim e nikitəmat kən məsotaluinən. Io Nəti Etəmim, suah kit oteghən-in-pən io e nelmi tikimir min rəhak.” ⁴⁵ Məto rəhan min netəmim kəsotitunən nıpəti nəghatən u məto-inu Uhgın təməhluaig-in nıpəti nəghatən u māmə ilat okəsotitunən, kən ilat kinotaulis-in nətapəh-inən nıpəti nəghatən u o İesu.

*?Pah in iahgın etəm keike?
(Mat 18:1-5; Mak 9:33-40)*

⁴⁶ Kən netəmim rəha İesu koatol nıkilat min māmə pah in iahgın etəm-iasol, etəm keike taprəkis-in ilat. ⁴⁷ Məto İesu təmitun rəhalat nətəligən min, kən in təmos suakəku kit mit muwa tətul e nıkalın, ⁴⁸ kən tən-ipən kəm ilat māmə, “Okəmə

suah kit, nikin tagien mēmā otos suakaku kit mehm wir, kən in tatol min-nəhlan e nərgək, kən in tahmen-pən əm mēmā in tatos io, matehm wir io. Kən etəm tatos io e nikin agien, in tatos Uhgın itəm təmahl-ipa io. Inu nıpahrienən mətō-inu etəm tatos-iəhau in ləhau agın, in otuwa in etəm-iasol, etəm keike.”

⁴⁹ Kən Jon təmən mēmā, “Iərəmərə. Itimat emotehm suah kit tatəhg-iarəp narmin rat min e nərgəm, kən emotən-iəhau mēmā otəsol wəkən mətō-inu sənəmā in rəhatat kit etəmim.”
⁵⁰ Mətō Iesu təmən-ipən kəm in mēmā, “Əsən-iəhauən in mətō-inu, okəmā suah kit təsölən tıkimır itəmat min, kən in iolitəmat.”

Netəm Sameria neen nikilat təməsagienən o Iesu

⁵¹ Kən tınuwa iuəhkır o nian itəm Uhgın otos Iesu lan muwın əpəh e nego e neai, kən Iesu təmən-ipən atıp kəm in mēmā otəkaike muwın Jerusalem, kən nat kit tıkə mēmā otahtosigin.
⁵² Kən in təmahl-ipən netəmim neen kotos rəhan nəghatən motaupən-in motuwın əpəh latuənu kit Sameria mēmā okotol əpen-əpenə rəhan.
⁵³ Mətō netəm əh-ikin əh, kəsotolkeikeən mēmā in otuwın matig iməlat ikin mətō-inu, ilat kotitun wir mēmā tatuwın Jerusalem.
⁵⁴ Kən nian rəhan etəmim mil, Jemes ne Jon, ilau kəmuehm natimnat min əh, kən kəmuən mēmā, “?Iərəmərə, nakolkeike mēmā ekuəun-in nıgəm tısi-pən əpəh ilis e nego e neai meiuaiu muwa mus ilat?”†
⁵⁵ Mətō Iesu təmeirair məhai ilau.
⁵⁶ Kən kəmotuwın min latuənu pısın kit min.

Netəmim neen kəmoatən mēmā okotuarisigin Iesu (Mat 8:19-22)

⁵⁷ Kən e nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwək moatuwın e suatıp, kən suah kit təmən-ipən kəm in mēmā, “Io ekuərisigin ik, ikin pəhrəuən onəkuwın ikin.”

⁵⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm in mēmā, “Kuri iarupın min, rəhalat nıpəg tatig mēmā okotapıl ikin. Kən mənig min, nımaalat tatig mēmā okotapıl ikin. Mətō io Nətı Etəmim, nımə rəhak tıkə o napılən.”

⁵⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm suah kit min mēmā, “Wa, kilau min ik, muwa ik rəhak etəmim.” Mətō suah un tən-ipən mēmā, “Iərəmərə, awı. Egəhan-in io ekuwın pitən mıtənım rəhak tata.”
⁶⁰ Mətō Iesu təmən-ipən kəm in mēmā, “Kəp, apəs-pən. Pəs netəm kinotımıs rəkıs e nikilat, koatitənəm atıp ilat min. Mətō ik, uwın mən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgın.”

9:48: Mat 10:40   **9:50:** Mat 12:30; Luk 11:23   † **9:54:** Naoa oas min neen rəha Oltesteman katılpin nəghatən u mēmā, “tahmen e Elaija.” Afin-tu 2 King 1:9-16   **9:54:** 2 King 1:9-16

⁶¹ Kən kit mīn tatən məmə, “Iərəmərə, ekətəu-pən ik muwa io etəmim rəham, məto awi, əpəs pitən ekitəlig-pən mīn imak ikin mauiatipin rəhak mīn netəmim.”

⁶² Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Okəmə suah kit tətəoun matol wək rəha Uhgīn, məto rəhan nətəligən tatuwin o nat pisin pisin mīn neen, kən suah u təsahmen-pənən məmə Uhgīn otərəmərə lan.”

10

Iesu təmahl-ipən rəhan netəmim sepīnte-tu kotamnus-iarəp namnusən təwir

¹ Uarisig e natimnat mīn əh, Iərəmərə təmitəpun rəkis sepīnte-tu netəmim neen mīn rəhan, kən təmahl-ipən ilat kəiu kəiu kotaupən-in moatuwin e taon mīn ne ikin mīn neen mīn itəm Iesu təpanuarisig muwin ikin.

² Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Otəplan-tu! Nagwənən tepət əpəh e nasumən itəm kinotimətə, məto iolwək mīn noan məsin əm kotəulək-in. Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha nasumən məmə otahl-ipa iolwək mīn tepət məmə okotuwīn kəulək-in nasumən rəhan. ³ Otuwin, məto nəkotəkəike motitun məmə io etahl-ipən itəmat məmə nakotuwīn tahmen-pən e sipsip əlkələh mīn itəm kotaliwək moatuwin ilugin e kuri iarupin mīn. ⁴ Kən onəkəsotosən kətim əkəku rəha mənī, ne kətim, ne put, kən əsotamegən e suatip katəghat kəm netəmim.

⁵ “Nimə naka itəm onəkotuwīn ikin, nakotaupən motən-iarəp məmə, ‘!Pəs nəməlinuən otətətig ikin!’ ⁶ Okəmə etəm rəha nəməlinuən əh-ikin, kən rəham nəfakən otuwa mol nīpahrienən, kən nəməlinuən otətətig ron. Məto okəmə etəm tol nəhlan tikə, kən noa rəham nəfakən otitəlig-pa mīn ron ik. ⁷ Kən otətig əm e nimə kitiəh əm, sotapilən e nimə pisin pisin mīn. Kən nagwənən naka itəm okoatos-ipinə kəm itəmat, otun. Kən nənimən naka okotos-ipinə, otənim. Məto-inu in tətəutip əm məmə suah kit itəm tatol wək, in tətəutip məmə in otos nətəuən lan.

⁸ “Nian itəmat nakotuwīn taon kit, okəmə nikilat tətəgien otəmat, kən otun nagwənən naka itəm koatos-ipinə kəm itəmat, ⁹ kən otol-wir netəmim itəm koatimis motətig ikin, kən motən-iarəp kəm ilat məmə, ‘Nərəmərəən rəha Uhgīn tatuwa iuəhkir otəmat.’ ¹⁰ Məto okəmə nakotuwīn e taon kit, kən netəmim nikilat təsəgienən otəmat, kən otuwīn motaliwək e suatip asol mīn, kən motən məmə, ¹¹ ‘Nimoulul rəha nisip itəm tətətig e nelkīmat, ekoatoahapispis rəkis, in nəmtətin tətəgətun məmə nəmotol təsahmenən, kən Uhgīn təmapəs

itəmat. Məto nəkotəkəike motitun məmə nərəməyəən rəha Uhgın tınatuwa iuəhkır rəkis.’¹² Kən iatən nıpahrienən kəm itəmat məmə, Uhgın otol nalpınən asol kəm ilat taprəkis-in nalpınən rəha taon rat əh Sotom aupən.”

¹³ “! Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! !Itəmat netəm Petsaeta, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! Məto-inu emol pap nat pıspıs tepət e taon mil rəhatəmat! Kən okəmə emol natımnat mın əh əpəh Taea ne Saeton aupən, okol netəmim əh-ikın əh kəmotəuhlin rəhalat nətəligən e nolən rat mın, kən ilat kəmotuwın e natımnat rat motuwın moatəpələh e nəmtap e nıgəm motəgətun məmə koatəto tərət ağın o rəhalat nolən rat mın. ¹⁴ Məto e nian əh itəm Uhgın otol nalpınən kəm netəmim, nalpınən rəhatəmat in otəskasik, maprəkis-in nalpınən rəha netəm Taea ne Saeton aupən ikın. ¹⁵ ?Kən itəmat netəm Kapaneam, nıkıtəmat təht məmə Uhgın otıləs-ipər itəmat e ikın rəha nısiəiən əpəh e nego e neai? !Kəp! Məto Uhgın otıləs-iəhau itəmat nakotuwın ləhau ağın, ikın itəmat onəkotaulis ikın.”

¹⁶ Kən İesu təməni-pən kəm rəhan mın məmə, “Netəmim itəm koatətəlig-in itəmat, koatətəlig-in io. Kən netəmim itəm koatəuhlin məntaalət kəm itəmat, koatəuhlin məntaalət kəm io, kən netəmim itəm koatəuhlin məntaalət kəm io, koatəuhlin məntaalət kəm suah u itəm təməhl-ipa io.”

Netəmim rəha İesu sepınte-tu kəmoatıtəlig

¹⁷ Kən netəmim mın rəha İesu ilat sepınte-tu kəmotıtəlig-pa mın, kən nıkilat tətagien moatən kəm İesu məmə, “!İərəməyə, nat ənəpın narmın rat mın, məto nian itəmat ekotəghat e nərgəm, kən ilat koatol nəwıatımat!” ¹⁸ Kən İesu təməni-pən kəm ilat məmə, “!o emehm Setan təmisi-pər ilis e neai meıuəıu təhmen-pən e nıpıtən. ¹⁹ Otətəlig-tu. !o enos-ipınə rəkis nəsanənən kəm itəmat, inəh itəmat nəkotıtun nequətəinən sinek mın ne skopion* mın. Kən nəsanənən itəm iatos-ipınə kəm itəmat, in taprəkis-in nəsanənən rəha tıkimır rəhatat, Setan. Kən okol nat kit təsərəkinən itəmat. ²⁰ Inəh nıpahrienən. Məto nəsoətagienən məmə narmın rat mın koatol nəwıatəmat, məto oətagien əm məto-inu Uhgın təməte rəkis nərgıtəmat əpəh e nego e neai.”

²¹ Kən e nian əh, İesu nıkın tətagien pık e nəgienən itəm tətisi-pən e Narmın Rəha Uhgın, kən in təməfak mən məmə, “Tata Uhgın, ik İərəməyə rəha natımnat rafın ilis e neai

10:11: Wək 13:51; 18:6   **10:12:** Jen 19:24-25; Mat 10:15; 11:24   **10:15:** Mat 11:20-24   **10:16:** Mat 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23   **10:18:** Aes 14:12; Nol əpən 12:7-10,13; Luk 10:15; Jon 12:31; Nol əpən 20:1-3,10   * **10:19:** Skopion in nat kit təhmen e tupə əkəku kit itəm tətəkioəh e nıməptən. Tatus itəm, kən tıtəhmə tıtəhmə, taprəkis-in milpat o tımar.   **10:20:** Fil 4:3; Nol əpən 3:5

ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik məto-inu nəməhluaigin nīpəti natimnat mīn u e niganəmti netəmim itəm kotenatig motitun wīr nat. Kən nəmol-arəp kəm netəmim itəm kotahmen-pən əm e nisualkələh məmə okotitun wīr. Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”

²² Kən Iesu təmatəkəike matəghat kəm ilat məmə, “Rəhak Tata təmegəhan-in-pa rəkis natimnat rafin e nelmək. Tata əm titun Netin. Kən Nətin əm ne netəmim neen, ilat mīn əm kotitun Tata. Ilat u netəmim itəm Nətin təmitəpun ilat məmə in otol-arəp Tata rəhan kəm ilat.”

²³ Kən Iesu təmeirair məghat əm kəm rəhan mīn netəmim məmə, “! Nəkotatig e nəwīrən pahrien məto-inu itəmat nakoatehm e niganəmtitəmat natimnat mīn əh! ²⁴ Iatən kəm itəmat məmə, aypən ikin ien mīn tepət, ne kig mīn tepət, kəmotolkeike pīk məmə okotehm natimnat mīn u itəm itəmat nakoatehm, məto kəməsotehmən. Kən ilat kəmotolkeike məmə okotəto natimnat mīn itəm nakoatəto, məto kəməsotətəən.”

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e etəm təwīr kit rəha Sameria

²⁵ Kən e nian əh, ienatig kit e Lou təmətul meiuə əm e nətapəhən kit kəm Iesu məmə otehm-tu okəmə Iesu in tenatig wīr o kəp. In təmən məmə, “?Iəgətun, oekahro min-nulan mos nəmegəhən lilin?” ²⁶ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Lou rəha Moses tatən məmə naka? ?Nian ik nətafin, kən nīpətīn tatən naka kəm ik?”

²⁷ Kən suah un tən-ipən məmə, “Onakəkəike molkeike Iəməmə rəham Uhgīn e nīkim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nəsanənən rafin rəham, ne nətəligən rafin rəham; kən molkeike mīn ik mīn neen təhmen-pən əm məmə naka-tolkeike atīp ik.”

²⁸ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “In ətuatīp un. Okəmə nakatol nəhlan, kən ik onakos nəmegəhən lilin.”

²⁹ Məto suah əh, in tolkeike əm məmə otəgətun rəhan nolən məmə in etəm ətuatīp, kən in təmətapəh o Iesu məmə, “?Məto pah mīn u ilat io mīn neen?”

³⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Suah kit təmīet Jerusalem kən maliwək meiuaiu matuwīn əpəh Jeriko. Kən e suatīp, iakləh neen kəmotaskəlīm motəmki-rəkis rəhan natimnat, kən motoh kələhəu tīmīseh mətaməhl e suatīp, kən kotagīm motapəs.

³¹ Kən təpəwīr əh, pris kit tatitəp suatīp əh matuwa, məto nian in təməplan suah əh, in təmaliwək mawīlək-in matuwīn.

³² Kən Lifaet† kit titəp min əm suatip kitiah muwa, kən nian tāməplan suah əh tətaməhl, in təmol əm nat kitiah min mawilək-in. ³³ Məto etəmim kit rəha Sameria, itəm koatol tikimil ilat netəm Isrel, in min titəp suatip əh matuwa, kən məplan suah əh tətaməhl. Nian tāməplan, nikin təmahmə ron, ³⁴ kən təmaliwək muwin iuəhkir ron, mafəl rəhan nīməgəm min e oel ne wain, kən malpin wir ilat. Kən təmīləs-ipər suah əh mahtu-pər e rəhan togki, kən mīləs mian əpəh e hotel matehm wir. ³⁵ Kən kəmən lawigin, in təmos mənī neen‡ muwin mos-ipən kəm etəm-iasol rəha hotel, kən mən-ipən kəm in məmə, ‘Onakatehm wir suah u, kən okəmə nəkətuatin rəham neen mənī, kən onakən-ipa kəm io nian ekitalig-pa min, pəs io ekos-ipinə nitain.’”

³⁶ Kən nian Iesu tinol namnun nəghatən u, kən təmətapəh o ienatig e Lou məmə, “?E rəham nətəligən, suah mīləhal əh, nəkitun məmə iləhal pah təmol təwir kəm suah əh kəmoh, tahmen məmə in in kit?” ³⁷ Kən ienatig e Lou təmən-ipən məmə, “Etəmim itəm in təmasəkitun suah əh.” Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ita. Ik uwīn mol min tahmen-pən əm məmə inu suah əh təmol mihin ne.”

Iesu təmuwin latuənu rəha Mata ne Meri

³⁸ Nian Iesu ne rəhan min netəmim kotaliwək e suatip, kən kəmotiet-arəpən latuənu kit. Kən pətan kit, nərgin u Mata, təmos Iesu e nikin agien muwin əpəh e rəhan nīmə. ³⁹ Pətan əh, pian kit əh-ikin, nərgin u Meri. Kən Meri təmuwa matəpələh iuəhkir o nelki Iərəmərə matətəlig-in nəgətuən min rəhan. ⁴⁰ Məto Mata, rəhan nətəligən tatuwin pik o nolən nagwənən, kən wək tīnatoh in. Kən təmuwin o Iesu mən-ipən kəm in məmə, “?Iərəmərə, tahro? ?Nikim təht məmə tətuatip əm, o kəp, məmə pətan u piak təsasituən lak ne o nolən wək u, kən io pisin əm iatol? Ahl-ipa məmə otuwa masitu lak.” ⁴¹ Məto Iərəmərə təmən-ipən kəm in məmə, “Ei, Mata. Əsətəlig-in pikən natimnat min tepət nəhlan. ⁴² Məto nat kitiah əm in nat keike, kən Meri in tīnəpun rəkis nat u itəm in təwir taprəkis, kən okol io esiləs-irəkisən nat əh ron.”

11

Iesu təmatəgətuən rəhan netəmim e suatip rəha nəghatən kəm Uhgīn e nəfakən
(Mat 6:9-15; 7:7-11)

† **10:32:** Lifaet, ilat netəmim min u kotasitu e pris min e wək rəhalat, kən koatol wək pisin pisin min əpəh e Nīmə Rəha Uhgīn. ‡ **10:35:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Tenarius kəiu.” Nian suah kit tatol wək nian kitiah, kən katətou-in tenarius kitiah. **10:39:** Jon 11:1; 12:2-3 **10:42:** Mat 6:33

¹ Nian kit, Iesu tēmatēghat kām Uhgīn e nēfakēn ēpēh ikin kit. Kēn nian tēmōl namnun rēhan nēfakēn kām Uhgīn, kēn rēhan kit etēmim tēmētapēh ron mēmē, “Iārēmārē, āgētun-tu itimat e suatip rēha nēghatēn kām Uhgīn e nēfakēn, tahmen-pēn e Jon Baptais in tēmāgētun mihin rēhan mīn.”

² Kēn Iesu tēmēn-ipēn kām ilat mēmē, “Nian nakotēghat kām Uhgīn e nēfakēn, onēkotēn mēmē, ‘Tata Uhgīn, nērgēm in ilis agīn, pēs netēmim okotisiai-in. Pēs rēham nērēmārēn tuwa matig.’”³

Nian rafin, os-ipa nagwēnēn kām itimat tahmen-in rēha nian roiu.

⁴ Kēn afēl rēkīs rēhatimat nolēn rat mīn mēto-inu itimat esotaskēlim-lākisēn e nikitimat nolēn rat mīn rēha netēmim itēm koatol kām itimat.

Kēn segēhan-inēn itimat ekotuwīn ima nos-ipēn-os-ipēnēn, ikin itēm mēta oekotakiē motol tēfagē rat.’”

⁵⁻⁶ Kēn tēmēn-ipēn kām ilat mēmē, “?Okēmē suah kit tuwa imam ikin lapīn, kēn rēham nagwēnēn tikē, kēn onēkol naka? Onēkuwīn e nimē rēha ik kit, kēn mēn-ipēn mēmē, ‘Io kit, os-ipa nagwēnēn mēsīn, kēn ekos muwīn magwēn suah kit lan itēm tēmisi-pēn isēu muwa imak ikin roiu lapīn, kēn rēhak nagwēnēn tikē mēmē ekagwēn in lan.’”⁷ Kēn in otuhalpīn-pīnē kām ik mēmē, ‘!Aaah! Atuwīn, sēhgaiirēn etimat, enotapīl rēkīs itimat rēhak nisualkēlēh. Okol esētul mīnēn mos-ipīnē nagwēnēn kām ik.’”⁸ Ekēn kām itēmat mēmē, nat ēpnāpīn ik in kit, mēto suah un tēsolkēikēn mēmē in otos-ipīnē nagwēnēn kām ik. Mēto iatēn nīpahriēnēn, nian nakatēkēike matētapēh ron, kēn in otētul mos-ipīnē natimnat rafin kām ik itēm nakolkeike.

⁹ “Kēn tol nēhlan ekēn kām itēmat mēmē, otētapēh-in kām Uhgīn o natimnat, kēn in otos-ipīnē kām itēmat. Kēn otegēs-in, kēn nakotēhm. Kēn otēht-ēht toa, kēn toa oterēh otēmat.¹⁰ Ekēn nēhlan mēto-inu netēmim rafin itēm koatētapēh-in, kēn okoatos. Kēn netēm mīn u itēm koategēs-in, kēn okoatehm. Kēn netēmim itēm koatēht-ēht toa, kēn toa oterēh olat.

¹¹ “Itēmat tata mīn. ? Itēmat kit, nian nētīn tatētapēh-in nēm, mēto in tatos-ipēn sīnek? ! Kēp! ¹² ? O nian in tatētapēh-in noanahli-mēnig, mēto in tatos-ipēn skopion?*” ! Kēp! ¹³ Nat ēpnāpīn itēmat netēm nakotērat, mēto nakoatos-ipēn natimnat wir mīn kām nenētītēmat mīn. Mēto Tata Uhgīn ēpēh e nego e neai, nolēn rēhan in tēwir pik maprēkīs-in nolēn rēhatēmat, kēn nīpahriēnēn, in otos-ipēn Narmīn Rēhan kām netēm mīn u itēm koatētapēh-in ron.”

* **11:12:** Skopion - afin-tu futnot ēpēh Luk 10:19

Netāmim neen kəmoatən məmə Iesu tatol wək e nəsanənən rəha Setan

(*Mat 12:22-30, 43-45; Mak 3:20-27*)

¹⁴ Kən e nian kit, suah kit əh-ikin itəm narmin rat tətətig lan, kən tol məmə in təruru nəghatən. Kən Iesu təməhg-iarəp narmin rat əh, kən suah əh təmətuoun matəghat, kən netāmim narmilat təmiwig pik ron. ¹⁵ Məto netāmim min əh neen koatən məmə, “Pielsepul u in etəm-iasol rəha narmin rat min, in əm əh təmos-ipən nəsanənən kəm suah u məmə in otəhg-iarəp narmin rat min e netāmim.” ¹⁶ Kən netəm pisin neen min kəmotətapəh o Iesu məmə in otol-tu nat pispis kit e nəsanənən itəm tətisi-pən e nego e neai məto-inu, ilat kotalkeike məmə okotitun-tu məmə Iesu in etəmim pah.

¹⁷ Məto Iesu tinitun rəkis nətəligən min rəhalat, kən təmən məmə, “Okəmə netāmim e kantri kit koator ilat min, kən okotərəkin rəhalat kantri, kən nərəmərəən otisas mikə. Kən tahmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netāmim lan koator ilat min, kən okotərəkin aɡin-əh latuənu u. ¹⁸ ? Kən okəmə netāmim rəha Setan koator ilat min, kən otahro nulan rəhan nərəmərəən otətətig? Iatən min-nulan məto-inu nakoatən məmə iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Pielsepul. ¹⁹ ? Kən okəmə io, iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Pielsepul, kən tahro e rəhatəmat min netāmim, ilat koatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha pah? Tol nəhlan, ilat okotakil rəhatəmat min nəghatən məmə in neiueiuəən. ²⁰ Məto okəmə io iatəhg-iarəp narmin rat min e netāmim e nəsanənən rəha Uhgın, kən tatəgətun məmə nərəmərəən rəha Uhgın tinuwa rəkis otəmat.

²¹ “Nian etəm rəhan nəsanənən tepət tətəmik natimnat rəha nəluaginən, tatətul matip matehm wir rəhan nimə, inəh rəhan natimnat okotətig wir əm. ²² Məto nian etəm pisin kit min itəm rəhan nəsənənən taprəkis-in in, otuwa muəmou mətian mətian tol win lan, in tatos-irəkis rafin rəhan natimnat rəha nəluaginən itəm təmələhəu-pən rəhan nətəligən lan, kən in otoor natimnat rafin rəha suah əh kəm rəhan min netāmim.

²³ “Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tikimix. Kən etəmim u itəm təsargətəinən sipsip min, in tatol ilat kotəgim atit.”

²⁴ Kən Iesu təmən məmə, “Nian narmin rat tətiet e suah kit, kən in tətən əpəh ikin kikə-kikə ikin nəhau tikə lan mategəsin ikin otameg ikin, məto təsəplanən. Kən in tatən məmə, ‘Pəs ekitəlig-pən e rəhak nimə itəm emisi-pən ikin aupən.’ ²⁵ Kən nian in tatitəlig-pa, mehm rəhan nimə kəmafəl təpiə wir, kən natimnat rafin koatis wir. ²⁶ Kən in otuwın mit min narmin rat sepin min motuwa itəm kotərat kotaprəkis-in in. Kən

okotuwīn mīn imə motatig e nəmegəhən rəha suah u. Kən suah u, aupən rəhan nəmegəhən tərət, mətə roiu tīnərat pīk agin-əh.”

²⁷ Nian Iesu tatən nəghatən əh, pətagwəhl kit tagət əfəməh məmə, “Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəwīrən kəm pətan itəm təmēmək-in ik, kən mətəpinahin ik.”

²⁸ Kən Iesu təmə, “Nīpahrienən, mətə Uhgīn otawte-in rəhan nəwīrən taprəkis kəm netəmim itəm koatəto nəghatən rəhan, kən moatol.”

Nəmtətin rəha Jona

(Mat 12:38-42; Mak 8:12)

²⁹ Kən nian netəmim kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu, kəmotuwa tepət məsīn mīn, kən Iesu təmə, “Itəmat netəm roiu ne, itəmat nol təfagə rat agin. Itəmat nakotolkeike məmə nakotehm nat pīspis u nəmtətin kit. Mətə okol Uhgīn tāsos-īpīnəən nəmtətin kit kəm itəmat. Mətə Uhgīn otos-īpīnə nəmtətin kitiah əm kəm itəmat, inəh nəmtətin rəha Jona. ³⁰ Tahmen əm e Jona itəm təmuwa nəmtətin kit tatuwīn o netəmim rəha taon u Nineva aupən, e nolən kitiah mīn əm, io Nəti Etəmim ekuwa nəmtətin rəha netəmim u-roiu ne. ³¹ Kən e nian əh itəm Uhgīn otakil netəmim rafin, kən kwīn rəha nəptən pis ikīn, in otətul mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otītun nənən nəhlan mətə-īnu, in təmiet e nīkalīn nəptən əpəh isəu agin, kən maliwək muwa məmə otəto nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatig wīr. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Kig Solomon tīnuwa. ³² Kən netəmim rəha Nineva okotətul e nian Uhgīn otakil netəmim rafin lan, kən ilat okotən məmə itəmat nəmotol nolən tərət. Kən ilat kotītun nənən nəhlan mətə-īnu, nian ilat kəmotəto nəghatən rəha Jona, ilat kəmotəuhlin ilat e nolən rat mīn rəhalat. Kən roiu, suah kit ikīn-u itəm in ilis taprəkis-in Jona.”

Nəhag-əhagən rəha lait

(Mat 5:15; 6:22-23)

³³ Kən Iesu təmən məmə, “Suah kit tikə itəm tətasiəpən e lait, kən uarisig in tatəhluaig-in, o tətaii-pən e nīpəg kitəh. Kəp. Mətə nian etəmim tətasiəpən e lait, otəkəike mətə-pər e nīg rəha lait məmə netəmim itəm okotuwa e nīpəg noa nimə, kən moatehm nəhag-əhagən rəha lait o nəplanən natīmnat. ³⁴ Nīganəmtīm in tahmen e lait itəm tatos-īpən nəhag-əhagən kəm nīpətīm. E nian nīganəmtīm mil kuəwīr, tahmen əm məmə nīpətīm tərīoah e nəhag-əhagən. Mətə nian nīganəmtīm

mil kuərat, tahmen əm məmə nīpətim tərīoah e napinəpən.†
 35 Kən tol nulan, ik onakəkəike matehm wir məmə nəhag-əhagən e rəham nəmegəhən, in sənəmə napinəpən. 36 Kən okəmə rəham nəmegəhən in tərīoah wir e nəhag-əhagən, napinəpən in otikə agin lam, kən nəhag-əhagən in tətasiəgəpīn wir rafin rəham nəmegəhən, tahmen-pən əm e nəhag-əhagən rəha lait tətasiəgəpīn ik.”

*Iesu təməghat əskasik kəm Farisi min ne iəgətun min rəha Lou
 (Mat 23:1-36; Mak 12:38-40;*

Luk 20:45-47)

37 Kən nian Iesu təməghat rəkis, kən Farisi kit təmuwa mən-ipən kəm in məmə okian muagwən e rəhan nimə. Kən Iesu təmaliwək muwin əpəh imə matəpələh e nikali tepil o nagwənən. 38 Kən Farisi apon təmaut ron narmīn təmīwig nian təməplan məmə Iesu təsaikuasən pitən e nelmin uarisig təpanagwən.

39 Kən Iərəməərə təmən kəm in məmə, “Itəmat Farisi min, nəkotahmen əm e kap ne plet itəm nakotaikuas elat əpəh ihluə əm, məto əpəh e nīpəgnoalat, kotapīn. Itəmat nakotərīoah e naumisən ne nəratən. 40 !Itəmat nakotalməl pik! ?Nikitəmat tatəht o kəp məmə, Uhgīn itəm təmōl nīpətītəm, in təmōl min nikitəm? !Əwəh! 41 Məto otos-ipən kəm ian-rat min e nikitəmat agien, kən natimnat rafin ihluə ne imə kotətuatip motəwir.

42 “!Məto itəmat Farisi min, nahməən asol otuwa otəmat! Itəmat nakotətəu-pən wir nīmismisi Lou min, tahmen e tait rəha nīmali nig min itəm nəmīəwīlat tətəpien o nolən nagwənən. Məto nakotəuhlin məntatəmat o nat asol min rəha Lou, inəh nəsotolən nat itəm tətətuatip min kəm netəmim, kən məsotolkeikəən Uhgīn. Nəkotəkəike motol nolən wir min asol əh, kən məsotaluinən nətəu-pən wir minən nīmismisi Lou min rafin.

43 “Itəmat Farisi min, nahməən asol otuwa otəmat, məto-inu nakotolkeike məmə onəkotuwīn motəpələh aupən e nimə rəha nuəfiminən. Kən e maket, nakotolkeike məmə netəmim okotiləs-ipər nelmilat kəm itəmat o nisaiiən itəmat.

44 “Itəmat Farisi min, nahməən asol otuwa otəmat, məto-inu itəmat nəkotahmen e suwit itəm kotəmkimik, məto kəsītun ətuatipən məmə in hiə, kən netəmim kotaliwək pikən lan motəruru, motol rəhalat nəmegəhən tətəmkimik.”‡

† 11:34: Nīpətin kit rəha “nīganəmtīm mil kuəwir” təmə, ik etəm kit itəm nīkim tagien o nasitūən netəmim e rəham məni. Kən nīpətin kit rəha “nīganəmtīm mil kuərat” təmə, ik iaumis kit. Nīpətin kit min rəha “nīganəmtīm mil kuəwir” təmə, rəham nətəligən kitīəh əm o Uhgīn. ‡ 11:44: Lou rəha netəm Isrel tatən məmə, okəmə suah kit otek etəm təmimīs, kən in təmkimik e Lou. Tol nəhlan, ilat kotəkəike motol mak wir e ikīn rəha suwit min məmə netəmim kəsotaliwək pikən lan.

⁴⁵ Kən iəgətun kit rəha Lou təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun. Nian nakatən nəghatən mīn u, kən tatərəkīn mīn itimat.”

⁴⁶ Kən Iesu təmə, “!Iəgətun mīn rəha Lou! Nahməən asol otuwa otəmat məto-inu, itəmat nakoatəlīn-pər nat figəm mīn itəm tiəkis məmə netəmim okoatəmīk. § Məto nəsoatasituən məsīn e noanelmītəmat məmə onəkotasitu elat o nəmīkən natimnat mīn əh.

⁴⁷ “Nahməən asol otuwa otəmat məto-inu əpəh e suwīt mīn rəha ien mīn rəha Uhgīn aupən, nakoatiləkīn nīmə wīr mīn, kən nakoatən məmə nakoatīsīai-in ilat. Məto nakoteiuə. Tīpītəmat mīn əm kəmotohamnu ilat.* ⁴⁸ Inəh itəmat nakoatən-iarəp məmə nakotegəhan-in natimnat mīn əh itəm tīpītəmat mīn kəmoatol aupən, inəh kəmotohamnu ien mīn, kən itəmat nəkoatol namnun e rəhalat wək nian nakoatiləkīn suwīt mīn rəhalat.

⁴⁹ “Kən o nat əh, Uhgīn itəm tenatīg təmən məmə, ‘Io ekahl-ipən rəhak ien mīn ne aposol mīn kotuwīn motəghat kəm ilat, kən ilat okotītəp motol nəratən kəm neen, kən motohamnu neen.’ ⁵⁰ Tol nəhlan, Uhgīn otakil itəmat tahmen məmə itəmat əm nəmotohamnu ien mīn rafīn rəhan, kən in otol nalpīnən kəm itəmat o nīmīsən rəhalat, ilat itəm kəmotatīg e nətuounən rəha nətueintən mətoarus-pa u-roiu, ⁵¹ ien mīn rafīn itəm kəmotohamnu tətuoun e Epel mətoarus-pən Sekarəea, itəm təmīmīs e Nīmə Rəha Uhgīn ilugin e olta ne nīmə. † Nīpahrienən, itəmat roiu ne, Uhgīn otol nalpīnən kəm itəmat.

⁵² “Itəmat iəgətun rəha Lou, nahməən asol otuwa otəmat məto-inu suatīp kit əh-ikīn itəm tatəgətun nat naka itəm Uhgīn tolkeike. Itəmat nəkotītun suatīp əh, məto nakotəhluaig-in məmə netəmim kotəruru. Itəmat nəkəsotətəu-pənən, kən nakahtosīg-in netəmim məmə ilat mīn kotəruru nətəu-pənən.”

⁵³ Nian Iesu təmīet e nīmə əh mīnataliwək matuwīn, kən iəgətun mīn rəha Lou ne Farīsī mīn, neməha təmōl ilat. Tətuoun e nian əh, kəmotuwa rəhan tīkīmīr mīn. Koatərakīn-pən nəghatən əskasīk tepət kəm in ⁵⁴ məmə okoteam-in nīpəgnəmtīn neen e nəghatən rəhan itəm təsahmenən.

12

Nəghatən mīn rəha nem əskasīkən
(Mat 10:19-20, 26-33; 12:32)

§ **11:46:** “Nat figəm” itəm Iesu tatəghat-in, in lou əlkələh mīn tepət təpət rəha noanol rəha Isrel. * **11:47:** Iesu tatahai Farīsī mīn məto-inu koatən məmə koatīsīai-in ien mīn aupən. Məto ilat kəsotolən natimnat itəm ien mīn kəmoatən.

† **11:51:** E Naoa Rəha Uhgīn əpəh e Oltesteman, Epel in ien aupən agīn, kən Sekarəea in namnun. Afīn-tu Jen 14 ne 2 Kron 24:22.

¹ Kæn e nian əh, netəmim tepət kəmotuwa kitiəh, okol kafin kæruru. Məto netəmim tinepət pik, kæn moatəhg-irəkis-əhg-irəkis ilat min. Kæn Iesu təmətuoun matəghat kəm rəhan min netəmim məmə, “Itəmat, nakoatəto itəmat o is rəha Farisi min, is u in nolən rəhalat itəm rəhalat nənən təwir, məto nikiilat tamkimik. ² Natimnat itəm etəmim tatol anion, Uhgın təpaniləs-iarəpa tagəhag ikin. Kæn natimnat itəm etəmim tatəhluaig-in, kæn Uhgın təpaniləs-iarəpa, netəmim okotəplan. ³ Natimnat itəm nakoatən e napinəpən, kæn netəmim okotəto e nərauiəgən. Kæn natimnat itəm nakoatən anion e nipegnoa nimə, kæn netəmim kəpanotən-iarəp ihluə, netəmim rafin okotəto.

⁴ “Rəhak min netəmim, ekən kəm itəmat məmə, əsotəginən netəmim itəm kotitun nohamnuən nipeitəmat, məto uarisig, okol kəsotol minən nat kit tərət kəm itəmat. ⁵ Məto iatən-iarəp etəmim u kəm itəmat itəm tətutip məmə onakoatəgin. Onəkotəkəike motəgin Uhgın, məto-inu nian in otohamnu suah kit, in titun nərakin-pənən in e nigəm asol. Əwəh, niphrienən, ekən kəm itəmat məmə nakoatəkəike motəgin Uhgın. ⁶ Məniğ əlkələh min, katol-salim-in ilat tepət nəmtin məni əkəku əm, məto Uhgın təsaluin aɡin-əhən kit. ⁷ Əsotəginən, məto-inu Uhgın tolkeike itəmat taprəkis-in məniğ min tepət. Niphrienən, Uhgın təmafin mitun wir noanutəmat rafin.

⁸ “Ekən kəm itəmat məmə, okəmə etəmim tatən-iarəp e nigənəmti netəmim məmə in rəhak kit, kæn io Nəti Etəmim, io min ekən-iarəp e nigənəmti nagelo min rəha Uhgın məmə in rəhak etəmim. ⁹ Məto okəmə etəmim tatən-iarəp e nigənəmti netəmim məmə in sənəmə etəmim kit rəhak, kæn io ekən-iarəp e nigənəmti nagelo min rəha Uhgın məmə suah u in sənəmə etəmim kit rəhak. ¹⁰ Kæn etəmim itəm tatən nəghatən rat e Nəti Etəmim, Uhgın otafəl rəkis rəhan təfagə rat. Məto etəmim itəm tatəghat rat e Narmin Rəha Uhgın, okol Uhgın təsafəl rəkisən rəhan təfagə tərət.

¹¹ “Kæn nian koatiuw-iarəp itəmat e nimə rəha nuəfiminən, ne e nigənəmti iərəməmə min, ne netəm-iasol min məmə okotiuw-iarəp itəmat motakil motuəh motələhəu nəghatən rəhatəmat, kæn nikitəmat təsəht pikən məmə onəkotəhro min-nulan kuhalpin rəhalat nəghatən, ¹² məto-inu e nian ətutip əh, Narmin Rəha Uhgın otəgətun itəmat e nəghatən naka itəm itəmat onakoatəghat-in kæn moatən kəm ilat.”

Nimaa nəghatən e etəmim rəhan nautə tepət rəhn-kapə tikə

¹³ Kæn netəm min əh kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Təgətun. Tata rəhak tinimis rəkis. Awi, uəh niki piak

məmə otoor natimnat rəha tata rəhatimlau məmə otos-ipa rəhak neen, itəm tata təmələhəu məmə rəhak.”¹⁴ Məto Iesu təmən kəm in məmə, “Rəhak etəmin, rəhak tikə e nətəligən u rəhatəmlau o noorən rəhatəmlau natimnat.”¹⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatəto wir itəmat. Otahtosig-in wir itəmat məmə onəkəsotuwamən itəmat iaumis min, məto-inu nəkəti nəmegəhən, in sənəmə nautə tepət.”

¹⁶ Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, “Suah kit, rəhan nautə tepət, kən rəhan nasumən tatol nipətin tepət. ¹⁷ Kən təmən-ipən atip kəm in məmə, “?Oekahrol min-nulan, məto-inu rəhak nimə min kinəsotahmenən məmə ekəlin-pən nigak nagwənən min lan?”

¹⁸ “Kən in təmən məmə, ‘Təwir məmə ekol nulan. Ekəmki-rəkis nimə min u, kən ekiləkin nimə neen min itəm iahgin məsin. Kən ekəlin-pən nigak nagwənən, ne rəhak nautə min ikin. ¹⁹ Kən ekitun nənən məmə, rəhak natimnat tepət tepət tahmen o nup tepət. Kən roiu ekameg, mətagwən, matənim, kən matəto nagienən təwir əm nulan matuwin.’

²⁰ “Məto Uhgın təmən-ipən kəm in məmə, ‘!Ik ialmə! Roiu əm lapin, onakimis. ?Okahrol rəham natimnat u tatəməhl nəmargətain?’ ”

²¹ Kən Iesu təmən məmə, “Uhgın otol əm nəhlan kəm netəmim itəm kotargətain nautə tepət məmə in rəhalat, məto nikin təsəht pikən nolən wir min itəm Uhgın tolkeike.”

*Əsotətəlig pikən natimnat rəha nipətitəm
(Mat 6:19-21, 25-34)*

²² Kən Iesu təmən kəm rəhan netəmim min məmə, “Məto-inu o nolən əh, iatən kəm itəmat məmə, nəsotətəlig-in pikən natimnat rəha nəmegəhən rəhatəmat məmə onəkotun naka, kən məsotətəlig-in pikən natimnat rəha nipətitəmat məmə onəkotuwın-in natimnat naka. ²³ Əsotətəlig-in pikən məto-inu nəmegəhən rəhatəmat taprəkis-in nagwənən, kən nipətitəmat taprəkis-in napən min rəha nuwin-inən. ²⁴ Otəplan-tu mənig min, ilat kəsotasumən, kən məsotəuləkən, kən rəhalat nimə rəha nagwənən tikə, məto Uhgın tətagwən ilat. !Məto Uhgın tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig min! ²⁵ ?Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsafin-pənən aua kitiah əm e rəhatəmat nəmegəhən. ²⁶ ?Məto okəmə itəmat nəsitunən nolən nat əkəku kit tol nəhlan, tahro nakoatətəlig-in pik natimnat pisin pisin min e nəmegəhən rəhatəmat?

²⁷ “Nikitəmat təht-tu nolən rəha nəgui-nig min itəm koatəguin. Ilat kəsotol wəkən, məsotəhlən rəhalat napən.

Məto ekən kəm itəmat məmə aupən, Kig Solomon rəhan nautə tepət, kən rəhan napən təwir pik, məto rəhan napən min kəsotəwirən taprəkis-in nəgui-nig min. ²⁸ Nəgui-nig min əh koatətul rəha nian kitiah əm, kən olawigin, netəmim kotaan ilat e nigəm, məto Uhgın in tatol ilat kotəwir kotəwir. ?Kən nikitəmat təht məmə in otos-ipinə napən kəm itəmat, o kəp? !Əwəh! Rəhak netəmim, rəhatəmat nahatətəən in natiəkəku əm.

²⁹ “Təsəwirən məmə nikitəmat tatəht pik natimnat o nəmegəhən rəhatəmat, kən nian rafin nakotegəs-in nagwənən nigitəmat ne nənimən nimitəmat. ³⁰ Nikitəmat təsəht pikən natimnat min əh, məto-inu netəm kəsotahatətəən e Uhgın, ilat koategəs-in natimnat min əh. Rəhatəmat Tata in titun natimnat itəm nəkotəkəike motos o nəmegəhən rəhatəmat. ³¹ Məto nakotətəlig-in pik natimnat rəha nərəmərəən rəha Uhgın motol tətul aupən e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otos-ipinə min kəm itəmat natimnat min rəha nəmegəhən ikın-u e nətueintən.

³² “Əsotəginən, itəmat sipsip min u rəhak itəm itəmat noan məsin əm, məto-inu Tata rəhatəmat nikin tagien pik məmə onəkotətig ahgin rəhan nərəmərəən, kən in otehm wir itəmat, kən itəmat min onəkotərəməmə itəmat min. ³³ Otosalim-in rəhatəmat natimnat min, kən motos-ipən məni lan kəm ian-rat min. Nian nəkotol təwir min-nulan, in tahmen-pən məmə nəkotol rəhatəmat pokis rəha məni itəm otəsəratən nian kit, kən nakotələhəu-pən rəhatəmat natimnat itəm təwir əpəh e nego e neai. Kən ikın əh, okol iakləh min kəsotuwınən iuəhkır motakləh-in, kən okol win min kəsotərəkinən natimnat min əh. ³⁴ İatən nəhlan məto-inu, ikın pəhrüən rəhatəmat natimnat wir min koatəməhl ikın, kən nikitəmat otəkəike matəht natimnat min əh-ikın əh.”

Netəmim rəha İesu kotəkəike moatətul matip o rəhan nuwamən

³⁵ Kən İesu təmən məmə, “Pəs nəkoatətul matip nian rafin, tahmen-pən əm məmə nakoatuwin-in napən min rəha wək, kən moatehm wir məmə rəhatəmat lait otatuəp e nian rafin. ³⁶ Onəkotəkəike motahmen-pən e iolwək min rəha iərəməmə kit itəm tətisi-pən e lafet kit rəha marit. Kən nian in tatuwa matəht-əht toa, kən roiu əm, ilat koaterəh e toa məmə otuwa imə. ³⁷ İolwək min itəm koatair moatətul matip nian iərəməmə tatuwa, ilat okotehm motos nəwirən rəha iərəməmə. Nipahrienən ekən kəm itəmat məmə, in otuwın-in napən rəha wək, kən maun-in ilat məmə okotuwa kəpələh, kən in otehm wir ilat mətagwən ilat. ³⁸ Kən okəmə iərəməmə tatuwa lapın e napinəpən tinəlis kinkin lan, e nian mənig min kinotətuoun

kinoatimnən lan, məto iolwək mın ilat koatətul matip əm, kən in otol təwir ağin kəm ilat. ³⁹ Kən itəmat nəkotəkəike motitun məmə, okəmə suah kit titun nian ətuatip itəm iakləh otuwa e rəhan nimə məmə otakləh, kən in okol təsapilən, in tatətul matip matehm wir rəhan nimə məmə iakləh otəsuwamən imə. ⁴⁰ Kən itəmat, nian rafin nəkotəkəike moatətul matip məto-inu io Nəti Etənim ekuwa mın e nian itəm itəmat nakəsotitunən.”

⁴¹ Kən Pita təmənipən kəm in məmə, “İərəmərə. ?Nakatuəh nimə nəghatən rəhatimat əm, o rəha netənim rafin?”

⁴² Kən İərəmərə tatən məmə, “?Pah u in iolwək itəm tenatig kən tatol rəhan wək e nian mın rafin e nolən itəm təwir? ?Kən iərəmərə kit otiləs-ipər pah in otuwa etəm-iasol rəha iolwək mın e nimə rəhan məmə in otoor nagwənən nigı iolwək mın rafin e nian ətuatip rəhan? ⁴³ Kən nian iərəmərə rəha suah əh tatiət-arəpa, kən məplan məmə in tatol-wir rəhan wək, kən in otol təwir kəm iolwək əh. ⁴⁴ Nipahrienən iakatən kəm itəmat məmə, iərəmərə in otiləs-ipər iolwək əh tuwa mol etəm-iasol lan məmə in otərəmərə e natimnat rafin rəhan. ⁴⁵ ? Məto tahro? Kəm-naka iolwək un nikin otəht məmə, ‘Rəhak etəm-iasol təsuwamən nuwəh. Okotəsuwa uəhaiən.’ Kən iolwək əh tinətuoun matoh iolwək mın nipitan ne nəman, kən muwin mətagwən matənim mətapıs. ?Kən iərəmərə otol naka? ⁴⁶ İərəmərə rəha suah un otiet-arəpa ron e nian kit itəm in təməsitunən kən məsətul matipən ron. Kən iərəmərə otos-ipən nalpinən asol kəm in, kən otiləs-ipən in tuwin matig ilat netəm mın u itəm kəsotolən rəhan nəghatən.

⁴⁷ “İolwək əh itəm tinitun rəkis nəghatən rəha iərəmərə rəhan, məto in təsətul matipən məmə otol wək mın əh, kən okoh in tətə nahməən. ⁴⁸ Məto iolwək itəm in təsitunən nəghatən mın rəha iərəmərə, kən matol natimnat itəm təsətuatipən itəm otəkəike mos nalpinən ron, kən okoh mətig əm iolwək u. Etənim itəm Uhgın tatos-ipən natimnat tepət kəm in, in otəkəike mol natimnat tepət. Kən etənim itəm katələhəu-pən natimnat tepət e nelmin, okatətapəh-in mın natimnat tepət ron.”

Iesu tatol netənim koatoor ilat mın

⁴⁹ Kən İesu təmən məmə, “Emuwa məmə ekəhlman nigəm e nətueintən, kən okəmə roiu əh nigəm əh tinatuəp rəkis, kən nıkkik otagian. ⁵⁰ Nian əskasik kit itəm otuwa e rəhak nəmegəhən, təhmen e nolə baptais kit, kən nıkkik tıahmə lan mətoarus-pən tinol namnun. ⁵¹ ?Nikitəmat təht məmə emuwa məmə ekələhəu nəməlinuən e nətueintən? !Kəp! Eməsuwamən məmə ekələhəu nəməlinuən, məto emuwa məmə ekol netənim kotoor ilat mın. ⁵² Kən tətəuoun u-roiu,

12:39: Mat 24:43-44; 1 Tes 5:2   **12:44:** Mat 25:21,23   **12:46:** Mat 24:45-51

12:47: Jem 4:17   **12:48:** Mat 10:34-36   **12:50:** Mak 10:38-39

okəmə netəmim faif e latuənu kit, kən kotoor ilat min, kisil katəhaləhai kəiu, kən kəiu katuəhai kisil. ⁵³Tata in otəhai nətīn iərman, kən nətīn əh otəhai rəhan tata. Kən mama in otəhai nətīn pətan, kən nətīn əh otəhai rəhan mama. Kən pətan otəhai uhun, kən uhun otəhai nəgon.”

*Netəmim okotəkəike motitun nəmtətīn min
(Mat 16:1-4; Mak 8:11-13)*

⁵⁴Kən in təməghat min kəm nimanin netəmim matən məmə, “Nian nakotehm nimal napuə min okotər, kən nakotən uəhai əm məmə otəfik, kən otol mihin. ⁵⁵Kən nian nəkotəplan məmə nuwig təmīləs kərpəp,* nakotən məmə nape-apeən otuwa, kən otol mihin. ⁵⁶!Ei! !Rəhatəmat nənən təwir, mətə nikitəmat tamkīmik! Itəmat nakoatəmə nəkotitun pik natimnat min, kən motitun nehmən nīməptən ne neai, kən nəkotitun məmə nian otuwa min-nulan, kən otol nəhlan. ?Mətə tahro nakəsotitunən nīpəti nəmtətīn min itəm nakoatəplan əh-roiu?

⁵⁷“? Tahro nakəsotitəpunən suatip itəm tətuatip məmə onəkotətəu-pən? ⁵⁸Nian suah kit otīləs ik nakuwin e kot, kən nian natuəliwək e suatip, kən təwir məmə nakuaupən muəghat muən wir rəhatəmlau nərətən. Okəmə nəkəsioal mihinən, kən otīləs ik muwin e kot, kən etəm-iasol rəha kot otegəhan-in-pən ik e nelmi polis, kən polis otīləs ik muwin mahtosig-in ik e kalapus. ⁵⁹Iatən kəm ik məmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsiətən e kalapus mətəarus nakətou rafin aɡin nalpinən rəham.”

13

Netəmim okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min

¹Kən e nian əh, netəmim neen kəmotuwa kən-ipən kəm Iesu məmə netəm Kalili neen koatoh nat megəh min məmə okotol sakrifais lan kəm Uhgīn, kən nian kitīəh min əm, mopael min rəha kapman u Pailat kəmotuwa motohamnu ilat, kən nīlatat nat megəh min kəmotol əm kitīəh kətaiu.* ²Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Tahro? ?Nikitəmat təht məmə nīmīsən əskasik tol min-nulan rəha netəm Kalili əh, tatəgətun məmə ilat netəm rat taprəkis-in netəmim rafin rəha Kalili? ³!Kəp! Iatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan. Mətə okəmə itəmat nakəsotəuhlinən itəmat e nolən rat min rəhatəmat, kən itəmat min onəkotīmīs. ⁴?Kən tahro e netəm eitīn rəha Saeloam itəm nīmə əfəməh tēmīet məfətāin ilat kotīmīs? ?Nikitəmat təht məmə natimnat min əh tatəgətun məmə nəmegəhən rəhalat

12:53: Maeka 4:6 * **12:55:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Nian nakotətə nīmətəg itəm tātisi-pis,” mətə-inu əpəh Isrel, nape-apeən tətuarisig nīmətəg itəm tātisi-pis. **12:59:** Mat 5:25-26 * **13:1:** Netəm Isrel kəmotaut o nīmīsən rəha netəm min əh mətə-inu ilat koatatig e Nīmə Rəha Uhgīn u tasim, kən moatol nat itəm Lou tatən. **13:2:** Jon 9:2

tərat taprəkis-in netəmim rafin əpəh Jerusalem? ⁵ !Kəp! İatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan. Məto okəmə itəmat nakəsotəuhlinən itəmat e nolən rat min rəhatəmat, kən itəmat min onəkotimis.”

⁶ Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, “Etəmim kit təməfe nig kit əpəh e rəhan nasumən, nərgin u fik. Kən nian nup min neen təmuwa minuwın rəkis, suah u təmuwın nian tepət mateam-in noa nig u, məto tikə, məto-inu təsoeən. ⁷ Kən in təmən kəm suah u tatehm nasumən məmə, ‘Əplan-tu. Emuwa mateam-in noa fik u minos nup kisil, məto esehmən noa nig kit ne. Ahtihl rəkis. Təsəwirən məmə tatətulosig e niməptən rəha nasumən.’ ⁸ Kən suah u tatehm nasumən tuhalpın rəhan nəghatən məmə, ‘Etəm-iasol, əpəs əm tos nup kitiah min əm. Kən ekel nisip mitəlau e nəukətin, kən masitu lan məmki-pən nisip wir. ⁹ Kən okəmə tatoe e nup əh-ikin, kən təwir əm. Məto okəmə kəpə, ik nəkitun nəte rəkisən.’ ”

Iesu təmol-wir pətan kit e Sapat

¹⁰ Kən e Sapat kit, Iesu tatəgətun netəmim əpəh imə e nimə kit rəha nuəfiminən. ¹¹ Kən pətan kit əh-ikin itəm narmin rat tətətig lan e nup eitin, kən tatol məmə məntaan tatəfaiu e nian rafin, kən məsətul ətuatipən. ¹² Kən nian Iesu təməhm in, kən təmaun-in məmə otuwa ron, kən tatən kəm in məmə, “Pətan. İo iatikis rəkis rəham nimisən, kol təsaskəlim minən ik.” ¹³ Kən Iesu təmələhəu-pən nelmin lan, kən əmun roiu aɡin-əh min əm, təmətul ətuatip minəwir, kən minatənwiwi Uhgın.

¹⁴ Məto etəm-iasol rəha nimə rəha nuəfiminən, nikin təmahmə məto-inu Iesu təmol-wir pətan u e nian rəha Sapat. Kən in təmən-ipən kəm netəmim məmə, “Nian sikis rəhatəmat o nol wəkən. Nəkotitun nuwamən e nian min əh məmə in otol-wir itəmat lan, məto e nian rəha Sapat, okol nəsotuwamən lan.”

¹⁵ Kən İərəməərə təmən-ipən kəm in məmə, “! Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkımik! ?Pah u e nikitəmat e nian rəha Sapat, kən təsikisən rəhan pılik o togki itəm təməru ətain, masig muwın tətənəm nəhau? !Kəp! İtəmat rafin nəkoatol min-nəhlan. ¹⁶ Məto pətan əh, in noanol kit rəha Epraham, itəm Setan təməlis o nup eitin. Tətuatip əm məmə io ekəike mikis kən mosmegəh in e nian rəha Sapat.” ¹⁷ Kən nəghatən rəha Iesu təmol rəhan tikimır min kəmotaulis. Kən netəmim rafin, nıkilat tətəgien o wək wir aɡin min itəm Iesu tatol ilat.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəiu e nəərəməərən rəha Uhgın (Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

18 Kən Iesu təmən məmә, “?Nərәmәрәән rәha Uhgın in tahmen e naka? ?Kən io oekән nәghatән naka kән mәgәtun lan? 19 Nərәmәрәән rәha Uhgın, in tahmen-pән e noa nәpik† itәм natiәkәku, kән suah kit tәmilәs mәfе e rәhan nasumән. Kән nikutin tinәwiә minol iahgin, kән mәnig ilis min kotuwa moatol-pән nimaalat e nelmin min.”

20 Kән tәмән min mәмә, “?Iatәgәtun nәрәmәрәән rәha Uhgın mәмә in tahmen-pән e naka? 21 In tahmen-pән e is noan mәsin itәм pәtan kit tәtalkin e flaoa tәpәt itәм kәmol-pән e pesin asol, kән tәtahl flaoa rafin tәtasis matol iahgin.”

Toa әkәku

(Mat 7:13-14, 21-23)

22 Kән nian Iesu tәmaliwәk matuwın Jerusalem, kән matәgәtun netәmim e taon min ne latuәnu min. 23 Kән suah kit tәmәtapәh ron mәмә, “?Iәрәmәрә, netәmim noan mәsin әm itәм Uhgın otosmegәh ilat?”

Kән Iesu tәмән-ipән kәм ilat mәмә, 24 “Iatән kәм itәmat mәмә onәkotәkәike motalkut pik mәмә nakotuwın-pән e toa itәм natiәkәku tatuwin e nego e neai, mәto-inu netәmim tәpәt itәм okotalkut mәмә okotuwın imә, mәto ko kәsotuwınән. 25 Mәto o nian kit, iәрәmәрә rәha nimә әh in otәtul mahtosig e rәhan toa. Kән itәmat itәм nәsotuwamән әh imә e toa itәм natiәkәku әh, onakoatәtul ihluә moatәht-әht toa moatән mәмә, ‘Awı, Iәрәmәрә. !Erәh e toa otımat!’ Mәto in otән mәмә, ‘Ekәruru agın-әh itәmat.’ 26 Kән itәmat nakotәtuoun moatән mәмә, ‘Iәрәmәрә, kitat kәmotagwән kәlәh, kән ik nәmatәgәtun itımat әpәh e rәhatımat ikin.’ 27 Mәto in otән-ipınә mәмә, ‘Io ekatән kәм itәmat mәмә ekәruru agın-әh itәmat. Itәmat rafin netәм nakotәrat agın. !Otuwin isәu ron io!’

28 “E nian әh itәmat onәkotehm Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne ien min aupән koatatig e nego e neai itәм Uhgın tatәрәmәрә lan, mәto itәmat onakoatәtul ihluә kән okәrakin-iarәp itәmat, kән onәkotasәk, moatәgәtain nәluitәmat, moatәto tәrat. 29 Kән netәmim okotisi-par, kән motisi-pah, kән motisi-pәhap, kән motisi-pis, mәмә okotuwın motәpәlәh motagwән e nego e neai itәм Uhgın tatәрәmәрә lan. 30 Kән tәwir mәмә nәkotitun mәмә, netәmim neen itәм koatuarisig әh-roiu, ilat okotuwa motәtul aupән. Kән netәmim neen itәм koatәtul aupән әh-roiu, ilat okәpanotuwa motәtul uarisig.”†

† 13:19: Nәghatән Kris әtuatip tatән mәмә, “nikuti mastat.” Mastat in nig kit itәм nikutin in natiәkәku. Tatәwiә әpәh ikin Isrel, mәto tikә әpәh Ntән. 13:25: Mat 25:10-12 13:27: Sam 6:8 13:28: Mat 8:11-12 13:29: Sam 107:3

13:30: Luk 14:9; Mak 9:35; 1 Kor 4:9; Mat 20:8 † 13:30: Netәм Isrel, nikilat tәht mәмә ilat koatәtul aupән e netәmim rafin. Kән nikilat tәht mәмә Iaihluә min kotәrat әm. Mәto Iesu tәмә netәmim tәpәt rәha Isrel okәsotuwınән e nego e neai, kән Iaihluә min tәpәt, ilat okotuwın e nego e neai.

*Herot təmölkeike məmә in otohamnu Iesu
(Mat 23:37-39)*

³¹ Kən e nian əh, Farisi mın neen kəmotuwa motən-ipən kəm Iesu məmә, “Təwir məmә nakiet uəhai əm u ikin-u matuwın, məto-inu Herot Antipas tolkeike məmә otohamnu ik.”

³² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “Herot Antipas in iol keko-eko, tahmen e kuri iarupın itəm tətəgwən mıtə. Otuwın motən-ipən kəm in məmә io ekatən məmә, ‘Ehm-tu. Nian əkuəkır əm əh-ikin tətətig itəm io ekəhg-iarəp narmın rat mın e netəmim, kən matol-wır nımısən rəha netəmim, kən uarisig e nian kısıl lan, kən ekol namnun rəhak wək.’

³³ “Nat əpnapın Herot təmən nəhlan, məto io ekəike matətəupən rəhak suatıp matuwın u-roiu, ne olawıg, ne onıəh muwın miet-pən Jerusalem. Inu ikin ətuatıp itəm okotəkəike kısıai-in ien mın ikin. Məto Jerusalem əm, katohamnu ien mın rəha Uhgın ikin.

³⁴ “! Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu ien mın rəha Uhgın, kən netəmim itəm Uhgın təmahl-ipa kəm itəmat, nəkotahtımnu ilat e kəpiel apın, inəh netəm u rəha Uhgın itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tepət iatəg-əfəmäh-in nelmək məmә iatəmık-əfımın wır itəmat matos wır itəmat, tahmen-pən e mənıg itəm tatu nenətin mın e nıkwın, məto itəmat nıkitəmat təsagienən ron kən motapəs io. ³⁵ Kən nəkotıtun məmә Uhgın təmapəs itəmat, kən iakatən kəm itəmat məmә okol nəkəsotehmən io matuwın matuwın mətoarus nakotən məmә, ‘!İərəmərə Uhgın tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgın!’ ”

14

Iesu təmuwın əpəh rəha Farisi kit ikin

¹ E nian rəha Sapat kit, Iesu təmuwın e nımə rəha etəm-iasol kit rəha Farisi mın məmә okotəgwən, kən netəmim koatisilu wır məmә okotehm-tu naka əh otol. ² Kən inəh Iesu tatəpələh ikin, suah kit tatımıs e nımısən rəha kasis-asis, tatəpələh iuəhkır əm ron. ³ Kən Iesu təmətapəh o iəgətun mın rəha Lou ne Farisi mın məmә, “?Təhro? ?Lou tategəhan-in məmә suah kit otol-wır netəm koatımıs kotəmegəh mın e nian rəha Sapat, o kəp?” ⁴ Məto ilat kəsotənən nat kit ne. Kən Iesu təmos suah un, mol nıpətın təwir mın, kən mahl-ipən tatuwın.

⁵ Kən təmən-ipən kəm ilat məmә, “?Okəmә itəmat kit, rəhan suakəku, o rəhan kau otiwig-pən pıkən e noakımıl asol e nian rəha Sapat, kən in otol naka? In otəkəike muwın mıləs-irəkis uəhai əm. ?Pah u etəmat otəsol mihinən?” ⁶ Kən nəghatən rəhalat təmıkə məmә okotən.

⁷ Kən Iesu təmehm netəmim neen itəm kəmaun-in ilat o nagwənən, kən kəmotuwa imə motitəpun ikin min rəha nisiiian məmə okotəpələh aupən ikin. Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ⁸ “Okəmə etəmim tətəun-in ik məmə onəkuwa o nagwənən kit rəha marit, kən nəsuwinən məpələh ikin rəha nisiiian. Məta suah kit in ilis katisiai-in pik tuwa, ⁹ kən etəmiasol rəha nimə otən kəm ik məmə, ‘Agim. Pəs suah u in təpələh u ikin-un.’ Kən onakaulis məto-inu nakəkəike muwin məpələh ləhau agin itəm nisiiian tikə ikin. ¹⁰ Məto okəmə suah kit tətəun-in ik məmə nakuwin magwən e lafet kit, kən təwir məmə nakitəpun ikin nisiiian tikə ikin. Kən tol nəhlan, nian etəmiasol rəha nimə tatuwa, in otən kəm ik məmə, ‘Rəhak etəmim, uwin məpələh ilis, ikin rəha nisiiian.’ Kən inu otiləsipər nərgəm e niganəmti netəmim rafin əh imə. ¹¹ Ekən nəhlan məto-inu etəm tatiləsipər atip in məmə in otuwa etəmiasol, Uhgın otiləsiəhau in. Məto etəmim itəm tatiləsiəhau atip in, Uhgın otiləsipər mol tuwa etəmiasol.”

¹² Kən Iesu təmən-ipən kəm etəmiasol rəha nimə məmə, “Okəmə natol nagwənən asol kit e nərauiəgən o lapin, təsəwirən məmə nakaun-in ik min neen, ne piam min, ne rəham noanol min, ne netəm rəhalat nautə tepət itəm kotatig kitəlau lam. Okəmə natol mihin, kən məta, ilat min okotaun-in ik məmə nakuwin motagwən itəmat min, kən ilat okotalpin nat nəmol kəm ilat. ¹³ Məto nian natol lafet kit, kən onəkəkəike maun-in ian-rat min, ne netəm nipətilat məsin tərat, ne ielkin rat min, ne netəm niganəmtilat təpis, məmə okotuwa nako-tagwən. ¹⁴ Kən Uhgın otawte-in rəhan nəwirən kəm ik, məto-inu okol ilat kəsotalpin agin-əhən nat nəmol kəm ilat. Məto e namnun nian, nian netəm kotətuatip okoatəmegəh min, kən Uhgın otətou ik lan.”

Nimaa nəghatən rəha nagwənən asol
(Mat 22:1-10)

¹⁵ Kən ilat kit əh-ikin itəm tətəgwən təməto nəghatən əh, kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Təwir pik o etəmim itəm otuwin əpəh e nego e neai itəm Uhgın tatəramərə lan, kən magwən e lafet asol rəhan.”

¹⁶ Məto Iesu təmən kəm in məmə, “Nian kit, suah kit təmol nagwənən asol kit rəhan, kən maun-in netəmim tepət məmə okotuwa kəgwən kələh ilat min. ¹⁷ Kən e nian rəha nagwənən, in təmahl-ipən rəhan iolwək məmə otuwin mən-iarəp kəm netəmim itəm təmaun-in rəkis ilat. Kən tən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwa kəgwən, məto-inu enol əpenə-penə rəkis e nagwənən.’ ¹⁸ Məto ilat rafin kəmotapəs nuwinən moatən məmə okol kəsotuwamən. Kit təmaupən mən kəm in məmə,

'Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəməyə məmə ko esimnən məto-inu, emos-nəmtin əm nıməptən kit, kən ekəike muwın mətag.'

19 "Kən kit mın təmə, 'Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəməyə məmə ko esimnən məto-inu, emos-nəmtin əm kau ten rəha niuwən kat, kən ekəike muwın mehm pitən rəhalat mın wək.'

20 "Kən kit mın təmə, 'Ən-tu kəm rəham iərəməyə məmə ko esimnən məto-inu, kəmit rəhak pətan ka latuənu əh-roiu.'

21 "Kən iolwək təmuwa mən-ipən kəm rəhan etəm-iasol. Kən etəm-iasol un nıkin təmahmə təmahmə, kən təmən kəm rəhan iolwək məmə, 'Uwın uəhai e suatıp ne ikin mın neen e taon meam-in ian-rat mın, ne netəm nıpətılət məsin tərət, ne netəm nıganəmtılət təpis, ne ielkin rat mın, kən mit ilat motuwa.'

22 Kən in təmol əm məmə rəhan etəm-iasol təmən mihin ne, kən təmitəlig-pa mən-ipən məmə, 'Etəm-iasol. Natımnat rafın itəm nəmən, io enol rəkis, məto nagwənən tepət əh-ikin kən nımə təhmen e netəmim neen mın.'

23 "Kən etəm-iasol təmən kəm iolwək məmə, 'Kən uwın e suatıp, ne ikin mın rafın ihluə e taon, kən uwın muəh nıkilat məmə ilat okotuwa imə, məmə nımə u rəhak otəkəike mər wir.

24 Məto ekən kəm ik məmə netəm emaun-in ilat aupən, ko kəsotun asgəwinən nagwənən məsin rəhak.'

Nolən rəha nətəu-pənən İesu

25 Netəmim tepət tepət koatuarisig-in İesu e suatıp. Kən in təmeirair mən-ipən kəm ilat məmə, 26 "Okəmə suah kit tolkeike məmə otuwa muarisig-in io, in otəkəike mos io ekətul aupən e rəhan nəmegəhən. In otəkəike molkeike io maprəkis-in rəhan tata ne mama ne rəhan pətagwəhl ne nətin mın ne pian mın ne wınin mın, ne in atıp mın.* Okəmə təsol mihinən, kən ko in təsahmenən məmə otuwa mol rəhak lan etəmim. 27 Kən etəmim pah itəm təsiləsən rəhan nıg kəluau mətəu-pa io, kən ko in təsahmenən məmə otuwa mol rəhak lan etəmim.

28 "Okəmə itəmat kit tolkeike məmə otıləkin nımə asol kit kaifəməh, kən in otaupən məpələh mehm wir məni rəha natımnat mın məmə otehm rəhan məni məmə təhmen, o kəp. 29 In tatol nəhlan məto-inu okəmə in təsaupənən mehm wir məni ron, kən in tatətuoun matol fauntesen† əm, məto tınəruru nol rafınən, kən netəmim rafın itəm okotuwa motehm, kən okotalah-əmnu moatən məmə, 30 'Əplan-tu. Suah u təmətuoun əm rəhan nımə, məto tınəruru nol rafınən.'

31 "Kən okəmə kig kit rəhan mopael ilat ten-taosan əm, tatəto namnusən məmə kig pısın kit mın itəm rəhan mopael

14:20: 1 Kor 7:33 * **14:26:** Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, suah itəm tolkeike məmə otuarisig-in İesu, in tatəkəike metəhau rəhan mın. Məto nıpəti nat u məmə, kitat okotolkeike rəhatat mın, məto kotəkəike molkeike pik ağın İesu.

14:26: Luk 9:23 † **14:29:** Nəghatən u "fauntesen," tatəghat-in kəpiel mın itəm kaupən katalin o niləkinən nımə.

min tuente-taosan tatuwa mämə okuəluagin, kən otəsuwın uəhaiən o nəluaginən. Aupən ikin, otəkəike məpələh mehm wir mämə in titun nol winən, o kəp. ³² Okəmə titun mämə okol tətəl winən, in otəkəike mahl-ipən netəmim neen kotuwın motehm rəhan tikimir nian in əpəh isəu əh, kən okotətapəh o nəməlinuən. ³³ Kən e nolən ahmen min əm, itəmat nəkotəkəike motəpələh motehm wir nəmegəhən rəhatəmat. Okəmə itəmat kit təsəpəsən əh rəhan natimnat min rafin, kən ko in təsahmenən mämə otuwa mol rəhak lan etəmim.”

³⁴ “Nian etəmim kit takiah nien, kən nīpəti nien in təwir o nawirən nagwənən. Məto nian kinawir rəkis nagwənən lan, kən nīpatin təsəwir minən o nunən.† ³⁵ Kən okol kəsələn nat wir kit lan, kən netəmim okotərakin əm. Etəm matəlgin tatig, təwir mämə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

15

Nimaa nəghatən e sipsip

itəm təməluə

(Mat 18:10-14)

¹ E nian əh, netəmim tepət itəm koatos mənī rəha takis, ne netəmim tepət itəm nol təfagə rat, kəmotuwa mämə okotətəlig-in Iesu. ² Kən Farisi min ne iəgətun min rəha Lou koatəghat rat Iesu o netəm nol təfagə rat min əh, moatən mämə, “Suah əh, nīkin tətəgien əm mämə nol təfagə rat min koatuwin ron, kən motəgwən kələh.”

³ Kən e nəghatən min u, Iesu təmuəh nimaa nəghatən u mämə, ⁴ “?Itəmat pah u, rəhan sipsip wan-hanrit, kən kitiah təməluə, məto in nīkin təsəhtən? Okəmə itəmat kit rəhan sipsip təmikə nəhlan, kən in otəkəike mapəs rəhan nainti-nain sipsip koatun kras moatətul əpəh təpiə ikin, kən in otuwın mategəs-in itəm təməluə mətoarus-pən in otehm. ⁵ Kən nian in təmehm, təmīləs-ipər məhun, kən nīkin tətəgien. ⁶ Kən nian in təmīet-arəpa latuənu, in otəkəike maun-in in min neen, ne netəm kotatig motitəlau lan, kən mən-ipən kəm ilat mämə, ‘Otuwa kotəgien kələh, məto-inu emehm min rəhak sipsip itəm təməluə.’”

⁷ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat mämə, “Kən iatən kəm itəmat mämə, tahmen-pən əm əpəh e nego e neai. Okəmə iol təfagə rat kit tatəuhlin rəhan nəmegəhən kəm Uhgın, kən nagienən əpəh ilis e nego e neai o

---

† **14:34:** Nəghatən ətuatip rəha Iesu təmə, “Sol in təwir, məto okəmə rəhan nətehenən tinikə, kən nat tikə otol tətəhen min.” Məto sol rəha netəmim e nian min əh, in təmol pīləh-pīləh e nat pīsīn itəm nətehenən tikə. Kən nian neen, okəmə nəhau tatol pīləh-pīləh e sol, kənu nətehenən tiet. Məto sol rəhatat u-roiu tosolən mihin. Nian rafin tətəhen. **14:34:** Mat 5:13, Mak 9:50 **15:2:** Luk 5:30 **15:4:** Esik 34:11,16; Luk 19:10

suah əh in tepət, taprəkis-in nagienən o netəmim nainti-nain itəm nīkilat təht məmə kotətuatip məsotolən nat kit tərət itəm okotəkəike motəuhlin nəmegəhən rəhalat ron.”*

Nimaa nəghatən e məni təmikə

⁸ Kən Iesu təmatig məghat mīn məmə, “?Okəmə pətan kit rəhan məni ten kəmol e silfa, kən in təmikil kitiaḥ, kən in otol naka? In otasiepən e lait kit, kən mol pīrum megəs-in wīr əpəḥ imə matuwīn matuwīn mehm. ⁹ Kən nian təmehm məni əḥ, in otaun-in rəhan mīn neen ne netəm kotatig motitəlau lan, matən məmə, ‘Otuwa kotagien kələḥ mətə-inu emehm rəkis məni ilou rəhak təmikə.’”

¹⁰ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən ekolkeike məmə ekən kəm itəmat məmə, e nolən kitiaḥ mīn əm, nagienən asol e niganəmti nagelo mīn əpəḥ ilis e nego e neai, nian iol təfagə rat kit tatəuhlin rəhan nətəligən matuwīn o Uḡgin.”

Nimaa nəghatən rəha nəti suah kit iərman itəm təməluə

¹¹ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Suah kit, nətin iərman kəiu. ¹² In əkəku lan tən-ipən kəm rəhalau tata məmə, ‘Tata. Oor nautə mīn rəham, mos-ipa rəhak u-roiu.’ Kən rəhalau tata toor rəhan natimnat mos-ipən kəm ilau.

¹³ “Kən təsuwəhən, nətin in əkəku lan tos rəhan lan muwīn mol-salim-in ilat, kən mos məni e nautə mīn un miet iməlat ikin muwīn e nəptən pişin kit mīn isəu. Kən ikin əḥ, təmatərəkīn rəhan məni e nolən rat mīn matuwīn matuwīn. ¹⁴ Kən nian rəhan məni tinikə rafin, nəumis asol tinitan e nitən əḥ, kən nəumis tinatus suah un, nigin nagwənən tinikə. ¹⁵ Kən təmuwīn matol wək kəm suah kit əḥ-ikin əḥ, kən suah u təmahl-ipən məmə otuwīn mətagwən rəhan pikəs mīn. ¹⁶ Kən nəumis təmus pik məmə in tolkeike məmə otun nagwənən nigī pikəs mīn, mətə etəmim tikə itəm otos-ipən nat kit kəm in.

¹⁷ “Kən nətəligən wīr tinuwa mīn lan, kən matətəlig-in məmə, ‘Kəsi. Roiu əḥ iolwək mīn rəha tata, nigilat nagwənən tepət maprəkis, mətə io ekətətig u ikin-u, otəsuwəhən kən ekimis e nəumis. ¹⁸ Oekiet u ikin-u mītəlig-pən o rəhak tata, kən mən-ipən kəm in məmə, ‘Tata. Io emol tefagə tərət kəm Uḡgin ne ik. ¹⁹ Roiu əḥ esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətim. Mətə aun-in io ekahmen-pən əm məmə io iolwək əm kit rəham.’”

²⁰ Kən təmətul maliwək minatuwīn məmə otehm rəhan tata. “Mətə nian təmatuwa əḥ əpəḥ isəu, rəhan tata təmasipən məplan, kən təmasəkitun, maiu muwīn miləs muətain mətagien ron. ²¹ Kən netin tən-ipən kəm in məmə, ‘Tata.

* **15:7:** Iesu tatəghat-in Farisi mīn itəm koatətu-pən Lou rəha Moses, kən ilat koatən məmə kotətuatip, nat əpnəpin nəratən tətətig e nīkilat rafin. **15:18:** Sam 51:4

Io emol tefagə tərət kəm Uhgin ne ik. Roiu əh esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətim.’

²² “Məto rəhan tata taun-in rəhan iolwək mīn mən-ipən kəm ilat məmə, ‘Ei! Otuwin uəhai motos kot itəm in təwir maprəkis motuwa kuwin-in-pən kəm in, kən motos rig motarigin-pən e noanelmīn, kən motos put ka kuwin-in-pən e nelkin, ²³ kən motiləs pīlik itəm tasis-asis məwir motuwa koh, pəs kotol kələh lafet lan rəha nətik, ²⁴ məto-inu nətik u, in tahmen əm məmə təmimis rəkis, məto roiū in tinəmegəh mīn. In təməluə, məto enehm mīn.’ Kən ilat kīnoatol lafet.

²⁵ “Kən e nian əh, netin asol lan in əpəh e nasumən. Kən e nian təmatuwa mīnuwa iuəhkir o latuənu, kən mīnəto netəmim koatol napuən mīn, moatol tanis. ²⁶ Kən təmaun-in iolwək kit tuwa tətəpəh ron məmə, ‘?Ei, naka əh netəmim koatol?’ ²⁷ Kən tən-ipən kəm in məmə, ‘Piam təmuwa, kən rəham tata təmoh pīlik itəm tasis-asis məto-inu piam tīnītəlig-pa mīn, kən in təsanən əm.’

²⁸ “Kən nīkin təmahmə, kən məmə, ‘Okol esuwīnən imə.’ Kən rəhan tata təmuwa ihluə matəkəike kəm in məmə otuwin imə. ²⁹ Məto tən-ipən kəm rəhan tata məmə, ‘Əplan-tu. Kəmuatig nup tepət rəkis, kən iatol wək u ikīn-u tahmen-pən əm məmə rəham kit iolwək, kən məsəhtən nəwīam kit ne. ?Məto tahro, tata? Nəməsos-ipamən nat əkəku kit kəm io tahmen-pən e nəni, məmə ekol nagwənən lan itimat io mīn neen. ³⁰ Məto nətim əh itəm təmərəkin rafin rəham nautə o nətouən nīpitan mīn lan rəha suatip, kən nian tīnītəlig-pən latuənu, kən nakətul matoh pīlik tasis-asis matol lafet lan rəhan.’

³¹ “Kən rəhan tata tən-ipən məmə, ‘Nətik. Nian rafin kilau mīn ik kətuatig, kən natimnat rafin rəhak in rəham. ³² Məto tətuatip əm məmə okotol lafet u motagien, məto-inu piam u tahmen-pən əm məmə təmimis rəkis, məto roiū in tinəmegəh mīn. In təmīkə, məto roiū kīnotehm mīn.’ ”

16

Nimaa nəghatən rəha etəm-iasol itəm tatol nolən teko-eko

¹ Kən Iesu təmən kəm rəhan mīn netəmim məmə, “Suah kit rəhan nautə tepət, kən in təmos suah kit tuwa etəm-iasol o rəhan iolwək mīn. Kən rəhan iolwək mīn neen kəmotuwa moatən-ipən nəratən rəha etəm-iasol əh kəm iərəməərə, moatən məmə, ‘Ei, suah əh tatərəkin rəham natimnat.’ ² Kən təmaun-in suah əh tuwa tətəghat kəm in məmə, ‘?Ei, nəghatən naka mīn u iakatəto katən lam? Ekolkeike məmə nakos rafin nəghatən mīn rəha wək rəham muwa, məto-inu roiū ekahl-iarəp ik e wək.’

³ “Kən etəm-iasol əh təmuwın matətəlig-in məmə, ‘Awe. Rəhak iərəmərə tolkeike məmə otərakin io e rəhak wək u-roiu. ?Kən ekol naka əh-roiu? Nahgik təsahmenən məmə ekel nisip mos məni ikin, kən io iaulis pik o neasiə-inən məni o netəmim. ⁴!Ei! Roiu əh enitun nat naka itəm io ekol pəs netəmim okotit io motuwın iməlat ikin moatehm wir io nian rəhak iərəmərə otərakin io e rəhak wək.’

⁵ “Kən in təmaun-in rafin netəmim itəm kəmotol kaon kəm iərəmərə kotuwa ron kitiah kitiah. Kən təmən-ipən kəm itəm təmaupən muwa məmə, ‘?Ik nəmol kaon e naka?’ ⁶ Kən suah əh təmən məmə, ‘Eməmik tram rəha oel o noahən ilat wanhanrit.* Kən etəm-iasol təmən kəm in məmə, ‘Inu ma pepe rəha kaon rəham. Əpələh uəhai əm-tu, kən əte-pən fifti tram əm e rəham pepe.’

⁷ “Kən təmən-ipən kəm suah kit min məmə, ‘?Ik nəmol kaon e naka?’ Kən in təmə, ‘Emol kaon e wan-taosan pak wit.’ Kən etəm-iasol təmə, ‘Os ma pepe rəha kaon rəham, kən əte-pən əm eit-hanrit pak wit.’

⁸ “Kən uarisig lan, iərəmərə rəha etəm-iasol apon itəm təmatol tərət kəm in, təmatənwiwi in o rəhan nolən rəha neiuəiuəən məmə in otehm wir atip in. Nat u tatəgətun məmə netəmim rəha nətueintən, ilat kotenatig wir o nolən min rəha nətueintən nian ilat koatəghat kəm ilat min, taprəkis-in nenatigən rəha netəmim rəha nəhag-əhagən.†

⁹ “Kən iatən kəm itəmat məmə, otasitu wir e netəmim e məni rəha nətueintən məmə ilat okotuwa iolitəmat min. Kən nian məni rəha nətueintən otikə, kən Uhgın otos itəmat muwın əpəh e nego e neai itəm otətətig lilin.

¹⁰ “Okəmə nəkitun məmə suah kit tatehm wir nat əkəku kit, kən nəkitun məmə in titun nehm wirən nat itəm iahgin. Kən okəmə nəkitun məmə suah kit tatol nolən itəm təsətuatipən e nat əkəku kit, kən nəkitun məmə in otol nolən təsətuatipən e nat itəm iahgin. ¹¹?Kən tol nəhlan, okəmə itəmat nəkəsotehm wirən məni rəha nətueintən u, kən pah otegəhan-in itəmat məmə nakotos nat itəm təwir pahrien, inəh natimnat rəha Uhgın? ¹² Kən okəmə itəmat nəkəsotehm wirən natimnat rəha suah kit min, kən nikitəmat təsəhtən məmə okos-ipən əh min kəm itəmat rəhatəmat atip natimnat məto-inu, katəplan məmə onəkəsotehm wir minən natimnat min əh.

¹³ “Etəmim tikə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kəiu. Okəmə in tətalkut məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol nəsolən slef rəha Uhgın ne məni e nian kitiah əm.”

* **16:6:** Wan tram oel tahmen e tate o fote lita. † **16:8:** Nipəti nəghatən rəha Iesu məmə netəmim rəha nəhag-əhagən kəsotolən natimnat itəm Uhgın tolkeike məmə otətul aupən e rəhalat nəmegəhən. Nikilat təsəht pikən nətəligən rəha Uhgın.

14 Farisi min kotolkeike pik mæni, kæn nian kæmotæto næghatæn min u, kæn kæmotalah-æsan e Iesu. 15 Mæto in tæmæn kæm ilat mæmæ, "Itæmat nækoatol nolæn min itæm koatol netæmim koatæn mæmæ nækotætuationip. Mæto Uhgîn titun nikitæmat mæmæ kotærat. Iatæn næhlan mæto-inu nat naka itæm netæmim koatilæs-ipær mæmæ in nat keike, mæto e niġanæmti Uhgîn in nat æpnapin æm."

16 Kæn in tæmatækæike matæn mæmæ, "Kæmæn-iaræp Lou ne næghatæn ræha ien min ræha Uhgîn mætoarus-pa Jon Baptais, kæn uarisig lan, katæn-iaræp namnusæn tæwir ræha næræmæææn ræha Uhgîn, kæn netæmim rafin kotalkut pik mæmæ okotuwîn motatig ahgin. 17 Mæto kæsænæn mæmæ wæk ræha Lou ne næsanænæn ræhan tæmikæ. Næghatæn rafin ræhan kotatig, in asol min mætoarus-pæn in ækæku agin. Lou otætatig taprækis-in neai ne nætueintæn.

18 "Kæn tahmen-pæn æm nulan: okæmæ suah kit tatol tifos mætapæs ræhan pætan, kæn matit pætan pişin kit min mætuatig, kæn in tategoaful ræhan pætan matol tæfagæ rat. Kæn okæmæ suah kit tatit pætan kit itæm ræhan iærman tæmapæs kæn ilau mætuatig, kæn in tatol tæfagæ rat mæto-inu in tætaqlæh-in pætan ræha suah pişin kit."

Nimaa næghatæn ræha Lasaros ne suah kit ræhan nautæ tepæt

19 Kæn Iesu tæmæn mæmæ, "Suah kit ræhan nautæ tepæt tatuwin e napæn wir min nægui-naris itæm næmtin tiækis, kæn nian rafin tatun pik nagwænæn wir min. 20 Kæn ian-rat kit, nærgin u Lasaros, nimægæm tæmirafin nişætîn. Kæn kæmilæs kan kælæhæu æpæh e nafiluæ ræha latuænu. 21 In tolkeike pik mæmæ otun nimismisi nagwænæn itæm tæmisas e tepil ræha etæm-iasol æh. Kæn nat kit tærat min, kuri min kotuwa moatæpæh-æpæh nimægæm min ræhan.

22 "Kæn ian-rat æh tæmimis, kæn nagelo min kæmotilæs motuwîn æpæh e nikali Epraham, ikin ræha nişiaiiæn. Suah un ræhan nautæ tepæt, in tæmimis min, kæn kæmitænim. 23 Kæn in tuwin æpæh e niġæm asol, kæn tatæto nahmææn asol, kæn nian tæmasipær, tæmæplan Epraham æpæh isæu. Kæn Lasaros æpæh e nikalin. 24 Kæn tæmaun-in æfæmæh mæmæ, 'Tata Epraham! Awi, asækitun io. Ahl-ipæn Lasaros mæmæ oteer æm noanelmin e næhau kæn mos muwa mek namæk lan mæmæ otætæp, mæto-inu iatæto nahmææn asol e niġæm ukin-u roiu.'

25 "Mæto Epraham tæmæ, 'Nætik, nikim tæht-tu ræham næmegæhæn aupæn. Ik næmatos natimnat wir ræham tepæt, mæto Lasaros tæmatæto nahmææn tepæt e nişætîn. Mæto roiu æh, in tatæto tæwir ikin-u, kæn ik, natæto nahmææn tepæt e nişætîm.

²⁶ Kən nat kit min. Ilugin-in kitat, noakimil asol itəm tatoor kitat, ik un, kən itimat u. Okəmә itimat kit tolkeike mēmә otimnә mehm ik, mәto okol tәsimnәән. Kən okәмә itәmat kit tolkeike mēmә otuwa mehm itimat, mәto okol tәsuwamән.’

²⁷ “Kən etәм rәhan nautә tepәt tәмән mēmә, ‘Tata. Iakatakәike kәм ik, awi, kәsi. Ahl-ipән Lasaros tuwin e nimә rәha tata rәhak,²⁸ mәto-inu piak faif әh-ikin. Tәwir mēmә in otuwin mәghat mem әskasik ilat mēmә okoatәto ilat mēmә okәsotuwamән ukin-u itәм iatәto nahmәән asol agin ikin.’

²⁹ “Mәto Epraham tәмә, ‘Kәp. Nәghatән rәha Moses ne ien min rәha Uhgin tәtatig. Pәs piam min okotәto nәghatән min әh.’

³⁰ “Kən etәм rәhan nautә tepәt tәмән mēmә, ‘Kәp, Tata Epraham. Tәsahmenән. Mәto okәмә suah kit otәmegәh min e nimisән otuwin mәghat kәм ilat, kән nipahrienән, ilat okotәuhlin rәhalat nәtәligән kән motapәs tәfagә rat min rәhalat.’

³¹ “Kən Epraham tәмә, ‘Okәмә kәsotәtәlig-inән nәghatән rәha Moses ne ien min rәha Uhgin, kән in nat әpnapin okәмә suah kit tәmegәh pap e nimisән kән muwin matәghat kәм ilat, mәto okol kәsotән minән nipahrienән lan.’ ”

17

Oatәto itәmat

(Mat 18:6-7, 21-22; Mak 9:42)

¹ Kən Iesu tәмән kәм rәhan min netәmim mēmә, “Nipahrienән, nos-ipән-os-ipәнән rәha tәfagә tәrat min itәм koatiuw-pән netәmim e nәratән, ilat okotuwa. !Mәto nahmәән asol tatuwin o etәmim itәм tatos-ipән-os-ipән netәmim, o in suatip rәha nos-ipән-os-ipәнән! ² Mәto okәмә etәmim kit tatiuw-pән rәhak kit etәmim u tahmen e suakәku, mēmә otol tәfagә rat, kән suah әh, Uhgin otol nalpinән asol kәм in. Kән nalpinән әh otәskasik taprәkis okәмә kәtu-pән kәpiel kit e nentou, kән kәrakin-pән әpәh itәhәi lokamnim mēmә otamnim. ³ Kән tol nәhlan, oatәto moatehm wir rәhatәmat nәmegәhән.

“Okәмә piam tatol tәfagә tәrat kәм ik, kән әn-ipән rәhan nolән rat e niganәmtin, kән okәмә tatәuhlin rәhan nәtәligән, kән aluin rәhan nolән rat mәsosән tatig e nikim. ⁴ Kән nat әpnapin in tatol tәfagә rat kәм ik mau sepin e nian kitiәh, kән muwa mau sepin mән-ipinә kәм ik mēmә, ‘Kәsi, emol tәfagә rat kәм ik. Ekәuhlin rәhak nәtәligән mapәs rәhak tәfagә rat,’ kән ik onakәkәike maluin rәhan nolән rat min, kән mәsosән tatig e nikim.”*

17:3: Mat 18:15   * **17:4:** Nipәti nәghatән әh tәsәнән mēmә kitat kotaluin tәfagә rat rәha suah kit mau sepin әm, mәto kotәkәike motaluin namnun tikә.

⁵ Kən aposol min kəmotətapəh o Iərəməərə məmə, “Ol rəhatimat nahatətəən təkaskik təhmin min.”

⁶ Kən Iərəməərə təmən məmə, “Nat əpnəpin okəmə rəhatəmat nahatətəən in təkəku agin əm tahmen e nimismisi niməkləkil, kən nəkotitun nənən kəm nig u neegin məmə, ‘Euw atip ik, kən muwin miwig-pən itəhai,’ kən nig u otol nəwiatəmat.†

⁷ “Ən-tu. ?Okəmə suah kit rəhan iolwək tətəsum, o in tatehm sipsip min, kən in tatitəlig-pa latuənu, kən nikitəmat təht məmə etəm-iasol otən kəm in məmə, ‘!Ei! Wa uəhai məpələh mun nagwənən əh?’ !Kəp! ⁸ Məto in otən kəm rəhan iolwək məmə, ‘Uwin mol nigak nagwənən, kən uwin muwin e rəham napən təwir, kən mos-ipa nigak nagwənən ne nimək nənimən. Nian nəmol rafin rəham wək, nəkitun nuwinən magwən kən mənim.’ ⁹ ?Kən nikitəmat təht məmə etəm-iasol, in otən tagkiu kəm rəhan iolwək o wək asol rəhan itəm in otəkəike mol? !Kəp! ¹⁰ Kən itəmat un, nəkotahmen əm e iolwək min rəha Uhgın. Nian nəmotol rəkis natimnat rafin itəm Uhgın təmən kəm itəmat məmə onəkotəkəike motol, onəkotəkəike motən əm məmə, ‘Itimat iolwək min əm. Nolən rəhatimat təsahmenən o nənwiwian. Itimat emotol əm wək itəm itimat ekotəkəike moatol.’”

Iesu təmol-wir netəmim ten itəm leprosi təmol ilat

¹¹ Nian Iesu təmaliwək matuwin Jerusalem, in təmaliwək muwin-pən ilugin i nəptən mil u Sameria ne Kalili. ¹² Kən nian in təmiet-arəpa latuənu kit, netəmim ten itəm nimisən u leprosi təmol ilat kəmotuwa motətul isəu məsin, ¹³ kən motaun-in məmə, “!Iesu, Etəm-iasol, asəkitun itimat!”

¹⁴ Kən nian in təmehm ilat, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotuwın o pris məmə in otehm nipətəmat.”‡ Kən nian ilat kəmotaliwək əh e suatip, kən kəmotəwir, nimisən təmikə.

¹⁵ Kən ilat kit təməplan məmə leprosi rəhan tinikə, kən in təməuhlin mitəlig-pən o Iesu, matən əfəməh məmə, “!Iatənwiwi Uhgın! !Iatənwiwi Uhgın!” ¹⁶ Kən in təmeuiau e nelki Iesu misin nulin nipinəgin tatek nisip, kən matən kəm Iesu məmə nikin tətəgien məmə in təmol-wir rəhan nimisən. Kən suah u in etəm Sameria. § ¹⁷ Kən Iesu təmən məmə, “?Emol-wir netəm ten maruətuəh-in rəkis rəhalat nimisən, o kəp? ?Məto nain hiə? ¹⁸ ?Suah u in iapispis əm, məto in pisin

† **17:6:** E nəghatən ətuatip rəha Iesu, in tatəghat-in nikuti mastat u in natiəkəku agin, ne nig kit itəm nəukətin təmeuiau agin, nərgin u fik-malperi. **17:6:** Mat 17:20; 21:21

17:13: Lev 13:45-46 ‡ **17:14:** Nian nimisən leprosi təmol suah kit, Lou tatən məmə in tamkimik. Nian nimisən təmikə, in təike muwin mehm pris məmə in otən-iarəp kəm netəmim rafin məmə nimisən tikə ne namkimikən tikə. Nian Iesu təmən məmə ilat okotuwın motehm pris kit, in tahmen məmə in təmən məmə in otol-wir ilat.

17:14: Lev 14:2-3; Mat 8:3-4 § **17:16:** Netəm Isrel koatətəhau netəm Sameria. Afin nipətin e tiksonari.

əm təmitəlig-pa matənwiwi Uhgìn?” ¹⁹ Kən Iesu təmən kəm suah u məmə, “Ətul maliwək matuwın. Rəham nahatətəən təmol-wır ik.”

*Nuwamən rəha nərəməərəən rəha Uhgìn
(Mat 24:23-28, 36-41)*

²⁰ Nian kit, Farisi mın kəmotətapəh o Iesu məmə, “?Onəghan nərəməərəən rəha Uhgìn otuwa?” Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nərəməərəən rəha Uhgìn otəsuwamən məmə netəmim okotehm e nıganəmtilat. ²¹ Kən etəmim tikə itəm otən məmə, ‘!Asi-pa mehm, in huə!’ o ‘!Asipən mehm, in əpəh!’ mətə-inu nərəməərəən rəha Uhgìn tinuwa rəkis mətətig e nikitəmat.”

²² Kən Iesu təmən kəm rəhan mın netəmim məmə, “Nian mın koatuwa itəm itəmat onakoatolkeike məmə onəkotehm nian mın rəha Nəti Etəmim, mətə okol nəkəsotehmən. ²³ Kən netəmim okotən kəm itəmat məmə, ‘!Asi-pa, in huə!’ o ‘!Asipən, in əpəh!’ Mətə əsotuwınən motətəu-pən ilat, ²⁴ mətə-inu e nian io Nəti Etəmim oekuwa lan, in otahmen-pən e nıpitən itəm tatıpit kən mətəsiəgəpın neai e nıkalın kit mətəarus-pən nıkalın kit mın, kən netəmim rafin koatəplan motıtun. ²⁵ Mətə aıpən, io ekəkəike mətə nahməən tepət, kən netəm kotatig roiu, ilat okotəuhlin məntaalət motapəs io.

²⁶ “E nian io, Nəti Etəmim, ekuwa lan, otahmen-pən əm e nian rəha suah əh Noah aıpən, itəm netəmim kəmoatol natımnat mın məsotıtunən məmə Uhgìn otol nat kit lan. ²⁷ E nian əh, netəmim kəmotagwən, moatənım, moatol marıt, inəh natımnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat, mətəarus-pa nian itəm Noah tinuwın imə e nıpəgnoa nego asol rəhan. Kən nuhuən təməfik naruəh asol təmuwa maiu əlımın rafin netəmim itəm kəsotuwınən e nego.

²⁸ “In tahmen-pən əm e nian rəha suah əh Lot. Netəmim kəmotagwən, moatənım, moatol-salım-in natımnat mın, moatos-nəmtım natımnat mın, moatasum, moatiləkın nımə mın, inəh natımnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat. ²⁹ Mətə e nian itəm Lot təmıet lan e taon əh Sotom, kən nıgəm ne kəpiel mın itəm koatup kəmotısi-pər e neai motoamnu ilat rafin əpəh e taon.

³⁰ “Kən otahmen əm e nian io Nəti Etəmim oekuwa mın lan kən Uhgìn otol əp io kəm netəmim. ³¹ E nian əh, okəmə suah kit tatəpələh ihluə e rəhan nımə, pəs in otagım məsuwın mınən imə məmə in otos rəhan natımnat, kən okəmə suah kit in əpəh e nasumən, pəs in otagım məsuwa mınən latuənu. ³² ! Onəkəsotaluınən pətəguıhl rəha Lot! ³³ Etəm tolkeike məmə in otaskəlım rəhan nəmegəhən e nətueıntən u məsətəu-pa-mən io, in otəsosən nəmegəhən lılın. Mətə etəmim itəm tətəpəs

natimnat rəha nəmegəhən e nətueintən u kən matətəu-pa io, in otos nəmegəhən lilin. ³⁴ Iatən kəm itəmat məmə, e nian əh lapin, etənim kəiu okətuapil e pet kitiah əm, kən okos-irəkis kit, kapəs kit. ³⁵⁻³⁶ Pətan kəiu okətioal nagwənən, kən okos-irəkis kit, kapəs kit.”*

³⁷ Kən rəhan iolwək min kəmotən-ipən kəm in məmə, “? Iərəməra, onəkuwa hiə?”

Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotitun əm. Tahmen e nian ligkai min koatiwig ilis moteiuaiu moatər itəhai, kən nəkotitun məmə nəm min əh-ikin əh.”†

18

Nimaa nəghatən rəha nəutahlimis kit itəm tətəsək o nasituən

¹ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat matəgətun ilat lan məmə okotəkəike moatəfak nian rafin məsotapəsən, məsotolən məmə nikilat otatite. ² In təmən məmə, “Latuənu kit, ien kit əh-ikin rəha nələhəuən nəghatən min. Kən təsisiai-inən Uhgın, kən təsisiai-in minən netənim. ³ Kən e latuənu əh, nəutahlimis kit əh-ikin, kən nian rafin tatuwa matəplan ien un matən-ipən kəm in məmə, ‘Awi. Okol nakasitu lak məghat o nəratən itəm rəhak tikimır tatol kəm io.’ ⁴ Məto ien təməsuwinən, kən mos nian əfəməh məmə otəghat mol-wir nəratən əh rəha nəutahlimis. Məto pətan əh təmətapəh o suah əh nian rafin matuwın matuwın, kən ien tinatətəlig-in məmə, ‘Nat əpnəpin esisiai-inən Uhgın, kən məsisiai-in minən netənim, ⁵ məto pətan əh tatən nat kitiah mətaləkiamtə io o rəhan nəghatən, matuwın matuwın. Io ekəkəike muwin mən wir rəhan nəratən kən mələhəu nəwirən. Okəmə ekapəs, kən in otatuwa ron io matuwın matuwın kən ekəpou in.’”

⁶ Kən nian Iərəməra təmuəh rəkis nimaa nəghatən əh, kən təmən məmə, “Otətəlig-in-tu nəghatən rəha ien əpəh itəm tərət təhmin. ⁷ ? Məto tahro e Uhgın? In təmitəpun rəhan min netənim, kən ilat koatasək-pən kəm in nian rafin e nərauiəgən min ne lapin min rafin. ?Kən nikitəmat təht məmə in otən-ipən kəm ilat məmə, ‘Onakoatəsahgin pitən?’ Kəp. ?Kən nikitəmat təht məmə in otasitu uəhai əm e rəhan min? ⁸ Iatən kəm itəmat məmə nıpahrienən, in otasitu uəhai əm e rəhan min, kən mol-wir rəhalat nəratən. ?Məto nian io Nəti Etənim oekitəlig-pa min lan e nətueintən, oekəhm netənim neen itəm koatahatətə e Uhgın, o kəp?”

17:33: Luk 9:24 * **17:35-36:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmate e nəghatən Kris aupən, kəmilpin nəghatən min u rəha ves 36: Etənim kəiu okatuasum, kən okos-irəkis kit, kapəs kit. † **17:37:** E nian Iesu otuwa min, netənim rafin okotəplan ikin Iesu otuwa mihin. Nəghatən ətuatip rəha Iesu tatan məmə, “Tahmen e nat megəh təmamis mətəməhl, kən kuweria min kotuwa katon kələh.” **18:1:** Kol 4:2; 1 Tes 5:17

Nimaa nəghatən rəha Farisi ne etəm tatos məni rəha takis

⁹ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit e netəmim neen itəm nīkilat tatəht məmə ilat kotətuatip taprəkis-in netəmim rafin, kən motasil-iəhau-in netəmim rafin. ¹⁰ In təmən məmə, “Suah mil kəiu kəmian əpəh e Nimə Rəha Uhgın məmə okuəghat kəm in e nəfakən. Kit, in Farisi, kən kit in etəm tatos məni rəha takis. ¹¹ Kən Farisi təmətul mateiuə məmə in tatəfak kəm Uhgın, məto nīpahrienən tatən atip in, matən məmə, ‘Uhgın, iatən tagkiu kəm ik məto-inu nəmol məmə ekol etəm pisin lak, inəh io min neen kotalkeike pik məni kən moateiuə məmə kotakləh-in, kən moatol tərət, kən motakləh-in pətan rəha etəm pisin. Kən io esolən məmə suah əh etəm tatos məni rəha takis. ¹² Nian kəiu e wik kitiəh, iatətuakəm mətapəs nagwənan matəfak kəm ik. Kən okəmə ekos natimnat ten, ekatos-irəkis kitiəh matos-ipinə kəm ik.’

¹³ “Məto suah əh, etəm tatos məni rəha takis, in tatətul-pən isəu, kən mətaulis məsasipərən e neai məfak. Kən nīkin tatitəgīt mətasək mətaht manikiləhan matən məmə, ‘Uhgın, io etəm tərət. !Asəkitun io!’ ”

¹⁴ Kən Iesu təmə, “Iaten kəm itəmat. Nian suah mil u okatiatəlig-pən latuənu, etəm rəha takis, rəhan nəmegəhən in otətuatip e niganəmti Uhgın. Məto Farisi təsol mihinən, məto-inu etəmim itəm tatiləs-ipər atip in, Uhgın otiləs-iəhau, məto etəmim itəm tatos-iəhau atip in, Uhgın otiləs-ipər.”

*Nisualkələh kəmotuwa o Iesu
(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)*

¹⁵ Kən netəmim neen kəmotəmīk rəhalat nisualkələh mətmətīg motuwa kəm Iesu məmə in otələhəu-pən nelmin elat kən məfak olat. Məto nian rəhan min netəmim kəmotəhm ilat, kən kəmotən-iəhau ilat. ¹⁶ Məto Iesu təmatən-iarəp məmə nisualkələh min un okotuwa ron, kən təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “Əsotahtosig-inən nisualkələh məmə okəsotuwamən ron io, pəs ilat okotuwa ron io, məto-inu nərəmərən rəha Uhgın in rəha netəmim itəm kotahmen e nisualkələh min u. ¹⁷ Okəmə suah kit tolkeike məmə in otuwa matīg ahgın nərəmərən rəha Uhgın, kən in təike muwa tahmen e suakəku. Məto okəmə təsol mihinən, kol in təsuwamən.”

*Suah kit rəhan nautə tepət
(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)*

¹⁸ Kən etəm-iasol kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun, ik etəm təwīr. ?Oekol naka məmə ekos nəmegəhən lilin?” ¹⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Tahro nakatən kəm io məmə io etəm təwīr? Suah kit tikə in etəm təwīr, məto

Uhgîn əm in təwîr. ²⁰ Ik nəkîtun nəghatən mîn e Lou rəha Uhgîn koatən məmə, ‘Əsaklêh-inən pətan pîsin, əsohamnuən etəmim, əsaklêh-inən natîmnat, əseiueiuəən e kot, isiai-in rəham mama ne tata.’”

²¹ Kən suah u təmən məmə, “Natîmnat rafin u, io emol rafin ilat, nian ematakəku mətəarus-pa u-roiu.” ²² Nian Iesu təmətə nəghatən əh, təmən-ipən kəm in məmə, “Nat kitîəh əm əh-ikîn itəm ik nəməsolən əh. Uwîn mol-salîm-in nautə rafin rəham, kən mos mənî lan muwîn mos-ipən kəm ian-rat mîn, kən ik onakos natîmnat wîr əpəh e nego e neai. Kən wa, muarisig-in io məmə ik rəhak etəmim.”

²³ Mətə nian təmətə nəghatən mîn əh, nîkin təməpou mətə-inu rəhan nautə tepət. ²⁴ Kən Iesu təmasipən məplan, təmən məmə, “!Awî, tiəkis pik o etəm rəhan nautə tepət məmə in otuwîn matig ahgîn nərəməərəən rəha Uhgîn! ²⁵ Tiəkis məmə kau otuwîn-pən e nîpəg nitel, mətə tiəkis pik məmə etəm rəhan nautə tepət otuwîn matig ahgîn nərəməərəən rəha Uhgîn.”*

²⁶ Kən netəm kəmotətə nəghatən əh kəmotən məmə, “?Okəmə in tiəkis o etəm rəhan nautə tepət, mətə pah əh in tahmen məmə otos nəmegəhən əh?”

²⁷ Mətə in təmən məmə, “Natîmnat itəm tiəkis, ko netəmim kəsotolən, mətə Uhgîn in titun nolən.”

²⁸ Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “?Mətə tahro etimat? Emotapəs rafin rəhatimat natîmnat kən moatuwa məmə ekotuarisig-in ik.”

²⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “İatən pahrien kəm itəmat məmə, etəm təmapəs rəhan nîmə, o rəhan pətan, o pian mîn, o rəhan tata ne mama, o rəhan nîsualkəlêh mətə-inu in tatətəu-pən nərəməərəən rəha Uhgîn, ³⁰ kən e nətueintən u, in otos natîmnat tepət nəhlan taprəkis-in ilat mîn u təmapəs ilat, kən uarisig, in otos mîn nəmegəhən lîlîn.”

Iesu təmən-iarəp mîn

rəhan nîmîsən

(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəm tuelef məmə okotiet e nîmanin netəmim motuwa kitîəh kuəfîmîn ilat mîn, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəlig-tu. Roiu koatuwîn əpəh ilis Jerusalem, kən natîmnat mîn itəm ien mîn rəha Uhgîn aupən kəmoatən lak, Nəti Etəmim, ilat okotuwa kol nîpahrienən. ³² Netəmim okotəghat motalah əsan lak, motoh io, motol naulîsən kəm io, kən motagəh-əpis io, motagəh e

18:20: Eks 20:12; Dut 5:16-20   * **18:25:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Tiəkis məmə kamel otuwîn-pən e nîpəg nitel.” Kamel in nat megəh əsol taprəkis-in kau.   **18:31:** Luk 24:44

nipətik. ³³ Kən okalis io, kən kohamnu io, mətō e nian tatol kisil lan, oekəmegəh min.”

³⁴ Mətō kəsotitunən rəhan nəghatən min. In tahmen-pən e nəghatən itəm nipətin tatəhluaig, kən kəsotitunən nipəti nəghatən min əh.

*Iesu təmol-wir
iganəmtin əpis kit*

(*Mat 20:29-34; Mak 10:46-52*)

³⁵ Nian Iesu tatuwa iuəhkir o taon əh Jeriko, iganəmtin əpis kit əh-ikin tatəpələh e nikali suatip. Nian rafin in tateasiə-in mənī o netəmim. ³⁶ Kən nian iganəmtin əpis təmətō məmə netəmim tepət kotaliwək e suatip, kən in təmətapəh məmə, “? Naka əh katol?” ³⁷ Netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, “Iesu əpəh, etəm Nasaret, tətaliwək e suatip.”

³⁸ Kən təmagət əfəməh məmə, “! Iesu! ! Mipi Kig Tefit! ! Asəkitun io!”

³⁹ Kən netəm min u koataliwək motaupən-in Iesu, kəmotagət lan, moatən məmə, “! Əsagətən!” Mətō in təmagət əfəməh məsin min məmə, “! Mipi Kig Tefit! ! Asəkitun io!”

⁴⁰ Kən Iesu təmətul mən-ipən kəm ilat məmə okotiləs motuwa. Kən nian kəmotiləs motuwa iuəhkir, Iesu təmətapəh ron məmə, ⁴¹ “? Naka un nakolkeike məmə io ekol kəm ik?” Kən in təmən məmə, “Iərəmərə, ekolkeike məmə oekaiir mehm nat.”

⁴² Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Aiir mehm nat. Rəham nahatətəən təmol-wir niganəmtim.” ⁴³ Kən roiu agin-əh min əm, təmaiir minatehm nat, kən minatuarisig-in Iesu, matənwiwi Uhgın. Kən nian netəmim rafin kəmotəplan nat əh, ilat kəmoatənwiwi Uhgın.

19

Iesu ne Sakias

¹ Kən Iesu təmaliwək muwın imə e taon u Jeriko matuwın məmə otiet-arəpən e nəwtain məsin. ² Kən e taon əh, suah kit əh-ikin, nərgin u Sakias. In etəm-iasol kit rəha netəm koatos mənī rəha takis, kən rəhan nautə tepət. ³ Kən in tolkeike məmə otəplan-tu məmə Iesu in pah, mətō təruru nəplanən mətō-inu in natiəkuəkir, kən netəmim koatətulosig-in. ⁴ Kən in təmaiu aupən muwın maiu e nig kit, nərgin u sikamo, məmə otitun nəplanən Iesu nian in otuwa-pa ikin.

⁵ Kən nian Iesu təmuwa ətuatip əh in ikin, təmasipər məplan, kən mən-ipən kəm in məmə, “Sakias. Eiuaiu uəhai, mətō-inu roiu ekəkəike muwın matig əpəh e rəham nimə.” ⁶ Kən Sakias təmeiuaiu uəhai əm, kən mit Iesu mian əpəh iman ikin imə, kən nikin təmagien.

⁷ Mæto nian netəmim kəmotəplan natimnat min əh, kən koatasiwən-in nolən min əh moatən nikali Iesu məmə, “Suah əh tatuwin e nimə rəha iol təfagə rat.”

⁸ Kən nian kinotuwın e nipəgnoa nimə rəha Sakias, in tətul mən-ipən məmə, “Iərəmərə, atətəlig-in-tu. Oekoor rəhak natimnat mol niel kəiu, kit rəhak, kən kit oekos-ipən kəm ian-rat min. Kən natimnat itəm emakləh-in o suah kit, oekalpin mau kuwit.”

⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Roiu Uhgın tinosmegəh rəkis ik ne rəham min, mæto-inu ik min, nəmahatətə e Uhgın, kən ik noanol pahrien kit rəha Epraham. ¹⁰ Kən io, Nəti Etəmim, emuwa məmə ekeam-in netəmim itəm koatəluə, kən mosmegəh ilat.”

Nimaa nəghatən rəha netəmim itəm koatos məni rəha iərəmərə rəhalat

¹¹ Nian netəmim koatətəlig-in Iesu, in təmatəkəike matuəh nimaa nəghatən kəm ilat mæto-inu in tınatuwa iuəhkır o Jerusalem, kən nikilat təht məmə nərəmərəən rəha Uhgın otəsuwəhən tuwa. ¹² Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etəm-iasol kit tolkeike məmə in otuwın isəu məplan kig asol agın məmə kig asol otıləs-ipər in mol kig lan əpəh iman ikin, kən otəpanitəlig-pa min. ¹³ Kən təmaun-in rəhan iolwək ten, kən moor məni kitiəh kitiəh kəm ilat.* Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat onəkotəkəike motol wək e məni u o nosən ətain mætoarus-pən io ekitəlig-pa min.’

¹⁴ “Mæto ilat əpəh iman ikin koatətəhau suah əh, kən motahl-ipən nəghatən kəm kig asol agın məmə, ‘Itimat esotolkeikeən məmə suah u otərəmərə etimat.’ ¹⁵ Mæto kəmiləs-ipər in kol kig lan, kən in təmitəlig-pa min. Kən in təmaun-in rəhan iolwək min itəm təmoor rəhan məni kəm ilat. In tolkeike məmə otitun məmə ilat kəmotol win e məni naka nian in təmətatig əpəh isəu.

¹⁶ “Kən etəm tətaupən təmuwa mən-ipən kəm in məmə, ‘Iərəmərə, nəmələhəu-pa məni kitiəh e nelmək, kən emol win e məni ten min.’ ¹⁷ Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘Ik iolwək təwir, nəmol wək itəm in təwir. Mæto-inu nəmol wək təwir o nehm wirən nat itəm natiəkəku, kən roiu oekəgəhan-in min ik məmə onəkərəmərə taon ilat ten.’

¹⁸ “Kən etəm tətuarisig lan təmuwa mən-ipən məmə, ‘Iərəmərə, nəmələhəu-pa məni kitiəh e nelmək, kən emol win e məni faif min.’ ¹⁹ Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘Ik onəkərəmərə e taon ilat faif.’

19:7: Luk 15:2   **19:8:** Eks 22:1; Nam 5:6-7   **19:9:** Luk 13:16; Wək 16:31   **19:10:** Luk 15:4; Jon 3:17; 1 Tim 1:15   * **19:13:** Etəm-iasol təmos-ipən məni kitiəh kitiəh kəm rəhan iolwək ten, kən məni kitiəh in tahmen-pən e wan-hanrit-taosan vatu.   **19:17:** Luk 16:10

20 “Kæn iolwæk kit min tæmuwa mæn-ipæn kæm in mæmæ, ‘Iæræmæ, inu ræham mæni. Emælis ætain e napæn, kæn mæhluaiḡ-in wir, 21 mæto-inu io iatægin ik itæm ræham nolæn tiækis. Nakatos natimnat itæm kæsænæmæ ræham, kæn matæulæk e nasumæn min itæm ik næmæsæfeæn ilat.’

22 “Kæn etæm-iasol tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, ‘!Ik iolwæk rat! Næghatæn æm ræham tatægætun mæmæ næmol tærat agin. Ninitun rækis mæmæ io etæm-iækis, kæn iakatos natimnat itæm kæsænæmæ ræhak, kæn iatæulæk e nasumæn min itæm emæsæfeæn ilat. 23 ? Tahro næmæsosæn ræhak mæni muwîn mælæhæu-pæn e pag, kæn nian ekitælig lan, ekitun nosæn ræhak mæni ilau profit ræhan?’

24 “Kæn tæmæn-ipæn kæm ræhan min æh mæmæ, ‘Otos-irækis ræhan mæni, kæn motos-ipæn kæm suah u ræhan mæni ten.’

25 “Kæn ilat kæmotæn mæmæ, ‘!Iæræmæ, tæsætuation mæto-inu ræhan mæni ten rækis!’

26 “Kæn etæm-iasol tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, ‘Iatæn kæm itæmat mæmæ, etæmim itæm tatos nat kit, kæpanos-ipæn min neen min. Mæto etæm ræhan nat kit tikæ, kæpanos-irækis ræhan natimnat rafin. 27 Kæn roiu, ræhak tikimir min itæm kæmæsotolkeikeæn mæmæ ekuwa kig ræhalat, onækotit ilat motuwa, kæn onækotohamnu ilat e niganæmtæk.’ ”

Iesu tæmuwîn Jerusalem

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11;

Jon 12:12-19)

28 Kæn nian Iesu tæmæghat rækis un, kæn in tæmaliwæk maupæn matuwîn Jerusalem, kæn netæmim koatuarisig in. 29 Nian kinotuwa iuæhkîr o latuænu mil u kæiu, Petfas ne Petani e Nitot Ræha Nig U Olif, kæn in tæmæn-ipæn kæm ræhan mil etæmim kæiu mæmæ, 30 “Ian æpæh latuænu itæm kotisi-pæn ikin. Ikin æh, onakuehm næti togki kit itæm kæsasuææn æh lan. Iækis nol lan muasig muea ikin-u. 31 Kæn okæmæ suah kit tætapæh otæmlau mæmæ, ‘?Nækætiækis togki o naka?’ kæn onækuæn-ipæn kæm in mæmæ, ‘Iæræmæ ræhatat, in tolkeike mæmæ otol nat kit lan.’ ”

32 Kæn kæmian muehm natimnat rafin tol æm mæmæ inu Iesu tæmæn mihin ne. 33 Kæn nian kæmætiækis næti togki, kæn netæmim min ræha togki kæmotætapæh olau mæmæ, “! Ei! ? Nætiækis næti togki o naka?” 34 Kæn ilau kæmuæn-ipæn mæmæ, “Kæp. Iæræmæ tolkeike mæmæ otol nat kit lan.” 35 Kæn kæmuasig muea kæm Iesu, kæn kæmuapeg ræhalau kot muæfætain mæntaa næti togki lan, kæn muasitu e Iesu tær masuæ e næti togki. 36 Nian tæmasuæ lan minatuwîn, kæn ræhan netæmim kotapeg ræhalat min kot motæpen-pæn e suatip.

37 Nian Iesu tinatuwa iuæhkîr o Jerusalem mætasuæ e togki mateiuaiu e Nitot Ræha Nig U Olif, kæn netæmim rafin ræhan

nikilat tətəgien, kən minətuoun moatənwiwi Uhgīn motagət əfəməh o nat pispis min itəm kəmoatehm in təmatol. ³⁸ Kən koatən məmə,

“!Iərəmərə Uhgīn tətətig ilau Kig u itəm tatuwa e nərgin!

!Pəs nəməlinuən tətətig əpəh e nego e neai, kən əpəh ilis ilis agin e nego e neai, katiləs-ipər nərgi Iərəmərə Uhgīn!”

³⁹ Kən Farisi min neen itəm kəmotətig əh-ikin kəmotən-ipən kəm in məmə, “!əgətun. Ən-iəhau rəham min netəmim məmə okotakəm nohlilat.”

⁴⁰ Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə netəm min u kəsotagətən, kən kəpiel min u, ilat okotagət əfəməh.”

Iesu təmasək o netəm Jerusalem

⁴¹ Kən nian Iesu təmuwa iuəhkīr təmehm taon əh Jerusalem, kən təmasək o netəm min əh-ikin əh. ⁴² Kən tatən məmə, “Ei, nat əpnəpin nəmotapəs natimnat itəm tatos-ipa nəməlinuən mətoarus-pa u-roiu, məto okəmə nəkotitun ilat roiu əm, kən Uhgīn otos-ipinə kəm itəmat. Məto kəp. Natimnat min əh koatəhluəig okol nəkəsotehmən. ⁴³ Məto e nian min itəm tatuwa otəmat, rəhatəmat tikimīr min okotuwa kətul kitəlau-in itəmat, okotel nīməptən kətu-pər kol əpətīn rəhatəmat taon, kən motəhtosig-in itəmat lan məmə nəkəsotietən. ⁴⁴ Kən ilat okotərəkin rafin nīmə e taon rəhatəmat, kən okotohamnu itəmat rafin təlmin nisualkələh min rəhatəmat. Okol kəpiel kit ne rəha nīmə min osətətulən. Natimnat rafin u otatuwa məto-inu itəmat nəmotəruru nian itəm Uhgīn təmuwa məmə in otosmegəh itəmat lan.”

Iesu təməhg-iarəp netəmim itəm koatol maket e

Nimə Rəha Uhgīn

(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19;

Jon 2:13-22)

⁴⁵ Kən Iesu təmuwin minatəhg-iarəp netəmim itəm koatol maket e Nimə Rəha Uhgīn. ⁴⁶ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəməte rəkis e Naoa Rəha Uhgīn məmə, ‘Rəhak nīmə, in nīmə rəha nəfakən kəm io,’ məto itəmat ninoatol tīnuwa in ‘nīmə kit itəm iakləh min koatəhluəig ikin.’ ”

⁴⁷ Kən uarisig lan, e nian min rafin, Iesu təmatəgətun əpəh imə e Nimə Rəha Uhgīn. Kən pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol min rəha noanol min rəha Isrel, kəmotegəs-in suatip məmə okotohamnu Iesu, ⁴⁸ məto kəməsotehmən suatip kit məto-inu netəmim rafin kotalkeike pik məmə okoatəto nəghatən min rəhan, kən nəghatən rəhan tətəskəlim wir rəhalat nətəligən.

20

*Nətapəhan məmə pah təmegəhan-in Iesu məmə
otol wək*

(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Nian kit, Iesu təmatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kən matən-iarəp namnusən təwır rəha Uhgın kəm netəmim. Kən pris asol mın, ne iəgətun mın rəha Lou, ne netəm-iasol mın rəha noanol rəha Isrel kəmotuwa kehm in, ² kən kəmotətapəh ron məmə, “?Ən-tu kəm itimat məmə pah təmegəhan-in ik nakatol natimnat mın əh? ?Kən pah təmegəhan-in nepətən əh, Uhgın o etəmim əm?” ³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Təwır əm. Io ekətapəh-in mın nəghatən kit kəm itəmat, kən itəmat onəkotaupən motuhalpın-pa kəm io. ⁴?Pah təmegəhan-in nepətən kəm Jon məmə in otol baptais e netəmim, Uhgın o etəmim əm?”

⁵ Kən kınəatən-ən nəghatən u kəm ilat mın, mınəatən məmə, “Okəmə kotən məmə Uhgın təmegəhan-in, kən in otən məmə, ‘?Məto təhro nəkəsotənən nıpahrien e Jon?’ ⁶ Məto okəmə kitat kotən məmə netəmim əm kəmotegəhan-in, kən netəm mın əh okotaht kitat e kəpiel məto-inu ilat kınəotən rəkis nıpahrienən e Jon məmə in ien kit rəha Uhgın.” ⁷ Kən ilat kəmotuhalpın məmə, “Itimat esotitunən məmə pah təmegəhan-in.” ⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən io mın, ko esənən məmə pah təmegəhan-in nepətən kəm io məmə ekatol natimnat mın u.”

Nimaa nəghatən rəha nasumən rəha krep

(Mat 21:33-46; 22:15-22;

Mak 12:1-17)

⁹ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm netəmim məmə, “Etəm-iasol kit təməfe nol u krep e nasumən asol rəhan. Kən in təmələhəu-pən nasumən u e nelmi netəmim neen, kən ilat okotol wək lan, kən nian rəha nəulək-inən, okotos-ipən məsın kəm in. Kən təmuwın əpəh e nıməptən pısın kit matig mınos nian tepət. ¹⁰ Kən nian krep təmol noan kən kınəotəmarəg, etəm-iasol in təməhl-ıpa rəhan kit iolwək məmə in otuwın mehm netəm koatol wək e rəhan nasumən məmə okotəhl noa krep, kən motoor kos-ipən rəha etəm-iasol neen. Məto netəm mın əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən titəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in. ¹¹ Kən etəm-iasol təməhl-ıpa mın rəhan kit iolwək mın. Kən ilat kotaht mın, motol naulisən rat kəm in, kən motahl-ipən titəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in. ¹² Kən in təhl-ipən mın kit mın, kən ilat kəmoatoh katoh kos-ipən nıməgəm kəm in, kən motahl-iarəp.

13 “Kæn etəm-iasol ræha nasumæn tæmæ, ‘?Ekol naka əh-roiu? Təwir mæmæ ekahl-ipæn nətik ətuatip itəm iakolkeike pik, okəm-naka ilat okotisiai-in.’ Kæn in tæmahl-ipæn.

14 “Mæto nian netəm min əh kəmotehm, kəmotən kəm ilat min mæmæ, ‘Nəti etəm-iasol ilouin tatuwa itəm o nian kit nasumæn tuwa mæmæ rəhan. Pəs kotuwın motohamnu, kæn kitat okotos nasumæn rəhan mæmæ rəhatat.’ 15 Kæn kəmotaskəlim motewkəkan motuwın əpəh ihluə e nasumæn, kæn motoh kohamnu.

“?Kæn iəramərə otol naka kəm netəm min əh? 16 In otuwa moh netəm min əh kotimis, kæn in otələhəu-pæn nasumæn asol əh otuwın e nelmi netəm pisin.”

Kæn nian netəm kəmoatətəlig-in in kəmotəto nəghatən əh, kəmotən mæmæ, “!Pəs okol kəsol agin-əhən nat əh!”

17 Mæto Iesu təmasipæn ətuatip əm olat, kæn mæn mæmæ, “Naoa Rəha Uhgın tatən mæmæ, ‘Kəpiel əh itəm netəm rəha niləkinən nimə kəmotəra kin, in təmuwa kəpiel keike rəha nolən nimə.’

“?Mæto nəghatən u nipətin naka? 18 Netənim rafin itəm okotiet motorin-pæn ilat e kəpiel əh, kæn okotorapitpit ilat motol nimismisin. Mæto okəmæ kəpiel əh otiet maht suah kit, kæn in otawtəwitə mərat agin.”

19 Kæn iəgətun min rəha Lou, ne pris asol min kəmotitun mæmæ nimaa nəghatən rəhan tatən ilat, kæn tol nəhlan, kəmoategəs-in suatip mæmæ okotaskəlim uəhai əm, kiləs-ipæn e kalapus, mæto kinoatəgin netənim, kæn motapəs.

?Tətuatip mæmæ netənim okotətou takis kəm Sisa, o kəp?

(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

20 Kæn iəgətun min rəha Lou, ne pris asol min koatalkəlik wir o Iesu, moatolkeike mæmæ okotətu-pæn nipəgnəmtin min neen e nəghatən kit rəhan mæmæ okotiləs-ipæn in e nelmi etəm Rom, kapman rəhalat. Kæn kəmotahl-ipæn netənim neen mæmæ ilat okotuwın motol kəut kəsua kəm Iesu. 21 Kæn kəut kəsua min kəmotuwın motətapəh o Iesu mæmæ, “Iəgətun. Itimat ekotitun natimnat min itəm nakatən ne natimnat itəm nakəgətun netənim lan, kotətuatip wir. Ik onakəsələn nolən pisin kəm suah kit, kæn matig mol pisin min kəm suah kit. Mæto onəkol tahmen ahmen əm kəm ilat rafin. Kæn ik nakatəghat-in əm nipahrienən matəgətun netənim e suatip rəha Uhgın. 22 ? Ən-tu kəm itimat mæmæ, tətuatip e Lou rəhatat mæmæ okotətou takis kəm Sisa u in kapman rəha Rom, o kəp?”

23 Mæto Iesu təmitun əm mæmæ koatol kəut kəsua kəm in, kæn in təmən-ipæn kəm ilat mæmæ, 24 “Otəgətun-tu məni kit kəm io.

?Narmi pah u tətatig e mənı u? ?Kən nərgi pah u tətatig e mənı u?” Kən kəmotən məmə, “Narmi Sisa, ne nərgi Sisa.”

²⁵ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Inəh natımnat rəha Sisa, os-ipən kəm Sisa. Kən natımnat rəha Uhgın, os-ipən kəm Uhgın.”

²⁶ Kən e nıganəmti netəmim rafın, nəghatən mın itəm koatətapəh-in, okol kəsotiləs-ıəhauən İesu lan. Məto narmılat təmiwig pik o nəghatən itəm İesu təmuhalpın, kən kəməsotəghatən.

?Tahro o etəm otimis kən məmegəh mın?

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ Kən Satusi mın neen kəmotuwa o İesu. İlat koatən məmə netəm kəmotimis, okol kəsotəmegəh mınən. ²⁸ Kən kəmotətapəh-in nəghatən kit kəm İesu məmə, “İəgətun. Moses təməte-pən e Lou rəhatat məmə okəmə suah kit otimis, kən rəhan pətaguıhl tətatig məto kəməsialəsən nətilau kit, kən inəh pian kit otəkəike mit nəutahlimis un. E nolən əh, ilau okuemək, kən nisualkələh mın okotaskəlim nərig mın rəha etəm tikə.

²⁹ “Tol nəhlan, pian ilat sepin. Kən itəm tepət elat təmaupən mit pətan kit, kən uarisig timis, məto kəsialəsən nətilau kit. ³⁰ Pian itəm tatarisig in, təmit mın nəutahlimis un, məto in mın təmimis, kən kəsialəsən nətilau kit. ³¹ Kən uarisig lan, pialat kit mın tit mın nəutahlimis un, məto təmimis mın. Kən pian mın əh ilat rafın sepin kəmotit pətan un, məto kəsotiləsən nətilat kit, kən kəmotimis rafın. ³² Kən uarisig lan, nəutahlimis təmimis mın. ³³ Inəh netəm sepin, ilat pialat mın kəmotit pətan əh. ?Məto e Namnun Nian, nian netəmim okotəmegəh mın e nımisən, pətan əh in rəha pah lan?”

³⁴ Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “E nətueintən u, nəman ne nıpitan koatol marit. ³⁵ Məto e nian rəha natigən wi, netəmim itəm Uhgın nıkin tətəgien olat məmə ilat okotəmegəh mın e nımisən kən mos ilat muwin kotatig e natigən wi, ko ilat kəsotol mınən marit. ³⁶ İlat okol kəsotimis mınən məto-inu ilat okotahmen əm e nagelo mın. Kən ilat nenəti Uhgın məto-inu in təmol ilat kotəmegəh mın e nımisən. ³⁷ Kən kotitun məmə inu otuwa mol nıpahrienən lan məto-inu, naoa rəha Moses tətəgətun mın məmə nian netəmim okotimis, ilat okotəmegəh mın. E namsu rəha nig itəm nigəm təmatuəpən lan, Moses tətəun-in İərəmərə Uhgın məmə in ‘Uhgın rəha Epraham, Uhgın rəha Aisak, ne Uhgın rəha Jekop,’ nat əpnəpın iləhal kəməhalimis rəkis nuwəh məsin. ³⁸ Uhgın u, in Uhgın rəha netəm koatəmegəh, məto sənəmə in Uhgın rəha netəm kəmotimis, məto-inu in tatehm netəmim rafın

māmā ilat koatəmegəh, nat əpnapin okəmā kəmotimīs rəkis o koatəmegəh əh.”*

³⁹ Kən iəgətun min rəha Lou neen kəmotən-ipən kəm Iesu māmā, “Iəgətun, nəmuhalpin wir pahrien.” ⁴⁰ Kən kəmotəgīn o nətapəh-inən nəghatən kit min tol min-nəhlan.

Kig Tefit ne Kristo itəm Uhgīn təmən māmā otahl-ipa
(*Mat 22:41-46; Mak 12:35-37*)

⁴¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat māmā, “?Tahro netəmim koatən māmā Kristo itəm Uhgīn təmən māmā otahl-ipa, in mipi Kig Tefit rat? ⁴² Məto-inu e Naoa Rəha Napuən Min, † Kig Tefit atip əm təmən māmā,

†Iərəməərə Uhgīn təmən kəm rəhak Iərəməərə Kristo māmā,
“Əpələh e nīkalik matip, ikin rəha nəsanənən ne nisaiiən,

⁴³ mətoarus-pa io ekos-iəhau rəham tikimir min,
mol ilat kotahmen e niməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.” ‡

⁴⁴ Kig Tefit atip təmən māmā Mesaea in rəhan Iərəməərə. ?Kən okəmā mipi Tefit atip əm, kən tahro matol rəhan Iərəməərə?”

Iesu təməghat-in iəgətun min rəha Lou
(*Mat 23:1-36; Mak 12:38-40;*

Luk 11:37-54)

⁴⁵ Nian netəmim kəmoatətəlig, Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim māmā, ⁴⁶ “Itəmat onəkotəkəike moatəto wir itəmat kən məsotətəu-pənən nolən min rəha iəgətun min rəha Lou. Nīkilat tətəgīn māmā okoatuwin-in napən əfəməh min rəha nausitən māmā netəmim okoatehm ilat ron. Kən nīkilat tətəgīn nian netəmim koatos-ipər nelmilat e maket e nisaiiən kəm ilat. Kən əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən, kotalkeike māmā okotəpələh aupən əpəh təwir ikin. Kən e nian rəha lafet, ilat koatolkeike māmā okotuwīn kəpələh-pən aupən ikin rəha nisaiiən. ⁴⁷ Kən ilat koatol tərət kən motakləh-in nimə min rəha nəutahlīmīs min. Kən ilat koatəfak əfəməh moateiūə əm māmə netəmim okoatəplan ilat ron. Nalpinən rəha netəm min u in otəskasik maprəkis.”

21

Nəutahlīmīs kit təmos-ipən rəhan mənī kəm Uhgīn
(*Mak 12:41-44*)

¹ Kən Iesu təmatehm tatisilu wir netəm rəhalat nautə tepət itəm koataii-pən mənī e pokis rəha mənī əpəh e Nimə Rəha

* **20:38:** Nat əpnapin nīpəti etəmim təmimīs, məto narmin tatəmegəh əh.

† **20:42:** “Naoa rəha Napuən Min” in “Ol Sam” e Bislama Baebol ‡ **20:43:** Nəghatən Kris ətuatip tatən māmā, “ekol rəham tikimir min ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfipər nelkəm lan,” kən nīpətin u māmā, “Oekol ik ilis taprəkis-in rəham tikimir min.” **20:43:** Sam 110:1

Uhgîn, ² kæn in tæmehm nautahlîmis kit ian-rat tæmii-pæn mæni ækæku kæiu æm.* ³ Kæn Iesu tæmæn mæmæ, “Nîpahrienæn iatæn kæm itæmat mæmæ, mæni itæm pætan u tæmii-pæn, in taprækis-in ræha netæmim rafin, ⁴ mæto-inu netæm ræhalat nautæ tepæt kæmotaii-pæn mæni neen mæto in nat æpnarîn æm olat, ræhalat tepæt mîn æh-ikîn. Mæto nautahlîmis u itæm in ian-rat pahrien, in tæmos-ipæn rafin mæni ræhan o nos-næmtînæn nîgin nagwænæn, kæn tikæ mîn æh-ikîn.”

Næmtætin mîn ræha

Namnun Nian

(Mat 24:1-35, 42-44; Mak 13:1-37)

⁵ Kæn ræhan mîn neen netæmim koatæghat-in Nimæ Ræha Uhgîn itæm ræhan kæpiel asol mîn kotæwir, ne natimnat wir mîn æh imæ itæm netæmim kæmos-ipæn kæm Uhgîn. Kæn Iesu tæmæn mæmæ, ⁶ “Itæmat nakoatehm natimnat mîn æh, mæto nian otatuwa itæm netæmim okotohalkin-ohalkin kæpiel mîn ræha nimæ æh, inæh kæpiel kit otæsætulæn æh-ikîn tatætul ikîn roju.”

⁷ Kæn kæmotætapæh ron mæmæ, “Iægætun. ?Natimnat mîn æh onæghan kotuwa? ?Kæn næmtætin naka otægætun mæmæ otæsuwæhæn natimnat mîn æh okotuwa?”

⁸ Kæn Iesu tatæn mæmæ, “Onækotækaike moatæto wir itæmat mæmæ suah kit otæseiua-inæn itæmat, mæto-inu netæmim tepæt okotuwa motæn mæmæ, ‘!Io, io Kristo u!’ kæn neen okotæn mæmæ, ‘Nian ræha natimnat æh tînatuwa iuæhkîr.’ Mæto æsotuarisig-inæn ilat. ⁹ Kæn nian onækotæto namnusæn mæmæ netæmim koatæluagin, o netæmim koatætul moatæmou ilat ræhalat kapman, mæto itæmat onæsotæginæn. Natimnat mîn æh okotaupæn ka pitæn, mæto sænæmæ in Namnun Nian.”

¹⁰ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Noanol mîn neen okotoh noanol pîsin neen mîn, kæn kapman kit otoh kapman kit. ¹¹ Kæn namig asol mîn okotan, kæn næumis otan ikîn mîn tepæt e nætueintæn, kæn nimisæn æskasîk mîn okotan e nætueintæn, kæn æpæh ilis e neai, natimnat okotuwa motol nîki netæmim otægîn, kæn ilat okotæplan næmtætin asol mîn e neai.

¹² “Mæto nian natimnat mîn u okæsotuwamæn æh, netæmim okotaskælim itæmat, kæn motoh itæmat, kæn motilæs itæmat kan æpæh e nimæ mîn ræha nuæfîmînæn, ne æpæh e kalapus, kæn onakoatætul e nîganæmtî kîg mîn ne netæm-iasol mîn ræha kapman mæto-inu itæmat nakoatos nærgæk moatæn nîpahrien lak. ¹³ Inæh nian ætuatîp mæmæ nakotæn-iaræp namnusæn tæwir kæm ilat. ¹⁴ Mæto æsotætælig-in paupænæn mæmæ næghatæn naka itæm onækotæn kæm ilat, ¹⁵ mæto-inu io ekos-ipînæ næghatæn ætuatîp kæm itæmat kæn mos-ipînæ nenatîgæn kæm itæmat, kæn

* **21:2:** Mæni u tahmen-pæn e tuente fatu. **21:3:** 2 Kor 8:12 **21:6:** Luk 19:44 **21:14:** Luk 12:11-12

mol rəhatəmat nəghatən təsanən, kən rəhatəmat tikimīr mīn okol kəsotuhalpīnən, kən okol kəsotənən məmə nakoateiuə. ¹⁶ Kən rəhatəmat tata ne mama mīn, ne piatəmat mīn, ne rəhatəmat noanol mīn, ne iolitəmat mīn okotiləs-ipən itəmat e nelmi tikimīr mīn. Kən okotohamnu itəmat neen. ¹⁷ Netənim rafin okotetəhau itəmat o nərgək. ¹⁸ Məto noanutəmat ne huə, kit otəsikəən. ¹⁹ Nian onakoatətul əskasik motahatətə lak e nian iəkis mīn itəm okoatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən onəkotos nəmegəhən lilin lan.

²⁰ “Məto nian onakehm mopael mīn okotuwa tepət motitəlau e taon u Jerusalem, kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə otəsuwəhən kən kərəkin aɡin taon əh Jerusalem. ²¹ Kən itəmat netəm nəkotatig Jutia, onəkotəkəike motaiu motaɡim motuwīn motəhluaig əpəh nitot mīn. Kən itəmat netəm nəkotatig e taon əh, onəkotəkəike motiet. Kən itəmat netəm nəkotatig ikin mīn titəlau e taon əh, onakəsotuwīn mīnən əh imə e taon əh, ²² məto-inu nian əh, in nian rəha Uhgīn otol nalpīnən lan kəm netəm koatol nolən tərət, kən mol əp nəghatən itəm kəmətə-pən e naoa rəhan tuwa mol nīpahrienən. ²³ Awe, nahməən asol rəha mama mīn itəm nərpilat əh-ikin, ne itəm mīn u koatapinahin nisualkələh, məto-inu nəratən asol otuwa e nətueintən, kən neməha ne nalpīnən rəha Uhgīn otuwīn kəm netənim rafin rəha Isrel. ²⁴ Kən okagimnu netənim e naip, kən nian rəhalat tikimīr mīn kəmotol win elat, kən okotit ilat motuwīn ikin pišin pišin mīn kən ilat okotuwa slef mīn rəhalat. Kən Iaihlua mīn okotaliwək kən katewig-ewig e Jerusalem motiləs-iəhau netənim ikin itəm koatatig əh, motərəməərə elat, kətoarus-pən nian rəhalat otol namnun.†

²⁵ “Kən nəmtətin neen okotuwa e mitgar, ne məwig, ne məhau mīn. Kən ikin-u e nətueintən, netənim rafin okotəgin nərkərikən rəha nitəhəi ne peau-peau asol mīn. ²⁶ Netənim okotəgin pik moatimiseah o nəratən asol mīn itəm koatuwa e nətueintən, məto-inu natimnat rəha neai itəm kotəskasik pik, məto Uhgīn otəloal-əloal elat. ²⁷ Kən e nian əh, okotehm Nəti Etənim tateiuaiu e mal napuə kit e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəhan. ²⁸ Kən nian natimnat mīn u kinotətuoun moatuwa katol nīpahrienən lan, otətul motasipər e neai, məto-inu otəsuwəhən rəhatəmat Kristo otuwa mikis itəmat.”

²⁹ Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə, “Nakotitun-tu nig u fik ne nig neen mīn. ³⁰ Okəmə kotalpətəɡ minotapilpīl mīn, kən nəkotitun məmə in nian rəha nasumən.

21:15: Wək 6:10

21:16: Mat 10:21-22

21:22: Jer 5:29; 46:10; Hos

9:7 † **21:24:** E nup fote uarisig Iesu timis, mopael mīn rəha Rom kəmotərəkin Jerusalem e nup 70 AD. **21:24:** Sam 79:1; Nol Əpən 11:2 **21:25:** Aes 13:10; Esik 32:7; Joel 2:31; Nol Əpən 6:12-13

21:27: Dan 7:13; Mat 26:64; Nol Əpən 1:7

³¹ E nolən kitiah əm, okəmə nakotehm natimnat min u koatol nəhlan, onəkotitun məmə otəsuwəhən, nərəmərəən rəha Uhgın tuwa.

³² “Nipahrienən ekatən kəm itəmat məmə noanol rəha Isrel † otəsikəən mətoarus-pən natimnat rafin əh okotol nipahrienən. ³³ Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən.”

³⁴ Kən Iesu tatən məmə, “Nəkotəkəike moatəto itəmat. Əsotəkinən rəhatəmat nian min o nolən əmən lafet, mətapis lan, kən moatətəlig-in pik natimnat rəha nətueintən u. Təsəwirən məmə nian rəhak otuwa moş kaut kəm itəmat təhmen-pən məmə noanikulu təmohasin itəmat, ³⁵ məto-inu nian əh otuwa mīləs netəmim rafin rəha nətueintən. ³⁶ Məto nian rafin onəkotəkəike moatətul matip, kən motəkəike katəfak məmə nakotos nəsanənən təhmen məmə nəkoatətul əskasik əm e nian natimnat rafin əh koatuwa, kən inəh niki Nəti Etəmim otəgien otəmat nian onəkotətul e niganəmtin.”

³⁷ Kən nian rafin Iesu tatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kən lapin min in tiet muwin əpəh Nitot Rəha Nig U Olif mətapil əh-ikin. ³⁸ Kən nian min rafin laulaugin əgin, netəmim koatuwa məmə okotətəlig-in rəhan nəghatən əpəh e Nimə Rəha Uhgın.

22

Jutas təmol-salim-in Iesu

(Mat 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Jon 11:45-53)

¹ Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan tınatuwa iuəhkir, kən in tınətuoun e lafet rəha Nuhagego-inən. ² Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou koateam-in anion suatip məmə okotohamnu Iesu lan. Koateam-in anion suatip məto-inu ilat koatəgin netəmim məmə, kətəh nimanin netəmim okotəmə otəkəmə kotitun məmə kəmətohamnu Iesu.

³ “Kən Setan təmos niki Jutas, u nərgin kit min u Iskariot, in e netəm tuelef rəha Iesu. ⁴ Kən in təmuwin matəghat kəm pris asol min ne netəm-iasol min rəha mopaël rəha Nimə Rəha Uhgın, mateam-in suatip məmə otegəhan-in Iesu tuwin e nelmilat. ⁵ Kən nikilat təmagien, kən kəmətən-ikis məmə okotos-ipən məni kit kəm in. ⁶ Kən Jutas təmegəhan lan məmə in otol, kən mateam-in suatip məmə otegəhan-in Iesu tuwin e nelmilat nian netəmim okotikə lan.

Etəmim kəiu rəha Iesu kəmioal əpen-əpenə o lafet rəha Nuhagego-inən

(Mat 26:17-29; Mak 14:12-25; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

† **21:32:** Netəmim neen koatən məmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm koatəmegəh nian Iesu tatəghat. Kitat kəmətə təhmen netəmim neen min itəm koatən məmə tatəghat-in noanol min rafin rəha Isrel tatuwin muwin isəu. **22:3:** Jon 13:2,27

⁷ Kæn nian ræha lafet ræha Pret U Is Tikæ Lan tinuwa, kæn e nian æh, netæmim okotækæike motoh næti sipsip ræha lafet ræha Nuhagego-inæn. ⁸ Kæn Iesu tæmaun-in Pita ne Jon, kæn mæn-ipæn kæm ilau mæmæ, “Ian kæn mioal æpen-æpenæ nagwænæn ræha lafet ræha Nuhagego-inæn mæmæ okotuwîn motagwæn ikin.”

⁹ Kæn kæmuæn-ipæn kæm in mæmæ, “? Nakolkeike mæmæ itimlau oekian hiæ mioal æpen-æpenæ e nagwænæn ikin?”

¹⁰ Kæn tæmæn-ipæn kæm ilau mæmæ, “Uætælig wir-tu. Nian itæmlau onakuet-aræpæn e taon, kæn onakuehm suah kit tatæhun pætæl asol kæmætu-pæn næhau lan. Kæn nækiauarisigin mæhaluwîn e nimæ kit itæm otuwîn ikin. ¹¹ Kæn nækuæn-ipæn kæm etæm-iasol ræha nimæ mæmæ, “? Iægætun tæmahl-ipa itimlau mæmæ ekuea muætapæh ron ik mæmæ noan u in hiæ itæm in ne ræhan min netæmim okotuwæ motol nagwænæn ikin ræha lafet ræha Nuhagego-inæn?” ¹² Kæn in otit itæmlau nakian æpæh e noan ilis ikin itæm kinælin wir rækis natimnat rafin ræha nagwænæn æh-ikin. Kæn nakioal æpen-æpenæ nagwænæn æh-ikin.”

¹³ Kæn kæmian muehm natimnat rafin tahmen æm mæmæ inu Iesu tæmæn mihin ne. Kæn kæmioal æpen-æpenæ e nagwænæn ikin ræha lafet ræha Nuhagego-inæn.

Namnun nagwænæn ræha Iesu ne ræhan min

¹⁴ Kæn e nian ræha nagwænæn, Iesu tæmuwîn mæpælæh e tepil ilat ræhan aposol min. ¹⁵ Kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Otæsuwæhæn, okol nahmææn kæm io. Mæto nikik tinolkeike pik mæmæ okotaupæn kun nagwænæn ræha lafet ræha Nuhagego-inæn. ¹⁶ Iakolkeike pik mæmæ kitat okotagwæn min-nulan mæto-inu, okol esagwæn minæn e nagwænæn ræha Nuhagego-inæn mætoarus nipæti lafet u tuwa mol nipahrienæn lan e næræmæææn ræha Uhgîn.”

¹⁷ Kæn Iesu tæmos kap wain mæn tagkiu ron kæm Uhgîn, kæn mæn mæmæ, “Otos itæmat rafin, kæn motænim, ¹⁸ mæto-inu roiu iatæn kæm itæmat mæmæ esænimæn wain mætoarus-pæn nian natimnat rafin kotatig ahgîn næræmæææn ræha Uhgîn.”

¹⁹ Kæn tæmos pîret mæn tagkiu ron kæm Uhgîn, kæn mæmkas mos-ipæn kæm ræhan min netæmim, kæn mæn mæmæ, “Inu nipætik itæm iakatos-ipinæ otæmat. Nian rafin onækotækæike motol nat u mæmæ nikitæmat tatæht io.”

²⁰ Kæn e nolæn kitæh æm, nian kæmotagwæn rækis, Iesu tæmos kap wain kæn tæmæn mæmæ, “Kap wain u in nitak itæm otaiu otæmat, kæn tatægætun næniækisæn wi ræha nasituæn ræha Uhgîn kæm netæmim. ²¹ Mæto onækotætælig wir-tu. Suah kit ukîn- u kotagwæn kitat min e tepil, kæn in otæpanegæhan-in-pæn

io e nelmi rəhak min tikimir. ²² Io Nəti Etənim oekəkəike mimis məmə inu Uhgın təmən mihin ne. !Məto awe, nahməən asol tatuwin o etəm tategəhan-in-pən io e nelmi tikimir min!” ²³ Kən kınoatətapəh-ətapəh olat min məmə, “?Kitat pah otol nat əh?”

²⁴ Kən nat kit min, ilat kınoatol nikilat min məmə pah u in ilis pik taprəkis-in ilat. ²⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kig min rəha nətueintən u koatərəməərə e netənim e rəhalat nəsanənən, kən koataun-in atip ilat məmə ilat ‘Netəm rəha Nasituən.’” ²⁶ Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit in ilis, in otıləs-ıəhau in tahmen-pən e suakəku. Kən okəmə itəmat kit tatətul aupən, kən in otuwa iolwək əm kit. ²⁷ ? Pah u in ilis pik, etənim itəm tətəgwən e tepıl, o iolwək itəm tatos nagwənən matuwa? Nəkotitun məmə etəm tətəgwən e tepıl in ilis taprəkis. Məto io, etəm-iasol rəhatəmat, nian emətaliwək kitat min itəmat, emahmen-pən e iolwək əm kit.

²⁸ “Itəmat u, nian rafin nəkotatig iuəhkır ron io e nian ekətatig e nian əskasik min. ²⁹ Kən tahmen-pən əm məmə Tata rəhak tatıləs-ipər io məmə ekuwa kig, kən io min iatıləs-ipər itəmat məmə nakotuwa kig min, ³⁰ məmə nakotuwa kəpələh kitat min io, kotəgwən kələh e nian ekuwa mol kig lan. Kən e nian əh, itəmat min onəkotəpələh e jea min rəha kig, kən itəmat onəkotuwa motətul aupən e noanol min tuelef rəha Isrel moatakil ilat moatərəməərə elat.”

³¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm Saimon Pita məmə, “Kəsi. Saimon. Ətəlig-in-tu io. Setan tınətapəh rəkis o Uhgın məmə otegəhan-in məmə in otuwa mos-ipən-os-ipən kəm itəmat mol nəratən kəm itəmat məmə otəgətun rəhatəmat nahatətəən in təkəsik lak o kəp. ³² Məto enəfak rəkis ron ik məmə rəham nahatətəən otəsətiteən. Kən nian nakatəuhlin rəham nətəligən tatitəlig-pa min, ik onəkəkəike mol nətəligən rəha piam min okotəskasik.”

³³ Məto Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, “İərəməərə. İatətul matip məmə ekimnə kilau min ik e kalapus, kən mimis kilau min ik.”

³⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Pita, ekatən kəm ik məmə, o lapın huə, nian mənig otəsimmənən əh, kən ik onəkən mau kisil məmə nəkəruru io.”

³⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən, emətahl-iarəp itəmat, nəməsotosən məni e paos, ne kətim, ne put. ? Tahro? ?Rəhatəmat natimnat təsahmenən, o kəp?” Kən ilat kəmotən məmə, “Kəp.”

22:21: Sam 41:9; Jon 13:21-22   **22:24:** Luk 9:46   **22:25:** Mat 20:25-27; Mak 10:42-45   **22:26:** Mat 23:11; Mak 9:35   **22:27:** Jon 13:12-15   **22:30:** Mat 19:28   **22:32:** Jon 17:15   **22:34:** Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38
22:35: Luk 9:3; 10:4

³⁶ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto roiu, okəmə suah kit tatos rəhan mənı e paos o kətim, otəkəike mos. Kən etəm təsosən naip rəha nəluaginən, pəs otol-salim-in rəhan kot mos-nəmıti rəhan kit. ³⁷ İatən kəm itəmat məmə nəghatən u e Naoa Rəha Uhgın tatəghat-in io, kən in otəkəike mol nıpahrienən. In tatən məmə, ‘Netəmim nıkilat təht məmə in etəmim kit itəm tətərəkın Lou.’ Əwəh, nəghatən u tatol nıpahrienən əh-roiu.”

³⁸ Kən ilat kəmotən məmə, “İərəmərə, əplan-tu. Naip rəha nəluaginən kəiu əpəh.” Kən in təmən kəm ilat məmə, “Ah, nahmen. Otapəs-ta.”

Iesu təmuwın matəfak əpəh e Nitot Rəha Nıg U Olif
(*Mat 26:36-46; Mak 14:32-42*)

³⁹ Kən İesu təmıet e taon muwın əpəh e Nitot Rəha Nıg U Olif tahmen-pən əm məmə in tatol mihın e nıan rafın, kən rəhan mın netəmim koatətəu-pən. ⁴⁰ Kən nıan in təmuwın mətoarus-pən əh-ikın əh, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotəkəike moatəfak məmə nat kit otəsos-ipən-os-ipənən kəm itəmat motol rəhatəmat nahatətəən otatite lak.” ⁴¹ Kən in təmaliwək mapəs ilat muwın məsın, kən mısın nulan matəfak matən məmə, ⁴² “Tata, okəmə nıkim tagien, awı, os-irəkis nahməən mın u itəm okəpanotuwa. Məto əsolən rəhak nətəligən, məto ol nat naka itəm ik əm nakolkeike.” ⁴³ Kən nagelo kit təmısi-pən e neai muwa mos-ipən nəsanənən kəm İesu. ⁴⁴ Kən məto-inu nıkin titəhmə pik, kən rəhan nətəligən tinatol wək pik, kən təməfak əskasik pik, kən noəh təmıau lan məhl matəht nısip tahmen e nıta.*

⁴⁵ Nıan təməfak rəkis, in təmətul mıtəlig-pən məmə otehm rəhan mın netəmim, kən təməplan ilat kınotapıl rəkis. Kınotəpou məto-inu nıkilat titəhmə. ⁴⁶ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Təhro nakotapıl? Otair motəfak məmə nat kit otəsos-ipən-os-ipənən kəm itəmat motol rəhatəmat nahatətəən otatite lak.”

Tikimır mın rəha İesu kəmotuwa kıləs
(*Mat 26:47-56; Mak 14:43-50;*

Jon 18:2-11)

⁴⁷ Nıan İesu təmatəghat əh, nımanın netəmim kəmotiet-arəpa ikın əh, kən suah əh Jutas, u in etəmim kit e netəm tuelef rəha İesu, in təmıt ilat motuwa, kən təmuwa iuəhkır məmə otatuilim e İesu. ⁴⁸ Məto İesu təmən-ipən kəm in məmə, “? Jutas, io Nəti Etəmim, məto təhro nəmuwa məmə onəkatuilim-pa lak kən e nolən əh megəhan-in-pən io e nelmi rəhak tikimır mın?”

22:37: Aes 53:12 * **22:44:** E kopi oas mın neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris əupən, nəghatən rəha ves 43-44 tikə. Kəm-naka, sənəmə Luk itəm təməte ves 43-44, məto suah kit mın itəm təməte kopi kit rəha naoa u.

⁴⁹ Kən nian netəmim min rəha Iesu kinotehm natimnat min əh minotitun məmə naka əh okol, kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Iərəmərə, oekotahro? ?Ekotəte ilat e naip, o?” ⁵⁰ Kən ilat kit təmoahin naip tətə-rəkis matəlgin matip rəha slef rəha pris asol agin.

⁵¹ Məto Iesu təmə, “!Ei! !Nahmen, otapəs əm!” Kən in təmələhəu-pən nelmin e matəlgi suah u, kən mol-wir min.

⁵² Kən Iesu təməghat kəm pris asol min, ne netəm-iasol min rəha mopaēl rəha Nimə Rəha Uhgīn, ne etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, u kəmotuwa məmə okotaskəlīm Iesu. In təmən məmə, “?Tahro, nəman? ?Nikitəmat təht məmə io emit netəmim muwīn kotəluagin o kapman, o kəm-naka io io-hamnu itəm kit, kən nakotəmīk naip asol min rəha nəluaginən ne nəlnal min moatuwa məmə onəkotaskəlīm? ⁵³ ?Nian rafin etan əm kitat min itəmat e Nimə Rəha Uhgīn, məto tahro nəsotaskəlīmən io? Məto roiu əh, in nian ətuatip rəhatəmat, kən nəsanənən rəha napinəpən in tatərəmərə.”

Pita təmən məmə

in təruru Iesu

(*Mat 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27*)

⁵⁴ Kən kəmotuwa motaskəlīm Iesu motiləs motuwīn e latuənu rəha pris asol agin. Kən Pita tuarisig-in ilat məto təsuwīnən iuəhkīr olat. ⁵⁵ Netəm min əh kəmotahl nigəm kit əpəh e iat rəha pris asol agin, kən motəpələh kitəlau e nigəm. Kən Pita tuwa matəpələh ilat min. ⁵⁶ Kən pətan əkəku kit u slef rəha pris asol agin, təmuwa mehm Pita tatəpələh, kən nəhag-əhagən rəha nigəm tətasiəgəpīn in, kən nigənəmti pətan əh təmətul lan, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Suah u, in min ilau Iesu kəmatuan.” ⁵⁷ Məto Pita təmən-ipən kəm pətan un məmə, “Esitunən suah un nakatən.”

⁵⁸ Kən uarisig lan təsuwəhən, suah kit min tuwa mən-ipən kəm Pita məmə, “Ei, ik min, ik etəmim kit rəhan.” Məto Pita təmə, “Ei, sənəmə io etəmim rəhan.”

⁵⁹ Uarisig lan, aua kit tinuwa minuwīn rəkis, kən suah kit təməghat əskasīk kəm ilat məmə, “!Nīpahrienən məmə suah u təmatuarisig-in Iesu, məto-inu in etəm Kalili!” ⁶⁰ Məto Pita təmə, “!Ei! !Esitun agin-əhən nəghatən u nakatən!” Kən nian Pita təmatəghat əh, kən mənig təmimnən. ⁶¹ Kən Iərəmərə təməuhlin masipən ətuatip matehm Pita. Kən Pita, nīkin təməht nəghatən rəha Iərəmərə itəm təmən lan məmə, “O lapīn əm u, nian mənig otəsīmnənən əh, ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.” ⁶² Kən Pita təmīet muwīn ihluə, təmasək təmasək.

*Netəmim kəmotəsan-əsan
e Iesu*

(*Mat 26:67-68; Mak 14:65*)

⁶³ Kən e nian əh, netəmim itəm kəmotaskəlim Iesu kəmotəghat əsan lan, kən moatoh. ⁶⁴ Kən kəmotəlis ətain niğanəmtin kən motoh, moatən-ipən məmə, “!Ei, ien! ?Ən-tu məmə pah tətəh ik?” ⁶⁵ Kən kəmoatən nəghatən rat tərət moatərək in lan.

Kəmiuw-iarəp Iesu e kaonsel

(*Mat 26:59-66; Mak 14:55-64;*

Jon 18:19-24)

⁶⁶ Kən laulaugin ağin, netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou kəmotuwa kuəfim in e kaonsel rəhalat, kən netəmim kəmotiləs Iesu motuwa tətul e niğanəmti kaonsel əh. Kən netəm rəha kaonsel kəmotətəpəh ron məmə, ⁶⁷ “Okəmə ik Kristo itəm Uhg in təmən məmə otahl-ipa, ən kəm itimat.” Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə ekən kəm itəmat, kən nəsoatənən nipahrienən lak. ⁶⁸ Kən okəmə ekətəpəh otəmat, kən okol nəkəsotuhəlpinən. ⁶⁹ Məto tətouon roiu, io Nəti Etəmim, io oekuwin məpələh əh-ikin rəha nəsanənən ne nisaiian, inəh e nikəli Uhg in matip, Uhg in u itəm rəhan nəsanənən iahgin.”

⁷⁰ Kən ilat rafin kəmotətəpəh ron məmə, “?Təhro? ?Ik Nəti Uhg in?”

Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nakoatən məmə io u inu.”

⁷¹ Kən kotən məmə, “?Təhro kitat koateam-in nəghatən kit min məmə otasitu e rəhatat nəghatən? Kənotəto ətuatip nəghatən əh e nohlin.”

23

*Iesu təmətul e
niğanəmti Pailat*

(*Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5;*

Jon 18:28-38)

¹ Kən netəmim rafin rəha kaonsel kəmotətul motit Iesu motuwin kəm Pailat. ² Kən moatən-iarəp niyəgnəmtin min itəm otoh Iesu məmə, “Emotehm məmə suah u tatit rəhatat netəmim min, kən mol ilat kotalməl, kən matəuhlin rəhalat nətəligən koatol tikimir ilat kapman rəha Rom, mətahtosigin itimat məmə əsoatəouən takis kəm Siša itəm tətərəmərə e niyəptən u. Kən in matən-iarəp məmə in Kristo itəm Uhg in təmahlipa məmə in kig kit.”

³ Kən Pailat təmətəpəh ron məmə, “?Təhro? ?Ik kig rəha netəm Isrel?” Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ik nəmən mihin.”

⁴ Kæn Pailat tæmæn-ipæn kæm pris asol mæn ne netæmim rafin mæmæ, “Esehmæn nîpægnæmtin kit ne, itæm tatæn mæmæ suah u tæmæra kin lou.”

⁵ Mæto ilat kotagæt æfæmæh moatæn mæmæ, “Kæp. Mæto suah u tætan æpnapin matægætun netæmim rafin ikin mæn æh Jutia tæmætuoun æpæh Kalili muwa mætoarus-pa ukin-u, kæn mol nætæligæn ræha netæmim koatæue motalmæl.”

⁶ Kæn nian Pailat tæmæto næghatæn æh, tæmætapæh mæmæ, “? Tahro? ?Suah u in etæm Kalili?” ⁷ Kæn nian tæmæto mæmæ Iesu tæmîet ikin æh itæm Herot Antipas tatæramæra ikin, in tæmahlipæn Iesu mæmæ otuwîn mehm Herot, mæto-inu e nian æh, Herot mæn in tætätig Jerusalem.

Iesu tæmætul e nîganæmti Herot Antipas

⁸ Kæn nian Herot Antipas tæmehm Iesu, nîkin tæmagien pik, mæto-inu nuwæh mæsin in tæmolkeike mæmæ otehm. Herot tæmatæto æm namnusæn ræhan, kæn in tæmolkeike pik mæmæ in otehm Iesu otol nat pîspîs kit. ⁹ Kæn o natimnat mæn u, Herot Antipas tæmætapæh-in næghatæn mæn tepæt kæm Iesu, mæto Iesu tæmæpnapin æm mæsuhalpinæn ræhan næghatæn. ¹⁰ Kæn pris asol mæn ne iægætun mæn ræha Lou kæmotætul motæghat æskasik e nîpægnæmtin mæn ræhalat moatoh Iesu lan. ¹¹ Kæn uarisig lan, Herot Antipas ne ræhan mæn mopael kotagæt ausit e Iesu, kæn moatæsan lan. Kæn Herot tæmæn-ipæn kæm ræhan mopael mæn mæmæ okotuwîn-in-pæn kot wir kit ræha kig kæm in, kæn motit motuwîn mæn kæm Pailat.

¹² Aupæn ikin, Herot Antipas ne Pailat kæmætioal tikimîr kæm ilau mæn, mæto e nian æh, ilau kæmuea minioalkeike ilau mæn.

Pailat tæmæn mæmæ Iesu otækæike mimis

(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15;

Jon 18:39-19:16)

¹³ Kæn Pailat tæmaun-in pris asol mæn, ne netæm-iasol ræha netæm Isrel, ne netæmim rafin, kæn ilat rafin kæmotuwa kitiah. ¹⁴ Kæn in tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Suah u, næmotilæs motuwa tætul e nîganæmtæk, kæn næmotæn mæmæ tatæuhlin nætæligæn ræha netæmim ræhatæmat koatol tikimîr kæm kapman. Mæto emakil rækis nætæligæn u e nîganæmtitæmat, kæn mæsehmæn mæmæ tæmætgæhl lou kit, kæn nîpægnæmtin mæn itæm nakoatæn lan tæsolæn nîpahrienæn. ¹⁵ Kæn Herot Antipas mæn, in tæmakil mehm mæmæ nolæn rat kit tæsakul-pænæn lan. Tol næhlan, in tæhl-ipa tuwa mæn o kitat, kæn tæpiæ æm mæmæ suah u in tæmæsolæn nat kit itæm tærat mæmæ in otimîs ron. ¹⁶⁻¹⁷ Kæn o

nat əh inəh, rəhak min mopael okotalis əm, kən uarisig kotahl-iarəp tatuwin.”*

¹⁸ Məto ilat rafin kəmotagət əfəməh moatən məmə, “!Otiləs-iarəp suah un kən kohamnu! !Məto ahl-iarəp Parapas tuwa mehm itimat!” ¹⁹ (Suah u Parapas, kəmiləs-ipən e kalapus məto-inu in təmol netəmim kotəluagin o kapman e taon əh, kən in iohamnu itəm.)

²⁰ Məto Pailat in tolkeike məmə otahl-iarəp Iesu tatuwin, kən in təməghat min kəm ilat. ²¹ Məto ilat kəmotagət əfəməh pik məmə, “!Ətu-pər in e nig kəluau! !Ətu-pər in e nig kəluau!”

²² Məto Pailat təməghat min kəm ilat minətau kisil lan əh-roiu məmə, “?Tahro? ?Suah u in təmol nat tərət naka? Io esəhmən məmə in təmol nat kit itəm tətuatip məmə in otimis ron. Məto rəhak mopael min, ilat okotalis əm, kən uarisig lan kotahl-iarəp tatuwin.”

²³ Məto ilat koatəkəike motəghat əskasik, kən motagət əfəməh e Pailat məmə otətu-pər Iesu e nig kəluau. Kən motagət pik moatuwin moatuwin, kınol win e nətəligən rəha Pailat.

²⁴ Kən Pailat təmakil Iesu məmə otəkəike mimis tahmen-pən məmə inəh ilat kəmotən mihin ne. ²⁵ Kən in təmol nətəligən rəhalat, kən təmahl-iarəp Parapas u aupən in təmətatig e kalapus o nəluaginən o kapman ne nohamnuən itəm. Məto təmegəhan-in Iesu tuwin e nelmi rəhan mopael min məmə ilat okotos motuwin kitəp nətəligən rəha nimanin netəmim.

Kəmit Iesu kan məmə otimis

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32;

Jon 19:17-27)

²⁶ Kən nian mopael min kəmotit Iesu motiet e taon, kən kəmotəplan etəm Saerin kit, nərgin u Saimon. In təmisi-pən isəu maliwək matuwa e taon. Kən kəmotaskəlim motələhəu-pər nig kəluau rəha Iesu e nuwegin məmə otiləs, kən motən-ipən məmə otətəu-pən Iesu. ²⁷ Kən nimanin netəmim tepət kəmotaliwək katuarisig-in Iesu e suatip, kən nıpitan tepət min koatuarisig-in ilat, koatasək moatəun-əun o Iesu. ²⁸ Məto Iesu təməuhlin masipən məplan ilat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nıpitan Jerusalem. Əsotasəkən ron io, məto otasək atip otəmat, ne nənətəmat min. ²⁹ Otətəlig-in-tu io. Nian tatuwa itəm okəpanən məmə, ‘!Otagien itəmat netəm nəsoteməkən o nəsotapinahinən suakəku!’ ³⁰ E nian əh, netəmim okotən-ipən kəm nitot asol min məmə, ‘Awi, otisas-pa etimat,’ kən okotən-ipən kəm narit min məmə, ‘Awi, otəfətain itimat.’ ³¹ ?Məto

* **23:16-17:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit min ikın-u tatan məmə, “E nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, Pailat in otəkəike mahl-iarəp rəhalat kit etəmim otiet e kalapus.”

23:29: Luk 21:23

23:30: Hos 10:8; Nol Əpən 6:16

okəmә nigәм tatuәp nəhlan nian nig nimalin tətamiәmitә әh, kән tahro e nian nig tinәмәtu?”†

Mopael min kәmotәtu-pәр Iesu e nig kәmәluau

³² Kән mopael min kәmotilәs suah mil kәiu itәм kәmuәtgәhl lou kan mәмә okotohamnu ilәhal Iesu. ³³ Kән kәmotuwa ikin kit, nәrgin u Louipil-uipil. Ikin әh, kәmotәtu-pәр Iesu e nig kәmәluau. Kән kәmotәtu-pәр iәtgәhl lou mil әh-ikin, kit e nikali Iesu matip, kән kit e nikalin mol. ³⁴ Kән Iesu tәмә, “Tata. Aluin rәhalat nolән rat min itәм koatol kәм io, kән mәsalpinән, mәto-inu kәsotitunән nat naka itәм koatol.” Kән kәmotoor rәhan natimnat moaturin taes ron.

³⁵ Kән netәм min u koatәtul әh-ikin, moatehm natimnat min u, mәto etәм-iasol min rәha noanol rәha Isrel kotalah әsan e Iesu moatән mәмә, “!In tәmosmegәh netәmim tepәt rәkis. Mәto okәмә in Kristo itәм Uhgин tәмән mәмә otahl-ipa, kән in Etәм Uhgин Tәmitәpun, kән pәs in otosmegәh atip in!”

³⁶ Kән mopael min, ilat min koatәghat әsan e Iesu, kән motuwa iuәhkir ron moatәtapәh mәмә in tolkeike wain u itәм tagin, †³⁷ moatән mәмә, “!Okәмә nipahrienән ik kig rәha noanol min rәha Isrel, osmegәh atip ik әh-roiu!”

³⁸ Kән nәghatән kit әh-ikin kәmәte kәtu-pәр e rәhn-kapә nig kәluau, tatән mәмә, INU KIG RӘHA NETӘM ISREL.

³⁹ Kән iәtgәhl lou mil kit itәм katәkul-pәр e nig kәluau, in tatәghat rat e Iesu, matән mәмә, “!Ei! ?Ik Kristo itәм Uhgин tәмән mәмә otahl-ipa, o kәp? !Okәмә tol mihin, osmegәh ik kән mosmegәh min itimlau!”

⁴⁰ Mәto iәtgәhl lou әh kit min tәмән-ipән kәм in kit, kән mahtosig-in mәмә, “?Tahro? ?Nәsәginән Uhgин, nat әnnapin onakimis? Nalpinән u rәhatәhal in tahmen-ahmen әm.

⁴¹ Mәto tәмәtuatip әm mәмә kilau okiamis o rәhalau nolән rat min itәм kәmioal. Mәto suah u, in tәsolән nat tәrat kit ne.”

⁴² Kән tәмән-ipән kәм Iesu mәмә, “Iesu, o nian onәkuwa matol kig lan, kән nikim otatәht io.” ⁴³ Kән Iesu tәмән-ipән kәм in mәмә, “Nipahrienән iatән kәм ik, mәмә roiu әm kilau min ik әpәh e nego e neai.”

Iesu tәmimis

(*Mat 27:45-56; Mak 15:33-41;*

Jon 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Kән iuәhkir tuelef klok e nәrauiәgән, mit nәsasiәn, kән napinәpән tinan rafin ikin әh mәtoarus-pән tri klok

† **23:31:** “Nig nimalin tətamiәmitә әh” tatәpsen-pән Iesu itәм tәtuatip agin, mәto tatos nalpinән. Inu tahmen e nigәм itәм tatuәp. Kән “nig tinәмәtu” tatәpsen-pән iol tәfagә rat min. Kән uarisig lan, Uhgин otol nalpinән asol kәм ilat. Inu tahmen e nigәм asol agin.

Afin Luk 21:20-24.

23:34: Sam 22:18; Aes 53:12

23:35: Sam 22:7-8

† **23:36:** Wain u itәм tagin, in nәnimән rәha ian-rat min.

23:36: Sam 69:21

ehnaipən. Kən nīməhan itəm tatəkulosig-in-pən İkin Tasim Agin İkin e Nīmə Rəha Uhgın, təməhap məsin kəiu. ⁴⁶ Kən İesu təmagət əfəməh məmə, “!Tata. İatələhəu-pən nəmegəhən rəhak e nelməm!” Nian təmən rəkis nəghatən əh u, kən rəhan namegən tiet.

⁴⁷ Kən nian etəm-iasol rəha mopael min rəha netəm Rom təmehm natimnat min əh, kən in təmənwiwi Uhgın matən məmə, “!Nipahrienən, suah u in tətuatip pahrien!” ⁴⁸ Kən netəmim itəm kəmotuwa ikin əh məmə okotəplan, nian kəmotəplan natimnat min əh, kəmoatuwin moatəto tərat e nīkilat, kən motahtaht manīkiləhalat. ⁴⁹ Kən ioli İesu min, ne nīpitan itəm kəmotisi-pən Kalili motətəu-pən İesu motuwa, ilat kəmoatətul isəu məsin kən moatehm natimnat min əh.

Josep təmitənim İesu

(Mat 23:57-61; Mak 15:42-47;

Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Kən etəm Aramatia kit əh-ikin, nərgin u Josep. Aramatia in taon kit rəha İsrel, kən suah əh in etəmim kit rəha kaonsel rəha netəm İsrel. In etəm təwir, rəhan nəmegəhən tətuatip, kən in etəmim kit təmatəsahgin məmə otəplan nərəmərən rəha Uhgın. Kən in təmasegəhanən e nəghatən rəha kaonsel itəm kəmoategəhan-in İesu məmə okoh. ⁵² Kən in təmuwin mehm Pailat mətapəh ron məmə otegəhan-in nīpəti İesu tos. ⁵³ Kən Josep təmuwin mīləs-iahau nīpəti İesu e nig kəməluau, mos muwa malpin e nīməhan wir kit, nərgin u linen. Kən təmīləs muwin mələhəu-pən e nīpəg kəpiel itəm kinəməte rəkis o nolən suwit ikin, məto kəsitənimən əh suah kit ikin. ⁵⁴ In əh e nian rəha noanol min rəha İsrel itəm koatol əpen-əpenə lan o nian rəha Sapat, kən iuəhkır Sapat tətouun.

⁵⁵ Kən nīpitan itəm kəmotisi-pən Kalili kəmotuarisig-in İesu, kəmotətəu-pən suah un, motuwin motəplan nīpəg kəpiel, kən motəplan nolən itəm in tatələhəu-pən min İesu ikin. ⁵⁶ Kən uarisig, nīpitan kəmotitəlig-pən latuənu, kən kəmoatol əpen-əpenə manat min neen ne fomat itəm nəmiəwīlat təwir məmə okol-pən e nīpəti İesu. Kən e nian rəha Sapat, ilat kəmotameg moatətəu-pən nəghatən rəha Lou.

24

İesu təməmegəh min

e nīmīsən

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;

Jon 20:1-10)

¹ Kən e Sante laulaugin agin, nīpitan kəmotuwin əpəh e suwit, motəmīk nat pien-pien min u nəmiəwīlat təwir itəm

kəmotol əpen-əpenə rəkis lan. ² Nian kəmotuwa e suwīt, kəmotehm kəpiel itəm kətahtosig-in nīpəg kəpiel lan, məto kəmahwin rəkis. ³ E nian kəmotuwīn e nīpəg kəpiel, məto kəsotehmən nīpəti İərəmərə İesu. ⁴ Kən ilat kinotəruru əfəməh moatətəlig-in natimnat mīn əh. Kən əmun etəmim kəiu əh-ikin, katuətul ilat mīn nīpitan, kəmian e napən itəm tatipitipit. ⁵ Kən nīpitan kəmotəgīn pik, kəmotisin nulilat motasil-iahau moatehm nīməptən, kən suah mil kuəmə, “?Tahro nakoategəs-in etəm tatəmegəh u ikīn-u ima netəm kəmotimis? ⁶ In tikə ukīn-u. !In tinəmegəh mīn! Nīkitəmat otəkəike matəht nəghatən itəm təmən kəm itəmat nian in təmətətig əh əpəh Kalili məmə, ⁷ ‘Natimnat mīn u okotəkəike motuwa motol nīpahrienən lan. Okegəhan-in-pən Nəti Etəmim tuwīn e nelmi iol tafagə rat mīn, kən okətu-pər e nig kəluau timis, məto e nian tatol kisil lan, kən in otəmegəh mīn.’” ⁸ Kən nīkilat tinəht nəghatən rəha İesu.

⁹ Kən kəmotiet e suwīt motuwīn motən-ipən natimnat mīn əh kəm netəm lefen rəha İesu, ne rəhan mīn rafin. ¹⁰ Kən nīpitan mīn əh itəm kəmotən-iarəp natimnat mīn u kəm aposol mīn, inəh Meri Maktala, Joana, Meri mama rəha Jemes, ne nīpitan neen mīn itəm kəmotuwīn e suwīt. ¹¹ Məto aposol mīn kəmotəto nəghatən əh tahmen-pən əm e nəghatən alməl kit itəm nīpətin tikə, kən məsotənən nīpahrienən lan.

¹² Məto Pita təmətul maiu muwīn əpəh suwīt ikīn, moeg-oeg masipən e nīpəg kəpiel kən təmehm əm napən itəm kəmalpin nīpəti İesu lan, məto nat kit mīn tikə əh-ikin. Kən in təmaliwək mītəlig mīnatuwīn latuənu, kən matətəlig-in pik natimnat mīn əh.

*E suatip tatuwīn Emeas
(Mak 16:12-13)*

¹³ E nian əm əh inəh, suah mil kəiu rəha İesu kəmuəliwək mətian latuənu kit, nərgīn u Emeas. Latuənu un mətoarus-pən Jerusalem, in iuəhkīr o lepen kilometa. ¹⁴ Kən e nian ilau kəmuəliwək mətian, kən ilau kəmatuəghat-in natimnat mīn itəm kəmol ilat. ¹⁵ Nian ilau kəmatuəghat nəhlan, kən İesu təmuwa iuəhkīr olau, məhlaliwək kələh mətəhaluwīn. ¹⁶ Məto kəməsiatunən məmə pah əh iləhal mīn kəmətəhlaliwək məto-inu Uhgīn təmahtosig-in nətəligən rəhalau.

¹⁷ Kən İesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Təs mil. ?Naka un nakatuən?”

Kən əmun kəmuəlahl muətul, niganəmtılau təməpou. ¹⁸ Kən suah mil əh kit, nərgīn u Kleopas, təmən-ipən kəm in məmə, “Okəm-naka ik əm un iapispis kit u Jerusalem itəm nəsitunən natimnat mīn itəm kəmol ilat e nian mīn itəm kinotuwīn rəkis.”

¹⁹ Kæn in tæmæn-ipæn kæm ilau mæmæ, “?Natimnat naka min æh?”

Kæn kæmuæn-ipæn kæm in mæmæ, “Natimnat min itæm kæmol e etæm Nasaret æh Iesu. In ien kit ræha Uhgîn, kæn ræhan wæk tæsanæn wir ne ræhan min næghatæn kotæfigæm, kæn niki Uhgîn ne niki netæmim tætagien lan. ²⁰ Mæto ræhatimat pris asol min ne iægætun min ræha Lou kæmotilæs-ipæn e nelmi netæm Rom mæmæ okotakil mæmæ in otimis. Kæn kæmotætu-pær e nig kælauu timis.

²¹ “Mæto itimat emotælæhæu-pæn pap ræhatimat nætæligæn tætatig æskasik lan mæmæ in otilæs-irækis itimat noanol min ræha Isrel e nelmi tikimîr min ræhatimat. Kæn roiu in nian tatol kisil lan. ²² Kæn nat kit min, nipitan neen itæm emotan, kæmotol mæmæ narmitimat tæmiwig o næghatæn kit. Roiu laulaugin agin-æh, kæmotuwîn æpæh e suwit itæm kæmitænîm Iesu ikin, ²³ mæto kæmæsotehmæn nipætîn. Kæn kæmotitælig-pa moatæn mæmæ, ‘Emotehm nat kit tahmen e napilaiiræn, inæh nagelo mil kæiu katuæn-ipa kæm itimat mæmæ Iesu tætæmegæh.’ ²⁴ Kæn ræhatimat neen netæmim kæmotuwîn e suwit, kæmotehm natimnat rafin agin tætuatip tahmen-pæn æm e næghatæn æh nipitan min æh kæmotæn mihin ne, mæto kæsotehmæn Iesu.”

²⁵ Kæn in tæmæn-ipæn kæm ilau mæmæ, “Tæs mil. !Ræhatæmlaukapæ tikæ, kæn nakatiaiuw nifagæ matialæs pik o nænæn nipahrienæn o natimnat itæm ien min ræha Uhgîn kæmotæn!

²⁶ ?Nækiatun o kæp mæmæ, Kristo itæm Uhgîn tæmæn mæmæ otahl-ipa otækæike mos nahmææn e nipætîn, kæn uarisig lan, in tæpanuwîn æpæh e nego e neai mos nærgin ræha nisiaiæn?”

²⁷ Kæn Iesu tæmæn-ipæn wir kæm ilau Naoa Ræha Uhgîn itæm koatæghat-in in, tæmætuoun e naoa ræha Moses kæn muwîn mætoarus-pæn naoa min ræha ien min ræha Uhgîn.

²⁸ Kæn kinætæhaluwa iuæhkîr o latuænu itæm suah mil kætian ikin. Kæn kænuæplan mæmæ Iesu tinætaliwæk minatuwîn mæsætulæn, ²⁹ mæto ilau kætiauæh nikin mæmæ, “Ei, tæwir mæmæ nækætætig kitæhal min ik, mæto-inu tinapinæp rækis, otæsuwæhæn roiu mit taht.” Kæn tæmuwîn minehm ilau mætæhalæpælæh.

³⁰ Kæn kinætæhalæpælæh mæmæ okæhlagwæn, kæn in tæmos pîret mæn tagkiu ron kæm Uhgîn, kæn mæmkas mos-ipæn kæm ilau.

³¹ Kæn æmun Uhgîn tæmol kænîatun mæmæ in Iesu, kæn æmun in tæmikæ min, kæn kænæsuæplanæn. ³² Kæn kæmuæn-ipæn kæm ilau min mæmæ, “!Ei! ?Nian in tæmatæn-ipa wir Naoa Ræha Uhgîn kæm kilau e suatip, kæn katuæto tæwir lan nikilau tætagien pik, o kæp?”

³³ Kæn roiu agin-æh min, kæmuætul miaiet ikin æh miatælig-pæn min Jerusalem. Kæn ikin æh, ilau kæmuehm netæm lepen

rəha Iesu ne netənim neen min rəhan kəmotuwa kuəfimin rəkis ilat min katəpələh, ³⁴ kən moatən məmə, “!Nipahrienən! !Iərəməərə təməmegəh min, kən Saimon Pita* təməhm rəkis!” ³⁵ Kən ilau kəmuən-ipən rafin natimnat itəm kəmol kəm ilau e suatip, kən muən-ipən nian ilau kəmatiatun Iesu lan e nian itəm in təmatəmkas piret matos-ipən kəm ilau.

Netənim rəha Iesu min kəmotəhm

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;

Jon 20:19-23)

³⁶ Kən nian katuən əh nəghatən min əh, Iesu təmuwa mətul ilugin-in ilat matən kəm ilat məmə, “Nəməlinuən tətətig otəmat.”

³⁷ Məto ilat kəmotaut lan kən minoatəgin, nikilat təht məmə kınotəplan narmin kit. ³⁸ Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “? Tahro rəhatəmat nətəligən tatərat nəhlan? ?Tahro rəhatəmat nətəligən tətətul pagpag? ³⁹ Otehm-tu nelmək ne nelkək məmə io əm u. Otea-pa motək nipətik kən motitun məmə io. Narmi etənim nipətin ne nikilkilin tikə, təsolən məmə inu nakoatehm io, nipətik ne nikilkilik əh-ikin.”

⁴⁰ Təmən nəghatən əh, kən təməgətin nelmən ne nelkin kəm ilat. ⁴¹ İlat kəsotən wirən nipahrienən lan məto-inu nikilat tətəgien pik, kən narmilat tatiwig. Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəgwənən kit un nakoatos, o?” ⁴² Kən kəmos nəm məsin itəm kəmwaan rəkis motos-ipən kəm in, ⁴³ kən e niganəmtilat, təmos mun.

⁴⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən ikin, nian emətətig əh kitat min itəmat, emən nəghatən u kəm itəmat məmə, natimnat rafin itəm koatəghat-in io e Naoa Rəha Uhgın, okotəkəike motuwa motol nipahrienən lan, inəh nəghatən min e naoa rəha Moses, ne naoa min rəha ien min rəha Uhgın, ne Naoa Rəha Napuən Min.”

⁴⁵ Kən in təmerəh e rəhalat nətəligən məmə okotitun nəghatən min itəm tətətig e Naoa Rəha Uhgın. ⁴⁶ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən itəm tətətig e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə netənim okotol tərat kəm Kristo itəm Uhgın təməhl-ipa, motol tatəto nahməən e nipətin matuwın matuwın timis, məto e nian itəm tatol kisil lan, in otəmegəh min e nimisən. ⁴⁷ Kən e nərgi Kristo itəm Uhgın təməhl-ipa, netənim okotəkəike motən-iarəp nəghatən əh məmə netənim okotəkəike motəuhlin kən motitəlig e rəhalat təfagə rat min, kən Uhgın in otəsalpınən nitai təfagə, kən maluin rəhalat nolən rat min. Nəghatən u otəkəike muwın kəm noanol min rafin əpəh ikin min rafin, otətuoun Jerusalem

* **24:34:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Saimon.” **24:34:** 1 Kor 15:4-5
24:37: Mat 14:26 **24:44:** Luk 9:22

kən muwɪn mətoahgɪn-pən ikɪn mɪn rafɪn e nətueintən.
⁴⁸ Itəmat nəmotehm natɪmnat mɪn u, kən onəkotən-iarəp
 ətuatɪp nəghatən mɪn lan. ⁴⁹ Kən ekahl-ɪpa suah u itəm
 rəhak Tata təmən-ɪəkɪs məmə in otahl-ɪpa kəm itəmat, inu
 rəhan Narmɪn. Məto onakoatəsahgɪn e taon əh mətoahgɪn-
 pən nakotos nəsanənən rəha Narmɪn Rəha Uhgɪn, kən tərɪoah
 e nəmegəhən rəhatəmat.”

Uhgɪn təmɪləs Iesu

muwɪn e neai

(Mak 16:19-20)

⁵⁰ Kən Iesu təmit ilat motiet e taon motuwɪn əh latuənu
 Petani. Kən təmɪləs-ɪpər nelmɪn məfak olat. ⁵¹ Kən nian
 təmatəfak olat, kən təmapəs ilat nian Uhgɪn təmɪləs mɪnatuwɪn
 əpəh ɪlɪs e nego e neai. ⁵² Kən kəmoteɪuau motəfak-pən kəm
 ɪn, kən uarisig lan, kotɪtəlɪg-pən Jerusalem nɪkɪlat tətəgɪn.
⁵³ Kən nian rafɪn, koatuwɪn e Nɪmə Rəha Uhgɪn moatənwiwi
 Uhgɪn.

Jon

Namnusən Təwir Rəha Iesu Kristo Itəm Jon Təmäte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pik in. In təməte naoa min u: Namnusən Təwir Itəm Jon Təmäte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte naoa u tatuwin kəm netəmim məmə okotən nıpahrienən e Iesu. In tolkeike məmə otasitu elat mol nahatətəən rəhalat tuwa məskasik, məto-inu rəhalat nahatətəən təsəskasikən əh.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Jon in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən netəmim rafin rəha niməfak koatisiai-in. In tolkeike məmə netəmim rafin okotitun wir rəhan nəgətunən, kən nian nəgətunən eiuə tətən, məto netəmim kotitun nahtosig-inən nəghatən eiuə min e nəghatən rəha Jon e naoa u.

?Təmäte naoa u o naka? Jon təməte naoa u matən-iarəp wir məmə Iesu in nəti Uhgın, kən netəmim rafin itəm okotəhatətə lan, okotos nəmegəhən itulin. Kən Jon tolkeike məmə otən-iarəp ətuatıp məmə Iesu in nəti Uhgın, kən Iesu in Uhgın pahrien. Kən Jon tolkeike məmə in otən-iarəp namnusən min neen rəha Iesu itəm naoa min rəha Matiu, ne Mak, ne Luk kəməsəhalənən. Kən in tolkeike məmə in otəg-ətuatıp-in nətəligən min neen itəm netəmim koatən e Iesu.

Nəghatən Rəha Uhgın Təmuwa Etəmim, in Iesu

¹ Aupən agın, e nətuounən nian, Nəghatən tınatig rəkis.* Nəghatən u təmətatig ilau Uhgın, kən Nəghatən u, in Uhgın. ² E nəukəti nian, in tınəmatig rəkis ilau Uhgın, ³ kən Uhgın təmol natimnat rafin e Nəghatən u, kən natimnat rafin itəm Uhgın təmol, nat kitiah ne tikə məmə Nəghatən u təsolən.† ⁴ Inu, in Nəukəti Nəmegəhən,‡ kən Nəmegəhən u, in Nəhag-əhagən rəha netəmim rafin. ⁵ Nəhag-əhagən əh, tətasiəgəpın napinəpən, kən napinəpən okol təsaprəkis-inən.§

⁶ Etəmim kit itəm Uhgın təməhl-ipa tuwa, nərgin u, Jon.*

⁷ Təmətul-arəp məmə otamnus-iarəp Nəhag-əhagən əh kəm

* **1:1:** Jen 1:1; 1 Jon 1:1; Jon 17:5; Nol Əpən 19:13 † **1:3:** Kol 1:16; 1 Korin 8:6; Hip 1:2 ‡ **1:4:** Jon 5:26; 11:25; 14:6 § **1:5:** Jon 9:5; 12:46 * **1:6:** Aposol Jon in təməte naoa u. In tatəghat-in Jon Paptais e ves min u.

netəmim, pəs ilat rafin kotən nīpahrienən lan. ⁸ Sənəmə Jon in Nəhag-əhagən əh, məto in təmuwa əm məmə otətul-arəp mən-iarəp Nəhag-əhagən əh kəm netəmim rafin. ⁹ Nəghatən əh təmatuwa e nətueintən, kən in Nəhag-əhagən pahrien, itəm in tətasiəgəpīn netəmim rafin.†

¹⁰ Nat əpnəpīn məmə Uhgīn təmol nətueintən u e Nəghatən əh, kən təmətatīg e nətueintən u, məto netəmim rəha nətueintən kotəruru in. ¹¹ Təmuwa iman ikin, məto natiman mīn koatəuhlin məntaalət kəm in, məsotolkeikeən. ¹² Məto netəmim rafin itəm kəmos in nīkilat tagien ron, kən motahatətə e nərgin, kən in təmegəhan-in ilat koatuwa nenəti Uhgīn mīn.‡ ¹³ Nenəti Uhgīn mīn əh, ilat kəsotairən e nolən itəm nisualkələh kotair mihin, kən sənəmə e nətəligən rəha etəmim, o rəha tata mīn, məto ilat kotair wi mīn e Uhgīn, e rəhan nəsanənən əm.§

¹⁴ Nəghatən əh, in təmuwa etəmim, mətatīg kitat mīn. Kən itimat emotəplan rəhan nepətən, kən nəsanənən asol ne nəhag-əhagən rəhan e niganəmtitimat. Inu, in nəsanənən asol ne nəhag-əhagən rəha Noan Kitiəh Əm, itəm in təmisi-pən e Tata Uhgīn. In tərīoah e nəwīrən itəm tətawte-in kəm kitat, kən mərioah mīn e nīpahrienən.*

¹⁵ Jon tatətul-arəp matən əfəməh məmə, “Etəmim u inu itəm io ematən məmə, ‘Io etaupən, kən suah kit mīn əh-ikin tatarisig-in io, məto in ilis taprəkis-in io, məto-inun, nian eməsairən əh, in tənəmatīg lilin rəkis.’ ”

¹⁶ Kən in tərīoah e nəwīrən itəm in tətawte-in kəm kitat, kən e nəwīrən əh rəhan, nian rafin in tatos-ipa, matos-ipa, matos-ipa, kəm kitat rafin. ¹⁷ Tol nəhlan məto-inu Lou itəm Uhgīn təmos-ipa aupən, Moses in suatip ron, məto Iesu Kristo in suatip rəha nawte-inən nəwīrən əh ne nīpahrienən rəha Uhgīn kəm kitat.†

¹⁸ Suah kit təsehmən Uhgīn nian kit ne.‡ Məto Noan Kitiəh Əm, in Uhgīn, itəm in iuəhkīr o noanenau rəha Tata Uhgīn, in təmol əp Uhgīn kəm kitat kən kotitun.§

Jon təmən məmə sənəmə in Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa

(Mat 3:11-12; Mak 1:7-8;

Luk 3:15-17)

¹⁹ Kən netəm-iasol mīn e noanol rəha Isrel itəm kotatīg Jerusalem, kəmotahl-ipən pris mīn neen ne Lifaet mīn un, netəm kotasitu e pris mīn e Nīmə Rəha Uhgīn, məmə okotuwa

† 1:9: 1 Jon 2:8 ‡ 1:12: Kal 3:16 § 1:13: Jon 3:5; 1 Pita 1:23 * 1:14: Fil 2:7; 1 Tim 3:16 † 1:17: Rom 5:21 ‡ 1:18: Eks 33:20 § 1:18: 2 Korin 4:6; Kol 1:19; 2:9; Nol Əpən 22:4

motehm Jon motətapəh ron, məmə, “?Ik etənim pah un?” Kən o nat u, Jon təmətul-arəp matən-iarəp in.

²⁰ Nian ilat kəmotətapəh ron, in təməsəhluaig-inən, məto təmən-ipən ətuatip əm in kəm ilat məmə, “Sənəmə io Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.”

²¹ Kən ilat kəmotən məmə, “?Okəmə sənəmə ik Kristo, kən ik pah? ?Ik Elaija?”*

Məto Jon təmə, “Kəpə, sənəmə io Elaija.”

Kən ilat kəmotətapəh mın ron məmə, “?Okəmə sənəmə ik Elaija, kən ik pah? ?Ik ien rəha Uhgın itəm kəmatən aupən məmə otəpanuwa?”†

Məto Jon təmə, “Kəpə.”

²² Kən ilat kəmotən məmə, “Ik onəkəike mən-iarəp ik kəm itimat, pəs itimat ekotuwin motən-ipən kəm netəm kəmotahl-ipa itimat ekotuwa.”

²³ Kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Io u itəm ien rəha Uhgın Ae-sea tınəmən-iarəp rəkis aupən məmə, ‘Suah kit tətəgət əfəməh əpəh ikin taruən-aruən ikin, matən məmə, Otol-wir suatip rəha İəməmə.’”‡

²⁴ Nətənim itəm kəməhl-ipa ilat, Farisi mın neen əh-ikin, ²⁵ kən ilat kəmotətapəh mın o Jon məmə, “?Okəmə sənəmə ik Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, kən sənəmə ik Elaija, kən sənəmə ik ien itəm kəmatən-iarəp aupən, kən təhrol nakatol bəptais e netənim?”

²⁶ Kən tuhalpın matən məmə, “Io iatol bəptais e netənim e nəhau, məto suah kit u ikin ilugın etəmat, itəm itəmat nəkotəruru in. ²⁷ Io etaupən, suah un in tatarisig, məto in ilis, kən io ləhau ləhau əm, kən esahmen agin-əhən məmə ekol wək kit rəhan.”§ ²⁸ Natimnat mın u, kəmol əpəh e latuənu kit, nərgin u Petani, in tətətig əpəh entənipən e nəhau Jotan. İkin əh Jon tatol bəptais e netənim ikin.

Iesu in tahmen e nəti sipsip rəha Uhgın

²⁹ Kəmən lawigin, Jon təməplan Iesu taliwək matuwa, kən in tən məmə, “!Ei! !Otəplan-tu! Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgın.* Kən in otəpanos-irəkis nolən rat mın rəha nətueintən u.† ³⁰ Etənim u inu, io emətən kəm itəmat məmə, ‘Io etaupən, kən suah kit mın əh-ikin tatarisig-in io, məto in ilis taprəkis-in io, məto-inu nian eməsaiirən əh, in tınəmatig lilin rəkis.’ ³¹ Nian io emətəghat-in, kən io mın eməruru məmə in etənim

* **1:21:** Mal 3:1; 4:5-6; Mat 11:14; 17:10-13 † **1:21:** Dut 18:15 ‡ **1:23:** Aes 40:3

§ **1:27:** Nəghatən pahrien itəm Jon təmən, tol nəhlan, “Io esahmen agin-əhən məmə ekos-irəkis put rəhan.” Netənim aupən kotəmə wək rəha nos-irəkisən put rəha İəməmə, in wək rəha slef itəm in ləhau ləhau agin. * **1:29:** Jen 22:8; Aes

53:7; 1 Pita 1:19; Nol əpən 5:6 † **1:29:** Hiprus 9:22,26

pah; mæto emuwa matol baptais e netəmim e nəhau məmæ ekol əp suah u kəm noanol min rəha Isrel.”

³²⁻³³ Jon təmatətul-arəp matən məmæ, “Uhgın təmahl-ipa io məmæ io ekol baptais e netəmim e nəhau, kən nian ematəghat-in, io min eməruru məmæ suah u inu. Məto Uhgın təmən-ipa kəm io məmæ, ‘Onəkəplan Narmın Rəhak oteiuaiu matig e etəmim kit. Kənu suah u inun, in otol baptais e netəmim e Narmın Rəha Uhgın.’ Kən əmun, uarisig eməplan Narmın Rəha Uhgın təmisi-pər e neai tahmen e mak, muwa, meiuaiu məpələh-pər lan. ³⁴ Io ətuatip eməplan nat u, kən ematətul-arəp matən-iarəp məmæ, ‘Suah u inu, in Nəti Uhgın pahrien.’ ”

Iesu təmatuoun mətəun-in rəhan netəmim

³⁵ Kəmən lawigin, Jon tətətig əpəh ikin kitiəh əm iləhal rəhan kəiu etəmim. ³⁶ Kən nian niğanəmti Jon təmətul e Iesu taliwək matuwa kən təmæ, “!Ei! !Otəplan-tu! !Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgın!”

³⁷ Kən nian rəhan etəmim mil kəmuəto nəghatən əh, kəmuətul matiauarisig-in Iesu. ³⁸ Kən Iesu teirair məplan suah mil un katuətəu-pən-in, kən in təmæ, “!Ei! !Suah mil! ? Natuegəs-in naka?”

Kən ilau kuəmæ, “Rapai. ?Ik nətətig hiə?” (Nəghatən u “Rapai,” nipətin u “Iəgətun.”)

³⁹ Kən Iesu təmən-ipən məmæ, “Pəs kəhaluwın nakuəplan-tu.” Kən ilau kəmiauarisig-in məhaluwın kuəplan ikin in tətətig ikin. Iuəhkır mitgar tiwig ehnaipən, ilau kəmətuan iləhal min mətəorus tapinəp.

⁴⁰ Suah mil u kit itəm təməto Jon, nərgin u Antru, pian u Saimon Pita. ⁴¹ Kən roiu agin-əh min, in təmuwın mehm pian Saimon mit muwa, kən mən-ipən kəm in məmæ, “!Ei! !Enotəplan rəkis Mesaea!” (Nəghatən u, Mesaea, nipətin u məmæ, “Kristo,” itəm Uhgın təmən məmæ otahl-ipa.) ⁴² Kən təmit Saimon muwa o Iesu.

Kən nian niğanəmti Iesu təmətul lan, kən mən-ipən kəm in məmæ, “Ik u inu Saimon, nəti Jon, mətə roiu okaun-in ətəgtəg ik məmæ ‘Kefas.’ ” (In “Pita” † e nəghatən Kris).§

Iesu təmaun-in Filip ne Nataniel

⁴³ Kəmən lawigin min, Iesu nikin tinəht məmæ otuwın-tu Kalili. Kən nian in təməplan Filip, kən tən-ipən kəm in məmæ, “Wa-tu, mətəu-pa io.” ⁴⁴ Filip u, in etəm Petsaeta, ima Antru ne Pita. ⁴⁵ Kən in təmehm Nataniel, kən tən-ipən kəm in məmæ, “Itimat enotəplan suah ilouin, auppən Moses təməte rəkis rəhan nəghatən min itəm tatəghat-in e naoa rəha

† 1:42: Nipəti nərgin u Pita, in “kəpiel.” § 1:42: Mat 16:18

Lou. Kən ien min rəha Uhgín aupən ilat min kəmotəte rəkis nəghatən min itəm tatəghat-in. In etəm Nasaret, in nəti Josep, kən nərgin u, Iesu.”

46 Məto Nataniel təmə, “?Naka lan? ?Nikim təht məmə nat wír kit otisi-pən e Nasaret? !Kəp!”

Kən Filip təmə, “Ita, təwir əm, pəs-tu kian nakəplan-tu.”

47 Nian Iesu təməplan Nataniel taliwək matuwa, kən təmə, “!Suah u, in noanol ətuatip rəha Isrel! !Neiueiuəən tikə lan!”*

48 Kən əmun Nataniel tətapəh o Iesu məmə, “? Nəmahro mitun məmə io etəm tol nulan?”

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nian ik nəmatəpələh e nəukət nig fik, kən Filip təsaun-inən əh ik, məto io enəməplan rəkis ik.”†

49 Kən Nataniel təmə, “!Iəgətun! !Ik Nəti Uhgín! !Ik Kig rəha noanol min rəha Isrel!”

50 Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “? Ik nəmatahatətə lak məto-inu io emən əm məmə enəməplan rəkis ik, nian nəmatəpələh-pən əh e nəukəti nig fik? Ik onəpanəplan nat asol min taprəkis-in itəm u.” 51 Kən mən min məmə, “Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, onəpanotəplan napuə oterəh, kən nagelo min rəha Uhgín koatər moatuwin e neai, kən moteiuai moatuwa o Nəti Etənim.”‡

2

Marit kit əpəh Kena

1 Kəmən niəh in, katol marit kit əpəh Kena, latuənu kit e Kalili. Kən mama rəha Iesu in əpəh ikin ilat min. 2 Kən ilat kotaun-in-pən min Iesu ne rəhan min netənim, məmə ilat min okotuwin e marit əh. 3 Kən e nian əh, kəmotənim rafin wain, kən mama rəha Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Rəhalat wain təmikə.” 4 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Pətan, təhrol nakatələhəu-pa nat u kəm io? Nian rəhak təsuwamən əh.” 5 Məto rəhan mama tən-ipən kəm iolwək min rəha marit məmə, “Itəmat onəkotəkəike motol natimnat rafin itəm in otən.” 6 Nuwigi nat asol ilat sikis, kəməlin əh-ikin əh o nəhau, məmə netəm Isrel ilat kotəike motaikuas e nelmilat məmə ilat okotarətuəh e niganəmti Uhgín. Nuwigi nat min un, kəmol e kəpiel, kən okəmə naka kitəh titun nosən wan-hanrit lita nəhau. 7 Kən Iesu tən-ipən kəm netəm koatol wək məmə, “Otətu-pən nəhau e nuwigi nat min un.” Kən kəmotətə ilat kotərioah wír. 8 Kən tən-ipən kəm

* **1:47:** Jen 27:30-36; 31:26; 32:28 † **1:48:** Nig fik min, ilat nig-kitun min e nasumən ikin Isrel. Netənim koatun noalat, kən moatəpələh ahgin nimalilat. Koatəpələh ahgin pik nig fik iuəhkir o nimə rəhalat kən moatəfak məmə nikilat otətəht nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgín. Nat itəm Iesu təmən e ves 47 ne 51 in tatəghat-in Nataniel məmə okəm-naka təmatəpələh ahgin rəhan nig fik, kən nikin təmatəht nəmegəhən rəha Jekop. ‡ **1:51:** Jen 28:12

ilat mämə, “Otətu rəkis nəhau neen motos motuwın kəm etəm tərəmərə e marit.” Kən ilat kəmotol mihin.

⁹ Kən nian suah un təmənım asgəwın, məto nəhau tinol rəkis wain lan. Məto etəmim itəm tərəmərə e marit u, in təruru mämə kəmos hiə wain u. Netəm mın əm un itəm kəmos nəhau motuwa, ilat əm kotitun. Kən etəm tərəmərə e marit təmaun-in etəm təmöl marit, ¹⁰ mən-ıpən mämə, “Nian rafin netəmim kotaupən motos-ıarəp wain wır, kən uarisig netəmim kotənım tepət un, kənu kəpanos-ıarəp itəm u təsəwır pıkan. Məto ik natos əh itəm təwır muwa mətoarus-pa u-roiu.” ¹¹ Kən inu nəmtətin itəm İesu təmətuoun ağın-əh lan mol. Kən in təmöl ikın Kena, latuənu kit e Kalili. Nəmtətin əh, in təməgətun nepətən rəha Uhgın lan, kən rəhan netəmim mın, kəmotahatətə əskasık lan.

*İesu təməhg-ıarəp netəmim itəm kotol maket e
Nimə Rəha Uhgın
(Mat 21:12-13; Mak 11:15-18;
Luk 19:45-46)*

¹² Uarisig e marit əh, in təmeıuıu muwın e taon əh Kəpaneam ilat rəhan mama ne pian mın ne rəhan netəmim mın. Kən kəmotatıg nian əkuəkır əm əh-ıkın əh. ¹³ Kən tınuwa iuəhkır o nian rəha lafet kit rəha noanol mın rəha İsel itəm katən mämə lafet rəha Nuhagego-inən.* Kən İesu təmər muwın əpəh Jerusalem.

¹⁴ E Nimə Rəha Uhgın, İesu təməplan netəmim itəm koatos məni e kau, ne sipsip, ne iouen, mämə netəmim okotos-nəmtın. Kən netəmim neen əh-ıkın, ilat koatol senis e məni rəha netəm ik pısın pısın mın. ¹⁵ Kən in tos təulə neen, mətəl o nalis-alısən itəm. Kən in mıtəp netəm mın un ilat rəhalat kau mın ne sipsip mın mämə okotiet e Nimə Rəha Uhgın. Kən in təməhtəg məni rəha netəm mın u itəm koatol senis lan, kən təməhwin-ahwin rəhalat tepıl mın. ¹⁶ Kən məhai ilat mın u itəm koatol-salım-in iouen mən-ıpən mämə, “!Otəmık nat mın un motiet! !İtəmat sotolən Nimə Rəha Tata rəhak tuwa in nimə kit rəha nolən makit!” ¹⁷ Kən netəmim rəhan, nıkilat tuəh nəghatən kit e Nəoa Rəha Uhgın, itəm tatən mämə, “!O ekolkeike pık Nimə Rəham e nıkık, nıkık tatımıs-pən lan.”†

¹⁸ Kən netəm-ıasol mın rəha netəm İsel kotətapəh ron mämə, “?Pah təmöl mämə nəkitun nolən nat u? !Ol nəmtətin mämə otəgətun ətuatıp kəm itimat!”

¹⁹ Məto İesu təmə, “Okəmə itəmat nakotərəkın Nimə u Rəha Uhgın, kən nian kısıl əm, io ekıləkın mın tətul.”‡

* 2:13: Eks 12; Dut 16:1-6 † 2:17: Sam 69:9 ‡ 2:19: Mat 26:60-61; 27:40; Mak 14:57-59; 15:29.

²⁰ Kən netəm-iasol mīn un kotəmā, “!Ei, nəman! Netəmim kəmotol wək pīk e nup ilat rafin foti-sikis motiləkin Nimə u Rəha Uhgīn. ?Onakahrol nulan miləkin e nian kīsil əm?”

²¹ Məto Nimə əh Rəha Uhgīn itəm Iesu tatəghat-in, in nīpətin.
²² Kən uarisig, nian in tinimis rəkis, kən mīnəmegəh mīn, kən rəhan netəmim mīn, nīkilat tuəh nəghatən əh rəhan itəm təmən. Kən ilat kəmotahatətə e Naoa Rəha Uhgīn, ne nəghatən itəm Iesu təmatən-ipən kəm ilat.

Iesu tinəmitun rəkis nətəligən mīn rəha netəmim

²³ Nian əh Iesu təmətatig e Jerusalem e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, netəmim tepət kəmotəplan nəmtətin mīn itəm in təmol, kən kəmotahatətə e nərgīn. ²⁴ Məto Iesu in təmitun nat itəm tətətig e nīkilat, kən məsatahatətəən elat. ²⁵ Okol suah kit təsətul-arəpən məghat rəha netəmim lan, məto-inu Iesu titun rafin nətəligən rəha netəmim. §

3

Nikotimas təmuwīn məplan Iesu

¹ Etəm-iasol kit e noanol rəha Isrel, nərgīn u, Nikotimas.* In Farisi kit. ² Kən nian kit lapīn, in təmuwīn məmə otəghat ilau Iesu. In təmən-ipən məmə, “!əgətun, itimat ekotitun məmə ik iəgətun kit itəm Uhgīn təməhl-ipa ik nakuwa, məto-inu suah kit okol təsələn nəmtətin mīn un ik nakatol okəmā Uhgīn təsətigən ron.”

³ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nīpahrienən agīn u iatən-ipinə kəm ik məmə, okəmā etəmim kit təsaiir wiən, okol in təsəplanən nərəmərəən rəha Uhgīn.”†

⁴ Kən Nikotimas, narmīn təmiwīg pīk, kən mətapəh ron məmə, “?Etəm tinol iahgīn rəkis, otəhrol maiir mətmətīg mīn? ! In okol təsuwīn mīnən e nərpī rəhan mama kən maiir-pa mīn!”

⁵ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nīpahrienən agīn u iatən-ipinə kəm ik məmə, okəmā etəmim təsaiir-wiən e nəhau ne Narmīn Rəha Uhgīn, okol təsuwīnən matīg ahgīn nərəmərəən rəha Uhgīn.‡ ⁶ Nīpətitəm tətaiir əm e nīta rəha etəmim əm, məto Narmīn Rəha Uhgīn əm un in tatol məmə narmītəm tətaiir wi mīn. ⁷ Təsəwirən məmə narməm otiwīg məto-inu emən-ipinə kəm ik məmə, ‘Onəkotəkəike motaiir wi mīn.’ ⁸ Tahmen əm e nīmətag tətisi-pə ikīn kit, matelel nat matuwīn ikīn kit itəm in tolkeike məmə otuwīn-pən ikīn. Natəto əm, məto ik nəkəruru məmə təmisi-pə hiə, kən matuwə hiə. Kən e suatip kitīəh əm, kitat kəsətəplanən Narmīn Rəha Uhgīn,

§ 2:25: Jon 1:47; 6:61; 13:11 * 3:1: Jon 7:50-51; 19:39-42 † 3:3: Jon 1:13; 1

Pita 1:23; Jem 1:18 ‡ 3:5: Esik 36:25-27; Efes 5:26; Taet 3:5

mæto koatəplan əm rəhan wək e nəmegəhən rəha etəmim itəm təmaiir wi min.”§

⁹ Kən əmun, Nikotimas tətəpəh o Iesu məmə, “?Natimnat min un, otəhrol nulan muwa?”

¹⁰ Kən Iesu təmə, “Ik iəgətun asol rəha netəm Isrel. ?Təhrol nəkəruru natimnat min u?” ¹¹ Nipahrienən aɡin u iatən-ipinə kəm ik məmə, nəghatən min u itəm ekoatən ilat, itimat ekotitun wir, kən natimnat itəm ioatən-iarəp, itimat enotəplan rəkis. Məto itəmat nəsothahətətəən e nəghatən min rəhatimat. ¹² Io iatən əm natimnat min itəm katol e nətueintən əm u, məto itəmat nəsothahətətəən e rəhak nəghatən. ?Kən okəmə ekən natimnat min itəm katol e Nego e Neai, nakotəhrol nulan motahətətə lan? ¹³ Suah kit təsuwinən əpəh ilis e Nego e Neai, meiuaiu-pa, mən-iarəp nian kit ne. Məto Nəti Etəmim əm, təmisi-pən iman ikin e Nego e Neai, meiuaiu-pa, titun nən-iarəpən.

¹⁴ “Aupən, əpəh ikin taruən-aruən ikin, Moses təmiləs narmi sinek kit, mətu-pər ilis e nig əfəməh kit, kən miləs-ipər.* Kən e nolən kitiah əm, okəike kiləs-ipər mihin Nəti Etəmim, ¹⁵ məmə netəm min u itəm okotahətətə lan, ilat okotos nəmegəhən itulin. ¹⁶ Tol nəhlan, Uhgın təmolkeike pik netəmim e nətueintən, tol-pən in təmos-ipa Nətin Noan Kitiəh Əm, məmə netəm min u itəm koatahətətə lan, ilat okol kəsotimisən, məto okotos nəmegəhən itulin.† ¹⁷ Uhgın in təməsahl-ipamən Nətin tuwa e nətueintən u məmə otən-iarəp nalpinən rəha nolən rəha netəmim rəha nətueintən, məto in təmahl-ipa, məmə otuwa mol suatip o nosmegəhən netəmim e nətueintən.

¹⁸ “Etəmim itəm tətəhətətə lan, Uhgın okol təsənən nalpinən rəhan, məto etəmim itəm təsahətətəən lan, Uhgın tinən rəkis nalpinən rəhan, məto-inu in təsahətətəən e Nəti Uhgın Noan Kitiəh Əm. ¹⁹ Uhgın tətakil netəmim e nolən u məmə, Nəhag-əhagən tinuwa rəkis e nətueintən, məto netəmim kəsotolkeikeən Nəhag-əhagən. Ilat kəmoatolkeike Napinəpən ilə, məto-inu nian rafin rəhalat nolən, təsətuatipən. ²⁰ Etəmim itəm tatol nolən itəm təsətuatipən, in tetəhau Nəhag-əhagən. Kən in təsuwamən e Nəhag-əhagən, məto-inu in tapəs məmə Nəhag-əhagən əh otasiəgəpın rəhan nolən min.

²¹ Məto etəmim itəm tatətəu-pən suatip rəha nipahrienən in otuwa e Nəhag-əhagən, məmə Nəhag-əhagən əh, in otasiəgəpın rəhan nolən kən matəgətun məmə in təmol ilat e nəsanənən əm rəha Uhgın.”

Jon Təməghat-in Min Iesu

§ 3:8: Esik 37:9 * 3:14: Nam 21:4-9; Jon 8:28; 12:32; 12:24 † 3:16: Esik 18:23,32; 37:9; 1 Tim 2:4; 4:10; 1 Jon 4:9-10

²² Uarisig e natimnat min əh, Iesu ne rəhan min netəmin kəmotuwın e nitan Jutia. Təmatig nuwəh məsin ilat min ikin əh, kən matol baptais e netəmin. ²³ Məto e nian əh, Jon min, in tatol baptais e netəmin əpəh ikin kit iuəhkir əm o Salim, nərgin u, Aenon, məto-inu, ikin əh, nəhau tepət ikin. Kən netəmin koatuwin ikin əh, məmə Jon otol baptais elat. ²⁴ E nian əh, kəməsiləs-ipənən əh Jon e kalapus.

²⁵ Kən netəmin neen rəha Jon, ilat kəmotərgəhəu ilat etəm Isrel kit, o nolən ətuatip itəm etəmin otəkəike maikuas məmə in otaruətuəh e niganəmti Uhgın. ²⁶ Kən ilat kəmotuwın kehm Jon, motən-ipən kəm in məmə, “Iəgətu, ik nəkitun etəmin kit u aupən itəlau min əpəh entənipən-pən ikin e nəhau Jotan, kən ik nəmətul-arəp matəghat-in kəm netəmin. Roiu əh, in tınatol baptais e netəmin. Kən ilat rafin kınəotuwin ron.”

²⁷ Kən Jon tən-ipən məmə, “Etəmin təruru nolən nat kitəh ne, okəmə Uhgın əpəh e Nego e Neai təsos-ipənən wək əh kəm in. ²⁸ Itəmat u noatətul-pa ron io. Itəmat nəkotitun məmə iatən nulan məmə, ‘Sənəmə io Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.’ Məto Uhgın təmahl-ipa io məmə iakaupən muwa, kən Kristo in otəpanuarisig. ²⁹ Ekuəh nimaa nəghatən kit kəm itəmat. Etəmin itəm in otol marit e pətan kit, pətan əh tatətəu-pən əm in. Kən etəmin u, netəmin koatəzahgin məmə in otuwa e lafet rəha marit, kən nıkilat kotagien lan kən motəto nəwian, ilat kəsotetətən in. Kən io u, ekahmen e in kit itəm tatəzahgin əm matətəlig-in o nətoən nəwian, kən io min esetəhakən kəm in o netəmin itəm koatuarisig-in, məto nıkkı tagien mərioah ron. ³⁰ Kristo əh, in otəkəike muwa mə in ilis taprəkis-in io, kənu io ekəike meiuaiu.”

³¹ Etəmin itəm təmisi-pən ilis e Nego e Neai, in ilis taprəkis-in netəmin rafin. Etəmin itəm tətən əm e nətueintən, in etəmin əm rəha nətueintən, kən in titun əm nənən natimnat min u e nətueintən u. Məto, etəmin itəm tətisi-pən ilis e neai in ilis taprəkis netəmin rafin. ³² In tatətul-arəp o nən-iarəpən natimnat itəm in təməplan kən minəto rəkis, məto etəmin kit ne təsahatətən e rəhan nəghatən. ³³ Məto etəmin itəm təmos rəhan nəghatən kən mətəhatətə lan, in tatətul-arəp məmə nəghatən itəm Uhgın təmən, in nıpahrienən. ³⁴ Tol nəhlan məto-inu etəmin əh itəm Uhgın təmahl-ipa tuwa, in tətən-iarəp əm nəghatən min rəha Uhgın. Kotitun məmə in tətən-iarəp əm nəghatən min rəha Uhgın məto-inu Uhgın təmos-ipən Narmın Rəhan tərioah lan, okul kəsolan mak lan kəsehmən namnun. ³⁵ Əwəh, Tata Uhgın in tolkeike pik Nətin əh, kən in tınələhəu-pən rəkis natimnat rafin e nelmin. ³⁶ Etəmin u itəm tətəhatətə e Nəti Uhgın u, in tatos nəmegəhən itulin u, namnun tıkə. Kən məto, etəm tətəht nəwia Nətin u, in okul

təsosən nəmegəhən itulin u nian kit ne, məto-inu etəmim itəm tol nəhlan, neməha rəha Uhgın tatuwin ron namnun tikə.

4

Iesu təmatəghat kəm pətan Sameria

¹ Farisi min kəmotəto nəghatən, məmə Iesu in tınatiuw-pa netəmim tepət kinotuwa ron, kən in tatol baptais elat tepət. Rəhalat nampa taprəkis-in nampa rəha netəmim rəha Jon. ²(Məto nıpahrienən sənəmə Iesu in tatol baptais elat, netəmim min əm rəhan ilat kotol baptais e netəmim.) ³ Kən nian Iesu tinitun məmə Farisi min kınotəto nəghatən əh, kən in təmiet e Jutia mitəlig-pən əpəh Kalili.

⁴ Kən nian in təmatuwın ikin əh, təmən mə otəkəike muwin-pən Sameria ikin.* ⁵ Kən in təmuwin-pən e taon kit e Sameria, nərgin un, Saeka. Taon əh, in iuəhkir o nıməptən kit itəm aupən Jekop in təmatətipən† kəm nətın u Josep. ⁶ Kən wel rəha Jekop əh-ikin. Kən Iesu tınəpou agin, məto-inu in təmaliwək e suatip əfəməh, kən tuwa məpələh-pər iuəhkir o wel, mitameg. E nian əh, in tınol tina.‡

⁷⁻⁸ Kən rəhan netəmim min kəmotuwın əpəh e taon, məmə okotos-nəmtin nagwənən. Kən pətan Sameria kit, təmuwa məmə otətu nəhau. Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Eh. Os-ıpa-tu nəhau noan məsın kəm io. Əkolkeike məmə ekənım.”

⁹ Kən pətan Sameria u, tən-ipən kəm in məmə, “!Ei! Ik etəm Isrel un, kən io pətan Sameria. ?Təhrol nakatətapəh-in-pa nəhau kəm io?” Təmən-ipən nəhlan məto-inun etəm Jutia ne etəm Sameria kəsüənım kələhən nəhau e panikin kitiah.

¹⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ik nəkəruru nat naka itəm Uhgın tolkeike məmə otos-ıpınə kəm ik. Kən ik məruru min io, io u, iatətapəh-in-pınə nəhau kəm ik. Okəmə ik nəkıtun, ik onakətapəh-in-pa nəhau ron io. Kən io oekos-ıpınə nəhau megəh.”§

¹¹ Kən pətan un, tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, ik rəham pəkıt tikə, kən wel u, in əpəh ləhau isəu. ?Nəhau megəh un nakatən mə onakətu əhrol minu lan? ¹² Rəhatat pipi Jekop u aupən, in təmos-ıpa wel u kəm itat, kən in təmatətu nəhau ikin nımın, ilat nenətın min, ne rəhan min kau min. ?Kən təhrol? ?Ik nakaprəkis-in Jekop, o?”

* **4:4:** E nian əh, tiakis o netəm Isrel məmə okotuwın ima netəm Sameria, məto-inu e rəhalat nehman, netəm Sameria ilat kotamkimik e nıganəmti Uhgın.

† **4:5:** Jen 48:22; Jos 24:32 ‡ **4:6:** E nian əh, mitgar tınətul ətuatip.

§ **4:10:** Pətan u təməsitun wırən nıpəti nəghatən itəm Iesu təmən-ipən məmə otos-ıpən nəhau megəh. Nəghatən əh, nıpətın ətuatip un nəmti nəhau kit itəm talien mitapual-apual. Məto Iesu in tatəghat-in atip in, məmə Narmın Rəhan in tatos-ıpən nəhau lilin. Aes 44:3; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Sek 14:8; Jon 7:37-38; Nol Əpən 7:17; 21:6; 22:1,17.

13 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Netəm koatənim nəhau e wel u, ilat okəpanotoaoa min. 14 Məto etəmim itəm otənim nəhau itəm io ekos-ipən kəm in, okol təsoaoa minən nian kit ne.* Nəhau itəm io oekos-ipən kəm in, in tahmen e nəm̄ti nəhau kit itəm titaɸuəl-ɸuəl mətaiu əpəh imə e nikin nian rafin, matos-ipən nəmegəhən itulin kəm in, itəm otəsələn namnun.”†

15 Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, “!Etəm-iasol, awi! Osi-ɸa-tu nəhau un kit kəm io, məmə io ekəsoaoa minən nian kit, kən məsuwa minən u ikin-u, mətu nəhau.”‡

16 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Uwin maun-in-pən rəham iaguɪhl, kən muea ikin-u.” 17 Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, “Io rəhak iaguɪhl tikə.” Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nakatən pahrien məmə rəham iaguɪhl tikə. 18 Məto-inu ik, nəmətəu-pən rəkis nəman faif, kən iərman u itəm itəmlau min nakatuatig u-roiu, sənəmə rəham ətuatip iaguɪhl. Nəghatən rəham u-roiu, in nɪpahrienən.”

19 Kən pətan u, tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, iatəplan məmə ik ien kit rəha Uhgɪn. 20 Tipitimat min əupən, ilat kəmotəfak kəm Uhgɪn əpəh ilis e nitot əpəh, məto itəmat netəm Isrel, nakoatən məmə Jerusalem əm un, okəkəike kan ikin katəfak.”

21 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Pətan, ik onəkəkəike mən nɪpahrienən e rəhak nəghatən. Nian əh-ikin tatuwa, məmə itəmat onəsotəfak minən kəm Tata Uhgɪn əpəh e nitot asol əh, ne Jerusalem min. 22 Itəmat netəm Sameria, itəmat noatəfak kəm Uhgɪn məto itəmat nəkotəruru in. Məto itimat ioatəfak kəm Uhgɪn u, ekotitun in, məto-inun suatip rəha Uhgɪn o nosmegəhən netəmim in təmisɪ-pa etimat, netəm Isrel. § 23 Məto otəsuwəhən, nɪpahrienən məmə nian əh tɪnuwa rəkis, nian Narmin Rəha Uhgɪn in otasitu e iəfak pahrien min, mol ilat məmə ilat okotitun wir Uhgɪn məmə Uhgɪn u, in Uhgɪn pahrien, kən mol ilat məmə ilat okotəfak kəm in e nɪkɪlat pahrien. Məto-inu Tata Uhgɪn in tategəs-in iəfak min itəm koatol nəhlan. 24 Uhgɪn in sənəmə etəmim. Kəpə. In narmin. Tol nəhlan, kən netəmim itəm koatəfak kəm in, ilat kotəkəike motəfak kəm Uhgɪn məmə Uhgɪn u, in Uhgɪn pahrien, kən ilat kotəkəike motəfak kəm in e nɪkɪlat pahrien e nəsanənən rəha Narmin Rəhan.”

25 Kən pətan u, təmən-ipən kəm in məmə, “Io enitun məmə Mesaea u, otəkəike muwa. Inu, kətaun-in məmə Kristo itəm

* 4:14: Jon 6:35 † 4:14: Sam 42:1-2; 63:1, Aes 12:3; 41:17-18; 44:3; 49:10; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Jon 7:38 ‡ 4:15: Jon 6:34 § 4:22: Rom 3:1,2; 9:4,5; 15:8,9

Uhgin tāmən māmə otahl-ipa. Kən nian otuwa, kən in titun nən-iarəpən natimnat rafin kəm kitat.”*

²⁶ Iesu tən-ipən kəm in māmə, “Io u inu, † iatəghat kəm ik.” †

²⁷ Kən roiu agin-əh, netəmim rəha Iesu kəmotitəlig-pa min. Kən narmilat təmiwig pik nian kəmotəplan in tatəghat ilau pətan kit. Məto ilat kit tāməsətapəhən ron māmə, “? Ik nakolkeike naka?” o “?Ik natəghat kəm pətan əh o naka?”

²⁸ Kən pətan u, təmapəs rəhan nuwigi nəhau tatəpələh, mitəlig muwin əpəh e taon. Təmuwin matən-ipən kəm netəmim ikin əh māmə, ²⁹ “Eh. Otuwın-tu motəplan-tu suah kit əh-ikin əh, in tāmən-iarəp rafin natimnat min itəm io ematol. ? Okəmə naka in Kristo itəm Uhgin tāmən māmə otahl-ipa?” ³⁰ Kən ilat kəmotiet e taon əh, minoatuwin māmə okotəplan-tu Iesu.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e nagwənən

³¹ Kən e nian əh, netəmim rəha Iesu koatuəh nikin māmə, “Təgətun, ik agwən kit.”

³² Məto in tən-ipən kəm ilat māmə, “Io nigak əpəh nagwənən itəm itəmat nəkotəruru.” §

³³ Tol nəhlan, rəhan netəmim kinoatətapəh-ətapəh olat min māmə, “?Tahro? ?Okəm-naka suah kit təmos-ipən nagwənən kit kəm in, o?”

³⁴ Məto Iesu tən-ipən kəm ilat māmə, “Uhgin təmahl-ipa io iakuwa, kən nagwənən u nigak, māmə iakatol natimnat itəm in tolkeike māmə oekol.* Kənu iakol rafin wək min itəm in təmos-ipa māmə oekol, o nol namnunən rəhan wək.

³⁵ “Itəmat nəkotitun-tu nəghatən kit u katən māmə, ‘Məwig kuwit əh-ikin tətətig māmə okotoarus nian rəha nəulək-inən nagwənən e nasumən.’ Məto io iatən-ipinə kəm itəmat, otəplan-tu nagwənən u e nasumən. Roiu əh, nimalilat tinapə rəkis. Nian rəha nəuləkən əh-roiu. †

³⁶ “Etəmim rəha nəuləkən tinuwa, minətuoun minatos rəkis rəhan nətouən. Kən nagwənən u, in təməulək in o nəmegəhən

* **4:25:** Netəm Sameria kəmotitun e naoa rəha Dut 18:15-19 māmə Kristo in otən əp kəm ilat nalpəkauən rəha Uhgin kəm ilat. † **4:26:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən u rəha Iesu, “Io u inu,” tāmən ikin-u ne ikin tēpət min e naoa u, in tahmen ahmen əm e nəghatən kit itəm Uhgin təmātən o nən atipən nəgin kəm Moses, matən māmə, “Io Etətig.”

Onakehm e naoa rəha Eks 3:14-16. Iesu tatən nəghatən əh, matol əp in māmə in Uhgin. Iesu in tatən māmə in Uhgin, kən matig matən min māmə in Kristo itəm pətan əh tatən. † **4:26:** Jon 8:24; 9:35-37 § **4:32:** Job 23:12; Jon 6:27 * **4:34:** Jon 5:30, 8:29 † **4:35:** Nian Iesu tatəghat-in nagwənən e nasumən itəm nimalilat tinapə rəkis, in tatən ətuatip əm māmə, “!Otəplan-tu! Netəmim kinotətul matip rəkis. Sotolan kəmin motapil o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin tahmen-pən əm e netəm koatol kəmin o nəuləkən, kən moatən māmə, ‘Məwig kuwit əpəh ikin, kən nagwənən təpanəmitə.’ Kəpə, netəmim kinatətul matip rəkis o nosən nəghatən rəha Uhgin.”

lilin. E nolən u, etəmim itəm tətəsum ne etəmim itəm tatəulək in mos matuwa, ilau kərən nīkilau otāgien. ³⁷ Nəghatən kit u katən məmə, ‘Suah kit tuwīn mə otasum, məto etəm pīsīn kit mīn otəulək-in mēmīk muwa.’ Nəghatən u, in nīpahrienən. ³⁸ Io emahl-ipən itəmat məmə onəkotuwīn motəulək e nasumən itəm itəmat nəməsotasum-inən. Netəm pīsīn mīn, ilat kəmotasum in. Kən itəmat nīnoatəhl noa rəhalat wək.”

Netəm Sameria tepət kəmotahatətə e Iesu

³⁹ Kən e taon u, netəm Sameria tepət, ilat kəmotahatətə e Iesu məto-inu pətan əh təmatətul-arəp matən-ipən kəm ilat məmə, “Iesu təmən-iarəp natimnat rafin itəm io ematol.”

⁴⁰ Kən nian netəm Sameria kəmotuwīn motehm, kən kəmotəkəike kəm in məmə otuwīn motatig ilat mīn. Kən Iesu təmuwīn moatatig o nian kəiu. ⁴¹ Kən netəmim tepət mīn kəmotahatətə lan e rəhan mīn nəghatən.

⁴² Kən moatən-ipən kəm pətan u məmə, “Itimat emotahatətə lan o nəghatən u itəm ik nəmən-īpa, məto roiu əh, ekoatahatətə lan məto-inu itimat əm emotəto rəhan nəghatən mīn, kən motitun pahrien məmə in Iosmegəh rəha nətueintən.” †

*Iesu təmol-wir nətī
etəm-iasol kit rəha kīg*

⁴³ Nian Iesu təmatig mos nian kəiu rəkis ikīn əh, in təmīet muwīn Kalili. ⁴⁴ Məto-inu aupən, in təmatən məmə ien mīn rəha Uhgīn, natiməlat mīn, ilat kəsotīsiai-inən ilat. § ⁴⁵ Netəm Kalili, aupən ilat kəmotuwīn Jerusalem moatol lafet rəha Nuhagego-inən, kən e nian əh, ilat kəmotəplan natimnat mīn itəm in təmol ikīn əh. Kən nian Iesu təmuwīn Kalili, nīkilat təmagien ron.

⁴⁶ Kən Iesu təmitəlig-pən mīn e latuənu Kena, əpəh Kalili. Ikīn əh aupən, in təmol nəhau tuwa mol wain.* Kən e Kapaneam, etəm-iasol rəha kīg tətətig ikīn. Kən nətīn kit tatīmīs. ⁴⁷ Kən nian suah u təməto məmə Iesu təmīsī-pən u Jutia mīnuwa rəkis Kalili, kən in təmuwa məplan Iesu. Kən mən-ipən ron məmə oteiuaiu muwīn əpəh Kapaneam kən mol-wir nətīn. Məto-inu suakəku nol otīmīs.

⁴⁸ Kən Iesu tən-ipən kəm suah un məmə, “!Nəman! Itəmat u, nakotəmə onəkotəplan əm nəmtətīn mīn ne natimnat mīn itəm narmitəmat otiwīg ron aupən, kənu uarisīg

† 4:42: 1 Jon 4:14 § 4:44: Nat ənpəpīn Iesu təmaīir latuənu Petlehem, e nəptən asol Jutia, netəmim kotəplan məmə in etəm Nasaret əpəh Kalili, məto-inu təmətatig nuwəh ikīn əh (Jon 7:41, 18:5, 19:19). Netəm Isrel e Jutia ne Kalili tepət kəsotahatətəən pahrien lan, rəhalat nahatətəən tīmətmətīg əm lan, nian kotəplan in tatol nat pīpīs neen (Jon 1:11; 2:18,23-25; 4:45,48; 6:2, 41, 66). Məto netəm Samaria itəm kotatīg e taon u Saika, ilat kəmotahatətə pahrien lan, məmə Iesu in Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otəhl-īpa (Jon 4:40-42). * 4:46: Jon 2:1-11

un, nəpanotahatətə lak. Məto okəmə nəsoṭəplanən, okol nəsoṭahatətəən lak.”

⁴⁹ Kən suah un təmə, “!Etəm-iasol, awi! !Pəs kian uəhai əm! !Otəsuwəhən roiu nətik timis!” ⁵⁰ Kən Iesu təməni-əpən kəm in məmə, “Uwın; nətim otəpanəmegəh.” Kən suah un təmahatətə e nəghatən rəha Iesu kən mıtəlig.

⁵¹ Nian in təmatuwın əh e suatıp, təməplan rəhan iolwək mın, kən ilat kotən-əpən kəm in məmə, “Rəham suakəku tinəmegəh rəkis.” ⁵² Kən in təmətapəh olat məmə, “?Təməwır e nian naka?” Kən ilat kəmotən-əpən kəm in məmə, “Nəniəp ehnaipən e wan klok rəhan nəgəpanən təmikə.” ⁵³ Kən suah un, təmitun məmə, e nian ətuatıp əh inəh, Iesu təməni-əpən kəm in məmə, “Rəham suakəku otəpanəmegəh.” Kən in ne rəhan mın, kəmotahatətə e Iesu. ⁵⁴ Inu nian tatol kəiu lan itəm Iesu təmıet Jutia, muwa Kalili kən mol nəmtətin kit.

5

Iesu təmol-wır suah kit əpəh iuəhkır e nəhau Petseta

¹ Uarisig e nian əh, Iesu təməni muwın e taon u Jerusalem, məto-inu katol lafet kit rəha netəm Isrel əh-ikin əh.

² E Jerusalem, noan asol kit əpəh ikin, itəm kətaig lan. E nəghatən rəha netəm Isrel katən nərgin məmə Petseta. Kən nımə kit tatətul iuəhkır o noan əh. Nımə un, feranta lan, faif. In əh iuəhkır o ket u e fenis rəha taon u, nərgin u, Ket rəha Sipsip. ³⁻⁴ Kən ikin əh, e feranta mın, netəm koatimis tərət koatapıl əh-ikin. Neen nıganəmtılət tərıs, kən neen nelkılət tərət, neen mın nıpətılət nəwtain təmımis.* ⁵ Kən suah kit əh-ikin əh tətəpıl. In təmatımis mınos rəkis nup tate-eit. ⁶ Kən Iesu təplan suah un tətəpıl, kən in mınıtun məmə suah u təmımis nuwəh məsin, kən tətəpəh ron məmə, “?Tahro? ?Nakolkeike məmə onakəwır?”

⁷ Etəm tatımis un tən-əpən kəm in məmə, “Etəm-iasol, etəmim tikə məmə otıləs io meıuıai muwın e noan əh nian nəhau tatəloal. Nian rafın, io etalkut pık məmə ekeıuıai muwın e noan əh, məto netəmim neen ilat kotəprəkis-in io moteıuıai motuwın. Kən ilat motəupən motek nəhau.”

⁸ Kən Iesu tən-əpən kəm in məmə, “! Ətul! Mos rəham nımıtıwın malıwək matuwın.” ⁹ Kən roiu ağın suah apon təməwır mın. Kən maıuıai rəhan nımıtıwın mos matuwın.

* **5:3-4:** E kopi oas mın neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aıpən, kəmətu-pən nəghatən rəha ves 3-4 tol nulan məmə, “!lat koatapıl ikin əh moatəsahgın noan əh məmə otəloal. 4 Meto-inun, nian neen, nagelo kit rəha Uhgın tuwa, muwın e noan əh, kən mol tatəloal. Kən nian okəmə nəhau əh təloal un, etəmim itəm taupən meıuıai matuwın e nəhau, nat əpnəpın tatos nımısən naka, məto rəhan nımısən otəwır.”

Nat u kəmol e nian rəha Sapat,† 10 kən netəm-iasol min rəha Isrel kəmotəhai suah un itəm tənəmegəh e rəhan nimisən, motəmə, “Nian u-roiu rəha Sapat; kən təsətuatipən e Lou rəhatat məmə onakos nulan rəham nimitiwin.”‡ 11 Kən in tən-ipən kəm netəm min u məmə, “Məto suah u təmöl-wir io, in təmən-ipa məmə ekos rəhak nimitiwin maliwək matuwin.”

12 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Suah pah apon təmən-ipinə kəm ik məmə onəkol nat un?”

13 Məto suah un təruru nərgi Iesu, məto-inu netəmim tepət ikin əh, kən Iesu təmikə-pən əm əh ilugin elat.

14 Kən uarisig, Iesu təməplan suah un e Nimə Rəha Uhgın, kən tən-ipən kəm in məmə, “!Ei! !Əplan-tu! !Ik ninəwir rəkis! Məto onatəto ik məmə nəsol minən tafagə rat min. Okəmə nakol, nəratən kit otıləs min ik, itəm tərət təhmın min.”

15 Kən suah apon təmuwin mən-ipən kəm netəm-iasol min rəha Isrel məmə, “Suah u itəm təmöl-wir io, nərgin un, Iesu.”

16 Kən tol nəhlan, netəm-iasol rəha netəm Isrel, ilat kınəatitəp-itəp Iesu məmə okotol nəratən kəm in, məto-inu ilat kotəplan in tatol natimnat min tol nəhlan e nian rəha Sapat.§ 17 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian rafin rəhak Tata tatol əh wək, kən io min oekatul wək.”*

18 Kən nəghatən u, tol nətəligən rəhalat təkəsik təhmın min, məmə okotohamnu in timis. Məto-inu roiu əh, sənəmə məmə tatətgəhl əm Lou rəha Sapat, məto nat in iahgin pik, in tatən məmə rəhan u Tata ətuatip Uhgın, kən tol nulan, in matol məmə in tahmen ətuatip e Uhgın.†

Iesu in tərəmərə məto-inu in Nəti Uhgın

19 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nıpahrienən aɡin un iatən kəm itəmat, Nəti Uhgın təruru nolən nat kit e rəhan atip əm nətəligən. Titun əm nolən natimnat min un itəm Tata Uhgın tatol, məto-inu natimnat rafin u itəm Tata Uhgın tatol, Nətin, in min in tatol.‡ 20 Nətin titun nolən nəhlan, məto-inu Tata Uhgın tolkeike pik Nətin, kən in tatəgətun kəm in natimnat rafin itəm in tatol. Kən in otəpanəgətun min natimnat min kəm in itəm iahgin min kotəprəkis-in in min u, məmə otol itəmat narmitəmat tatiwig pik ron.

21 “Məto-inu Tata Uhgın tatol netəm kəmotimis ilat koatəmegəh min, kən e nolən kitiah əm, Nətin titun nos-ipənən nəmegəhən kəm netəmim itəm nikin tagien məmə

† 5:9: Sapat: Əplan e tiksonari. ‡ 5:10: Jer 17:21 § 5:16: E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən tol nulan, “kən ilat kəmoategəs-in suatip o nohamnuən in.” * 5:17: Jon 14:10

† 5:18: Jon 10:30,33; 19:7 ‡ 5:19: Jon 14:10

otos-ipən kəm ilat. § 22 Məto-inu sənəmə Tata Uhgın itəm in otakil netəmim, məto in təmələhəu-pən rafin nakilən e nelmi Nətin,* † 23 məmə netəmim ilat rafin okotisiai-in Nətin, tahmen əm məmə inun koatisiai-in mihin Tata Uhgın. Etəmim itəm təsisiai-inən Nətin, okol təsisiai-inən Tata Uhgın u itəm təmahl-ipa Nətin. ‡

24 “Nipahrienən agın u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatəto rəhak nəghatən, kən mətahatətə e Uhgın itəm təmahl-ipa io iakuwa, in tinatos nəmegəhən itulin. In okol təsətulən e niganəmtək məmə oekən-iarəp nalpınən rəhan. In tinagım rəkis e nımisən, kən minuwa o nəmegəhən. § 25 Nipahrienən agın u iatən kəm itəmat, məmə o nian kit itəm tatuwa, kən tinuwa rəkis, netəm min u kəmotimis, ilat okotəto nəwia Nəti Uhgın, kən netəm min u ilat kotətəlig-in, ilat okotos nəmegəhən. 26 Tata Uhgın in Nəukəti Nəmegəhən, kən e nolən kitiah əm, in təmol mə Nətin in min Nəukəti Nəmegəhən,* 27 kən in təmələhəu-pən nəsanənən ne nepətən e nelmi Nətin məmə in otakil nolən min rəha netəmim, məto-inu in Nəti Etəmim.

28 “Təsəwirən məmə narmitəmat otiwig pik o nat u, məto-inu nian əh-ikin tatuwa itəm netəm kəmotimis okotəto nəwia Nətin, 29 kən ilat okotətul e rəhalat min suwit, ilat min u aupən kəmoatol nolən wir min okotəkəike motətul min motos min nəmegəhən, məto itəm min aupən ilat kəmoatol nolən rat min, ilat okotəkəike motətul min e nımisən kən motətul e niganəmti Tata Uhgın məmə Nətin otən-iarəp rəhalat nalpınən. †

30 “Io ekəruru nolən nat kit e rəhak atip əm nəsanənən. Io iakatakil nolən min rəha netəmim min, məto iatol ətuatip əm məmə rəhak Tata tatən mihin ne məmə oekol. Kən nian iakakil nolən rəha netəmim, ekıtun mə ekol tətuatip, məto-inun oesalkutən məmə ekol əm e rəhak nəsanənən. Məto io, ekəike malkut məmə iakol tahmen e nətəligən rəha Uhgın itəm təmahl-ipa io ekuwa.” ‡

Nətul-arəpən o naruəsanən Iesu

§ 5:21: Rom 4:17; Jon 11:25 * 5:22: Kitat kotəplan ves 21-22 kən mitun məmə Iesu in otakil kitat rafin, kən in otos-ipən nəmegəhən kəm netəm min un itəm nikin tagien məmə otos-ipən kəm ilat. Məto Jon 3:17 tatəgatun məmə Iesu təmasuwamən e nətueintən o nən-iarəpən nalpınən rəhatat, məto təmuwa o nos-ipənən nəmegəhən kəm itat. † 5:22: Jon 5:26-27; 9:39; Wək 10:42 ‡ 5:23: Luk 10:16; 1 Jon 2:23 § 5:24: Jon 3:18 * 5:26: Jen 2:7; Job 10:12; 33:4; Sam 36:9; 42:8; 66:9; Jon 1:1-4 † 5:29: Netəmim itəm kotahatətə e Iesu, koatos nəmegəhən lilin. Netəmim itəm kəsotahatətəən lan, ilat okotos nalpınən lilin (Jon 3:36, 5:24, Mak 16:16, Efes 2:8-10). Natimnat min itəm netəmim koatol, okotol əp okəm-naka ilat kotahatətə pahrien e Iesu o kəpə (Mat 7:17-20; Kal 5:6, Jem 2:17,26). Uhgın tatos-ipən nahatətəən kəm netəmim əpnəpın əm, kən matig masitu min elat məmə okoatol natimnat wir min. ‡ 5:30: Jon 8:16

³¹ Okəmə io pisin əm iakəghat-in io, kən rəhak nəghatən okol tətətulən. § ³² Məto suah kit min əh-ikin in tatətul-arəp kən matol nəfigəmən ron io, kən io ekıtun məmə nəghatən min u rəhan itəm tatən lak in nıpahrienən.*

³³ “Aupən, itəmat nəmotahl-ipən rəhatəmat min netəmim məmə okotuwin motətəlig-in nəghatən rəha Jon, kən in tətətətul-arəp o nıpahrienən. † ³⁴ İatəghat nulan, məto esagileən e nəghatən rəha etəmim əm kit məmə titun nolən nəfigəmən ron io. Kəpə. Təsölən nulan. ‡ İatəghat-in nəghatən rəha Jon nulan məto-inu ekolkeike məmə Uhgın otosmegəh itəmat. ³⁵ Jon u, tahmen e lait kit. Tatuəp məhag-əhag wir, kən nıkitəmat təmagien ron o nian təküəkır əm.

³⁶ “Məto rəhak wək min, ilat min koatol nəfigəmən ron io. Kən ilat kotəsanən motaprəkis-in nəghatən min un Jon tətətən. Wək min un, rəhak Tata təmos-ıpa kəm io mə oekol namnun elat. Kən wək min u rəhak, ilat koatən-ıarəp io, kən ilat moatol əp io məmə rəhak Tata in təmahl-ıpa io. § ³⁷ Kən Tata Uhgın itəm təmahl-ıpa io, inun itəm tınatətul-arəp ron io. In tatən-ıarəp io pap, məto itəmat nəsotətəən nəwian, kən itəmat nəsotəplanən nıganəmtin. ³⁸ Kən nəghatən rəhan tətəg wirən e nıkitəmat, məto-inun itəmat nəsotahatətəən lak, io u, itəm in təmahl-ıpa io iakuwa.

³⁹ “İtəmat noatafin pik nəghatən min e Naoa Rəha Uhgın, kən motahatətə e nəghatən min əh məmə itəmat onəkotos nəmegəhən itəm namnun tıka. Məto otəplan-tu. Nəghatən min əh e Naoa Rəha Uhgın, ilat koatəghat-in io, moatən-ıarəp io. ⁴⁰ Məto itəmat nakotapəs nuwamən ron io məmə nakotos nəmegəhən ron io.

⁴¹ Esölən nat agın-əh e nənwıwıən rəha netəmim. Kəpə. ⁴² Məto itəmat u inun, io ekıtun wir itəmat, kən io ekıtun wir məmə nolkeikeən rəha Uhgın tıka e nıkitəmat. ⁴³ İo emuwa e nərgı Tata rəhak, məto itəmat nəsotosən io e nıkitəmat, nıkitəmat tətəgienən ron io; məto okəmə etəmim kit tatuwa e nərgın atıp əm, kən nıkitəmat tos, kən motəgien ron. ⁴⁴ Nian rafın itəmat nakotolkeike məmə nakotos nənwıwıən rəhatəmat min, məto nəsotalkut agın-əhən məmə onəkotol nat kit itəm Uhgın u, in pisin əm in Uhgın, otənwıwı itəmat ron. ? Onəkotahatətə əhro nulan lak e nolən əh?

⁴⁵ “Təsəwirən məmə nıkitəmat otəht məmə, io oekən-ıarəp nolən rat min rəhatəmat e nıganəmtı Tata Uhgın. Kəpə. Məto Moses ilə, nian rafın itəmat noatuag-pən ron,* in otən-ıarəp nolən rat min rəhatəmat. ⁴⁶ Məto-inu okəmə

§ 5:31: Dut 17:6; 19:15 * 5:32: Jon 8:17-18 † 5:33: Jon 1:19-28 ‡ 5:34:

1 Jon 5:9 § 5:36: Jon 10:25; 14:11 * 5:45: Jon 9:28; Rom 2:17

itəmat nəmotahatətə pahrien e nəghatən min rəha Moses, kən itəmat onəkotahatətə min e rəhak nəghatən min. Məto-inun, nəghatən min itəm in təməte rəkis, ilat koatəghat-in io. ⁴⁷ Məto itəmat nəsotahatətəən e nəghatən min itəm in təməte, tol nəhlan, suatip tikə agin məmə onəkotahatətə lak.

6

Iesu təmagwən netəmim tepət
(*Mat 14:13-21; Mak 6:30-44;*

Luk 9:10-17)

¹ Uarisig e natimnat min u, Iesu təmuwın əpəh entənipən e nəhau asol nərgin un, Lek Kalili. Kən nərgin kit min un, Lek Taepirias. ² Kən nımanin netəmim kəmoatuarisig-in, məto-inun koatəplan nəmtətin min rəhan, itəm tatol netəmim koatimis koatəto təwir. ³ Kən Iesu təmuwın əpəh ilis e nitot kit, kən matəpələh ikin əh ilat rəhan min netəmim. ⁴ E nian əh, lafet kit rəha netəm Isrel u, kətaun-in məmə lafet rəha Nuhagego-inən tinatuwa iuahkir.

⁵ Kən nian Iesu tasipən əpəh isəu, kən məplan nımanin netəmim tepət ilat koatuwa, kən in tətəpəh o Filip məmə, “? Okotəhrol motos pıret tepət tahmen-in netəm min u məmə ilat okotun?” ⁶ In təmən asgəwın əm məmə otəplan nahatətəən rəha Filip, məto in tınitun rəkis nat naka itəm in otəpanol.

⁷ Kən Filip tən-ipən kəm in məmə, “!Ei! Okəmə okos-nəmtin pıret məni lan tahmen e tu-hanrit tenarius pap,* məto okol təsahmenən. Netəm min u rafin ilat okotun əm noan məsin noan məsin.”

⁸ Kən etəmim kit rəha Iesu, pian u Saimon Pita, nərgin u Antru, in təmən-ipən kəm Iesu məmə, ⁹ “Suakəku kit əh-ikin əh, in tatos pıret faif kəmol e pale, ne nəm kəiu. Məto okol təsahmen-in agin-əhən netəm min əh.”†

¹⁰ Kən Iesu təmə, “Otən-ipən-tu kəm netəmim kotəpələh.” Kən ikin əh, manuwıhl tepət, kən ilat kəmotəpələh. Kən nampa rəha nəman əm, in nat kit tahmen e faif-taosan.‡ ¹¹ Kən Iesu təmos pıret, mən tagkiu kəm Uhgin ron, kən mos-ipən pıret un kəm ilat rafin u koatəpələh, kən matig mol min nat kitəh əm e nəm. Kən ilat kəmotun tahmen-in nərpilat.

¹² Kən nian kınotagwən rəkis, nərpilat tasis, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “Otuwın motuwər nımismisi pıret min əh koatis. Təsəwirən məmə okotərəkin.”

¹³ Kən ilat kəmotuwın motuwər nımismisi pıret kən motaiipən e kətim asol min ilat tuelef kotərioah wır. Pıret u, in

* **6:7:** Roiu, tu-hanrit tenarius tahmen e tu-hanrit-taosan vatu. † **6:9:** 2 King

4:42-44 ‡ **6:10:** Nıpitan ne nisualkələh ilat min e nımanin, məto kəmafın əm nəman. Nələn rəhalat tol nəhlan. !Okəmə naka, netəmim ilat rafin tuente-taosan!

nīmismisi pīret ilat faif kəmol e pale itəm netəmim kəmotun kapəs.

¹⁴ Kən nian netəmim kəmotəplan nəmtətin əh itəm Iesu təmol, kən ilat kəmotən məmə, “Nīpahrienən. !Ien pahrien u\$ rəha Uhgīn itəm aupən kəmatən məmə in otuwa e nətueintən!”* ¹⁵ Kən Iesu təmitun məmə netəm mīn u kotəmə okotuwa motos in motuwīn motəkəike kəm in məmə in otuwa mol kig rəhalat. Kən in təmagīm mīn, mapəs ilat muwīn əpəh e nītot, mətən in pīsīn əm.†

*Iesu təmaliwək e
nətuei nəhau*

(Mat 14:22-27; Mak 6:45-52)

¹⁶ Nian mītgar təmeiuaīu, netəmim rəha Iesu mīn kəmotēiuaīu motuwīn e lek əh. ¹⁷ Kən tīnapīnəp, mətə Iesu tīkə, təsuwamən əh. Kən əmun, ilat kəmotuwīn motər e pot kit, kən mīnotasə lan motaulego mīn e lek un, məmə ilat okotuwīn Kapaneam. ¹⁸ Kən nīmətag asol kit təmətul mīnol nəhau tīnərat-nərat. ¹⁹ Kən nian ilat kəmotasə motuwīn, tahmen e faif o sikis kilomita, kən ilat kotəplan Iesu taliwək e nətuei nəhau‡ matuwa iuəhkir o rəhalat pot. Kən ilat kəmotəgīn pīk,§ ²⁰ mətə in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əsotəgīn pīkən, io u inu.*” ²¹ !Kən nīkilat təmagien o nīləsən in e pot, moatol əmun, roīu agīn, mətə pot tīnuwīn e nəwtain nəhau entənīpən-pən ikin-un kəmotən məmə okotuwīn ikin!

Netəmim kəmoategəs-in Iesu

²² Kəmən lawīgīn, netəmim mīn itəm kotatīg əh entənīpən-pa ikin e lek asol u, ilat kəmotəplan məmə aupən, pot kitīəh əm tatətul ukīn-u. Kən ilat kotītun məmə Iesu təsuwīnən e pot u ilat rəhan mīn netəmim, mətə-inun nian kəmotiet, ilat pīsīn əm moatuwīn. ²³ Kən pot mīn neen, kəmotīsī-pən e taon u Taepīrias, ilat kəmotuwa. Ilat kəmotuwar iuəhkir əm o ikin-u itəm Ierəmərə təmətul ikin məfak matən tagkiu o pīret, kən netəmim kəmotun. ²⁴ Kən tol nəhlan, nian ilat kəmotəplan məmə Iesu tīnikə u ikin-u, kən rəhan mīn netəmim kotīkə, ilat mīn kəmotasə mīn e pot kit, motuwīn e Kapaneam, moategəs-in.

Iesu in pīret rəha nəmegəhən

§ 6:14: Netəm Isrel ilat kəmotəsahgīn ien kit məmə in otuwa tahmen e Moses (Jon 1:21). E nian rəha Moses, Uhgīn təmos-ipən pīret təmīsī-pər e neai, nərgīn u mana. Kən ilat kəmoatəplan əm Iesu təmol nat pīspīs, magwən ilat e pīret. Rəhalat nətəlīgən tāmətul-pən o nagwənən (ves 26) ne nəmki-rəkīsən ilat e netəm Rom (ves 15). * 6:14: Dut 18:15-19 † 6:15: Mat 4:8-10; Jon 18:36-37 ‡ 6:19: Job 9:8

§ 6:19: Mat 14:26; Mak 6:49; Luk 24:37 * 6:20: “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26.

25 Nian netəm min u kəmotəplan Iesu əpəh entənipən-pən əpəh e lek u, kotətapəh ron məmə, “?İəgətun, ik nəmuwa ikin-u nəghan?”

26 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nipahrienən ağin iatən kəm itəmat məmə, itəmat noategəs-in io, sənəmə nəmotəplan nəmtətin min u itəm emol, məto itəmat nəmotun əm pıret, nərpitəmat tasis. 27 Məto təsəwirən məmə itəmat nahgitəmat otikə o nosən pıret itəm otəpanəmnəmit mikə.† Itəmat, nahgitəmat otəkəike mikə o nosən pıret itəm tətətig lilin u, rəha nəmegəhən itəm namnun tikə.‡ Pıret u, inu, Nəti Etəmim otəpanos-ipinə kəm itəmat; məto-inu Tata Uhgın, in təməgətun məmə nikin tagien o Nətin.”§

28 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Nolən naka min un itəm Uhgın tolkeike məmə itimat oekotol?”

29 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotəkəike motahatətə lak, məmə Uhgın təməhl-ipa io.* Nat u inu Uhgın in tolkeike.”

30 Kən ilat kəmotətapəh min ron məmə, “?Məto ik onəkol nəmtətin naka, məmə itimat ekotəplan kən ekotahatətə lam? ?Ik onəkol nat naka? 31 Nian rəhatat pipi min u aupən, ilat kəmotan ikin taruən-aruən ikin, ilat kəmotun ‘mana.† Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, ‘In tatos-ipən pıret itəm tətisi-pən e Nego e Neai məmə ilat okotun.’”‡

32 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nipahrienən ağin u iatən kəm itəmat məmə, sənəmə Moses təmos-ipən pıret u itəm tətisi-pən e Nego e Neai məmə nakotun. Rəhak Tata ilə in tatos-ipinə. Kən inun tatos-ipən pıret pahrien itəm tətisi-pən e Nego e Neai, məmə itəmat onəkotun. 33 Məto-inu pıret rəha Uhgın, inu in itəm tətisi-pən e Nego e Neai, mateiuaiu-pa e nətueintən.§ Kən pıret u tatos-ipən nəmegəhən kəm netəmim e nətueintən.”*

34 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, awi os-ipa-tu pıret u kəm itimat nian rafin.”†

35 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io u, io‡ Pıret itəm tatos-ipən nəmegəhən. Etəmim otuwa ron io, in nəumis otəsus minən. Kən etəmim itəm otahatətə lak, in otəsoaə minən.§

36 Məto io emən-ipinə rəkis kəm itəmat, məmə nat əpnəpın nəkotəplan io, məto itəmat nəsotahatətəən əh lak. 37 Netəmim itəm rəhak Tata tatos-ipa ilat kəm io, ilat okotuwa ron io. Kən

† 6:27: Aes 55:2 ‡ 6:27: Jon 6:35, 48 § 6:27: Aes 55:2 * 6:29: Jon 6:35; 1 Tes 1:3; 1 Jon 3:23 † 6:31: Nam 11:7-9 ‡ 6:31: Eks 16:4,15; Neham 9:15; Sam 78:24; Sam 105:40 § 6:33: Jon 3:13,31 * 6:33: Dut 8:3; Mat 4:4; Luk 4:4 † 6:34: Mat 6:11; Jon 4:15 ‡ 6:35: Jon 8:12; 10:7,11; 11:25; 14:6; 15:1 § 6:35: Jon 4:14; 7:37-39

etāmim itām otuwa ron io, okol iakəsahl-iarəp-ən.* ³⁸ Məto-inu io eməsisipənən e Nego e Neai meiuaiu-pa e nətueintən māmə iakol natimnat min u io əm ekolkeike. Məto emuwa māmə ekol natimnat min u itəm rəhak Tata təmahl-ipa io ekuwa ron. ³⁹ Kən in tolkeike māmə io esəmkarəpən-inən netəm min un itəm in təməmki-pa ilat kəm io. In tolkeike māmə e namnun nian, io oekol netəm min u ilat okotəmegəh min e nimisən.† ⁴⁰ Məto-inu rəhak Tata in tolkeike māmə netəmim rafin itəm kotuag-pən o Netin, kən motahatətə lan, ilat okotos nəmegəhən itulin. Kən e namnun nian, io oekol netəm min u ilat okotəmegəh min e nimisən.”

⁴¹ O nat u, netəmim nikilat tinətuoun mətagət, məto-inu in tatən māmə, “Io u, Piret itəm tatisipən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən.” ⁴² Ilat koatən māmə, “?Təhrol? Suah u in Iesu, nəti Josep, kitat kotitun əm rəhan tata ne mama. ?Təhrol in tatən nulan māmə, ‘Io emisipən e Nego e Neai, matuwa e nətueintən?’”

⁴³ Iesu təmən-ipən kəm ilat māmə, “Nikitəmat təsagət-agətən nulan. ⁴⁴ Okəmə Tata Uhgın itəm təmahl-ipa io ekuwa, in təsiuw-pamən etəmim kit tuwa ron io, kən okol etəmim un təsuwa atipən ron io māmə io oekol in otəmegəh min e nimisən e namnun nian.‡ ⁴⁵ Nəghatən itəm ien kit təməte aupən e Naoa rəha Uhgın, tatən nulan māmə, ‘Uhgın in otəgətun netəmim rafin.’ Etəmim itəm tatətəlig-in nəgətunən rəha Tata Uhgın, in tatuwa ron io.§ ⁴⁶ Etəmim kitəh ne tikə, itəm təməplan Tata Uhgın. In pisin əm un itəm təmisi-pən lan, təməplan in.* ⁴⁷ Nipahrienən agın u iatən-ipinə kəm itəmat māmə, etəmim itəm tətahatətə lak, in tinos nəmegəhən lilin. ⁴⁸ Io un, Piret rəha nəmegəhən.† ⁴⁹ Nat əpnapin tipitəmat min aupən, ilat kəmotun piret u ‘mana’ əpəh ikin taruən-aruən ikin, məto ilat kinotimis rəkis. ⁵⁰ Məto Piret itəm tatisipən e Nego e Neai meiuaiu-pa u-roiu, in tol pisin. Piret u, təmeiuaiu-pa māmə etəmim itəm tatun, okol təsimisən. ⁵¹ Io u, io Piret itəm tatəmegəh, təmisi-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən. Etəmim itəm otun Piret u, in otəmegəh matuwın, matuwın, namnun tikə; kən Piret u, itəm io oekos-ipən o nəmegəhən rəha netəmim e nətueintən, inun, noanuwəhgək.”

⁵² Nəghatən u təmol netəmim kinotətul minoatərgəhəu kəm ilat min, motəmə, “?Təhrol? ?Suah u titun nos-ipamən noanuwəhgın kitat kotun?”

* 6:37: Jon 17:2 † 6:39: Jon 17:2,12; 18:9 ‡ 6:44: Hos 11:4; Jon 6:65; 12:32 § 6:45: Aes 54:13; Jer 31:34 * 6:46: Jon 1:18; 5:37; 7:29 † 6:48: Piret əpnapin əm tasitu e nipətitat māmə kitat okotəmegəh kən motatig, məto Iesu, in Piret rəha nəmegəhən, kən in nəukəti nəmegəhən lilin, itəm tatətuoun u-roiu.

⁵³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, okəmə itəmat nəsotunən noanuwəhgi Nəti Etənim, kən məsotənimən nitan, okol nakəsotosən nəmegəhən.† ⁵⁴ Etənim itəm tatun əm noanuwəhgək matənim nitak, in otos nəmegəhən lilin,§ kən e namnun nian, io oekol in otəmegəh min e nimisən.* ⁵⁵ Emən nəhlan, məto-inu noanuwehgək in pīret pahrien nigī netənim. Kənu nitak, in nənimən pahrien nimī netənim. ⁵⁶ Etənim itəm tatun noanuwəhgək, kən matənim nitak, in otatig lak. Kən iakətatig lan.† ‡

⁵⁷ “Rəhak Tata itəm təmahl-ipa io ekuwa, in nəukəti nəmegəhən. Kən io iatos nəmegəhən ron. Kən e nolən kitəh əm, etənim itəm tatun io, inu tatos nəmegəhən ron io. ⁵⁸ Io u pīret pahrien, itəm təmisī-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən. In təsahmenən e pīret u, itəm tipitəmat min aupən kəmoatun. Nat əpnəpin məmə ilat kəmoatun pīret əh, məto ilat kinotimis rəkis. Məto etənim itəm tatun pīret u, in otos nəmegəhən lilin, itəm namnun tikə.”§ ⁵⁹ Iesu təmən-iarəp nəghatən min u, nian təmatəgətun netənim əpəh e nimə rəha nuəfiminən* e Kapaneam.

Netənim min rəha Iesu kəmotəpəs nahatətəən lan

⁶⁰ Netənim tēpət rəha Iesu kəmotətə nəghatən u rəha Iesu, kən ilat kotəmə, “!Nəman! !Nəghatən u tiəkis pik! ?Pah u titun nosən nəghatən tol nəhlan?”

⁶¹ Kən Iesu təmitun atip məmə netənim min rəhan, kinotasiwin-asiwin-in nəghatən əh rəhan. Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Təhrol əh? ?Nətəligən rəhatəmat təmeiuaiu o nat u? ⁶² ?Məto okəmə naka nəkotəplan Nəti Etənim tər matuwīn min ikīn əh, in təmisī-pən ikīn aupən, təhrol u-roiu?† ⁶³ Narmīn Rəha Uhgīn əm titun nos-ipənən nəmegəhən kəm etənim.‡ Nəsanənən rəha etənim təruru nolən nat u. Nəghatən min u ematən kəm itəmat, ilat nəghatən min rəha Narmīn Rəha Uhgīn itəm tatos-ipən nəmegəhən kəm netənim.

† **6:53:** Iesu tatuəh nimaa nəghatən əh məmə katun noanuwəhgīn, katənim nitan, nipətīn un, məmə netənim okotəkəike motahatətə e rəhan nimisən kən motos nəmegəhən lilin. (Jon 6:27,29,35,47-48,60). Nat naka in təmən tol kitat nikitat tuəh nipətī Nagwəənən Rəha Nəmtətīn Rəha Iesu; Mat 26:26,28. § **6:54:** Ves 54 in suatip kit min rəha nənən ves 40. Nipətīlau kuahmen ahmen elau min. In tətuatip əm məmə nunən noanuwəhgi Iesu ne nənimən nitan in nuəhən nimaa nəghatən o nahatətəən rəhatat.

* **6:54:** Sam 63:5 † **6:56:** Nian kitat koatən məmə koatətig e Iesu, o koatəper-ipən e Iesu, nipətīn u məmə kitat koatətig e Iesu məsotietən, moatīsī-pən lan, moatətul-pən ron, koatos rafin nəsanənən rəhatat ron, koatəgile lan, koatīpin kitat min. ‡ **6:56:** Jon 15:4-7; 1 Jon 3:24; 4:15 § **6:58:** Jon 6:41,51

* **6:59:** nimə rəha nuəfiminən: Əplan e tiksonari. † **6:62:** Jon 3:31; 17:5 ‡ **6:63:** Jon 6:68; 2 Korin 3:6

64 Mæto itəmat neen u ikin-u, itəmat nəsothahətətəən əh lak.” (Iesu təmən nulan mæto-inu in tinitun rəkis e nətuounən məmə netəm pah min u kəsotahətətəən lan, kən pah un in otegəhan-in-pən in e nelmi tikimir min rəhan.)§ 65 Kən in təmən məmə, “O nat u inu, io enəmən rəkis kəm itəmat, məmə okol etənim kit təsuwamən ron io okəmə Tata Uhgın təsolən suatip ron.”*

66 Uarisig e nəghatən əh, netənim rəhan tepət kəmotagim, minotapəs nətəu-pənən.

Pita təmən-iarəp məmə in tətahətətə e Iesu

67 Kən Iesu təmətapah o rəhan netənim tuelef məmə, “? Təhrol etəmat? ?Itəmat min nakotən məmə nakotagim kapəs io?”

68 Kən Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, “? İərəmərə, itimat oekotuwin o pah? İk əm un, rəham əm nəghatən in tatos-ipən nəmegəhən itəm namnun tikə.† 69 Kən itimat enotahətətə rəkis lam, kən itimat enotitun rəkis məmə ik Etəm Asim rəha Uhgın.”‡

70 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat u, netəm tuelef rəhak. İo u, emitəpun itəmat, mæto itəmat kitəh u ikin, in iərmis.”§ 71 In tatən Jutas, nəti Saimon Iskariot, mæto-inu in min in etəm tuelef kit rəha Iesu, mæto uarisig ikin, in otəpanegəhan-in-pən in e nelmi rəhan tikimir min.*

7

Iesu təməghat ilat pian min

1 Uarisig e natimnat min u, Iesu təsolkeikeən məmə otuwin latuənu min e Jutia məmə otol rəhan wək əh-ikin əh, mæto-inun, netəm-iasol rəha netəm Jutia kəmoatətə noa anion kit ron. Kən titəlig muwin latuənu min e nitən Kalili. 2 Mæto nian tinuəkir e nian rəha nolən lafet kit rəha netəm Isrel, nərgin un, lafet rəha Nolən Makeen.* 3 Kən pia Iesu min kəmotən-ipən kəm in məmə, “Təwir məmə nakiet muwin əpəh Jutia, mə pəs netənim min rəham əh-ikin əh, ilat kotəplan nat pispis min rəham itəm natol. 4 Mæto-inu etənim itəm tolkeike məmə netənim okotitun in, okol təsəhluaig-inən rəhan wək min. Okəmə natol natimnat min u, uwın mol əp ik, kən təwir agin məmə onəkol pəs netənim min e nətueintən kotəplan.” 5 Pian agin-əh min pap, ilat min kəsotahətətəən lan, kən mol koatən nəhlan.†

6 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian ətuatip rəhak təsuwamən əh,‡ mæto itəmat, nian min rafin əm tətuatip

§ 6:64: Jon 2:25 * 6:65: Jon 3:27; 6:44; 14:6 † 6:68: Jon 6:63 ‡ 6:69: Mak 1:24; 8:27-30; Luk 4:34 § 6:70: Jon 13:2,27 * 6:71: Jon 17:12 * 7:2: lafet rəha Nolən Makeen: Əplan e tiksonari. † 7:5: Sam 69:8; Mak 3:21 ‡ 7:6: Mat 26:18; Jon 2:4; 7:30

otamat. ⁷ Netāmim rəha nətueintən u, ilat okol kəsotetəhauən itamat, mətō io, ilat kotetəhau io, § mətō-inun io iatən-iarəp məmə rəhalat nolən təsətuatipən.* ⁸ Itamat onəkotuwīn e lafet, mətō io okol esuwīn paupənən e lafet əh mətō-inun, nian ətuatip rəhak təsuwamən əh.† ⁹ In təmatən nəghatən u, kən mətatig əpəh Kalili.

Iesu təmuwīn mīn e lafet rəha Nolən Makeen

¹⁰ Kən pia Iesu mīn kəmotəupən motuwīn e lafet əh, uarisig un, Iesu təmuwīn mīn. Mətō nian təmuwīn, in təmətan anion əm o netāmim məmə okəsotehmən. ¹¹ Kən e lafet əh, netəm-iasol rəha netəm Jerusalem, koategəs-in in moatətapəh-in əpnəpīn əm o netāmim məmə, “?Suah əpəh in hiə?”

¹² Kən ikīn əh, nīmanin netāmim kəmotasiwīn-asiwīn in. Ilat neen kotəmə, “In etəm wīr kit,” mətō neen kotəmə, “Kəpə, in tateiuə-in əm netāmim əpəh.” ¹³ Mətō ilat koatəgin rəhalat netəm-iasol mīn, ‡ kən kit təməsən-iarəpən Iesu əpəh e niki netāmim məmə netāmim okotəto.

¹⁴ Lafet əh, kəmol o wik apīəpiə kit, kən ilugīn e lafet u, Iesu in təmuwīn əpəh e Nīmə Rəha Uhgīn, matəgətun netāmim. ¹⁵ Kən netəm-iasol rəha netəm Isrel, narmilat təmiwig pīk, kən kotəmə, “?Suah u təmahrol mītun natimnat mīn u e Naoa Rəha Uhgīn? Rəhatat kit etəm-iasol təsəgətunən lan, ne.” ¹⁶ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən mīn u itəm iatəgətun netāmim lan, sənəmə rəhak əm. Ilat kotisi-pən e Tata Uhgīn itəm təmahl-ipa io ekuwa.

¹⁷ “Kən okəmə suah kit rəhan nətəligən təkaskik məmə otol natimnat mīn itəm Uhgīn tolkeike, kən in otitun məmə nəghatən mīn u rəhak, ilat koatisi-pən o Uhgīn, sənəmə rəhak atip əm. ¹⁸ Etəmim itəm tatəghat-in atip əm rəhan nepətən, in tətalkut atip əm ron, məmə otuw rəkis netāmim, kən kotos-ipər nərgīn ron. § Mətō etəmim itəm tolkeike məmə netāmim okotiləs-ipər nərgi etəm təmahl-ipən in tuwa, in etəmim rəha nənən nīpahrienən, in sənəmə etəm tateiuə. ¹⁹ Moses təmos-ipinə Lou kəm itamat, mətō itamat kitiah ne təsol-wīrən Lou əh ne. ?Itamat nakotəmə onəkotohamnu io o naka?”*

²⁰ Kən nīmanin netāmim kotəmə, “!Nəman! !Narmīn rat kit un tətatig lam! ?Pah təmə otōh ik ne?”

²¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io emol wək kitiah əm, † kən itamat rafin, narmitəmat tatiwig ron. ²² Mətō itamat mīn nəkotol wək e Sapat, noatəhg-ipən nisualkələh e nian

§ 7:7: Jon 15:18-21 * 7:7: Jon 3:19-20 † 7:8: Jon 7:6 ‡ 7:13: Jon 9:22; 12:42-43; 19:38; 20:19 § 7:18: Jon 5:41; 8:50,54 * 7:19: Netəm-iasol mīn rəha netəm Isrel, kəmoategəs-in suatip o nohamnuən Iesu e Jon 5:18 ne 7:25. E Lou rəha Moses, Uhgīn tatən-iahau nohamnuən itəm (Eks 20:13). † 7:21: Jon 7:23; Jon 5:2-9

əh, moatətəu-pən Lou rəha Moses. † (Nipahrienən, sənəmə Moses ətuatip in təmətuoun nolən əh, məto tipitəmat min ilat kəmotətuoun.) § 23 Məto nian rafin, itəmat noatəhg-ipən nisualkələh e nian rəha Sapat moatol məmə onasotətgəhlən Lou rəha Moses. * ?Kən təhrol neməha tatol itəmat məto-inu io emol-wir agin nipəti etənim e nian rəha Sapat? † 24 Otəpəs nakilən nolən rəhak u itəm nəmotəplan əm e niganəmtitəmat, məto itəmat onəkotəkəike motakil rəhak nolən e nətəligən itəm tətuatip. ” †

Netənim kəmoatəghat-in

Kristo

25 Kən e nian əh, netəm Jerusalem neen kotəmə, “?Təhrol əh? ?Suah u inu, netəm-iasol kotəmə okotohamnu? § 26 Məto otəplan-tu. In tinatəgətun-arəp əm netənim əpəh e niganəmti netənim məto suah kit təsəhaiən in ron. ?Təhrol okəm-naka netəm-iasol min kinotitun rəkis məmə in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa? 27 Məto kitat kotitun ikin suah u təmisipən ikin. Məto nian Kristo in otuwa, okol suah kit təsitunən ikin in tətisi-pən ikin.” *

28 Kən e nian əh, Iesu in tatəgətun netənim e Nimə Rəha Uhgın. Kən in təmagət əfəməh matən-iarəp məmə, “Nikitəmat təht məmə nəkotitun io, kən motitun min ikin emisi-pən ikin, məto itəmat nəkotəruru. Io, eməsuwamən e nətəligən əm rəhak. Uhgın təmahl-ipa io ekuwa. Kən Uhgın, in nipahrienən. Itəmat nəkotəruru in, 29 məto io ekıtun, † məto-inu io emisi-pən lan. Kən in təmahl-ipa io ekuwa.”

30 O nat u, ilat kəmotolkeike məmə mopaəl min okotaskəlim Iesu, məto kit təməsea-pənən mek, məto-inun təsolən əh nian rəhan. † 31 Məto e nimanin netənim ikin əh, ilat tepət kəmotahatətə lan, kən motəmə, “Okəmə Kristo tuwa, kən in okol təsolən nəmtətin tepət taprəkis-in itəm suah u Iesu tatol.” §

† 7:22: Lev 12:3 § 7:22: Jen 17:9-14; 21:4 * 7:23: Netəm Isrel, nətəligən rəhalat tol nəhlan. Okəmə lou kəiu, kən kioal pisin elau min, okəmə natol kit matətgəhl kit, kən onəkəkəike mitun məmə lou naka un in iahgin. Nat əpnəpin məmə kəsəgəhan-inən nolən wək e nian rəha Sapat, məto netəm Isrel ilat kinotən rəkis məmə nəhg-ipənən itəm, in iahgin e lou rəha Sapat. Tol nəhlan, okəmə okəhg-ipən suakəku kit e nian rəha Sapat, kən okəkəike kəhg-ipən e nian əh, kən sənəmə nolən rat. Iesu tatən məmə onasəkıtunən itəm, in min un in nətəu-pənən lou kit itəm in iahgin min e lou rəha Sapat. † 7:23: Jon 5:2-9; Mak 3:5; Luk 13:12-14; Luk 14:4-6 † 7:24: Aes 11:1-3; Jon 8:15 § 7:25: Jon 7:1 * 7:27: Netənim kotitun məmə Iesu tınəpət əpəh e Nasaret, kən in rəhan u mama ne tata u Josep ne Meri (Mat 2:23; Jon 1:45; 6:42; 18:5). Netəm Isrel neen ilat kotitun məmə Kristo in otisi-pən əpəh taon Petlehem (Maeka 5:2; Mat 2:4-6), məto neen, nikilat təht məmə in otuwa əm, netənim ilat okotəruru ikin in təmisipən ikin. † 7:29: Mat 11:27 † 7:30: Mat 26:18 § 7:31: Jon 2:23; 4:48

Mopael min rəha Nimə Rəha Uhgın kəmotuwa məmə okotaskəlīm Iesu

³² Kən nian Farisi min kəmotəto nımanın netəmim kotasiwın-asiwın e Iesu nulan, ilat ne pris asol min kəmotahl-ıpən mopael min itəm kotətul o Nimə Rəha Uhgın məmə okotaskəlīm Iesu.* ³³ Kən Iesu təmən-ıpən kəm ilat məmə, “Io ekətatig nian təkuekir əm kitat min itəmat, kən uarisig, ekıtəlig-pən min o etəm təməhl-ıpa io. ³⁴ E nian u, itəmat onəpanotegəs-in io, məto okol nəsotehmən io; məto-inu ikin əh, itəm oekuwin ikin, okol itəmat nəsotuwmən ikin.”

³⁵ Kən netəm-iasol min rəha netəm Isrel kınotətapəh-ətapəh olat min məmə, “?In otuwın hiə əh məmə kitat okəsotəplanən in? ?Otuwin o noanol min neen rəha netəm Isrel itəm kotatig e nəptən pısın pısın min ilat netəm Kris, məmə otəgətun netəm Kris? ³⁶ In tatən məmə e nian əh, kitat okotegəs-in in, məto kəsotehmən in, məto-inun ikin əh in tatuwin ikin, okol kitat kəsotuwınən ikin. ?Nəghatən u, nıpətın tatən naka?”

Nəhau itəm tatos-ıpa nəmegəhən pahrien

³⁷ Namnun nian rəha lafet əh, in iahgın taprəkis-in nian min neen rəha lafet. Kən e nian əh, Iesu təmətul əpəh e nıganəmti netəmim magət əfəməh məmə, “! Etəmim itəm tatoaoa, pəs in otuwa ron io, mənim!† ‡ ³⁸ Etəmim itəm tətahatətə lak, in tahmen e nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın u tatən nulan məmə, ‘Nəhau itəm tatos-ıpən nəmegəhən pahrien, in otisi-pən e nıkin, tahmen e nəmti nəhau itəm titapuəl-apuəl matər mətaiu e nıkin.’” § ³⁹ Iesu təmən nəghatən u, matəghat-in Narmın Rəha Uhgın u uarisig in otəpanos-ıpən kəm netəm min u itəm kotahatətə lan.* Məto e nian əh, Narmın Rəha Uhgın, təsuwmən əh e netəmim, məto-inu kəsıləs-ıpərən əh Iesu.† ‡

Netəmim kəmotoor ilat min o Iesu

⁴⁰ Nian netəmim əh-ıkin kəmotəto nəghatən u, kən neen kotəmə, “Suah u, in ien rəha Uhgın u, aupən kəmatəghat-in.”

⁴¹ Məto neen min ilat kotəmə, “Suah u, in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa.”

Məto in pısın min neen kotən məmə, “?Nıkitəmat təht məmə Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa titun nısi-pənən e

* **7:32:** Jon 7:45-48 † **7:37:** “Noaoaən” in nımaa nəghatən itəm tatəpsen-pən məmə kitat kotəkəike motos Uhgın tahmen e etəmim itəm tatoaoa təike mənim nəhau. “!Otuwa ron io, mənim!” in nımaa nəghatən itəm tatən məmə, “Ahatətə lak.” ‡ **7:37:** Aes 55:1; Jon 4:13-14; 6:35; Nol Əpən 22:17 § **7:38:** Jer 2:13; Aes 44:3; 55:1; 58:11; Sek 14:8-9; Jon 4:10-14; 6:35; Nol Əpən 7:17 * **7:39:** Jon 1:33;

Wək 2:17,33 † **7:39:** E naoa rəha Jon, nıpətın rəha nıləs-ıpərən rəha Iesu, in nat kəiu. Kit u məmə, kəmələs-ıpər Iesu e nig kəluau. Kən nat kit min, katıləs-ıpər Iesu məto-inu təmimis, məmegəh min e nımisən, muwin matig ilau Tata Uhgın əpəh e nego e neai. Kən ikin əh təmos nepətən əhag-əhag ətuatıp rəhan. ‡ **7:39:** Jon 12:23; 13:31,32

netəm Kalili?§ 42 Naoa Rəha Uhgın tatən məmə Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa otəkəike masipən e noanol rəha Tefit, e taon u Petlehem, imə Tefit aupən.”* 43 Tol nəhlan, kən nımanın netəmim mın u, kəmotoor ilat mın o İesu. 44 Kən neen kotəmə okotaskəlın in, məto etəmim kit təməsea-pənən mek.

Netəm-iasol mın rəha netəm İsrəl kəməsotahatətəən e İesu

45 Kən mopaël mın kəmotitəlig motuwın o pris asol mın ne Farisi mın, kən netəm-iasol mın əh kəmotətəpəh olat məmə, “? Təhrol nəsotiləsən İesu motuwa?”

46 Kən mopaël mın un kotən-ipən kəm ilat məmə, “! Eməsotiləsən məto-inun suah kit təsəghatən tahmen e suah əh!”

47 Kən Farisi mın kəmotən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro? ?In tineiuə-in mın itəmat? 48 ?Nəmotəplan rəkis rəhatat kit etəm-iasol o Farisi kit təmatahatətə lan? 49 Məto netəm əpnəpın mın, ilat kotəruru agın Lou rəha Moses, tol nəhlan, Uhgın otərəkin ilat.”

50 Kən Nikotimas u in Farisi kit, in əh-ikın ilat mın. Suah u inu aupən təmuwın matəghat kəm İesu.† Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, 51 “?Təhrol? ?Tətuatıp e Lou rəhatat məmə kitat okotən-iarəp nalpınən rəha etəmim itəm kitat kəsotaupənən motitun wir, kənu, məsotehm ətuatıpən nat naka itəm in tatol?”

52 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik mın un ik etəm Kalili? Uwın-tu mafin mın Naoa Rəha Uhgın. Ik onəkəplan məmə ien kit okol təsisi-pənən Kalili.”

[E kopi oas mın neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən u Jon 7:53—8:11 tikə.]

53 Kən netəmim kınotitəlig-pən mın motuwın latuənu mın.

8

1 Məto İesu təmuwın əpəh e nitot u, nərgin un, Nitot Rəha Nig U Olif.

Pətan itəm təmapıl ilau iərman pisin u sənəmə rəhan iərman

2 Kəmən lawıgin, laulaugin agın-əh, kən İesu təmitəlig-pən mın e Nımə Rəha Uhgın. Kən netəmim tēpət kəmotuwa, motuəfimin ilat mın ron, kən İesu təməpələh minətuoun matəgətun ilat. 3 Kən nəgətun mın rəha Lou ne Farisi mın kəmotiləs pətan kit motuwa ron. Kən motol in tətul aupən e nıganəmtilat. Pətan un, netəmim kəmotəplan məmə in tətəpıl ilau iərman kit sənəmə rəhan ətuatıp iərman. 4 Kən ilat kəmotən-ipən kəm İesu məmə, “İəgətun, pətan u netəmim kəmotəhtimis in məmə in tətəpıl ilau iərman kit u, məto

§ 7:41: Jon 1:46 * 7:42: 2 Saml 7:16; Sam 89:3-4; Maeka 5:2; Jer 23:5; Mat 2:1,22-23; Luk 2:4-7 † 7:50: Jon 3:1

sənəmə rəhan iərman ətuatip. ⁵ E Lou rəhatat, Moses təmələhəu nəghatən kit tatən məmə, pətan tol nulan, kitat kotəkəike motaht e kəpiel apin motahtimnu.* ?Məto ik, rəham nətəligən təhrol?" ⁶ İlat kəmotətapəh nəhlan, məmə okotol noa eko-eko, pəs ilat motəplan-pən nolən rat neen lan, kən ilat kotitun nakilən nolən rəhan ron. Məto İesu təpnəpin əm, moeg-oeg matəte nat e nisip e noanelmin.

⁷ İlat kəmoatətapəh-in nəghatən u kəm in, moatuwin moatuwin, kən in tətul, kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə itəmat kit u ikin-u, in təsolən nolən rat nian kit ne, pəs in otaupən maht pətan u."† ⁸ Kən in təmoeg-oeg min, matəte nat e nisip e noanelmin. ⁹ Kən nian ilat kəmotəto nəghatən rəhan, kınotan kitiah kitiah, moatəgim. Naguihl-aguihl min kotaupən moatiet kitiah kitiah, motapəs əm İesu ne pətan un.

¹⁰ Kən İesu təməg-ətuatip min mən-ipən kəm pətan un məmə, "Pətan, netəm min u kəmotəhruwin? ?Kit təsuwamən məmə otən-iarəp rəham nalpinən?"

¹¹ Kən pətan un təmən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol, ilat kotikə."

Kən İesu tən-ipən məmə, "İo min, okol esən-iarəpən rəham nalpinən. Məto atuwın, mol namnun e nolən rat min."‡

İesu in nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən

¹² Kən İesu təmatəghat min kəm ilat, matən məmə, "İo u, io Nəhag-əhagən rəha netəmim u e nətueintən.§ Etəmim itəm tatətəu-pa io, okol in təsaliwəkən e napinəpən nian kit ne, məto in otos nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhan."*

¹³ Kən Farisi min kəmotən-ipən kəm in motəmə, "İk nəkatən-iarəp ik nulan, məto suah kit təsolən rəham nəfigəmən, kən tol nəhlan, rəham nəghatən okol təsətulan!"†

¹⁴ Kən İesu tən-ipən məmə, "Əwəh, nıpahrienən məmə io atip əm iatən-iarəp io. Məto rəhak nəghatən in tatətul əh, məto-inun, io ekıtun ikin iatısı-pən ikin, kən mitun min ikin iatuwin min ikin,‡ məto itəmat nəkotəruru ikin iatuwin ikin, kən motəruru ikin iatısı-pən ikin. ¹⁵ İtəmat u, nakotakil nolən rəha etəmim e nətəligən rəha etəmim əm. Məto io esakilən nolən rəha etəmim nəhlan. ¹⁶ Məto okəmə io, iakakil nolən rəha netəmim, oekol e nolən itəm tətuatip, məto-inu sənəmə ekakil e nətəligən əm rəhak, məto itımlau Tata Uhgın itəm təməhl-ıpa io, rəhatımlau nakilən in kitiah əm. ¹⁷ E Lou rəhatəmat, kəməte məmə, okəmə etəmim kəiu, kətioal nəfigəmən o nəghatən kit,

* **8:5:** E Lou rəha Moses pətan ne iərman ilau kərən okəkəike kahtimnu ilau (Lev 20:10;

Dut 22:22-24). † **8:7:** Dut 17:7; Rom 2:1,22 ‡ **8:11:** Jon 3:17; 5:14 § **8:12:**

Esik 1:26-28; Jon 1:4-5; Hip 1:3 * **8:12:** Sam 27:1; 44:3; 119:105; Prov 6:23; Aes 49:6; 60:19-20; Mat 5:14; Nol əpən 21:23-24 † **8:13:** Jon 5:31 ‡ **8:14:** Jon 13:3;

kən nəghatən u, in otatətul. § 18 Kən roiu əh, io iatən-iarəp io, məto rəhak Tata itəm in təmahl-ipa io iakuwa, in mīn tatol nəfigəmən ron io.”*

19 Kən tol nəhlan, ilat kīnotətapəh ron məmə, “?Məto rəham Tata in hiə?”

Kən in təmə, “Itəmat nəkotəruru io, kən itəmat nəkotəruru mīn rəhak Tata. Okəmə itəmat nəkotitun io un, kən nəkotitun mīn rəhak Tata.”†

20 Iesu təməən nəghatən u, nian in təməgətun netəmim əpəh e ikin kit itəm katələhəu-pən məni ikin e Nīmə Rəha Uhgīn. Məto suah kit təməsuwīnən maskəlīm in, məto-inun təsolən əh nian rəhan.

Iesu təmisi-pən ilis

21 Kən Iesu təmatən-ipən mīn kəm ilat məmə, “Io ekagīm tənīn itəmat, kən itəmat onakoategəs-in io. Məto itəmat onəkotīmīs, kən təfagə rat u rəhatəmat‡ otatīg əh etəmat. Ikin əh iakatuwīn ikin, okol itəmat nəsotuwa mən ikin.”

22 Kən netəm Isrel, ilat kotəmə, “?Nəghatən əh Iesu tatən məmə, ikin əh in tatuwīn ikin, okol kitat kəsotu wīnən ikin, nīpətīn tatən naka? ?Okəm-naka in otohamnu atip in, o?”

23 Kən Iesu təməən-ipən kəm ilat məmə, “Imatəmat u ikin-u, məto io, io imak əh ilis ikin əh, kən emisi-pən ikin, meiuaiupa. Itəmat netəmim rəha nətueintən u. Məto io, sənəmə etəm rəha nətueintən u. § 24 Tol nəhlan, iatən-ipinə kəm itəmat məmə, itəmat onəpanotīmīs e nolən rat mīn rəhatəmat, məto-inu okəmə itəmat nəsotahatətəən lak məmə Io u inu,* kən itəmat onəkotīmīs, kən nolən rat mīn rəhatəmat okotatīg agīn-əh etəmat.”†

25 Kən ilat kəmotətapəh ron motəmə, “!Ei! ?Ik pah un?”

Kən in təməən-ipən kəm ilat məmə, “Io ekahmən əm məmə inun ematən kəm itəmat əpən, mətoarus-pa u-roiu.

26 Natīmnat tepət itəm ekitun nənən etəmat, kən mītun nakilən nolən mīn rəhatəmat ron, məto etəmim itəm təmahl-ipa io, rəhan nəghatən in nīpahrienən əm. Io iatən-iarəp əm natīmnat mīn itəm eməto ron, məmə netəmim rəha nətueintən ilat okotəto.”

27 Məto ilat kəsotitunən məmə Iesu in tatəghat-in Tata Uhgīn. 28 Tol nəhlan, in tən-ipən kəm ilat məmə, “Nian nəmotiləs-ipər rəkīs Netī Etəmim un,‡ nəpanotitun məmə Io u inu. §

§ 8:17: Dut 19:15 * 8:18: Mak 1:10-11; Jon 1:33-34 † 8:19: 1 Jon 2:23

‡ 8:21: Nian Iesu tatən “təfagə rat u,” okəm-naka in tatəghat-in təfagə rat itəm kəsotahatətəən lan (Jon 9:41). § 8:23: Jon 3:31 * 8:24: “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. † 8:24: Roiu Iesu in təsəghat-in əməən nolən rat asol itəm kəsotahatətəən lan, məto tatəghat-in nolən rat mīn rafin agīn-əh itəm netəmim əh kəmotol. ‡ 8:28: Jon 3:14; 12:32-33 § 8:28: “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26.

Kən onəpanotitun min məmə esol atipən nat kit e rəhak əm nətəligən. Iatən əm natimnat itəm Tata Uhgın təməgətun io lan.* 29 Etəm təmahl-ipa io ekuwa, in tətətig itimlau min. In təsapəsən io ekan pisin,† mətə-inu, nian rafin, iatol natimnat min itəm nikin tagien ron.”‡

30 Nian Iesu təmatən nəghatən min əh, netəmim tepət kəmotən nıpahrienən lan.

Noanol rəha Epraham

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm netəm Isrel min itəm kəmotən nıpahrienən lan məmə, “Okəmə nakotaskəlīm əskasik nəghatən min u rəhak, itəm iatən-ipinə kəm itəmat, itəmat ətuatip un, rəhak netəmim min.§ 32 Kən itəmat onəkotitun nıpahrienən, kən nıpahrienən u, otikis itəmat məmə nakəsotuwa-minən kol slef.”*

33 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Itimat u noanol min rəha Epraham,† itimat u esotol agin-əhən slef‡ min rəha suah kit. ?Təhrol nəmən nəghatən u məmə, ‘Nıpahrienən otikis itəmat, nakotapiə.’?”

34 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nıpahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat, netəmim itəm koatol nolən rat, kən nolən rat u, in tatərəməre elat, kən mətaskəlīm ilat matol ilat koatuwa rəhan slef min.§ 35 Kən slef, rəhan etəm-iasol təsegəhan-inən məmə otatig e nimə rəhan.* Mətə iərəməre tətegəhan-in məmə nətin otətətig e nimə rəhan nian rafin matuwın matuwın namnun tikə. 36 ! Tol nəhlan, okəmə Nəti Uhgın tatikis itəmat, kən tatikis agin pahrien itəmat, kən itəmat nakəsotuwa-minən kol slef! 37 Ekıtun məmə itəmat noanol min rəha Epraham, mətə noategəs-in suatip məmə onəkotohamnu io, mətə-inu nəsololkeikeən məmə onəkotətəlig-in rəhak nəghatən.† 38 Io iatən natimnat min un, itəm eməplan rəhak Tata təmol. Mətə itəmat noatol natimnat min u itəm rəhatəmat əm tata təmən kəm itəmat.” 39 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Mətə tata rəhatimat, in Epraham.”

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə itəmat noanol ətuatip min rəha Epraham, kən itəmat onəkotos rəhan nolən min, təhmen lan təmatol aupən. Mətə itəmat sənəmə noanol ətuatip rəhan.‡ 40 Io iatən-iarəp nəghatən pahrien kəm itəmat itəm iakatəto o Uhgın, mətə itəmat nakotən məmə

* 8:28: Jon 14:24 † 8:29: Jon 16:32 ‡ 8:29: Jon 4:34; 5:30; 6:38 § 8:31:

2 Jon 1:9 * 8:32: Rom 8:2; 2 Korin 3:17; Kal 5:1 † 8:33: Luk 3:8 ‡ 8:33:

slef: Əplan e tiksonari. § 8:34: Rom 6:12-23; 1 Jon 3:8-9 * 8:35: Kal 4:30

† 8:37: Jer 9:25-26; 1 Jon 3:10 ‡ 8:39: Rom 2:28-29; 9:7-9

onəkotohamnu io. ?Nikitəmat təht məmə nolən rəha Epraham tol nəhlan? ⁴¹ Itəmat nakotətəu-pən əm nolən rəha tata rəhatəmat əm.”

Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Itimat u sənəmə nisualkələh lapin. Uhgın əm in Tata rəhatimat.”

Nənəti Setan

⁴² Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə Uhgın pahrien in Tata rəhatəmat, kən itəmat onəkotolkeike io, məto-inu io emisi-pən lan, muwa ikin-u. [§] Məto in sənəmə rəhatəmat Tata. Io esuwamən ikin-u e rəhak atip əm nətəligən, emuwa məto-inu in təmahl-ipa io. ⁴³ ? Məto təhrol nakəsotitunən nīpəti nəghatən rəhak? ! Məto-inun nəsololkeike agin-əhən məmə onəkotəto rəhak nəghatən! ⁴⁴ Itəmat, rəhatəmat nolən tahmen əm e nolən rəha tata rəhatəmat, Setan. Kən nian rafin itəmat nakotolkeike nolən noan.* Nolən rəhan itəm təmatol e nətuounən,† tatol əh, in etəmim rəha nohamnuən itəm. In tatətəhau nīpahrienən, məto-inu nīpahrienən tikə lan. Nian in tateiuə, in tatol əm rəhan nolən, məto-inu in etəmim rəha neiuəən, kən in tata rəha neiuə min. ⁴⁵ Məto io iatən nīpahrienən əm kəm itəmat, kən tol nəhlan, itəmat nəsohatətəən e rəhak nəghatən. ⁴⁶ ? Təhrol? ? Itəmat kit u ikin-u titun nəgətunən məmə io emol nolən rat kit? ? Okəmə io ekatən əm nəghatən pahrien min, kən təhrol itəmat nəsohatətəən lak? ⁴⁷ Etəmim rəha Uhgın, in tatətəlig-in nəghatən rəha Uhgın, məto itəmat sənəmə netəmim rəha Uhgın. Tol nəhlan, nəsoətəlig-inən nəghatən rəha Uhgın.”

Iesu ne Epraham

⁴⁸ Kən netəm Isrel kəmotəhai Iesu motəmə, “! Nəman! ! Itimat enotəplan ətuatip ik! Ik etəm Sameria kit. !Ik, narmın rat kit tətətig lam!”

⁴⁹ Məto Iesu təmə, “Narmın rat tikə lak, məto io iatiləs-ipər nərgi rəhak Tata, kən məto itəmat, nakotərəkin nərgək. ⁵⁰ Io esalkutən o rəhak nərig asol, məto suah kit in tətəlkut ron io. Kən in otəpanakil netəmim rafin. ⁵¹ Nīpahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatol nəwiak, okol in təsimisən nian kit ne.” ‡

⁵² Kən netəm min un kotən-ipən kəm in məmə, “! Roiu enotitun məmə narmın rat kit tətətig lam! Epraham təmimis, kən ien min kəmotimis min, məto ik nakatən məmə, etəmim itəm tatol nəwiam, in okol təsimisən nian kit. ?Nəghatən naka

§ 8:42: 1 Jon 5:1 * **8:44:** 1 Jon 3:8 † **8:44:** E naoa rəha Jen 3:4, kotəplan məmə Setan təmaupən meiuə e nətuounən. In təmən-ipən kəm If, məmə, “Ik onəkol nəsimis agin-əhən.” Məto Setan təmatəghat nəhlan, məuhlin nəghatən itəm Uhgın təmə e Jen 2:17. ‡ **8:51:** Jon 11:26

u? ⁵³ ?Ik nakaprækis-in Epraham u tipitimat tinämimis rækis? ?Kæn ne ien min u kæmotimis? ?Ik nakämä ik etämim naka?”[§]
⁵⁴ Kæn Iesu tæn-ipæn mämä, “Okämä io æm iatilæs-ipær atip io, kæn rähak nisaiian in nat æpnarþin æm. Mæto rähak Tata u itæmat nakoatæn mämä in Uhgîn ræhatæmat, inun in tatilæs-ipær io matos-ipæn nisaiian kæm io. ⁵⁵ Itæmat nækotæruru in, mæto io ekitun. Okämä ekæn mämä ekæruru in, kæn in otol io mämä io etämim ræha neiuaæn, tahmen æm etæmat. Mæto io ekitun in, kæn io matol næwian. ⁵⁶ Tipitæmat u Epraham, nikin tæmagien pik mämä in otæpanæplan nian rähak otuwa. Kæn nian in tæmitun mämä rähak nian otækæike muwa, kæn nikin tæmagien tæmagien.”

⁵⁷ Kæn netäm min u kæmotæhai motæmä, “! Næman! ! Ik næsosæn æh nup fifti ne! ?Næmahrol mæplan Epraham?”^{*}

⁵⁸ Kæn Iesu tæmä, “Nipahrienæn agin u iatæn-ipinæ kæm itæmat mämä, nian Epraham tæmäsiiræn æh, mæto Io Etatig.”^{† ‡}

⁵⁹ Kæn æmun, ilat kæmotæmik kæpiel arin, motæmä okotaht Iesu lan;[§] mæto Iesu tæmæhluaig, kæn miet e Nimæ Ræha Uhgîn, minatuwin.

9

Iesu tæmol-wir niganæmti suah kit

¹ Kæn nian kit, Iesu tæmaliwæk mætan, kæn mæplan suah kit. Nian tæmaiir, mæto niganæmtin tæpis. ² Kæn netämim min ræha Iesu kæmotæn-ipæn kæm in mämä, “Iægætun, suah u tæmaiir mæto niganæmtin tæpis. ?O naka? ?O nolæn rat ræhan, o nolæn rat ræha tata ne mama ræhan?”^{*}

³ Mæto Iesu tæmä, “Niganæmti suah u tæmærat, mæto sænämä e nolæn rat ræhan, o e nolæn rat ræha tata ne mama ræhan. Mæto, niganæmti suah u tæmæpis næhlan mämä Uhgîn otægætun ræhan wæk e næmegæhæn ræhan.[†] ⁴ Nian tatian æh,[‡] kitat kotækæike kol wæk ræha Uhgîn, itæm tæmahl-ipa io ekuwa. Nian lapin otæpanuwa, kæn etämim in tæruru nolæn wæk.[§] ⁵ Nian io etatig æh e nætueintæn u, io Næhag-æhagæn ræha netämim e nætueintæn.”^{*}

⁶ Nian Iesu tæmän rækis næghatæn æh, tæmagæh nisip, kæn mol næmit ækæku lan, kæn mos næmit un, mol-pæn e niganæmti suah un. ⁷ Kæn Iesu mæn-ipæn kæm in mämä, “Onækuwin e noan

[§] 8:53: Jon 4:12 * 8:57: Epraham tæmimis minos rækis nup tu-taosan, uarisig Iesu tæpanaiir-pa. † 8:58: Nian Iesu tæmän min mämä, “Io Etatig,” tatos nærgi Uhgîn (Eks 3:14). Tol næhlan, tahmen-pæn æm mämä in tæmän mämä in Uhgîn ætuatip. ‡ 8:58: Jon 1:1; 17:5; 17:24 § 8:59: Lev 24:16 * 9:2: Luk 13:2-3 † 9:3: Jon 11:4 ‡ 9:4: Nian Iesu tatæn mämä, “Nian tatian æh,” næghatæn u tatæpsen-pæn ræhan næmegæhæn, mæto-inu in Næhag-æhagæn (ves 5). Mæto lapin tatæpsen-pæn ræhan nimisæn. § 9:4: Jon 12:35-36 * 9:5: Jon 1:4

nəhau Saeloam, kən mau niganəmtim.” (Nərgin u Sailom, nīpətin təmə, “Kəmahl-ipən”). Kən suah un təmuwin, mau niganəmtin. Nian təmitəlig-pa, məto niganəmtin tinəwir, kən tinəteh m nat.†

⁸ Kən netənim iman ikin, ne netəm min u itəm kotitun in, məmə in etənim kit nian rafin tateasiə o mənī o netənim, ilat narmilat təmiwig pik ron. Kən kinotətapəh-ətapəh olat min məmə, “!Ei! !Otəplan-tu! ?Suah u inu, nian rafin tatəpələh mateasiə o mənī o netənim?”

⁹ Kən netənim neen koatəmə, “Əwəh, in əh.”

Kən məto neen kotəmə, “Kəpə. Tahmen əm lan, məto sənəmə in.”

Məto suah un təmə, “!Io u inu!”

¹⁰ Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Niganəmtim təmahrol məwir?”

¹¹ Kən in təmə, “Suah u, nərgin u Iesu, in təmol nəmit neen kən mol-pən e niganəmtək, kən mən məmə, ‘Uwin əpəh Saeloam, mau niganəmtim.’ Kən əmun, emuwin. Nian emau niganəmtək, məto niganəmtək tinəwir, enatehm nat.”

¹² Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Məto suah un tətətig hiə?”

Kən in təmə, “Io ekəruru.”

¹³ Kən netənim kəmotiləs suah u itəm niganəmtin təməpis aupən, motuwin kəm Farisi min. ¹⁴ Nian u, itəm Iesu təmol-pən nəmit e niganəmti suah kit lan təwir, in nian rəha Sapat. ¹⁵ Kən Farisi min kəmotətapəh ron məmə, “?Nəmahrol niganəmtim təwir?” Kən suah un təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iesu təmol-pən nəmit e niganəmtək, kən ekuwin mau rəkis, kən niganəmtək təwir, iatəplan nat.” ¹⁶ Kən Farisi min neen kəmotən-ipən məmə, “Suah un təsisi-pənən o Uhgīn, məto-inun, in təsətəu-pənən Lou rəha Sapat.”

Məto Farisi min neen min kotəmə, “?Məto tahro? Suah əh sənəmə in iol təfagə rat. Iol təfagə rat təruru nolən nəmtətin kit nulan.” Kən ilat kəmotoor ilat min o nəghatən u. ¹⁷ Kən ilat kəmotətapəh min ron məmə, “?Suah əh təmol-wir niganəmtim, kən nīkim təht məmə in etənim naka?” Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “In ien kit.” ¹⁸ Məto netəm-iasol rəha netəm Isrel kəsotənən nīpahrienən lan məmə suah u aupən niganəmtin təməpis, məto roiu əh, tinətaiir. Tol nəhlan, ilat kəmotəun-in-pən rəhan tata ne mama kueia, ¹⁹ kən kəmotətapəh olau məmə, “?Təhrol? ?Nətītəmlau u suah u? ?Itəmlau onakuəntu məmə nian in təmaiir-pa, kən niganəmtin təpis? ?Okəmə nīpahrienən, kən niganəmtin təmahrol məwir?”

²⁰ Kən rəhan mama ne tata kuəmə, “Itimlau ekiatun məmə nətitimlau əh, kən itimlau ekiatun məmə təmaiir-pa, niganəmtin təpis. ²¹ Məto itimlau ekuəruru məmə, roiu əh,

kəmahrol niġanəmtin taiir. Kən itimlau ekuəruru min məmə etənim pah təmol niġanəmtin təwir. Təwir məmə itəmat nakotətapəh ron. In tinepət rəkis, in titun nənən natimnat min rafin kəm itəmat.”²² Rəhan tata ne mama, kəmuən nəhlan, məto-inu ilau katuəgin netəm-iasol min rəha Isrel, məto-inu ilat kinotələhəu rəkis nəghatən kit məmə, etənim itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, kən ilat okotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfimənən.

²³ Tol nəhlan, rəhan tata ne mama, ilau kəmuən məmə, “In tinepət rəkis, təwir məmə itəmat nakotətapəh ron, pəs in tən.”

²⁴ O nat u, ilat kəmotəun-in-pən min suah un itəm niġanəmtin təməpis aupən, məmə otuwa mətul aupən e niġanəmtilat. Kən kəmotəhai motən məmə, “Ən nipahrienən kən ləs-ipər nərgi Uhgın. Itimat ekotitun məmə suah u, in iol təfagə rat.”

²⁵ Məto suah u təmə, “Io ekəruru məmə suah u in iol təfagə rat, o kəp. Nat kitəh əm itəm io ekitun. Aupən niġanəmtək təməpis, məto roiu enataiir.”

²⁶ Kən ilat kinotətapəh min ron məmə, “?Təmahrol ik? ?Təmahrol mol-wir ik, kən niġanəmtin təwir?”

²⁷ Məto in təmə, “Enəmən-ipinə rəkis kəm itəmat, məto itəmat nəsoətəlig-inən io. ?Təhrol nakotəmə iakən min? ?Itəmat min nakotəmə rəhan u itəmat?”

²⁸ Kən ilat kəmotəhai in motən rat, motəmə, “!Ah! !Ik u rəhan etənim! !Məto itəmat u, netənim rəha Moses![†] ²⁹ Itimat ekotitun wir məmə Uhgın təmatəghat kəm Moses, məto suah un, ekotəruru məmə təmisi-pən hiə.”[§]

³⁰ Kən suah apon təmə, “!Nəman! !Narmək təmiwig pik! !Suah u in təmol-wir niġanəmtək, məto itəmat nəkotəruru ikin təmisi-pən ikin! ³¹ Kitat kotitun məmə Uhgın təsətəlig-inən netəm koatol nolən rat. !Məto etəm tatisiai-in Uhgın, kən matol nəwian, Uhgın tatətəlig-in!^{*} ³² E nətuounən nian, mətoarus-pa u-roiu, kəsətoən əh suah kit məmə təmol-wir niġanəmtin əpis kit itəm təmaiir-pa tol mihin, məto niġanəmtin tinəwir. ³³ Okəmə suah u təməsisi-pənən o Uhgın, okol təsol agin-əh nat kit. Məto tətətip əm məmə in tatisi-pən o Uhgın.”[†]

[†] **9:28:** Jon 5:45   **§ 9:29:** Netəm-iasol rəha netəm Isrel, təməwir məmə ilat okotitun məmə Iesu təmisi-pən o Uhgın, məto-inu Uhgın əm titun nol-wirən niġanəmtin əpis. Məsin min un, Naə Rəha Uhgın tatən məmə nian Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa tuwa, kən in otol-wir niġanəmtin əpis min okotəwir (Aes 29:18, 35:5, 42:7). Məto, netəm-iasol rəha netəm Isrel, niġanəmtilat təpis o natimnat min rəha Uhgın, kən kotapəs nətəu-pənən Iesu.   ***** **9:31:** Sam 66:16-20;

Prov 15:29; Aes 1:15; 59:2   **† 9:33:** Jon 3:2

³⁴ Kən ilat kəmotəhai min motəmə, “!Nəman! Ik etənim rəha nolən rat nian rafin əm, tətouun e nian nəmaiir-pa mətoarus-pa u-roiu. ?Nakahrol məmə nakəgətun itimat?” Kən ilat kəmotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən.†

Nətəligən rəha Farisi min, tahmen e etəm niganəmtin təpis

³⁵ Kən Iesu təməto nəghatən məmə kəmahl-iarəp suah u e nimə rəha nuəfiminən, kən in təmuwin məplan, kən tətəpəh ron məmə, “?Təhrol? ?Ik nəkatahatətə e Nəti Etənim?”

³⁶ Kən suah un təmə, “?Etəm-iasol, etənim un in pah? !Awil! Ən-ipa-tu kəm io, pəs io ekahatətə lan.”§

³⁷ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Roiu əh, ik ninehm rəkis in. Suah u, mə inu io, iatəghat kəm ik u-roiu.”*

³⁸ Kən suah un tən-ipən kəm Iesu məmə, “Iərəməərə, io enatahatətə lam.” Kən in təmisin-pən nulin ron, kən matəfak kəm in.†

³⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Io emuwa e nətueintən u məmə ekakil netənim motoor ilat, kən tol nəhlan, netəm niganəmtilat təməpis, okotehm nat, kən netəm min u koatehm nat, niganəmtilat otəpis.”‡

⁴⁰ Kən Farisi min neen əh-ikin, kəmotətə nəghatən lan, kən kotən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik nakatən məmə niganəmtitimat min təpis?”§

⁴¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə niganəmtitəmat təpis, oesənən məmə itəmat nəkotəkəike motos nalpənən o təfagə rat min rəhatəmat. Məto itəmat nakotəmə niganəmtitəmat təwir, nakotehm nat, kən tol nəhlan, təfagə rat min rəhatəmat tətətig əh etəmat.”*

10

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e etənim rəha nehmən sipsip

¹ Kən tən məmə, “Nipahrienən ağin u iatən kəm itəmat məmə, etənim itəm tatuwin imə e noanikulu rəha sipsip, təsuwin-pənən e ket, məto in tətaiu əm lan kən matiwigego in məmə otuwin imə e noanikulu rəha sipsip,* in iakləh ne iohamnu itəm kit.† ² Məto etənim itəm tatuwin-pən e ket, in etəm tatehm sipsip.‡ ³ Etənim itəm tatətul e ket, nian rafin in

† 9:34: Jon 9:2; Aes 66:5 § 9:36: Rom 10:14 * 9:37: Jon 4:26 † 9:38: Mat 28:9 ‡ 9:39: Aes 6:10; Mak 4:12; Luk 4:18 § 9:40: Rom 2:19 * 9:41:

Jon 15:22,24; Hip 10:28-31 * 10:1: Noanikulu rəha sipsip un, tahmen e ikin kit itəm katəhg-ipən sipsip min ikin nian rafin lapin, məmə ilat okotətig wir o kuri iarupin min ne laion min. † 10:1: Jon 10:8,10 ‡ 10:2: E ves min u 1-5, ket ne etəm tatehm sipsip, ilau kərən katuəpsen-pən Iesu, kənu iakləh min koatəpsen-pən netəm-iasol min rəha netəm Isrel. Kənu sipsip min koatəpsen-pən netənim min rəha Ughin.

taterəh e ket o suah u, kən sipsip mīn kotitun nəwian. Nian rafin in tətaun-in nərgi sipsip mīn kitiah kitiah, kən in matit ilat moatiet. ⁴ Nian in tatit rəhan mīn rafin sipsip moatiet e noanikulu, in tətaupən-in ilat, kən sipsip mīn koatuarisig-in, mətə-inu kotitun nəwian. ⁵ Mətə ilat kəsotətəu-pənən suah kit u itəm kotəruru, ilat okotəkəike kagim kapəs, mətə-inu ilat kotəruru nəwian.”

⁶ Iesu təmuəh nimaa nəghatən u, mətə ilat kotəruru nipətin məmə tatən naka.

Iesu in etəmim ətuatip rəha nehmən sipsip

⁷ Tol nəhlan, kən Iesu təmən-ipən mīn kəm ilat məmə, “Nipahrienən aɡin u iatən kəm itəmat məmə, io u, io Ket rəha sipsip mīn itəm koatuwin-pən ikin. ⁸ Netəm mīn u itəm kotaupən-in io, ilat rafin netəmim rəha nakləhən əm ne nohamnuən itəm.* Mətə sipsip mīn kol kəsotətəlig-inən ilat. ⁹ Io un, io Ket u. Etəm tatuwa-pa io ikin, məmə otuwin imə, in otos nəmegəhən. In otuwa imə, miet muwin ihluə e io, kən mos manuwihl wir itəm tamiamitə lan. ¹⁰ Mətə iakləh, in tatuwa əm o nat kitiah əm. In tatuwa məmə otakləh kən mohamnu itəm, kən mərəkin-ərəkin natimnat rafin. Mətə io, emuwa məmə iakol suatip o nosən nəmegəhən, † kən nəmegəhən u, in tərīoah wir e nəwirən rafin.

¹¹ “Io u, Etəmim rəha Nehm Wirən Sipsip Mīn. ¹² Etəm wir un, itəm tatehm wir sipsip mīn, in nīkin tagien əm məmə otos-ipən nəmegəhən rəhan o sipsip mīn.* Mətə etəmim un itəm katətou məmə in otatehm sipsip mīn, in sənəmə etəm ətuatip rəha nehmən sipsip. Sənəmə in rəhan əh sipsip mīn. Kən okəmə tarəplan kuri iarupin kit tatuwa məmə otus ilat, kən in otaiu mapəs ilat. Kən kuri iarupin u, tuwin mus sipsip mīn neen, kən məhɡatit ilat kotagim kitiah kitiah. ¹³ Etəm nəhlan, in otagim mətə-inun katətou əm in o nehmən sipsip mīn, mətə e nīkin, in təsolən nat aɡin e sipsip mīn.

¹⁴⁻¹⁵ “Io u inu, io Etəmim rəha Nehm Wirən Sipsip Mīn. Tata Uhgīn in titun io, kən io ekitun in, † kən e nolən kitiah əm, io ekitun rəhak sipsip mīn, kən rəhak sipsip mīn ilat kotitun io. Io nīkik tagien əm, məmə oekimis o nosmegəhən ilat. ¹⁶ Kənu rəhak mīn neen əpəh ikin sipsip mīn, itəm kəsotatigən e noanikulu u, mətə io ekəkəike mit mīn ilat kotuwa. Ilat mīn, okəpanotitun nətoən nəwiak. Kənu sipsip mīn u ilat rafin u,

§ 10:7: Jon 1:51; 14:6 * 10:8: Jer 12:1; Esik 34:2 † 10:9: Sam 118:20,22-24

‡ 10:10: Jon 1:4; 3:15-16; 5:40; 20:31 § 10:11: Sam 23:1; Aes 40:11; Esik 34; Maeka 5:2,4; Mat 2:6; Mak 6:34; 1 Pita 2:25; 5:2-4; Nol Əpən 7:17; Jon 15:13; 1 Jon

3:16 * 10:11: Hip 13:20 † 10:14-15: Mat 11:27

okotuwa motuəfimín əm ilat mìn motol kitiaħ. Kən etənim kitiaħ əm, in otatehm ilat. † §

17 “Rəhak Tata in tolkeike p̄ik io, məto-inu n̄ikik tagien əm məmə oekos-ipən rəhak nəmegəhən o netənim, məmə uarisig lan, io ekos mìn nəmegəhən rəhak.* 18 Etənim kit tikə məmə otos-irəkis nəmegəhən rəhak, məto io atip əm ekos-ipən rəhak nəmegəhən məto-inun io əm iakolkeike mihin. Io atip əm iatos nepətən məmə ekəhlman rəhak nəmegəhən, kən io atip əm matos mìn nepətən məmə ekaskəlīm mìn rəhak nəmegəhən. Nat u inu, itəm rəhak Tata təmən-ipa kəm io məmə ekəkəike mol mihin.”†

19 Kən netəm Isrel u, ilat kəmotoor mìn ilat mìn o nəghatən mìn u. 20 Ilat tepət kotən məmə, “!Suah u narmin rat kit tətətig lan! !Rəhn-kapə tətalməl! ?Təhrol itəmat nakoatətəlig-in?”

21 Məto neen mìn, ilat koatən məmə, “Nəghatən u, sənəmə nəghatən rəha etəm narmin rat tətətig lan. ?Nikitəmat təht məmə, narmin rat titun nol-wirən iganəmtin əpis, təwir mìn?”†

Netənim kəmoatətəhau Iesu, məto-inu in təmən məmə in Nəti Uhḡin

22 T̄inuwa e nian rəha netəm Isrel itəm koatol lafet kit lan Jerusalem. Nərgi lafet u, in lafet rəha Nol-Wirən Mìn Nimə Rəha Uhḡin. § 23 In əh e nian rəha nətəpən. Kən Iesu təmətaliwək e feranta e Nimə Rəha Uhḡin, nərgin u, Feranta Rəha Kig Solomon. 24 Kən netəm Isrel neen kəmotuwa motətul, motitelau in. Kəmotən-ipən kəm in məmə, “? Onəghan kən ik nəpanol itimat ekotitun ik? Okəmə ik Kristo pahrien itəm Uhḡin təmən məmə otahl-ipa, nakən-ipa wir kəm itimat.”*

25 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Io enəmən-ipinə rəkis kəm itəmat,† məto itəmat nəsotahatətəən lak. Nəmtətin mìn u itəm iatol e nərgi rəhak Tata, ilat koatol nəfigəmən e nəghatən rəhak, † 26 məto itəmat nəsotahatətəən lak, məto-inun itəmat sənəmə rəhak mìn sipsip mìn. § 27 Rəhak sipsip mìn ilat koatəto

† 10:16: Ves 16 u, in tatitəlig-pən e ves mìn 1-5. İkən əh, noanikulu rəha sipsip tatəgətun netəm Isrel. Iesu tətəun-in ilat məmə rəhan mìn. Sipsip mìn itəm kotətig əh e noanikulu əh, ilat u, netəm Isrel itəm kəsotahatətəən e Iesu. Sipsip mìn itəm Iesu tatən məmə ilat kəsotətigən e noanikulu u, ilat Iaihlua mìn. Nian in otaun-in ilat, kən ilat mìn okotətəlig-in nəwian, kən ilat rafin okotuwa kol kitiaħ, kən etənim kitiaħ əm, inu Iesu, in otatehm wir ilat. § 10:16: Aes 56:8; Jon 11:52; Wək 10:34,35; Rom 1:16; Efes 3:6 * 10:17: Aes 53:12 † 10:18: Mat 26:53-54;

Fil 2:8; Hip 5:8 † 10:21: Eks 4:11 § 10:22: Lafet əh koatol n̄ikilat tatuəh nian kit aupən. T̄ipilat mìn kəmotafəl wir Nimə Rəha Uhḡin, təpia, kən məwir, masim. Lafet əh, in katən mìn məmə lafet rəha Laet Mìn, məto-inu netənim kəmotasiəpən e lait mìn tepət e rəhalat latuənu mìn. * 10:24: Luk 22:67-71 † 10:25: Jon 8:58 † 10:25: Jon 5:36; 14:11 § 10:26: Jon 6:44

nəwiak kən motitun. Io ekıtun wır ilat, kən ilat koatuarisig-in io. ²⁸ Kən io iatos-ipən nəmegəhən lilin u namnun tikə kəm ilat, ilat okol kəsotisimısən nıan kit ne. Kən etəmim kit ne okol təsiuw rəkisən ilat e nelmək.* ²⁹ Rəhak Tata itəm təmos-ıpa ilat kəm io, in təsanən taprəkis-in natımnat rafın. Tol nəhlan, kən suah kit okol təsiuw rəkisən ilat e nelmın.† ³⁰ Itımlau rəhak Tata, itımlau kitiəh əm.”‡

³¹ Kən netəm Isrel kəmotəmik mın kəpiel apın, məmə okotaht in lan. ³² Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Io enamol rəkis nəmtətin wır mın tepət e nıganəmtitəmat. Nəmtətin mın əh ilat əh, rəhak Tata təmos-ıpa məmə io ekol. ?Məto nəmtətin əhrol un itəmat nakotəmə onəkotaht io ron e kəpiel apın?”

³³ Kən ilat kotəmə, “Itımat esotənən məmə ekotaht ik e kəpiel apın o nat pıspıs wır mın u ik natol. Itımat ekotəmə ekotaht ik məto-inu nakatən rat Uhgın. Ik etəmim əm, məto ik nakatən məmə ik Uhgın.”

³⁴ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Kəməte-pən aupən, e rəhatəmat ətuatıp Lou, məmə Uhgın təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat uhgın mın.’§ ³⁵ Kən kitat kotitun məmə Naoa Rəha Uhgın, okol təsəuhlinən. Uhgın təmos-ipən nəghatən rəhan kəm netəmim neen. ? Tol nəhlan, okəmə Uhgın təmatəghat-in netəm mın u, kən mən ilat məmə uhgın mın, ³⁶ kən nakotəhrol motəhai io moatən məmə io iatən rat Uhgın məto-inu iatən məmə io Nəti Uhgın? Io u inu, itəm Tata Uhgın in təmələhəu-pən io məmə rəhan pısın əm, kən mol əpen-əpenə lak, məmə otahl-ıpa io ekuwa e nətueintən. ³⁷ Okəmə esolən nəmtətin mın itəm rəhak Tata tatol, kən sotahatətən lak. ³⁸ Məto okəmə iatol nəmtətin mın u rəhak Tata tatol, kən nat əpnapın məmə itəmat nəsotahatətən e rəhak nəghatən mın, məto təwır məmə onəkotahatətə e nəmtətin mın rəhak. Kən tol nəhlan, itəmat onəpanotitun wır agın məmə Tata Uhgın tətətig lak, kən iakətətig e Tata Uhgın.”* ³⁹ Tol nəhlan, o nəghatən mın u, ilat kəmotolkeike mın məmə okotaskəlım in, məto in təmıet elat, magın.

⁴⁰ In təmeguəfımın-pən mın e nəwtain nəhau Jotan, muwın əpəh, aupən, Jon təmol baptais e netəmim ikın. Kən mətatig ikın əh. ⁴¹ Kən netəmim tepət kəmotuwa ron, kən moatən məmə, “Jon təməsolən nəmtətin kit ne. Məto nəghatən mın

* **10:28:** Jon 6:39; Rom 8:35-39 † **10:29:** Jon 17:2,6,24 ‡ **10:30:** Dut 6:4; Jon 17:21-23 § **10:34:** E Sam 82:1-2, Uhgın təmuəh nımaa nəghatən kit məmə, netəm-iasol mın rəha netəmim rəhan, ilat kotahmən e uhgın mın, meto inu in təmıtəpun ilat məmə ilat okoatətul o Uhgın, kən motakil rəhan netəmim mın. Kəmotakil netəmim mihın, kən tol nəhlan, kən tən elat məmə, “uhgın mın.” Məto kasi, məmə ilat kəmosotakilən e suatıp ətuatıp, kən Uhgın otərəkın ilat. Inu e ves u Jon 10:34, Iesu in tatos e nəghatən u kəməte aupən e Sam, kən tatəghat kəm netəm-iasol mın roiu. * **10:38:** Jon 14:10,11,20; 17:21

itəm in təmatən e suah u, ilat rafin nīpahrienən əm.”† 42 Kən ikin əh, netəmim tepət kəmotahatətə e Iesu.

11

Lasaros təmimis

1 Etəm Petani kit, nərgin u Lasaros, tatimis. Petani, in latuənu kit, ima Meri ne pian Mata.* 2 Meri u, inu, uarisig otəpənu nelki İərəməyə rəhatat e senta, kən mafəl e noanun, təmiəg.† Kən pətan u, rəhan u kaka Lasaros u tatimis. 3 Tol nəhlan, wini Lasaros mil kuahl-ipən nəghatən o Iesu məmə, “Etəm-iasol, ik kit u itəm nakolkeike pik,‡ in tatimis.”

4 Nian Iesu təməto nəghatən u, kən in təmə, “Lasaros tatimis, məto rəhan nīmīsən əh, okol təsolən in tīmīs agin-əh. Nīmīsən əh rəhan otol məmə netəmim okotiləs-ipər motənwiwi Uhgın ron. Kən nīmīsən əh otol məmə netəmim okotiləs-ipər motənwiwi Nəti Uhgın ron.”

5 Iesu tolkeike pik Mata ne pian, ne rəhalau kaka Lasaros. 6 Tol nulan, nian tatəto pap məmə Lasaros tatimis, in təmatig min mos nian kəiu əpəh ikin tətətig ikin.§ 7 Kən uarisig, tən-ipən kəm rəhan netəmim min məmə, “Pəs kotitəlig-pən min Jutia.”

8 Məto rəhan netəmim min kotən-ipən kəm in məmə, “İəgətun, roiu əm huə, netəm-iasol rəha Jutia kəmotəmə okotəhtimnu ik e kəpiel apin. ?Məto ik nakən məmə onakitəlig-pən min ikin əh?”

9 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “İtəmat nəkotitun məmə tuelef aua e nərauiəgən. Okəmə etəmim tətəliwək e nərauiəgən, okol təsorinən nelkin e kəpiel kit, məto-inu tətəplan nat e nəhag-əhəgən rəha nətueintən.* 10 Məto okəmə in tətəliwək lapin, in titun norinən nelkin e kəpiel kit, məto-inu rəhan nəhag-əhəgən tikə.” 11 Iesu tinən rəkis nəghatən əh, kən in mən-ipən kəm ilat məmə, “Kitat kit u Lasaros, in tətəpil. Məto io oekuwin əh-ikin məhgaiir lan.”†

12 Kən rəhan min netəmim kotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmə in tətəpil, kən rəhan nīmīsən otikə. !In otəto təwir min!” 13 E nəghatən u rəha Iesu, nīpətin u məmə Lasaros tīmīs rəkis. Məto ilat nīkilat təht məmə Lasaros in tətəpil əm. 14 Kən Iesu təmən-ipən wir məmə, “Lasaros

† 10:41: Jon 1:26-27,30,34 * 11:1: Luk 10:38-42 † 11:2: Jon 12:3 ‡ 11:3:

Jon 11: 5,36 § 11:6: Iesu in tolkeike Meri ne Mata ne Lasaros, tol nəhlan in tətəsağin minu lan məmə Lasaros otimis paupən, məto-inun in otol nahatətən rəhalal təkəsik min nian in otol Lasaros tinəmegəh min e nīmīsən. Əplan-tu ves 14-15. * 11:9: Jon 8:12; 9:5 † 11:11: Nīmīsən rəha netəm kotahatətə e Iesu in tahmen əm məmə kəmotəpil əlu-əlu əm məto-inu ilat kəmotos nəmegəhən lilin. Jon 3:16; 5:24; 10:28; 11:25-26; 1 Tes 4:13-18

tinimis rækis. ¹⁵ Nian nîkik tatuəh itəmat, nîkik tagien məmə eməsətiğən itimlau min, mətə-inu nat u, otasitu etəmat məmə onəkotahatətə lak. Mətə təwîr məmə pəs kotuwîn motehm in.”

¹⁶ Kən Tomas u, kətaun-in məmə Mil Mil, in tən-ipən kəm netəmim neen mîn rəha Iesu məmə, “Təwîr, pəs kitat rafin kotuwîn, məmə kitat rafin okotimis əm kitat min.”

*Iesu in nəkəti naiir-pa
mîn e nîmisən*

¹⁷ Nian Iesu təmiet-arəpən Petani, kən təmətə məmə kəmitənim Lasaros, tinos nian kuwit rækis. ¹⁸ Latuənu u Petani, in iuəhkîr əm o Jerusalem, okəmə naka suatîp lan tahmen e kilomita kisil, ¹⁹ kən netəm Isrel tepət kəmotuwa məmə okotehm Mata ne Meri motiləs-ipər nətəliğən rəhalau mətə-inun katuətə tərət o rəhalau kaka təmimis.

²⁰ Kən nian Mata təmətə məmə Iesu tatuwa, in təmətul muwîn məmə otəplan. Mətə Meri, in təmatəpələh əm imə.†

²¹ Kən Mata təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmətətiğ ikin-u, okol rəhak kaka təməsîmisən. ²² Mətə io enitun əh məmə nat naka onəkətapəh-in kəm Uhgîn, kən Uhgîn otəpanos-ipînə kəm ik.”

²³ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Rəham kaka otəpanəmegəh mîn.”

²⁴ Mata təmə, “Io ekitun məmə Lasaros otəpanəmegəh mîn e Namnun Nian, itəm netəmim rafin kəmotimis okotaiir-pa mîn.”§

²⁵ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u, io Nəkəti Naiir-pa Mînan e Nîmisən, kən io mîn, io Nəkəti Nəmegəhən. Etəmim itəm in otahatətə lak, nat əpnapîn məmə in təmimis, mətə in otəmegəh mîn. ²⁶ Kən etəmim itəm tatəmegəh kən mətahatətə lak,* in okol təsîmis agîn-əhən nian kit ne.† ?Nəkatahatətə e nəghatən u rəhak?”

²⁷ Mata tən-ipən kəm in məmə, “Əwəh, Iərəmərə. Io enatahatətə lam, məmə ik Kristo itəm Uhgîn təmən məmə otahl-ipa. Ik Nəti Uhgîn. Ik u inun, aupən netəmim kəmoatən məmə ik onəpanuwa e nətueintən.”

Iesu təmasək

²⁸ Nian Mata tinən rækis nəghatən u, kən muwîn məmə otən-ipən kəm pian Meri tuwa. Təmuwîn kən masiwən-in-pən e matəliğîn məmə, “Iəgətun‡ tinuwa rækis. Tolkeike məmə otəplan ik.” ²⁹ Kən nian Meri təmətə nəghatən u, təmətul uəhai əm, matuwîn məmə otəplan Iesu. ³⁰ Iesu in təsuwamən əh latuənu, in tatətul əh-ikin Mata təmuwîn ikin mehm. ³¹ Kən

† 11:20: Luk 10:38-42 § 11:24: Dan 12:2; Jon 5:28,29; 6:39,40; Wək 24:15

* 11:26: Jon 3:15 † 11:26: Mat 25:46 ‡ 11:28: Jon 13:13

nian netəm Isrel min u itəm kəmoatəpələh imə ilat Meri, moatıləs-ipər rəhan nətəligən, kəmotəplan in təmətul uəhai əm matuwın ihluə, kən ilat kotuarisig-in. Nikilat təht məmə tatuwin e suwit, otasək.

³² Meri təmiet-arəpən u ikin Iesu tatətul ikin, kən nian təməplan Iesu, in təmisin nulin mən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmətətig ikin-u, kən okol rəhak kaka təsimisən.”

³³ Nian Iesu təməplan məmə pətan u ne netəmim min un ilat min koatasək, in təməto tərət pik, nikin tifim. ³⁴ Kən in təmətapəh olat məmə, “?Nəmotitənim hiə?”

Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, wa-tu məplan.”

³⁵ Iesu, nahwi nəmtin təmaiəh. § ³⁶ Kən netəm Isrel min u, ilat kotəmə, “Ei, netəmim. !In təmolkeike pik agin-əh suah u taprəkis!”

³⁷ Məto ilat neen min koatən məmə, “Suah əh in əh aupən, təmol-wir iganəmtin əpis. ?Kən təhrol məsən-iəhauən Lasaros məmə təsimisən?”

Iesu təmosmegəh min Lasaros

³⁸ Kən Iesu təməto min tərət pik, kən in təmuwin əpəh e suwit. Ilat kəmotitənim Lasaros əpəh e nīpəg kəpiel kit, kən motıləs-ipən min kəpiel kit min motahtosig-in-pən nīpəg kəpiel lan. ³⁹ Kən Iesu tən-ipən məmə, “Otahwin rəkis-tu kəpiel.”

Kən Mata u, wini Lasaros, tən-ipən kəm Iesu məmə, “Etəm-iasol, in tinəpien rəkis. Kəmitənim tinos nian kuwit rəkis.”

⁴⁰ Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik ninaluin məmə emən-ipinə rəkis kəm ik məmə okəmə nakahatətə lak kən onəkəplan nəsanənən asol ne nepətən əhag-əhag rəha Uhgın?” ⁴¹ Tol nəhlan, ilat kəmotahwin rəkis kəpiel. Kən Iesu təmuag-pər kən məmə, “Tata, io iatən tagkiu kəm ik məto-inu nəməto rəkis rəhak nəghatən. ⁴² Kən ekıtun məmə e nian rafın, natəto io. Məto iatən nəghatən u, o netəm min u, itəm koatətul titəlau-in io, məmə ilat okotahatətə məmə ik nəməhl-ipa io.”*

⁴³ Kən əmun, nian Iesu tinən rəkis nəghatən u, in təmaun əfəməh məmə, “!Lasaros, ətul miet!” ⁴⁴ Kən Lasaros təmətul miet, matəmik mətmətig əm nīməhan min u itəm kəməlis ətain nelmin ne nelkin ne niganəmtin ne lan. Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Otıkis rəkis nīməhan min əh, pəs in taliwək.”

Netəm-iasol min rəha Isrel kəmotegəs-in suatip məmə okotoh Iesu
(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2;
Luk 22:1-2)

⁴⁵ Netəm Isrel itəm kəmotuwa o Meri kən motehm natimnat min u itəm Iesu təmol, ilat tepət kəmotahatətə lan. ⁴⁶ Məto ilat min neen kəmotuwın o Farisi min, kən motən-iarəp kəm ilat rafin natimnat min itəm Iesu təmol. ⁴⁷ Kən o nat u, Farisi min u ne pris asol min ilat kəmotaskəlīm nuəfiminən asol kit rəhalat, kən ilat kəmotən kəm ilat min məmə, “?Okotəhrol nulan? Suah əh tınatol nəmtətin tepət. ⁴⁸ Okəmə okotapəs əm, tatol nəhlan, kən netəmim rafin okotahatətə lan, kən netəm Rom ilat okotuwa motərəkin Nimə Rəha Uhgın ne kantri rəhatat kən motos-irəkis ilau e nelmitat.”

⁴⁹ Kən ilat kit u, nərgin u Kaeafas, in pris asol agin e nup əh. Tol nulan, in təmən məmə, “Itəmat nəkotəruru agin-əh nat u. ⁵⁰ ?Təhrol itəmat nəsititunən? ?Itəmat nəsititunən məmə təwir məsin otəmat məmə etəmim kitiəh əm otimis o netəmim, taprəkis-in məmə kantri apiəpiə otimis?”†

⁵¹ Nian in tınən nəghatən u, in təməsən atipən e nətəligən əm rəhan. In pris asol agin e nup əh, kən in təmaupən mən-iarəp nəghatən itəm Uhgın təmos-ipən kəm in. Kən in təmən məmə Iesu in otimis o nosmegəhən netəm Isrel.‡

⁵² Kən məto rəhan nımısən, sənəmə o nosmegəhən netəm Isrel əm, məto o nosmægəh minən nenəti Uhgın min itəm kotan atit e nətueintən, kən mol ilat kotuwa motol kitiəh əm. § ⁵³ Tol nəhlan, e nian əh, ilat kəmotegəhan-in məmə okotəkəike kegəs-in suatip kit o nohamnuən Iesu. ⁵⁴ Kən o nat u, Iesu təsalivək-arəp minən ikin min e Jutia, in təmagim ikin-u, muwın əpəh e taon kit, nərgin u Efraim. Taon u, in iuəhkir əm o ikin taruən-aruən ikin. Kən in mətatig ikin əh, ilat rəhan min netəmim.

Netəmim kəmoatol apen-əpenə o nolən lafet rəha Nuhagego-inən

⁵⁵ Tınatuwa iuəhkir o nian rəha lafet kit rəha netəm Isrel, nərgin u, lafet rəha Nuhagego-inən.* Kən netəmim tepət kinoatiet ikin pisin pisin min minoatuwa Jerusalem məmə okotol natimnat min məmə ilat okotaruetuəh† e niganəmti Uhgın, paupən un, məpanotuwın e lafet əh. ⁵⁶ Kən netəm min əh kinoategəs-in Iesu. Kən nian kəmotuəfimin e Nimə Rəha Uhgın, kinoatətapəh-ətapəh olat min məmə, “?Kəruru mə Iesu otuwa e lafet u, o kəp?”

† **11:50:** Jon 18:14 † **11:51:** Kaiəfəs tolkeike məmə okohamnu Iesu məto-inu təsolkeikeən məmə netəm Rom okotərəkin kantri rəha netəm Isrel. Məto, in təmatən aupən nat kit itəm otuwa mol nıpahrienən lan, məto in təruru nat əh in tatən. Rəhan nəghatən, nıpətin tatəgəton məmə Iesu otəkəike mımıs məmə Uhgın otəsolan nalpinən kəm rəhan netəmim o rəhalat təfagə rat min. § **11:52:** Aes 49:6; Jon 10:16 * **11:55:** Eks 12:13,23,27 † **11:55:** Okotaruetuəh, nıpətin un, məmə ilat okotafəl wir ilat min, məto-inu ilat kotitun məmə ilat kotamkimik e niganəmti Uhgın.

⁵⁷ Mæto e nian əh, pris asol min ne Farisi min kəmotələhəu nəghatən kit, məmə okəmə etəmim kit titun ikin Iesu tətətig ikin, in otəkəike muwa mən-iarəpən kəm ilat, pəs mopael min kotuwın motaskəlīm.

12

Meri təmau nelki Iesu e senta
(*Mat 26:6-13; Mak 14:3-9*)

¹ Nian sikis əh-ikin tətətig əh kəpənan e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, kən Iesu tinitəlig-pa min Petani, imə Lasaros ikin. Suah u inu, Iesu in təmol in təmegəh min. ² Kən netəmim ikin-u, kəmotol nagwənən kit rəha Iesu. Kən Mata in tos nagwənən, muwa.* Kən Lasaros min əh-ikin e nagwənən əh, ilat Iesu ne, koatəməhl-pən, moatagwən.† ³ Kən Meri təmos senta kit tatər e nuwigi nat, muwa. Senta u, kəmol e noki nato.‡ Senta əh, nəmiəwın təwir, kən nəmtin tiəkis. Kən in təmau nelki Iesu e senta u, kən mafəl e noanun. Nəmiəwi senta u, təmirəfin nipəgnoa nimə.§ ⁴ Mæto etəmim kit rəha Iesu, nərgin u Jutas Iskariot, suah un uarisig otəpanegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimır min, in təməhai ron. In təmən məmə,⁵ “?Ik nəkəruru nol-salim-in senta u, mos məni lan, kən mos-ipən kəm ian-rat min? Senta u, in tahmen e tri-hanrit tenarius.* ⁶ In təmən nəhlan, mæto sənəmə in tatol nat agin e ian-rat min, mæto in təmən əm, mæto-inu in iakləh. In tatos kətim rəha məni rəhalat, kən nian neen, in tətəkləh-in.

⁷ Mæto Iesu təmə, “Əpəs-tu pətan u. Sərəkinən rəhan nətəligən. In təmatələhəu wir senta u, məmə otau nipətik, o nian əh itəm okitənim io lan. ⁸ Ian rat min, nian rafin itəmat min ilat nəkotətig.† Mæto io, okol esatigən nian rafin kitat min itəmat.”

Pris asol min kəmotegəs-in min suatip o nohamnuən Lasaros

⁹ Kən nian nimanin netəm Jutia kəmotəto məmə Iesu tətətig latuənu Petani, kən ilat kinoatuwa ikin. Kəsotuwa əmən məmə okotehm Iesu, mæto ilat kotuwa min məmə okotəplan-tu Lasaros u təmimis, kən Iesu tol min təmegəh.‡ ¹⁰ Kən əmun, pris asol min, kəmotegəhan-in min məmə okəkəike kohamnu min Lasaros,¹¹ mæto-inun nian netəm Isrel tepət kəmotəplan Lasaros təməmegəh min, kən ilat kəmotahatətə e Iesu, kən minotapəs rəhalat netəm-iasol min.

* **12:2:** Luk 10:38-42 † **12:2:** Nipahrienən məmə ilat kəsotəpələhən motagwən. Mæto e nolən rəhalat e nian əh, ilat kotapil motisin-pən nuwələmilat e tepil, kətagwən. ‡ **12:3:** Nato in nat kit nəmiəwın tatəpien wir, tahmen e nigpis. § **12:3:** Mak 14:3 * **12:5:** Roiu, tri-hanrit tenarius tahmen e tri-hanrit-taosan watu.” † **12:8:** Dut 15:11 ‡ **12:9:** Jon 11:43,44

*Iesu tǎmuwa Jerusalem matol ǎp in mǎmǎ in kig
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)*

¹² Kǎmǎn lawigin, nimanin netǎmim itǎm kǎmoatuwa Jerusalem mǎmǎ okotol lafet rǎha Nuhagego-inǎn, kǎmotǎto mǎmǎ Iesu tǎtaliwǎk minatuwa e taon. ¹³ Kǎn tol nǎhlan, ilat kǎmotiet e taon u, moatǎmik nat kit tahmen e nimali nǎmil§ moatuwin mǎ okotǎplan Iesu. Kǎn moatagǎt ǎfǎmǎh moatǎn mǎmǎ,

“!Hosana!”*

!ǎrǎmǎrǎ Uhgǎn tǎtatig ilau suah u itǎm tatuwa e nǎrgǎn!

!ǎrǎmǎrǎ Uhgǎn tǎtatig ilau Kig u rǎha netǎm Isrel!”†

¹⁴ Kǎn Iesu tǎmǎplan nǎti togki kit, kǎn tasuǎ lan maliwǎk matuwin. Natimnat min u, Naoa Rǎha Uhgǎn tinǎmǎn rǎkis mǎmǎ,

¹⁵ “Netǎm Saeon,‡ itǎmat sotǎginǎn.

!Otǎplan-tu! !Kig rǎhatǎmat tatuwa,

in titasuǎ e nǎti togki maliwǎk matuwa!”§

¹⁶ E nian ǎh, netǎmim rǎha Iesu ilat kotǎruru nipǎti nat u. Mǎto uarisig, nian Iesu tinǎmegǎh min e nimisǎn, kǎn Uhgǎn tinol ǎp rǎkis nepǎtǎn rǎha Iesu, kǎn nikilat tǎpanǎht mǎmǎ aupǎn, kǎmǎte rǎkis nǎghatǎn lan e Naoa Rǎha Uhgǎn, kǎnu netǎmim kinotol nǎghatǎn min ǎh tinuwa minol nipahrienǎn lan.

¹⁷ E nian Iesu tǎmaun-in Lasaros, kǎn Lasaros tiet e nipǎg kǎpiel mǎmegǎh min, nimanin netǎmim tepǎt kǎmotatig ilat ǎh-ikin. Kǎn ilat ǎh kǎmotǎtul-arǎp minotǎn-iarǎp natimnat min u in tǎmol. ¹⁸ Tol nǎhlan, netǎmim tepǎt kǎmotuwa mǎmǎ okotǎplan Iesu, mǎto-inu koatǎto mǎmǎ in tǎmol nǎmtǎtin ǎh. ¹⁹ Kǎn Farisi min kinoatǎn-ǎn kǎm ilat min mǎmǎ, “!Otǎplan-tu, okol kitat kǎsotol agǎn-ǎhǎn nat kit. Roiu ǎh, netǎmim rafin e nǎtuounǎn kinoatuarisig-in!”

Netǎm Kris neen kǎmotolkeike mǎmǎ okotǎplan Iesu

²⁰ Kǎn nian netǎmim kǎmotuwin Jerusalem mǎmǎ okotǎfak e nian rǎha lafet u, kǎn netǎm Kris neen min ǎh-ikin ilat min, kǎmoatǎfak. ²¹ Netǎm Kris min u kǎmotuwa motehm Filip. Filip in etǎm Petsaeta ǎpǎh Kalili. Kǎn ilat kǎmotǎn-ipǎn kǎm in mǎmǎ, “Etǎm-iasol, iakotolkeike mǎmǎ ekotǎplan

§ 12:13: Nimali nǎmil u in nǎmtǎtin rǎha nǎptǎn rǎhalat ne nol winǎn e tikimir min rǎha netǎm Isrel. Okǎm-naka ilat kǎmoturin-urin nimali nǎmil mǎto-inu nikilat tataht mǎmǎ Iesu in Kristo, kǎn in tinuwa mǎmǎ otǎmki-rǎkis ilat e nǎrǎmǎrǎn rǎha netǎm Rom. * 12:13: Nǎghatǎn u, “Hosana,” nipǎtin ǎtuatip in “Asitu, Uhgǎn, osmegǎh itimat,” mǎto e nian rǎha Iesu, nǎghatǎn u, ilat kǎmotǎuhlin ǎm nipǎtin mǎmǎ, “!ǎnwiwi Uhgǎn!” Ves u ilat koatǎn, in tǎmisip-pǎn e Sam 118:25-26.

† 12:13: Jon 1:49 ‡ 12:15: Jerusalem u, kǎmotǎun-in min mǎmǎ Saeon, mǎto-inun nǎrgǎn ǎh rǎha nitot kit itǎm kǎmilǎkin-pǎr taon lan. Saeon u, in nǎrgǎn Jerusalem kit min. § 12:15: Sek 9:9

Iesu.” ²² Kæn Filip tətul muwīn mæn-ipæn kəm Antru, kæn ilau kāmian muæn-ipæn kəm Iesu.

²³ Kæn Iesu tāmæn-ipæn kəm ilat māmā, “Roiu əh, Nəti Etəmim, rəhan nian tīnuwa rəkis, māmā Uhgīn otol əp rəhan nepətən əhag-əhag. ²⁴ Nīpahrienən agīn u iatən kəm itəmat māmā, etəmim otəkəike mītənim nīkuti nat e nīsīp kæn otīmīs. Okāmā tāsīmīsən, kæn okol təsəwīəən kæn māsəoəən. Məto okāmā otīmīs, kæn otoe-in noan tepət, tepət.* ²⁵ Etəm nīkin tatəht pīk rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otəmkarəpən-in. Məto etəmim itəm nīkin təsəht pīkən nəhlan rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otaskəlīm wīr nəmegəhən rəhan o nəmegəhən līlīn.† ²⁶ Etəm tolkeike māmā otol wək rəhak, in otəkəike muarisīg-in io,‡ kæn okāmā ikin pəhrūən io ekatīg ikin, kæn in mīn, in otatīg ikin-u.§ Kæn etəm tatol wək rəhak, Tata Uhgīn otīsīai-in.”

Iesu tāməghat-in nīmīsən rəhan

²⁷ Kæn Iesu tāmæn-ipæn kəm ilat māmā, “Roiu əh, nīkik tītəhmə pīk.* ?Oekahrol min-nulan? Okol esənən māmā, ‘Tata, ohrəkis nahməən itəm tatuwa ron io.’ Natīmnat u inu, io emuwa ron. ²⁸ Tata, ik os-ipər atīp nərgəm.”

Kæn əmun, roiu agīn-əh, ilat kəmotətəto nəwīan kit tāmīsī-pən e neai tatən māmā, “Io enīləs-ipər rəkis nərgək, kæn roiu əh, oekīləs-ipər mīn.”

²⁹ Kæn netəmim itəm kəmotətul iuəhkīr ron kəmotətəto nəwīan əh, kæn ilat neen kotəmā, “!Netəmim! ?Naka u? ? Kaluəluə kit, o?” Məto neen kotəmā, “Nagelo kit əh tatəghat kəm in.”

³⁰ Məto Iesu tən-ipæn kəm ilat māmā, “Nəwīan u, tāməsuwamən māmā io ekəto. Məto təmuwa māmā itəmat onəkotətəto.† ³¹ Roiu əh tīnol nian itəm Uhgīn otakīl nolən rəha netəmim e nətueintən. Roiu əh, in otoh-īəhau nəsanənən rəha Setan,‡ iərəmərə rəha nətueintən u.§ ³² Nian katīləs-ipər io ilīs,* kæn io oekiuw-pa netəmim rafīn kotuwa ron io.”† ³³ E nəghatən u, in tīnuhapīk e nīmīsən rəhan.‡

* **12:24:** 1 Korin 15:36 † **12:25:** Mat 10:39; 16:25; Mak 8:34-38; Luk 14:26; 17:33; 2 Korin 5:14-15 ‡ **12:26:** Mat 10:38; Luk 14:27 § **12:26:** Jon 14:3; 17:24

* **12:27:** Mat 26:38,39; Jon 11:33,38; 13:21 † **12:30:** Eks 19:9; Jon 11:42 ‡ **12:31:** Nat əpnapīn māmā nīmīsən rəha Iesu tāmōl māmā okām-naka

Setan tāmōl wīn, məto nīpahrienən māmā in təsōl wīnən. Əplan-tu Luk 10:18; Hip 2:14-15; 1 Jon 4:4; Nol Əpən 12:8-9. § **12:31:** Mat 4:8-9; Jon 14:30; 16:11; 2 Korin 4:4; Efes 2:2, 6:12

* **12:32:** E naoa rəha Jon, tatəghat-in nəghatən u “katīləs-ipər io ilīs” nian tepət. Kæn in nīpətīn kəiu. Nian tatən “katīləs-ipər io ilīs,” nīpətīn kit in tatəghat-in nīmīsən rəha Iesu e nīg kəməluau. Kæn nīpətīn kit mīn, e nīg kəməluau

əh, in tatəgətun nəwīrən asōl ne nepətən asōl rəha Iesu. † **12:32:** Jon 3:14; 6:44; 8:28 ‡ **12:33:** Fil 2:8-9; 1 Tim 3:16; Hip 1:3

³⁴ Kæn netämim kæmotæn-ipæn kæn in motæn mämæ, “Itimat enotæto rækis e Lou ræhatat, mämæ nian Kristo itäm Uhgîn tämæn mämæ otahl-ipa tuwa, in otætätig lilin æm, matuwîn namnun tikæ. § ?Tæhrol ik nakatæn mämæ netämim okotækæike motilæ-ipær Næti Etämim? ?Mæto Næti Etämim u, in pah?”

³⁵ Kæn Iesu tämæn-ipæn kæn ilat mämæ, “Næhag-æhagæn u, tætätig otæmat o nian tækæku æm. Kæn nian næhag-æhagæn u tætätig otæmat, itæmat nækotækæike motaliwæk lan. Okämæ kæpæ, kæn napinæpæn otiræfin itæmat. Kæn etämim itäm tætalIWæk e napinæpæn, in tæruru ikin in tatuwîn ikin. ³⁶ Nian næhag-æhagæn u tætätig æh otæmat, itæmat nækotækæike motahatætæ e næhag-æhagæn u mämæ itæmat nakotuwa nenæti næhag-æhagæn.”*

Netäm Isrel ilat kæmæsotahatætæn e Iesu

Nian Iesu tämæn rækis næghatæn u kæn ilat, kæn magim mapæs ilat muwîn matæhluaig. ³⁷ Nat æpnæpin mämæ in tinol rækis næmtætîn tepæt e niganæmti netäm Isrel, mæto ilat kæsotahatætæn lan. ³⁸ Ien ræha Uhgîn u Aesea, tæmaupæn matæghat-in ræhalat nolæn. Kæn nat u tæmuwa mämæ otol næghatæn ræhan tuwa mol nîpahrienæn lan. In tämæn mämæ, “?Iæræmæ, pah otahatætæ e næghatæn ræhatimat? ?Ekoatæn-iaræp, kæn pah otahatætæ lan? ?Kæn Iæræmæ otol æp kæn pah nahgin itäm tæsanæn pik o nosmegæhæn?”†

³⁹ Kænu ilat kotæruru nahatætæn lan mæto-inu tahmen-pæn æm mämæ Aesea tämæn-iaræp min aupæn mämæ,

⁴⁰ “In tæmol ilat mämæ niganæmtilat otæpis.

Okämæ tææpisæn, kæn ilat okotæplan nat kæn motitun.

Kæn in tinahtosig-in rækis nikilat.

Okämæ tæsolæn, kæn ilat okotenatig kæn motitun næuhlinæn nætæligæn ræhalat, kæn motahatætæ lak, ekol næmegæhæn ræhalat tuwiwi min.”‡

⁴¹ Ien ræha Uhgîn, Aesea u aupæn, tämæn nulan mæto-inun in tæmæplan nepætæn æhag-æhag ræha Iesu, kæn tol næhlan, in tatæghat-in. §

⁴² Kæn mæto, netäm-iasol min tepæt mæsin, ilat min kæmotahatætæ e Iesu. Mæto ilat koatægin næn-iaræpæn mämæ ilat kæmotahatætæ lan, mæto-inun koatægin Farisi min mämæ okotahl-iaræp ilat e nimæ ræha nuæfimînæn, ⁴³ mæto-inu netäm

§ 12:34: Netämim nikilat tataht ves min æh, tahmen e 2 Saml 7:16, Sam 72:17; 89:4,35-37; 110:1,4, Aes 9:7; Esik 37:25; Dan 7:14. Nikilat tææhtæn ves min itäm koatæn mämæ Kristo in otaupæn mimis. * 12:36: Mat 5:14; Efes 5:8-9; 1 Tes 5:5

† 12:38: Aes 53:1; Rom 10:16 ‡ 12:40: Aes 6:10 § 12:41: Aes 6:1-4

iasol min u, ilat kotolkeike pik mēmā netāmim okotānwiwi ilat, taprākis-in mēmā Uhgīn nīkin otagiēn olat.

Nəghatən rəha Iesu titun nakilən nolən rəha netāmim

⁴⁴ Kən Iesu təmagət əfəmāh mēmā, “Etāmim itəm tətahatətə lak, sənəmā tətahatətə pisin əm lak, mətō tətahatətə min e Uhgīn itəm təmahl-ipa io. ⁴⁵ Kən etāmim u itəm təməplan io, sənəmā təməplan əm io. In təməplan min Uhgīn u təmahl-ipa io.* ⁴⁶ Io u nəhag-əhagən.† Emuwa e nətueintən u, mēmā etāmim itəm otahatətə lak, otəsatiğən e napinəpən. ⁴⁷ Etāmim itəm tatətō rəhak nəghatən, məsolən, okol esən-iarəpən rəhan nalpinən, mətō-inun eməsuwamən e nətueintən u mēmā ekən-iarəp nalpinən rəha netāmim. Mətō emuwa mēmā ekosmegəh ilat.‡ ⁴⁸ Mətō etāmim itəm tatəuhlin-pa məntaan kəm io, məsosən rəhak nəghatən, nat kit əh-ikīn tətatiğ mēmā in otən-iarəp rəhan nalpinən. O Namnun Nian, nəghatən min u rəhak, ilat okotən-iarəp nalpinən rəhan.§ ⁴⁹ Tol nəhlan mətō-inu nəghatən min u, sənəmā rəhak pisin əm, mətō Tata Uhgīn u təmahl-ipa io, kən in təmən mēmā ekəkaike muwīn mən nəhlan, kən mol nəhlan.* ⁵⁰ Kən io enəmitun rəkis mēmā nəghatən min u, itəm in təmən-ipa kəm io, nəmegəhən lilin tətatiğ lan. Kən tol nəhlan, nəghatən min u iakatən ilat, Tata Uhgīn təmən-ipa kən məgətun io elat, mēmā ekən mihin.”

13

Iesu təmau nelki rəhan netāmim

¹ Tīnuwa mətōarus nian netəm Isrel kotol lafet lan, lafet rəha Nuhagego-inən, kən Iesu tīnitun mēmā rəhan nian tīnuwa rəkis mēmā otiet e nətueintən u, muwīn mehm Tata Uhgīn.* Nian rafin in təmatolkeike pik rəhan netāmim u kotatiğ e nətueintən, kən mətō roiu in tatəgətun əsas rəhan nolkeikeən rafin kəm ilat. ² Tīnehnaipən, Iesu ne rəhan netāmim min kəmoatagwən, kən Setan tīnatos-ipən-os-ipən rəkis kəm Jutas Iskariot, nəti Saimon, mēmā in otosalim-in Iesu tuwīn e nelmi tikimīr min rəhan. ³ Iesu təmitun mēmā Tata Uhgīn təmələhəupən rəkis natimnat rafin u e nelmin,† kən tīnitun min mēmā in təmisi-pən o Uhgīn, kən in otəpanitəliğ-pən min o Uhgīn. ⁴ Tol nəhlan, in təmətul, kən mapeğ rəkis rəhan sot asol, kən mətət-in tawil kit. ⁵ Kən mīləs pesin kit, mətū-pən nəhau lan, kən əmun mətūoun mətəu nelki rəhan min netāmim, kən mətəfəl e tawil, tawil u itəm in tatətət-in.

* 12:45: Jon 14:8-9 † 12:46: Jon 1:4 ‡ 12:47: Jon 3:17 § 12:48: Jon 5:45

* 12:49: Jon 14:31 * 13:1: Jon 16:28 † 13:3: Mat 28:18

⁶ Təmöl mihin, muwin e Saimon Pita, kən Pita tən-ipən kəm in məmә, “? Iərәмәрә, təhrol? Təsəwīrən məmә ik onakau nelkək.”

⁷ Məto Iesu tən-ipən kəm in məmә, “Roiu ik nəkəruru nīpəti nat u io iatol, məto uarisig un, onəpanitun nīpətin.”

⁸ Kən Pita tən-ipən kəm in məmә, “Okol nəsauən nelkək nian kit ne.”

Məto Iesu təmә, “Okəmә ekəsauən nelkəm, kən okol ik nəkəsuwamən mol rəhak etəmim.”

⁹ Kən Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmә, “! Iərәмәрә, okəmә tol nəhlan, kən onasauən əm nelkək, məto onakau min nelmək ne rəhk-kapə!”

¹⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmә, “! Kəp! Etəm un tinaig rəkis, in tinəruən rəkis, tinahmen. Təwīr əm məmә okəsau minən nīpətin; məto io oekəike mau min əm nelkin. Itəmat nīnotəruən rəkis. Məto sənəmә itəmat rafin agin-əh.”[†] ¹¹ Iesu tinitun rəkis məmә ilat pah un otegəhan-in-pən in e nelmi rəhan tikimīr min. Tol nəhlan, kən in tən məmә, “Sənəmә itəmat rafin agin-əh.”

¹² Nian Iesu tinau rəkis nelki rəhan netəmim min, kən muwin min e rəhan napən, kən muwin min məpələh e nəmeen e tepil. Kən əmun mətapəh olat məmә, “? Itəmat nəkotitun nīpəti nat u emol roiu agin etəmat? ¹³ Itəmat nakotaun-in io məmә Iəgətun ne Iərәмәрә, kən tətuatip əm nulan, məto-inun nīpahrienən məmә io u, rəhatəmat Iəgətun ne rəhatəmat Iərәмәрә.

¹⁴ “Məto-inu io, io u rəhatəmat Iərәмәрә ne io Iəgətun rəhatəmat, kənu io ekau nelkitəmat, kənu itəmat min, onəkotau nelkitəmat min. ¹⁵ Io emol məgətun itəmat lan, məmә itəmat onəkotol nolən kitiah əm, məmә inu, emol mihin etəmat. ¹⁶ Nīpahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmә, iolwək kit, in təsaprəkis-inən rəhan etəm-iasol, kənu iahl-ipən in təsaprəkis-inən etəm titahləpis.* ¹⁷ Roiu əh, itəmat nəkotitun wīr natimnat min u. Kən o nat u, okəmә nəkoatol nulan, kən itəmat onəkotos nəwīrən o Uhgīn.†

¹⁸ “Io esənən itəmat rafin.† Io ekitun wīr itəmat min un itəm io emitəpun itəmat. ¹⁹ Məto nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgīn, otəkəike muwa mol nīpahrienən lan. Nəghatən u tatən məmә, ‘Etəmim u, aupən itimlau ematuagwən kələh e plet kitiah, məto roiu, in tinəuhlin rəhan nətəligən, minatol noa kəm io.’* ¹⁹ Io iatən-iarəp natimnat min u kəm itəmat u-roiu, nian okəsolan əh. Məto nian okatol, kən itəmat onəkotahatətə lak, məmә Io u inu.† ²⁰ Nīpahrienən agin u iatən-ipinə kəm

† 13:10: Jon 13:18 § 13:14: 1 Pita 5:5 * 13:16: Luk 6:40 † 13:17: Mat 7:24,25; Luk 11:28; Jem 1:25 † 13:18: Jon 13:10 § 13:18: Jon 15:16 * 13:18: Sam 41:9 † 13:19: “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26.

itəmat məmə, etənim pah itəm tatos rəhak iahləpis kən nikin tagien ron, tahmen-pən əm məmə in tatos min io, kən nikin tagien ron io. Kənu etənim itəm tatos wir io, kən nikin tagien ron io, tahmen-pən əm məmə in tatos wir min rəhak Tata, kən nikin tagien ron.”‡

Iesu təmən-iarəp məmə Jutas in otegəhan-in-pən in e nelmi tikimır min

(*Mat 26:20-25; Mak 14:17-21;*

Luk 22:21-23)

²¹ Nian Iesu tinən-iarəp rəkis nəghatən əh, kən nikin təməfigəm pik, kən in təmə, “Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, itəmat kit u ikin-u, otegəhan-in-pən io e nelmi tikimır min rəhak.”

²² Kən rəhan netənim min kəmotətag-pən motəplan ilat min. Nikilat natəht məmə kəruru məmə in tatən pah. ²³ Kən ilat kit u itəm Iesu in tolkeike pik, § in tatəmahl* iuəhkır əm o Iesu. ²⁴ Kən Saimon Pita, in təmasgəwin-pən anion kəm in məmə, “Ətapəh-tu ron, məmə etənim pah əh in tatən.”

²⁵ Kən suah əh təmiəu-iəu muwa iuəhkır o Iesu, kən mətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, pah un nakatən?” ²⁶ Kən Iesu təmə, “Io ekəmkas pıret məsin, kənu meer-pən e sup, kən mos-ipən kəm in, kənu suah u, inun.” Kən əmun, in təməmkas pıret kit, meer-pən e sup, kən mos-ipən kəm Jutas, nəti Saimon İskariot. ²⁷ Kən Jutas təmos pıret un. Kən Setan tinalpin rəhan nətəligən.

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nat u nakəmə nakol, uwın uəhai əm mol.”‡‡ ²⁸ Netənim min un rəha Iesu itəm kotəmahl titəlau e tepıl moatəgwən, ilat kəsotitunən məmə Iesu təmən-ipən nəghatən u kəm in o naka. ²⁹ Jutas in titahtu kətim rəha məni rəhalat, kən ilat neen nikilat təht məmə Iesu təmən-ipən kəm in məmə otuwın mos-nəmtin nagwənən neen nigilat o lafet, o okəm-naka tatuwın otos-ipən məni neen kəm ian-rat min. § ³⁰ Kən nian Jutas təmos rəkis pıret u, təmətul miet uəhai əm. Kən tinapınəp rəkis.*

Iesu təmən nəghatən wi kit məmə okotol

³¹ Nian Jutas tiniet rəkis, kən Iesu təmə, “Roiu əh, Uhgın tinatıləs-ipər nərgi Nəti Etənim, † kən Nəti Etənim tinatıləs-ipər nərgi Uhgın. ³² Məto nian Nəti Etənim tinol əp rəkis nepətən rəha Uhgın, kən Uhgın atıp əm in otol əp min nepətən rəha Nəti Etənim. Kən in otol əm huə roiu əm.‡

‡ **13:20:** Mat 10:40; Jon 17:18 § **13:23:** Etənim itəm naoa u tatən, in Jon u itəm tətəpıl iuəhkır o Iesu. In u, itəm Iesu tolkeike pik, məto in təməte naoa u, kən məsənən nərgin. * **13:23:** E nolən rəhalat e nian əh, ilat kotəmahl nəhlan moatəgwən. † **13:27:** Luk 22:3 ‡ **13:27:** Setan: Əplan e tiksonari. § **13:29:** Jon 12:5-6 * **13:30:** Luk 22:53 † **13:31:** Jon 12:23 ‡ **13:32:** Jon 17:1-5

³³ “Nenətik min, okol esatigən tuwəh kitat min itəmat. Kən itəmat onəpanotegəs-in io, mətə io iakatən min əm nəghatən kitiah əm kəm itəmat u-roiu, itəm ematən-ipən kəm netəmiasol min rəha Isrel aupən. Ematən-ipən kəm ilat məmə, ‘Ikin əh ekatuwin ikin, itəmat nəkotəruru nuwinən ikin.’[§]

³⁴ “Io iatən-ipinə nəghatən wi kit kəm itəmat məmə nəkotəkəike moatol.* Itəmat nəkotəkəike motolkeike itəmat min.† Tahmen-pən əm məmə io emolkeike mihin itəmat, kənu e nolən kitiah əm, itəmat nəkotəkəike motolkeike itəmat min.‡
³⁵ Kən okəmə nakolkeike nulan itəmat min, kən netəmim rafin okotitun məmə itəmat rəhak min netəmim.”[§]

Iesu təmən-iarəp məmə Pita otəpanən məmə in təruru Iesu
 (Mat 26:31-35; Mak 14:27-31;
 Luk 22:31-34)

³⁶ Kən Saimon Pita tətəpəh ron məmə, “? Iərəməra, ik onəkuwin hiə?”

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ikin əh io ekatuwin ikin, ik nəkəruru nətəu-pa-mən io roiu, mətə uarisig un, onəpanuwa.*” ³⁷ Kən Pita tətəpəh ron məmə, “? Iərəməra, oekəsətəu-pənən ik u-roiu o nakā? Io, nīkik tagien əm məmə ekimis ron ik.” ³⁸ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Ik nakəmə nīkim tagien əm məmə onakimis ron io? Nīpahrienən agin u iatən kəm ik məmə, mənīg otəsimmənən əh, kən ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.”†

14

Iesu in Suatip o nuwinən o Tata Uhgın

¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nīkitəmat təsahmən. Itəmat nəkotəkəike motahatətə e Uhgın,* kən motahatətə min lak. ² E nimə rəha Tata rəhak, noan tepət əh-ikin. Nəghatən u in nīpahrienən. Okəmə təsol mihinən, okol enən-ipinə rəkis kəm itəmat. Roiu əh, io ekatuwin, ekol əpen-əpenə rəhatəmat.† ³ Kən mətə-inu ekuwin mol apen-pena otəmat, kən io oepanitəlig-pa min mos itəmat nakotuwa moatatig kitat min io,‡ məmə itəmat onəkotatig ikin-u itəm io min iakətatig ikin.§ ⁴ Ikin əh iakatuwin ikin, itəmat nīnotitun rəkis suatip rəhan.”

§ 13:33: Jon 7:33-34 * 13:34: Jon 15:12; 1 Jon 2:7-11; 3:11 † 13:34: Lev 19:18; 1 Tes 4:9; 1 Pita 1:22 ‡ 13:34: Efes 5:1-2; 1 Jon 4:10-11 § 13:35: 1 Jon 3:14; 4:20 * 13:36: Jon 14:2 † 13:38: Jon 18:27 * 14:1: Sam 4:5 † 14:2: Hip 11:16 ‡ 14:3: 1 Tes 4:16-17; 2 Korin 5:8, Fil 1:23 § 14:3: Jon 12:26

⁵ Mæto Tomas tən-ipən kəm in mēmæ, “Iærəmərə, itimat ekotəruru ikīn-un nakatuwin ikīn. ?Ekotəhrol nulan motitun suatip tatuwin ikīn əh?”

⁶ Kən Iesu tən-ipən kəm in mēmæ, “Io u, * suatip ron.† Kən io un, nəukəti nīpahrienən,‡ kənu io un, nəukəti nəmegəhən.§ Etəmim kit okol təsuwamən o rəhak Tata okəmæ io ekəsosən in muwin.* ⁷ Okəmæ nəmotitun io, kən nəmotitun min rəhak Tata.† Kən tol nəhlan, tətouon roiu, nīnotitun rəkis in, kən minotəplan.”

⁸ Kən Filip tən-ipən kəm in mēmæ, “Iærəmərə, awi əgətun-tu Tata Uhgīn kəm itimat. Nat əm u inu, itimat ekotolkeike.”‡

⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm in mēmæ, “Filip, io emətətig təfəməh kitat min itəmat. Mæto ik nəkəruru əh io. Etəmim itəm tatəplan io, in tatəplan Tata Uhgīn.§ ?Təhrol ik nakatən mēmæ, ‘Awi, əgətun Tata Uhgīn kəm itimat?’* ¹⁰ ?Ik nəsahətətəən mēmæ iakətig e Tata Uhgīn, kənu Tata Uhgīn tətətig lak?† Nəghatən min u iakətən kəm itəmat, sənəmæ rəhak əm. Tata Uhgīn u, nian rafin, tətətig lak, inun in tatol rəhan min u wək. ¹¹ Itəmat onəkotəike motahətətə lak nian io iatən mēmæ iakətətig e Tata Uhgīn, kənu Tata Uhgīn tətətig lak. Mæto okəmæ kəpə, təwir mēmæ nakotahətətə lak o nəfīgəmən rəha nəmtətin min itəm ematol.‡ ¹² Nīpahrienən agin u iatən kəm itəmat mēmæ, etəmim itəm tətahətətə lak, in otol nolən wək min un itəm io ematol.§ Əwəh, in otol nolən wək tər təhmin min taprəkis-in wək min un itəm io emol, mæto-inun io oekatuwin o Tata Uhgīn. ¹³ Io Nətin, kən okəmæ nakotəsiə-in nat kit e nərgək, nat əpnəpin okəmæ nakotəsiə-in nat naka, io epanol,* mēmæ wək u rəha Nətin otiləs-ipər nərgi Tata Uhgīn. ¹⁴ Kən okəmæ onəkotəsiə-in nat kit ron io, e nərgək, kən io ekol.”

Iesu təmən mēmæ Narmīn Rəha Uhgīn otuwa

¹⁵ Kən Iesu təməghat əh matuwin, matən mēmæ, “Okəmæ itəmat nakotolkeike io, kənu itəmat onəkotol nəghatən rəhak.† ¹⁶ Kən io, oekəsiə o Tata Uhgīn mēmæ in otahl-ipa Iasitu‡ kit min otəmat. Kən in otətətig lilin itəmat min. ¹⁷ Suah un inun, in Narmīn rəha Nīpahrienən.§ Netəmim rəha nətueintən u, okol kəsotosən in e nīkilat,* mæto-inu ilat kəsotəplanən in,

* 14:6: Jon 6:35 † 14:6: Jon 10:9; Hip 10:20 ‡ 14:6: Jon 1:14 § 14:6: Jon 1:4 * 14:6: Wək 4:12 † 14:7: Jon 1:18; 1 Jon 2:23 ‡ 14:8: Eks 33:18 § 14:9: Aes 9:6; Jon 1:14; 12:45; 2 Korin 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15; Hip 1:3 * 14:9: Jon 1:18; 10:30; 12:44-45; 13:20 † 14:10: Jon 14:20; 10:38; 17:21 ‡ 14:11: Jon 5:36; 10:38 § 14:12: Luk 10:17 * 14:13: Mat 7:7 † 14:15: Dut 11:13; Jon 13:34; 1 Jon 2:3-5,24; 5:3; 2 Jon 6 ‡ 14:16: Jon 14:26; 15:26; 16:7 § 14:17: Jon 15:26; 16:13; 1 Jon 4:6; 5:6 * 14:17: 1 Korin 2:14

motəruru in. Məto itəmat, nəkotitun in, məto-inun in tətətig itəmat min. Kən in otəpanatig e nikitəmat.

¹⁸ “Nian io ekiet etəmat, okol esapəsən itəmat nəkotatig pişin əm, tahmen e suakəlh. Io epanitəlig-pa min otəmat. ¹⁹ Otəsuwəhən, netənim rəha nətueintən u ilat okəsotəplanən io. Məto itəmat onəpanotəplan io.† Kən məto-inun io epanəmegəh, itəmat min onəpanotəmegəh.‡ ²⁰ O nian rəha natimnat min u, kən itəmat onəkotitun məmə iakətətig e rəhak Tata. § Kən itəmat nəkotatig lak, kənu io ekətətig etəmat.

²¹ “Etənim itəm təmos wir nəghatən rəhak, kən matol, etənim u inun in tolkeike io. Kən etənim itəm tolkeike io, rəhak Tata in otolkeike min in.* Kən io min oekolkeike in. Kən io oekol əp io kəm in, məmə in otitun əsas io.”

²² Kən Jutas u, (sənəmə Jutas Iskariot, məto iahunin kit), in təmətapəh ron məmə, “?Iəramərə, ik onakahrol nulan kən mol əp ik kəm itəmat əm, məto onəsol əpən ik kəm netənim rəha nətueintən?”†

²³ Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Etənim itəm tolkeike io, in otatol nəwiak, kənu rəhak Tata in otolkeike in. Kənu io ne rəhak Tata, itimlau ekueia mətuatig itiməhal min. Kən itimlau ekioal imatimlau əh-ikin.‡ ²⁴ Etənim itəm təsolkeikeən io, in təsolən nəwiak. Nəghatən min u itəm nəmotəto ematən, eməsən atipən ilat. Məto emos ilat o rəhak Tata itəm in təmahl-ipa io ekuwa. §

²⁵ “Io iatən-iarəp nəghatən min u kəm itəmat nian etətig əh kitat min itəmat. ²⁶ Məto Narmın Rəha Uhgın u, in Ia-situ, itəm Tata Uhgın otahl-ipa e nərgək, in otəgətun itəmat e natimnat min rafin. Kən in otatol itəmat məmə nikitəmat otatəht natimnat min u itəm iatən kəm itəmat, məsotaluinən.*

²⁷ “Roiu əh tīnuəkır məmə io oekapəs itəmat. Io iatələhəu nəməlinuən rəhak tətətig otəmat.† Kənu nəməlinuən u, itəm iakatos-ipinə, təsahmenən e nəməlinuən itəm nətueintən u tatos-ipinə. Itəmat, nikitəmat təsahməən kən məsotəginən. ²⁸ Itəmat ninəmotəto rəkis rəhak nəghatən, emən-ipinə kəm itəmat məmə, ‘Io oepanapəs itəmat, məto uarisig, oepanitəlig-pa min otəmat.’ Okəmə nakotolkeike pahrien io, kən nikitəmat otəgien əm məmə nəkotəplan io iakatuwin o rəhak Tata, məto-inu in ilis taprəkis-in io. ²⁹ Io iatən-iarəp rəkis əm natimnat min u kəm itəmat u-roiu, nian ilat kəsotolən əh, məmə nian ilat kīnotuwa moatol nīpahrien lan, kən itəmat

† 14:19: Jon 16:16 ‡ 14:19: Jon 6:57 § 14:20: Jon 10:38; 17:21 * 14:21: Jon 16:27; 1 Jon 2:5 † 14:22: Wək 10:41 ‡ 14:23: Esik 37:27-28; Sek 2:10; Efes 3:17; 1 Jon 4:12,16; Nöl Əpən 21:3 § 14:24: Jon 5:19; 7:16; 8:28; 12:49-50 * 14:26: Jon 15:26; 16:7,13; 1 Jon 2:27 † 14:27: Aes 9:6-7; Luk 2:14; 24:36; Jon 16:33; Rom 5:1; Fil 4:7

onəkotahatətə lak. ³⁰ Roiu əh, okol esəghatən təfəmäh min kəm itəmat, məto-inun Setan u iərəmərə rəha nətueintən u, † in tınatuwa. In təsosən nəsanənən məmə otol win lak. ³¹ Məto io iatol ətuatip əm nəwia Tata Uhgın məmə netəmim rəha nətueintən okotitun məmə io ekolkeike in. §

“Itəla, pəs kotətul motagım ikin-u, moatuwin.”

15

Iesu in tahmen e nəukət nig pahrien

¹ Kən Iesu tatən məmə, “Io un,* io ekahmen e nokət nig pahrien. Kən rəhak Tata in tahmen e etəmim itəm tatitasilin nig u. † ² Nelmi nig min rafın itəm kəsotoeən, in tatəte rəkis ilat, kən nelmi nig min rafın u itəm koatə, in tətəfəl wir ilat, † məmə ilat okotə-in noalat tepət. § ³ Itəmat nəkotahmen e nelmi nig u. Kən io enafəl wir rəkis itəmat e nəghatən min itəm iatən-ipinə kəm itəmat.* ⁴ Otəper-ipa lak, † kən io oekəper-ipən etəmat. Nelmi nig otəsoeən okəmə in təsəper-ipənən e nəukətin. E nolən kitiəh əm, itəmat okol nəmegəhən rəhatəmat təsoe-inən noan okəmə nəsoəper-ipamən lak. †

⁵ “Io u, io nokət nig. Kən itəmat nelmi nig min, nelmi nig min itəm koatətul-pən wir lak, moatəper-ipa. Nəmegəhən rəha etəmim itəm tatəper-ipa lak kən iatəper-ipən lan, in otəe-in noan tepət. Məto itəmat u, okəmə nəsoəper-ipamən lak, okol nəsoətolən nat kit. § ⁶ Okəmə etəmim təsəper-ipamən lak, in tahmen e nelmi nig kit, itəm kınərakin kən tınapə rəkis. Nelmi nig min tol nəhlan, kitun nəmikən kərakin-pən e nigəm, kuwaan ətip.* ⁷ Okəmə itəmat nakotəper-ipa lak, kən nəghatən min rəhak kotəper-ipən etəmat, nat naka itəmat nakotolkeike, nəkotitun neasiə-inən. Kən Uhgın otol kəm ik. † ⁸ Nian nəmegəhən rəhatəmat otəe-in noan tepət, † nat əh in tatiləs-ipər nərgi rəhak Tata, kən e nolən u, tatəgətun məmə itəmat rəhak min netəmim. §

⁹ “Tata Uhgın in tolkeike pik io. E nolən kitiəh əm, io ekolkeike mihin itəmat. Otəper-ipən e rəhak nolkeikeən. ¹⁰ Okəmə itəmat nəkoətol rəhak nəghatən,* kən onəkotəper-ipa e rəhak nolkeikeən, tahmen ətuatip əm mə inun io emol nəghatən min rəha Tata Uhgın, kən iatəper-ipən e rəhan nolkeikeən. ¹¹ Io ematən-iarəp nəghatən min u kəm

† 14:30: Jon 12:31 § 14:31: Jon 10:18; 12:49 * 15:1: Jon 6:35 † 15:1: Aes 5:1-7 † 15:2: Hip 12:5-11 § 15:2: Mat 7:20; Kal 5:22-23; Efes 5:8-9; Fil 1:11 * 15:3: Jon 1:29; 13:10; Efes 5:26 † 15:4: Jon 6:56 † 15:4: Əplan-tu futnot əpəh Jon 6:56. § 15:5: Fil 4:13 * 15:6: Mat 3:10 † 15:7: Mat 7:7 † 15:8: Kal 5:22-23 § 15:8: Jon 8:31 * 15:10: Jon 14:15

itəmat, məmə nikitəmat otətagien, təhmen əm məmə io nikiik tətətagien. Kənu nikitəmat otətagien otətagien mərioah.† ¹² Itəmat nəkotəkəike moatol nəghatən u rəhak. Tatən məmə itəmat onəkotolkeike itəmat min, təhmen əm məmə io ekolkeike mihin itəmat.‡ ¹³ Suah kit tikə itəm tolkeike pik in kit taprəkis-in etəmim un itəm tategəhan-in rəhan nəmegəhən məmə otosmegəh in min neen.§ ¹⁴ Kən okəmə itəmat nəkotol natimnat min u iatən kəm itəmat, tatəgətun məmə itəmat un, io min neen. ¹⁵ Io oesaun-in minən itəmat məmə iolwək min rəhak, məto-inun etəm tatol wək, in təruru natimnat min itəm rəhan etəm-iasol tatol. Məto roiu əh, io ekaun-in itəmat, məmə io min neen, məto-inun natimnat min rafin u itəm eməto o rəhak Tata, enən-iarəp rəkis kəm itəmat.* ¹⁶ Itəmat nəməsotitəpunən io, məto io emitəpun itəmat.† Kən io emələhəu-pən itəmat məmə itəmat onəkotuwın motol wək, kən wək rəhatəmat otəin noan.‡ Kən noan un, in otətətig. Tol nəhlan, kən okəmə nakoteasiə-in natimnat min kəm Tata Uhgın e nərgək, kən in otos-ipinə kəm itəmat. ¹⁷ İatos-ipinə nəghatən kit kəm itəmat in tol nulan. Itəmat onəkotəike motolkeike itəmat min.”§

Netəmim rəha nətueintən, ilat koatətəhau netəmim rəha İesu

¹⁸ Kən İesu tən-ipən məmə, “Okəmə netəmim rəha nətueintən u koatətəhau itəmat, nikitəmat otəkəike muwəh məmə auppən, ilat kəmotətəhau mihin io.* ¹⁹ Okəmə itəmat netəmim rəha nətueintən u, kən netəmim rəha nətueintən okotolkeike itəmat, məto-inu rəhalat u itəmat. Məto sənəmə itəmat netəmim rəha nətueintən u. Io enimətəpun rəkis itəmat, kən mos-irəkis itəmat o nətueintən. Kən o nat u inu, netəmim rəha nətueintən, kotətəhau itəmat.† ²⁰ Nikitəmat otəkəike matəht nəghatən u emən-ipinə rəkis kəm itəmat məmə, ‘İolwək əm kit, təsaprəkis-inən rəhan etəm-iasol.’‡ Kən məto-inu netəm rəha nətueintən u, ilat koatol tətətə agın ron io, kən tol nəhlan, ilat okotol nolən kitəh əm etəmat.§ Okəmə ilat kəmotol rəhak nəghatən, kən ilat okotol rəhatəmat nəghatən. Məto ilat kəməsotol agın-əhən rəhak nəghatən min. ²¹ İlat okotol natimnat min nulan etəmat, məto-inun itəmat rəhak min netəmim.* İlat okotol nəhlan, məto-inu ilat kotəruru Uhgın itəm təməhl-ipa io.†

²² “Emuwa kən məghat kəm ilat. Tol nəhlan e noa nəghatən u, ilat kəmotəplan əsas rəhalat nolən rat min. Məto

† 15:11: 1 Jon 1:4 ‡ 15:12: Jon 13:34 § 15:13: Jon 10:11; Rom 5:7,8; 1 Jon 3:16 * 15:15: Jon 8:26 † 15:16: Jon 13:18 ‡ 15:16: Jon 15:5 § 15:17: Jon 15:12 * 15:18: Aes 66:5; 1 Jon 3:13 † 15:19: Jon 13:16; 17:14 ‡ 15:20: Jon 13:16 § 15:20: 2 Tim 3:12 * 15:21: Aes 66:5; Mat 5:10-12; 10:22; Luk 6:22-23; Wək 5:41; 1 Pita 4:14; Nol Əpən 2:3 † 15:21: Jon 16:1-3

kəmoatəuhlin məntalat ron io moatapəs rəhak nəghatən. Kən roiu, kol kəsotənən məmə rəhalat nolən rat tikə. †§ 23 Etəmim itəm tetəhau io, in tetəhau min rəhak Tata. 24 Emuwa mol wək min u e niganəmtilat itəm kol etəm pisin kit təməsolən. Tol nəhlan, ilat kəmotitun məmə pah u io. Kən nat əpnəpin kəmotitun io, məto koatətəhau io, kən tol nəhlan məmə koatətəhau min rəhak Tata. Kən roiu, kol kəsotənən məmə rəhalat nolən rat tikə.* 25 Məto natimnat min əh otəkəike mol nəhlan, kən mol məmə nəghatən u otuwa pahrien itəm netəm əupən kəmotətə rəkis e naoa rəha Lou. Rəhalat u Lou tatən məmə, 'Io esolən nat kit elat, məto ilat kotətəhau əgin-əh io, moatol timəht kəm io.' †

26 "Məto nian Iasitu otuwa, in otatən-iarəp io. Narmın rəha Nipahrienən u, tatisi-pən o Tata Uhgın. † Io ekahl-ipa in tuwa otəmat. 27 Kənu itəmat min, onəkotəkəike motən-iarəp io, § məto-inu itəmat noatatig kitat min io e nətuounən e wək rəhak muwa mətoarus-pa u-roiu.

16

1 "Io enatən-iarəp natimnat min u kəm itəmat məmə rəhatəmat nahatətəən otəseiuaiuən. 2 Ilat okəpanotəhg-iarəp itəmat e nimə min rəha nuəfiminən rəhalat; * kən nipahrienən əgin, nian əh-ikın tatuwa itəm netəm okotohamnu itəmat, kən nikilat təht məmə ilat koatol wək wir kit rəha Uhgın. † 3 Ilat okotol natimnat min u, məto-inun ilat kotəruru Tata Uhgın, kən motəruru min io. † 4 Məto io ekaupən matən-iarəp natimnat min u kəm itəmat. Kən nian ilat kinotətuoun minatol etəmat, kən nikitəmat otuəh məmə io enəmən rəkis natimnat min u kəm itəmat."

Wək min itəm Narmın Rəha Uhgın otəpanol

Kən Iesu təghat əh matuwın, matən məmə, "Io eməsən-iarəpən natimnat min u kəm itəmat əupən, məto-inu emətatig kitat min itəmat. 5 Məto roiu ekitəlig-pən min o rəhak Tata itəm təmahl-ipa io, məto itəmat kit təsətapəhən ron io məmə, '?Ik onəkuwın hiə?' 6 Məto roiu, tol nulan məmə emən natimnat min u kəm itəmat, kən nikitəmat təmahmə. 7 Məto io iatən pahrien kəm itəmat məmə, otəwir pik otəmat məmə io ekəgim tənin itəmat. Məto-inu okəmə esəgim təninən itəmat, kən

† 15:22: Jon 9:41; Rom 1:20; 2:1; Luk 11:31-32 § 15:22: Iesu tinuwa kən mol əp rəhalat nolən rat, kən mol suatip o nikisən ilat e təfəgə rat. Məto netəmim rəha nətueintən kotətəhau məmə Iesu tatol əp nolən rat rəhalat. Tol nəhlan, ilat kotapəs in kən moatitəpun napinəpən maprəkis-in nəhag-əhəgən (3:19-21; 9:39-41).

* 15:24: Jon 5:36; Mat 11:20-24 † 15:25: Sam 35:19; 69:4 † 15:26: Jon 14:26

§ 15:27: Luk 24:48; Jon 21:24; 1 Jon 1:2; 4:14 * 16:2: Jon 9:22; 12:42 † 16:2:

Wək 26:9-10 † 16:3: Jon 15:21; 1 Jon 3:1

Iasitu^S okol tæsuwamæn matig itæmat min. Mæto okæmæ io ekagin, muwin, kæn io ekahl-ipa in tuwa mætätig otæmat.*
⁸ Kæn nian in otuwa, kæn otægætun netæmim ræha nætueintæn mæmæ ilat iol tæfagæ rat, kæn nætæligæn ræhalat tæсахmenæn o nolæn itæm tætuatip e niganæmti Uhgîn, kæn nætæligæn ræhalat tæсахmenæn o nakilæn nolæn ræha netæmim. ⁹ Narmin u otægætun ilat mæmæ ilat iol tæfagæ rat, † mæto-inu kæsotahatætææn lak. ¹⁰ Narmin u otægætun kæn ilat mæmæ nætæligæn ræhalat in tæсахmenæn o ræhalat nætuatipæn e niganæmti Uhgîn, ‡ mæto-inu io ekitælig-pæn min o ræhak Tata, kæn itæmat onæsotehmæn io. ¹¹ Narmin u otægætun kæn ilat mæmæ nætæligæn ræhalat in tæсахmenæn o nakilæn nolæn ræha netæmim, mæto-inu Uhgîn in tinakil rækis iæræmæ ræha nætueintæn u, Setan.^S

¹² “Io iatos natimnat tepæt min æh-ikin mæmæ epanæn kæn itæmat. Mæto roiu æh, okol næsotos rafinæn ilat. Ilat kotiækis pik æh otæmat.* ¹³ Mæto nian Narmin ræha Nipahrienæn otuwa, † in otit itæmat, tol mæ itæmat nækotitun nipahrienæn rafin. In okol tææn atipæn ræhan æm næghatæn. In otæn-iaræpæn æm natimnat min u itæm in tatæto e Tata Uhgîn. Kæn in otæn-iaræpinæ min kæn itæmat natimnat min u itæm nian kit okæpanotuwa. ¹⁴ In otæto næghatæn pahrien ron io kæn matæn-iaræp kæn itæmat. E nolæn u, in otilæs-ipær io. ¹⁵ Natimnat min rafin ræha Tata Uhgîn, in ræhak. ‡ Tol næhlan, kæn io ekatæn mæmæ, Narmin u, in otæto næghatæn pahrien ron io kæn matol æp nipætîn kæn itæmat.”

Otæsuwæhæn okotæplan min Iesu

¹⁶ Kæn Iesu tæn-ipæn mæmæ, “Otæsuwæhæn onæsotæplanæn io, mæto uarisig un, tæsuwæhæn, kæn onæpanotæplan min io.”^S

¹⁷ Kæn netæmim min neen ræhan, ilat koatætapæh-ætapæh kæn ilat min mæmæ, “? Næghatæn u, nipætîn naka? In tatæn kæn itat mæmæ, ‘Otæsuwæhæn onæsotæplanæn io, mæto uarisig, otæsuwæhæn, næpanotæplan min io.’ Kæn in tæn mæmæ, ‘Mæto-inu io iakatuwin o Tata Uhgîn.’ ¹⁸ ?Næghatæn u, ‘otæsuwæhæn’ nipætîn naka? Kitat kotæruru næghatæn min æh in tatæn.”

¹⁹ Kæn Iesu tinitun rækis mæmæ ilat kotolkeike mæmæ okotætapæh-in nat kit ron, kæn in tæn-ipæn kæn ilat mæmæ, “? Tahro? Io emæn mæmæ, ‘Otæsuwæhæn itæmat næsotæplanæn io. Mæto uarisig, tæsuwæhæn onæpanotæplan min io.’ ?Kæn roiu nakotætapæh otæmat min o nipæti næghatæn u? ²⁰ Nipahrienæn agin u iatæn kæn itæmat mæmæ, itæmat nikitæmat otahmæ,

^S 16:7: Jon 14:16 * 16:7: Jon 7:39 † 16:9: Jon 15:22 ‡ 16:10: Aes 64:5; Mat 5:20; Rom 1:17; 3:21,22; 10:3; Fil 3:6-9; Taet 3:5; 1 Pita 3:18 ^S 16:11: Jon 12:31 * 16:12: Mak 4:33 † 16:13: Jon 14:17 ‡ 16:15: Jon 17:10 ^S 16:16: Jon 14:18

itəmat onəkotasək pik,* məto nətueintən, nikin otagien. Itəmat onəkotəto tərət pik ağin, məto nahməən rəhatəmat otəuhlin-pa e nagienən.† 21 Nian okəmə tinuəhkir məmə pətan kit otemək, kən in tatəto tərət, məto-inun tinol nian rəhan məmə otəto nahməən e nīpətin. Məto uarisig, okəmə nətin tinaiir rəkis, kən in nikin təsəht minən nahməən əh. In nikin tətəgien pik məto-inu nətin tinaiir-pa e nətueintən. 22 E nolən kitəh əm, roiu əh itəmat nakotəto tərət. Məto uarisig, kənu io ekəplan min itəmat. Kənu nikitəmat otagien otagien, okol etənim kit təsol minən itəmat nikitəmat tahmə min. 23 O nian əh, itəmat onəsotətapəh-in minən nat kit ron io. Nīpahrienən ağin u iatən kəm itəmat məmə, okəmə itəmat nakotətapəh-in nat kit o Tata Uhgın e nərgək, kən in otos-ipinə kəm itəmat.‡ 24 Mətoarus-pa u-roiu, itəmat nəsotətapəh-inən əh nat kit ron e nərgək. Otətapəh-in e nərgək, kən onəkotos, məmə nikitəmat otagien otagien mərioah.”§

Iesu tinol win rəkis e natimnat min rəha nətueintən

25 Kən Iesu tatəghat əh matuwın matən məmə, “Io ematuəh nimaa nəghatən e natimnat min u, matən kəm itəmat.* Məto nian əh-ikın tatuwa, itəm io ekəsuaəh minən nimaa nəghatən lan, məto oekəghat-in rəhak Tata kəm itəmat e nolən kit itəm itəmat onəkotitun wir in. 26 E nian əh, itəmat onəkoteasiə-in natimnat kəm rəhak Tata e nərgək, məto io esənən məmə io ekuwin e nərgitəmat measiə-in natimnat ron† 27 məto-inu Tata Uhgın, in əmun tolkeike pik itəmat. In tolkeike itəmat məto-inu itəmat nakotolkeike io, kən itəmat nəmotahatətə məmə io emisi-pən lan. 28 Io emisi-pən o Tata Uhgın, muwa e nətueintən u. Kənu roiu otəsuaəhən kən ekiet min e nətueintən u, mitəlig-pən min o Tata Uhgın.”

29 Kən netənim rəhan min koatən məmə, “!In un! !Roiu əh ik nəsuəh minən nimaa nəghatən! Ik nakatən ətuatip əm kəm itəmat. 30 Roiu əh enotitun məmə okəmə suaəh kit təsətapəh-inən əh nat kit ron ik, məto ik nəkitun nuhalpınən nəghatən min rafin itəm kəsətapəhinən əh. O nat u, tol kən itəmat ekotitun məmə ik nəmisi-pən o Uhgın.”

31 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “?Nīpahrienən, itəmat nakotahatətə lak u-roiu?‡ 32 Itəmat otətəlig-in-tu, nian əh-ikın tatuwa, nīpahrienən məmə nian əh tiniet-arəpa rəkis, itəm netənim okotitəp itəmat rafin, nakotaiu atit, motuwın

* 16:20: Mak 16:10 † 16:20: Jon 20:20 ‡ 16:23: Mat 7:7 § 16:24: Jon 15:7-8 * 16:25: Mat 13:34; Mak 4:33,34; Jon 10:6 † 16:26: Kitat kotitun nuwinən o Uhgın e nəfakən, tahmen əm e nisualkələh koatuwin o rəhalat tata min itəm kotalkeike ilat. Iesu in tatəfak o nat kitəh əm, inun, məmə Uhgın otəplan kitat məmə kotətuatip e niganəmtin (Rom 8:34, Hip 7:24-25; 1 Jon 2:1-2). Kən tol nəhlan, kitat kotitun nuwinən measiə-in natimnat o Uhgın. ‡ 16:31: Jon 4:23

imatəmat min ikin, motapəs io, io pisin əm. § Məto okol io esan pisin əmən, məto-inu nian rafin rəhak Tata tətətig itimlau min.* ³³ Io enəmən-iarəp rəkis natimnat min u kəm itəmat, məmə rəhatəmat nətəligən oteiuaiu məto-inu nəkotətig lak. † E nətueintən u, nahməən otepət otəmat, ‡ məto sotəginən, motətul məha-məha, § məto-inu io enol win rəkis e nəsanənən rəha nətueintən.”*

17

Iesu təməfak atip ron

¹ Nian Iesu təməghat rəkis, kən mətəg-pər ilis e neai, kən matəfak matən məmə,

“Tata, rəhak nian tinuwa rəkis. Io iakolkeike məmə ik onakiləs-ipər nərgi Nətim, məmə in min otəpaniləs-ipər nərgəm,* ² məto-inu ik nəmos-ipən nəsanənən ne nepətən kəm in, məmə in otərəməərə e netəmim rafin, † kən mitun min nos-ipənən nəmegəhən lilin kəm ilat min u, itəm ik nəmos-ipən ilat min kəm in. ‡ ³ Kən nəmegəhən lilin u, nipətin u məmə netəmim okotitun ik, itəm ik əm un ik Uhgın pahrien, § kən motitun min Iesu Kristo u, ik nəməhl-ipa.* ⁴ Io ematiləs-ipər nərgəm e nətueintən u, † kən enol rafin rəkis wək itəm ik nəmos-ipa kəm io məmə iakol. ‡ ⁵ Tata, roiu əh, tinol nian rəham məmə onakos io ekimnə mətətig kilau min ik. Ləs-ipər io mos-ipa nepətən əhag-əhag kəm io, tahmen əm mə inun, emos aupən kilau min ik e nian nətueintən u təmatikə əh. §

Iesu təməfak o rəhan min

⁶ “Netəm min u itəm ik nəmos-irəkis ilat o nətueintən mos-ipa ilat kəm io, io ematol əp nərgəm kəm ilat, məmə ilat okotitun ik.* Aupən, ilat rəham min netəmim, məto roiu ik nəmələhəu-pən ilat e nelmək, məmə ilat rəhak min netəmim. İlat kəmoatətəu-pən rəham nəghatən, ⁷ kən roiu əh, ilat kotitun məmə, natimnat min u itəm ik nəmos-ipa kəm io, ilat koatisi-pən əm ron ik. ⁸ İlat kotitun natimnat min u, məto-inu ik ninəmən-ipa rəkis nəghatən kəm io, kən io emən-ipən kəm ilat, kən ilat koatos e nıkilat. Kən ilat motitun məmə nipahrienən agin məmə io emisi-pinə ron ik, kən moatahatətə lak məmə ik nəməhl-ipa io.

§ 16:32: Sek 13:7; Mat 26:56; Mak 14:27 * 16:32: Jon 8:29 † 16:33: Jon 14:27
 ‡ 16:33: Jon 15:18-21 § 16:33: Mak 13:9 * 16:33: Rom 8:37; 1 Jon 4:4; 5:4;
 Nol Əpən 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7 * 17:1: Jon 12:23; 13:31,32 † 17:2:
 Dan 7:14; Mat 28:18; 1 Korin 15:27-28 ‡ 17:2: 17:24; Jon 6:37,39 § 17:3: Jon
 17:25,26 * 17:3: Fil 3:8 † 17:4: Jon 13:31 ‡ 17:4: Jon 19:30 § 17:5:
 Jon 1:1-2; 8:58; 16:28; Fil 2:6-11 * 17:6: Jon 1:18

⁹ “Io iatəfak olat min u. Io esəfakən o netənim rəha nətueintən, iatəfak əm o netəm min u itəm ik nəmos-ipa ilat kəm io, məto-inun ilat u rəham min. ¹⁰ Netəm min u iatos, ilat rafin rəham, kənu ilat rafin u itəm ik natos, ilat rəhak.† Kən netəm min u, ik nəmol ilat məmə nəmegəhən rəhalat tatiləs-ipər nərgək. ¹¹ Roiu əh iakatuwa ron ik, kən otəsuwəhən io esatigən u e nətueintən u. Məto netəm min u, ilat okotatig əh e nətueintən u. Tata, ik nakətuatip aɡin. Awi, nakaskəlīm netəm min u kotatig wir e nəsanənən rəha nərgəm u itəm ik nəmos-ipa kəm io, məmə ilat okotatig kitiəh əm, tahmen məmə inu, kilau min ik kitiəh.‡ ¹² Nian io emətatig itimat min ilat, kən ematipal wir§ olat, e nəsanənən rəha nərgəm əm itəm ik nəmos-ipa kəm io. Io ematehm wir ilat, esaiiroauinən kit.* Kitiəh əm u itəm təməluə, inun itəm Uhgīn otəkəike mərəkin,† kənu nat əh otol nəhlan, məmə otol nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgīn otuwa mol nīpahrienən.

¹³ “Roiu əh, iatuwa ron ik, məto iatən nəghatən min u nian etatig əh e nətueintən, məmə ilat min, nīkilat otagien otagien, tahmen əm məmə io nīkik tətəgien. ¹⁴ Io emən-iarəp rəham nəghatən min kəm ilat. Kən tol nəhlan, netənim rəha nətueintən u, kəsotolkeikeən ilat, koatətəhau ilat,‡ məto-inun ilat sənəmə netənim rəha nətueintən,§ tahmen əm məmə io sənəmə etənim rəha nətueintən. ¹⁵ Io esətapəhən ron ik məmə onakos-irəkis ilat e nətueintən u. Məto ekolkeike məmə ik onakahtosig-in etəm rat u, Setan, məmə in otəsuwamən mərəkin ilat. Ik onakīpal wir* olat.† ¹⁶ Io, sənəmə etənim rəha nətueintən u. Kən tol nəhlan, ilat min sənəmə netənim rəha nətueintən. ¹⁷ Rəham nəghatən in nīpahrienən rafin. Onəköl rəham nəghatən məmə in otol wək e nəmegəhən rəhalat məmə ilat netənim pahrien rəham motasim motətuatip.‡ ¹⁸ Ik nəmah-IPA io, ekuwa e nətueintən u,§ kən e nolən kitiəh əm, io enatahl-iarəp min ilat, kotuwīn e nətueintən.* ¹⁹ Kən io iatos-IPINə atip io məmə iakatasim o nolən nalpəkəuən rəham,† məmə ekasitu e netəm min u, məmə ilat min okotasim motətuatip, kən ilat netənim pahrien rəham.‡

Iesu təməfak o netəm okəpanotahatətə lan

† 17:10: Jon 16:15 ‡ 17:11: Jon 17:21-23; Sam 133:1; Jon 10:30 § 17:12: “Ematipal wir,” nīpətin u, ematehm wir məmə nat kit təsərəkinən, mol protektem elat. * 17:12: Jon 6:39 † 17:12: Inu Jutas. Jon 6:70,71 ‡ 17:14: Jon 8:23; 15:19 § 17:14: 1 Pita 2:11 * 17:15: “Onakīpal wir,” nīpətin u, otehm wir məmə nat kit təsərəkinən, mol protektem elat. † 17:15: Mat 24:24; Jon 8:44; 1 Pita 5:8 ‡ 17:17: Lev 11:44-45; Jon 15:3; 1 Pita 1:16 § 17:18: Jon 3:17 * 17:18: Jon 20:21; Mat 28:18-20 † 17:19: Mak 14:24; Luk 22:19; Jon 6:51; 1 Kor 11:24; Dut 15:19,21; Taetas 2:14; Hip 9:14 ‡ 17:19: Hip 10:10

20 “Io esafakən əm o netəm mın u, məto iatəfak mın o netəm mın u itəm okəpanotahatətə lak e nəghatən rəha netəm mın u. 21 Tata, io iatəfak olat, məmə ilat rafın okotuwa kitiəh əm, tahmen-pən əm məmə inun kilau kitiəh əm, kən iakətətig-pinə lam, kən ik nəkətətig lak. Iatəfak məmə ilat okotuwa kitiəh əm kitat mın ik, məmə netəmim rəha nətueintən okotahatətə məmə ik nəməhl-ipa io. § 22 Ik ninəmos-ipa rəkis nepətən* kəm io, kən io iatawte-in kələh nepətən rəhak kəm ilat, məmə ilat okotuwa kitiəh əm tahmen əm məmə kilau kətioal kitiəh. † 23 Iakətətig e nīkilat, kən ik nəkətətig lak. Tol nəhlan, iatəfak məmə, ilat okotuwa kitiəh əm e natimnat mın rafın məmə netəm mın u rəha nətueintən, ilat okotəplan motitun məmə ik nəməhl-ipa io, kən məmə ik nəmolkeike rəham netəmim ‡ tahmen əm məmə inu, ik nəmolkeike mihin io.

24 “Tata, ik nəmos-ipa ilat u e nelmək məmə ilat rəhak mın, kən io ekolkeike məmə ilat okotitun nuwamən ikin-u itəm io mın ekuwin ikin, § məmə ilat okotəplan nepətən əhag-əhag rəhak* itəm io ekatos. Nepətən əhag-əhag u, ik nəmos-ipa kəm io, məto-inu ik nəmolkeike io aupən agin nian nətueintən u təmatikə əh. †

25 “Tata, ik nakətuatip agin. ‡ Netəmim rəha nətueintən u, ilat kotəruru ik, § məto io ekitun ik. Kən netəm mın u rəhak mın, ilat kotitun məmə ik nəməhl-ipa io. 26 Io emol əp ik kəm ilat, məmə ilat okotitun wir ik,* kənu io, oiakatəkəike matol əp ik nəhlan, məmə nolkeikeən rəham otinip wir nīkilat, † kən məmə io atip oiakətətig e nīkilat. Nolkeikeən u iakatəghat-in, in nolkeikeən rəham, tahmen mə inu ik nakolkeike mihin io.” ‡

18

Tikimır mın rəha İesu kəmotuwa motaskəlim in
(*Mat 26:7-56; Mak 14:43-50;*

Luk 21:47-53)

1 Nian İesu təmaupən məfak, kəmotiet e taon u, kən moteguəfimin-pən entənipən-pən e noanapinat kit, nərgin

§ 17:21: Jon 3:17 * 17:22: Jon 1:14 † 17:22: Jon 14:20 ‡ 17:23: Jon 16:27 § 17:24: Jon 12:26 * 17:24: Netəm koatəfak koatehm nepətən rəha İesu məsin əm roiu, (Jon 1:14, 2 Kor 3:18). Məto kitat kotitun məmə okəmə otitəlig-pa, kitat okotahmen lan, məto-inu e nian əh, okotəplan əsas rəhan nepətən əhag-əhag e niganəmtitət (1 Jon 3:2). Nepətən əhag-əhag rəha İesu itəm rəhan netəmim mın ilat okotəplan; inu, rəhan nepətən məmə in Ughin, nepətən əhag-əhag əh itəm in təmos aupən nətueintən təpanatig. † 17:24: Jon 1:1-3; 1:14; 1 Pita 1:20 ‡ 17:25: Sam 119:137; Rom 3:26 § 17:25: Jon 15:21; 16:3 * 17:26: Jon 17:6 † 17:26: E ves u, nīpətin kəiu. Kitiəh, İesu tatəfak məmə Tata Ughin otolkeike rəhan mın netəmim, tahmen əm məmə in tatolkeike İesu. Məto in tatəfak mın məmə rəhan netəmim mın okotolkeike ilat mın tahmen əm məmə Tata Ughin in tatolkeike İesu. † 17:26: Jon 15:9; Rom 5:5

un, Ketron. Kæn ikin əh, kəmahwīnu kit ikin. Kæn Iesu ne rəhan netəmim min kəmotuwīn e niki nig min əh.

² Kæn Jutas u, etəm u uarisig in otəpanegəhan-in Iesu kəm rəhan tikimīr min, in tinitun rəkis ikin əh, mətō-inu nian neen, Iesu ne rəhan min netəmim ilat koatuəfimīn ilat min ikin.*

³ Kæn pris asol min ne Farisi min kəmotahl-ipən mopael min itəm koatətul o Nimə Rəha Uhgīn kotuwa motehm Jutas. Kæn Jutas təmit netəm min əh ilat mopael min neen rəha netəm Rom, mit ilat motuwīn e niki nig olif əh. Ilat koatəmīk noanisīə, ne lait min, ne natimnat rəha nəluaginən.†

⁴ Iesu tinəmitun rəkis məmə natimnat min u, in otuwa tol nulan, mətō in təmaliwək muwīn olat, kæn mətəpəh olat məmə, “?Itəmat noategəs-in pah un?”

⁵ Ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm Nasaret kit, nərgīn u Iesu.” Kæn in tən-ipən kəm ilat məmə, “Io u inu.”‡ § (Kæn Jutas, suah u itəm təmegəhan-in-pən Iesu e nelmīlat, in tatətul ilat min.) ⁶ Kæn nian Iesu təmən məmə, “Io u inu,” ilat kəmotani məntaalat motitəlig, moteiuaiu motorin ilat e nisip.*

⁷ Kæn Iesu tatig mətəpəh min olat məmə, “?Itəmat nakotegəs-in pah un?” Kæn ilat kotəmə, “Etəm Nasaret kit, nərgīn u Iesu.”

⁸ Kæn Iesu tən-ipən məmə, “Enən-ipinə rəkis kəm itəmat məmə, ‘Io u inu.’† ‡ Okəmə itəmat nakoategəs-in io, kæn təwir məmə nakotəpəs netəmim min u, koatuwīn latuənu.” ⁹ In təmən nəhlan məmə nəghatən u itəm in tinəmən rəkis in otol nīpahrienən. Nəghatən u təmən məmə, “Tata, netəm min u itəm nəmələhəu-pən ilat e nelmək, okol esaiiroauinən kit.”§

¹⁰ Saimon Pita təmatiləs rəhan kit nisa rəha nəluaginən. Kæn əmun, in təmiuw-iarəp rəhan nisa, mətə rəkis matelgi slef kit rəha pris asol agin, matelgin matip. Nərgi suah un, Malkas.

¹¹ Mətō Iesu tən-ipən kəm Pita məmə, “Aii-pən rəham nisa u e rəhan sipa. Ik onəkəike mitun məmə nahməən u rəhak,* itəm Tata Uhgīn in təmos-ipa kəm io, kæn io ekəike mətəlig-in əm, mol.”†

*Ilat kəmotiləs Iesu motuwīn tətul aupən e nigənəmti Anas
(Mat 26:57-58; Mak 14:53-54;*

Luk 22:54)

* **18:2:** Luk 21:37; 22:39 † **18:3:** Wək 1:16 ‡ **18:5:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. § **18:5:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 * **18:6:** Nol Əpən 1:17 † **18:8:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. ‡ **18:8:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 § **18:9:** Jon 6:39; 10:28; 17:12 * **18:11:** Nian Iesu təmə, “Ik onəkəike mitun məmə nahməən u rəhak,” nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “?Oesənim-pənən e panikin u itəm rəhak Tata otos-ipa kəm io?” E nəghatən Kris, “oekənim e panikin” in nimaa nəghatən, nīpətīn u, məmə Iesu tategəhan-in məmə in otos nahməən u itəm otuwa ron nian Uhgīn otol nalpīnən kəm in o nolən rat min rəha netəmim rafin. † **18:11:** Mat 20:22

¹² Kən mopael mīn rəha netəm Rom ne etəm-iasol rəhalat, ne mopael mīn rəha netəm Isrel, kəmotaskəlim Iesu, kən motəlis ətain nelmīn. ¹³ Kən kəmotaupən motiləs in motuwīn tətul e nīganəmti Anas. Anas un, in etəmaa Kaeafas. Kaeafas un, in pris asol agīn e nup əh.† ¹⁴ Kən Kaeafas u inu, in aupən təmən kəm netəm-iasol rəha netəm Isrel məmə təwīr pīk məmə etəmim kitiah əm otimīs o netəmim, taprəkis-in məmə netəmim rafin okotimīs.§

Pita təmən məmə in təruru Iesu
(*Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57*)

¹⁵ Kən Saimon Pita ne etəmim kit mīn rəha Iesu, ilau kəmiauarisig-in Iesu. Etəmim u kit mīn rəha Iesu, pris asol agīn in titun wīr. Tol nəhlan, in təmətəu-pən Iesu, mīan əpəh imə e iat rəha nimə rəha pris asol agīn un. ¹⁶ Məto Pita in təmatətul əm e ket. Kən etəmim kit mīn u rəha Iesu, itəm pris asol agīn titun wīr, in təmiet muwa ihluə, kən mən-ipən kəm pətan u itəm tatətul o ket. Kən in təmit Pita mīan imə. ¹⁷ Kən əmun, pətan un itəm tatətul o ket, təməplan Pita kən tətəpəh ron məmə, “?Ei, ik mīn un etəmim rəha suah əh?”

Məto Pita təmə, “Kəpə, sənəmə io rəhan etəmim.”

¹⁸ Kən e nian əh, in nian rəha nətəpən, kən iolwək mīn rəha pris asol agīn, ne mopael mīn, ilat kəmotasiepən e noanəmkilip e nīgəm, kən moatətul titəlau in, moatətəto. Kən Pita mīn, in təmuwīn motətul, moatətəto nīgəm.

Pris asol agīn təməghat kəm Iesu
(*Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71*)

¹⁹ Kən pris asol agīn tatətəpəh-in natimnat mīn o Iesu. Tatətəpəh o netəmim mīn rəhan ne nəghatən mīn rəhan itəm təmatən matəgətun ilat lan.*

²⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io ematən rəhak nəghatən mīn e nīganəmti netəmim. Nian rafin, iatəgətun netəmim lan, əpəh e nimə mīn rəha nuəfiminən, kən əpəh

† **18:13:** E nian rəha Oltesteman, katos-ipər pris asol agīn mīn kotətul mətoarus nian ilat okoatimīs. Məto e nian Jon təmətə naoa u lan, netəm Rom kəmotəuhlin nətəligən əh, motol məmə etəm tatol pris asol agīn, okəike katiləs-ipər nītəin, məmə suah kit in otəsərəməərəən nian təfəməh. E nup 6 AD, netəm Rom kəmotos-ipər Anas məmə in otuwa pris asol agīn, kənu e nup 15 AD, kəmotiləs-iahau in e rəhan wək, kən motiləs-ipər Kaiəfəs məmə tatos nəmeen. Məto Anas in tatos əh nərəməərəən e nətəligən rəha netəm Isrel, kən netəm Isrel koatən əh məmə in pris asol agīn.

§ **18:14:** Jon 11:49-51 * **18:19:** Nat ənpəpīn məmə Kaiəfəs in pris asol agīn e nup əh (ves 13), məto Anas in tatos əh nepətan rəha pris asol agīn kit, məto-inu in pris asol agīn aupən ikīn. Kən ves u tatəghat-in Anas. (Jon 18:24; Luk 3:2; Wək 4:5-6).

e Nimə Rəha Uhgın, itəm netəm Isrel koatəpələh ikin nian rafin. Io esəhluaig-inən rəhak nəghatən min. ²¹ ?Təhrol nakətapəh-in nulan kəm io? Təwir mə nakuwin mətapəh o netəm kəmoatəto rəhak nəghatən min. Təwir nakuwin mətapəh o nəghatən min un emən-ipən kəm ilat. Ilat kotitun wir natimnat min u itəm ematən.”

²² Nian Iesu təmatən nəghatən əh, kən mopaël kit itəm in tatətul e Nimə Rəha Uhgın, in tatətul əh-ikin, təmëm nikapın, kən məmə, “?Nakatən nulan e pris asol agin o naka?”

²³ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Okəmə emən nəghatən neen itəm təsətuatipən, təwir məmə onakən-iarəp. ?Məto okəmə rəhak nəghatən min kotətuatip əm, təhrol nakatem io?”

²⁴ Kən əmun Anas tahl-ipən Iesu tuwin o pris asol agin u Kaeafas. Kən tatəmik mətmətig əm nol itəm kəməlis lan.

Pita tinən min məmə

təruru Iesu

(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72;

Luk 22:58-62)

²⁵ Kən Saimon Pita tətul əh matəto nigəm. Kən koatətapəh ron məmə, “?Ei, ik min un, ik etəmim rəha suah əh?” Məto Pita təmə, “Kəpə, sənəmə io rəhan etəmim.”

²⁶ Kən əmun, iolwək kit rəha pris asol agin, in noanol kit rəha suah u Pita təmətətip matəlgin aupən, in təmən məmə, “?Nikik təht məmə eməplan ik itəmat min əpəh e niki nahwinuən, o kəpə?”

²⁷ Məto Pita təmə, “Kəpə. Sənəmə io.”

Kən roiu agin-əh min, mənig kit timnən.†

Iesu in təmətul aupən e niganəmti Pailat

(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5;

Luk 23:1-5)

²⁸ Kən laulaugin agin-əh, kəmotiləs Iesu motiet e nimə rəha Kaeafas, motuwin e nimə rəha Pailat. Pailat in etəm Rom, məto in tatos nərəmərən asol Isrel. Netəm Isrel koatos nətuakəmən kit rəhalat, ilat kəsotuwinən e nimə rəha etəm ik pisin kit. Okəmə okotuwin imə, kən ilat koatən məmə ilat kotəmkimik e niganəmti Uhgın, kən ilat okol kəsotunən nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.‡ ²⁹ O nətuakəmən u rəhalat, tol kən Pailat in təmiet e rəhan nimə, muwa ihluə mə otəplan ilat. Kən in təmətəpəh məmə, “?Nipəgnəmti naka un itəmat noatehm-pən e suah u?”

³⁰ Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Okəmə suah u in təsətəhlən lou, okol esotiləsən in motuwa kəm ik.”

† 18:27: Jon 13:38 ‡ 18:28: Jon 11:55

³¹ Kæn Pailat tən-ipən kəm ilat mēmā, “Təwīr mēmā itəmat onəkotiləs in motuwīn, kæn itəmat motakil, tətəu-pən lou mīn rəhatəmat.”

Məto ilat kotən-ipən kəm in mēmā, “Məto netəm Rom əm ilat kotegəhan-in mēmā kitun nohamnuən etəmim.”

³² Iesu təmatən aupən mēmā in otimis nəhlan, § kæn natimnat mīn u kəmol mēmā nəghatən mīn u rəhan okotuwa motol nīpahrienən.

³³ Kæn əmun Pailat tuwīn mīn imə, kæn maun-in Iesu tuwa mətul aupən-in niganəmtīn, kæn tətəpəh ron mēmā, “?Təhrol? ?Ik kīg rəha netəm Isrel?”*

³⁴ Kæn Iesu tən-ipən kəm in mēmā, “?Ik atip əm nakatətəpəh nulan, o ik nakatətəpəh məto-inu netəmim koatən-ipinə io kəm ik?”

³⁵ Kæn Pailat tən-ipən mēmā, “?Təhrol? ?Ik nīkim təht mə io etəm Isrel kit? Netəmim imam ikin əm ne pris asol mīn rəham, ilat kəmotegəhan-in-pa ik e nelmək. ?Ik nəmol nat naka?”

³⁶ Kæn Iesu təmə, “Io, esolən kīg rəha nətueintən u. Okəmā io kīg kit tahmen e kīg mīn rəha nətueintən u, kæn rəhak netəmim mīn okotəməu, motoh netəm mīn un itəm kotolkeike mēmā okotos-ipən io e nelmi netəm-iasol rəha netəm Isrel. Məto io sənəmā kīg kit rəha nətueintən u.”†

³⁷ Kæn Pailat tətəpəh ron mēmā, “?Məto nīpahrienən mēmā ik kīg kit?”

Kæn Iesu təmə, “Ik nəmən mēmā io kīg kit. Io emaiir-pa e nətueintən u o nat kitiah əm, mēmā ekatətul-arəp matən-iarəp nīpahrienən. ‡ Kæn etəmim itəm nīkin tagien mēmā otətəu-pən nīpahrienən, kæn in tatətəlig-in rəhak nəghatən.”§

³⁸ Məto Pailat tən-ipən kəm in mēmā, “? Naka un, nīpahrienən?”

Pailat təmakil mēmā Iesu in təike mīmīs

(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20;

Luk 23:13-25)

Kæn Pailat təmīet mīn muwīn mehm netəm-iasol mīn rəha netəm Isrel, mən-ipən kəm ilat mēmā, “Io esəplanən nolən rat kit ne e suah u, itəm tatən mēmā suah u təmərəkīn lou.* ³⁹ Məto e nolən rəhatəmat, e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, nian rafin iatikīs suah kit mahl-iarəpən e kalapus. ?Kæn təhrol? ? Itəmat nakotolkeike mēmā io ekegəhan-in kæn mīkīs kīg rəha netəm Isrel?”

§ 18:32: Iesu təmən mēmā in otimis e nig kəməluau (Mat 20:19; 26:2; Jon 3:14; 8:28; 12:32-33). Kæn netəm Rom, ilat koatohamnu netəm koatol nəratən, moatətu-pər ilat e nig kəluau. Məto netəm Rom kəsotegəhan-inən mēmā netəm Isrel, ilat kotol mihin. * 18:33: Mat 2:2; Luk 23:2-3 † 18:36: Luk 17:21;

Jon 6:51 ‡ 18:37: Jon 3:32 § 18:37: Jon 8:47 * 18:38: Luk 23:4

40 Kæn ilat kotagæt æfæmæh motæn mæmæ, “!Kæpæ! !Itimat ekotapæs suah un, ekototolkeike Parapas!” Parapas un, in iaklæh kit, kæn in tæmatæluagin matohamnu itæm mæmæ otæhg-iaræp kapman ræha Rom.†

19

1 Kæn Pailat tæmos-ipæn Iesu e nelmi ræhan mopael mîn, kæn ilat kæmotalis-alis.* 2 Kæn kæmotæmik nol itæm tol nihlæn-nihlæn, motol hat lan, tahmen e hat ræha kig, kæn motæfauin-pæn e ræhn-kapæ. Kæn motuwîn-in-pæn kot æfæmæh kit kæm in, tol nægui-naris lan, tahmen e kot ræha kig. 3 Kæn ilat motuwa ron, moatol milæh lan, kæn moatæn mæmæ, “!Ik u inu, kig ræha netæm Isrel. Itimat ekotos-ipæn nisiiian kæm ik.” Kæn ilat moatem-pæn æm nikapîn.

4 Kæn Pailat tiet mîn muwîn ihluæ, kæn matæn-ipæn kæm netæmim mæmæ, “Ei, netæmim. Io ekahl-iaræp mîn suah u tuwa ihluæ, mæmæ itæmat onækotæplan-tu mæmæ io esehmæn nolæn rat lan ne.” 5 Kæn Iesu tæmiet mîn muwa ihluæ. In tatæfauin hat u itæm kæmol e nol itæm tol nihlæn-nihlæn, tahmen e hat ræha kig, kæn matuwîn e kot æfæmæh tol nægui-naris, tahmen e kot ræha kig, kæn Pailat tæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “!Netæmim! !Otæplan-tu! !Suah u inu!”

6 Mæto nian pris asol mîn ne mopael mîn itæm koatehm Nimæ Ræha Uhgîn kæmotæplan, ilat kæmotagæt æfæmæh moatæn mæmæ, “!Okæht-ipæn e nig kæmæluau! !Okæht-ipæn e nig kæmæluau!”†

Kæn Pailat tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “!Tæla, itæmat pisin æm, otilæs motuwîn, motæht-ipæn in e nig kæmæluau. Mæto io esæplanæn nolæn rat kit ne lan.”

7 Mæto ilat kotæmæ, “Ræhatimat kit æh-ikin lou tatæn mæmæ in otækæike mimis, mæto-inu in tatæn mæmæ in Næti Uhgîn.”‡

8 Kæn nian Pailat tæmæto næghatæn u, in tæmægin pik tæhmin mîn. 9 Kæn in tæmatig muwîn mîn imæ, mætapæh o Iesu mæmæ, “?Ik etæm hiæ?”§

Mæto Iesu tæsuhalpinæn ræhan næghatæn. 10 Kæn Pailat tæn-ipæn kæm in mæmæ, “?Tæhrol næsæn-ipamæn kæm io? ?Ik næsitunæn mæmæ io iatos næsanænæn mæmæ ekahl-iaræp ik, kæn matos mîn næsanænæn mæmæ okæht-ipæn ik e nig kæmæluau?”

11 Kæn Iesu tæn-ipæn kæm in mæmæ, “Okæmæ Uhgîn tæmæsolæn nat u, okol ik onæsos agin-æhæn næsanænæn mæmæ onakakil

† 18:40: Wæk 3:14 * 19:1: Aes 50:6; 53:5 † 19:6: Wæk 3:13 ‡ 19:7:

Lev 24:16; Mat 26:63-66; Jon 5:18; 10:33 § 19:9: Pailat tæmætapæh næhlan o nitunæn mæmæ okæmæ naka Iesu in uhgîn ækæku kit, o okæm-naka nikin tatæht mæmæ Iesu in etæm e næptæn pisin kit kæn etæm pisin kit in otakil nolæn ræhan (Luk 23:6-7). Iesu tinuhalpin rækis ræhan næghatæn, mæto Pailat tæmæsanæn nipahrienæn lan (Jon 18:36-38a; Aes 53:7).

io.* Tol nəhlan, nolən rat rəha suah un itəm təmos-ipinə io e nelməm, in tərət maprəkis-in rəham.”†

12 Kən tətouun e nian əh, Pailat təmolkeike məmə otikis Iesu. Məto netəm-iasol min rəha netəm Isrel koatagət əfəməh moatən məmə, “Okəmə nakikis suah u mahl-iarəp, kən ik sənəmə etəmim rəha Sisa. Etəmim u itəm tatən məmə in kig, in tikimir rəha Sisa.”

13 Kən nian Pailat təməto nəghatən u, kən təmit Iesu muwa min ihluə. Kən in təmuwin e ikin kit, nərgin un, Lou Kəpiel Epin-Epin, e nəghatən Isrel, in Kapata,‡ kən matəpələh-pər jea rəha nakilən. 14 Tinuəkir mitgar tətul e tina, e nian ətuatip rəha nol əpen-əpenəən o nolən lafet rəha Nuhagego-inən.

Kən Pailat tən-ipən kəm netəm Isrel məmə, “!Ei netəm min əpə! !Otəplan-tu! !Suah u in kig rəhatəmat!”§

15 Məto ilat kəmotagət əfəməh, motən məmə, “!Ohamnu! !Ohamnu! !Əht-ipən e nig kəməluau!”

Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Itəmat nakotolkeike mə io ekəht-ipən kig rəhatəmat e nig kəməluau?” Məto pris asol min kotəmə, “!Sisa əm un, in rəhatəmat kig!”

16 Kən Pailat təmegəhan-in-pən Iesu tuwin e nelmilat, məmə mopaël min rəha Rom okotuwın motəht-ipən e nig kəməluau.

Mopaël min kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32;

Luk 23:26-43)

Kən ilat kəmotiləs Iesu motuwın. 17 In tatiləs nig kəməluau rəhan,* matiet matuwın ikin kit min, nərgin un, Kolkota e nəghatən rəha netəm Isrel. Nipətın u, “Louipil-uipil.” 18 Kən ikin əh, kəmotəht-ipən Iesu e nig kəməluau. Kən kəmotatig motəht-ipən min etəmim kəiu, kit e nıkalın matip, kit e nıkalın mol, kən Iesu in tatəkul ilugin elau.

19 Kən Pailat təmən kəte rəkis nəghatən kit, kiləs kan kəht-ipən e rəhn-kapə nig kəməluau. Nəghatən u tatən məmə, IESU, ETƏM NASARET, KIG RƏHA NETƏM ISREL.† 20 Kən netəm Isrel tepət, ilat kotafin nəghatən u, məto-inu ikin əh kəmotəht-ipən Iesu ikin, in iuəhkır əm o taon.‡ Kən nəghatən u, kəməte rəkis e nəghatən rəha netəm Isrel, ne nəghatən rəha netəm Rom, ne nəghatən rəha netəm Kris. 21 Kən pris asol min rəha netəm Isrel, kəmotuwın motən-ipən kəm Pailat məmə, “Onəkəsətəən məmə, ‘Kig rəha netəm Isrel.’ Təwir mə onakəte ilə məmə, ‘Suah u in tatən məmə in kig rəha netəm Isrel.’”§

* 19:11: Rom 13:1 † 19:11: Jon 18:30; Wək 3:13 ‡ 19:13: Kapata in ikin kit kəməlin kəpiel itəm tepin-epin min ikin, kol tahmen əm e simen itəm kəməhləkin.

§ 19:14: Jon 19:19,21-22 * 19:17: Luk 14:27 † 19:19: Jon 19:14,21

‡ 19:20: Hip 13:12 § 19:21: Jon 19:14

22 Mæto Pailat tæmæ, “Nat itæm emæte, emæte.”

Mopael min kəmotoor natimnat rəha Iesu

23 Kən nian mopael min kəmotəht-ipən rəkis Iesu e nig kəməluau, kən motəmik rəhan natimnat, kən kəmotoor ilat nəmtin kuwit, mæto-inun mopael min ilat kuwit. Mæto kot əfəməh rəhan, etənim itəm in təmol niməhan, in təmisilpin-ilpinən niməhan lan, in təmol apiəpiə əm niməhan əh. 24 Kən mopael min u kinotən-ən kəm ilat min məmæ, “Ei, təsəwirən məmæ okotearəsin nat u. Təwir məmæ okotətipin əm tais ron. Kən etəm tatol win lan, in titol rəhan u kot.” Nat u təmiet məmæ otol nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın tuwa mol nıpahrienən, u təmən məmæ, “Ilat kəmotəmkı-rəkis rəhak natimnat. Ilat kəmotoor elat min. Kən ilat kəmotətipin tais məmæ otəgətun məmæ pah otos natimnat min əh.”*

Kən tol nəhlan, mopael min kəmotol mihin pahrien.†

Iesu ne rəhan Mama

25 Kən iuəhkır əm o nig kəməluau rəha Iesu, nıpitan kuwit kəmoatətul əh-ikin. Mama rəha Iesu, ne pia rəhan mama, ne Meri kit min, pətan rəha Klopas, kən iahunin kit min Meri pətan Maktala.‡ 26 Kən nian Iesu təməplan rəhan mama ne suah un itəm in tolkeike pik§ katuətul e nıkalın, kən tən-ipən kəm rəhan mama məmæ, “!Pətan, nətim un!”

27 Kən mən-ipən kəm suah u məmæ, “!K rəham u mama.” Kən tətoun e nian əh, suah u təmit pətan un mian iman ikin, kən in təmatehm wir in, tahmen e rəhan mama ətuatıp.

Iesu tinimis

(Mat 27:45-56; Mak 14:33-41;

Luk 23:44-49)

28 Kən uarisig lan, Iesu təmitun məmæ wək min itəm in təmuwa məmæ otol, tinol namnun rəkis.* Kən o nolən nəghatən min e Naoa Rəha Uhgın tuwa mol nıpahrienən lan, in təmən məmæ, “Enoaoa.”†

29 Kən pesin əkəku kit əh-ikin tatəpələh, kəmiuw-pən wain lan u tagın. Kən ilat kəmotiləs nat kit tame-ame tahmen e katən, kən moteer-pən e wain un, kən motatu-pən e nelmi nig katən mə hisop, kən motiləs-ipər tuwin iuəhkır o nohli Iesu, məmæ otirim. 30 Kən nian in təmənım wain u məsin, kən məmæ, “!Natimnat rafın tinol namnun!”‡

Kən təmətag-iəhau, megəhan-in-pən rəhan namegən tiet, kən mimis.

* 19:24: Sam 22:18 † 19:24: Jon 19:28,36,37 ‡ 19:25: Luk 8:2; Jon 20:1,18

§ 19:26: Jon tatən atıp əm in məmæ, “suah un itəm in tolkeike pik” (Jon 13:23).

* 19:28: Jon 17:4 † 19:28: Sam 69:21; Jon 19:29 ‡ 19:30: Luk 12:50; Jon 4:34; 17:4

Suah kit tamaru nikali Iesu

³¹ Nian əh rəha nol əpen-əpenəən, məto-inu okən lawigin un, nian rəha Sapat. (Kən Sapat u, in Sapat keike kit.) § Kən netəm-iasol rəha netəm Isrel kəsotolkeikeən məmə nipəti suah miləhal əh okətəhaləkul e nig kəməluau mətoarus-pən nian əh. Kən o nat əh, ilat kəmotuwın motətapəh o Pailat məmə otahl-ipa rəhan mın netəmim, kotuwın, motətgəhl nelkiləhal, pəs iləhal kəhalimis uəhai əm. Kənu ilat kotiləs-irəkis nipətiləhal. ³² Kən mopael mın kəmotaupən motətgəhl nelki suah mil un kəiu itəm kəmotəht-ipən ilau e nig kəməluau iləhal Iesu.

³³ Məto nian kəmotuwa o Iesu, motəplan məmə in tinimis rəkis. Kən əmun, ilat kəsotətgəhlən nelkin. ³⁴ Kən mopael kit tamaru əm nikalin e rəhan niro,* kən roiu agin-əh, nita ne nəhau kəmuaiəh ahmen-ahmen əm, mətuatite e nipətin. † ³⁵ (Kən suah kit əh-ikin tatətul, ‡ in təmehm natimnat mın u e niganəmtin. Kən nəghatən mın rəha suah u, in tətuatip, kən in titun məmə in tatən pahrien. Kən in tatən-iarəp məmə itəmat mın onəkotitun motahatətə lan.) ³⁶ Natimnat mın u kəmotuwa məmə okotol nəghatən e Naoa Rəha Uhgın tuwa mol nipahrienən lan, § u tatən məmə, “Okol nikilikilin kit təsitəgitan.”* ³⁷ Kən nəghatən kit mın e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Ilat okotəplan suah u itəm kəmotaru.” †

Josep ne Nikotimas, ilau kəmiatənim Iesu

³⁸ Kən uarisig e natimnat mın u, etəm Aramatia kit, nərgin u, Josep. Josep u, in etəmim kit rəha Iesu, məto tatəhluaigin nat u, məto-inun tatəgin netəm-iasol rəha netəm Isrel. ‡ In təmuwın məplan Pailat, kən tətəpəh ron məmə otegəhan-in pəs tiləs-irəkis nipəti Iesu. Kən əmun, Pailat təmegəhan-in, kən in təmuwın miləs-irəkis. ³⁹ Kən Nikotimas, u aupən in təmuwın məplan Iesu lapın, § in təmuwın ilau Josep. In tatitəl kətim kit, təmərioah e nat pien-pien mın u mir ne alos. Kətim u təfigəm tahmen e tate kilo.

⁴⁰ Kən ilau kəmiələs-irəkis nipəti Iesu, mualpin e niməhan wir kit, nərgin u linen. Kən ilau kəmioal-pən mir ne alos e niməhan u, tahmen ətuatip əm mə inun netəm Isrel kotalpin mihin nipəti etəmim, moatitənim. ⁴¹ Kən ikin əh kəməht-ipən

§ 19:31: Sapat u, in Sapat keike kit, məto-inu təmuwa ətuatip e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən. * 19:34: Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 † 19:34: 1 Jon 5:6-8

‡ 19:35: Aposol Jon itəm təməte naoa u, in tatəghat-in atip əm in e ves 35 (Jon 19:26; 21:24). § 19:36: Jon 19: 24,28,37 * 19:36: Iesu in tahmen e Nəti Sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən kən nitan otosmegəh netəmim rəha Uhgın.

(Jon 1:29; 1 Kor 5:7; 1 Pita 1:19). Tahmen məmə kəməsətgəhlən nikilkili nenəti sipsip mın itəm katoh e lafet rəha Nuhagego-inən (Eks 12:46; Nam 9:12), e nolən kitiah əm, nikilkili Iesu kit, təməsitəgitan. Sam 34:20. † 19:37: Sek 12:10; Nol Əpən 1:7

‡ 19:38: Jon 7:13 § 19:39: Jon 3:1-2: 7:50

Iesu ikin e nig kəməluau, kəmawinu ikin, kən e ikin əh, nīpəg kəpiel kit əh-ikin, itəm katitənim itəm ikin. Kən ikin əh, kəsitənim-pənən əh suah kit ikin. ⁴² Kən ilau kəmuələhəu-pən nīpəti Iesu e nīpəg kəpiel u, mətə-inu nian əh in nian rəha netəm Isrel koatol əpen-əpenə lan o Sapat,* kən nīpəg kəpiel itəm katitənim itəm ikin, in iuəhkīr əm.

20

Iesu tinəmegəh mīn

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;

Luk 24:1-12)

¹ E Sante, laulaugin agin, titəpinəp-əpinəp əh, Meri u pətan Maktala,* təmuwīn e nīpəg kəpiel, kən məplan məmə kəpiel asol itəm kəmahtosig-in nīpəg kəpiel lan, in kəmawin rəkis. ² Tol nəhlan, kən in təmaiu mītəlig muwīn o Saimon Pita ne etəmim u kit mīn rəha Iesu, u Iesu tolkeike pik, kən mən-īpən kəm ilau məmə, “Ilat kəmotiləs-irəkis nīpəti Iərəmərə əpəh e nīpəg kəpiel. Kən ekotəruru məmə kəmotələhəu hiə nīpətin.”

³ Kən Pita ne etəmim kit mīn u rəha Iesu, kəmiaiet mətian məmə okuəplan nīpəg əh. ⁴ Kəmuaiu əsanən mian, mətə suah u kit in təmaiu maupən maprəkis-in Pita, maupən muwīn əpəh nīpəg u ikin. ⁵ Kən in təməməhl-əməhl mətəg-pən əpəh imə, kən məplan nīməhan wīr u linen tatəməhl, mətə in təməsuwīnən imə. ⁶ Kən Saimon Pita in təmīet-arəpa mīn, kən megupən uəhai əm imə e nīpəg kəpiel u, kən təməplan nīməhan u koatəməhl, ⁷ kən məplan mīn nīməhan u kəmotəlpin rəhn-kapə Iesu lan aupən. Nīməhan u, in təməməhl-pənən ilat nīməhan mīn un neen, mətə in kəmaiu-aiu wīr kələhəu pisin. ⁸ Etəmim u rəha Iesu itəm təmaupən, in mīn təmuwīn imə e nīpəg kəpiel, kən in təməplan natimnat mīn u, kən in təmatahatətə məmə Iesu tinəmegəh mīn. ⁹ (Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə Iesu otəkəike məmegəh mīn e nīmīsən, mətə ilat kəsotitun wīrən əh nəghatən əh.)†

Meri u pətan Maktala in təməplan Iesu

(Mak 16:9-11)

¹⁰ Kən etəmim mīl un rəha Iesu kəmiatəlig mətian iməlau ikin, ¹¹ mətə Meri in tatətul iuəhkīr e nīpəg kəpiel u mətəsək. Kən nian in təmətasək əh, kən məməhl-əməhl mətəuag-pən əpəh e nīpəg. ¹² Kən əmun təməplan nagelo kəiu əpəh imə. Natimnat rəhalau in tərūən tərūən. Ilau katuəpələh u ikin-u kəmələhəu-pən Iesu ikin. Kitīəh tatəpələh e nəme rəhn-kapə, kən kitīəh e nəme nelkin.

* 19:42: Əplan-tu futnot e 19:31. * 20:1: Luk 8:2; Jon 19:25 † 20:9: Sam 16:10; Aes 53:11; Luk 24:25-27,46; Jon 2:22; Wək 2:24-28

13 Kæn ilau kæmuətapəh ron mämə, “Pətan. ?Ik natasək o naka?” Kæn in təmən-ipən kəm ilau mämə, “Ilat kəmotiləs-irəkis nipəti Iərəmərə rəhak, kæn ekəruru mämə kəmotələhəu-pən hiə.”

14 Nian in tinən rəkis nəghatən u, kæn meirair, kæn təməplan Iesu tatətul əm u ikin-un, mətə in təruru mämə Iesu. 15 Kæn Iesu təmətapəh ron mämə, “Pətan. ?Nakətasək o naka? ?Ik nategəs-in pah?” Mətə pətan u, nikin təht mämə okəmə naka suah u itəm tatitasilin nahwinuən, kæn in təmən-ipən kəm in mämə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmiləs-irəkis nipətin, kæn mələhəu-pən əh kit, awi, ən-ipa-tu kəm io, pəs io ekuwin miləs.”

16 Kæn Iesu tən-ipən mämə, “Meri.” Kæn Meri təmeirair, mətag-pən məplan, kæn mämə, “!Raponi!” (Inu nəghatən rəha netəm Isrel u, nipətin təmə, “Rəhak Iəgətun.”)

17 Kæn Iesu təmən-ipən kəm in mämə, “Saskəlīmən io, mətə-inu io esuwīnən əh əpəh ilis o rəhak Tata. Mətə ik, uwin, mehm piak mīn kæn mən-ipən kəm ilat mämə io enatitəlig-pən ilis o rəhak Tata, kæn in mīn rəhatəmat Tata. In Uhgīn rəhak, kæn in Uhgīn mīn rəhatəmat.”

18 Kæn Meri Maktala təmuwin məplan netəmim mīn rəha Iesu, kæn tən-ipən kəm ilat mämə, “!Suah mīn əpə! !Io eməplan Iərəmərə!” Kæn in təmən-iarəp nəghatən mīn itəm Iesu in təmən-ipən kəm in.

Netəmim mīn rəha Iesu kəmotəplan Iesu

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;

Luk 24:36-49)

19 E Santei ehnaipən, netəmim mīn rəha Iesu kəmotargəfīmīn ilat mīn əpəh e nimə kit, kæn motahtosig e toa motol lok lan, mətə-inu ilat koatəgin netəm-iasol rəha netəm Isrel. Kæn əmun, Iesu təmuwa mətul ilugin elat, kæn mən-ipən kəm ilat mämə, “Pəs nəməlinuən tətətig otəmat.”†

20 Kæn in təmurapik nelmīn kæn mol-pən nīkalin kəm ilat, kæn nīkilat təmagien pik mətə-inu kinotəplan Iərəmərə. §

21 Kæn Iesu tən-ipən mīn kəm ilat mämə, “Pəs nəməlinuən tətətig otəmat.* Tol mə rəhak Tata təmah-IPA io,† e nolən kitəh əm io etahl-ipən itəmat nakoatuwin e nətueintən.”†

22 Kæn nian in tinən rəkis nəghatən u, kæn in təmeəg-pən elat, kæn mämə, “Itəmat, otos Narmīn Rəha Uhgīn. § 23 Okəmə nəkotaluin nolən rat rəha etəmim, kæn Uhgīn mīn in otafəl rəkis nolən rat rəhan. Mətə okəmə itəmat nəsotaluinən nolən rat rəha etəmim, kæn Uhgīn otəsaluinən kæn məsafəl rəkisən.”*

† 20:19: Jon 20:21,26; Jon 14:27; 16:33 § 20:20: Jon 16:19-22 * 20:21: Jon 20:19,26 † 20:21: Jon 3:17 † 20:21: Mat 28:19; Jon 17:18 § 20:22: Esik 37:9; Jon 7:39; Wək 2:38; 8:15-17; 19:2; Kal 3:2 * 20:23: Mat 16:19; 18:18

Iesu ne Tomas

²⁴ Kæn etəm tuelef u kit ræha Iesu, nærgin u Tomas, u kætəun-in məmæ, Mil Mil, in tæmikæ e nian Iesu tæmiet-arəpa olat.

²⁵ Kæn in min neen, ilat kəmotən-ipən kəm in məmæ, “! Ei, emotəplan rəhatat Iərəmərə!”

Məto Tomas təmən-ipən kəm ilat məmæ, “Okəmæ ekəplan nəme nil e nelmin mil, kənu ekek e noanelmik, kənu meapən e nəme niro e nikalin, kənu panahatətə lan. Məto okəmæ esəplanən, okol esahatətəən lan.”†

²⁶ Kæn tinos wik kitiah rækis, netənim min rəha Iesu koatəpələh min əpəh imə, e nimə kitiah əm, kæn motahtosig e toa, motol lok. Kæn Tomas əh-ikin ilat min. Nat ənpəpin kəmol lok e toa, məto Iesu tatig muwa min mətul ilugin elat mən-ipən məmæ, “Pəs nəməlinuən tətətig otəmat.”‡ ²⁷ Kæn mən-ipən kəm Tomas məmæ, “Əplan-tu nelmək. Wa mek e noanelməm. Kæn mæg-ətuatip-in nelməm kæn meapən e nəme niro u e nikalik. Səmik mətmətigən rəham nahatətəən rəun, məto ik onəkəike mətahatətə lak.”§

²⁸ Kæn Tomas tən-ipən kəm in məmæ, “Ik rəhak Iərəmərə, kæn ik rəhak Uhgın.”*

²⁹ Kæn Iesu tən-ipən kəm in məmæ, “Ik nəmahatətə lak, məto-inu nəməplan io.† Məto netəm min un kəsotəplanən io, kæn ilat kotahatətə lak, ilat okotos nəwīrən pahrien, nikilat tagien pahrien.”‡

Naoa u, kəməte məmæ netənim okotahatətə e Iesu

³⁰ Iesu təmol nəmtətin min tepət e niganəmti rəhan netənim, itəm kəsəte rækisən e naoa u.§ ³¹ Məto kəməte nəghatən min u məmæ itəmat onəkotahatətə* məmæ Iesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmæ otahl-ipa, inu Nəti Uhgın. Kəməte nəhlan, məmæ itəmat onəkotos nəmegəhən e nærgin, məto-inu itəmat noatahatətə lan.†

21*Iesu təmol əp in kəm rəhan netənim ilat sepin*

¹ Uarisig e natimnat min u, Iesu təmol əp min in o rəhan min netənim,* əpəh e niməkləkil e nikali lek asol, katən mə Lek Kalili.† Kæn təmol əp in nulan. ² E nian əh, netənim min u rəha Iesu kəmotaliwək kitiah: Saimon Pita, ne Tomas u kətəun-in məmæ Mil Mil, ne Nataniel u, etəm Kalili iman latuənu

† 20:25: Mak 16:11 ‡ 20:26: Jon 14:27; 20:19,21 § 20:27: Luk 24:40

* 20:28: Nol Əpən 4:11 † 20:29: Jon 3:15 ‡ 20:29: 1 Pita 1:8-9 § 20:30:

Jon 21:25 * 20:31: Jon 3:15 † 20:31: Jon 19:35 * 21:1: Jon 21:14; Jon

20:19,26 † 21:1: Nəghatən Kris ətuatip tatən məmæ Lek Taepirias, in nærgi Lek Kalili kit min.

Kena, ne nəti Sepeti mil,[†] ne etəmim mil kəiu mīn rəha Iesu.
³ Saimon Pita tən-ipən olat məmə, “Io enatuwin ekatipin net.”

Kən ilat kotəmə, “Itəla, pəs kitat rafin kotuwīn.” Kən ilat rafin kəmotatite, motuwīn e pot kit. Kən Pita təmapeg rəhan natimnat o wək. Kən ilat kəmotuwīn, motatipin net, motətoarus tian. Məto kəsotosən nəm kit ne. §

⁴ Kən tinatian, kən Iesu tuwa matətul ipar, məto rəhan mīn netəmim, ilat kotəruru məmə Iesu.*

⁵ In tətəpəh olat məmə, “!Nəman! ?Nəsotosən nəm kit, o?”

Kən ilat kotəmə, “Kəpə, nəm tikə.”

⁶ Kən in tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəla, otatipin-pən-tu net e matip ikin e nikali pot u, kən onəkotiuw nəm neen.” Kən əmun, kotatipin-iarəp net, əmun, mīnotəruru niuw-pərən, məto-inu net tinər mīnər mīnərīoah e nəm. †

⁷ Kən suah u itəm Iesu tolkeike pik, in tən-ipən kəm Pita məmə, “!Ei! !Iərəmərə ətuatip əh!” Kən nian Pita təməto nəghatən u, təmətəut uəhai əm, kən mətipən itəhai, meai muwīn ipar. ⁸ Kən netəmim mīn u neen rəha Iesu, ilat kəmotuwar e pot, moatiuw net apon təmərioah e nəm, məto-inu bot in iuəhkīr əm məsīn o nīməkləkīl, tahmen əm hanrit mita. ⁹ Kən nian ilat kəmotuwīn ipar, motəplan nigəm əkəku kit əh-ikin, nəmtahlīn tatuəp əh, kən nəm neen əh-ikin, katuwan e nigəm, ne pīret əh-ikin. ¹⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Otəmīk nəm mīn un neen itəm nəmotos motuwa.”

¹¹ Kən Saimon Pita təmuwīn mīn e pot, kən mewkəkan net muwīn əpəh ipar. Net u tərīoah e nəm asol mīn, ilat rafin wanhanrit-fifti-tri. Kən nat əpnarīn məmə net u təmərioah pap e nəm, məto in təməsəhapən. ¹² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwa motagwən.” Kən ilat kit nīkin təsəhtən məmə otətəpəh ron məmə, “?Ik pah un?” məto-inu ilat kīnotitun əsas məmə in Iərəmərə. ¹³ Kən Iesu təmos pīret muwa mos-ipən kəm ilat, kən mos-ipən mīn nəm.

¹⁴ Kən inu, nian tatol kisil lan, itəm Iesu təmol əp in o rəhan mīn netəmim uarisig e nian in təmīmīs, kən məmegəh mīn. †

Iesu ne Pita

¹⁵ Nian ilat kīnotagwən rəkis, Iesu təmətəpəh o Saimon Pita, məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io taprəkis-in netəm mīn un?” Pita tən-ipən kəm in məmə, “Əwəh, Iərəmərə, ik nəkītun məmə io ekolkeike pik ik.” §

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik onakatagwən rəhak nenəti sipsip mīn.”

† 21:2: Nəti Sepeti mil kəiu, ilau u Jemes ne Jon. Jon u inu in təməte naoa u.

§ 21:3: Luk 5:5 * 21:4: Luk 24:16; Jon 20:14 † 21:6: Luk 5:4-7 † 21:14:

Jon 20:1,19,26 § 21:15: Mat 26:33-35; Jon 13:37-38

16 Kən Iesu tatig mətəpəh mīn ron məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io?”

In tən-ipən kəm Iesu məmə, “Əwəh Iərəməərə, ik nəkitun məmə iakolkeike ik.”

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik onakatehm wir rəhak sipsip mīn.”*

17 Kən mətəu kisil lan, Iesu tatig mətəpəh mīn ron məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io?”†

Kən Pita, nīkin təmāhmə, mətə-inu Iesu təmətəpəh ron mau kisil, məmə, “?Ik nakolkeike io?” Kən in tən-ipən kəm in məmə, “Iərəməərə, ik nəkitun natimnat rafin.‡ Ik nəkitun məmə io ekolkeike ik.”

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik atəgwən rəhak sipsip mīn.

18 “Nīpahrienən agin u iatən kəm ik məmə, aypən, e rəham netəm-aluəən, nəmatiargin atip rəham kətəut, kən mətəliwək matuwīn ikin mīn rafin itəm nakolkeike məmə nakuwīn ikin. Mətə nian ik onakaguīhl, onakəg-ətuatip-in nelməm, kən etəm pişin kit otəlis ətain rəham kətəut, kən mit ik nakian ikin ik nəsolkeikeən məmə nakuwīn ikin.” 19 E nəghatən u, Iesu təmaupən matən-iarəp rəkis əm, nolən itəm Pita otimīs, kən rəhan nimisən,§ in otiləs-ipər nərgi Uhgīn.*

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, uarisig-in io.”†

Iesu ne suah un itəm Iesu təmolkeike pik

20 Kən Pita teirair məplan etəmim kit rəha Iesu u, Iesu tolkeike pik, tətuarisig-in ilau. Suah əh inəh, itəm təmīəu-iəu muwa iuəhkīr o Iesu e nian kəmotəgwən e lafet rəha Nuhəgego-inən, kən mətəpəh ron məmə, “?Iərəməərə, pah un oteghən-in-pən ik e nelmi rəham tikimir mīn?”‡

21 Nian Pita təməplan in, kən tətəpəh o Iesu məmə, “?Iərəməərə, mətə tahro e suah əh?”

22 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Okəmə io ekolkeike məmə in otatəmegəh muwīn mətəarus nian iakitəlig-pa mīn, ik onəkītun o naka? Ik un, ik onəkəike muarisig-in io.”§

23 Kən tol nəhlan o nat u Iesu təmən, nəghatən kit əh-ikin katən titəlau-itəlau e piatət mīn məmə, “Etəmim u rəha Iesu otəsimisən,” mətə Iesu təməsənən kəm Pita məmə suah u otəsimisən. In təmən əm məmə, “?Okəmə, io ekolkeike məmə in otatəmegəh, mətəarus-pən iakitəlig-pa mīn, ik onəkītun o naka?”

* 21:16: Esik 34:2; Mat 2:6; Jon 10:11; Wək 20:28; 1 Pita 5:2-3 † 21:17: Jon 13:38 ‡ 21:17: Jon 16:30 § 21:19: Katən məmə e nup tate mīn tatuwa, kən kəpanətu-pər Pita e nig kəməluau. * 21:19: Jon 13:36; 2 Pita 1:14 † 21:19: Mat 4:19; 16:24 ‡ 21:20: Jon 13:23,25 § 21:22: Jon 21:19; Mat 4:19; 16:24

²⁴ Etəmim u rəha Iesu in etəmim kitiah əm itəm tatən-iarəp natimnat mīn u,* kən in məte rəkis nəghatən mīn u. Kən itimat ekotitun məmə nəghatən mīn u tatən, in nīpahrienən əm.†

Namnun nəghatən

²⁵ Kən natimnat tepət mīn əpəh ikīn itəm Iesu təmol‡ kən okəmə netəmim kəpoatəte rəkis natimnat mīn u ilat rafin e naoa mīn, io, nīkik təht məmə rum otikə e nətueintən rafin o nəlinən naoa mīn u.

---

* **21:24:** Jon 15:27 † **21:24:** Nian neen, Jon tatəghat nəhlan, matən məmə, “itimat,” məto in tatən əm in pīsin əm (19:35; əplan-tu 1 Jon 1:1-4). ‡ **21:25:** Jon 20:30

Wək Mìn Wək Mìn Rəha Aposol Mìn Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Wək Mìn

?Pah təməte naoa u? Luk təməte naoa u. Afın e “Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Luk” o nıtunən məmə Luk in pah.

?Təməte tatuwin kəm pah? Luk təməte naoa u tatuwin kəm in kit, nərgin u Teofilas, etəm kitiaħ əm itəm Luk təməte naoa u “Namnusən Təwir Itəm Luk Təməte” tatuwin kəm in. Nərig u, nıpətin təmə, “Etəmim itəm tokeike Uhgın.” Luk təməte naoa u tatuwin kəm suah u, məto in titun məmə Iaihlua tepət okotafin mìn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Naoa mìn rəha Namnusən Təwir koatəghat-in nəmegəhən ne nımısən rəha Iesu. Naoa u tatən-iarəp məmə nıməfak təmähro mətuoun. Naoa u məsin tatəghat-in tepət e wək rəha Pita, kən məsin mìn tatəghat-in nəmegəhən ne wək rəha Pol.

?Təməte naoa u o naka? Luk təməte naoa u matən məmə nıməfak təmähro mìn nulan mətuoun, kən otahro mìn nulan nıməfak otatəwiə. Kən e naoa u, kitat okotehm məmə iəfak mìn okotahruhalpın nəghatən kəm netəm Isrel ne netəm Iaihlua mìn itəm kotolkeike məmə okotitun nəukəti nahatətəən rəhalat. E naoa u, kotəplan məmə kapman rəha Rom tatəto nəghatən rəha Pol. Kən matəplan məmə Luk ne Pol kiolkeike məmə netəmim rafın itəm Rom tatərəməərə elat, ilat okotən nıpahrienən e Iesu.

Uhgın təmən məmə otahl-ıpa

Narmin rəhan

¹ Teofilas, e rəhak naoa itəm eməte aupən, eməte nolən mìn rəha natımnat rafın itəm Iesu təmatol ne matəgətun netəmim lan. ² Naoa əh tatən-iarəp nian Iesu təmətuoun rəhan wək mətoarus Uhgın təmıləs matuwın e Nego e Neai. Məto aupən, təməsuwinən əh e Nego e Neai, Narmin Rəha Uhgın təmətasıtu lan məmə otəgətun rəhan aposol* mìn. ³ E nian təməmegəh mìn e nımısən, nian tepət tatuwa olat kən ilat kotəplan in e nian kitiaħ kitiaħ e nian foti, kən matol əp in kəm ilat məmə okotitun məmə in təməmegəh pahrien e

---

1:1: Luk 1:3   * **1:2:** “Aposol” in suah kit itəm Iesu Kristo təmahl-ıpa o nən-iarəpən rəhan nəghatən. Nian nakotafın nəghatən əh “aposol” e naoa u, nıpətin tən məmə netəmim tuelef rəha Iesu u kəmotaliwək ilat mìn. Kən e naoa u, Pol təmən məmə in mìn aposol kit rəha Iesu, məto in təməsaliwəkən ilat netəmim tuelef mìn əh. Naoa əh, in tatəghat tepət e aposol mil, Pita ne Pol.   **1:2:** Mak 16:19; Luk 24:49-51

nimisən. Kən e nian min əh, təmatəgətun ilat e nəməməən rəha Uhgın. ⁴Nian Iesu təmatətig əh ilat min ilat, in təmən-ipən nəghaten kit kəm ilat məmə, “Itəmat onəsotaupənən motiet u e Jerusalem. Onəkotəkəike kətətig motətoarus onəkotos Narmin Rəha Uhgın, u rəhak tata tınəmən-iəkis rəkis məmə otos-ipinə kəm itəmat, tahmen min məmə inu io iatən-ipinə kəm itəmat. ⁵Aupən Jon təmatol baptais e netəmim e nəhau, məto otəsuwəhən, Uhgın in otol baptais etəmat e Narmin Rəhan.”

Uhgın təmiləs Iesu muwin e Nego e Neai

⁶ E nian min əh, itəm aposol min kəmotətig ilat Iesu, kəmotəpəh ron məmə, “? İəməmə, tinuwa e nian ətuatip əh-roiu məmə ik onəköl kitat netəm Isrel okotəməmə min e nitan min rəhatat, o kəp?” ⁷ Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “E nian min rəha natimnat min əh, Uhgın təməhluaig-in otəmat, okol itəmat nəsotitunən. Rəhak tata pisin əm, in tinitəpun rəkis e rəhan nəsanənən. ⁸ Məto e nian Narmin Rəha Uhgın otuwa matig etəmat, itəmat onəkotos nəsanənən. Kən itəmat onəkotəkəike motuwın motən-iarəp rəhak nəghatən əpəh Jerusalem, ne ikin min əpəh Jutia, ne Sameria, kən ne ikin min rafin e nətueintən.”

⁹ Nian təmən rəkis əm nəghatən əh kəm ilat, kən Uhgın təmiləs-irəkis in tınər matuwın e neai. Nian ilat kəmoatəplan, kən napuə kit təmuwa malpin, kən ilat kəməsotəplan minən. ¹⁰ Nian kəmotitəgər əh e neai moatəgəs-in, roiu agin-əh, suah mil kəiu kəmian e natimnat ruən kəmuət-arəpa muətul ilugin elat, ¹¹ kən muən-ipən kəm ilat məmə, “!Netəm Kalili! ?Təhrol nəkoatətul ikin-u moatətagər nəpo lan e napuə? Iesu əh itəm Uhgın təmiləs-irəkis otəmat miləs mər matuwın e neai, in otəpanitəlig-pa min tahmen-pən əm e itəm əh, itəm tər matuwın.”

Aposol min

¹² Kən aposol min kəmotiet e nitot u katən məmə, Nitot Rəha Nig U Olif, motitəlig-pən Jerusalem itəm sənəmə in isəu pik, in iuəhkir əm. ¹³ Nian kəmotiet-arəpən Jerusalem, kəmotuwın e nıpəgnoa nimə kit əpəh ilis lan itəm koatətig ikin. Aposol min əh, nərgilat u Pita ne Jon ne Jemes ne Antru, kən Filip ne Tomas, kən Patolomiu ne Matiu, kən Jemes nəti Alfeas, kən Saimon Selot, † kən Jutas nəti Jemes. ¹⁴ Netəm min əh ne nıpitan min, ne Meri u mama rəha Iesu, ne pia Iesu min, ilat koatuwa moatəfak kitiah nian tēpət.

1:3: Luk 24:36-49; Wək 10:41   **1:4:** Luk 24:49; Jon 14:16-17; Wək 2:33   **1:5:** Mat 3:11   **1:6:** Luk 24:21   **1:7:** Mak 13:32   **1:8:** Mat 28:19; Luk 24:48
1:11: Mat 26:64; Luk 21:27   **1:12:** Luk 24:50-53   † **1:13:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4.   **1:13:** Mat 10:2-4

Etəmim itəm otos nəme Jutas

¹⁵ Nian neen tīnuwa mīnuwīn rəkis, kən netəm mīn u itəm koatahatətə e Iesu kəmotuwa kitīəh. İlat tepət, tahmen e wan-hanrit-tuente ilat rafin. Kən Pita təmətul matəghat kəm ilat məmə, ¹⁶ “Piak mīn ne wīnik mīn. Nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgīn otəkəike muwa mol nīpahrienən lan, itəm nuwəh aupən Narmīn Rəha Uhgīn təmos-ipən nəghatən kəm Kig Tefit, kən Kig Tefit təmən-iarəp suah u Jutas məmə in otit netəmim motuwīn kaskəlīm Iesu. Kən nəghatən əh tīnuwa əh-roiu mīnol nīpahrienən lan. ¹⁷ Jutas kitat mīn kitīəh əm. Kən in rəhan əh-ikin wək itəm təmatol mətasiu etat.”

¹⁸ (Jutas u inu təmos-nəmtīn nəptən kit e mənī u təmos e nolən rat itəm təmol. E nəptən əh, təmīet morin kən kəhap nərpīn nisgan tiet. ¹⁹ Kən netəm Jerusalem kəmotətə nəghatən əh, kəmotəun-in nəptən əh e nəghatən ikin məmə, “Akeltama,” nīpətīn u məmə Nəptən e Nita.)

²⁰ Kən Pita təmən məmə, “E Naoa Rəha Napuən Mīn, nəghatən kit tatən məmə, ‘Təwīr məmə rəhan nīmə tatətul əpnapīn əm, okol etəmim kit təsatīgən ikin.’

“Kən nəghatən kit mīn tatən mīn-nulan məmə, ‘Təwīr məmə etəm pīsīn kit otuwa mos nəmeen mol wək rəhan.’

²¹⁻²² “Kən tol nəhlan, okotəkəike kīlesipər suah kit itəm təmehm e nīganəmtīn nəmegəhən rəha Iesu e nīmīsən, kən in otuwa mīn mehm kitat məmə otən-iarəp Iesu məmə in İərəməərə rəhatat. Suah u, in suah kit itəm kitat mīn kəmoatan aupən e nian mīn u itəm İərəməərə Iesu təmətaliwək lan. Suah un in suah kit itəm təmətātīg nian Jon təmatən-iarəp nəghatən rəha nolən baptais etəm, muwa mətəorus-pən nian itəm Uhgīn təmos-irəkis Iesu o kitat mīləs mər muwīn e Nego e Neai.”

²³ Kən ilat kəmotən-iarəp nərgī etəmim kəiu, kit nərgīn u Josep u nian neen kətaun-in məmə Pasapas o Jastas, kən kit mīn, nərgīn u Matias. ²⁴ Kən ilat kəmotəfak motən məmə, “İərəməərə, ik nəkitun nīki netəmim rafin. İk asitu etīmat məmə suah mīl u, in pəhruən ik nīnəmītəpun rəkis ²⁵ məmə otaskəlīm wək u rəha aposol itəm Jutas təmapəs məmə otuwīn e suatīp itəm tərat, iman ətuatīp ikin.” ²⁶ Nian kəmotəfak rəkis, ilat kəmoturīn kəpiel neen, kotahmen e tais, məmə otəgətun məmə pah otos wək əh, kən nərgī Matias təmīet. Kən ilat kəmotīləs-ipən Matias məmə in aposol kit, kən roiu tīnol mīn tuelef aposol ilat rafin.

2

Narmin Rəha Uhgın təmuwa e nəmegəhən rəhalat

¹ E nian rəha Pentekos, * lafet kit rəha noanol min rəha Isrel, netəm min u itəm koatahatətə e Iesu kəmotuwa kitiaə. ² Kən roiu agin min, kəmotəto nat kit təmiş-i-pər e neai tahmen e nımətag asol kit tatelel nat, kən nat əh kəmotəto təmuwa mər rafin e nıpəgnoa nimə itəm koatəpələh ikin. ³ Kən ilat kəmotəplan nat kit tahmen e nigəm təmuəp. Kən ləpləpin nigəm min əh, kəmotiwig motan ahmen-in netəmim rafin itəm koatəpələh əh imə. ⁴ Kən ilat rafin, Narmin Rəha Uhgın təmuwa mərioah mətatig elat, kən minos-ipən nəsanənən kəm ilat, mol ilat kinoatəghat e nəghatən ik pisin min.

⁵ Kən noanol min neen əh-ikin rəha netəm Isrel itəm koatəfak kəm Uhgın. Ilat kəmotisi-pən ik pisin pisin min məto kotatig Jerusalem. ⁶ Nian ilat kəmotəto nəghatən min əh, netəmim tepət kəmotuwa. Kən ilat kəmotaut pik məto-inu kəmotəto nəghatən min rəhalat itəm netəm min əh koatən. ⁷ Kəmotaut pik agin kən motən məmə, “!Ei! ?Netəm Kalili əm əh koatəghat, o kəp? ⁸ ?Tahro kitat rafin koatəto rəhatat nəghatən min itəm ilat koatən? ⁹⁻¹¹ Kitat u netəm ik pisin pisin min tepət. Ikin-u netəm Patia əh-ikin, ne netəm Metia, ne netəm Elam, ne netəm Mesopotemia, ne netəm Jutia, ne netəm Kapatosia, ne netəm Pontas, ne netəm Esia, ne netəm Fritia, ne netəm Pamfilia, ne netəm Ijip, ne netəm Lipia e nıkalın-pən əh Saerin ikin, ne netəm Rom, neen noanol ətuatip rəha netəm Isrel, neen netəm pisin məto koatəfak kəm Uhgın, ne netəm Krit, ne netəm Arepia. Məto kitat rafin kəmotəto ilat koatən nat asol itəm Uhgın təmol e nəghatən ik pisin min rəhatat.” ¹² Narmilat təmiwig pik, rehalat-kapə təmikə, kən kəmoatətapəh olat min məmə, “!Ei! ?Naka u tol nulan?”

¹³ Məto neen kəmotalah-əmnu ilat, motən məmə, “Nat koatapis əpəh.”

Pita təməghat kəm netəmim

¹⁴ Kən Pita təmətul ilat lepen aposol min, təmagət əfəməh matən-ipən kəm netəmim məmə, “Itəmat rafin noanol min rəha Isrel ne netəm pisin pisin min u nakoatətig Jerusalem, otətəlig-in wir-tu io, pəs ekuhapik e nıpəti nat əh kəm itəmat. ¹⁵ Itəmat nakoatən məmə netəm min u koatapis. Məto kəp, kəsotapisən. Nain kilok əm əh-roiu laulaugin. ?Kən tahro ilat koatapis?†

* **2:1:** Pentekos: əplan e tiksonari. **2:1:** Lev 23:15-21; Dut 16:9-11 **2:3:** Mat 3:11 **2:4:** Mak 16:17; Wək 4:31; 10:44-46; 19:6 † **2:15:** Netəm əh kəsotənimən wain laulaugin, kən etəm tikə itəm tətəpis laulaugin.

16 “Məto in tol nulan. Ien rəha Uhgīn aupən, nərgīn u Joel, təmən rəkis nat u itəm itəmat nakoatəplan. In təmən məmə, 17 ‘Uhgīn təmən məmə, “E namnun nian mīn, ekosipən rəhak Narmīn kəm netəmim rafin. İlat rafin okotos nəsanənən lan. Nenətītəmat mīn, nəman ne nīpitan, ilat okotən-iarəp nəghatən mīn rəhak itəm io iatos-ipən kəm ilat. Netəm aluə mīn rəhatəmat, Uhgīn otos-ipən nat kit tahmen e napīlaiirən kəm ilat. Kən naguihl-aguihl mīn rəhatəmat okotapīlaiir e napīlaiirən pīsīn pīsīn mīn. 18 Sənəmə netəmiasol mīn əm, məto nəman ne nīpitan ilat nolwək mīn əm rəhak, kən ekosipən Narmīn rəhak kəm ilat. Kən ilat okotən-iarəp nəghatən mīn rəhak itəm iatos-ipən kəm ilat. 19 Oekol nat pīspīs mīn əpəh e neai, ne nəmtətīn pīsīn pīsīn mīn e nīməptən. Onəkotəplan nīta ne nīgəm ne nəhaniəm okotər motol napuə lan. 20 Aupən, mītgar otapīnəp kən məwig otasiə tahmen e nīta. Kən uarisig, Nian asol asol agin rəha İərəmərə otuwa. 21 E nian əh, netəmim rafin itəm okotaun-in Nərgək, io ekosmegəh ilat.”

22 “Noanol mīn rəha İsrəl, itəmat otətəlig-in nəghatən u. İtəmat nəkotītun wīr nat pīspīs mīn, ne nəmtətīn pīsīn pīsīn mīn itəm İesu təmol e nəsanənən rəha Uhgīn, itəm itəmat nəmotəplan. Natīmnat mīn əh tatəgətun məmə Uhgīn in pīsīn əm təmahl-ipa İesu tuwa. 23 E nalpəkauən rəha Uhgīn itəm təmol mələhəu aupən, in təmos-ipinə suah u e nelmitəmat. Kən itəmat nəmotəhamnu in e nian nəmotegəhan-in-pən in tuwīn e nelmi netəm rat kəsotəfakən. Kəmotəh kətu-pər e nīg kəməluau.

24 “Məto Uhgīn təmikis İesu e nahməən rəha nīmīsən, kən mol in təmegəh mīn e nīmīsən, məto-inu nīmīsən, rəhan nəsanənən tikə o naskəlīmən. 25 Tefit təmən nulan e İesu aupən məmə, ‘Nian rafin ekītun məmə İərəmərə tətətig itīmıluu mīn. Okol esəgīnən məto-inu tətətig e nīkalik itīmıluu mīn. 26 Məto-inu o nat əh, io nīkik tagien pīk, matənwiwi ik e nohlik. Kən nīkik təməlinu məto-inu ekītun məmə Uhgīn otosmegəh nīpətīk. 27 Kən okol nəsapīsən narmək tətətig ima netəm kəmotīmīs ikīn. Kən okol nəsegəhan-in mīnən nīpətī rəham Etəmim Ətuatīp məmə otəmnəmīt. 28 İk nəməgətun rəkis suatīp rəha nəmegəhən kəm io, kən ik onəkol io nīkik tətəgien pīk nian ekətətig kilau mīn ik.’ In əh nəghatən itəm Tefit təmən e İesu aupən.

29 “Piak mīn. İakolkeike məmə ekən nat ətuatīp kəm itəmat. İaguihl u pipi rəhatat aupən, Kig Tefit, in təmīmīs rəkis, kən kəmitənīm, kən rəhan suwīt tətətig imətət ikīn mətoarus-pa u-roiu. 30 Məto in ien kit rəha Uhgīn, kən in tītun məmə

Uhgĭn tamos noanawil kit kəm in mən-iəkis nəghatən kit kəm in məmə etəmim kit e nĭta rəhan otuarisig-in otəkəike muwa mol Kig. ³¹ Kig Tefit təməplan məmə nat u otəkəike muwa mol nĭpahrienən lan. In təmən məmə Kristo əh, itəm Uhgĭn təmən məmə otahl-ipa, in otol təmegəh mĭn e nĭmisən, kən Uhgĭn otəsapəsən narmin tətətig ima netəm kəmotimis ikin, kən nĭpətĭn okol təsəmnəmĭtən. ³² Kən nəghatən u tatəghat e Iesu itəm Uhgĭn təmöl rəkis təmegəh mĭn e nĭmisən. ! Kən itĭmat emotəplan e nĭganəmtĭtĭmat! ³³ Iesu, rəhan tata təmĭləs in mər muwĭn e nĭkalĭn matĭp e ikin rəha nĭsiaiĭən ne nəsanənən. Kən tahmen-pən əm məmə Uhgĭn təmən-iəkis mĭhin aupən, in tamos-ipən Narmin rəhan kəm Iesu məmə Iesu otos-ipən kəm rəhan mĭn. Kən natĭmnat mĭn u, noatəplan, moatəto, Narmin Rəha Uhgĭn tatol. ³⁴ Kig Tefit təməsuwĭnən e Nego e Neai tahmen e Iesu. Kən Tefit təməsəghat-in atĭpən in nĭan in təmən nəghatən mĭn əh məmə, 'Iərəməərə təmən kəm rəhak Iərəməərə məmə, "Əpələh e nĭkalĭk matĭp, ikin rəha nĭsiaiĭən ne nəsanənən, matəsahgĭn. ³⁵ Oekol rəham tĭkĭmĭr mĭn məmə okotahmen e nĭmoulul itəm nategotain e nəptən, kən ik matərəməərə elat." ' ³⁶ Itəmat rafĭn noanol mĭn rəha Isrel onəkotəkəike motĭtun wĭr məmə Iesu əh itəm itəmat nəmotətupər e nĭg kəməluau, in əh, Uhgĭn təmöl məmə in Iərəməərə ne Kristo - etəm itəm Uhgĭn təmən məmə otahl-ipa."

Netəmim tepət kəmoatən nĭpahrienən e Iesu

³⁷ Nəghatən u rəha Pita təkək pahrien nĭkilat, kən kotətapəh o Pita ne aposol mĭn məmə, "Pĭtĭmat mĭn. ?Oekol təhro nulan?"

³⁸ Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, "Onəkotəkəike kəuhlin nətəligən rəhatəmat, kən kol baptais etəmat e nərgĭ Iesu Kristo, məmə Uhgĭn ofafəl rəkis nolən rat mĭn rəhatəmat. Kən Uhgĭn otos-ipĭnə Narmin u kəm itəmat, ³⁹ məto Uhgĭn təmən-iəkis nəghatən u otəmat, ne nenətĭtəmat mĭn, ne namĭpĭtəmat mĭn itəm okəpanotuwa. Nənĭəkisən u tətətig o netəm mĭn u itəm Iərəməərə Uhgĭn rəhatat tətəun-in ilat."

⁴⁰ Kən Pita tatən nəghatən wĭr tepət məmə otiuw-pa ilat kotuwa, kən matən kəm ilat məmə, "Onəkotĭet rəkis e netəm un, netəm kotərat məmə Uhgĭn otəsölən nalpĭnən kəm itəmat mĭn ilat." ⁴¹ Kən ilat tepət itəm kəmotəto nəghatən rəha Pita kəmotən nĭpahrienən lan, kən kəmöl baptais elat. E nĭan əh, netəmim tepət tahmen e tri-taosan kəmotuwa moatuarisig-in ilat u koatahatətə e Iesu.

Nalĭwəkən rəha netəm mĭn u kəmoatən nĭpahrienən e Iesu

⁴² Nian rafin netəm min u koatən nipahrienən e Iesu, koatətəlig-in nəghatən itəm aposol min koatəgətun ilat lan. E naliwəkən rəhalat kəmoatuwa kitiaḥ, e nagwənən ne Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu,[‡] ne nəfakən. Kən nian rafin nikilat tiəkis məmə okotəkəike moatol nat əh.
⁴³ Aposol min kəmotol nat piṣpiṣ ne nəmtətin piṣin piṣin min e nəsanənən rəha Uhgīn. Kən netəmim narmilat təmiwig pik ron. ⁴⁴ Netəm min u koatahatətə e Iesu, nian rafin koatuwa kitiaḥ moatawte-in rəhalat nautə min kəm ilat min,⁴⁵ tahmen e okəmə suah kit rəhan nat kit tikə, kən kit otol-salim-in rəhan kit nautə kən masitu lan. ⁴⁶ Nian rafin kotuwīn katəfak kitiaḥ e Nimə Rəha Uhgīn. § Kən kəmotuwīn e nimə piṣin piṣin min moator nagwənən nigilat e nagienən ne nikilat pahrien, kən kəmotagwən min e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu. ⁴⁷ Kən nian rafin koatənwiwi Uhgīn, kən netəmim koatenwiwi ilat o rəhalat nolən. Kən nian rafin Iərəməərə Uhgīn tatosmegəḥ netəmim kotuwa kitiaḥ ilat netəm koatahatətə e Iesu.

3

Uhgīn təmol nat piṣpiṣ e etəm u nelkin tərət

¹ Nian kit e tri kilok ehnaipən, nian rəha nəfakən, Pita ne Jon kəmuəliwək mətian e Nimə Rəha Uhgīn. ² Suah kit itəm təsalıwəkən e nian təmaiir mətoarus-pa nian əh, kəmiləs ka kahtu e nafiluə e Nimə Rəha Uhgīn u katən məmə Nafiluə Təwir. Nian rafin tateasiə-in məni o netəmim itəm koatuwīn imə. ³ Nian təməplan Pita ne Jon kinatian məmə okia imə, in təmətapəḥ olau məmə okios-ipən məni kit kəm in. ⁴ Kən Pita ne Jon niḡanəmtılau təmətul lan. Kən Pita təmə, “Ətag-pa mehm itımlau.” ⁵ Kən təmətag-pən məplan ilau nıkin tatəht məmə otos məni kit olau. ⁶ Kən Pita təməni-ipən kəm in məmə, “Rəhak məni tikə aḡin. Məto nat naka itəm io iatos, ekos-ipinə kəm ik. ! E nərgi Iesu Kristo etəm Nasaret, iatən-ipinə kəm ik, ətul maliwək!” ⁷ Kən in təmasitu lan, miłəs nelmin matip miuw-pər məmə otətul. Kən roiu aḡin nelkin mil kəmuəg-ətuatip. ⁸ Kən təmətip mər mətul minatalıwək, matətəu-pən ilau mətəhaluwīn e Nimə Rəha Uhgīn, kən minatalıwək matətıpər-ətipər matənwiwi Uhgīn. ⁹ Kən netəmim rafin kəmotəplan in tətaliwək matənwiwi Uhgīn. ¹⁰ Nian ilat kınotıtun məmə suah ilouin inəḥ itəm tateasiə o məni nian rafin e nafiluə rəha Nimə Rəha Uhgīn, kəmotaut pik, narmilat təmiwig e suah əh.

Pita təməghat kəm netəmim əpəḥ e Nimə Rəha Uhgīn

[‡] **2:42:** Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu: Əplan e tiksonari. **2:42:** Wək 20:7
2:44: Wək 4:32-35 **§ 2:46:** Nimə Rəha Uhgīn - ikin itəm noanol min rəha
 Isrel kotuwa moatəfak ikin kəm Uhgīn. **2:47:** Wək 6:7; 11:21 **3:4:** Wək 14:9
3:6: Wək 4:10; 16:18

11 Nian təmatəkul-pən e Pita ne Jon, netəmim narmilat təmiwig ron, kotaiu motuwa məmə okotəplan iləhal e ikın kit e Nimə Rəha Uhgın u katən məmə Fəranta rəha Kig Solomon.*

12 Nian Pita təməplan ilat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Noanol mın rəha Isrel. ?Tahro narmitəmat tatiwig pik o nat pispis u? ?Noatarəplan itiməhal nikitəmat təht məmə itımlau etəm iasim mil kəiu emioal-wır suah u e nəsanənən əm rəhatımlau? !Kəp! 13 O nat pispis u itəm nəmotəplan, Uhgın rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne tıpitat mın rafin, in təmiləs-ipər nərgi rəhan iolwək lan, Iesu. Inu etəm kitəh əm Iesu itəm nəmotiləs motuwın o netəm-iasol mın rəha kapman məmə ilat okotohamnu, kən Pailat təmən rəkis məmə okısohamnuən okəhlman əm, məto itəmat nəmotən-ipən kəm Pailat məmə nəsotolkeikeən in. 14 Itəmat nəmotapəs Iesu itəm in iol ətuatıp ne etəm təwır e niganəmti Uhgın, kən nəmotətəpəh o Pailat məmə otəhlman suah əh iohamnu itəm. 15 Kən e nolən əh, itəmat nəmotohamnu Iesu, itəm nəmegəhən rafin tatisi-pən ron. Məto Uhgın təmol təmegəh mın e nimisən. Kən itimat emotəplan e niganəmtitimat məmə in nıpahrienən. 16 Suah u itəm itəmat nəkotıtun moatəplan, in təməsanən əm məto-inu itimat iotahatətə e Iesu ne nəsanənən rəhan. In nəsanənən rəha Iesu ne nahatətən itəm təmos-ıpa kəm itimat təmol-wır suah u, kən itəmat rafin nakoatəplan.

17 “Piak mın. Io ekıtun məmə nat un nəmotol e Iesu itəmat rəhatəmat netəm-iasol mın, itəmat rafin nəmotol məto-inu nəsotıtun wırən məmə Iesu in pah. 18 Məto suatıp u inu rəha Uhgın o nuhapikən rəhan nəghatən itəm təmən aupən. E nəghatən rəha rəhan mın ien mın, in təmən rəkis məmə rəhan Kristo itəm təmən rəkis aupən məmə otahl-ıpa, in otəkəike məto nahməən e nıpətin.

19 “Itəla, roiu əh, onəkotəkəike motəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mın kən motitəlig-pən o Uhgın məmə in otafəl rəhatəmat nolən rat mın, kən məmə İərəmərə Uhgın otos-ıpinə namegən ne nəsanənən wi e nəmegəhən rəhatəmat, 20 kən məmə in otahl-ıpa Kristo titəlig-pa mın, etəm itəm Uhgın təmən rəkis aupən. İatəghat-in Kristo u Iesu. 21 Məto Iesu otətətig pitən e Nego e Neai mətoarus Uhgın otol-wır mın natımnat rafin tahmen-pən e itəm Uhgın təmən-ıəkis kəm itəmat, itəm rəhan ien mın aupən aɡin kəmotən-ıarəp.

22 “Kən Moses təmən-ıarəp məmə, ‘İərəmərə Uhgın otıləs-ipər ien kit mın etəmat tahmen lak. Onəkotəkəike motətəlig-in natımnat rafin itəm otən kəm itəmat motol nəwian. 23 Netəm mın u itəm okotəht nəwia ien əh, Uhgın otıləs-ırəkis ilat o rəhan

* **3:11:** Fəranta rəha Kig Solomon - ikın kit imə e Nimə Rəha Uhgın. İkın əh inəh, nian rafin netəm-iasol rəha noanol mın rəha Isrel koatəghat-in Lou rəha Uhgın.

3:13: Eks 3:6,15; Luk 23:13-25; Wək 2:23 **3:17:** Luk 23:34; 1 Tim 1:13 **3:19:** Wək 2:38

min netəmim kən ilat okotimis.’²⁴ Inu nīpahrienən. Ien min rafin kəmotən əm nəghatən kitiəh, təmətuoun e ien u Samuel, muwa mətəarus-pa u-roiu.

²⁵ “Nəniəkisən min u itəm Uhgīn təmən-ipən kəm rəhan ien min aupən, in rəhatəmat. Kən nəniəkisən rəha nasituən itəm Uhgīn təmən kəm tipitəmat min aupən, in rəhatəmat min, mətə-inu Uhgīn təmən-ipən kəm Epraham məmə, ‘Ekol təwir kəm netəmim rafin e nətueintən, kən nat kit itəm mipim Iosmegəh otol, otos-ipən nəwirən əh kəm netəmim rafin.’²⁶ Nian Uhgīn təmīləs-ipər rəhan iolwək u Iesu Iosmegəh, təmaupən mahl-ipinə kəm itəmat məmə in otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən e nolən əh, in otol təwir kəm itəmat.”

4

¹ Nian Pita ne Jon kəmatuəghat əh kəm netəmim, kən pris min, ne etəm tərəmərə e mopael min itəm koatehm Nīmə Rəha Uhgīn, ne Satusi min,* kəmotiet-arəpa. ² Nīkilat təmāhmə pīk mətə-inu ilau katuəgətun netəmim məmə Iesu təmimīs kən məmegəh min. Kən inu tatəgətun məmə netəm u kəmotimis, Uhgīn otosmegəh min ilat. ³ Kən kəmotaskəlīm ilau, kiləs-ipən ilau e kalapus mətə-inu tinapinəp rəkis, kən okuəməhl əm mətəarus olawīg.† ⁴ Mətə netəmim tepət itəm kəmotətə nəghatən itəm kəmuən kəmotən nīpahrienən lan. Kən netəmim rafin itəm kəmotən nīpahrienən e Iesu, ilat iuəhkīr tahmen e faif-taosan.

Pita ne Jon kəmuətul e nīganəmti kaonsel

⁵ Kəmən lawīgīn, pris asol, ne netəm-iasol rəha noanol min rəha Isrel, ne iəgətun min rəha Lou rəha Moses,‡ kəmotargəfīmīn ilat min əpəh Jerusalem. ⁶ Kəmotəpələh ilat Anas u pris asol agin, ne Kaeafas, ne Jon, ne Aleksanta, ne netəmim neen e noanol rəha suah u pris asol agin, kəmotəpələh e kaonsel. ⁷ Kəmotən Pita ne Jon kian muətul aupən elat, kən kotətapəh olau məmə, “?Nəmios hiə nəsanənən u mioal nat u, o nəmioal e nərgi pah?”

⁸ Kən Narmīn Rəha Uhgīn təmərīoah e niki Pita, kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat u itəm noatərəmərə e noanol min rəha Isrel, ne netəm-iasol min. ⁹ Itəmat noategəs-in-pa otimlau məmə suah u itəm nelkīn təmərət təmos hiə nəwirən, o emuahrol nulan mioal-wir nelkīn. ¹⁰ Itəmat rafin ikin-u ne noanol min rafin rəha Isrel, onəkotəkəike motitun

3:23: Dut 18:15,18-19   **3:25:** Jen 22:18   **3:26:** Wək 13:46   * **4:1:** Əplan nəghatən min əh e tiksonari: pris min, ne mopael itəm koatehm Nīmə Rəha Uhgīn, ne Satusi. † **4:3:** Okuəməhl mətəarus olawīg mətə-inu lou təmən məmə suah kit təsolən pas e kot lapin. ‡ **4:4:** Wək 2:41   † **4:5:** Lou rəha Moses - lou min itəm Uhgīn təmos-ipən kəm Moses əpəh nitot Saenae.

məmə suah u itəm nelkin tīnəwīr rəkis tatətul aupən-in itəmat e nəsanənən əm e nərgi Iesu Kristo, etəm Nasaret. Suah əh inəh, itəmat nəmotətu-pər e nig kəməluau, in təmimis. Məto Uhgīn təmōl təmegəh mīn. ¹¹ Suah əh inəh, itəm Naoa Rəha Uhgīn təmən lan məmə, ‘Kəpiel u itəm itəmat netəm rəha niləkinən nimə, nakotəmə tərət motərakin, məto roiu in tīnuwa kəpiel keike itəm nimə tatətul-pər lan.’ ¹² Nərig kit tikə e nətueintən itəm Uhgīn təmos-ipa məmə titun nosmegəhən netəmim, məto Iesu pīsīn əm titun nosmegəhən netəmim.”

¹³ Netəm-iasol rəha kaonsel kəmotaut pik nian kəmotəplan məmə kəsueginən ilat, nat əpnəpīn kəsioalən skul, ilau etəmim əm. Kəmotitun ətuatip məmə suah mil əh ilat pahrien Iesu kəmotaliwək moatan. ¹⁴ Kən kīnotəruru nuhalpīnən nəghatən rəhalau məto-inu suah u nelkin tīnəwīr rəkis tatətul iləhal mīn ilau.

¹⁵ Kən kəmotən-ipən kəm iləhal məmə okəhaliet məhaluwīn ihluə pəs ilat əm kotəghat pitən. ¹⁶ Kən kəmoatətapəh-ətapəh olat mīn məmə, “?Okotahro suah mil əh? Netəmim rafin u Jerusalem kīnotitun rəkis məmə nat pīspīs u kəmōl e suah u, in iahgin pik, okol kəsotən-iamnīnən. ¹⁷ Məto pəs kotən-iəhau əskasik ilau məmə okəsuan-iarəp mīnən nərgi Iesu kəm netəmim, kən nəghatən e nat pīspīs əh otəsiet mīnən netəmim kotəto.”

kaonsel təmegəhan-in ilau məmə okiaiet

¹⁸ Kən kəmotəun-in iləhal kəhaluwa mīn imə, kən kəmotən-ipən kəm Pita ne Jon məmə okəsuan-iarəp mīnən nərgi Iesu, kən məsuəgətun mīnən netəmim lan.

¹⁹ Məto ilau kəmuən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat əm otakil məmə tətuatip e niganəmti Uhgīn məmə ekioal nəwiatəmat o nəwia Uhgīn. ²⁰ Məto itīmīlau okol esuakimən nohlitīmīlau. Oekuəike muən-iarəp natīmnat itəm emuəplan e niganəmtitīmīlau kən muəto e matəlgitīmīlau.”

²¹ Kən kaonsel təmən-ipən mīn kəm Pita ne Jon məmə ilat okotol nalpīnən kit kəm ilau okəmə ilau okatuəkəike matuən-iarəp Iesu kəm netəmim, kən motahl-iarəp ilau. Kəmotahl-iarəp ilau məto-inu kīnotəruru məmə okotahruəh ilau. Kəmotitun məmə netəmim nikilat otahmə okəmə ilat okotol nalpīnən kəm ilau, məto-inu netəmim rafin koatənwiwi Uhgīn o nat pīspīs itəm Uhgīn təmōl e etəm nelkin təməfaiu ²² nian təmāiir mətoarus-pa əh-roiu. Rəhan nup taprəkis-in foti.

Nəfakən rəha netəm kəmoatahatətə e Iesu

²³ Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotegəhan-in ilau məmə ilau okatian, kəmiaiet uəhai əm mian əpəh netəm koatahatətə e Iesu koatatig ikin, kən muən-iarəp rafin nəghatən itəm pris asol mīn ne netəm-iasol rəha kaonsel kəmotən-ipən kəm ilau. ²⁴ Nian kəmotətə nəghatən əh, ilat rafin kəmotuwa kitiah motəfak-pən kəm Uhgīn motən məmə, “Iərəmərə Uhgīn, ik nəmol neai, ne nīməptən, ne nītəhəi, ne natimnat rafin elat. ²⁵ Ik nəməghat e nəsanənən e Narmīn rəham kəm tīpītimat u aupən Kig Tefit, u in rəham iolwək, kən in təmən-iarəp rəham nəghatən məmə,

‘?Tahro netəm e nəptən pīsīn pīsīn mīn nīkilat titahmə pik nəhlan?

Tahro ilat koatətə noa məmə okotol nəratən mīn əh, u itəm okol koatol pap, təsuwinən miet, otikə-pən əm olat.

²⁶ Netəm koatərəməərə e nītən mīn, koatol əpen-əpenə okotəmou,

kən netəm-iasol mīn rəha nətueintən koatuwa kitiah ilat mīn ilat,

məmə okotəmou ilat Iərəmərə Uhgīn ne Iosmegəh itəm in təmən’ ²⁷ Iərəmərə Uhgīn, in nīpahrienən nəghatən itəm Kig Tefit təmən tinuwa mīnet-arəp, məto-inu Kig Herot Antipas, ne Pontias Pailat, ne noanol mīn rəha Isrel, ne Iaihlua mīn, ilat rafin kəmotuwa kitiah ikin-u latuənu Jerusalem, moatol noa eko-eko məmə okotohamnu Iesu, itəm in rəham iol ətuatīp itəm nəmītəpun. ²⁸ Kəmoatətə noa rəhalat tatətəu-pən əsas əm rəham nəghatən itəm ik nīnəmən rəkis e nəsanənən ne nenatīgən rəham aupən. ²⁹ Tol nəhlan, Iərəmərə, nīkim tatəht nəghatən itəm ilat kəmoatən məmə okotoh itimat, ol itimat rəham iolwək mīn məmə esotəgīnən məmə ekotən-iarəp rəham nəghatən. ³⁰ Əgəfəməhīn-pa nelməm məmə otol-wīr netəm koatīmīs, kən mol nat pīspīs mīn ne nəmtətīn pīsīn pīsīn mīn e nərgī Iesu, rəham iol ətuatīp.”

³¹ Nian kəmotəfak rəkis, kən nat kit təməloal e nīmə, kən Narmīn Rəha Uhgīn təmuwa marioah mətatīg elat, kən kīnoatən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn məsotəgīnən.

Netəm kəmoatən nīpahrienən e Iesu koatoor nautə rəhalat kəm ilat mīn

³² Netəm koatən nīpahrienən e Iesu rəhalat nətəlīgən təmuwa kitiah. Kit təməsaumīsən məhluag-in rəhan nautə məto kəmoatoor nautə rəhalat kəm ilat mīn. ³³ Kən aposol

min kəmotos nəsanənən e Narmın Rəha Uhgın kən moatən-iarəp məmə İərəmərə İesu təmegəh min e nimisən. Kən e nəwirən rəha Uhgın, in tətasiu elat rafin itəm koatəfak. ³⁴ Kən ilat kit, rəhan kit nat kit təməsikəən, məto-inu netəmim neen kəmotosalim-in rəhalat nəptən o nimə, kən motos-ipən məni lan kəm aposol min, ³⁵ kən ilat kəmoatoor kəm itəm min u rəhalat nat kit tikə.

³⁶ Tol nəhlan, suah kit əh-ikin nərgin u Josep, noanol kit rəha Lifae, etəm Saepras, aposol min kəmotos-ipən nərig wi kit kəm in, nərgin u Panapas, u nıpətın təmə, “etəm tətasiu matiləs-ipər nətəligən.” ³⁷ In təmosalim-in rəhan kit nəptən, kən məmik məni lan muwa məmki-pən kəm aposol min məmə ilat okotoor kəm ilat min.

5

Ananaeas ne Safaera

¹ Məto suah kit min əh-ikin, nərgin u Ananaeas, ne rəhan pətan nərgin u Safaera. İlau min kəmioal-salim-in rəhalau kit niməptən. ² In təmaskəlim anion məni məsin, kən rəhan pətan əm titun. Kən məmik əm məsin muwin məmki-pən kəm aposol min məmə məni e nəptən rafin. ³ Məto Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Ananaeas. ?Tahro nategəhan-in iərmis u Setan tatuwa e nıkim? Nakateiuə-in Narmın Rəha Uhgın kən mətaskəlim anion məni məsin rəha niməptən məmə rəham. ⁴ ?Aupən nıməsosalim-inən niməptən u, in rəham o kəp? ?Kən nian nəmosalim-in, rəham məni lan o kəp? ?Tahro natol nuhlan? !Ik niseiuə-inən etəmim, məto nateiuə-in Uhgın!” ⁵ Nian Ananaeas təməto nəghatən əh, əmun mısıpər morin rəhan namegən tiet. Kən netəmim itəm kəmotəto nat əh, kəmotəgin motasiəp. ⁶ Kən netəm aluə min kəmotuwa motalpin nıpətın motiləs motiet motuwin kitənim.

⁷ İuəhkır aua kisil təmuwa muwin rəkis, kən rəhan pətan Safaera təmiet-arəpa məruru məmə rəhan iərman tinimis rəkis. ⁸ Kən Pita təmətapəh ron məmə, “?Ən-tu kəm io məmə məni e nəptən rafin əh rəhatəlau itəm nəmiosalim-in?” Kən in tən məmə, “Əwəh. Məni rafin un.”

⁹ Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “?Tahro nəmatioal anion noa kit məmə nakueiuə-in Narmın Rəha İərəmərə məmə okol təsitunən nat u nəmioal? !Əto-tu! Netəm kəmotitənim rəham iərman, ilat u e nafiluə koatuwa məmə okotiləs min ik.” ¹⁰ Kən roiu aɡın tısi-pər morin-pən əpəh nelki Pita ikin, mımıs namegən tiet. Nian netəm aluə min kəmotuwa imə, motəplan tinimis rəkis, kən kotiləs motiet motuwin kitənim e nıkalı rəhan iərman. ¹¹ Nian netəmim rəha nıməfak ne netəm əpnəpın kəmotəto nat əh, kəmotəgin kəmotəgin.

Aposol min kəmotasitu e netəmim tepət motol-wir rəhalat nimisən

¹² Kən aposol min kəmotol nəmtətin tepət ne nat pişpis min e niganəmti netəmim. Kən netəmim min u itəm koatən niphrienən e Iesu kəmoatuwa kitiəh əm e Feranta rəha Kig Solomon e Nimə Rəha Uhgīn. ¹³ Netəmim kəmoatīsiiai-in ilat, məto netəm min u kəsotənən niphrienən e Iesu kəmotəgin nuwinən ikin əh mehm ilat. ¹⁴ Məto nian rafin netəmim tepət koatuwa moatən niphrienən e Iesu, nəman ne nipiṭan, kən ilat tatepət. ¹⁵ Məto-inu e nat pişpis min itəm aposol min kəmoatol, netəmim koatos rəhalat nimisən min moatuwa, kən moatəlin ilat kotapil e rəhalat pet ne nimitiwin e suatip məmə nian Pita otaliwək mapikalīn ilat, in otek neen o kəm-naka nəghanpiş in əm tos neen kən məmə ilat okotəmegəh. ¹⁶ Kən netəmim tepət tepət kəmotisi-pən e latuənu min iuəhkir o Jerusalem kəmotuwa. Kəmotəmik rəhalat netəm koatimis ne netəm itəm narmin rat tətatiḡ elat motuwa, kən aposol min kəmotəfak elat kən ilat rafin kotəwir.

Netəm-iasol min kəmotəmki-pən aposol min e kalapus

¹⁷ Kən suah u pris asol aḡin ne rəhan min netəmim Satusi min u, ilat e pati kitiəh, kəmotol pik timəht elat məto-inu netəmim tepət kīnoatapəs ilat minoatuwin o aposol min. ¹⁸ Kən kəmotaut kaskəlim aposol min kəmki-pən ilat e kalapus. ¹⁹ Məto lapin-in, nagelo kit rəha Iəramərə təmuwa merəh e nafiluə e kalapus mit ilat motiet. ²⁰ Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin e Nimə Rəha Uhgīn motən-iarəp nəghatən pahrien rəha nəmegəhən wi u kəm netəmim.” ²¹ Kən kəmən lawiḡin, kəmotol nəwia nagelo kən minotuwin əpəh e Nimə Rəha Uhgīn moatən-iarəp nərgi Iesu kəm netəmim.

Aposol min kəmotuwīn e kot

Kən pris asol aḡin ne rəhan min, kəmotauin netəm-iasol min rəha noanol min rəha Isrel, kən ilat kəmotuwa kitiəh məmə ilat okotəpələh e kaonsel* asol rəha noanol min rəha Isrel. Kən motahl-ipən nəghatən kəm netəm kotəramərə e kalapus məmə okotahl-ipa aposol min kotuwa e kot əpəh e kaonsel. ²² Məto nian mopael min kəmotuwīn e kalapus, məto aposol min kotikə. Kən kotitəliḡ-pa e kaonsel motən məmə, ²³ “Nian emotuwin ket-arəpən e kalapus, motəplan toa tətəhtosiḡ, lok tətəkul-pən wir əm lan, kən mopael min rəha kalapus koatətul katehm wir əm nafiluə e kalapus, məto nian emoterəh motuwīn imə, məto kikə-kikə əh imə.” ²⁴ Nian etəm tətəramərə e mopael min itəm koatehm Nimə Rəha Uhgīn, ne

5:12: Wək 2:43; 14:3   5:19: Wək 12:7-10

* 5:21: kaonsel - netəm-iasol rəha Isrel koatiuw-iarəp netəmim ikin e kot.

pris asol min kəmotəto nəghatən əh, kəmotaut pik, rəhalat-kapə təmikə, minotəruru əpnapin əm məmə nat naka otuwa min.

²⁵ Kən əmun etənim kit tiet-arəpa məmə, “!Ei, nəman! ! Netəm min ilouin itəm nəmotəmki-pən ilat e kalapus, ilat əpəh e Nimə Rəha Uhgın koatəgətun netənim!” ²⁶ Kən etəm tərəmərə e mopaël min təmit mopaël min rəhan motuwın motəmik aposol min motuwa. Məto kəməsotewkəkanən ilat məto-inu koatəgin məmə netəm əpnapin okotaht ilat e kəpiël apin okəmə okotewkəkan ilat.

²⁷ Nian kəmotit ilat motuwa imə, kən motən məmə ilat okotətul aupən-in netəm-iasol rəha kaonsel. Kən pris asol agin təmən-ipən kəm ilat məmə, ²⁸ “Emotən-iəhau əskasik agin itəmat məmə onəsətəgətunən netənim e nərgi suah əh Iesu. Məto nəgətunən rəhatəmat tinaiu rafin əpəh Jerusalem. Kən moatol məmə netənim okotən məmə itəmat emotoh suah əh.”

²⁹ Məto Pita təməghat rəhalat aposol min lan məmə, “Itəmat ekotəkəike motol nəwia Uhgın, sənəmə nəwia netənim əm. ³⁰ Itəmat nəmotohamnu rəkis Iesu motətu-pər e nig kəməluau, məto Uhgın u rəha tipitə min aupən təmol təmegəh min e nimisən. ³¹ Uhgın u inu təmiləs-ipər rəkis Iesu məmə otuwın matəpələh e nikalin matip, ikın rəha nisialiiən ne nəsanənən, məmə in İərəmərə ne İosmegəh. Uhgın təmol nat əh məmə in otol suatip məmə noanol min rəha İsrəl kotitun nəuhlinən ilat e rəhalat nolən rat min, kən in otafəl rəkis nolən rat min rəhalat. ³² Kən itəmat Narmin Rəha Uhgın ekoatən-iarəp natimnat min u, kən Uhgın tatos-ipən Narmin rəhan kəm netənim itəm koatol nəwian.”

³³ Nian netənim rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, təmew pik rəhalat neməha, kən kətolkeike məmə okotohamnu əm ilat. ³⁴ Məto suah kit təmətul, nərgin u Kamaliel, in Farisi kit ne iəgətun kit rəha Lou, u itəm netənim rafin koatisiaiiən. Kən təmətapəh o mopaël min məmə okotit aposol min motuwın ihluə pitən. ³⁵ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Natimak min, netəm İsrəl. Otakil wir noa rehatəmat məmə onəkotəhro netəm min u. ³⁶ Wi agin huə suah kit nərgin u Teutas, təmiet-arəp matən məmə in etəm-iasol kit, kən iuəhkir netənim fo-hanrit kəmotuarisig-in. Məto kəmoamnu in, kən rəhan netənim kəmotan kitiəh kitiəh, kən rəhan nətəligən təmuwin mikə. ³⁷ Uarisig lan, nian kapman təmətafin netənim, suah kit min nərgin u Jutas, etəm Kalili, in min təmiw netənim koatuarisig-in. Məto netənim neen kəmotohamnu min, kən rəhan netənim kəmotan kitiəh kitiəh. ³⁸ Kən inu rəhak nətəligən e nənən u. !Ekən kəm itəmat, pəs kotapəs əm ilat

motegəhan-in ilat kotiet! Məto okəmə nat koatol in rəha etəmim əm, otəpanisas. ³⁹ Məto okəmə tətisi-pən o Uhgın, okol kəsotosən nəsanənən məmə okotən-iəhau ilat. Okotəplan əm məmə kitat Uhgın koatəmou.” Kən ilat rafin kəmotegəhan-in rəhan nəghatən.

⁴⁰ Kən kəmotəun-in aposol mın məmə okotuwa imə, kən motən məmə mopaél mın okotalis ilat. Kən motən-iəhau əskasik mın ilat məmə okəsotəghat mınən kəm netəmim e nərgi İesu kən motəhlman ilat kotiet.

⁴¹ Nian aposol mın kəmotiet e kaonsel, nıkilat tətəgien, məto-inu Uhgın təmisiəi-in ilat kən megəhan-in məmə netəmim okotoh ilat məto-inu koatuarisig-in İesu. ⁴² Kən nian rafin e Nımə Rəha Uhgın ne nımə mın, ilat kəməsotapəsən kəmoatakəike katən-iarəp kən moatəgətun nəghatən wır məmə İesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.

6

Kəmos-ipər netəm sepın

¹ Nian neen tınuwa mınuwın rəkis, kən netəm rəha İesu tınətər minatəpət. Neen rəhalat kəmotisi-pən ikın pısın pısın mın, kən koatən əm nəghatən Kris. Kən tepət, ilat netəm İsrəl əm. Məto iəfak mın itəm koatən əm nəghatən Kris kınəotən nıkali iəfak mın u netəm İsrəl, moatən məmə nian koatoor məni ne nəgwənən kəm nəutahlimis mın, məto kəsotehm wırən nəutahlimis mın rəha itəm mın u koatən nəghatən Kris.

² Kən tuwelef aposol mın kəmotəun-in netəm rəha İesu məmə okotuwa-tu. Kən kəmotən-ipən kəm ilat məmə, “Piak mın. Təsəwırən məmə itimat ekotapəs nən-iarəpən ne nəgətunən nəghatən rəha Uhgın məmə itimat ekotımnə katoor məni ne nəgwənən kəm nəutahlimis mın. ³ Məto roiu, otətgi-arəp-tu etəmat mın, netəmim sepın u itəm noatisiəi-in ilat, kən kotenatig, ne Narmın Rəha Uhgın tərıəah e nəmegəhən rəhalat. Kən itimat ekotos-ipən nat u kəm ilat məmə ilat okoatol. ⁴ Mapəs itimat e nəfakən kəm Uhgın ne nən-iarəpən ne nəgətunən nəghatən rəha Uhgın.”

⁵ Kən ilat rafin nıkilat təmagiən, kən motegəhan e nəghatən əh. Kən kəmotətig-iarəp Stipen u rəhan nahatətəən təskasik e Uhgın ne Narmın Rəha Uhgın tərıəah mətatig lan, kəmotətig-iarəp mın Filip, ne Prokoras, ne Nikano, ne Timon, ne Pame-nas, ne Nikolas etəm Antiok u aıpən təmapəs nəfakən rəha netəm iman ikın mınuwə matətəu-pən nəfakən rəha netəm İsrəl. ⁶ Kəmotit ilat motuwın kəm aposol mın, kən aposol mın kəmotələhəu-pən nelmilat elat mətəfak elat.

⁷ Kən netəm rəha Iesu koatən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn kəm netəmim, kən netəm rəha Iesu u Jerusalem tinatepət-natepət. E netəm əh, pris mīn tepət kəmotahatətə e Iesu.

Kəmaskəlīm Stipən

⁸ Kən Stipen u etəm tərīoah e nəwīrən ne nəsanənən rəha Uhgīn, təmol nəmtətin tepət ne nat pispis mīn e niganəmti netəmim. ⁹ Məto netəmim neen e nimə rəha nuəfiminən rəha Netəm Kəmikis İlat,* kəmotəghat ilat Stipen. Netəm mīn u noanol mīn rəha İsrəl u kəmotisi-pən Saerin ne Aleksantria. Kən netəmim neen mīn u noanol mīn rəha İsrəl u kəmotisi-pən Silisia ne Esia, ilat kəmotuwa kitīəh, kən mīnoatərgəhəu ilat Stipen. Kotəmə nəghatən rəha Stipen təsətuatipən, meto rəhalat tətuatip.

¹⁰ Məto Narmīn Rəha Uhgīn təmol Stipen tenatig-pik, kən nian in otəghat, rəhan nəghatən tatoh-iahau rəhalat. ¹¹ Kən ilat kəmotətou anion netəmim neen məmə okotasitu elat motən-iarəp məmə, “İtimat emotəto məmə Stipen təmən rat Moses ne Uhgīn.” ¹² Kən rəhalat nəghatən təmol niki netəmim, ne netəm-iasol rəha İsrəl ne iəgətun mīn rəha Lou, kəmotətəhau Stipen. Kən kəmotuwīn kaskəlīm motiləs motuwīn məmə otətul e niganəmti kaonsel. ¹³ Kən kəmotəmik netəmim neen motuwa məmə okoteiua e Stipen. Kən netəm mīn un kotən məmə, “Nian rafin tatən nəghatən rat e Nimə Rəha Uhgīn, kən matən rat Lou rəha Moses. ¹⁴ İtimat emotəto in təmən məmə Iesu u etəm Nasaret, in otiləs-iahau Nimə Rəha Uhgīn, kən məuhlin nolən mīn itəm Moses təmos-ipa kəm kitat aupən ikīn.” ¹⁵ Kən netəmim rafin itəm kəmoatəpələh e kaonsel kəmotətəg-pən ətuatip o Stipen, kən kəmotəplan məmə niganəmtin tīnəhag-əhag tahmen e rəha nagelo.

7

Stipen təməghat-in Epraham

¹ Kən pris asol ağın təmətapəh o Stipen məmə, “? Tahro, nəghatən mīn əh nīpahriənən?” ² Kən Stipen təmən məmə, “Piak mīn ne tata mīn. Otətəlig-in-tu io. Uhgīn u itəm in ilis ilis pik, təmīet-arəpa o tipitə Epraham nian in təmətatig əpəh Mesopotemia, məsuwīnən əh əpəh Haran. ³ Uhgīn təmən-ipən kəm in məmə, ‘Apəs rəham mīn, ne ikīn nətatig ikīn, muwīn e ikīn kit itəm io epanəgətun kəm ik.’ ⁴ Kən Epraham təmīet əh Kaltia muwīn mətatig əpəh Haran. Təmətatig ikīn-u kən rəhan tata təmīmīs, kən Uhgīn təmīləs muwa e nəptən u itəmat noatatig lan əh-roiu. ⁵ Məto təmīsos-ipənən nəptən məsin huə

6:7: Wək 2:41; 16:5   * **6:9:** “nimə rəha nuəfiminən rəha Netəm Kəmikis İlat” Netəm mīn əh, aupən ilat slef rəha suah kit, məto roiu kəmikis ilat.   **6:10:** Luk 21:15   **7:3:** Jen 11:31; 12:1   **7:4:** Jen 11:31—12:5

tahmen e nuwigi iar ne kəm in məmә in rəhan ətuatip. Məto Uhgīn tāmən-iəkis kəm in məmә otəpanos-ipən rafin nitən əh kəm in ne namipin rat min. Kən in otuwa iməlat agin ikin, nat əpnəpin e nian əh Epraham təmisiləsən əh nətīn kit. ⁶ Nəghatən itəm Uhgīn tāmən kəm in tol nulan, in tāmən məmә, ‘O nian kit, noanol min rəham okotuwīn katig e nəptən pisin kit. Okol iapispis elat kotol wək kəm netəmim e nəptən pisin, okol nahmən kəm ilat kətoarus nup fo-hanrit. ⁷ Məto ekol nalpinən kəm netəmim itəm koatərəmərə elat. Kən uarisig, noanol min rəham okotiet e nitən min əh motuwa kəfak kəm io e nitən u.’ ⁸ Kən Uhgīn tāmən-iəkis məmә in otehm wir Epraham ne noanol min rəhan. Kən mən-ipən kəm in məmә in otəhg-ipən nisualkələh nəman məmә in nəmtətin kit məmә ilat netəmim rəha Uhgīn. Kən nian Epraham təmiləs Aisak, kən məhg-ipən nian təmos nian eit.* Kən nian Aisak təmiləs Jekop, kən matig məhg-ipən min. Kən nian Jekop təməmik nenətin ilat tuwelef, kən təməhg-ipən min ilat. Ilat tuwelef əh, nəukəti nita rəhatat.”

Stipen təməghat-in tipilat min

⁹ Kən Stipən tāmən-ipən min kəm ilat məmә, “Məto-inu netəm min əh, nəukəti nita min u rəhatat, kəmotetəhak e Josep, kəmosalim-in-pən kəm netəm Ijip, məmә otuwa slef rəhalat, məto ilau Uhgīn e nian rafin, ¹⁰ kən Uhgīn tiləs-irəkis in e nəratən. Nian təmətul e nigənəmti kig rəha netəm Ijip, kən Uhgīn təmos-ipən nenatigən kəm in kən matig mol min məmә kig otolkeike in, kən mol in tatərəmərə e nitən Ijip ne netəmim ne natimnat rafin rəhan.

¹¹ “Kən əmun nəumis təman e nitən əpəh Ijip ne Kenan mol nagwənən tikə, kən nəumis natus asol netəmim, kən tipitə min nigilat nagwənən təmikə. ¹² Nian Jekop tinəto məmә nagwənən əpəh Ijip, təmahl-ipən tipitə min əh kotuwīn, kən inu nətuounən ilat kəmotuwīn Ijip. ¹³ Kən uarisig ilat kəmotuwīn min, kən tāmən-iarəp in kəm ilat, məto-inu ilat kəsotitunən məmә in Josep pialat. Kən kig rəha Ijip təməto namnusən rəha Josep ne pian min. ¹⁴ Kən Josep təmahl-ipən nəghatən kəm rəhan tata Jekop ne rəhan min məmә okotuwā motatig ilat min. E netəm əh, ilat rafin sepinte faif. ¹⁵ Kən Jekop ne rəhan min kəmotuwīn kətatig Ijip, kən nian kəmotatig kətatig kimis ikin. ¹⁶ Kən kəməmik ilat kan əpəh

7:5: Jen 12:7; 15:18; 17:8   **7:7:** Jen 15:13-14; Eks 12:40   **7:7:** Eks 3:12

* **7:8:** Nolən rəha netəm Isrel tol min-nulan, nian suakəku iərman təmaiir, e nian eit, kotəhg-ipən.   **7:8:** Jen 17:9-14; 21:4   **7:9:** Jen 37:11,28; 39:2,21-23
7:10: Jen 41:37-44   **7:11:** Jen 41:54; 42:1-2   **7:13:** Jen 45:1-4,16   **7:14:** Jen 45:9-11; 46:27   **7:15:** Jen 46:1-7; 49:33

Sekem kitānim ilat ikin e nīpəg kəpiel kit itəm Epraham tinos-nəmtin rəkis o noanol min rəha Hamor.”

Stipen tāməghat-in Moses

¹⁷ Kən Stipen təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Tīnatuwa iuəhkīr məmə Uhgīn otosmegəh rəhan netənim itəm təmən-iəkis kəm Epraham, kən noanol min rəhatat itəm kəmotatig Ijip aupən, roiu əh tīnepət-nepət. ¹⁸ Kən kig kit min rəha Ijip təmətul, in təruru agin Josep. ¹⁹ In təmos-iəhau tipitat min e neiuən, matol nahməən kəm ilat. Kən in təmol lou kit məmə okotəmki-arəp nenətilat min ihluə məmə okotimis.

²⁰ “Kən e nian əh, Moses təmāiir, kən in suakəku wīr kit e niganəmti Uhgīn. Rəhan mama ne tata kəmuəhluaig-in anion əpəh imə mios məwīg kisil. ²¹ Nian kəmīləs-iarəp ihluə, nəti kig pətan təməplan, kən tīləs məmə otehm wīr rəhan. ²² Kəmotəgətun in e nenatigən rafin rəha netəm Ijip, kən nian in tənepət, in təsanən e nəghatən ne nolən nat.

²³ “Nian tinos nup foti, nīkin təht məmə otuwīn-tu muag natiman min, netəm Isrel, ²⁴ kən məplan kit etəm Ijip kit tatoh. Kən in təmuwīn məmə otasitu e in kit əmun mohamnu etəm Ijip apon. ²⁵ Kən Moses nīkin təməht məmə kəm-naka in min neen netəm Isrel okotitun məmə Uhgīn təmahl-ipən in məmə otuwīn məmki-rəkis ilat e nahməən katol elat. Məto ilat kotəruru. ²⁶ Kən lawīgīn təməplan min noanol kəiu rəha Isrel kətioh ilau min, kən tuwīn məghat kəm ilau məmə otoor rəkis ilau, kən məmə otol ilau kioal-wīr ilau min. Kən mən-ipən kəm ilau məmə, ‘Suah mil. Itəlau piatəlau agin mil. ? Tahro natioh itəlau min?’ ²⁷ Məto suah u təmətəuon nəmohən təmətgi-pən Moses isəu, kən mən-ipən kəm in məmə, ‘?Pah təmīləs-ipər ik məmə nakatərəmərə kən matiw-iarəp itimat?’ ²⁸ !Okəm-naka nakolkeike məmə onakohamnu min io tahmen e etəm Ijip u nəmoh nəniəp!’ ²⁹ Nian Moses təmətə nəghatən əh, kən təməgin miet Ijip magim muwīn əpəh Mitian mətətig ikin mahmen e iapispis kit. Nian təmətətig mətətig mit pətan ikin kit, kən mialəs nətilau kəiu iərman mil.

³⁰ “Nian təmətətig Mitian mīnos nup foti, kən nian kit tuwīn mətan iuəhkīr o nītot asol əh Sinae əpəh ikin taruən-aruən ikin. Kən nagelo kit tēmiet-arəpa ron e nīgəm itəm tatuəp e nīg əkəku kit. ³¹ Nian təməplan nīgəm əh, narmīn tēmīwig pik ron, kən muwīn iuəhkīr məmə otəplan wīr, kən məto lərəmərə Uhgīn təməghat kəm in məmə, ³² ‘Io Uhgīn rəha tipim min, Uhgīn rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop.’ Kən Moses təməgin minətasiəp minətəgin nətag-pənən əh nīgəm

7:16: Jen 23:2-20; 33:19; Jos 24:32

7:18: Eks 1:7-8

7:19: Eks 1:11-22

7:20: Eks 2:2

7:21: Eks 2:3-10

7:24: Eks 2:11-15

7:28: Eks 2:14

7:29: Eks 2:21-22; 18:3-4

ikin. ³³ Kən Iərəmərə Uhgīn tāmən-ipən kəm in məmә, ‘Oh-rəkis rəham put e nelkəm mətō-inu nəptən ik natətul ikin in tol pisin agin, mətō-inu io əh-ikin. ³⁴ Eməplan nərātən itəm katol e rəhak netəmim əpəh Ijip, emətō nasəkən rəhalat, kən minatite muwa məmә ekəmki-rəkis ilat o netəm Ijip. Wa. Roiu əh ekahl-ipən ik nakitəlig muwīn mīn Ijip.’ ”

Noanol mīn rəha Isrel kəməsotolkeikən Moses

³⁵ Kən Stipen təmatəkəike matən məmә, “Inu etəm kitiah əm Moses itəm ilat kəmotapəs nəwian nian ilat kəmotən-ipən kəm in məmә, ‘?Pah təmiləs-ipər ik məmә nakatərəmərə kən matiuw-iarəp itimat?’ Mətō Uhgīn pisin əm təmahl-ipən suah əh Moses məmә otərəmərə kən mosmegəh ilat. Təmahl-ipən nian nagelo təmiet-pa ron e nigəm itəm tatuəp e nig əkəku kit. ³⁶ Kən Moses təmit ilat motiet Ijip, kən in təmōl nat pispis ne nəmtətin tēpət, təmōl əpəh Ijip, ne nian kəmoateguəfimin e nitəhəi u katən məmә Nitəhəi Asiə, ne nup foti e ikin taruən-aruən ikin. ³⁷ Inu etəm kitiah əm Moses u tāmən-ipən kəm netəm Isrel məmә, ‘Uhgīn otiləs-ipər ien kit mīn etəmat tah-men lak.’

³⁸ “Inu Moses itəm noanol mīn rəha Isrel kəmoatan kitiah ilat mīn, kən nagelo təməghat kəm in e Nitot Sinae, kən ilat tipitat mīn kəmoatan. Kən Uhgīn təmos-ipən nəghatən keike mīn itəm koatəmegəh, kən in otəhlman tuwa kəm kitat.

³⁹ “Mətō nian in təmətətig əh əpəh e Nitot Sinae, tipitat mīn kəmotəht nəwian, motapəs nətəlig-inən mətō nikilat təmitəlig-pən o nat Ijip. ⁴⁰ Kən kəmotən-ipən kəm Eron məmә, ‘Ol narmi nat kit məmә in otuwa uhgīn rəhatat. ?Mətō Moses əh inəh, itəm təməmik itat kotiet Ijip, kinotəruru məmә in tinahruwīn?’ ⁴¹ Kən e nian əh, ilat kəmotol narmi nəti kau kit məmә in otuwa uhgīn rəhalat, kən kəmotol sakrifais e nat megəh mīn məmә okotəfak kəm in. Kən kəmotol lafet rəha narmi nəti kau itəm ilat əm kəmotol. ⁴² Mətō Uhgīn təməuhlin-pən məntaan kəm ilat, kən megəhan-in ilat məmә okotəfak kəm mītgar ne məwig ne məhau mīn e napuə. Kən nat əh tatəgətun əsas əm nəghatən rəha Uhgīn itəm kəməte e naoa rəha ien mīn rəha Uhgīn. Tatən məmә, ‘!Netəm Isrel! ?Nian rafin e nup foti e ikin taruən-aruən ikin, itəmat nakoatoh nat megəh mīn məmә nakoatol-pa sakrifais kəm io? !Kəp! ⁴³ Mətō itəmat nəmoatiləs nimə tapolen rəha uhgīn eiua u Molek, ne narmi məhau rəha uhgīn eiua u Refan. Nat mil u nəmoatol məmә onokotəfak kəm ilau. O nat əh ekahl-iarəp itəmat nakotuwin isəu motaprəkis-in Papilon.’ ”

Stipən təməghat e Nimə Rəha Uhgīn

7:34: Eks 3:1-10   **7:35:** Eks 2:14   **7:36:** Eks 7:3; 14:21; Nam 14:33   **7:37:**
 Dut 18:15   **7:38:** Eks 19:3   **7:40:** Eks 32:1   **7:41:** Eks 32:2-6   **7:43:**
 Amos 5:25-27

44 Stipen təmatəkəike matən məmə, “Nian tipitāt min kəmotatig ikin taruən-aruən ikin aupən, ilat kəmos rəhalat nat kit, Nimə Tapolən rəha Uhgīn itəm tatəgətun məmə Uhgīn tətātig ilat min. Kən Moses təmol Nimə Tapolən əh tətəu-pən əm nətəligən rəha Uhgīn u təmən-ipən rəkis kəm in. 45 Kən nup tēpət uarisig, e nian Josua təmit ilat motuwa məmə okotos-irəkis nitən əh o netəm Kenan, kən kəmotiləs Nimə Tapolən u motuwīn e nitən u Uhgīn təməhg-irəkis netəmim ikin. Kən ilat kəmotiləs motuwīn motatig ilat min kətoarus-pa e nian rəha Tefit təmol kig lan. 46 Uhgīn təmol təwir kəm Tefit, kən Tefit təmətapəh rən məmə Uhgīn otegəhan in pəs tol nimə kit itəm Uhgīn otətātig ikin. 47 Məto nimə əh, Kig Tefit təməsələn, məto nətin Kig Solomon təmol. 48 Məto Uhgīn itəm ilis agin, təsātigən e nimə itəm etəmim əm təmol, tahmen e nəghatən rəha Uhgīn itəm ien rəhan təmən məmə,
49 ‘Ikin min rafin e neai tahmen in əm io məmə iakəpələh ikin mərəməərə,
kən nətueintən rafin tahmen in əm məmə ekəf-pən nelkək ikin. ?Məto nimə-naka itəm nəkotitun nolən məmə otahmen-in io? ?Kən ikin pəhruən nəkotitun nolən məmə ekuwīn mameg ikin?
50 Otən-tu. ?Pah təmol rafin natimnat min əh?
Io pišin əm, io Uhgīn emol rafin ilat.’ ”

Stipen təməhai netəm-iasol

rəha kaonsel

51 Kən Stipen təmatəkəike matən məmə, “! Itəmat u! Rəhatəmat-kapə təkaskik. Rəhatəmat nətəligən tapinəp tahmen e rəha netəm kəsotəfakən. Itəmat nəsololkeikeən məmə onəkotol nəwia Uhgīn. !Itəmat nəkotahmen e tipitāt min itəm koatəht nəwia Narmīn Rəha Uhgīn! 52 ?Ien min rəha Uhgīn aupən, pah tipitəmat min kəməsololən nəratən kəm in? !Tikə! Kəmotol nəratən kəm ilat rafin. Kəmotohamnu min itəm min u koatən-iarəp nuwamən rəha Etəm Ətuatip. Kən itəmat nəmotegəhan-in-pən Etəm Ətuatip u e nelmi rəhan tikimīr min kən kotohamnu. 53 Itəmat nəmos rəkis Lou rəha Uhgīn u aupən nagelo min kəmos motuwa, məto itəmat nəməsolotəu-pən aginən Lou əh.”

Kəmahtimnu Stipen

54 Nian kəmoatəto nəghatən min rəha Stipen, niğanəmtilat təmapinəp, nikilat nahmə nahmə, kən moatəgətāin-pən nəluilat kəm in məto-inu nikilat nahmə agin. 55 Məto Narmīn Rəha Uhgīn təmarioah e Stipen, kən titəgpər e Nego e Neai məplan nəhag-əhagən itəm təsənən pik təmiet imə Uhgīn ikin, kən məplan Iesu tətətul e nikali Uhgīn matip, ikin rəha nərəməərən ne nəsanənən. 56 Kən Stipen təmən-ipən

7:45: Jos 3:14-17

7:46: 2 Saml 7:1-16

7:47: 1 King 6:1-38

7:50: Aes

66:1-2

7:51: Aes 63:10

7:52: Mat 23:31

7:55: Sam 110:1

kəm ilat məmә, “! Ei, nəman! Iatəplan Nego e Neai rəha Uhgīn taterəh, kən Nəti Etəmim tatətul e nīkali Uhgīn matip, ikin rəha nərəmərəən ne nəsanənən.” ⁵⁷ Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, kəmotasitig matəlgilat mīn e noanelməlat, kən motearig e Stipen e nəwialat rafin motaut motaiu motuwīn kea-pən ahmən-ahmen əm ron, ⁵⁸ motewkəkan ka kərakin-iarəp e taon, kən mīnoatətuoun kətaht e kəpiel apin. Kən ilat kəmotapeg rəhalat sot asol mīn, motəlin-pən iuəhkīr o nelki etəm aluə kit, nərgīn u Sol. ⁵⁹ Nian kəmotəht Stipen e kəpiel apin, in təməfak məmә, “Iərəmərə Iesu, os narmək.” ⁶⁰ Kən təmeiuaiu mīsin nulin kən masək əfəməh məmә, “Iərəmərə, afəl nolən rat itəm ilat koatol lak.” Nian təmol namnun rəhan nəfakən, kən rəhan namegən tiet.

8

¹ Kən Sol tatətul əm nīkin tətəgien məmә ilat kəmotəhtimnu Stipen.

Sol təmoh netəm koatəfak

Mətuoun e nian əh, nəratən asol kīnatol e nīməfak əpəh Jerusalem. Kən ilat kəmotiet Jerusalem motəgīm-pən Jutia ne Sameria, motapəs pīsīn əm aposol mīn koatətig Jerusalem. ² Netəmim neen itəm koatəfak əskasik kəmotuwa motiləs Stipen motuwīn kītənim, kən ilat kəmotasək pik ron. ³ Məto Sol təmətuoun mīnatərəkin-ərəkin nīməfak, matuwīn e nīmә mīn matewkəkan-iarəp nəman ne nīpitan itəm koatəfak, kən matəmki-pən ilat e kalapən.

Filip təmən-iarəp namnusən təwir əpəh Sameria

⁴ Kən netəm koatəfak itəm kəmotiet Jerusalem moatəgīm, kəmotən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn ikin mīn rafin itəm ilat koatuwīn ikin. ⁵ Filip təmuwīn e taon kit rəha Sameria, kən matən-iarəp namnusən rəha Kristo itəm Uhgīn təmən məmә otahl-ipa. ⁶ Nian nīmanin netəmim kəmotəto Filip, kən motəplan nat pīspīs mīn itəm in tatol, ilat rafin kəmotuwa iuəhkīr katətəlig-in nat naka in tatən. ⁷ Netəmim tepət narmīn rat mīn kəmotiet elat. Nian narmīn rat mīn kəmoatiet, kəmotearig əfəməh. Kən netəmim tepət itəm nīpətīlat təmīmīs, o itəm kəsotaliwəkən, kəmotəwir mīn. ⁸ Kən netəmim rafin e taon əh, ilat rafin koatəgien.

Saimon u təmol natimnat e nəsanənən rəha iərmīs mīn

⁹ Kən e taon əh, suah kit nərgīn u Saimon, in təmatol nat pīspīs tepət e nəsanənən rəha iərmīs mīn, kən netəmim rafin rəha Sameria, narmīlat təmiwig ron. Təmol nuwəh məsīn. In matos-ipər atip in məmә in etəm-iasol kit. ¹⁰ Kən netəmim

rafin, netəm-iasol mətəarus-pa iolwək min əm, kəmoatətag-pən pik ron kən moatən məmə, “Suah u in uhgin kit u nərgin u Uhgin Itəm Rəhan Nəsanənən Ilis.” ¹¹ Kəmoatətəu-pən in nuwəh məsin mətə-inu narmilat tatiwig o natimnat min itəm in tatol. ¹² Mətə nian netəmim kəmotətə nəghatən itəm Filip tatən-iarəp e nammusən təwir rəha nərəməərən rəha Uhgin ne nəghatən rəha Iesu Kristo, kəmotən nīpahrienən lan, kən kəmol bəptais elat, nəman ne nīpitan. ¹³ Suah min u Saimon, təmən min nīpahrienən e Iesu, kən kol bəptais min lan. Kən in tatətəu-pən Filip ikin min rafin. Narmin tatiwig o nat pispis min ne nəmtətin min itəm in tatəplan Filip tatol.

¹⁴ Nian aposol min əpəh Jerusalem kəmotətə məmə netəm Sameria kinotahətə e nəghatən rəha Uhgin, kən kəmotahl-ipən Pita ne Jon məmə okian olat. ¹⁵ Nian ilau kəmian muet-arəpən olat, kəmuəfak olat məmə Narmin Rəha Uhgin otərioah mətatig elat, ¹⁶ mətə-inu kəmol bəptais əm elat e nərgi İərəməərə Iesu, mətə Narmin Rəha Uhgin təsərioahən əh e nəmegəhən rəhalat. ¹⁷ Kən Pita ne Jon kəmuələhəu-pən nelmilau elat muəfak elat, kən Narmin Rəha Uhgin təmərioah mətatig elat.

¹⁸ Nian Saimon təməplan məmə Narmin Rəha Uhgin tatuwin e nəmegəhən rəha netəmim nian aposol mil katuələhəu-pən nelmilau elat matuəfak elat, kən in təməmki-arəp mənī məmə otos-ipən kəm ilau, ¹⁹ kən mən-ipən kəm ilau məmə, “İos-ipa min nəsanənən u kəm io məmə nian iakələhəu-pən nelmək e netəmim, kən ilat kotitun nosən Narmin Rəha Uhgin.”

²⁰ Mətə Pita təmən-ipən kəm in məmə, “!Ik ne rəham mənī onakian e nigəm asol! Mətə-inu ik nikim təht məmə nəkitun nos-nəmtinən e mənī nat u itəm Uhgin tatos-ipən əm kəm netəmim. ²¹ Okol ik nəsolən wək u məsin ne, mətə-inu rəham nətəligən təsətətipən e niganəmti Uhgin. ²² Əuhlin ik e rəham nolən rat min kən məfak-pən kəm İərəməərə, mətə in tafəl rəkis rəham nolən rat min itəm nikim tatuəhl-uəhl ilat. ²³ Eməplan məmə nian rafin netəhakən təmol rəham nətəligən tuwin ik pisin, kən nolən rat əh təməlis ik tiəkis.”

²⁴ Kən Saimon təmən-ipən məmə, “!Awı! Uəfak-pən kəm İərəməərə ron io məmə natimnat itəm itəlau nəmuən, kit otəsuwamən ron io.”

²⁵ Nian ilau kəmuən-iarəp nəghatən rəha İərəməərə ne natimnat itəm in təmol, kən ilau kəmiaiet Sameria mətian Jerusalem, muətul əgməgim e latuənu min rəha Sameria matuən-iarəp min nammusən təwir rəha İərəməərə.

Filip təməghat kəm etəm İtiopia kit

²⁶ Kən nagelo kit rəha İərəməərə təmən-ipən kəm Filip məmə, “Əsou pis muwın e suatıp tətisi-pən Jerusalem matuwın Kasa.” (Suatıp əh tatəməhl əpəh ikin taruən-aruən ikin.) ²⁷ Kən in təmatuwın əmun məplan etəm İtiopia kit e suatıp. Suah əh in etəm-iasol kit rəha kwin rəha netəm İtiopia.* Kən in tatərəməərə e məni rafin rəha kwin. Suah u təmisi-pən Jerusalem e nəfakən, ²⁸ kən minitəlig matuwın iman ikin. Kən in tatəpələh-pər e nat kit katən məmə, “kat” itəm hos tatiuw. Kən mətafin naoa itəm ien rəha Uhgın Aesea təməte. ²⁹ Kən Narmın Rəha Uhgın təmən-ipən kəm Filip məmə, “Uwın maliwək iuəhkir o kat əh.”

³⁰ Kən Filip təmaiu muwın iuəhkir ron, məto suah u tətəfin naoa itəm ien rəha Uhgın Aesea təməte. Kən tətəpəh ron məmə, “?Nəkıtun nıpətı nat un nakatafin, o kəp?”

³¹ Kən suah un təmən-ipən kəm Filip məmə, “? Ekahro mıtun? Məto-inu suah kit tıkə itəm otuhapık nıpətı nəghatən u kəm io.” Kən in mətapəh məmə Filip otər muwın ilau min muəpələh. ³² In tətətafin nəghatən u e Naoa Rəha Uhgın, tatən məmə,

“Kəmit tahmen e sipsip kan məmə okohamnu.

Kən tahmen e nəti sipsip, təsəghatən nian katəte noanun,

Kən in təməpnəpın əm, məsəghatən.

³³ Kəmöl aulis in, kən nian kəmakil e kot, kısıkil ətuatıpən.

Nian kəmotohamnu, in etəm aluə əm kit, itəm nətin tıkə.”

³⁴ Kən suah u tətəpəh o Filip məmə, “? Karmə Aesea tətətəghat atıp in, o etəm pısın kit?” ³⁵ Kən Filip tətətuoun e nəghatən kitiəh əm itəm tətətafin, matən-ipən namnusən təwir rəha İesu.

³⁶ Nian kəmatian e suatıp muea ikin kit nəhau əh-ikin, kən suah un təmən-ipən kəm Filip məmə, “! Əplan-tu! Nəhau kit əpəh. ?Tahro? ?Pəs nakol baptais lak lan?”†

³⁸ Kən təmən-ıəhau kat məmə otətul, kən ilau kərən kəmian əpəh ləhau e nəhau, kən Filip tol baptais lan. ³⁹ Nian kəmuər e nəhau muea ilis, Narmın rəha İərəməərə tiləs-irəkis Filip. Kən suah un təmısəplan mınən, məto təmıtəlig matuwın iman ikin e nəgienən asol e nıkin. ⁴⁰ Məto Filip təmaut əm, məplan tatətul əpəh e nıtən pəhap ikin əpəh Astot. Kən in təmatuwın əpəh e taon mın matən-iarəp namnusən təwir rəha İesu mətoarus in təmıet-pən əpəh Sisaria.

* **8:27:** Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə in suah kit itəm kəməte. E nian əh, okəmə suah kit tatol wək nian rafin iuəhkir e Kwin kit, kən okate məmə otəsitən Kwin. **8:33:** Aes 53:7-8 † **8:36:** E kopi oas mın neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris əpən, nəghatən u e ves 37, kəməsəteən. Məto katəplan ves 37 e naoa neen uarisig, kən in tatən məmə, “Kən Filip təmən-ipən kəm in məmə, ‘Okəmə nakatən nıpahrienən e İesu e nıkim rafin, ekıtun nolən baptais lam.’ Kən tən məmə, ‘İo iatən nıpahrienən e İesu, məmə in Nəti Uhgın pahrien.’” **8:36:** Wək 10:47 **8:40:** Wək 21:8

9

Sol təməplan Iesu e suatip rəha Tamaskes
(Wək 22:6-16; 26:12-18)

¹ Kən e nian əh, Sol təmatəghat əskasik matən-iəkis məmə o-tohamnu netəmim rəha Iesu. In təmuwin məplan pris asol agin ² mətapəh ron məmə otəte naoa kit kəm nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel əpəh Tamaskes, məmə okəmə otəplan kit tatətəu-pən Suatip Rəha Iesu, nat əpnəpin iərman o pətan, otaskəlim ilat məlis ilat məmik ilat muwin e kalapus əpəh Jerusalem.

³ Nian Sol təmuwa iuəhkir o Tamaskes, roiu agin min nəhag-əhagən kit təmisi-pər e neai tatuəp tahmen e nipiṭən muwa masiəgəpin in ne ikin min titəlau lan. ⁴ Kən in təmiet morin e nəptən, kən məto nəwia suah kit tatən-ipən kəm in məmə, “!Sol! !Sol! ?Tahro natol nəratən kəm io?”

⁵ Kən Sol tətapəh məmə, “?Ik pah, Iərəmərə?” Kən nəwia suah un təmən-ipən kəm in məmə, “Io Iesu itəm ik natol tərət kəm io. ⁶ Məto roiu ətul muwin əpəh e taon. Ikin əh, suah kit əh-ikin otəpanən-ipinə məmə nat naka onəkol.” ⁷ Kən netəmim itəm koatuarisig-in Sol, kəmotaut kətul kəsəghatən, kəmotəto əm nəwia suah un, məto kəsotəplanən. ⁸ Kən Sol tətul, məto niganəmtin tinoapoap, tinəruru nehmən nat. Kən kəmos əm nelmin motit motuwin Tamaskes. ⁹ Təmos nian kisil təmisehmən nat, kən təməsəgwənən kən məsənimən nəhau ne.

¹⁰ Əpəh e Tamaskes, etəm rəha Iesu kit əh-ikin, nərgin u Ananaeas. Iərəmərə təmaun-in e nat kit tahmen e napilairən, kən mən-ipən kəm in məmə, “!Ananaeas!” Kən in tagət məmə, “Iərəmərə, io əpəh.”

¹¹ Kən Iərəmərə tən-ipən kəm in məmə, “Uwin əh e nimə rəha Jutas e suatip asol itəm katən məmə Tətuatip, kən mətapəh o etəmim kit, etəm Tasas, nərgin u Sol. In tatəghat roiu kəm Uhgın e nəfakən, ¹² kən Uhgın təmos-ipən napilairən kit, kən təməplan etəmim kit, nərgin u Ananaeas, təmuwa mələhəu-pən nelmin lan məmə niganəmtin otəwir min.”

¹³ Məto Ananaeas təmə, “Iərəmərə, eməto nənən tepət e suah əh e rəhan nolən rat min itəm tatol e netəm koatahatətə lam əpəh Jerusalem. ¹⁴ Kən in təmuwa ikin-u e nərgi pris asol min məmə otaskəlim, məlis netəm koatahatətə lam.”

¹⁵ Məto Iərəmərə təmən kəm Ananaeas məmə, “!Uwin! Məto-inu suah u in rəhak etəmim itəm enəmaun-in rəkis məmə otən-iarəp nərgək kəm netəm Iaihlua u sənəmə netəm Isrel, ne rəhalat kig min, ne netəm Isrel. ¹⁶ Kən io epanəgətun in məmə otos nahməən o nərgək.”

¹⁷ Kən Ananaeas təmuwīn latuənu muwīn imə, kən mələhəu-pən nelmīn e Sol, mən-ipən kəm in məmə, “Piak Sol. Iərəmərə İesu itəm təmiet-arəp ron ik e suatip nian nəmoatuwa ikin-u, in təmahl-ipa io məmə ik onakehm min nat, kən Narmīn Rəha Uhgīn otərīoah mətatig lam.” ¹⁸ Roiu aɡīn, nat kit tahmen e nuwiligi nəm təmiet rəkis e niɡanəmti Sol, kən in tīnaiir min minatehm nat. Kən in təmətul minataliwək, kən kol baptais lan məmə in nəmtətin rəha nahatətəən. ¹⁹ Kən nian təmun nagwənən neen, kən nīpətin təməsənən min.

Sol tīnətuoun matən-iarəp nərgi İesu əpəh Tamaskes

Kən Sol təmatig mos nian neen min ilat netəm rəha İesu əpəh Tamaskes. ²⁰ Təmətuoun min əm e nian əh, matən-iarəp nərgi İesu əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, məmə İesu in Nəti Uhgīn pahrien.

²¹ Kən netənim rafin itəm kəmotəto in, kəmotaut pik ron, kən motən məmə, “!Ei! ?Suah u inu təmatol nəratən kəm netəm koatahatətə e İesu əpəh Jerusalem aupən, o kəp? Kən in təmuwa ikin-u məmə otaskəlīm ilat məlis ilat məmīk muwīn kəm pris asol min. ?In əh, o kəp?”

²² Kən nəghatən itəm Sol tatən-iarəp, in təsənən pik maprəkis-in nəghatən rəha netəm Isrel itəm koatətig Tamaskes, kən matəɡətun wir məmə İesu in Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa. Kən ilat kīnotəruru nat okotən. ²³ Nian tēpət təmuwa muwīn rəkis, kən netəm Isrel neen kəmoatəte anion noa kit məmə okotohamnu Sol, ²⁴ mətə Sol təmətə noa anion rəhalat. Kən roiu e nərauīəɡən ne lapin min, netəm Isrel kotətloisig əpəh e nafilua rəha fenis kəmol e kəpiel məmə okotohamnu Sol.* ²⁵ Mətə in min neen kəmotiləs lapin motaii-pən e kətim asol kit itəm kəmətu-pən təulə lan, motuwīn motiləs-iarəp e nakuhəl e fenis. Kən in təmagim muwīn Jerusalem.

Sol əpəh Jerusalem

²⁶ Nian Sol təmuwīn Jerusalem, təmalkut məmə otuwīn mətəu-pən netəm rəha İesu, mətə ilat koatəgin, nīkilat təht məmə tateiuə-in əm ilat məmə in etəm rəha İesu. ²⁷ Mətə Panapas təmit muwīn mit-ipən kəm aposol min, mən-ipən kəm ilat məmə təməhro nulan Sol təməplan Iərəmərə İesu e suatip nian təmatuwīn Tamaskes. Kən təmən-ipən min kəm ilat məmə Iərəmərə təməghat kəm Sol, kən təhro nulan in tīnatən-iarəp nərgi İesu əpəh Tamaskes, məsəɡinən. ²⁸ Kən ilat Sol kəmotatig kən tatuwīn ikin min əpəh Jerusalem matən-iarəp nərgi Iərəmərə İesu məsəɡinən. ²⁹ Kəmotəghat ilat netəm

9:21: Wək 8:3   **9:22:** Wək 18:28   * **9:24:** E taon əh Tamaskes, tahmen e taon tēpət, aupən aupən kəmol fenis asol e kəpiel titəlau e taon.   **9:25:** 2 Kor 11:32-33   **9:26:** Kal 1:17-19   **9:27:** 1 Kor 9:1

Isrel itəm kotən nəghatən rəha netəm Kris, kəmotoh ilat mīn e nəghatən. Kən kīnoatol mēmə okotohamnu Sol. ³⁰ Nian in mīn neen rəha nīməfak kəmotəto, kəmotuwīn motit Sol motuwīn əpəh ləhau iuəhkīr o itəhəi e taon əh Sisaria, kən motahl-ipən mēmə otagīm muwīn əpəh isəu e taon əh Tasas.

³¹ Kən netəm koatəfak əpəh Jutia, ne Kalili, ne Sameria kəmotatīg e nəməlinuən, etəmim tīkə itəm otol nəgīnən kəm ilat. Kən Narmīn Rəha Uhgīn təmətasiu elat mol ilat koatətul əskasik, kən ilat rafin koatatīg katisiai-in Iərəmərə. Kən ilat tinatepət.

Pita təmōl nelki Aeneas təwīr mīn

³² Pita təmaliwək muwīn ikīn mīn mēmə otuag netəm koatahatətə e Iesu. E rəhan naliwəkən, təmuwīn məplan netəmim rəha Iərəmərə əpəh e taon əh Lita. ³³ Təmuwīn ikīn əh məplan suah kit nərgīn u Aeneas, nīpətīn təmīmīs tīnos nup eit, təsaliwəkən mətapīl əm e rəhan pet. ³⁴ Kən Pita təmən-ipən kəm in mēmə, “Aeneas. Iesu Kristo tosmegəh ik əh-roiu e rəham nīmīsən. Ətul, maiu-aiu rəham nimitiwīn.” Kən roiu agīn mīn, Aeneas təməwīr mīn mətul. ³⁵ Kən netəmim rafin Lita ne ikīn mīn rafin əpəh Saron kəmotəplan suah u təmaliwək mətan, kən ilat rafin kīnotəuhlin rəhalat nətəligən kən mīnoatəfak kəm Iərəmərə.

Pita təmōl Tokas təmegəh mīn

³⁶ E taon kit Jopa, pətan kit əh-ikīn itəm in etəm rəha Iesu, nərgīn u Tapita, u nīpətīn təmə, “tia,” u in nat megəh kit. E nəghatən rəha netəm Kris, koatən mēmə Tokas. Pətan u, nian rafin tatol təwīr kəm netəmim kən mətasītu mīn e ian-rat mīn. ³⁷ Məto e nian əh, nīmīsən kit təmōl kən tīmīs. Kən kəmotau kol senīs kəm in, kələhəu e nīmə əpəh ilīs agīn. ³⁸ Ikīn əh Lita iuəhkīr əm o taon əh Jopa. Kən nian netəm rəha Iesu kəmotəto mēmə Pita əpəh Lita, kəmotahl-ipən suah mil kəiu mēmə okian mən-ipən kəm in mēmə, “!Otuwa uəhai əm-tu!”

³⁹ Kən Pita təmətəu-pən ilau. Nian kəməhalet-arəpa latuənu, kəmotit motuwīn əpəh ilīs agīn. Məto nəutahlīmīs mīn tərīoah əpəh ikīn koatasək ron, kən kəmoatəgətun kəm Pita rəhalat natīmnat itəm pətan əh təməhl nian təmətəmegəh.

⁴⁰ Kən Pita təmahl-iarəp rafin ilat, kən meiuaiu mīsīn nulīn matəfak. Kən mətag-pən o pətan əh təmīmīs mēmə, “Tapita, ətul.” Kən pətan apon təmāiir məplan Pita, kən mətul matəpələh. ⁴¹ Kən Pita təmea-pən ron maskəlīm miuw-pər mēmə otətul e nelkīn mil. Kən maun-in-pən netəm koatahatətə e Iesu ne nəutahlīmīs mīn mēmə okotuwa imə, kən mīt-ipən pətan əh kəm ilat. ⁴² Kən nəghatən e nat əh təmāiu mītəlau e taon əh Jopa. Kən tepət kəmotən nīpahriənən e Iərəmərə Iesu.

43 Kən Pita təmatig əh Jopa məsin ilau suah kit nərgin u Saimon itəm tatol natimnat e nuwigı kau.

10

Uhgin təməghat kəm Konilias

¹ E taon Sisaria, suah kit əh-ikin nərgin u Konilias. In etəm Rom, kən in etəm-iasol rəha mopaël ilat rafin wan-hanrit. Kən ilat koatisi-pən e “Mopaël rəha Itali.” ² In etəmim kit itəm tatisiai-in Uhgin rəha netəm Isrel, in ne rəhan mın ne rəhan iolwək mın. In tatos-ipən rəhan məni tepət kəm ian-rat mın, kən matəfak kəm Uhgin rəha Isrel nian rafin. ³ Nian kit əmun e tri kilok ehnaipən e nian tatəfak lan, təməplan nat kit tahmen e napilairən. In təməplan wir nagelo kit rəha Uhgin tatuwa ron, kən maun-in məmə, “!Konilias!” ⁴ Nian niganəmti Konilias təmətul lan, in təməgin kən mən məmə, “?İərəmərə, təhro?”

Kən nagelo təməpən-kəm in məmə, “Uhgin tinəplan rəkis nəfakən rəham ne nəwirən itəm natol kəm ian-rat mın. ⁵ Ahlipən netəmim neen kotuwın əpəh Jopa, motiləs suah kit motuwa, nərgin u Saimon Pita. ⁶ In tətətig ilau suah kit nərgin u Saimon u tatol natimnat e nuwigı kau. Rəhan nimə tatətul iuəhkır o itəhəi.”

⁷ Nian nagelo itəm təmatəghat kəm in təməgin, kən Konilias təməun-in rəhan iolwək kəiu ne mopaël kit itəm tatol wək kəm in, kən in etəm rəha nəfakən. ⁸ In təməpən-kəm rafin natimnat itəm təməplan kəm iləhal, kən mahl-ipən iləhal məmə okəhaluwın Jopa.

Uhgin təməghat kəm Pita e napilairən

⁹ Kən kəmən lawigin, nian mitgar tinalalin, kən suah miləhal əh kəmatəhaluwa e suatip iuəhkır o taon əh Jopa, Pita təmuwın əpəh ilis e nətuei nimə itəm tepin-epin ikin məmə otəghat kəm Uhgin e nəfakən. ¹⁰ Məto nəumis tinus, kən nian kəmatol əh nigın nagwənən, in taiir məto təməplan napilairən kit itəm Uhgin tatos-ipa. ¹¹ E napilairən əh, təməplan neai təmerəh, kən nat kit tahmen e tapolən asol kətəskəlīm nıpəgnəmtin mın, kən kəhlman-əhlman teiuaiu matuwa e nəptən. ¹² E nıpəg nat əh, təməplan nat megəh pisin pisin mın əh-ikin itəm kotaliwək ne motəkioah, ne mənig pisin pisin mın. ¹³ Kən nəwia suah kit təməpən-kəm in məmə, “Pita, ətul. Ohamnu neen mon.”

¹⁴ Məto Pita təmə, “!İərəmərə, kəp! E rəhak nəmegəhən esonən əh nat kit nulan itəm Lou rəham təməpən-iəhau məmə kəsunən tamkimik e niganəmtim.”

¹⁵ Kən nəwia suah u təməghat mın kəm in məmə, “Əsənən məmə nat kit tamkimik itəm io Uhgin iatən məmə təwir əm,

təsamkımıkən.” ¹⁶ Kəmuəghat o natimnat mın əh mau kısıl, kən roiu agın mın, tapolən apon təmər muwın əpəh e neai.

Pita təmos nıpəti napılaiirən

¹⁷ Kən Pita nıkin təmatəht pik məmə otıtun nıpəti nat əh tahmen e napılaiirən itəm təməplan. Məto suah miləhal un itəm Konilias təmahləpis iləhal, kəməhalətapəh o nımə rəha Saimon, kən mınəhaluwa mınəhaləplan. Kən mınəhaluwın mətəhalətul əpəh e nafiluə. ¹⁸ Kən məhlaun əfəməh məmə, “! Ei! ?Suah kit u ikın-u nərgın u Saimon Pita?”

¹⁹ Kən nian Pita tətalkut əh məmə otıtun nıpəti nat əh tahmen e napılaiirən, kən Narmın Rəha Uhgın təmən-ipən kəm in məmə, “!Ei, əto-tu! Suah miləhal kısıl əpəh katəhalegəsin ik. ²⁰ Ətul uəhai matite muwın məplan iləhal. Kən məsəginən o nətəu-pənən iləhal məto-inu io emahl-ıpa iləhal məmə okəhaluwa.”

²¹ Kən Pita təmeıuauı muwın mən-ipən kəm iləhal məmə, “!Io u inu itəm itəməhal natəhalegəsin. ?Nakəhalolkeike io o naka?”

²² Kən kəhalən-ipən kəm in məmə, “Əwəh. Etəm tatərəmərə e mopael mın, u Konilias, təmahl-ıpa itiməhal məmə ekəhaluwa. In suah kit itəm tətuatıp e nıganəmti Uhgın, kən in matəfak mın kəm Uhgın. Kən noanol mın rəha netəm Isrel koatisıai-in pik. Nagelo kit rəha İərəmərə təmən-ipən kəm in məmə ik onəkuwın əh iman ikın, kən mamnus nəghatən kəm in pəs in otəto.” ²³ Kən Pita təmit iləhal motuwın imə məmə ilat okotapıl əh-ikın.

Pita təmuwın e nımə rəha Konilias

Kən kəmən lawıgin, Pita tətətəu-pən iləhal, kən iəfak mın neen rəha Jopa, kəmotətəu-pən ilat. ²⁴ Kəmən lawıgin mın, kəmotiet-arəpən əpəh Sisaria. İkın əh Konilias tətətapəh o rəhan mın ne netəmim neen məmə okotuwa katəsahgin Pita. ²⁵ Nian Pita təmatuwın məmə otuwın imə, kən Konilias təmıet mısın nulin e nelki Pita ikın məmə otəfak kəm in. ²⁶ Məto Pita təmıtıl-ipər mın mən-ipən kəm in məmə, “Ətul, io etəmim əm tahmen lam.” ²⁷ Kən Pita tətətəghat ilau Konilias kən kəmian imə. Pita təplan məmə netəmim tepət kınotuwa rəkis katəpələh.

²⁸ Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Itəmat rafın nəkotıtun wır məmə tasım e Lou rəha netəm Isrel məmə okotuwa mətan kitiəh ilat netəm sənəmə netəm Isrel o kotuwın motətag ilat. Məto Uhgın təmən kəm io e napılaiirən məmə esənən məmə suah kit in tamkımık e nıganəmtın. ²⁹ Tol-pən nəhlan, nian nəmotahl-ipinə nəghatən ron io, eməsənən nat kit, nıkık təmagien əm məmə ekuwa. ?Məto iakolkeike məmə

ekətapəh məmə nəmotahl-ipinə nəghatən ron io məmə ekuwa o naka?"

³⁰ Kən Konilias təmə, "Nian kisił tınuwın rəkis tahmen əh-roiu e tri kilok ehnaipən, ematəfak əpəh e rəhak nimə. Kən roiu ağın suah kit itəm rəhan natımnat təhag-əhag tətul aupən-in io, ³¹ kən mən məmə, 'Konilias. Uhgın təməto rəkis rəham nəfakən, kən məsaluınən nat wir min itəm ik natol kəm ian-rat min. ³² Ahł-ipən netəmim neen kotuwın əpəh Jopa o suah kit əh-ikın, nərgın u Saimon Pita məmə otuwa. In tətətig e nimə rəha suah kit, nərgın u Saimon, u itəm tatol natımnat min e nuwigi kau. Rəhan nimə tətətul iuəhkır o itəhai.' ³³ Kən ekahl-ipinə uəhai əm nəghatən ron ik. Kən təwir pik məmə ik nəmuwa. Itimat rafın u ikın-u e nıganəmti Uhgın ioatətəlig-in ik məmə onakən-ipa rafın natımnat itəm İərəməərə təmos-ipinə məmə onakən-ipa kəm itimat."

Pita təməghat

³⁴ Kən Pita təməghat mən məmə, "Roıu enıtun məmə sənəmə noanol rəha Isrel əm itəm Uhgın nıkin tagien olat, ³⁵ məto nıkin tagien o netəmim ikın min rafın itəm koatısiyai-in ne moatol nat itəm tətuatıp.

³⁶ "İtəmat nəkotıtun rəkis nəghatən itəm Uhgın təmos-ipən kəm netəm Isrel itəm tətən namnusən təwir rəha nəməlinuən ilat Uhgın e İesu Kristo itəm in İərəməərə rəha netəm rafın. ³⁷ İtəmat nəkotıtun natımnat min itəm İesu etəm Nasaret təmol əpəh ikın min e Jutia təmətuoun e Kalili. In təmol natımnat min əh uarisig e wək rəha Jon Baptaıs itəm tətən-iarəp kəm netəmim məmə okəike kol baptaıs elat. ³⁸ İesu əh, Uhgın təmitəpun mos-ipən Narmın Rəha Uhgın ne nəsanənən kəm in, kən məto-inu Uhgın tətətig ilau min, in təmuwın e ikın min matol nat wir min, kən matol-wir netəmim itəm Setan təməlis ilat.

³⁹ "İtəmat emotəplan natımnat itəm in təmol əpəh Jerusalem ne ikın min əpəh Jutia. Kən itimat emotəplan nian netəmim kəmotoh kətətu-pər e nig kəməluau kən tımıs. ⁴⁰ Məto Uhgın təmol təmegəh min e nian itəm tatol kisił lan, kən matol əp in kəm netəmim neen məmə okotəplan məmə in təməmegəh min. ⁴¹ Sənəmə netəmim rafın kəmotəplan in, məto netəm əm un itəm Uhgın təmitəpun ilat məmə okotəplan, itimat əh inəh emotəgwən kitiəh itimat min nian təməmegəh min e nımısən.

⁴² "Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə ekotən İesu kəm netəmim, kən motən-iarəp məmə Uhgın təmiləs-ipər rəkis in məmə in otakil nolən rəha netəmim rafın itəm koatəmegəh ne itəm kinotımıs rəkis. ⁴³ İen min rafın rəha Uhgın aupən kəmoatən-iarəp in məmə, netəmim rafın itəm koatən

nīpahrienən lan, Uhgīn otafəl rəkis rəhalat min nolən rat min e nərgi in Iesu.”

Narmin Rəha Uhgīn təmuwa o Iaihlua min, netəm u sənəmə netəm Isrel

⁴⁴ Nian Pita təmatəghat əh, Narmin Rəha Uhgīn təmuwa mərioah mətatig elat u itəm koatəto nəghatən əh. ⁴⁵ Kən netəm Isrel itəm koatən nīpahrienən e Iesu itəm kəmotətəu-pən Pita əpəh Jopa motuwa, kəmotaut pīk nian kəmotəplan nat əh məmə Uhgīn təmawte-in min Narmin Rəhan kəm netəm u sənəmə netəm Isrel. ⁴⁶ Kīnotitun məmə təmos-ipən Narmin Rəhan kəm ilat məto-inu kəmotəto netəmim koatəghat e nəghatən ik pisin min moatiləs-ipər nərgi Uhgīn. Kən Pita təmə, ⁴⁷ “?Pah titun nən-iəhauən netəm min u məmə okəsələn bəptais elat? Məto ilat kīnotos rəkis Narmin Rəha Uhgīn tahmen etat.” ⁴⁸ Kən in təmən-ipən məmə okol bəptais elat e nərgi Iesu Kristo. Kən ilat kəmotətəpəh o Pita məmə otatig məsin ilat min.

11

Pita təmamnus kəm netəm koatəfak əpəh Jerusalem

¹ Kən aposol min ne netəm koatəfak əpəh ikin min e nitən Jutia kəmotəto məmə Iaihlua min, ilat min kīnoatən nīpahrienən e nəghatən rəha Uhgīn. ² Kən nian Pita təmə muwīn Jerusalem, məto netəm rəha iəfak min itəm koatən məmə okəkəike katəhg-ipən netəmim, ilat kīnoatən nīkalīn, ³ moatən məmə, “?Tahro ik nəmuwīn mətatig e nimə rəha netəm kəsəhg-ipənən ilat, mətagwən itəmat min ilat?”

⁴ Kən Pita tinətuoun matən wir kəm ilat namnusən rəha natimnat rafin əpəh Sisaria, ⁵ təmatən kəm ilat məmə, “Nian emətatig Jopa mətəfak məplan nat kit tahmen e napīlāiirən. E nat əh, eməplan nat kit tahmen e tapolen asol kit itəm təmīet e neai kətəskəlīm nīpəgnəmtīn min kəhlman-əhlman teiuaiu matuwa ron io. ⁶ Emətag-pən wir e nīpəgnoa nat əh məplan nat megəh pisin pisin min əh-ikin itəm kotaliwək ne motəkioah, ne nat megəh iarupīn min, ne mənīg pisin pisin min. ⁷ Kən eməto nəwīa suah kit tatən-īpa kəm io məmə, ‘Pita, ətul mohamnu neen mon.’

⁸ “Məto ekən-ipən kəm in məmə, ‘!Iərəmərə, kəp! E rəhak nəmegəhən esunən nat kit nulan itəm Lou rəham təmən-iəhau məmə ekisunən tamkīmīk e nīganəmtīm.’

⁹ “Eməto min nəwīa suah un təmīsi-pən e neai matən-īpa kəm io məmə, ‘Əsənən məmə nat kit tamkīmīk itəm io Uhgīn

iakən məmә təwir əm təsamkimikən.’¹⁰ Emuəghat o natimnat min əh mau kisil, kən tapolən apon təmər muwin əpəh e neai.

¹¹ “Kən roiu aɡin e nian əh, suah kisil kəhaliet-arəpa e nimə itəm iotatig ikin. Netəm Sisaria kəmotahl-ipa iləhal məmә okəhaluwa ron io, kit io kan. ¹² Kən Narmın Rəha Uhgın təmən-ipa kəm io məmә ekətəu-pən iləhal, nat əpnəpın iləhal sənəmә netəm Isrel. Piatat min ilat sikis itəm kəmotətəu-pa io, emotuwın kiet-pən əpəh e nimə rəha suah əh Konilias motuwın imә. ¹³ Kən in təmən-ipa kəm itimat məmә təhrol nulan in təməplan nagelo kit rəha Uhgın təmuwa miet-arəpa ron e rəhan nimə, kən mən-ipən kəm in məmә, ‘Ahl-ipən netənim neen kotuwın əpəh Jopa o suah kit nərgin u Saimon Pita. ¹⁴ In otən-ipinә nəghatən kit kəm itəmat məmә itəmat rafin, ik ne rəham min, ne rəham iolwək min, məmә Uhgın otosmegəh itəmat rafin.’

¹⁵ “Kən nian emətuoun matəghat, Narmın Rəha Uhgın təmeiuiu marioah matig elat tahmen əm e inu təmuwa min etat aupən. ¹⁶ Kən nikik tatəht nəghatən itəm Iərəməre təmən məmә, ‘Jon tatol bəptais e netənim e nəhau, məto otəsuwəhən Uhgın tol bəptais etəmat e Narmın Rəhan.’ ¹⁷ Kən okəmә Uhgın tatos-ipən kəm ilat Narmın kitiəh əm itəm təmos-ipa kəm kitat nian kitat kəmotən nıpahrienən e Iərəməre Iesu Kristo, io etənim əm, okol esən-iəhauən Uhgın o nat naka itəm in tolkeike məmә otol kəm ilat.”

¹⁸ Nian kəmotəto nəghatən rəha Pita, ilat kəməsotetəhau minən, məto kəmotənwiwi Uhgın motəmә, “Nat əh tol nulan məmә Uhgın tınol rəkis suatıp rəha Iaihlua min məmә ilat min okotəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min məmә Uhgın otosmegəh ilat.”

Niməfak əpəh Antiok

¹⁹ Nian Sol ne rəhan min kəmotohamnu Stipen, kəmatol tərət kəm netəm koatən nıpahrienən e Iesu. Kən iəfak min əh kəmotəgim motuwın əpəh ikin min əpəh Fonisia ne Saepras ne Antiok, motən-iarəp nərgi Iesu kəm netəm əm u, netəm Isrel. ²⁰ Məto ilat neen netəm Saepras ne Saerin kəmotuwın Antiok motən-iarəp min namnusən təwir rəha Iərəməre Iesu kəm netəm əpnəpın əm, sənəmә netəm Isrel əm. ²¹ Kən Iərəməre təmatol wək tepət e rəhan nəsanənən kən mətasitu pik elat, kən netənim tepət tepət kəmotəuhlin ilat motən nıpahrienən e Iərəməre Iesu.

²² Netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem kəmotəto namnusən rəha nat əh, kən kəmotahl-ipən Panapas məmә otuwın əpəh Antiok. ²³ Nian təmiet-arəpən, təməplan məmә Uhgın

təmolkeike pik ilat matol təwir kəm ilat, kən netəmim tepət kəmotən nīpahrienən e Iesu, kən Panapas nīkin təmagien masitu elat məmə ilat okoatətul əskasik e Iərəmərə e nīkilat rafin. ²⁴ Panapas in etəm wir kit itəm Narmın Rəha Uhgın tərīoah mətatig lan, kən rəhan nahatətəən in təkaskik o Uhgın. Kən in təmasitu e netəmim tepət ikin əh məmə ilat okotən nīpahrienən e Iərəmərə Iesu.

²⁵ Kən Panapas təmīet muwın Tasas mategəs-in Sol. ²⁶ Nian təməplan Sol, təmit mian əpəh Antiok, kəmuatig ikin o nup kitiəh muatəfak ilat netəm rəha nīməfak əh matuəgətun netəmim tepət. Ikin əh Antiok kəmətuoun kaun-in netəm rəha Iesu Kristo məmə, “Kristin.”*

²⁷ E nian əh, ien neen rəha Uhgın kəmotiet Jerusalem motuwın əpəh Antiok. ²⁸ Kit nərgin u Akapus təmətul məghat e nəsanənən e Narmın Rəha Uhgın məmə otəsuwəhən nəumis otan e nītən Rom apiəpiə. (Nəumis təman nian Klotias təmatərəmə e netəm Rom.) ²⁹ Kən netəm rəha Iesu əpəh Antiok kəmotolkeike məmə okotasitu e netəm rəha Iesu əpəh Jutia. Kit tahl-ipən məni naka, tepət o noan məsın, itəm titun nahl-ipənən. ³⁰ Kən kəmotol məni mīn əh, motəmki-pən kəm Panapas ne Sol məmə okuəmīk mian kəm elta mīn rəha nīməfak əpəh Jerusalem.

12

Kig Herot Akripa Kitiəh təmol nəratən kəm nīməfak

¹ E nian əh, nian Panapas ne Sol kəmatuəgətun əpəh Antiok, Kig Herot Akripa Kitiəh təməhl-ipən rəhan mopael mīn məmə okotaskəlīm netəmim neen rəha nīməfak əpəh Jerusalem məmə otol ilat kotəto nahməən e nīpətīlat. ² Təməhl-ipən rəhan mīn netəmim kəmotuwın kaskəlīm Jemes pia Jon kən motətamnu e rəhalat naip asol. ³ Nian təmətamnu Jemes, məplan məmə netəm Isrel nīkilat təmagien pik ron. Kən in təmatig maskəlīm mīn Pita. Təmatol nat u e nian kəmatol lafet mil lan Rəha Nuhagego-inən ne Pret U Is Tikə Lan. ⁴ Nian tinaskəlīm rəkis Pita, kən təmīləs-ipən e kalapus. Kən Herot təmən məmə mopael sikistin okoatətlosig-in, kuwit kuwit e aua mīn rafin e nərauiəgən ne lapin. Kən Herot tolkeike məmə otiuw-iarəp tətul e niganəmti netəmim nian lafet tinol namnun. ⁵ Məto nian Pita təmətatig e kalapus, kən netəm rəha nīməfak kəmotəfak-pən əskasik ron kəm Uhgın.

Uhgın təmīləs-iarəp Pita e kalapus

11:25: Wək 9:30   * **11:26:** E nəghatən Kris, nīpəti nəghatən u “Kristin” tatən məmə “rəha Kristo.”   **11:28:** Wək 21:10   **11:30:** Wək 12:25

⁶ E lapin itəm olawig in, kən Herot tiuw-iarəp, Pita təmətapil ilugin e mopael kaiu, kəməlis nelmin mil e sen kaiu, kətu-pən kit e mopael kit, kən kətu-pən kit e mopael kit min. Kən mopael kaiu katuətul matuehm nafiluə e kalapus. ⁷ Roiu agin-əh, nagelo kit rəha Iərəmərə tiet-pa, kən təmasiə məhag-əhag e nīpəgnoa kalapus. Təmekek nīkali Pita kən məhgaiir lan. Kən məmə, “!Ətul uəhai!” Kən sen mil kəmuisas atip e nelmi Pita mil.

⁸ Kən nagelo tən-ipən kəm in məmə, “Uwin e rəham put ne natimnat.” Kən Pita tuwin elat. Kən tən-ipən min kəm in məmə, “Uwinin rəham kot, kən mətəu-pa io.” ⁹ Kən Pita təmətəu-pən miaiet e nīpəgnoa kalapus, mətə in təsītunən məmə natimnat min u nagelo tatol lan in nīpahrienən. Nīkin təht məmə tatehm nat kit tahmen e napilaiirən. ¹⁰ Kəmualiwək muaprəkis-in mopael kit itəm tatehm kalapus, kən mualiwək muaprəkis-in min mopael kit min, kən kəmuea e namnu toa itəm kəmiləkin e iaen. Toa u tatuag-pən e taon asol. Nian kəmuea iuəhkir ron kən təmerəh atip kən kəmiaiet-pən ikin. Nian kəmualiwək məsin mian e suatip, kən əmun nagelo təmikə min.

¹¹ Kən Pita in tinitun məmə sənəmə napilaiirən, kən tən məmə, “Roiu enitun ətuatip məmə Iərəmərə təmahl-ipa rəhan nagelo təmuwa mīləs-irəkis io e nat naka itəm Herot tolkeike məmə otol lak itəm netəm Isrel kəmoatolkeike məmə okotəplan.”

¹² Nian Pita tinitun məmə Ughin təmīləs-irəkis in, kən təmuwin əpəh e nimə rəha Meri, mama rəha Jon Mak. Netəm koatahatətə e Ughin tepət kəmotuwa kitiah moatəfak-pən kəm Ughin məmə otasitu lan. ¹³ Kən Pita təməht-əht toa e iat rəha nimə əh, kən pətan iolwək kit, nərgin u Rota, təmaiu muwin məmə karmə pah əh tatəht-əht toa. ¹⁴ Nian təmətə nəwia Pita, kən təmītun məmə in Pita pahrien. Kən nīkin təmagien pik agin-əh kən taluin nerəhən e toa mətə təmaiu mītəlig muwin məplan netənim u koatəfak, kən təmən məmə, “!Ei, netənim, Pita əpəh ihluə e toa tatətul!”

¹⁵ Mətə kotəmə, “Ah. Ik ialməl.” Mətə in təmatəkəike matən məmə, “!Kəp! Iatən pahrien.” Kən ilat kotən məmə, “Okəmə naka rəhan nagelo tiə.”

¹⁶ Mətə Pita tatəkəike matəht-əht toa. Kən kəmotuwin kerəh e toa, kən nian kəmotəplan in, nīkilat təmaut pik ron. ¹⁷ Mətə Pita təmīləs-ipər nelmin mefətutu ilat məmə okəsotəghatən. Kən matən-iarəp kəm ilat məmə təmahro nulan Iərəmərə təmīləs-iarəp in e kalapus. Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otən-ipən nəghatən u kəm Jemes ne piatat min e niməfak.” Kən təmiet magim matuwin ik pisin kit min.

¹⁸ Kəmən lawigin, mopael min itəm kəmoatehm Pita e kalapus, kəmotətapəh-ətapəh olat min, kən minotəruru əfəməh məmə Pita təmahruwin. ¹⁹ Kən nian Herot təməto məmə Pita təmikə, kən təmahl-ipən mopael min məmə okotegəs-in. Məto nian mopael min kəməsotəplanən, kən Herot təmaun-in mopael min itəm kəmotehm kalapus mətapəh olat məmə Pita təmahrol magim. Məto ilat kotəruru kən in təmən məmə okəmik mopael min əh kan kohamnu ilat. Kən Herot təmiet Jutia muwin e taon kit Sisaria matig ikin o nian neen.

Kig Herot Akripa Kitiəh təmimis

²⁰ E nian əh, Kig Herot Akripa Kitiəh neməha təmol pik təmetəhau netəm kotatig e taon mil əh, Taea ne Saeton. Kən netəm-iasol min rəha taon mil əh kəmotuwa kitiəh kən motuwin məmə okotəplan kig məmə okotarū nego, məto-inu netəm iməlat ikin kotuwin katos-nəmtin nagwənən imə kig ikin. Məto aupən ilat kəmotuwin motəplan kig, kəmotəghat ilat suah kit nərgin u Plastus, itəm tatehm wir natimnat e nimə rəha Kig Herot, motiuw-pən məmə otətəu-pən ilat.

²¹ E nian itəm Kig Herot təmitəpun lan məmə otuwin məplan ilat, kən təmuwin e rəhan natimnat wir min itəm tatəgətun məmə in tatərəmərə. Kən təmuwa məpələh e ikin imə kig, kən matəghat kəm netəmim. ²² Kən netəmim kəmotagət əfəməh məmə, “!Suah u tatəghat sənəmə in etəmim məto uhgin kit!” ²³ Kən roiu agin min nagelo kit rəha Iərəmərə təmoh e nimisən əskasik kit məto-inu Herot təmos nənwiwiən o netəmim, kən məsos-ipənən nənwiwiən kəm Uhgin, kən wom min kəmoton nisgan kən timis.

²⁴ Kən e nian əh, netəm koatən niphrienən e Iesu kəmoatakəike kətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgin e ikin min tepət, kən netəmim tepət kəmotuwa katən niphrienən e Iesu. ²⁵ Nian Panapas ne Sol kəmioal namnun rəhalau wək əpəh Jerusalem, miatəlig mian Antiok iləhal Jon Mak.

13

Uhgin təmitəpun Panapas ne Sol məmə okioal rəhan wək

¹ E niməfak Antiok, ien min əh-ikin ne iəgətun min. Ilat u Panapas, ne Simeon katən məmə etəm iapin, ne Lusias etəm Saerin, ne Manaen u təmepət ilau Herot Antipas u təmatərəmərə e Kalili aupən, ne Sol. ² E nian kit ilat kəmotapəs nagwənən kən moatəfak-pən kəm Iərəmərə, kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iakolkeike məmə roiu əh onəkotiləs-ipər Panapas ne Sol məmə ilau okioal wək u itəm emaun-in ilau ron.” ³ Kən nian kinotapəs rəkis nagwənən motəfak,

kən motələhəu-pən nelmilat e rəhalau-kapə məmə okotiləs-ipər ilau, kən motahl-ipən ilau məmə okian mioal wək.

Panapas ne Sol kəmuən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn əpəh Saepras

(Əplan map rəha naliwəkən rəha Pol e namnu naoa u.)

⁴ Kən məto-inu Narmin Rəha Uhgīn təmahl-ipən ilau məmə okioal wək u, kən ilau kəmian əpəh e taon Selusia, kən ikin əh kəmian e nego kit mian əpəh e nəptən kit Saepras. ⁵ Nian kəmiet-arəpən e taon Salamis, kəmian e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn. Kən Jon Mak tatətəu-pən ilau mətasitu elau.

⁶ Kən kəməhlaliwək əm e nəptən un mətoarus məhaliət-arəpa e taon Pafos. Ikin əh kəməhaləplan noanol kit rəha Isrel itəm tatol nat pispis e nəsanənən rəha iərmis min, kən in ien eiuə, nərgin u Patisas. ⁷ Suah u tətaliwək nian tərət ilau Setias Polas u kapman asol rəha netəm Saepras. Setias Polas in tenatig, rəhan nətəligən təwir. Kən in təmahl-ipən nəghatən məmə Panapas ne Sol okuea muəplan, məto-inu tolkeike məmə otəto nəghatən rəha Uhgīn. ⁸ Məto suah u Patisas təmatən rat ilau. (Nərgin e nəghatən Kris katən məmə Elimas). Kən mətalkut məmə otəuhlin nətəligən rəha Setias Polas məmə otəsənən nīpahrienən e Iesu.

⁹ Kən Sol u kətaun-in min məmə Pol, Narmin Rəha Uhgīn təmərioah e nīkin, kən təmətag-pən ətuatip o Elimas kən mən məmə, ¹⁰ “!Ei! Ik nəti Setan. Ik tikimīr rəha natimnat rafin itəm kotətuatip. Ik nakərioah əm e neiuēiuəən ne nəratən. ? Onəghan nəpanapəs nən ratən suatip pahrien rəha Iəramərə itəm natəuhlin? ¹¹ Roiu əh, Iəramərə otol nalpinən kit kəm ik məmə niganəmtin otəpis, onəsəplanən nəhag-əhagən kit ne o nian neen.” Kən roiu agin min təməplan norəu ne napinəpən kəmuea mualpin niganəmtin, kən niganəmtin təpis agin. Kən təmətul matea-pən əpnaripin əm məmə suah kit otasitu lan mit. ¹² Nian kapman Setias Polas təməplan nat əh, təmən nīpahrienən e Iesu məto-inu təməut magien o nəgətunən rəha suah mil e Iəramərə.

Panapas ne Pol kəmian Antiok əpəh ikin Pisitia

¹³ Kən Pol ne rəhan min netənim kəmotiet Pafos motuwīn e nego kit motuwīn əpəh taon Perka e ikin Pamfilia. Ikin əh Jon Mak təmapəs ilat mītəlig-pən əpəh Jerusalem. ¹⁴ Kən ilat kəmotiet Perka motuwīn əpəh taon Antiok əh-ikin Pisitia. Kən e nian rəha Sapat, kəmotuwīn imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel moatəpələh. ¹⁵ Nian kəmotəto nafinən rəha Lou ne Ien Min, kən netəm-iasol rəha nimə əh kəmotahl-ipən

nəghatən kəm Pol ne Panapas motən məmә, “Piak mīn. Okәмә itәmat kit tatos nəghatən wīr mәмә otән tasitu e netәmim, tәtul mән-iarәp.”

¹⁶ Kән Pol tәmәtul mefәtutu ilat mәмә okәsotәghatән, kән mән mәмә, “Noanol mīn rәha netәм Isrel ne itәmat Iaihlua mīn itәм noatәfak-pән kәм Uhgīn, otәtәlig-in-tu io. ¹⁷ Uhgīn rәha noanol mīn rәha Isrel tәmitәpun timitat mīn aupән kән mol ilat kotepәt nian ilat kәmoatәtig әpәh ikīn Ijip. Kән e nәsanәнән asol rәhan, tәmit-iarәp ilat e nәptән әh. ¹⁸ Kән matehm wīr ilat o nup foti nian kәmotan әpәh ikīn taruән-aruән ikīn. ¹⁹ In tәmol noanol mīn rәha netәм Isrel kәmotoh kapman mīn rәha nәptән sepin itәм kotәtig e nitән әh Kenan, kән mos-ipән nәptән әh rәhalat kәм tipitәt mīn mәмә rәhatat. ²⁰ Natimnat mīn әh kәmol nup fo-hanrit-fifti tīnuwa minuwīn rәkis. Uarisig e natimnat mīn әh, Uhgīn tәmos-ipән kәм noanol mīn rәha Isrel netәм-iasol mīn mәмә ilat okotәrәmәrә elat mәtoarus-pa e nian rәha ien rәha Uhgīn Samuel. ²¹ Kән netәmim kәmotәtapәh kәм Samuel o kig, kән Uhgīn tәmos-ipән kәм ilat Sol u nәti Kis, tәmisi-pән e noanol rәha Benjamin. Kән in tәmәrәmәrә elat o nup foti. ²² Kән nian Uhgīn tәmilәs-irәkis Sol, kән in mol Tefit tәmuwa kig. In tәmән-iarәp nat kit tәwīr lan mәмә, ‘Emәplan suah kit Tefit nәti Jese, in etәм tәtuatip itәм io iakolkeike. Kән in otol natimnat rafin itәм io iakolkeike mәмә otol.’

²³ “Kән Uhgīn tәmol mәмә Iosmegәh kit, inu Iesu, otisi-pән e noanol rәha suah u Kig Tefit, mәмә otosmegәh netәм Isrel tahmen-pән әm mәмә in tәmән-iәkis mihin. ²⁴ Mәto uarisig Iesu tәtuoun rәhan wәk, Jon tәmaupән mән-iarәp kәм noanol mīn rәha Isrel mәмә okotәkәike motәuhlin ilat e rәhalat nolән rat mīn kән kol baptais elat. ²⁵ Nian Jon tәmatuwa iuәhkīr o nolән namnun rәhan wәk, in tәmән mәмә, ‘?Nikitәmat tәht mәмә io pah? Io sәнәmә etәм ilouin itәм Uhgīn tәmән rәkis. !Kәp! In taturisig lak itәм io esahmenән mәмә ekapeg rәkis rәhan put.*

²⁶ “Piak mīn itәм nәmotisi-pән e noanol rәha Epraham, ne itәmat Iaihlua mīn itәм nәkoatәfak kәм Uhgīn, otәtәlig-in wīr, Uhgīn tәmahl-ipa kәм kitat nəghatән u e Iesu mәмә in otosmegәh kitat. ²⁷ Kән netәmim itәм kotәtig Jerusalem ne rәhalat netәм-iasol mīn kәmәsotitunән mәмә suah әh inәh Iesu, Uhgīn tәmahl-ipa mәмә otosmegәh ilat. Kән nat әpnapīn kәmatafin-iarәp kәм ilat e Sapat mīn rafin nəghatән

13:17: Eks 1:7; 6:6; 12:51   **13:18:** Nam 14:34; Dut 1:31-32   **13:19:** Dut 7:1; Jos 14:1   **13:20:** Jdg 2:16; 1 Saml 3:20   **13:21:** 1 Saml 8:5,19; 10:20-24

13:22: 1 Saml 13:14; 16:12; Sam 89:20   **13:23:** 2 Saml 7:12-16   **13:24:**

Mat 3:1-2   * **13:25:** Iolwәk rәha etәм-iasol in tatapeg rәkis put rәha etәм-iasol rәhan. Wәk u in lәhau agin.   **13:25:** Jon 1:20,27

rəha ien min rəha Uhgĭn itəm kəmoatən e Iesu, məto ilat kəməsotitunən. Kən ilat kəmotən məmə okohamnu Iesu tahmen-pən əm itəm ien min rəha Uhgĭn kəmotən aupən məmə netəmim okotol mihin. ²⁸ Nat əpnəpin kəməsotəplanən nat kit məmə otimis ron, məto kəmotətapəh məmə Pailat otohamnu.

²⁹ “Nian kəmol rafin natimnat itəm Nəghatən rəha Uhgĭn təmən məmə okol mihin lan, kən rəhan min netəmim kəmotiləs-iəhau e nig kəluau motiləs ka kitənim e nĭpəg kəpiel. ³⁰ Məto Uhgĭn təmol in təmegəh min e nĭmisən. ³¹ Kən e nian tətət tatiet-arəpa o rəhan min netəmim. Netəm əh, ilat Iesu kəmotən aupən əpəh Kalili mətoarus-pa Jerusalem. Kən roiu əh netəm əh koatən-iarəp kəm piatat min u noanol min rəha Isrel, məmə ilat kəmotəplan pahrien Iesu, kən in təməmegəh pahrien.

³² “Kən roiu əh, itimat ioatən-ĭpinə kəm itəmat namnusən təwir əh, məmə nəniəkisən itəm Uhgĭn təmol kəm tĭpitat min aupən, ³³ roiu əh, tĭnol rafin nəghatən rəhan kəm kitat noanol min rəhalat nian təmosmegəh Iesu e nĭmisən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgĭn e Naoa Rəha Napuən Mĭn kəiu tatən məmə, ‘Ik nətik. Roiu enuwa rəham tata ətuatĭp.’

³⁴ “Uhgĭn təmən-ĭəkis rəkis e rəhan Naoa məmə otəpanosmegəh Iesu e nĭmisən, kən okol təsĭmis minən, kən nĭpətĭn otəsəmnəmĭtən. Tatən məmə, ‘Nĭpahrienən, oekos-ĭpinə nat wĭr agĭn min kəm ik itəm emən-ĭəkis rəkis kəm Kig Tefit aupən.’

³⁵ “Kən e ik pĭsĭn min kit min e Naoa Rəha Uhgĭn, Kig Tefit təmən kəm Uhgĭn e Iosmegəh məmə, ‘Kən onisegəhan-inən məmə nĭpətĭ Iolwək ətuatĭp rəham otəmnəmĭt məpien.’

³⁶ “Nian Tefit təmatəmegəh, təmol natimnat min itəm Uhgĭn tolkeike. Uarisig ĭkĭn tĭmis, kən kəmitənim ilat tĭpĭn min, kən nĭpətĭn təməmnəmĭt. ³⁷ Kən nəghatən əh, təməsəghat-inən Tefit, məto təmatəghat-in Iesu məmə in min təmĭmis, məto Uhgĭn təmol təmegəh min, kən nĭpətĭn təmĭsəmnəmĭtən.

³⁸ “Kən piak min, ĭakolkeike məmə onəkotĭtun məmə roiu ĭatən-ĭpinə kəm itəmat məmə e Iesu, Uhgĭn otos-ĭrəkis nolən rat min rəhatəmat. ³⁹ Kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə Iesu pĭsĭn əm tĭtun nos-ĭrəkisən nolən rat rəha netəm u itəm koatahatətə lan. In otikis ilat o nolən rat min rəhalat. Məto suatĭp rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses təsahmenən o nos-megəhən etəmim. ⁴⁰ Kən itəmat onəkotəkəike moatətə itəmat məmə nəghatən rəha ien min rəha Uhgĭn otəsuwamən etəmat. ⁴¹ Kən in tatən məmə,

‘Ei, otətəlig-in-tu, itəmat itəm noatəghat nausit moatən rat natimnat rafin. Onəkotaut kən motimis, mətə-inu e nian nakoatəmegəh, oekol nat kit tərət pīk otəmat itəm okol nəsotənən nīpahrienən lan, nat əpnapin okəmə suah kit otən ətuatip kəm itəmat.’ ”

Netənim kəmotagien o namnusən təwir

⁴² Nian Pol ne Panapas kinatīaiet e niməfak, netənim kəmotətapəh olau məmə, “Awi, okol nakuea mīn e Sapat u tatuwa, muən-iarəp mīn nəghatən əh neen kəm itimat.” ⁴³ Kən nian netənim kəmotiet e nimə, ilat tepət kəmotətəu-pən Pol ne Panapas. Netəm əh, neen noanol mīn rəha Isrel, kən neen netəm rəha ikin mīn itəm kəmotapəs rəhalat nahatətəən moatətəu-pən nahatətəən rəha netəm Isrel.

Kən ilau kəmuəghat kəm ilat matuən-ipən əskasik kəm ilat məmə, “Onəkotəkəike motaskəlim nahatətəən rəhatəmat e Uhgīn.”

⁴⁴ Kən e Sapat itəm tatuwa, iuəhkīr netənim rafin e taon asol əh kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Uhgīn. ⁴⁵ Kən nian netəm Isrel kəmotəplan nimanin netənim kəmotuwa o nəghatən rəha Pol, kən kəmotətəhak pīk olat, kən mīnotətuoun moatən rat Pol ne nat naka itəm in tatən.

⁴⁶ Kən Pol ne Panapas kəməsuaginən kəmuən məmə, “Itimlau oekuəike muən-iarəp nəghatən u rəha Uhgīn kəm itəmat pitən, noanol mīn rəha Isrel. Kən itəmat nəmotapəs nəghatən rəha Uhgīn, kən itəmat nakoatən atip əm məmə itəmat nəsotahmenən o nosən nəmegəhən lilin. Kən roiu itimlau enatian məmə ekuən-iarəp namnusən təwir u kəm Iaihlua mīn itəm sənəmə noanol mīn rəha Isrel, ⁴⁷ kən inu, inu nəghatən itəm Iərəməərə təmos-īpa rəkis kəm itimlau məmə ekioal, in tatən e Naoa Rəha Uhgīn məmə,

‘To emol ik məmə onəkuwa ik nəhag-əhagən kit rəha Iaihlua mīn, məmə natən-iarəp kəm netənim rafin məmə iakolkeike məmə ekosmegəh ilat.’ ”

⁴⁸ Nian Iaihlua mīn kəmotəto nəghatən əh, nikilat təmagien ron, kən mīnoatamnus-amnus kəm ilat mīn məmə nəghatən rəha Iesu Iərəməərə in təwir pīk. Kən netəm u itəm Uhgīn təmaun-in rəkis ilat məmə okotos nəmegəhən u itəm namnun tikə, ilat kəmotən nīpahrienən lan. ⁴⁹ Kən nəghatən rəha Iərəməərə təmaiu mītəlau e nītən əh rafin e taon əh.

Noanol mīn rəha Isrel kəmotəhg-iarəp Pol ne Panapas

⁵⁰ Mətə noanol mīn rəha Isrel neen kəmotuwīn motəplan nīpitan asol rəha taon əh itəm koatəfak ilat netəm Isrel, ne netəm-iasol mīn e taon əh, motiuw-pa ilat moatol neməha kəm Pol ne Panapas. Kən kəmotəhg-iarəp ilau iməlat ikin.

51 Məto ilau kəmioah pispis nəptən e nelkilau tahmen e nəmtətin kit məmə Uhgın təməuhlin məntaan kəm ilat kən otol nalpınən kəm ilat. Kən ilau kəmiaiet mian e taon əh Ikoniam.
 52 Məto netəm rəha Iesu əpəh Antiok, Narmin Rəha Uhgın tətərioah elat, kən ilat nikilat tətagien pik.

14

Pol ne Panapas kəmian Ikoniam

1 E Ikoniam kəmian mīn əpəh e nimə rəha nuəfīmīnən rəha netəm Isrel, kən matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgın, kən nəghatən rəhalau təwir pik məmə təmiuw-pa netem Isrel tepət ne netəm Iaihlua tepət mīn, məmə ilat kəmoatən nīpahrienən e Iesu. 2 Məto netəm Isrel itəm kəsotənən nīpahrienən e rəhalau nəghatən, kəmotuwīn o Iaihlua mīn, motol ilat kotetəhau pik netəm u koatən nīpahrienən e Iesu, moatol neməha kəm ilat. 3 Məto Pol ne Panapas kəmuatig ikin tuwəh, məsuəginən ilat, kəmatuəkəike matuən-iarəp nəghatən rəha nəwīrən rəha Uhgın kəm netəmim rafin. Kən İərəmərə təmol ilau kioal nat pispis ne nəmtətin tepət məmə netəmim okotitun məmə rəhalau nəghatən rəha nosmegəhən in nəghatən pahrien.

4 Kən netəm ikin əh, kəmotəhap ilat mīn, neen kəmotətəu-pən netəm Isrel itəm kəsotənən nīpahrienən e Iesu, kən neen kəmotətəu-pən aposol mil əh, Pol ne Panapas. 5 Kən netəm Isrel ne Iaihlua mīn, ne netəm-iasol mīn rəhalat mīn, kīnoatol nəghatən anion kit məmə okotərəkin ilau, kən motahtimnu ilau e kəpiel. 6 Məto nian kəmotətə nəghatən anion rəhalat, kəmuagim mian əpəh e ikin Likaonia, kən mian mətuatig e taon mil əh, Listra ne Tepe. 7 Kən e taon mil əh ne ikin mīn titəlau e taon mil əh, ilau katuən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu İosmegəh.

Pol ne Panapas əpəh Listra

8 Kən e Listra, suah kit əh-ikin. Nian təmaiir məto nelkin təməfaiu təruru naliwəkən, tatəpələh əm, kən in tatəpələh ikin əh 9 matətəlig-in nəghatən rəha Pol. Pol təmətag-pən ətuatip o suah əh, mīnitun məmə suah əh tīnatahatətə rəkis məmə nelkin titun nəwīrən, 10 kən magət əfəməh lan məmə, “!Ei piak, ətul!” Kən əmun, suah apon təmətip mər kən mīnətaliwək.

11 Nian nīmanin netəmim kəmotəplan nat əh itəm Pol təmol, kəmotən əfəməh e nəghatən Likaonia məmə, “!Ei! Otəplan-tu. Uhgın mīn rəhatat kīnotol netəmim in, ilat mīnotuwa imətət ikin.” 12 Kən kəmotəuhlin nərgi Panapas məmə Sus u nīpətīn təmə in İərəmərə rəha uhgın mīn rəhalat. Kən kəmotəuhlin mīn nərgi Pol məmə Heremes, nīpətīn u məmə in İəghat asol

rəha uhgin min rəhalat. ¹³ Nimə rəha narmi nat rəha uhgin əh Sus, in tatətul ihluə e taon əh. Kən pris rəha uhgin əh Sus təmasig kau min neen itəm tinətu-pən rəkis nəgui-nig elat. Kən məmik ilat muwa e nəfiluə rəha latuənu rəhalat itəm kəmotol əpətin e kəpiel. Məto in ne nimanin netəmim kotolkeike məmə kotol sakrifais kəm ilau motol nənwiwian lan kəm Pol ne Panapas.

¹⁴ Məto nian aposol mil kəmuəto nəghatən e nat əh, kəmuəhap rəhalau natimnat.* Kən kəmuaiu mian əpəh ilugin elat. Kən muagət əfəməh məmə, ¹⁵ “! Ei, nəman! ? Nakotəmə nəkotol nat un o naka? Itimlau etəmim əm tahmen etəmat. Etios namnusən təwir matuea kəm itəmat, kən ekioalkeike məmə ekuəuhlin nətəligən rəhatəmat məmə nakotapəs nəfakən kəm uhgin min u itəm rəhalat nəsanənən tikə. Məto onəkotəfak əm kəm Uhgin itəm tatəmegəh, mətatig namnun tikə. In pişin əm təmol neai, nəptən, nitəhai, ne natimnat rafin itəm koatatig ikin min rafin.

¹⁶ Aupən in təmegəhan-in məmə netəmim e ikin min rafin məmə ilat okotətəu-pən atip əm suatip min rəhalat. ¹⁷ Məto nian rafin in tatol suatip kəm ilat məmə ilat kotitun nəplanən rəhan nəwirən itəm in tatol. In tatol nuhuən tatəfik, matol nagwənən min e nasumən, kən koatol nipətilat e nian ətuatip rəhalat. In tatos-ipən nagwənən kəm itəmat mol itəmat nakoatəto təwir.” ¹⁸ Məto kəmatuən pap nəghatən əh kəm ilat, iuəhkir əm kuakiə o nən-iəhauən ilat o nolən sakrifais, o nosipənən nənwiwian kəm ilau.

¹⁹ Kən netəmim neen e noanol min rəha netəm Isrel kəmotiet e Antiok əh Pisitia ne Ikoniam motiet-pa Listra motiuw-pa netəmim tepət məmə okotuwa kəplan ilat. Kən kəmotiləs Pol kən motaht e kəpiel, kən motewkəkan ka kərakin-iarəp e taon motapəs tətəmahl. Nəkilat təht məmə təmimis. ²⁰ Məto nian netəm rəha Iesu kəmotuwa kətul kitəlau in, kən tətul əmun muwin min əpəh imə e taon. Kən kəmən lawigin, in ne Panapas kəmiaiet mian Tepe.

Pol ne Panapas kəmietəlig-pən Antiok əh Siria

²¹ Kən Pol ne Panapas kəmuən-iarəp namnusən təwir e taon əh Tepe, kən kəmiaiuw-pa netəmim tepət kotuwa o Iesu. Kən kəmietəlig muea Listra, kən uarisig u, kiaiet min muea Ikoniam, kən miaiet min muea Antiok əh Pisitia. ²² Kən ikin əh, kəmatuem əskasik netəm rəha Iesu. Kən matioas-ipən nəghatən məmə okotətul əskasik e nahatətəən e Iesu. Kən matuən məmə, “Kitat okotatig e nəratən tepət nian koatuwin e suatip rəha nuwinən matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin.

* **14:14:** “kəmuəhap rəhalau natimnat” in nəmtətin kit məmə kəmotətəto tərət pik e nolən əh **14:15:** Sam 146:6; Wək 10:26 **14:16:** Wək 17:30 **14:17:** Jer 5:24 **14:19:** Wək 17:13; 2 Kor 11:25

Məto nat əpnəpin əm, kitat okotəkəike moatətul əskasik.”
²³ Kən e niməfak mīn e ikin mīn rafin itəm ilau katian ikin, katuəmki-pər elta mīn rəhalat. Kən matuapəs nagwənən matioal nəfakən, kən matuələhəu e nelmi İərəmərə netəmim itəm kīnoatən rəkis nīpahrienən lan.

²⁴ Kən ilau kəmian-pən Pisitia ikin muatite-pa Pamfilia ikin e taon əh Peka, ²⁵ ikin əh ilau kəmuən-iarəp namnusən təwīr ikin. Kən ilau kəmuatite-pa mīn e taon kit mīn Atalia, ²⁶ kən kəmios nego ikin miatəlig-pa Antiok əh Siria. Netəm Antiok əh inəh, əupən ikin ilat kəmotahl-ipən Pol ne Panapas məmə okian muən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn, kən motəfak məmə Uhgīn otehm wīr ilau e ikin mīn itəm ilau katian ikin. Kən roiu kīnioal namnun wək rəhalau.

²⁷ Nian ilau kəmiatəlig-pa mīn, kəmuəun-in netəmim rəha niməfak məmə okotuwa kitiəh. Kən ilau kəmuən-iarəp kəm ilat natimnat itəm Uhgīn təmol elau e nəsanənən rəhan, kən məmə təmahro nulan İaihluə mīn, ilat kəmotuwa moatən nīpahrienən e İesu. ²⁸ Kən ikin əh, ilau kəmuatig tuwəh ilat netəm rəha İesu.

15

İəfak mīn neen kəmoatən məmə netəmim okotətəu-pən

Lou rəha Moses

¹ Kən netəmim neen kəmotiet əpəh Jutia motatite-pa Antiok moatəgətun piatat mīn moatən məmə, “Okəmə kəsəhg-ipənən itəmat, tahmen e inu itəm Lou rəha Moses tatən mihīn, okol Uhgīn təsosmegəhən itəmat.” ² Kən Pol ne Panapas ilat netəm əh koatərgəhəu o nəghatən əh, kən kəmotəghat əfəməh e nənən əh. Kən uarisig, netəm rəha niməfak əh Antiok kəmotitəpun Pol ne Panapas ne ilat neen mīn məmə okotuwīn Jerusalem motəplan aposol mīn ne elta mīn rəha niməfak o nənən əh.

³ Netəm rəha niməfak kəmotahl-ipən ilat kotuwīn, kən nian ilat kəmoatiet-pən Fonisia ne Sameria, kəmoatən-iarəp məmə təhro nulan Uhgīn tatiuw-pa İaihluə mīn koatuwa rəhan netəmim. Kən nəghatən əh təmol piatat mīn ikin əh nīkilat tətəgien pīk. ⁴ Nian kəmotiet-pa Jerusalem, netəm rəha niməfak ne aposol mīn ne elta mīn rəha niməfak, kəmotəgien məmə okotos ilat motuwīn iməlat mīn ikin. Kən Pol ne netəm əh kəmotən-iarəp natimnat itəm Uhgīn təmasitu elat lan. ⁵ Məto Farisi neen əh-ikin itəm koatən nīpahrienən e İesu, kəmotətul motən məmə, “İaihluə mīn, okəike kəhg-ipən ilat, kən onəkotəkəike kəgətun ilat məmə okotətəu-pən Lou rəha Moses.”

*Aposol min ne netəm-iasol
min kəmotəghat əpəh Jerusalem*

⁶ Kən aposol min ne elta min rəha niməfak kəmotəpələh kəmotəghat-in nənən əh. ⁷ Kən nian kəmotəghat nəfəməh məsin, kən Pita təmətul mən məmə, “Piak min. Itəmat nəkotitun wir məmə nuwəh rəkis Uhgın təmitəpun io e nikitat məmə ekən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu kəm Iaihlua min məmə okotən nıpahrienən lan. ⁸ Uhgın titun nətəligən rəha netəmim, kən in tınəgətun rəkis məmə nikin tagien məmə otosmegəh netəm u sənəmə noanol min rəha Isrel, məto-inu təmos-ıpa Narmin Rəha Uhgın kəm ilat e suatıp kitiəh əm itəm təmos-ıpa kəm kitat. ⁹ In təməsol pisinən kəm ilat. ! Kəp! In təmafəl rəkis rəhalat nolən rat min məto-inu koatən nıpahrienən lan tahmen-pən əm e itəm tınol rəkis kəm kitat.

¹⁰ “? Məto tahro itəmat nakoatuwin e suatıp pisin məmə Uhgın nikin otahmə? ?Tahro itəmat ninoatiləs-ıpən Lou kəm ilat məmə in nat təfigəm kit itəm ilat kotalis? !Kəp! Itəmat, otəplan-tu. Kitat ne tipitət min kitat rafin kəsotahmenən məmə okotiləs nat figəm əh. ¹¹ Məto kitat koatahatətə məmə Iesu in İərəməərə rəhatat, kən in tatosmegəh kitat e rəhan nəwirən əm, kən in matol əm nəhlan kəm ilat.”

¹² Nəghatən əh təmol ilat kotəruru nat okotən, kən moatətəlig-in Pol ne Panapas kinatuamnus-iarəp nat pispis min ne nəmtətin pisin pisin min itəm Uhgın təmol ilau kioal e niganəmti Iaihlua min.

Jemes təmahtosig-in nəghatən

¹³ Nian kəmioal namnun nən-iarəpən wək min rəhalau, kən Jemes tətul mən məmə, “Piak min. Otətəlig-in wir-tu rəhak nəghatən. ¹⁴ Pita təmən wir agin kəm kitat məmə tahro nulan Uhgın təmiet-pa pitən o Iaihlua min məmki-rəkis ilat neen məmə rəhan min. ¹⁵ Məto nat əh tahmen-pən əm e nəghatən itəm ien rəha Uhgın təmən itəm kəmətə e Naoa Rəha Uhgın. Uhgın tatən məmə,

¹⁶ ‘Uarisig e natimnat min əh, oekitəlig-pa min.

Oekol-wir nego rəha nəərəməərən rəha Kig Tefit u təməhap
aupən iuəhkir tamnim.

Nat əpnəpın iuəhkir tamnim, məto ekiləs-ıpər mılpin mafəl
mol təskasik min,

¹⁷ məmə netəm əpnəpın e nitən min u Iaihlua min, itəm
ninəmitəpun rəkis ilat məmə rəhak netəmim min, ilat
okotegəs-in io.

¹⁸ İo İərəməərə iatən mihin kən emol netəmim kotitun rəkis nat
əh aupən.’ ”

¹⁹ Kən Jemes tāmən māmə, “Kən tol nəhlan, io iakən māmə roiu Iaihlua min kīnoatəuhlin nətəligən rəhalat mīnoatuwa o Uhgīn. Kən təsəwīrən māmə kitat okotol tiəkis pik min olat. ²⁰ Məto pəs okotəte naoa kit tuwīn kəm ilat māmə okəsotunən nagwənən min u itəm kīnol rəkis sakrifais lan kəm narmī nat min u iərmis min, kən kotamkīmīk e nīganəmti Uhgīn. Kən məsotolən təfagə e pətan. Kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-inu nītan əh-ikīn e nīpətīn. Kən okəsotunən nītan. ²¹ Okotəkəike motən-iəhau ilat nəhlan o nələhəuən nəməlinuən tətətig, məto-inu təmətuoun rəkis e Sapat min rafin, netəmim koatafin Lou rəha Moses əpəh e nīmə rəha nuəfīmīnən rəha netəm Isrel. Kən katən-iarəp nəghatən min əh e taon min rafin.”

Kəməte naoa kəm iəfak min u Iaihlua min

²² Kən aposol min ne elta min ne netəm rəha nīməfak kəmotegəhan māmə okotahl-ipən ilat min neen kotətəu-pən Pol ne Panapas motuwīn Antiok. Kən kəmotətgi-arəp Saelas ne Jutas u katən māmə Pasapas. Suah mil əh netəmim koatīsiāi-in ilau. ²³ Kən kəmosot-ipən naoa kəm ilat māmə okotos motuwīn. Naoa tatən māmə,

“Itimat aposol min ne elta min rəha nīməfak, itimat piatimat u itəmat. Iakotən təwīr kəm itəmat əpəh Antiok, ne Siria, ne Silisia u Iaihlua min, məto roiu nīnotuwa piatimat min.

²⁴ Itimat emotəto māmə netəmim neen u e nīkitimat kəmotol tiəkis pik kəm itəmat, kən itəmat nəmotəto tərət e nəghatən rəhalat. Məto itimat emisotos-ipənən nəghatən māmə okotuwīn kən mihīn. ²⁵ Tol nəhlan kən itimat emotəun-in nəghatən kit, kən motegəhan māmə itimat kəiu okioas nəghatən rəhatimat muətəu-pən Pol ne Panapas u ilau kuəwīr pik otat. ²⁶ Iuəhkīr kīamīs o wək u rəha Iəramərə rəhatat, Iesu Kristo. ²⁷ Kən itimat ioatahl-ipīnə Jutas ne Saelas māmə okīamnə muehm itəmat. Ilau okuən əsas kəm itəmat nəghatən kītīəh əm itəm itimat emotəte. ²⁸ Kən Narmīn Rəha Uhgīn nīkīn tagien ne nīkitimat tagien māmə esotos-ipīnə mīnən lou kit kəm itəmat māmə otəfīgəm pik otəmat, məto in əm u nəkotəkəike motol: ²⁹ onīsotunən nagwənən min u itəm kīnol rəkis sakrifais lan kəm narmī nat min u iərmis min; kən məsotunən nītan; kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-inu nītan əh-ikīn e nīpətīn; kən məsotolən təfagə e pətan. Okəmə nakotətəu-pən nəghatən min əh, onəkotuwīn e suatip təwīr.

Inu namnun rəhatimat nəghatən.”

³⁰ Kən netəm-iasol min əh kəmotahl-ipən netəm əh ilat kuwīt māmə okotuwīn əpəh Antiok. Nian kəmotiet-pən Antiok,

kəmotəun-in netəmim rəha niməfak e ikin min əh, kən kotuwa kitəh, kən kotos-ipən naoa un kəm ilat. ³¹ Kən nian kəmotəfin naoa un, nikilat təmagien məto-inu nəghatən əh təmiləs-ipər nikilat. ³² Jutas ne Saelas ilau ien mil rəha Uhgın. Kəmuəghat təfəməh kəm piatat min əh mətialəs-ipər nətəligən rəhalat matioal ilat koatətul əskasik. ³³ Kəmuatig tuwəh məsin ikin əh, kən piatat min kəmotəuiatipin ilau kən motətapəh məmə Uhgın otos-ipən rəhan nəməlinuən kəm ilau, kən motəhl-ipən ilau kiətəlig-pən o netəm u kəmotəhl-ipa ilau. ³⁴⁻³⁵ Kən Pol ne Panapas kəmuatig tuwəh məsin əpəh Antiok, kən ilat netəmim tepət kəmoatən-iarəp ne moatəgətun netəmim e İərəmərə.

Pol ne Panapas kəmuəhap ilau min

³⁶ Nian neen uarisig, Pol təməni-ipən kəm Panapas məmə, “Təwir məmə kiətəlig min mian muəplan pialau min e taon min itəm kəmuən-iarəp nəghatən ikin rəha İərəmərə kəm ilat, muəplan-tu məmə koatahratig.” ³⁷ Kən Panapas tolkeike məmə otit min Jon Mak. ³⁸ Məto Pol təplan məmə təsətuatipən, məto-inu Jon Mak tınapəs rəkis ilau əpəh Pamfilia mıtəlig məsətəu-pənən ilau mətoarus kioal namnun e wək. ³⁹ Kən kəmuən təskasik e nənən əh, kən muəhap ilau min. Kən Panapas təmit Mak kən mios nego kit mian əpəh Saepras. ⁴⁰ Məto Pol təmit Saelas ilau min. Kən netəm koatəfak kəmotəfak məmə İərəmərə otehm wir ilau e rəhan nəwİRən, kən motəhl-iarəp ilau. ⁴¹ Kən kəmuəliwək mian-pən Siria ne Silisia ikin kən matuem əskasik niməfak min.

16

Timoti təmətəu-pən Pol ne Saelas

¹ Kən Pol təmaliwək min muwİN əpəh Tepe ne Listra. Kən ikin əh, etəmim kit əh-ikin rəha İesu, nərgİN u Timoti. Mama rəhan in noanol kit rəha İsrəl, məto rəhan tata in etəm Kris. ² Netəm koatəfak əpəh Listra ne İkoniam kəmotən məmə Timoti in etəm təwir kit. ³ Kən Pol tolkeike məmə otit ilau min. Kən təməhg-ipən in məto-inu təməsolkeikeən məmə noanol min rəha İsrəl nikilat otəht rat məto-inu kotitun məmə tata rəha Timoti in etəm Kris. ⁴ Kən nian iləhal kəməhaluwİN e taon min, kəmətəhalən-iarəp kəm netəmim rəha UhgİN nəghatən rəha aposol min ne elta min itəm kəmotələhəu əpəh Jerusalem. Kən mıtəhaləgətun ilat məmə okotəkəike katətəu-pən nəghatən min əh. ⁵ Kən e nolən əh, niməfak min kəmotəskasik e rəhalat nahatətəən, kən nian rafin netəmim koatuwa moatəpət e niməfak.

Pol təməplan napİlāiirən kit rəha UhgİN

⁶ Kən iləhal kəməhaluwīn-pən əpəh Fritia ne Kalesia ikin, məto-inu Narmin Rəha Uhgīn təməsegəhan-inən iləhal məmə okəhaluwīn-pən Esia ikin məhalən-iarəp nəghatən u əh-ikin. ⁷ Nian kəməhaluwa iuəhkir e ikin Misia ne ikin Pitinia, məhalolkeike məmə okəhaluwīn Pitinia. Məto Narmin rəha Iesu təsegəhan-inən məmə okəhaluwīn. ⁸ Kən kəməhalaliwək məhaluwīn-pən Misia ikin, kən məhalatite-pa e taon əh Troas. ⁹ Kən lapin in, Pol təməplan nat kit tahmen e napilaiirən. Təməplan məmə etəm Masetonia kit tatətul matətapəh əskasik ron məmə, “Awi, okol nakuwa Masetonia masitu etimat.” ¹⁰ Nian Pol tinəplan rəkis əm nat əh, kən enoataii-pən rəhatimat natimnat məmə ekotuwīn Masetonia, məto-inu enoatitun məmə Uhgīn tətəun-in itimat məmə ekotən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu kəm netəm ikin əh.

Litia əpəh Filipae təmən nīpahrienən e Iesu

¹¹ Kən emotos nego kit motiet əpəh Troas motaiu ətuatip əm o nitən Samotres. Kən kəmən lawigin emotuwīn motuar e taon Neapolis. ¹² Kən emotiet ikin-u motaliwək əm motuwīn əpəh e taon əh Filipae, u tatəməhl əupən e nitən asol Masetonia. Netəm ikin əh, netəm Rom ətuatip. Kən emotatig məsin əh-ikin.

¹³ Kən e Sapat, nian rəha nəfakən, emotiet e taon əh kən motuwīn əpəh ləhau e nəhau kit itəm emotəto məmə netəmim kotuwīn ikin katəfak. Kən emotuwīn moatəpələh katəghat itimat nīpitan itəm kəmotəupən motuwa katəpələh. ¹⁴ Kən pətan Tuatira kit əh-ikin tatətəlig-in itimat, nərgin u Litia. In pətan itəm tatol-salim-in nīməhan nəgui-naris u nian rafin nīməhan əh nəmtin tiəkis pik. Pətan əh nian rafin in tatəfak kəm Uhgīn, kən Iərəməərə təmol nikin timətmətig məmə otən nīpahrienən e nəghatən itəm Pol tatən. ¹⁵ Kən kəmol baptais lan ne rəhan mīn, ne rəhan iolwək mīn. Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə, “Awi, okol nakotuwa imak ikin kotatig məsin məto-inu itəmat nīnotitun rəkis məmə io iatən nīpahrienən e Iərəməərə.” Kən in təmatəkəike kəm itimat, kən ekotuwīn iman ikin.

Kəmīləs-ipən Pol ne Saelas e kalapus əpəh Filipae

¹⁶ Kən nian kit, nian emoatuwīn ikin rəha nəfakən əh, kən pətan əkəku kit təməplan itimat e suatip. In slef rəha netəmim neen itəm kəmos-nəmtin. Pətan əh narmin rat kit tətətig lan itəm tol in tatən-iarəp natimnat itəm otəpanuwa. Kən matol win e məni tepət rəha rəhan netəm-iasol mīn məto-inu netəmim kotətou ilat məmə ilat okotəto rəhan nəghatən. ¹⁷ Kən in təmatuarisig-in itimat Pol, kən matən əfəməh məmə, “Netəm

u, netəm rəha Uhgīn u in ilīs, ilīs pik. Koatən-ipīnə kəm itəmat suatip rəha Uhgīn məmə in otosmegəh netəmim lan.”

¹⁸ Təmatol nəhlan etimat nian tepət, mətoarus nian kit Pol tinəto tərət o nat əh mīnəpou in. Kən in təmeirair magət e narmīn rat apon məmə, “E nərgi Iesu Kristo iatən-ipīnə kəm ik məmə onakiet rəkis e pətan əkəku un.” Kən roiu agin mīn, narmīn rat apon təmīet e pətan əkəku əh.

¹⁹ Kən nian rəhan netəm-iasol itəm koatərəmərə lan kīnotitun məmə kīnotakīə e suatip rəhalat o nolən win e mənī, kəmotəto tərət. Kən kəmotaskəlīm Pol ne Saelas motiləs ilau motuwīn əpəh e ikīn rəha kaonsel rəha taon əh, ²⁰ məmə okuətul e nīganəmīti netəm Rom, netəm rəha kot. Kən ilat kəmotən məmə, “Suah mil u ilau noanol rəha netəm Isrel. Ilau kətioal nat tərət tepət u imətət ikīn. ²¹ Ilau katuən məmə kitat okotəkəike kətəu-pən suatip pīsīn mīn. Məto suatip mīn əh kəsotətuatipən e lou rəhatat. Kitat netəm Rom. Okol kitat kəsotolən nəhlan.”

²² Kən netəm ikīn əh kəmotuwa motəplan ilat mīnoatən rat ilau. Kən suah mil u rəha kot kuən-ipən kəm mopael mīn məmə okotapeg rəhalau natimnat motalis ilau. ²³ Kən kəmotalis ilau mau tepət, kən uarisig kotiləs-ipən ilau e kalapus. Kən motən-ipən kəm etəm tatehm kalapus məmə otəsəmkarəpənən elau kiaiet muagim. ²⁴ Nian etəm rəha nehmən kalapus təməto nəghatən əh, təmīləs ilau muwīn e rum kit əpəh imə agin, kən mətu-pən nig e nelkilau tahmen e hankap.

Etəm tatehm kalapus təmən nīpahrienən e Iesu

²⁵ Kən nian tinəlis kīnkin lapin, Pol ne Saelas katuəfak, kən ilau katuan napuən mīn rəha nənwiwīən Uhgīn. Kən netəmim mīn e kalapus koatətəlig-in ilau. ²⁶ Kən roiu agin-əh mīn, namig asol kit təməloal e nəptən kən mol nīmə kalapus təməloal pik, kən nafiluə mīn e kalapus kəmoterəh, kən sen itəm kəmālis netəmim lan kəmotisas. ²⁷ Kən nian etəm rəha nehmən kalapus təmaiir, məplan məmə nafiluə mīn rəha kalapus kəmoterəh, nīkin təməht məmə netəm koatəmāhl e kalapus kīnotagim rafin. Kən mīləs-ipər rəhan naip məmə otagimnu atip in lan.* ²⁸ Məto Pol təmagət əfəməh məmə, “! Ei! !Əsarūən ik! Itimat rafin əpəh ikīn.”

²⁹ Kən suah əh təmaun məmə okiləs lait ka, kən in təmaiū muwīn əpəh imə, misin-pən nulīn əpəh e nelki Pol ne Saelas ikīn mətasiəp. ³⁰ Kən mit ilau məhaliet əpəh ihluə kən mətapəh

16:17: Mak 1:24   **16:20:** Mak 13:9   **16:22:** 2 Kor 11:25; 1 Tes 2:2   * **16:27:** E nian əh, okəmə mopael kit tairaməg e etəm tatol kalapus tagim, okəike kohamnu mopael əh.   **16:27:** Wək 12:18-19

olau məmә, “!Suah mil! ?Ekahro nulan məmә Uhgĭn otosmegāh io?” ³¹ Kən kuən-ipən kəm in məmә, “Onəkәike mən nĭpahrienән e Iərәmәrә Iesu, kən məmә Uhgĭn otosmegāh ik ne rəham mĭn.” ³² Kən kәmuән-ipән nәghatән rəha Iərәmәrә kəm in ne netәmim itәм kotatig ilat min. ³³ Nat әnnapĭn lapĭn agĭn, mәto suah әh tәmit ilau muwĭn maikuas e nĭmәgәm mĭn e nĭpәtilau itәм kәmalis ilau ikĭn. Kən e nian әm әh, kәmol baptais lan ilat rəhan mĭn. ³⁴ Kən in tәmit Pol ne Saelas muwĭn әpәh iman ikĭn mos-ipән nagwәнән kәм ilau. Kən in ne rəhan mĭn rafĭn nĭkilat tәmagĭen mәrioah mәto-inu kәmotән nĭpahrienән e Uhgĭn.

³⁵ Nian tәmian, etәм rəha kot mil әh kuән-ipән kәм mopael mĭn məmә, “Okotuwĭn kerәh e suah mil әh katian.”

³⁶ Kən suah әh etәм rəha kalapus tәmән-ipән kәм Pol mәмә, “Etәм rəha kot mil kәmuән mәмә ekoterәh etәlau nakatian, kən iaĭet mәtian kән muәtul mәtig.”

³⁷ Mәto Pol tәmән-ipән kәм mopael mĭn әh mәмә, “?Ei, mәto naka әh? Itĭmlau etәм Rom mil.† Kən etәм rəha kot mil әh kәsuәplanән nat kit mәмә emioal tәrat, mәto e nĭganәmti netәmim kәmotalis itĭmlau, kән kĭlәs-ipән itĭmlau e kalapus. ? Kən roiu kioalkeike mәмә oekiaĭet anion әm? !Kәp! Ilau әm okuәike muea ikĭn-u kән mialәs-iarәp itĭmlau.”

³⁸ Kən mopael mĭn әh kәmotuwĭn kән-ipән kәм etәм rəha kot mil әh. Kən nian kәmuәto mәмә Pol ne Saelas ilau etәм Rom mil, ilau kәmuәgĭn pĭk. ³⁹ Kən kәmian muән-ipән kәм Pol ne Saelas mәмә, “!Ei, kәsi! Emioal tәrat etәmlau.” Kən uarisig kiaĭet ilau motiet e nĭpәg noa kalapus, kән muән-ipән wĭr kәм ilau mәмә okiaĭet e taon әh.

⁴⁰ Kən Pol ne Saelas, ilau kәmiaĭet e kalapus mian e nĭmә rəha Litia. Ikĭn әh kәmuәplan piatat ne wĭnitat mĭn rəha nĭmәfak, kән muәghat mәsĭn kәм ilat mәtiałәs-ipәр nĭkilat. Kən uarisig u, kiaĭet mәtian.

17

Pol ne Saelas kәmian әpәh Tesalonaeka

¹ Kən Pol ne Saelas kәmuәliwәk mian-pән әpәh e taon mil әh Amfĭpolis ne Apolonia, mueia miaet-pa e taon әh Tesalonaeka. Ikĭn әh, nĭmә rəha nuәfĭmĭnән kit әh-ikĭn rəha netәм Isrel. ² Kən Pol tәmol tahmen әm e itәм tatol nian mĭn, tәmuwĭn әpәh imә e nĭmә әh. Kən e Sapat kĭsil ilat netәм әh noanol mĭn rəha Isrel kәmoatol nәghatән tepәt o Naoa Rəha Uhgĭn. ³ In tatән kәм ilat mәмә, “Naoa Rəha Uhgĭn tatән

16:30: Wәk 2:37 † **16:37:** Okәмә suah kit in etәм Rom, mәto katәtu-pән nәghatән kit lan, kән lou kit әh-ikĭn rəhalat mәмә aupән kapman otol nalpĭnән kәм in, mәto in otәkәike mәtul e kot mән-iarәp nәwtain nәghatән katәtu-pән lan. Afĭn e Wәk 25:15-16.

wir agin-əh məmə Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, otəpanəto nahməən e nıpətin, muwa mətoarus mimis, kən Uhgın otəpanosmegəh mın in e nımısən. Iesu u itəm iatən kəm itəmat, inu Kristo əh.”⁴ İlat neen kəmotən nıpahrienən e nəghatən əh, kən kəmotətəu-pən Pol ne Saelas. Kən netəm Kris tepət itəm koatəfak kəm Uhgın, ne nıpitan asol tepət itəm koatərəməyə e nıpitan mın, kəmotətəu-pən ilau.

⁵ Məto netəm-iasol rəha noanol mın rəha İsrel, kəmotetəhak, kən motuwın moategəs-in netəm nol təfagə, əpəh e nıkal suatıp mın ne ikın mın, motuwa mınəatos ilat mın, kən mınəatol nəratən tepət əpəh e taon əh. Kən kəmotuwın e nımə rəha suah kit nərgin u Jeson, moteatəp nafiluə e nımə, moategəs-in Pol ne Saelas. Kəmotolkeike məmə okotiləs-ipən ilau e nelmi kaonsel əh-ikın əh.

⁶ Nian kəməsotəplanən ilau, kən kəmotaskəlim Jeson ne piatat mın neen motəmki-pən ilat məmə okotətul aupən in netəm-iasol mın rəha kaonsel. Kən kəmotagət əfəməh moatən məmə, “Suah mil əh Pol ne Saelas kətioal nat tərət tepət e ikın mın, kən mınuea e taon rəhatat.”⁷ Kən suah u Jeson təmaun-in ilau kian iman ikın, məto ilat koatətgəhl lou rəha Sisa itəm tatərəməyə e nıtən mın. İlat koatən məmə İərəməyə kit mın əh-ikın tətətig, nərgin u Iesu.”⁸ Nian noanol mın rəha İsrel kəmotən nəghatən əh, motol netəmim ne netəm-iasol mın əh kınotəruru əfəməh məmə okotol naka.⁹ Kən netəm-iasol mın əh kəmotol Jeson ne piatat mın kəmos-ıpən məni neen, məmə in nəniəkısən kit məmə okəsotol mınən nat əh, kən motahl-ıpən ilat koatuwin.

Pol ne Saelas kəmian əpəh Perea

¹⁰ Nian tınapınəp, kən piatat mın ikın əh kəmotahl-ıpən Pol ne Saelas məmə okian e taon əh Perea. Nian kəmiaiet-pa ikın əh, kəmian e nımə rəha nuəfımınən rəha netəm İsrel.¹¹ Noanol mın rəha İsrel ikın əh nətəligən rəhalat təwir, maprəkıs-in netəm Tesalonaeka, məto-inu kətolkeike pık məmə okotətəlig-in nəghatən rəhalau. Kən nian rafın, koatafin wir e Naoa Rəha Uhgın, moategəs-in məmə nəghatən rəhalau tətuatıp o kəp.¹² Məto-inu e nolən əh, kən tepət kəmotən nıpahrienən e Iesu. Kən nıpitan asol mın Kris tepət, ne netəm Kris tepət kəmotən nıpahrienən e Iesu.

¹³ Məto nian noanol mın rəha İsrel əpəh Tesalonaeka kəmotətə məmə Pol tatən-iarəp mın nəghatən rəha Uhgın əpəh Perea, kən ilat kəmotuwa mın əpəh ikın mınəatol netəm Perea kınətol mın təməht kəm ilau.¹⁴ Kən e nian əm əh, piatat mın kəmotahl-ıpən mın Pol tuwin əpəh itəhəi muwin e nego muwin Atens, mapəs əm Saelas ne Timoti kətuatig əpəh Perea.

¹⁵ Kən netəmim itəm kəmotit Pol moatuwin Atens, kinoatitəlig-pa mīn Perea, Pol tahləpis ilat məmə okotən-ipən kəm Saelas ne Timoti məmə okuaut uəhai əm mian muəplan mīn in.

Pol əpəh Atens

¹⁶ Nian Pol təmatəsaħgin Saelas ne Timoti əpəh Atens, in təməto tərət pik məto-inu nian taliwək mətan ikin əh, məplan ikin əh tərīoah e narmi nat mīn. ¹⁷ Məto-inu o nat əh, kən in tuwin əpəh e nīmə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel ilat netəm Isrel ne Iaihlua mīn itəm koatəfak kəm Uħgin, moatəghat pik o nat əh. Kən nian rafin in tatuwin ikin katol maket ikin matəghat kəm netəm əpnəpīn mīn əm. ¹⁸ Kən iəgətuwin mīn neen netəm Kris, kətaun-in ilat Epikiurien ne Sitoik,* ilat mīn koatəghat. Ilat neen koatən məmə, “?Suah əh təmīləs əm nəghatən əpəh kit e suatip matən, kaħrmə tatən naka əpəh?”

Kən netəmim neen kotəmə, “Itimat ekotəto məmə tatəghat-in uħgin mīn rəha ikin pīsīn pīsīn mīn.” Koatəghat nəhlan məto-inu Pol tatəghat-in Iesu, matən məmə təmīmīs məto Uħgin təmosmegəh mīn.

¹⁹ Kən kəmotəun-in-pən Pol məmə otuwa mətul e niganəmti kaonsel rəha netəm koatəpələh e nitot əh Areopakus. Kən kaonsel əh təmən-ipən kəm in məmə, “Ekotolkeike məmə ekotitun nīpəti nəghatən wi itəm nakatən. ²⁰ Nəghatən mīn əh neen, ekotəto məmə tol pīsīn aģin-əh, kən ekotolkeike məmə ekotitun nīpətin.” ²¹ Kəmotəghat nəhlan məto-inu netəm Atens ne netəm ik pīsīn mīn itəm kəmotuwa Atens, kotolkeike məmə okotəpələh əm katətəlig-in nəghatən wi mīn əh, kən motəuhlin wir nənən lan.

²² Kən Pol tətul e niganəmti netəm rəha kaonsel əh məmə, “Netəm Atens. Io enəplan rəkīs məmə rəhatəmat nətəligən tēpət tatuwin o uħgin mīn. ²³ Nian io etaliwək ikin-u imatəmat ikin, matəplan ikin nəkoatəfak mīn ikin ne narmi nat mīn, kən eməplan nəghatən kit itəm itəmat nəmotəte-pən rəkīs e kəpiel kit məmə, INU IKİN KATƏFAK-PƏN KƏM UHĞİN KIT ITƏM ITİMAT EKOTƏRURU. Məto uħgin itəm itəmat nəkoatəfak kəm in, itəm nəkotəruru, Uħgin əh inəh itəm io iatən-ipinə kəm itəmat. ²⁴ Uħgin əh inəh təmol nəptən u, ne natimnat rafin itəm koatətig lan, kən in matərəməə e neai ne nəptən, in təsətigən e nīməfak mīn itəm kitat əm netəmim kəmotol. ²⁵ Nat kit təsikəən ron itəm kitat netəmim kotitun nolən kos-ipən kəm in. Məto-inu in pīsīn əm tatos-ipa nəmegəhən kəm kitat kitəh kitəh, matos-ipa natimnat rafin kəm kitat. ²⁶ Aupən, aupən

17:17: Wək 18:19 * **17:18:** Epikiurien ne Sitoik - iəgətuwin mīn neen itəm koatəgəs-in nīpahrienən. Ilat Epikiurien koatən məmə natimnat itəm tatol suah kit nīkin tagien, inu nəukətīn rəha nəmegəhən təwir. Ilat Sitoik koatən məmə təwir okəmə suah kit təsətoən nāģienən ne nahməən e nīkin. **17:25:** 1 King 8:27; Wək 7:48 **17:25:** Sam 50:12

agin-əh, in təmol əm suah kitiah əm. Kən netəm rafin ikin min kəmotiet əm e suah əh, kən in pişin əm təmələhəu ilat rafin e ikin min, kən in pişin əm təmən nian itəm ilat okotan lan, ne nuantən min rəhalat. ²⁷ Uhgın əh təmol nəhlan məmə kitat rafin okotəkəike kegəs-in məmə okotehm, tahmen e etəmim itəm tateameam əpnəpın əm məmə otehm nat kit. Məto nıpahrienən məmə Uhgın əh, sənəmə in isəu o kitat. ²⁸ Tahmen e itəm suah kit təmən aupən məmə, ‘Məto-inu kitat koatəkul-pən əm e Uhgın, kən moatos nəmegəhən, moataliwək, moatol natimnat rafin.’ Kən mahmen e suah kit rəhatəmat itəm təməte rəkis napuən kit məmə, ‘Kitat min kitat nenətin min.’

²⁹ “Məto-inu kitat nenəti Uhgın, okol kitat kəsotənən məmə in tahmen e natimnat itəm netəmim koatol ilat e iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa ne kəpiel. In sənəmə nat kit itəm suah kit titun nol əmən e nelmin o e rəhan nenatigən. !Kəp!

³⁰ “E nian əh aupən itəm netəmim kotəruru Uhgın, tahmen e itəm Uhgın təmahtosig-in niğanəmtin məmə otəsəplanən nolən rat min əh. Məto roiu tatən kəm kitat rafin e ikin min rafin məmə, ‘Itəmat rafin onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat min nolən rat min.’ ³¹ In təmən nəhlan, meto inu in tinəmitəpun rəkis nian itəm in otakil nolən lan rəha netəmim, kən in otol əm e suatip itəm tətutip. Uhgın tinəmitəpun rəkis etəmim itəm otakil nolən min rəha netəmim, kən in tinəmol rəkis kəm netəmim məmə in otol nəhlan, məto-inu tinol rəkis suah əh təmegəh e nimisən.”

³² Nian ilat kəmotəto nəghatən məmə Uhgın təmol suah kit təmegəh min e nimisən, neen kəmotalah-əmmu, məto neen katən məmə, “Itimat ekotolkeike məmə ekotəto min rəham nəghatən.” ³³ Kən Pol təmiet e nəghatən əh rəha kaonsel. ³⁴ Kən netəmim neen kotuwın kəkul-pən lan, moatən nıpahrienən e Iesu. Netəm əh kit nərgin u Taionisiəs, in etəm kit rəha kaonsel əh, ne pətan kit min nərgin u Tamaris, ne netəmim neen min.

18

Pol təmuwın Korin

¹ Uarisig e natimnat min əh, Pol təmiet əh Atens, muwın e taon pişin kit min, nərgin u Korin. ² İkin əh, təməplan suah kit, in noanol rəha İsrəl, nərgin u Akwila. Təmair əpəh Pontas, məto təmuwın mətatig əpəh İtali e taon asol əh Rom. Uarisig, kən etəm Rom əh, Klotias itəm tatərəməre e ikin min, təmol lou kit məmə noanol min rəha İsrəl okotəkəike motiet Rom. Kən Akwila ne rəhan pətan Prisila kəmiaet mueia mətuatig əpəh Korin. Kəməsuatigən təfəməh kən Pol tiet-pa, məplan ilau. ³ Kən mətatig iləhal min ilau, matəkul-pən elau e wək

rəhalau, məto-inu wək rəhan rəha nosən məni tahmen əm əh wək rəhalau. İlat netəm rəha nəhlən nimə tapolən. ⁴ Kən e nian rafin e Sapat, nian rəha nəfakən, Pol ne noanol min rəha İsrəl ne netəm Kris koatol nəghatən tepət əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm İsrəl, məto-inu Pol tolkeike məmə otiuw-pa ilat məmə okotən nıpahrienən e İesu.

⁵ Kən Saelas ne Timoti kəmiaiet Masetonia, kən nian kəmiaiet-pa ikin əh, Pol təmapəs wək kən matən-iarəp əm nian rafin namnusən təwir matən wir kəm noanol min rəha İsrəl məmə İesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa. ⁶ Məto ilat kəmotetəhau, kən moatəhai. Kən Pol təmorautin-orautin rəhan sot asol e nıganəmtilat. Kən mən məmə, “Okəmə nəkotatig e nəratən lan nian Uhgın otakil netəmim e Namnun Nian, məto rəhatəmat atıp. Tətuoun əh-roiu, ekuwin mən-iarəp namnusən təwir o İaihluə min.” ⁷ Kən in təmiet elat muwin mətatig e nimə rəha suah kit sənəmə noanol rəha İsrəl, məto in tatəfak kəm Uhgın, nərgin u Titias Jastas. Rəhan nimə in e nıkal nimə rəha nuəfiminən rəha netəm İsrəl. ⁸ Kən Krispas u in tatərəməyə e nimə əh, in ne rəhan min, ilat kəmotahatətə e İərəməyə. Kən netəm Korin tepət min kəmotətə nəghatən rəha Pol, kən kəmotahatətə e İesu, kən kol baptais elat.

⁹ Kən nian kit lapın, Pol təməplan nat kit tahmen e napıliirən. E napıliirən əh, İərəməyə təməghat kəm in məmə, “Əsəginən ilat. Uwin mən-iarəp rəhak nəghatən məsamegən, ¹⁰ məto-inu kilau min ik. Netəmim okol kəsotərəkinən ik, məto-inu netəmim tepət e taon əh ilat rəhak netəmim min.” ¹¹ Kən Pol təmatig ikin əh nup kitıəh kən məwig sikis, matəgətun netəmim e nəghatən rəha Uhgın.

Netəm İsrəl kəmotilas-ıpən

Pol e kot

¹² Kən nian Kalio, in kapman rəha netəm Akaea, kən netəm İsrəl kəmotuwa kitıəh motaskəlım Pol motilas motuwın e kot. ¹³ Kən motən məmə, “Suah u tətalkut məmə otiuw-pən netəmim məmə okotəfak kəm Uhgın e nolən kit itəm təsəuatıpən e Lou.”

¹⁴ Kən Pol təmətul məmə otəghat, məto Kalio təmən-ıpən kəm ilat məmə, “Netəm İsrəl. Otətəlig-in-tu. Okəmə nat u in nat kit təsəuatıpən, o təsətəu-pənən lou, itəmat nəkotitun rəkis məmə ekəike məto nəghatən rəhatəmat. ¹⁵ Məto, nəghatən u in musmus əm kit rəhatəmat e nərig min ne natımnat min rəha Lou rəhatəmat, kən tətətig əm etəmat məmə onəkotən kələhəu wir. Io nıkkik təsəgienən məmə ekakil nat tol nəhlən kit.” ¹⁶ Kən in mahl-iarəp ilat e kot. ¹⁷ Kən nian kəmotuwın

ihluə, əmun kəmotaskəlīm Sostenes u etəm-iasol rəha nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Kən kəmotoh kəmotoh əpəh e nafiluə e nimə kot. Məto Kalio təsolən nat kit məmə otən-iahau ilat.

Pol təmitəlig Antiok əpəh Siria

¹⁸ Pol təmatig nian tepət əpəh Korin ilat piatat mīn. Kən uarisig tapəs ilat muwīn ikin əh-ikin Kegkria. Aupən Pol təmol nəniəkisən kit kəm Uhgīn, kən ikin-u in təməte mīn əm noanun matol namnun nəniəkisən lan rəhan. Kən in təmos mīn nego kit ikin əh mitəlig-pa Siria. Kən Akwila ne Prisila kəmuətəu-pən in. ¹⁹⁻²¹ Nian kəmotuwa e taon əh Efesas, iləhal kəməhaluar. Kən Pol təmuwīn əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, kən kəmotən nəghatən tepət. Ilat kəmotətapəh ron məmə otatig məsīn ilat mīn ilat. Məto in təmə, “Ei kəsi, kəpə. Okol esatigən.” Məto nian in təmiet təmənipən kəm ilat məmə, “Okəmə Uhgīn tolkeike məmə ekuwa mīn, kən epanuwa mīn məplan itəmat.” Kən in təmos nego kit miet Efesas, məto təmapəs Akwila ne Prisila kətuatig ikin əh.

²² Nian Pol təmuwa e taon əh Sisaria, kən muar. Kən maliwək muwīn məmə otəplan netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem. Kən uarisig, təmitəlig-pa mīn əpəh Antiok. ²³ Təmatig məsīn ikin əh, kən miet mīn maliwək muwīn-pən əpəh Kalesia ne Fritia ikin matem əskasik netəm rəha Iesu.

Apolos təmuwīn Efesas ne Korin

²⁴ Kən suah kit təmuwa əpəh Efesas, in noanol kit rəha Isrel, nərgīn u Apolos. In təmaiir əpəh Aleksantria, kən in etəm wīr kit rəha nəghatən, kən mītun wīr mīn nəghatən mīn e Naoa Rəha Uhgīn. ²⁵ Ilat kəmoatəgətun rəkis in e suatip rəha İəməmə. Kən nian rafin nigəm tatuəp e nikin o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgīn. Kən nəghatən rəhan e Iesu in tətuatip tətuatip. Məto in titun əm nolən baptais itəm Jon təmatol aupən. ²⁶ Kən in təmatən-iarəp əskasik nəghatən rəha Uhgīn əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Nian Prisila ne Akwila kəmuəto in, kəmiait məhaluwīn əpəh e rəhalau nimə, kən muən-iarəp wīr kəm in suatip rəha Uhgīn. ²⁷ Kən nian Apolos tolkeike məmə otuwīn əpəh Akaea, kən piatat mīn əpəh Efesas kəmotasitu lan motəte naoa kit tuwīn kəm netəm rəha Iesu əpəh Akaea, motətapəh olat məmə kotitun nosən Apolos motuwīn əpəh iməlat ikin. Kən nian in təmuwīn ikin əh, in təmasitu wīr elat. Ilat mīn əh, ilat kəmotahatətə e Iesu e nəwīrən rəha Uhgīn. ²⁸ Apolos təmasitu elat nəhlan məto-inu in etəm wīr kit rəha nəghatən, kən in matən-iarəp wīr e Naoa Rəha Uhgīn məmə Iesu in Kristo itəm Uhgīn təmən məmə

otahl-ipa. Kən e niganəmti netəmim, təmatoh-iəhau nəghatən rəha netəm Isrel.

19

Pol təmuwin min Efesas

¹ Nian Apolos təmətatig əh əpəh Korin, Pol təmətip suatip kit əpəh ilis ikin e nitot min miet-pa əpəh Efesas. Ikin əh təməplan netəmim neen rəha Iesu. ² Kən təmətapəh olat məmə, “?Tahro? ?Narmin Rəha Uhgın tinuwa mərioah mətatig etəmat nian nəmotahatətə e Iesu, o kəpə?”

Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “İtimat esotəto aginən məmə nat kit min əh-ikın Narmin Rəha Uhgın.”

³ Kən Pol təmətapəh olat məmə, “?Məto kəmol bəptais ahro nulan etəmat?”

Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “Kəmol bəptais etimat e nolən bəptais itəm Jon təmatol.”

⁴ Kən Pol təmə, “Nolən bəptais itəm Jon təmatol tatol e netəmim itəm koatəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min. Məto Jon təmatən-iarəp məmə netəmim okotəkəike motahatətə e etəmim itəm otəpanuarisig in. Suah u in Iesu.” ⁵ Kən nian netəmim kəmotətə nəghatən əh, kən kəmol bəptais elat e nərgi İərəməərə Iesu. ⁶ Kən nian Pol təmələhəu-pən nelmin e rəhalat-kapə, Narmin Rəha Uhgın təmuwa mərioah mətatig elat. Kən kınəatəghat e nəghatən ik pisin min, kən moatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipən kəm ilat. ⁷ Kən netəm əh, ilat rafin tuelef.

⁸ Kən Pol təmatuwin e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel e məwig kisi matən-iarəp əskasik nəghatən e namnusən təwir rəha Uhgın məsəginən. Kən ilat min ilat, kəmotol nəghatən tepət məto-inu in tolkeike məmə otiuw-pa ilat o nəərəməərə rəha Uhgın. ⁹ Məto netəmim neen, rəhalat-kapə tiəkis pik məmə okotən nıpahrienən e rəhan nəghatən. Kən kəmoatəghat rat e suatip rəha İərəməərə rəhatat e niganəmti netəmim rafin. Məto-inu o nolən min əh, kən Pol təmıet elat kən mit netəm rəha Iesu kotuwa koatuarisig-in. Kən nian rafin ilat netəmim koatəghat əpəh e nima sikul asol kit itəm suah kit, nərgin u Tıranas, təmatəgətun ikin aupən. ¹⁰ Kən Pol təmatol wək əh o nup kəiu apiəpiə. Məto-inu təmatol nəhlan, kən netəmim itəm koatətatig e ikin əh Esia, noanol min rəha Isrel ne netəm əpnəpin əm, ilat rafin kəmotətə nəghatən rəha İərəməərə.

Nənəti Skefa min

¹¹ Kən Uhgın təmol Pol tatol nat pispis min itəm tol pisin agin-əh. ¹² Natimnat rəha Pol tahmen e iəgkəsip ne natimnat itəm

təmatuwīn lan, netəmim koatəmīk moatuwīn moatek netəm koatimīs lan. Kən nīmīsən mīn kəmotəwīr, kən narmīn rat mīn kəmotiet elat.

¹³ Kən netəm Isrel neen koatuwīn ikin pīsīn pīsīn mīn neen, moatəhg-iarəp narmīn rat mīn e netəmim, kən netəm əh kəmotalkut məmə okotol nat əh e nərgī Iərəmərə Iesu. Kən kəmoatən-ipən kəm narmīn rat mīn məmə, “E nərgī Iesu, etəm kitiah əm itəm Pol tatən-iarəp, otiet.”

¹⁴ Kən e netəm kəmoatol nat əh, sepīn əh-ikin nenəti suah kit, nərgīn u Skefa, u in pris asol agīn rəha Isrel. ¹⁵ Məto narmīn rat təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ekītun suah u Iesu, kən mītun mīn Pol. ?Məto itəmat pah mīn un?” ¹⁶ Kən suah apon narmīn rat tətətig lan, təmətul maht ilat mərəkin ilat, məhap-əhap rəhalat natimnat mapeg rəkis, kən kotaiipiəpiə əm motagim e rəhan nīmə kəmotəig e nita kəməhap-əhap ilat. ¹⁷ Nian noanol mīn rəha Isrel ne netəm Kris kəmotəto nat əh, kəmotəgīn pīk. Kən netəmim kəmotiləs-ipər nərgī Iərəmərə Iesu tər pīk.

¹⁸ Kən netəmim tepət itəm kotahətətə e Iesu, kəmotən-iarəp kəm netəmim nat tərət mīn itəm kəmoatol. ¹⁹ Neen itəm kəmoatəmīk nərīk, ilat mīn kəmotəmīk naoa mīn rəhalat e nat əh moatuwa, moatan-ətip e niganəmti netəmim. Nian netəmim kəmotəfin e nəmti naoa mīn əh, tahmen e fifti-milian fatu ilat rafin. ²⁰ Kən nəghatən rəha Iərəmərə təmaiu iahgin e nəsanənən asol rəha Uhgīn.

Nərgəhəuən asol kit əpəh Efesas

²¹ Kən uarisig e nat əh, Pol tīnən e nīkin məmə otitəlig-pən əpəh Jerusalem, məto otuwīn-pən Masetonia ne Akaea ikin. Kən in tən məmə, “Nian emuwīn rəkis Jerusalem, ekəike muwīn mīn Rom.” ²² Kən in təmahl-ipən Timoti ne Erastas itəm katuasitu lan, məmə okuaupən mian əpəh Masetonia. Məto in otatig pitən məsīn əpəh ikin Esia.

²³ Kən e nian əh, nərgəhəuən asol kit təmər əpəh Efesas o Suatip rəha Iərəmərə. ²⁴ Suah kit əh-ikin itəm tatol natimnat e iaen kit katən məmə silfa, nərgīn u Temetrius. Ikin-u netəmim tepət koatəfak kəm uhgīn kit pətan, nərgīn u Atemis. Kən Temetrius tatol narmī nīmə mīn e silfa itəm tahmen e nīmə rəha narmī nat rəha Atemis. Kən nian tatol-salim-in ilat, matos məni asol ilat rəhan netəmim mīn.

²⁵ Kən təmaun-in rəhan netəmim mīn ne netəm pīsīn itəm koatol wək kitiah əm məmə okotuwa kitiah. Kən tən məmə, “Io mīn, nəkotitun rəkis məmə koatol win e məni asol e wək u rəhatat. ²⁶ Məto itəmat nəmotəplan ne motəto məmə tahro nulan suah əh Pol tətərəkin netəmim tepət kən kinoatətəu-pən, sənəmə e Efesas əm, məto iuəhkīr ikin mīn rafin e nītən əh

Esia. In tatən-iarəp məmə uhgĭn mĭn itəm netəmim əm koatol e nelmilat, sənəmə uhgĭn mĭn pahrien. ²⁷ Kən roiu əh, iuəhkir əm tatərəkĭn suatĭp rəhatat o nosən mənĭ, kən iuəhkir əm mĭn in tatol məmə netəmim okotəplan rat nimə rəha Atemis, u itəm in ilis pĭk. Kən namnun, okəmə naka nəghatən rəhan otərəkĭn nərgĭn Atemis itəm ilis pĭk tuwa mol nat əpnarĭn əm lan. Məto ikin-u Esia ne ikin mĭn rafin, netəmim koatəfak kəm uhgĭn u rəhatat.”

²⁸ Nian kəmotəto nəghatən əh, nĭkilat təmāhmə təmāhmə, kən əmun mĭnotagət əfəməh məmə, “!Ure e Atemis u Efesas!” ²⁹ Kən nat əh təmāiu mĭrəfin taon. Kən netəmim tepət kəmotuwa kitiəh motuwĭn kaskəlĭm etəm Masetonia mil əh itəm katualiwək iləhal Pol, nərgĭlau u, Kaeas ne Aristakas. Kən kəmotuwĭn kələh kiuw-pən ilau əpəh ikin nian rafin koatol mitig asol ikin.

³⁰ Kən Pol tolkeike məmə otuwĭn məghat kəm netəm əh, məto netəm rəha Iesu kəsotegəhan-inən. ³¹ Ne netəmiasol neen rəha kaonsel asol əpəh Esia itəm kotalkeike Pol, kəmotahl-ipən nəghatən kəm in moatən-iəhau əskasik məmə otəsuwĭnen əh netəm əh-ikin.

³² Kən ikin əh, netəmim koatol wilig wilig tepət motagət əfəməh. Neen koatən nat pĭsin, kən neen koatən nat pĭsin. Məto tepət kotəruru məmə kəmotuwa o naka. ³³ Kən noanol mĭn neen rəha Isrel kəmotətgi-pən suah kit nərgĭn u Aleksanta məmə otuwĭn mətul aupən-in ilat. Kən təmos-ipər nelmĭn matefətutu ilat məmə otən-iarəp nehman rəhan. ³⁴ Məto nian netəmim kəmotitun məmə in noanol kit rəha Isrel, kəmotagət əfəməh mĭn məmə, “!Ure e Atemis əpəh Efesas! !Ure e Atemis əpəh Efesas!” Kəmotagət əfəməh motos aua kaiu.

³⁵ Kən etəm-iasol kit u kapman asol rəha taon Efesas, təmətul mən-iəhau ilat məmə, “!Okəsotagətən-tu!” Kən mən məmə, “!Ei, netəmim! Atemis u, in uhgĭn rəhatat. Kən nərgĭn in ilis. Kən netəm ikin mĭn rafin kotitun məmə in wək rəhatat netəm Efesas məmə okotehm wir niməfak rəhan, kən motehm wir kəpiel asim rəhan itəm təmisi-pən e neai muwa. ³⁶ Kən suah kit tikə itəm otən məmə iateiuə. Kən tol nəhlan, təwir məmə nətəligən rəhatəmat teiuaiu. Təsəwirən məmə nakotalməl nulan.

³⁷ “Nəmosos suah mil un motuwa ikin-u, məto ilau kəsualkəh-inən nat kit e nimə rəha narmi nat rəhatat, kən məsuəghat ratən e nərgĭ pətan əh, uhgĭn rəhatat. ³⁸ Okəmə Temetrius ne rəhan iolwək mĭn koatəplan-pən nəghatən rat e suah kit, nian əh-ikin rəha kot ne netəm u kot əh-ikin. Təwir məmə okotuwĭn kən-iarəp nəghatən rat mĭn əh itəm kəmotəto kəm ilat. ³⁹ Məto okəmə nat kit mĭn əh-ikin itəm nakotolkeike

məmә onəkotol, onəkotəkәike motilәs motuwĭn e mitig әtuatip rәhan. ⁴⁰ Tĭmatig әm mәмә okotilәs-ipән kitat e kot o nolән u-roiu mәмә koatәrgәhәu pik. Iuәhkĭr kotәmou tәpiә әm ikin. ? Kән okol kәsotәнән nat kit mәмә kәmotuwa ikin-u e nәpәlәhән u-roiu o naka? Mәto-inu nәpәlәhән u, nĭpәtin tikә.” ⁴¹ Nian tәмән rәkis nәghatән әh, kән mән-iәhәu nәghatән mahl-ipән ilat mәмә okotagĭm min.

20

Pol tәmuwĭn әpәh Masetonia ne Akaea

¹ Nian nәratән әh tәmol namnun, Pol tәmaun-in netәм rәha Iesu mәмә okotuwa kitiah. Kән matәghat kәм ilat o nem әskasikән elat. Kән uarisig in, tauiatipin ilat miet maliwәk muwĭn әpәh Masetonia. ² Tәmuwĭn әh-ikin әh tepәt ikin kән matos-ipән nәghatән tepәt kәм netәmim rәha Iesu matem әskasik ilat, kән miet-pa Kris. ³ Matig mos mәwig kisil ikin әh, kән uarisig tәмә otos nego kit mitәlig-pa Siria. Mәto tәмәto mәмә noanol min rәha Isrel kĭnoatol noa anion kit mәмә okotohamnu әpәh e nego. Kән tәмәuhlin rәhan nәtәligән, kән mapәs nego mәtaliwәk әm mitәlig-pән Masetonia. ⁴ Netәmim itәм kәmoatәtәu-pән e nian әh, kit u Sopata nәti Piras etәм Perea, ne Aristakas, ne Sekantas, etәм Tesalonaeka mil, ne Kaeas etәм Tepe, ne Timoti, ne netәм Esia mil u Tikikas ne Trofimas. ⁵ Kән e Filipae, netәм әh kәmotaupән motuwĭn katәsahgin itimat әpәh Troas. ⁶ Nian lafet rәha Pret U Is Tikә Lan tәmol namnun, itimat emotos nego kit motiet әpәh Filipae motaiu nian faif kән panotuwĭn әpәh Troas, motuwĭn motәplan ilat kән mәtatig motos wik apiәpiә.

Iutikas tәmimis kән mәmegәh min әpәh Troas

⁷ E Sarare lapĭn, emotuwa kitiah mәмә ekotәfak, kән moatagwән, kән moatun Nagwәнән Rәha Nәmtәtin Rәha Iesu. Kән Pol tәmәghat kәм netәmim mәto-inu titun mәмә olawig tatuwĭn mapәs ilat. Kән tәmәghat mәtoarus nalugi nian lapĭn. ⁸ Nĭpәgnoa nimә itәм ioatәpәlәh ikin, in e nimә kәmol kĭlpĭn-ĭlpĭn tәr. Kән kәmasiepән e lait tepәt әh-ikin. ⁹ Kән etәм aluә kit, nәrgĭn u Iutikas, tatәpәlәh e winta ikin. Nian Pol tatән-iarәp nәghatән rәha Uhgin matән matән, kән Iutikas, napĭlән tinatos, tinatiuw nәм, әmun mәme e winta misi-pәр muwĭn morin әpәh lәhәu e nәptән. Kән nĭpәg noa nimә itәм tәмәme ikin, in tatol kisil lan. Kән nian kәmoteiuaiu motuwĭn, mәto tinimis rәkis. ¹⁰ Kән Pol tәmuwĭn min әpәh lәhәu muwĭn misin nulin e nikali etәм әlue әh, kән milәs mago-ipa e nelmin mil, kән mән-ipән kәм ilat mәмә, “Nikitәmat tәsahmән. In tinәmegәh min.” ¹¹ Kән Pol tәmәр min muwĭn әpәh ilis kән mol Nagwәнән Rәha Nәmtәtin Rәha Iesu ilat min ilat, kәnu

motagwən kitiah. Kən tatəghat mīn kəm ilat mətəarus tian, əmun tatuwīn mapəs ilat. ¹² Kən ilat kəmotit etəm aluə un motuwīn latuənu. Nikilat tətəgien mətə-inu netəm aluə təməmegəh mīn.

Kəmotiet Troas motuwīn Maelitas

¹³ Kən Pol təmən məmə otaliwək əm muwīn əpəh e taon əh Asos, mətə itimat ekotuwīn e nego motuwīn kīlās in əh-ikin. Kən itimat ekotos nego kaupən kan əpəh Asos, kən in tuarisig muwa. ¹⁴ Nian təmiet-pa, ekotit motuwīn e nego. Kən itimat rafin motuwīn əpəh Mitilen. ¹⁵ Emotiet motuwīn ikin əh, kən lawīgin ekotuwa katəmāhl ihluə e nəptən əh Kios. Kən lawīgin mīn ekotuwa e nəptən əkəku Samos. Kən lawīgin mīn epanotuwa Maelitas kən motuwar ikin. ¹⁶ Pol təmən rəkis məmə esotətulən Efesas mətə-inu təsolkēikēən məmə ekotan pik əh e nitən Esia. In təmalkut məmə ekotuwīn uəhai Jerusalem məmə in otuwīn e lafet rəha Nagwənən Wi katən məmə Pentekos.

Pol təmauiatipin netəm-iasol mīn rəha niməfak əpəh Efesas

¹⁷ Kən nian emotuar əpəh Maelitas, Pol təmāhl-ipən nəghatən əpəh Efesas məmə elta mīn rəha niməfak okotuwatu kəplan. ¹⁸ Nian kəmotuwa, təməghat kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotitun rəkis rəhak nolən itəm iatol nian emuwa əpis ikin-u Esia mətəarus-pa roiu. ¹⁹ Io iolwək əm rəha Iərəmərə. Kən rəhak nətəligən in ləhau əm. Kən nian rafin nahui nəmtək tətaiu otəmat. Kən nian rafin etatig e nian əskasik mīn, mətə-inu noanol mīn rəha Isrel kotolkeike məmə okotohamnu io. ²⁰ Itəmat nəkotitun məmə o nian iatəghat kəm itəmat ne matəgətun itəmat e niki netəmim natimnat mīn itəm otasitu etəmat, məsəhluaig-inən nat kit otəmat, iatən-ipinə rafin e nīpəgnoa nimə mīn kən ihluə e nīgamnəm̄ti netəmim. ²¹ Iatən-ipən ətuatip kəm netəm Isrel ne netəm Kris məmə okotəkəike motəuhlin ilat e rehalat nəmegəhən motuwa o Uhgīn, kən motahatətə e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo.

²² “Kən roiu əh, enatuwīn Jerusalem mətə-inu Narmīn Rəha Uhgīn təmən kəm io məmə ekuwīn. Esitunən məmə ekahratig əh-ikin. ²³ Nat kitiah əm ekitun məmə taon mīn rafin itəm iatuwīn-pən ikin, Narmīn Rəha Uhgīn tatən-ipa kəm io məmə nian ekuwīn ikin əh ekatig e nəratən kit kən muwīn e kalapus. ²⁴ Kən esəginən natimnat mīn əh. Nəmegəhən rəhak in nat əpnapīn əm. Mətə iakolkeike pik məmə ekol namnun wək itəm Iərəmərə Iesu təmos-ipa məmə ekol o nən-iarəpən namnusən təwir e nəwirən rəha Uhgīn.

25 “Emuwĭn e ikin min rafin matəghat kəm itəmat e nərəmərəən rəha Uhgĭn, kən roiu əh ekĭtun məmə okol nəsotəplan minən io nian kit. 26 Kən iatən-ĭpĭnə kəm itəmat əh-roiu e nĭganəmtĭ Uhgĭn məmə, okəmə itəmat kit otuwĭn tərət ikin, mətə sənəmə io emol. 27 Emən-ĭpĭnə rafin natĭmnat kəm itəmat itəm Uhgĭn tolkeike məmə onəkotĭtun.

28 “Onakoatətə wir itəmat. Kən netəmim itəm Narmĭn Rəha Uhgĭn təmos-ĭpĭnə e nelmitəmat, onəkotəkəike kehm wir ilat e nĭməfak rəha Uhgĭn tahmen e etəm rəha sipsĭp itəm tatehm wir rəhan sipsĭp min. İlat min əh, Uhgĭn təmos-nəmtĭn ilat e nĭta nətĭn.* 29 Enĭtun rəkis məmə nian ekĭet rəkis etəmat, netəmim neen itəm kotahmen e kuri iarupĭn min okotuwa məmə okotus itəmat netəmim rəha İesu. 30 Itəmat atĭp min əm neen okəpanotətul moteiuə məmə okotit-irəkis netəm rəha İesu. 31 Kən onakoatətə wir itəmat kən məsotaluinən məmə e nup kĭsĭl eməsapəsən nən-ĭpĭnəən nəghatən u kəm itəmat e nian min rafin. Kən nian neen, emĭtasək otəmat.

32 “Kən roiu əh, iatos-ĭpən itəmat e nelmĭ Uhgĭn, ne nəghatən rəhan kəm itəmat məmə in təmolkeike pĭk itəmat. Nəghatən u nəsanənən lan əh-ikin məmə otol itəmat nakotəskasĭk, kən mos-ĭpĭnə nəwĭrən itəm Uhgĭn təmən rəkis məmə otos-ĭpən kəm rəhan netəmim min.

33 “İo sənəmə etəmim itəm iakolkeike pĭk mənĭ rəha etəm pĭsĭn, o natĭmnat itəm koatuwĭn lan. 34 Itəmat nəkotĭtun rəkis məmə io atĭp əm, iatol wək o nosən natĭmnat itəm io ne netəm koatuarisig-in io kotalkeike o natĭgən. 35 Nian nəmotehm rəhak nolən min, eməgətun suatĭp min əh kəm itəmat məmə onəkotol mĭhĭn motasĭtu e netəm u kəsotəskasĭkən. Kən onəsotaluinən nəghatən rəha İərəmərə İesu itəm təmən məmə, ‘Təwĭr agĭn o netəm u itəm koatos-ĭpən kəm netəmim maprəkis-in itəm koatəsaĭhgĭn məmə okos-ĭpən kəm ilat.’ ”

36 Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, təmeiuaiu mĭsĭn nulĭn kən məfak ilat min ilat. 37 Kən kəmotasək pĭk motaskəlĭm Pol katəpah nĭkapĭn motauiatĭpĭn. 38 Kəmoatətə tərət pĭk məmə təmən kəm ilat məmə okol kəsotehm minən nĭganəmtĭn. Kən ilat min kəmotaliwək motuwĭn əpəh nego ikin.

21

Pol təmuwĭn Jerusalem

1 Nian emotauiatĭpĭn rəkis ilat, emotuwĭn e nego kən motĭet, motaiu ətuatĭp əm o nĭtən əkəku əh, Kos. Kən lawĭgĭn ekotuwa e nĭtən əkəku əh, Rotes. Kən emotĭet min ikin əh motuwa min e ikin kit katən məmə Patara, kən motuwar ikin. 2 İkin əh

* **20:28:** Suatĭp kit min o nəuhlinən nəghatən u “nĭta nətĭn” in tol min-nulan: “nĭtan atĭp.” **20:28:** 1 Tim 4:16; 1 Pita 5:2-4 **20:29:** Mat 7:15; Jon 10:12
20:31: 1 Tes 2:11 **20:34:** 1 Kor 9:11-12 **20:34:** Wək 18:3; 1 Tes 2:9

emotəplan nego kit, kınatən məmə otiet muwın əpəh Fonisia. Kən ekotətipən lan motiet mın. ³ İtimat emotuwa kəplan nıtən asol əh Saepras, kən motaiu-pən e nıkalın u pis ikin kən motaiu e nıtən Siria. Nego əh təmuwa e taon əh Taea məmə otəmki-par natımnat ikin. Kən ekotuwar ikin.

⁴ İkin əh emotuwın kəplan netəm rəha İesu. Kən motatig itimat mın ilat, kos wik apiəpiə kit. Kən Narmın Rəha Uhgın təghat kəm ilat, kən ilat kəmotən-ipən əskasik kəm Pol məmə otəsuwınən Jerusalem. ⁵ Məto nian rəhatımat natigən ikin-u tinol namnun, kən ekotiet mınəotuwın, kən netəm rəha İesu ikin əh, ne rəhalat nıpitan mın, ne nətilat mın kəmotətəu-pa itimat ekotuwın əpəh itəhəi e nıməkləkil. Kən motisin nulitimat ikin motəfak, kən motauiatipin itimat mın. ⁶ Kən ekotuwın e nego, ilat kotitəlig-pən iməlat ikin.

⁷ Kən nego təmıet Taea maiu o nıtən Toleme. Kən ekotuwar ikin motuwın kəplan piatimat mın, kos nian kitəh. ⁸ Kən lawıgın, ekotiet mın motuwın kuwar əpəh e taon Sisaria kən motuwın kətatig e nımə rəha Filip u itəm tatuwın ikin mın matən-iarəp namnusən təwir. Kən in tatol sepın lan e netəmim itəm kəməmki-pər ilat aupən o nasituen e aposol mın. ⁹ Netin pətan kuwit kəsotətəu-pənən iərman. Nıpitan əh koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipən kəm ilat.

¹⁰ Emotatig nian kısıl o kuwit ikin əh, kən ien kit rəha Uhgın əpəh Jutia təmuwa, nərgın u Akapus. ¹¹ Təmuwa məplan itimat kən mıləs-irəkis kətəut rəha Pol, kən məlis əfımən atıp nelmın ne nelkin lan, kən mən-iarəp məmə Narmın Rəha Uhgın təmən kəm in məmə, “Netəm-iasol neen rəha İsrəl okotəlis nəhlən suah əh rəhan u kətəut, kən motiləs-ipən e nelmı İaihlua mın.” ¹² Nian emotəto nəghatən əh, itimat netəm ikin əh, emotən-ıəhau əskasik Pol məmə otəsuwınən Jerusalem.

¹³ Məto Pol tən-ipin kəm ilat məmə, “?Tahro nakotasək? Nəkotol katətəghıl nıkkı o nuwınən ikin əh. İo esəgın əmən o nuwınən e kalapus o nərgı İərəmərə İesu, məto iategəhan mın məmə ekımis ron əpəh Jerusalem.”

¹⁴ Nian emotəplan məmə okol Pol təsəuhlinən rəhan nətəligən, kən ekotapəs əm, moatən məmə, “Pəs İərəmərə otol əm nulan itəm in tolkeike mihin.”

¹⁵ Emotatig məsın ikin-u, kən uarisig ekotaii-pən rəhatımat natımnat, moataliwək əm motuwın Jerusalem. ¹⁶ Netəmim neen rəha İesu əpəh Sisaria kəmotətəu-pa itimat motit itimat motuwın e nımə rəha etəm Saepras kit u in etəm rəha İesu nuwəh rəkis mətoarus-pa əh-roiu, nərgın u Nason. Kən mo-tapıl ikin.

Pol təmuwin məplan Jemes

¹⁷ Nian emotuwa Jerusalem, piatat mīn nīkilat təmagien pīk mēmə okotəplan itimat. ¹⁸ Kən lawigin Pol ne itimat rafin ekotuwin mēmə ekotəplan Jemes. Kən elta mīn rafin rəha nīməfak kəmotuwa. ¹⁹ Pol təmən təwir kəm ilat kən mən-iarəp wir kəm ilat natimnat rafin agin-əh e rəhan naliwəkən itəm Uhgīn təmol kəm Iaihlua mīn.

²⁰ Nian kəmotəto nəghatən əh, ilat rafin nīkilat təmagien, kən kotənwiwi Uhgīn motən-ipən kəm Pol mēmə, “Ik nīnītun rəkis mēmə roiu əh netəm Isrel tahmen e taosan tēpət kīnotītun Iesu, kən ilat rafin kotaskəlīm pīk Lou rəha Moses. ²¹ İlat kīnəmotəto rəkis nəghatən neen itəm katən mēmə nakatəgətun noanol mīn rəha Isrel əpəh ikin rəha netəm pīsīn pīsīn mīn mēmə okotapəs Lou rəha Moses. Kən motəto mēmə ik nakatən kəm ilat mēmə okəsəhg-ipənən nenətīlat mīn, kən kəsətəu-pən mīnən kastom rəhatat. ²² Roiu əh ilat okotəto mēmə ik nīnuwa ikin-u mətətīg. ?Kən okotəhro nulan əh-roiu? ²³ Təwir mēmə onəköl nat u itəm ekotən-ipinə kəm ik əh-roiu. Nəman kuwīt ikin-u itəm kəmotöl nənīəkīsən kit ilat Uhgīn. ²⁴ Olawīg nəkəike mit ilat motuwīn, kən mos-nəmtīn rəhalat nat megəh mīn rəha sakrifais, kən itəmat mīn ilat motöl sakrifais rəha nafələn itəm Lou rəhatat tatən. Kən ilat kotītun nakən rəhalat-kapə tēpiə. Nian natöl natimnat rafin əh, kən netəmīm okotītun mēmə kateiuə lam, mətə nīpahrienən, ik nataskəlīm əh Lou rəha Moses. ²⁵ İtimat emotahl-ipən rəkis naoa kit kəm Iaihlua mīn itəm kotəhatətə e Iesu. Naoa tatən nəhlan mēmə ilat okəsotunən nīta, ne nəgwənən itəm katöl sakrifais lan kəm narmī nat mīn, kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou mətə-inu nītan əpəh ikin e nīpətīn, kən məsotölən təfagə e pətan.” ²⁶ Kən lawigin, Pol ne netəm əh kuwīt kotuwīn kol natimnat itəm Lou tatən. Kən Pol tuwīn əpəh e Nīmə Rəha Uhgīn mēmə otən-ipən kəm pris mīn mēmə nian kuwəh əh-ikin tətətīg əh mēmə Lou tatən, kən pris mīn okotöl sakrifais kuwīt tinahmen-in netəm mīn əh.

Netəm Isrel kəmotaskəlīm Pol əpəh e Nīmə Rəha Uhgīn

²⁷ Nian tīnuwa iuəhkīr o nian sepīn itəm sakrifais rəha nafələn otöl namnun lan, netəm Isrel neen itəm kəmotīsī-pən Esia aupən, kəmotəplan Pol əpəh e nīməfak, kən kīnotös nīmanīn netəmīm rafin əh, kən motaskəlīm Pol, ²⁸ motagət əfəməh lan mēmə, “!Ei, netəm Isrel! !Otuwa kasitu etimat! Suah ilouin əpə itəm tatuwīn ikin mīn matəgətun netəmīm mēmə okotətəhau kitat matən kəm ilat mīn mēmə Lou rəha Moses in nat əpnapīn əm ne Nīmə Rəha Uhgīn. Kən mit netəm Kris neen u Iaihlua mīn motuwa ikin-u imətət pīsīn əm ikin

21:19: Wək 15:12

21:20: Wək 15:1,5

21:24: Nam 6:1-20; Wək 18:18

21:25: Wək 15:29

21:26: 1 Kor 9:20

e Nimə Rəha Uhgīn, kən nolən əh təmätgəhl Lou kən minol tīnamkīmīk ikin-u.”²⁹ Kəmotən nəhlan məto-inu kəmotəplan suah əh Trofimas etəm Efesas təmətaliwək ilau Pol əpəh i taon. Kən nikilat təht məmə okəm-naka Pol təmit muea e ikin rəha netəm Isrel e Nimə Rəha Uhgīn.

³⁰ Kən netəmim rafin e taon kəmotagət əfəməh o nat əh, motaiu motuwīn kaskəlīm Pol motewkəkan-iarəp əpəh e Nimə Rəha Uhgīn. Kən pris mīn kotahtosiɡ uəhai əm e nafiluə e Nimə Rəha Uhgīn. ³¹ Nian kəmotalkut məmə okotohamnu Pol, kən etəm tatərəməərə e mopaël mīn rəha Rom əpəh Jerusalem, təmos nəghatən məmə katol nat asol kit əpəh e taon. ³² Kən təmaut məmīk rəhan neen mopaël mīn ne netəm-iasol mīn lan motaiu motuwīn əpəh netəmim koatəmou ikin. Nian netəmim kəmotəplan ilat, kən kotapəs nohən Pol, kətul kəpnəpīn əm.

³³ Kən etəm tatərəməərə e mopaël mīn təmuwa o Pol maskəlīm, kən magət e rəhan mopaël mīn kotuwa motəlis e sen kəiu. Kən motətapəh o netəmim məmə, “?Etəmim pah u? ?Təmöl nat tərət naka?” ³⁴ Kən nīmanīn netəmim neen koatən nəghatən pīsīn, neen koatən nəghatən pīsīn. Məto-inu kīnotəruru ətuatīp nəukəti nəghatən, kən nagətən tīnepət. Etəm tərərəməərə e mopaël mīn apon tīnəruru məmə kəmahrol nulan, kən magət e rəhan mopaël mīn məmə otīləs Pol kan e nīmə rəhalat.

³⁵ Nian Pol tīnategupər-egupər məmə otuwīn imə, kən mopaël mīn kəmotəpən ron kīləs-īpər, məto-inu netəmim nikilat təmahməh pik məmə okotoh. ³⁶ İlat rafin kəmoatuarisīɡ-in moatən əfəməh məmə, “! Otohamnu! ! Otohamnu!”

Pol təmən nəwtain nəghatən

³⁷ Nian kəmotīləs motuwīn məmə okotegu-pən imə, kən tən-īpən kəm etəm tərərəməərə e mopaël mīn məmə, “İakolkeike məmə ekən nat kit kəm ik.”

Kən etəm tərərəməərə e mopaël mīn təmə, “?Nakahro mītun nəghatən Kris? ³⁸ ?Okəmə naka ik etəm İjip ilouin itəm nəmatol nəratən kəm rəhatimat kapman əpən, kən məmīk netəmim fo-taosan ilat Netəm Rəha Neim Apīn itəm kotohamnu netəmim, kən motuwīn kətatiɡ əpəh ikin taruən-aruən ikin?”

³⁹ Məto Pol təmə, “Kəp. İo noanol kit rəha Isrel. Emaīir əpəh Silisia e taon keike Tasas, kən io iatos nərərəməərən rəha ikin əh e taon əh. Awi, kol nakeɡəhan-in io pəs ekəghat-tu kəm netəm mīn əh.” ⁴⁰ Kən tegəhan in. Kən Pol tətul-pər əpəh kategupər-egupər ikin mīləs-īpər nelmīn mefətutu İlat

lan māmə okəsotagətən. Nian kəməsotagətən, kən təghat kəm ilat e nəghatən Isrel māmə,

22

¹ “Tata mīn ne piak mīn. Otətəlig-in-tu io. Pəs ekən rəhak kəm itəmat.” ² Nian kəmotəto māmə tāməghat kəm ilat e nəghatən ətuatip rəhalat, kən nəghatən təmikə agin-əh, moatətəlig-in.

Kən tən māmə, ³ “Io noanol kit rəha Isrel. Eməiir əpəh Silisia e taon əh Tasas, mətə emepət u Jerusalem. Kamaliel tāməgətun io. Tāməgətun wīr io e Lou rəha tipitāt mīn māmə ekətəu-pən ətuatip. Kən e nian əh, ematəsanən o nolən natimnat itəm Uhgīn tolkeike tahmen etəmat u-roiu. ⁴ Aupən ematoh netəmim itəm kotətəu-pən Suatip Rəha Iesu. Kən mətəskəlīm ilat, nəman ne nīpitan, matəmki-pən ilat e kalapus. ⁵ Nəghatən mīn u pris asol agin ne netəm-iasol mīn rəha kaonsel rəhatat kotitun nənən māmə nīpahrienən. E nian əh, emos naoa rəhalat muwīn əpəh o netəm Isrel əpəh Tamaskes. Kən ematuwīn ikin əh māmə ekəskəlīm netəm mīn əh rəha Iesu məmīk ilat muwa məmki-pən ilat e kalapus əpəh Jerusalem mol nalpīnən kəm ilat.

*Pol təmən-iarəp māmə təmāhro mətəu-pən Iesu
(Wək 9:1-19; 26:12-18)*

⁶ “E nian mītgar tinalalin əm, kən enuwa iuəhkīr o Tamaskes, kən nəhag-əhagən kit tatuəp tərūən tərūən, təmisi-pən e neai, masiəgəpīn-pīnə io ikin. ⁷ Kən ekisi-pər morin e nəptən. Mətə nəwia suah kit tatən-īpa kəm io māmə, ‘!Sol! ! Sol! ?Təhro natol tərāt kəm io nulan?’ ⁸ Kən ekəmə, ‘?Mətə Iərəməərə, ik pah?’ Kən təmə, ‘Io Iesu, etəm Nasaret u itəm ik natol tərāt lan.’ ⁹ Netəm itəm kəmoatuarisig-in io e suatip, kəmotəplan nəhag-əhagən əh, mətə kəməsotətəon nəwia suah əh itəm tāməghat kəm io. ¹⁰ Kən ekətəpəh ron māmə, ‘? Iərəməərə, ekəhro nulan əh-roiu?’ Kən Iərəməərə tən-īpa kəm io māmə, ‘Ətul maliwək muwīn əpəh Tamaskes. Ikin əh, suah kit əh-ikin itəm otən-īpīnə kəm ik natimnat itəm Uhgīn tīnəmən rəkis māmə ik onəkōl.’ ¹¹ Mətə-inu nəhag-əhagən əh təsanən pīk, kən mol nīganəmtək təpīs, kən netəmim itəm koatuarisig-in io kotos əm nelmək motit io ekotuwin Tamaskes.

¹² “Kən ikin əh, suah kit əh-ikin, nərgīn u Ananaeas, in suah kit itəm tətəskəlīm wīr Lou rəhatat, kən netəm Isrel əh-ikin əh kotisiyai-in pīk. ¹³ Kən təmuwa məplan io mətul-pa iuəhkīr ron io māmə, ‘Piak Sol, roiu əh nīganəmtīm otəwīr mīn.’ Kən e nian əm əh, nīganəmtək təmāiir mīn enatəplan in. ¹⁴ Kən tən-īpa kəm io māmə, ‘Uhgīn rəha tipitāt mīn aupən, in təmītəpun rəkis ik māmə ik onəkītun natimnat itəm in tolkeike. Kən ik məplan

Etəm Ətuatip əh rəhan, kən məto ətuatip rəhan nəghatən e nohlin. ¹⁵ Onəkəike mən-iarəp kəm netəmim rafin natimnat itəm ik nəməto kən məplan. ¹⁶ ?Kən roiu əh, nakatəsahgin naka? Ətul muwin məfak-pən kəm Iesu, kən kol baptais lam, kən in otafəl rəham nolən rat min.’ ”

Uhgin təmahl-ipən Pol kəm netəm u sənəmə netəm Isrel

¹⁷ Kən təmatən məmə, “Uarisig e nat u, kən ekuwin Jerusalem. İkin əh, emuwin e Nimə Rəha Uhgin matəfak, kən məplan napilairən kit itəm Uhgin təmos-ipa. ¹⁸ E napilairən əh, eməplan İərəməyə tatən-ipa kəm io məmə, ‘Ətul uəhai əh-roiu aɡin miet Jerusalem. Məto-inu netəm ikin-u okul kəsotətəlig-inən rəhak nəghatən itəm ik natən.’ ¹⁹ Məto ekəmə, ‘İərəməyə, netəm əh kotitun wir məmə aypən ematuwin əpəh e nimə rəha nəfakən rəhalat mətaskəlim netəm u kotahatətə lam muwa mətalis ilat matəmki-pən ilat e kalapus. ²⁰ Kən nian netəmim kəmotəhtimnu Stipen, kən nitan təmaiu məto-inu təmatən-iarəp ik. Məto io min, ematətul itimat min ilat. Kən nıkkik tətəgien məto-inu kotaht Stipen e kəpiel, kən matehm rəhalat natimnat.’ ²¹ Məto İərəməyə təmən-ipa kəm io məmə, ‘Uwin. Məto-inu io etahl-ipən ik ikin əh kəm İaihlua min.’ ”

²² Kən kəmoatətəlig-in wir kətoarus tən namnun. Məto nian kəmotətə nəghatən əh, motagət əfəməh məmə, “! Otıləs-iarəp suah un, kohamnu! !Təsəwirən məmə otatig!” ²³ Kəmoatəkəike motagət əfəməh motərakin əpnəpın əm rəhalat natimnat, moatəmik nimoulul katərakin əpnəpın əm. ²⁴ Kən etəm Rom itəm tərəmərə mopael min tən məmə okıləs kan əpəh e nimə rəha mopael min. Kən təmə okalis məto-inu tolkeike məmə Pol otən kəm in məmə netəmim kotagət pik lan nəhlan o naka.

²⁵ Məto nian kəmoatietain wir Pol məmə okotalis, kən tən-ipən kəm netəm-iasol min əh kit rəha mopael min itəm tatətul iuəhkır ron məmə, “!Ei! Io etəm Rom u. ?Tətəuatip məmə onəkotalis io nian esuwinən əh e kot?”

²⁶ Nian etəm-iasol rəha mopael min təməto nəghatən əh, təmuwin məplan etəm tərəmərə elat mən-ipən kəm in məmə, “!Ei! !Okəmə naka ik nəkəruru suah əh in etəm Rom!”

²⁷ Kən etəm tərəmərə e mopael min əh tətəpəh o Pol məmə, “!Ei! Ən wir-tu məmə ik etəm Rom pəhrien o kəp.”

Kən Pol tən məmə, “Əwəh. İatən pəhrien.”

²⁸ Kən etəm tərəmərə e mopael min təmə, “Emətou məni pik o nəgəhan-inən io məmə ekuwa io etəm Rom.”

Məto Pol təmə, “Rəhak tata in etəm Rom. Kən tol nəhlan, io etəm Rom.” ²⁹ Kən əmun mopael min itəm kəmoatətul matip məmə okotalis Pol kəmotaut kani məntaalat ka isəu. Kən nian

etəm-iasol əh təmitun məmə Pol in etəm Rom, kən təməgin məto-inu tinalis rəkis e sen.

Pol təmətul aupən e kaonsel

³⁰ Kən lawigin, kən etəm tərəmərə e mopaël min əh tolkeike məmə otitun ətuatip məmə tahro netəm Isrel koatol nəhlan e Pol. Kən mən kikis rəkis sen lan, kən maun-in pris asol min ne netəm-iasol rəha kaonsel rəha netəm Isrel məmə okotəpələh kəghat, kən muwin miləs Pol muwa tətul aupən in ilat.

23

¹ Kən Pol təmətag-pən ətuatip əm o netəm rəha kaonsel, kən mən məmə, “Piak min. E rəhak nəmegəhən aupən mətoaruspa u-roiu, esətəən məmə nīkik otəgin məmə emol nat tərət kit e niganəmti Uhgīn.” ² Kən pris asol aɡin əh Ananaeas tən-ipən kəm netəm koatətul iuəhkīr ron məmə kit otem-pən nohlīn. ³ Məto Pol təmən-ipən kəm in məmə, “!Uhgīn otol mihin min lam! Ik nakahmen e nimə itəm kəmol pen lan tərūən pik əm ihluə, məto tamkīmik əpəh imə. ?Tahro natəpələh ikīn-u mətakil io e Lou rəhatat, məto ik nəmən məmə kit otem io? Ik ninətgəhl rəkis Lou əh.”

⁴ Netəm koatəpələh iuəhkīr o Pol kotəmə, “?Tahro natəghat rat e pris asol aɡin rəha Uhgīn?”

⁵ Kən Pol təmə, “Piak min. Io esitun aɡin-əhən məmə in pris asol aɡin rəha Uhgīn. Məto io ekitun məmə Naoa Rəha Uhgīn tatən nəhlan məmə, ‘Əsəghat ratən e netəm itəm kotepət lam.’ ”

⁶ Kən təməplan məmə nəwtain kaonsel məsīn ilat Satusi min, kən nəwtain məsīn ilat Farisi min. Kən in təməghat əfəməh məmə, “Piak min. Io Farisi kit. Rəhak tata ne tipik min, ilat Farisi min. Məto netəm u kotelkeike əm məmə okotiuw-iarəp io e kot məto-inu emələhəu-pən rəhak nətəligən e nahatətəən u rəhatat məmə etəm təmimis otəpanəmegəh min.”

⁷ Nian təmən rəkis əm nəghatən əh, kən Farisi ne Satusi min kəmotərgəhəu asol əpəh imə e kaonsel, kən minotəhap ilat min, minotol nənən kəiu. ⁸ Məto-inu Satusi min koatən məmə nian etəmim otimis, okol təsəmegəh minən. Kən moatən məmə nagelo tikə, kən narmin tikə. Məto Farisi min koatən məmə, nat miləhal əh, in nīpahrienən.

⁹ Məto-inu o nat əh, kən ilat kəmotagət pik ron. Kən nəghatən rəhalat təmər muwin ilis.

Kən iəgətun min neen rəha Lou u Farisi min, kəmotən əskasik məmə, “Itimat esotəplan-pənən nəghatən rat kit ne e suah u. Okəm-naka nīpahrienən məmə narmin kit o nagelo kit təməghat kəm in.”

¹⁰ Kən nərgəhəuən təməskasik pik. Kən etəm tərəmərə e mopaël min əh, təgin məmə okəmә okotiləs Pol əh-roiu, okotearəsin-earəsin. Kən tahl-ipən rəhan mopaël min məmə okotuwin kiləs-irəkis Pol kiləs kən min əpəh iməlat ikin.

¹¹ Kən lapin əmun, İərəmərə tuwa o Pol mən-ipən kəm in məmə, “Nat əh, nat əpnəpin əm. Əsəginən. Ik nəmən-iarəp rəkis io ikin-u Jerusalem. Kən onəkol mihin min əpəh Rom.”

Netəm Isrel neen kəmotən anion məmə okotohamnu Pol

¹² Kən lawigin, netəm Isrel neen kəmotəpələh e nəghatən kit, kən motən anion məmə okotohamnu Pol. Kən motol nəniəkisən kit məmə okəsotagwənən ne motənim nəhau kətoarus okotohamnu Pol. Kən okəmә okotətgəhl nəniəkisən əh, pəs Uhgın otoh ilat kotimis. ¹³ İlat taprəkis-in foti itəm kəmoatol anion noa əh. ¹⁴ Kən kəmotuwin o pris asol min, ne netəm-iasol min rəha niməfak rəha netəm Isrel, motən-ipən kəm ilat məmə, “Emotol nəniəkisən kit məmə esotunən nat kit mətoarus ekotohamnu Pol. ¹⁵ Kən itəmat ne netəm rəha kaonsel onəkotəkəike kahl-ipən nəghatən kəm etəm tərəmərə e mopaël min rəha Rom motəpəh ron məmə, otəkəike miləs min Pol muwa u ikin-u, kən moteiuə lan məmə onəkotəplan o natimnat min əh rəhan. Kən itimat ekotəhluaiğ e suatip kətəlkəlik məmə okotiləs kətəh u, kən ekotəskəlim kohamnu.”

¹⁶ Məto rəhn ioanian Pol kit İərman, nəti winin, təməto nəghatən əh, kən muwin əpəh imə mopaël min ikin mən-iarəp kəm Pol. ¹⁷ Kən Pol taun-in etəm-iasol kit rəha mopaël min tuwa, kən tən-ipən kəm in məmə, “Awi, okol nakit etəm aluə u muwin tehm etəm tərəmərə e mopaël min. In tatos nəghatən kit məmə otən kəm in.”

¹⁸ Kən mopaël əh tit mian o etəm tərəmərə elat. Kən mən-ipən kəm in məmə, “Suah u Pol itəm tətətiğ e kalapus, təmaun-in io məmə oekit etəm aluə u muwa kəm ik. In tatos nəghatən kit məmə otən kəm ik.”

¹⁹ Kən etəm tərəmərə e mopaël min əh, tos nelmi suah apon mian əpəh ikin kit ilau pisin əm, kən mətəpəh ron məmə, “? Naka əh nakəmә nakehm io ron?”

²⁰ Kən suah un təmə, “Netəm-iasol min əpəh Isrel kəmotəgəhan rəkis məmə olawig kotuwa kətəpəh ron ik məmə onakit Pol mian əpəh e kaonsel rəhalat. Okoteiuə-in ik məmə kaonsel tolkeike məmə otəplan wir min-tu nəghatən min rəha suah əh. ²¹ Məto awi, əsegəhan-inən ilat kotiuw-pən ik. Məto-inu rəhalat netənim taprəkisi foti okotuwa kətəhluaiğ e suatip kətəsağin. İlat kəmotol nəniəkisən kit məmə okəsotagwənən məsotənimən nəhau mətoarus okotohamnu pitən Pol. Kən minoatətul matip əm əh-roiu məmə okotol nat əh, moatəsağin əm rəham nəghatən.”

²² Kən etəm tərəmərə e mopael min apon təmә, “Əsən minән kəm suah kit mēmә nəmән-ipa nəghatән u kәм io.” Kән mahl-ipән tatuwin.

Kəmahl-ipən Pol kəm Filiks u kapman rəha Rom

²³ Kən etəm tərəmərə e mopael min taun-in rəhan etəm-iasol kәiu mән-ipән kәм ilau mēmә, “Okian muән kәм mopael min ilat rafin fo-hanrit-sepinte mēmә okotәtul matip o nuwinән Sisaria. Kән tu-hanrit okotaliwək әm, kән sepinte okotasuә e hos, kән tu-hanrit itәм okotәmik niro okotәtul matip. Okotiet e nain klok әh-roiu lapin. ²⁴ Kән motәkәike kilәs hos neen mēmә Pol otәpәlәh elat, kән motilәs motuwin kәм kapman әh Filiks, kән moatehm wir mēmә okәsolән nat kit lan e suatip.”

²⁵ Kән etәм-iasol rəha mopael min tәмәte naoa kit mos-ipән kәм itәм mil un mēmә okotilәs kan kәм kapman asol әh Filiks. Naoa un tatән mēmә,

²⁶ “Filiks. Ik etәм ilis pik pahrien. Io Klotias Lisias iatәte naoa kәм ik itәм ik natərәмərə e kapman, kән iatән tәwir kәм ik.

²⁷ Suah u, noanol min rəha Isrel kinotaskәlim rәkis, kән iuәhkir kotohamnu. Mәto io emәto mēmә in etәм Rom, kән ekuwin itimat rәhak mopael min kilәs-irәkis olat. ²⁸ Emolkeike mēmә ekegәs-in-tu mēmә nat naka tәmol tәsәtuatipән itәм koatәplan-pән lan, mol kotilәs motuwin e kaonsel rәhalat. ²⁹ Kән emәplan mēmә in tәsolән nat tәrat kit ne itәм otimis ron, o mēmә otuwin o kalapus ron. Nәghatән min itәм koatәtu-pән lan in nat kit e rәhalat atip әm lou. ³⁰ Mәto uarisig suah kit tәmuwa mән-ipa kәм io mēmә netәм Isrel koatol anion noa kit mēmә okotohamnu, kән nikik tәht mēmә tәwir mēmә ekahl-ipinә kәм ik. Enәn-ipән rәkis kәм netәм әh itәм koatol timәht kәм in mēmә okotimnә kән-ipinә kәм ik nat tәrat min itәм koatәplan-pән lan.

Inәh namnu rәhak nəghatән.”

³¹ Kән mopael min kәmotol әm mēmә inu ne etәм tərәмərə elat tәмән mihin. Kәmotilәs Pol motuwin e taon әh Antipatris lapin. ³² Kән lawigin, mopael min itәм kәmotaiu e hos min, ilat әm kotilәs Pol motuwin. Kән mopael neen min kәmotitәlig-pa imәlat ikin. ³³ Mopael min әh kәmotilәs motuwin әpәh Sisaria, kән motilәs-ipән naoa kәм etәм-iasol әh Filiks, kән motәlәhәu-pән Pol e nelmin. ³⁴ Nian kapman u tәmafın naoa, kән mәtapәh o Pol mēmә, “?Ik etәм hiә?” Kән nian tәmәto mēmә Pol in etәм Silisia, ³⁵ in tәмән mēmә, “Nian netәmim okotuwa kән-iarәp natimnat itәм koatәplan-pән әh lam, io

ekən kot otəpələh o nətəligən u rəham, kən io ekakil.” Kən mən-
ipən kəm rəhan mopael mīn məmə okotiləs-ipən Pol e nimə
rəha kapman rəha Rom itəm Kig Herot Asol təmīləkin aupən,
motaskəlīm əh-ikīn.

24

Pol təmətul aupən e Filiks e kot

¹ Nian faif tinuwīn rəkis, kən pris asol agin, nərgin u Ananaeas,
təmuwīn Sisaria ilat netəm-iasol mīn neen rəha Isrel ne
ienatig e lou,* nərgin u Tetalas. Nian kəmotiet-pa, kən mo-
tuwīn kətul e niganəmti Filiks kən motən-iarəp nəghatən mīn
itəm nikilat təht məmə Pol təmōl təsətuatipən. ² Kən kəmotəun-
in Pol məmə otuwa imə e nəghatən, kən Tetalas tatən-ipən
nəghatən mīn rəhalat kəm Filiks məmə, “Etəm-iasol. Ekotisiāi-
in pik ik mətō-inu ik ilis pahrien. Kən nolən rəham o nəmīkən
itimat in tatətuatip wir. Imatimat ikīn təməməlīnu nuwəh
rəkis mətōarus-pa u-roiu. Kən ik nəməg-ətuatip-in rəkis nolən
u ikīn-u məmə otol nəmegəhən ne natigən rəhatimat təwir.
³ Kən nian rafin kitat koatəto təwir o natimnat mīn əh, kən
ekotənwiwi pik ik ron. ⁴ Esotolkeikeən məmə ekaskəlīm pik
ik, mətō ekətapəh ron ik məmə onakasəkitun itimat mətəlig-in
wir-tu nəghatən əkuəkīr u rəhatimat.

⁵ “Itimat emotəplan rəkis məmə suah əh in etəm tərət kit. In
nəukəti nərātən tepət e ikīn mīn e nitən mīn. In tatol itimat
netəm Isrel ekoatərgəhəu pik, kən etəm-iasol rəha netəm
koatuarisig-in suah ilouin etəm Nasaret. ⁶ Kən in mətalkut
məmə otol Nimə Rəha Uhgīn tamkīmīk e niganəmti Uhgīn, kən
ekotaskəlīm.† ⁸ Kən okəmə nakətapəh ron, nəkitun nətōən
nəghatən mīn u tiet e nohlīn itəm iatən-ipinə kəm ik.”

⁹ Kən netəm Isrel kəmotegəhan e nəghatən rəha loea əh
moatən məmə, “Nəghatən mīn rafin əh, in nīpahrienən.”

Pol təmuhalpīn nəghatən

¹⁰ Kən Filiks torin-pən rəhn-kapə kəm Pol məmə otəghat.
Kən Pol təghat məmə, “Etəm-iasol Filiks. Io ekītun wir
məmə ik nəmatakil e kot netəm u ikīn-u imatimat ikīn e nup
tepət rəkis. Kən tol nəhlān nikik tagien məmə ekən-iarəp
nəwtain nəghatən rəhak kəm ik. ¹¹ Io emuwīn Jerusalem
mīnos əm nian tuelef əm məmə ekuwīn məfak. Kən ik

* **24:1:** Ienatig e lou in suah kit itəm titun wir lou matəghat e kot. **24:5:** Wək

17:6 † **24:6:** E kopi oas mīn neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən
Kris aupən, nəghatən pisin kit mīn əh-ikīn itəm tatilpīn nəghatən u matən məmə,
“Kən emotən məmə ekotətu-pən nəghatən kit lan e kot e nolən rəha Lou rəhatimat.
7 Mətō Lisias itəm tərəmərə e mopael mīn, təmīləs nəlugi nənən rəhatimat, kən ilat
rəhan netəmim kəmotəuw rəkis mīn suah u otimat. 8 Kən mələhəu nənən kit məmə
netəmim itəm koatəplan-pən nərātən kit e suah u, otəkəike muwa mən-ipinə kəm
ik.” **24:6:** Wək 21:28-30

nəkĭtun natətəpəh-inən nat u məmə in nĭpahrienən o neiuəən.
 12 Netəm u koatətu-pa nəghatən u lak, kəsotəplanən ne məmə ekuərgəhəu itimlau suah kit əpəh e Nīmə Rəha Uhgĭn. Kən məsotəplanən məmə iatol netəmim koatərgəhəu əpəh e nīmə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, o ikin mĭn əpəh e taon. !Kəp!
 13 Kən okol təsəgətun ətuatĭpən kəm ik məmə nəghatən itəm koatən lak u-roiu in nĭpahrienən, məto-inu in neiuəuəən.

14 “Məto ekĭtun nən-ĭpĭnən kəm ik məmə nĭpahrienən məmə nian iatətəu-pən Suatĭp Rəha Iesu itəm netəm Isrel kotəmə in nəfakən neiuəən, io iatəfak kəm Uhgĭn rəha tĭpĭtimat mĭn, kən io iatən nĭpahrienən e nəghatən mĭn itəm kəməte e Lou rəha Moses ne nəghatən rəha ien mĭn rəha Uhgĭn aupən. 15 Io iatələhəu-pən əm rəhak nətəligən kəm Uhgĭn məmə in otol kəm netəm kəmotimis məmə okotəmegəh mĭn, netəm u kotətuatĭp ne netəm kəsotətuatĭpən. Inu nətəligən kitiəh əm itəm nĭkilat tatəht. 16 Məto-inu tol nəhlan, kən etalkut pĭk məmə ekol nat naka itəm io ekĭtun məmə tətuatĭp e nĭganəmti Uhgĭn ne netəmim.

17 “Uarisig e nup neen itəm emiet u ikin-u Jerusalem, kən emitəlig-pa mĭn məmə ekos mənĭ muwĭn kəm netəm imak ikin, kən mol sakrifais mĭn əpəh e Nīmə Rəha Uhgĭn. 18 Kən nian ematol əh nat əh, kən enətuatĭp rəkis e nĭganəmti Uhgĭn, kəmotəplan io əpəh e Nīmə Rəha Uhgĭn. Kən sənəmə itimat netəmim tepət, kən məsotərgəhəu mĭnən. 19 Məto netəm Isrel neen itəm kəmotisi-pən Esia, kəmoatətul əh-ikin e nian əh. Kən okəmə koatos nəghatən kit tərət lak, təwĭr əm məmə ilat okotuwa kətul e nĭganəmtim kən-iarəp. 20 Məto okəmə kəpə, təwĭr məmə netəm Isrel mĭn u itəm koatətul ikin-u, okotən-ĭpĭnə ətuatĭp kəm ik nat naka itəm emol təsahmenən e nian emətul e nĭganəmti kaonsel rəhalat. 21 Kəmotətəhau io o nəghatən kitiəh əm məmə nian emətul aupən-in elat, magət əfəməh elat məmə, ‘Itəmat nakotakil io u-roiu məto-inu io iatən nĭpahrienən məmə netəm kəmotimis okotəmegəh mĭn.’ ”

22 Suah əh Filiks in titun wĭr Suatĭp Rəha Iesu. Kən təmahtosig-in nəghatən əh məmə, “Nian Lisias u etəm tərəmərə e mopael mĭn otiet-pa ikin-u, kən epanos-ĭpĭnə nəghatən e nəpələhən u-roiu.” 23 Kən Filiks təmən-ĭpən kəm etəm tepət e mopael mĭn məmə okoatehm wĭr Pol kən təmegəhan-in rəhan mĭn məmə kotĭtun nosən natimnat itəm in tolkeike motuwa kəm in.

Pol təməghat kəm Filiks ne rəhan pətan

24 Kən uarisig e nian neen, Filiks təmit rəhan pətan Trusila muwa u noanol kit rəha Isrel. Kən Filiks tən-ĭpən kəm ilat məmə okotit Pol motuwa-tu tətul aupən in. Kən nian Pol

təmuwa, kən matəghat kəm ilau matən-ipən nolən min rəha nahatətəən e Kristo Iesu. ²⁵ Kən Pol təmatən-iarəp rəhan nīpəgnəmtin min kəm ilau məmə otuww rəhalau nətəligən. Kən nian in təməghat e nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatip, ne nolən itəm suah kit tatəramərə e rəhan nətəligən ne nolən min, ne nian Uhgīn otakil netəmim lan, kən Filiks təməgin təməgin kən mən məmə, “Tinahmen. Iet əh. Okəmə ekos nian kit min, kən panaun-in min ik.” ²⁶ Kən nian tepət tatən-ipən məmə Pol otuwa matuəghat, məto-inu in tolkeike məmə otəto Pol, məto nat kit min, nīkin təht məmə okəmə naka Pol otos-ipən mənī neen kəm in pəs in tahl-iarəp.

²⁷ Kən nian tinos nup kəiu, Filiks təmeiuaiu e kapman, kən suah kit nərgin u Posias Festas təmos nəmeen. Məto Filiks təmapəs Pol tətətig əm e kalapus məmə otol niki netəm Isrel tətəgien.

25

Pol təmatəpəh məmə otəplan Sisa

¹ Nian Festas təmol kapman minos əm nian kisil, kən miet Sisaria muwin əpəh Jerusalem. ² İkin əh, pris asol min ne netəm-iasol min rəha Isrel kəmotən-ipən kəm Festas nakilən rəhalat e natimnat neen itəm nīkilat təht məmə Pol təmol təsətuatipən. ³ Kəmotəpəh məmə Festas otol nəwialat, kən motolkeike məmə otahl-ipən Pol titəlig-pən əpəh Jerusalem, məto-inu ilat kəmotol anion noa kit məmə okotohamnu Pol e suatip. ⁴ Məto Festas təmə, “Pol otətətig əm e kalapus əpəh Sisaria. Kən otəsuwəhən, ekitəlig-pən əh-ikin. ⁵ Kən rəhatəmat neen netəm-iasol okotəkəike motətəu-pa io ekotuwīn Sisaria, kən okəmə Pol təmol nat kit təsahmenən, kən okotətu-pa kəm io.”

⁶ Kən Festas təmatig mos nian eit o ten ilat min ilat, kən mītəlig muwin əpəh Sisaria. Kən kəmən lawigin, tahl-ipən nəghatən məmə okit Pol ka, tətul e kot, kən muwin məpələh e jea itəm etəm tətakil nəghatən tatəpələh İkin. ⁷ Nian Pol təmuwa imə, netəm Isrel itəm kəmotisi-pən Jerusalem kəmotətul kitəlau in moatən-iarəp nəghatən əskasik neen e Pol, məto suatip tikə itəm otəgətun rəhalat nəghatən məmə koatən pahrien. ⁸ Kən Pol təmuhalpīn nəghatən rəhalat məmə, “Esolən nat kit tərət e Lou rəha netəm Isrel, ne Nīmə Rəha Uhgīn, ne Sisa u tərəmərə e İkin min.”

⁹ Məto Festas tolkeike məmə otol niki netəm Isrel tagien kən mətapəh o Pol məmə, “? Nīkim tagien məmə onəkuwīn Jerusalem? ?Pəs ekimnə İkin makil rəham nəghatən e nənən min u?”

¹⁰ Kən Pol tāmā, “Io iatətul e kot rəha Rom, itəm rəhan etəmiasol in Sisa. Kən tətuatip māmā onakakil nəghatən ikin rəhak. Kən ik nəkitun rəkis māmā esolən nat kit tərət e netəm Isrel. ¹¹ Okāmā emətgəhl lou o emol nat kit tərət māmā ekimis ron, kən okol esətapəhən kəm ik māmā, nakiləs-irəkis io o nat əh. Məto okāmā nənən mīn əh koatən lak kəsotətuatipən, kən suah kit tikə māmā otos-ipən io e nelmilat. Məto ekolkeike əm māmā Sisa in otakil nənən mīn u itəm koatən lak.”

¹² Kən Festas tāməghat e nənən əh məsīn ilat rəhan mīn netəmim itəm kotakil nəghatən. Kən uarisig tən-ipən kəm Pol māmā, “Ik nəmən māmā nakolkeike māmā onəkuwīn məplan Sisa o nəghatən u rəham. Kən təwir əm. Ik onəkuwīn məplan Sisa.”

Pol təmətul aupən e Kig Akripa 2

¹³ Nian neen mīn təmuwa muwīn, kən Kig Akripa ne wīnīn nərgīn u Pernis, ilau kəmuea Sisaria māmā okuəplan Festas muən təwir kəm in. ¹⁴ Kən nian kəmuatig ikin əh nian neen, kən Festas tən-ipən kəm kig natimnat neen itəm katən e Pol. In təmən māmā, “Suah kit u ikin-u e kalapus, itəm Filiks təmīləs-ipən. ¹⁵ Nian emuwīn Jerusalem, kən pris asol mīn ne netəmiasol rəha Isrel kəmotən-iarəp nīpəgnəmtin neen lan māmā tatol təsətuatipən motətapəh māmā ekən-iarəp māmā in təmol tərət kən otos nalpīnən ron. ¹⁶ Məto emən-ipən kəm ilat māmā, ‘Itimat netəm Rom sənəmā nolən u rəhatimat māmā okotegəhan-in əm etəmim tuwīn e nelmi netəmim itəm koatən māmā təmol nat kit təsətuatipən. Məto təkəike mətul aupən-in ilat muhalpīn rəhalat nəghatən itəm katətu-pən lan.’ ¹⁷ Kən nian netəm Isrel mīn əh kəmotuwa, eməsiuw-pən mīnən, məto kəmən lawīgin əm, kən ekotuwin kəpələh e nīmā kot kən motaun-in mīn Pol māmā otuwa mətul aupən. ¹⁸ Nian rəhan tikimīr mīn kəmotətul motəghat, məto kəsotənən māmā təmol nat naka tərət itəm nikik təmataht māmā okotən mihīn. ¹⁹ Ilat kəmoatən-iarəp əm nərgəhəuən kit rəhalat e nəfakən rəhalat, kən moatən nənən e etəm təmīmīs kit, nərgīn u Iesu, itəm Pol tatən māmā suah əh tatəmegəh. ²⁰ E natimnat mīn əh, io esitun wīrən nənən lan məsīn, kən mol ekətapəh o Pol māmā, ‘?Tahro, nikim tagien māmā nakuwīn Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin makil nənən mīn itəm katən lam?’ ²¹ Məto Pol təməsegəhanən, kən mətapəh māmā ekahl-ipən in Rom kəm Sisa, pəs in otakil nənən mīn əh itəm katən lan. Kən emən-ipən māmā rəhak netəmim okoatehm wīr mətoarus ekehm suatip kit, kən panahl-ipən tuwīn məplan Sisa.”

²² Kən Kig Akripa təmən kəm Festas māmā, “Io mīn iakolkeike māmā ekəto nəghatən rəha suah əh.” Kən Festas tāmā, “Təwir əm. Olawīg nakəto rəhan nəghatən.”

²³ Kəmən lawigin, kən Kig Akripa ne Pernis kəmuea e nimə kot, kən netəm-iasol itəm koatəməmə e mopael mīn, ne netəm-iasol pik mīn e taon əh Sisaria kəmotuwa, kən kəmotol nolən asol mīn rəha nisiiən. Kən Festas tahl-ipən rəhan mopael mīn məmə okotuwin motiləs Pol motuwa. ²⁴ Kən Festas təmə, “Kig Akripa ne itəmat rafin itəm nakoatəpələh u ikin-u roiu. Suah u itəm tatətul aupən-in itəmat, netəm Isrel u ikin-u ne Jerusalem koatəghat kəm io ron nian rafin. Nian rafin kotagət əskasik lak məmə təsəwirən məmə ekegəhan-in suah əh tətətig, məto təkəike mīmīs. ²⁵ Məto io esəplanən nat tərət kit lan ne, itəm ekol nalpinən kəm in e nīmīsən. Məto nian in təmətapəh məmə otuwin məplan Sisa əpəh Rom, kən nīkik təht məmə ekegəhan-in. ²⁶ Məto esosən nəghatən ətuatip kit ne e nat u məmə ekəte naoa lan mahl-ipən kəm Sisa. Kən tol nəhlan, ekiləs muwa məmə otətul aupən e niganəmtim, Kig Akripa, ne itəmat rafin. Iakolkeike məmə ik onakehm mīn-tu kən mītun natimnat mīn əh, kən nian kilau okuəplan natimnat rafin mīn əh, pəs ekītun nətəən naoa lan kit mahl-ipən kəm Sisa. ²⁷ Ekitun məmə təsətuatipən məmə ekahl-ipən etəm tatol kalapus kit kəm Sisa, kən məsən-ipən ətuatipən kəm in məmə nat naka təmol tərət.”

26

Pol təməghat e niganəmti Kig Akripa

¹ Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Pol məmə, “Ik nəkitun nənən nəwtain nəghatən əh itəm katən lam.” Kən Pol təmiləs-ipər nelmīn mefətutu ilat lan, kən muhalpin rəhalat nəghatən mən məmə, ² “Kig Akripa. Nīkik tagien pik ağin roiu məmə ekətul e niganəmtim, kən mən-iarəp rafin nənən mīn itəm netəm Isrel koatətu-pa lak. ³ Nīkik tagien məto-inu ik nəkitun wir nolən mīn e kastom rəha netəm Isrel e natimnat mīn itəm ilat koatəghat pik ron. Kən awi, okol nakətəlig-in mətig-tu rəhak nəghatən.

⁴ “Netəm Isrel rafin kotitun natimnat rafin e rəhak nəmegəhən məmə təhro nulan e rəhak natigən, nian ematakəku e nətuounən imak ikin e rəhak nəptən, mətoarus-pa uarisig emuwīn Jerusalem. ⁵ Netəm əh kotitun io nuwəh rəkis, kən okəmə nīkilat tagien, kotitun nənən məmə io Farisi kit nian ematakəku rəkis mətoarus-pa u-roiu. Kən netəm əh Farisi mīn, ilat koatətu-pən wir ağin Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel, maprəkis-in netəmim rafin. ⁶ Kən roiu u, iatətul ikin-u məmə ik onakakil rəhak nəghatən mīn məto-inu io iatələhəu-pən rəhak nətəligən e nəniəkisən itəm Uhgīn təmol aupən ilat tīpitimat mīn. ⁷ Nəniəkisən u kitiəh əm itəm netəm tuelef noanol mīn rəhatimat itəm kəmoatəfak kəm Uhgīn

lapin ne e nərəuiəgən məmə okotos. ?Kig Akripa, iatələhəu-pən nətəligən rəhak nəhlan, məto tahro netəm Isrel min u koatən-ipən nəghatən min əh lak? ⁸ ?Tahro tiəkis pik otəmat o nənən nipharienən məmə Uhgın titun nolən etəm təmimis təmegəh min?

⁹ “Aupən, io min eməplan məmə tətuatip məmə ekol natimnat tepət pəs mərəkin suah Iesu, etəm Nasaret. ¹⁰ Nat əh inəh ematol əpəh Jerusalem. Pris asol min kəmotegəhan-in io kən ekəmki-pən netəmim tepət rəha Iesu e kalapus. Kən nian kəmakil ilat e kot, kən kohamnu ilat, kən io emegəhan məmə in nat təwir agin kit. ¹¹ Nian tepət iatuwin e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel matol nalpinən kəm ilat matol məmə ilat okotən rat Iesu. Nīkik təmətəhmə pik ematətəhau ilat, kən matitəp ilat nian rafin. Kən kotagim kan e taon isəu min ikin pisin pisin min, məto ematitəp əh ilat.”

Pol təmən-iarəp rəhan nuwamən o Iesu
(Wək 9:1-19; 22:6-16)

¹² Kən Pol təməkəike matən məmə, “Nian kit ematuwin əpəh Tamaskes məmə ekol nat əh. Pris asol min koategəhan-in io, kən motən əskasik kəm io məmə ekəike mol. ¹³ Kig Akripa, e nilugi nian, ematuwin e suatip, kən məplan nəhag-əhagən kit təmisi-pən e neai muwa masiəgəpin io ne netəm koatuarisig-in io. Nagəhagən əh, tatuəp taprəkis-in mitgar. ¹⁴ Kən emotiet e nəptən motəto nəwian kit təmisi-pər e neai matəghat kəm io e nəghatən Isrel məmə, ‘!Sol! !Sol! ?Tahro nakatol tərət pik kəm io nulan? Nolən əh in tatərəkın atip əm ik. Ik nakatoh rəhak nalpəkəuən, kən nakahmen e kau itəm kəmaru e nig kəməgət tasilə lan, məto in tatol wael, kən nig təməha mətaru, kən matol nahməən asol atip əm kəm in.’ ¹⁵ Kən ekətapəh ron məmə, “? Məto İərəməərə, ik pah un?”

Kən İərəməərə tən-ipa kəm io məmə, ‘Io Iesu itəm nakatol tərət lan. ¹⁶ Məto ətul. Emitəpun rəkis ik məmə ik rəhak etəmim. Kən onakən-iarəp kəm netəmim rafin natimnat itəm nəməplan u-roiu, ne natimnat itəm epanol, ik nəkəplan. ¹⁷ Oekiləs-irəkis ik e nelmi netəm Isrel ne nelmi İaihlua min itəm io ekahl-ipən ik məmə onəkuwin mən-iarəp io kəm ilat. ¹⁸ Onəkəike merəh e niganəmtilat məmə okotəuhlin ilat motiet e napinəpən motuwa e nəhag-əhagən. Kən motiet e nəsanənən rəha İərmis motuwa o Uhgın. Kən Uhgın otafəl rəhalat nolən rat min, məto-inu kəmotən nipharienən e nəghatən itəm iatən. Kən ilat okotuwa iməlat ikin ilat netəm u Uhgın tinəmitəpun rəkis ilat.’ ”

Pol təmən rəhan wək

¹⁹ Kən Pol təməkəike matən məmə, “Kig, io iatol natimnat itəm Uhgın təmən kəm io e nat kit tahmen e napılaiirən. ²⁰ Io iatən-iarəp rəhan nəghatən emətuoun əpəh Tamaskes, kən uarisig u ekuwin matən-iarəp əpəh Jerusalem, ne ikin mın e nıtən Jutia, ne ima netəm ikin mın rafin u Iaihlua mın. Kən matən-iarəp kəm ilat məmə okotəkəike kəuhlin ilat e rəhalat nolən rat mın motahatətə e Uhgın, kən motol natimnat itəm tatəgətun məmə kəmotəuhlin pahrien ilat. ²¹ Məto-inu o nat əh, kən netəm Isrel kotiləs io əpəh e Nimə Rəha Uhgın motolkeike məmə okotohamnu io.

²² Məto Uhgın tətasiu lak nian rafin mol iatətul ikin-u-roiu matən kəm netəm u ləhau, ne netəm koatos nərəmərən, nat naka itəm eməplan, kən matən əm natimnat itəm Moses ne ien mın rəha Uhgın kəmoatən məmə otəpanol mihin. ²³ Kəmotən məmə Kristo əh itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, in otəto nahməən e nıpətın kən panimis. Kən meto inu in otətuoun məmegəh mın e nımısən, kən otəgətun nəhag-əhagən kəm netəm Isrel ne Iaihlua mın, məmə nəhag-əhagən u in suatıp itəm Uhgın otosmegəh ilat.”

Pol təmkut məmə Kig Akripa otitun Iesu

²⁴ Nian Pol təmatəghat əh, Festas təmagət əfəməh lan məmə, “!Pol ik nınətalməl! !Rəham nıtunən tınəfəməh pik agın, kən roiu əh rəhm-kapə natitəlau!”

²⁵ Məto Pol tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol rəhak Festas, io esalmələn. Nəghatən mın u iatən, kotətuatıp əm, kən ilat nıpahrienən. ²⁶ Io ekitun nəghat ətuatıpən kəm kig, kən okol esaulisən məto-inu ekitun məmə in titun rəkis natimnat mın u. Ekitun məmə in təmos rafin nəghatən mın əh, kən sənəmə in nat kit itəm kəmöl anion-pən huə kit təkəku ikin. ²⁷ ?Kig Akripa, tahro? ?Nakotən nıpahrienən e nəghatən itəm ien mın rəha Uhgın kəmotətə? Ekitun məmə ik nakatən nıpahrienən elat.”

²⁸ Meto kig tən-ipən kəm Pol məmə, “?Nikim təht məmə e nian əkuəkır əm huə roiu, nəkitun niuw-pamən io məmə io ekuwa Kristin kit?”

²⁹ Məto Pol təmə, “Nat ənnapın əm məmə in nian əkuəkır o in nian əfəməh, iatəfak-pən kəm Uhgın məmə sənəmə ik pısın əm, məto netəmim rafin itəm kəmotətə rəhak nəghatən roiu, Uhgın otosmegəh ilat, kən məmə otahmen lak, məto sen əm u itəm kəməlis io lan, esolkeikeən məmə okəlis itəmat lan.”

³⁰ Kən Kig təmətul ilat kapman u Festas, ne Pernis, ne netəmim rafin itəm koatəpələh, ³¹ kən motiet, moatən-ipən kəm ilat mın məmə, “Suah əh təsolən nat kit tərət məmə in otimis ron o muwin e kalapus ron.”

³² Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Festas məmә, “Nəkitun nahliarəpən suah əh, mətō in əmun in tolkeike məmә Sisa otakil rəhan nəghatən.”

27

Mopael min kəmotit Pol motuwın Rom

¹ Nian kəmotegəhan məmә oekotuwın Itali, kəmotələhəu-pən Pol ne netəm koatol kalapus neen min e nelmi etəm-iasol kit rəha mopael min, nərgin u Julias. In tatərəmərə e mopael wan-hanrit. In e mopael u katən məmә, “Mopael Rəha Sisa.”

² Kən nego kit təmiet əpəh Atramitiam matuwa, kən minatig məmә otitəlig-pən min əpəh Esia, kən ekotuwın lan. Kən etəm Masetonia kit təmətəu-pa itimat, nərgin u Aristakas, in etəm Tesalonaeka. ³ Kən lawigin ekotiet-pa Saeton. Kən Julias təmatol təwir kəm Pol, kən megəhan in məmә otuwar muwın məplan rəhan neen netənim itəm titun ilat. Kən ilat kəmoatehm wır Pol.

⁴ Kən ekotiet min ikin əh, kən nimətag tatiləs itimat, kən motitəlau e nikali nitən əh Saepras itəm nitəhəi təməlinu ikin.

⁵ Kən emotaiu ihluə e Silisia ne Pamfilia, kən motiet-pa Lisia e taon Maera. ⁶ Ikin əh, etəm tərəmərə mopael min təmuwın məplan nego kit itəm təmiet Aleksantria matuwın Itali. Kən təmki-pən itimat lan.

⁷ Kən emotiet min, mətō e nian tepət nego əh tətaiu mətig əm. Emotalkut məsin məmә ekotətoarus taon Nitas, kən emotuwa iuəhkır, mətō tiəkis, mətō-inu ioatiləs pikən nimətag, kən okol esotaiuən motuwın təhmin. Kən ekotaiu e nikalin pis ikin məmә ekotuwın Krit. Emotitəlau e poen asol əh nərgin u Salmone. Kən motitəlau e nəwtain nəptən əh, ⁸ emotaiu ipar ipar əm, mətō tiəkis əh. Kən ekotuwa motiet-pa e ikin kit katən məmә, Pasis Wir, iuəhkır o taon əh Lasea.

⁹ Mətō-inu emotərəkin əm nian wır tepət təmuwa muwın, kən nian wır o nuwınən e nego tinol namnun, kən otəsuwəhən əh-roiu, nian rəha niamitə, kən itəhəi tərət. Nian asol rəha netəm Isrel u katən məmә, Nian Rəha Nafələn Təfagə, tınuwa rəkis minuwın e məwig Oktopa. Kən Pol təməghat məmә okoatəto wır ilat, matən məmә, ¹⁰ “Piak min. İatəplan məmә okotatig e nəratən tepət e naliwəkən u rəhatat. Tımətig əm məmә itəhəi otərəkin kako min u, ne nego u, kən okəmә naka kitat min okotimis.” ¹¹ Mətō etəm-iasol rəha mopael min tatətəlig-in pik etəm tatiləs nego ne etəm-iasol rəha nego. Kən məsətəlig-in pikən nəghatən rəha Pol. ¹² Kən pasis əh təsəwir pikən məmә nego otətul ikin e nian rəha nətəpən mətō-inu nian əh, in nian nitəhəi tatəsəsau pik lan. Kən ilat tepət kotən məmә təwir məmә okotiet. Nikilat təməht məmә okotuwın

əpəh e pasis əh Finiks motəhluaig ikin. Pasis əh in pasis kit əpəh Krit itəm təmol nohlin kəiu, kit tatuag-pən e nəwtain pəhap ikin, kən kit tatuag-pən nəwtain pis ikin. Kən nego titun nəməhlən ikin e nian rəha nəsəsauən.

Nimətag asol təmoh ilat

¹³ Kən nimətag wir kit tinatısi-pis matelel nat, kən netəm e nego, nıkilat təht məmə nimətag əh inəh kotokeike məmə okotaiu lan. Kən motəmə pəs okotiet. Kən motiuw-pər iagke, motiuw niuwən, kən motiet. Emotaiu ipar ipar əm e nitən əh Krit. ¹⁴ Məto təsuwəhən, nimətag asol kit tinatuwa min, nərgin u, Luətuəmlae, tatisi-pən e nəptən apon, ¹⁵ minatıləs itimat, minatoh nego. Kən nego tinəruru naiuən mıləs pikən nimətag, kən ekotapəs naiuən moatətəlig-in əm nimətag tatıləs itimat.

¹⁶ Emotuwın-pa Koata ikin e nıkalın pis ikin. Ikin əh emotəhluaig ikin məsin, kən motalkut məmə ekotiuw-pər pot rəha nego un. Kən netəm koatol wək e nego, nahgilat təmikə o nıləs-ipərən pot. ¹⁷ Kən motəmki-pən təulə neen e nəwtain nego ləhau ikin, kən kietain tiəkis məmə otaskəlim nego. İlat kəmotəgin məto-inu ihluə e Lipia, sənəmə lokamnım pik, kən nıkilat təht məmə nego otıləs pikən niməkləkil ikin əh. Kən kəmotiuw-iəhau niuwən rəhalat, kən motapəs əm nimətag tıləs nego matuwın. ¹⁸ Kəmən lawıgin kən nimətag tatol əm nulan, kən kəmotəmki-arəp kako neen e nego. ¹⁹ Kəmən lawıgin min, kəmotəmki-arəp natımnat min katol wək lan e nego tahmen e təulə ne neen min. ²⁰ Kən nian tepət eməsotəplanən mıtgar ne məhau min lapın. Kən nimətag təmatol əm nulan nıkitimat təht məmə okol esotəmegəh minən.

²¹ Nian eməsotəgwənən o nian tepət məsin, kən Pol tətul aupən-in itimat mən məmə, “Nəman. Okol nəmotətəlig-in io, ko kəməsotietən Krit, kən okol kəsotatıgən e nəratən u kən məsotərəkinən natımnat tepət. ²² Məto roiu ekən-ipinə kəm itəmat məmə əsotəginən. Okol kitat kit ikin-u təsimisən, məto nego əm otərat. ²³ Nagelo kit rəha Uhgın rəhak itəm iatəfak kəm in təmən-ipa nəghatən u kəm io ehnaipən məmə, ²⁴ Pol. Əsəginən. Onəkəike muwın mətul e nıganəmti Sisa əpəh Rom. Məto-inu Uhgın təwir, kən nıkin tagien məmə otosmegəh netəm u ilat min ik itəm noatasuəh e nego.’ ²⁵ Kən Piak min, əsotəginən. Io etahatətə e Uhgın məmə natımnat min rafin otol əm məmə inu ne nagelo təmən-ipa mihin kəm io. ²⁶ Məto nimətag otıləs-ipar kitat əpəh e nəptən əkəku kit.”

Nitəhəi təmiləs-ipar nego

²⁷ Tinos nian ilat rafin fotin, kən lapın lan nimətag tıləs nego muwın əpəh e nitəhəi asol Metiterenian. Kən e nalugi nian

lapin, netəm koatol wək e nego, nīkilat təht məmə enoatuwa iuəhkīr o nəptən kit. ²⁸ Kən kəmotətu-pən nat figəm kit əpəh e nīpəgnəm̄ti təulə kəhlman-əhlman teiuaiu məmə okotehm̄tu məmə lokamm̄n̄m̄ o lokipar. Kən kəmotəplan məmə tahmen e negopagən tate-sep̄in̄ ilat rafin. Kən motaiu məs̄in̄ m̄in̄ u kotəhlman-əhlman m̄in̄, mətō tīnahmen e negopagən ilat rafin tuente-eit əm. ²⁹ Kən netəm koatol wək e nego kəmotəḡin̄ məmə nego otīlās p̄ikən̄ kəpiel, kən motəm̄ki-arəp̄ iagke kuwit əpəh uarisiḡ moatəfak məmə otian uəhai əm. ³⁰ Kən netəm koatol wək e nego kəmotalkut məmə okotuwar kaḡim̄, kən motīlās-iəhau pot rəha nego moteiuə məmə okotuw̄in̄ əpəh e nohlin̄ nego kəm̄ki-arəp̄ m̄in̄ iagke neen. ³¹ Mətō Pol təmən-ipən̄ kəm̄ etəm̄ tərəm̄ərə e mopaēl m̄in̄ ne mopaēl m̄in̄ məmə, “Okəm̄ə netəm̄ əh̄ kəsotəpələhən̄ u ikin̄-u e nego, okol Uhḡin̄ tāsosmegəhən̄ itəmat.” ³² Kən mopaēl m̄in̄ kəmotətətip̄ təulə, kən pot tiet-pən̄ itəh̄ai.

³³ Tīnuwa iuəhkīr əm̄ o nianən̄, kən Pol təmuəh̄ nīkilat məmə okotəkəike kagwən̄. Təmən̄ məmə, “E nian̄ ilat rafin̄ fotin̄ nəmoatəpələh̄ əm̄ moategəs̄ məsotunən̄ nat kit. ³⁴ Kən roiū iatən̄-ip̄in̄ə məmə onəkotəkəike kun̄ nat kit məmə onəkotəsən̄. Kitat rafin̄ okotəmegəh̄. Suah̄ kit otəsətigən̄ e nəratən̄.” ³⁵ Kən Pol təməm̄ik̄ p̄iret, kən mətul̄ aupən̄-in̄ elat məfak-pən̄ ron̄ kəm̄ Uhḡin̄, kən məmkas̄ mun̄. ³⁶ Kən nīkilat təməw̄ir̄ m̄inoatos̄ nagwənən̄ m̄inoatun̄. ³⁷ Itimat̄ rafin̄ tuhan̄rit̄-sep̄inte-sikis̄ e nego. ³⁸ Nian̄ ilat rafin̄ kəmotəgwən̄ rəkis̄, kən motəm̄ik̄ pak̄ flaoa m̄in̄ kəm̄ki-arəp̄ e nego məmə nego otoigoiḡ.

Nego tāmīlās nīmāklākīl

³⁹ Kən nian̄ tāmian̄, netəm̄ koatol wək e nego kəmotəplan məmə enotuwa iuəhkīr o nəptən̄ əkəkū kit, mətō kotəruru məmə nəptən̄ naka. Kən motəplan̄ pasis̄ kit u nīmāklākīl kit əh̄-ikin̄. Kən nīkilat təht məmə okotīlās-ipar̄ nego əh̄-ikin̄. ⁴⁰ Kən kəmotətətip̄ təulə e iagke m̄in̄ kapəs̄ ilat kotamm̄n̄m̄ itəh̄ai. Kən motīkis̄ rəkis̄ təulə m̄in̄ itəm̄ kəm̄əlis̄ ətain̄ nuwəə asol̄ m̄in̄ lan̄ ikin̄ katīlās̄ nego ikin̄. Kən motiuw̄-pər̄ niuwən̄ əpəh̄ aupən̄ məmə nīmətəḡ otīlās̄ nego muwar. ⁴¹ Mətō ikin̄ əh̄ lokipar̄ məs̄in̄, kən nohlī nego təm̄aru nīmāklākīl, nego təm̄ərurū nəloalən̄. Kən nītəh̄aī tīnatəhap̄-əhap̄̄ naunis̄in̄ nego.

⁴² Kən mopaēl m̄in̄ kīnoatən̄ məmə okotohamnū netəm̄ koatol kalapus̄ u nego tatəm̄ik̄ ilat mətā neen̄ kotagim̄. ⁴³ Mətō Julias̄ u tərəm̄ərə̄ elat tolkeike məmə otosmegəh̄ Pol kən mən̄-iəhau məmə okəsotolən̄ nat əh̄ koatən̄. Kən mən̄-ipən̄ kəm̄ netəm̄ u kotitun̄ neaiən̄ məmə okotətīpən̄ paupən̄ əpəh̄ itəh̄ai, moteaī par. ⁴⁴ Kən mən̄-ipən̄ kəm̄ ilat rafin̄ əh̄-ikin̄ məmə okotəm̄ik̄ nīmīsm̄isī timpā ne nəwtain̄ nego m̄in̄ itəm̄ nītəh̄aī

tətəhap-əhap moteai lan. Emotol nəhlan kən motuwar rafin, suah kit təsīmīsən.

28

Pol əpəh e nəptən əh Malta

¹ Nian emotuwar, kən itimat rafin ekotəsanən əm, kən panotəto uarisig məmə nəptən əh, nərgin u Malta. ² Netəm ikin əh kəmotəwir pik otimat. Kən e nian əh nuhuən təmatəfik, nətəpən tepət. Kən kotahl nigəm asol kit məmə otəhg itimat. ³ Kən Pol təmea-pən o nig neen itəm kəmərgətəin məmə otəmki-pən e nigəm. Əmun sineik kit itəm tus itəm katimis, təgin nahgi nigəm miet məkul-pən e nelmi Pol matus. ⁴ Netəm ikin əh kəmotəplan sineik tatəkul-pən e nelmi Pol, kən moatən kəm ilat min məmə, “Okəm-naka suah u in iol təfagə kit iohamnu itəm. Təməsīmīsən əpəh itəhəi, məto uhgin u nərgin u Nalpinən otəsegəhan-inən məmə otəmegəh.”

⁵ Məto Pol təmorautin-pən sineik əpəh e nigəm məsolən ne məmə sineik təmus otəto nahməən. ⁶ Netənim nīkilat təht məmə nīpəti Pol otasis o otəsuwəhən əh-roiū, tisi-pər morin mīmīs. Kəmoatəpələh kətəlkəlik ron roe, məto təsolən nat kit ne. Kən nīkilat təməuhlin kən məht məmə okəm-naka suah u in uhgin kit.

⁷ İkin əh sənəmə isəu o nəptən rəha suah kit, nərgin u Puplias, itəm tatərəmərə e netəm ikin əh. Təməmik itimat ekotuwin iman ikin, kən matol təwir kəm itimat. Kən ekotatig iman ikin kos nian kisil. ⁸ Kən əmun tata rəha suah apon Puplias, tinatimis matəp-ətəp, kən mətaiu e nita. Kən Pol tuwin ron əpəh iman ikin imə, mələhəu-pən nelmin lan, məfak lan, əmun nīmīsən rəhan təwir min. ⁹ Nian netənim kəmotəto nat əh, kən ilat rafin e nitən un itəm koatimis kəmotuwa min o Pol. Kən Pol təfak elat kotəwir. ¹⁰ Netəm ikin əh, kəmos-ipa natimnat tepət kəm itimat. Nian enotol əpen-əpenə məmə ekotiet, kəmotəmki-pən rafin rəhatimat natimnat ne nagwənən əpəh e nego itəm otətasitu etimat e suatip.

Pol təmuwin Rom

¹¹ Emotatig ikin əh motos məwig kisil, kən emotuwin e nego kit təmisi-pən Aleksantria matəhluaig e nəptən əh e nian rəha nətəpən. E nohli nego əh, kəməf əupən narmi uhgin mil əh mil-mil mil, nərgilau u Kasto ne Polakis. ¹² Emotuwa əh Saerakus, kən motətul ikin kos nian kisil. ¹³ Kən motiet ikin əh motuwa e taon kit min, nərgin u Retiam. Kən lawigin, nīmətag iasi-pis tinatelel nat, kən ekotiet motaiu o nian kəiu, motiləs nat əpəh Puteoli. ¹⁴ İkin əh emotəplan piatət min neen əh-ikin itəm koatəfak. Kən kotəpəh məmə ekotatig itimat min ilat o wik

kitiəh. Kən uarisig emotaliwək əm motuwın əpəh Rom. Kən inu suatip rəhatimat itəm emotaliwək lan motiet-pa Rom.

¹⁵ Kən nian piatat mın itəm koatəfak əpəh Rom kəmotəto məmə emotuwın, kən kəmotuwa məmə okotəplan itimat əpəh e suatip. Kəmotuwa katəpələh əpəh Apias təmol nimə makit ikin rəhan. İkin əh, hotel kisil əh-ikin. Kən nian Pol təməplan ilat, təmənwiwi Uhgın, kən nıkin təmagien mər ilis. ¹⁶ Nian emotiet-pa, kən kapman təmegəhan-in məmə Pol otətətig pisin əm e nimə kit, pəs mopaël kit tatehm.

Pol təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgın əpəh Rom

¹⁷ Tinos nian kisil, kən Pol tahl-ipən nəghatən kəm netəmiasol mın rəha Isrel məmə okotuwa o nəghatən kit. Nian kəmotuwa, kən təmən-iarəp kəm ilat məmə, “Piak mın. Io eməsolən nat tərət kit e netəm imətət ikin, ne kastom rəhatat itəm tipitat mın kəmotəgətun kitat lan aypən. Məto netəm Jerusalem kəmotaskəlim io kiləs-ipən io kəm netəm Rom. ¹⁸ Kən netəm Rom kəmotətapəh-in nəghatən tepət ron io. Məto kəsotəplanən nəghatən kit ne məmə oekimis ron. Kən kətolkeike məmə okotahl-iarəp io. ¹⁹ Məto netəm Isrel ikin əh kəsətolkeikeən. Kən io atip əm ekətapəh məmə ekuwa ikin-u Rom mətul e kot e nıganəmti suah u Sisa, məto esənən nəghatən kit tərət e natimak mın.

²⁰ “Məto-inu tol nəhlan, kən ekolkeike məmə ekahl-ipən nəghatən otəmat məmə ekəplan itəmat məghat lan məsin kəm itəmat. Kəməlis io e sen u məto-inu o İosmegəh əm u, itəm kitat netəm Isrel koatən məmə otəpanuwa.”

²¹ Kən kəmotən-ipən kəm Pol məmə, “Esotosən naoa lan kit ne itəm təmisi-pən Jutia. Kən kitat mın neen kəsotisi-pənən ikin əh motos nəghatən ka məmə katən nəghatən tərət neen lam. ²² Məto ekətolkeike məmə ekotəto-tu məmə rəham nətəligən təhrol nulan. Məto-inu ekotitun məmə kınatən rat nolən rəha nəfakən u rəhatəmat əpəh ikin mın rafin.”

²³ Kən ilat kəmos nian kit o nəghatən. Kən e nian əh, ilat tepət mın netəm Isrel kəmotuwa əh Pol tətətig ikin. Kən in təməghat kəm ilat e nian apiəpiə əh, matən wır kəm ilat nərəmərən Rəha Uhgın. Kən matən mın Lou rəha Moses ne ien mın rəha Uhgın, məmə otiuw ilat kotuwa o İesu. ²⁴ Neen kəmotəto rəhan nəghatən, motən nıpahrienən lan. Məto neen kəsotənən nıpahrienən lan. ²⁵ Kən mınəatərgəhəu mınəatol məmə okotəgim mın. Məto uarisig kotiet, Pol tən-ipən nəghatən kit mın kəm ilat məmə, “Nəghatən itəm Narmin Rəha Uhgın təmos-ipən kəm ien rəha Uhgın u Aesea məmə

otən-iarəp kəm tīpitat mīn aupən, in tətuatīp əm. Uhgīn təmən kəm ien məmə,

²⁶ Uwīn mən-iarəp kəm netəm əh məmə io Uhgīn iatən məmə,

“Onəkotəto motəto motəto,

məto okol nəsoṭitunən nian kit ne.

Kən onəkotəplan motəplan motəplan,

məto okol nəsoṭitunən nian kit ne.”

²⁷ In tol min-nulan məto-inu nīkilat tīnīəkis rəkis.

Kəmotahṭosig-in matəlgilat ne nīganəmtīlat.

Məto okəmə kəsotolən nəhlan,

okəm-naka kotitun nəplanən e nīganəmtīlat ne motəto e matəlgilat,

o kotitun nītunən e nīkilat,

kən motəuhlin ilat motahatətə lak,

kən məmə ekol ilat kotəwīr mīn.”*

²⁸ Kən Pol təmə, “Onəkotəkəike kitun wīr məmə Uhgīn təmol suatīp u rəhan o nosmegəhən netəmim. Tīnuwīn rəkis o Iaihlua mīn. Kən netəm mīn əh okotətəlig-in nəghatən əh kən motən nīpahrienən lan.”*

³⁰ Kən e nup kəiu apīapīə, Pol təmatətou əm nīmə əh mətatīg lan. Kən nīkin tətəgīen o netəmim rafīn itəm koatuwa moatehm. ³¹ In təməkəike matən-iarəp nərəmərən Rəha Uhgīn, kən matəgətun əskasik ilat e namnusən təwīr rəha Iərəməərə Iesu Kristo. Kən suah kit tīkə məmə otən-iəhau o nən-iarəpən nəghatən əh.

28:27: Aes 6:9,10 * **28:28:** E kopi oas mīn neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən pīsīn kit mīn əh-ikīn itəm tatīlpīn nəghatən u matən məmə, “²⁹ Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, kən kəmotiet nətəligən rəhalat təman kitīəh kitīəh kən moatərgəhəu.”

Rom

Naoa itəm Pol təmäte tuwın kəm iəfak mın ikın Rom

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Rom

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwın kəm pah? Təmäte naoa u tatuwın kəm iəfak mın itəm ilat kotatig e taon asol u Rom.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Pol tatən məmә in tolkeike məmә otuwın mehm iəfak mın əpəh Rom, uarisig in təpanuwın e kantri u Spen. Məto aupən ikın, in otəkəike muwın mos mənı neen o nos-ipənən kəm ian-rat mın e niməfak rəha Jerusalem. E niməfak rəha Rom, Iaihlua mın tepət, məto netəm Isrel tepət mın.

?Təmäte naoa u o naka? Uarisig Pol tatuwın Rom, in tolkeike məmә ilat okotaupən motitun in, kən inəh, in təmäte naoa u. Netəm Rom kəsotosən əh nəgətunən kit rəha aposol kit. Kən inəh, in tolkeike məmә otən-iarəp suatip ətuatip rəha Uhgın o nosmegəhən netəmim. Kən in tolkeike məmә otən əsas məmә otahro mın nulan, Iaihlua mın ne netəm Isrel, ilat rafin okotuwa kitəh əm e niməfak rəha Uhgın.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pol, u io slef kit rəha Kristo Iesu. Uhgın təmaun-in io məmә io aposol, kən təmıtəpun mıləs-ipər io məmә ekən-iarəp namnusən təwir rəhan. ² Namnusən təwir u, in tınəmən-iəkis nuwəh rəkis e rəhan ien mın itəm kəmotəte-pən e Naoa Rəha Uhgın. ³⁻⁴ Namnusən təwir əh tatəghat-in Nətin, Iesu Kristo rəhatat İərəmərə. In təmuwa etəmim kit e noanol rəha Kig Tefit. Kən Uhgın təməgətun məmә in Nətin ətuatip nian təmosmegəh in e nimisən e nəsanənən e wək rəha Narmin asim. ⁵ E Kristo, Uhgın təmol təwir kəm io, mos-ipa kəm io wək wir məmә io aposol kit. Təmos-ipa wək əh məmә ekaun-in netəmim e niki Iaihlua* mın e noanol mın rafin məmә okotən nıpahrienən lan, kən tol nəhlan, moatol nəwian. Kən nian koatol nəhlan, otıləs-ipər nərği Iesu. ⁶ Kən itəmat mın, Uhgın təmaun-in itəmat məmә itəmat rəha Iesu Kristo.

⁷ Kən roiu ekəte naoa kəm itəmat rafin əpəh Rom itəm Uhgın tolkeike itəmat, kən təmaun-in itəmat məmә rəhan.

Pəs Uhgın Tata rəhatat, ne İərəmərə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwırən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təmolkeike məmә otuwın məplan netəm Rom

1:1: Wək 9:15   **1:2:** Rom 16:25-26   * **1:5:** Nəghatən u "Iaihlua" tatəghat-in netəmim rafin itəm sənəmә noanol rəha Isrel.   **1:5:** Wək 26:16-18; Kal 2:7-9
1:7: Nam 6:25-26

⁸ Uarisig epanəghat, iakən tagkiu kəm rəhak Uhgīn e Iesu Kristo otəmat rafin agin-əh, məto-inu netəmim rafin e nətueintən kəmotəto namnusən e nahatətəən rəhatəmat. ⁹ Kən Uhgīn titun məmə e nian rafin iatəfak, kən məsaluinən itəmat. Iatol pik wək rəhan e nikik rafin o nən-iarəpən namnusən təwir e Nətin. ¹⁰ Kən iatəfak məmə okəmə in nətəligən pahrien rəha Uhgīn, in oterəh e suatip kit məmə ekinnə məplan itəmat. ¹¹ Iakolkeike pik məmə ekinnə məplan itəmat məmə ekawte-in kəm itəmat nəwirən kit rəha Narmin Rəha Uhgīn məmə otol itəmat nakotətul əskasik təhmīn mīn. ¹² Nipəti nəghatən u məmə, nahatətəən rəhatəmat titun nasituən lak, kən rəhak mīn titun nasituən etəmat.

¹³ Piak mīn ne winik mīn, təwir məmə nəkotitun məmə nian tepət, rəhak nətəligən təht məmə ekinnə muag itəmat. Məto nian rafin natimnat neen koatahtosig-in io o nimnəən. Iakolkeike məmə rəhak wək otoe-in noan e nəmegəhən rəhatəmat, tahmen e nəmegəhən rəha Iaihlua mīn ikīn pişin pişin mīn. ¹⁴ Ekəkəike mən-iarəp namnusən təwir kəm netəmim rafin itəm sənəmə noanol rəha Isrel, netəm itəm kotitun nəghatən Kris ne nolən rəhalat, ne netəm itəm kotəruru, kən ilat itəm kəmotol-wir skul, ne ilat itəm kəsotol-wirən skul. Əwəh, ekəkəike mən-iarəp kəm ilat rafin. ¹⁵ Kən o nat əh, iakolkeike pik məmə ekən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat mīn əpəh Rom.

¹⁶ Iatəghat mīn-nəhlan məto-inu, io esaulis-inən namnusən təwir. Esaulisən məto-inu namnusən təwir in nəsanənən rəha Uhgīn o nosmegəhən netəmim rafin itəm koatahatətəlan, təmaupən muwa o noanol mīn rəha Isrel, uarisig u, o Iaihlua mīn. ¹⁷ Tol nəhlan, e namnusən təwir, Uhgīn təmol əp suatip rəhan məmə Uhgīn tatos-ipən rəhan əm nətuatipən kəm netəmim. E nahatətəən əm, Uhgīn tatol məmə netəmim kotuwa motətuatip e niganəmtin. Kən inu tahmen e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən məmə, “Netəmim itəm kotətuatip e niganəmti Uhgīn e nahatətəən rəhalat, ilat okotos nəmegəhən liliin.”

Neməha tatol Uhgīn o təfagə rat rafin

¹⁸ Məto Uhgīn e nego e neai tatəgətun rəhan neməha ne nalpinən o netəmim rafin itəm koatəht nəwian moatol təfagə rat. Ilat koatətlosig-in nipahrienən rəha Uhgīn e nolən rat mīn rəhalat, ¹⁹ məto-inu ilat kotitun nəplan ətuatipən natimnat rafin itəm netəmim kotitun nitunən Uhgīn lan. Tol nəhlan məto-inu Uhgīn atip təməgətun ətuatip ilat lan. ²⁰ Okol netəmim kəsotəplan ətuatipən Uhgīn e niganəmtilat. Məto

təmətuoun e nian in təmol neai, ne nəptən, ne natimnat rafin, kən netəmim rafin kotitun nəplanən e niganəmtilat, natimnat rafin itəm in təmol, kən tol nəhlan, kotitun nəplanən rəhan nəsanənən itəm tatuwin əm nulan namnun tikə, ne nīpahrienən məmə in Uhgīn, kən motitun nitunən məmə Uhgīn in təhrol nulan. O nat əh, etəmim kit tikə itəm titun nənən məmə in təruru məmə Uhgīn təhrol nulan.

²¹ Tol nəhlan məto-inu, nat əpnəpīn ilat kəmotitun Uhgīn məsīn, məto kəmotapəs nisīaiiən məmə in Uhgīn, kən məsotənən kəm in məmə nīkilat tagien o natimnat in təmol kəm ilat. Məto nīkilat təmatəht nalpəkəuən alməl mīn məmə Uhgīn tahro nulan, kən nətəligən rəhalat təmuwa mapinəp, mīnotəruru suatip itəm Uhgīn tolkeike məmə okotitun. ²² Nat əpnəpīn ilat koatən məmə ilat kotenatig, məto ilat kəmotuwa ialməl mīn, ²³ kən kəmotapəs nəfakən kəm Uhgīn itəm rəhan nepətən təhag-əhag, kən otəsīmīsən tətatig lilin, kən mīnotətuoun moatəfak kəm narmi nat mīn itəm tahmen e netəmim u okotimīs nian kit, o tahmen e mənig mīn, o nat megəh mīn koataliwək o koatəkioah.

²⁴ O nat u, Uhgīn təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən rat mīn itəm nīkilat tolkeike məmə okotol e nīpətīlat. Tol nəhlan, ilat kəmotol nolən mīn e nīpətīlat itəm tol əm naulisən. ²⁵ Ilat kəmotapəs nīpahrienən rəha Uhgīn motaskəlīm neiuēiuəən, kən moatəfak moatol wək kəm neai, ne nəptən, ne natimnat rafin itəm Uhgīn təmol, məto kəmotapəs nəfakən kəm Uhgīn. Məto pəs kitat kotənwiwi in nian rafin namnun tikə. Əwəh.

²⁶ O nolən mīn əh itəm netəmim kəmotol kəm Uhgīn, təmapəs ilat, megəhan-in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən rat mīn itəm nīkilat tolkeike məmə okotol e nīpətīlat itəm tol naulisən əm. Nat əpnəpīn nīpitan mīn, məto ilat kotapəs nətəu-pənən rəhalat nəman, moatit atip ilat mīn, kən nat u in nat pīsīn e itəm u Uhgīn təmələhəu. ²⁷ Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nəman mīn, ilat kəmotapəs nitən rəhalat nīpitan mīn, moatolkeike pīk nəman pīsīn mīn. Ilat koatit atip ilat mīn itəm tol naulisən. Kən Uhgīn təmos-ipən nalpīnən kəm ilat o rəhalat nolən rat agīn mīn.

²⁸ Kən nat kit mīn. Məto-inu ilat kəsotolkeikeən məmə okotitun Uhgīn, in təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə rəhalat nətəligən təsitunən məmə nat kit in təwīr o nat kit in tərət, kən megəhan-in məmə okotol nat itəm təsətuatipən məmə okotol. ²⁹ Nīkilat təmərioah e nolən rat pīsīn pīsīn mīn rafin, kən ilat naumis, kən ilat koatəgəs-in suatip o nərəkīnən

netəmim. Kən nīkilat təmərīoah e nolən rat mīn əh: ilat koatetet netəmim, ilat iohamnu itəm, ilat koatol natimnat itəm koatiuw-pa neməha, ilat neiueiuə, ilat koatol tərət kəm netəmim. Ilat koatən nīkali netəmim,³⁰ moatən rat netəmim, ilat koatətəhau Uhgīn, ilat nagət-irəkis, ilat nausit moatəghat ausit. Ilat koategəs-in suatip o nolən təfagə rat mīn itəm netəmim kotəruru əh. Ilat moatəht nəwia tata ne mama.³¹ Ilat nenikə, ilat nəghat tipik, nolkeikeən rəhalat tikə o netəmim, kən nat əpnapīn ilat atip mīn neen, okol təsətəlig-inən nasəkən o nasituən e netəmim.³² Ilat kotitun pap nəghatən ətuatip rəha Uhgīn itəm tatən məmə netəm mīn u koatol nolən mīn əh, kotəkəike motimis. Məto ilat koatəkəike e nolən mīn əh, kən ilat koatol nolən rat taprəkis-in nat əh, nīkilat tagien o netəmim neen mīn itəm koatol nolən rat mīn əh, kən moatīləs-ipər rəhalat nətəligən məmə okotol.

2

*Uhgīn otakil muəh mələhəu nəghatən o təfagə rat**

¹ Tol nəhlan, nat əpnapīn itəmat netəmim naka, okəmə nakotakil motuəh motələhəu nəghatən rəha suah kit o nolən rat kit rəhan,[†] məto nakotakil motuəh motələhəu rəhatəmat atip nəghatən. Kən rəhatəmat nəghatən tikə o nuhalpīnən, məto-inu itəmat itəm nəkoatol nəhlan, nəkoatol nolən rat mīn ahmen-ahmen mīn əm elat.² Kən kitat kotitun məmə nian Uhgīn tətakil matuəh matələhəu nəghatən kəm netəmim itəm koatol nolən mīn əh itəm enəmən rəkis, rəhan nəghatən in tətuatip əm.³ Tol nəhlan, nian itəmat nakotakil motuəh motələhəu nəghatən rəha netəmim o nəratən rəhalat, məto itəmat nəkoatol nolən ahmen-ahmen əm, kən okol nəsotagimən nian Uhgīn otakil muəh mələhəu nəghatən kəm itəmat.⁴ Nīkitəmat təsəht pikən nolən rəha Uhgīn! In tatol təwīr pik kəm itəmat, kən məsetəhəu uəhaiən itəmat, kən rəhan nətəligən otəmat in təfəməh. Məto itəmat nəkoatol nat əpnapīn əm e nolən wīr mīn əh rəhan. Nəkotitun o kəp, məmə tatol nolən təwīr mīn kəm itəmat məmə onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mīn.

⁵ Məto rəhatəmat-kapə tiəkis, kən məsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat mīn. Kən o nat u, nakotargətəin neməha ne nalpīnən rəha Uhgīn otəmat. Kən onəkotos neməha ne nalpīnən rəhan e nian Uhgīn otol əp rəhan nələhəuən nəghatən itəm tətuatip.⁶ Kən Uhgīn otos-ipən kəm netəmim kitəh

* 2:: E ves mīn u e 2:1-3:8, Pol tatəghat ətuatip kəm netəm Isrel. Tatəghat-in nolən rəhalat itəm nīkilat təht məmə kotətuatip e niganəmti Uhgīn məto-inu ilat noanol rəha Isrel, kən koatətəu-pən Lou rəha Moses. † 2:1: Netəm Isrel kəmotən məmə Iaihlua mīn, ilat rafin netəm kotərat məto-inu Iaihlua mīn kəməsotosən Lou rəha Moses. 2:1: Mat 7:1-2; Jon 8:7 2:4: Efes 1:7; 2 Pita 3:15

kitiäh tətəu-pən əm natimnat itəm kəmotol. ⁷ Uhgīn otos-ipən nəmegəhən lilin kəm netəmim itəm koatətul əskasik nian rafin o nolən nat itəm tətuatip. Netəm mīn əh koatalkut pik o nolən nat wir məmə Uhgīn otos-ipən kəm ilat nənwiwian, ne nisialiən, ne nəmegəhən itəm namnun tikə. ⁸ Məto in otos-ipən rəhan neməha ne nalpīnən kəm netəmim neen itəm koatalkut atip əm o nərpilat, kən moatəuhlin mənतालत o nīpahrienən, kən moatətəu-pən nolən rat mīn. ⁹ Netəmim rafin itəm koatol nolən rat, ilat okotos nəratən ne nian iəkis mīn. Otaupən pitən o noanol mīn rəha Isrel, uarisig u o Iaihlua mīn. ¹⁰ Məto o netəmim rafin itəm koatol nolən wir, Uhgīn otos-ipən nənwiwian, ne nisialiən, ne nəməlinuən. Otaupən pitən o noanol mīn rəha Isrel, uarisig u, o Iaihlua mīn. ¹¹ Tol nəhlan məto-inu Uhgīn tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin. Nat əpnapīn ilat noanol rəha Isrel o Iaihlua mīn, ilat rafin okotos nat itəm tətuatip olat, inu nalpīnən o nəwirən.

¹² Uhgīn otol nalpīnən kəm Iaihlua mīn o nolən rat mīn rəhalat, nat əpnapīn kəməsotosən Lou itəm Uhgīn təmos-ipən kəm Moses. Kən noanol rəha Isrel, netəmim itəm kəmos Lou, Uhgīn otakil rəhalat nolən mīn e nəghatən rəha Lou, kən in otuəh mələhəu nəghatən rəhalat lan. ¹³ Tol nəhlan məto-inu sənəmə netəmim itəm koatəto Lou itəm kotətuatip e niganəmti Uhgīn, məto netəmim itəm koatol nat itəm Lou tatən, ilat əh, Uhgīn otən məmə ilat kotətuatip e niganəmtin. ¹⁴ Nīpahrienən, Iaihlua mīn kəməsotosən Lou rəha Moses. Məto nian mīn neen, koatətəu-pən əm rəhalat nətəligən motol nat itəm tətuatip, tahmen-ahmen əm e itəm əh Lou tatən. Inu tatəgətun məmə lou kit əh-ikin e nīkilat, kən ilat kotitun nat itəm in tətuatip, ne nat itəm təsətuatipən, nat əpnapīn kəsotosən Lou rəha Moses. ¹⁵ Ilat kotitun məmə nīpəti Lou əh-ikin rəha Uhgīn e nīkilat məto-inu nian ilat koatol təwir, nīkilat tatəht məmə, “nolən u təwir,” kən nian koatol nolən rat, nīkilat tatəht məmə, “nolən u tərət.” ¹⁶ Əwəh, nian kit otəpanuwa pahrien itəm Uhgīn otən məmə Iesu Kristo otakil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim rafin o nolən mīn itəm netəmim kotitun nəplanən, ne nolən mīn ne nətəligən anion mīn. Inu rəhak nəghatən rəha namnusən təwir.

Netəm Isrel ne Lou rəha Moses

¹⁷ Məto pəs ekəghat kəm itəmat netəm Isrel. Nakoatən məmə itəmat noanol rəha Isrel, kən moatəgile e Lou məmə in saatip rəha Uhgīn o nosmegəhən itəmat lan, kən moatəghat ausit məmə itəmat əm nəkotitun Uhgīn, kən in titun mīn əm itəmat. ¹⁸ Kən nakoatən məmə nəkotitun rəkis nat naka itəm

Uhgin tolkeike, kæn itæmat nækotitun suatip itæm tætuatip wir mæto-inu Lou tæmægætun itæmat lan. ¹⁹ Itæmat nakotæn pik mæmæ nakoatit iganæmtin æpis min, kæn itæmat nakotasiægæpin suatip ræha netæm koataliwæk tapinæp ikin, ²⁰ kæn moatægætun ialmæl min ne nisualkælæh. † Nakoatæn næhlan mæto-inu itæmat nakoatos Lou itæm nitunæn ne nipahrienæn rafin koatatig lan. ²¹ Tæwir æm nakoatægætun netæm pisin pisin min. ?Mæto tahro næsotægætun atipæn itæmat? Itæmat nakoatægætun mæmæ netæmim okæsotaklæhæn. ?Mæto tahro nakotaklæh? ²² Itæmat nakoatægætun mæmæ okæsaklæh-inæn pætan. ?Mæto tahro itæmat nakotaklæh-in pætan? Nakoatetæhau narmi nat min kæmæte e nig. ?Mæto tahro nakoatakælæh-in natimnat e nimæfak ræha narmi nat min? ²³ Nakotægætun ausit o Lou. ?Mæto tahro nakotægæhl Lou motærækin nærgi Uhgin? ²⁴ Inu tahmen e Naoa Ræha Uhgin itæm tatæn mæmæ, “!Netæm Isrel! Iaihlua min koatæn rat nærgi Uhgin o nolæn tærat ræhatæmat.”

²⁵ Nolæn ræha næhg-ipænæn in nat tæwir okæmæ nækoatætæupæn Lou. Mæto okæmæ nakotægæhl Lou, kæn tahmen æm mæmæ kæsæhg-ipænæn itæmat. ²⁶ Okæmæ Iaihlua kit u kæsæhg-ipænæn, mæto tatætæupæn Lou, Uhgin otæplan suah æh mæmæ kinæhg-ipæn rækis. ²⁷ Kæn netæmim itæm kæsæhg-ipænæn ilat e nipætilat, mæto koatætæupæn Lou, ilat okotakil motuæh motælæhæu næghatæn ræhatæmat mæto-inu, nat ænnapin næmotos pap Lou itæm kæmæte, kæn kæmæhg-ipæn itæmat, mæto nakoatægæhl Lou.

²⁸ Okæmæ suah kit tæmol nolæn ræha netæm Isrel e nipætæn, tæsolæn mæmæ in tæmuwa etæm Isrel pahrien. Kæn nolæn pahrien ræha næhg-ipænæn sænæmæ nat kit ræha nipætæn. ²⁹ Mæto suah kit itæm in etæm Isrel pahrien, in etæm Isrel e nikin. Kæn nolæn pahrien ræha næhg-ipænæn, in nat kit ræha niki etæmim itæm Narmæn æm Ræha Uhgin tatol, mæto Lou tæsolæn. Kæn sænæmæ netæmim itæm koatælæs-ipær nærgi suah æh, mæto Uhgin æm tatælæs-ipær nærgin.

3

Nian rafin Uhgin tatol ræhan næghatæn

¹ Kæm-naka suah kit otæn mæmæ, “?Okæmæ nipæti næhg-ipænæn suah kit, in sænæmæ nat kit ræha nipætæn, kæn tahro nakoatæn mæmæ næhg-ipænæn in nat wir kit? ?Kæn o nat naka in nat wir kit mæmæ suah kit in etæm Isrel?” ² !Kæn io ekæn mæmæ okæmæ suah kit in etæm Isrel, in nat wir agin e nolæn min rafin! Nat tætaupæn, Uhgin tæmælæhæupæn e nelmilat, næghatæn ætuatip ræhan. ³ In nipahrienæn mæmæ ilat neen kæsotolæn næghatæn

† **2:20:** Nian Pol tatæn “iganæmtin æpis min,” ne “ialmæl min,” ne “nisualkælæh,” in tatægætun in Iaihlua min itæm netæm Isrel koatæn mæmæ ilat kotol nolæn min æh.

2:20: 2 Tim 3:5

2:21: Mat 23:3-4

2:24: Aes 52:5

2:26: Kal 5:6

2:29: Dut 30:6; Kol 2:11

itəm ilat kəmotən məmə okotol. Məto nolən rəhalat təsolən məmə Uhgın otəsolən rəhan nəghatən. ⁴ !Kəp! Nat əpnəpən netəmim rafin e nətueintən koateiuə, məto Uhgın təseiuəən. Tahmen əm e Naoa Rəha Uhgın tatəghat-in Uhgın matən min-nulan məmə,
 “Nian nakəghat, nəghatən rəham otəgətun məmə ik nakətuatip.

Nian netəmim okotakil rəham nolən mən, motən məmə nəmol nolən tərət mən, məto onatol win elat.”

⁵ Məto kəm-naka suah kit otən e nətəligən rəha etəmim əm məmə, “Kitat koatol nolən itəm təsətuatipən. Məto nolən rat rəhatat tatəgətun məmə Uhgın tatol tətuatip nian rafin. ? Kən okəmə nolən rat rəhatat tatiləs-ipər nərgi Uhgın, məto in otol nalpənən kəm kitat o naka? Rəhan nolən təsətuatipən.”
⁶ !Ei, kəp, nətəligən əh in neiueiuəən! ?Okəmə nətəligən əh in nīpahrienən, kən Uhgın otahro min-nulan makil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim e nətueintən? ⁷ Kən kəm-naka suah kit otən məmə, “?Okəmə ekeiuə, kən rəhak neiueən otəgətun məmə Uhgın tatən əm nīpahrienən, kən netəmim koatənwiwi in ron, kən tahro nulan Uhgın otakil muəh mələhəu nəghatən rəhak məmə emol təfagə rat?” ⁸ Məto io ekatən məmə, okəmə kotətəu-pən nətəligən alməl mən nəhlan, netəmim kotitun nənən məmə, “Pəs kotol nolən rat mən məmə rəhatat nolən rat mən okotəe-in nəwīrən.” Məto nəghatən u tərət. Nīpahrienən, netəmim neen koatən rat nərgək moateiuə məmə io iatəghat matətəu-pən nətəligən alməl mən nəhlan. Uhgın otakil muəh mələhəu nəghatən rəhalat, kən nəghatən əh in tətuatip əm.

Suah kit tikə itəm tətuatip wir agin

⁹ ?Kən tahro? ?Kitat okotən naka əh-roiu? ?Nikitəmat təht məmə Uhgın otol təwīr kəm netəm Isrel maprəkis-in Iaihlua mən? !Kəp! Emən rəkis məmə nəsanənən rəha təfagə rat tətərəmərə e netəmim rafin, netəm Isrel ne Iaihlua mən. ¹⁰ Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə,
 “Suah kit tikə itəm tətuatip, kitiah agin huə ne tikə;

¹¹ Suah kit tikə itəm titun,
 suah kit tikə itəm tategəs-in Uhgın.

¹² Netəmim rafin agin kəmotəuhlin mənतालत o Uhgın,
 ilat kəmotuwa nəlpah mən o nolən nəwīa Uhgın,
 suah kit tikə itəm in tatol nəwīrən, kitiah agin huə ne tikə.”

¹³ “Nəghatən rəhalat tahmen e nəpienən rəha suwit itəm təmoag,

Namīlat tərīoah e neiueiuəən.”
 “Poesen rəha sinek tətisi-pən e nohlilat.”

14 “Nohlilat tarioah e nau-iærmis-inæn ne næghatæn tarip.”

15 “Kotaiu uæhai æm o nohamnuæn itæm;

16 ikin min rafin itæm koatuwin ikin, koatærækin natimnat, kæn moatol netæmim koatæto tærat,

17 kæn ilat kotæruru agin suatip ræha næmælinuæn.”

18 “Ilat kæsotæginæn Uhgîn, kæn nisiiæn ræhan tikæ agin e nætæligæn ræhalat.”

19 Kitat kotitun mæmæ natimnat rafin itæm Lou tatæn, in ræha netæm itæm Uhgîn tæmos-ipæn Lou kæn ilat. Tol næhlan mæmæ suah kit tikæ titun nuhalpinæn næghatæn itæm Uhgîn otæn. Kæn netæmim rafin e nætueintæn otækæike motætul aupæn e niganæmti Uhgîn mæmæ in otakil muæh mælæhæu næghatæn ræhalat. ²⁰ Tol næhlan, etæmim tikæ agin itæm Uhgîn otæn-iaræp mæmæ in tætuatip e niganæmtin mæto-inu in tæmætæu-pæn Lou. Kæp, mæto e Lou, kitat rafin kotitun mæmæ kitat nol tæfagæ rat.

Nætuatipæn e niganæmti Uhgîn tatuwa e nahatææn æm

21 Mæto roiu, Uhgîn tinol-aræp rækis ræhan suatip mæmæ netæmim okotuwa kætuatip e niganæmtin. Suatip æh sænæmæ inu okotætæu-pæn Lou. Mæto næghatæn min e Lou, ne næghatæn ræha ien min aupæn, koatæghat-in suatip pisin æh. ²² Uhgîn tatol suah kit tatætuatip e niganæmtin nian tætahatætæ e Iesu Kristo. Kæn Uhgîn otol kæn netæmim rafin itæm koatahatætæ lan. Netæmim rafin kotahmen-ahmen æm, ²³ mæto-inu netæmim rafin kæmotol tæfagæ rat kæn motæmkakiæh e suatip ræha nætuatipæn ræha Uhgîn itæm tæwir mæhag-æhag, ²⁴ kæn e næwiræn ræhan, Uhgîn tatæn æm mæmæ ilat rafin itæm koatahatætæ lan, ilat kotætuatip æm e niganæmtin, motuwa netæmim ræhan, tahmen e nalpækauæn ræhan. Ilat kæsotætouæn nat kit mæmæ okotuwa næhlan, mæto Kristo Iesu tæmætou suatip ræhalat, mikis ilat o tæfagæ rat min ræhalat e nimisæn ræhan. ²⁵ Uhgîn tæmahl-ipa Kristo mæmæ in sakrifais itæm tæmos nalpinæn ne nemæha ræhan o tæfagæ rat min, nian nitæn tæmaiu. Kæn Uhgîn tætafæl tæfagæ rat min ræha netæmim nian netæmim kotahatætæ mæmæ Kristo tæmimis olat. Uhgîn tæmol suatip æh mæmæ otægætun mæmæ ræhan nolæn in tætuatip agin-æh, mæto-inu e nætæligæn ræhan itæm kaifæmæh, in tæsolæn nalpinæn o tæfagæ rat min itæm netæmim kæmotol aupæn. ²⁶ Tæmol næhlan mæmæ otægætun roiu mæmæ nolæn ræhan in tætuatip. In tæmæsaluin æmæn tæfagæ rat min, mæto tæmahl-ipa Iesu mæmæ in otos nalpinæn o tæfagæ rat min. Kæn Uhgîn atip æm tatæn mæmæ netæmim itæm kotahatætæ e Iesu, ilat okotætuatip e niganæmtin.

27 ? Tol næhlan, etæmim kit titun næghat ausitæn o nat kit itæm tæmol, mæmæ in tætuatip e niganæmti Uhgîn, o kæp? Kæp,

nat tikə. ?Kən etəmim təruru nəghat ausitən o naka? Məto-inu etəmim kit tikə itəm titun nətəu-pənən Lou məmə tatuwa mətuatip e niganəmti Uhgın. Uhgın tatol etəmim tətuatip e niganəmtin e nahatətəən əm rəhan. ²⁸ Tol nəhlan məto-inu kitat kotaskəlīm əskasik nətəligən məmə etəmim tatətuatip e niganəmti Uhgın e rəhan nahatətəən, məto sənəmə e nətəu-pənən Lou. ²⁹ Uhgın, in sənəmə Uhgın rəha netəm Isrel əm. In Uhgın mın rəha Iaihlua mın, ³⁰ məto-inu Uhgın kitiah əm, itəm in otol netəmim kotətuatip e niganəmtin e suatip kitiah əm, nahatətəən rəhalat. Tahmen-ahmen əm o netəm Isrel ne Iaihlua mın. ³¹ ?Tahro əh-roiu e Lou əh? ?Nahatətəən əh tatol Lou əh in nat əpnapin? !Kəp! Məto nian koatahatətə əm e Uhgın, kən e nolən əh, koatətəu-pən ətuatip suatip pahrien rəha Lou.

4

Uhgın təmöl Epraham tətuatip e niganəmtin e nahatətəən

¹ Epraham in nəukəti noanol mın rəha Isrel aupən. Otətəlig-in-tu nat naka itəm Epraham təmehm məmə in suatip rəha nətuatipən e niganəmti Uhgın. ² Uhgın təmöl Epraham tətuatip e niganəmtin, məto sənəmə e nolən wir mın rəha Epraham. Okəmə nolən wir mın rəhan in suatip rəha nətuatipən, kən Epraham titun nəghat ausitən ron. Məto e niganəmti Uhgın, okol Epraham təsausitən o nat kit, ³ məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Epraham təmatahatətə e Uhgın, kən Uhgın təmən məmə Epraham in tətuatip e niganəmtin o nahatətəən rəhan.”

⁴ Nian suah kit tatol wək o nətouən, rəhan iərəməərə təsənən məmə rəhan nətouən in presen kit kəm in, məto iərəməərə təkəike mos-ipən nətouən o rəhan wək. ⁵ Məto kitat kəsotolən wək məmə okotuwa katətuatip e niganəmti Uhgın. Kitat kota-hatətə əm e Uhgın, kən in tatol məmə kitat kotuwa katətuatip e rəhatat nahatətəən. Uhgın pisin əm itəm tatol netəm u kotərat koatuwa katətuatip e niganəmtin. ⁶ Təfit in təmatəghat-in nat u nian in təmən-iarəp məmə nəwirən pahrien otuwın o etəm itəm Uhgın tatən məmə in tətuatip e niganəmtin, məto sənəmə e nolən wir itəm suah u təmöl. In təmən məmə,

⁷ “Nəwirən pahrien tatuwın o netəm u Uhgın təmafəl rəhalat nolən rat,

kən in təmaluın rəhalat təfagə rat.

⁸ Nəwirən pahrien tatuwın o etəm u itəm İərəməərə təsaskəlīmən e nikin rəhan təfagə rat.”

⁹ ?Nikitəmat təht məmə nəwirən pahrien əh in rəha netəm əm u kəməhg-ipən ilat, netəm Isrel, o nəwirən pahrien əh, in mın rəha netəm kəsəhg-ipənən ilat, Iaihlua mın? Əwəh, rəha

Iaihlua min. Ematan mame, Uhgín tamen mame Epraham in tatsuatip e niganamtin mato-inu o rahan nahatetaan. ¹⁰ ?Kæn nagehan Uhgín tamen kæn Epraham mame in tatsuatip, nian kinahg-ipæn rakis, o nian kasehg-ipanen ah? Uhgín tamaupæn man nahlan, uarisig kapanahg-ipæn. ¹¹ Kæn kamehg-ipæn in tahmen e namtatin itam tamagatun pahrien mame in tatsuatip e niganamti Uhgín e rahan nahatetaan, nian kasehg-ipanen ah. Kæn tol nahlan, in tata raha netamim rafin itam kasehg-ipanen ilat, mato kotahateta e Uhgín. Kæn in tatæn mame ilat koatatsuatip e niganamtin o nahatetaan rahalat. ¹² Kæn in tata raha netamim neen min, ilat itam kamehg-ipæn ilat. Mæto in saname rahalat tata mato-inu kamehg-ipæn ilat, mæto in rahalat tata mato-inu ilat min koatætu-pæn suatip raha nahatetaan itam rihatat tata Epraham tamætu-pæn aupæn u kapanahg-ipæn.

¹³ Uhgín tæmol naniakisæn kæn Epraham ne rahan noanol min mame natueintæn otuwa rahan o nian kit. Mæto Lou saname suatip itam naniakisæn u otuwa mol nipahrienæn lan. In otuwa mol nipahrienæn e natuatiþæn itam tamisiþæn e suatip raha nahatetaan. ¹⁴ Tol nahlan mato-inu okame naniakisæn tatuwa mol nipahrienæn o netamim itam koatagile æm e Lou, kæn nikilat tæht mame ilat kotatsuatip lan, kæn suatip raha nahatetaan in nat ænnapin æm, kæn naniakisæn nipætin tikæ. ¹⁵ Mæto næghatæn u, in nipahrienæn: Lou tatæn mame nalþinæn ne nemæha raha Uhgín tatuwin o netamim itam koatætgæhl Lou, kæn ikin min rafin Lou æh-ikin, netamim koatætgæhl. Tol nahlan, nolæn raha nætu-pænæn Lou tatiuw-pa nalþinæn ne nemæha raha Uhgín, kæn tæsolæn mame naniakisæn otuwa mol nipahrienæn.

¹⁶ Tol nahlan, naniakisæn tatuwa mol nipahrienæn e namegæhan rihatat e suatip raha nahatetaan mame naniakisæn otuwa e næwiræn itam Uhgín tæawte-in kæn kitat, kæn kitat kotitun nitunæn pahrien mame rahan naniakisæn in raha noanol min rafin raha Epraham, saname raha netam min æm u itam Uhgín tæmos-ipæn Lou kæn ilat, mæto raha netam min u, ilat min itam koatætu-pæn suatip raha nahatetaan raha Epraham. In rihatat rafin tata. ¹⁷ Tahmen e Naoa Raha Uhgín itam tatæn mame, “Emol ik nakuwa tip; noanol tepæt.” E niganamti Uhgín, Epraham in rihatat tata. In tamahateta e Uhgín u tatos-ipæn namegæhan kæn netam kæmotimis, kæn in titun nolæn natimnat e nat agin tikæ.

¹⁸ Nian Uhgín tæmen-iækis kæn Epraham mame in otuwa tata raha noanol tepæt, Epraham tamahateta e Uhgín mitun e

nikin māmə nəghatən rəha Uhgīn in nīpahrienən, nat əpnapīn in tiəkis agin māmə nəniəkisən otuwa mol nīpahrienən. Uhgīn tāmən māmə, namipīn mīn okotepət motaprəkis. ¹⁹ Nahatətəən rəhan təseiuaiuən, nat əpnapīn in titun māmə nīpətīn tinaguīhl minahmen əm o nīmīsən mətō-inu rəhan nup iuəhkīr o wan-hanrit, kən titun māmə Sera tinaprəkis-in ikin katemək ikin kən okol təseməkən. ²⁰ Epraham tāməsəf-əfən rəhan nahatətəən e nəniəkisən rəha Uhgīn. Nīpahrienən, rəhan nahatətəən tāməwiə muwa məskasik təhmin mīn, kən matos-ipən nənwiwiən kəm Uhgīn. ²¹ In tāmītun wir e nikin māmə Uhgīn tatos nəsanənən o nolən rəhan nəniəkisən tuwa mol nīpahrienən. ²² O nat əh inəh, “Uhgīn tāmən māmə Epraham in tətuatip e niganəmtīn o nahatətəən rəhan.” ²³ Nəghatən u itəm tatən māmə, “Uhgīn tāmən māmə Epraham in tətuatip e niganəmtīn,” kəməsətəən māmə rəha Epraham pīsīn əm, ²⁴ mətō kəmətə mīn māmə rəhatat, itəm Uhgīn otən māmə kitat okotətuatip e niganəmtīn, kitat itəm kotahatətə lan, itəm təmosmegəh Iesu Iərəməərə rəhatat e nīmīsən. ²⁵ Kəmegəhan-in-pa Iesu tuwa mīmīs o təfagə rat mīn rəhatat, kən Uhgīn təmol in təmegəh mīn e nīmīsən māmə in otol suatip māmə kitat okotətuatip e niganəmtīn.

5

Nəməlinuən ne nagienən

¹ Tol nəhlan, koatətig e nəməlinuən kitat Uhgīn mətō-inu, e nahatətəən rəhatat ron, in tāmən māmə kitat kotətuatip e niganəmtīn. Kən natimnat mīn əh kəmotuwa e Iərəməərə rəhatat Iesu Kristo. ² E nahatətəən rəhatat, natimnat itəm Kristo təmol, tāməmīk kitat kotuwa e niganəmti Uhgīn māmə okotos nəwīrən itəm Uhgīn tətawte-in kəm kitat. Kən nəwīrən əh, kotatig lan əh-roiu. Kən kitat kotagien mətō-inu kitat kotitun wir agin māmə okotos nepətən əhag-əhag rəha Uhgīn. ³ Kən nat kit mīn, kitat kotagien nian kotatig e nian əskasik mīn mətō-inu, kitat kotitun māmə nian əskasik mīn kotasitu etat māmə okotətul əskasik e nəratən. ⁴ Kən nian koatətul əskasik, Uhgīn, nikin tagien otat. Kən nian kotitun māmə Uhgīn nikin tagien otat, kən kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik e Uhgīn. ⁵ Kən natimnat itəm koatələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik e Uhgīn ron, kotitun māmə okotuwa kol nīpahrienən mətō-inu, in təmos-ipa Narmin Rəhan kəm kitat, kən Narmin tatos-ipa nolkeikeən rəha Uhgīn tərīoah e nikitat.

⁶ Kən nian rəhatat nəsanənən təmatikə əh o nosmegəh atipən kitat, e nian ətuatip itəm Uhgın təmən, Kristo təmimis o nosmegəhən kitat netəm rat u kəsotisiai-inən in Uhgın. ⁷ E rəhak nətəligən, in nat tiəkis agın məmə suah kit otegəhan-in məmə in otimis o suah kit min itəm rəhan nolən tətuatip. Məto kəm-naka suah kit otimis o suah kit min itəm rəhan nolən təwir agın o netəmim. ⁸ Məto Uhgın təməgətun rəhan nolkeikeən kəm kitat e nolən u məmə, nian kitat netəm kəmoatol əh təfagə rat, kən Kristo təmimis otat.

⁹ Tol nəhlan, Uhgın təmol kitat kotətuatip e niganəmtin e nita Kristo itəm təmaiu nian təmimis otat. Kən məto-inu nat u in nıpahrienən, kitat kotitun wir məmə Kristo otosmegəh kitat o neməha ne nalpınən rəha Uhgın e namnun nian. ¹⁰ Nian kəmotol tikimır kitat Uhgın, məto in təmol kitat kotuwa iolin min e nimisən rəha Nətin. Kən məto-inu təmol kitat kotuwa iolin min, nat kit itəm taprəkis-in inu məmə kitat kotitun wir məmə Uhgın otosmegəh kitat e nalpınən ne neməha rəhan, məto-inu Kristo tatəmegəh. ¹¹ Kən nat kit min, nikitat tagien məmə kəmotuwa kitiəh kitat Uhgın e İərəmərə rəhatat İesu Kristo, itəm Uhgın təmiuw-pa kitat lan kotuwa iolin min.

Atam təmiuw-pa nimisən, kən Kristo təmiləs nəmegəhən

¹² Aupən agın, suah u Atam, təmol təfagə rat, kən tol nəhlan, təfagə rat misi-pən lan muwa e nətueintən e etəm kitiəh əm əh. Kən təfagə rat təmiləs nimisən muwa ikin. Kən tol nəhlan, netəmim rafin okotəkəike motimis məto-inu ilat rafin koatol təfagə rat. ¹³ Nıpahrien, netəmim kəmotol təfagə rat uarisig Uhgın təpanos-ıpa Lou. Məto nian Lou tikə, okol kəsotətgəhlən Lou, mol məmə Uhgın təsəte rəkisən təfagə rat min rəhalat. ¹⁴ Məto nat əpnapın Uhgın təməsəte rəkisən təfagə rat min rəhalat, netəmim itəm koatatig e nian rəha Atam mətoarus-pa Moses, ilat rafin kəmotimis. Əwəh, nat əpanapın netəm min əh kəməsotolən təfagə rat tahmen e təfagə rat rəha Atam, məto ilat rafin kəmotimis.

E nolən min neen, Atam in tahmen e Kristo itəm təmuarisig in, məto-inu nat naka itəm Atam təmol, tatuwin o netəmim rafin, tahmen-pən əm məmə nat naka Kristo təmol tatuwin o netəmim rafin. ¹⁵ Məto nat naka itəm Uhgın təmos-ıpa tol pisin agın e təfagə rat rəha Atam. Təfagə rat rəha suah kitiəh əm u, Atam, təmiuw-pa nimisən o netəmim tepət, kən inu in nat asol. Məto nat asol taprəkis, in nəwirən asol rəha Uhgın itəm in təməwte-in o netəmim tepət o nafələn təfagə rat rəhalat, kən nat əh təmuwa e nəwirən rəha suah kitiəh əm u, İesu Kristo. ¹⁶ Ekən min məmə, nəwirən asol rəha Uhgın itəm in təməwte-in kəm netəmim, in tol pisin agın e noa təfagə rat rəha suah

kitiäh əm əh. Suah u təmol təfagə rat kitiah əm, kən Uhg̃in təmakil muəh mələhəu nəghatən lan məmə otos nalpinən. Kən uarisig, nian netəmim tepət kəmotol təfagə rat tepət, məto Uhg̃in təmos-ipa nat təwir kəm kitat, kən təmol məmə kitat kotətuatip e niganəmtin. ¹⁷ Nipahrienən məmə təfagə rat rəha suah kitiah əm, Atam, təmol n̄imisən tatərəməərə e netəmim rafin, kən inu nat asol. Məto nat asol kit min itəm taprəkis məmə, nat itəm suah kitiah əm, Iesu Kristo, təmol. Netəmim rafin itəm koatos nəwirən rəha Uhg̃in itəm in təmawte-in əpnəpin əm kəm ilat, kən motahatətə məmə Uhg̃in tatol ilat kotətuatip e niganəmtin, ilat okotos nəmegəhən lilin. Kən ilat Kristo, okotərəməərə.

¹⁸ Əwəh, Atam təmol təfagə rat kit mol məmə, Uhg̃in təmakil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim rafin məmə okotəkəike motos nalpinən. Kən e nolən ahmen-ahmen əm, Kristo təmol nat ətuatip kit, mol suatip məmə netəmim kotitun motuwa motətuatip e niganəmti Uhg̃in. Kən nətuatipən əh, tatol məmə netəmim rafin kotitun nosən nəmegəhən lilin. ¹⁹ Netəmim tepət kəmotuwa nol təfagə məto-inu suah əh Atam təməht nəwia Uhg̃in. Məto netəmim tepət okotuwa motətuatip e niganəmti Uhg̃in məto-inu suah kit min, Kristo, təmol nəwia Uhg̃in.

²⁰ Uhg̃in təmos-ipa Lou məmə təfagə rat otuwa mol iahgin, kən məmə netəmim okotitun nolən rat min rəhalat. Məto nian təfagə rat təmuwa mol iahgin, nəwirən itəm Uhg̃in təmawte-in əpnəpin əm təmuwa iahgin təhm̄in min maprəkis, ²¹ məmə nəwirən otol win e təfagə rat min. Təfagə rat təmatərəməərə e netəmim rafin matiuw-pa n̄imisən elat. Məto roiu nəwirən itəm Uhg̃in tətawte-in kəm kitat otərəməərə, kən nəwirən əh otol məmə netəmim okotətuatip e niganəmti Uhg̃in, kən motos nəmegəhən lilin e Iesu Kristo rəhatat lərəməərə.

6

Nəsanənən rəha təfagə rat okol təsəlis ətainən kitat

¹ ? Kən tol nəhlan o nat əh, kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, təwir məmə koatəkəike əm o nolən təfagə rat, məmə nəwirən rəha Uhg̃in otəwiə mol iahgin təhm̄in. ² ! Kəp, təsətuatipən! Nian təfagə rat tətalkut məmə otiuw-pən kitat tərət ik̄in, kən n̄ikitat təike məht məmə, tahmen əm məmə kəmotimis rəkis lan, kən okol kəsotolən nəwian roiu. ³ Nəkotitun o kəp məmə, kəmol baptais etat, kən baptais əh tatəgətun məmə kitat kəmotuwa kitiah kitat Kristo. Kən nian Kristo təm̄imis, tahmen əm məmə kitat kotimis kitat min, u n̄ipət̄in təmə nəmegəhən rəhatat o nolən təfagə rat, in

təmimis. ⁴ Tol nəhlan, nian kəmol baptais etat, in tahmen məmə kəmotimis, kən kitənim itat kitat Kristo. Kən in tol nəhlan məmə kitat okotətəu-pən suatip rəha nəmegəhən wi, tahmen əm məmə Uhgın Tata təmosmegəh Kristo e nımisən, e nəsanənən asol rəhan.

⁵ Tol nəhlan məto-inu, kəmotuwa kitiəh kitat min e nımisən rəhan, kən okotuwa min kitiəh kitat min e nolən itəm Uhgın təmosmegəh in lan e nımisən. ⁶ Kitat kotitun məmə nian kəməht-ipən Kristo e nig kəməluau, kəməht-ipən ilat nolən oas min rəhatat məmə, otərəkin nolən oas rəhatat itəm tolkeike pik təfagə rat. Kən təmol məmə təfagə rat otəsərəmərə minən etat, ⁷ məto-inu etəmim itəm təmimis, təsatig ahginən nəsanənən rəha təfagə rat.

⁸ Məto-inu kəmotimis kitat Kristo, kən tol nəhlan, kotahatətə məmə okotəmegəh kitat min roiu, ne nian itəm tapanuwa. ⁹ Kotahatətə nəhlan məto-inu kotitun məmə Uhgın təmosmegəh Kristo e nımisən, kən tol nəhlan okol təsimis minən. Nımisən təsərəmərə minən lan. ¹⁰ In təmimis mau kitiəh əm, kən e nımisən rəhan, təmos-irəkis nəsanənən rafin rəha təfagə rat. Məto tatəmegəh roiu, kən e nəmegəhən rəhan, in tatəmegəh məmə otiləs-ipər nərgi Uhgın. ¹¹ Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nikitəmat təkəike məht itəmat məmə nəmotimis e təfagə rat, təfagə rat rəhan nəsanənən tikə o niuw-pənən itəmat. Məto e nəmegəhən rəhatəmat əh-roiu, nikitəmat təkəike məht itəmat məmə nakotəmegəh e Uhgın məmə onəkotiləs-ipər nərgin e Kristo Iesu.

¹² Tol nəhlan, sotegəhan-inən məmə təfagə rat tərəmərə e nipətitəmat itəm otəpanimis nian kit. Sotegəhan-inən məmə nəkoatol nəwia nətəligən rat rəha nipətitəmat. ¹³ Kən sotegəhan-in minən nolən nipətitəmat min məmə nəkoatol təfagə rat lan. Məto otegəhan-in-pən nəmegəhən rəhatəmat rafin kəm Uhgın, məto-inu itəmat netəmim itəm Uhgın təməmki-rəkis itəmat e nımisən məmki-pən itəmat e nəmegəhən. Kən otegəhan-in nolən nipətitəmat min məmə okotol nolən min itəm kotətuatip e niganəmti Uhgın. ¹⁴ Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat otəsərəmərəən etəmat məto-inu roiu, nəsotatig ahginən Lou itəm təsasituən etəmat məmə nəsotolən təfagə rat. Məto nakoatatig ahgin nəwırən itəm Uhgın tətawte-in kəm itəmat, kən e nəwırən əh, in otasitu etəmat məmə nəsotolən təfagə rat.

Slefmin rəha nolən ətuatip

¹⁵ ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, pəs okotol təfagə rat məto-inu, Lou təsərəmərəən etat, məto

nəwīrən rəha Uhgīn itəm tətawte-in kəm kitat tatəramərə etat. !Kəp, təsətuatipən! ¹⁶ Nəkotitun o kəp məmə, nian nakotegəhan-in-pən itəmat kəm suah kit məmə nəkoatol nəwian, kən itəmat rəhan slef, kən itəmat slef rəha suah un noatol nəwian. Suatip kəiu o nətəu-pənən. E suatip kit, nakotuwa slef rəha təfagə rat, kən suatip u tatuwin o nimisən. Kən e suatip kit min, nakotuwa slef rəha nolən nəwia Uhgīn, kən suatip u tatuwin o nətəu-pənən e niganəmti Uhgīn. ¹⁷ Kitat koatənwiwi Uhgīn məmə nat əpnəpən aupən nəmoatol slef rəha təfagə rat, mətə uarisig, e nikitəmat rafin nəmotol nəgətunən itəm ematəgətun itəmat lan. ¹⁸ Uhgīn təmīkis itəmat e təfagə rat, kən təfagə rat, rəhan nəsanənən tikə o nərəmərəən etəmat. Kən nəmotuwa slef rəha nolən min itəm kotətuatip e niganəmti Uhgīn.

¹⁹ Iatəghat e nətəlīgən min itəm netəmim kotitun, inu slef ne etəm-iasol, mətə-inu nətəlīgən rəhatəmat təsahmenən o nitunən natimnat rəha Uhgīn. Aupən ikīn, nəmotegəhan-in noli-noli nīpətītəmat məmə ilat slef rəha nolən min itəm tol naulisən əm, ne slef rəha nərətən itəm tatər tepət. Mətə roiu otegəhan-in-pən ilat məmə ilat slef rəha nolən min itəm kotətuatip, kən nakotuwa netəmim itəm Uhgīn təmələhəu kalin məmə rəhan min. ²⁰ Nian itəmat nəmoatol slef rəha təfagə rat, nolən itəm tətəuətīp e niganəmti Uhgīn təsərəmərəən etəmat. ²¹ ? Noan nəwīrən naka nəmotos e nəmegəhən rəhatəmat o nolən tərət min itəm noataulis ron əh-roiu? !Noan nolən rat min əh, in nimisən əm! ²² Mətə roiu, Uhgīn təmīkis itəmat e təfagə rat, kən nəmotuwa slef min rəhan, kən noan nəwīrən itəm noatəhl, tatit itəmat məmə nakotuwa netəmim rəha Uhgīn e nikitəmat rafin. Kən nakoatos nəmegəhən lilin. ²³ Tol nəhlan mətə-inu nətəuən rəha təfagə rat in nimisən, mətə nat itəm Uhgīn tatos-ipa in nəmegəhən lilin e Kristo Iesu rəhatat Iərəmərə.

7

Lou təsərəmərəən e kitat

¹ Piak min ne winik min. Itəmat nəkotitun nolən rəha lou. Lou min koatəramərə e netəmim nian ilat koatəmegəh əm. ² Tahmen e nat u. Okəmə pətan kit itəm təmōl marit, lou tatən məmə in rəhan əm əh iərman nian in tatəmegəh. Mətə okəmə iərman əh tīmīs, kən lou rəha marit təsaskəlīm minən pətan əh, kən in titun nətəu-pənən suah pisin kit. ³ Mətə okəmə in tatətəu-pən iərman pisin kit nian rəhan iərman tatəmegəh əh, katən məmə in tategoafəl rəhan iərman. Mətə okəmə rəhan iərman təmīmīs, lou əh rəha marit təsaskəlīm minən pətan

əh, kən nat əpnapin tatətəu-pən iərman pisin, in təsegoafələn rəhan iərman.

⁴ Piak min ne winik min. E nolən ahmen-ahmen əm, məto-inu ninotol kitiah itəmat Kristo, tahmen əm məmə itəmat nəmotimis itəmat min e nig kəluau. Kən nian nəmotimis, Lou rəha Moses təsaskəlim minən itəmat u-roiu. Uhgın təmikis itəmat o nətəu-pənən ətuatip natimnat rafin ağin e Lou məmə Uhgın otosmegəh itəmat. Kən itəmat nakotahmen-pən əm e pətan kit itəm rəhan iərman in təmimis, kən roiu in təsolən marit, kən in titun nətəu-pənən suah pisin. Rəhatəmat iərman aupən, in Lou. Məto roiu, itəmat nakotətəu-pən suah pisin u Kristo, itəm Uhgın təmosmegəh e nimisən. Kən nakotətəu-pən in məmə nakoatəe noan wir, itəm in nolən təwir min itəm koatisiai-in Uhgın. ⁵ Nian nətəligən rat rəha etənim* tətəməmə e kitat, nətəligən rat min rəhatat koatiuw-pən kitat məmə okotol nolən rat min e nipətitat. Kən nian Lou tatən məmə okəsotolən nolən rat min əh, tol məmə nikitat tatəht pik nolən rat min, kən koatolkeike moatol təhmın nolən rat min. Tol nəhlan, kəmotol təfagə rat tepət. Kən noa təfagə rat min əh, in nimisən əm. ⁶ Məto roiu, okol kitat kəsətəu-pən minən Lou rəha Moses məmə okotos nəmegəhən lilin, məto-inu tahmen əm məmə kitat kəmotimis e Lou əh. Kən tol nəhlan, Lou təsəməməəən e kitat u-roiu. Kən roiu, kitat slef min rəha Uhgın, məto kəsətəu-pənən suatip oas o nətəu-pənən Lou itəm kəməte, məto koatətəu-pən suatip wi rəha Narmın Rəha Uhgın.

Lou tatol məmə netənim kotol təfagə rat

⁷ ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, "Lou in nat tərət məto-inu tatol məmə kitat koatol təfagə rat." !Məto kəp, təsətuatipən! Io ekitun əm məmə təfagə rat tahro nulan məto-inu Lou tatəgətun io lan. Okəmə Lou in təməsənən məmə esolən nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pisin, kən okol esitunən nolən əh məmə təhrol nulan.† ⁸ Məto təfagə rat təmaskəlim nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmol məmə nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pisin təmuwa tepət e nikik. Məto okəmə Lou təpikə, kən təfagə rat rəhan nəsanənən təpikə nəhlan, tahmen məmə təmimis. ⁹ Aupən ikin, nian eməruru əh Lou, nikik təsəhtən təfagə rat rəhak, emətətig wir əm. Məto uarisig emitun məmə Lou əh-ikin, kən nəsanənən rəha təfagə rat təmuwa məmegəh min

7:4: Rom 6:2,11 * **7:5:** Netənim rafin koatol təfagə rat məto-inu nətəligən rat rəha etənim tətətig e kitat rafin. Nətəligən rat əh tatiuw-pən kitat məmə koatol təfagə rat. Rəhatat nəsanənən tikə məmə okəsotolən təfagə rat motol nolən wir. Uhgın əm titun nos-ipa nətəligən wi kəm kitat. **7:6:** Rom 8:2; 6:4 † **7:7:** E nəghatən min rəha ves 7:7-25, nian Pol tatən "io," məto nipəti nəghatən u məmə in tatəghat-in netənim rafin. **7:7:** Eks 20:17; Dut 5:21

məskasik, kən enitun məmə ekəike mīmīs o təfagə rat rəhak.
¹⁰ Kən eməplan məmə nəghatən əh rəha Lou itəm təmuwa məmə otol etəmim təmegəh, məto nīpahrienən təmiuw-pa əm nīmīsən. ¹¹ Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat təmaskəlīm nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmeiua-in io. Nīkik təməht məmə okəmə emalkut o nətəu-pənən Lou rəha Moses, kən ekos nəmegəhən lili. Məto enəruru nolən, kən e nəghatən rəha Lou, ekəike mīmīs o təfagə rat mīn rəhak.
¹² Məto Lou tasim təmisi-pən e Uhgīn, kən nəghatən mīn rəha Lou kəmotisi-pən e Uhgīn motasim, motətəuətīp, motəwīr mot-asitu e netəmim.

¹³ Kən okəmə naka suah kit otən məmə, “Lou in nat təwīr, məto təmol məmə ekīmīs.” !Məto kəp, təsətəuətīpən! Nian emitun nəghatən rəha Lou itəm in təwīr, nīkik təmuwīn o nolən təfagə rat, kən io emol təfagə rat itəm noan in nīmīsən. Tol nəhlan, təfagə rat təmol məmə ekīmīs. Təmol nəhlan məmə ekītun məmə nolən rat mīn rəhak, ilat təfagə rat pahrien. Kən nian eməplan nəghatən rəha Lou, enitun məmə təfagə rat in nat tərət agin-əh.

¹⁴ Kitat kotitun məmə Lou təmisi-pən e Uhgīn. Məto io, io etəmim əm. Kən kol-salim-in io məmə io slef kit, kən təfagə rat in rəhak etəm-iasol. ¹⁵ Esitunən natimnat itəm iakatol, məto-inu nat wīr mīn itəm iakolkeike məmə ekol, esolən, məto iatol əm naka itəm iatətəhau. ¹⁶ Ekitun wīr məmə təfagə rat rəhak in nat tərət nat əpnəpīn esolkeikeən məmə ekol. Kən nian ekəto tərət e nīkik o təfagə rat u, in nəmtətin kit məmə Lou tatol rəhan wək, kən Lou in nat wīr kit. ¹⁷ Tol nəhlan, sənəmə io itəm iatol təfagə rat mīn, məto nolən rəha təfagə rat itəm tətətig e rəhak nətəligən nian rafin, tatol məmə ekol nolən rat mīn. ¹⁸ Ekitun məmə nətəligən rat rəhak otəsegəhan-inən məmə ekol nat wīr kit. Ekitun in nīpahrienən məto-inu iakolkeike məmə ekol nat itəm təwīr, məto okol esolən. ¹⁹ Nat naka iatol sənəmə in nat wīr itəm iakolkeike məmə ekol, məto iatol əm təfagə rat itəm esolkeikeən məmə ekol. ²⁰ Kən okəmə ekol nat naka itəm esolkeikeən məmə ekol, sənəmə io pahrien u iatol, məto in təfagə rat itəm tətətig lak tatol.

²¹ Tol nəhlan, iatəplan məmə nolən kit tatol wək e nəmegəhən rəhak nian rafin. Nolən əh tol nəhlan məmə, nian iakolkeike məmə ekol nat wīr, məto təfagə rat huə iuəhkīr ron io tatiuw-pən io e təfagə rat. ²² E nīkik rafin, iakolkeike Lou rəha Uhgīn, ²³ məto iatəplan mīn lou kit mīn itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak itəm tətəluagin ilau rəhak nītunən, məlīs io, matol məmə io slef rəha təfagə rat itəm tatol wək e rəhak

nəmegəhən. ²⁴ !Kəsi, iatəto tərat pik agin! ?Karmə pah otiləs-irəkis io e nīpətīk u itəm tatuwin o nīmīsən? ²⁵ !Pəs kotənwiwi Uhgīn. Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə in otol!

Kən tol nəhlan nəmegəhən rəhak tol min-nulan məmə, io slef rəha Lou rəha Uhgīn e rəhak nətəlīgən wi, mətə e nətəlīgən rat rəhak, io slef rəha lou rəha təfagə rat.

8

Nolən rəha nətəu-pənən Narmin Rəha Uhgīn

¹ Kən nəukəti nəghatən rafin min əh tol min-nulan, məmə Uhgīn tatən məmə kitat kotətuatip e niganəmtin mətə-inu kotahatətə e nat itəm Kristo təmol otat. Kən tol nəhlan, Uhgīn kol təsuaḥən, kən məsələḥəuən nəghatən məsolən nalpinən kit rəha netəm min u kəmotuwa kitiah ilat Kristo Iesu, ² mətə-inu nəsanənən rəha Narmin, itəm tatos-īpa nəmegəhən wi kəm kitat e Kristo Iesu, in təmīkis kitat e nəsanənən rəha təfagə rat ne nīmīsən. ³ Lou təruru nīkisən nəhlan kitat, mol kitat kotətuatip e niganəmti Uhgīn mətə-inu, nətəlīgən rat rəha etəmim tatol win e nolən itəm Lou tolkeike. !Mətə nat itəm Lou təruru nolən, Uhgīn təmol! Inu, təmaḥl-īpa Nətin ətuatip kən təmuwa etəmim mahmen e kitat. Kən Uhgīn təkakīl muəḥ mələḥəu nəghatən mol nalpinən o təfagə rat itəm kitat netəmim rafin koatol. In təmol nəhlan nian təmol Netin təmuwa sakrifais o təfagə rat min rafin rəhatat. ⁴ Uhgīn təmol nəhlan məmə, nəghatən ətuatip min rəha Lou okotuwa motol nīpahrienən e nəmegəhən rəhatat itəm kəsotətəu-pənən suatip rəha nətəlīgən rat rəha etəmim, mətə koatətəu-pən suatip itəm Narmin Rəha Uhgīn tatəgətun kəm kitat.

⁵ Netəmim itəm koatətəu-pən nətəlīgən rat rəha etəmim, nətəlīgən rəhalat tatuwin əm o nat itəm nətəlīgən rat rəhalat tolkeike. Mətə netəmim itəm koatətəu-pən nolən itəm Narmin Rəha Uhgīn tolkeike, nətəlīgən rəhalat tatuwin əm o nat itəm Narmin Rəha Uhgīn tolkeike. ⁶ Okəmə nətəlīgən rat rəha etəmim in tatərəmərə lan, kən suah əh tatətəu-pən əm suatip rəha nīmīsən. Mətə okəmə Narmin Rəha Uhgīn tatərəmərə e rəhan nətəlīgən, kən suah əh tatətəu-pən suatip rəha nəmegəhən ne nəməlinuən. ⁷ Tol nəhlan mətə-inu, nətəlīgən rat rəha etəmim, tatol tīkīmīr ilau Uhgīn, mətə-inu təsətəu-pənən lou min rəha Uhgīn, kən in təruru agin nətəu-pənən. ⁸ Netəmim itəm koatətəu-pən nətəlīgən rat rəha etəmim, okol kəsotolən nīkī Uhgīn tagien.

⁹ Mətə itəmat nəsotətəu-pənən nətəlīgən rat rəha etəmim. Okəmə in nīpahrienən məmə Narmin Rəha Uhgīn tətətig

etamat, kən noatətəu-pən nolən itəm Narmin Rəha Uhgın tolkeike. Etənim itəm Narmin Rəha Kristo təsatigən lan, in sənəmə etənim rəha Kristo. ¹⁰ Məto Kristo tətətig etamat. Kən nat əpnapin nıpətətəmat otəkəike mımıs o təfagə rat, məto narmitəmat tətəmegəh məto-inu itəmat nəkotətəuatıp e nıganəmti Uhgın. ¹¹ Narmin Rəha Uhgın tətətig etamat, inu Narmin Rəha Uhgın u itəm təmol Kristo İesu təmegəh mın e nımısən. Nıpahrienən, nıpətətəmat otımıs nıan kit. Məto e Narmin Rəhan, Uhgın otos-ipən mın nəmegəhən e nıpətətəmat.

¹² Piak mın ne wınık mın. O natımnat mın əh, kitat kotəkəike katig kətəu-pən nat itəm Uhgın tolkeike, məto kəsotatigən kətəu-pən nat itəm nətəligən rat rəha etənim tolkeike məmə otol, ¹³ məto-inu okəmə nəkotatig motətəu-pən nat itəm nətəligən rat rəha etənim tolkeike, nəkotəkəike motımıs. Məto okəmə e Narmin Rəha Uhgın nakotohamnu nolən rəha etənim, kən onəkotəmegəh, ¹⁴ məto-inu netənim rafin itəm Narmin Rəha Uhgın tatit ilat, ilat nenəti Uhgın mın. ¹⁵ İtəmat nəkotıtun məmə inu in nıpahrienən məto-inu, Uhgın təmos-ipinə Narmin Rəhan kəm itəmat, kən Narmin təsolən itəmat nakoatəgin mın Uhgın, təhmen e slef kit tətəgin rəhan etəm-iasol. Kəp, məto Narmin Rəhan təmol məmə Uhgın təməhl itəmat. Kən Narmin tatol məmə kitat kotıtun nənən kəm Uhgın məmə, “!Ik rəhatimat tata!” ¹⁶ Kən Narmin atıp Rəha Uhgın tatən kəm narmitat məmə kitat nenəti Uhgın mın. ¹⁷ Kən məto-inu kitat nenətin mın, kitat okotos natımnat wir mın itəm Uhgın təmələhəu kalın məmə rəhatat. Kən kitat Kristo okotos natımnat mın əh. Kitat kotıtun məmə inu nıpahrienən məto-inu kitat koatəto nəhməən kitat mın, kən kotıtun məmə Uhgın otos-ipən nısiaiən kəm kitat təhmen e itəm otol e Kristo.

Nepətən əhag-əhag rəha Uhgın itəm tatuwa

¹⁸ Ekıtun məmə nəhməən itəm kotatig lan u-roiu, okotəplan məmə ilat nat əpnapin əm nıan Uhgın otol-arəp nepətən əhag-əhag rəhan e nəmegəhən rəhatat. ¹⁹ Nıpahrienən, natımnat rafin itəm Uhgın təmol, inu nəptən ne natımnat itəm koatəwiə lan, ne neai, ne nat megəh mın, ilat koatəsağın motolkeike pık məmə okotəplan nıan itəm Uhgın otol-arəp məmə nenətin mın u pah mın. ²⁰ Koatasıpən nəhlan məto-inu Uhgın təmol məmə natımnat rafin itəm in təmol, ilat koatətig e nelmi nəratən, motəruru nolən wək wir mın itəm rəhalat aupən ikin. İlat kəsotolkeikəən nəhlan, məto in Uhgın itəm təmol nəhlan elat. Kən in təmolkeike məmə ilat okotələhəu-pən rəhalat nətəligən əskasık lan, ²¹ məmə in otıkıs ilat e nəmnəmitən ne

nimisən itəm ilat kotatig pahrien lan. Kən in otikis ilat nəhlan məmə in titun nos-ipənən nepətən əhag-əhag kitiəh əm kəm ilat itəm otos-ipən kəm nenətın min.

²² Kitat kotitun məmə aupən agin mətoarus-pa əh-roiu, natimnat rafin itəm Uhgın təmöl, koatekimis tahmen e pətan kit itəm tatəto nahməən məmə otıləs nətin. ²³ Kən sənəmə natimnat min əm itəm Uhgın təmöl, ilat koatekimis nəhlan. Məto kitat min koatekimis nəhlan, nat ənpərin məmə Uhgın təmos-ipa rəkis nat wir kəm kitat, u Narmın Rəhan. Kən Narmın in məsin rəha natimnat wir agin min itəm Uhgın otəpanos-ipa nian kit. Kən roiu koatəsahgin e nian ətuatip məmə Uhgın oteğəhan-in rafin kəm kitat natimnat itəm təməhl kitat ron. Kən in otikis nıpətıtat itəm toas, mos-ipa in wi. ²⁴ Təmətuoun e nian Uhgın təmosmegəh kitat, kitat koatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən o natimnat min əh. ? Okəmə suah kit təmos nat kit itəm in təmatəsahgin, in otəsahgin min o naka? ²⁵ Məto koatələhəu-pən rəhatat nətəligən e nat kit itəm kəsotəplanən əh, kən motol rəhatat nətəligən təfəməh moatəsahgin moatətul əskasik.

²⁶ Kən tahmen məmə nolən əh tətəsitə etat,* Narmın Rəha Uhgın tətəsitə etat e rəhatat nəpouən. Kitat kotəruru məmə naka koatəkəike kəfak ron, məto Narmın əm Rəha Uhgın tatən rəhatat lan nian kitat koatekimis e nolən kit itəm nəğhatən tikə lan. ²⁷ Kən Uhgın itəm in titun niki netəmim, in titun naka Narmın Rəhan tatən, məto-inu Narmın Rəhan tətəfak o iəfak min tətəu-pən nətəligən rəha Uhgın.

Nalpəkəuən rəha Uhgın

²⁸ Kitat kotitun məmə, Uhgın tatol məmə natimnat rafin itəm koatuwa, inəh nat wir min ne nat rat min, ilat rafin koatuwa o nasituən etat itəm kotalkeike Uhgın, inu kitat netəm itəm in təmaun-in kitat e nalpəkəuən rəhan. ²⁹ Tol nəhlan məto-inu, aupən aupən agin, Uhgın tinitun rəkis məmə kitat okotahatətə lan. Kən e nian əh, in təmən məmə nolən rəhatat otuwa mahmen e Nətin məmə netəmim tətət okotuwa pian min ne winin min, kən in təmaupən maiir, kən in ilis e kitat rafin. ³⁰ Kən kitat itəm in təmaupən mən məmə okotuwa rəhan, in təmaun-in kitat. Kən kitat u itəm təmaun-in, in təmöl kitat kotətuatip e niganəmtin. Kən kitat u itəm təmöl kitat kotətuatip, in otıləs-ipər mos-ipən nisialiiən ne nepətən əhag-əhag rəhan kəm kitat.

Nolkeikeən asol rəha Uhgın

8:23: 2 Kor 5:2-4   * **8:26:** “nolən əh” tatəğhat-in nolən rəha noləhəu-pən rəhatat nətəligən əskasik e natimnat wir itəm otəpanuwa.   **8:27:** Sam 139:1   **8:28:** Efes 1:11   **8:29:** Kol 1:18; Hip 1:6

³¹ ?Okotən mīn naka e natimnat mīn əh? Uhgīn in kitat mīn, matol natimnat rafin mēmə ilat natimnat wir mīn e nəmegəhən rəhatat, kən nat əpnapīn əm okəmə pah tatol tikimīr kəm kitat. ³² In tēməsəginən o Nətin ətuatip mēmə otimis o kitat rafin, mətō in təmegəhan-in əm. Kən okəmə in təmos-ipa Nətin kəm kitat, kən in otawte-in natimnat rafin kəm kitat. ³³ ?Pah titun nətu-pa mīn nəghatən kit mēmə kitat kəmotol tərət? Suah kit tikə, mətō-inu, in Uhgīn itəm təmol kitat kotətuatip e niganəmtin, kitat itəm in təmitəpun. ³⁴ ?Kən pah titun nələhəuən nəghatən mēmə kitat kotəkəike motos nalpīnən? Suah kit tikə, mətō-inu Kristo Iesu təmimis o kitat, kən nat kit mīn, Uhgīn təmosmegəh in e nimisən. Kən roiu, in tatəpələh e nīkali Uhgīn matip, ikin rəha nisiiān ne nəsanənən, matəfak kəm Uhgīn o kitat. ³⁵ ?Naka titun nīləs-irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Kristo o kitat? ?Nəratən, o nian iəkis mīn, o nəratən itəm netəmim koatol kəm kitat, o nəumis, o rəhatat nautə tikə, o ikin tasilə ikin, o nəəp rəha nəluaginən o nohamnuən itəm? Kəp. !Nat kit tikə! ³⁶ Nəmegəhən rəhatat tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgīn tatən mēmə, “Uhgīn. Nian rafin, netəmim koatolkeike mēmə okotohamnu itimat o nərgəm.

Itimat ekotahmen e sipsip mīn itəm okohamnu ilat.”

³⁷ Nīpahrienən, e natimnat mīn əh rafin, Kristo itəm tolkeike kitat, tatol mēmə kitat koatol win agin. ³⁸ Kən ekītun mēmə nat kit tikə agin titun nīləs-irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Uhgīn, inu nimisən, o nəmegəhən, o nagelo mīn, o iərmis mīn, o natimnat itəm tatuwa əh-roiu, o natimnat itəm otəpanuwa, o nəsanənən mīn rafin, ³⁹ o natimnat əpəh ilis, o natimnat ləhau agin, o nat kit e natimnat rafin itəm Uhgīn təmol, okol ilat rafin kəsotiləs-irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Uhgīn itəm koatos o Iəməmə rəhatat Kristo Iesu.

9

Pol təmolkeike pik mēmə netəm Isrel okotahatətə e Kristo

¹ Kən roiu iakolkeike mēmə ekəghat-in rəhak mīn netəmim u noanol mīn rəha Isrel, mēmə kəmotapəs Kristo. Iatən nīpahrienən mətō-inu itimlau Kristo kitiah əm, eseiūəən. Rəhak nətəligən ne Narmin Rəha Uhgīn katuən mēmə nat u iatən in nīpahrienən. ² Nīkik təmitəgit kən mətəhmə pik olat nian rafin. ³ Okəmə io ekītun nosən nalpīnən ne neməha rəha Uhgīn, kən inu otasitu o natimak mīn mēmə okotahatətə e Kristo, kən nīkik təpagien əm. Nīpahrienən, nīkik təpagien okəmə Uhgīn otiləs-irəkis io e Kristo itəm iakolkeike pik, okəmə

in otasitu natimak min mämə okotahatətə lan. Ekən nəghatən u, “natimak min,” mətə-inu e nīpətīn, ilat noanol rəha Isrel. ⁴ Ilat noanol rəha Isrel, kən natimnat wīr min u rəhalat: Ughin tāməhl ilat mämə nenətīn min, kən tāmōl əp rəhan nepətən əhag-əhag kəm ilat, kən mos-ipən min nənīəkīsən min rəha nasituən,* kən mos-ipən min Lou kəm ilat, ne nəfakən əpəh e Nimə Rəha Ughin, ne nənīəkīsən min. ⁵ Kən tīpīlat min, ilat netəm-iasol min rəha Ughin aupən, kən e nīpətīn ikīn, Kristo tāmīsī-pən e noanol rəhalat, kən in Ughin itəm in ilis e natimnat rafīn, itəm okatənwiwi əm nulan kətān namnun tikə. Əwəh.

Suatip itəm Ughin tāmītəpun netəmim lan

⁶ Noanol rəha Isrel kəməsotahatətəən e Kristo, mətə nolən əh tāməsōlən mämə Ughin tateiuə e rəhan nənīəkīsən, mətə-inu sənəmə ilat rafīn itəm kəmotīsī-pən e noanol rəha Isrel, ilat netəm Isrel pahrien. ⁷ Kən e nolən əh inəh, ilat itəm kəmotīsī-pən e Epraham, ilat sənəmə netəm pahrien rəha Epraham. Mətə Ughin tāmən kəm Epraham mämə, “Noanol ətuatip rəham otīsī-pən e nīta rəha Aisak.” ⁸ Nīpətīn nat u mämə, ilat u kəmotaiir e noanol rəha Epraham sənəmə ilat rafīn nenətī Ughin min. Mətə nenətī Ughin pahrien, ilat netəmim itəm kəmotaiir e nənīəkīsən rəha Ughin. Kən ilat u noanol pahrien rəha Epraham. ⁹ Tol nəhlan mətə-inu Ughin tāmən-īəkīs kəm Epraham min-nulan, “E nian ətuatip, oekītəlig-pa, kən Sera tīnīləs rəkīs nətīn kit iərman.”

¹⁰ Mətə nəghatən təsōlən namnun ikīn-u. Nətī Sera u Aisak tāmīt Repeka, kən in tāmīləs mil mil kəiu. Rəhalau tata kitīəh əm, pipi rat rəha noanol min rəha Isrel u Aisak. ¹¹ Mətə nian mil mil u kəməsuiirən əh, kən məsioalən əh nat kit itəm təwīr o tərət, Ughin tāmən-ipən nəghatən kit kəm Repeka. Kən nəghatən u tatəgətun wīr mämə Ughin tītəpun netəmim tətəupən əm rəhan nətəligən, ¹² mətə sənəmə mämə kitat kəmotol nat wīr kit or nat tərət kit. Ughin tāmən kəm Repeka mämə, “Nīta rəha nətīm asōl lan, ilat okotol wək əm kəm rəha in əkəku lan.” ¹³ Kən inu tatətəupən əm nəghatən e Naoa Rəha Ughin itəm tatən mämə, “Emolkeike Jekop, mətə emetəhau Esao.”

¹⁴ ? Okotəhrən əh-roiu? ? Okotən mämə nolən rəha Ughin təsətuatipən? !Kəp! Kotītun mämə in tatol tətuatip ¹⁵ mətə-inu Ughin tāmən kəm Moses mämə, “Oekasəkitun netəmim itəm ekītəpun ilat, kən ekol nolən təwīr kəm netəmim itəm ekītəpun ilat.”

9:3: Eks 32:32   **9:4:** Eks 16:10; 24:15-18; 33:12-23; 40:34-38   * **9:4:** Nənīəkīsən rəha nasituən neen tol min-nulan: (Noah) Jen 9:8-17; (Epraham) Jen 12:2-4, 15:9-21, 17:1-27; (Isrel) Eks 19-24; (Finehas) Nam 25:10-13; (Tefit) 2 Saml 7:5-16; (Isrel - in wi) Jer 31:31-34   **9:7:** Jen 21:12   **9:8:** Kal 4:23   **9:9:** Jen 18:14   **9:12:** Jen 25:23   **9:13:** Mal 1:2-3   **9:15:** Eks 33:19

¹⁶ Kæn tol næhlan, kitat kəsotosæn naniækisæn ræha Uhgîn o nat kit itəm koatol, tahmen mämæ koatolkeike pik in, o mæto-inu kitat koatol wæk ron, kəp. Koatos əm e nasəkıtunən ræha Uhgîn. ¹⁷ E Naoa Ræha Uhgîn, in tatən kəm Fero, kig ræha Ijip mämæ, “Emiləs-ipər ik o nat kitiah əm u mämæ netəmim okotəplan rəhak nəsanənən e nəmegəhən rəham, mämæ netəmim okotən-iarəp nərgək e nətueintən rafin.” ¹⁸ Kæn nıpətı nat u mämæ, Uhgîn tətəsəkıtun netəmim neen mæto-inu in atıp tolkeike mämæ otol mihin. Kæn in tatol netəmim neen mämæ ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən mæto-inu in atıp tolkeike mämæ otol mihin.

¹⁹ Kəm-naka itəmat kit otətapəh ron io mämæ, “Okəmæ Uhgîn tatol netəmim neen mämæ ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən, kæn ilat okotəkəike motol næhlan. ?Kæn tahro Uhgîn tatən mämæ ilat kəmotol təfagə rat?” ²⁰ Mæto ekuhalpın nəghatən u mämæ, ik etəmim əm. Tahro natuhalpın əsanən nəghatən ræha Uhgîn. Nıkıtəmat təht-tu. Nuwigı nat kəmol e noantənimtə, kol təsənən kəm etəm təmol mämæ, “?Nəmahro mol io mämæ ekol nulan?” ²¹ Etəmim itəm tatol natimnat e noantənimtə, in titun nosən noantənimtə kit mol nuwigı nat lan kəiu, kit itəm təwir ræha nolən lafet, kæn kit mın ræha wæk əpnapın əm.

²² Kæn Uhgîn titun nətəu-pənən nolən ahmen-ahmen əm e netəmim. Okəmæ in tolkeike, in titun nolən ilat mämæ otəəkın ilat. In tolkeike mämæ otol-arəp mämæ neməha tatol o təfagə rat, kæn in otol nalpınən asol kəm netəmim itəm koatol təfagə rat. Mæto nat əpnapın in tatol næhlan, rəhan nətəligən kaifəməh məsol uəhaiən nalpınən kəm ilat itəm koatol mämæ nıkın otahmə. ²³ Rəhan nətəligən kaifəməh næhlan mämæ in otol-arəp nəwirən asol rəhan kəm netəm mın u itəm in tolkeike mämæ otəsəkıtun ilat. In təmol əpen-əpenə ilat aupən aupən agın mämæ ilat okotatig e nəwirən ræha Uhgîn əpəh e nego e neai. ²⁴ Inu kitat rafin itəm in təmitəpun, kæn sənəmæ noanol əm ræha Isrel, mæto Iaihlua mın. ²⁵ Tahmen əm e naka u Uhgîn təmən e Naoa u ræha Hosea mämæ, “Netəm mın əh itəm sənəmæ rəhak netəmim, ekaun-in ilat mämæ, ‘rəhak mın netəmim.’ Kæn netəmim itəm eməsolkeikeən ilat aupən, ekaun-in ilat mämæ, ‘netəmim itəm iakolkeike.’” ²⁶ Kæn ikın-u ətuatıp, itəm emən kəm ilat mämæ, ‘Itəmat sənəmæ rəhak mın netəmim,’ netəmim okotaun-in ilat mämæ, ‘İlat nenətı Uhgîn itəm tatəmegəh.’”

²⁷ Kæn ien Aesea təmatəghat-in noanol mın ræha Isrel e nian tatən-iarəp mämæ,

“Nat əpnəpən netəm Isrel kotepət tahmen e nıməkləkil əpəh itəhəi, məto Uhgın otosmegəh əm ilat noan məsin,
 28 məto-inu İərəməərə in otol rafin uəhai əm rəhan nəghatən o nos-ipənən nalpənən kəm netəmim e nətueintən.”

29 Kən tahmen e nəghatən itəm ien Aesea təmən əupən məmə,
 “Okəmə İərəməərə Əsanən PİK Agın in təsegəhan-inən itat məmə rəhatat nita məsin okotəmegəh, okol kitat kəpotuwa motahmen e netəmim rəha Sotom ne Komora itəm in təməərəkin agın ilat.”

Netəm rəha Isrel kəməsotahatətən

30 ? Naka nıpəti nəghatən min u? Nıpətin tol min-nulan məmə, İaihlua min itəm kəsotalkut əskasikən məmə okotətuatıp e nıganəmti Uhgın, Uhgın təmol ilat kotətuatıp e nıganəmtin e nahatətən rəhalat. 31 Məto netəm Isrel kəmotalkut pİK e suatıp rəha nətəu-pənən Lou məmə ilat kotətuatıp e nıganəmti Uhgın. Məto ilat kəsotətuatıpən. 32 ? O naka? Məto-inu ilat kəmotalkut pİK məmə okotətuatıp e nıganəmti Uhgın o nolən wir min rəhalat, məto kəsotətu-pən suatıp rəha nahatətən. İlat koatoh pİKən “Kəpiel Rəha Noh PİKənən.” 33 Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə,
 “!Otəplan-tu! Emələhəu kəpiel kit əpəh Saeon† məmə netəmim okotoh pİKən,
 in kəpiel itəm otol ilat kotəmə.
 Məto etəmim itəm tətahatətə e Suah əh, okol in otəsaulisən nian tatətul e nıganəmti Uhgın.”

10

1 Piak min ne winik min. İakolkeike pİK məmə Uhgın otosmegəh netəm Isrel, kən nian rafin iatəfak ron. 2 İo iatən-iarəp kəm itəmat məmə ilat kotalkut pİK o nolən natimnat itəm otol niki Uhgın tagien. Məto nolən rəhalat təsisi-pənən e nitunən itəm tətəuatıp. 3 Okol ilat kəsotətəu-pənən suatıp rəha Uhgın məmə ilat okotuwa kətuatıp e nıganəmtin, məto-inu ilat kotəruru suatıp rəhan, kən motalkut məmə okotətəu-pən rəhalat atıp suatıp, suatıp rəha nətəu-pənən Lou. 4 Kristo təmol namnun e suatıp rəha nətəu-pənən Lou məmə etəmim in tətəuatıp e nıganəmti Uhgın. In təmol namnun e suatıp əh məmə netəmim rafin itəm koatahatətə lan, ilat rafin okotətuatıp e nıganəmti Uhgın.

Nəmegəhan itəm Uhgın tatos-ıpa, in rəha netəmim rafin

5 Moses təməte nəghatən kit e suatıp rəha nətəu-pənən Lou məmə suah kit tuwa mətuatıp e nıganəmti Uhgın. In təmən

māmā, “Etāmim itəm tatol natimnat rafin agin-əh itəm Lou tatən, in otos nāmegəhən lilin.” ⁶ Məto suatip rəha nahatətəən māmā suah kit tuwa mətuatip e niganəmti Uhgīn in tēpiə əm, tahmen e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən māmā, “Əsənən māmā nakəkəike muwīn əpəh e nego e neai,” māmā onakegəs-in Kristo mīləs meiuaiu muwa māmā atasitu lam. ⁷ Kən tatən mīn māmā, “Əsənən māmā nakəkəike muwīn əpəh ləhau e ikin rəha netəm kəmotimis ikin,” māmā nakiləs-iarəp Kristo mol təmegəh mīn e nīmīsən. ⁸ ? Məto, tatən mīn naka? Tatən māmā, “Nəghatən Rəha Uhgīn in iuəhkīr əm ron ik. In əpəh e nohlīm ne nīkim.” Nəghatən u in nəghatən rəha nahatətəən itəm ioatən-iarəp. ⁹ Tol nəhlan məto-inu, okəmā nakən-iarəp e nohlīm māmā Iesu in Iərəməərə, kən okəmā nakahatətə e nīkim māmā Uhgīn təmosmegəh in e nīmīsən, kən Uhgīn otosmegəh ik. ¹⁰ Kən inu nīpahrienən nəhlan məto-inu Uhgīn tatol etāmim kit tatətuatip e niganəmtin nian suah əh tətəhatətə lan pahrien e nīkin. Kən Uhgīn tatosmegəh etāmim kit nian in tatən-iarəp e nohlīm māmā Iesu in Iərəməərə rəhan. ¹¹ Tahmen e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən māmā, “Netāmim rafin itəm koatahatətə e suah əh, okol ilat okəsotaulisən nian okoatətul e niganəmti Uhgīn.” ¹² Nəghatən əh in rəha netāmim rafin, nat əpnəpīn okəmā ik noanol rəha Isrel, o Iaihlua kit, məto-inu Iərəməərə kitiah əm u tətərəməərə mətawte-in rəhan nəwīrən kəm netāmim rafin itəm koatətapəh ron. ¹³ Tahmen e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən māmā, “Netāmim rafin itəm koataun-in nərgi Iərəməərə māmā otosmegəh ilat, in otosmegəh ilat.”

¹⁴ ? Məto netāmim okotəhro motaun-in Iərəməərə o nos-megəhən ilat, okəmā kəsotəhatətəən lan? ? Kən okotəhro motəhatətə lan okəmā kəsotətəən namnusən lan kit? ? Kən okotəhro motətəo namnusən okəmā suah kit təsən-iarəpən kəm ilat? ¹⁵ ? Kən netāmim okotəhro kən-iarəp namnusən təwīr okəmā Uhgīn təsəhl-ipənən ilat? Tahmen e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən māmā, “!In nat wīr agin nian suah kit tatuwa o nən-iarəpən namnusən təwīr!”

¹⁶ Məto sənəmā netəm Isrel rafin itəm kəmos e nīkilat namnusən təwīr. Tahmen e nəghatən itəm Aesea təməte māmā, “Iərəməərə, netāmim təkəku əm kəmotən nīpahrienən e nəghatən rəhatimat.” ¹⁷ Kən tol nəhlan, nahatətəən tatisipən e nat itəm nakatətəo, kən nat itəm nakatətəo tatisipən e namnusən itəm katən e Kristo.

¹⁸ ? Məto ekətapəh māmā, ilat kəmotətəo o kəp? Əwəh, kəmotətəo. Naoa Rəha Uhgīn tatən māmā, “Nəghatən təmuwīn e ikin mīn rafin e nətueintən, təmuwīn ikin mīn rafin agin.”

10:5: Lev 18:5**10:6:** Dut 30:13**10:7:** Dut 30:13**10:8:** Dut 30:14**10:11:** Aes 28:16**10:12:** Efes 3:8**10:13:** Joel 2:32**10:15:** Aes 52:7**10:16:** Aes 53:1**10:18:** Sam 19:4

19 ? Kæn ekætəpəh əm o nat kit mɪn məmə, netəm Isrel kəmotitun, o kəp? Əwəh, kəmotitun. Moses təmaupən mən məmə,

“Ekol itəmat nakotetet netəmim e kantri əpnəpɪn əm itəm ekol təwɪr kəm ilat, kæn ekol neməha tol itəmat məto-inu ekol təwɪr kəm kantri mɪn itəm kotalməl.”*

20 Kæn uarisig Aesea təsəgɪnən o nənən məmə,

“Netəmim itəm kəsotegəs-inən io, kəmotəplan io;

Netəmim itəm kəsotəpəh-inən io, emol-arəp atip io kəm ilat.”

21 Məto Aesea təmən nəghatən rəha Uhgɪn e netəm Isrel məmə, “E nian rafɪn, nian rafɪn, eməg-əfəməh-in nelmək məmə eka-situ etəmat,

itəmat itəm nakoatəht nəwiak moatəuhlin məntaatəmat ron io.”

11

Uhgɪn tətəsakitun əh netəm Isrel

1 Pəs ekætəpəh o nəghatən kit e netəm Isrel. ? In pahrien məmə Uhgɪn təməuhlin mentan o rəhan netəmim o kəp? ! Kəp! Otəplan-tu io. In təməsəuhlinən məntaan kəm io u etəm Isrel, noanol rəha Epraham, nita rəha Benjamin. 2 Aupən aupən aɡɪn, Uhgɪn təmitəpun noanol rəha Isrel məmə in otolkeike ilat, kæn ilat okotuwa rəhan mɪn netəmim. Kæn in təməsəuhlinən məntaan olat. Nəkotitun o kəp məmə naka Naoa Rəha Uhgɪn tatən e Elaija. In təmatəpəh əskasik o Uhgɪn matən-iarəp nəratən itəm Isrel təmol. 3 In təmə, “Tərəməərə, kəmotohamnu rəham ien mɪn motohalkin-ohalkin rəham olta mɪn. Kæn io pɪsɪn əm ekətətig, kæn moatalkut mɪn məmə okotohamnu io.” 4 ?Məto Uhgɪn təmən-ɪpən naka kəm in? In təmən məmə, “Tataskəlɪm netəmim sepen-taosan məmə rəhak mɪn, itəm kəsotəfakən əh kəm uhgɪn eiueiuə u Paal” 5 Kæn tahmen əm əh-roiu, netəm Isrel noan məsɪn əh-ikɪn itəm Uhgɪn təmitəpun ilat e rəhan nəwɪrən. 6 Kæn okəmə Uhgɪn tatosmegəh ilat e nəwɪrən rəhan, kæn təməsolən e natimnat təwɪr mɪn itəm ilat koatol. Məto okəmə təposmegəh ilat məto-inu ilat koatol natimnat wɪr mɪn, kæn nəwɪrən itəm Uhgɪn tətawte-in kəm ilat, in tol pɪsɪn, kæn sənəmə nat kit itəm in tətawte-in kəm ilat, in nətəuən əm o rəhalat wək.

7 ? Kæn tahro? Netəmim tɛpət rəha Isrel kəmotegəs-in pik suatip rəha nuwamən mətuatip e niganəmti Uhgɪn, məto

10:19: Dut 32:21 * **10:19:** Nɪpahrienən, netəm Isrel kəmotitun nəghatən rəha Uhgɪn, məto ilat kəməsotolkeikən məmə okotətəlig-in. Kæn tol nəhlan, Uhgɪn təmos-ɪpən nəghatən kitəh əm kəm Iaihlua mɪn məmə in otol netəm Isrel kotetet ilat ron. **10:20:** Aes 65:1 **10:21:** Aes 65:2 **11:1:** 1 Saml 12:22; Sam 94:14; Fil 3:5 **11:3:** 1 King 19:10 **11:4:** 1 King 19:18 **11:6:** Kal 3:18

kəməsotosən. Məto ilat itəm Uhgın təmitəpun, kəmos. Məto ilat rafin əh itəm kəməsotosən, Uhgın təmol ilat məmə kotapəs nətoən rəhan nəghatən. ⁸ Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“Kən mətoarus-pa u-roiu, Uhgın təmol məmə nətəligən rəhalat tətəpəl əlu-əlu,

kən mol məmə niğanəmtilat təpis,
kən mol məmə matəlgilat talu.”

⁹ Kən Kig Tefit təmən məmə,

“Pəs rəhalat nagwənən tepət otuwa mahmen e noanikulu kit,
itəm otohasin ilat, mol ilat kotən məmə natimnat rafin təwir əm.

Pəs rəhalat natimnat wir okotuwa kəpiel kit rəha noh pikənən ne nalpənən kəm ilat.

¹⁰ Pəs niğanəmtilat tapinəp məmə kosotəplanən nat,

Pəs noankawilat təfaiu kitiəh o nəratən rəhalat namnun tikə.”

Suatip rəha Uhgın o nosmegəhən Iaihlua min

¹¹ ? Kən ekətapəh min məmə, netəm Isrel kəmotoh pikən motiet motorin məmə okol kəsotətul minən? !Kəp! O rəhalat nəmkakiəhən, Uhgın təmol suatip o nosmegəhən Iaihlua min məmə otol netəm Isrel kotetet netəm min əh, kən molkeike rəhan nəwirən. ¹² !Tol nəhlan, okəmə Iaihlua min kəmos nəwirən rəha Uhgın məto-inu netəm Isrel kəmotapəs nosmegəhən rəha Uhgın, kən netəm Isrel rafin itəm Uhgın təmitəpun rəkis, nian ilat okotahatətə e Kristo, nəwirən rəha Uhgın otuwa mepət!

¹³ Roiu iatəghat kəm itəmat Iaihlua min. Məto-inu io aposol rəhatəmat Iaihlua min, io iatənwiwi rəhak wək ¹⁴ məmə, io ekol məta natimak min netəm Isrel kotetəhak ron, kən e nolən əh Uhgın otosmegəh neen. ¹⁵ Nian Uhgın təməuhlin məntaan o netəm Isrel, kən in təməmik Iaihlua min kəmotuwa iohlin min. Məto nian in otəmik netəm Isrel kotuwa min ron, inu in nat asol kit, tahmen e netəm kəmotimis kəmotəmegəh min. ¹⁶ Okəmə netəmim kotələhəu kalin nəwıtai pıret rəha nagwənən wi məmə rəha Uhgın, kən pıret apiəpiə, in min rəha Uhgın.* Kən e nəghatən rəha nig, okəmə nəukətin rəha Uhgın, kən nelmin min, ilat min rəha Uhgın. Nəghatən u, nıpətın təmə okəmə Epraham ne mipin min aupən, ilat rəha Uhgın, kən noanol min rəhalat, ilat min rəha Uhgın.

¹⁷ Məto nelmi nig min neen rəha nasum-inən, Uhgın təmatgəhl rəkis, inu tahmen e netəmim neen rəha Isrel. Kən

11:8: Dut 29:4; Aes 29:10   **11:10:** Sam 69:22,23   **11:11:** Wək 13:46

*

11:16: Nəghatən u rəha pıret təmisi-pən e Oltesteman. In tatəghat-in nian koatos nagwənən wi e nasuman. Netəmim koatol pıret lan, kən motaupən katos-ipən nəwıtai pıret məsin kəm Uhgın. Kən in tatəgətun məmə pıret tapiəpiə, in min rəha Uhgın, kən ilat kotitun nunən. Nam 15:19,20

itəmat Iaihlua min, nəkotahmen e nelmi nig u olif əpnapin min e nikiinat. Uhgın təmilpin itəmat e nəukəti nig məmə nakoatos nəmelat, kən roiu nakoatos nəwiran itəm Uhgın təmən-iəkis kəm Epraham ne nətın min u in nəukəti nig.†

18 Məto itəmat Iaihlua min, nəsotəghat ausitən məmə Uhgın təmilpin itəmat e nig itəm təmatgəhl rəkis ikin, u tahmen e netəm Isrel neen. Sotaluinən məmə nəukəti nig tətagwən itəmat, məto sənəmə itəmat nelmi nig nakotagwən nəukəti nig. 19 Kəm-naka suah kit otən məmə, “Uhgın təmatgəhl rəkis nelmi nig min neen məmə otilpin io ekos nəmelat.” 20 In nıpahrienən, məto tətatgəhl rəkis ilat məto-inu kəsotahatətəən e Uhgın. Kən itəmat nakoatəper-ipən e nəukəti nig e nahatətəən əm rəhatəmat. Tol nəhlan, əsotausitən ron, məto itəmat nəkotəkəike motəgin, 21 məto-inu Uhgın təmatgəhl rəkis nelmi nig ətuatip neen nəhlan, kən okəmə nəkəsotəkəikeən o nosən nahatətəən əskasik lan, kən in otatgəhl rəkis itəmat.

22 Otətəlig-in nolən kərən mil rəha Uhgın kəm netəmim: in tatol təwir kəm neen, kən matələhəu nəghatən əskasik kəm neen min. In təmələhəu nəghatən əskasik o netəmim itəm kəmotəht nəwian, məto in tatol təwir kəm itəmat, okəmə nəkotəkəike motahatətə lan o rəhan nəwiran. Məto okəmə nakotapəs nahatətəən lan, kən in otatgəhl rəkis min itəmat. 23 Kən okəmə netəm Isrel kotitəlig-pa min kəhatətə e Uhgın, kən in otilpin min ilat e nəukətin, məto-inu tatos nəsanənən o nolən nəhlan. 24 Kən nıpəti nəghatən u məmə, itəmat Iaihlua min, itəmat nəkotahmen e nelmi nig u olif əpnapin əpəh e nikiinat itəm Uhgın təməte rəkis, kən milpin-pən e nig u olif e nasumən rəhan. Nolən əh sənəmə nolən ətuatip kit rəha nig, o nıləsən nelmi nig pisin kit milpin-pən e nig pisin kit. Məto noanol min rəha Isrel, kotahmen e nelmi nig u olif əpəh e nasumən. Kən roiu timətig məmə Uhgın otilpin min ilat e nəukətilat ətuatip.

Uhgın tətəsəkitun netəmim rafin

25 Piak min ne wınik min. İakolkeike məmə nəkotitun nat anion u məmə, itəmat nəsotiləs-ipər pikən itəmat. Uhgın təmol məmə netəmim neen rəha Isrel kəmotapəs nətoən rəhan nəghatən. Məto nolən əh otətətig əh mətoarus-pa Iaihlua min rafin itəm Uhgın təmitəpun, ilat okotahatətə lan. 26 Kən e nolən əh, Uhgın otosmegəh rafin netəm rəha Isrel. Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“Etəm otosmegəh netəmim otisi-pən e noanol rəha Isrel;‡
in otos-irəkis nolən rat rəha noanol rəha Isrel.

† 11:17: Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Kən roiu, nakoatos nahui nig wir rəha nəukəti nig u olif.” 11:17: Efes 2:11-19 11:22: Jon 15:2,4 ‡ 11:26: Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, ‘otisi-pən Saeon.’ Saeon in nərgin kit min rəha Jerusalem, kən in tatəpsen-pən noanol rəha Isrel.

27 Kæn inu naniäkisæn ræha nasituæn ræhak kæm ilat mæmæ ekafæl rækis tæfagæ rat ræhalat.”

28 Noanol min ræha Isrel kæmotapæs namnusæn tæwir ræha Iesu Kristo, kæn tol næhlan, ilat kæmotuwa tikimir min ræha Uhgîn. Mæto nat u in o næwiræn ræhatæmat mæto-inu roiu, Uhgîn tæmos-ipinæ ræhan næwiræn kæm itæmat Iaihlua min. Mæto Uhgîn tatolkeike æh netæm Isrel mæto-inu in tæmitæpun ilat, kæn ilat nita ræha Epraham, Aisak, ne Jekop. 29 Tol næhlan mæto-inu, nian Uhgîn tæmitæpun rækis netæmim kæn mol tæwir kæm ilat, okol in tæsæuhlin minæn ræhan nætelligæn. 30 Itæmat u Iaihlua min itæm aupæn næmoatæht næwia Uhgîn. Mæto roiu, Uhgîn tæmasækitun itæmat mæto-inu netæm Isrel kæmotæht næwian. 31 Kæn e nolæn ahmen-ahmen æm, netæm Isrel koatæht næwia Uhgîn roiu, mæmæ Uhgîn titun nasækitun minæn ilat. Tol næhlan mæto-inu roiu ilat koatæplan mæmæ Uhgîn tæmasækitun itæmat, kæn mæta ilat okotolkeike mæmæ Uhgîn otol mihin min elat. 32 Netæmim rafin koatæht næwia Uhgîn, kæn in tatol mæmæ ræhalat nolæn rat tætaskælim ilat rafin agin, ko ilat atip kæsotikisæn ilat. In tæmol næhlan mæmæ in titun nasækitunæn ilat rafin.

Nolæn ræha Uhgîn in tæwir agin

33 ! Otæplan-tu! ! Næwiræn ræha Uhgîn kæm netæmim, ne nenatigæn ræhan, ne nitunæn ræhan, ilat rafin kotepæt agin-æh! Kitat kotærruru nitunæn nolæn ræha netelligæn ræhan, ne ræhan suatip min. Inu tahmen-pæn æm e Naoa Ræha Uhgîn itæm tatæn mæmæ,

34 “Suah kit tikæ itæm titun natimnat itæm tætatig e nætelligæn ræha Uhgîn.

Kæn suah kit tikæ itæm in titun nos-ipænæn næghatæn kit mæmæ otasitu e Uhgîn.”

35 “Suah kit tikæ itæm titun nos-ipæn atipæn ræhan kit nat kit kæm Uhgîn mæto-inu, natimnat rafin agin ræha Uhgîn rækis.”

36 Tol næhlan mæto-inu Uhgîn tæmol natimnat rafin, kæn natimnat rafin koatatig mæto-inu næsanænæn ræhan tætaskælim ilat, kæn natimnat rafin in tæmol mæmæ ræhan. !Pæs kitat kotos-ipæn nænwiwian kæm in tatuwin matuwin namnun tikæ! Æwæh.

12

Sakrifais itæm næmegæhæn tætatig lan

1 Piak min ne winik min. Mæto-inu Uhgîn tæmasækitun kitat, ekætapæh æskasik otæmat mæmæ nakotos-ipæn nipætætæmat rafin kæm Uhgîn tahmen e sakrifais kit itæm tætamægæh, kæn næmotælæhæu kalin mæmæ ræhan, kæn nikin tætagien lan. Inu

suatip atuatip itəm onəkotəfak kəm Uhgīn lan. ² Sotosən nolən rəha netəmim e nətueintən, məto otegəhan-in pəs Uhgīn otəuhlin rəhatəmat nətəligən tuwa muwiwi məmə nolən rəhatəmat okotuwa motəwir. Kən tol nəhlan, itəmat onəkotitun nakilən, kən nitunən, kən nitəpunən nolən wir min itəm Uhgīn tolkeike, inu nolən min itəm kotəwir, ne nolən min itəm kotol nīkin tagien, ne nolən min itəm kotətuatip.

³ Kən e nəwirən itəm Uhgīn təmawte-in kəm io, iatən-ipinə kəm itəmat rafin məmə sotiləs-ipər atipən nətəligən rəhatəmat. Məto e nətəligən atuatip, otəplan nesanənən min itəm Uhgīn təmos-ipinə kəm itəmat e nahatətəən rəhatəmat e Kristo. Kən nian nəkotəplan nəsanənən min əh, otəplan rəhatəmat nolən min, kən motakil motəplan məmə rəhatəmat nolən min kotəwir motahmen katətəu-pən rəhatəmat nahatətəən, o kəp. ⁴ Suah kit nīpətīn kitīəh əm, məto tatos nolin-olin tepət, kən nolin-olin nīpətīn min əh, rəhalat əh-ikin wək pisin pisin min itəm koatol. ⁵ Kən tahmen-pən əm e netəm koatahatətə e Kristo. Kitat tepət, məto kotuwa nīpətīn kitīəh əm lan, kən motagile atip əm e kitat min. ⁶ Kən Uhgīn təmos-ipa nəsanənən o nolən wək pisin pisin min tətəu-pən nəwirən rəhan itəm təmawte-in kəm kitat. Uhgīn tatos-ipən kəm suah kit nəsanənən o nən-iarəpən nəghatən rəhan itəm in tatos-ipən atuatip kəm in. Kən pəs suah u otən-iarəp nəghatən min əh tətəu-pən nahatətəən rəhan. ⁷ Okəmə suah kit tatos nəsanənən o nasituən, pəs in tasitu; okəmə in tatos nəsanənən o nəgətunən, pəs in təgətun; ⁸ okəmə in tatos nəsanənən o nīləs-ipərən nətəligən, pəs in tīləs-ipər; okəmə in tatos nəsanənən o nos-ipənən mənī, pəs in tos-ipən tepət; okəmə in tatos nəsanənən o nitən nīməfak, pəs in tol e nīkin rafin; okəmə in tatos nəsanənən o nasəkītunən, pəs in tol e nīkin agien.

Suatip reha nolkeikeən netəmim

⁹ Nolən rəha nolkeikeən rəhatəmat o netəmim, təkəike muwa nolkeikeən pahrien. Otətəhau nolən rat min, kən motaskəlīm əskasik nolən wir min. ¹⁰ Otolkeike itəmat min tahmen məmə itəmat piatəmat ne wīnitəmat min. Itəmat kitīəh kitīəh nakotalkut pik məmə onəkotīsīai-in itəmat min. ¹¹ Otəkəike nian rafin o nolən wək rəha Uhgīn e nīkītəmat rafin məsotəpouən, tahmen e nīgəm tatuəp. ¹² Otagien məto-inu nəmotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e Uhgīn. Kən nian nəratən tatuwa, otol rəhatəmat nətəligən təfəməh. Kən motəghat kəm Uhgīn e nəfakən nian rafin. ¹³ Otawte-in kəm

12:1: Rom 6:11,13; 1 Pita 2:5

12:3: Efes 4:7; Fil 2:3

12:5: 1 Kor 12:12,27

12:8: 1 Kor 12:4-11; 1 Pita 4:10-11

12:10: 1 Pita 1:22

12:12: 1 Tes 5:16-18

netəmim rəha Uhgın nat naka itəm rəhalat tikə. Otəkəike motol təwir kəm iapispis min itəm koatuwa imatəmat ikin.

¹⁴ Otətapəh o Uhgın məmə otol nəwirən kəm netəm koatol nərətən kəm itəmat. Sotaun-inən nərətən tuwa olat, məto otətapəh o Uhgın məmə otol nəwirən kəm ilat. ¹⁵ Otagien itəmat netəm koatagien. Kən otasək itəmat netəm koatasək. ¹⁶ Otol rəhatəmat nətəligən tahmen-ahmen əm etəmat rafin, nikitəmat təsəhtən məmə itəmat neen ilis, məto nikitəmat otagien əm nakotan kələh əm itəmat netəm u ləhau. Nikitəmat təsəhtən məmə nakotenatig wir.

¹⁷ Okəmə suah kit tatol tərət kəm itəmat, əsotalpınən rəhan nolən. Onəkotəkəike motalkut məmə nəkotol nolən itəm netəmim rafin okotəplan məmə tətuatip. ¹⁸ Otol natimnat rafin itəm nəkotitun nolən məmə itəmat nəkotatig e nəməlinuən itəmat netəmim rafin. ¹⁹ Piak min ne winik min. Sotalpınən nitai təfagə rəha suah kit, məto otapəs əm məmə Uhgın otəpanələhəu nalpınən ne neməha kəm in, məto-inu e Naoa Rəha Uhgın, İərəməərə tatən məmə, “In rəhak pisin əm wək o nalpınən nitai təfagə. Io ekol nəhlan.” ²⁰ Məto itəmat nəkotol əm məmə Naoa Rəha Uhgın tatən mihin məmə,

“Okəmə rəham tikimır nəumis tatus,

os-ipən nagwənən kəm in;

okəmə in tatoaoa,

os-ipən nat kit kəm in tənim.

Nian natol natimnat min u,

in otaulis pik lan.”

²¹ Sotegəhan-inən məmə nolən tərət otətoarus itəmat mİLƏS-İəhau itəmat, məto otol məmə rəhatəmat nolən təwir otİlƏS-İəhau nolən tərət.

13

Nərəməərəən rəha kapman

¹ Pəs kitat rafin okotəkəike katig ahgin kapman, məto-inu nepətən o nəərəməərəən rafin tətisi-pən e Uhgın, kən kapman rafin itəm kotatig, Uhgın pisin əm tətİlƏS-İpər. ² Kən tol nəhlan, okəmə suah kit tatəht nəwia kapman, in tatəht nəwia nat itəm Uhgın təmələhəu, kən netəmim itəm koatol nəhlan, koatiuw-pa nalpınən olat. ³ Tol nəhlan məto-inu kapman itəm Uhgın təmələhəu təsolən netəmim itəm koatol nolən wir kotəgin, məto tatol əm o netəm koatol nolən rat. Okəmə nəsoltolkeikəən məmə nəkotəgin netəm-iasol min rəha kapman, nəkotəkəike motol nolən wir min, kən ilat okotİlƏS-İpər itəmat ron. ⁴ Sotaluinən məmə ilat iolwək min rəha Uhgın

12:13: Hip 13:2   **12:14:** Mat 5:44; 1 Kor 4:12   **12:16:** Prov 3:7   **12:17:** 1 Tes 5:15   **12:19:** Dut 32:35; Mat 5:39   **12:20:** Prov 25:21-22; Mat 5:44   **13:1:** Prov 8:15; Taet 3:1   **13:3:** 1 Pita 2:13-14

itəm wək rəhalat məmə ilat okotol təwir kəm itəmat. Məto okəmə nəkotol tərət, nəkotəkəike motəgin, məto-inu ilat koatos nəsanənən o nolən nalpınən. Ilat iolwək mın rəha Uhgın itəm otol neməha ne nalpınən rəha Uhgın kəm netəm koatol tərət. ⁵ Tol nəhlan, kitat rafin okotəkəike motatig ahgin kapman o nat kəiu. Kit u məmə kitat okəsotosən nalpınən, kən kit mın u, məto-inu kotitun məmə in nolən ətuatip.

⁶ Kən o nat kitiəh əm, otətou-pən takis kəm kapman, məto-inu netəm-iasol rəha kapman, ilat nolwək rəha Uhgın, kən inu wək rəhalat. ⁷ Otos-ipən kəm netəmim rafin, natimnat itəm tətuatip məmə onəkotos-ipən. Okəmə in takis pisin pisin mın, nəkotəkəike kətou ilat. Okəmə in nisiiəhən, otisiiəh-in ilat. Okəmə etəm tatos nərəməhən, kən otatig ahgin.

Nolkeikeən

⁸ Nəkotəkəike motətou rəhatəmat kaon mın. Məto kaon kitiəh əm təkəike mətatig otəmat, inun kaon rəha nolkeikeən itəmat mın, kən nəkotəkəike motətou nian rafin, namnun tikə, məto-inu etəm tolkeike in kit, in tatol natimnat rafin itəm Lou tatən. ⁹ Lou tatən məmə, “Sotakləh-inən pətan,” “Sohamnuən etəmim,” “Sakləhən,” “Nikim təsuwınən e natimnat rəha suah kit,” kən lou neen mın əh-ikin. Məto nəghatən kitiəh əm in nəukətilat rafin, in tatən məmə, “Olkeike ik kit tahmen əm məmə natolkeike atip ik.” ¹⁰ Okəmə suah kit tolkeike in kit, okol təsolən nəratən kəm in. Kən tol nəhlan, etəmim itəm tatolkeike netəmim, in tatol nıpəti Lou rafin koatuwa motol nıpahrienən.

Nolən ətuatip o nian rəha namnun nian

¹¹ Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəkotitun wir nian koatig lan u-roiu. Nian tinatuwa məmə nəkotəkəike motaiir məsotapılən, məto-inu nosmegəhən rəhatat tinatuwa iuəhkir, maprəkis-in nian kitat kınotahatətə. ¹² Napinəpən otəsuwəhən tikə, kən nəhag-əhagən otəsuwəhən tuwa. Kən tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha napinəpən, kən motaskəlīm nolən wir mın rəha nəhag-əhagən tahmen-pən e mopaël kit itəm tətaskəlīm wir rəhan naip rəha nəluaginən. ¹³ Pəs kitat kotol nolən wir mın, tahmen e netəmim itəm kotaliwək e nəhag-əhagən kən netəmim koatəplan. Okəsotolən lafet rat mın, məsotapisən, məsotit əpnəpın itəmat mın, kən məsotolən nolən alməl mın, məsotərgəhəuən, məsotetətən kitat mın. ¹⁴ Məto oteğəhan-in məmə İərəməyə İesu Kristo otərəməyə e nəmegəhən rəhatəmat, kən otapəs nətəlig-inən suatip mın o nolən təfagə rat mın itəm nətəligən rat rəhatəmat tolkeike.

13:7: Mat 22:21   **13:8:** Mat 22:39-40; Jem 2:8   **13:9:** Eks 20:13-15,17; Dut 5:17-19,21   **13:10:** 1 Kor 13:4-7   **13:11:** Efes 5:14; 1 Tes 5:6-7   **13:12:** 1 Jon 2:8   **13:13:** Luk 21:34; Efes 5:18   **13:14:** Efes 5:11

14

Nəghatən rəha netəm mīn u itəm rəhalat nahatətəən təsəskasikən

¹ Nikitəmat tətəgien əm məmə nakotos iəfak mīn neen kotuwa motəplan itəmat, nat əpnapīn rəhalat nahatətəən təsəskasikən, kən motəruru okəmə niki Uhgīn təsəgienən o kəp, o nolən mīn neen itəm netəmim neen koatən-iəhau. Nakotos ilat kotuwa, məto esolkeikeən məmə nakotərgəhəu o nətəligən mīn rəhalat. ² Etəmim kit, e rəhan nahatətəən, təwir əm məmə in otun nagwənən rafin. Məto etəmim kit mīn, rəhan nahatətəən təsəskasikən, kən nīkin təht məmə in titun nunən nagwənən e nasumən əm, mapəs nunən mit. ³ Etəmim u itəm titun nunən natimnat rafin, təsəwirən məmə in otəplan rat etəmim itəm təsunən natimnat rafin. Kən etəmim itəm təsunən natimnat rafin, təsəwirən məmə in otən kəm etəmim itəm tatun natimnat rafin məmə, in tatol nolən rat, məto-inu Uhgīn nīkin tagien əm ron. ⁴ Təsəwirən məmə ik natən məmə iolwək rəha suah kit mīn təmol nolən tərat. Rəhan atip əm iərəməərə otən məmə təmol təwir o tərat.* Kən in otol təwir məto-inu Iərəməərə titun nos-ipənən nəsanənən kəm in o nolən nat wir mīn.

⁵ Suah kit in tən məmə nian kitiah əm in rəha Uhgīn taprəkis-in nian rafin, məto suah kit mīn tən məmə nian rafin kotahmen-ahmen əm. Məto etəmim otəkəike mətul əskasik o rəhan nətəligən e nat u. ⁶ Etəmim kit itəm tatən məmə nian kitiah əm in rəha Uhgīn, in tatol o nīləs-ipərən Iərəməərə. Kən etəm tatun mit, tatun o nīləs-ipərən Iərəməərə, məto-inu tatən kəm Uhgīn məmə nīkin tagien o nīgīn nagwənən. Kən etəm tapəs əm nunən mit, in mīn tapəs nunən o nīləs-ipərən Iərəməərə, kən in mīn tatən kəm Uhgīn məmə nīkin tagien o nīgīn nagwənən. ⁷ Suah kit təsərəməərə-atipən e nəmegəhən rəhan, nat əpnapīn in tatəmegəh, o in təmimis. ⁸ Okəmə kitat koatəmegəh, koatəmegəh o nīləs-ipərən Iərəməərə, kən okəmə kotimis, kəmotimis o nīləs-ipərən Iərəməərə. Kən tol nəhlan, okəmə koatəmegəh o kəmotimis, kitat rəha Iərəməərə. ⁹ Kristo təmimis matig məmegəh mīn, məmə in Iərəməərə rəha netəm koatəmegəh ne netəm kəmotimis rəkis.

¹⁰ Kən təsəwirən məmə nakən nīkali iəfak kit mīn məmə təmol nolən tərat e natimnat mīn əh. Kən təsəwirən məmə nakehm-əhau piam, məto-inu kitat rafin okotətul aupən e nīganəmti Uhgīn məmə in otakil kitat. ¹¹ Tahmen e Iərəməərə tatən e Naoa Rəha Uhgīn məmə,

14:1: Rom 15:7   **14:2:** Jen 9:3-4   **14:3:** Kol 2:16   * **14:4:** Ves 4 u, in eksampol kit. "Iolwək" tatəpsen-pən kitat iəfak mīn, kən "iərəməərə" tatəpsen-pən Uhgīn. Nipəti nəghatən məmə Uhgīn otakil kitat, məto təsəwirən məmə kitat okotakil kitat mīn.   **14:4:** Mat 7:1; Jem 4:11-12   **14:5:** Kal 4:10-11
14:8: Kal 2:20   **14:10:** 2 Kor 5:10

“Inu nīpahrienən, tahmen məmə in nīpahrienən məmə iatəmegəh,

netəmim rafin okotisin nulilat kəm io,

kən netəmim rafin okotən-iarəp e nohlilat məmə io, io Uhgīn.”

¹² Kən tol nəhlan, kitat rafin kitiəh kitiəh okotətul e niġanəmti Uhgīn o nən-iarəpən natimnat itəm kəmotol.

¹³ Tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha nənən nīkali suah kit məmə rəhan nolən in təfagə rat kit. Məto pəs kotən məmə okəsotolən nat kit itəm otol piətət kit təme e rəhan nəmegəhən.

¹⁴ Io emuwa kitiəh itimlau Iərəməərə Iesu, kən o nat u, io ekītun wīr məmə nagwənən rafin kotəwīr o nunən, kəsotolən suah kit tamkīmīk e niġanəmti Uhgīn. Məto okəmā suah kit nīkin təht məmə nat kit tamkīmīk e niġanəmti Uhgīn, nat əh tamkīmīk atip əm ron.

¹⁵ Okəmā piām kit tatəto tərət pik o nat kit itəm nəmun, kən nəsalīwəkən e suatip rəha nolkeikeən. Əsolən məmə nat nakatun tatərəkīn piām kit itəm Kristo təmimis ron.

¹⁶ Əsegəhan-inən məmə nat kit itəm ik nakən məmə in təwīr, okəghat-in məmə in nat tərət.

¹⁷ Tol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgīn sənəmā nat rəha nagwənən ne nənimən, məto in nat kit rəha nətuatipən e niġanəmti Uhgīn, ne nəməlinuən, ne nagiənən e Narmīn Rəhan, ¹⁸ məto-inu suah kit itəm tatol wək kəm Kristo e nolən əh, in tatol nīki Uhgīn tətagiən, kən netəmim koatehm in məmə in etəm təwīr, kən nīkīlat tagiən əm ron.

¹⁹ Kən tol nəhlan, pəs kitat kotalkut pik o nolən nat itəm tatuwīn o nəməlinuən, kən tatiləs-ipər nətəligən rəhatat rafin.

²⁰ Əsərəkīnən wək rəha Uhgīn o nagwənən əm. Nagwənən rafin kotəwīr, məsotamkīmīkən e niġanəmti Uhgīn. Məto suah kit tatol təfagə rat nian in tatun nat kit itəm tol pian tatəme lan e rəhan nəmegəhən.

²¹ Kən tol nəhlan, təwīr məmə nəsotunən mit, o nənimən wain, o nolən nat kit mīn itəm otol piatəmat otəme e nəmegəhən rəhan.

²² Kən okəmā itəmat nakotos nətəligən kit o natimnat mīn u, otaskəlīm anion əm itəmat Uhgīn. Suah kit tətətig e nəwīrən pahrien nian in tatol əm natimnat itəm in titun məmə tətuatip məmə in otol.

²³ Məto etəmim itəm rəhan nətəligən tatol kəiu o nat itəm tatun, məmə in tətuatip o nunən o kəp, təwīr məmə in təsunən. Məto okəmā in tatun, Uhgīn otən nolən rəhan in təfagə rat, məto-inu in tatun, məto nīkin təsəhtən məmə in nat ətuatip, rəhan nolən təsətulən e nahatətəən. Kən okəmā suah kit tatol nat kit itəm nīkin təht məmə in tərət, in tatol təfagə rat.

15

Nilas-ipərən nətəligən rəha iəfak pisin pisin min

¹ Kitat neen, nahatətəən rəhatat təskasik, kən kitat kotitun məmə nat əlkələh min əh, ilat nat əpnəpin əm. Məto okol kitat kəsotəkəikeən o nolən natimnat min əh məmə nikitat tətəgien lan. Nikitat təkəike məht piətət min ne winitat min itəm rəhalat nətəligən kəiu e natimnat min əh. ² Kitat okotəkəike motol nolən itəm otol niki netəm pisin tagien lan, məmə otasitu elat, mol nahatətəən rəhalat tuwa məskasik. ³ Pəs kotal nəhlan məto-inu Kristo min, in təməsolan nolən kit məmə in atip nikin otagien lan. Məto in təmol natimnat rafin ağin itəm Uhgün nikin tolkeike, kən o natimnat min u, netəmim kəmotən rat in ron. Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgün tatən məmə, “Nən ratən min itəm netəm pisin pisin min koatol lam, koatuwa ron io.” ⁴ Natimnat min əh itəm kəməte əupən e Naoa Rəha Uhgün, kəməte min məmə otəgətun kitat, məmə okotələhəupən əskasik nətəligən rəhatat e Uhgün. Kən kitat kotitun nolən əh məto-inu koatətul əskasik e nian iəkis min, kən Naoa Rəha Uhgün tatiləs-ipər nətəligən rəhatat.

⁵ Uhgün pisin əm tətəsitə etat məmə koatətul əskasik e nian iəkis min, kən in pisin əm tatiləs-ipər nətəligən rəhatat. Kən roiu, iatətapəh ron məmə in otasitu etəmat e nətəligən rəhatəmat məmə otuwa mol kitiəh əm, tahmen əm e nolən rəha Kristo Iesu. ⁶ Kən iəkətapəh nəhlan otəmat rafin itəm noatos nətəligən kitiəh əm, məmə nəwiətat titun nuwamən mahmen e nəwia suah kitiəh əm o niləs-ipərən nərgi Uhgün, itəm in Uhgün ne Tata rəha İerəmərə rəhatat Iesu Kristo.

⁷ Otos iəfak min neen e nikin əgien məmə okotuwa motəplan itəmat, tahmen əm məmə Kristo təmos itəmat e nikin əgien. Otol nəhlan məmə netəmim okotənwiwi Uhgün lan. ⁸ Sotaluinən nat u məmə, Kristo təmuwa iolwək rəha netəm İsrəl məmə otəgətun məmə Uhgün tatol rəhan nəghatən, nəghatən inu məmə nəniəkisən min rəhan kəm tıpi netəm İsrəl əupən, ilat kəmotuwa nıpahrienən. ⁹ Kən təmuwa məmə İaihlə min okotənwiwi Uhgün o rəhan nasəkıtunən, tahmen e Naoa Rəha Uhgün tatən məmə, “Tol nəhlan, oekiləs-ipər nərgəm e niki İaihlə min, oekan napuən min mənwiwi nərgəm.”

¹⁰ Kən tatən min məmə,

“Otagien, İaihlə min, itəmat rəhan min netəmim.”

¹¹ Kən tatən min məmə,

“İtəmat İaihlə min otənwiwi İerəmərə,

kən itəmat rafin noanol min rəha nətueintən otənwiwi in.”

¹² Kæn Aesea tatæn min mämä,
 “Noanol ræha Jese aupæn otær min*
 kæn Uhgîn otîlæs-ipær in mämä otæramærä e noanol min ræha
 nitæn min rafin.

Kæn Iaihlua min okotälêhäu-pæn æskasik nätêligæn ræhalat lan.”

¹³ Uhgîn tæmasitu o kitat mämä okotälêhäu-pæn æskasik
 ræhatat nätêligæn lan. Pæs in otol mämä nikitæmat otær mærioah
 e nagienæn ne næmælinuæn nian nakoatahatætê lan mämä,
 e næsanænæn ræha Narmîn Ræha Uhgîn, onakoatälêhäu-pæn
 æskasik pik tæhmin ræhatæmat nätêligæn e Uhgîn.

Pol in aposol ræha Iaihlua min

¹⁴ Piak min ne winik min. Ekitun wir mämä næmegæhæn
 ræhatæmat tæmær mærioah e næwiræn, kæn næmotos nitunæn
 rafin, kæn nækotahmen o nægætunæn itæmat min. ¹⁵ Mæto e naoa
 u ræhak, emæsêhluaig-inæn nat kit, emæn-iaræp e nikik rafin
 natimnat min u kæm itæmat, kæn molkeike mämä nikitæmat
 otækæike matæht næghatæn min æh. Tætuatip æm mämä iatêghat
 næhlan, mæto-inu Uhgîn tæmasitu lak e ræhan æm næwiræn
¹⁶ mämä io ekuwa iolwæk ræha Kristo Iesu o næn-iaræpæn nam-
 nusæn tæwir kæm Iaihlua min. Io ekahmen e pris kit itæm iatæn-
 iaræp namnusæn tæwir ræha Uhgîn mämä, Iaihlua min itæm
 koatahatætê e Kristo, okotuwa presen wir min itæm Narmîn
 Ræha Uhgîn tæmälêhäu kalin mämä ræha Uhgîn, kæn Uhgîn nikin
 tagien o nosæn.

¹⁷ Kæn e wæk rafin itæm iatol o Uhgîn, iatêghat ausit mæto-inu
 in Kristo Iesu æm itæm tatol wæk. ¹⁸ Ko esêghat ausitæn o nat kit
 min, ekêghat ausit æm o natimnat wir itæm Kristo tæmol nian
 emol ræhan wæk o nilæsæn Iaihlua min kotuwa motol næwia
 Uhgîn. Kristo tæmol wæk e ræhak næghatæn, ne ræhak nolæn
 min, ¹⁹ kæn tæmol wæk e næsanænæn ræha næmtætîn min ne nat
 pispis min, kæn tæmol ilat rafin e næsanænæn ræha Narmîn Ræha
 Uhgîn. Kæn tol næhlan, emæn-iaræp rafin namnusæn tæwir ræha
 Kristo, tæmætuoun Jerusalem muwin mætoarus-pæn kantri u
 Ilirikam. ²⁰ Nian rafin e nætuounæn ræhak wæk mætoarus-
 pa u-roiu, ematolkeike mämä ekuwin mæn-iaræp namnusæn
 tæwir e ikîn min neen itæm kæsæto-agîn-æhæn nærgi Kristo ikîn.
 Esolkeikæan mämä ekol wæk e ikîn kit itæm suah kit tinuwîn
 rækis ikîn mæn-iaræp namnusæn tæwir. ²¹ Mæto tahmen æm e
 Naoa Ræha Uhgîn itæm tatêghat-in Kristo mämä,
 “Netæmim itæm kæsæn-iaræpæn namnusæn tæwir kæm ilat,
 ilat okotêplan in,
 kæn netæmim itæm kæsotætôn æh namnusæn tæwir, ilat
 okotitun.”

* **15:12:** Jese in tata ræha Kig Tefit **15:12:** Aes 11:10; Nol Əpæn 5:5 **15:16:**
 Rom 1:5; 11:13 **15:20:** 2 Kor 10:15-16 **15:21:** Aes 52:15

²² Nian tepət, wək u rəhak o nuwinən ik pisin pisin min tətahosig-in io o nimnən məplan itəmat.

Nətəligən rəha Pol o nuwinən Rom

²³ Məto roiu, rəhak wək ikin-u tinol namnun, kən e nup tepət rəkis, iakolkeike pik məmə ekimnə məplan itəmat, ²⁴ kən tol nəhlan, nikik tatəht məmə ekimnə məplan itəmat nian ekuwin əpəh kantri u Spen. Kən nian ekimnə kotauilim o nian əkuəkir əm, kən iakolkeike məmə nakotasitu lak e rəhak naliwəkən. ²⁵ Məto roiu, iatuwin Jerusalem o nasituən e iəfak min əh-ikin, ²⁶ məto-inu iəfak min əpəh kantri mil u Masetonia ne Akaea, nikilat təmagien o nos-ipamən rəhalat məni məmə ekasitu e ian-rat min e niməfak əpəh Jerusalem. ²⁷ Nikilat təmagien əm o nolən, kən in tahmen e iehl kit itəm noanol rəha Isrel kəmotol kəm ilat. Tol nəhlan məto-inu okəmə Iaihlua min kəmos nəwirən rəha Uhgın e suatip rəha netəm Isrel, kən Iaihlua min okotəkəike motasitu e netəm Isrel e rəhalat məni. ²⁸ Oekos məni itəm ilat kəmos-ipa, muwin mos-ipən kəm iəfak min əpəh Jerusalem. Kən nian emol namnun wək u, kən ekiet Jerusalem muwin əpəh kantri u Spen, kən e rəhak naliwəkən oekimnə məplan itəmat. ²⁹ Nian ekuwa mitəlau imatəmat ikin, ekıtun məmə iatos natimnat wir tepət e Kristo məmə ekos-ipinə kəm itəmat, kən itəmat onəkotəto təwir lan.

³⁰ Piak min ne winik min, məto-inu kitat koatahatətə e Iəramərə rəhatat Iesu Kristo, kən Narmın Rəha Uhgın tatol məmə kitat koatolkeike kitat min, ekətapəh əskasik otəmat məmə nəkoatəfak ron io kəm Uhgın, kən e nolən əh, nakotasitu lak e nəluaginən rəhak. ³¹ Otəfak məmə Uhgın otasitu lak mahtosig-in netəm Jutia itəm kəsotənən nipahrienən e namnusən təwir məmə, okəsotərəkinən io. Kən otəfak min məmə nian ekuwin miet-pən Jerusalem, netəm min u koatahatətə e Kristo, nikilat otagien o rəhak wək. ³² Kən e nolən əh, okəmə Uhgın tolkeike mihin, ekimnə məplan itəmat e nagienən, kən kitat rafin agın-əh, nikitat otagien. ³³ Pəs Uhgın itəm in nəukəti nəməlinuən tətətig itəmat min. Əwəh.

16

Pol tətəuatipin in min neen

¹ Io iatən-ipinə kəm itəmat məmə winitat u Fipi, itəm tatos wək rəha dikon e niməfak əpəh Kegkria, in pətan wir kit. ² Iakətapəh otəmat məmə nian in otimnə, onəkotagien əm ron e nərgi Iəramərə rəhatat, e nolən itəm in tətəuatip məmə netəmim rəha Uhgın okotol mihin. Okəmə rəhan nat kit

tikə, təwir məmə nakotasitu lan, məto-inu in təmasitu lak ne netəmim tepət.

³ Otən təwir kəm Prisila ne Akwila, itəm itiməhal emətəhalol wək kitiah rəha Kristo Iesu. ⁴ Iuəhkir kiamis o nasituən lak. Sənəmə io pisin əm, məto io ne Iaihlua min rafin u koatəfak, itimat ekotənwiwi Uhgın olau.

⁵ Kən otən təwir kəm niməfak itəm kəmotuəfimin e rəhalau nimə.

Otən təwir kəm io kit u Epaenetas, u itəm təmaupən mahatətə e Kristo e profens əpəh Esia.

⁶ Otən təwir kəm Meri itəm təmatol pik wək otəmat.

⁷ Otən təwir kəm Antronikas ne Junias, natimak mil itəm itiməhal min ilau eməhaluwın e kalapus. Aposol min koatisiai-in pik ilau, kən ilau kəmuauupən-in io muahatətə e Kristo.

⁸ Otən təwir kəm Ampliatas, itəm iakolkeike e nolkeikeən rəha Iərəməərə.

⁹ Otən təwir kəm Urpanas, itəm kitat koatol wək kitiah e Kristo, kən otən təwir kəm io kit u Stakis.

¹⁰ Otən təwir kəm Apeles itəm təmətul əskasik e Kristo e nian iəkis min.

Otən təwir kəm Aristopolas ne noanol min rəhan, ne rəhan iolwək min.

¹¹ Otən təwir kəm Herotian, rəhak ətuatip.

Otən təwir kəm Nasisas ne rəhan min, ne rəhan iolwək min itəm koatəfak kəm Iərəməərə.

¹² Otən təwir kəm Trifaena ne Trifosa, pətan mil itəm kətioal pik wək rəha Iərəməərə.

Otən təwir kəm io kit u Persis, pətan kit min itəm tatol pik wək rəha Iərəməərə.

¹³ Otən təwir kəm Rufas, iəfak wir kit rəha Iərəməərə, ne rəhan mama itəm təmatol təwir kəm io tahmen e rəhak ətuatip mama.

¹⁴ Otən təwir kəm Asigkritas, ne Filegon, ne Heremes, ne Patropas, ne Heremas, ne piatat min itəm ilat min koatatig.

¹⁵ Otən təwir kəm Filolokas, ne Julia, ne Nereas ne winin, ne Olimpas, ne iəfak min rafin itəm ilat min kotatig.

¹⁶ Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiah əm e Kristo. Niməfak rafin rəha Kristo koatən təwir kəm itəmat.

¹⁷ Piak min ne winik min. Iakətapəh əskasik otəmat məmə nakoatəto wir itəmat o netəm koatol məmə nakotəhap itəmat min, kən koatəgətun natimnat itəm koatol netəmim koatakia e nahatətəən rəhalat, kən nəgətunən əh tol pisin agin e nəgətunən itəm nəmotos rəkis. Otətul isəu olat, ¹⁸ məto-inu netəm kotal nəhlan, ilat kəsotolən wək rəha Iərəməərə Kristo,

məto koatol wək əm o nat nɪpətɪlat tolkeike. Ilat koatən wɪr nəghatən, kən nəghatən rəhalat tətəhen, kən ilat koateiuə, kən matərəkɪn nətəlɪgən rəha netəmim tepət itəm kotəruru nat. ¹⁹ Netəmim kɪnotətə rəkis namnusən məmə itəmat nəkoatol nəwɪa Kristo. Tol nəhlan, nɪkɪk tagien pɪk otəmat. Məto iakolkeike pɪk məmə nakotenatɪg e nolən ətuatɪp mɪn, kən məmə nəsotuwinən e nolən rat mɪn. ²⁰ Uhgɪn itəm nəukətɪ nəməlinuən, otəsuwəhən in teguətɪn Setan, kən in otatɪg əm ləhau e nelkɪtəmat. Pəs nəwɪrən rəha Iərəmərə Iesu tətətɪg itəmat mɪn.

²¹ Timoti itəm itɪmlau mɪn etɪoal wək kɪtɪəh, tatən təwɪr kəm itəmat. Kən Lusias, ne Jeson, ne Sosipata u natɪmak mɪn, kəhalən mɪn təwɪr kəm itəmat.

²² Io Tesias, itəm emətə nəghatən rəha Pol e naoa u, io iatən təwɪr kəm itəmat u kɪtat kɪtɪəh e Iərəmərə.

²³⁻²⁴ Kaeas tatən təwɪr kəm itəmat. Io Pol, ekətətɪg e rəhan nɪmə, kən netəm rəha nɪməfak kotuəfɪmɪn iman ɪkɪn.

Erastas u etəm tatərəmərə e məni rəha taon əh, ne pɪtat Kuartas, ilau mɪn katuən təwɪr kəm itəmat.

²⁵ Pəs kotənwiwi Uhgɪn. In tɪtun nolən məmə itəmat nəkoatətul əskasɪk e nahatətəən rəhatəmat. In otol nəhlan e namnusən təwɪr rəha Iesu Kristo itəm iatən-iarəp. Nəghatən u təməhluəɪg nuwəh rəkis, ²⁶ məto roiu, təmol əp in. Kən in Uhgɪn u itəm tatəmegəh nian rafɪn, kən in təmən məmə ekotən-iarəp namnusən rəha Kristo itəm ien mɪn aupən kəmotətə e naoa mɪn rəhalat, kən netəmim okotɪtun. Ekotən-iarəp məmə noanol mɪn rafɪn e nətueintən, pəs ilat okotahatətə e Uhgɪn, kən tol nəhlan moatol əm nəwɪan. ²⁷ Uhgɪn pɪsɪn əm in Uhgɪn, kən in pɪsɪn əm in tenatɪg. !Pəs kotənwiwi Uhgɪn nian rafɪn namnun tɪkə, o nat itəm Iesu Kristo təmol! Əwəh.

16:18: Fil 3:19; 2 Pita 2:3

16:19: Rom 1:8; 1 Kor 14:20

16:20: Jen 3:15

16:21: Wək 16:1-2; 19:22; 20:4

16:23-24: Wək 19:22; 1 Kor 1:14

16:25:

Rom 1:5; Efes 1:9; 3:5,9; Kol 1:26

1 Korin

Naoa itəm Pol təmaupən mäte tuwin kəm iəfak min ikin Korin Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 1 Korin

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte tatuwin kəm niməfak rəha Korin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Korin in taon asol kit. Ikin əh, netəmim tepət kotos rəhalat kago o nol-salim-inən, kən netəmim tepət kotuwa məmə okotos-nəmtin. Netəmim neen kotuwa e nego, neen kotaliwək əm. In taon kit təwir pik e profens rəha Akaea, itəm tətətig e nəptən asol u Kris. Məto taon u, narmi nat min kəmotər lan, kən nolən rat min tepət e taon əh. Niməfak rəha Korin, Iaihluə min kotepət lan. Pol təmətuoun niməfak u e nian rəha naliwəkən itəm taotol kəju lan. Məto roiu əh, nəratən asol min neen tinatig e niməfak. Netəmim neen koatol nolən rat min, kən neen koatos nətəligən min itəm kəsotətuatipən. Kəmotətapəh o Pol o natimnat min neen itəm ilat kəsotitun wirən, kən in təmäte naoa u tətəu-pən ətuatip əm rəhalat nətəligən. Kən təmäte naoa u məmə otəg-ətuatip-in nolən rat min itəm ilat neen kəmoatol.

?Təmäte naoa u o naka? Niməfak rəha Korin in tətətig e taon kit itəm nolən rat min rafin təmərīoah wir lan. Nolən rat min neen kəmotuwa imə e niməfak. Pol təmäte naoa u məmə otən-iarəp nolən rat min itəm tətətig e niməfak, ne nəratən pişin min neen min. In təmən kəm ilat məmə okotahro min nulan motəkəike kitəlig-pa min o Uhgın, kən nolən naka u tətəuatip itəm etəmim otol okəmə in etəmim rəha Iesu.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pol, itəm Uhgın təmaun-in kən miəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo Iesu, iatəte naoa u itimlau piətət Sostenes.

² Naoa u tatimnə kəm itəmat niməfak rəha Uhgın əpəh Korin, itəmat itəm Uhgın təmələhəu kalın məmə rəhan min e Kristo Iesu, kən təmaun-in itəmat məmə rəhan min, itəmat min netəm e ikin min rafin itəm koatəfak kəm Iərəməərə rəhatat Iesu Kristo itəm in Iərəməərə rəhatat rafin. ³ Pəs Uhgın Tata rəhatat ne Iərəməərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təmənwiwi Uhgın e nəfakən

⁴ Nian rafin iatən kəm Uhgın məmə nikik tagien otəmat məto-inu təmawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat e Kristo Iesu.

⁵ Təmawte-in rəhan nəwirən u tepət kəm itəmat e nolən min rafin, e nasituən o nən-iarəpən ne nitunən nəghatən rəhan.

⁶ Təmöl nəhlan məto-inu, nəmotəplan məmə namnusən e Kristo in nīpahrienən. ⁷ Tol nəhlan, nian nəkoatətul matip moatəsaḡin nuwamən rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, Uḡin tatos-ipinə kəm itəmat rəhan nəsanənən e Narmin o nolən wək rəhan, nəsanənən rafin min əh itəm kotətuatip o nəmegəhən rəhatəmat. ⁸ Kən in otol itəmat nəkoatətul əskasik mətoarus-pən namnun nian məmə okəsehm-pənən nolən rat kit etəmat e Nian rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, itəm tatuwa min lan. ⁹ Kən Uḡin otol nat u kəm itəmat məto-inu nian rafin in tatol rəhan nəghatən. In Uḡin itəm təmaun-in itəmat nakotuwa kitiaḡ itəmat Nətin Iesu Kristo u Iərəmərə rəhatat.

Netəmim rəha niməfak kəmotəhap ilat min

¹⁰ Iatətapəh əskasik otəmat, piak min ne winik min, e nərgi Iərəmərə Iesu Kristo, məmə itəmat rafin nakotətəlig-in itəmat min, məsotolən məmə nətəligən kit otuwa məhap itəmat, kən məto nakotuwa pahrien kol kitiaḡ e nətəligən ne nikin kitiaḡ. ¹¹ Piak min ne winik min, iatən nəhlan məto-inu netəmim neen rəha Kloe* kəmotən-iarəp kəm io məmə itəmat nakoatərgəhəu. ¹² Nipəti nəghatən itəm iatən tol nulan, itəmat neen kotəmə, “Itimat ekoatuarisig-in Pol,” neen kotəmə, “Itimat ekoatuarisig-in Apolos,” neen kotəmə, “Itimat ekoatuarisig-in Pita,” neen min kotən məmə, “Itimat ekoatuarisig-in Kristo.” ¹³ ?Nikitəmat təht məmə nəkotitun nəhap-əhapən nulan Kristo? ?Nikitəmat təht məmə io Pol eməkul e nig kəməluau otəmat? ?O kəmöl bəptais etəmat neen e nərgi Pol?

¹⁴ Io iakən tagkiu kəm Uḡin məmə io eməsolən bəptais etəmat kit, məto emol bəptais əm e Krispas ne Kaeas. ¹⁵ Nīkik tagien nəhlan məto-inu suah kit okol təsənən məmə kəmöl bəptais lan e nərgək. ¹⁶ Ei, emaluin, emol bəptais min e Stefanas ne rəhan min. Uarisig e itəm əh, emaluin okəmə emol bəptais min e suah kit o kəp. ¹⁷ Nipəti nəghatən min u məmə, Kristo təsahl-ipamən io məmə ekol bəptais e netəmim, məto təməhl-ipa io məmə ekən-iarəp əm namnusən təwir. Kən esən-iarəp əmən e nitunən rəha etəmim məto-inu, esolkeikeən məmə nəghatən e nimisən rəha Kristo e nig kəməluau in otoigoig.

¹⁸ Tol nəhlan məto-inu, nəghatən e nimisən rəha Kristo in toigoig malməl o netəm u koatitəp suatip rəha nuwinən e nigəm asol, məto o kitat itəm Uḡin tatosmegəh kitat, in nəsanənən əm rəha Uḡin. ¹⁹ Kən Naoa Rəha Uḡin tatən

1:8: 1 Tes 3:13; 5:23   **1:9:** 1 Tes 5:24; 1 Jon 1:3   **1:10:** Fil 2:2   * **1:11:** Kloe in pətan kit itəm rəhan nautə tepət, kən netəmim koatisiai-in.   **1:12:** Wək 18:24-28; 1 Kor 3:4   **1:14:** Wək 18:8; Rom 16:23   **1:16:** 1 Kor 16:15   **1:18:** Rom 1:16

məmə,

“Io ekərəkın agın nenatigən rəha netəm kotenatig,

kən mahtosiğ-in nitunən rəha netəm kotitun pik nat.”

²⁰ ? Netəm kotenatig hiə? ? İəgətun min rəha Lou hiə? ? Netənim itəm kotitun wir suatip rəha nəghatən hiə? Uğın təmol nenatigən rəha nətueintən tinuwa rəkis nalməl əmən. ²¹ Tol nəhlan məto-inu, e nenatigən rəha Uğın, təmol məmə netənim rəha nətueintən okəsotitunən in e nenatigən əm rəhalat. Məto in təmol məmə nəghatən alməl min rəhatimat otosmegəh netənim itəm koatən nıpahrienən lan. ²² Noanol min rəha İsrəl koatətapəh-in nat pıspis min, kən İaihlua min koategəs-in nenatigən məmə okotəplan Uğın, ²³ məto kitat koatən-iarəp əm nımisən rəha Kristo e nig kəməluau, kən nəghatən u in tahmen e kəpiel e suatip itəm tatol noanol min rəha İsrəl koatəme, kən in tahmen e nalmələn kəm İaihlua min. ²⁴ Məto o netəm min un itəm Uğın təmaun-in ilat, noanol min rəha İsrəl neen ne İaihlua min neen ilau kərən, Kristo in nəsanənən rəha Uğın ne nenatigən rəhan. ²⁵ Tol nəhlan məto-inu, nalmələn rəha Uğın in tenatig taprəkis-in nenatigən rafin rəha netənim, kən nəpouən rəhan in təsanən taprəkis-in nəsanənən rafin rəha netənim.

²⁶ Piak min ne winik min, nikitəmat otəkəike məht məmə itəmat netəm ahro nian Uğın təmaun-in itəmat. Itəmat tepət nəsotenatigən e nıganəmti netənim, kən məsotosən nəsanənən, kən sənəmə itəmat nenəti netəm-iasol neen. ²⁷ Məto Uğın tatitəpun nat alməl min e nətueintən məmə okotol aulis netəm kotenatig, kən mıtəpun nat əpou min e nətueintən məmə okotol aulis netəm kotəsanən. ²⁸ In təmitəpun natimnat itəm, e nətəligən rəha netənim, ilat nat əpnəpin əm, ne itəm netənim kəsotolkeike pikən, ne natimnat itəm kotikə. Kən təmitəpun natimnat min əh məmə in otol nat keike e nətəligən rəha netənim, kəmotuwa nat əpnəpin əm elat. ²⁹ Təmol nəhlan məmə suah kit otəsəghat ausitən e nıganəmti Uğın. ³⁰ Məto-inu e nəwia Uğın, itəmat nəmotuwa kitəh itəmat Kristo İesu. Kən Kristo təmuwa o kitat məmə nenatigən rəha Uğın, inəh e Kristo, Uğın təmol kitat kotətuatip e nıganəmtin, kən mələhəu kalın kitat məmə rəhan min, kən mosmegəh kitat. ³¹ Tol nəhlan, tahmen e Nəoa Rəha Uğın tatən, “Etəm itəm tatəghat ausit, otəghat ausit əm o nat itəm İərəmərə təmol lan.”

2

1 Piak min ne winik min. Nian emimnə otəmat, eməsən-iarəpən nəghatən rəha Uhgín e nəghatən itəm kotenatig ne nolən rəha etəmim itəm titun wir nəghatən. ² Kən nian emətətig kitat min itəmat, nikik təkaskik məmə esən-iarəp minən nat kit, məto Iesu Kristo əm, ne nimisən rəhan e nig kəluau. ³ Emuwa otəmat e nəpouən ne nəginən, kən matəgin mətasiəp-asiəp. ⁴ Kən nian emən-iarəp rəhak nəghatən e namnusən təwir, eməsənən e nenatigən rəha netəmim, ne nəghatən asol min itəm otiuw itəmat, məto nian eməghat, nəmotəplan nəsanənən rəha Uhgín ne wək rəha Narmin Rəha Uhgín. ⁵ Emol nəhlan məmə nahatətəən rəhatəmat otəsətul əmən e nenatigən rəha netəmim, məto in otətul e nəsanənən rəha Uhgín.

*Nenatigən rəha
Narmin Rəha Uhgín*

⁶ Məto in nıpahrienən məmə itimat ekotən-iarəp nəghatən tenatig kəm netəm itəm kinotəkaskik rəkis e nəmegəhən rəhalat, məto sənəmə nenatigən rəha netəm u-roiu, o netəm koatərəməərə u-roiu, itəm ilat okotuwa nat əpnapin min əm. ⁷ Kəp. Itimat ekoatəghat-in nenatigən rəha Uhgín aupən itəm təmatəməhl anion, kən in nenatigən itəm təmatəhluaig, kən Uhgín təmol nalpəkəuən aupən aupən agin məmə, nenatigən əh, in otol nəwirən kəm kitat. ⁸ Nətem koatərəməərə e nəptən əh-roiu, ilat kinotəruru nalpəkəuən əh rəha Uhgín, məto okəmə ilat kinəmotitun, ko kəsotətu-pərən lərəməərə rəha nəwirən rafin e nig kəməluau. ⁹ Məto Naoa Rəha Uhgín tatən məmə,

“Suah kit təsəplanən,

suah kit təsətəən,

suah kit təsitunən

nat naka itəm Uhgín təmol əpen-əpenə lan rəha netəm u
kotalkeike in,”

¹⁰ məto Uhgín təmol əp nalpəkəuən anion əh rəhan kəm kitat e Narmin. Kən Narmin titun natimnat rafin, kən mitun min natimnat rəha Uhgín itəm etəmim kit okol təsitunən.

¹¹ ?Tol nəhlan, etəmim pah titun nətəligən rəha etəmim kit, məto narmin əm? ?E nolən kitiəh əm, etəmim pah titun nətəligən rəha Uhgín, məto Narmin əm?

¹² Uhgín təməsos-ıpa mən kəm kitat nətəligən rəha netəmim e nətueintən, məto təmos-ıpa Narmin itəm tətisi-pən ron. In təmos-ıpa kəm kitat məmə kitat okotitun nat naka itəm Uhgín təmos-ıpa əpnapin əm kəm kitat. ¹³ Inu nəghatən itəm itimat ioatən, kən nenatigən rəha netəmim təsəgətunən itimat e nəghatən min əh, məto Narmin Rəha Uhgín təməgətun itimat, kən ekotən-iarəp

natimnat pahrien rəha Narmin Rəha Uhgın e nəghatən min itəm təmişipən lan.

¹⁴ Etənim itəm Narmin Rəha Uhgın tikə lan, okol təsosən natimnat itəm tətisi-pən e Narmin Rəha Uhgın məto-inu ilat nat alməl min əm kəm in, kən okol in təsitunən ilat məto-inu Narmin Rəha Uhgın əm titun nasituan e netənim o nitunən natimnat rəha Uhgın. ¹⁵ Kitat itəm koatos Narmin Rəha Uhgın kotəplan motitun natimnat min əh, məto netəm əpnəpın, ko koatəplan məsotitun aɡın-əhən kitat. ¹⁶ Tol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“?Pah u titun nətəligən rəha İərəməərə məmə in otəgətun in?”

Məto kitat kotitun nətəligən rəha Kristo.

3

Nəhap-əhapən e niməfak

¹ Piak min ne winik min. Nian emətətiɡ kitat min itəmat, okol esəghatən kəm itəmat tahmen e netənim itəm kınotəskasik rəkis e nəmegəhən rəhalat e Narmin Rəha Uhgın, kəp. Eməghat kəm itəmat tahmen məmə itəmat netənim rəha nətueintən əm, kən eməghat kəm itəmat tahmen məmə itəmat nisualkələh əm e nəmegəhən wi rəhatəmat e Kristo. ² Nian emətəgətun itəmat, tahmen məmə emətagwən itəmat e melek əm, eməsos-ipinə nagwənən əskasik kəm itəmat məto-inu itəmat nəsotahmenən o nunən. Kən nıpahrienən, itəmat nəsotahmenən əh o nunən, ³ məto-inu nolən rəhatəmat tahmen əm e rəha netənim rəha nətueintən. Tol nəhlan məto-inu itəmat nakoatetet itəmat min, kən moatərgəhəu, kən tahmen əm məmə itəmat netənim rəha nətueintən əm u. Nəkotahmen e netəm əpnəpın min. ⁴ Nian suah kit otən məmə, “İo rəha Pol,” kən kit min tən məmə, “İo rəha Apolos,” nolən əh tatəgətun məmə itəmat netəm rəha nətueintən əm.

⁵ Otəplan-tu. ?Apolos in pah, kən Pol in pah? İtımlau e kuahmen əm e iolwək itəm emuasitu etəmat o nuwamən o İesu. İtımlau etioal əm wək itəm İərəməərə təmos-ipa pisin pisin kəm itımlau məmə ekioal. ⁶ Tahmen məmə io eməfe nıkutin nat, kən Apolos in tətəu e nəhəu, məto Uhgın tatol tatəwiə. ⁷ Tol nəhlan, etənim itəm tatəfe nat, o etəm tətəu e nəhəu, in nat əpnəpın əm, məto Uhgın pisin əm in nat keike itəm tatol natimnat koatəmegəh moatəwiə. ⁸ Etəm tatəfe, ne etəm tətəu, katian əm o nat kitıəh əm. Kən Uhgın otətou ilau kitıəh kitıəh e rəhaləu wək pisin pisin min. ⁹ İtımlau iolwək mil rəha Uhgın, kən itəmat nəkotahmen e nasumən rəha Uhgın, o nimə rəha Uhgın.

¹⁰ E nəwīrən itəm Uhgīn təmawte-in kəm io, emiləkin wīr nelki nimə tahmen e etəm titun wīr niləkinən nimə. Kən suah kit mīn tatiləkin nimə məsīn. Məto ilat rafin okotəkəike moatehm wīr wək rəhalat rəha niləkinən nimə, ¹¹ məto-inu okol suah kit təsiləkinən nelki nimə kit mīn itəm tol pīsīn e inu itəm kiniləkin rəkis. Kən nelki nimə u in Iesu Krīsto. ¹² Okəmə suah kit tiləkin-pər rəhan nimə itəm nelki nimə in Iesu Krīsto, kən in titun niləkinən e iaen u kol tatipit-ipit, o e silfa, o e kəpiel nəmtin tiəkis, o e nig, o e nuwig, o e maniah. ¹³ Kən nian kit netəmim okotəplan wək rəhan, məto-inu e nian Iesu tatuwa mīn, rəhan wək otuwa e nəhag-əhagən. Rəhan wək okələhəu-pən e nigəm, kən nigəm otəgətun məmə rəhan wək təwīr or tərət. ¹⁴ Okəmə nigəm təməsusən rəhan nimə, in otos rəhan nətouən. ¹⁵ Məto okəmə nigəm təmus rəhan nimə, kən rəhan natimnat rafin təmikə. In əm, Uhgīn otosmegəh, məto tahmen-ahmen əm e suah kit itəm taiu mətagim e nimə itəm nigəm tatus.

¹⁶ ?Nəkotitun o kəp məmə, itəmat un nimə rəha Uhgīn, kən Narmīn Rəha Uhgīn tətətig etəmat? ¹⁷ Okəmə suah kit tərəkīn nimə rəha Uhgīn, kən Uhgīn otərəkīn in, məto-inu nimə rəha Uhgīn, in rəhan pīsīn əm. Kən nimə u rəha Uhgīn, itəmat.

¹⁸ Təsəwīrən məmə suah kit tateiuə-in atip in. Okəmə suah kit nīkin təht məmə in tenatig u-roiu e niganəmti netəmim, in otəkəike muwa ialməl kit e niganəmtilat məmə in otuwa ienatig pahrien. ¹⁹ Tol nəhlan məto-inu nenatigən rəha netəmim rəha nətueintən, in talməl pik e niganəmti Uhgīn. Tahmen e Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, “Uhgīn tatol noanikulu kit e nəghatən rəha suah kit itəm tatən məmə in tenatig wīr, kən Uhgīn taskəlīm in.” ²⁰ Kən Naoa Rəha Uhgīn tatən mīn məmə, “Iərəməərə titun məmə, nətəligən rəha netəm kotenatig, ilat nat əpnəpīn əm.” ²¹ Kən əsotənən məmə itəmat rəha suah u o rəha suah əh məmə onəkotiləs-ipər atip itəmat ron. Uhgīn tatos-ipən natimnat rafin rəhatəmat məmə otasitu etəmat. ²² Pol, o Apolos, o Pita, o nətueintən, o nəmegəhən, o nīmīsən, o nian roiu, o nian itəm tatuwa, ilat rafin rəhatəmat məmə Uhgīn otol təwīr kəm itəmat lan, ²³ kən itəmat rəha Krīsto, kən Krīsto in rəha Uhgīn.

4

Aposol mīn rəha Krīsto

¹ Tol nəhlan, netəmim okotəkəike motos itimat tahmen e iolwək mīn rəha Krīsto itəm Uhgīn təmələhəu-pən e nelmitimat məmə itimat ekotol əp nalpəkəuən anion rəha

Uhgin. ² Kæn netämim itäm koatehm natimnat ræha etämiasol kit, ilat kotækæike motol ræhalat wæk tæwir mæmæ nian etämiasol tatæplan ræhalat wæk, kæn titun nahatætæn elat. ³ E io, in nat æpnapin æm okæmæ itæmat, o netäm pisin neen kotæniaræp nætæligæn ræhalat e ræhak wæk. Kæn io atip esahmenæn o nakilæn ræhak wæk. ⁴ E ræhak nætæligæn, mæmæ emol æm nat itäm in tæwir, mæto nat u tæsenæn mæmæ io ekætutitip. Iæræmææ æm tætuatip o nakilæn ræhak wæk. ⁵ Tol næhlan, sotautautæn o nakilæn natimnat. Nakoatæshgin e nian Iæræmææ otuwa lan. In otæmki-pæn e næhag-æhagæn natimnat itäm koatæhluaig e napinæpæn, kæn in otol-aræp nat naka tætætig e niki netämim o nolæn min ræhalat. E nian æh Uhgin otænwiwi ilat kitæh kitæh.

⁶ Piak min ne winik min. Emæn-ipinæ næghatæn min æh kæn itæmat etimlau Apolos mæmæ itæmat onækotos nitunæn ikin, kæn okæmæ nakotos nipæti næghatæn min u, “Nækotækæike motol æm næghatæn min itäm kinæte rækis,” kæn næsotos-ipæræn netämiasol neen motos-iahau neen. ⁷ ?Tahro? ?Itæmat ilis taprækisin netämim min rafin? ?Itæmat nakoatos natimnat neen itäm Uhgin tæsos-ipinæ kæn itæmat? !Kæp! ?Kæn tahro nakoatæghat ausit o natimnat itäm Uhgin tæmos-ipinæ kæn itæmat tahmen æm mæmæ itæmat æm næmotol natimnat min æh?

⁸ Nikitæmat tæhat mæmæ ninotos rafin rækis natimnat ræha Uhgin. Nikitæmat tæhat mæmæ ninotos rafin rækis nautæ ræha Uhgin. Nolæn ræhatæmat tahmen mæmæ næmotuwa kig min ræha Uhgin, mæto itæmat ekotætig læhau æm. !Mæto kæp, sænæmæ nipahrienæn! !Næman! Okæmæ nipahrienæn mæmæ itæmat næmotuwa kig min ræha Uhgin, nikitæmat otægien pik, kæn okæmæ tol næhlan, itæmat min ekotol kig kitat min itæmat. Mæto tæsolæn mihin. ⁹ Itæmat aposol min, mæto nikik tæht mæmæ Uhgin tæmælæhæu itæmat æpæh læhau agin-æh, ioatætig tahmen e netäm itäm kæmakil rækis mæmæ okotækæike motimis. Nikik tæht næhlan mæto-inu tahmen mæmæ ekoatætul e niganæmti nagelo min ne netämim rafin mæmæ ilat okotæplan nolæn ræha nimisæn ræhatimat.* ¹⁰ !Netämim tepæt koatæn mæmæ itæmat ialmæl min o nærgi Kristo, mæto nikitæmat tæht mæmæ itæmat nakotenætig wir e Kristo! Mæto sænæmæ nipahrienæn. !Netämim tepæt koatæn mæmæ ræhatimat nepætæn tikæ, mæto nakoatæghat ausit mæmæ ræhatæmat nepætæn iahgin! Mæto sænæmæ nipahrienæn. Netämim tepæt koatisiai-in itæmat, mæto

4:2: Luk 12:42   **4:5:** 1 Kor 3:8   **4:6:** Rom 12:3   **4:7:** Rom 12:6   * **4:9:**

Nian kig kit tæmol win e næluaginæn, minatitælig matit ræhan mopael min ne ræhan tikimær min. Ræhan mopael min kotuarisig-in, kæn tikimær min kotuarisig-in ilat, kæn netämim rafin kotitun mæmæ tikimær min okotimis. Netämim kæmotol lafet kit, kæn netämim rafin koatæplan tikimær min atip koatoh ilat min, o kæm-naka koatol fait ilat nat iarupin min tahmen e laion. Kæn Pol tatæn mæmæ in ne ræhan min netämim kotahmen e tikimær min itäm okotimis, kæn netämim rafin koatæplan.

katən rat itimat.

¹¹ Məto, inu nıpahrienən. Mətoarus-pa roiu, nəumis tatus itimat, kən moatoaoa, kən ekoatuwin e natimnat kəmotəhap-əhap, kən netəmim koatoh itimat, kən rəhatimat nimə tikə.

¹² Itimat atıp əm ioatol pik wək e nelmitimat. Nian okotən rat itimat, məto itimat ekotəfak o nəwirən olat. Nian netəmim koatol nəratən kəm itimat, məto itimat ekotəpnarın əm.

¹³ Nian netəmim koatən rat itimat, məto itimat ekoatəghat wir əm kəm ilat. Mətoarus-pa roiu itimat ekotahmen e nuwitik rəha netəmim rafın, o namkimik rəha nətueintən rafın.

Ilat okotəkəike kətəu-pən

nolən rəha Pol

¹⁴ Esətəən nəghatən mın u məmə ekol itəmat nakotaulis, məto məmə otəhgaiir etəmat, məto-inu itəmat nenətik mın itəm ekolkeike itəmat. ¹⁵ Rəhatəmat iəgətun tərət itəm okotəgətun itəmat e Kristo, kən okəm-naka ilat kotahmen əm e rəhatəmat tata kalın ten-taosan, məto rəhatəmat tata ətuatıp kitəh əm, inu io, məto-inu e Kristo Iesu emuwa rəhatəmat tata ətuatıp nian emən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat aıpən.

¹⁶ Tol nəhlan, ekətapəh əskasik otəmat məmə onəkotətəu-pa rəhak nolən mın. ¹⁷ Məto-inu o nat u, etahl-ıpınə nətik e Kristo u Timoti itəm iakolkeike. In tətaiu əskasik e İərəmərə. In otən mın kəm itəmat suatıp rəha nəmegəhən rəhak e Kristo Iesu itəm tatətəu-pən natimnat itəm iatəgətun e niməfak mın rafın

ikin mın rafın.

¹⁸ Itəmat neen koatən məmə esımnə mınən, kən motausit pik o rəhatəmat nərətən. ¹⁹ Məto otəsuwəhən, ekəike mımnə məplan itəmat okəmə İərəmərə tegəhan-in io. Kən ekəsəplan əmən nəghatən mın itəm netəm iausit mın koatən, məto ekəplan nəsanənən rəhalat. ²⁰ Məto-inu nərəmərəən rəha Uhgın sənəmə in nat kit rəha nəghatən, məto in nat kit rəha nəsanənən. ²¹ ?Kən nakotolkeike naka? ?Ekımnə malis itəmat, o ekımnə e nolkeikeən ne narmin rəha nəmeiən?

5

Pian kit, rəhan nolən tərət agın

¹ Kəmən-iarəp kəm io məmə suah kit u e nikitəmat tətəkləh-in pətan kit, kən təmol e nolən tərət kit itəm taprəkis-in nolən rəha netəm kəsotəfakən, nat əpnarın kəsotəfakən. In tətəkləh-in pətan wi rəha rəhan tata. ² !Kən itəmat nakotausit ron məmə təwir əm! Nəsotətəən tərət, məto onəkotəkəike motətə tərət o nolən əh, kən nəsothl-iarəpən suah əh, məto onəkotəkəike motahl-iarəp itəm təmol nolən rat əh e nikitəmat.

³ Nat əpnapin esatigən kitat min itəmat, məto e narmin etatig kitat min itəmat, kən tahmen əm okəmə kitat koatatig, enən rəkis e nərgi İərəmərə İesu məmə naka in tətutip məmə kitat okotol e suah əh. ⁴ Nian nakotuwa kitiah, kən e narmin, etatig kitat min itəmat, kən nian nəsanənən rəha İərəmərə rəhatat İesu in əh-ikin kitat min, ⁵ kən otıləs-ipən suah u əh-roiu e nelmi Setan məmə otərəkin nıpətin, məto İərəmərə otosmegəh narmin nian in tatuwa min e namnun nian.

⁶ Rəhatəmat nausitən tərət. ? Nəkotitun o kəp məmə, is noan məsin əm tətələpik apiəpiə flao itəm kəmətig? ⁷ Otərəkin rəkis is oas min rəhatəmat məmə itəmat flaoa wi itəm kəmətig u is tikə lan, kən nıpahrienən itəmat nəkotahmen ətuatip e pıret əh. Tol nəhlan məto-inu Kristo itəm in nəti sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən, təmimis rəkis tahmen e sakrifais o nolən rat min rəhatat. ⁸ Tol nəhlan, pəs kotol lafet əh, məto kəsotolən e is oas, itəm tahmen e nolən tərət min itəm netəmim kotolkeike pik nolən kəm netəmim, ne nolən rat min rafin. Məto pəs kotol lafet e Pıret U Is Tikə Lan, tahmen e nolən rafin itəm kotol nıpahrienən motətuatip.

⁹ Eməte rəkis naoa kəm itəmat məmə nəsotan kələhən itəmat netəm koatakləh-in pətan. ¹⁰ Esən-İəhauən məmə nəsotanən itəmat netəm kəsotəfakən, nat əpnapin nolən rəhalat tol minnulan: ilat koatakləh-in pətan, ilat naumis, ilat iakləh min e neiuəən, kən ilat koatəfak kəm narmi nat min. Okəmə nəsotanən itəmat min ilat, kən nəkotəkəike motiet ikin-u e nətueintən. ¹¹ Məto nıpəti naoa itəm eməte kəm itəmat məmə onəsotan kələhən itəmat suah kit itəm tatən məmə in piatəmat kit, məto in tətəkləh-in pətan, o in tətəumis, o in tətəfak kəm narmi nat min, o in tatən rat netəmim, o in tətəpis nian tepət, o in tətəkləh-in e neiuəuəən. Əsotolən nat kit itəmat min ilat, nat əpnapin in nat əkəku əm tahmen e nəkotəgwən kitiah.

¹² Sənəmə in rəhak kit wək məmə ekakil netəm kəsotəfakən. Məto in wək rəhatəmat məmə onəkotakil nolən rəha netəmim əpəh e niməfak itəm koatol təfagə e nolən min u. ¹³ Uhgın otakil netəm İaihlua min, məto Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Otahl-iarəp e nikitəmat etəm tatol nolən rat.”

6

Nolən rəha niuw-iarəpən itəm

¹ Nian okəmə itəmat kəiu kuəhai ilau min, in tol naulisən məmə otıləs muwın kəm netəm kəsotəfakən məmə okotıuw-iarəp ilau motakil rəhalau nərgəhəuən. Məto nəkotəkəike motıləs motuwın kəm iəfak min. ² ? Nəkotitun o kəp məmə iəfak min, ilat okotakil netəmim e nətueintən? ? Kən okəmə

itəmat onəkotakil netənim e nətueintən, kən tahro nikitəmat təht məmə nəsotahmenən o nakilən rəhatəmat nolən əlkələh min? ³ ? Nəkotitun o kəp məmə, kitat okotakil nagelo min? ! Kən natimnat min rəha nətueintən, ilat kotimətiḡ əm o nakilən! ⁴ ? Kən tol nəhlan, okəmə nakoatərgəhəu o nətəligən min neen, tahro nakoatuwin o netəm ihluə məmə ilat okotakil nərgəhəuən rəhatəmat? Ilat kəsotosən nisiiəən rəha niməfak məto-inu ilat kəsotahmenən məmə okotakil nat asol min neen tahmen e kitat. ⁵ Iatən nəhlan məmə nakotaulis lan. ?Tahro? ? Itəmat kit tikə itəm tenatiḡ məmə in titun nələhəuən nənən min əh? ⁶ ! Məto kəp! Itəmat piak min nakoatuwin o netəm ihluə məmə ilat okotakil rəhatəmat nərgəhəuən min. Kəsi.

⁷ Itəmat nakoatuwin o suah kit məmə otakil rəhatəmat nərgəhəuən. Inu tatəḡətun məmə nəmotəmkakiəh e suatip rəha Uhgīn e nəmegəhən rəhatəmat. ?Tahro? Okəmə suah kit tatol tərət kəm ik, təwir məmə nakaluin əm. Okəmə tateiuə-in ik mətakləh-in ik, aluin min əm. ⁸ Məto kəp. Itəmat piatəmat min əm, məto itəmat atip nəkoatol tərət kəm itəmat min, kən moateiuə-in itəmat min motakləh kəm itəmat min.

⁹ ? Nəkotitun o kəp məmə, netəm koatol nəratən, okol kəsotuwinən e nərəmərəən rəha Uhgīn? Əsotətəlig-inən neiuəiuəən. Inu nīpahrienən məmə netəm koatakləh-in pətan, ne netəm koatəfak kəm narmi nat min, ne nəman itəm kinotol marit rəkis koatakləh-in pətan, ne nəman itəm koatit atip ilat min, ¹⁰ ne iakləh min, ne naumis min, ne netəm koatapis e wain, ne netəm koatəghat rat e nərgi netənim, ne netəm koateiuə motakləh kəm netənim, ilat okol kəsotuwinən e nərəmərəən rəha Uhgīn. ¹¹ Kən itəmat neen, nəmoatol nəhlan. Məto, Narmīn Rəha Uhgīn rəhatat təmafəl itəmat, mələhəu kalin itəmat məmə rəhan, mol itəmat nəkotətuatip e nigənəmtin e nərgi İərəmərə İesu Kristo.

Nolən rəha nakləh-inən pətan in təfagə rat

¹² Netənim neen koatən məmə, “Natimnat rafin təwir əm məmə ekol.” Məto, sənəmə ilat rafin kotasitu etəmat. Suah kit tatən min məmə, “Natimnat rafin təwir əm məmə ekol.” Məto, okol esegəhan-inən məmə nat neen okotərəməərə e rəhak nəmegəhən. ¹³ Netənim neen koatən məmə, “Nagwənən in nat təwir rəha nərpitəm, kən nərpitəm in tolkeike nagwənən. Kən tahmen əm, okəmə nīpətītət tolkeike pətan, kən nolən əh rəha nitən pətan in təwir əm.” Nat mil əh, nagwənən ne nərpitəm, kuəwir, nat əpnarīn məmə Uhgīn otol namnun ilau kərən. Məto Uhgīn təsos-īpamən nīpətītət məmə kotitəp nīpitan. Uhgīn təmos-īpa nīpətītət məmə kotisiəi-in İərəmərə lan, kən İərəmərə in tərəmərə e nīpətītət. ¹⁴ E rəhan nəsanənən,

Uhgîn tamosmegâh Iarâmârâ e nimisân, kân in otosmegâh min kitat.

¹⁵ ?Nâkotitun o kâp mâmâ, nipâtîtâmat, ilat râha Kristo pisin âm? ?Kân nikitâmat tâht mâmâ ekilâs nipâtik itâm in kitiah ilau Kristo, kân mol kial kitiah ilau pêtan râha suatip? !Kâp! Okol têsolan mihin. ¹⁶ ?Kân nâkotitun o kâp mâmâ, etâm tâtan ilau pêtan râha suatip, ilau katuea kitiah âm e nipâtin? Mâto-inu nâghatân râha Naoa Râha Uhgîn tâtân mâmâ, “Ilau okuea nipâtin kitiah âm.” ¹⁷ Mâto etâm itâm tatol kitiah ilau Iarâmârâ, tatuwa kitiah ilau min e narmîn.

¹⁸ Otagim rækis otuwîn isâu o nolân râha nitâpân nipitan. Nolân rat rafin itâm suah kit tatol itâm tol pisin e itâm u, in têsarâkinân nipâtin. Mâto itâm u tatârâkin nipâtin. ¹⁹ ?Nâkotitun o kâp mâmâ, nipâtîtâmat in nimâ kit râha Uhgîn itâm Narmîn Râha Uhgîn tâtatig ikîn, kân Uhgîn tamos-ipinâ Narmîn kâm itâmat, mâtatig etâmat? Kân itâmat sânamâ râhatâmat atip u itâmat. ²⁰ Uhgîn tâtâtou rækis itâmat e nêtouân itâm nâmtin tiâkis. Tol nâhlan, otisiai-in Uhgîn e nolân min râha nipâtîtâmat.

7

Nâghatân e marit

¹ Roiu ekân-ipinâ nânân e naoa râhatâmat itâm nâmotâte kâm io. Òwâh, in tâwir mâmâ etânim kit têsolan marit. ² Mâto netânim tepât itâm koatitâp pêtan, tol nâhlan, tâwir mâmâ etânim otâkâike mos atip râhan pêtan, kân pêtan tatos râhan iârman. ³ Iârman otâkâike man ilau râhan pêtan okâmâ pêtan tolkeike, kân pêtan otâkâike man ilau râhan iârman okâmâ iârman tolkeike. ⁴ Pêtan têsarâmârâ atipân e nipâtin, mâto râhan iârman tatârâmârâ lan. Kân tahmen-ahmen âm e iârman, in têsarâmârâ atipân e nipâtin, mâto râhan pêtan tatârâmârâ lan. ⁵ Têsâwirân mâmâ pêtan o iârman tâgin o nipâtin okâmâ kit tolkeike. Mâto okâmâ ilau kârân kuegâhan mâmâ tâwir âm okuâpâs o nâfakân o nian neen, kân tâwir âm. Mâto okueike muea min kitiah. Okâmâ kâsioalân, kân Setan otehm suatip o nos-ipân-os-ipânen kâm ilau. Iatân nâhlan mâto-inu itâmat rafin nâsotâskasikân. ⁶ Nâghatân âh mâmâ, “okuâpâs o nâfakân o nian neen,” in nâtâligân âm râhak, sânamâ lou kit. ⁷ E râhak nâtâligân, tâwir mâmâ netânim rafin okâsotolân marit tahmen lak. Mâto Uhgîn tatol suatip pisin pisin min kâm kitat kitiah kitiah, kân tatol mâmâ neen koatol marit, kân neen koatan âm. ⁸ Kân iatân kâm netâm kâsotolân marit ne nâutahlimis min mâmâ, tâwir mâmâ koatan âm mâmâ

6:14: Rom 8:11; 1 Kor 15:20; 2 Kor 4:14   **6:15:** Efes 5:30   **6:16:** Mat 19:5

6:17: Jon 17:21-23; Rom 8:9-11   **6:20:** 1 Kor 7:23; 1 Pita 1:18-19

io ne. ⁹ Mæto okəmæ tiäkis olat mämæ okotaliwæk e suatip ætuatip, kæn tæwir mämæ okotækæike motol marit pæs nikilat tæsæht pikæn.

¹⁰ Itæmat itæm næmotol marit, ekæn-ipinæ næghatæn u kæn itæmat, sænæmæ ræhak mæto ræha Iæramərə mämæ, pætan otæsapæsæn ræhan iærman. ¹¹ Mæto okəmæ in otol, kæn tæwir mämæ otæsetæu-pæn minæn suah kit min, o okəmæ tahro, titælig-pæn min æm o ræhan iærman. Kæn iærman otæsapæsæn ræhan pætan.

¹² Itæmat itæm ræhatæmat næman o nipitan kæsotæfakæn, inu ræhak æm næghatæn, sænæmæ ræha Iæramərə, mämæ okəmæ itæmat kit, ræhan pætan tæsafakæn, mæto tolkeike mämæ ilau kætuation, iærman otæsapæsæn. ¹³ Kæn okəmæ itæmat kit, ræhan iærman tæsafakæn, mæto tolkeike mämæ ilau kætuation, pætan otæsapæsæn. ¹⁴ Otol næhlan mæto-inu nian pætan kit tatæfak, kæn Uhgîn tatælæhæu kalin min ræhan iærman mämæ ræha Uhgîn. Kæn nian iærman kit tatæfak, kæn Uhgîn tatælæhæu kalin min ræhan pætan mämæ ræha Uhgîn. Okəmæ tæsolæn nulan, kæn ræhatæmat nisualkælæh, ilat ræha nætueintæn æm, mæto tol næhlan, Uhgîn tatælæhæu kalin ilat mämæ ræhan min, mæto-inu tæmælæhæu kalin rækis tata ne mama.

¹⁵ Mæto okəmæ etæm tæsafakæn tolkeike mämæ otapæs ræhan pætan o iærman itæm tatæfak, egæhan in æm. Etæm tatæfak, iærman o pætan, Uhgîn tæaskælimæn ilat e marit æh. Mæto, Uhgîn tæmaun-in itat mämæ okotatig mætig e næmælinuæn. ¹⁶ Pætan, kæm-naka Uhgîn otosmegæh ræham iærman e nolæn tæwir ræham. Kæn iærman, kæm-naka Uhgîn otosmegæh ræham pætan e nolæn tæwir ræham.

¹⁷ Mæto in æm u, nian Uhgîn tæmaun-in itæmat, næmotatig e natigæn pisin pisin min itæm Iæramərə tæmælæhæu, kæn tæwir mämæ nækotatig æm lan. Inu ræhak næghatæn iatælæhæu kæn nimæfak min rafin. ¹⁸ Nian Uhgîn tæmaun-in suah kit, okəmæ kæmæhg-ipæn in, kæn otæsehluag-inæn næhg-ipænæn itæm kæmol lan. Kæn nian Uhgîn tæmaun-in suah kit min, okəmæ kæsæhg-ipænæn, kæn tæwir mämæ tæsegæs-inæn mämæ okæhg-ipæn. ¹⁹ In nat ænnapin æm okəmæ kæmæhg-ipæn suah kit o kæsæhg-ipænæn. Nat keike mämæ kitat kotætæu-pæn æm næghatæn min ræha Uhgîn. ²⁰ Nian Uhgîn tæmaun-in itæmat, næmotatig e natigæn pisin pisin min, kæn tæwir mämæ nækotatig æm elat.

²¹ ?Nian Uhgîn tæmaun-in ik, ik slef æm kit? Nikim tæsæht pikæn, mæto okəmæ nækitun nætæu-pænæn suatip itæm kæmikis slef min lan, ætæu-pæn æm. ²² Tol næhlan mæto-inu etæm slef æm nian Iæramərə tæmaun-in, in etæm ræha Iæramərə itæm kæmikis rækis, kæn tahmen-ahmen æm, etæm itæm sænæmæ slef kit nian

Iærəmərə tæmaun-in, in slef æm ræha Kristo. ²³ Uhgîn tæmætou rækis itæmat e nætouæn itæm næmtin tiækis. Sotolæn mæmæ itæmat nakotuwa slef min ræha netæmim. ²⁴ Piak min ne winik min, nian Uhgîn tæmaun-in itæmat, næmotatig e natigæn pisin pisin min, kæn tæwir mæmæ nækotatig æm elat itæmat Uhgîn.

²⁵ Inu næghatæn kit ræhatæmat netæm wi itæm næsotolæn marit. Esos ætuatipæn næghatæn kit o Iærəmərə, mæto iakæn æm ræhak nætæligæn. Mæto itæmat nækotitun mæmæ ræhak næghatæn in nipahrienæn, mæto-inu Iærəmərə tæmasækitun io. ²⁶ Mæto-inu o næratæn asol itæm nækotatig lan, ræhak nætæligæn tol minnulan mæmæ, nækotatig æm nulan nækotatig mihin u-roiu. ²⁷ ? Tahro? ?Næmol marit? Segæs-inæn suatip o napæsæn ræham pætan. ?Tahro? ?Næsolæn marit? Segæs-inæn suatip o nosæn ræham kit pætan. ²⁸ Mæto okæmæ natol marit, næsolæn tæfagæ rat. Kæn okæmæ pætan wi tatol marit, in tæsolæn tæfagæ rat. Mæto netæm kæmotol marit, okotatig e næratæn tepæt e ræhalat natigæn, kæn iakolkeike mæmæ næsotuwînæn e næratæn min æh.

²⁹ Piak min ne winik min, inu nipæti næghatæn ræhak. Natigæn ræha netæmim e nætueintæn in tinækuækir æm. Kæn roiu ne matuwîn, netæm kæmotol marit, okæsolætælig-in pikæn nolæn ræha marit ræhalat. ³⁰ Kæn okæmæ suah kit tætasæk, tæwir mæmæ otaliwæk e næmegæhæn ræhan tahmen mæmæ tæsasækæn. Kæn okæmæ suah kit nikin tagien, in otaliwæk tahmen mæmæ nikin tæsagienæn. Kæn okæmæ suah kit tatos-næmtin nat kit, tæwir mæmæ nikin tæht mæmæ sænæmæ ræhan. ³¹ Kæn tæwir mæmæ netæmim itæm koatol bisnes e nætueintæn, ilat okotætælig-in mæmæ ræhalat bisnes in nat æpnapin æm, mæto-inu nætueintæn ne næwiræn ræhan otæpanikæ.

³² Iakolkeike mæmæ nikitæmat tæsæht pikæn nat kit ræha nætueintæn u. Tol næhlan, okæmæ suah kit tæsolæn marit, nikin tatæht pik wæk ræha Iærəmərə mæmæ tahro nulan mol Iærəmərə nikin tagien o wæk itæm in tatol. ³³ Mæto etæm tæmol marit, nikin tatæht pik æm natimnat ræha nætueintæn mæmæ otahro nulan mol niki ræhan pætan tagien, ³⁴ kæn ræhan nætæligæn tatuwîn o nat kæiu, ræhan pætan ne wæk ræha Iærəmərə. Kæn pætan itæm tæsolæn marit, o pætan wi, nikin tatæht pik wæk ræha Iærəmərə mæmæ tahro nulan in otætuakæm o Iærəmərə e nipætin ne narmîn. Mæto pætan itæm tæmol marit, in tatætælig-in pik æm natimnat ræha nætueintæn mæmæ otahro nulan mol ræhan iærman nikin tagien.

³⁵ Iatæn-ipinë næghatæn min u o næwiræn atip ræhatæmat, sænæmæ iatæn-iahau itæmat, mæto mæmæ nakotætæu-pæn suatip ræha næmegæhæn itæm tætuatip, kæn nikitæmat tatæht pik wæk ræha Iærəmərə.

³⁶ Mæto okəmæ iærman kit ne pətan wi kit, kinən-iækis məmæ ilau okioal marit, kən iærman təmæ okuəpəs pitən, mæto roiu nikin təht məmæ təsolən nolən ətuatip e pətan əh, kən okəmæ pətan əh tətətig wir əm o nup min neen, kən iærman nikin təht məmæ təike mol-tə marit e pətan əh, kən təwir əm, in titun nolən. In təsolən təfagə rat. Mæto təwir məmæ in otol marit. ³⁷ Kən okəmæ kəiu min nəhlan kioalkeike məmæ okioal marit, mæto iærman nikin tinəht rækis məmæ okuəpəs marit, kən suah kit tikə itəm tatəkəike kəm in məmæ in tapəs marit, mæto iærman əm in tatəramərə e nikin, kən nikin tinəht rækis məmæ otəsolən marit e pətan əh, suah əh, in min tatol nolən ətuatip. ³⁸ Tol nəhlan, iærman itəm tatol marit e pətan wi, in tatol ətuatip, mæto iærman itəm təsolən marit, in tatol təwir maprækis.

³⁹ Pətan otəkəike mətətig ilau rəhan iærman e nian rafin, mæto okəmæ rəhan iærman tımis, in titun nolən marit e suah kit min itəm in tolkeike, mæto nat kititəh əm, in təike mol marit e iærman kit itəm tatəfak kəm Iərəmərə. ⁴⁰ Mæto e rəhak nətəligən, okəmæ in tətətig əm nəhlan məsolən marit, kən nikin otəgien taprækis-in okəmæ in tatol marit. Kən nīkik təht məmæ Narmīn Rəha Uhgīn tətətig min lak mos-ipa nəghatən əh kəm io.

8

Nagwənən itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat min

¹ Kən roiu, iakəghat e nagwənən min itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmi nat min. Kitat kotitun məmæ, “kitat rafin koatos nitunən.” “Nitunən” in nat kit itəm suah kit tətəusit ron, mæto nolkeikeən tatiləkin matiləs-ipər etəmim. ² Okəmæ suah kit nikin təht məmæ in titun pik nat, mæto in təsitunən əh natimnat itəm in otəkəike mitun. ³ Mæto etəmim itəm tolkeike Uhgīn, Uhgīn titun in.

⁴ ?Kən tahro e nagwənən min itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmi nat min? Kitat kotitun məmæ narmi nat in nat əpnapin əm kit e nətueintən, kən uhgīn əlkələh min kotikə, mæto Uhgīn kititəh əm. ⁵ Katən məmæ, “uhgīn əlkələh” min ne “iərəmərə əlkələh” min tepət əh-ikin. Inu neiuəən əm. Mæto nīpahrienən netəmim neen koatəfak kəm ilat. Mæto nat əpnapin okəmæ uhgīn əlkələh min əh-ikin, əpəh e neai o əpəh ləhau e nətueintən, ⁶ mæto o kitat, Uhgīn kititəh əm, Tata Uhgīn. Natimnat rafin təmişipən lan, kən təmos-ipa nəmegəhən kəm kitat məmæ kitat okotol nəwian. Kən Iərəmərə kititəh əm, Iesu Kristo, kən Uhgīn təmol natimnat rafin agin e Kristo, kən e Kristo kitat koatəmegəh.

⁷ Məto sənəmə netəmim rafin kotitun nəghatən u. Aupən, netəmim neen kəmotəfak kəm narmi nat min nian rafin. Məto roiu, nian koatun mit itəm kəmol sakrifais lan kəm narmi nat, nikiilat təht məmə koatəfak kəm uhgin əlkələh min pahrien. Kən ilat koatəto məmə koatol təfagə rat məto-inu nikiilat təsəskasikən. ⁸ Məto nagwənən təsolən kitat kotuwa iuəhkir o Uhgin. Okəmə kəsotunən mit əh, o kotun mit əh, nətəligən rəha Uhgin kəm kitat in tahmen əm.

⁹ Təwir əm, nəkotitun nətəu-pənən suatip itəm nakotolkeike, məto oatəto itəmat. Sotolən nat kit itəm nakotolkeike məto in otol məmə piatəmat kit o winitəmat kit itəm nikin təsəskasikən təme e rəhan nəmegəhən. ¹⁰ Ekən nəhlan məto-inu okəmə suah kit itəm nikin təsəskasikən, tatehm itəmat itəm nakoatos nitunən əh, kən nakotuwın e nimə rəha narmi nat min məmə nakotagwən, kən tahro? Kəm-naka rəhatəmat nolən otiuw-pən rəhan nətəligən, kən in min otuwın mun mit itəm kəmotol sakrifais lan kəm narmi nat min, kən in tatol təfagə rat kit. ¹¹ Kən nitunən itəm nikitəmat təht məmə nakoatos, in tatərkın etəm nikin təsəskasikən. Məto in piatə kit itəm Kristo təmimis ron. ¹² Nian nəkoatol nolən rat e itəmat kit e nolən əh, matərkın nikin təsəskasikən, kən nəkoatol təfagə rat e Kristo. ¹³ Tol nəhlan, okəmə nat kit itəm iatun tol piak tətəme e rəhan nəmegəhən, kən təwir məmə esun minən mit nian kit ne məmə otəsəmeən e rəhan nəmegəhən.

9

Pol təmuhalpın nəghatən itəm katətu-pən lan

¹ ?Nikitəmat təht məmə ekıtun nolən nat naka itəm iakolkeike, o kəp? !Əwəh! ?Io aposol kit, o kəp? !Əwəh! ?Eməplan İesu İərəməərə rəhatat e niganəmtək, o kəp? !Əwəh! ?İtəmat u noa rəhak wək e İərəməərə, o kəp? !Əwəh! ² Okəmə netəmim neen koatən məmə sənəmə io aposol, məto nıpahrienən, itəmat nəsotitun nənən nəhlan, məto-inu nəmegəhən rəhatəmat e İərəməərə tatəgətun məmə io aposol kit.

³ Ekuhalpın nəghatən rəha netəmim neen itəm koatən məmə io sənəmə aposol kit. ⁴ ?Nian kitat aposol min koatətapəh otəmat o nagwənən ne nat okənım ne, in ətuatip o kəp? Əwəh, itəmat nəkotitun. ⁵ Aposol min neen, ne pia İərəməərə min, ne Pita,* rəhalat nıpitan itəm koatəfak koatuarisig-in ilat nian ilat kotaliwək moatol wək rəha İərəməərə. ?In tətəuatiپ məmə kitat kotol tahmen-ahmen əm, o kəp? Əwəh, itəmat nəkotitun.

8:9: Rom 14:13-15; Kal 5:13   **8:11:** Rom 14:15,20   **8:13:** Rom 14:21   **9:1:**

Wək 22:17-18; 26:16; 1 Kor 15:8-9   **9:2:** 2 Kor 3:2-3   **9:4:** Luk 10:8   * **9:5:**

Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, 'Kefas' itəm in nərgin kit min rəha Pita

⁶ ?O nikitamat tæht mæmæ io æm ne Panapas, itimlau pisin æm ekuækæike mioal atip wæk o natigæn ræhatimlau?

⁷ Otætellig-in-tu, tol næhlan. ? Pah tatol mopael mæto tæsolkeikeæn mæmæ katætou in lan? ?O, pah tætasum mæsunæn nagwænæn lan? ?O, pah tætagwæn nat megæh min mæsunæn æh kit ne?

⁸ ? Nikitamat tæht mæmæ natimnat min itæm iatæghat-in, koatisi-pæn æm o nætelligæn ræha netæmim? !Kæp! Lou tatæn nat kitiah æm. ⁹ Kæmæte e Lou ræha Moses mæmæ, "Nian nakotasig kau motuwa mæmæ otol wæk mewig-ewig e wit, sotælisæn nohlin pæs ton nimismisi wit neen."† ?Tahro? ?Niki Uhgîn tatæht æm kau min, ¹⁰ o nikin tataht min kitat? Ðwæh, kæmos-ipa lou u o ræhatat næwiræn, mæto-inu netæm itæm kotaupæn motæfe nat e nasumæn, ne netæm koatuarisig motæulæk ikin, ilat rafin nætelligæn ræhalat kitiah æm mæmæ okotos nagwænæn e nasumæn u. ¹¹ E wæk min ræhatimat, tahmen æm mæmæ emotasum kit mæmæ itæmat nækotagwæn ikin, inu nagwænæn ræha narmitæmat. ?Kæn tahro, tiækis otæmat mæmæ nakotos-ipa nagwænæn neen ræha nipætin kæm itimat? ¹² Netæm pisin neen kotitun nætapæh-inæn nagwænæn otæmat, kæn in tætuatip æm, mæto ilat koatol wæk ræha Uhgîn. ?Kæn tahro e itimat? ! Nætapæhæn ræhatimat in tætuatip agin!

Mæto itimat esætolæn kæm itæmat mæmæ itimat ekotitun mihin nolæn. Mæto itimat ekotol natimnat rafin itæm ekotitun nolæn, nat ænnapin in tiækis, mæmæ esotahtosig-inæn namnusæn tæwir ræha Kristo. ¹³ ?Nækotitun o kæp mæmæ, netæmim itæm koatol wæk e Nimæ Ræha Uhgîn, koatos nigilat ikin nagwænæn? Kæn netæmim itæm koatol wæk e olta, ikin katol sakrifais ikin, koatos nigilat ikin nagwænæn. ¹⁴ E suatip kitiah æm, Iæramææ tæmæn mæmæ, netæmim itæm koatæn-iaræp namnusæn tæwir, ræhalat natimnat o natigæn otækæike misi-pæn ikin.

¹⁵ Mæto esætapæh-inæn kæm itæmat o nat naka itæm tætuatip æm kæn ekitun nætapæh-inæn. Emæsæteæn naoa u mæmæ itæmat nækotol natimnat min neen æh kæm io. Iatausit mæsin mæmæ iatæn-iaræp namnusæn tæwir kæsatouæn io lan. Kæn esolkeike agin-æhæn mæmæ ekætæu-pæn suatip pisin. Nimisæn in tæwir taprækis-in suatip pisin. ¹⁶ Mæto esausitæn mæmæ iatæn-iaræp namnusæn tæwir mæto-inu, ekæike mæn-iaræp. !Kæsi, nahmææn asol otuwa ron io okæmæ esæn-iaræpæn namnusæn tæwir! ¹⁷ Okæmæ iatæn-iaræp næghatæn ræha Uhgîn mæto-inu iakolkeike mol nulan, kæn tætuatip mæmæ ekos nætouæn lan. Mæto in Uhgîn æm itæm tæmitæpun io mæmæ ekol wæk u, kæn tol næhlan, ekæike mol. ¹⁸ ?Kæn ræhak nætouæn in naka? In æm u, mæmæ nian

† 9:9: wit: Ðplan e tiksonari. 9:9: Dut 25:4; 1 Tim 5:18 9:10: 2 Tim 2:6
 9:11: Rom 15:27 9:12: Wæk 20:34; 2 Kor 11:9 9:13: Dut 18:1-3 9:14:
 Mat 10:10; Kal 6:6 9:16: Jer 20:9

ekən-iarəp namnusən təwir, ekən-iarəp əpnapın əm, məsosən nətouən lan, kən tol nəhlan esətapəhən o nat kit, nat əpnapın in tətuatip məmə ekol.

¹⁹ Suah kit təsərəməyəən lak, məto io emos-iəhau atip io məmə io slef əm rəha netəmim rafin məmə ekiuw-pa tepət kotuwa o Kristo. ²⁰ Nian emətan itimat netəm Isrel, emuwa mahmen e netəm Isrel məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Kən nat əpnapın Lou təsərəməyəən lak, nian emətan itimat netəm koatətəu-pən Lou, emuwa mahmen elat, məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. ²¹ Nian emətan itimat netəm kəsotətəu-pənən Lou, emuwa mahmen elat. Məto esəra kinən lou rəha Uhgın, kəp. Lou rəha Kristo tətərəməyə lak. Emol nəhlan məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. ²² Nian emətan itimat netəm rəhalat nahatətəən təsəskasikən, emuwa mahmen elat məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Emuwa mahmen e netəmim rafin məmə e nolən min rafin ekiuw-pa neen kotuwa o Kristo. ²³ İatol nəhlan o namnusən təwir məmə io min ekos natimnat wir min rəhan.

²⁴ ? Nəkotitun o kəp məmə, e nıuən, netəmim rafin koataiu, məto kitıəh əm tatol win? Kən təwir məmə nakotaiu e nolən rəha nıuən itəm nakotalkut pik məmə onəkotol win. ²⁵ Netəmim itəm kotolkeike məmə kotuwın e nıuən, kotətuakəm əskasik o rəhalat nıuən. Koatol məmə okotol win e nat kit itəm otəpanikə, məto kitat koatol məmə kitat okotol win e nat kit itəm tətətig lili. ²⁶ Tol nəhlan, tahmen e nıuən, esaiu əpnapınən, kən tahmen e boksıg, esəht-arəpənən tahmen e etəmim tətəht magoagəp. ²⁷ !Kəp! İatətuakəm kəm nıpətik məmə otuwa rəhak slef. İatol nəhlan məmə, nian emən-iarəp namnusən təwir kəm netəmim tepət rəkis məmə ilat okotuwa e nıuən əh, kən io ekəsuwamən mahmen e etəmim itəm təmətəghl lou rəha nıuən kən kəra kin e nıuən.

10

Pol təmən-iarəp nolən rəha netəm Isrel aıpən

¹ Piak min ne winik min, iakolkeike məmə nəkotitun məmə nian tıpitimat min kəmotiet İjip, ilat rafin, mal napuə təmətəghl olat, kən ilat rafin kəmotuwın-pən itəhəi u katən məmə Nıtəhəi Asiə. ² Kən e mal napuə ne nıtəhəi, Uhgın təmol bəptais elat rafin məmə okotuwa netəmim rəha Moses. ³ Kən ilat rafin kəmotun nagwənən kitıəh əm itəm təmisi-pən e Narmın Rəha Uhgın, ⁴ kən motənim nəhau kitıəh əm itəm təmisi-pən e Narmın Rəha Uhgın, məto-inu kəmotənim nəhau e kəpiel rəha Narmın Rəha Uhgın itəm təmətan ilat min ilat, kən

9:20: Wək 21:20-26   **9:22:** 2 Kor 11:29   **9:25:** Fil 3:14; 2 Tim 2:4-5; 4:7-8

9:27: Rom 8:13; 13:14   **10:1:** Eks 13:21-22   **10:1:** Eks 14:22   **10:3:** Jon

6:31; Eks 16:4,35   **10:4:** Eks 17:6; Nam 20:11

kəpiel əh in Kristo. ⁵ Nat əpnapin ilat kəmotol nəhlan, məto Uhgın nikin təməsagienən olat tepət, kən ilat tepət kəmotimis əpəh ikin pisin pisin min taruən-aruən ikin.

⁶ Kən Uhgın təmegəhan-in natimnat min əh məmə ilat nəmtətin min məmə otəhgair etat motəgətun itat, kən okəsotolən tikirilət motələhəu-pən rəhatat nətəligən e nolən rat min tahmen e itəm kəmotol aupən. ⁷ Əsotətəu-pənən nolən rəha nəfakən kəm narmi nat min tahmen elat neen kəmoatol aupən. Naəa Rəha Uhgın tatən məmə, “Netəmim kəmotəpələh məmə okotagwən motənim, kən motətul məmə okotol danis u tiuw-pən ilat tərət ikin.” ⁸ Tərət məmə kitat okotit anion nipiitan tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən ilat rafin tuente-tri-taosan kəmotimis e nian kitiah əm. ⁹ Tərət məmə kitat okotol natimnat itəm otuiw neməha rəha İərəmərə* tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən sinek tus ilat kotimis. ¹⁰ Tərət məmə nakotən nikali Uhgın tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən nagelo rəha nimisən tohamnu ilat.

¹¹ Kən Uhgın təmegəhan-in natimnat min əh məmə otuwa e nəmegəhən rəhalat, məmə ilat nəmtətin min, kən kəməte ilat məmə okotəhgair etat motəgətun itat, itəm koatətig roiu məmə namnun nian tatuwa iuəhkir. ¹² Kən okəmə nikitəmat təht məmə nakotətul əskasik, oatəto wir itəmat, məto-inu itəmat min nəkotitun nəməən e nolən rat min əh. ¹³ Nos-ipən-os-ipənən itəm tatuwa e nəmegəhən rəhatəmat tahmen əm e itəm katol mihin e netəmim rafin. Məto nian rafin, Uhgın tatol rəhan nəghatən, kən otəsegəhan-inən nos-ipən-os-ipənən otuwa e nəmegəhən rəhatəmat məmə in təkəsik maprəkis-in nəsanənən rəhatəmat. Məto nian nos-ipən-os-ipənən tatuwa e nəmegəhən rəhatəmat, Uhgın otol suatip kit məmə onəkotitun nosən nətulən rəhatəmat, məmə nat əh otəsiuw-pənən itəmat e nəratən.

Narmi nat min ne iəfak min

¹⁴ Tol nəhlan rəhak min, otəgim rəkis e nolən rəha nəfakən kəm narmi nat min. ¹⁵ İtəmat netəm kotenətig, kən otakil atip nəghatən rəhak məmə in təwir o tərət. ¹⁶ Nian kitat kotəgwen e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu, kən motən kəm Uhgın məmə nikitat tagien o nənimən, kən moatənim nənimən əh, tahmen məmə kitat koatuwa moatol kitiah kitat Kristo e nitan. ? İatən pahrien, o kəp? Kən nian kitat koatun pıret itəm kotəmkas katoor, kitat koatuwa kitiah kitat Kristo. ? İatən pahrien, o kəp? ¹⁷ Kitat u netəmim tepət, məto kotahmen

10:5: Nam 14:29-30   **10:6:** Nam 11:4,34; 1 Kor 10:11   **10:7:** Eks 32:4,6,19

10:8: Nam 25:1-9   * **10:9:** Tatəghat o nolən rəha netəmim itəm koatol nolən rat kit, kən nolən rat kit min, tatuwin matuwin məmə okotəplan okəmə Uhgın otol nalpinən o kəp.   **10:9:** Eks 17:2   **10:9:** Nam 21:5,6   **10:10:** Nam 16:41-50; 17:5,10   **10:16:** Mat 26:26-28

e nīpətīn kitīāh əm, məto-inu pīret kitīāh əm, kən kitat rafin koatun əm pīret əh.

¹⁸ Nīkitəmat tatəht nolən rəha netəm Isrel. Nian etəm tatol sakrifais kəm Uhgīn, kən netəmim neen koatun mit itəm kəmol sakrifais lan, tahmen əm məmə ilat rafin kəmotuwa kitīāh ilat Uhgīn e sakrifais əh. ?Inu nīpahrienən, o kəp? Əwəh, in nīpahrienən.

¹⁹ ?Naka nīpəti rəhak nəghatən mīn? ?Tahro? ?Iakatən məmə mit itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat mīn nəsanənən əh-ikin rəhalat, o kəp? Kəp. ?O tahro? ?Iakatən məmə narmi nat mīn, ilat uhgīn əlkələh mīn neen, o kəp? Kəp. ²⁰ Məto iakatən məmə nian netəmim koatol sakrifais kəm narmi nat mīn, koatol kəm iərmis mīn, kəsotolən kəm Uhgīn. Kən esolkeikeən məmə nakotuwa kitīāh itəmat iərmis mīn. ²¹ Okol nəsuwīnən mun pīret ne wain e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, kən matīg muwīn mīn e nīməfak rəha narmi nat mīn mun sakrifais ne wain rəha iərmis mīn ilat netəm koatəfak lan. ²² ?Tahro? ?Nəkoatol məmə Iəramərə otetet itəmat tahmen e netəm Isrel? ?Nīkitəmat təht məmə nəsanənən rəhatat tēpət maprəkis-in rəha Uhgīn?

²³ Itəmat nakoatən məmə, “Təwīr əm məmə ekol natimnat rafin itəm iakolkeike.” Məto io ekən məmə, sənəmə ilat rafin koatasitu etəmat. Itəmat nakoatən məmə, “Təwīr əm məmə ekol natimnat rafin itəm iakolkeike.” Məto io ekən məmə sənəmə ilat rafin itəm koatasitu e nəmegəhən rəhatəmat. ²⁴ Təsəwīrən məmə itəmat kit tategəs-in atip rəhan nəwīrən, məto tatəkəike megəs-in mīn rəha netəmim mīn neen.

²⁵ Otun əm mit rafin itəm katol-salim-in e maket, kən məsotəpəh-inən nəghatən lan məmə kəmol sakrifais lan kəm narmi nat mīn, o kəp. Kən nīkitəmat təsəht pīkən. ²⁶ Nolən əh təwīr əm məto-inu Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, “Nətueintən ne natimnat rafin əh-ikin, ilat rəha Iəramərə.”

²⁷ Kən okəmə etəm təsəfakən kit tətəpəh-in ik məmə nakuwīn e rəhan nīmə muagwən, kən nīkim tagien məmə onəkuwīn, un əm nagwənən naka itəm tatos-īpīnə, məsəpəhən məmə kəmol sakrifais lan kəm narmi nat mīn o kəp. Nīkim təsəht pīkən. ²⁸ Məto okəmə kit tən-īpīnə kəm ik məmə, “Kəmol sakrifais e mit u kəm narmi nat mīn,” kən təwīr məmə nəsunən. Nīkim otatəht suah əh, ne nətəligən rəhan. ²⁹ Sənəmə nat tərət ron ik, məto in nat tərət e nətəligən rəhan əm. ?Məto tahro nətəligən rəha suah kit mīn otakil rəhak nolən itəm iakolkeike məmə ekol, kən mahtosīg-in io məmə esolən nat kit? ³⁰ ?Okəmə iatən kəm Uhgīn məmə nīkik tagien o nagwənən, tahro okən

10:17: Rom 12:5   **10:18:** Lev 7:6   **10:19:** 1 Kor 8:4   **10:20:** Dut 32:17;
Nol Əpən 9:20   **10:21:** 2 Kor 6:15-16   **10:22:** Dut 32:21   **10:23:** 1 Kor 6:12
10:24: Rom 15:1-2   **10:26:** Sam 24:1   **10:28:** 1 Kor 8:7

rat io o nat kit itəm emən rəkis kəm Uhgın məmə nıkkik tagien lan?

³¹ Nəukəti nəghatən rafın əh tol nəhlan, nat naka itəm onəkol, o nakagwən, o nakənim, nəkəike mol ilat rafın e nolən itəm otıləs-ipər nərği Uhgın lan. ³² Solən məmə suah kit təme e rəhan nəmegəhən, okəmə in noanol rəha Isrel, o Iaihlua, o suah kit e niməfak rəha Uhgın. ³³ Otol nolən əh tahmen e nolən rəhak itəm iatalkut məmə ekol niki netəmim rafın kotagien e nolən min rafın. Iatol nəhlan məto-inu esegəs-in atipən rəhak nəwırən, məto rəha netəmim tərət, məmə Uhgın otosmegəh ilat.

11

¹ Otasgəwın io tahmen məmə io iatasgəwın Kristo.

Nolən rəha nəfakən

² Iatənwiwi itəmat məto-inu nəsotaluinən io e natimnat rafın itəm emol kən mægətun, kən naskəlīmən nəgətunən min tahmen əm məmə emægətun itəmat lan.

³ Məto iakolkeike məmə itəmat rafın nəkotitun məmə rəhn-kapə netəmim rafın in Kristo itəm tərəmərə elat, kən rəhn-kapə pətan in rəhan iərman itəm tərəmərə lan, kən rəhn-kapə Kristo in Uhgın itəm tərəmərə lan. ⁴ Suah kit tatol aulis Kristo okəmə təfətain rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgın e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın təmos-ipən kəm in. ⁵ Məto pətan tatol aulis rəhan iərman okəmə təsəfətainən rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgın e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın təmos-ipən kəm in. Nolən əh tahmen əm məmə təmak rəhn-kapə.* ⁶ !Okəmə pətan kit təsotolkeikeən məmə otəfətain rəhn-kapə nəhlan, təwır məmə otəte əm noanun! Məto okəmə in tətaulis o nəteən noanun, o nakən rəhn-kapə, kən təwır məmə otəfətain rəhn-kapə. ⁷ Təwır məmə suah kit təsəfətainən rəhn-kapə məto-inu nian Uhgın təmol etəmim, etəmim təmos narmi Uhgın, kən matol-arəp nəwırən rəha Uhgın; məto pətan tatol-arəp nəwırən rəha iərman rəhan. ⁸ Tol nəhlan məto-inu iərman təsisi-pənən e pətan, məto pətan təmisi-pən e iərman, ⁹ kən Uhgın təməsolən iərman məmə in iasitu rəha pətan, məto təmol pətan məmə in iasitu rəha iərman. ¹⁰ Tol nəhlan, pətan otəkəike məfətain rəhn-kapə itəm tatəgətun məmə tatisiai-in rəhan iərman məto-inu nagelo min koatəplan.

10:30: 1 Tim 4:4   **10:31:** Kol 3:17   **10:32:** Rom 14:13   **10:33:** 1 Kor 9:20-22   **11:1:** 1 Kor 4:16   **11:3:** Jen 3:16; Efes 5:23   * **11:5:** Okəmə pətan kit təmak rəhn-kapə, in nat kit rəha naulisən. Netəmim neen koatən məmə in nəmtətın kit məmə katol nalpınən kit kəm in, kən netəmim neen koatən məmə in nəmtətın kit məmə in pətan rəha nausitən.   **11:7:** Jen 1:26-27   **11:9:** Jen 2:18-23

¹¹ Məto o kitat u kəmotuwa kitiah kitat İərəmərə, pətan təsatig atipən e iərman, kən iərman min təsatig atipən e pətan, ¹² məto-inu pətan təmisi-pən e iərman, kən tahmen min əm, iərman, pətan təmiləs. Məto natimnat rafin təmisi-pən o Uhgın.

¹³ Otakil atip nat u məmə otətuatip məmə pətan itəm tatəfak kəm Uhgın təsəfətainən rəhn-kapə, o kap. ¹⁴ Netəmim rafin kotitun məmə iərman itəm noanun kaifəməh, tatol aulis in. ¹⁵ Məto okəmə pətan kit noanun kaifəməh, nikin tagien lan kən katisiai-in in lan, məto-inu noanun əh Uhgın təmos-ipən məmə otəfətain rəhn-kapə. ¹⁶ Məto okəmə suah kit tolkeike məmə otəghat o nat əh, kən iaten nəhlan məmə nolən kit min tikə e itəm u, kən niməfak pisin pisin min rafin koatol tahmen-ahmen əm.

Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu

¹⁷ E nəghatən min itəm ekən kəm itəmat əh-roiu, oesənwiwiən itəmat məto-inu nəpələh-kələhən rəhatəmat təsasituan, məto tatərəkən əm itəmat. ¹⁸ Emaupən məto məmə nian nakoatuəfimin itəmat min məmə nakotəfak, kən moatəhap-əhap itəmat min. Kən niki kə təht məmə o nəghatən min əh, neen nıpahrienən, ¹⁹ məto-inu nəhap-əhapən min otəkəike motuwa məmə okəplan ətuatip məmə pah tatəfak pahrien.

²⁰ ! Nian nakoatuəfimin itəmat min, nakoatən məmə nakoatun Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu, məto otəplan-tu nolən u rəhatəmat! Sənəmə Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu, ²¹ məto-inu nian nakotagwən, itəmat kitiah kitiah koatəkəike əm kəsəsağginən ilat min neen. Kit nəumis tatus əh, kit tınapis rəkis. ²² ? Rəhatəmat latuənu tikə məmə nakotaupən motagwən ikin? ? O itəmat nəsotisiai-inən niməfak rəha Uhgın, kən moatol aulis ian-rat min? ? Kən ekən məmə naka kəm itəmat? ? Ekənwiwi itəmat o nolən əh? !Kəp, tiəkis ağin-əh!

²³ Məto-inu, eməgəتون rəkis itəmat nəgəتونən itəm təmisi-pən o İərəmərə. E lapin əh uarisig kegəhan-in-pən e nelmi tikimir min, in təmos pıret, ²⁴ kən mən kəm Uhgın tagkiu ron, kən məmkas, kən məmə, “Inu nıpətik itəm otitəgit otəmat. Otol mihin kən nikitəmat tatəht io.” ²⁵ E nolən kitiah əm, nian kinotagwən rəkis, in tos kap wain mən məmə, “Kap wain u in nəniəkisən wi rəha nasituan itəm tatuwa e nıtak. Otol mihin nian rafin nakoatənim, nikitəmat tatəht io.” ²⁶ O nat əh, nian rafin nakotun pıret u, o nakotənim kap wain u, onəkotəkəike motən-iarəp nimisən rəha İərəmərə mətoarus titəlig-pa min.

27 Tol nəhlan, etəmim pah itəm tatun pıret o tatənim kap wain u rəha İərəmərə e nolən kit itəm təsətuatıpən, in tatol təfagə o nərəkınən nıpətın ne nıta İərəmərə. 28 Etəmim otəkəike makıl rəhan nəmegəhən pıtən, uarisig təpanun pıret ne mənım kap wain, 29 məto-inu etəmim itəm tatun matənim, məto nıkin təsəht wırən nıpəti İərəmərə, nunən ne nənimən itəm in tatol tatiuw-pa atıp əm nalpınən kəm in. 30 Məto o nat əh, itəmat tepət nakotəpou matımıs, kən itəmat neen kınotımıs rəkıs. 31 Məto okəmə kitat kotakil atıp nolən mın rəhatat, İərəmərə təsakılən kitat mol nalpınən kəm kitat. 32 Nıan İərəmərə takıl kitat mol nalpınən kəm kitat, in tatol məmə kitat okotətuatıp, məmə nıan in otakil netəmim e nətueıntən mən nalpınən rəhalat məmə okotımıs, kən kitat okəsotosən nalpınən əh kitat mın ilat.

33 Tol nəhlan piak mın ne wınık mın, nıan nakotuwa kitiəh məmə nakotagwən, otəsahgın itəmat mın. 34 Okəmə suah kit nəumıs nus, təwır məmə otagwən iman ikın latuənu, məmə nıan nakoatuəfımın, Uhgın otəsos-ıpənən nalpınən kəm itəmat o nolən mın əh rəhatəmat. Nıan ekımnə, oekos-ıpınə suatıp e natımnat pısın neen mın itəm nakoatətapəh ron.

12

Nəsanənən pısın pısın mın rəha Narmın Rəha Uhgın

1 Piak mın ne wınık mın, pəs ekəghat e nəsanənən pısın pısın mın rəha Narmın Rəha Uhgın itəm tatos-ıpa kəm kitat, məto-inu iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motıtun. 2 Itəmat nəkotıtun məmə aupən, nıan nəməsotəfakən kəm Uhgın, katiuw-pən rəhatəmat nətəlīgən katit itəmat e suatıp o nəfakən kəm narmı nat mın itəm kəsotəghatən. 3 Tol nəhlan, ekən kəm itəmat məmə suah kit tıkə itəm tatəghat e nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın matən rat İesu, kən suah kit mın okol təsənən məmə, “İesu in İərəmərə,” məto Narmın Rəha Uhgın, in əm tol etəmim tatən.

4 Nəsanənən pısın pısın mın rəha Narmın Rəha Uhgın itəm tatos-ıpa kəm kitat, məto koatısı-pən e Narmın Rəha Uhgın kitiəh əm. 5 Kitat koatol wək pısın pısın tepət, məto İərəmərə kitiəh əm itəm koatol wək rəhan. 6 Kitat koatol wək e nolən pısın pısın tepət, məto in Uhgın kitiəh əm itəm tatol wək e nəmegəhən rəha netəmim rafın məmə ilat okoatol wək mın əh rafın.

7 Kən Narmın Rəha Uhgın tatos-ıpa rəhan nəsanənən pısın pısın mın kəm kitat kitiəh kitiəh məmə kitat okotasıtu etat rafın. 8 O suah kit, Narmın tatos-ıpən nəghatən rəha nənatıgən. Kən kit mın, Narmın kitiəh əm tatos-ıpən nəghatən

rəha nitunən nat. ⁹ Kən kit mīn, Narmīn kitiah əm tatos-ipən nahatətəən. Kən kit mīn, Narmīn kitiah əh tatos-ipən nəsanənən o nol-wirən nīmīsən. ¹⁰ Kən kit mīn, tatos-ipən nəsanənən o nolən nat pispis mīn. Kən kit mīn, tatos-ipən nəghatən mīn itəm Uhgīn tatos-ipa. Kən kit mīn, tatos-ipən nəsanənən o nakilən narmīn pīsīn pīsīn mīn. Kən kit mīn, tatos-ipən nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pīsīn mīn.* Kən kit mīn əh, tatos-ipən nəsanənən o nənən nīptəti nəghatən ik pīsīn mīn əh. ¹¹ Nəsanənən mīn əh ilat rafīn, koatīsī-pən əm e Narmīn kitiah əm, kən tatos-ipa kəm kitat kitiah kitiah e suatip mīn itəm in əm tolkeike.

¹² Nīpəti etəmim in kitiah əm, məto nolīn-olīn tepət; kən nat əpnapīn nolīn-olīn pīsīn pīsīn mīn, ilat koatīlpīn e nīpətīn kitiah əm. Kən tol nəhlan, tahmen-amen əm e Kristo. ¹³ Kitat neen, kitat noanol mīn rəha Isrel, kitat neen Iaihlua mīn, neen slef mīn əm, neen sənəmə slef mīn, məto Narmīn Rəha Uhgīn kitiah əm təmol baptais e kitat rafīn agīn-əh məmə, kəmotuwa nīpəti Kristo kitiah əm, kən kitat kəmos Narmīn Rəha Uhgīn u kitiah əm.

¹⁴ Otətəlig-in, nīpəti etəmim kəməsolən nolīn kitiah əm, məto nolīn tepət. ¹⁵ Okəmə nelkīn tatən məmə, “Sənəmə io nelmīn, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nīpətīn kit,” kən nəghatən rəhan təsolən məmə nelkīn in sənəmə nolīn nīpətīn məsīn. ¹⁶ Kən okəmə matəlgīn tən məmə, “Sənəmə io nīganəmtīn, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nīpətīn kit,” kən nəghatən rəhan təsolən məmə matəlgīn in sənəmə noli nīpətīn məsīn. ¹⁷ ? Okəmə nīpətīn in nīganəmtīn rafīn əm, kən otahro məto nat? ? Kən okəmə nīpətīn in matəlgīn rafīn əm, kən otahro məto nəmīəwīn nat? ¹⁸ Məto kəp, Uhgīn təmoor nolīn-olīn nīpətīn ilat rafīn itəm in tolkeike məmə ilat okotol mihīn. ¹⁹ ? Okəmə ilat rafīn nolīn kitiah əm, kən nīpətīn pəhruən ikīn? ²⁰ Məto nīpahriənən, nolīn-olīn tepət, məto nīpətīn kitiah əm.

²¹ Nīganəmtīn okol təsənən kəm nelmīn məmə, “Io ekapəs ik, io enahmen rəkis.” Kən rəhn-kapə okol təsənən kəm nelkīn mīl məmə, “Io ekapəs itəmlau, io enahmen rəkis.” ²² Təsolən nəhlan. Nolīn-olīn nīpətītāt itəm nīkitāt təht məmə ilat kotəpou agīn, ilat nat keike o nīpətītāt. ²³ Kən nolīn-olīn nīpətītāt itəm nīkitāt təht məmə ilat nat əpnapīn əm, koatol nolən rəha nīsiāiən elat. Kən nolīn-olīn rəha naulīsən, kitat koatehm wir ilat. ²⁴ Məto nolīn-olīn nīpətītāt itəm təsolən naulīsən, kitat kəsotolən nat agīn elat. Məto Uhgīn təmuəfīmīn nolīn-olīn nīpətītāt mīn, kən mātīsīai-in nolīn-olīn mīn itəm kitat koatehm-pən əm ilat. ²⁵ Kən e nolən əh, nolīn-olīn nīpətītāt

* **12:10:** Nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pīsīn mīn, tatəghat-in nəghatən mīn itəm suah kit təsitunən. Əplan-tu 1 Kor 13:1, ne Wək 2:4. **12:11:** 1 Kor 7:7

12:12: 1 Kor 10:17

12:13: Kal 3:28

okəsotəhap-əhapən ilat min, məto ilat okoatehm wir ilat min rafin. ²⁶ Okəmə nolın məsin tatəto nahməən, kən nolın min ilat rafin okotəto nahməən ilat min. Kən okəmə nolın məsin katos-
ipən nisaiiən kəm in, kən nolın min rafin okotagien ilat min.

²⁷ Nipəti nəghatən u məmə itəmat nipəti Kristo, kən itəmat rafin kitiəh kitiəh, itəmat nolın min rəha nipəti Kristo. ²⁸ Kən e niməfak, Uhgın təmaupən mələhəu-pən aposol min, kən uarisig un, ien min, kən uarisig un, iəgətun min. Kən təmələhəu-pən netəm koatol nat pişpis, ne ilat itəm koatol-wir nimisən min, kən netəm kotasitu e netəmim, kən netəm kotenatig itəm kotasitu o nənən rəha niməfak, kən netəm koatəghat e nəghatən ikin pişsin min. ²⁹ ?Netəmim rafin aposol min? ?O netəmim rafin ien min? ?O netəmim rafin iəgətun min? ?O netəmim rafin nol nat pişpis? ³⁰ ?O netəmim rafin koatol-wir nimisən min? ?O netəmim rafin koatəghat e nəghatən ik pişsin min? ?O netəmim rafin koatən-iarəp nipəti nəghatən ik pişsin min? Kəp, təsolən nəhlan. ³¹ Məto təwir məmə nakotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhatəmat o nosən nəsanənən pişsin pişsin min itəm Narmin Rəha Uhgın tatos-ipa, ilat min əh itəm kotəwir agin.

Məto roiu ekən-ipinə suatip wir agin-əh.

13

Nolkeikeən

¹ Okəmə iatəghat e nəghatən rəha netəm ik pişsin min, o nəghatən rəha nagelo min, məto esosən nolkeikeən e nıkkik, iatəghat pik əm tahmen e suah kit itəm tatoh nuwigı dram, o tatoh əpnapın əm bel. ² Okəmə iatos nəsanənən itəm Narmin Rəha Uhgın tatos-ipa o nən-iarəpən nəghatən min itəm Uhgın tatos-ipa, məto esosən nolkeikeən e nıkkik, io nat əpnapın əm. Kən okəmə ekıtun nat anion rafin ne nitunən rafin, məto esosən nolkeikeən e nıkkik, io nat əpnapın əm. Kən okəmə rəhak nahatətəən təskasik məmə otol nitot kit tiet, məto esosən nolkeikeən e nıkkik, io nat əpnapın əm. ³ Okəmə ekəmki-pən rafin rəhak natimnat kəm ian-rat min, o ekegəhan-in nipətik məmə nigəm otus, məto esosən nolkeikeən e nıkkik, esolən win e nat kit.

⁴ Nolən rəha nolkeikeən tol nulan: suah kit rəhan nətəligən təfəməh, kən matol təwir kəm netəmim, kən məsetəhakən e netəmim, kən məsos-ipər atipən, kən məsausit pikən, ⁵ kən məsol-pənən netəmim, məsalkutən o nərpın, kən nıkin təsəhmə uəhaiən, kən təsəskəlim-iəkisən e nıkin nəratən itəm suah kit tatol lan. ⁶ Kən nıkin təsəgienən o nolən rat min, məto nıkin tagien əm o nolən wir min rəha nipəhrienən. ⁷ Nolən

rəha nokeikeən tol nulan: nat əpnapin suatip rəha suah kit tiəkis, məto nian rafin suah əh tatətəu-pən əm, məsəhlmanən rəhan nahatətən nian kit, kən nian rafin tatələhəu-pən əskasik rəhan nətəligən e Uhgın, rəhan nahatətən tatətul əm nulan e nian rəha nəratən.

⁸ Nələn rəha nolkeikeən namnun tikə. Məto rəha nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, otəpanikə. Rəha nəghatən ik pisin min, okotəpanikə. Rəha nitunən nat, otəpanikə. ⁹ Tol nəhlan məto-inu nitunən rəhatat noan məsin əm, kən koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa noan məsin əm. ¹⁰ Məto nian İesu Kristo otuwa min mol ətuatip natimnat rafin, kən nəsanənən min itəm Narmın Rəha Uhgın tatos-ipa roiu okotikə. ¹¹ Nian ematakəku, ematəghat tahmen e suakəku, kən nitunən rəhak tahmen e rəha suakəku, kən nolən rəha nətəligən rəhak tahmen e rəha suakəku. Məto nian emuwa mol etəm-iasol in io, emələhəu nolən min rəha suakəku e məntaak. ¹² Roiu, kitat koatəplan noan məsin əm tahmen e suah kit itəm tateranəm e klas itəm toapoap. Məto e nian əh, kitat okotəplan əsas niğanəmti Uhgın. Roiu, ekıtun noan məsin əm, məto e nian əh, epanıtun əsas natimnat rafin, tahmen məmə Uhgın titun mihin io əh-roiu.

¹³ Kən roiu, nolən miləhal u kisil kətəhalətul: nolən rəha nahatətən, nolən rəha nələhəu-pənən əskasik nətəligən e Uhgın, ne nolən rəha nolkeikeən. Məto itəm təwir pik agin eləhal, in nolən rəha nolkeikeən.

14

Nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, ne nənən nəghatən ik pisin min

¹ Otalkut əskasik məmə nolkeikeən otərəməərə e nəmegəhən rəhatəmat, kən motalkut əskasik məmə onəkotos nəsanənən min itəm Narmın Rəha Uhgın tatos-ipa, kən otalkut pik təhmın min o nəsanənən rəha nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa. ² Ekən nəhlan məto-inu itəmat kit itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min, təsəghatən kəm netəmim, məto tatəghat əm kəm Uhgın. Pahrien, suah kit tikə itəm titun nəghatən itəm in tatən, məto in tatən-iarəp nəghatən anion min e Narmın Rəha Uhgın. ³ Məto netəmim rafin itəm kotən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, koatən kəm netəmim o niləkinən ilat, o niləs-ipərən nətəligən rəhalat, kən o nasituan miləs-ipər nikilat. ⁴ Etəmim itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min, tatiləkin atıp əm in, məto etəmim itəm tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, tatiləkin niməfak. ⁵ İakolkeike məmə itəmat rafin agin-əh nakotəghat e nəghatən ik pisin min, məto təwir pik

məmə nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa. Etənim itəm tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, in tətəsitə pək e niməfak taprəkis-in etənim itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min mətoarus in tən nıpətin məmə otıləkin niməfak.

⁶ Piak min ne winik min. ? Okəmə iatuwa otəmat kən matəghat e nəghatən ik pisin min, tahro nulan io iakəwir otəmat okəmə esol-arəpən nəghatən neen itəm kəmoatəhluag aupən, o esosən nitunən neen, o nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, o nəghatən rəha nəgətunən? ⁷ Otətəlig-in o natimnat tahmen e nau itəm kətahl, o kita itəm katoh. Natimnat min əh kəsotəmegəhən, etənim əm tatol ilat kotagət. Məto okəmə kəsotagət ətuatipən, kən itəmat onəkotəruru məmə napuən naka ilat koatan. ⁸ Kən okəmə təwi təsagət ətuatipən, kən netənim okotəruru məmə kotəkəike motol əpen-əpenə o nəluaginən. ⁹ Məto tahmen əm etəmat. ?Okəmə noatəghat e nəghatən itəm netənim kotəruru, tahro nulan okotitun nıpəti nəghatən nakoatən? Itəmat onəkotəghat əm kəm magoagəp, məto netənim kəsotosən nıpətin. ¹⁰ Pahrien məmə nəghatən min tepət e nətueintən, məto ilat rafin nıpətilat əh-ikin. ¹¹ Kən okəmə esitunən nıpəti nəghatən itəm suah kit tatən-ipa kəm io, io iapispis kəm in, kən in iapispis kəm io. ¹² Tahmen əm etəmat. Itəmat nakotlkeike nəsanənən min rəha Narmin Rəha Uhgın, kən tol nəhlan, otalkut məmə nakotiləkin niməfak e nəsanənən min itəm okotasitu pək lan.

¹³ Məto-inu o nat əh, okəmə itəmat kit tatəghat e nəghatən ik pisin min, otəkəike məfak min məmə Uhgın otos-ipən nıpəti nəghatən u məmə otən-iarəp kəm niməfak. ¹⁴ Okəmə iatəfak e nəghatən ik pisin min, nıkik tatəfak məto nətəligən rəhak tatətul əpnəpin əm. ¹⁵ ?Kən ekahro? Ekəfak e nıkik, məto ekəfak min e nətəligən rəhak. Kən ekan napuən e nıkik, məto ekan min napuən e nətəligən rəhak. ¹⁶ ?Okəmə nakatənwiwi Uhgın e nıkim e nəghatən pisin, tahro suah kit itəm təruru nəghatən u in otən “Əwəh” e rəham nəfakən, məto-inu in təruru nat itəm nakatən? ¹⁷ Kəm-naka natənwiwi wir Uhgın, məto nəsiləkinən etənim pisin kit min.

¹⁸ İatən tagkiu kəm Uhgın məmə iatəghat e nəghatən ik pisin min taprəkis-in itəmat rafin. ¹⁹ Məto e niməfak, okəmə iatəgətun netənim e nəghatən faif əm itəm kotitun, inu təwir agın maprəkis-in məmə ekən nəghatən ten-taosan e nəghatən pisin itəm kınotəruru.

²⁰ Piak min ne winik min. Sotolən nətəligən rəhatəmat tahmen e nisualkələh. Təwir məmə nəkotahmen e nisualkələh itəm kotəruru əh nolən rat. Məto e nətəligən rəhatəmat, təwir məmə nakotimətə. ²¹ Kəmətə nəhlan e Lou rəha Moses məmə,

“Ekol māmā netām koatəghat e nəghatən ik pisin min okotən rəhak nəghatən kəm rəhak netəmim.

Kən ilat okotəto nəghatən min rəha iapispis min,

Məto nat əpnapin ilat okotəto nat əh itəm tol pisin, okol kəsotətəlig-inən io.

Iərəmərə tatən mihin.”

²² Tol nəhlan, nəghatən ik pisin min, in nəmtətin kit rəha netəmim itəm kəsotəfakən, sənəmā nəmtətin kit rəha iəfak min. Məto nian suah kit tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, in rəha iəfak min, sənəmā rəha netəm kəsotəfakən.

²³ ? Tol nəhlan, okəmā niməfak apiəpiə tatuəfimin, kən netəmim rafin koatəghat e nəghatən ik pisin min, kən ilat neen itəm kəsotitunən, o netəm kəsotəfakən kotuwa imə, ilat okotən māmā itəmat nakotalməl, o kəp? ²⁴ Məto okəmā etəm təsəfakən kit, o etəm təruru tuwa imə nian netəmim rafin koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, kən nəghatən rəhatəmat otek nikin, kən in otitun māmā in iol təfagə, kən nəghatən min əh otakil rəhan nolən, ²⁵ kən rəhan təfagə min itəm koatəhluaig otuwa e nəhag-əhagən. O nat əh, in otiet morin e nisiiain matəfak kəm Uhgın, matən-iarəp māmā, “! Itəmat pahrien Uhgın nakoatan!”

Nələhau ətuatipən nolən rəha nəfakən

²⁶ Piak min ne winik min. Pəs iakən nipəti rəhak nəghatən min roiu. Nian itəmat rafin nakotuwa kitiah e nuəfiminən o nəfakən, itəmat rafin kitiah kitiah rəhatəmat əh-ikin wək o nolən, neen koatan napuən, neen katəgətun ilat, neen koatol-arəp nəghatən neen itəm kəmoatəhluaig aupən, neen koatəghat e nəghatən ik pisin min, neen koatən nipəti nəghatən min əh. Onəkotəkəike moatol natimnat min əh o niləkənən niməfak təskasik. ²⁷ Okəmā netəmim neen koatəghat e nəghatən pisin, kəiu o kəm-naka kisil əm okotəghat. Kit otən rəhan u, uarisig kit, kənu kit min tən rəhan, kən suah kit otəkəike mən nipəti nəghatən min əh. ²⁸ Okəmā etəmim tikə o nən-iarəpən nipəti nəghatən min əh, etəm itəm otəghat e nəghatən pisin, otəkəike məsəghatən e niməfak, kən məghat anion kəm Uhgın.

²⁹ Təwir māmā ien kəiu o kisil okotəghat, kən netəmim neen okotakil wir nəghatən koatən. ³⁰ Kən okəmā Uhgın tatol əp nəghatən kit itəm təmatəhluaig aupən tatuwa o suah kit itəm tatəpələh, təwir māmā etəm təmaupən matəghat otapəs nəghatən. ³¹ Tol nəhlan, itəmat itəm nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, kit otaupən məghat, kənu kit min, u kit min māmā nakotəgətun netəmim rafin, kiləs-ipər nətəligən rəhalat. ³² Sotaluinən māmā ien min koatərəmərə e nikilat

māmə kotitun nən-iarəpən nəghatən rəhalat e nian itəm in tətuatip o nənən, ³³ məto-inu Uhgın sənəmə in Uhgın rəha nolən nəruruən e nat, məto in Uhgın rəha nəməlinuən, tahmen e niməfak min rafin.

³⁴ Nian katəfak lan, nipiṭan okəsotagətən, məto-inu tətəuatipən māmə okotəghat. Məto okotəkəike moatətəlig-in netəm-iasol rəha niməfak, tahmen əm e itəm Lou tatən mihin. ³⁵ Okəmə kotolkeike māmə kotitun nat kit, okotəkəike kətapəh o rəhalat nəman min əpəh latuənu, məto-inu tol naulisən māmə pətan otəghat əpəh e niməfak.

³⁶ ?Tahro? ?Nikitəmat təht māmə nəghatən rəha Uhgın təmaupən miet-arəpa otəmat? ? O nikitəmat təht māmə nəghatən rəha Uhgın təmuwa əm otəmat? ³⁷ Okəmə itəmat kit nikin təht māmə in ien kit, o Narmin Rəha Uhgın təmosipən nəsanənən kit kəm in, in otəkəike mən niphahrienən e nəghatən itəm iatəte kəm itəmat māmə in nəwīa İərəmərə. ³⁸ Okəmə tapəs nənən niphahrienən e nəghatən u, in okəsən minən niphahrienən e rəhan nəghatən.

³⁹ Tol nəhlan, piak min ne winik min, təwir māmə nakotolkeike māmə nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, kən məsotətəlosig-inən nənən nəghatən ik pisin min. ⁴⁰ Məto e natimnat rafin aḡin itəm nəkoatol e nəfakən, otol e nolən itəm in tətuatip o niməfak, motətəu-pən wir nolən rəha nəfakən.

15

Kristo təməmegəh min e nimisən

¹ Piak min ne winik min. İakolkeike māmə ekən-iarəp min kəm itəmat namnusən təwir itəm ematən-iarəp kəm itəmat aupən, nəmotos e nikitəmat, kən motos rəhatəmat ikın nətulən lan. ² Okəmə nakotaskəlim əskasik namnusən təwir ətuatip itəm io emən-iarəp kəm itəmat, Uhgın otosmegəh itəmat lan. Məto okəmə nakotapəs nat ətuatip, motahatətə e nəghatən pisin, kən nahatətən rəhatəmat in nat əpnəpin əm.

³ Natimnat itəm io eməto, ilat nat keike, kən enən-ipinə rəkis kəm itəmat māmə, Kristo təmimis o rəhatat nolən rat min tahmen e Naoa Rəha Uhgın təmən rəkis mihin, ⁴ kəmitənim, kən təmegəh min e nimisən e nian itəm tatol kisil lan tahmen əm e Naoa Rəha Uhgın təmən rəkis mihin, ⁵ kən təmaupən miet-arəp o Pita, uarisig u, o rəhan netəm tuelef. ⁶ Uarisig lan, in təmiet-arəp min o piətət min taprəkis-in faif-hanrit e nian kitiah əm, u ilat tepət koatəmegəh əh, məto neen kinotimīs rəkis. ⁷ Kən uarisig, tiet-arəpa o Jemes, kən o aposol min rafin.

⁸ Kæn uarisig elat rafin, in tæmiet-aræpa min ron io, nat æpnapin io ekahmen e suakaku itæm tæsaiiræn e nian ætuatip ræhan.

⁹ Tol næhlan, io læhau agin e aposol min rafin, kæn esahmenæn mæmæ netæmim okotaun-in io mæmæ io aposol kit, mæto-inu ematol næratæn kæm nimæfak ræha Uhgîn aupæn.

¹⁰ Mæto e næwiræn itæm Uhgîn tæmawte-in kæm io, emuwa mahmen nulan roiu, kæn næwiræn æh tæsuwa æpnapinæn mæto noan æh-ikin. Nipahrienæn, emol wæk taprækis-in rafin aposol min, mæto sænæmæ e ræhak æm næsanænæn, mæto e næwiræn æm itæm Uhgîn tæmawte-in kæm io. ¹¹ Nat æpnapin io emæn-iaræp, o ilat kæmotæn-iaræp namnusæn tæwir kæm itæmat, mæto næghatæn u inu itæm iatæn-iaræp, namnusæn tæwir itæm næmotæn nipahrienæn lan.

Næmegæhan e nimisæn ræha netæm kæmotimis

¹² ? Mæto okæmæ kæmatæn-iaræp mæmæ Kristo tæmæmegæh min e nimisæn, kæn tahro itæmat neen nakoatæn mæmæ netæm kæmotimis okol kæsotæmegæh minæn? ¹³ Mæto okæmæ næghatæn ræhatæmat in nipahrienæn, mæmæ netæm kæmotimis kæsotæmegæh minæn, kæn okol Kristo min tæsemegæhæn e nimisæn. ¹⁴ Kæn okæmæ Kristo tæsemegæhæn e nimisæn, kæn wæk ræhatimat o næn-iaræpæn namnusæn tæwir, in nat æpnapin æm, tahmen min æm e nahatætææn ræhatæmat.

¹⁵ Nat kit min næhlan, okæmæ Kristo tæsemegæhæn e nimisæn, itimat emoateiuæ e Uhgîn mæto-inu emotæn-iaræp mæmæ Uhgîn tæsosmegæh Kristo e nimisæn. Mæto okæmæ netæm kæmotimis ko kæsotæmegæh minæn e nimisæn, kæn okol Uhgîn tæsosmegæhæn Kristo e nimisæn. ¹⁶ Mæto-inu okæmæ netæm kæmotimis ko kæsotæmegæh minæn e nimisæn, kæn okol Kristo tæsemegæh minæn e nimisæn. ¹⁷ Kæn okæmæ Kristo tæsemegæh minæn e nimisæn, kæn nahatætææn ræhatæmat nipætîn tikæ, kæn itæmat noatatis æh e tæfagæ rat min. ¹⁸ Kæn netæmim itæm kæmotæn nipahrienæn e Kristo itæm kinotimis rækis, ilat min kæmotakiah. ¹⁹ ! Okæmæ koatælæhæu-pæn æskasik ræhatat nætæligæn e Kristo o næmegæhæn æm ræhatat e nætueintæn, kæsi, tæwir mæmæ netæmim okotæto tærat otæmat maprækis-in netæmim rafin mæto-inu, kæm-naka kitat kæmotæmkakia!

²⁰ ! Mæto kæp! Nipahrienæn mæmæ Kristo tæmæmegæh min pahrien e nimisæn. In tæmaupæn e netæm rafin itæm kæmotimis kæn næmegæh min e nimisæn, kæn okol tæsimis minæn.*

²¹ Otætælig-in. Nimisæn tinuwa e nætueintæn e etæmim kit, kæn e suatip kitiah æm, næmegæh minæn e nimisæn tæmuwa e etæmim kit. ²² Tol næhlan, netæmim rafin okotimis mæto-inu

15:8: Wæk 9:3-6   15:9: Efes 3:8; 1 Tim 1:15   15:10: 2 Kor 11:23   * 15:20: Kristo in tahmen e næniakisæn ræha Uhgîn mæmæ netæmim rafin okotæmegæh min e nimisæn.   15:21: Rom 5:12

kəmotisi-pən e Atam, kən tahmen-ahmen əm, netəmim rafin itəm kəmotuwa kitiah ilat Kristo okotəmegəh mīn. ²³ Məto ilat mīn u, okotəmegəh mīn e nian ətuatip rəhalat. Kristo in təmaupən məmegəh mīn, kən nian in otuwa mīn, rəhan mīn okotəmegəh mīn. ²⁴ Kən namnun nian otuwa. In otərəkin nərəməərən rafin, ne nepətən rafin, ne nəsanənən rafin. Uarisig lan, in otəhlman-pən nərəməərən rəhan e nelmi Uhgīn Tata. ²⁵ Tol nəhlan məto-inu, in təike matərəməərə mətoarus məmki-pa rəhan tikimīr mīn meguətāin ilat e nelkin. ²⁶ Namnu rəhan tikimīr itəm otərəkin, in nimisən. Kən nimisən otikə mīn, ²⁷ məto-inu “tinəmki-pa natimnat rafin meguətāin e nelkin.” Otətəlig-in-tu, nian tatən məmə natimnat rafin aɡin-əh tinateguətāin e nelkin, nəkotəplan məmə sənəmə Tata Uhgīn mīn əh-ikin e nelkin. In Uhgīn itəm təmələhəu-pən natimnat rafin aɡin-əh ləhau e nelki Kristo. ²⁸ Nian Uhgīn tinol natimnat mīn əh, kən Nətin atip otuwa ləhau e nərəməərən rəha Uhgīn itəm təmələhəu-pən natimnat rafin e nelkin, məmə Uhgīn əm otərəməərə e natimnat rafin.

²⁹ Otətəlig-in-tu. ?Tahro e netəmim itəm katol baptais elat o netəm kinotimīs rəkis? ?Okəmə netəm kəmotimīs kəsotəmegəh mīnən nian kit, kən tahro katol baptais e netəmim olat?† ³⁰ ? Kən tahmen əm etimat, tahro ioatiləs pikən nian əskasik mīn e nəmegəhən rəhatimat nian rafin? ³¹ !Iatos noanawil, piak mīn ne winik mīn, məmə netəmim kotalkut məmə okotohamnu io e nian tepət! Nəkotitun məmə inu nīpahrienən tahmen-ahmen məmə iatausit o nahatətən rəhatəmat e Kristo Iesu İərəməərə rəhatat. ³² ?Okəmə eməluagin e nat megəh mīn itəm koaton itəm əpəh Efesas† o nətəligən rəha netəmim əm, emol win e naka? Okəmə netəm kəmotimīs kəsotəmegəh mīnən, pəs kotol əm tahmen e nəghatən u itəm tatən məmə,

“Pəs kotagwən motənim,

məto-inu olawig kotimīs.”

³³ Sotolən netəmim koteiuə-in itəmat. Inu nīpahrienən itəm suah kit təməən, “Nian netəm rəhalat nolən təwir koatan ilat netəm kotərat, netəm kotərat koatərəkin nolən wir rəhalat.”

³⁴ Otətəlig-pa mīn motos ətuatip nenatigən rəhatəmat itəm tətəatip məmə nəkotol mihin, kən motəhlman təfagə rat mīn, məto-inu itəmat neen kotəruru əh Uhgīn, kən inu nat kit rəha naulisən.

15:23: 1 Tes 4:16; Nol Əpən 20:5   **15:25:** Mat 22:44   **15:26:** Nol Əpən 20:14

15:27: Sam 8:6   † **15:29:** Pol təsən ətuatipən məmə in tolkeike məmə netəmim okotol baptais elat o netəmim itəm kinotimīs rəkis, məto təməən əm məmə netəmim neen kəmoatol nəhlan. Kən kitat roiu, tiəkis o nitunən nīpəti nəghatən u.   **15:30:**

Rom 8:36   † **15:32:** Pol tatəghat o tikimīr mīn rəhan əpəh Efesas, məto sənəmə nat megəh mīn pahrien.   **15:32:** Aes 22:13

Nipāti etām tāmimis tatāmegāh min

³⁵ Māto okāmā netāmim neen kotātapāh māmā, “? Etām tāmimis okotāmegāh ahro nulan? ? Okotos nipāti naka motuwa?” ³⁶ ! Nēghatān əh talməl! Nikuti nat itām nāməfe, otəkəike mīmis pitān, uarisig u təpanəmegāh. ³⁷ Nian nakəfe nikuti nat, nəsfəən nəukətīn itām otuwa, māto nikuti nat əm, kəm-naka in nikuti wit o nat pīsīn kit. ³⁸ Māto Uhgīn tol tatəwīə e nəukətīn itām in tolkeike mihīn, kən e nikutin nat rafīn, in əm tatos-īpa nipətīlat. ³⁹ Nipətīlat rafīn kəsotahmen-ahmenən. Nipāti etāmim tol pīsīn e rəha nat megāh min, ne mənīg min, ne nəm itəhəi. ⁴⁰ Əpāh e neai, natīmnat əh-ikīn, kən e nətueintən natīmnat min əh-ikīn tol pīsīn. Nian kotəplan nat əpāh ilīs e neai māmā in təwīr, rəhan nəwīrən in tol pīsīn e nəwīrən rəha nat əpāh ləhau e nətueintən. ⁴¹ Kən nəhag-əhagən rəha mītgar tol pīsīn e nəmihlən rəha məwig ne nasiəən rəha məhau min. Kən nasiəən rəha məhau min neen, kotol pīsīn e rəha neen min.

⁴² Kən tahmen-ahmen əm e nipāti netām kəmotīmīs itām koatāmegāh min. Nipətīn itām kəmitənīm otəmnəmīt, māto nian otāmegāh min, otəsəmnəmīt mīnən. ⁴³ Nian katītənīm, in nat kit itām netāmim kəsotolkeikeən, māto nian otāmegāh min, in nat kit itām netāmim okotəplan rəhan nəwīrən. Nian katītənīm, nəsanənən rəhan tikə, māto nian otāmegāh min, təsanən. ⁴⁴ Nian katītənīm nipətītāt, in nat rəha nətueintən, māto nian otāmegāh min, in nat rəha nego e neai. Okāmā nipətīn əh-ikīn rəha nətueintən, rəha nego e neai min əh-ikīn. ⁴⁵ Naoa Rəha Uhgīn tatən māmā, “Etām tətaupən agīn-əh, Atam, təmuwa mos namegāh.” Kən namnu Atam, inu Kristo, təmuwa narmin u tatos-īpa nəmegāhən. ⁴⁶ Nat rəha narmin təməsaupənən muwa, māto nat rəha nətueintən, uarisig lan nat rəha narmin təpanuwa. ⁴⁷ Etām təmaupən agīn, kəmol e nīmoulul rəha nīməptən, māto etām tatarisig u Kristo, təmīsīpən e nego e neai. ⁴⁸ Netāmim rafīn rəha nətueintən, nipətīlat kotahmen e nipāti Atam, māto netāmim itām okotuwin e nego e neai, nipətīlat okotahmen e nipāti Kristo, etām u təmīsīpən ikīn. ⁴⁹ Roiu kitat kotahmen e Atam u rəha nətueintən, kən tol nəhlən, o nian kit okotahmen e Kristo u rəha nego e neai.

⁵⁰ Iatən-iarəp kəm itəmat, piak min ne winik min māmā, nipətīn ne nīta etāmim otəsuwinən e nərəmərəən rəha Uhgīn, kən tahmen-ahmen əm, nat itām otəmnəmīt otəsosən nat itām tətātīg līlīn. ⁵¹ Otətəlīg-in-tu, kən oekən nat anion māmā, sənəmā kitat rafīn okotīmīs, māto Uhgīn otol nipətītāt rafīn tuwiwi, ⁵² in otol uəhai əm tahmen e nipītən, nian namnu təwi rəha Uhgīn otasək, māto-inu təwi otasək, kən netām

kəmotimis okotəmegəh min məsotimis minən, kən Uhgın otol nıpətıtət tuwiwi. ⁵³ Tol nəhlan məto-inu, nat itəm otəmnəmit otəkəike muwın e nat itəm otəsəmnəmitən, kən nat itəm otimis otəkəike muwın e nat itəm otəsımısən mətatıg lılın. ⁵⁴ Nıan nat itəm tatəmnəmit təmuwın e nat itəm təsəmnəmitən, ne nat itəm otimis təmuwın e nat itəm otəsımısən mətatıg lılın, kən nəghatən itəm kəməte otuwa nıpahrienən, tatən məmə,
 “Nəluaginən tınol namnun. Uhgın təmol win agın. Nımısən tınıkə.”

⁵⁵ “!Ei, Nımısən! ?Onakahrol nulan mol win etimat?

!Ei, Nımısən! ?Onakahrol nulan mus itimat?”

⁵⁶ Təfagə rat in tahmen e nat kit tatus itəm kən matuwa in nımısən, kən Lou tatol təfagə rat nəsanənən rəhan tepət. ⁵⁷ ! Məto pəs kotənwiwi Uhgın! Tatol məmə kitat koatol win e rəhatat İərəməərə İesu Kristo.

⁵⁸ Tol nəhlan, piak min ne wınık min, otətul əskasık. Sotegəhan-inən nat kit təloal etəmat. Nıan rafın, otol wək rəha İərəməərə e nıkıtəmat rafın, məto-inu nəkotıtun məmə wək rəha İərəməərə itəm nəkoatol, sənəmə nat əpnəpın əm.

16

Məni o nasıtuan e iəfak min əpəh Jerusalem

¹ Roiu iakən məni o nasıtuan e iəfak min əpəh Jerusalem. Otol tahmen əm məmə emən mihin kəm nıməfak min əpəh profens əh Kalesia. ² E Sante min rafın, itəmat rafın kitiəh kitiəh otəkəike mələhəu kalın məni neen. Etəmim itəm in tatos məni asol, otələhəu kalın tepət, kən etəmim itəm tatos məni əkəku, otələhəu kalın noan məsın. Tol nəhlan, nıan ekımnə, okol nəkəsotalkut minən o nolən məni ilat rafın nıan kitiəh əm. ³ Kən otətgi-arəp itəmat neen məmə okotəmık məni motuwın, kən nıan ekımnə, ekəte naoa mən-iarəp ilat kəm netəm Jerusalem, kən mahl-ipən ilat kotəmık məni motuwın əpəh ikın. ⁴ Okəmə ekəplan məmə təwır məmə io min ekuwın, kən ilat okotətəu-pa io.

Nalıwəkən min rəha netəm-iasol min neen

⁵ Uarisig epanımnə muag itəmat, ekuwın-pən Masetonia, məto-inu ekaupən muwın muag nıməfak min əpəh ikın. ⁶ Kəm-naka ekatıg məsın kitat min itəmat, mə kəmə tahro, koatatıg əm mətoarus nətəpən tol namnun. Tol nəhlan, nəkotıtun nasıtuan lak e rəhak nalıwəkən itəm iatuwın-pən min ikın. ⁷ Esolkeikeən məmə ekımnə məplan itəmat u miet min, məto iakolkeike məmə ekımnə kotatıg məsın okəmə İərəməərə tegəhan-in io. ⁸ Məto etatıg əm Efesas mətoarus nıan

15:52: Mat 24:31

15:53: 2 Kor 5:4

15:54: Aes 25:8

15:55: Hos 13:14

15:56: Rom 7:13

16:1: Rom 15:25-26; 2 Kor 8:1-9

16:5: Wək 19:21

16:6: Rom 15:24

rəha Pentekos, lafet rəha Nagwənan Wi, ⁹ mətō-inu Uhgīn tamerəh e suatip asol ron io məmə ekol wək təwir itəm otoe-in noan tepət, nat əpnapin netəmim tepət kotalkut məmə okotahtosig-in io o nolən wək.

¹⁰ Okəmə Timoti timnə məplan itəmat, otol təwir kəm in motos-ipən nisiiian kəm in, mətō-inu in tatol wək rəha Iərəmərə tahmen əm lak. ¹¹ Sotolən məmə itəmat kit tatehm əhau in. Otahl-ipa tuwa kən motasitu lan e rəhan naliwəkən məmə otitəlig-pa ron io. Iatəsahgin piatat min ilat Timoti məmə okotuwa motehm io.

¹² Kən e piatat Apolos, emətapəh əskasik məmə in otəkaike mətəu-pən piatat min mimnə məplan itəmat. In təsolkeikeən pik məmə otimnə əh-roiu, mətō in otimnə e nian itəm tətutitip ron.

¹³ Otegəs. Otətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat. Məsotəginən. Motol nətəligən rəhatəmat təskasik. ¹⁴ Natimnat rafin agin itəm itəmat nəkoatol, otol e nolkeikeən.

¹⁵ Itəmat nəkotitun məmə Stefanas ne rəhan min, ilat kəmotaupən motən nīpahrienən e Iesu əpəh Akaea, kən ilat kotalkut əskasik o nasituən e iəfak min. Iatən əskasik kəm itəmat piak min məmə, ¹⁶ otisii-in ilat motol nəwialat, ne netəmim rafin itəm koatol pik wək o niməfak.

¹⁷ Nīkik təmagien nian Stefanas, ne Fotunatas, ne Akaekas kəməhaliet-arəpa, mətō-inu nat əpnapin itəmat nakotikə, mətō nian eməplan iləhal, tahmen əm məmə eməplan itəmat.

¹⁸ Iləhal kəməhaləs-ipər pik rəhak nətəligən tahmen əm məmə kəməhalol etəmat. Netəm kotol nəhlan, okəike kisii-in ilat.

Namnun nəghatən rəha Pol

¹⁹ Niməfak min e profens əpəh Esia koatən təwir kəm itəmat. Akwila ne Prisila kioalkeike pik məmə okuən təwir kəm itəmat e nərgi Iərəmərə ilat iəfak min itəm kəmotuəfimīn e nimə rəhalau. ²⁰ Piatat min rafin ikin-u koatən təwir kəm itəmat. Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiah əm e Kristo.

²¹ Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwir kəm itəmat.

²² Okəmə suah kit təsolkeikeən Iərəmərə, pəs nalpinən rəha Uhgīn tatuwin ron.

!Iərəmərə rəhatimat, wa-ta!

²³ Pəs Iərəmərə Iesu tawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.

²⁴ Ekahl-ipinə rəhak nolkeikeən kəm itəmat rafin e Kristo Iesu. Əwəh.

16:9: Wək 19:8-10; 2 Kor 2:12

16:10: 1 Kor 4:17

16:11: 1 Tim 4:12

16:12: 1 Kor 3:6

16:15: 1 Kor 1:16

16:19: Wək 18:2,18,26

16:22: Kal

1:8-9; Nol Əpən 22:20

2 Korin

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwin kəm iəfak min ikin Korin Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Korin

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm niməfak rəha Korin, ne iəfak min rəha profens Akaea.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol tinəməte rəkis naoa kisil mahl-ipən kəm niməfak rəha Korin. Inu naoa itəm tatol kuwit lan. Məto naoa itəm tatol kitiah, ne naoa itəm tatol kisil, ilau kəmiakə. Naoa itəm tatol kəiu, inu 1 Korin, kən e naoa u in təməghat əskasik kəm ilat məmə okotəg-ətuatip-in nolən rat min rəhalat, kən in təməgətun min ilat e natimnat pisin min neen. Ilat tepət e niməfak kotətəu-pən nətəligən rəha Pol itəm təməte e naoa 1 Korin. Məto neen əh-ikin, ilat koatən məmə Pol in sənəmə etəm-iasol, kən təsətuatipən məmə in otəghat min nəhlan. Kən ilat koatən məmə in tatol wək rəhan o nosən əm mənī.

?Təməte naoa u o naka? Pol in təməte naoa u matəgətun məmə in aposol kit, kən Uhgın in təmos-ipən wək u kəm in, kən tətuatip əm məmə in otəghat nəhlan kəm ilat. Kən in tolkeike məmə otən-iəhau nəgətun eiueiuə min itəm koatatig Korin.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pol, itəm Uhgın təmītəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo Iesu, iatəte naoa u itimlau piətat Timoti. Naoa u tatimnə kəm itəmat, niməfak rəha Uhgın əpəh Korin, ne iəfak min ilat rafin əpəh ikin Akaea. ² Pəs Uhgın Tata rəhatat ne Iərəməərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwiran ne nəməlinuən kəm itəmat.

Uhgın itəm tatol kepin netəmim

³ Pəs kotənwiwi Uhgın, u in Uhgın ne Tata rəha Iərəməərə rəhatat Iesu Kristo. In Tata itəm in nəukətin nasəkitunən, kən in Uhgın itəm nol kepinən rafin tatisi-pən ron. ⁴ In tatol kepin kitat e nəratən rafin rəhatat məmə kitat kotitun nol kepinən netəmim e nəratən pisin pisin min. Kən kitat kotal kepin ilat e nolən rəha nol kepinən itəm Uhgın təmol kəm kitat. ⁵ Tahmen əm e nahməən itəm Kristo təmos, təmuwa min e nəmegəhən rəhatat. Kən e nolən kitiah əm, Kristo in suatip məmə nol kepinən təmuwa pik e nəmegəhən rəhatat, kən roiu nol kepinən rəhatat tatuwin min o netəmim pisin pisin min. ⁶ Okəmā itimat ekoatəto nahməən, nahməən əh tatuwa otimat nian ekoatən-iarəp namnusən təwir, kən namnusən təwir əh

otol kepın itəmat mosmegəh itəmat. Okəmə Uhgın təmol kepın itimat, tatol məmə itimat ekotitun nol kepınən itəmat. Kən noan nol kepınən əh, tatoe-in e nəmegəhən rəhatəmat, kən nian nəkotatig e nahməən kitiəh əm itəm kitat kotatig lan, tətəsitə etəmat məmə onəkotətul əskasik matuwın matuwın. ⁷ Itimat emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən o Uhgın otəmat məmə onəkotətul əskasik. Tol nəhlan məto-inu kitat rafin koatatig e natigən kitiəh əm məmə, itəmat nakoatəto nahməən itəm ekoatatig lan, kən tahmen-ahmen əm məmə nakotos nol kepınən kitiəh əm rəha Uhgın itəm emotos.

⁸ Piak mın ne wınik mın, ekotolkeike məmə nəkotitun wır nian əskasik mın itəm emotatig lan e profens ikin Esia. Nəratən asol mın kəmotu itimat, taprəkis-in nəsanənən rəhatimat, təmol nikitimat təht məmə okəm-naka ekotimis. ⁹ Nıpahrienən, itimat emotətəto məmə kinegəhan-in rəkis itimat məmə ekotimis. Məto nian əskasik mın əh kəmotuwa məmə esotəgileən etimat, məto ekotəgile e Uhgın itəm tatol etəm təmimis təmegəh mın. ¹⁰ In təmosmegəh itimat e nəratən asol əh itəm təmatuwın o nımisən, kən in otosmegəh itimat e nəratən itəm otəpanuwa. Emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən lan məmə in otosmegəh mın itimat. ¹¹ Kən in otol nəhlan nian nakotəfak otimat məmə, netəmim tepət okotənwiwi Uhgın o natimnat wır itəm in otol kəm itimat məto-inu netəmim tepət kəmotəfak otimat.

Pol təməuhlin rəhan nətəligən o rəhan naliwəkən

¹² Roiu ekən nəghatən u məsaulisən məmə, e nətəligən rəhatimat, nikitimat təht məmə esotolən nat kit tərət e nolən rəhatimat. E nolən mın rafin itəm emotol, itimat emotətəu-pən suatıp itəm Uhgın təmitəpun məmə emotəghat ətuatıp əm moatən əhag-əhag nəghatən. Emotol nolən əh kəm netəm əpnarın əm rəha nətueintən, kən motol taprəkis kəm itəmat. Esotəghatən e nitunən əm rəhatimat rəha nətueintən, məto emotəgile əm e nəwırən rəha Uhgın. ¹³⁻¹⁴ İatən nəhlan məto-inu, esotətəən nəghatən kit itəm tiəkis otəmat o nafinən, o nitunən nıpətin. Roiu, nəkotitun məsin nətəligən rəhatimat, məto iakolkeike pik məmə nian kit onəkotitun rafin. Kən e nolən əh, nian İərəmərə İesu otuwa mın, itəmat onəkotəgıen otimat tahmen mın məmə itimat ekotəgıen otəmat.

¹⁵⁻¹⁶ Məto-inu enitun məmə nakotəgıen otimat, nıkkik təht məmə nian ekatuwin Masetonia, ekaupən mımınə məplan itəmat, kən nian ekıtəlig Masetonia, ekımınə mın məplan itəmat. Tol nəhlan, nakatos nəwırən mau kəiu. Kən uarisig e itəm mın əh, onəkotasitu lak motahl-ipən io ekuwin nitən Jutia. ¹⁷ ?Nıkitəmat təht məmə, nian emol nətəligən mın əh,

mæto emol əpnapin əm? ?O, kəm-naka nətəligən rəhak təmisipən e nolən rəha nətueintən, tahmen e netəmim itəm koatən “əwəh” ne “kəp” e nəghatən kitiah əm?

¹⁸ Itəmat nəkotitun məmə Uhgın nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən io min, rəhak nəghatən kəm itəmat sənəmə, “əwəh” ne “kəp,” ¹⁹ mæto-inu rəhak nəghatən o Nəti Uhgın Iesu Kristo, itəm eməhalən-iarəp kəm itəmat itiməhal Saelas ne Timoti, sənəmə, “əwəh” ne “kəp,” mæto e Kristo, nian rafin rəhak nəghatən in “əwəh,” in nıpahrienən. ²⁰ Tol nəhlan mæto-inu, nat əpnapin nəniəkisən kuwəh Uhgın təmol, ilat kotuwa nıpahrienən e Kristo, inu nəghatən “əwəh” rəha Uhgın. Tol nəhlan, e Kristo, kitat koatən “Amen, Əwəh” kəm Uhgın, kən moatiləs-ipər nərgin lan. ²¹ Uhgın əm tatol itimat ekoatətul əskasik e Kristo kitat min itəmat. In təmitəpun kitat, ²² kən təmol mak e nəmegəhən rəhatat məmə kitat rəhan min, kən təmələhəu-pən rəhan Narmin e nikitat məmə kitat okotitun roiu məmə rəhan nəniəkisən min, ilat rafin okotuwa nıpahrienən e nəmegəhən rəhatat o nian kit.

²³ Kən roiu, okəmə esənən nıpahrienən, pəs Uhgın otol nalpınən kəm io. Eməsuwamən Korin mæto-inu esolkeikeən məmə ekən nəghatən əskasik kit kəm itəmat. ²⁴ Esotolkeikeən məmə ekotərəməərə e nahatətəən rəhatəmat, kəp. Mæto ekotol wək kitat min itəmat o nagiənən rəhatəmat, mæto-inu itəmat nınoatətul əskasik rəkis e nahatətəən rəhatəmat.

2

¹ Tol nəhlan, enən rəkis e nıkk məmə okol esımnə minən məplan itəmat mol nikitəmat tahmə. ² ?Emən nəhlan mæto-inu, okəmə ekol nikitəmat tahmə, pah u ikin-un otol io nıkk tagien? Itəmat əm, itəm emol nikitəmat tahmə. ³ Kən eməte naoa əh, məmə nian ekımnə, esətoən tərət e nıkk. Esolkeikeən məmə netəmim itəm okotəkəike motol nıkk tagien, ilat okotol məmə ekəto tərət. Eməte naoa əh e nolən əh, mæto-inu enıtun məmə kitat kitiah əm, kən nian nıkk tagien, kən nikitəmat min tagien. ⁴ Tol nəhlan, nian eməte naoa əh kəm itəmat, nıkk təpou pıkk otəmat, kən nıkk tıtəgıt, nahui nəmtək taiəh otəmat. Esəteən naoa əh məmə otol nikitəmat təpou, mæto eməte məmə onəkotitun rəhak nolkeikeən asol otəmat.

Aluin nolən rat min rəha nol təfagə

⁵ Etəmim itəm təmol nəratən, təmol io ekəto tərət, mæto təmol itəmat rafin nakotəto tərət pıkk, mæto esolkeikeən məmə nəghatən rəhak e nat u in təskasik pıkk. ⁶ Nalpınən itəm itəmat tēpət nəmotos-ipən kəm in tınahmen. ⁷ Mæto roiu əh, nəkotəkəike motaluin rəhan nolən rat kən motol-wır nıkin,

məmə nīkin otəsəpou pikən mol təme e rəhan nəmegəhən. ⁸ Iatətapəh əskasik otəmat məmə nakotuwīn motol təwīr kəm in məmə in otitun rəhatəmat nolkeikeən ron. ⁹ Eməte naoa əh kəm itəmat məmə ekəplan məmə onəkotol nəwiak e natimnat rafin, o kəp. ¹⁰ Okəmə itəmat nəkotaluin nolən rat rəha suah kit, io mīn ekaluin rəhan nolən. Okəmə suah əh təmol nat tərət neen məmə io ekəkəike maluin rəhan nolən, mətə enaluin rəkis rəhan nolən e niganəmti Kristo. Emol nəhlan məmə otasitu etəmat ¹¹ məmə Setan otəsərəkīnən kitat e rəhan neiuēiuəən mīn, mətə-inu kitat kotitun rəkis rəhan nətəligən o nolən nərətən.

Netənim itəm koatən-iarəp

namnusən təwīr

¹² Nian emuwīn əpəh Troas o nən-iarəpən namnusən təwīr rəha Kristo, eməplan məmə lərəmərə təmol suatip kəm io. ¹³ Mətə esatig əməlinuən e rəhak nətəligən mətə-inu, eməsəplanən piak Taetas ikin əh. Kən emauiatipin ilat, miet muwīn Masetonia.

¹⁴ Pəs kotənwiwi Uhgīn, mətə-inu in təmol win e rəhan tikimīr mīn e nəluaginən. Kən tahmen e kig kit itəm təmol win e nəluaginən minatitəlig matit rəhan mopael mīn ne rəhan tikimīr mīn, Uhgīn tatit itimat e Kristo. Kən itimat rəhan mīn netənim itəm ioatən-iarəp nenatigən rəha Kristo, kən nenatigən əh in tahmen e nəmiəwīn kit itəm tatuwīn ikin pisin-pisin mīn. ¹⁵ E niganəmti Uhgīn, itimat ekotahmen e nəmiəwīn rəha Kristo kəm netənim rafin, netənim itəm Uhgīn tatosmegəh ilat, ne netənim itəm okotuwīn e nalpīnən rəha Uhgīn. ¹⁶ Itimat nəmiəwīn rəha nīmīsən kəm neen itəm tatəgətun ilat məmə okotimīs. Kən itimat nəmiəwīn rəha nəmegəhən kəm neen, itəm tatəgətun ilat məmə Uhgīn otosmegəh ilat. ?Kən pah u titun nolən wək asol əh? ¹⁷ Mətə itimat esotahmenən e netəm əpnəpīn mīn, itəm koatən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn o nos əmən mənī. Kəp, mətə Uhgīn təmah-īpən itimat, kən e Kristo, itimat ekotən-iarəp namnusən təwīr e niganəmti Uhgīn, kən nəghatən rəhatimat təmīsīpən e nikitimat itəm tətuatip əm.

3

¹ Okəmə naka nikitəmat təht məmə enoatīləs-īpər itimat məmə itəmat onəkotegəhan lan. Netənim neen okotəkəike motos naoa kit itəm kəməte elat nian koatuwīn o netəm kotəruru ilat. ?Təhro nikitəmat təht məmə suah kit otəkəike mətə naoa nəhlan etimat kəm itəmat? ?O, təhro itəmat əm nakotolkeike məmə onəkotəte? !Kəp! ² Itəmat atip əm nəkotahmen e naoa itəm tatol əp wək rəhatimat. Naoa əh kəməte-pən e nikitimat,

itəm netəmim rafin koatafin kən moatitun. ³ Itəmat noa rəha wək rəhatimat. Kən nəmegəhən rəhatəmat tatəgətun məmə itəmat naoa kətafin itəm Kristo təməte. Kristo təməte naoa əh e Narmin Rəha Uhgın itəm tatəmegəh, məto təsətəən e nelmı etəmim. Kən in təməsəte-pənən e kəpiel epin-epin, məto təməte-pən e niki netəmim.*

⁴ Itimat esotəginən o nənən nəhlan otəmat məto-inu itimat ioatətig e Kristo, kən moatahatətə əskasik e Uhgın. ⁵ Nikitimat təsəhtən məmə itimat əm ekotahmen o nolən wək u, ne noan rəha wək. Məto Uhgın əm tatol məmə itimat ekotitun nolən wək. ⁶ In təmol məmə itimat ekotahmen məmə ekotuwa rəhan iolwək min rəha nənıəkısən wi rəha nasituən itəm Uhgın təmən. Nənıəkısən wi əh təsisi-pənən e Lou itəm kəməte, məto təmisi-pən e Narmin Rəha Uhgın, məto-inu Lou itəm kəməte tatol məmə netəmim koatuwin o nımısən, məto Narmin Rəha Uhgın tatos-ipa nəmegəhən.

Nəhag-əhagən rəha Nənıəkısən Wi Rəha Nasituən

⁷ Otətəlig-in-tu. Nian Uhgın təməte Lou e kəpiel, mosipən kəm Moses, nəhag-əhagən əh-ikin rəha Uhgın, kən nəhag-əhagən əh təmalpin nıganəmti Moses, kən netəm Isrel okol kəsotəplanən nıganəmtin, nat əpnəpin nəhag-əhagən tinateiuaiu. Kən okəmə wək rəha Lou in suatip itəm tatuwin o nımısən, məto in təhag-əhag, ⁸ kən wək rəha Narmin Rəha Uhgın otəhag-əhag pik. ⁹ !Okəmə wək itəm kəmakil netəmim məmə otəkəike motımıs, in tatəhag-əhag, kən wək itəm tatol netəmim kotətuatip e nıganəmti Uhgın, in tatəhag-əhag pik agın! ¹⁰ Nıpahrienən, nənıəkısın oas rəha nasituən itəm təməhag-əhag aupən, roiu in təsəhag-əhagən, məto-inu nənıəkısın wi itəm təhag-əhag pik agın, tinəprəkıs-in itəm aupən. ¹¹ !Kən okəmə wək rəha Lou itəm otəpanıkə, tinuwa e nəhag-əhagən, kən wək rəha Narmin Rəha Uhgın itəm otatig lılin, tatəhag-əhag pik agın-əh!

¹² Tol nəhlan, məto-inu emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən e wək əh rəha Narmin Rəha Uhgın, nətəligən rəhatimat təkəsik e Uhgın, kən məsotəginən o nən-ıarəpən rəhan nəghatən. ¹³ Itimat esotahmenən e Moses, itəm təmətalpin nıganəmtin e nıməhan agege məmə netəm Isrel okəsotəplanən məmə nəhag-əhagən teiuaiu muwin mıkə. ¹⁴ Məto Uhgın təmol nətəligən rəhalat tıəkıs. Kən mətoaruspa əh-roiu, nıməhan əh tətəhtosıg-in nətəligən rəhalat nian

3:2: 1 Kor 9:2   * **3:3:** Nian Pol tatəghat e nəghatən “kəməsəte-pənən e kəpiel epin-epin,” tatəghat e Lou itəm Uhgın təmos-ipən kəm Moses, kən Moses təməte e kəpiel.   **3:3:** Eks 24:12; Jer 31:33; Esik 36:26-27   **3:4:** Wək 20:31   **3:6:** Jer 31:31; Jon 6:63; 1 Kor 11:25   **3:7:** Eks 34:29   **3:9:** Dut 27:26; Rom 1:17
3:11: Luk 22:31   **3:12:** Wək 14:27; 1 Kor 16:9   **3:13:** Eks 34:33

kotafin Naoa Rəha Nəniəkisən Oas.† Uhgīn təsos-irəkisən əh nīməhan əh, məto-inu tatos-irəkis əm e Kristo. ¹⁵ Əwəh, mətoarus-pa əh-roiu ne, nian kotafin Lou rəha Moses, nīməhan kit tatəfətain nīkilat. ¹⁶ Məto okəmə etəmim pah təuhlin mətag-pən o İərəmərə, nīməhan əh otiet rəkis. ¹⁷ Otətəlig-in-tu, İərəmərə əh, in Narmin. Kən ikin Narmin rəha İərəmərə tətətig ikin, in tatikis kitat. ¹⁸ Kən kitat, itəm kəsəfətainən niganəmtitə e nīməhan, koatəplan nəhag-əhagən asol rəha İərəmərə, kən netəmim koatəplan nəhag-əhagən əh e nəmegəhən rəhatat. Kən in tatəuhlin nəmegəhən rəhatat məmə okotuwa kahmen lan e nəhag-əhagən itəm rəhan nəsanənən tatər tatər. Kən nəhag-əhagən əh təmişipən o İərəmərə itəm in Narmin Rəha Uhgīn.

4

Nat keike e kīpəhau oas

¹ Tol nəhlan, nīkitimat təsəpouən o wək u məto-inu itimat emotos e nasəkitunən rəha Uhgīn. ² Məto e nolən rəhatimat esotegəhan-inən nolən itəm tatəhluaig ne nolən aulis min. Ko esoteiuəən məsotəuhlinən nəghatən rəha Uhgīn. ! Kəp! Məto itimat ioatən ətuatip əm nīpahrienən, kən e nolən əh, e niganəmti Uhgīn, emotol-arəp e niganəmti netəmim rafin məmə rəhatimat nolən in tətəuatip. ³ Kən okəm-naka namnusen təwir itəm ekoatən-iarəp in tatəhluaig o netəmim neen, məto kəp, tatəhluaig əm o netəmim itəm koatətəu-pən suatip o nuwinən e nīgəm asol. ⁴ Koatətəu-pən suatip əh məto-inu Setan, u in İərmis itəm tatərəmərə e nətueintən u, təməfətain nətəligən rəhalat, məmə kəsotəplanən nəhag-əhagən wir rəha namnusen təwir itəm tatuəp mətəsiəgəpīn ilat. Nəhag-əhagən əh təmişipən e Kristo. Kən nian kitat koatəplan Kristo, kən kitat koatəplan məmə Uhgīn in tahro nulan. ⁵ Itimat esotən-iarəp atipən itimat, məto ioatən-iarəp İesu Kristo məmə in İərəmərə, kən itimat iolwək min rəhatəmat o nərgi İesu. ⁶ Tol nəhlan məto-inu Uhgīn u təmən məmə, “Pəs nəhag-əhagən tuəp məsiəgəpīn ikin tapinəp ikin,” in təmasiəgəpīn e nīkitat məmə kitat kotitun nəhmən nəsanənən, ne nəpətən əhag-əhag rəha Uhgīn, kən kitat koatehm natimnat min əh e niganəmti Kristo.

⁷ Məto kitat koatos nat keike əh e kīpəhau oas, inu nīpətətat. Tol nəhlan məmə otəgətun məmə nəsanənən wir əh taprəkis, təmişipən e Uhgīn, təşisi-pamən otat. ⁸ Nəratən tepət koatiləs pīkən itimat e suatip min rafin, məto təsərəkīnən itimat. Nian

† **3:14:** “Naoa Rəha Nəniəkisən Oas” in “Oltesteman.” **3:16:** Eks 34:34 **3:17:** Jon 8:36; Rom 8:2 **4:2:** 2 Kor 2:17; 1 Tes 2:5 **4:4:** Efes 2:2; Kol 1:15; Hip 1:3 **4:6:** Jen 1:3; Aes 9:2; 2 Kor 3:18 **4:7:** 2 Kor 5:1

neen ekotəruru suatip, mətə esotapəsən nalkutən. ⁹ Netənim koatol nərātən kəm itimat, mətə Uhgın təsapəsən itimat. Koatoh itimat, mətə kəsotərəkınən itimat. ¹⁰ İkin pəhrüən ioatuwin ikin, katohamnu nıpətıtımat tahmen e kəmohamnu İesu. Tol nəhlan məmə, netənim okotəplan nəmegəhən rəha İesu e nıpətıtat. ¹¹ Kən itimat itəm ekoatəmegəh, nian rafin kategəhan-in itimat məmə ekotımis o nərgi İesu. Tol nəhlan məmə netənim okotəplan rəhan nəmegəhən e nıpətıtat itəm otəpanımis nian kit. ¹² Kənu, nian rafin itimat ioatıləs pıkan nımisən məmə itəmat onəkotıtun nəmegəhən itulın.

¹³ Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Emahatətə, kən tol nəhlan ekatən.” Kən e nolən kitiəh əm rəha nahatətəən, itimat min ekotahatətə, kən tol nəhlan ekoatən, ¹⁴ mətə-inu itimat ekotıtun məmə, etəm təmol İərəmərə İesu təmegəh min e nımisən, in otol itimat ne itəmat, kitat rafin kotəmegəh min e nımisən kitat İesu, kən məf-iarəp kitat e nıganəmtın. ¹⁵ Natımnat rafin u o nəwıwən rəhatəmat, kən nian nəwıwən rəha Uhgın tatiuw-pa netənim tepət təhmin min okotuwa o Kristo, kən okotos-ıpən nənwıwıən tepət kəm Uhgın, kən okotıləs-ıpər nərgın ilis ilis aɡın.

¹⁶ Tol nəhlan, nıkitımat təsəpouən. Nat əpnapın məmə nıpətıtat tateıuıu roıu, mətə Uhgın tatol nıkitımat tatuwiwi nian rafin. ¹⁷ Tol nəhlan mətə-inu, nərātən itəm koatıg lan, ilat nat əpnapın əm, kəsotatıgən tuwəh. Mətə noalat in nəhagəhagən wır itəm otətatıg lılin, kən in təwır məfıgəm taprəkısın ilat. ¹⁸ Kən tol nəhlan, nıganəmtıtat kəsotətulən e nat itəm katəplan, mətə koatətul e nat itəm kəsəplanən, mətə-inu nat itəm katəplan in nat rəha roıu əm, otəpanıkə, mətə nat itəm kəsəplanən in namnun tıkə.

5

Nıpətın wi əpəh e nego e neai

¹ Tol nəhlan, kotıtun məmə nıpətıtat in tahmen e nımə tapolən itəm kitat kotatıg lan ikin-u e nətueıntən, kən nian kit otəmnəmit mərat. Kən nian nımə tapolən əh tıkə e nətueıntən, mətə əpəh e nego e neai, rəhatat nımə wi əh-ıkin itəm sənəmə etənim təmol, mətə Uhgın əm təmol, nıpətıtat wi itəm otatıg lılin. ² Mətə roıu e nıpətıtat rəha nətueıntən, koatəhg nıkitat, kən kotolkeıke pık məmə nian otatuwa itəm kitat okotuwin e nıpətıtat wi rəha nego e neai, tahmen e kitat koatuwin e natımnat wi. ³ Tol nəhlan mətə-inu sənəmə kitat okotuwa narmın əm nıpətın tıkə, mətə okotos nıpətın wi rəha nego e

4:8: 2 Kor 1:8; 7:5   **4:10:** 1 Kor 15:31   **4:11:** Rom 8:36   **4:13:** Sam 116:10   **4:14:** 1 Kor 6:14   **4:16:** Efes 3:16   **4:17:** Rom 8:17-18   **4:18:** Kol 1:16   **5:1:** 2 Kor 4:7   **5:2:** Rom 8:23

neai. ⁴ Nipətitat itəm otimis tol kitat koatekimis moatehag rəha nəpouən, məto sənəmə koatolkeike məmə okotimis kən nipətitat otikə, kəp. Məto kitat kotalkeike məmə okotuwin e nipətitat wi məmə nəmegəhən lilin otəwiək nipətitat rəha nətueintən itəm otimis. ⁵ Kən Uhgın pişin əm təmol kitat o natimnat min əh, kən təmos-ipa Narmin Rəhan məmə otəgətun wir kəm kitat məmə rəhan nəniəkisən min otuwa pahrien.

⁶ Kən tol nəhlan, nətəligən rəhatat təkasiək, kən kitat kotitun wir məmə nian koatos əm nipətin rəha nətueintən u, kitat koatətul əh ihluə imə İərəmərə ikin rəhatat. ⁷ Kitat kotatig e nətueintən e nahatətəən e Uhgın, sənəmə e natimnat itəm koatəplan. ⁸ İatən məmə nətəligən rəhatat təkasiək, kən kotalkeike məmə kotapəs nipətitat motuwin e nimə wi rəhatat kitat İərəmərə. ⁹ Tol nəhlan, okəmə kotatig e nipətitat, o okəmə kotapəs nipətitat rəha nətueintən, kitat kotalkut pik məmə kotal natimnat itəm koatol niki İərəmərə tagien. ¹⁰ Kotal nəhlan məto-inu kitat rafin okotəkəike motətul aupən e Kristo məmə in otakil rəhatat nolən min, kən kitat kitiəh kitiəh okotos nətəuən tətəu-pən natimnat itəm kəmotol e nətueintən, okəmə nat təwir o naf tərət.

Ien əhruin min rəha Uhgın

¹¹ Kən roiu əh, məto-inu ekotisiəi-in İərəmərə, kən motalkut məmə ekotiuw-pa netəmim. Uhgın titun itimat ne wək rəhatimat, kən ekotalkeike məmə itəmat min onəkotitun wir itimat. ¹² Esotalkeikeən məmə ekotiləs-ipər itimat e niğanəmtitəmat, məto ekotos-ipinə rəhatimat nətəligən məmə okəm-naka nikitəmat otagien otimat. Kən roiu, nəkotitun nuhalpənən nəghatən rəha netəmim itəm kotaləsit o nolən itəm netəmim koatəplan, məto nikilat təsəhtən nat itəm tətətig e niki etəmim. ¹³ Okəmə itimat ialməl min, məto o nərgi Uhgın. Kən okəmə rəhatimat nətəligən tətəuatip əm, in nat kit itəm otasitu etəmat.

¹⁴ Tol nəhlan məto-inu, nolkeikeən rəha Kristo tətərəməərə etimat, məto-inu itimat ekotitun wir məmə suah kitiəh əm təmimis o netəmim rafin, kən tol nəhlan, netəmim rafin kinotimis. ¹⁵ Kən təmimis o netəmim rafin məmə ilat itəm koatəmegəh, okotapəs nolən natimnat itəm ilat əm kotalkeike, məto ilat kotəkəike motol nolən min itəm İesu tolkeike, u etəm təmimis olat kən məmegəh min e nimisən.

¹⁶ Tol nəhlan, roiu ne, itimat esotakilən netəmim e nolən itəm netəmim rəha nətueintən kotakil netəmim lan. Nat əpnəpin nian kit emotakil Kristo e nolən əh, məto roiu esotolən. ¹⁷ Tol nəhlan, okəmə suah kit təmuwa kitiəh ilau Kristo, in təmuwa etəmim wi. !Nat oas təmikə, kən nat wi tinuwa!

¹⁸ Natimnat rafin min əh tatisi-pən e Uhgın. Aupən kitat tikimır min kitat Uhgın, məto e Kristo, in təməmık kitat kotuwa iuəhkır ron, mol kitat iolin min. Kən təmos-ipa kəm itimat wək u rəha niuw-pamən tikimır min rəha Uhgın okotuwa iolin min. ¹⁹ Inu tatən məmə Uhgın təmiuw-pa rəhan tikimır min e nətueintən məmə okotuwa iolin min e Kristo, kən məsəfin minən rəhalat nolən rat min. Kən təmos-ipa kəm itimat nəghatən u rəha niuw-pamən tikimır min rəhan okotuwa iolin min.

²⁰ Tol nəhlan, itimat ien əhrui min rəha Kristo, kən tahmen məmə Uhgın tətəun-in netəmim e nəwiatimat. Kən ioatətapəh əskasik otəmat e nərgi Kristo məmə: nakotapəs nolə tikimır, kən motuwa ioli Uhgın min. ²¹ Uhgın təmol suah u itəm rəhan nolən rat tikə, məmə in sakrifais rəha nolən rat min rəhatat, məmə e in, kitat okotətuatip e nigənəmti Uhgın.

6

¹ Məto-inu itimat ioatol wək kitəh itimat Uhgın, ekotətapəh əskasik otəmat məmə nian Uhgın tətawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat, nəsosən tahmen in nat əpnəpın əm, ² məto-inu Uhgın tatən məmə,

“E nian ətuatip, eməto ik,

kən e nian rəha nosmegəhən, emasitu lam.”

Iakən kəm itəmat, məmə roiu, in nian ətuatip rəha Uhgın, roiu in nian rəha nosmegəhən.

Nian əskasik min e nəmegəhən rəha Pol

³ Esotolən nat kit itəm suah kit otəme lan e rəhan nahatətəən, məto-inu esotolkeikeən məmə okəsən ratən wək rəhatimat. ⁴ Məto nolən min rafin e nəmegəhən rəhatimat koatəgətun məmə itimat iolwək min pahrien rəha Uhgın: itimat ekotətul əskasik e nian rəha nəratən, ne nian iəkis min, ne nian itimat ekotəto tərət. ⁵ Netəmim kəmotoh itimat, kən kəmki-pən itimat e kalapus, kən katitəp itimat məmə okoh itimat. Emotol pik wək, məsotapılən lapin, kən nəumıs tus itimat. ⁶ Esotolən nolən kit itəm tatol nikitimat tamkimik, itimat ekotenatig, nətəligən rəhatimat kaifəməh, ekotol təwir kəm netəmim, Narmın Rəha Uhgın tatər e nikitimat, kən ekotolkeike netəmim e nolkeikeən pahrien. ⁷ Ekoatən əm nıpahrienən, kən nəsanənən rəha Uhgın tətətig etimat. Rəhatimat nolən ətuatip in tahmen e natimnat rəha nəluaginən o nohən ne nətlosigən. ⁸ Netəmim neen koatisiai-in itimat, neen koatehm-əhau itimat, neen koatən rat itimat, neen koatən wir itimat, neen koatən məmə itimat ekoateiuə məmə itimat iolwək min rəha Uhgın, məto itimat iolwək min

pahrien rəhan. ⁹ Netənim neen kəsotegəhan-inən məmə itimat aposol min pahrien, məto netənim tepət koatən məmə itimat aposol min pahrien. Nian rafin nımısən tatitəp itimat, məto ekoatəmegəh əh. Katoh itimat, məto kəsohamnuən əh itimat. ¹⁰ Nikitimat təpou, məto nian rafin ekotagien əh. Rəhatimat nautə tikə, məto itimat ekotol netənim tepət rəhalat nautə tepət. Rəhatimat nat kit tikə, məto ekoatos natimnat rafin.

¹¹ Piak min əpəh Korin, emotən rafin nəghatən kəm itəmat kəsapəsən kit, kən ekotolkeike itəmat e nikitimat rafin. ¹² Itimat esotahtosig-inən nolkeikeən rəhatimat otəmat, məto itəmat notahtosig-in rəhatəmat otimat. ¹³ Roiu əh, iatəghat kəm itəmat məmə itəmat nenətik ətuatip. Tətuatip əm məmə itəmat min, nakotolkeike itimat e nikitəmat rafin.

¹⁴ Sotənən kəm netəm kəsotəfakən məmə nəkoatol wək kit itəmat min ilat. ?Nolən ətuatip ne nolən tərət kiətun nol kələhən nat kit? ?O, nəhag-əhagən ne napinəpən kiətun nuwamən məpələh kələh muəghat? !Kəp! ¹⁵ Kən e nolən kitiaəh əm, Kristo ne Setan, okol kəsuanən nəghatən kitiaəh nian kit. ? İəfak ne etəm təsəfakən kiətun nolən nat e nətəligən kitiaəh? ! Kəp! ¹⁶ E Nimə Rəha Uhgın, ikin kit tikə əh-ikin o narmi nat min, məto-inu kitat u Nimə Rəha Uhgın itəm tatəmegəh. Kən Uhgın təmən məmə,

“Ekatig itimat min ilat,
kən maliwək itimat min ilat,
kən ekuwa io Uhgın rəhalat,
kən ilat okotuwa rəhak netənim.”

¹⁷ Kən İərəmərə təmən məmə,
“Tol nəhlan, otiet rəkis elat, motan isəu olat.
Kən məsotekən nat itəm tamkimik e niganəmti Uhgın,
kən nikik tagien məmə ekos itəmat.”

¹⁸ “Kən ekuwa rəhatəmat tata,
kən itəmat onəkotuwa nenətik min,” inu nəghatən rəha
İərəmərə itəm in ilis agın.

7

¹ İolik min. Nəniəkisən min u rəhatat. Kən tol nəhlan, pəs kotafəl nikitat, motos-irəkis natimnat rafin itəm koatol nıpətıtət ne narmitat kotamkimik. Kən pəs kotələhəu kalın kitat məmə rəha Uhgın əm motətəu-pən rafin suatip itəm nikin otagien lan.

Niki Pol təmagien olat

² Oterəh e nikitəmat kəm itimat. Esotolən tərət kəm suah kit, esotiuw-pənən suah kit tərət ikin, esotalkutən məmə ekotos nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko. ³ Esənən nəghatən u mətō-inu nəmotol nolən rat. Emən rəkis kəm itəmat məmə ekotolkeike pik itəmat nian rafin, kən nat əpnəpən nīmīsən o nəwīrən otuwa e nəmegəhən rəhatimat, mətō itəmat əpəh imə e nikitimat. ⁴ Io etahatətə əskasik etəmat. Iatausit otəmat. Itəmat nəmotiləs-ipər pik rəhak nətəligən. Emos nərətən tēpət təmuwa e rəhak nəmegəhən, mətō nīkik tagien maprəkis otəmat.

⁵ Tol nəhlan mətō-inu, nian emotuwa Masetonia, esotamegən, mətō nian rafin, nərətən tatiləs itimat təmisi-pən ikin pisin pisin min. E nəmegəhən rəhatimat, netəmim kəmotəmou motol nərətən kəm itimat, kən itimat ekoatəgin. ⁶ Mətō Uhgīn tatol kepīn netəmim itəm nətəligən rəhalat təpou, kən təmol kepīn itimat e nuwamən rəha Taetas. ⁷ Kən sənəmə e nuwamən əm rəhan itəm təmol nīkitimāt tagien, mətō e nəghatən wīr rəha nol kepīnən itəm nəmotən-ipən kəm in. In təmən-ipa kəm itimat məmə itəmat nakotolkeike pik məmə nəkotəplan io, kən təmən məmə nīkitəmat tatətō tərət o nəghatən rəhak, kən təmən məmə nakolkeike pik io moatətul əskasik o nərgək. Nian emətō, nagienən e nīkik təmər mərīoah.

⁸ Nat əpnəpən okəmə rəhak naoa aupən təmol itəmat nakotətō tərət, mətō esətōən tərət ron. Mətō aupən, emətō tərət ron, mətō-inu eməplan məmə naoa u təmol itəmat nakotətō tərət, mətō rəha nian əkuəkīr əm. ⁹ Mətō roiu, nīkik tagien, kən sənəmə məmə nəmotətō tərət, kəp. Nīkik tagien məmə nian nəmotətō tərət, nəmotəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min. Nīpahrienən, Uhgīn tolkeike məmə kitat okotətō tərət o nolən tol min-nulan. Kən mətō-inu nəmotəuhlin itəmat, kən natimnat itəm emotən aupən kəm itimat təməsolən məmə nəmotakīh e rəhatimat nahatətəən.

¹⁰ Kən nian koatətō tərət e nolən itəm Uhgīn tolkeike, kən kotəuhlin kitat e rəhatat nolən rat, kən Uhgīn tatosmegəh kitat. Kən nīkitat otəsəpouən o nolən əh. Mətō nian koatətō tərət e nolən rəha nətueintən, tatiuw-pən kitat e nīmīsən. ¹¹ Otəplan-tu nəmegəhən rəhatəmat nian nəmotətō tərət e nolən itəm Uhgīn tolkeike. Nolən əh, noan tēpət: nakotolkeike motalkut əskasik məmə nəkotol nolən ətuatip, kən motoalkut əskasik məmə nokotəg-ətuatip-in rəhatəmat nolən rat min, kən motətəhau nolən rat min, kən narmitəmat təmiwīg nəmotaut motəgin nolən rat min. Nəmotolkeike məmə nəkotəplan min io, kən nakotolkeike pik məmə nakotətul əskasik o nərgək. Kən nəmoatətul matip məmə nəkotol nalpīnən kəm netəm kotol nolən rat. E nolən min rafin rəhatəmat, nəmotəgətun məmə

nəsotolən nat kit tərət e natimnat u. ¹² Kən eməte naoa u kəm itəmat, məto esəteən o suah u itəm təmol nolən rat, kən esəteən o suah u itəm in təmərəkin. Kəp. Eməte ilə məmə itəmat onəkotəplan əsas e niganəmti Uhgın məmə nəkoatətül əskasik o nərgitimat. ¹³ Natimnat rafin mın əh koatiləs-ipər nətəligən rəhatimat.

Sənəmə itimat əm itəm nəmoatıləs-ipər nətəligən, məto nikitimat tagien pik o Taetas, məto-inu nikin tagien məmə nəmoatıləs-ipər mın nətəligən rəhan. ¹⁴ Emən-ipən kəm in məmə etausit pik otəmat, kən itəmat nəməsotolən io ekaulis. Natimnat rafin itəm emotən kəm itəmat, ilat nıpahrienən. Kən e nolən kitiah əm, natimnat rafin itəm emotən kəm Taetas etəmat, kən motausit ron, ilat mın nıpahrienən. ¹⁵ Taetas, nikin tatəht əh məmə itəmat rafin aɡin-əh nəmotol nəwian, kən moatəɡin moatasiəp nian nəmotəɡəhan-in məmə otuwa məplan itəmat. Kən nian nikin tatəht natimnat mın əh, nolkeikeən rəhan otəmat tatər təhmın mın. ¹⁶ Nikik tagien pik məto-inu etahətətə əskasik etəmat məmə nəkoatol naka itəm tətuatıp.

8

Pol təmətapəh məmə okotawte

¹ Piak mın ne wınik mın, ekotolkeike məmə nəkotitun nəwırən rəha Uhgın itəm təmawte-in kəm niməfak mın əpəh Masetonia məmə ilat kotitun nasituən e netəmim neen mın. ² İlat kəmotatıg e nərətən asol kit ne nian əskasik mın, kən nat əpnəpın ilat nan rat rəhalat nautə tikə aɡin, məto nəmegəhən rəhalat tərıoah wır e nagiənən. Kən nan ratən ne nagiənən kəmuoe-in nolən təwır. E nolən əh, kəmotərakin məni tərət motos-ipən kəm iəfak mın əpəh ikın mın. ³ İatən-iarəp kəm itəmat məmə ilat kəmosipən tərət, taprəkis-in itəm netəmim nikilat təht məmə okol kəsotolən. Kən ilat atıp kəmotol. ⁴ Kəmotətapəh amul otimat məmə itimat ekotəɡəhan pəs ilat kotasitu e wək rəha nos-ipən məni kəm iəfak mın əpəh Jerusalem. ⁵ Kəmotəpən kos-ipən nəmegəhən rəhalat kəm İərəməyə, kən uarisig, kəm itimat, e nolən itəm Uhgın tolkeike. Nikitimat təsəhtən məmə okotol tərət nəhlan, məto kəmotol.

⁶ Kən tol nəhlan, emotuəh niki Taetas məmə otitəlig-pinə otəmat. In təmaupən məghat kəm itəmat o nolən nat u, kən tol nəhlan, emotətapəh məmə in otəghat kəm itəmat məmə nəkotol namnun wək wır rəha nawteən əh itəm nəmotətoun. ⁷ E natimnat mın u rafin, itəmat nəmotol təwır pik məprəkis, inu nahətətəən rəhatəmat, ne nəghatən rəhatəmat, ne nitunən rəhatəmat, ne nolən rəha nətül əskasikən, ne nolkeikeən

rəhatəmat otimat. Kən roiu, iakolkeike məmə nəkotol wək kit min e nolən təwir pik maprəkis, inu wək wir rəha nawteən.

⁸ Esənən məmə nəkotəkəike motol. Məto emotəgətun kəm itəmat məmə netəm pisin pisin min nikitat tagien o nasituən e wək əh. Kən roiu əh, iakolkeike məmə ekisilu wir məmə nolkeikeən rəhatəmat in nıpahrienən tahmen elat, o kəp.

⁹ Itəmat nəkotitun wir nəwirən rəha İərəməərə İesu Kristo itəm təmawte-in kəm itəmat, məmə nat əpnəpin rəhan nautə tepət, məto təmol otəmat məmə in rəhan nautə tikə. Kən məto-inu təmol məmə rəhan nautə tikə, kən mol itəmat rəhatəmat nautə tepət.

¹⁰ Kən inu rəhak nətəligən e natimnat min u, itəm otə-situ etəmat. Otol namnun e wək itəm nəmotətuoun e nup uarisig. Nikitəmat təmaupən məht məmə nəkotol wək əh, kən itəmat nəmotaupən motətuoun motol. ¹¹ Tol nəhlan, roiu otol namnun wək u rəha nos-ipənən. Kən rəhatəmat nətəligən o nolən wək u itəm nakotolkeike pik məmə nəkotol, in otuwa nıpahrienən, kən itəmat onəkotol e rəhatəmat atip natimnat. ¹² Okəmə nikitəmat tagien o nos-ipənən, kən Uhgın nikin tagien o nosən natimnat əm itəm nakoatos moatos-ipən. Kən in təsətapəh-inən natimnat itəm tikə otəmat.

¹³ Esotolkeikeən məmə nəmegəhən rəha netəmim neen otimətig məto-inu kəmos rəhatəmat məni, məto nəmegəhən rəhatəmat in otəkis məto-inu nəmotəsitu elat. Kəp. İakolkeike məmə tahmen-ahmen əm otəmat rafin. ¹⁴ Roiu, itəmat nakoatos tepət kən motitun nasituən elat. Kən o nian min neen, ilat kotitun noorən kəm itəmat okəmə rəhatəmat tikə. Kən itəmat nakotahmen-ahmen əm, ¹⁵ tahmen e itəm Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Netəmim itəm kəmotəülək tepət, tahmen əm, təsaprəkisən. Kən netəmim itəm kəmotəülək noan-məsin, rəhan nagwənən tahmen əm, təsikəən.”

Taetas təmuwin Korin

¹⁶ İatənwiwi Uhgın məmə təmələhəu-pən e niki Taetas nətəligən o nasituən etəmat, tahmen-ahmen e rəhak. ¹⁷ Tol nəhlan məto-inu Taetas, nikin tagien o nimnəən məplan itəmat tahmen e itəm emən kəm in. Kən taprəkis-in itəm əh, nikin tagien pik o nasituən etəmat, kən in rəhan əm nətəligən məmə in otimnə məplan itəmat. ¹⁸ Kən itimat ekotahl-ipinə min piətət kit min timnə ilau min. Suah u, netəm e niməfak min koatisiai-in o rəhan wək o nən-iarəpən namnusən təwir. ¹⁹ Kən taprəkis-in inu, niməfak min kəmotitəpun məmə otuwa itimat min o niləsən məni u muwin əpəh. Kən itimat ekotərəməərə lan o noorən məmə otıləs-ipər nərgi İərəməərə, kən

matəgətun məmə nikitimat otagian pik o nasituən. ²⁰ Itimat esotolkeikeən məmə suah kit otən rat itimat o nolən rəha noorən məni asol əh. ²¹ Tol nəhlan, itimat ekotalkut pik məmə ekotol nat itəm tətuatip, məto sənəmə e niganəmti İarəmərə əm, məto e niganəmti netəmim min.

²² Kən ekotahl-ipinə piətət kit min iləhal suah mil u. Suah əh, e wək tepət ne nolən tepət, emotisilu wir məmə in tolkeike pik məmə otasitu. Kən roiu, in tolkeike pik məmə otasitu məto-inu in tətahatətə pik etəmat. ²³ Kən o Taetas, itimlau min ekioal wək kitiah əm, kən in min tatol wək e nikitəmat o nasituən etəmat. Kən o piətət min, ilat ien əhrui rəha niməfak min, kən nolən wir min e nəmegəhən rəhalat koatisiai-in Kristo. ²⁴ Tol nəhlan, otol rəhatəmat nolən kəm suah miləhal əh məmə nakotolkeike pahrien iləhal, kən iləhal okəhalitun o nat naka itimat ekotausit otəmat. Kən otol-wir kəm ilat məmə niməfak min okotəplan.

9

¹ Okəmə esətəən naoa u kəm itəmat, in təwir əm məto-inu nəkotitun rəkis wək u rəha nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem. ² İatən nəhlan məto-inu io ekitun məmə nakotolkeike məmə onəkotasitu. Kən ematiləs-ipər nolən wir rəhatəmat o netəm Masetonia, matən kəm ilat məmə e nup itəm tinuwın rəkis, itəmat əpəh Akaea, nəmoatətul matip o nos-ipənən. Kən nian kəmotəplan məmə nikitəmat tagien pik o nasituən, təmol min ilat tepət kotolkeike məmə okotasitu min.

³ Məto roiu, etahl-ipinə piətət miləhal u məmə iləhal okəhaləplan itəmat məmə itəmat onəkotol nat itəm nəmotən, tahmen əm məmə emən mihin, kən tol nəhlan rəhatəmat nəghatən o niləs-ipərən nolən wir rəhatəmat, sənəmə nat əpnarın əm. ⁴ Məto okəmə nəsotolən, kən nian ekimnə itimat netəm Masetonia neen, kən okotəplan məmə itəmat nəsotolən əh, kən nolən əh otol itimat ekotaulis, məto-inu itimat enoatiləs-ipər rəkis itəmat. Kən otol itəmat nakotaulis taprəkis. ⁵ Tol nəhlan, nıkkik təht məmə ekəkəike mətapəh o piətət miləhal məmə okotimnə rəkis pitən kəplan itəmat, kən motol namnun wək o nəmki-pamən məni asol itəm nəmotən-iəkis məmə nakotos-ipən. Məto iakolkeike məmə in nos-ipənən kit itəm tatisi-pən atip e nikitəmat, sənəmə suah kit tatəkəike kəm itəmat məmə nakotos-ipən.

Nolən nawtəən

⁶ Sotaluinən nat u. Etəm tatəfe noan məsın, matəulək-in noan məsın. Kən etəm tatəfe tepət, matəulək-in tepət. ⁷ Itəmat kitiah kitiah nakəkəike mos-ipən nat naka nəmən e nıkkim məmə nakos-ipən. Okəmə nıkkim təsagienən ron, təsəwirən

məmə nakos-ipən. Kən okəmə nakos-ipən mətō-inu suah kit tatəkəike kəm ik məmə nakos-ipən, in mīn tēsəwīrən. Ekən nəhlan mətō-inu Uhgīn tolkeike etəm u tatos-ipən e nīkin pahrien. ⁸ Kən Uhgīn titun nawte-inən nəwīrən rafin agin kəm itəmat məmə e nian rafin e natimnat rafin, nakotos natimnat rafin itəm tətuatip məmə nəkotəkəike motos, kən moatos tepət mīn əh-ikin məmə nakotoor kəm netəmim. ⁹ Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə,

“In tatoor rəhan natimnat tepət kəm ian-rat mīn, kən rəhan nolən ətuatip tətatiḡ lilin.”

¹⁰ Kən Uhgīn itəm tatos-ipən nīkuti nat o etəm tatəfe, kən matos-ipinə pīret o nunən, e suatip kitīəh əm in otos-ipinə nat tepət kəm itəmat mol in tepət mīn məmə, itəmat nəkotitun nasituən e netəmim neen mīn, kən in otol noan tepət itəm təmisi-pən e nolən ətuatip rəhatəmat. ¹¹ E natimnat rafin e nəmegəhən rəhatəmat, Uhgīn otos-ipən rəhan nəwīrən kəm itəmat məmə itəmat nəkotitun nawteən e nian rafin. Kən nian ekotoor rəhatəmat nasituən, netəmim okotənwīwi Uhgīn ron.

¹² Wək u itəm itəmat nəkotol, tatos-ipən mənī o nagwənən kəm netəmim rəha Uhgīn u nəumis tatus ilat, mətō tatol nat wīr kit mīn taprəkis, inu nənwiwīən itəm təmər marioah e niki netəmim matuwīn o Uhgīn. ¹³ Nian nəkotol wək u, natol-arəp nolən rəhatəmat kəm netəmim tepət. Kən ilat okotiləs-ipər nərgi Uhgīn ron, mətō-inu itəmat nəkoatol pahrien nolən rəha netəmim itəm koatən nīpahrienən e namnusən təwīr rəha Kristo. Kən okotiləs-ipər nərgi Uhgīn o nawteən rəhatəmat e mənī asol kəm ilat ne netəmim rafin. ¹⁴ Kən nian koatəfak otəmat, nīkilat tuwīn otəmat mətō-inu Uhgīn təmawte-in rəhan nəwīrən kəm itəmat taprəkis agin-əh məmə nəmotasitu pik elat. ¹⁵ !Pəs kotən kəm Uhgīn məmə nīkitat tagien o Nətin itəm təmos-ipa kəm kitat, u in nat təwīr agin maprəkis!

10

Pol təmuhalpin nəghatən e rəhan wək

¹ Io Pol, io atip, iatəkəike e nat kit kəm itəmat. Netəmim neen koatən məmə nian kitat mīn itəmat, rəhak nətəliḡən in ləhau əm, mətō nian ekiet rəkis etəmat, rəhak nolən təkəsik pik. Kristo, in rəhan nətəliḡən ləhau, kən in etəm mətḡ. Kən e nolən kitīəh əm, ² iatəpəh otəmat məmə, onəkotol nolən rəhatəmat tətuatip məmə nian ekimnə, məsəhai pikən itəmat. Mətō ekitun məmə ekəhai netəmim neen u koatən məmə ekoatətəupən nolən rəha nətueintən u, ³ mətō-inu nat əpnəpin ekotatiḡ e nətueintən u, itimat esotəluaginən e nolən rəha nətueintən u. ⁴ Natimnat rəha nəluaginən itəm itimat ekoatəluagin lan,

sənəmə nat itəm nətueintən koatəluagin lan. Kəp, natimnat rəhatimat, ilat koatos nəsanənən rəha Uhgın o nərəkınən ikin tiakis o nuwinən ikin ima tikimir min. ⁵ Itimat ekoatərakın nəghatən eiueiuə min ne nətəligən ausit min, ilat rafin itəm koatən-iəhau netəmim o nitunən Uhgın. Nətəligən min rafin itəm tikimir min rəha Uhgın, itimat ekoatəluagin elat, motol win elat, motol məmə ilat rafin okotol nəwia Kristo. ⁶ Kən nian itəmat nakotətəu-pən wir nəwia Kristo, itimat ekoatətul matip o nolən nalpinən kəm netəmim rafin itəm koatəht nəwian.

⁷ Itəmat nakoatəplan nat itəm ihluə, məto nəkotəruru nipətin. Okəmə suah kit titun pahrien məmə in etəmim rəha Kristo, kən in otətəlig-in wir min məmə itimat min rəha Kristo tahmen lan. ⁸ Nat əpnapin iatəghat ausit məsin o nepətən itəm İərəmərə təmos-ipa, okol esaulisən ron. Təmos-ipa o niləkinən itəmat, sənəmə o niləs-iəhauən itəmat. ⁹ Esolkeikeən məmə nikitəmat təht məmə ekəte naoa min kəm itəmat e nolən itəm netəmim neen koatən, məmə otol itəmat nakotəgin. ¹⁰ İlat kotən rat io məmə, “Rəhan naoa təfigəm kən masilə, məto nian tətən kitat min, in sənəmə etəm əskasik kit, kən rəhan nəghatən in nat əpnapin əm.” ¹¹ Netəm tol nəhlan kotəkəike motitun məmə, nolən rəhatimat itəm koatəplan e naoa min emotahl-ipən nian itimat isəu, məto nian ekotimnə, ekotol rafin nolən min əh.

¹² Esotolkeikeən məmə ekotəplan ahmen itimat ne netəm pisin neen itəm koatiləs-ipər atip ilat. !Kəsi, itimat esotahmenən! !Kəp, iatəsan əm! Nian ilat atip əm koatəplan ahmen ilat min, kən koatakil atip əm ilat min, tol rəhalat nitunən talməl. ¹³ Məto itimat, esotəghat ausitən taprəkis e nepətən rəhatimat, məto ekotəghat ausit e wək itəm Uhgın təmələhəu-pən məmə rəhatimat, kən wək u, itəmat min əpəh ikin. ¹⁴ Kən nəghat ausitən e nepətən rəhatimat otəmat in ətuatip əm, in təsepət pikən. Okəmə esotuwamən otəmat, okol esotəghatən nəhlan. Məto nipahrienən, emotaupən motuwa mətoarus-pa itəmat nian emotan moatən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo. ¹⁵ Netəmim neen koatəghat ausit o wək itəm suah pisin təmol. Məto itimat ekoatəghat ausit əm e wək itəm Uhgın təmələhəu-pən kəm itimat. Itimat emotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhatimat məmə nahatətəən rəhatəmat otəwiə təhmin min, kən tol nəhlan, rəhatimat wək e nikitəmat otol iahgin mepət, ¹⁶ kən tol nəhlan, ekotitun nuwinən motən-iarəp namnusən təwir e ikin min e nikali imatəmat ikin muwin təhmin min. Kən e nolən əh, itimat esotolən wək e ikin kit itəm suah kit tinol wək rəkis ikin, kən məsotəghat ausitən o wək rəha etəm pisin. ¹⁷ Məto Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Pəs etəm tatəghat ausit, in otəghat ausit əm e natimnat

itəm İərəmərə təmol.”¹⁸ İatən nəhlan məto-inu, kəsisiai-inən etəmim itəm tatiləs-ipər atip in, məto kəsisiai-in əm etəmim itəm İərəmərə tatiləs-ipər.

11

Pol ne aposol eiueiua min

¹ İakolkeike məmə nakotegəhan-in io pəs ekən rəhak məsin nalmələn kəm itəmat. Məto pahrien, noatol rəkis. ² İatehm wir itəmat, məsolkeikeən məmə suah kit min otəmki-rəkis itəmat e nelmək, kən nolən əh rəhak təmisi-pən əm o Uhgın. İo tata rəhatəmat, kən itəmat nəkotahmen e pətan əkəku wi kit itəm kınən rəkis məmə okos rəham kətim kan məmə otətəu-pən suah kitiah əm, nərgin u Kristo. Kən iatehm wir rəhak pətan əkəku əh məmə ekegəhan-in-pən in kəm rəhan iərman, kən in təruru əh iərman.

³ Məto iatəgin məmə onəkotahmen e İf itəm Setan təmeiua in e nəghatən ətehen. İatəgin məmə suah kit otiuw-pən rəhatəmat nətəligən tuwin ik pisin, kən nakotapəs rəhatəmat nolkeikeən o Kristo, itəm in tətutip məpiə wir. ⁴ İatən nəhlan məto-inu okəmə suah kit tatuwa otəmat matən-iarəp İesu itəm tol pisin e İesu itəm ekoatən-iarəp, o okəmə itəmat nakoatos narmin itəm tol pisin e Narmin nəmotos rəkis, o nakotəto namnusən təwir itəm tol pisin e itəm nəmotos rəkis, məto itəmat ialməl min, nakotegəhan-in əm. ⁵ Aposol min əh itəm itəmat nakoatən məmə ilat “aposol min ilis pik,” məto e rəhak nətəligən esəplanən məmə ilat ilis maprəkis-in io. ⁶ Okəmə naka kəsəgətun wirən io e nəghatən, məto ekitun wir nəukətin namnusən təwir. İtimat emotəgətun nat əh kəm itəmat e nolən min rafin nian tepət.

⁷ Nian ematən-iarəp namnusən təwir rəha Uhgın kəm itəmat, esolən məmə nakotətou nat kit. İo atip əm emos-iahau io o niləs-ipərən itəmat. ?Kən tahro? ?Nolən əh in təfagə rat kit? !Kəp! ⁸ Nian ematol wək kitat min itəmat, niməfak min ik pisin kəmoatətou io. İuəhkir tahmen məmə emakləh-in ilat məmə ekasitu etəmat. ⁹ Kən nian kəmoatan, kən rəhak nat kit tikə, esəpəhən o suah kit o nasituən məto-inu pi-atat min itəm kəmotisi-pən Masetonia kəmotos-ipa natimnat itəm rəhak tikə. Tol nəhlan, esəpəh-inən nat kit otəmat, kən məsos-ipənən wək əskasik otəmat o nehmən io, kən ekol nəhlan nian rafin. ¹⁰ Tahmen e nıpahrienən rəha Kristo tətətig lak, iatən pahrien məmə suah kit tikə ikin min rafin əpəh Akaea o nən-iahauən io o nəghat ausitən o nəsəpəh-inən

10:17: Jer 9:24; 1 Kor 1:31   **10:18:** 1 Kor 4:4   **11:2:** Efes 5:26-27   **11:3:** Jen 3:4,13   **11:4:** Kal 1:8-9   **11:5:** 1 Kor 15:10; 2 Kor 12:11   **11:6:** 1 Kor 2:1,13   **11:7:** 1 Kor 9:18   **11:9:** 2 Kor 12:13; Fil 4:15-16

nasituən. ¹¹ ?Kən tahro ekəsətapəh-inən nat kit otəmat, məto-inu esolkeikeən itəmat? !Kəp! Uhgın titun məmə ekolkeike pik itəmat.

¹² Netənim neen kotolkeike məmə nikitəmat təht ilat məmə kotahmen etimat e wək itəm koatəghat ausit ron. Məto iakatəkəike o nolən rəha nəsətapəh-inən natimnat məmə rəhalat nəghatən otiet morin. ¹³ Netəm nəhlan, ilat aposol eiueiuə mın, kən koateiuə-in netənim e wək rəhalat. !Kən ilat koatan tahmen məmə ilat aposol mın pahrien rəha Kristo, məto kəp! ¹⁴ Məto kəsotautən e nolən əh, məto-inu Setan atip, tətən tahmen məmə in nagelo kit rəha nəhag-əhagən. ¹⁵ Kən sənəmə in nat kit itəm okotaut lan, okəmə iolwək mın rəha Setan kotan tahmen məmə ilat iolwək mın rəha nolən tətuatip. E namnun nian, ilat okotos rəhalat nətouən tətəu-pən nolən mın rəhalat.

¹⁶ Ekisimatip mın. Pəs suah kit tikə nikin təht məmə io ialmə. Məto okəmə nikitəmat təht nəhlan, kən otegəhan-in io pəs ekol nolən rəha ialmə məsın, kən ekəghat ausit məsın. ¹⁷ Nəghatən u rəhak sənəmə nat itəm İərəməərə təmən-ipa kəm io məmə ekən. Məto iatəghat əm tahmen e ialmə kit. ¹⁸ Netənim tepət koatəghat ausit o nolən mın rəha nətueintən, kən tol nəhlan, io mın, ekəghat ausit. ¹⁹ !Ei! !Nakotenatig wir, kən tol nəhlan, motegəhan-in məmə iaməl mın kotəgətun itəmat! *
²⁰ Nakotegəhan-in əm okəmə suah əpnəpın kit tatol itəmat slef, o okəmə tatos nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko, o tatiləs-ipər atip in, o tatem-pən niganəmtitəmat. ²¹ !Iataulis məmə nətəligən rəhatimat təpou pik məmə esotolən nolən rat mın əh!

Rəhak nəghatən in talməl, məto nolən naka itəm netəm əh kotəmə okotəghat ausit ron, io mın, ekəghat ausit ron. ²² ?Tahro? ?Ilat koatən məmə ilat netəm Hipru? Io mın. ?Koaatən məmə ilat netəm İsrəl? Io mın. ?Koaatən məmə ilat noanol rəha Epraham? Io mın. ²³ ?Koaatən məmə ilat iolwək mın rəha Kristo? Io mın, məto ekaprəkis-in ilat. Kəsi, iatəghat tahmen e ialmə kit. Emol wək pik taprəkis-in ilat, kən kiləs-ipən io e kalapus nian tepət taprəkis-in ilat, kən kəmalis io taprəkis-in ilat, kən iuəhkır ekimis nian tepət. ²⁴ Nian faif, noanol rəha İsrəl kəmotalis io mau tate-nain. ²⁵ Nian kışil, kəmalis io e nıkışil. Nian kit kəmaht io e kəpiel apın. Nian kışil emuwın e nego kən nego tamnim, kən nian kit emeai əpəh itəhəi lokammim o nian apiəpiə kit, lapın ne nərauiəgən. ²⁶ Nian rafin etaliwək o nolən wək rəhak. Kən iuəhkır naruə asol tıləs io ekimis, kən emətətig ikin tasilə ikin imaa iakləh mın, kən ikin tasilə ikin imaa natimak mın noanol rəha İsrəl, kən ikin tasilə ikin imaa İahlua mın, kən ikin tasilə ikin e

* **11:19:** E ves 19-21, Pol tatəghat əsan ilat. Nıpahrienən, in tatən-İəhau ilat.

11:22: Fil 3:5   **11:23:** Wək 16:23   **11:24:** Dut 25:3   **11:25:** Wək 16:22; 14:19

taon asol, kæn ikin tasilæ ikin e ikin taruæn-aruæn ikin, kæn ikin tasilæ ikin æpæh itæhæi, kæn ikin tasilæ ikin imaa piak eiueiuæ min. ²⁷ Emol pik wæk, kæn nian tepæt esapilæn lapin. Nian min neen, næumis tus io, kæn mætoaoa, kæn nian tepæt nigak nagwænæn tikæ. Kæn nian tepæt iatætæp, kæn ræhak natimnat tæshamenæn o nætæpæn. ²⁸ Kæn taprækis-in natimnat min æh, nian rafin nikik tæht pik nimæfak min rafin. ²⁹ Okæmæ suah kit ræhan næmegæhæn teiuaiu, kæn io min, ræhak næmegæhæn teiuaiu. Okæmæ suah kit tatit suah kit min e tæfagæ rat, kæn nikik titahmæ pik ron.

³⁰ Okæmæ ekæike mæghat ausit, kæn ekæghat ausit o nat itæm tatægætun mæmæ ræhak næsanænæn tikæ. ³¹ Kæn Uhgîn, u in Uhgîn ne Tata ræha Iæræmæra Iesu, itæm katilæs-ipær nærgin nian min rafin namnun tikæ, titun mæmæ io, eseuuæn. ³² Æpæh Tamaskes, etæm-iasol ræha Kig Aretas tæmælin ræhan mopael min o nehm wiræn nafiluæ ræha taon mæmæ okotegæs-in motaskælim motilæs-ipæn io e kalapus. ³³ Mæto kæmilæs-ipæn io e kætîm asol kit, kætû-pæn nol lan, kilæs-ipæn e winta e fenis asol kæmol e kæpiel, kæn kæhlman-æhlman tuwîn æpæh læhau, kæn inæh suatip emagim lan.

12

Nihlin kit ne nat kit tahmen e napilairæn

¹ Ekæike matæghat ausit, nat ænnapin tæsolæn win e nat kit ikin, mæto ekækæike matæn natimnat min tahmen e napilairæn ne næghatæn wi min itæm Iæræmæra tæmol æp kæm io. ² Ekitun iæfak kit itæm tætahatætæ e Kristo.* E nup fotin tinuwîn rækis, Uhgîn tæmilæs muwîn æpæh ilis e nego e neai.† Iækæruru okæmæ nipætîn tinatuwîn, o narmîn æm, Uhgîn æm titun. ³ Kæn ekæn min mæmæ iækæruru okæmæ nipætîn tinatuwîn, o narmîn æm, Uhgîn æm titun. Mæto ekitun mæmæ suah æh, ⁴ Uhgîn tæmilæs muwîn æpæh iman ikin.‡ Kæn in tæmæto nat anion min itæm tæsætuation mæmæ etæmim ræha nætueintæn otæn. ⁵ Ekæghat ausit o etæm tol næhlan, mæto esæghat ausit atipæn ron io, mæto ekæghat ausit æm o ræhak nolæn min itæm næsanænæn tikæ elat. ⁶ Mæto okæmæ ekæn mæmæ ekæghat ausit, okol esalmælæn, mæto-inu ekæghat-in nipahrienæn. Mæto esæghat ausitæn næhlan, kæn tol næhlan, suah kit tikæ itæm otilæs-ipær io ilis taprækis nat itæm tætuatip. Iakolkeike mæmæ otæplan ahmen io e nat naka itæm ekæn, o ekol.

11:26: Wæk 9:23; 14:5

11:33: Wæk 9:23-25

*

12:2: Pol tatæghat-in atip.

† **12:2:** Næghatæn Kris ætuatip tatæn mæmæ, “neai tatol kisil lan.” Mæto nipætîn tatæn mæmæ “nego e neai u in ikin ræha Uhgîn.” ‡ **12:4:** Næghatæn Kris ætuatip tatæn mæmæ, “Paradaes” itæm nipætîn tatæn mæmæ “nego e neai,” ikin itæm netæmim itæm kotætuatip koatuwîn ikin nian okotimis.

⁷ Uhgín tásolkeikeän mämə etausit o nəghatən wi min itəm in təmöl əp kəm io, kən nəghatən min əh kotəwir maprəkis. Kən tol nəhlan təmahl-ipa nəratən kəm io tahmen e nihlin kit tataru nipətik. Nəratən əh in iahləpis rəha Setan mämə tol nahməən e nipətik, kən tol nəhlan esausitən. ⁸ Emuəh niki İərəmərə mau kisil mämə otiləs-irəkis ron io. ⁹ Məto tən kəm io mämə, “Rəhak nəwİRən asol titun naskəlīmən ik, məto-inu nian rəham nəsanənən tikə, nəsanənən rəhak titun nuwamən mol iahgin e rəham nəmegəhən.” Tol nəhlan, etagien pik mämə ekəghat ausit e rəhak nəmegəhən itəm nəsanənən tikə, mämə nəsanənən rəha Kristo otatig e nəmegəhən rəhak. ¹⁰ O nat əh, etagien nian nəsanənən tikə e nipətik, kən etagien nian katən rat io, kən etagien e nian iəkis min, kən etagien nian katol nəratən kəm io, kən etagien e nian itəm tiəkis ron io. Etagien elat rafin o nərgi Kristo, məto-inu nian rəhak nəsanənən tikə, kən iatəsanən.

¹¹ Emol nolən rəha ialmə, məto itəmat əm nəmoatakəike kəm io mämə ekol. Nəməsotiləs-ipərən nərgək, məto təpəwir pik okəmə nəmotol mihin, məto-inu io sənəmə ləhau e “apostol min ilis pik” e nat kit əkəku əm, nat əpnarın io etəm əpnarın əm. ¹² Nian emətan kitat min itəmat, ematol natimnat itəm tatəgətun io mämə io apostol pahrien kit. Ematol nəmtətin min, ne nat asol min itəm tol narmı netəmim tatiwig, ne nat pispis min e nikitəmat, kən emol e nətəligən rəhak kaifəməh. ¹³ Nat kitiah əm eməsolən e nikitəmat, eməsətapəh-inən mənı kit otəmat. !Otaluin o təfagə rat u rəhak!§

¹⁴ Roiu iatətul matip mämə ekimnə muag itəmat itəm otol kisil lan. Kən ekəsətapəh-inən mənı kit otəmat, məto-inu esotolkeikeən rəhatəmat nautə, məto iakolkeike əm itəmat. Otətəlig-in-tu. Sənəmə wək rəha suakəku mämə otehm wir rəhan tata ne mama. Məto in wək rəha tata ne mama mämə okuehm wir rəhalau suakəku. ¹⁵ Tol nəhlan, nıkik tagien mämə ekos-ipinə rafin rəhak natimnat otəmat, kən mos-ipən min rəhak nəmegəhən otəmat. Rəhak nolkeikeən otəmat in tətət, məto rəhatəmat ron io in təkəku əm. !Inu təsətuatipən! ¹⁶ Pəs kotən mämə esətapəh-inən mənı kit otəmat. Məto itəmat neen koatən mämə emos natimnat otəmat e nolən eko-eko. ¹⁷? Tahro? ?İo emos natimnat e nolən eko-eko nian emahl-ipən netəmim kəm itəmat, o kəp? !Kəp! ¹⁸Emuəh niki Taetas mämə otuwın otəmat, kən mahl-ipən piətət kit ilau min. ?Taetas təsosən natimnat otəmat e nolən eko-eko, o kəp? ?Nəkotitun o kəp mämə, rəhatımlau nətəligən kitiah əm, kən matioal nolən kitiah əm?

12:7: Job 2:6   **12:9:** Fil 4:11-13   **12:11:** 2 Kor 11:5   **12:12:** Rom 15:19

§ **12:13:** Pol tatol milə elat e nəghatən u.   **12:13:** 2 Kor 11:9   **12:18:** 2 Kor 8:6,16-18

¹⁹ Kəm-naka nikitəmat təht məmə e nəghatən min rafin əh, emotuhalpin nəghatən kəm itəmat itəm suah kit təmən otimat. Kəp. E niganəmti Uhgın, emoatəghat tahmen e netəm rəha Kristo. Kən iolik min, natimnat rafin itəm koatol, koatol məmə itəmat nakotəsanən. ²⁰ İatən nəhlan məto-inu iatəgin məmə nian ekimnə, kəm-naka ekəplan məmə nəsotolən məmə inu iakolkeike mihin. Kən itəmat min nəkotəplan məmə io esolən məmə inu nakotolkeike mihin. İatəgin məmə ekəplan itəmat neen kotərgəhəu, neen koatetet, neen koatəmərıt e neməha, neen kotəhap-əhap ilat min, neen koatən rat netəmim, neen koatən nıkalın netəmim, neen koatausit, neen koatol əpnəpin nat. ²¹ İatəgin məmə nian ekimnə min, rəhak Uhgın otıləs-iəhəu io e niganəmtitəmat, kən nıkık otitəgit kən ekasək otəmat neen itəm nəmotol nolən rat əupən, kən məsotəuhlinən ilat o nolən rat min rəhalat itəm koatol nian rafin, inu koatol nolən rat itəm tol naulisən o nənən, kən nəman ne nıpitən koatan anion, kən koatol nəhlan əpnəpin əm.

13

Namnun nəghatən rəha Pol o nəhğaiirən elat

¹ İnu rəhak naliwəkən itəm tatol kisił lan otəmat. Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Nian suah kit tatətu-pən nəghatən e suah kit min, etəmim kəiu o kisił okotəkəike motən nəghatən kitiəh, kən tol nəhlan netəmim kotitun məmə nəghatən koatətu-pən lan, in nıpahrienən.”* ² Nian emimnə otəmat itəm tatol kəiu lan, emən-iarəp rəkis nəghatən o nəhğaiirən e netəm koatol təfagə rat ne itəmat rafin, məmə okotapəs təfagə rat min. Kən roiu ekən min nian io əpəh isəu. Nian ekimnə min, ekol nalpinən kəm ilat itəm kəsotapəsən təfagə rat. ³ Ekotol nəhlan məto-inu nikitəmat təht məmə rəhak nəsanənən tikə, kən itəmat kotolkeike motitun əsas məmə nian iatəghat, in nəghatən rəha Kristo əm. In təsəpouən o nolən wək itəmat min, məto rəhan nəsanənən tepət e nikitəmat. ⁴ Nıpahrienən, nian kəmətu-pər e nig kəluau, rəhan nəsanənən tikə e nıpətın. Məto tatəmegəh roiu e nəsanənən rəha Uhgın. Kən e nolən kitiəh, rəhatimat nəsanənən tikə e nıpətitimat, məto itimat ekotəmegəh itimat Kristo e nəsanənən rəha Uhgın, kən nian ekotəghat kəm itəmat, onəkotəplan nəsanənən əh.

⁵ İtəmat atıp, otakil wir nəmegəhən rəhatəmat məmə rəhatəmat nahatətən in pahrien, o kəp. İtəmat atıp, nakotehm wir rəhatəmat nolən. ? Nəkotitun o kəp, məmə Kristo İesu tətətig e nəmegəhən rəhatəmat? ! Məto okəmə rəhatəmat nəmegəhən təsətəu-pənən nolən rəha nahatətən,

12:21: 2 Kor 13:2   * **13:1:** Dut 19:15 Kəm-naka, Pol tatən məmə rəhan naliwəkən kisił tahmen e nəghatən rəha netəmim kəiu o kisił.   **13:1:** Dut 19:15; Mat 18:16; 1 Tim 5:19   **13:4:** Fil 2:7-8

kən Kristo təsatiğən e nəmegəhən rəhatəmat! ⁶ Kən emələhəupən əskasik rəhak nətəliğən məmə onəkotəplan məmə itəmat aposol mın pahrien. ⁷ Kən roiu, ekoatəfak kəm Uhgın məmə itəmat kit təsolən nat kit tərət. Esotolkeikeən nəhlan məmə otəgətun məmə rəhatimat wək e nikitəmat in təwir mətuatip. Məto ekotolkeike məmə itəmat nəkoatol nolən itəm tətuatip, nat əpnəpın netənim neen koatən məmə wək rəhatimat tərət. ⁸ Tol nəhlan məto-inu okol itəmat esotolən nat kit itəm tahtosiğ-in nıpahrienən, məto ekotitun nolən əm nat itəm tatiləs-ipər nıpahrienən. ⁹ Nikitəmat tagien nian itəmat ekotitun nolən u, itəm nəsanənən tikə lan, məto nəmegəhən rəhatəmat tatətul əskasik. Kən nəfakən rəhatimat otəmat məmə nəmegəhən rəhatəmat tahmen o nətəu-pənən suatip ətuatip. ¹⁰ Nian io əpəh isəu otəmat, ekəte nəhlan o nat kit. İərəməərə tinos-ipa rəkis nepətən kəm io, məto esolkeikeən məmə nian ekimnə otəmat, ekəike mol əskasik etəmat e nepətən əh. In təmos-ipa nepətən əh məmə ekiləs-ipər itəmat, sənəmə məmə ekərəkin itəmat.

Namnun nəghatən

¹¹ Piak mın ne wınik mın. Inu rəhak namnun nəghatən. Otagien. Otəuhlin rəhatəmat nolən mın. Otəto rəhak nəghatən. Otuwa e nətəliğən kitiəh. Otatig e nəməlinuən. Kən Uhgın rəha nolkeikeən ne nəməlinuən otatig itəmat mın.

¹² Otən təwir kəm itəmat mın tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo. ¹³ İəfak mın rafin koatən-ipinə təwir kəm itəmat.

¹⁴ Pəs İərəməərə İesu Kristo otawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat rafin. Kən pəs Uhgın otos-ipən rəhan nolkeikeən kəm itəmat rafin. Kən pəs Narmın Rəha Uhgın otol nikitəmat rafin tol kitiəh.

Kalesia

Naoa itəm Pol təməte tuwın kəm iəfak mın ikın Kalesia

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Kalesia

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwın kəm pah? Təməte tatuwın kəm niməfak mın itəm kotatig pis ikın e nitən Kalesia, inu Ikoniam, Listra, ne Tepe. Pol in təmətuoun niməfak mın əh nian in təmaupən maliwək e rəhan naliwəkən mın.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nəratən asol kit e niməfak e nian əh rəha Pol. Netəm Iaihlua tepət koatən nıpahrienən e Iesu Kristo. Kən netəm Isrel tepət koatən nıpahrienən e Iesu. Məto netəm Isrel neen koatən məmə Iaihlua mın itəm kotən nıpahrienən e Iesu, okotəkəike kətəupən lou mın rəha Moses, tahmen e nəhg-ipənən. İlat kəmoatən məmə Iaihlua mın okəkəike kəhg-ipən ilat okəmə kotalkeike məmə okotuwa kətəuatıp e nıganəmti Uhgın.

?Təməte naoa u o naka? Pol in təməte naoa u, məmə otəg-ətuatıp-in nətəligən rəha netəm Isrel itəm koatən məmə Iaihlua mın okotəkəike kətəupən lou rəha Moses okəmə ilat kotalkeike məmə Uhgın in otosmegəh ilat. Pol tolkeike məmə iəfak mın okotitun məmə nahatətəən in suatıp itəm Uhgın təmöl məmə etəmim otətuatıp e nıganəmtin, kən in tatosmegəh ilat e nıkin agien. Məto nolən rəha nəhg-ipənən, o nolən rəha wək əskasik mın, o nolən rəha nətəupənən lou, kəsotosmegəhən etəmim. Netəm-iasol rəha niməfak rəha Isrel kəmoatəpələh əpəh Jerusalem moatəghat-in nətəligənən mın əh. Kən moatən məmə təwir əm məmə Iaihlua mın okəsotətəupənən lou rəha Moses. Afın e Wək Mın 15:1-35.

Pol təmətuoun matəghat kəm ilat

1-2 Piak mın ne wınik mın itəm nəkoatəfak latuənu pisin pisin mın ikın Kalesia, io Pol, io aposol kit rəha Uhgın, ekatəte naoa u, mitahl-ipinə kəm itəmat. Io ne piatat mın neen itəm koatəfak u ikın-u, ekotalkeike məmə ekotən “təwir” kəm itəmat. Io u inu, itəm Iesu Kristo ne Tata Uhgın kəmialəs-ipər io məmə io rəhalau aposol. Uhgın u, in təmİLəs-ipər Iesu taiir-pa mın e rəhan nımİsən. Sənəmə etəmim əpnapın əm kit təmaun-in io kən mİLəs-ipər io, məto Uhgın. !Tol nəhlan, onəkotəkəike motəto!

³ Pəs Uhgın, u Tata rəhatat, ne Iesu Kristo, u İərəmərə rəhatat, İlau okuawte-in nəwİrən rəhalau kəm itəmat kən muələhəu nəməlinuən tətatig otəmat. ⁴ İesu Kristo təmegəhan-in atıp məmə in otİMİs o nolən rat rəhatat, kən miuw rəkİs

itat e nolən rat min ne nətəligən rat min rəha nətueintən. In tēmimīs mətō-inu Tata Uhgīn tolkeike mēmə in otol mihin.
⁵ Tol nəhlan, təwir mə kitat okotənwiwi pik Uhgīn u rəhatat, tatuwin, matuwin, namnun tikə. Əwəh. Pəs otol mihin.

Namnusən Təwir kitiəh əm

⁶ Narmək təmiwig pik otəmat mətō-inu roiu agin-əh huə Uhgīn təmaun-in pap itəmat e nəwirən rəha Iesu, təmawte-in-pinə əpnəpin əm kəm itəmat. Mətō roiu itəmat nako-tapəs Uhgīn, moatagim, moatətəu-pən nəghatən eiueiuə min.
⁷ Nəghatən min əh sənəmə Namnusən Təwir rəha Uhgīn. Netəmin neen kəmotəuhlin Namnusən Təwir rəha Uhgīn moatən in pisin, kən katən mēmə in namnusən təwir, kən katiuw kalin itəmat lan, kən katərəkin rəhatəmat nətəligən lan. ! Mətō Namnusən Təwir kitiəh əm, kən kit min tikə! ⁸ Nat əpnəpin okəmə io, o nagelo kit rəha nego e neai tətəmnus-iarəp nəghatən pisin kit min, itəm təsahmenən e inun emotən-iarəp rəkis kəm itəmat aupən, pəs Uhgīn otiləs-ipən e Nigəm Asol. ⁹ Kən ekisimatip min, matən mēmə, okəmə suah kit otəmnus-iarəp nəghatən pisin u, təsahmenən e Namnusən Təwir itəm itəmat ninəmotitun rəkis, pəs Uhgīn otiləs-ipən e Nigəm Asol.

¹⁰ Rəhak nəghatən əh in təkəsik, kən nat əpnəpin əm okəmə netəmin neen kəsotəgienən ron io. Iakolkeike əm mēmə niki Uhgīn otəgien o nəghatən rəhak. Okəmə iatəghat əh mēmə netəmin neen nikilat otəgien ron io, kən ko sənəmə io iolwək pahrien kit rəha Kristo.

Uhgīn Təmaun-in Pol

¹¹ Piak min ne winik min, ekolkeike mə ekən-ipinə ətuatip kəm itəmat mēmə Namnusən Təwir itəm iatən-iarəp nian rafin sənəmə nat kit itəm təmišipən e nətəligən rəha etəmin əm.
¹² Namnusən Təwir u, sənəmə suah kit təmos-ipa kəm io, kən məgətun io lan, mətō Iesu Kristo əm in təmerəh e rəhk-kapə.

¹³ Itəmat ninəmotitun rəkis rəhak nolən min itəm ematol aupən e nian ematəfak itəmat netəm Isrel. Kən emən mə oekoh rafin netəmin min rəha Iesu, mərəkin-ərəkin agin niməfak, kən matol nalpinən əskəsik kəm ilat. ¹⁴ E nian əh, io ematətul-iəkis o nəukət kastom rəha netəm Isrel, itəm rəhak pipi min kəmotəgətun io lan aupən. Eməitun taprəkis-in io min neen, itəm emotaiir ahmen.

¹⁵ Nat əpnəpin ematərəkin pap rəhan min netəmin, mətō Uhgīn təmasəkitun io. Aupən ikin təmitəpun kən mawle rəkis io e nian emətətig əh e nərpə rəhak mama. Kən təmuwa e nian ətuatip rəhan, in təmaun-in io mə ekuwa io, rəhan

etāmim. ¹⁶ Kən Uhgīn tamerəh e rəhk-kapə, mægətun io e nətīn Iesu, məmə oekītun wīr in, kən muwīn mamnus-iarəp Namnusən Təwīr rəhan kəm netəm mīn u sənəmə ilat netəm Isrel, katən ilat məmə Iaihlua mīn. E nian əh, io eməsuwīnən mehm suah kit mə otəgətun io e Namnusən Təwīr əh. ¹⁷ Kən io eməsuwīnən əpəh ilis Jerusalem məmə oekehm netəm mīn u kəmoatol aposol aupən. Eməsuwīnən mə okotəgətun io e Namnusən Təwīr rəha Iesu. E nian əh, io eməsou-pis-pən əpəh ikin kit Arepia, kən matig mītəlig-pa mīn muwīn əm latuənu kit, nərgin u Tamaskes. ¹⁸ Matuwīn, matuwīn nup kisil kinəhaluwa mīnəhaluwīn rəkis un, kən io ematig mītəlig-pən mīn Jerusalem məmə ekehm Pita. Kən eməsətigən tuwəh, emuatig mios nian fiftin əm. ¹⁹ Kən e nian əh, emehm əm Jemes u, pia Iesu, Iərəmərə rəhatat, mətə eməsəplanən aposol mīn u neen. ²⁰ Iatən pahrien e niganəmti Uhgīn məmə nəghatən u, nīpahrienən, sənəmə neiuəən.

²¹⁻²² Eməsətigən tuwəh əpəh ilis Jerusalem. Kən uarisig un, emuwīn əpəh nītən Siria ne Silisia. Kən e nian əh, netāmim itəm koatəfak kəm Kristo latuənu pisin pisin mīn nītən Jutia, (nītən asol rəha Jerusalem), ilat kəməsotəplanən əh io motəruru niganəmtək. ²³ Mətə kəmoatətə əm namnusən u, netāmim neen kəmoatən məmə, “Suah əpəh in əpəh, rəhatat tiki mīr, təmatoh itat o nəfakən, matərəkīn nəmegəhən rəhatat, kən mətalkut məmə otərəkīn mīn rəhatat nahatətəən. Mətə roiu əh, in mīn tinatən-iarəp Namnusən Təwīr rəha Iesu.” ²⁴ Kən ilat kəmotənwiwi pik Uhgīn o natimnat mīn itəm in təmol e rəhak nəmegəhən, in təməuhlin-pa io ekol nulan.

2

Aposol mīn neen kəmotəghan-in wək rəha Pol

¹⁻² Tatuwīn, matuwīn mīnos nup fotin tinuwa mīnuwīn rəkis un, kən Uhgīn təmən-ipa kəm io məmə ekəike mītəlig-pən mīn əpəh ilis Jerusalem. Kən itimlau Panapas emian kən miait Taetas itiməhal mīn məhaluwīn. Kən eməhaluwīn kiet-arəpən Jerusalem, emotuəfimīn itimat netəm-iasol mīn əm rəha niməfak. Nian emotəpələh e nuəfimīnən əh, io ematən-ipən wīr nəghatən mīn itəm ekuwīn matən-iarəp kəm Iaihlua mīn, ilat sənəmə netəm Isrel. Emən-ipən wīr natimnat mīn rafin aɡin kəm ilat mətə-inu esolkeikeən məmə nīkilat otəht məmə rəhak nəghatən təsətuatipən, kən moatən rat rəhak wək, tol nat əpnapin əm lan, noan tikə. ³ Kən e nian əh, nīkik təmatəht pik məmə kətah okotəhai io mə ekəike mən-ipən kəm Iaihlua mīn, məmə okəike kəhg-ipən ilat. Mətə kəməsotənən.

Kən io kit u, Taetas, in etəm Kris, sənəmә etəm Isrel, kəsəhg-ipənən əh. Məto ilat kəməsotənən mə okəike kəhg-ipən.

⁴ Nənən rəha nəhg-ipənən təmsi-pən e netəmim neen kəmoateiua əm məmə ilat piatat min. Kən ilat kəmotalkəlik wir məmə okotehm-tu məmə itimat ekoatətu-pən əh Lou, o kəp. Məto itimat enotiet rəkis minotuwin o Iesu Kristo, kən minotol kitiəh itimat min, kən itimat sənəmә slef rəha Lou. Məto netəm min əh, nikilat təməsagienən o rəhatimat nəghatən min, kən motolkeike məmə okotəgo-pən itat rafin e Lou ne kastom rəha nəfakən rəha netəm Isrel. Kən kəmotən məmə okəike kəhg-ipən Iaihlua min tahmen e Taetas. ⁵ Məto emotən-iəhau ilat məsotolən məmə rəhalat nəghatən otər maprəkis-in rəhatimat. Kən itimat emotaskəlim əskasik nəghatən pahrien tətətig e Namnusən Təwir, məmə itəmat onəkotitun wir.

⁶ Kən netəmim neen əh-ikin katən ilat məmə ilat netəmiasol min rəha niməfak, (məto e nehmən rəhak, etəm tatos nərig asol, ne etəm təsosən nərig asol, ilau kuahmen ahmen əm. Kən e niganəmti Uhgın, in təsəfinən nərig min əh). Kən netəm min əh kəməsotəgətunən io e nəghatən wi kit, məmə ekuwin mamnus-iarəp. ⁷⁻⁸ !Kəpə! Kəməsotolən, məto-inun ilat kəmotitun əm məmə, e nəsanənən rəha Uhgın, in təmiləs-ipər io məmə io aposol, kən mitəhləpis-pən io mə ekuwin mən-iarəp Namnusən Təwir kəm Iaihlua min. Kən e nəsanənən əh, tiniləs-ipər rəkis mihin Pita, məmə in min in aposol. In otatən-iarəp Namnusən Təwir kəm netəm Isrel.

⁹ Kən Jemes ne Pita* ne Jon, katən iləhal məmə nəukəti niməfak miləhal. Nian kəməhaləplan, kən məhalitun məmə e nəwirən rəha Uhgın, in təmos-ipa wək u e nelmək. Kən kəhaluwa məhalol sekhan etimlau Panapas məmə itimat eko-tol əm kitiəh. Kən emotən mə oekotoor wək min. Itimlau oekian muamnus-iarəp Namnusən Təwir kəm Iaihlua min, kən iləhal okəhaluwın məhalən-iarəp kəm netəm Isrel. ¹⁰ Kən ilat kəmotən-ipa əm nəghatən kitiəh əm məmə nikitimlau otəkəike matəht ian-rat min əpəh Jerusalem məmə ekuasitu elat. Məto, niki tinagien rəkis o wək əh.

Pol təməhai Pita

¹¹⁻¹⁴ Kən uarisig un, emitəlig-pən əpəh ləhau taon kit Antiok. Nian emətətig ikin əh, kən Pita təmuarisig min muwa. Kən Pita təmətagwən ilat in min neen koatəfak, məto ilat Iaihlua min. Kən nian netəmim min rəha Jemes, itəm kəmotisi-pən Jerusalem motiet-arəpa, ilat kəmotəhai Pita, motəmə, "Iaihlua min u, okəike kəhg-ipən ilat. Məto okəmә kəsolən, Uhgın okol təsasituan elat." Kən nəghatən u kəmoatən təmərəkin Pita, mol

2:4: Kal 1:7; 5:1,13   **2:7-8:** Wək 22:21   * **2:9:** Nəghatən Kris ətuatip tatən nərği Pita ikin-u məmə, "Sifas."   **2:10:** Wək 11:29-30

taulis kən məgin nuwin minən magwən təlmin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Kən nolən rat əh Pita təmol, miuw e kitat min neen əpəh Antiok, ilat iəfak min u noanol min rəha Isrel, ilat min kəmos o Pita moatol nolən rəha etəmim itəm tatəghat e nolən kəiu, kən moatəgin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Motatig kiuw min e Panapas, təgin min ilat. Kən e nian eməplan məmə ilat kinəsotətəu-pən ətuatipən suatip itəm Namnusən Təwir tatən, kən eməhai-pən əm Pita e niganəmtilat, matən-ipən əskasik məmə, “Nat ənəpən ik etəm Isrel, məto nəsosən əh rəhatat nolən. ?Kən təhro natəkəike kəm netəm min u kəsəhg-ipənən ilat məmə okəhg-ipən ilat?”

Etəmim itəm otatəhətə e Iesu, Uhg'in in otasitu lan

¹⁵ Kən e nian əh, io emən-ipən wir kəm Pita məmə nīpahrienən məmə itimlau emiasipən ətuatip e noanol rəha netəm Isrel. Itimlau sənəmə Iaihlua mil itəm netəm Isrel nīkilat tatəht məmə ilat rafin nol təfagə məto-inu kəsotətəu-pənən e lou. ¹⁶ Məto roiu ekiatun məmə Uhg'in təsəfinən etəmim kit məmə in tətuatip e niganəmtin məto-inu in tatətəu-pən ətuatip Lou rəha netəm Isrel. Etəmim itəm tətəhətə pahrien e Iesu Kristo, in əmun tətuatip e niganəmti Uhg'in. Nətəligən əh in əh, tol itimat min netəm Isrel, oekotəkəike motəhətətə əm e Iesu Kristo məmə ekotətuatip e niganəmti Uhg'in. Uhg'in təsəfinən itimat məto-inu ekotətəu-pən Lou, məto in tətəfin əm itimat məto-inu ekotəhətətə e Iesu Kristo. Etəmim kit okol təsətuatipən e niganəmti Uhg'in məto-inu in tatətəu-pən pik Lou.

¹⁷ Itimat u netəm Isrel, kən ekotəhətətə e Iesu Kristo məmə ekotuwa motətuatip e niganəmti Uhg'in. Məto netəm Isrel neen, nīkilat tatəht məmə itimat nol təfagə məto-inu esotətəu-pənən lou. ?Tol nəhlan, in Kristo itəm tatol məmə itimat nol təfagə, o kəp? !Kəp! Sənəmə tol min nəhlan. ¹⁸ Məto təfagə pahrien in tol min nulan, okəmə ekitəlig-pən min matətəu-pən lou. Okəmə ekatol min nəhlan, kən io esətuatipən e niganəmti Uhg'in. Nolən əh tatəgətun əsas əm məmə io iol təfagə rat. ¹⁹⁻²⁰ Tol nəhlan məto-inu, nian emalkut pik o nətəu-pənən Lou, kən eməplan məmə nolən u təsəhmenən məmə tatol io ekətuatip e niganəmti Uhg'in. Tol nəhlan, eməpəs nətəu-pənən Lou o nuwamən etəm ətuatip. Tahmen məmə emimis, kən roiu e nəmegəhən wi rəhak, Lou təsərəməərəən lak. Emol nəhlan məmə ekol əm nətəligən rəha Uhg'in. In tahmen məmə itimlau Kristo, kəmətu-pər itimlau min e nig kəməluau. Nəmegəhən oas rəhak təmimis. Məto emaiir-pa min itimlau Kristo. Kən roiu u, sənəmə io iatəmegəh, məto Kristo in tatəmegəh e nīkik. Kən e nəmegəhən rafin rəhak,

ekətahatətə əm e Nəti Uhgın, itəm təmolkeike pik io, kən muwa mımıs mos megəh io. ²¹ Nólkeikeən u, Uhgın təmawte-in-pa kəm itat, in iahgın pik. Kən okól esərəkınən nólkeikeən əh itəm Uhgın təmawte-in-pa əpnapın əm. Məto iatəplan məmə itəmat mın neen, nəkoatətəu-pən Lou mə otól itəmat nəkotətuatıp e nıganəmti Uhgın. Məto okəmə nəkoatól nəhlan, kən itəmat nəkotól nat əpnapın əm e nımısən rəha İesu Kristo

3

Netəm Kalesia kəmotapəs suatıp

¹ !Netəm Kalesia, itəmat nınotalməl pik! ?Pah təmasıg itəmat matuwın e suatıp eko-eko nəhlan? Emotən-ıarəp wır pap kəm itəmat məmə İesu təmos nəhməən e rəhan nımısən otəmat, məto tahro? ?Okəm-naka suah kít təmos-ıpən-os-ıpən kəm itəmat kən mıuw rəkıs itəmat mol itəmat nınotalməl pik? ² ?Otən-tu kəm io məmə, Uhgın təmos-ıpınə Narmın Rəhan kəm itəmat məto-inu itəmat nəkotətəu-pən Lou, o kəp? Kəpə, in təmos-ıpınə kəm itəmat məto-inu itəmat nəkotahatətə e Namnusən Təwır rəha İesu Kristo. ³ ?Tahro? ?Nakotalməl pik nəpo lan? Itəmat nəmotətəuoun wır nəmegəhən wı rəhatəmat e İesu Kristo e nasıtəən rəha Narmın Rəha Uhgın, kən məto roıu, itəmat nınotalkut məmə onəkotapəs, kən motuwa netəm ətuatıp e rəhatəmat əm nəsanənən. ⁴ Nəmoatəto nəhməən tətət məto-inu nəmotahatətə e Namnusən Təwır. ?Nəmotətəto nəhməən əh əpnapın əm? Kəp, nəhməən əh sənəmə rəha nat əpnapın əm. ⁵ Narmın Rəha Uhgın təməsolən nat pıspıs mın kəm itəmat məto-inu nəkoatətəu-pən Lou. In təmol məto-inu itəmat nəmotətəto Namnusən Təwır rəha İesu Kristo kən itəmat nəkotahatətə lan.

Nətəu-pənən Lou, ne nahatətəən e İesu

⁶ Otətəlgın-tu nat kít oekən. Suah kít, Epraham, itəm Naoa Rəha Uhgın təməghat-in-ıarəp rəkıs mınu lan məmə:

“Epraham in təmahatətə əskasık e Uhgın, kən tol nəhlan, Uhgın təməən məmə in tətəuatıp e nıganəmtın.”

⁷ E suatıp kítıəh əm, netəmım itəm koatahatətə e Uhgın, in tətəfın ılat məmə kotahmen e noanol ətuatıp rəha Epraham.

⁸ Naoa Rəha Uhgın təməən rəkıs əupən məmə Uhgın otos İahlıuə mın, kotuwa ron mol ılat kotətəuatıp e nıganəmtın e nahatətəən rəhalat. Əupən, Naoa Rəha Uhgın təməən-ıarəp nəghatən wır kít kəm Epraham məmə:

“Otısı-pən e rəham noanol, kən ekawte-in rəhak nəwırən e netəmım rəha noanol mın rafın e nətəıntən.”

⁹ Kən Uhgın təmawte-in rəhan nəwırən kəm Epraham məto-inu in təmahatətə əskasık lan. E suatıp kítıəh mın əm, Uhgın

titun nawte-inən nəwīrən kəm netəmim itəm koatahatətə pahrien lan.

10 Məto netəmim mīn un, itəm nīkilat tatəht məmə ilat okotos nəmegəhən məto-inun ilat koatətəu-pən rafin nat naka itəm Lou tatən, netəm mīn əh, ilat kīnotatig rəkis e nəlmi nəratən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə:

“Netəmim itəm kəsotol ətuatipən natimnat mīn rafin itəm kotatig e naoa rəha Lou, ilat kīnotatig rəkis e nəlmi nəratən, kən okotəkəike motos nalpīnən kit.”

11 Kən tol nəhlan, tətuatip əm o kitat məmə suah kit tikə itəm tatuwa tətuatip e niganəmti Uhgīn məto-inu in təmətəu-pən Lou, məto Naoa Rəha Uhgīn tatən mīn-nulan məmə:

“Etəmim itəm tətəhatətə e Uhgīn, in tatuwa tətuatip e niganəmtin, kən in otos nəmegəhən pahrien.”

12 Nəghatən əh, tatəghat-in nahatətəən rəhatat e Uhgīn. Nolən rəha nətəu-pənən Lou, in təsahmen-ahmenən e nolən rəha nahatətəən e Uhgīn. In əh, məto-inu nolən rəha nətəu-pənən Lou, tahmen-pən əm nulan, Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə:

“Etəmim itəm tolkeike məmə otos nəmegəhən pahrien məto-inu tatətəu-pən ətuatip Lou, in otəkəike mol natimnat mīn rafin agin itəm Lou tatən.”

13 Netəmim rafin agin kəsotol ətuatipən nat naka itəm Lou tatən. Tol nəhlan, Lou in təmələhəu nalpīnən tətətig o kitat rafin, kən kitat rafin kotatig e nəlmi nəratən. Məto Iesu Kristo təmimis e nig kəməluau, kən miuw rəkis kitat e nəlmi nəratən əh. Iesu in təmos nalpīnən otat tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə:

“Etəmim kit, itəm kəmo hamnu kətu-pər e nig, nolən əh tatəgətun-pən məmə Uhgīn in təmöl nalpīnən kəm in.”

14 Məto roiu, Iesu təmimis nəhlan məmə netəmim əpnapin mīn rafin, ilat okotatig e nəwīrən itəm Uhgīn təmən kəm Epraham məmə, in otos-ipən kəm noanol mīn rəhan. Kən nat əh tol nəhlan məmə inu roiu kitat netəm kotəhatətə e Iesu, kitat kotitun nosən Narmīn Rəha Uhgīn itəm Uhgīn təmən məmə otos-ipən kəm netəmim.

Uhgīn təmaupən mol nəniəkisən rəhan, məto Lou təmuarisig təsafələn

15-16 Piak mīn ne wīnik mīn, e nəmegəhən rəhatat, kitat kotitun nolən u rəha nəniəkisən. Nian suah kit tatol, okol kəsafələn, kəsətə-pənən kit mīn. E suatip kitiah əm, Uhgīn təmol nəniəkisən kit kəm Epraham o rəhan kit noanol. Kən e nəghatən əh, təməsənən məmə Uhgīn təmən-iəkis noanol mīn rafin rəha Epraham, məto təmən əm məmə etəmim kitiah əm

otisi-pən e rəhan noanol, etəmim u, in Iesu Kristo. ¹⁷ Kən rəhak nəghatən, nīpətin tol nulan məmə, aupən, Uhgīn tāmən-iəkis məmə otətaskəlīm nəghatən rəhalau Epraham, mətō uarisig nup fo-hanrit-tate təmuwīn rəkis, kən Lou təmuwa. Mətō Lou əh, okol təsərəkīnən nəghatən itəm in tāmən kəm Epraham, okol təsafələn nənīəkīsən rəha Uhgīn. ¹⁸ Kən okəmə kitat kotatig e nəwīrən rəha Uhgīn mətō-inun kitat koatətəu-pən Lou u, tatəgətun-pən məmə nənīəkīsən itəm Uhgīn təmōl aupən in nat əpnapīn əm. Mətō təsōlən nəhlan. Mətō-inu kitat kotəplan Epraham in təmətətig e nəwīrən mīn rəha Uhgīn mətō-inu in təmaskəlīm-iəkis nənīəkīsən rəha Uhgīn.

Lou rəhan əh-ikīn wək

¹⁹ Suah kit otəpanətəpəh məmə, “?Okəmə tol nəhlan, kənu Uhgīn təmos-īpən Lou kəm Moses o naka?” Kən ekītun nənən kəm itəmat u-roiu məmə nənīəkīsən itəm Uhgīn təmōl kəm Epraham in təmaupən matig, mətō Lou in təmuarisig in. Təmuwa məmə otəgətun əm kitat netəmim məmə okotītun məmə kitat nol təfagə rat. Mətō Uhgīn təmələhəu Lou əh məmə otatig matuwīn matuwīn mətōarus etəmim u noanol rəha Epraham otair-pa otat. Kitat kotītun məmə Lou əh, rəhan wək təwīr, mətō nikitat otəkəike matəht məmə Lou əh, Uhgīn təmaupən mos-īpən kəm nagelo mīn, uarisig təpanos-īpən kəm etəmim kit u Moses. Moses, in suatip o nos-īpa mīn Lou kəm itat. Mətō nian Uhgīn təmōl nənīəkīsən ilau Epraham, təməsōlən nəhlan. ²⁰ Uhgīn in təməsōlən suatip kit məmə suah un otəghat kəm Epraham. Mətō in ətuatip əm təməghat mən-īpən nənīəkīsən rəhan e nīganəmti Epraham.

²¹ Kən sənəmə Lou əh təmuwa mətō otərəkīn nənīəkīsən rəha Uhgīn. Kəpə, təsōlən nəhlan. Okəmə Lou tītun nos-īpamən nəmegəhən wi kəm kitat, kən kitat kapotītun nuwamən kətuatip e nīganəmti Uhgīn. Mətō təsōl mihīnən. ²² Mətō Lou kit tol nəhlan tikə. Mətō-inu Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə nolən rat təməlīs rafīn kitat. Kən kitat rafīn koatətgəhl Lou mīn. Tol nəhlan məmə, suatip kitīəh əm məmə kitat okotos nəwīrən mīn rəha Uhgīn itəm tāmən-iəkis rəkis. Kən suatip u məmə koatahatətə e Iesu Kristo.

Nian u-roiu rəha nahatətəən e Iesu Kristo

²³ Aupən, Lou itəm Uhgīn təmos-īpən kəm Moses, in təmataskəlīm kitat tiəkis, tahmen əm mətō kitat kəmotatig e kalapus, mətōarus-pa u-roiu, Uhgīn təmerəh e nīganəmtitāt kotəplan suatip rəha nahatətəən. ²⁴ Kən Lou əh, in tahmen əm e etəm-iasōl kit itəm təmatərəmərə etat, muwa mətōarus-pən nian Kristo təmuwa, məmə e nian əh, kitat kinotuwa motətuatip e nīganəmti Uhgīn, mətō-inun, kitat kəmotahatətə

lan. ²⁵ Məto roiu əh, Lou okol təsərəmərə minən etat, məto-inun nian rəha nahatətəən e İesu Kristo tınəmuwa rəkis.

İtəmat rafin kitiah əm e İesu

²⁶ Kən məto-inun itəmat nəmotahatətə e İesu Kristo, itəmat rafin, nenəti Uhgın min. ²⁷ Kən kınol baptais rəkis etəmat, məmə itəmat nakotuwa motol kitiah itəmat min. Tol nəhlan məmə, itəmat ninotos nolən wir min rəha İesu tahmen əm məmə nəmotalpin nıpətitəmat e natimnat wi. ²⁸ Kən itəmat rafin aɡın nəmotuwa motol kitiah itəmat İesu Kristo, kən itəmat rafin ninotahmen əm. Təwir məmə kitat kəsotoor minən netəmin, nat əpnəpin okəmə in etəm İsrel o in İaihlua kit, in slef kit o in sənəmə slef kit, in iərman kit o in pətan kit. ²⁹ İtəmat rafin netəmin rəha İesu. Tol nəhlan, itəmat noanol min pahrien rəha Epraham. Kən e suatip kitiah əm, nəwirən min itəm Uhgın təmən-İəkis kəm Epraham, itəmat onəkotos motatig lan.

4

Kitat nenəti Uhgın

¹ Roiu əh, oekəghat məsin min e nolən rəhatat, oekən muəh nimaa nəghatən lan. Okəmə suah kit, in otimis kənu nətin in otos rəhan nəwirən min rafin, məto okəmə nətin tatəkəku əh, kənu kol təsosən nəwirən rəhan. Nətin tahmen əm e slef kit, nat əpnəpin rəhan nəwirən min rafin. ² In otəkəike mətatig əm e nelmi rəhan min, tatuwin matuwin mətoarus-pən nian rəhan tata təmən in minitun nosən natimnat min itəm rəhan tata təmələhəu kəm in. ³ Kənu kitat min kotahmen-pən əm nəhlan. Aupən kitat kotahmen əm e suakəku əh. Kitat slef min rəha İərmis min itəm kəmoatərəmərə etat. ⁴ Məto tinuwa e nian ətuatip itəm Uhgın təmən, kən Uhgın təməhl-İpa nətin tuwa, pətan kit təmiləs taiir-pa e nətueintən, kən in matətəupən wir natimnat rafin itəm Lou in tatən. ⁵ Təmol nəhlan məmə otikis rəkis kitat u, Lou təməlis ətain itat, kənu Uhgın otəhl kitat, miləs-İrəkis kitat tahmen əm e nenətin ətuatip min.

⁶ Kənu roiu əh, Uhgın tolkeike məmə in otol pəs kitat kotitun məmə kitat nenətin min, təməhl-İpa Nəmin rəha Nətin təmuwa e nikitat min rafin, kən matol itat kotaun-in Uhgın məmə, "Tata." ⁷ O nat əh, kitat sənəmə slef min əm, məto kitat nenəti Uhgın pahrien min. In tatos-İpa natimnat wir min kəm kitat, itəm in tınəmən rəkis məmə otos-İpən kəm nenətin min.

Pol nikin titahmə o netəm Kalesia

⁸ Aupən itəmat nəmotəruru Uhgın. İtəmat nəmoatəfak əm İərmis min məmə rəhatəmat uhgın min, ilat kəmotəlis ətain

3:24: Rom 10:4

3:26: Jon 1:12

3:27: Rom 6:3

3:28: Rom 10:12

3:29: Rom 4:13

4:3: Kol 2:20

4:5: Jon 1:14; Rom 1:3

4:7: Rom

itəmat, məto ilat sənəmə ilat uhgɪn pahrien min. ⁹ Məto roiu əh, nɪnotitun Uhgɪn. O təwɪr ilə məmə ekən nəhlan məmə Uhgɪn tɪnitun rəkis itəmat. ?Məto ekolkeike məmə ekətapəh-tu otəmat məmə nəkotitəlig-pən min o iərmis min o naka? Rəhalat nəsanənən tɪkə, kənu kol kəsotolən-ta nat wɪr kit kəm itəmat nian kit ne. Təhrol nakotəmə ilat okoatəlis min itəmat? ¹⁰ ? Təhrol itəmat nakotətəu-pən nətuakəmən rəhalat e nian min rəhalat, ne məwɪg min rəhalat, ne nian asim min, ne nup min rəhalat o naka? ?Nikitəmat təht məmə okol Uhgɪn nɪkin tagien otəmat ron? ¹¹ !Kəsi nəman! !Io ekatəgɪn aɡɪn otəmat! !Ekatəplan mə emol wək pik etəmat o nat əpnəpɪn əm!

¹²⁻¹³ Piak min ne wɪnɪk min, io ekatən əskasik kəm itəmat məmə, əpən itəmat nəməsotəgən e Lou kit, kən io emuwa mehm itəmat koatəgɪ, emos nolən rəhatəmat. Eməsətəu-pənən Lou. Kən roiu, ekolkeike məmə itəmat min onəkotos nolən rəhak, ekəsolən məmə Lou otaskəlɪm pik io tɪkɪs. Itəmat nikitəmat təht u, əpən nian io ematən-iarəp Namnusən Təwɪr kəm itəmat, məto-inu nɪmɪsən rəhak təmol, kən ekatəgɪ kitat min itəmat. Məto nat əpnəpɪn məmə io ematɪmɪs e nian əh, məto itəmat nəməsotolən io ekəto tərət. ¹⁴ Nɪmɪsən rəhak təmaləkɪamtə itəmat, məto itəmat nikitəmat təməsəht ratən io, kən məsotən ratən io. Itəmat nəmoatos wɪr io moatuwɪn e nɪpəg noanimə min rəhatəmat, təhmen əm məmə io nagelo kit rəha Uhgɪn, o io, io Iesu Kristo.

¹⁵ Əpən, itəmat nəmoatolkeike pik io, eməplan məmə okol napotitun nolən nat u, napotos-iarəp əm nɪɡanəmtək u tərət, kawluin ilau itəm təwɪr kit rəhatəmat, pəs tasitu lak. ?Məto tɪnahrol əh-roiu? ¹⁶ Nɪkɪk təht məmə, okəmə naka nəghatən min pahrien rəhak təmol itəmat nakotətəhau io.

¹⁷ Iəgətun eiuə min un, koatalkut pik məmə onəkotəuhlin rəhatəmat nətəligən moatətəu-pən ilat. Məto ilat kəsotolən məmə otasitu etəmat. Kotolkeike əm məmə okotiuw rəkis itəmat ron io məmə itəmat onəkotalkut pik o nətəu-pənən ilat. ¹⁸ In nat təwɪr məmə nakotalkut pik o nolən natɪmnat, məto nəkotəkəike motalkut o nat itəm in təwɪr, nat əpnəpɪn ekətatig kitat min itəmat, o esatigən kitat min itəmat.

¹⁹ Io min neen, io iatəto tərət aɡɪn-əh otəmat təhmen-pən əm e pətən itəm məntaan tɪnatahmə məmə otemək, matuwɪn matuwɪn mətoarus itəmat nakotos nolən ətuatɪp rəha Iesu Kristo e rəhatəmat nəmegəhən. ²⁰ Ekolkeike pik məmə ekətatig kitat min itəmat u-roiu məto-inu okəmə ekətatig, okol esəgət pikən etəmat. Məto roiu etatig isəu otəmat nəhlan, kən məruru mə ekəhrol nulan masitu etəmat.

Namsu rəha Heka ne Sera

21 Itamat netəm nakotolkeike pik nətəu-pənən Lou, onəkotuhalpın-tu rəhak nəghatən. ?Nəmotəto rəkis nat naka itəm Lou tatən, o nəsoətətoən əh? 22 In tatən Epraham itəm təmİLəs nətın iərman kəiu. Kit itəm slef rəha pətan rəhan təmİLəs, kən kit rəhan pətan ətuatip təmİLəs, sənəmə in slef mətə pətan əh rəhan. 23 Suakəku itəm pətan slef təmİLəs in təmāiir e nətəligən əm rəha netəmim. Mətə suakəku itəm pətan ətuatip əh rəhan təmİLəs, in təmāiir mətə-inu Uhgın in tınəmən-iəkis rəkis məmə pətan əh otİləs. 24-25 Kən kitat kotİtun nənən namsu rəha pətan mil əh kən motəuhlin-pa nİpətın etat. Pətan mil əh ilau katuəgətun nənən mil itəm Uhgın təmöl kəm netəmim. Pətan u Heka, in ne nətın mın ilat slef mın əm, okətələkİəmtə ilat. Kən pətan əh Heka, in tahmen e nənən itəm Uhgın təmöl e nİtot Sinae əpəh e nİtən asol Arepia, ikın əh inəh Uhgın təmos-ipən Lou ikın kəm Moses. Kən in tahmen mın e taon asol kit u Jerusalem itəm netəm ikın kotaskəlīm əskasik Lou, kən ilat kotahmen e slef mın itəm Lou tətəlİs ətain ilat. 26 Mətə Jerusalem kit mın əpəh ilis e neai, in tahmen e pətan itəm sənəmə slef, itəm Lou təsəlİs ətainən, kən in mama rəhatat. 27 Inu nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgın tatən nəhlan məmə,

“!Ik u inu, nİməgi-nig, agien!

Ik u inu, nəməsətoən nahmən kit o neməkən, agət əfəmə, mətə-inun nİkim tətagien!

Ik nəməsİLəsən suakəku nian kit ne, mətə roiu əh, nenətim mın tİnol tepət tepət agın, taprəkis-in nenəti pətan itəm rəhan iərman təsapəsən.”

28 Piak mın ne wİnik mın, itamat nenəti Uhgın mın mətə-inun təmən-iəkis məmə otol mihin. Itamat onəkotahmen e Aisak u aupən, nəti Sera. 29 Kən aupən suakəku u Ismael, nəti Heka, itəm təmāiir e nətəligən əm rəha netəmim, in təmatərəkın pik suakəku u Aisak itəm təmāiir e wək rəha Narmın Rəha Uhgın. Kənu roiu ne, nolən əh tatuwın əm nulan, ilat itəm slef rəha Lou koatərəkın kitat itəm kəmotaiir wi e Narmın Rəha Uhgın e nahatətəən. 30 ?Mətə Naoa Rəha Uhgın təmən məmə naka? In təmən məmə,

“Ik onakəkəike mahl-iarəp pətan un slef ne nətın. İlau kuagin rəkis u ikın-u, mətə-inun, nəti pətan əh, in okol təsosən nəwİrən kit rəha tata. Nəwİrən mın rafın rəha tata otuwın kəm nəti pətan itəm sənəmə slef.”

31 Mətə kitat u, kitat sənəmə nenəti pətan slef, kitat nenəti pətan itəm sənəmə slef.

5

Iesu tēmikis rākis rāhan min netēmim

¹ Nian Iesu Kristo tēmikis rākis itat, tēmōl kitat mēmā Lou tāsālis ātainān kitat. O nat āh ināh, itāmat onākotāike motātul āskasik. Sotātāu-pānān Lou, mēmā otārāmārā etāmat. Lou āh, titalākiamtā itāmat, mēmā itāmat onākotuwīn motol wāk min rāhan.

² Otātālig-in-tu io. Io Pol iatān nāghatān u kām itāmat. Okāmā itāmat onākotegāhan mēmā ilat okotāhg-ipān itāmat, kānu nat u itām Iesu tēmōl tāsasitu aginān etāmat. ³ Kān io iatagāt āskasik otāmat mēmā etēmim itām otegāhan mēmā okāhg-ipān in, in otos-ipān atip ām in e nelmi Lou. Kān etēmim itām tātātig e nelmi Lou, otākāike matātāu-pān rafin agin natimnat min itām Lou tatān mēmā otol. ⁴ Itāmat u, itām nakotalkut-alkut o nātāu-pānān Lou mēmā otol itāmat nākotātuatip e nīganāmti Uhgīn, itāmat ninotāte rākis atip itāmat o Iesu Kristo. Itāmat ninotāhān-ipān rākis mēntāatāmat o nāwīrān rāha Uhgīn. ⁵ Kān mātō kitat u, okotālāhāu-pān ām rāhatat nātāligān e Uhgīn, pās in otol kitat kotātuatip e nīganāmtin, mātō-inun kitat kotāhatātā ām e Iesu Kristo. Kān Narmīn Rāha Uhgīn, in otol itat koatātul āskasik kān motāsahgin mātōarus nat un otiet-ārāpa. ⁶ Nian kitat kotuwa motakul-pān e Iesu Kristo, nat āpnāpīn okāmā etēmim kāmāhg-ipān o kāsāhg-ipānān, mātō nat asol un, in rāhatat ām nahatātān e Iesu Kristo. Nahatātān āh, in tol kitat kōtolkeike Uhgīn, motātig katol min nolkeikeān kām netēmim min.

⁷⁻⁸ Aupān, emāplan itāmat kān mītun mēmā itāmat nakotāiu āsanān e suatip ātuatip e nāmegāhān rāhatāmat, mēmā nakotātōarus mak, mātō roiu, nāmōtītālig. Uhgīn tēmaun-in rākis itāmat. ?Tol nāhlan, ekolkeike mēmā ekātapāh-tu mēmā, pah min kotāiuosig e rāhatāmat suatip, moatiuw kalīn itāmat mēmā onakoatātāu-pān min Lou? !Ekītun mēmā okol Uhgīn tāsān-iāhauān itāmat nāhlan!

⁹ In tahmen e nāghatān kit itām katān nulan mēmā, “Ilat kāmōtis noanig rat kit, tinātāwīā, matārākin nātāligān rāhatāmat.” ¹⁰ Mātō ekītun mēmā nīpahriēnān Iārāmārā in otol nātāligān rāhatāmat tuwa min mol kitāh kitat min io. Kān io ekītun wīr mēmā etēmim u itām tatārākin rāhatāmat nātāligān nulan, nat āpnāpīn in etām-iasol o in etām āhrol kit, mātō Uhgīn otol nālpīnān kit kām in.

¹¹ Piak min ne wīnik min, nāghatān neen itām katān mēmā io, ekatān-iarāp āh mēmā netām kāmōtahatātā e Uhgīn okāike kāhg-ipān ilat mēmā Uhgīn otasitu elat. Mātō nāghatān āh, sānāmā nīpahriēnān. Okāmā io ekatān-iarāp nāhlan, kān netām min u itām koatān itāmat min ilat, nīkīlat otāgien ām

ron io. !Məto otəplan-tu! Netəm Isrel neen, koatərəkın əh io, koatitəp io, moatoh io, məto-inun io iatən-iarəp məmə nımısən rəha İesu e nig kəməluau, in əm un, in otosmegəh kitat. ¹² ! E rəhak nətəligən, netəm mın un itəm koatərəkın nətəligən rəhatəmat moatən məmə okəike kəhg-ıpən itəmat, təwir məmə ilat okotuwın motəte-atıp ilat mın!

¹³ Məto piak mın ne wınık mın, Uhgın təmaun-in itəmat, kən mıkıs rəkıs itəmat, məmə Lou itəm Uhgın təmos-ıpən kəm Moses in otəsəlisən itəmat. !Otəto wir itəmat! Nıkitəmat otəsəhtən məmə, “Təwir, io enagım rəkıs e Lou əh. Roıu əh, io ekıtun nolən natımınat rafın itəm nıkık tolkeike.” Itəmat, onəkəsotənən nəhlan. Məto nolkeikeən rəhatəmat otəkəike mol itəmat nıkıtəmat tagien məmə onəkotasıtu etəmat mın.

¹⁴ Nolən əh, in tatətəu-pən wir nəghatən kit rəha Lou, u itəm tıtərgəfımın rafın nəghatən pısın pısın mın rəha Lou, in tatən məmə, “Tk, onakolkeike netəmım rafın, kən matol təwir kəm ilat, təhmen əm mə ik nakatol atıp kəm ik.” ¹⁵ Itəmat onəkotəkəike katəto wir itəmat. Okəmə itəmat nəkoatol tıməht kəm itəmat mın, nəkotahmen əm e kəl mın, koatus atıp əm ilat mın, kən nəghatən rəhatəmat otərəkın itəmat.

Nolən rəha Narmın Rəha Uhgın ne nolən rəha netəmım

¹⁶ Io, ekolkeike mə ekən nəghatən kit kəm itəmat. Itəmat, Narmın Rəha Uhgın otəkəike matit itəmat kən itəmat nakotətəu-pən, kən itəmat məsotosən nolən rat əupən rəhatəmat, itəm nəmotos kəıir-pa. ¹⁷ Nolən rat əupən əh, inun, nəkoatol natımınat tərət itəm nıkıtəmat tolkeike. Məto nolən əh, in tetəhau nolən rəha Narmın Rəha Uhgın. Kən Narmın Rəha Uhgın in təsolkeike mınən nolən rat əupən kəmos kəıir-pa moatol. Nolən mıl əh kətıoal təməht kəm ilau mın, kən tatol məmə nəkəsotolən nolən wir mın itəm nakotolkeike məmə onəkotol. ¹⁸ Sotaluınən nat kit, okəmə Narmın Rəha Uhgın tatit itəmat, kənu Lou in təsəlis ətəın mınən itəmat.

¹⁹ Kitat kotıtun əm nolən rat əupən rəha netəmım itəm kəmos kəıir-pa moatol. Nıpıtən ne nəman ne, koatit anıon ilat mın; kən ilat koatol nolən rat rafın itəm tol naulısən o nənən; rəhalat nətəligən tatuwın pık o nolən rat mın əh. ²⁰ İlat koatəfak kəm narmı nat mın, moatəmık nərik, moatos təmafah rat mın, moatol kıləpa, ne. Kənu moatol mın tıməht, moatəmou, moatetet, moatol neməha, moatos-ıpər atıp əm ilat, moatoor ilat mın, kən okəmə rəhalat nətəligən tol pısın pısın, kən ilat koatəhai ilat mın. ²¹ Nıkılət tətəkləh-in natımınat rəha netəm pısın, moatənım nənimən mın kətapıs lan, kən moatol lafet katagien lan o nolən nat tərət mın əm, moatol mın natımınat tēpət mın tol nəhlan. !İatən mın təhmən-pən əm məmə emən əupən məmə, oatəto wir itəmat! Məto netəm

koatol nolən min əh, okol ilat kəsotuwamən motatig ahgin nərəmərəən Rəha Uhgın itəm tatol əpen-əpenə lan.

²² Məto noa Narmin Rəha Uhgın itəm tatəwiə e nəmegəhən rəha netəmim rəha Uhgın, in tol nulan. İlat koatolkeike netəmim, kən nıkilat tətəgien, kənu nəməlinuən tətətig e nıkilat, kən rəhalat nətəligən kaifəməh, kən moatasəkitun etəmim, kən rəhalat nolən in təwir təwir. Kən netəmim kotitun mə ilat netəm ətuatıp, koatol noa. ²³ Kən ilat netəm mətig. Kən nian nətəligən rat tatig elat, ilat kotətul əskasik, məsotolən natimnat rafın itəm ilat atıp kotalkeike nolən. Nolən min u, ilat kotəwir pık, kən nəghatən kit tikə o Lou kit, məmə otən-iəhau itəmat məmə onəkəsotolən natimnat min əh. ²⁴ Kitat u netəm rəha İesu Kristo, kitat kınəmotapəs rəkis nolən rat min rəhatat, u kəmoatol natimnat min itəm nətəligən əm rəhatat tolkeike. Tahmen əm nulan mə, kəməht-ipən nətəligən rat min rəhatat e nig kəməluau.

²⁵ ! Kotəplan-tu! Narmin Rəha Uhgın in təmos-ipa rəkis nəmegəhən kit kəm kitat, kən təwir məmə kitat okotaliwək e nolən wir min rəhan. ²⁶ Tərat məmə kitat okotausit motos-ipər pık kitat, motiuw-pər nəratən, moatetet kitat min.

6

Təwir məmə kotasitu e katipa əfigəm rəhatat min

¹ Piak min ne winik min, okəmə itəmat kit təmə e rəhan nəmegəhən, təwir mə itəmat un, Narmin Rəha Uhgın tatit itəmat, onəkotəkəike motasitu lan motəg-ətuatıp-in. Məto onəkəsotagət pıkən lan, onəkotəghat mətig əm kəm in, motol məmə nıkitəmat min titəhmə ron. Məto otəto min itəmat, məmə nat kitiəh əm itəm itəmat nakotən-iəhau etəmim ron, otəseko-pa minən otəmat. ² İtəmat onəkotasitu nəhlan etəmat min. Onəkotalis kələh nat əfigəm rəhatəmat min. Okəmə nəkotol nəhlan, kən itəmat nakotətəu-pən wir nat naka itəm Lou rəha Kristo tatən. ³ Təsəwirən məmə kitat okotos-ipər atıp kitat. Okəmə suah kit nıkin tatəht mə “İo, io etəm agın-əh kit,” etəmim un, nıkin tateiu-əin, məto in təruru məsəplanən məmə in nat əpnəpın əm. ⁴⁻⁵ Məto itəmat onəkotəike motəplan wirtu natimnat itəm noatol min. Tol nulan məmə, okol etəmim kit in təsakil atıpən rəhan wək ne wək rəha suah kit min. Məto in otəkəike mehm wir rəhan pisin əm wək əupən. Məto-inun, netəmim rəhalat wək min tol pisin pisin. Kən ilat koatos katipa əfigəm pisin pisin min e nəmegəhən rəhalat kitiəh kitiəh. Məto təwir məmə etəmim kitiəh nıkin otəgien o rəhan wək, okəmə rəhan wək təwir əm.

⁶ Itamat u, tawir mamə itamat onəkotawte-in natimnat min neen kəm rəhatəmat nəgətun min, itəm koatəgətun itamat e nəghatən rəha Uhgīn.

⁷ Oatəto itamat, soteiuə-in atipən itamat min mamə itamat nəkotitun nolən nat əpnapin kit itəm nikitəmat rat aupən nakotolkeike. Kən okol nəkəsotolən ialmə e Uhgīn. Ik nəmis noanig naka e rəham nasumən, kən ik onakəhl atip min noan, mun. ⁸ Etənim itəm tatasum-in nolən rat aupən, itəm kəmos kair-pa moatol, tahmen e noanig rat e rəhan nəmegəhən, in otəkəike məhl noan tərət mun, kənu noanig un, otoe-in, nipətin u, Nimišən. Məto etənim itəm tatis noanig wir, itəm Narmīn Rəha Uhgīn təmos-ipən, Narmīn Rəha Uhgīn otol toe-in, noan wir kit, kən in otəhl. Nərgin noanig un, in Nəmegəhən Lilin itəm namnun tikə.

⁹ Sotəpou-inən nolən itəm tawir, məto-inu kitat okotəhl noanig wir əh, e nian ətuatip rəhan, okəmə kəsotapəsən wək. ¹⁰ Kən nian min rafin itəm kotitun nolən, pəs koatol tawir kəm netənim rafin, kən motatig katol tepət min kəm netəm min u kotahmen e piatat min ne winitat min e Iesu Kristo.

Namnun nəghatən rəha Pol təməhən kəm ilat

¹¹ Oekəte rəkis namnun nəghatən rəhak e naoa e nelmək əm.* Itamat onəkotəplan mamə leta min rəhak, ilat iahgin min. ¹² Netəm Isrel u koatən mamə okəike kəhg-ipən itamat, ilat kotausit əm e niganəmtilat min neen o nat u. Məto ilat koatən nəhlan o nat kitəh əm, mamə netəm Isrel neen min okəsotolən nəratən kəm ilat. ¹³ Kən ne nat kit min, netəm min əh, kotolkeike mamə okəhg-ipən itamat məto-inu kotausit əm mamə okotol win etəmat lan. Kən motiuh kalin itamat, nakotitəlig motuwīn min e nelmī Lou rəha netəm Isrel. Məto otəplan-tu, ilat min kəsotətəu-pən wirən natimnat min itəm Lou tatən. ¹⁴ Məto io rəhak, io ekəsən wi atipən io o nat kit itəm emol. Məto ekolkeike mamə ekənwiwi əm nat naka ləramərə Iesu Kristo təmol e nian in təmimis e nig kəməluau. O nat əh inəh, nolən min rəha nətueintən okol kəsotiuh rəkisən rəhak nətəligən, kənu netəm e nətueintən itəm kəsotahatətən e Uhgīn, ilat kəsotolkeikeən nolən itəm iatətəu-pən. ¹⁵ Okəmə Uhgīn in otol suah kit tuwa in etəm wi, kən in otol suah əh, tətəuətəp e niganəmtin, nat əpnapin okəmə kəməhg-ipən o kəsəhg-ipənən. ¹⁶ Kən roiu, ekatəfak o netəm min u koatətəu-pən wir nəghatən u, ilat noanol ətuatip min rəha Uhgīn. Iatəfak mamə, pəs nəməlinuən rəha Uhgīn ne rəhan nasəkītunən otatig olat.

6:6: 1 Kor 9:11,14   **6:8:** Rom 8:13   * **6:11:** Nian Pol təməte naoa u, in təməghat, kən suah kit min təməte rəhan nəghatən e naoa. Roiu in tatos pen, kən tatəte atip e nelmīn.   **6:15:** Kal 5:6; 2 Kor 5:17

¹⁷ Rəhak u namnun nəghatən. Io esolkeikeən məmə suah kit otən mın nat tərət lak. Məto-inun iatəmik əh nəme nıməgəm itəm kəmaht io e kəpiel apın kən kəmalis io. Nəme nıməgəm mın u, tatəgətun məmə io, slef rəha Iesu.

¹⁸ Piak mın ne wınik mın, iatəfak məmə İərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwırən otəmat. Əwəh.

Efesas

Naoa itəm Pol təmäte tuwın kəm iəfak mın ikın Efesas

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Efesas

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwın kəm pah? Təmäte naoa u tatuwın kəm niməfak əpəh Efesas, kən molkeike məmə ilat okotahl-ipən tuwın kəm niməfak pısın pısın mın iuəhkır.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Pol təməsətəən naoa u məmə otəg-ətuatıp-in nəratən neen rəha niməfak əpəh Efesas. In təmäte əm məmə otıləs-ipər nətəligən rəhalat. Pol təmətuoun niməfak əpəh Efesas, kən mətatig ilat mın ilat o nup kısıl. Kən in tolkeike pık ilat, kən ilat kotolkeike pık in. Efesas in taon asol kit e nıtən asol u Esia, kən in rum wır kit məmə Pol otən-iarəp nəghatən ikın rəha Uhgın.

?Təmäte naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otıləs-ipər nətəligən rəhalat. In tolkeike məmə otən-iarəp nolən ətuatıp, ne wək rəha niməfak itəm in nıpəti İesu Kristo, kən nəghatən u tatuwın kəm niməfak e ikın mın rafın.

¹ İo Pol, u io aposol kit rəha Kristo İesu, itəm Uhgın təmıtəpun rəkis məmə rəhan. İatən təwır kəm itəmat rafın iəfak mın əpəh Efesas itəm nakoataskəlim əskasik nahatətəən rəhatəmat e Kristo İesu. ² Pəs Uhgın u Tata rəhatat, ne İərəmərə İesu Kristo, okuawte-in nəwırən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəwırən itəm Uhgın təmos-ipən e Kristo

³ Nənwiwıən tuwın o Uhgın u Tata rəha İərəmərə İesu Kristo rəhatat. E Kristo, in təmawte-in o narmitat nəwırən rafın rəha nego e neai. ⁴ Tol nəhlan, məto-inu nian Uhgın təməsolən əh neai ne nıməptən, məto in təmıtəpun kitat məmə kotuwa kitiəh kitat Kristo, kən məmə e nıganəmtin, kitat kotətuatıp kən kəsehm-pənən nolən rat kit e kitat. ⁵ Məto-inu Uhgın tolkeike pık kitat, uarisig in təmol natimnat, məto in təmıtəpun rəkis kitat məmə okotuwa nenətin mın e İesu Kristo. Nat əh tatətəupən əm nəwıan ne nat naka itəm in tolkeike. ⁶ Təmol nəhlan məmə kitat okotənwiwi Uhgın o rəhan nəwırən itəm in təwır taprəkis, nəwırən əh itəm təmawte-in əpnəpın əm kəm kitat e Nətin itəm in tolkeike pık. ⁷ Məto-inu nıta Kristo təmaıu, kitat kəmotuwa kitiəh lan, kən Uhgın təmikis kitat e rəhatat nolən rat mın, inəh təmafəl rəkis nolən rat mın rəhatat. ! Nıpahrienən, nəwırən rəha Uhgın in iahgın taprəkis! ⁸ Kən təmos-ipa nəwırən əh itəm təfigəm maprəkis.

E nenatigən ne nitunən min rafin rəhan, ⁹ nikin tagien məmə təmol əp kəm kitat nat anion e nalpəkauən e rəhan nəghatən, itəm in otol e Kristo. ¹⁰ Kən inu nalpəkauən. E nian ətuatip rəhan, in otəhlman natimnat rafin e neai ne niməptən okotuwa ləhau e nərəməəən rəha Kristo.

¹¹ Uhgın tatol natimnat rafin tatuwa təhmen əm məmə inu təmən mihin. Aupən aupən agın in təmitəpun kitat məmə okotuwa rəhan min nian təmiuw-pa kitat kotuwa kol kitiah kitat Kristo. ¹² Təmol nəhlan məmə itimat noanol min rəha Isrel u emotaupən katahatətə e Kristo, itimat ekotol məmə katiləs-ipər nərgi Uhgın. ¹³ Kən itəmat Iaihlua min, nəmotuwa kitiah itəmat Kristo nian itəmat nəmotətə nəghatən pahrien, nannusən rəha nosmegəhən. Nəmotahatətə lan, kən Uhgın təmos-ipən Narmın Rəhan kəm itəmat təhmen e nəmtətin kit məmə itəmat rəhan min. ¹⁴ Məto-inu kitat kəmos Narmın Rəha Uhgın, kən kitat kotitun wir məmə Uhgın otos-ipa natimnat wir min kəm kitat itəm in təmən-iəkis məmə in otol mihin. Kitat okotos natimnat min əh nian Uhgın otikis kitat u rəhan min. Inu otol məmə netəmim okotənwiwi Uhgın məto-inu in ilis taprəkis.

Nənwiwian ne nəfakən rəha Pol

¹⁵⁻¹⁶ Məto-inu o natimnat min u, iatəfak otəmat nian rafin mətoarus-pa u-roiu, kən iatən tagkiu kəm Uhgın otəmat. Nələn əh emətuoun nian emətə nannusən o rəhatəmat nəhatətəən e Iərəməə Iesu, ne rəhatəmat nolkeikeən o iəfak min rafin. ¹⁷ Iatəfak otəmat kəm Uhgın itəm in Uhgın rəha Iərəməə Iesu Kristo rəhatat, kən in Tata itəm katənwiwi katisiai-in pik agın. Iatəfak məmə in otos-ipinə narmın rəha nenatigən ne nitunən məmə nəkotitun wir in təhmin min.

¹⁸ Kən iatəfak min məmə in oterəh e rəhatəmat nətəligən məmə onəkotitun nat naka nəmotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan, itəmat itəm Uhgın təmaun-in. Kən iatəfak min məmə onəkotitun məmə Uhgın otos-ipinə nat təwir taprəkis kəm itəmat u noatahatətə e Kristo.

¹⁹ Kən iatəfak min məmə onəkotitun nəsanənən rəhan məmə in iahgin pik agın, kən nəsanənən əh tatol wək e nəmegəhən rəhatat itəm koatən niphrienən e Iesu. Kən nəsanənən əh in təhmen əm e rəhan nəsanənən asol ²⁰ itəm təmol Iesu təmegəh min e nimisən, kən təmol məmə in təmuwa matəpələh e nikali Uhgın matip e nego e neai, ikin rəha nəsanənən ne nisaiian. ²¹ Kən Iesu in ilis e netəm-iasol min ne nepətən min rafin, ne nərəməəən ne nəsanənən rafin, ne nərig min rafin, e nian u-roiu, ne e nian itəm otəpanuwa. ²² Kən Uhgın təmələhəu-pən

1:9: Rom 16:25   **1:10:** Kol 1:16,20   **1:11:** Rom 8:28-29   **1:14:** 2 Kor 1:22   **1:17:** Kol 1:9   **1:19:** Kol 1:11   **1:20:** Sam 110:1; 2 Kor 13:4; Kol 2:12
1:21: Kol 1:16; 2:10

natimnat rafin agin ləhau e nelkin, kən mol in tuwa rəhn-kapə natimnat rafin, kən inu otasitu e niməfak. ²³ Kən niməfak in nipəti Iesu, kən nalpəkauən rəha Uhgın o Kristo tatuwa nipahrienən e niməfak, kən e nolən kitiah əm, nalpəkauən rəha Uhgın o natimnat rafin tatuwa pahrien e Kristo.

2

Nəmegəhən wi e Kristo

¹ Itəmat u, aupən tahmen əm məmə nəmotimis məto-inu nəmotəht nəwia Uhgın, kən motol nolən rat min. ² Nəmotan motol nolən tərət rəha nətueintən, kən moatol nəwia etəm tərəmərə e nəsanənən rəha nəratən rəha magoagəp. In əm əh narmın rat itəm tatol wək roiu e nəmegəhən rəha netəm u koatəht nəwia Uhgın. ³ Itimat min emotatig nəhlan itimat min ilat nian kit aupən. Nikitimat tolkeike nolən rat min, kən itimat emotol nəratən əh itəm kəmotol nikitimat tagien. Nat naka itəm təmisi-pən e nikitimat ne nətəligən rat min rəhatimat, məto itimat emoatətəu-pən əm ilat. Kən nian emotaiir, məto nolən rat tinatig rəkis e nikitimat, tahmen e netəm əpnapin min. Kən niki Uhgın titahmə o nolən rat min rəhatimat, kən in otəkəike mol nalpinən kəm itimat. ⁴ Məto Uhgın, in tərıoah e nolkeikəən o kitat, kən rəhan nasəkıtunən o kitat in iahgin pık. ⁵ Kən nat əpnapin e nian əh kəmotimis e narmitat o rəhatat nolən rat min, məto in təmol kitat kotəmegəh kitat Kristo məto-inu in tolkeike pık kitat. (Otətəligin-tu. E nəwırən rəhan, in təmosmegəh itəmat.) ⁶ Kən Uhgın təmiləs-ipər kitat, kitat Kristo, kən təmol məmə kitat kotəpələh kitat Kristo e nego e neai. ⁷ Uhgın təmol nəhlan məmə e nian itəm otəpanuwa, in otəgətun rəhan nəwırən itəm in iahgin taprəkis agin-əh, kən kitat koatəplan rəhan nəwırən e nolən wır rəhan kəm kitat e Kristo Iesu. ⁸ E nəwırən asol rəha Uhgın itəm təmawte-in kəm itəmat, in təmosmegəh itəmat e nahatətəən, kən natimnat min əh, sənəmə itəmat atip nəmotol, məto in nat kit itəm Uhgın tatos-ıpa əpnapin əm kəm itəmat, ⁹ sənəmə e wək kit itəm itəmat nəmotol, kən tol nəhlan ko suah kit təsos-ipər atipən in ron. ¹⁰ Tol nəhlan məto-inu in Uhgın itəm tatol wək e nəmegəhən rəhatat, kən in təmol kitat e Kristo Iesu məmə kitat okotol wək min itəm kotəwır. Wək min u, Uhgın tinol əpen-əpenə rəkis lan məmə kitat okotol ilat.

İlat kəmotuwa kitiah e Kristo

¹¹ Tol nəhlan, itəmat onəsotaluinən məmə nian nəmotaiir, kən itəmat sənəmə noanol rəha Isrel. Kən netəm Isrel itəm kınəhg-ipən rəkis ilat, ilat kəmotən məmə itəmat İaihlua min

1:22: Sam 8:6   **1:23:** Rom 12:5; Efes 4:10,15; Kol 1:18   **2:2:** Kol 3:7; Taet 3:3   **2:3:** Kol 3:6   **2:5:** Kol 1:21; 2:13   **2:6:** Kol 2:12   **2:9:** 1 Kor 1:29-31; 2 Tim 1:9   **2:10:** Taet 2:14

mæto-inu kəsəhg-ipənən itəmat. Mæto nat u, in nat kit itəm katol əm e nīpəti etəmim. ¹² Kən onəsotaluinən məmə e nian əh, itəmat nəmotətul isəu o Kristo, itəmat sənəmə netəm Isrel ətuatip, mæto itəmat Iaihlua mīn əm, kən nənīəkisən mīn rəha nasituən rəha Uhgīn kəm netəm Isrel aupən itəm kəmālis ilat lan e Uhgīn, okol təsuwamən məmə rəhatəmat. Nəmegəhən rəhatəmat e nətueintən u in təmol nəhlan məmə, nat kit tikə məmə onəkotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan, kən itəmat nəmotəruru agīn Uhgīn. ¹³ Mæto itəmat itəm aupən nəmotan isəu o Uhgīn, nəmotuwa kitīəh itəmat Kristo Iesu, kən roiu nəmotuwa pahrien o Uhgīn e nīta Kristo.

¹⁴ Tol nəhlan mæto-inu Kristo pīsīn əm təmələhəu nəməlinuən, təmālis noanol rəha Isrel ne Iaihlua mīn kotuwa kitīəh məmə ilat netəm kitīəh mīn əm. Aupən, Lou rəha noanol mīn rəha Isrel in tahmen-pən əm e noanapinat iəkis kit itəm təmatoor ilat kən matol məmə ilat koatol tikimīr. Mæto Kristo təmətəwīn noanapinat əh. ¹⁵ Təmol nəhlan nian in təmīmīs e nīg kəməluau, kən təmol məmə kitat okotapəs nətəu-pənən Lou mīn rafin rəha noanol mīn rəha Isrel məmə okotətuatip e niganəmti Uhgīn. Kristo təmol nəhlan məmə in otol noanol mīn rəha Isrel ne Iaihlua mīn kotuwa kitīəh lan. Kən e nolən əh, in təmələhəu nəməlinuən. ¹⁶ Kən e nīmīsən rəhan e nīg kəməluau, Kristo təmīləs ilat kotuwa kitīəh, kən mit ilat motitəlig-pən o Uhgīn, kən mol rəhalat tīməht tauke. ¹⁷ In təmuwa matən-iarəp nəməlinuən kəm itəmat u aupən nəmotatig isəu o Uhgīn, kən matən-iarəp nəməlinuən kəm itəmat u emotatig iuəhkīr o Uhgīn. ¹⁸ Kən roiu o nat naka itəm Kristo təmol, kitat rafin noanol mīn rəha Isrel ne Iaihlua mīn, kotitun nuwamən o Tata Uhgīn e Narmīn Rəhan kitīəh əm.

¹⁹ Kən tol nəhlan, sənəmə itəmat iapīspīs mīn o netəm ihluə, mæto roiu itəmat natig e nego e neai itəmat netəm koatahatətə e Iesu, kən itəmat nenəti Uhgīn mīn. ²⁰ Kitat kotahmen e nīmə kit rəha Uhgīn itəm nelkī nīmə in Kristo Iesu, kən aposol mīn ne ien mīn, ilat nelmī nīmə asol mīn, ²¹⁻²² kən Kristo tatīlpīn itəmat Iaihlua mīn e nīmə əh tahmen e nelmī nīmə mīn, kən tatīləkīn nelmī nīmə mīn rafin məmə ilat okotuwa nīmə ətuatip rəha nəfakən o Iərəmərə, itəm Uhgīn tətətig ikīn e Narmīn Rəhan.

3

Pol təmən-iarəp nalpəkauən anion rəha Uhgīn

¹ O nəghatən mīn əh, emən-iarəp nāmnusən rəha Kristo Iesu kəm itəmat u sənəmə noanol mīn rəha Isrel, kən roiu etatig e

2:12: Rom 9:4; Kol 1:21   **2:13:** Kol 1:20   **2:14:** 1 Kor 12:13   **2:15:** Kol 2:14   **2:16:** Sek 9:10; Kol 1:20,22   **2:17:** Aes 57:19   **2:19:** Efes 3:6   **2:20:** 1 Kor 3:11   **2:21-22:** 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5

kalapus ron. ² Itəmat nəkotitun rəkis məmə Uhgın təmos-ipa wək asol u kəm io məmə ekən-iarəp nəwİRƏn rəhan kəm itəmat. ³ Tahmen e nəghatən itəm eməte rəkis kəm itəmat, iatən məmə Uhgın pisin əm təmol əp nat anion rəhan kəm io. ⁴ Nian onəkotafin nəghatən əh, kən onəkotitun rəhak nitunən e nİpƏti nəghatən rəha nalpəkauən anion rəha Uhgın. ⁵ Uhgın təməsol əpən nat u kəm netəm aupən, məto roiu tinol əp e Rəhan Narmın kəm rəhan mın aposol mın ne ien mın itəm təmitəpun rəkis. ⁶ Nat anion əh məmə e namnusən təwİR əm, netəm u sənəmə noanol mın rəha Isrel, ilat mın kəmotuwa kahmen e netəm Isrel o nosən nəwİRƏn rəha Uhgın, kən ilat kəmotuwa kitİəh, kən koatos kələh nəwİRƏn rəha Uhgın e nənİəkİsən rəhan e Kristo İesu.

⁷ Io emuwa iolwək rəha namnusən təwİR əh e nəwİRƏn asol itəm Uhgın təmos-ipa ənnapın əm kəm io e nəsanənən asol rəhan. ⁸ Nat ənnapın io ləhau agin e netəmim rafin rəha Uhgın, məto e nəwİRƏn rəhan, Uhgın təmos-ipa wək u, məmə ekən-iarəp kəm itəmat u sənəmə noanol mın rəha Isrel, nəwİRƏn mın rəha Kristo itəm ko kitat kəsotitunən ilat rafin məto-inu ilat tepət namnun tikə, ⁹ kən ekol əp kəm netəmim rafin nolən itəm Uhgın təmol rəhan nalpəkauən anion otuwa met-arəp. Uhgın u təmol natİmnat rafin, in təmatəhluaig-in nalpəkauən əh nuwəh rəkis. ¹⁰ In təmol nəhlan məmə roiu in otol-arəp kəm İərəmərə mın ne nƏpƏtən mın əpəh e magoagəp rəhan nenatİgən itəm suatİp rəhan tepət tepət. Kən ilat okotəplan rəhan nenatİgən nian okotehm nİməfak. ¹¹ Inu nalpəkauən rəhan itəm tətatİg lİlın, kən təmuwa nİpahrienən e Kristo İesu, İərəmərə rəhatat. ¹² Kən məto-inu o Kristo ne rəhatat nahatətəən lan, kitat kotitun nuwamən nian rafin motətul e nİganəmİti Uhgın məsotəgİnən. ¹³ Tol nəhlan, ekətapəh otəmat məmə sotolən məmə nətəligən rəhatəmat teiuiu o nərətən itəm ekətatİg lan İkİn-u. İatəto nahməən otəmat, kən in otasİtu e rəhatəmat nəmegəhən.

Nəfakən rəha Pol

¹⁴ O natİmnat mın əh itəm io emən rəkis, kən İatİsIn nulək matəfak kəm Uhgın Tata, ¹⁵ itəm in təmol noanol mın rafin e nətueİntən ne əpəh e nego e neai. ¹⁶ Nəsanənən ne nolkeİkeən ne nenatİgən rəha Uhgın in tepət təwİR taprəkis, kən ekətapəh o Uhgın məmə Narmın Rəhan otol nİkİtəmat təsanən e nat wİR mın əh rəhan ¹⁷ məmə e nahatətəən rəhatəmat e Kristo, in otətatİg kitİəh e nİkİtəmat. Kən İatəfak mın məmə nəmegəhən rəhatəmat oteiuiu mamnım wİR e nolkeİkeən rəha Uhgın ¹⁸ məmə itəmat netəm rafin itəm

nakoatahatətə e Kristo, onəkotehm wir nolkeikeən asol rəha Kristo, e nəfəməhən rəhan, ne nepətən rəhan, ne rəhan nərən ilis, ne rəhan neuiaiuən ləhau. ¹⁹ Nolkeikeən əh rəha Kristo, okol kəsotitun rafinən məto-inu in iahgin pik, məto iatəfak məmə onəkotitun wir nolkeikeən əh məmə Uhgın otərioah e nəmegəhən rəhatəmat e nolən wir min rafin rəhan.

²⁰ ! Kən pəs kotiləs-ipər nərgi Uhgın! E nəsanənən rəhan itəm tatol wək e nəmegəhən rəhatat, in titun nolən natimnat taprəkis-in aɡin natimnat rafin itəm nikitat tataht o koatətapəh ron. ²¹ Pəs kitat niməfak kotol kitiah kitat Kristo Iesu moatənwiwi Uhgın nian rafin matuwın matuwın namnun tikə. !Əwəh!

4

Kitat kitiah e Kristo

¹ Tol nəhlan, io Pol u ekətatig e kalapus o Iərəmərə, iatətapəh əskasik otəmat məmə nəkotatig e nəmegəhən kit itəm tətuatip e naunən itəm Uhgın təmaun-in itəmat lan. ² Otos-iahu atip itəmat e natimnat rafin, kən motuwa itəmat netəm mətig, kən nətəligən rəhatəmat otəfəməh, kən nian suah kit otol nat kit təsahmenən e niganəmtitəmat, kən nikitəmat otəsaħmə uəhaiən ron e nolkeikeən rəha Uhgın. ³ Narmın Rəha Uhgın təmeafimin itəmat, tol nəhlan onəkotalkut əskasik məmə nəkotatig kitiah e nəməlinuən. ⁴ Kitat nıpətin kitiah əm, kən Narmın Rəha Uhgın kitiah əm, kən itəmat noatələhəupən əskasik rəhatəmat nətəligən e nat kitiah əm, nəwirən itəm Uhgın təmaun-in itəmat ron. ⁵ Kən Iərəmərə kitiah əm, nəgətunən kitiah əm, baptais kitiah əm; ⁶ kən kitat koatəfak kəm Uhgın kitiah əm u in rəhatat rafin Tata. In tatərəmərə rafin e kitat, kən tatol rəhan wək e nəmegəhən rafin rəhatat, kən mətatig e nikitat rafin.

⁷ Məto e kitat rafin aɡin kitiah kitiah, Kristo təmoor rəhan nəsanənən o nolən wək pisin pisin min. ⁸ Tol nəhlan, Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Nian in təmər ilis aɡin, kən mit-iarəp rəhan tikimır min itəm təmol win elat. Kən təmos-ipən nat wir kəm netəminim.”

⁹ Əplan-tu nəghatən əh məmə, “In təmər.” Nıpətin təmə, Kristo təmaupən meiuaiu ləhau aɡin, ikin-u e nətueintən. ¹⁰ Suah u itəm təmeiuaiu-pa, in etəm kitiah əm itəm in təmər min ilis aɡin-əh maprəkis-in neai məmə in otatig ikin min rafin. ¹¹ In etəm kitiah əm itəm in təmos-ipən nəsanənən rəhan kəm netəminim pisin pisin min məmə neen okotuwa aposol

min, neen okotuwa ien min, neen okotuwa netəmim rəha nən-iarəpən namnusən təwir, neen okotuwa pasta min ne iəgətun min. ¹² Kristo təmol nəhlan məmə ilat okotasitu motol əpen-əpenə e netəmim rəha niməfak, kən netəm rəha niməfak okotol wək rəha Uhgın məmə nıpəti Kristo otəskasik, ¹³ mətoarus kitat rafin kotuwa motol kitiəh e nahatətəən rəhatat, ne nitunən e Nəti Uhgın, kən moatepət motuwa motahmen e Kristo itəm in tətuatip agin. ¹⁴ Kən məmə kitat okotapəs nolən min rəha nisualkələh itəm nian rafin koatəuhlin rəhalat nətəligən e nat kinotahatətə rəkis lan, tahmen e kinu kit itəm peau-peau min kotahl əpnəpin əm kətan. Nətəligən rəhatəmat tatol nəhlan məto-inu suah kit tatəgətun nat pisin, o suah kit min tatiuw rəhatəmat nətəligən e nəghatən rəhan itəm nikitəmat təht məmə in təwir, məto e nıpahrienən, suah əh tateiuə. ¹⁵ Məto kəp, kitat okəsotolən nəhlan. Okotən əm nıpahrienən e nolkeikeən, kən e nolən əh, e natimnat rafin itəm koatol, okotepət motuwa motahmen e Kristo, itəm in rəhn-kapə niməfak. ¹⁶ Kən Kristo tatol məmə rəhan min netəmim kotuwa kitiəh, tahmen-pən əm e noanol min itəm koatipin nıpəti etəmim. Nian nolın-olın nıpətin koatol-wir wək ətuatip rəhalat e nolkeikeən, mol nıpətin tatepət matəskasik.

Nolən wi rəha iəfak min

¹⁷ E nərgi İərəməərə iatən əskasik kəm itəmat məmə onəsotətəu-pən minən nolən rəha netəm min u kəsotənən nıpahrienən e Uhgın. Nətəligən rəhalat tol nat əpnəpin lan. ¹⁸ Nitunən rəhalat tətən əm əpəh tapinəp ikin, kən moatan isəu o nəmegəhən itəm Uhgın tatos-ipa məto-inu rəhalat-kapə tiəkis kən kəsotolkeikeən məmə okotitun Uhgın, kən kinotəruru nat. ¹⁹ Kən məsotaulisən o rəhalat nolən rat min, kən minotegəhan-in nolən rat min koatərəməərə e nəmegəhən rəhalat, tahmen e nitəpən nıpitan, ne nolən min nəhlan. Kən nian rafin koatolkeike min məmə okotol təhmin min.

²⁰ ! Məto nian kəmatəgətun itəmat e Kristo, nəgətunən in tol pisin agin-əh e inəh! ²¹ Kəmatəgətun itəmat e nolən rəha Kristo, kən itəmat rəhan min, kən kəgətun itəmat e nıpahrienən itəm tətətig lan. ²² Kən kəməgətun itəmat nəhlan e nolən min rəhatəmat aupən məmə, otəhlman rəhatəmat nolən oas min itəm kotərat tahmen e nat pien kit, kən nolkeikeən tərat min atip koateiuə-in itəmat. ²³ Nəmegəhən ne nətəligən rəhatəmat otəkəike muwa muwiwi min. ²⁴ Kən itəmat onəkotəkəike motuwa netəm wi min e nolən min

4:11: 1 Kor 12:28

4:13: Kol 1:28

4:16: Kol 1:18; 2:19

4:17: Rom

1:21; 1 Pita 1:14

4:22: Rom 8:13; Kol 3:9

4:23: Rom 12:2

rəhatəmat, itəm Uhgın təmol məmə okotahmen lan, inu nolən min itəm nikin tətagien lan, ne nolən min ətuatip pahrien.

²⁵ Tol nəhlan, itəmat rafin nəkotəkəike motapəs nolən rəha neiuəuəən, məto nakotən nıpahrienən kəm itəmat min, məto-inu kitat nolın-olın nıpəti Kristo. ²⁶ Nian nıkim titahmə, əsolən nolən rat, kən aluin uəhai əm məsolən neməha tətətig lam mətoarus mitgar tuwin miwig, ²⁷ kən əsos-ıpənən kuhal kit kəm Setan. ²⁸ Itəm tətəkləh otəkəike məhlman nolən əh, məto in otəkəike mol atip nat e nelmin, məmə in otol win e nat wir kit itəm titun nos-ıpənən kəm ian-rat min.

²⁹ Əsənən nəghatən rat e nohlim, məto ən əm nat wir itəm otasitu e netəmin nian kotaliwək e suatip pisin pisin min, məmə nəghatən əh otawte-in nəwirən rəha Uhgın kəm ilat. ³⁰ Əsotolən Narmın Rəha Uhgın tətə nahməən o nolən rəhatəmat, məto-inu in nəmtətin rəhatəmat məmə itəmat rəha Uhgın, kən in otıləs-irəkis itəmat e nolən rat min e nian rəha nosmegəhən. ³¹ Kən ərakin rafin natımnat min u: nahməən e nıkitəmat itəm tətətig tatuwəh; ne nolən neməhaa; ne nolən rəha nən ratən netəmin; ne nolən rəha nıkitəmat ne nohlitəmat titatıperəh pik tahmen e kaluəluə; ne nolən rəha nərgəhəuən; ne nolən min rafin itəm okotol nəratən kəm netəmin. ³² Məto otəwir otəmat min, kən motol nıkitəmat tımətətətig otəmat min. Kən motaluin nolən rat min itəm nəkoatol etəmat min, tahmen-pən əm məmə Uhgın təmaluin rəhatəmat nolən rat min e Kristo.

5

Nəmegəhən e nəhag-əhagən

¹ Tol nəhlan, otalkut əskasik məmə onəkotasgəwin Uhgın məto-inu itəmat nenəti Uhgın min itəm in tolkeike pik itəmat.

² Kən otaskəlim əskasik nolən rəha nolkeikeən, tahmen əm məmə Kristo təmolkeike mihin kitat kən muwa mimis otat, kən nımisən rəhan tahmen e sakrifais kit nəmiəwin təwir itəm katos-ıpən kəm Uhgın mol nikin tagien lan.

³ Məto-inu itəmat netəmin rəha Uhgın itəm nəkotətuatip, kən itəmat nəsotolən agin nolən rat kit məmə okən rat itəmat ron, iatən nolən rat min tahmen e nıpitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; ne nolən rat rafin itəm tol naulisən o nənən; ne netəmin naumis. ⁴ Kən təsəwirən məmə nakotən nəghatən itəm taulis o nənən, o nəghatən alməl min, o nəsanən, o nəpoaən. Təsətuatıpən məmə nakotən nəghatən rat min əh, məto otən nəghatən wir min kəm Uhgın, məmə nıkitəmat tagien o natımnat itəm in təmol otəmat. ⁵ Kən nəkotəkəike

4:24: Jen 1:26; Kol 3:10   **4:25:** Sek 8:16; Kol 3:8-9   **4:26:** Sam 4:4; Jem 1:19-20   **4:29:** Kol 4:6   **4:30:** Aes 63:10; Efes 1:13-14; 1 Tes 5:19   **4:31:** Kol 3:8   **4:32:** Mat 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13   **5:1:** Mat 5:48   **5:2:** Eks 29:18; Hip 10:10

motitun nat u mämə, netämim itəm koatitəp nīpitan, o netämim itəm koatol nolən rat itəm tol naulisən o nənən, o netəm naumis, ilat min əh ko kəsotuwınən e nərəməərən rəha Kristo ne Uhgın, (netəm naumis kotahmen e netəm koatəfak kəm narmi nat min, rəhalat nautə in uhgın rəhalat).⁶ Sotegəhan-inən mämə suah kit otiuw-pən itəmat e nəghatən eiueiua min rəhan itəm nīpahrienən lan tikə. Məto-inu o nolən rat min əh, Uhgın nikin otərat kən otol nalpınən kəm netämim itəm koatəht nəwian.⁷ Tol nəhlan, əsotuwınən motan kələh itəmat min ilat motol nolən rat min itəm koatol.

⁸ Nian kit aupən, napinəpən tatərəməərə etəmat, məto roiu itəmat ninotuwa o Kristo kən nəhag-əhagən tinatərəməərə etəmat. Kən tol nəhlan, otan tahmen e netəm rəha nəhag-əhagən,⁹ məto-inu nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhatəmat tatə-in nəwırən, ne nətuatipən, ne nīpahrienən.¹⁰ Kən otalkut mämə onəkotegəs-in motitun nolən min itəm okotol Uhgın nikin tagien lan.¹¹ Əsotətəu-pənən netämim rəha napinəpən motol nolən rat min itəmat min ilat. Noa təwir min e nolən min əh tikə. Məto otəmki-pa nolən min əh e nəhag-əhagən, kən netämim okotitun mämə nolən min əh kotərat.¹² In naulisən asol o nən-iarəpən nolən anion min rəha netəm u itəm koatəht nəwia Uhgın.¹³ Məto natimnat rafin itəm okotuwa e nəhag-əhagən, netämim kotəplan wir mämə ilat kotahro nulan.¹⁴ Tol nəhlan məto-inu nian nəhag-əhagən tatol əp nat kit, kən in min tatuwa nəhag-əhagən. O nat u inu katən mämə,

“Itəmat u noatapıl, otaiir-ta, otəmegəh e nımısən, pəs Kristo otasiğəpın itəmat.”

¹⁵ Kən oatəto wir itəmat, məsotatigən mämə netəm kotalməl ne, məto nəkotatig e nenatigən,¹⁶ kən nian rafin okəmə nəkotəplan suatip o nolən nəwırən kit, otol, məto-inu roiu kotatig e nian rəha nəratən tepət.¹⁷ Kən tol min-nəhlan, sotalmələn-ta, məto otəkəike motalkut mämə onəkotitun nat naka itəm İərəməərə tolkeike.¹⁸ Sotapısən e alikol məto-inu otiuw-pən itəmat e nalmələn, məto təwir mämə nəmegəhən rəhatəmat otərioah əm e Narmın Rəha Uhgın.¹⁹ Otəghat kəm itəmat min e napuən min e Naoa rəha Napuən, ne napuən min rəha nıməfak, ne napuən min itəm tatisi-pən e Narmın Rəha Uhgın. Otan, kən otan napuən min e nikitəmat kəm İərəməərə,²⁰ kən nəkotəkəike moatən kəm Tata Uhgın mämə nikitəmat tagien o natimnat rafin, kən otən e nərgi İərəməərə İesu Kristo.

5:5: 1 Kor 6:9-10; Kol 3:5   5:6: Rom 1:18; Kol 2:4,8   5:8: Jon 12:36; Efes 2:13; Kol 1:13; 1 Pita 2:9   5:13: Jon 3:20-21   5:14: Aes 26:19; Rom 13:11
5:16: Kol 4:5   5:18: Luk 21:34   5:19: Kol 3:16   5:20: Kol 3:17

Nolən rəha netəm kəmotol marit

²¹ Otətəlig-in kən motol nəghatən rəhatəmat min məto-inu nakotisiai-in Kristo.

²² Itəmat nīpitan itəm ninotol marit rəkis, otətəlig-in kən motol nəghatən rəha nəman min rəhatəmat məmə noatol kəm İərəmərə. ²³ Otol nəhlan məto-inu İərman in tərəmərə e rəhan pətan tahmen e Kristo in tərəmərə e niməfak u nīpətin, kən in rəhan İosmegəh. ²⁴ Niməfak tatətəlig-in kən matol nəghatən rəha Kristo, kən tahmen-ahmen əm, nīpitan itəm kinotol marit rəkis okotəkəike kətəlig-in kən motol nəghatən rəha rəhalat min nəman e natimnat rafin.

²⁵ Kən itəmat nəman itəm ninotol marit rəkis, otolkeike rəhatəmat nīpitan tahmen əm məmə Kristo təmolkeike niməfak, kən mos-İpən rəhan nəmegəhən ron. ²⁶ Təmol nəhlan məmə in otol niməfak otəuatip, kən təmaikuas lan e nəghatən rəha Uhgın, tahmen e nəhau tətəikuas e netəmin. ²⁷ Təmol min nəhlan məmə Kristo titun nosən rəhan niməfak muwa ron, kən niməfak u tətəuatip wır, kən kəsehm-pənən nolən rat kit lan, kən in təwır məhag-əhag. Niməfak əh in tahmen e pətan kit itəm kəmol-pən malə-malə kəm in məmə otol marit, kən nat kit tikə e nīpətin itəm təsətuatipən. ²⁸ Kən e suatip kitiaş əm, nəman okotəkəike motolkeike rəhalat nīpitan min tahmen məmə koatolkeike atip əm nīpətilat. Etəm itəm tolkeike pık rəhan pətan, tolkeike atip in. ²⁹ Otətəlig-intu, suah kit tikə itəm tatətəhau atip nīpətin, məto in tətəgwən wır kən matehm wır, tahmen əm məmə Kristo tatol kəm niməfak, ³⁰ məto-inu kitat nəwtain nīpətin. ³¹ Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “O nat əh, suah kit otiet rəkis e rəhan tata ne mama, kən mol kitiaş ilau rəhan pətan, kən ilau okuea tahmen e nīpətin kitiaş əm.” ³² Nəghatən əh in nəghatən wır kit itəm təfigəm, kən nīpətin tatəhluag. Məto İatən məmə in nimaa nəghatən kit məmə Kristo ne niməfak, ilau kitiaş. ³³ Məto nəghatən əh tatuwa min otəmat. Kən itəmat nəman kitiaş kitiaş onəkotolkeike rəhatəmat nīpitan min tahmen e nakotolkeike atip min itəmat. Kən nīpitan, nəkotəkəike motisiai-in rəhatəmat nəman.

6*Nolən rəha nisualkələh ne tata ne mama*

¹ Itəmat nisualkələh. Otol nəwia tata ne mama rəhatəmat məto-inu rəha İərəmərə u itəmat, kən nolən əh in tətəuatip məmə itəmat nəkotol. ² Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Otos-İpən nisiaiiən kəm rəhatəmat tata ne mama.”

5:21: 1 Pita 5:5

5:22: Kol 3:18; 1 Pita 3:1

5:23: 1 Kor 11:3; Efes 1:22

5:25: Kol 3:19; 1 Pita 3:7

5:26: Taet 3:5

5:27: 2 Kor 11:2; Kol 1:22

5:31: Jen 2:24; Mat 19:5

5:32: Nol Əpən 19:7

6:1: Kol 3:20

Inu tatətul aupən e lou min itəm naniäkisən kit tətatiḡ lan, kən naniäkisən əh tatən nəhlan məmə, ³ okəmə nəkotol nəhlan, “natimnat min e nəmegəhən rəhatəmat okotaiu wir, kən natigən rəhatəmat e nətueintən u otəfəmäh.”

⁴ Tata min. Əsotolən nolən əskasik e nenətītəmat min məmə otol nīkilat təpou mahmə, məto ehm wir ilat, mæg-ətuatip-in nolən min rəhalat, kən mægətun ilat e suatip rəha İərəmərə.

Nolən rəha slef min ne rəhalat etəm-iasol min

⁵ Slef min. Otol nəwia netəm-iasol min rəhatəmat e nətueintən u, otol e nisiiən, ne nəginən, kən otol e nikitəmat pahrien tahmen əm məmə rəhatəmat etəm-iasol in Kristo.

⁶ Kən otol nəwialat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan məmə nīkilat otətagien otəmat. Məto otol nəwialat tahmen məmə itəmat slef min rəha Kristo, kən moatol nolən min itəm Uhgın tolkeike e nikitəmat pahrien. ⁷ Otol rəhatəmat wək e nikitəmat rafin tahmen-pən əm mə noatol wək rəha İərəmərə, sənəmə noatol wək rəha etəmim əm, ⁸ məto-inu nəkotitun məmə İərəmərə otos-ipinə nətouən kəm netəmim rafin e nat wir min itəm kəmotol, nat əpnəpın okəmə in slef kit o in etəm əpnəpın əm kit.

⁹ Kən itəmat netəm-iasol min. Otehm mihin min əm rəhatəmat slef min e suatip kitiəh əm. Əsotəghat əskasikən kəm ilat məmə ilat okotol nəwiam, məto-inu nəkotitun məmə Etəm-iasol rəhalat ne rəhatəmat in kitiəh əm əpəh e nego e neai, kən in tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin.

Nuwınən e natimnat rəha Uhgın o nəluaginən

¹⁰ Namnun nəghatən rəhak tol min-nulan. Otətul əskasik e İərəmərə ne rəhan nəsanənən asol. ¹¹ Otuwin e natimnat rafin rəha Uhgın o nəluaginən məmə nəkotitun nosən nətulən rəhatəmat nian Setan tatol nalpəkəuən e neiuəuən o nohən itəmat. ¹² İatən nəhlan məto-inu kitat kəsotəluaginən kitat netəmim rəha nətueintən, məto koatəluagin kitat nat pisin itəm kəsotəplanən, inəh İərəmərə min, ne nepətən min, ne nat itəm kotəsanən e nəratən rəha napinəpən roiu e nətueintən, ne İərmis min e magoagəp. ¹³ Tol nəhlan, otuwin e natimnat rafin rəha Uhgın o nəluaginən məmə nian nəratən itəm Setan tatol otuwa, nəkotitun nosən nətulən rəhatəmat, kən nian nəmol əpen-əpenə rafin o nəluaginən, nəkotitun nosən nətulən rəhatəmat.

¹⁴ ! Kən, otol əpen-əpenə! Nian nakotətul əskasik o nəluaginən, rəhatəmat natimnat rəha nəluaginən tol min-nulan:

6:3: Dut 5:16   **6:4:** Sam 78:4; Prov 22:6; Kol 3:21   **6:5:** Kol 3:22-23; Taet 2:9-10; 1 Pita 2:18   **6:8:** 2 Kor 5:10; Kol 3:24-25   **6:9:** Rom 2:11; Kol 4:1
6:11: Rom 13:12; 2 Kor 10:4   **6:12:** 1 Pita 5:8-9

Otaskəlīm əskasik nəghatən pahrien, inu tahmen e kətəut itəm nəmotəlis nəlugitəmat lan.

Otol nolən rəhatəmat otətuatip e niğanəmti Uhgın e nahatətəən, inu tahmen e iaen itəm tatətlosig-in manikiləhatəm.

¹⁵ Otol rəhatəmat nətəligən təskasik e namnusən təwir rəha nəməlinuən, inu tahmen e put əskasik itəm tətəsitə etəmat o nətulən.

¹⁶ Kən nat kit mın e in mın əh, otahatətə əskasik e Uhgın, inu tahmen e sil u in timba asol kit itəm titun nahtosig-inən məwiəmis nigəm e nəgənin nifagə rəha Setan itəm tatuəp.

¹⁷ Otən nıpahrienən e nosmegəhən rəha Uhgın, inu tahmen məmə natuwın e hat əskasik kəmol e iaen itəm tatəfətain rəhn-kəpətəm.

Otitun wir Naoa Rəha Uhgın, inu tahmen məmə nakos e naip rəha nəluəginən itəm Narmın Rəha Uhgın tatos-ıpınə kəm itəmat.

¹⁸ Kən otegəhan-in məmə Narmın Rəha Uhgın otit itəmat e rəhatəmat nəghatən kəm Uhgın e nian rafın, kən otəghat kəm Uhgın e nəfakən e nolən pisin pisin mın ne nətapəhən mın. Tol nəhlan, otegəs wir, kən motəfak nian rafın o iəfak mın rafın.

¹⁹ Kən otəfak mın ron io məmə nian rafın itəm iatəghat, kən Uhgın otos-ipa nəghatən kəm io, məmə esəginən o nəniarəpən nat anion rəha namnusən təwir itəm Uhgın təmol əp kəm kitat. ²⁰ Kən roiu, io ien əhrui rəha İesu Kristo, məto ekətətig əm e kalapus kəməlis io e sen u iaen, məto-inu iatən-iarəp namnusən təwir əh. Ekəike mən-iarəp namnusən təwir əh məsəginən, kən otəfak ron io məmə ekol min-nulan.

Namnun nəghatən rəha Pol

²¹⁻²² Io iakolkeike məmə itəmat nakotəto namnusən rəhak, kən tol nəhlan, ekahl-ıpınə Tikikas tımnə. In piətət keike kit itəm tətaiu əskasik e wək rəha İərəməərə ikin-u. In otən-iarəp namnusən rəhatimat kəm itəmat məmə io etəhratig nulan, kən namnusən əh otıləs-ıpər nətəligən rəhatəmat.

²³ Pəs Uhgın Tata ne İərəməərə İesu Kristo okios-ıpınə nəməlinuən, ne nolkeikeən, ne nahatətəən. ²⁴ Pəs Uhgın otawte-in nəwirən rəhan kəm netəmim rafın itəm kotalkeike rəhatat İərəməərə İesu Kristo e nolkeikeən itəm namnun tikə.

Filipae

**Naoa itəm Pol təmæte tuwɪn kəm iəfak mɪn
ikɪn Filipae**

Nəghatən əkuəkɪr rəha naoa u Filipae

?Pah təmæte naoa u? Aposol Pol təmæte naoa u.

?Təmæte tatuwɪn kəm pah? Təmæte tatuwɪn kəm niməfak əpəh Filipae.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmæte? Pol in təmætuoun niməfak əpəh Filipae e rəhan naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Nian Pol təmætətig e kalapus əpəh Rom, netəm rəha niməfak əpəh Filipae, kəmotahl-ipən Epafrotaetas məmə otəmɪk mənɪ neen muwɪn kəm in. Okəm-naka, niməfak əpəh Filipae in təmætuoun mahl-ipən mənɪ kəm Pol.

?Təmæte naoa u o naka? Pol təmæte naoa u məmə otən tagkiu o niməfak əpəh Filipae o natɪmnat itəm kəmotahl-ipən kəm in. Pol tolkeike məmə otɪləs-ipər nətəlɪgən rəhalat, kən mən-ipən kəm ilat məmə suatɪp kitiəh əm məmə okotagien lan. Iesu Kristo pɪsɪn əm titun nolən ilat nɪkɪlat tagien, nat əpnəpɪn məmə koatətig e nian wɪr o nian iəkɪs.

Pol təmən təwɪr kəm ilat

¹ Io Pol, ne Timoti, slef mil rəha Kristo Iesu, iatuən təwɪr kəm itəmat rafin netəm koatəfak kəm Kristo Iesu əpəh Filipae, ne netəm-iasol rəha niməfak, ne dikon mɪn. ² Pəs Uhgɪn u Tata rəhatat, ne Iərəməərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwɪrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təməfak o netəm Filipae

³ Iakolkeike mə iakən kəm itəmat məmə nian mɪn rafin itəm nɪkɪk təht itəmat, iatən kəm rəhak Uhgɪn məmə nɪkɪk tagien otəmat. ⁴ Kən nian rafin e rəhak rafin nəfakən otəmat rafin, iatəfak əm e nagienən, ⁵ məto-inu rəhatəmat nawteən təmasitu lak e wək rəha namnusən təwɪr, e nətuounən, nian nəmotahatətə e namnusən təwɪr, mətoarus-pa u-roiu. ⁶ Tol nəhlan ekɪtun wɪr məmə Uhgɪn itəm təmætuoun wək təwɪr e nəmegəhən rəhatəmat, in otəpanol namnun lan e nian Kristo Iesu otɪtəlɪg-pa mɪn.

⁷ Nian rafin, iakolkeike pɪk itəmat, kən ekəike məto nagienən nəhlan məto-inu itəmat nəmotuwa kotol kitiəh e nəwɪrən rəha Uhgɪn o wək itəm təmos-ipa kəm io. E nian emətətig e kalapus, ne nian emətan əm matətul-arəp o namnusən təwɪr məmə in nɪpahrienən, məto itəmat nəmotasitu lak. ⁸ Uhgɪn titun məmə iatən pahrien məmə iakolkeike məmə

ekəplan itəmat, məto-inu iakolkeike pik itəmat, tahmen əm məmə Iesu Kristo tolkeike mihin itəmat.

⁹ Kən inu rəhak nəfakən məmə rəhatəmat nolkeikeən otəwiə təhmīn mīn e nītunən nat ne nenatigən rafin ¹⁰ məmə itəmat onəkotitun nehmən nat naka in təwir pik aɡin-əh, kən məmə onəkotətəuatip wīr, kəsehm-pənən nat tərət kit etəmat e nian itəm Kristo otuwa mīn lan. ¹¹ Pəs rəhatəmat nəmegəhən otəe-in noan nəwīrən ne nətuatipən itəm Iesu Kristo tatol e nəmegəhən rəhatəmat, o nənwīwīən ne nīləs-ipərən nərgi Uhgīn.

Nian Pol əpəh e kalapus, netəmim kəmotətəo namnusən təwir

¹² Io mīn neen, iakolkeike məmə onəkotitun məmə nat əpnəpīn nahməən naka itəm kəmol lak, məto təmasitu pik o nən-iarəpən namnusən təwir kəm netəmim tēpət, ¹³ məto-inu tol nəhlan, mopael mīn itəm koatehm nīmə rəha Sisa, ne netəm pīsīn pīsīn mīn tēpət, kinotitun rəkis məmə io etatig e kalapus məto-inu io iolwək rəha Kristo. ¹⁴ Kən rəhak natigən e kalapus təmol məmə iəfak mīn iuəhkīr ilat rafin kəmotahətətə əskasik təhmīn mīn e Iərəməərə, kən matol nətəligən rəhalat təkaskik o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgīn məsotəɡinən.

¹⁵ Nīpahrienən, neen kəmotən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo məto-inu koatetet io kən motolkeike məmə okotəprəkis-in io. Məto neen koatən-iarəp əm namnusən təwir rəha Kristo e nətəligən ətuatip. ¹⁶ Itəm mīn u nətəligən rəhalat tətəuatip əm, ilat koatən-iarəp namnusən təwir məto-inu kotolkeike io, kən motitun məmə Uhgīn təmələhəu-pən io ikīn-u e kalapus məmə iatətul-arəp o namnusən təwir məmə in nīpahrienən. ¹⁷ Məto neen itəm koatetet io, kəsotən-iarəpən Kristo e nīkilat pahrien, məto koatol əm məto-inu kotolkeike məmə okotiləs-ipər atip ilat, kən nīkilat təht məmə okotol nəratən kəm io roiu, nian etatig e kalapus. ¹⁸ Məto nat əh, nat əpnəpīn əm. Okəmə koatol e nīkilat pahrien o kəp, məto nat asol məmə koatən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo, kən inu tatol nīkik tətəɡien.

¹⁹ Pahrien, kən nīkik otəɡien mīn məto-inu ekītun məmə e noa nəfakən rəhatəmat, ne nasitūən rəha Narmīn rəha Iesu Kristo, in otosmegəh io e nəratən u, ²⁰ tahmen əm məmə iakolkeike pik kən mələləhəu-pən rəhak nətəligən məmə oesolən nat kit itəm otol aulis io e nīɡanəmti Uhgīn. Məto roiu ne nian rafin, nīkik təkaskik məmə okəmə iatəmegəh o ekīmīs, məto iatīsiai-in Kristo e nəmegəhən rəhak. ²¹ Tol nəhlan məto-inu nəmegəhən rəhak in Kristo əm, kən okəmə ekīmīs, in nat təwir taprəkis. ²² Okəmə iatəmegəh əh, in təwir o nolən wək məsīn mīn rəha Uhgīn e nətueintən. ?Kən ekītəpun itəm pəhrūən? !Iəkəruru! ²³ Roiu əh suatip kəiu katuəməhl

aupən in io, mətə iakolkeike ilau kərən. Iakolkeike pik məmə iakapəs natigən ikin-u muwın məplan Kristo itəm in təwir agın maprəkis-in natigən u ikin-u. ²⁴ Mətə iakəplan məmə ekəike mətətig ikin-u o nasituən etəmat. ²⁵ Kən mətə-inu ekitun məmə inu in nıpahrienən, kən ekitun məmə oekətətig kitat min itəmat, o nasituən etəmat məmə nahatətəən rəhatəmat otəwiə e nagiənən. ²⁶ Kən e nolən əh, nıan ekuwa min məplan itəmat, nikitəmat otəgıen nakotənwiwi Kristo Iesu, mətə-inu io emitəlig-pa min otəmat.

Nətulən əskasik

²⁷ Kən nat asol, itəmat onəkotəkəike motol məmə nolən min rafın e nəmegəhən rəhatəmat koatos-ipən nısiəiən kəm namnusən təwir rəha Kristo. Kən, nat əpnəpın okəmə ekımnə o esımnəən, pəs oekəto məmə nakotətul əskasik e nətəligən kitıəh əm, kən məmə itəmat rafın, itəmat nakotalkut e nətəligən kitıəh əm o nən-ıarəpən namnusən təwir, ²⁸ kən məmə nəsotəgınen rəhatəmat tikimır min. Inu nəmtətin kit olat məmə Uhgın otərəkın ilat, mətə in otosmegəh itəmat. Uhgın otol natımnat min əh rafın. ²⁹ Otol nəhlan mətə-inu in təmegəhan-in məmə onəkotəhatətə e Kristo, kən nat kit min, məmə onəkotos min nahməən ron. ³⁰ Kitat rafın koatətig e nəmouən kitıəh əm, itəm nəmotəplan e rəhak nəmegəhən aupən, kən roiu nakoatəto məmə ekətətig lan.

2

Kotəkəike kətəu-pən suatıp rəha Iesu Kristo

¹ ?Nikitəmat təskasik e Kristo mətə-inu noatol kitıəh itəmat min, o kəp? !Əwəh! ?Nakoatəto təwir e nolkeikeən rəhan, o kəp? !Əwəh! ?Moatauilim itəmat Narmın Rəha Uhgın, o kəp? !Əwəh! ?Moatol təwir kəm itəmat min kən moatasəkitun itəmat min, o kəp? !Əwəh! ² Təwir, pəs nətəligən rəhatəmat tuwa kitıəh; kən motolkeike itəmat min; kən motuwa kitıəh e narmın ne nətəligən o natımnat itəm nakoatuwın ron. Kənu, okəmə nəkoatol natımnat min əh, in otol nıkik tagıen pik agın. ³ E nolən kitıəh əm, sotolən nat kit məmə itəmat nakotəwir motəprəkis-in itəmat min neen, kən sotolən nat kit məmə nakotıləs-ipər atıp itəmat lan. Mətə otos-ıəhau atıp itəmat, kən otətəlig-in pik itəmat min neen taprəkis-in itəmat əm. ⁴ Kən otasitu etəmat min e nəmegəhən rəhatəmat. Təsəwirən məmə suah kit tətəhm atıp əm rəhan nəmegəhən.

⁵ Rəhatəmat nətəligən otəkəike mahmen e nətəligən rəha Iesu itəm tol min-nulan:

⁶ Kristo in tahmen əm e Uhgın

- mæto in tæmæsalkutæn mæmæ in otaskælīm nepætæn ræha Uhgīn,
 7 mæto tæmapæs ræhan nepætæn, kæn tæmuwa mahmen e iolwæk
 æm kit, kæn tæmaiir e nætueintæn muwa etæmim æm kit.
 8 Kæn nian in etæmim kit, nīpætīn tahmen æm etat, in tæmos-
 iæhau atīp in mol næwia Tata Uhgīn e natīmnat rafin
 muwa mætoarus mīmīs, itæm kæmol aulis in e nīmīsæn
 e nig kəluau.
 9 Mæto-inu tæmol næhlan, Uhgīn tæmiləs-ipær agīn in, kæn mos-
 ipæn nærig kəm in itæm taprækis-in nærig mīn rafin,
 10 mæmæ e nærgi Iesu, natīmnat rafin itæm koatæmegəh ikīn
 mīn rafin e neai, ne nætueintæn, ne niki nītæn ləhau ikīn,
 okotisin nulilat motos-ipæn nisīaiiæn kəm in,
 11 kæn ilat rafin okotæn-iarəp mæmæ Iesu Kristo in Iærəmərə, o
 nos-ipənən nisīaiiæn kəm Tata Uhgīn.

Itæmat nəkotahmen e nəhag-əhagæn e nītæn mīn

12 Rəhak netæmim mīn itæm iakolkeike pīk, nian emətan
 kitat mīn itæmat, itæmat næmoatol næwiak nian rafin. Kæn
 roiu, mæto-inu etatīg isəu otæmat, itæmat atīp nəkotəkəike
 motalkut əskasik mæmæ nəkəatol næwiak e natīmnat mīn u:
 mæto-inu nīnotitun rækis nolæn əh rəha Kristo, otalkut əskasik
 o nətəu-pənən suatīp rəha nosmegəhən. Otətəu-pən suatīp
 əh e nīganəmti Uhgīn motasiəp motəgin. 13 Kæn otətəu-pən
 suatīp əh mæto-inu Uhgīn tatol wək e nəmegəhən rəhatəmat
 mæmæ onəkotolkeike mæmæ nəkəatol næwian, kæn tatos-ipīnə
 nəsənənən kəm itæmat mæmæ onəkotol pahrien næwian.

14 E natīmnat rafin itæm nəkəatol, sotəghat-əghatæn ron, kæn
 məsotərgəhəuən ron 15 mæmæ nəmegəhən rəhatəmat otətuatīp
 wīr, kæn kəseh-m-pənən nərətæn kit lan, kæn itæmat nenəti
 Uhgīn itæm nolæn eko-eko tikə etæmat, itæm nəkotatīg e nəlugi
 netəm koteko-eko, iapīnəp mīn. Kæn itæmat nakotəhag-əhag
 tahmen e məhau mīn e nætueintæn 16 itæm nakotaskəlīm wīr
 nəghatæn e nəmegəhən. Ken otol natīmnat mīn əh rafin mæmæ
 nian Kristo tatuwa mīn, kæn ekausit otæmat, kæn oekitun
 mæmæ esaiu əpnapīnən, nahgik təkəkəən o nat əpnapīn əm.
 17 Nolæn rəhatəmat rəha nahatətəən e Uhgīn tahmen e sakri-
 fais* kit kəm Uhgīn. Okəm-naka ekīmīs, kæn muwa mahmen
 e sakrifais e wain itæm katəhtəg-pən ilau sakrifais rəhatəmat.
 Mæto nat əpnapīn əm, nīkik tagīen əm kitat mīn itæmat. 18 Kæn
 e nolæn kitiəh əm, nīkitəmat təkəkəike magīen itæmat mīn io.

Timoti ne Epafrotaetas

2:6: Jon 1:1-2; 17:5   **2:7:** Jon 1:14; 2 Kor 8:9   **2:8:** Hip 5:8; 12:2   **2:9:**
 Wək 2:33; Efes 1:20-21; Hip 1:3-4   **2:10:** Rom 14:11   **2:11:** Rom 10:9

2:16: Dan 12:3; Fil 1:10; 1 Tes 2:19   * **2:17:** Nian tepət netəm Isrel koatoh nat
 megəh mīn motuwaan e nigəm əpəh e Nīmə Rəha Uhgīn mæmæ okotəfak. Nian neen
 koatəhtəg-pən wain o nəhau e nat megəh itæm nigəm tatus tahmen e nos-ipənən
 kəm Uhgīn.   **2:18:** Fil 3:1; 4:4

¹⁹ Okəmә Iәрәмәрә Iesu tegəhan-in, iakolkeike mәмә ekahl-
ipinә Timoti timnә mәplan itәmat mәмә nian iakәto nam-
nusән etәmat, kән io min, nīkik otagien. ²⁰ Suah kit tikә
min u ikin-u itәм rəhan nәtәligән tahmen e rəha Timoti, itәм
nikin tataht pik itәmat. ²¹ Netәм pisin pisin koatәtәlig-in atip
әм wәk min rәhalat, mәsotәtәlig-inән wәk rəha Iesu Kristo.
²² Mәto itәmat nәkotitun mәмә nian rafin tahro nulan Timoti
tatol wәk rəha Uhgин, kән rəhan wәk in tәwir, kән tahmen e
suakәku tatol wәk ilau rəhan tata, in tәmasitu lak e wәk rəha
namnusән tәwir. ²³ Mәto-inu o nat әh, nīkik tataht mәмә nian
oekitun mәмә rəhak natigән otahro nulan, oekahl-ipinә uәhai
әм timnә mehm itәmat, ²⁴ kән ekahatәtә e Iәрәмәрә mәмә
otәsuwəhән io min ekimnә mehm itәmat.

²⁵ Mәto nīkik tәht mәмә ekәike mahl-ipinә Epafrotaetas
titәlig-pinә mәplan itәmat. In piak itәм iatuea kitiah ma-
tioal wәk kitiah, kән matuәluagin e nәluaginән kitiah rəha
Uhgин. Aupән nәmotahl-ipa e nәrgitәmat mәмә otuwa mән-
iarәp kәм io namnusән rәhatәmat, kән mәмә otasitu lak.
²⁶ Mәto roiu, in tolkeike pik mәмә otәplan rafin itәmat,
kән matәto tәrat pik mәto-inu itәmat ninәto rәkis mәмә in
tatimis. ²⁷ Pahrien, in tәmatimis pik, iuәhkir әm timis. Mәto
Uhgин tәmasәkitun, mәto sәнәmә in әm, mәto io min, kән
tәmahtosig-in nat әh itәм otol nīkik titәgit pik. ²⁸ Mәto-inu o
nat әh, nīkik tagien pik o nahl-ipinәән mәмә nīkitәmat otagien
nian onәkotәplan, kән mәмә io ekaluin nīkik tәsәht minән.
²⁹ Nīkitәmat otәkәike magien mәмә onәkotәplan min, tahmen
mәмә in piatәmat kit e Iәрәмәрә. Kән otos-ipән nisiiailән kәм
netәм kotahmen әm lan, ³⁰ mәto-inu iuәhkir in timis o wәk
rəha Kristo, mәsәginән o rəhan nәmegəhән e nian әskasik min
mәмә in otasitu lak, nian rәhatәmat suatip tikә o nasituән.

3

Suatip pahrien o nosән nolән atuatip

¹ Rəhak min netәmim itәм iakolkeike pik, inu namnun
nәghatән rəhak. Otagien o Iәрәмәрә. Kән ekәte min әm
nәghatән kitiah itәм emәte kәм itәmat aupән, mәto sәнәmә
in nat tiәkis ron io, kән in otasitu etәmat mahtosig-in itәmat
o nәghatән eiueiuә min.

² Roiu, iatән kәм itәmat mәмә, !Oatәto kuri min әh! !Oatәto
netәм koatol nolән rat min! !Oatәto netәм koatәte itәм! Ilat
koatән mәмә okәike kәhg-ipән suah kit mәмә in otәtuatip e
niganәmti Uhgин. Netәм min әh kotahmen e kuri iarupin min

itəm koatol nəratən.* ³ Məto kitat u nenəti Uhgın pahrien min itəm in təməte rəkis nolən rat min e nikitat, kən Narmin Rəha Uhgın tatol məmə kitat kotitun nəfakən kəm Uhgın e rəhatat nəmegəhən. Kən kitat kotalausit pik e Kristo Iesu kən motagile əm lan, məto sənəmə in nat kit itəm kitat atip kəmotol e nipətitat o nosmegəhən itat. ⁴ Məto aupən, rəhak natimnat nəhlan tepət itəm emətagile lan o nosmegəhən io. Kən okəmə suah kit nikin təht məmə titun nagile əmən e natimnat tol nəhlan, məto rəhak natimnat kotol nəhlan taprəkis agin-əh. ⁵ Nian emos nian eit ətuatip, kən kəməhg-ipən io. Kən io etəm Isrel, emisi-pən e noanol rəha Benjamin, tipik min ilat min netəm Isrel ətuatip, kən io min iatətəu-pən suatip kitiaəh. Aupən, io Farisi kit, kən iatətəu-pən wir Lou. ⁶ Emolkeike pahrien e nikik rafin məmə ekol Uhgın nikin tagien məmə emol nəratən kəm netəm koatahatətə e Iesu. Kəməsehm-pamən nat tərət kit ne e nəmegəhən rəhak məto-inu emətəu-pən rafin lou min rəha nat Isrel. ⁷ Məto natimnat min rafin əh itəm emətagile elat aupən, kən nikik təht ilat kotəwir pik agin, məto roiu əh iatəplan məmə ilat nat əpnəpən əm məto-inu enitun nat itəm Kristo təmol.

⁸ Məto təsolən namnun ikin əh. Kən roiu etakil məmə natimnat rafin agin, ilat nat əpnəpən əm məto-inu iatəplan nat kit itəm in təwir pik agin, məmə ekitun Kristo Iesu, İərəmə rəhak. Emapəs rafin ilat o Kristo. İatakil ilat tahmen e nəmə nərik məmə ekitun wir Kristo, ⁹ kən məmə ekioal kitiaəh itimlau min. Uhgın təsəplanən io məmə ekətuatip məto-inu io atip emətəu-pən ətuatip Lou, məto in tatəplan io məmə ekətuatip məto-inu iatahatətə əm e Kristo. Uhgın tatol məmə io etəm ətuatip e nahatətən rəhak. ¹⁰ İakolkeike məmə ekitun təhmin min Kristo, ne nəsanənən itəm Uhgın təmol in təmegəh min e nimisən, kən iakolkeike məmə ekuwa iuəhkir ron nian ekəto nahməən tahmen e nahməən itəm in təməto. Kən iakolkeike məmə ekuwa mahmen lan e nimisən rəhan, ¹¹ kən e suatip əh, ekitun nələhəu-pən əskasikən rəhak nətəligən lan məmə, io min, Uhgın otol ekəmegəh min.

Pol təmalkut əskasik məmə in otitun təhmin Kristo

¹² Esənən məmə enos rəkis natimnat min əh, kən məmə e nəmegəhən rəhak əh-roiu, io ekətuatip wir. Kəp. Məto emitəp mətəlkut pik məmə ekos maskəlim natimnat min əh məmə rəhak, məto-inu Kristo Iesu təmitəp io kən maskəlim tiəkis, təmol io rəhan, məmə ekos natimnat min əh. ¹³ Piak min,

* **3:2:** Netəmin neen e noanol rəha Isrel kəmotəgətun e niməfak məmə okəike kəhg-ipən suah kit, kən in təike mətəu-pən Lou rəha netəm Isrel məmə in otətuatip e niganəmti Uhgın. Məto Pol təsolkeikeən ilat məto ilat koateiua matərəkin nahatətən rəha niməfak. **3:3:** Rom 2:29 **3:4:** Wək 22:3 **3:5:** Luk 1:59; Wək 23:6; 2 Kor 11:22 **3:6:** Wək 8:3 **3:7:** Mat 13:44-46 **3:9:** Rom 3:21-22 **3:10:** Rom 6:3-5; 8:17 **3:12:** 1 Tim 6:12,19

esənən məmə enos rəkis natimnat min əh. Kəp. Məto nat kitiah əm itəm etalkut ron, məmə ekaluin natimnat e məntaak, mətalkut pik matos noəh o nat itəm tatəməhl aupən-in io, ¹⁴ kən tahmen e suah kit itəm tətaiu məmə in otol win o nosən nat kit, kən io etaiu o nosən noan nalkutən rəhak, kən noan nalkutən əh in nəmegəhən wi e Kristo Iesu itəm Uhgın təmaun-in io məmə ekos.

¹⁵ Kən kitat rafin itəm kinotəskasik rəkis e nəmegəhən rəhatat, okotəkəike motaskəlim nətəligən min əh. Məto okəmə itəmat neen nətəligən rəhatəmat tol pisin e nat u, pəs Uhgın otol tagəhag kəm itəmat nətəligən itəm tətuatip. ¹⁶ Məto nat keike məmə kotətəu-pən suatip itəm kinotitun rəkis.

¹⁷ Piak min, otuwa kitiah motətəu-pən nəme nelkək, itəm itimat emotol rəkis nəkotəplan, kən otisilu wir netəm koatitəp nəme nelkitimat. ¹⁸ Otətəu-pən nəme nelkək məto-inu enən-ipinə rəkis kəm itəmat nian tepət, kən roiu nahui nəmtək tətaiu ron məmə, netəmim tepət rəhalat naliwəkən tatəgətun məmə ilat tikimir min rəha namnusən təwir rəha Kristo məmə in təmimis e nig kəməluau. ¹⁹ Uhgın otərəkin ilat. Koatətəlig-in pik əm nərpilat, məmə in uhgın rəhalat, kən motausit o nolən natimnat itəm tol naulisən, kən nətəligən rəhalat tatuwin pik əm o natimnat rəha nətueintən. ²⁰ Məto kitat netəm rəha nego e neai, koatəsağın İosmegəh itəm otisi-pən e nego e neai, u İərəmərə Iesu Kristo. ²¹ Kən in otəuhlin nıpətıtət rəha nətueintən u, inu nagwənən nigı mətikolo, kən mol tahmen e rəha Kristo nian təməmegəh e nimisən. In otol nəhlan e nəsanənən rəhan itəm titun nələhəu-pənən natimnat rafin e rəhan nərəmərəən.

4

¹ Tol nəhlan, rəhak min, otətul eskasik mihin nulan e İərəmərə. İakolkeike itəmat kən molkeike pik məmə ekəplan min itəmat. Rəhak min netəmim, nəmegəhən rəhatəmat itəm tətuatip tatol nıkkik tətəgien, kən itəmat noa wək rəhak itəm təwir agın.

Pol təmils-ipər nətəligən rəhalat

² İuotia ne Sintike, awi, okol nəkuəpəs rəhatəmlau nərgəhəuən muegəhan e nətəligən rəhatəmlau məto-inu rəha İərəmərə kərən u itəmlau.

³ Əwəh, kən ik min, itəm kilau min ik kəmioal wək nuwəh rəkis, iakolkeike məmə nakasitu e pətan mil u, məto-inu emol pik wək itiməhal min ilau. Katuasitu lak matuən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu Kristo, itimat Klemen ne piak min neen min itəm kəmotasitu e wək. Uhgın təməte nərgilət e naoa rəha nəmegəhən.

3:14: 1 Kor 9:24

3:15: 1 Kor 2:6

3:17: 1 Kor 4:16

3:19: Rom 16:18

3:20: Efes 2:6,19

3:21: 1 Kor 15:28,42-53

4:1: 1 Tes 2:19-20

4:3: Luk

⁴ Otagien o Ierəmərə nian rafin. !Kən ekən min, otagien!
⁵ Otol kəm netəmim məmə okotəplan məmə itəmat netəm mätig. Kən məsotaluinən məmə otəsuwəhən Ierəmərə titəlig-pa min. ⁶ Nikitəmat təsəht pikən natimnat min, mətə e natimnat min rafin, otəfak-pən əm kəm Uhgın o nat naka itəm nako-tolkeike. Kən nian nakotəfak moatətapəh ron, otən kəm in məmə nikitəmat tagien o rəhan nəwırən. ⁷ Kən Uhgın otos-ipən kəm itəmat nəməlinuən itəm iaħgin pik taprəkis-in nitunən rafin rəha netəmim. Kən nəməlinuən əh otərəməwə wir e nikitəmat ne nətəligən rəhatəmat mətə-inu nakoatahatətə e Kristo Iesu.

⁸ Kən roiu piak min, otətəlig-in natimnat min itəm tol nıpahrienən, itəm tətəskəlim nisiiən, itəm tətuatıp, itəm nolən rat tikə lan, itəm kitat kətolkeike, itəm nərgilat kotəwir, itəm kotəwir pik, itəm netəmim koatənwiwi. Otətəlig-in natimnat min əh. ⁹ Otol nat naka itəm eməgətun itəmat lan, itəm nəmotos e nəmegəhən rəhatəmat, kən otol min nat naka itəm io emən, kən otol nat naka nəmotəhm-pa lak. Nian nəkoatol nəhlan, kən Uhgın itəm tatos-ipinə nəməlinuən kəm itəmat, otitan itəmat min e nian min rafin.

Pol nıkin tagien o nasituən rəhalat

¹⁰ Nıkk tagien iatənwiwi Ierəmərə mətə-inu nuwəh məsin nəməsotasituən lak, mətə əh-roiu nikitəmat tətəht min io. Nıpahrienən nəmoatətəlig-in pik io, mətə suatıp tikə məmə nakotasitu lak. ¹¹ Esənən nat u mətə-inu natimnat itəm iakolkeike tikə ron io, kəp. Mətə-inu roiu ekıtun məmə nıkk tagien əm o natimnat itəm iatos. ¹² Ekıtun suatıp rəha nagienən okəmə rəhak natimnat tikə, o okəmə rəhak natimnat tepət. Enıtun rəkis suatıp anion əh e nian rafin, okəmə nigak nagwənən tepət o noan məsin əm, okəmə rəhak nautə tepət o noan məsin əm. ¹³ Mətə-inu Kristo tatos-ıpa rəhan nəsanənən kəm io, kən ekıtun naliwəkən e nəwırən o nəratən.

¹⁴ Mətə itəmat nəmotol nolən təwir nian nəmotasitu lak e nəratən itəm emətətig lan. ¹⁵ Nıpahrienən, itəmat netəm Fılıpae nınotıtun rəkis məmə nian nəmətuoun motətə namnusən təwir e Iesu Kristo, nian emiet əpəh Masetonia, itəmat əm un nəmotasitu lak e məni. Niməfak min tikə itəm təmos-ıpa natimnat neen kəm io. ¹⁶ Kən nian emuwın iuəhkır əm, e taon Tesalonaeka, mətətig əpəh ikın, nəmotahl-ıpa min məni kəm io, kən sənəmə mau kitiəh əm. ¹⁷ Sənəmə iategəs-in məni məmə nakotos-ıpa kəm io, mətə iakolkeike məmə Uhgın otəplan nəwırən əh kən mətou itəmat lan. ¹⁸ Emos rafin məni itəm nəmotahl-ıpa kəm io, kən in tahmen maprəkis mətə-inu

4:5: Hip 10:25; Jem 5:8-9

4:6: Mat 6:25-34; Kol 4:2

4:7: Aes 26:3; Jon

14:27; Kol 3:15

4:9: Rom 16:20

4:13: 2 Kor 12:10

4:15: 2 Kor 11:9

nian Epafrotaetas təməmİK natİmnat mİn u muwa kəm io, roiu rəhak natİmnat rafİn tepət. Itəmat nəmotos-ipən nat kit kəm UhgİN tahmen e sakrifais itəm nəmiəwİN təwİR. In tatos əm, nİkİN tətəgİen ron. ¹⁹ Kən UhgİN rəhak in otos-ipİNə kəm itəmat natİmnat rafİn itəm tətuatİp o nəmegəhən rəhatəmat. Kən rəhan rafİn nos-ipənən koatİsi-pən e rəhan nautə tepət təwİR, kən moatuwa e Kİsto İesu.

²⁰ Pəs netəmİm rafİn okotİsİai-in UhgİN Tata rəhatat tatuwİN matuwİN namnun tİKə. Əwəh.

Namnun nəghatən rəha Pol

²¹ İatən təwİR kəm itəmat rafİn itəm nakoatahatətə e Kİsto İesu. Pİatat mİN İlat mİN io u İkİN-u koatən mİN təwİR kəm itəmat. ²² Netəm rafİn itəm koatahatətə e Kİsto İesu, koatən-ipİNə təwİR kəm itəmat, kən İlat mİN əpəh e nİmə rəha Sİsa koatən təwİR pİK kəm itəmat. ²³ Pəs İərəməərə İesu Kİsto otawte-in rəhan nəwİRən kəm itəmat rafİn.

Kolosi

Naoa itəm Pol təməte tuwin kəm iəfak min ikin Kolosi

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Kolosi

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm niməfak əpəh Kolosi, taon asol kit əpəh nitən asol Esia.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Katən məmə okəm-naka Epafra təmətuoun niməfak əh Kolosi. Pol təsuwinən məplan niməfak əh, mətə iəgətun eiueiuə neen kəmotuwa e niməfak. Koatən məmə okotəkəike kətəu-pən suatip neen rəha nagwənan ne nənīmən, kən kəfak kəm nagelo min, moatən məmə Kristo in sənəmə ilis pik. Koatən məmə koatos nitunən neen itəm koatəhluaig, moatən məmə nitunən ne nolən rəha etəmim in nat kit itəm iahgin pik.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otoh nəgətunən eiueiuə min itəm koatatig e niməfak. Molkeike məmə otən-iarəp məmə Kristo in ilis taprəkis-in natimnat rafin, kən iəfak min okəsotagileən e nəgətunən eiueiuə min əh, mətə-inu ilat nat əpnəpin əm.

Pol təmətuoun rəhan nəghatən

¹ Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgın təmitəpun rəkis io məmə rəhan. Itimlau piətət Timoti etuatig, ² kən nikitimlau tətəgien məmə iatuəghat kəm itəmat e naoa u, itəm iatuəte matuahl-ipinə kəm itəmat netəmim rəha Uhgın əpəh Kolosi, inu piak min ne winik min e Kristo itəm nakotahatətə əskasik lan. Itimlau iatuəfak məmə nəwirən ne nəməlinuən rəha Uhgın Tata rəhatat in otəkəike mətətatig otəmat.

Pol təmənwiwi Uhgın o netəm Kolosi

³ Nian ekoatəfak otəmat kəm Uhgın u tata rəha Iərəməərə Iesu Kristo, kən nian rafin ekoatən tagkiu kəm in o rəhan wək e nəmegəhən rəhatəmat, mətə-inu emotəto ⁴ məmə rəhatəmat nahatətəən təkəsik ron ne nolkeikeən rəhatəmat tatuwin o netəmim itəm koatəfak. ⁵ Nahatətəən ne nolkeikeən rəhatəmat tol min-nulan mətə-inu nəkotitun wir e nikitəmat məmə Uhgın otos-ipinə kəm itəmat nat naka itəm in təmol əpen-əpenə lan əpəh ilis e nego e neai. Nəmotəto rəkis natimnat min əh e nəghatən pahrien, inu namnusən təwir rəha Iesu Kristo. ⁶ Ikin min e nətueintən u, namnusən təwir tatəe-in noan matəwiə matol wi nəmegəhən rəha netəmim. Tol əm mə inu nian itəmat nəmotəto motitun nipahrienən əh e nəwirən rəha Uhgın, kən

tatəwɪə mɪn matoe e rəhatəmat nəmegəhən. ⁷ Inu suah u Epafras, tɪnən rəkis nəghatən u kəm itəmat. In etəmim wir kit itəm tatos rəhatɪmlau nəghatən. In etəmim kit tatətul əskasik o nolən wək rəha Kristo kən mətasitu etəmat. ⁸ In təmən kəm itɪmlau nolkeikeən rəhatəmat itəm tatuwɪn o netəmim itəm Narmɪn Rəha Uhgɪn təmos-ɪpɪnə kəm itəmat.

⁹ Tol min-nulan, e nian itimat emoatəto namnusən əh, kən ekoatəfak e nian rafin otəmat. Ekoatətapəh-in o Uhgɪn məmə in otətəlmɪn itəmat e rəhan nətəligən ne nenatigən pəs nəkotitun wir nəwɪan. ¹⁰ Ekoatəfak nulan məmə naliwəkən rəhatəmat otos-ɪpən nɪsɪaɪɪən kəm Uhgɪn pəs tol nɪkɪn tətəgɪen ron. Məto-inu nəmegəhən rəhatəmat tatoe-in noan itəm təwɪr o wək rafin rəha Uhgɪn itəm noatol. Pəs Uhgɪn otasitu etəmat məmə nəkotitun wir in. ¹¹ Ekoatəfak məmə nəsanənən asol rəha Uhgɪn otol itəmat nakotəsanən e nian nəratən tatuwa. Pəs nəkoatətul əskasik kən nətəligən rəhatəmat təfəməh, kən nagɪenən tətətig etəmat, ¹² kən nakoatən kəm Tata Uhgɪn məmə nɪkɪtəmat tətəgɪen o natɪmat itəm təmol. In təmol itəmat nəkotətuatɪp, məmə nəkotitun nosən nautə rəha Uhgɪn itəm otəpanuwa. Onəkotos rəhatəmat nautə tahmen e netəmim rafin itəm koatəfak motaliwək e nəhag-əhagən rəha Uhgɪn. ¹³ Kən Uhgɪn təmol nəhlan nian in təmɪləs-ɪrəkis kitat e nərəmərəən rəha nəpɪnəpən, mɪnol kitat kɪnotuwa e nərəmərəən rəha Nətɪn itəm in tolkeike pik. ¹⁴ Kən nətɪn təmɪkɪs kitat e nalpɪnən rəha təfagə, inəh təmafəl kitat e təfagə rat mɪn rəhatat.

*Kristo in ilis taprəkis-in
natɪmnat rafin*

¹⁵ Nətɪ Uhgɪn tahmen-pən əm e rəhan tata itəm kol netəmim kəsotehmən.

Aupən aupən aɟɪn, nian nɪməptən ne neai ne natɪmnat rafin kəmoatikə əh, məto Nətɪn, in tɪnɪmaupən matɪg rəkis, kən tol-pən in, in ilis tatərəməərə o natɪmnat rafin mɪn u.

¹⁶ In ilis məto-inu in təmol natɪmnat rafin e nətueintən u, ne neai, natɪmnat itəm katehm ilat o kəsehmən ilat, inəh nagelo mɪn, ne ɪərmɪs mɪn, ne narmɪn rat mɪn, ne ɪərəməərə mɪn rafin. Kən in təmol natɪmnat mɪn rafin u məmə rəhan.

¹⁷ Kən in tɪnɪmaupən matɪg rəkis e natɪmnat rafin. Kən natɪmnat mɪn rafin koatətig məto-inu nəsanənən rəhan tətəskəlɪm ilat.

¹⁸ Kən in əm tatətul aupən o nɪməfak, kən nɪməfak in tatol wək tahmen-pən e nɪpətɪn, kən in rəhn-kapə.

Kən in nəukəti niməfak, inəh in etəmim itəm in təmaupən məmegəh lilin e nimisən.

Tol nəhlan, in ilis e natimnat rafin.

¹⁹ Məto-inu e nəwia Uhgın, nəmegəhən ne nəsanənən rafin rəhan tətətig əm e Kristo, kən Kristo in ilis e natimnat rafin.

²⁰ Kən e Kristo, Uhgın təmələhəu nəməlinuən nian nita Kristo təmaui e nig kəməluau, kən netəmim, ne nat megəh min, ne nagelo min, ne iərmis min, ne natimnat rafin kəmotuwa kuəfimin ilat min e nərəməərəən rəha Uhgın.

E Kristo əm Uhgın təmol natimnat min əh.

²¹ Aupən ikin, itəmat nəmoatətul isəu o Uhgın, kən itəmat tikimir min rəhan e nətəligən rəhatəmat, kən nəmoatol təfagə rat. ²² Məto roiu əh, Uhgın təmol məmə itəmat nəmotuwa kol kitiah itəmat min e nimisən rəha Kristo itəm nıpətın təməkul e nig kəməluau. Uhgın təmol mihin əh lan məmə otos itəmat nakotuwa iuəhkır ron, kən motətuatip e niganəmtin, kən rəhatəmat nolən rat tikə, kən okol suah kit təsən ratən itəmat.

²³ Natimnat min u tol nəhlan okəmə itəmat nəkoatətul əskasik e rəhatəmat nahatətəən e Iesu. Nəmoatəto namnusən təwir itəm tatəgətun natimnat itəm Uhgın otol kəm itəmat əpəh e nego e neai, kən rəhatəmat nətəligən otəkəike matətul əskasik e natimnat min əh. Namnusən təwir u, itəm nəmotəto rəkis, kəmannus-iarəp ikin min e nətueintən, kən io Pol, Uhgın təmaun-in io məmə iatən-iarəp namnusən təwir əh.

²⁴ Nıkik tagien məmə ekatəto nahməən e nıpətik o rəhatəmat nahatətəən. Kristo təməto nahməən e nıpətın məmə niməfak otaiir. Kən e suatip kitiah əm, io min iatəto nahməən e nıpətik o nıpəti Kristo, inu in niməfak, məmə otəwiə məskasik. Kən tol min-nəhlan, wək itəm Iesu təmətuoun, iakolkeike məmə iakasitu e wək rəha Iesu o niməfak, kən matəto nahməən ron.

²⁵ Uhgın əm təmiləs-ipər io məmə ekol wək e niməfak rəhan. Roiu əh, ekıtun nasituan etəmat o wək itəm Uhgın təmələhəupən e nelmək. Rəhak wək məmə iatən-iarəp nəghatən min rafin rəha Uhgın pəs nəkotıtun wir, ²⁶ nəghatən əh in nalpəkau anionən rəha Uhgın itəm təmatəhluaig o netəmim rafin aupən ikin, məto roiu əh Uhgın tinuhapik nıpətın kəm rəhan netəmim. ²⁷ Kən Uhgın nıkin tagien əm məmə otən-iarəp natimnat wir min rəha Iesu kəm itəmat, netəm naihlua min u kəsənən mə itəmat netəm Isrel, məmə onəkotıtun min. Nalpəkau anionən itəm təwir rəha Uhgın, in tol min-nulan, Kristo təmos nikitəmat, kən nəkotıtun motahatətə lan məmə onəkotos rəhan nəwirən itəm təwir agin-əh əpəh e nego e neai.

²⁸ Kən itimat ekoatən-iarəp Kristo kəm netəmim rafin. Kən

1:18: Wək 26:23; Efes 1:22-23; Nol Əpən 1:5   **1:19:** Kol 2:9   **1:20:** Efes 1:10

1:21: Rom 5:10; Efes 2:12   **1:22:** Rom 5:10; Efes 5:27   **1:26:** Rom 16:25-26;

Efes 3:2-9

ekoatən əskasik moatəhgaiir e nikilat, kən moatəgətun ilat e nenatigən wir, məmə ilat kotuwa iəfak min itəm koatətul əskasik e rəhalat nahatətəən e Kristo. ²⁹ Iatol wək əskasik o nat əh, kən e nian rafin iatol wək əskasik pik e nəsanənən asol rəha Kristo itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak.

2

Nəkotəkəike motahatətə əskasik e Iesu

¹ Iakolkeike məmə nəkotitun mə iatol wək əskasik pik otəmat netəm Kolosi, ne netəm Laotisia, ne neen min itəm koatəfak məto esəhmən ilat. ² Iatol wək nəhlan o niləs-ipərən nətəligən rəhatəmat rafin, nian itəmat nakotilpın wir nikitəmat məmə nikitəmat otol kitiah əm, kən natimnat min u in tatuwa nian nakoatolkeike itəmat min. Kən iatol wək məmə itəmat rafin onəkotos nitunən təwir itəm otol nikitəmat təsanən, kən in otol min məmə nəkotitun wir nəghatən pahrien rəha Uhgın itəm aupən təmatəhluaig məto roiu tinet-arəp. Kən nalpəkauən anion əh, in Kristo, ³ itəm Uhgın təmərgətəin nenatigən ne nitunən wir min rafin rəhan tətətig lan. ⁴ Io iatəghat nulan kəm itəmat o nahtosig-inən nəghatən eiueiuə min rəha netəmim itəm tətəhen o niuw-rəkisən rəhatəmat nətəligən. ⁵ Tol mə etətig pap isəu otəmat, məto nikik tatəht pik itəmat. Kən nikik tagien pik məto-inu eməto məmə rəhatəmat nətəligən kitiah əm, kən itəmat nakotahatətə əskasik əm e Kristo.

Rəhatəmat nəmegəhən otəkəike mətatig əm e Kristo.

⁶ Məto-inu itəmat nəmotos Kristo Iesu məmə in İərəmərə rəhatəmat, kən nəkotəkəike moatətəu-pən əskasik in. ⁷ Otəskəlim Kristo tiəkis tahmen e noki nig tateiuaiu mİLəs nəptən, kən pəs rəhatəmat nəmegəhən təwiə məskasik lan. Pəs rəhatəmat nahatətəən otəkəike məwiə matəskasik e nian rafin, nahatətəən inu kəməgətun itəmat lan aupən. Kən nian rafin okotəike moatən kəm Uhgın məmə nikitəmat təmər mərioah e nagienən o natimnat itəm təmol otəmat.

⁸ Oatəto wir itəmat məmə netəmim kəsotatuən itəmat e iəgətun eiueiuən rəhalat. Nəgətun eiueiuən əh tatətəu-pən nətəligən rəha netəmim əm ne nəukəti lou min itəm tatəghat-in natimnat rəha nətueintən əm. Nəghatən min əh tətisi-pən o nətəligən oas min rəha netəmim, məto kəsotisi-pənən o Kristo.

⁹ Kən Kristo in Uhgın. Kən in təmuwa mos nİpəti etəmim tahmen e kitat, kən natimnat rafin rəha Uhgın tətətig lan.

¹⁰ Kən nian nəmotahatətə e Kristo, kən Uhgın in təmosipən natimnat rafin rəha nəwirən kəm itəmat. Kən Kristo tətərəmərə e netəmim ne natimnat rafin itəm koatərəmərə e

nätueintän ne neai. ¹¹ Kän nat kit min e Kristo, nian itamat nämotahatətə lan, kən in təməhg-ipən itamat. Məto sənəmə nəhg-ipənən rəha nıpətin itəm netəmim koatol, məto nəhg-ipənən rəha nikitəmat itəm Iesu tatol. In təməte rəkis nətəligən ne nolən rat min e rəhatəmat nəmegəhən. ¹² Kən e nian itəm kəmau-təlimin itamat e nəhau, in nəmtətin kit məmə nəmegəhən aupən rəha təfagə rat rəhatəmat koatimis kən katitənim ilat Iesu, kən Uhgın təməmegəh min e nəmegəhən wi min itamat Iesu e nəmegəhən rəhatəmat, in əh e nahatətəən rəhatəmat e nəsanənən asol rəha Uhgın itəm təmol Iesu təmegəh min e nimisən.

¹³ Aupən ikin, nian Uhgın təməsəte rəkisən əh nolən rat min e nikitəmat, kən e niganəmtin, itamat nəmotimis rəkis o nolən rat min əh. Məto nian nəmotuwa kol kitəh itamat Iesu, kən Uhgın tosmegəh min itamat min. Uhgın təmafəl rəkis nolən rat min rəhatat. ¹⁴ Nian kitat kəmoatol nolən rat, kən kəmotəht Lou rəha Moses itəm tatən məmə okotimis o nolən rat min əh, kən tatətu-pa nıpəgnəmti nəghatən min kəm kitat. Məto Uhgın təməht-ipən nəghatən min əh e nig kəməluau, kən nəsanənən rəhalat tikə. ¹⁵ E nig kəməluau-in, Kristo in təmol win e nəsanənən rəha iəməmə min rafin, kən təmərəkin nərəməməən rəha iərmis min tahmen-pən mə in təmol win elat e nəluaginən asol kit. Kən roiu əh, in təmol rəhan tikimər min kəmotuwa nat əpnapin əm e niganəmti netəmim.

Iesu tatəməmə etəmat

¹⁶ Tol min-nulan, əsotətəlig-inən nəghatən rəha netəmim itəm kotələhəu-osig məmə nəkəsotolən natimnat neen, məsotunən nagwənən u o məsotənimən nat u. Əsotətəlig-inən nəghatən rəhalat itəm koatən məmə nakol natimnat min u e nian asim min, o e nian rəha məwig wi min, o e nian rəha Sapat. ¹⁷ Lou min u rəhalat itəm koatəghat-in, kotahmen e narmi nat kit itəm otəpanuwa, məto nıpəti natimnat rafin tətətig e Kristo. ¹⁸ Netəmim neen kotausit pik məto-inu ilat koatən mə koatehm nəməhlaiirən min neen itəm nıpətilat tatig. Ilat koatən kəm itəmat məmə nəkotəkəike motol natimnat neen itəm tatəgətun məmə rəhatəmat nətəligən teiuaiu, kən itəmat onəkotəkəike moatəfak kəm nagelo min. Əsotətəu-pənən nətəligən min rəhalat. Nətəligən min əh etəmim əm tatol. Okəmə nəkoatətəu-pən nəghatən rəhalat, kən onəkotəkəih e rəhatəmat nəmegəhən. Məto-inu netəm min əh koatos-ipər ilat o nat nıpətin tikə. ¹⁹ Netəm min əh kəsotaskəlimən Iesu tiəkis. Məto Iesu tahmen-pən mə in rəhn-kapə niməfak kənu niməfak in nıpəti Iesu. E

nolən kitiah tahmen-pən e nīpəti etəmim, itəm tatilpin ikin e noanol min tatuwin e nīkilkilin, kən Iesu tatol mihin əm nat kitiah e niməfak rəhan mə niməfak otəskasik, kən matəwiə e nəməgəhən wir itəm Uhgın tatol tatəwiə.

Nəmotos nəmegəhən wi mətə-inu itəmat nəmotol kitiah e Iesu

²⁰ Nian nəmotahatətə e Iesu, in tahmen mə nəmotimis itəmat min. Kən mətə-inu lou təsuwinən o etəmim itəm təmis, kən nəukəti lou min itəm tatəghat-in natimnat rəha nətueintən əm, nəsanənən rəhalat tikə məmə okotərəməərə etəmat. Tol min-nəhlan, iatətapəh otəmat məmə, tahro itəmat nəkoatətəu-pən lou min rəha nətueintən ne, inəh nəghatən oas min itəm koatən məmə, ²¹ “Əsaskəlimən nat u,” o “Əsun asgəwinən nat u,” o “Əsekən nat u.” ²² Mətə nəghatən min u təmisi-pən əm e nətəligən rəha etəmim. İlat koatəghat-in əm natimnat rəha nətueintən u, tahmen-pən e nəgwənən neen, ne nənimən neen. Mətə natimnat min un, okol təsasituən, kən təsərəkinən nikitəmat, mətə-inu e nian onəkotos o nakotun, kən tikə min. ²³ Ekıtun mə nian nakoatehm nəghatən min əh, nakotəmə kətah nəghatən aɡin-əh min neen. İlat koatən məmə netəmim okotəfak min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən məmə okotol rəhalat nətəligən teiuaiu min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən min məmə netəmim okotəike moatehm wir nīpətılət min-nulan o nəhlan e nolən itəm in tiəkis o nīpətılət. Mətə iatən-ıpinə kəm itəmat məmə nəghatən min əh, rəhalat nəsanənən tikə məmə otahtosig-in nətəligən rat min ne nolən rat min itəm netəmim koatol e nīpətılət.

3

¹ Mətə-inu Uhgın təmosmegəh min itəmat min Kristo, kən tol mihin nəhlan, roiu əh itəmat onəkotəkəike motol nikitəmat tətətig əskasik e natimnat itəm tətətig əpəh e nego rəha Uhgın, ikin əh Iesu tatəpələh ikin e nīkali Uhgın matıp, ikin əh, ikin rəha nəsanənən ne nisiaiən. ² Itəmat onəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən tətətig əm e nego rəha Uhgın, pəs nətəligən rəhatəmat otəsətigən e natimnat rəha nətueintən u, ³ mətə-inu itəmat nəmotimis itəmat Kristo, kən nəmegəhən pahrien rəhatəmat koatəhluaiɡ ilat Kristo itəm tətətig e nego e neai ilau Uhgın. Nəmegəhən wi u, netəmim kəsotəplanən. ⁴ Nəmegəhən pahrien rəhatəmat in e Kristo əm. Kən nian Kristo otitəlig-pa min, kən Uhgın otəgətun Kristo kitat min kəm netəmim rafın, kən ilat okotəplan nəwirən ne nəsanənən rəhan.

Suatıp ətuatıp

⁵ Mətə itəmat onəkotəkəike motapəs aɡin nolən tərət min rəha nətueintən, nolən tərət tol min-nulan: nīpitan ne

nəman ne, koatit anion ilat min; ilat koatol nolən tərət tol naulisən o nənən; ilat koatolkeike pik ilat min o nolən tərət; təfagə rat tepət e rəhalat nətəligən; ilat naumis, kən nolən əh tahmen-pən məmə koatəfak kəm narmi nat min. ⁶ Nolən rat min əh tatol niki Uhgın titahmə, kən in otol nalpinən asol kəm netəmim itəm koatol nolən rat min əh. ⁷ Aupən ikin, nolən rat min əh koatəməmə e rəhatəmat nəmegəhən. ⁸ Məto roiu əh, nəkotəkəike motos-irəkis ilat e rəhatəmat nəmegəhən, kən tol min-nəhlan: nikitəmat təsarətən; nikitəmat ne nohlitəmat təsatiperəh pikən tahmen e kaluəluə; əsolən tərət kəm netəmim; əsən ratən netəmim; əsənən nəghatən itəm tol naulisən o nənən. ⁹ Soteiuə-inən itəmat min məto-inu itəmat nəmotapeg rəkis nətəligən oas rəhatəmat kən motapəs rəhan nolən min, ¹⁰ kən nəmotuwın-in nətəligən wi. Uhgın tatos-ipinə nəmegəhən wi u kəm itəmat, matol məmə itəmat onəkotuwa motol əm mə in ne. Kən pəs nəkotitun wir in. ¹¹ Məto e natimnat min əh, in nat əpnəpin əm okəmə ik etəm Isrel, o sənəmə ik etəm Isrel; okəm kəməhg-ipən ik o kəsəhg-ipənən ik; okəmə nəmol-wir skul o nəsol-wirən skul; okəmə ik slef əm kit o ik nakatəməmə e netəmim. Məto nat asol in Kristo, kən tətətig min e nəmegəhən rəhatat rafin.

¹² Uhgın təmolkeike itəmat, kən mitəpun itəmat məmə rəhan min. Kən tol min-nulan: onəkotəkəike motasəkitun netəmim; motol təwir kəm netəmim; rəhatəmat nətəligən otəkəike mətətig ləhau; itəmat netəm mətig; kən nətəligən rəhatəmat otəfəməh. Otol nəghatən min əh, tahmen-pən mə nakoatuwin-in napən wir rəha Uhgın. ¹³ Nian suah kit otol nat kit otəsahmenən e niganəmtitəmat, kən nikitəmat otəsahmə uəhaiən ron. Okəmə suah kit tatol tərət kəm itəmat kit, pəs in otos əm timis e nikin, məto in otəkəike maluin kən in mol təwir əm kəm suah un. Saskəlīm-iəkisən e nikim nolən tərət rəha etəmim itəm təmol kəm ik, məto ol təwir əm kəm in, tahmen-pən əm mə İərəməmə təmisaskəlīm-iəkisən nolən tərət rəhatat e nikin, məto in təmol təwir əm kəm kitat. ¹⁴ Nat kəike itəm otəkəike matig e nikitəmat, in nolkeikeən. Otos motuwın-in tahmen-pən mə napən wir rəha Uhgın. Nian onəkotolkeike itəmat min, kən tol itəmat nakoatuwa kitəh. ¹⁵ Otos nəməlinuən rəha Kristo pəs in tatəməmə e nikitəmat, məto-inu Uhgın təmaun-in itəmat məmə nakotuwa kol kitəh, kən nakoatatig əm e nəməlinuen. Kən nian rafin otən kəm Uhgın məmə nikitəmat tətəgien o natimnat itəm in təmol kəm itəmat.

¹⁶ Otəgətun itəmat min e nəghatən rəha Kristo, kən moatən

3:6: Rom 6:6,11; Efes 4:19; 5:3-6   **3:8:** Efes 4:25-29; 5:4   **3:9:** Efes 4:22,25

3:10: Efes 4:24   **3:11:** Kal 3:28   **3:12:** 1 Pita 2:9   **3:13:** Efes 4:2,32

3:14: Rom 13:8-10   **3:15:** 1 Kor 12:27; Efes 4:4; Fil 4:7

e nətəlīgən təwir kəm itəmat min məmə nəkotəkəike moatol, məsotapəsən. Otan napuən min e Naoa rəha Napuən, ne napuən min rəha niməfak, ne napuən min itəm tətisi-pən e Narmın Rəha Uhgın. Otan ilat rafin tahmen-pən e nənwiwiən kit itəm tətisi-pən e nikitəmat matuwın kəm Uhgın. Inəh e nolən min əh, pəs nəghatən wir rəha Kristo tətətig matəmegəh matəwiə wir e nikitəmat e nian min rafin. ¹⁷ Natimnat rafin itəm noatol, ne nəghatən min rafin itəm noatən, məto nəkotol əm e nərgi İərəmərə İesu. Kən nian rafin itəmat onəkotəkəike motən kəm Uhgın, tata rəhatat, məmə nikitəmat tətəgien o natimnat itəm İesu təmol kəm itəmat.

Nolən wi rəha tata, ne mama, ne nisualkələh

¹⁸ Nipitan, otisiai-in nərəmərəən rəha iaguıhl min rəhatəmat, tahmen-pən əm mə pətan u in iəfak in otəkəike mol mihin.

¹⁹ Kən nəman, otolkeike rəhatəmat nipitagwəhl, kən motol təwir kəm ilat, məto əsotolən rəhatəmat nərəmərəən məmə otərəkin rəhatəmat nipitaguihl min.

²⁰ Nisualkələh, otisiai-in rəhatəmat tata ne mama, məto-inu İərəmərə rəhatat nikin otəgien o nolən əh.

²¹ Itəmat tata min, esotolən nalpınən taprəkis-in nərətən itəm nisualkələh koatol, məmə nikitəmat otahmə ron. Məto okəmə nəkoatol nəhlan elat, kən rəhalat nətəlīgən in otatite.

Nolən rəha slef ne rəhan İərəmərə

²² Slef min, nian rafin onəkotəkəike motol nəwia netəm-iasol min rəhatəmat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan məmə nikitəmat otətəgien otəmat. Məto itəmat onəkotəkəike motol wək e nikitəmat pahrien rəha nos-ipənən nisiiian kəm Uhgın. ²³ Wək naka itəm nəkoatol, otol e nikitəmat rafin tahmen-pən əm mə noatol wək rəha İərəmərə rəhatat, sənəmə noatol wək rəha etəmim əm. ²⁴ Məto-inu onəkotəkəike motitun wir məmə İərəmərə rəhatat in otos-ipa nətouən ətuatıp rəha natimnat min itəm nəkoatol ilat. Nətouən əh Uhgın tinəmən rəkis məmə otos-ipən kəm nenətin min. ?Kən nəkotitun nat u? Nəkotol wək rəha suah inəh İərəmərə pahrien rəhatat, in İərəmərə Kristo. ²⁵ Məto etəmim itəm tatol nolən tərət, in otos ətuatıp min noan nətouən rəhan o nolən tərət, məto-inu Uhgın, in tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin.

4

¹ Netəm-iasol min itəm koatərəməmə, onəkotəkəike motol tətətip kən mahmen kəm rəhatəmat slef min, məto-inu

itəmat min nəkotəkəike motitun məmə rəhatəmat min Etəmiasol in tətətig min əpəh e nego e neai.

Pol təməgətun ilat

² Itəmat onəkotəkəike moatəghat-pən kəm Uhgın e nəfakən e nian rafin. Kən nian onakoatəfak, rəhatəmat nətəligən otəkəike mətatig lan, kən nian rafin ağın nəkotəkəike moatən kəm Uhgın məmə nikitəmat tətəgien o natimnat itəm in təmol kəm itəmat. ³ Kən io iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motəfak min otimat min, məmə Uhgın oterəh e suatip mə ekotən-iarəp nalpəkau anionən rəha Uhgın e Kristo. Mətoinu ematən-iarəp nəghatən u inu kən kahtosig-in-pən io ron e kalapus. ⁴ Otəfak məmə iatən-iarəp nəghatən əh tətuatip kən məpiə wir tahmen əm mə ekəike mol mihin.

⁵ Itəmat netəm noatəfak, pəs netəm kəsotəfakən kotehm-pən Iesu e nolən min rəhatəmat, kən e nian rafin onəkotəkəike moatehm wir mə nolən, ne nəghatən min rəhatəmat in otiuw Iaihlua min kotuwa o Iesu. ⁶ Itəmat nəkotəkəike moatəghat wir kəm ilat e nəghatən min əm u itəm təwir kən mətehen, kən pəs ilat okotəto nəghatən min əh mə kotəwir. Kən itəmat onəkotəkəike motitun wir suatip min o nuhalpınən nəghatən min rəhalat itəm koatətapəh o rəhatəmat nahatətəən o Iesu.

Pol təmahl-ipən təs mil katian olat

⁷⁻⁸ Etahl-ipinə piətət etəm təwir, Tikikas, in tatimnə otəmat o nat kəiu əm məmə in otamnus nəghatən rafin rəhatimat kəm itəmat, kən in otol nikitəmat təmegəh. In piətət kit itəm io ekolkeike pik. Nian rafin in tətətul matip o nasituən lak e wək rəha İərəmərə. ⁹ In tatimnə ilau piətət Onesimas. Nian rafin in tətəhatətə əskasik e Iesu, kən itimat ekotolkeike pik in. In etəmim kit rəhatəmat. İlau okuən kəm itəmat namnusən rəha natimnat rafin ikın-u.

Namnun nəghatən rəha Pol təmuwin kəm ilat

¹⁰ Aristakas in tətətig e kalapus itımlau min. In tətahlipinə nəghatən wir kəm itəmat. Kən Mak, in pia Panapas, in min tətahl-ipinə nəghatən wir rəhan kəm itəmat. Itəmat nənamotos rəkis rəhak nəghatən ron. Okəmə in otimnə rəhatəmat ikın, kən nakotit motuwin moatehm wir. ¹¹ Kən Josua Jastas, in min tətahl-ipinə nəghatən wir rəhan kəm itəmat. E noanol min rəha İsrəl itəm koatahatətə e Iesu, suah miləhal əm əh, iləhal kətəhalasitu lak o wək rəha nego rəha Uhgın. Kən suah miləhal əh, iləhal kətəhalasitu pik lak e nian əskasik min itəm tatuwa e rəhak nəmegəhən.

¹² Epafraſ in rəhatəmat kit etənim, in min tətahl-ipinə nəghatən wir kəm itəmat. In etənim kit nian rafin tatol wək rəha Iesu Kristo, kən e nian rafin in tatəfak əskasik otəmat. In tatətapəh o Uhgın məmə itəmat onakoatətul əskasik kən motimətə motitun wir natimnat rafin itəm Uhgın tolkeike.

¹³ Ekitun nənən kəm itəmat məmə suah u in tatol wək əskasik o nasituən etəmat, ne netəm Laotisia, ne netəm Hierapolis.

¹⁴ Tokita Luk etəm kitat kotolkeike pik, ne suah u Temas, ilau min katuah-iphinə nəghatən wir kəm itəmat.

¹⁵ Otahl-iphən min rəhak nəghatən wir kəm piətət ne winitat min əpəh Laotisia, ne pətan əh Nimfa, ne netəm koatəfak e nian min rafin əh rəhan ikin. ¹⁶ Məto e nian onəkotafin rəkis rəhak naoa un, kən motəike motahl-iphən kəm netəm Laotisia mə ilat okotafin min kəm netənim rəha niməfak əh-ikin. Kən e nolən kitiəh min, itəmat onəkotəkəike motafin min naoa rəha netəm Laotisia. ¹⁷ Kən itəmat nəkotəkəike motən-iphən kəm Akipas məmə in otəkəike mol rafin wək itəm Iərəməərə rəhatat in təmos-iphən kəm in məmə otol.

¹⁸ Io Pol, iatos pen matətə əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwir kəm itəmat. Sotaluinən sen itəm kəməlis io lan e kalapus. Pəs Uhgın otasitu etəmat kən mawte-in rəhan nəwirən tətətig otəmat.

1 Tesalonaeka

Naoa itəm Pol təmaupən mətə tuwin kəm iəfak min ikin Tesalonaeka Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 1 Tesalonaeka

?Pah təmətə naoa u? Aposol Pol təmətə naoa u.

?Təmətə tatuwin kəm pah? Təmətə tatuwin kəm niməfak əpəh Tesalonaeka.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətə? Pol təmətuoun niməfak əpəh Tesalonaeka e nup kəiu o kisil əm tinuwin rəkis, kən in niməfak wi kit. Netəm rəha niməfak okotəkəike kəwīə e nəmegəhən rəhalat. İlat neen, kəmotuwin e nian iəkis min mətə-inu kotahatətə e Kristo. Kən neen kəsotitun wirən nian itəm İesu otitəlig-pa min lan e nətueintən. Neen nikilat təht məmə İesu otuwa uəhai min əm. Kən motəruru məmə netəmim kəmotimis uarisig e İesu titəlig-pa min, okahro ilat.

?Təmətə naoa u o naka? Pol təmətə naoa u məmə otıləs-ipər nətəligən rəhalat, kən mol nahatətəən rəhalat təkəsik. Kən molkeike məmə otos-ipən nəgətunən neen itəm tətuatip e nitəlig-pa minən rəha İesu Kristo.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwir kəm itəmat u niməfak əpəh ikin Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitīəh o Tata Uhgın ne İərəmərə İesu Kristo.

Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

² Nian rafin etəhalən-ipən kəm Uhgın məmə nikitiməhal tagien otəmat, kən mətəhaləfak otəmat e nəfakən rəhatiməhal.

³ Nian etəhaləfak kəm Tata Uhgın, nikitiməhal tagien mətə-inu nian rafin nikitiməhal tatəht nat kisil, kit u rəhatəmat wək itəm tətisi-pən e nahatətəən rəhatəmat, ne rəhatəmat wək əskasik o nasituən e netəmim itəm tətisi-pən e nolkeikeən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskasikən rəhatəmat e nian iəkis min itəm koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən nəkotol nəhlan mətə-inu nəmotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e İərəmərə İesu Kristo.

⁴ Piak min ne winik min itəm Uhgın tolkeike itəmat. Nikitiməhal tagien min otəmat mətə-inu ekəhalitun məmə Uhgın təmitəpun itəmat. ⁵ Kən ekəhalitun nat u, mətə-inu namnusən təwir itəm eməhalən kəm itəmat, sənəmə təmuwa e nəghatən əm, mətə təmuwa min e nəsanənən, ne Narmin Rəha

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgin u Saelas in ‘Silfanus’ **1:1:** Wək 17:1-9 **1:3:** 1 Kor 13:13; Kol 1:4-6

Uhgin, kən kitat kotitun wir mēmə in nīpahrienən. Kən nian emotatig kitat min itəmat, nəkotitun mēmə nolən rəhatimat in təwir mēmə otasitu etəmat. ⁶ Kən itəmat nəkotasgəwin itiməhal ne Iərəmərə e nolən u: nəmotos pap nahməən asol, mətə nəmotos nəghatən e nīkin agien itəm Narmīn Rəha Uhgin təmos-īpīnə. ⁷ Tol nəhlan, e nolən rəhatəmat nəmotəgətun suatip wir kit kəm iəfak min əpəh Masetonia ne Akaea mēmə kotasgəwin itəmat. ⁸ Nəmotən-iarəp nəghatən rəha Uhgin tahmen e təwi təmasək kətə ikin min rafin, kən sənəmə əpəh Masetonia ne Akaea əm, mətə netəmim ikin min rafin kotitun rəhatəmat nahatətəən. ? Kən ekəhaləkəike məhalən-iarəp namnusən rəha nahatətəən rəhatəmat, o kəp? ⁹ Kəp, mətə-inu ilat atip koatən-iarəp mēmə nian emotuwa moatəplan itəmat, nikitəmat tagien o nətəən nəghatən rəhatiməhal. Koatən-iarəp mēmə itəmat nəmotəuhlin mantaatəmat o narmī nat min, kən motuarisig-in Uhgin itəm tatəmegəh, kən in Uhgin pahrien, ¹⁰ kən nakoatəsahgin Nətin u Iesu, itəm təmisi-pən e nego e neai, kən Uhgin təmosmegəh in e nīmīsən, kən in otosmegəh kitat o nalpīnən ne neməha rəha Uhgin itəm tatuwa.

2

Wək rəha Pol əpəh Tesalonaeka

¹ Piak min ne winik min. Nəkotitun mēmə nian itiməhal eməhaluwa məhalehm itəmat, nuwamən rəhatiməhal, in sənəmə tol nat əpnarīn əm, mətə təmol noan. ² Kən itəmat nəkotitun mēmə əpəh Filipae, netəmim kəmotol tərət kəm itiməhal, kən motəhai motən rat itiməhal, mətə Uhgin rəhatat təmasitu etiməhal, kən itiməhal esəhaləginən nən-iarəpən rəhan namnusən təwir kəm itəmat, nat əpnarīn netəmim kəmotalkut mēmə okotən-īəhau itiməhal. ³ Tol nəhlan mətə-inu rəhatiməhal nəghatən o niuwən rəhatəmat nətəligən təsietən e nətəligən rat min o nīkin itəm təsətuatipən, kən esəhlalkutən o neiuə-inən itəmat. ⁴ Kəp, esəhalolən nəhlan. Mətə nian etəhaləghat, ekəhalitun mēmə Uhgin təmuag-pən rəkis e nikitiməhal, kən təmən mēmə itiməhal etəhalahmen mēmə etəhalən-iarəp namnusən təwir, kən in təmələhəu-pən e nelmitiməhal. Kən ekəsahləghatən mēmə netəmim nīkilat otagian otiməhal, mətə etəhaləghat mēmə Uhgin nīkin otagian otiməhal, kən in Uhgin itəm tatuag-pən e nikitiməhal. ⁵ Nəkotitun mēmə itiməhal esəhaluwamən otəmat mēmə ekəhaliuw nətəligən rəhatəmat e nəghatən ətehen min. Kən esəhalən-iarəpən namnusən təwir kəm itəmat mēmə ekəhalos rəhatəmat mənī. Kən Uhgin, in titun nikitiməhal mēmə

nəghatən u in nıpahrienən. ⁶ İtiməhal esəhaluwamən məmə itəmat kit o etəmim əpnapın əm kit otıləs-ipər itiməhal.

⁷ Kən nat kit min, məto-inu itiməhal aposol min rəha Kristo, ekəhalitun nənən məmə nəkotəkəike motisiai-in itiməhal tahmen e etəm-iasol miləhal, məto eməsəhalolən. Nian etəhlatig kitat min itəmat, nolən rəhatiməhal timətig tahmen e mama kit itəm tatehm wir nətın min. ⁸ Nıkitiməhal tagien məmə ekəhalən-iarəp nammusən təwir, məto sənəmə məmə ekəhalən-iarəp əm, məto eməhalol natimnat rafin itəm ekəhalitun nolən məmə otasitu etəmat. In tahmen məmə eməhalos-ipinə nəmegəhən rəhatiməhal, məto-inu itiməhal eməhalolkeike itəmat, kən nəmotuwa rəhatiməhal netəmim. ⁹ Piak min ne winik min. ? Nıkitəmat tataht, o kəp, wək əskasik itəm eməhalol? Nian itiməhal emətəhlamnus-iarəp nammusən təwir rəha Uhgın kəm itəmat, itiməhal eməhalol wək e nelmitiməhal laulaugin mətoarus-pən lapın məmə esəhalətapəh-inən nat kit otəmat.

¹⁰ İtəmat ne Uhgın, nəmotəplan kən motitun nən-iarəpən məmə nian emətəhlatig kitat min itəmat iəfak min, nolən rəhatiməhal in tətuatıp, kən Uhgın tətagian lan, kən etəmim kit təsosən nıpəgnəmtin kit itəm tərət otiməhal. ¹¹ İtəmat nəkotitun məmə itiməhal eməhalol təwir kəm itəmat rafin tahmen e tata kit tatehm wir nenətın min. ¹² Kən e nolən kitəh əm, etəhalem əskasik itəmat, kən mətəhaliləs-ipər rəhatəmat nətəligən, mətəhalətapəh əskasik məmə nəmegəhən rəhatəmat otətuatıp e nıganəmti Uhgın, kən nıkin tagien lan. Uhgın u, tətəun-in itəmat məmə nakotuwa e nərəmərəən ne nəwirən rəhan.

¹³ Kən nian rafin, itiməhal ekəhalən tagkiu kəm Uhgın məto-inu nian nəmotos nəghatən rəha Uhgın itəm nəmotəto otiməhal, kən motos tatig e nıkitəmat, kən nıkitəmat təsəhtən məmə in nəghatən rəha netəmim əm, məto nıkitəmat təht məmə in nəghatən rəha Uhgın, kən pahrien in nəghatən rəhan. Kən nəghatən u tatol wək e nəmegəhən rəhatəmat, netəm nakoatən nıpahrienən lan. ¹⁴ Kən piak min ne winik min, nəmotos nərətən tahmen e nıməfak min rəha Uhgın e Kristo İesu əpəh Jutia aupən. Nat əpnapın məmə ilat netəmim imatəmat atıp ikın, məto ilat kəmotol terat kəm itəmat tahmen əm e noanol min rəha İsrəl kəmotol tərət kəm iəfak min əpəh Jutia. ¹⁵ Kəmotohamnu İərəməərə İesu, ne ien min, kən motəhg-iarəp itimat ekotiet. Nolən rəhalat tatol nıki Uhgın təsagienən, kən ilat tıkimir min o netəmim rafin, ¹⁶ məto-inu kotalkut məmə okotən-iəhau itimat o nəghatən kəm İaihlua min məmə Uhgın otosmegəh ilat. E nolən əh, ilat koatu-

argətain rəhalat nolən rat mətoarus tahmen. Məto roiu əh, neməha ne nalpınən rəha Uhgın tinuwa olat.

Pol təmolkəike məmə otəplan ilat

¹⁷ Piak min ne winik min. Nian eməhaluwın isəu otəmat nian noan məsin əm, məto eməhalolkeike pik məmə ekəhaləplan min itəmat. Nipahrienən, nipətıtət isəu otat min, məto nətəligən rəhatat kitiah. Kən eməhlalkut pik məmə ekəhalitəlig məhaləplan itəmat, ¹⁸ məto-inu eməhalolkeike məmə ekəhalimnə otəmat. Io, Pol, emalkut nian tepət, məto Setan təmahtosig-in suatıp otiməhal. ¹⁹ ?Tahro ekəhalolkeike pik məmə ekəhaləplan min itəmat? ?Tol nəhlan məto-inu, nian İərəməə İesu otuwa min, pah min un eməhalələhəu-pən nətəligən əskasik rəhatiməhal elat məmə ilat noa wək wir rəhatiməhal? ?Kən nikitiməhal otagian min o pah min? ?Kən pah min un in rəhatiməhal nətouən itəm nikitiməhal otagian elat? ?Itəmat, o kəp? Əwəh, itəmat u. ²⁰ Nipahrienən, itiməhal ekəhlausit otəmat, kən nikitiməhal tagien otəmat.

3

¹ Tol nəhlan, nian nikitiməhal təməpou kən iuəhkır nikitiməhal titəgit, məto-inu itiməhal ekəhaləruru məmə nəkotatig təwir əm o kəp, kən itiməhal eməhaləlis nəghatən məmə io ne Saelas ekətuatig Atens, ² emuahlı-ıpinə Timoti məmə in otimnə məplan itəmat. In piatat kit itəm tatol wək rəha Uhgın itiməhal min o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgın. In təminəh otəmat məmə otasitu etəmat mıləs-ıpər rəhatəmat nətəligən, kən mol itəmat nəkoatətul əskasik e rəhatəmat nahatətəən, ³ məmə nərətən itəm tatuwa roiu, okol təsolən nikitəmat təht pik. Nəkotıtun rəkis məmə in nətəligən rəha Uhgın məmə netəmim okotol tərət etat nəhlan. ⁴ Nipahrienən, nian emətəhlatig kitat min itəmat, eməhaləkəike mətəhalən kəm itəmat məmə okol tərət kəm kitat. Kən itəmat nəkotıtun wir məmə tinuwa mol nipahrien lan tahmen əm məmə itiməhal eməhalən mihin. ⁵ O nat əh, nian nikitiməhal təməpou kən iuəhkır nikitiməhal titəgit, kən emahl-ıpinə Timoti məmə otimnə məplan-tu rəhatəmat nahatətəən, məmə tatəskasik əh, o kəp. Ekatəgin məmə e suatıp kit, Setan u etəmim rəha nos-ıpən-os-ıpənən, in tos-ıpən-os-ıpən kəm itəmat, kən wək rəhatiməhal in tol nat əpnapın əm.

Timoti təmən-iarəp namnusən təwir

⁶ Kən roiu əh, Timoti təmitəlig-pa min otımlau, kən matos namnusən təwir e rəhatəmat nahatətəən ne nolkeikəən. Təmən-ıpa kəm itımlau məmə nikitəmat tatəht əh itiməhal e nagiənən, kən motolkeike məmə nəkotəplan itiməhal, tahmen

əm məmə itiməhal ekəhalolkeike məmə ekəhaləplan itəmat. ⁷ Tol nəhlan, piak min ne winik min, nat əpnəpin eməhlatig e nəratən, kən mətəhaləto nahməən, məto namnusən rəha nahatətəən rəhatəmat təmiləs-ipər rəhatiməhal nətəligən otəmat. ⁸ Nian eməhalos namnusən məmə nəkoatətul əskasik əh o İərəmərə, kən ekəhaləto məmə enəhalos min nəmegəhən. ⁹ Nian ekəhalətul e niganəmti Uhgın, nagienən rəhatiməhal otəmat in iaħgin, kən ekəhalən kəm Uhgın məmə nikitiməhal tagien pik otəmat. ¹⁰ E nian rafın, nərauıəgən ne lapın, etəhaləfak əskasik məmə ekəhaləplan min itəmat, kən məhaləgətun itəmat e nat naka nəkotəruru əh məmə rəhatəmat nahatətəən otəwiə məskasik.

¹¹ Kən pəs rəhatat Uhgın atıp, u Tata rəhatat, ne İərəmərə İesu rəhatat, kioal suatıp rəhatiməhal məmə ekəhalımnə məhalehm itəmat. ¹² Pəs İərəmərə tol nolkeikeən rəhatəmat otepət mər mərioah otəmat ne netəmim rafın, tahmen e nolkeikeən rəhatiməhal otəmat tepət. ¹³ Pəs in tol nikitəmat təsanən məmə, nian İərəmərə İesu tatuwa min ilat rəhan min netəmim, kən nakotətul e niganəmti rəhatat Uhgın u Tata rəhatat, kən nəkotətuatıp kən nolən kit tikə məmə otıləs pikən itəmat.

4

Nəmegəhən rəhatəmat təkəike mol Uhgın nikin tagien

¹ Piak min ne winik min, roiu ekəike məghat e natımnat min neen. Eməhaləgətun rəkis etəmat nolən naka itəm nəkotol məmə Uhgın nikin otagien otəmat. Kən pahrien, nəkoatol mihin. Kən roiu etəhalətapəh otəmat kən mətəhalətapəh əskasik e İərəmərə İesu məmə nəkoatol əm nulan tatuwin matuwin məsin min. ² Otol nəhlan məto-inu itəmat nəkotıtun suatıp itəm eməhaləgətun itəmat lan e nərəmərəən rəha İərəmərə İesu.

³ Nətəligən rəha Uhgın məmə in təmələhəu kalın itəmat məmə rəhan min məmə nəkoatol nat itəm tətuatıp wir: sotətəupənən suatıp rəha nıpitan ne nəman itəm koatit anion ilat min. ⁴ Itəmat kitıəh kitıəh nəkotəkəike motərəməərə e nıpətıtəmat e nolən itəm təwir mətuatıp kən katisiai-in. ⁵ Sotolən nolən rəha nətəupənən nətəligən əskasik o nit anionən pətan o iərman. Nolən əh rəha netəm kəsotəfakən kotəruru Uhgın. ⁶ Kən e natımnat min əh, sotolən tərət e piatəmat min o nakləh-inən pətan rəha suah pısın. İərəmərə otol nalpınən kəm netəm min u itəm kotol nolən min itəm tol nəhlan, kən enəhalən rəkis nat u kəm itəmat o nəhgaiirən etəmat. ⁷ Tol nəhlan məto-inu Uhgın təməsaun-inən kitat məmə okotamkimik e niganəmtin, məto okotatig e nəmegəhən itəm kəmotələhəu kalın məmə rəhan.

⁸ Tol nəhlan, etəm tatəuhlin məntaan e nəgətunən əh, sənəmə tatəuhlin məntaan kəm etəmim, məto tatəuhlin məntaan kəm Uhgın itəm təmos-ipa Narmın Rəhan kəm itəmat.

⁹ Nəkotitun rəkis nolən rəha nolkeikeən itəmat iəfak min, kən inu sənəmə nat kit itəm ekəkəike məte e naoa, məto-inu Uhgın təməgətun rəkis itəmat o nolkeikeən itəmat min. ¹⁰ Kən pahrien, nakotolkeike piatat min rafin ikin Masetonia. Məto, piak min ne winik min, ekəhalətapəh əskasik məmə nəkotol mihin tatuwin nulan məsin min.

¹¹ Itəmat nəkotəkəike motalkut o nətəu-pənən suatip rəha nəmegəhən itəm in təməlinu, kən motol atip rəhatəmat wək, kən nəkotol wək e nelmitəmat təhmen əm məmə eməhalən mihin kəm itəmat. ¹² Otol nəhlan məmə rəhatəmat nəmegəhən otiuw-pa nislaiən rəha netəm ihluə min, kən itəmat nəsotagileən e suah kit.

Nuwamən rəha İərəmərə

¹³ Piak min ne winik min. Ekəhalolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motitun netəm min u itəm kəmotimis. Kən esəhalolkeikeən məmə itəmat nakotasək təhmen e netəmim itəm kəsotaləhəu-pənən rəhalat nətəligən e Uhgın. ¹⁴ Kitat kotahatətə məmə İesu təmimis kən nəmegəh min, kən nikitat titun məmə nian İesu otuwa min, kən Uhgın otol məmə, netəm min u itəm kinotahatətə rəkis e İesu nian kəmotimis, okotuwa min ilat İesu. ¹⁵ Kən ekəhalən kəm itəmat nəghatən ətuatip rəha İərəmərə məmə, kitat u itəm koatəmegəh əh motatig mətoarus nuwamən rəha İərəmərə, pahrien kitat okol kəsotaupən-inən netəm min u itəm kəmotəupən kəmotimis. ¹⁶ Məto İərəmərə ətuatip əm oteiuaiu-pa e nego e neai, kən mən-iarəp əfəməh, kən etəm-iasol rəha nagelo min otagət əfəməh, kən netəmim okotəto təwi rəha Uhgın, kən netəm min u itəm kinotahatətə rəkis e İesu nian kəmotimis, okotəmegəh motəupən motər. ¹⁷ Kən uarisig lan, kitat netəm koatəmegəh əh motatig, okotər kitat min ilat e nimal napua məmə okotəplan İərəmərə e magoagəp. Kən tol nəhlan, okotatig kitat İərəmərə nammun tikə. ¹⁸ Tol nəhlan, otıləs-ipər nətəligən rəhatəmat min e nəghatən min u.

5

¹ Piak min ne winik min. Təwir əm məmə esətəən kəm itəmat e nian ətuatip rəha natimnat min əh, ² məto-inu itəmat nəkotitun rəkis məmə Nian Rəha İərəmərə otuwa təhmen e iakləh itəm tatuwa lapın, nian netəmim kotəruru. ³ Nian netəmim koatən məmə, “Natimnat rafin təməlinu, kən nəratən

tikə,” kən nərātən otuwa olat uəhai əm, tahmen e pətan itəm məntaan tītahmə o neməkən, kən okol netəmim kəsotagimən.

⁴ Məto piak min ne winik min, nəsoətətulən e napinəpən e natimnat min əh, kən nuwamən rəha nian əh otəsolən itəmat nəkotaut tahmen e nuwamən rəha iakləh kit. ⁵ Itəmat rafin nenəti nəhag-əhagən ne nenəti nianən. Kitat sənəmə netəmim rəha lapin ne napinəpən. ⁶ Kən tol nəhlan, pəs kəsotolən tahmen e netəm min u kotapil, məto pəs kotaiir kən moatehm wir rəhatat nətəligən ne rəhatat nolən min, ⁷ məto-inu netəm min u koatapil, ilat koatapil lapin, kən netəm min u itəm koatapis, ilat koatapis lapin. ⁸ Məto pəs kitat kotərəməərə e rəhatat nolən min, məto-inu kitat netəm rəha nianən. Pəs kotaskəlim nolən rəha nahatətəən ne nolkeikeən, inu tahmen e mopael kit itəm tatuwin-in iaen kit itəm tatətlosig-in manikiləhatəm, kən pəs kotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən e Uhgın, inu tahmen e mopael kit itəm tatuwin-in hat əskasik kəmol e iaen itəm tatəfətain rəhn-kapətəm.

⁹ Pəs kotol nəhlan məto-inu Uhgın təsitəpunən kitat məmə neməha ne nalpinən rəhan otuwa otat, məto təmitəpun kitat məmə in otosmegəh kitat e rəhatat İərəməərə İesu Kristo. ¹⁰ Təmimis otat məmə kitat kotitun natigən kitiah kitat min okəmə koatəmegəh o kəmotimis. ¹¹ Tol nəhlan, otiləs-ipər rəhatəmat min nətəligən, kən otasitu etəmat min məmə natol nahatətəən rəhatəmat təskasik. Pahrien, inu nolən itəmat nəkotol u-roiu.

Namnun nəghatən rəha Pol

¹² Piak min ne winik min. Roiu ekəhalətapəh otəmat məmə nakotisiai-in netəm min u koatol wək əskasik itəmat min ilat, moatərəməərə etəmat e İərəməərə, kən moatən kəm itəmat nian nəkoatol tərət. ¹³ Otisiai-in wir ilat motolkeike ilat o wək itəm koatol, kən motatig e nəməlinuən itəmat min itəmat min. ¹⁴ Kən piak min ne winik min, etəhalətapəh əskasik məmə nakotəghat əskasik kəm netəm min u kəsotolən nat kit. Otiləs-ipər nətəligən rəha netəm nıkilat təpou. Otasitu e netəm itəm rəhalat nəsanənən tikə. Otol rəhatəmat nətəligən təfəməh kəm netəmim rafin. ¹⁵ Okəmə suah kit otol nat kit təsahmenən etəmat, kən itəmat nəsotalpinən nitai nərātən, məto nian rafin, itəmat nəkotəkəike motalkut məmə nəkoatol təwir kəm itəmat min ne netəmim pişin min.

¹⁶ Nıkitəmat otəkəike mətagien nian rafin; ¹⁷ kən moatəghat kəm Uhgın e nəfakən nian rafin; ¹⁸ kən nian rafin otən kəm Uhgın məmə nıkitəmat tagien, nat əpnəpin nəkotatig e

5:3: Mat 24:39; Luk 21:34-35   5:5: Rom 13:12   5:8: Aes 59:17; Efes 6:14,17

5:10: Rom 14:8-9; 1 Tes 4:14   5:14: 2 Tes 3:6,11   5:15: Rom 12:17; 1

Pita 3:9   5:16: Fil 4:4

nəwɪrən, o nəratən. Otol nat miləhal əh məto-inu iləhal nəwia Uhgın otəmat e Kristo Iesu.

¹⁹ Sotahləmisən nigəm rəha Narmın Rəha Uhgın; ²⁰ əsotənən məmə nəghatən itəm Uhgın təmos-ıpinə kəm suah kit, in tol nat əpnəpın əm lan. ²¹ Otəplan wır kən motakil wır natımnat rafın, kən otaskəlın tıəkis nat itəm təwır, ²² kən motapəs natımnat rafın itəm tərət.

²³ Pəs Uhgın pısın əm itəm in Uhgın rəha nəməlinuən, otol itəmat məmə rəhan pısın əm un itəmat. Pəs Uhgın otol məmə narmın rafın rəhatəmat, ne nəmegəhən rafın rəhatəmat, ne nıpətıtəmat rafın okotətuatıp məmə nıpəgnəmtın tıkə otəkul-pən etəmat nıan rəhatat İərəmərə Iesu Kristo tatuwa mın. ²⁴ Etəm tətəun-in itəmat, nıan rafın tatol rəhan nəghatən, kən in otol natımnat mın əh.

²⁵ Piak mın ne wınık mın. Otəfak otımat. ²⁶ Otən təwır kəm itəmat mın tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo. ²⁷ E nərgi İərəmərə, iatən əskasık kəm itəmat məmə nakotafın naoa u kəm piak mın ne wınık mın rafın.

²⁸ Pəs rəhatat İərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat.

2 Tesalonaeka

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwin kəm iəfak min ikin Tesalonaeka Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Tesalonaeka

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm niməfak əpəh Tesalonaeka

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netəmim tepət e niməfak, koatol nəruruən e nuwamən rəha Iesu. Koatos nian iəkis tepət, kən neen nīkilat tatəht məmə inəh nəmtətin itəm tatəgətun məmə otəsuwəhən, Iesu titəlig-pa min. Kəsotitun wirən nipəti naoa aupən rəha Pol (inu 1 Tesalonaeka). Kən neen koatən məmə Iesu otitəlig-pa uəhai əm, kən ko kəsotol wək pikən. Məto ilat koateiuə əm məto-inu koatəlpah.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otələhəu ətuatip nətəligən rəhalat e nitəlig-pa minən rəha Iesu.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwir kəm itəmat u niməfak əpəh ikin Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiah o Uhgın rəhatat Tata, ne Iərəməərə Iesu Kristo.

² Pəs Uhgın Tata, ne Iərəməərə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nənwiwian ne nəfakən rəha Pol

³ Piak min ne winik min. Nian rafin itiməhal ekəhaləto məmə ekəhaləkəike məhalən kəm Uhgın məmə nikitiməhal tagien otəmat. Kən tətəuati əm məmə ekəhalol mihin nəhlan, məto-inu nian rafin nahatətəən rəhatəmat tatuwa matəskasik, kən nian rafin itəmat rafin noatolkeike pik itəmat min, kən nolkeikeən ne nahatətəən əh katutəwiə matuər mətian mətian.

⁴ Tol nəhlan, itiməhal etəhalən-iarəp kəm netəmim rəha niməfak rəha Uhgın e ikin min rafin məmə nikitiməhal tagien pik otəmat. Itiməhal etəhalən nəhlan məto-inu nian rafin, itəmat nəkoatətul əskasik e nəmegəhən rəhatəmat e Kristo, kən itəmat motəskəlīm əskasik əh nahatətəən rəhatəmat, nat əpnəpın netəm ihluə koatol tərət kəm itəmat, kən mol itəmat nakoatəto nahməən tepət.

⁵ Natimnat min əh tatəgətun məmə nolən rəha Uhgın o nakilən netəmim, in tətəuati əm. Nakoatos nahməən o nərəməərəən rəha Uhgın, kən noan nətul əskasikən e nərətən rəhatəmat, Uhgın ofatin itəmat məmə nakotahmen-in

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgin u Saelas in 'Silfanus' **1:2:** Rom 1:7 **1:4:** 2 Kor 7:4; 1 Tes 2:19

nuwinən e nərəmərən rəhan. ⁶ Tol nəhlan məto-inu nolən rəha Uhgın in tətuatıp, kən in otol nalpınən kəm ilat u koatol nərətən kəm itəmat, ⁷kən o nian kit in otos-ipinə namegən kəm itəmat itəm nakoatos nahməən, kitat min itəmat. Natımnat min əh okotuwa motol nıpahrienən nian Uhgın otol-arəp İərəmərə İesu itəm otisi-pən e nego e neai. In otuwa e nigəm itəm tatuəp pik ilat rəhan nagelo min itəm kotəsanən. ⁸ In otol nalpınən kəm itəm min u kotəruru Uhgın kən məsotətəu-pənən namnusən təwir rəha İərəmərə İesu rəhatat. ⁹ Uhgın otol nalpınən kəm ilat e nərətən itəm namnun tikə. Kən otahtosig-in lilin ilat e niganəmti İərəmərə ne nəhag-əhagən asol rəha nəsanənən asol rəhan. ¹⁰ Nat u otuwa e nian İesu tatuwa min. In otos nənwiwıən o natımnat itəm təmol kəm iəfak min rəhan, kən narmilat otiwig ron, itəmat min itəmat min ilat məto-inu nəmotahatətə e rəhatıməhal nəghatən itəm eməhalən kəm itəmat.

¹¹ O natımnat min u, nian rafin etəhaləfak otəmat məmə Uhgın otafin itəmat məmə nakotahmen-in rəhan naunən. Kən etəhaləfak məmə Uhgın otol wək e nəsanənən rəhan məmə, nətəligən wir itəm nakotolkeike məmə nakotətəu-pən, ne wək wir min itəm tətisi-pən e nahatətən rəhatəmat, okotol noan. ¹² İtıməhal etəhaləfak nəhlan məmə katiləs-ipər nərgi İərəmərə İesu o natımnat itəm təmol e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otiləs-ipər itəmat. Natımnat min əh otuwa e nəwirən rəha Uhgın rəhatat ne İərəmərə İesu Kristo.

2

Etəm Tatol Təfagə Rat Agın Nian Rafin

¹ Piak min ne winik min. Pəs ekəghat e nian rəhatat İərəmərə İesu Kristo otuwa min lan, kən Uhgın otuəfimin kitat min Kristo lan. ² Etəhalətapəh məmə nikitəmat təsəht pikən, kən məsotautən e nəghatən eiua kit itəm katən məmə itıməhal eməhalən. Katən məmə in nəghatən itəm tətisi-pən o Uhgın, o namnusən kit, o naoa kit itəm tatən məmə Nian Rəha İərəmərə tınuwa rəkis. ³ Sotolən etəmim kit teiua-in itəmat e nəghatən kit, məto-inu nian əh otəsuwamən mətoarus nian itəm netəmim okotuwa tikimır min rəha Uhgın motol nəluaginən ilat min, kən Uhgın otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agın Nian Rafin, itəm Uhgın otərəkin pahrien tətəu-pən əm rəhan nalpəkauən aupən rəkis. ⁴ In otuwa tikimır e natımnat rafin itəm netəmim koatəfak ron, ne natımnat rafin itəm koatən məmə rəhalat uhgın min. In əm un otiləs-ipər atıp in ilis e natımnat min rafin. Kən in otuwın məpələh e Nimə Rəha Uhgın, kən mən məmə in Uhgın.

5 ? Tahro? ? Nəmotaluin məmə nian emətətiḡ kitat min itəmat, ematən-ipinə natimnat min u? 6 Kən ninotitun nat naka itəm tətəhtosiḡ-in etəm əh-roiu məmə Uhgın otol-arəp in e nian ətuatip rəhan. 7 Nəsanənən anion rəha Təfagə Rat Agin tinatol wək rəkis. Məto etəm itəm tətəhtosiḡ-in nəsanənən əh, in otol nəhlan mətoarus-pən Uhgın otos-irəkis. 8 Kən Uhgın otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin, itəm Iərəməərə Iesu otərəkin in e nimətag e nohlin, kən mərəkin agin e nəhag-əhagən rəha nuwamən rəhan. 9 Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin otuwa mol wək e nəsanənən rəha Setan, kən in otol nat pişpis eiueiuə min, ne nəmtətin eiueiuə min, ne nat eiueiuə min itəm otol narmi netənim tatiwig, 10 ne nəratən pişin pişin min rafin itəm koteiuə-in netəm min u itəm kotaliwək e suatip tatuwin e nalpinən. Uhgın otərəkin ilat məto-inu kəmotən əskasik məmə kəsotolkeikeən nıpahrienən itəm titun nosmegəhən ilat. 11 O nətəligən əh, Uhgın tahl-ipən kəm ilat nat kit təsanən itəm tatol nətəligən rəhalat tatəluə. Tahl-ipən nat əh məmə okotən nıpahrienən e neiuəiuəən. 12 Kən tahl-ipən məmə Uhgın otən-iarəp nalpinən rəha netənim rafin itəm kəsotənən nıpahrienən e nıpahrienən, məto koatəto təwir agin nian koatol nolən min itəm tətət.

Iəfak min okotəkəike motətul əskasik

13 Piak min ne winik min itəm Iərəməərə tolkeike. Nian rafin ekəhaləkəike məhalən tagkiu kəm Uhgın otəmat, məto-inu e nətuounən Uhgın təmitəpun itəmat məmə otosmegəh itəmat. In otol nəhlan e wək rəha Narmin Rəhan itəm tatələhəu kalin itəmat məmə rəhan, kən otosmegəh itəmat e nahatəən rəhatəmat e nıpahrienən. 14 Uhgın təmaun-in itəmat o natimnat min əh e namnusən təwir itəm etəhalən-iarəp, məmə kitat kotuwa kitəh kitat rəhatat Iərəməərə Iesu Kristo e rəhan nisaiiən, ne nəsanənən, ne nəhag-əhagən. 15 Tol nəhlan, piak min ne winik min, otətul əskasik kən motaskəlim nəgətunən itəm eməhalos-ipinə kəm itəmat e nəghatən itəm təmiet e nohlitiməhal, o nəghatən itəm nəmotafin e naoa eməhalahl-ipinə.

16 Uhgın rəhatat Tata təmolkeike kitat, kən e nəwirən rəhan təmiləs-ipər nıkitat namnun tikə, kən təmol məmə kitat okotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Kən pəs rəhatat Iərəməərə Iesu Kristo atip ilau Uhgın Tata, 17 okialəs-ipər nıkitəmat kən mioal itəmat nakotəsanən e nolən wir min rafin ne nəghatən wir min rafin.

3

Pol təmətapəh o nəfakən

¹ Piak min ne winik min. Inu namnun nęghatęn. Otęfak otimęhal męmę nęghatęn ręha Ięręmęrę otuwın uęhai ęm ikin min rafin, kęn netęmim okotisiai-in motętęu-pęn, tah-men ęm etęmat itęm nęmotisiai-in motętęu-pęn. ² Kęn otęfak otimęhal męmę Uhgın otiles-irękis itimęhal o netęm rat, męto-inu sęnęmę netęmim rafin kotahatętę e Ięręmęrę. ³ Męto Ięręmęrę, nian rafin tatol ręhan nęghatęn, kęn in otol itęmat nakotęsanęn, kęn matehm wir itęmat o Setan męmę otęsęrękinęn itęmat. ⁴ Kęn kitat kotitun wir e Ięręmęrę męmę roiu itęmat nękoatol nat naka itęm emęhalęn, kęn nękoatol ęm nulan moatuwın moatuwın. ⁵ Pęs Uhgın otit nikitęmat e suatip ręha nolkeikeęn ręha Uhgın ne nolęn ręha Kristo o nętul ęskasikęn nian nęratęn otuwa.

ęsolęn nolęn ręha nęlpahęn

⁶ Piak min ne winik min. E nęrgi Ięręmęrę Ięsu Kristo, etęhalęn ęskasik kęm itęmat męmę nakotętul isęu o piatat min itęm koatol nolęn ręha nęlpahęn, kęn męsotatigęn motętęu-pęn nęgętunęn itęm nęmos otimęhal. ⁷ Itęmat atip nękotitun męmę nękotękęike motętęu-pęn nolęn itęm emęhalol. Nian emętęhlatig kitat min itęmat, emęsęhalęlpahęn, ⁸ kęn emęhalos-nęmtin nagwęnęn o netęmim, emęsęhalos ępnapinęn. Męto emęhalol węk pik, lapin ne lenian, emęhalol węk e nelmitimęhal męmę esęhalos-ipinęn węk ęskasik otęmat o nehmen itimęhal. ⁹ Tętuatip otimęhal męmę ekęhalętapęh otęmat męmę nakoatehm itimęhal, męto itimęhal emęsęhalolęn nęhlan męto-inu itimęhal ekęhalolkeike męmę ekęhalęgętun itęmat e nolęn itęm tętuatip męmę nakotętęu-pęn. ¹⁰ Kęn nian emętęhlatig ęh kitat min itęmat, emęhalos-ipinę lou u męmę, “Okęmę etęmim tapęs węk, okol kęsos-ipęnęn nagwęnęn kęm in.”

¹¹ Ekęhalęn nęhlan męto-inu emęhalęto męmę netęmim neen un itęmat min ilat koatęlpah, ilat kęsotolęn węk kit, ilat ięghat tipik min, męto kęsotolęn węk. ¹² E nęrgi Ięręmęrę Ięsu Kristo, ekęhalęn kęn męhaluęh niki netęmim itęm kotel nęhlan męmę okotękęike motapęs negęsęn motatig mętig ęm, kęn motol węk o nętouęn nagwęnęn nigilat. ¹³ Kęn itęmat piak min ne winik min, ęsotępouęn o nolęn nat itęm tętuatip.

¹⁴ Okęmę suah kit tęsętęu-pęnęn ręhatimęhal nęghatęn e naoa u, kęn nękotękęike motol męmę netęmim okotitun męmę in pah. Kęn męsotuwınęn iuęhkir ron męmę nękotol in taulis o nolęn ręhan. ¹⁵ Męto nęsotęplanęn in męmę ręhatęmat kit tikimir, męto in piatęmat kit, kęn tęwir męmę nakotęhgaiir lan.

Namnun nęghatęn

3:4: 2 Kor 7:16; Kal 5:10   **3:6:** Rom 16:17   **3:7:** Fil 3:17   **3:8:** 1 Tes 2:9
3:9: 1 Kor 9:4; 1 Tes 1:6   **3:11:** 1 Tim 5:13   **3:12:** 1 Tes 4:11   **3:13:** Kal
6:9   **3:15:** 1 Tes 5:14

¹⁶ Kæn pæs Iæræmæra ræha næmælinuæn, in pisin æm otos-ipinë næmælinuæn nian rafin e nolæn min rafin. Pæs Iæræmæra tætatig itæmat min itæmat rafin.

¹⁷ Io Pol, iatos pen matæte æm e nelmæk næghatæn u ræha nænæn tæwir kæm itæmat. Kæn e naoa min rafin ekæte næhlan mæmæ nækotitun in naoa ræhak. Inu nolæn ræha næteæn ræhak.

¹⁸ Pæs ræhatat Iæræmæra Iesu Kristo otawte-in ræhan næwiræn kæm itæmat rafin.

1 Timoti

Naoa itəm Pol təmaupən mäte tuwin kəm Timoti

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u 1 Timoti

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte tatuwin kəm Timoti. Timoti in etəm aluə kit itəm təmaiir e taon u Listra. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, kən rəhan tata in Iaihlua kit. Timoti in fren kit rəha Pol, kən nian rafin katian əpəh ikin min matuən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu Kristo. Pol tolkeike pik Timoti, tol nəhlan kən in tətaun-in Timoti məmə tahmen e nətin ətuatip.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Pol təməto məmə iəgətun eiueiuə neen e niməfak əpəh Efesas, kən mol in tahlipən Timoti məmə otuwin mæg-ətuatip-in neiuəən əh. Okəm-naka, Timoti təmuwa tahmen e pasta rəha niməfak əh Efesas, nat əpnəpın məmə in etəm aluə əm. Nəgətun eiueiuəən min əh koatəgətun məmə netəmim okotəkəike motətəu-pən nətəligən rəhalat e nolən rəha netəmim o nosən nəmegəhən itəm namnun tikə. Koatən məmə netəmim okotəkəike motitun nıpəti nəghatən anion min, kən motol natimnat neen itəm ilat kəmoatən.

?Təmäte naoa u o naka? Pol təmäte naoa u matən-iarəp nətəligən neen rəhan kəm Timoti matiləs-ipər rəhan nətəligən, kən məmə otasitu e niməfak rəha Efesas. Pol tatəghat-in nolən wir min rəha nəfakən, ne nehm wirən netəm koatəfak. Kən matən-iarəp nolən wir min itəm netəm-iasol min rəha niməfak ne iəfak min u okotətəu-pən. Kən namnun nəghatən itəm Pol təmən kəm Timoti tatən məmə, in otəkəike muwa etəm wir kit rəha nol wəkən rəha Iesu Kristo. Kən rəhan nolən otəkəike mətuatip wir.

Pol təmən təwir kəm Timoti

¹ Timoti. Io Pol, iakatən təwir kəm ik. Kən io aposol kit rəha Kristo Iesu məto-inu Uhgın u itəm təmosmegəh kitat, ne Kristo Iesu itəm in nıpəti nahatətəən rəhatat məmə o nian kit Uhgın otosmegəh kitat, ilau əm kəmuahləpis io məmə ekol wək u. ² Rəhalau nahatətəən e Kristo tahmen ahmen əm, kən tol nəhlan in tahmen-pən əm məmə ik nətik pahrien. Pəs Uhgın Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, Iərəməərə rəhatat, okuawte-in rəhalau nəwirən kəm ik, kən muasəkıtun ik, kən muələhəu nəməlinuən tətətig ron ik.

Pol t̄amolkeike m̄am̄a Timoti otahtosig-in iaḡatun eiueiūa min

³ Aup̄an ikin e nian ematuw̄in Masetonia, k̄an io em̄an k̄am ik m̄am̄a io ekolkeike pik m̄am̄a onak̄at̄atig Efesas, k̄an r̄ahak n̄at̄eliḡan tatol ̄am min-nulan. Net̄amim neen ̄ah-ikin kot̄atig it̄am ilat koat̄aḡatun net̄amim e n̄aghat̄an min it̄am kot̄arat. M̄ato ik onakahtosig-in ilat m̄am̄a ok̄asotol̄an nol̄an ̄ah. ⁴ Ilat okot̄ak̄aike motap̄as nol̄an min ̄ah it̄am koat̄an n̄aghat̄an eiueiūa min it̄am koat̄aghat-in noanol min aup̄an ikin. N̄aghat̄an min ̄ah in tatiuw-pa ̄am t̄im̄aht, m̄ato in to t̄asasiūan e net̄amim m̄am̄a ilat okot̄itun nalp̄akaūan r̄aha Uhḡin inu okotahat̄at̄e ̄am lan. ⁵ M̄ato noa n̄aghat̄an u m̄am̄a nolkeikēan tat̄ar e n̄ikit̄amat. Nolkeikēan tat̄ar e n̄iki suah kit nian n̄ikin t̄aw̄ir t̄efaḡe rat t̄ik̄e lan, k̄an in t̄itun m̄am̄a nol̄an rat kit t̄esatiḡan lan, k̄an t̄atahat̄at̄e pahrien ̄am e Iesu. ⁶ Net̄amim neen kinotap̄as nol̄an ̄atuat̄ip u, k̄an ilat kinot̄aruru r̄akis r̄ahalat suat̄ip, m̄ato koat̄at̄e-p̄an n̄aghat̄an alm̄el min ̄ah. ⁷ Ilat kotalkeike m̄am̄a net̄amim koat̄an m̄am̄a ilat kotenatig w̄ir e Lou r̄aha Uhḡin, m̄ato ilat k̄asot̄itun w̄ir̄an n̄ip̄ati n̄aghat̄an it̄am koat̄an, ne n̄aghat̄an min it̄am koat̄an pik ilat.

⁸ Kitat kot̄itun w̄ir Lou r̄aha Uhḡin m̄am̄a t̄aw̄ir ok̄am̄a kitat kot̄itun w̄ir w̄ek r̄aha Lou k̄an moat̄at̄e-p̄an e nol̄an it̄am Uhḡin tolkeike. ⁹ Nian rafin kitat okot̄ak̄aike mot̄itun m̄am̄a Lou t̄am̄asuam̄an o net̄am kot̄atuat̄ip, m̄ato Lou in r̄aha net̄am rat ne net̄am koat̄aht Lou: net̄am k̄asot̄is̄iai-in̄an Uhḡin ne nol t̄efaḡe rat; net̄am r̄ahalat nol̄an teko-eko kot̄auhlin mentalat o n̄afak̄an; net̄am k̄amotohamnu r̄ahalat tata ne mama; net̄am koatohamnu it̄am; ¹⁰ n̄aman ne n̄ip̄itan it̄am kinotol mar̄it r̄akis, m̄ato koatan ̄ap̄nap̄in; n̄aman koatit at̄ip ilat min k̄an n̄ip̄itan koatit at̄ip ilat min; net̄amim katosalim-in iolw̄ek min m̄am̄a okotos m̄ani elat; ne net̄am koateiueiūa, ne net̄am koateiueiūa e nian koat̄aghat e kot; ne net̄am koatol nol̄an pīsin neen min. ̄Ew̄ah, in n̄ipahrien̄an m̄am̄a Lou in r̄aha net̄amim it̄am koatol nat̄imnat rafin ̄ah it̄am tat̄ar̄akin n̄aghat̄an min it̄am kot̄atuat̄ip. ¹¹ N̄aghat̄an ̄atuat̄ip min u, koat̄isi-p̄an e namnus̄an t̄aw̄ir moep̄an r̄aha Uhḡin, Uhḡin et̄am t̄aw̄ir t̄atuat̄ip. Namnus̄an u in t̄amos-ipa k̄am io m̄am̄a ek̄an-iar̄ap.

Pol n̄ikin t̄amagien o Kristo

¹² Io ekat̄an tagkiu k̄am Kristo Iesu, Īar̄am̄ar̄a r̄ahatat, it̄am tatos-ipa n̄asan̄an̄an k̄am io o w̄ek u, m̄ato-inu in tatehm io m̄am̄a iakask̄elim w̄ir w̄ek r̄ahan k̄an m̄asap̄as̄an, k̄an in t̄am̄ahl̄au-pa w̄ek u m̄atahl̄apis io m̄am̄a ekol. ¹³ Aup̄an emataghat rat e n̄arḡin, k̄an ematoh n̄afak matol t̄arat k̄am Iesu. Nat ̄ap̄nap̄in io ematol pap min-nulan m̄ato in

təmasəkitun io məto-inu io eməsənən əh nıpahrienən lan, kən eməruru məmə nat naka itəm io ematol in tərə. ¹⁴ Məto nolkeikəən rəha ləramərə rəhatat in iaħgin iaħgin pıċ ron io, məprəkis-in nolən rat mın rəhak. Kən tatətəlmin nıċik o nahatətəən lan ne nolkeikəən itəm tətisi-pən o Kristo İesu.

¹⁵ Inu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən nıpahrienən lan: Kristo İesu təmuwa e nətueintən məmə otosmegəh netəm kotərat, kən io etəm rat aċin taprəkis-in rafin ilat. ¹⁶ Məto Uħgin təmasəkitun io, etəm rat aċin, tahmen e nəmtətin kit itəm tatəgətun məmə nətəligən rəhan kaifəməh, namnun tıċə, tatuwin o netəm kotərat, pəs netəmim neen kotehm kən motuarisig-in suatıp kitiaħ əm məmə okotahatətə e İesu kən in tosmegəh ilat mos-ipən nəmegəhən lilin kəm ilat. ¹⁷ !Kotənwiwi Uħgin! Pəs kotisiai-in Uħgin rəhatat. In ləramərə lilin; in təsimisən; kəsehmən in; kən in pısın əm in Uħgin. Pəs koatıləs-ipər nərgin tatuwin matuwin matuwin namnun tıċə. Əwəh.

¹⁸ Kən inəh nətik Timoti. Inu rəhak nəghatən tahmen-pən e nəghatən rəha ien mın itəm kəmoatən kəm ik aupən. İk onakəkəike maskəlim nəghatən mın əh pəs tol rəham nətəligən təskasıċ, kən ik onakəluagin wir e nəluaginən rəha nahatətəən. ¹⁹ Askəlim rəham nahatətəən təskasıċ, kən ol nolən itəm ik nəkitun məmə in tətuatıp e nıganəmti Uħgin. Məto netəmim neen ilat koatol nolən neen itəm ilat kotitun məmə tərə, kən kəmotərəkin rəkis rəhalat nahatətəən, tahmen e suah kit itəm tətıləs nego matər e nımas tətəhap-əhap aċin matərat. ²⁰ Suah mil u Haemeneus ne Aleksanta ilau kəmian motol kitiaħ əm ilat netəm mın u. İo enegəhan-in rəkis ilau məmə katuəməhl-pən e nelmi Setan məmə okiatun məmə okəsuan ratən Uħgin.

2

Nolən rəha nəfakən

¹ Nat aupən itəm ekolkeike məmə ekən, in tol nulan. İo iatən əskasıċ kəm itəmat məmə itəmat nəkotəkəike moatəfak kəm Uħgin o netəmim rafin, kən motən kəm Uħgin məmə nıkitimat tətagien o natımnat itəm in təmol ilat. ² Kən e nian rafin itəmat onəkotəkəike moatəfak o netəm koatərəməərə ne netəmiasol mın rəhatat məmə kitat rafin okotatıg e nəməlinuən kən motatıg mətıg, pəs kitat kotisiai-in wir Uħgin kən rəhatat nalıwəkən in tətuatıp. ³ Nolən rəha nəfakən mın u in təwir pıċ, kən in otol Uħgin İosmegəh rəhatat nıċin otagien lan. ⁴ Uħgin u, in tolkeike məmə otosmegəh netəmim rafin, kən molkeike məmə ilat okotitun motən nıpahrienən e nəghatən pahrien rəhan.

⁵ Otəfak o netəmim rafin məmə ilat okotahatətə e Uhgīn mətō-inu Uhgīn kitiəh əm tətətig, kən suah kitiəh əm tatətul in suatip o nosən netəmim muwīn kotol kitiəh ilat Uhgīn, etəmim əh Kristo Iesu. ⁶ E nian ətuatip, in əm təmos-īpa rəhan nəmegəhən o nətouən suatip rəha netəmim rafin məmə otikis ilat e təfagə rat rəhalat. Kən inu tatəgətun məmə Uhgīn tolkeike məmə otosmegəh netəmim rafin. ⁷ Kən o nəghatən əh, Uhgīn təmīləs-īpər io məmə io aposol kit rəhan o nən-iarəpən namnusən təwir u kəm Iaihlua mīn, netəmim itəm kəsənən məmə netəm Isrel, kən təmīləs-īpər io məmə iəgətun kit rəha nahatətəən pahrien. Io iatən pahrien, eseiueiuəən. ⁸ Kən ikīn mīn rafin, iakolkeike məmə nəman okotəghat kəm Uhgīn e nəfakən. Kən nian koatīləs-īpər nelmīlat məmə okotəfak kəm Uhgīn, iakolkeike məmə nəmegəhən rəhalat otətuatip, kən nīkilat təsahmən, kən məsotəhaiən ilat mīn.

⁹ Kən io iakolkeike məmə nīpitan u iəfak mīn okotuwīn e rəhalat napən itəm tətətuatip kən matəfətain wir ilat, məsotiuwən nətəligən rəha nəman, kən məsotolən məmə netəmim okotehm o nausitən. Kən ilat kəsotolən noanulat məmə okotəusit ron. Kən ilat kəsotuwīn-inən natīmnat mīn o niuwən nətəligən rəha netəmim, iatən natīmnat mīn tahmenpən e napən mīn itəm nəmtilat tiəkis, o nat kit kəmol e iaen u kol tatipit-īpit, o nat kit kəmol e perel inu kəpiel itəm nəmtin tiəkis. ¹⁰ Mətō iakolkeike məmə nīpitan u iəfak mīn, rəhalat nətəligən otəsuwīnən o malə-malə rəha nīpətīlat o nehmən, mətō okotol malə-malə e nəmegəhən rəhalat, inəh ilat okotol nolən mīn itəm otasitu e netəmim, nolən mīn itəm tətətuatip o nīpitan itəm koatən məmə ilat koatəfak kəm Uhgīn.

¹¹ Nian nəman okoatəgətun e nīməfak, nīpitan okotəkəike moatətəlig-in məsotagətən, kən motəkəike motos-īəhau ilat, kən motīsiəi-in iəgətun mīn, kən motətəu-pən iəgətun mīn əh itəm koatəgətun. ¹² Io esegəhan-inən nīpitan məmə okotəgətun kən motərəməərə e nəman. Ilat okotəkəike kəsəghatən, ¹³ mətō-inu aupən ikīn, Uhgīn təmaupən mol Atam, uarisig ikīn təpanol If. ¹⁴ Kən sənəmə Atam u Setan təmeiuə-in aupən kən tol nəwian, mətō If u təmol nəwia Setan kən mətəghl lou rəha Uhgīn. ¹⁵ Mətō Uhgīn otosmegəh nīpitan nian ilat koatol ətuatip wək rəhalat, inu neməkən ne nehm wīrən nīsuəlkələh. In otosmegəh ilat okəmə koataskəlīm əskasik nolən rəha nahatətəən, ne nolən rəha nolkeikeən netəmim, ne nolən rəha nəmegəhən itəm tətətuatip.

3

Netəm-iasol min rəha niməfak

¹ Inu nəghatən tatən pahrien məmə, “Okəmә etəmim kit tolkeike məmə in otuwa etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in təmolkeike wək kit itəm təwir.”

² Kən etəm-iasol tol nəhlan:

okəkəike kəsehm-pənən nolən rat kit lan;

in rəhan pətan kitiah əm;

tatehm wir nəmegəhən rəhan nian rafin;

tatol natimnat e nitunən;

katisiai-in;

tatehm wir netəmim itəm koatuwin iman ikin;

in iəgətun wir kit;

³ sənəmә etəmim kit rəha napisən o nəmouən;

məto in etəm mətig;

sənəmә in etəmim rəhan nəghatən titatiperəh pik tahmen e kaluəluə;

nikin təsuwin pikən e məni;

⁴ in otəkəike matərəməre wir e rəhan min, kən mol məmə

rəhan nisualkələh koatol nəwian moatisiai-in wir. ⁵ ?

Məto okəmә in təruru nərəmərə wirən o rəhan min, kən

in otaroh nəhlan mərəmərə o niməfak rəha Uhgın?

⁶ Etəm tətahatətə wi e Iesu, in təsahmenən məmə otos wək u

məta in tatos-ipər pik in, kən Uhgın tol nalpınən kəm in tol

məmə təmol mihin e Setan u iausit pik.

⁷ Kən etəm-iasol, rəhan nolən otəkəike məwir mətuatip

məmə netəm kəsotəfakən okotən məmə in etəm təwir.

Okəmә təsol mihinən, məta noanikulu rəha Setan toh

pikən, kən nərgin in otərat.

Netəm kotasitu e niməfak

⁸ E nolən kitiah əm, dikon min, rəhalat nəmegəhən otəkəike mətuatip wir, kən moatən əm niphrienən e nian rafin. Netəm koatapıs o kotalkeike pik məni, kəsotahmenən o naskəlīmən wək u.

⁹ İlat netəmim itəm kotitun məmə nolən rat kit təsatigən elat, kən moataskəlīm əskasik nəghatən pahrien min rəha Iesu

Kristo itəm Uhgın təmol əp. ¹⁰ Netəm kotol nəhlan, niməfak otəkəike makil wir rəhalat nəmegəhən, okəmә kəsehm-pənən

nat kit tərat elat, kən ilat okotos wək rəha dikon. ¹¹ Məto nıpitan rəha netəm koatasitu e wək rəha niməfak, ilat min

okotəkəike motol rəhalat nəmegəhən tətuatip wir. Təsəwirən məmə ilat nıpitan iən nikalitəm, o nıpitan rəha napisən,

məto ilat nıpitan itəm netəmim koatahatətə elat e nian rafin.

¹² Suah kit itəm tatos wək rəha dikon, in otəkəike mos rəhan pətan kitiah əm, kən in otəkəike matərəməre wir e rəhan min nisualkələh ne rəhan latuənu.

¹³ Netəmim itəm koatol-wir wək

u rəha dikon, nərgilat in otəwir lan, kən rəhalat nətəligən in otəskasik pik o naskəlīmən nahatətəən rəhalat e Kristo Iesu.

Nəukətin nahatətəən rəhatat

¹⁴ Roiu əh, nian iakatəte naoa u kəm ik, nikik tatəht məmə, otəsuwəhən kən ekimnə mehm ik. ¹⁵ Məto okəmə esimnə uəhaiən, kən naoa u in otən natimnat rafin itəm kitat nenəti Uhgın okotətəu-pən. Inu kitat u nəfak, kən Uhgın rəhatat tatəmegəh mətatig namnun tikə. Kitat netəm nəfak u ko-taskəlīm nəghatən pahrien, kən matehm wir. ¹⁶ Nipahrienən, nəghatən pahrien rəha Iesu Kristo itəm Uhgın təmol əp, in nat pispis itəm in iahgin, kən tol nəhlan:

Kristo in təmuwa etəmim kən netəmim kəmotəplan.

Kən Narmın Rəha Uhgın tatəgətun wir məmə Iesu tətuatip wir.

Kən nagelo mın kəmotehm in.

Kən katən-iarəp namnusən təwir rəhan kəm netəmim ikin pisin pisin mın.

Kən netəmim rəha nətueintən u kotahatətə lan.

Kən Uhgın təmos muwin ilis e neai mətuatig ilau mın.

4

Iəgətun eiueiuə mın

¹ Narmın Rəha Uhgın tatən-iarəp wir məmə e nian mın uarisig Iesu otəpanuwa lan, netəmim tepət okotapəs nətəu-pənən nolən pahrien rəha nahatətəən e Uhgın. Ilat okotətəu-pən narmın eiueiuə mın kən motətəu-pən nəgətunən rəha iərmis mın. ² Nəgətunən mın əh koatisi-pən o iəgətun mın itəm koatən məmə rəhalat nəghatən in nipahrienən, məto ilat koateiueiuə, kən məsotolən nat itəm koatən. Netəm mın əh, nətəligən rəhalat teko-eko agin, kən kinotəruru nakilən məmə nəghatən pahrien hiə kən nəghatən eiueiuə hiə. ³ Ilat koatəgətun netəmim moatən məmə okəsotolən marit, kən moatəgətun ilat məmə okəsotunən nagwənən mın neen. Məto Uhgın təmol nagwənən mın əh məmə okotun ilat. Kən kitat u koatəfak kotitun nipahrienən, kotitun nosən, kəfak kənwiwi Uhgın ron, kən motun, ⁴ məto-inu natimnat rafin itəm Uhgın təmol ilat kotəwir əm. Nat kit tikə məmə okəsotunən. Kitat kotitun nunən natimnat rafin okəmə kitat koatəfak moatənwiwi Uhgın ron, ⁵ məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə ilat kotəwir, kən kitat koatəfak ron. Kən roiu, nagwənən mın əh kotəwir əm.

Iolwək təwir rəha Kristo Iesu

⁶ Okəmə natən-iarəp nəghatən u kəm piatat mın ne winitat mın, kən ik iolwək təwir kit rəha Kristo Iesu. Kən tatəgətun

məmə ik etəmim kit itəm natun nəghatən wir min rəha nahatətəən ne nəgətunən ətuatip matəmegəh lan, kən rəham nəmegəhən tatətəu-pən nəghatən min əh rafin. ⁷ Apəs, əsətəliginən nəghatən eiueiuə min itəm nətəligən rəha Uhgın tikə lan, nəghatən min u tahmen namsu əpnəpin min itəm nıpətin tikə. Məto əgətun atip rəham nəmegəhən məmə tatətəu-pən Naoa Rəha Uhgın. ⁸ Nolən rəha nehm wirən nıpətim məmə in otəsanən, in təwir o natimnat min neen, məto okəmə natəgətun atip rəham nəmegəhən e nolən rəha Uhgın, kən in təwir məmə otasitu e natimnat rafin e nəmegəhən rəha nətueintən u, ne rəha nəmegəhən lilin. ⁹ Inu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən nıpahrienən lan. ¹⁰ Kənu kitat koatol pik wək o iəgətun atipən rəhatat nəmegəhən e nolən əh, məto-inu kinotahatətə rəkis e Uhgın u tatəmegəh kən mətatig itulin, kən in Iosmegəh rəha netəmim rafin, məto in tatosmegəh əm netəm min u itəm koatahatətə lan.

¹¹ Əgətun natimnat min əh kəm netəmim, kən mən-ıpən kəm ilat məmə okotəkəike moatətəu-pən. ¹² Pəs netəmim okəsotehm əhauən ik məto-inu ik etəm aluə əm kit. Məto ol rəham nəmegəhən tətəuatip wir məmə netəmim okotəplan məmə ik etəm mətə, kən ilat kotitun nətəu-pənən ik e nəghatən min, ne naliwəkən, ne nolkeikeən, ne nahatətəən, ne nolən ətuatip. ¹³ Ol natimnat min əh, kən nat kisil min, ol iləhal u məmə rəham wək okəhalətul əupən e rəham nəmegəhən mətoarus ekimnə: afin Naoa Rəha Uhgın kəm netəmim, kən mən-ıarəp Naoa Rəha Uhgın, kən məgətun Naoa Rəha Uhgın. ¹⁴ Timoti, Uhgın təmos-ıpınə kəm ik rəhan nasituən o nolən wək rəhan nian elta min rəha nıməfak kəmotələhəupən nelmilat lam, kən ien min neen rəhalat kəmotən-ıarəp nəghatən itəm Uhgın təmən lam. Əsapəsən nasituən əh.

¹⁵ Ik onakəkəike matol wək min u, kən rəham nətəligən otəkəike mətatig əskasik e natimnat min u pəs netəmim kotitun nehmən məmə rəham nəmegəhən ne rəham wək tatəwiə wir. ¹⁶ Atehm wir nolən min e nəmegəhən rəham, kən ol rəham nəgətunən məmə in tatətəuatip e nian rafin. Onakəkəike mətalkut əskasik məmə onəköl natimnat min əh, məto-inu okəmə naköl, kən onakosmegəh itəmat netəm koatətəlig-in ik.

5

Nolən rəha nisaiiən o nəghatən kəm netəmim

¹ Səghat əskasikən e iaguıhl min, məto əghat kəm ilat e nisaiiən məmə nakiuw rəhalat nətəligən, tahmen əm mə ilat rəham tata ətuatip min. E nolən kitiəh min əm, ol tahmen əm

kəm netəm aluə tahmen məmə ilat piam ətuatip mīn. ² Əghat mətig e nisialian kəm nīpītaguihl mīn tahmen məmə rəham mama ətuatip mīn. Rəham nəghatən ne nolən mīn kəm nīpītan itəm koatetəm aluə otəkəike mətuatip aɡin, tahmen məmə ilat wīnim mīn.

Nolən rəha nehm wirən nəutahlimis mīn

³ Nīməfak otəkəike mətehm wir nəutahlimis mīn itəm rəhan mīn kotikə aɡin o nehmən ilat. ⁴ Məto nəutahlimis kit u nenətin mīn əh-ikin o mīpīn mīn əh-ikin, ilat okotəkəike motitun paupən məmə wək rəha netəm koatəfak, ilat okotaupən motehm wir atip rəhalat mīn. Nolən u tahmen əm məmə koatətou rəhalat kaon kəm rəhalat mama ne tata ne pipi mīn, kən inəh Uhgīn nīkin tagien ron.

⁵ Məto nəutahlimis itəm tətətig in pīsīn aɡin əm, etənim tikə o nehmən in, in tatələhəu-pən əskasik rəhan nətəligən tətətig e Uhgīn. In əh e nian rafin, lapin ne e nərauiegən, in tatəfak kəm Uhgīn məmə otətəsitu lan. ⁶ Məto nəutahlimis u tatətəlig-in pīk natimnat rəha nīpətīn o nətoən təwir lan, in tatəmegəh, məto e narmin tahmen məmə in tinimis rəkis. ⁷ Ik onakəkəike mən-ipən nəghatən mīn əh kəm nīməfak məmə ilat okotəkəike motol pəs netənim kəsotən ratən ilat. ⁸ Suah kit otəkəike mehm wir rəhan mīn, kən maupən mehm wir rəhan ətuatip mīn. Məto okəmə in təsolən, tatəgətun məmə təməuhlin məntaan e nolən rəha nəfakən, in tərət məprəkis-in etəm təsəfakən.

⁹ Okəmə nakəte-pən nərgi nəutahlimis kit e naoa rəha nasituən məmə nīməfak otəsitu elat, rəhan nup in otəkəike mos sikiste, kən rəhan iərman kitiah əm aupən. ¹⁰ Kən in pətaguihl kit itəm netənim koatəsiai-in o rəhan nolən wir ne nasituən mīn itəm in tatol, tahmen məmə in tatehm wir rəhan nisualkələh; kən nian iapīspis mīn okotuwa iman ikin, tatol təwir kəm ilat; kən matos-iəhau atip in mətəsitu e netəm koatəfak;* kən mətəsitu e ian-rat mīn; kən rəhan nətəligən təskasik məmə otol wək mīn itəm təwir.

¹¹ Məto sətə-pənən nərgi nəutahlimis mīn itəm kəsotipitəguihlən əh e naoa rəha nasituən, məto-inu uarisig ikin okəmə nətəligən rəha nol mīnən marit tinuwa məskasik e nīkilat mīnaprəkis-in nətəligən rəhalat e Kristo, kən ilat kotəmə okotol mīn marit. ¹² Kən Uhgīn in otakil mol nalpīnən kəm ilat məto-inu kəmotətgəhl rəhalat noanawil itəm kəmotol kəm in aupən.† ¹³ Kən nat tərət kit mīn, məta ilat koatəpou

* **5:10:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Kən tətəikuas e nelki netənim rəha Uhgīn.” - Nolən əh tatəgətun məmə in pətan kit tatos-iəhau atip in; kən nīkin tagien

o nasituən e netənim. † **5:12:** E nian əh, nəutahlimis mīn neen kəmotos noanawil rəhalat kəm Uhgīn məmə okəsotolən marit, kən ilat okotol əm wək rəha nīməfak. Kən okəmə nəutahlimis kit tolkeike məmə in otol marit mīn, kən in otətgəhl rəhan noanawil itəm təmol kəm Uhgīn.

kən motos nolən rəha nuwīnən e nimə mīn rafin moatən nəghatən itəm nīpətin tikə. Uarisig ilat kotuwa motərat pik o nosən musmus e nəghatən rəha suah pisin o nosən muwīn məhləmisin niməme mənig lan, kən ilat kotalkeike məmə okotən pik nəghatən rəha netəm pisin, kən ilat koatən nəghatən mīn neen itəm təsahmenən məmə okotən. ¹⁴ Kən io ekatən kəm nəutahlimis mīn itəm kəsotipitaguīhlən məmə təwir ilat okotol mīn marit, kən motiləs nisualkələh, kən okotehm wir rəhalat mīn. Kən okəmə kotal nəhlan, kən məsotos-ipənən kuhal kit kəm rəhatat tikimīr mīn məmə okotən rat kitat. ¹⁵ Məto nəutahlimis neen kinotapəs rəkis suatip ətuatip kən moatətəu-pən Setan. ¹⁶ Nīpitan u iəfak mīn okotəkəike moatehm wir nəutahlimis mīn rəhalat, məsotəhlman-pənən ilat kəm niməfak məmə otatehm ilat. Kən niməfak in otatehm əm nəutahlimis mīn u rəhalat netəmim kotikə agin məmə okoatehm ilat.

Wək rəha netəm-iasol rəha niməfak

¹⁷ Elta mīn itəm koatərəməərə wir e wək rəha niməfak, niməfak otəkəike misiai-in ilat, kən matətou ilat. Kən iəgətun mīn ne netəm koatən-iarəp Naoa Rəha Uhgīn, ilat koatətul aupən məmə okisiai-in ilat. ¹⁸ Məto-inu Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, “Nian kau kit tatol wək kit rəham, kən okəmə tolkeike məmə otun kit, sahtosig-inən.” Kən tatən mīn məmə, “Nian suah kit tatol wək, məto okəike kətou in lan.”

¹⁹ Əsətəlig-inən nəghatən rəha etəmim kitiah əm itəm tatən məmə elta kit rəha niməfak təmol nolən rat, məto okəmə etəmim kəiu o kisil katəhalən, kən nakətəlig-in rəhaləhal nəghatən. ²⁰ Kən okəmə etəm-iasol kit rəha niməfak tatol nat kit tərat, kən natəghat əskasik kəm in e niganəmti netəmim rafin rəha niməfak, kən tol nəhlan netəmim okotəgin o nolən nat tərat mīn.

²¹ E niganəmti Uhgīn, ne Iesu, ne nagelo mīn itəm Uhgīn təmitəpun rəkis ilat, io ekatən əskasik kəm ik məmə ik onakəkəike mətəu-pən nəghatən rəhak e nolən itəm in tətəuatip. Ik onakəsolən nolən pisin kəm suah kit, kən matig mol pisin mīn kəm suah kit. Məto onəkol tahmen ahmen əm kəm ilat rafin.

²² Əsələs-ipər ueiuəhaiən etəmim məmə in otos wək rəha niməfak, inu nakoatələhəu-pən nelmitəmat moatəfak lan. Məto-inu okəmə in suah kit itəm rəhan əh-ikin nolən rat, kən rəhan nolən rat otatig lam, tahmen məmə ik mīn nəmos rəhan nolən rat. Məto ol əm rəham nəmegəhən tatuwiwi matətuatip e nian rafin.

²³⁻²⁵ Netəmim neen kitat kotitun məmə ilat nol təfagə rat, kən kotitun məmə Uhgīn otol nalpinən kəm ilat. Məto

neen rəhalat təfagə rat tatəhluaig əh-roiu, məto uarisig okəpanotəplan. Kən tahmen ahmen əm, nian tepət wək itəm təwir mīn, kitat kotitun əm. Məto neen əh-ikin itəm koatəhluaig əh-roiu, məto okəpanotəplan ilat.

Təsəwirən məmə onakənim əm nəhau məto-inu, nian neen ik nakatimis. Məto təwir məmə onakənim wain noan məsin pəs in tasitu e nərɓəm.

6

Nolən ətuatip o slef mīn

¹ Slef mīn itəm koatəfak okotəkəike motisiasi-in netəm-iasol mīn rəhalat. Nolən əh in otahtosig-in naihluə, məmə kəsotən ratən nərgi Uhgīn, kən məsotən ratən nəgətunən rəhatat.

² Məto slef mīn itəm rəhalat etəm-iasol in iəfak, ilat okəsotolən nolən əh u kotəmə, “Ei. Etəm-iasol əh in piatat əm kit,” kən ilat məsotisiasi-in wirən. Məto ilat okotəkəike motol wək pik təhmīn mīn e nīkilat pahrien, məto-inu rəhalat etəm-iasol in iəfak kit itəm koatolkeike in.

Nəgətunən neiueiuəən mīn ne natimnat wir mīn pahrien

Natimnat mīn u, ik onakəkəike matəgətun netəmim lan. Kən e nian rafin ik onakəkəike matəghat əskasik kəm ilat o nətəu-pənən.

³ Məto netəmim neen koatəgətun nəghatən neen itəm tol pişin e nəghatən əh rəhak, kən ilat koatən məmə nəgətunən rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, in neiueiuəən, kən koatən məmə nəgətunən rəha nolən rəha nəmegəhən itəm Uhgīn tolkeike, in neiueiuəən. ⁴ Netəm mīn əh koatol nəhlan ilat kəsotitun aɡin-əhən nat kit, kən ilat nausit pik. Ilat kotalməl o nuwinən məghat pik o nəghatən mīn itəm tatiuw-pa neməha, o nəghatən mīn itəm netəmim koatətəhau ilat mīn ron. Nolən u in tatol netəmim koatetet ilat mīn, kən motəhap-əhap ilat mīn, kən moatəghat rat e nərgilat mīn, kən moatətəlig rat elat mīn. ⁵ Kən e nian rafin ilat koatol tīməht. Inu nolən rəha netəmim itəm rəhalat nətəligən tərət, ilat koatəluə e nəghatən pahrien. Ilat koatən məmə suatip rəha nahatətəən e Uhgīn in suatip kit o nosən məni ne nautə mīn.

⁶ Məto nat itəm təwir pik sənəmə kitat kotos məni ne nautə. Nat itəm təwir pik in məmə kitat okotaliwək e nolən itəm Uhgīn tolkeike, kən motəɡien əm, nat əɓnapin rəhatat nautə noan məsin o tepət, ⁷ məto-inu nian kitat kəmotaiir-pa e nətueintən u, kən kəməsotosən nat kit motuwa. Kən e nian okotimis lan, okol kəsotos mīnən nat kit motitəlig. ⁸ Məto okəmə nigitat nagwənən ne napən tahmen əm, kən kitat kotəɡien. ⁹ Netəmim itəm kotolkeike pik məmə rəhalat nautə otepət, in

timätig əm olat məmə okotol nolən rat mın tepət. In tahmen-pən e noanikulu tətahasın ilat e noakəmihl rəha nərətən, kən ilat kotolkeike məmə okotol natimnat tepət rəha nalmələn, kən natimnat tepət itəm tərət olat. Kən nolkeikeən rəha natimnat rat mın əh okoatərəkin-rəkin nəmegəhən rəhalat. ¹⁰ Məto-inu nolən rəha nolkeike pıken məni, in nəukətin natimnat rat tepət. Kən netəmim neen ilat koatətul-iəkis o nətəu-pənən suatıp u, kən ilat kinotuwin rəkis isəu o nolən rəha nahatətəən, kən ilat koatol natimnat mın neen itəm tatərəkin atıp nıkilat, kən moatəto tərət lan.

Nəghatən wir rəha Pol tatuwin kəm Timoti

¹¹ Məto ik Timoti, etəm rəha Uhgın, aıu muwin isəu o nolən rat mın əh. Ik onakəkəike malkut pık o nətəu-pənən nolən ətuatıp, itəm Uhgın tolkeike. Rəham nahatətəən otəkəike məskasik, kən ik onakəkəike molkeike netəmim. Askəlim rəham nahatətəən tatuwin əm nulan, namnun tikə. Kən onəkəike muwa ik etəm mətig kit. ¹² Onakəluagin wir e nəluaginən rəha nahatətəən. Kən maskəlim nəmegəhən lilin itəm Uhgın təmaun-in ik ron. Aupən ikın in təmaun-in ik ron nian nəmən-iarəp nahatətəən rəham e İesu e nıganəmti netəmim tepət.

¹³ E nıganəmti Uhgın, itəm tatos-ıpa nəmegəhən kəm natimnat rafın, ne nıganəmti Kristo İesu itəm təmən-iarəp wir nəghatən pahrien e nıganəmti Pontias Pailat, iatəghat əskasik kəm ik nəhlan: ¹⁴ ol natimnat mın u, kən məsapəsən kit mətoarus-pən İərəmərə rəhatat İesu Kristo otuwa ¹⁵ e nian ətuatıp itəm Uhgın təmıtəpun. Uhgın itəm kitat okotəkəike moatənwiwi e nian rafın, in pısın əm tatərəməərə e natimnat rafın. In Kig rəha kig mın rafın, kən İərəmərə rəha İərəmərə mın rafın. ¹⁶ In əm təsimisən mətatig lilin, rəhan nətuounən tikə, kən namnun tikə. İkin tətətig ikın, nəhag-əhagən təsiə mıtəlau in, kən okol kəsənən iuəhkır ron. Suah kit təsehmən əh in, kən okol suah kit təsehmən nian kit. Nian rafın kitat okotəkəike motisiai-in in, kən moatən-iarəp rəhan nəsanənən ne nərəmərəən matuwın matuwın namnun tikə. Tol nəhlan. Əwəh.

Nəfak u rəhalat nautə tepət

¹⁷ Əghat əskasik kəm netəm koatəfak itəm rəhalat nautə rəha nətueintən u tepət. Ən məmə ilat okəsotiləs-ıpər pıken ilat, kən kəsotahatətəən e rəhalat məni u tepət rəha roiu əm, məto olawig ne tikə mın. İlat okotəkəike motahatətə əm e Uhgın itəm tatos-ıpa natimnat wir tepət kəm kitat məmə kitat okotəto təwir lan. ¹⁸ Əghat əskasik kəm ilat məmə okotimətə e nolən

təwir, ne nasituən wir min. Kən nīkilat otəkəike magien o nawteən kəm netəmim. ¹⁹ E nolən əh, in tahmen məmə ilat koatələhəu natimnat wir min tepət, tahmen-pən əm məmə kəmotasa wir o nəmegəhən itəm otəpanuwa. Kən ilat kotitun nosən nəmegəhən, itəm nəmegəhən pahrien.

Namnun nəghatən rəha Pol

²⁰ Timoti, ik onakəkəike matehm wir natimnat min itəm Uhgın təmələhəu-pən rəkis e nelməm. Apəs kən mətul isəu o nəghatən min itəm nīpətīlat tikə kən kəsotos-ipənən nisīaiiən kəm Uhgın, kən nəghatən min itəm kəsotətuatipən e Naoa Rəha Uhgın. Nəghatən min əh katən məmə koatos-ipa nitunən, məto kəp, koateiuə. ²¹ Məto netəmim neen koatuarisig-in nəghatən eiueiuə min əh, kən minotos-arəpən e suatip rəha nahatətəən pahrien.

Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.

2 Timoti

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwɪn kəm Timoti

Nəghatən əkuəkɪr rəha naoa u 2 Timoti

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɪn kəm pah? Təməte tatuwɪn kəm Timoti. Kən in molkeike məmə ilat mɪn əpəh e niməfak rəha Efesas, məmə okotafin. Afɪn e “Namnusən Əkuəkɪr Rəha Naoa u 1 Timoti” o nɪtunən məmə Timoti in pah.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nian kapman rəha Rom taskəlɪm Pol əpəh Rom, in təsətətigən e kalapus, məto in təmətətig e rəhan kit nimə, kən mopael mɪn kəmotətig ilat mɪn motehm məmə in otəsəgimən. Namnun japta rəha Wək Mɪn tatəghat-in nian mɪn əh. Kən əmun kapman təmahl-iarəp in, kən taliwək əm mətan o nup kəiu. Məto roiu əh, tinuwɪn mɪn e kalapus əpəh Rom, kən kalapus əh in tərət ikin pahrien. Naoa rəha Wək Mɪn təsəghat-inən nian əh, naoa tinol namnun rəkis. Kalapus əh in tətəp ikin, kən tiəkis o netəmim o nuwɪnən mətag-pən-in. Luk əm ilau mɪn. Pol təmolkeike məmə Timoti otuwa mehm məto-inu in rəhan fren wɪr. Kən in molkeike məmə Timoti in otəmɪk naoa mɪn rəhan.

?Təməte naoa u o naka? Pol təmɪtun məmə otəsuwəhən kohamnu in timis. Tol nəhlan, in təməte naoa u o nələhəu-pənən niməfak e nelmi netəm-iasol pɪsɪn mɪn neen tahmen e Timoti. Nian iəkis mɪn koatuwa o niməfak, kən Pol in tolkeike məmə Timoti otətəskəlɪm Namnusən Təwɪr, kən matətul əskasik e nahatətəən rəhan, kən məsəginən nən-iarəpən Namnusən Təwɪr, kən in otətul matip o nətoən nahməən e nɪpətɪn okəmə nəratən otuwa.

Pol təmən təwɪr kəm Timoti

¹ Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgɪn təmɪtəpun rəkis io məmə rəhan, kən mahl-ipa io məmə ekən-iarəp rəhan nəniəkisən rəha nəmegəhən lɪlin e Kristo Iesu. ² Iatən təwɪr kəm ik Timoti, nətik itəm iakolkeike pɪk ik. Pəs Uhgɪn Tata ne Kristo Iesu rəhatat Iərəməərə okuawte-in rəhalau nəwɪrən, ne nasəkɪtunən, ne nəməlinuən kəm ik.

Pol təmɪləs-ipər nətəligən rəha Timoti

³ Nian rafɪn, lapɪn ne lenian, iatəfak ron ik, kən matən tagkiu kəm Uhgɪn ron ik. Kən iatol wək rəhan tahmen-pən əm e tipik mɪn, kən ekɪtun məmə nolən rat kit təsətəgən lak. ⁴ Nɪkɪk tatuəh nahui nəmtəm, kən iakolkeike pɪk məmə ekəplan mɪn

ik pəs nīkik otāgien. ⁵ Nīkik tatuəh nahatətəən pahrien rəham itəm tahmen-pən əm e nahatətəən itəm təmaupən mətātig e rəham pipi Lois ne rəham mama Iunis, kən ekītun məmə roiu in tinətātig lam. ⁶ Kən tol nəhlan, iatən mīn kəm ik məmə on-akelel nīgəm rəha nəsanənən itəm Uhgīn təmos-ipinə o nolən rəhan wək. Uhgīn təmos-ipinə nəsanənən əh nian emələhəu-pən nelmək matəfak-pinə lam. ⁷ Ol wək e nəsanənən əh, mətō-inu Uhgīn təsos-ipamən kəm kitat nīkin rəha nəginən, mətō təmos-ipa nīkin rəha nəsanənən, ne nīkin rəha nolkeikeən, ne nīkin itəm tatol nolən mīn itəm in titun məmə kotətuatip.

⁸ Kən inəh, əsaulis-inən o nən-iarəpən Iərəmərə, kən əsaulis-inən io itəm etātig e kalapus o nərgin. Mətō e nəsanənən itəm Uhgīn tatos-ipinə kəm ik, nəkəike mol məmə io ne, itəm iatəto nahməən o namnusən təwir. ⁹ Uhgīn təmosmegəh kitat kən maun-in kitat məmə kitat okotuwa rəhan mīn netəmim itəm kotasim, kən təməsolən o nat kit itəm kitat kəmotol, mətō in təmol e rəhan atip nətəligən, ne nəwīrən. Nian Uhgīn təməsolən əh nətueintən ne, mətō in təmələhəu rəkis nalpəkəuən məmə in otawte-in rəhan nəwīrən kəm kitat e Kristo Iesu, ¹⁰ mətō roiu, in təmol əp nəwīrən əh kəm kitat e nuwamən rəha Iosmegəh rəhatat, Kristo Iesu. Kən Kristo təmərəkin nīmīsən ne rəhan nəsanənən, kən təmasiəgəpin nəmegəhən u namnun tikə, kən kitat koatehm e namnusən təwir. ¹¹ Kən Uhgīn təmītəpun io məmə io iəghat, ne aposol, ne iəgətun o namnusən təwir əh. ¹² Tol nəhlan iatəto pik nahməən ron u ikīn-u e kalapus. Mətō esaulis-inən, mətō-inu ekītun məmə pah u iatahatətə lan, kən mītun wīr məmə in titun nehm wīrən nat naka itəm in təmələhəu-pa e nelmək o namnun nian.*

¹³ Ətəu-pən əm suatip rəha nəgətunən u tətuatip itəm emən kəm ik, kən ol nat u e nahatətəən ne nolkeikeən e Kristo Iesu. ¹⁴ E nasituən rəha Narmīn Rəha Uhgīn itəm tətātig e nīkitat, kən atehm wīr nat wīr itəm Uhgīn təmələhəu-pən e nelməm.

¹⁵ Nəkītun məmə rəhak mīn netəmim əpəh Esia, ilat Fukelas ne Hermokenes, ilat rafin kəmotāgim rəkis motapəs io.

¹⁶ Pəs Iərəmərə otasəkitun Onesiforas ne rəhan mīn, mətō-inu nian tēpət təmətāsitu lak matiləs-ipər rəhak nətəligən. Kən təməsaulisən məmə emətātig e kalapus. ¹⁷ Nīpahrienən, nian in təmuwa Rom, təmeam-in io, təmeam-in io mətōarus-pən məplan io. ¹⁸ !Pəs Iərəmərə otasəkitun in e namnun nian! Ik nəkītun wīr natimnat wīr mīn itəm təmol kəm io əpəh Efesas.

1:5: Wək 16:1   **1:6:** 1 Tim 4:14   **1:7:** Rom 8:15   **1:9:** Efes 2:8-9; Taet 3:5   **1:10:** Hip 2:14   **1:11:** 1 Tim 2:7   * **1:12:** Suatip pisin o nəuhlinən ves 12b: “kən mītun wīr məmə in titun nehm wīrən nat naka itəm io emələhəu-pən e nelmīn o namnun nian.”   **1:14:** 1 Tim 6:20

2

Mopael tawir raha Kristo Iesu

¹ Ik u nətik, pəs Uhgın otol nıkim təsanən e nəwıwıwən itəm tətisi-pən e Kristo Iesu. ² Nəməto rəkis natımnat mın u itəm eməgətun itəmat lan e nıganəmıti netəmim tepət. Kən os rəhak nəghatən mələhəu-pən e nelmi netəmim neen itəm natən nıpahrienən elat, kən ilat okotıtun nəgətunən netəmim neen mın lan. ³ Nıan nəratən tatuwa, məto ətul əskasik kitat mın ik, tahmen e mopael wır kit rəha Kristo Iesu. ⁴ E nıan rəha nəluaginən, mopael kit təsolən natımnat rəha nəmegəhən rəha netəmim əpnəpın əm, məto tatol əm wək rəha mopael məto-inu, in tolkeike məmə rəhan etəm-iasol rəha mopael, nıkin otəgien lan. ⁵ E nolən kitiəh, etəm tətaiu məmə in otol wın, in otəkəike mətəu-pən lou mın rəha nıaiuən, məto okəmə təsolən, kən in otəsosən nətouən rəha nol wınən. ⁶ Tətuatıp əm mın-nulan məmə etəm tatol pik wək e nasumən, in otaupən məulək-in. ⁷ Ətəlig-in wır nat naka iatən kəm ik, məto-inu İəməmə otasıtu lam o nıtunən nıpəti nəghatən mın u.

⁸ Atətəlig-in İesu Kristo u noanol rəha Tefit, kən Uhgın təmosmegəh in e nımisən. Kən inu namnusən tawir iatən-ıarəp. ⁹ Kən iatəto nəhməən o namnusən tawir əh, kən nıpahrienən, kəməlis io e sen tahmen-pən məmə io iakləh kit o iohamnu itəm. Məto kəsəlisən nəghatən rəha Uhgın. ¹⁰ Tol nəhlan, iatətul əskasik e nəhməən mın rafın o netəmim itəm Uhgın təmıtəpun ilat, məmə in otosmegəh ilat e Kristo Iesu, kən ilat okotatig e nəwıwıwən itəm təhag-əhag rəha Uhgın, itəm namnun tikə.

¹¹ Inu nəghatən tatən pahrien məmə, Okəmə kotuwa kitiəh e Kristo e nımisən rəhan, kən okotəmegəh mın kitat mın.

¹² Okəmə koatətul əskasik e nıan iəkis mın, kən kitat okotəməmə mın kitat mın. Okəmə kitat kotən-ıamnın in, kən in otən-ıamnın kitat.

¹³ Okəmə kitat kəsotolən rəhatat noanawıl, məto in tatol rəhan noanawıl, məto-inu in otəkəike matol rəhan nolən.

Iolwək tawir rəha Uhgın

¹⁴ Natımnat mın u, onəkəike matən matisimatıp lan kəm rəham mın netəmim. Ən əskasik kəm ilat nəhlan məmə, “İatən e nərgın Uhgın məmə itəmat nəsotərgəhəuən o nıpəti nəghatən mın.” Nərgəhəuən nəhlan təsasıtıuən e suah kit, məto tatərekın əm netəmim itəm koatəto. ¹⁵ Alkut

əskasik məmə onəkuwa iolwək təwir itəm nian Uhgın tatəplan rəham wək, in titun nənən məmə, “Əwəh, nəmol təwir,” kən nəsaulisən o rəham wək, məto-inu natəgətun ətuatip nəghatən rəha nıpahrienən. ¹⁶ Məto apəs nəghatən əpnarın min əm itəm kotərat məsotisiai-inən Uhgın, məto-inu netəmim itəm koatəghat nəhlan, nəmegəhən rəhalat tatuwin matuwin əm o nolən min itəm kəsotisiai-inən Uhgın. ¹⁷ Nəgətunən rəhalat in tahmen-pən əm e nıməgəm piən itəm tatəməhal matepət matol iahgin. Təs mil u kioal min-nulan, ilau u Haemeneus ne Faelitas, ¹⁸ itəm kinuəmkarəpən rəkis e suatip rəha nıpahrienən. Katuən məmə Uhgın təmol kitat kotəmegəh min rəkis e nımisən, kən okol Uhgın təsos-ıpa minən nıpətıtat wi min nian İesu tatuwa min. Kən təs mil u katuərəkın nahatətəən rəha netəmim neen. ¹⁹ Məto tol pap nəhlan, nımə itəm Uhgın tatıləkın tatətul tiəkis, kən təməte-pən lan məmə, “İərəmərə titun netəm min u rəhan min,” ne “Netəm min u koatən məmə ilat netəm rəha İərəmərə, okotəkəike motapəs nolən rat min.”

²⁰ Ətəlig-in-tu. E nımə rəha etəm rəhan nautə tepət, plet pisin pisin min tepət. Kəmol neen e iaen u kol tatıpit-ıpit, neen e silfa, neen e nig, neen e nıməptən. Wək rəha neen, in wək əpnarın əm itəm tol naulisən. ²¹ Okəmə suah kit tatol rəhan nəmegəhən tatuwiwi mətapəs nolən rəha naulisən, in titun nolən wək asol itəm kətisiai-in, kən Uhgın otələhəu kalın məmə rəhan pisin əm, kən mol əpen-əpenə məmə otol wək min itəm kotəwir.

²² Aiu muwin isəu o nolən rat min itəm tatəwiə e niki netəm aluə. Kən ətəu-pən wir suatip rəha natımnat min u: nolən itəm tətuatip, ne nahatətəən, ne nolkeikeən, ne nəməlinuən. Ətəu-pən suatip əh itəmat netəm min u itəm koatətapəh o nasituən rəha İərəmərə e nıkilat itəm təwir. ²³ Apəs magım rəkis e nəghatən alməl min itəm nıpətılat tikə. Nəghatən min əh koatiuw-pa əm timəht o nərgəhəuən. ²⁴ Iolwək rəha İərəmərə, okol in təsərgəhəuən, məto in tətəkəike matol təwir kəm netəmim rafın, kən otəkəike muwa etəm rəha nəgətunən, kən rəhan nətəligən kaifəməh. ²⁵ Okəmə netəmim neen koatən rat rəhan nəgətunən, kən in otəkəike məgətun wir ilat e nolən mətig əm. Kən okəm-naka Uhgın otegəhan-in məmə ilat okotəuhlin rəhalat nəmegəhən, məmə ilat okotıtun nıpahrienən, ²⁶ kən ilat okotuwa min e nətəligən təwir, kən motagım rəkis-in noanıkulu rəha Setan, itəm təmaskəlım ilat kən koatol nəwian.

3

Nolən rat min iuahkir o Namnun Nian

¹ Məto onəkəike mitun nəghatən u məmə nian əskasik min okotuwa iuahkir o Namnun Nian. ² Tol nəhlan məto-inu, netəmim okotətəlig-in atip əm ilat, kən ilat okotolkeike pik məni. Netəmim okotəusit, moatos-ipər atip əm ilat. Ilat okotən rat netəmim ne Uhgın, kən ilat okotəht nəwia tata ne mama, kən okəsotənən məmə nikilat tətəgien o nat itəm katol kəm ilat, kən okəsotisiai-inən Uhgın. ³ Rəhalat nolkeikeən kəm netəmim otikə, kən okəsotaluinən nəratən itəm suah kit otol kəm ilat. Ilat okotərəkin nərği netəmim. Okəsotərəməyən e nolən min rəhalat. Nikilat otəgien əm o nərəkinən netəmim. Okotətəhau nat itəm in təwir. ⁴ Ilat kəut kəsua min, kən okotol natimnat rat neen məto kəsotətəlig-inən məmə nat naka otiet lan. Kən ilat okotiləs-ipər atip ilat, kən ilat okotolkeike pik natimnat o nətoən təwir e nıpətəilat, məto ilat okəsotolkeikeən Uhgın. ⁵ Okotol nolən min rəha iəfak min məmə netəmim okotəplan, məto ilat okəsotolkeikeən məmə nəsanənən rəha Uhgın otəuhlin rəhalat nəmegəhən mol kotuwiwi. Uwin isəu o netəm min u.

⁶ Apəs əm ilat məto-inu neen koatehm suatip o nuwinən latuənu min, kən moatiuw rəkis nətəligən rəha nıpitan itəm rəhalat nətəligən təsəskasikən. Təfagə rat min rəha nıpitan min u, in tiəkis pik olat, kən nolən rat min tepət itəm ilat koatolkeike, koatiuw-pən ilat. ⁷ Kən nıpitan min əh koatətəlig-in wir e nəghatən min rafin rəha netəm min əh, məto ko kəsotitunən nəghatən rəha nıpahrienən. ⁸ Aupən ikin, Janes ne Jampres kəmatioal timəht kəm Moses, * kən e nolən kitəh min əm, netəm min əh koatəht nəghatən rəha nıpahrienən. Netəm min u, rəhalat nətəligən tərıoah e nolən rat min, kən nolən rəha nahatətəən rəhalat in neiueiuə-əmən. ⁹ Məto nəgətun eiueiuəən rəhalat, ko təsətulən tuwəh, məto-inu netəmim rafin okotəplan məmə ilat kəsotitunən nat itəm koatəghat-in, kotahmen-pən əm e suah mil əh.

Nəghatən rəha Pol kəm Timoti

¹⁰ Məto ik, Timoti, ik nəmətəu-pən rəhak nəgətunən, ne nolən rəha nəmegəhən rəhak, ne nat naka itəm ekolkeike məmə ekol, ne rəhak nahatətəən, ne nolən rəha nətəligən rəhak itəm təfəməh, ne rəhak nolkeikeən, ne nətul əskasikən rəhak, ¹¹ kən nəkitun nian iəkis min itəm koatuwa e rəhak nəmegəhən, ne nolən tərət min itəm katol lak. Kən nəkitun nolən iəkis min itəm kəmol lak əpəh Antiok, ne Ikoniam, ne Listra. Məto İərəməyə təmiləs-irəkis io e natimnat min əh rafin.

3:1: 1 Tim 4:1   **3:5:** Mat 7:15,21; Taet 1:16   * **3:8:** Janes ne Jampres, ilau iəmik nərik mil rəha kig rəha İjip.   **3:8:** Eks 7:11   **3:11:** Wək 13:50; 14:5; 14:19   **3:11:** Sam 34:19

¹² Nīpahrienən, netəmim rafin itəm kotolkeike məmə okotol nolən itəm Uhgīn tolkeike, kən motol e Kristo Iesu, netəmim okotol tərət kəm ilat, ¹³ mətō nian kitīəh mīn əm, nol təfagə rat mīn ne netəm rəha neiueiuəən, ilat okotol nolən rat motuwīn kol itəm in tərət aɡīn. Ilat netəmim kateiuə-in ilat,† kən ilat okoteiuə-in pīk aɡīn-əh netəmim.

¹⁴ Mətō ik, Timoti, onakəkəike matətəu-pən əm natimnat wīr mīn itəm kəməgətun ik lan itəm nəmən əskasīk rəkis nīpahrienən lan, mətō-inu ik nəkītun wīr netəmim itəm kəmotəgətun ik lan. ¹⁵ Kən nian nəmatəkəku mətōarus-pa u-roiu, nəmītun Naoa Rəha Uhgīn itəm titun nos-ipənən ne-natīgən məmə nəkītun nosən nəmegəhən lilin lan o nahatətəən e Kristo Iesu. ¹⁶ Nəghatən mīn rafin e Naoa Rəha Uhgīn, kəmotisi-pən əm e nohli Uhgīn, kən koatasitu etat. Koatəgətun kitat, moatəniəp nolən rat mīn rəhatat, moatəg-ətuatip-in kitat, kən moatəgətun kitat e nolən mīn itəm kotətuatip. ¹⁷ Koatasitu etat nəhlan məmə, kitat netəm rəha Uhgīn, okotos nasituən rafin mīn əh, kən motuwa netəmim itəm kotītun nolən wək mīn rafin itəm kotəwīr.

4

¹ Timoti, oekən-ipinə nəghatən keike kit kəm ik e nīganəmti Uhgīn ne Kristo Iesu itəm otakil nolən rəha netəmim rafin, netəm koatəmegəh ne netəm kəmotīmīs, kən oekən-ipinə nəghatən u mətō-inu in otuwa mīn matərəmərə. Kən inəh, iakatakəike matən kəm ik məmə, ² ən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn, kən ətul matip o nən-iarəpən, nat əpnəpīn məmə otimətīg əm, o tiəkis. Əg-ətuatip-in nolən rəha netəmim, kən ən-iarəp nolən rat mīn, kən mīləs-ipər nətəlīgən rəha netəmim, kən nian natol wək mīn u, rəham nətəlīgən otəkəike məfəməh, kən rəham nəgətunən otəkəike mətuatip məwīr. ³ Nəkəike mol nəhlan mətō-inu, nian itəm tatuwa, netəmim okəsotolkeikeən məmə okotətəlīg-in nəghatən pahrien. Mətō ilat okotos iəgətun pīsīn pīsīn mīn itəm okotəgətun nəghatən mīn itəm ilat əm kotolkeike. ⁴ Kən ilat okotəuhlin matəlgīlat o nətəlīg-inən nəghatən pahrien, kən motuwīn moatətəlīg-in namsu eiueiuə mīn.

⁵ Mətō ik, atehm wīr rəham nətəlīgən ne rəham nolən mīn e nian mīn rafin, nat əpnəpīn nat pīsīn pīsīn mīn koatuwa e rəham nəmegəhən, kən ətul əskasīk nian nəratən tatuwa, kən uwīn mən-iarəp nammusən təwīr, kən ol rafin wək itəm Uhgīn təmos-ipən kəm ik məmə onəkōl.

⁶ Timoti, ol natimnat mīn əh, mətō-inu otəsuwəhən, io ekīmīs. Kən roiu nəmegəhən rəhak tahmen e wain itəm

3:12: Mat 16:24; Jon 15:20; Wək 14:22   † **3:13:** Setan o netəmim pīsīn mīn okoteiuə-in ilat.   **3:16:** Rom 15:4   **4:3:** 1 Tim 4:1

kinatəhtəg-pən e olta məmə okol sakrifais lan. ⁷ E rəhak fait wir rəha nahatətəən, ematipin wir nelmək, kən e rəhak naiuən, io emaiu wir rəkis mətoarus-pa namnun naiuən, kən io emataskəlim wir nolən ətuatip rəha nahatətəən kən eməsapəsən wək rəha nən-iarəpən namnusən təwir. ⁸ Kən roiu, İərəmərə itəm rəhan nakilən tətuatip wir, in təmol əpen-əpenə e nətouən rəhak, inu hat rəha etəm tatol win e rəhan naiuən, kən in otəfauin-pa kəm io e nian rəha nakilən məto-inu in təmakil io məmə rəhak nəmegəhən tətuatip. Kən sənəmə io pisin əm, məto otos-ipən kəm netəmim rafin itəm kotalkeike moatəsaħgin məmə in otuwa min.

Pol təmən-iarəp namnusən rəha in min neen

⁹ Eam-in uəhai əm rəham suatip məmə onəkuwa mehm io, ¹⁰ məto-inu Temas, u tolkeike pik nətueintən u, in təmapəs io maiu muwin Tesalonaeka. Kresens tinuwın rəkis əpəh Kalesia, kən Taetas tinuwın rəkis Talmesia. ¹¹ Məto Luk pisin əm itımlau min. Təwir məmə nian nakatuwa, onakit Mak itəmlau min, məto-inu in titun nasituən e wək rəhak. ¹² Emahl-ipən rəkis Tikikas tuwin əpəh Efesas. ¹³ Kən nian nakatuwa, onakos rəhak kot itəm emələhəu kəm Kapas əpəh Troas, kən onakos min rəhak naoa min itəm kəmaiu-aiu, kən iakolkeike pik min məmə onakos naoa min u kəmol e nuwigi sipsip.

¹⁴ Suah u Aleksanta itəm etəmim rəha nolən wək e iaen, in təmatol tərət kəm io. İərəmərə otos-ipən nıtai nətouən rəhan o natımnat min əh. ¹⁵ Kən ik min, atəto ik o suah əh, məto-inu tətəhtosig-in nəghatən min rəhatat.

¹⁶ Nian emaupən mətul e kot məmə ekən-iarəp nəghatən min rəhak, suah kit təməsətul-arəpən masitu lak, məto netəmim rafin kəmotagım motapəs io. Pəs Uħgin nıkin otəsəhtən natımnat rafin itəm ilat kəmoatol. ¹⁷ Məto İərəmərə təmətul e nıkalik mos-ıpa nəsanənən kəm io məmə ekən-iarəp wir nəghatən rəhan, kən pəs İaihlua min okotəto. Kən təmiləs-iarəp io e nohli laion. ¹⁸ İərəmərə otıləs-irəkis io e nərətən min rafin itəm okol kəm io, kən in otaskəlim wir io, kən miləs io ekuwin e nərəməərəən rəhan əpəh ilis e nego e neai. Pəs kotıləs-ıper nərgin tatuwin matuwın namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən

¹⁹ İatən təwir kəm Prisila ne Akwila, ne Onesiforas ne rəhan min. ²⁰ Erastas təməsətəu-pa-mən io, in əpəh Korin. Kən nian emiet Maelitas, emapəs Trofimas tətətig məto-inu in tatımis. ²¹ Alkut pik məmə nakuwa uəhai əm ikin-u, uarisig in nian

rəha nətəpən. Iupulas tatən təwır kəm ik, kən Putens, ne Linus, ne Klotia, ne piətət min rafin ikın-u koatən təwır kəm ik.

²²Pəs İarəmərə tətətig itəmat min. Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwırən kəm ik.

Taetas

Naoa itəm Pol təməte tuwın kəm Taetas Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Taetas

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwın kəm pah? Pol təməte naoa u tatuwın kəm Taetas. Taetas in İahlıuə kit itəm təmahatətə e Kristo. Pol təmiuw-pa in o Kristo, kən Taetas təmol wək tepət ilau Pol tahmen əm e Timoti. Koatehm nərgin nian tepət e Niutesteman.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol ne Taetas kəmian e nəptən u Krit, kən ilau kəmuətuoun niməfak kit ikin-u. Pol təmiet min, məto təmən-ipən kəm Taetas məmə in otətətig mol rafin wək min ikin əh. Krit in nəptən kit itəm tərioah wir e nolən rat min, tahmen məmə inu netəmim koateiuə pik nian rafin, moatəgwən pik, kən moatəlpah koatəlpah. Neen koatuwa e niməfak kən moatən nəghatən eiuə tepət məmə okotos məni lan.

?Təməte naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otasitu e Taetas e rəhan min wək əpəh e niməfak əpəh Krit. Taetas otəkəike mıləs-ipər netəmim məmə okotuwa elta min o nehmən niməfak. Kən Pol tatəghat-in nolən rəha nəghatən kəm netəm min u kəsotətəu-pənən nətəligən rəha Taetas. Kən mos-ipən nəgətunən neen rəha nahatətəən ne naliwəkən ətuatip. Kən in təmən məmə Timoti otahtosig-in wir nəgətunən eiuə min. Namnun nəghatən təmən məmə otahl-ipa etəmim kit tuwa masitu e niməfak, kən Taetas in otəkəike muwa min masitu e Pol.

Pol təmən təwir kəm Taetas

¹ Taetas. İo Pol, iatəte naoa u kəm ik. İo slef kit rəha Uhgın, kən io aposol kit rəha İesu Kristo. Təməhl-ipa io məmə ekasitu e netəmim itəm Uhgın təmıtəpun rəkis ilat məmə rəhan min, mıləs-ipər nahatətəən rəhalat, masitu elat məmə okotitun nəgətunən pahrien. Nian netəmim koatətəu-pən nəgətunən pahrien əh, kən rəhalat nəmegəhən otətuatip kotahmen-pən e nolən itəm Uhgın tolkeike. ² Kitat kotitun nıpahrienən əh, kən mətahatətə lan. Kən e nolən əh, rəhatat nətəligən tətətig əkasik rəkis məmə okotos nəmegəhən lili. Aupən aupən aɡin itəm Uhgın təməsolən əh natimnat rafin, məto Uhgın tinəmən rəkis nəmegəhən lili əh, məmə in otol mihin. Kən kitat kotitun məmə in təseiuən nian kit ne. ³ Kən e nian ətuatip itəm Uhgın təmən, in təmol məmə netəmim okotitun nəghatən rəhan. İlat kotitun məto-inu Uhgın İosmegəh rəhatat təmən

mələhəu nəghatən kit məmə təmos-ipa wək u tətətig e nelmək məmə io ekən-iarəp nəghatən əh rəha nəmegəhən lilin.

⁴ Taetas, rəhalau nahatətəən kitiaħ, kən e nolən rəha nahatətəən, in tahmen əm mə ik nətik pahrien. Rəhak nəfakən məmə Uhgın Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, Iosmegəh rəhatat, pəs okuawte-in rəhalau nəwırən kəm ik, kən muələhəu nəməlinuən tətətig ron ik.

Wək rəha Taetas əpəh Krit

⁵ E nian emiet Krit, kən emələhəu ik nəkətətig məmə onəkol rafin wək itəm tətətig, kən məmə onakiləs-ipər elta min rəha niməfak, e taon min rafin e nitən Krit tahmen əm mə inu emən mihin kəm ik. ⁶ Elta min rəha niməfak okəike kəsehm-pənən nolən rat kit e rəhalat nəmegəhən, kən rəhalat pətan kitiaħ əm, kən rəhalat nisualkələh okotəkəike motahatətə e Uhgın, kən məsotan əpnəpinən motol natimnat təsahmenən, kən məsotəhtən nəwia rəhalat tata ne mama məmə netəmim okotən rat ilat ron. ⁷ Nəmegəhən rəha elta min rəha niməfak otəkəike mətuatip wır məto-inu ilat koatos wək asol rəha Uhgın. İlat itəm koatehm wır netəmim okotəkəike motol mihin məmə kəsotiləs-ipər atipən ilat motol rəhalat nəghatən məmə netəmim okotəgin, kən nikilat təsahmə uəhaiən. Sənəmə ilat netəmim rəha nəpisən o nəmouən, kən sənəmə ilat netəmim rəha nosən məni e neiuəiuəən.

⁸ Məto nəmegəhən rəhalat in otəkəike mol min-nulan. İlat okotəkəike moatehm wır netəmim itəm koatuwa əh rəhalat ikin. İlat netəm kotolkeike mə okotol əm natimnat itəm təwır, kən nolən rəhalat in tatəgətun mə ilat netəm mətə, kən kotenatig. İlat netəm rəha nətəu-pənən nəghatən rəha Uhgın. Rəhalat nəmegəhən in otəkəike mətuatip wır e niganəmti Uhgın. İlat kotitun nən atipən e nikilat məmə kotapəs nolən natimnat itəm tərət kən moatol əm nat itəm təwır. ⁹ İlat okotəkəike motahatətə əskasik e nəghatən rəha namnusən təwır məmə in nıpahrienən tahmen-pən mə kəməgətun ilat lan. Kən inəh, ilat kotenatig wır o nəgətunən netəmim e nəgətunən pahrien itəm tətətig məmə ilat okotətəu-pən. Kən nian netəmim neen okoatən nəghatən min itəm tol pisin e nəgətunən pahrien, kən netəm-iasol min rəha niməfak okotəgətun ətuatip ilat motən-ipən kəm ilat məmə rəhalat nəgətunən in neiuəiuəən.

¹⁰ İatəghat min-nulan məto-inu netəmim tepət e niməfak əpəh Krit kotetəhau nəgətunən pahrien u. İlat, nəghatən rəhalat titatıperəh pık tahmen e kaluəluə, məto nuhuən lan tikə, kən moatiuw rəkis netəmim neen e nəgətunən eiueiue

min rəhalat. Netəmim tēpət itəm koatən məmə okəkəike kəhg-
ipən netəmim, ilat iəgətun eiueiuə min. ¹¹ Ahtosig-in nəghatən
rəhalat məmə okəsotəgətunən e niməfak nəgətunən əh kotərat
itəm kəsotətuatipən məmə okotəgətun, mətō-inu nəgətunən
rəhalat tatərəkīn-rəkīn nahatətəən rəha noanol min rafin rəha
netəmim neen. Ilat koatəgətun neiueiuəən əh mətō-inu ko-
tolkeike məmə okotos mənī lan, mətō kəsotaulisən lan. ¹² Etəm
Krit kit aupən, in ien kit rəhalat, in min təmən min-nulan
məmə, “Netəm Krit, ilat netəm rəha neiueiuəən nian rafin.
Kən ilat kotahmen e kuri iarupin min. Kən ilat nəlpah, nian
rafin kotolkeike məmə kotagwən əm lan.” ¹³ Mətō nəghatən
rəha ien u, in tol əm nīpahrienən. Kən tol nəhlan, əhai ilat
mən-ipən kəm ilat məmə rəhalat nəgətunən in neiueiuəən, pəs
ilat okotahatətə əm e nəghatən pahrien, ¹⁴ kən ilat okəsotətəu-
pənən noanage rəha netəm Isrel ne nəghatən rəha netəm
koatapəs nəghatən pahrien. ¹⁵ Kən nəkotitun məmə netəmim
itəm kotətuatip e niganəmti Uhgīn, nat tikə itəm otol ilat
kotamkīmīk. Mətō netəmim itəm koatamkīmīk e niganəmti
Uhgīn mətō-inu ilat kəsotahatətəən e Iesu, kən nolən kit tikə
itəm otol ilat kotətuatip. Kən tol min-nəhlan, nətəligən ne
nikilat kərən kəsutətuatipən, kən ilat kotəruru nakilən nat itəm
təwir, ne nat itəm tərət. ¹⁶ Ilat koatən məmə kotitun Uhgīn,
mətō nolən rəhalat tatəgətun məmə koateiuə, ilat koatəuhlin
məntaalat kəm Uhgīn. Netəm min əh kotərat agin, kotalməl
koatəht nəwia Uhgīn, kən okol ilat kəsotolən nat wir kit ne.

2

Nəgətunən itəm tətətuatip

¹ Mətō ik Taetas, ik onəkəike məgətun wir netəmim e
nəgətunən itəm tatətəu-pən nəghatən ətuatip e Iesu. ² Ik
onəkəike məgətun iaguīhl min məmə e naliwəkən rəhalat,
ilat okotan mətīg, kən məsotənim pikən wain, kən nolən
rəhalat otəkəike mətuatip wir pəs netəmim okotisiāi-in ilat,
kən ilat okotəkəike moatətul əskasik kən moatol natimnat
e nenatigən. Nahatətəən rəhalat otəkəike mamnim wir
e nəghatən rəha Uhgīn. Kən ilat okotəkəike motolkeike
netəmim. Kən motəkəike kətul tiəkis e nian iəkis min itəm
koatuwa e rəhalat nəmegəhən. ³ Kən e nolən kitīəh əm,
nəkəike məgətun wir nīpitaguīhl min məmə ilat okotəkəike
motol nolən itəm tətətuatip məmə otos-ipən nisiāiən kəm Uhgīn.
Kən ilat okəsotənən nikali netəmim. Kən sənəmə nīpitan rəha
napisən. Mətō ilat otəkəike motəgətun nəmegəhən ətuatip.
⁴ Inəh, ilat okotəgətun nīpitan min e suatip itəm ilat oko-
tolkeike rəhalat min nəman ne nenətīlat min. ⁵ Ilat okotəkəike

1:10: 1 Tim 4:7

1:11: 2 Tim 3:5-6; 1 Pita 5:2

1:13: 2 Tim 4:2

1:14: 1

Tim 4:7

1:16: 1 Jon 1:6; 2:4

2:3: 1 Tim 3:11

motəgətun nīpitan mēmə ilat nīpitan mətīg itəm nəmegəhən rəhalat in tətuatip, kən ilat kəsotan əpnəpinən, kən moatisiai-in rəhalat nəman mīn, kən moatehm wīr natimnat mīn rəha latuənu, kən ilat moatol təwīr kəm netəmim. Nian koatol nolən tol min-nulan, kən otahtosiġ-in netəmim mēmə kəsotən ratən nəgətunən rəha Uhgīn.

⁶ Kən e suatip kitiah mīn, otəghat əskasik kəm netəm aluə mēmə ilat kotitun nən atipən e nīkilat mēmə kotapəs nolən natimnat itəm tərət kən moatol əm nat itəm təwīr. ⁷ Kən ik, e natimnat rafin, onəkol əm nat ətuatip mīn, pəs ilat okotətəupən nat naka itəm ik nakatol. Nian onakəgətun, nəmegəhən rəham otəkəike mətuatip, mol nəghatən rəham təfiġəm. ⁸ Ik onakəkəike matən əm nəghatən pahrien itəm netəmim okol kəsotəplanən məntaa rəham nəghatən kən motən rat. Pəs in otol rəham tikimīr mīn okotaulis lan məto-inu ilat kəsotehm-pənən nolən rat kit ne lam, kən məsotənən nat tərət kit etat.

⁹ Əgətun wīr slef mīn mēmə ilat okotol nəwia rəhalat etəmiasol mīn e natimnat rafin, mēmə nīkilat otəġien o wək rəhalat. Slef mīn okəsotənən nītai nəghaten rəha etəmiasol mīn rəhalat, ¹⁰ kən məsotəkləhən kəm ilat, məto nian rafin ilat okotəkəike moatol natimnat ətuatip mīn, mēmə rəhalat etəmiasol mīn okotən nīpahrienən e rəhalat wək. E nolən itəm okotol e natimnat rafin, otəgətun mēmə nəgətunən rəha Uhgīn, Iosmegəh rəhatat in tətuatip məwīr.

¹¹ Ik onakəkəike məgətun natimnat mīn əh rafin məto-inu Uhgīn təmerəh rəkis e suatip kəm netəmim rafin mēmə otosmegəh ilat lan nian tətawte-in rəhan nəwīrən kəm ilat. ¹² Nəwīrən əh rəha Uhgīn tatəgətun mēmə nian kitat koatətiġ əh e nətueintən, kotəkəike motapəs nətəu-pənən nolən rat mīn ne natimnat rat mīn rəha nətueintən itəm koatəwiə e nīkitat, məto okotan mətīg, kən nəmegəhən rəhatat otətuatip wīr motahmen-pən mə kitat netəmim rəha Uhgīn. ¹³ Nəmegəhən rəhatat in otəkəike matol min-nulan nian kitat okoatəsaġhin nian Iesu Kristo, rəhatat Uhgīn ne rəhatat Iosmegəh, in otuwa mīn lan e nəsanənən ne nəwīrən. Nian əh in təwīr aġin, kən kitat kotitun mə otəpanuwa, kən matol nīkitat tətəġien. ¹⁴ Iesu nīkin təmagien mēmə otimis otat, kən mətou nəmegəhən rəhatat mos-irəkis e nəsanənən rəha nolən rat mīn rafin, kən mafəl wīr kitat mēmə kitat okotuwa rəhan mīn netəmim itəm kotalkeike mēmə koatol əm nat itəm təwīr.

¹⁵ Natimnat mīn u, onatəgətun ilat e niməfak. Ləs-ipər nətəliġən rəhalat mēmə okoatətəu-pən Iərəməərə, kən məghat əskasik kəm netəm koatətəu-pən nəghatən eiueiuə mīn. Uhgīn

tamos-ipinə wək əh kəm ik, kən əghat min-nulan. Əsolən məmə etəmim kit otən rat ik.

3

Nolən rəha iəfak min

¹ Taetas, ən-ipən wir min kəm rəham netəmim məmə okotisiai-in netəm-iasol ne kapman rəhalat. Okotəkəike moatol nəwialat, kən moatətul matip e nian rafin o nolən wək itəm otasitu e netəmim. ² Kən ilat okəsotəghat eiuən o nərəkinən nərgi netəmim, kən okəsotolən timəht, məto ilat nan mətig əm kən moatol təwir kəm netəmim, kən motos-iəhau rəhalat nətəligən moatisiai-in netəmim rafin.

³ Koatol min-nulan məto aupən kitat kotərat kəmotahmen əm elat. Kən Uhgın təmasitu etat nian kitat min kəmoatol nolən rat min əh, kitat ialməl min. Kəməsotolən nəwia Uhgın. Nos-ipən-os-ipənən rəha nəratən təməəkən kitat. Kən nolən rat min rəhatat itəm kitat kəmoatolkeike, kəmoatərəməə etat. Kitat kəmoatol əm nəwialat, kən kəmoatol nolən rat rafin. Kən kəmoatolkeike natimnat min rəha netəm pisin. Nolən rat rəhatat təmol məmə netəmim kotətəhau kitat, kən kitat kəmoatətəhau kitat min.

⁴ Məto nian nolkeikeən ne nəwirən rəha Uhgın İosmegəh rəhatat təmiet-arəpa, ⁵ kən in təmosmegəh kitat, məto sənəmə təmol məto-inu kitat netəm ətuatip. !Kəp! In təmosmegəh kitat məto-inu təmasəkitun kitat. In təmosmegəh kitat nian Narmin Rəha Uhgın təmafəl rəkis nolən rat min kən kotaiir wi min, kən Narmin təməwiək-in nikitat. ⁶ Narmin u inu, İesu Kristo İosmegəh rəhatat in suatip məmə Uhgın tatətəlmin nikitat tatər lan e nikin agien. ⁷ In təmol kitat kotətuatip e niganəmtin e nəwirən rəhan məmə okotahatətə e rəhan nəghatən itəm təmən kəm kitat mə o nian kit kitat kotatig itulin kitat min. ⁸ Inu nəghatən kit in nəghatən pahrien.

Kən io ekolkeike məmə onakəgətun wir netəmim lan məmə okotitun wir. Nəgətunən min əh okotasitu e iəfak min məmə rəhalat nətəligən otətətig əskasik əm e nolən natimnat itəm təwir. Nəgətunən min u ilat kotəwir kən okotasitu wir e netəmim. ⁹ Məto apəs nəghatən alməl min itəm netəmim koatən tol min-nulan: koatəghat o noanol min rəhalat tuwin muwin mİLəs tipilat rat agin min; kən moatetet ilat min kən moatən-iəhau ilat min o nipətə nəghatən rəha Lou rəha Moses. Apəs əm nəghatən min u məto-inu okol təsasituən e suah kit ne, kən rəhan nəwirən tikə. ¹⁰ Okəmə suah kit tatol netəmim koatoor ilat min o nəghatən tol min-nulan, onəkuwin məghat

əskasik kəm in kən mən-iəhau. Məto okəmə tatol min, kən nakuwɪn min mən-iəhau min. Okəmə nəmən-iəhau pap mau kəiu, məto in tatəkəike e rəhan nolən, kən otətul-pən isəu ron motapəs. ¹¹ Məto ik nəkitun məmə suah kit tol min-nulan, rəhan nətəligən tərət kən tatol keko-eko, kən matol təfagə rat e niganəm̄ti Uhḡin. Rəhan əm nolən tatəgətun mə in iol tərət.

Namnun nəghatən rəha Pol

¹² Oekahl-ipinə suah mil u kit, Atemas o Tikikas otimnə mehm ik. Nian otimnə, ik onakəkəike meam-in uəhai əm suatip mə onakimnə mehm io əpəh taon Nikopolis, məto-inu io emolkeike məmə ekuwɪn matig ikin e nian rəha nətəpən.

¹³ Kən etəmim kəiu, Apolos ne Sinas u in ienatig e lou,* ilau katualiwək e rəhalau naliwəkən, məto ik onakasitu elau məmə natimnat rafin rəhalau otəkəike mətatig.

¹⁴ Rəhatat netəmim okotəkəike motitun wɪr suatip o nolən wək kən moatol nat itəm təwɪr məmə ilat kotitun nasituən e netəmim neen itəm rəhalat natimnat təsahmenən. Təsəwɪrən məmə ilat kotatig ənnapin əm.

¹⁵ Netəm min u itəm itimat ekoatatig koatahl-ipinə nəghatən wɪr kəm itəmat. Kən ən təwɪr kəm iəfak min itəm kotalkeike itimat.

Pəs Uhḡin otawte-in rəhan nəwɪrən kəm itəmat.

3:10: Mat 18:15-17   **3:12:** Efes 6:21-22; Kol 4:7-8   * **3:13:** Ienatig e lou - Suah kit itəm titun wɪr lou rəha kot, kən in tatəghat rəha netəmim itəm koatuwɪn e kot.   **3:13:** Wək 18:24; 1 Kor 3:5-6   **3:14:** Efes 4:28

Filimon

Naoa itəm Pol təməte tuwɪn kəm Filimon Nəghatən əkuəkɪr rəha naoa u Filimon

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɪn kəm pah? Təməte tatuwɪn kəm Filimon əpəh e niməfak ikin Kolosi. Ilau fren wir. Filimon in etəmim kit itəm tatos slef mɪn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, netəmim tepət koatos slef. Kən iəfak mɪn neen mɪn, ilat mɪn koatos slef mɪn. Filimon, rəhan kit əh ikin slef, nərgɪn u, Onesimas. Məto Onesimas, in təkakləh-in məni neen rəha Filimon, kən əmun, in magɪm. Okəmə Filimon otəplan Onesimas, lou rəha Rom tatən mə Filimon titun nohamnuən timis. Məto Onesimas təməplan Pol əpəh e kalapus ikin Rom, kən Pol təmən-iarəp Namnusən Təwɪr kəm in, kən təmahatətə e Iesu Kristo. Kən Onesimas in təmasitu e Pol. Kən Pol təmahl-ɪpən in titəlig-pən o Filimon. Pol təmən kəm Filimon məmə nat əpnəpɪn Onesimas in slef rəhan, məto roiu in pian e Iesu Kristo.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u matətapəh o Filimon məmə otaluin nolən rəha Onesimas, kən mos in titəlig-pa mɪn. Nat əpnəpɪn məmə in rəhan slef, məto Pol tolkeike məmə Filimon otəplan Onesimas tahmen əm məmə in pian kit e Iesu Kristo.

¹ Io Pol, itəm etatig e kalapus o Kristo Iesu, itimlau piətət Timoti, iatuən təwɪr kəm ik Filimon. Ik iolitimlau itəm ekioalkeike pik, kən kitəhal kətəhalol wək kitəh əm rəha Iesu.

² Kən iatuən təwɪr kəm winitat Apia, ne Akipas itəm kitat mopael mɪn koatəluagin rəha Uhgɪn, kən iatuən təwɪr kəm netəm rəha niməfak itəm koatuwa moatəfak e rəham nimə.

³ Pəs Uhgɪn u Tata rəhatat, ne Iərəməərə Iesu Kristo okuawte-in nəwɪrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəfakən rəha Pol

⁴ E nian mɪn rafin itəm iatəfak ron ik, matən tagkiu kəm Uhgɪn ron ik, ⁵ məto-inu eməto nahatətəən rəham e Iərəməərə Iesu, ne nolkeikeən rəham itəm tatuwɪn o nəfak mɪn rafin.

⁶ Kən iatəplan nolən rəham, məmə natawte e nɪkim agien məto-inu e rəham nahatətəən. Kən iatəfak məmə nolən əh otasitu lam məmə onəkɪtun wir kən mos nat wir mɪn rafin rəha Uhgɪn itəm tətawte-in e Kristo kəm kitat. ⁷ Piak, iatəfak nəhlan məto-inu rəham nolkeikeən təmɔl nɪki nəfak mɪn koatəto təwɪr, kən nian eməto, io mɪn, nɪkik təmagien kən tatɪləs-ɪpər rəhak nətəligən lan.

Nətapəhən rəha Pol

⁸ Tol nəhlan, e Kristo esəginən o nənən kəm ik məmə onəkol nat kit itəm nəkəike mol, ⁹ məto esol mihinən. Iatətapəh-in əm e nolkeikeən. Io iaguıhl kit, etatig e kalapus o Kristo Iesu. Kən io inu Pol, ¹⁰ iatətapəh-in suah kit ron ik e rəhak nıpahrienən məmə nakos e nıkim agien. Suah əh in təmuwa tahmen-pən e nətik nian emətatig e kalapus, inu Onesimas, rəham slef. ¹¹ Aupən ikin, in təməsol wək wırən kəm ik, məto roiu in titun nolən wək təwir kəm kilau kərən.*

¹² Kən roiu, etahl-ipinə mın suah u, etəm itəm iakolkeike pik. ¹³ Okəmə tətatig itımlau min, nıkik tagien ron, kən in otatos nəmeem mətasitu lak nian etatig ikin-u e kalapus o namnusən təwir. ¹⁴ Məto esolkeikeən məmə ekol nat kit itəm ik nəsegəhan-inən. Kən okəmə natol nat wir, iakolkeike məmə in tətisi-pən əm e nıkim agien, məto sənəmə nat io iatəkəike kəm ik məmə nakol.

¹⁵ Esitunən, okəm-naka Onesimas təmagım e nian əkuəkır u məmə onakos mın in tıtəlig-pa mın nətuatig agın-əh, ¹⁶ məto sənəmə in otol mın əm slef rəham, kəp. Məto roiu əh, in suah wir taprəkis-in slef kit, in pialau etəm təwir. Io iakoleike pik in, məto ik onakolkeike pik in taprəkis, məto-inu in rəham slef, kən in piam e İərəmərə.

¹⁷ Nakatehm io məmə kəmuea kitıah e wək ne nolkeikeən rəha Kristo, kən tol nəhlan, iatətapəh məmə nian in otımnə, nakos in e nıkim agien tahmen-pən əm məmə io. ¹⁸ Okəmə təmol nat kit tərət kəm ik, o təmos rəham nat kit kən məsətuən, pəs nəkələhəu-pən tətatig e kaon rəhak. ¹⁹ Kən əh-roiu, Io Pol, iatəte e nelmək — *pəs io epanətou*. Məto təwir məmə nəsaluınən rəham kaon asol agın kəm io, itəm tol min-nulan, emasitu lam kən nəmos rəham nəmegəhən lılın. ²⁰ Piak, iakolkeike məmə onakətuoun matətou rəham kaon† kəm io, kən ol nat u iatətapəh-in e nərgi İərəmərə, kən ol nıkik tatəto təwir e Kristo. ²¹ Iatəte naoa u kəm ik məto-inu ekıtun məmə onəkol nəwiak, kən onəkol taprəkis-in nat naka itəm iatətapəh-in.

²² Kən nat kit mın, afəl rəhak kit rum məto-inu emələhəu-pən rəhak nətəligən e Uhgın məmə in otos io ekıtəlig-pinə mın otəmat, inu noa nəfakən rəhatəmat.

Namnun nəghatən rəha Pol

²³ Epafras, itımlau min etuatig e kalapus o nərgi Kristo Iesu, kən in tatən təwir kəm itəmat. ²⁴ Kən Mak, ne Aristakas, ne

1:10: 1 Kor 4:15; Kol 4:9 * **1:11:** Nərgin u “Onesimas” in təmə, “etəm itəm titun nolən wək wir.” **1:16:** 1 Tim 6:2 † **1:20:** E nəghatən Kris, nəghatən rəha Pol ikin-u “mətou rəham kaon” in iuəhkır əm e nərgi Onesimas. **1:22:** Fil 1:25; 2:24 **1:23:** Kol 1:7

Temas, ne Luk, itəm itimat ekoatol wək kitiaḥ, ilat min koatən təwɨr kəm itəmat.

²⁵ Pəs Iəramərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat rafin.

Hiprus

**Naoa itəm kəməte tuwɪn kəm noanol rəha
Isrel**

Nəghatən əkuəkɪr rəha naoa u Hiprus

?Pah təməte naoa u? Kitat kotəruru məmə pah təməte naoa u. Etəm təməte naoa u təməsətəən nərgin e naoa. Etəm təməte təməsəplanən Iesu Kristo. Məto təməto Namnusən Təwir o netəmim pisin-pisin min itəm kəmotəplan Iesu. Kən suah u, in titun nəghatən rəha Oltesteman, ne nolən rəha netəm Isrel aupən. Okəm-naka Panapas o Apolos təməte naoa u, məto-inu ilau kiatur nat tahmen e suah u. Kən ilau iahgin e niməfak. Netəmim neen, nikilat təht məmə Pol təməte, məto nikitat təsəhtən nəhlan məto-inu e leta tepət rəha Pol, təmələhəu-pən nərgin, məto nərgin tikə e naoa u.

?Təməte tatuwɪn kəm pah? Təməte naoa u kəm netəm Isrel itəm kotahatətə e Kristo Iesu, məto okəm-naka neen kəmotitəlig-pən noan məsin e nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses. Okəm-naka ilat kəsotitun wɪrən nəukəti Namnusən Təwir.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, netəm Isrel koatərəkɪn netəm Isrel itəm koatəhatətə e Iesu Kristo. Nikilat təpou ron. Təwir məmə ilat okotətə məmə nahatətəən rəhalat in nɪpahrienən, kən Iesu in Kristo itəm Uhgɪn təmən məmə otahl-ɪpa.

?Təməte naoa u o naka? E nian əh netəmim neen e niməfak, nikilat təht məmə nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses e Oltesteman, in ilis taprəkis-in nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo. Məto nolən min nəhlan rəha Oltesteman, ilat narmin min əm rəha natimnat min itəm Iesu otol. Kəmotətə naoa u məmə netəmim okotəplan motitun məmə Iesu Kristo in ilis taprəkis-in natimnat rafin, tahmen-pən e ien min, ne nagelo min, ne Moses, ne Aron ne pris min. Nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo in təwir pɪk taprəkis-in nolən rəha nətəu-pənən lou rəha Moses. Inu, in nɪpahrienən məto-inu natimnat rafin rəha Oltesteman təmuwa mol nɪpahrienən lan e Iesu Kristo. Kən nɪmɪsən rəhan in tahmen əm məmə otos-irəkis nolən rat min rəha etəmim.

Kristo təmol əp Uhgɪn kəm itat

¹ Aupən ikɪn, Uhgɪn təmatən* nəghatən rəhan, məto təmatələhəu əm e səpag kəm tɪpitat min e nian tepət ne suatɪp pisin pisin min. ² Məto roiu əh, kɪnotegu-pən e namnun nian,†

* 1:1: Hip 2:2 † 1:2: 1 Pita 1:20

kən tīnatəghat ətuatip əm kəm kitat e Nətin, itəm in təmiləs-
ipər məmə otərəməərə e nautə rafin rəha tata rəhan. † Kən e
Nətin əh, in təmol natimnat rafin e nətueintən. § ³ Nəti Uhgīn
in nəhag-əhagən rəha nəwīrən ne nəsanənən rəha Uhgīn. * In
təməru ətuatip rəhan tata e natimnat rafin. † In tatəmīk ətain
natimnat rafin e nəsanənən rəha nəghatən rəhan. † Nian in
təmiimis rəkis məmə ofafəl rəkis rəhatat nolən rat mīn, § kən in
tatəpələh e rəhn matip kīg, ikīn rəha nepətən ne nisīaiiən, e
nego e neai. *

Nəti Uhgīn u, in ilis taprəkis-in nagelo mīn

⁴ Tol nəhlan, Uhgīn təmiləs-ipər rəkis Nətin u, kən in ilis
taprəkis-in nagelo mīn, tahmen-pən məmə nərig u itəm Uhgīn
təmos-ipən kəm in, in ilis pīk taprəkis-in nərgīlat rafin. †

⁵ Uhgīn təməsən agīn-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,
“Ik nətik.

Roiu enuwa rəham tata ətuatip.” †

Məto in təməghat nulan kəm Iesu. Kən Uhgīn təməsən agīn-
əhən kəm nagelo kit məmə,

“Io tata rəham,
kən ik onəkuwa nətik.”

Məto in təməghat nəhlan kəm Iesu. §

⁶ Məto e nian Uhgīn tahl-ipa Nətin itəm təmaupən maiir* tuwa
e nətueintən, kən in tən məmə,

“Pəs rəhak rafin nagelo mīn,
nīpinəgīlat taru nisip e nisīaiiən, motənwiwi in.”

⁷ Nian Uhgīn tatəghat-in nagelo mīn, in tatən məmə,

“Io emol rəhak nagelo mīn

ilat kotahmen e nīmətag itəm tətən ikīn mīn rafin, matol rəhak
wək.

Ilat iolwək mīn rəhak, tahmen e nīgəm.” ††

⁸ Məto təmatəghat-in Nətin kən matən məmə,

“Uhgīn, rəham nərəməərəən otətətig līlin, namnun tikə.

Kən nətuatipən in nəlnal rəha nərəməərəən rəham.

⁹ Ik nəmolkeike əm nətuatipən

kən metəhau nolən eko-eko mīn.

† 1:2: Sam 2:8 § 1:2: Jon 1:1-3; Kol 1:16 * 1:3: Jon 1:14; 12:41; Aes 6:1-4

† 1:3: Jon 14:9; Fil 2:6-7; Kol 1:15; 2 Kor 4:4 † 1:3: Kol 1:17 § 1:3: Taet

2:14 * 1:3: Fil 2:5-11; Kol 1:15-18. † 1:4: Efes 1:20-21; Fil 2:9 † 1:5: Sam

2:7; Wək 13:33; Hip 5:5; 1 Kron 17:13 § 1:5: Mat 3:17 * 1:6: Katən məmə

in təmaupən maiir məto-inu təmaupən maiir e pian mīn. Katəghat-in nəhlan Iesu,

məto-inun in təmaupən matig, uarisig natimnat mīn rafin (Əplan mīn Kolosi 1:15).

Tol nəhlan, kən natimnat rafin mīn, in rəhan əm. Tatos nepətən ne nisīaiiən nəhlan

tahmen e suakəkə itəm təmaupən maiir. Sam 89:27; Hip 2:10; Rom 8:29. † 1:7:

Sam 104:4 † 1:7: Nīmətag ne nīgəm kəmueia nian Uhgīn təmos-ipa Lou. Hip

2:2; 12:18-21.

Tol nəhlan, io u, rəham ətuatip Uhgın,
io emələhəu aupən ik, kən ik ilis e ik mın neen.
Kən emol-pən oel e rəhm-kapə, tatəgətun məmə ik kig,
matol nıkim tagien taprəkis-in ik mın neen.”§

¹⁰ Kən Uhgın tatən-ipən mın kəm in məmə,
“İərəmərə, e nətuounən, ik nəmol nətueintən u,
mol in təkəsik.

Kən e nelməm atip əm,
ik nəmol natımnat rafın itəm kotatig e neai.

¹¹ Natımnat mın u rafın, ilat okəpanotikə,
ilat okotoas tahmen e nıməhan itəm təməmnəmit,
məto ik nətatig lilin əm.*

¹² Ik onakaiu-aiu ilat,
tahmen əm məmə etəmim təmaiuaiu rəhan nıməhan.
Ik onakəuhlin natımnat mın u,
tahmen e etəmim təmikis rəhan nıməhan,
məmə in otətəut-in in pisin.

Məto ik, nəkətatig lilin əm nulan,

kən okol nəsimisən nian kit.”†

¹³ Uhgın təməsən-ipən agın-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,
“Ik əpələh e rəhak matip, ikın rəha nepətən ne nisialiən,
kən matəsahgin.

Pəs io ekos-iəhau rəham tikimir mın,
mol ilat kotahmen e nıməhan kit itəm nateguafəl nelkəm
lan.”‡ §

¹⁴ Məto nagelo mın, ilat iolwək mın əm. Nagelo mın, ilat
narmin mın itəm Uhgın təmahl-ipa məmə okoatehm netəmim
itəm okotos nəmegəhən ron.

2

Nən-iəhauən itəm o nuwinən e naiəh

¹ İesu in ilis pik. Tol nulan, təwir məmə kitat okotətəlig-in
wir nat naka itəm kitat kəmotəto,* məmə naiəh rəha nitəhəi
təsiləsən kitat. ² Nəghatən† itəm nagelo mın kəmoatən-iarəp‡
in nıpahrienən, kən netəmim ilat okotos nalpinən o nətgəhlən
Lou ne nəlpah-inən nolən nat Lou tatən. ³ ? Tol nəhlan,
kən kitat okotəhrol nulan motagim okəmə kitat kotal nat
əpnarın əm e nosmegəhən asol əh rəha İesu? Nosmegəhən
u, itəm İərəmərə təmaupən mən-iarəp, kən netəm mın u itəm
kəmotəto, ilat kəmotəgətun kəm kitat məmə in nıpahrienən. §

§ 1:9: Sam 45:6-7 * 1:11: Aes 34:4; 51:6; Nol Əpən 6:12-17 † 1:12: Sam
102:25-27 ‡ 1:13: Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “ekol rəham tikimir mın
ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfipər nelkəm lan,” kən nıpətin u məmə,
“Oekol ik ilis agın taprəkis-in rəham tikimir mın.” § 1:13: Sam 110:1 * 2:1:
Rom 11:22 † 2:2: Nəghatən u tatəghat-in, in Lou rəha Moses. ‡ 2:2: Wək
7:53 § 2:3: Hip 10:28-29; 12:25

⁴ Uhgin tãmatig mol min nãfigãmãn o nãghatãn ãh e nolãn nãmtãtin min, ne natimnat min itãm narmi netãmim tatiwig ron, ne nat pispis min, ne nos-ipamãn nãsanãnãn min rãha Narmin Rãha Uhgin o nolãn wãk.*

Iesu tãmuwa mahmen e pian min

⁵ Nagelo min okol kãsotãrãmãrããn e nãtueintãn itãm otãpanuwa, itãm kotãghat-in.† ⁶ Mãto-inu Naoa Rãha Uhgin tatãn mãmã,

“Etãmim in nat ãpnãpãn ãm,
mãto ik, nãkim tatãht in, ik nãsaluinãn,

kãn ik nãtehm wir nãti etãmim.‡

⁷ E nian ãkuãkir ãm itãm ik nãmos-iãhau in, teiuaiu lãhau e nagelo min,

kãnu mos-ipãn nãrãmãrããn ne nepãtãn ne nãsiaiian kãm in.

⁸ Kãn ik mos-ipãn nepãtãn mãmã in otãrãmãrã e natimnat rafin.”§ *

Roiu ãh, tatãn mãmã, “natimnat rafin,” nãpãtin un mãmã Uhgin tãsapãsãn nat kitãh ne mãmã etãmim tãsãrãmãrããn lan. Mãto kitat kãsotehmãn ãh natimnat min ãh kotuwa. ⁹ Mãto nat kitãh kitat kãmotehm, inu Iesu, itãm “e nian ãkuãkir ãm nãmos-iãhau in teiuaiu lãhau e nagelo min” kãn roiu ãh “kãnos-ipãn nepãtãn ne nãsiaiian kãm in” mãto-inun in tãmos nahmããn mimis o kitat. Æwãh, e nãwirãn rãha Uhgin, Iesu tãmimis o netãmim rafin e nãtueintãn.†

¹⁰ Uhgin tãmol natimnat rafin mãto-inun in tãmolkeike mihin, kãn natimnat rafin kotatig-pãn e nelmin.‡ Kãn tãwir agin mãmã Uhgin tãmol Iesu u, tãmaupãn mohatip nol o nosmegãhãn netãmim, in tãmãto nahmããn e nãmãsãn, mãmã in tãtuatip agin§ o nãmikãn nenãti Uhgin min tepãt kotuwãn katig e nãhãg-ãhãgãn rãha nãwirãn ne nãsanãnãn rãhan.* ¹¹ Iesu in tatol rãhan netãmim kotasim, mãmã rãha Uhgin ãm, rãhalat nolãn rat tikã.† Kãn Iesu ne rãhan min netãmim, rãhalat tata kitãh ãm. Tol nãhlan kãn Iesu in tãsaulisãn mãmã otaun-in ilat u mãmã pian min ne winin min.‡ ¹² In tãmãn-ipãn kãm Uhgin mãmã,

“Io oekãn-iarãp ik kãm piak min ne winik min ne natimnat min itãm ik nãmol.

Oekan napuãn mãnwiji ik e nuãfiminãn asol e nãganãmtilat.”§

* 2:4: Mak 16:20 † 2:5: Netãm Isrel ilat koatãn mãmã nãpahrienãn mãmã nagelo min ilat koatãrãmãrã roiu ikin min rafin e nãtueintãn; Dut 32:8. ‡ 2:6:

“nãti etãmim,” inu Iesu. § 2:8: Sam 8:4-6 * 2:8: Jen 1:26; Nol Æpãn 20:4,6; 22:5 † 2:9: Fil 2:8-9 ‡ 2:10: Rom 11:36 § 2:10: Hip 2:17; 4:15; 5:8-9

* 2:10: Luk 24:26; Rom 8:17; 2 Tes 2:14; 1 Pita 5:1; Hip 2:7 † 2:11: Hip 13:12; Efes 5:26 ‡ 2:11: Mat 28:10 § 2:12: Sam 22:22

13 In tatən min məmə,

“Io oekələhəu-pən nahatətəən rəhak e Uhgīn.”*

Kən matən min məmə,

“Io u, itimat nīsualkələh itəm Uhgīn təmos-īpa kəm io.”†

14 Nīsualkələh mīn əh, Iesu tatəghat-in ilat, ilat nīpətīlat ne nītalat əh-ikīn. Ilat u netəmim agīn-əh əm. O nat u, Iesu təkəkəike muwa e nətueintən mos nīpətīn ne nītan tahmen əm elat məmə in otuwa pialat pahrien.‡ Təmōl nəhlan məmə in otīmīs, kən nīmīsən rəhan, in otərəkīn nəsanənən rəha Iərmīs, itəm tətaskəlīm nəsanənən rəha nīmīsən.§ 15 Məto-inu netəmim koatəgīn nīmīsən.* Nəgīnən rəhalat tətaskəlīm ətain ilat nian rafīn, tahmen əm məmə ilat slef mīn. Məto Iesu in təmīmīs məmə otīuw rəkīs netəm mīn u, məmə sənəmə ilat slef mīn. In təmīkīs ilat. 16 Kotītun əsas məmə sənəmə in təmasītu e nagelo mīn, məto in təmasītu e noanol mīn rəha Epraham.†

17 Iesu təkē mos nīpətīn ne nītan nəhlan, məmə in otuwa mol tahmen e pian mīn e nolən mīn rafīn,‡ məmə in tītun nasəkītunən§ kitat, kən koatagīle lan. In otəkəike muwa mol nəhlan, təgətun məmə in pris asol agīn pahrien, tatol wək rəha Uhgīn, kən məmə in otīlpīn neməha rəha Uhgīn. 18 Kən roīu əh, nian Setan tatos-īpən-os-īpən kəm ilat, kən Iesu tītun nasītūən elat, məto-inu in mīn, in tīnəto tərət rəkīs nian Setan təmos-īpən-os-īpən kəm in.*

3

Iesu in taprəkīs-in Moses

1 Piak mīn ne wīnīk mīn, Uhgīn tīnaun-in* kələh kitat mīn itəmat o nuwīnən e nego e neai, kən mol məmə kitat netəm iasim. Məto-inu Iesu tətāsītū nulan e kitat, itəmat onəkotəkəike katətəlīg-in pīk Iesu əh, in aposol kən in pris asol agīn rəha nəfakən rəhatat itəm kitat koatən-iarəp. 2 Uhgīn təmīləs-īpər Iesu məmə in otol wək u, kən in təmōl nəwīa Uhgīn e natīmnat rafīn, tahmen e Moses aupən təmōl nəwīa Uhgīn e rəhan wək rafīn, məmə in otatehm wīr nīmə, inu netəmim rəha Uhgīn.† 3 Ilau kərən kətīoal nəwīa Uhgīn, məto etəm təmīləkīn nīmə, netəmim koatīləs-īpər nərgīn ron taprəkīs-in nīmə itəm in təmōl. Kən e nolən kītīəh əm, tətūatīp məmə Uhgīn otīləs-īpər Iesu taprəkīs-in Moses. 4 Kən nīmə mīn rafīn, netəmim koatīləkīn, məto Uhgīn in təmīləkīn natīmnat rafīn itəm tətātīg. 5 Moses in iolwək kit e nīpəgnoa nīmə

* 2:13: Aes 8:17 † 2:13: Aes 8:18; Jon 10:29 ‡ 2:14: Jon 1:14 § 2:14: Jen 3:15; 1 Kor 15:54-57; 2 Tim 1:10; 1 Jon 3:8 * 2:15: 2 Tim 1:7 † 2:16: Aes 41:8-9; Luk 3:8 ‡ 2:17: Fil 2:7; Hip 2:10; 4:15; 5:1,8-9 § 2:17: Hip 5:2 * 2:18: Hip 4:15 * 3:1: Rom 8:28 † 3:2: Nam 12:7

rəha Uhgín, itəm tatol nəwia Uhgín, matehm nimə rəhan, inu netənim rəha Uhgín. Kən nəmegəhən rəha Moses tatəpsen-pən natimnat itəm Uhgín otəpanəgətun. ⁶ Kristo, in min tatol nəwia Uhgín. Məto sənəmə in iolwək əm kit tahmen e Moses. In Nətin, kən tatos nepətən o nərəmərəən e rəhan nimə. Kən okəmə kitat kəsotəginən, kən motalkut məmə okotətul əskasik† o nat un itəm kitat kəmotələhəu-pən nətəligən rəhatat lan, kən motausit ron, kən nīpahrienən məmə kitat u, netənim rəhan, kitat rəhan nimə. §

Oatehm məha-məha itəmat min e nahatətəən rəhatəmat

⁷ Nəghatən u inu, Narmín Rəha Uhgín təmən e Naoa Rəha Uhgín məmə,

“Roiu əm, onəkotəkəike moatətəlig-in nəwian,

⁸ məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik,

tahmen e tipitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən moatəht nəwia Uhgín,

nian ilat kəmoatek asgəwin Uhgín e ikin taruən-aruən ikin.*

⁹ Ikin əh, tipitəmat min kəmotəkəike kəm io məmə okotəplan rəhak nəsanənən,

nat ənəpən ilat kəmotəplan pap natimnat min itəm emol o nup foti.†

¹⁰ Kən io iatol neməha kəm ilat, kən matən məmə,

‘Nikilat tatan isəu ron io nian rafin.

Kən ilat motapəs nolən nat itəm iatən kəm ilat.’

¹¹ Neməha təmol io,

kən ekos noanawil kit mən məmə,

‘Ilat okol kəsotuwīnən e ikin katos namegən ron io ikin.’ † §

¹² Piak min ne winik min, oatehm wir itəmat min o nat u. Otol məmə nikitəmat atip otəsəratən kən kit təsapəsən nahatətəən, mol məmə nəkotəuhlin-pən itəmat isəu o Uhgín itəm tatəmegəh. ¹³ Uhgín təmən “Roiu əm,” kən nian u “roiū” tətətig əh. Tol nəhlan, nəkotəkəike moatəghat roiu kəm itəmat min, moatehm məha-məha itəmat min nian rafin, məmə nolən rat otəseiūə-inən itəmat kit mol rəhn-kapə təskasik o Uhgín.

¹⁴ Məto-inu okəmə kitat kotətul timtim mətoarus-pən namnun, motahatətə e Uhgín təskasik miəkis, tahmen əm məmə inu kəmotətuoun motahatətə wi əm lan, kən tatəgətun məmə kitat kinoatos kələh natimnat min rəha Kristo. ¹⁵ Məto sotaluinən nəghatən itəm kəmən,

“Roiu əm, onəkotəkəike motətəlig-in nəwian məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik, tahmen e tipitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən

† 3:6: Hip 3:14; 4:14; Rom 11:22 § 3:6: 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5 * 3:8: Eks

17:1-7; Nam 20:2-5 † 3:9: Nam 14:3; Dut 1:3; Wək 7:36 † 3:11: Nam 14:21-23

§ 3:11: Sam 95:7-11

moatəht nəwia Uhgín.”*

¹⁶ ? Kən pah mìn un itəm kəmotəto pap nəwia Uhgín, məsotolən? İlat un Moses təmit-irəkis ilat İjip.† ¹⁷ ? Pah mìn un kəmotol Uhgín neməha tol o nup foti? İlat un, netəm kəmotol nolən rat, kən moatəme motimıs moatəməhl əpnəpın əm əpəh ikin taruən-aruən ikin.‡ ¹⁸ ? Kən pah mìn un Uhgín təmatəghat kəm ilat, matos noanawıl məmə ilat okəsotuwinən motiet-arəpən ikin katos namegən ron ikin? In təmatəghat kəm netəm kəmotəht nəwian.§ ¹⁹ Kən kitat koatəplan məmə kəməsegəhan-inən ilat məmə okotiet-arəpən ikin katos namegən ikin ron, məto-inu ilat kəsotahatətəən lan.

4

İkin katos namegən o Uhgín ikin

¹ Məto kitat u, Uhgín təmən-ıəkis rəkis məmə kitat kotitun nuwinən imə ikin katos namegən ron ikin, kən nəniəkisən u, tatətul əh, materəh otat. Tol nəhlan, pəs kitat koatəto itat, kən moatəgin məmə kitat kit okol mətan təsosən namegən əh. ² Məto-inu kitat kinotəto rəkis namnusən təwir məmə Uhgín təmol əpen-əpenə ikin kit o namegən rəhatat, tahmen əm məmə inu netəm əupən kəmotəto nəghatən mihin. Məto nəghatən əh, təməsasıtuən elat, məto-inu ilat kəmoatəto əm, məsotahatətəən lan. ³ Məto-inu kitat netəm kəmotahatətə əm lan, kitat kotitun nuwinən imə, ikin katos namegən ron ikin. Məto rəha netəm mìn u itəm kəsotahatətəən lan, Uhgín təmən məmə,

“Neməha təmol io, kən ekos noanawıl kit, mən məmə,

‘İlat okol kəsotuwinən ikin katos namegən ron io ikin.’ ”*

Təmən nəhlan, nat əpnəpın məmə tınol əpen-əpenə rəkis ikin katos namegən ron ikin nian in təmətuoun matol nətueintən.

⁴ Kitat kotitun məmə tınol əpen-əpenə rəkis lan, məto-inu Naoa Rəha Uhgín in tatəghat-in Sapat, matən məmə, “Təmol nətueintən, kən e nian sepin lan, Uhgín təmameg e rəhan wək.”† ⁵ Məto ikin mìn neen e Naoa Rəha Uhgín, Uhgín tatən məmə, “İlat okol kəsotuwinən ikin katos namegən ron io ikin.”‡

⁶ Tol nəhlan, ikin katos namegən o Uhgín ikin əh, in tətətig əh məmə netəmim okotuwin ikin. Məto netəm mìn u əupən itəm kəmotəto namnusən təwir, ilat kəmotəmıək-arəpən-in nuwinən ikin katos namegən ron ikin, məto-inu kəmotəht nəwia Uhgín.

⁷ Kənu, uarisig lan, tol-pən Uhgín təmələhəu mìn nian kit mìn

* 3:15: Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 † 3:16: Nam 14:1-35 ‡ 3:17: Nam 14:29; 1

Kor 10:1-13 § 3:18: Nam 14:22-23; Sam 95:11; Hip 3:11 * 4:3: Sam 95:11;

Hip 3:11 † 4:4: Jen 2:2 ‡ 4:5: Sam 95:11

o nuwīnən ikin katos namegən ron ikin. Nian əh, inu roiu. Uhgīn təmən-iarəp nat u kəm Tefit məmə, “Roīu əm, onəkotəkəike motətəlig-in nəwian məsotolən rəhatəmat-kapə təkaskik pik.”§

⁸ Nīkitəmat tuəh-tu suah u Josua* aupən. Okəmə Josua təmos-īpən namegən kəm ilat nian in təmit ilat moatuwīn Kenan, kənu Uhgīn okol təsən mīnən məmə otələhəu nian kit mīn məmə in nian rəha nuwīnən imə ikin katos namegən ron ikin.†

⁹ Kən tol nəhlan, kən in təmən nian pīsīn kit mīn, nian əh-īkin tətətig əh o rəhan netəmim məmə okotuwīn motos namegən, e nolən kitīəh əm itəm Uhgīn təmameg mihīn e rəhan wək mīn aupən, e nian rəha Sapat. ¹⁰ Məto-inu etəm tatuwīn imə məmə otos namegən u, in otameg e rəhan wək, tahmen əm e Uhgīn itəm təmameg e rəhan wək aupən.‡ ¹¹ O nat u, kitat okotalkut əskasik məmə okotuwīn imə motos namegən u. Təsəwīrən məmə kitat kit, otətəu-pən nolən rəha netəm aupən itəm kəmotəht nəwīa Uhgīn, moatəme.

¹² Məto-inu Naoa Rəha Uhgīn,§ in tatəmegəh məsanən mītahləpik e wək rəhan.* Kən in tahmen e naip tasilə e nīkalīn kərən mil.† In tītun nətərerəhən matəplan nətəligən mīn ne nīkin pīsīn pīsīn mīn e netəmim, tahmen əm e naip itəm tətərerəh matəplan ikin tatīlpīn mīn ikin e nīkīlkīlītəm ne nəhau imə aɡīn. In tətakīl nətəligən mīn ne nolən anion mīn e nīkitəm.‡ ¹³ Uhgīn tatəplan natīmnat rafīn e nətueintən tahmen əm məmə kəməte kītalkīn-italkīn katəpik, koatəməhl pīəpīə əm. Kitat okotəkəike motən-iarəp rafīn aɡīn natīmnat itəm kəmotol kəm Uhgīn u inu.§

Iesu in təmuwa pris asol aɡīn itəm təwīr maprəkis, məto-inu in Uhgīn pap, məto təmuwa etəmim

¹⁴ Tol nəhlan, pəs kitat kotaskəlīm-īəkis nahatətəən rəhatat itəm kīnoatən-iarəp rəkis, məto-inu kitat koatos pris asol aɡīn kit rəhatat in iahɡīn. Inu Iesu, Nəti Uhgīn, itəm tīnuwīn rəkis imə e nego e neai.* ¹⁵ Məto-inu rəhatat pris asol aɡīn, in Pris kit itəm tatətə wīr nīkitat, matətə wīr otəhrol kitat kəsotahmenən, məto-inu natīmnat rafīn itəm tatek asɡəwīn kitat e nəmegəhən, natīmnat kitīəh mīn əm, kīnotek asɡəwīn rəkis in e rəhan nəmegəhən. Rəhatat pris asol aɡīn, in tīnītun

§ 4:7: Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 * 4:8: Josua in nərgīn kit e nəghatən rəha Isrel. Kən nərgīn u Iesu, nərgīlau tahmen-ahmen əm e Josua e nəghatən rəha netəm Kris. Nian Josua təmos-īpən namegən kəm netəm Isrel əpəh Kenan, nəmegəhən rəha Josua in tatəpsen-pən nat itəm Iesu otəpanol, mos-īpa namegən pahrien kəm kitat.

† 4:8: Dut 31:7; Jos 22:4 ‡ 4:10: Jen 2:2; Hip 4:4 § 4:12: 1 Pita 1:23; Aes 49:2; Nöl Əpən 19:13-15; Jon 12:48 * 4:12: Aes 55:11; Jer 23:29 † 4:12: Efes

6:17 ‡ 4:12: 1 Kor 4:5 § 4:13: Nöl Əpən 2:23 * 4:14: Hip 7:25

rækis rəhatat nəpouən min.† Məto nat kitiah əm un, in təsolən nat tərət kit. ¹⁶ O nat u, pəs kitat kəsotəginən o nuwamən iuəhkir o jea rəha kig‡ u, tətawte-in rəhan nəwīrən kəm kitat. Kən ikīn əh, in otasəkitun itat, kən mos-ipa nəwīrən kəm kitat e nīkin agien, e nian rəha nəratən otuwa otat. §

5

¹ Kitat kotitun məmə nian rafin Uhgīn tatitəpun suah kit kən matiləs-ipər in məmə otuwa pris asol agin, məmə in suatip rəha netəmim okotuwīn o Uhgīn. In suatip rəhalat o nos-ipənən natimnat kəm Uhgīn, kən in matol sakrifais o rəhalat nolən rat min.* ² Roiu əh, məto-inu pris asol agin u in etəmim kit, in titun nolən timətig əm o netəmim,† nat əpnapin məmə ilat kotəruru agin nat itəm tətuatip, ilat kotagim rækis e suatip, məto-inu in min, in təsahmenən, in tatol təfagə rat‡ nian tepət. ³ In tatol təfagə rat nəhlan, kən tol məmə e nian rəha sakrifais, in otəkəike mol sakrifais o rəhan atip təfagə, kən matig mol min rəha netəmim min. §

⁴ Suah kit okol təsənən məmə in otol wək rəha pris asol agin, matiləs-ipər atip in. Kəpə, Uhgīn otəkəike maun-in rəhan kit etəmim məmə in otol wək u, tahmen əm məmə inu təmaun-in mihin Eron aupən.* † ⁵ Tol nəhlan, Kristo in təmisiləs-ipər atipən in məmə in pris asol agin. Məto Uhgīn in təmitəpun, kən mən-ipən kəm in məmə, “Ik nətik.

Roiu enuwa rəham tata ətuatip.”‡

⁶ Kən ikīn kit min e Naoa Rəha Uhgīn, § in tatən məmə

“Ik pris kit tahmen e Melkisetek aupən,*† kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin, matuwīn matuwīn namnun tikə.”

† 4:15: Hip 2:17 ‡ 4:16: Jea rəha kig u, in Uhgīn tatəpələh ikīn, kən matərəmərə, məto o natimnat min itəm Iesu təmol, jea rəha kig u, in tatuwa tahmen e Ikin Katilpin Neməha rəha Uhgīn Ikin itəm Oltesteman tatəghat-in (Onakehm e Eks 25:18-22; Lev 16:1-15). Ikīn əh inəh, itəm Uhgīn tətasəkitun kənu matəhlman nəwīrən rəhan ikīn kəm itat kən mətafəl rækis nolən rat min rəhatat. In titun nolən e nita Iesu itəm təmaui otat, kən təmərəkin-rəkin rəhan neməha. § 4:16: Eks 25:18-22; Lev 16:2,14,15; Hip 9:5 * 5:1: Hip 2:17; 7:27; 8:3; 9:9 † 5:2: Hip 2:17-18 ‡ 5:2: Hip 4:15; 7:28 § 5:3: Lev 9:7; 16:6-15; Hip 7:27; 9:7 * 5:4: Hip 5:1-4 koatəghat-in ətuatip wək itəm pris asol agin min kəmotol aupən, muwa mətoarus nian netəm Rom kəmotərəkin Nimə Rəha Uhgīn e nup fote tinuwīn rækis uarisig Iesu təpanimis. † 5:4: Eks 28:1; Nam 18:7 ‡ 5:5: Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 1:5 § 5:6: Sam 110:4 * 5:6: Jen 14:18-20; Sek 6:13; Hip 5:10; 6:20; 7:1-22 † 5:6: Melkisetek (Jen 14:18) in kig rəha Salem (Salem u, nipətīn u, Nəməlīnuən) kən in pris rəha Uhgīn Ilis Pik. In təmətatig e nian rəha Epraham. Kristo in tahmen e Melkisetek məto-inu in pris ne in kig min. Məto noanol rəha Eron min, ilat pris min əm, məto sənəmə kig min; Hip 7:2.

⁷ E nāmegāhən rāha Kristo e nātueintən u, in tatəfak kəm Uhgīn, matətapəh-in nasituən, mətəsək əfəmāh, nahui nām̄tin titaiəh. Uhgīn tatos nāsānənən o nosmegāhən in e nimisən. Kən in tāmatisiai-in Uhgīn, kən matol nāwian,[‡] kən o nat u, Uhgīn tāməto in. § ⁸ Nat əpnapīn māmə Kristo in Nəti Uhgīn, məto in tāməto nahmān. Tol nəhlan, nahmān rāha Iesu, tāmōl in titun wir nīpəti nolən nāwia Uhgīn,* ⁹ kən təmuwa etəm ətuatīp rāha nolən wək rāha pris asol agin rəhatat. Kən in tāmōl suatīp o nosmegāhən lilin rəhan netəm mīn u koatol nāwian, matos wir ilat, matuwīn matuwīn namnun tikə. ¹⁰ Kən Uhgīn təmos-ipən nəriḡ u kəm in, māmə in pris asol agin tahmen əm e suah u Melkisetek aupən.†

¹¹ Itimat emotos nəghatən tēpət mē ekotən-ipinə kəm itəmat, māmə Iesu in pris asol agin tahmen e Melkisetek. Məto tiəkis pik o nən wirən ilat rafin kəm itəmat, məto-inun itəmat nəkoatəlpah-in pik nətoən nat kit kən mītun. ¹² Itəmat nāmōtahatətə nuwəh rəkis, kən təwir māmə itəmat ninotuwa rəkis iəḡətun mīn rāha nəghatən rāha Uhgīn. Məto kəpə, itəmat nəkoatol əm nulan. Roiu əh, kəike kəḡətun mīn itəmat, tətuoun mīn e nəukətīn nəghatən mīn rāha Uhgīn. Nīpahrienən u, itəmat ninotahmen-in rəkis nunən nagwənən əskasik mīn, məto nəkotahmen əm māmə kətapinahin əh itəmat.‡ ¹³ Məto e netəm mīn u itəm koatəmāh əh nəhlan, ilat u nisualkələh mət̄m̄tiḡ, itəm koatəkəku əh, kəsotenatiḡ wirən əh o nitunən nəḡətunən mīn rāha nolən ətuatīp. ¹⁴ Məto nagwənən əskasik in niḡi netəm rəhalat nitunən tinimətə rəkis, itəm kəmotiuw rəhalat nətəliḡən o nitunən natimnat pisin pisin mīn itəm tətuatīp ne itəm tərət, kən ilat moatol itəm təwir,§ in əm in əm.

6

¹ Tol nulan, təwir māmə kitat okəsotəḡətun mīnən nəukəti* nəḡətunən rāha nahatətəən e Kristo, məto pəs kitat okoatəkəike moatuwīn māmə okotimətə e Iesu Kristo. Kitat kinotəuhlin rəkis kitat e nolən mīn itəm kotitun nit-ipənən item e nimisən.† Kitat kinotahatətə rəkis e Uhgīn. Tahmen əm māmə kinotafəl rəkis nāme nimə. Nian əh-roiu in rāha nəḡpəhap-inən nimə. ² Kitat kinotitun rəkis nəḡətunən mīn rāha nolən pisin pisin mīn rāha nāikuasən, kən mīnotitun rəkis nəḡətunən mīn rāha nələhəu-pənən nelmitəm e rəhnkapə etəmim, o nəfakən lan. Kən kitat kinotitun rəkis māmə kitat okotətul mīn e nimisən, kən motitun mīn māmə Uhgīn otakil netəmim, kən mos-ipən nalpīnən lilin rəhan kəm netəm

‡ 5:7: Luk 22:42 § 5:7: Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luk 22:39-42 * 5:8:

Fil 2:6-8 † 5:10: Sam 110:4; Hip 5:6 ‡ 5:12: 1 Pita 2:2 § 5:14: Rom 16:19

* 6:1: Hip 5:12 † 6:1: Hip 9:14

kotol təfagə rat. Natimnat min u, kitat kinotəghat-in rəkis, təsəwirən məmə kitat koatisimatip e nəghatən kitih min əm nian rafin. ³ Tol nulan məmə okəmə Uhgın təmegəhan-in əm kəm kitat, kən kitat okotuwa netəm kinotimətə rəkis.

⁴ ? Okotalkut məmə okotol nulan, məto təhrol e netəmin itəm kəmotuwa o Uhgın məto roiu kinotapəs Uhgın motəuhlin min məntaalat o Kristo? İlat əh, ilat netəm kəmotehm nəhagəhagən, † kən kinotun asgəwin rəkis noan e nego e neai itəm Uhgın tatos-ipa, § kən minoatitun məmə in təwir, kən minoatos rəkis o Narmin Rəha Uhgın.* ⁵ Kən ilat u, netəm kinotun asgəwin rəkis məmə nəghatən rəha Uhgın in təwir, † ilat kinotəto rəkis nəsanənən rəha nərəmərən rəha Uhgın itəm otəsuwəhən tuwa. ⁶ Məto okəmə ilat kəmotəuhlin məntaalat o Uhgın, suatip kit tikə min məmə okotəuhlin-pa min ilat o Uhgın. † İlat kəmotərəkın atip əm ilat, məto-inu tahmen-pən əm məmə kinotəht-ipən min əm Nəti Uhgın e nig kəməluau, moatıləs-ipər min e niganəmti netəmin, kən ilat kınəotol min milə lan, moatərəkın.

⁷ Nikim tuəh-tu nat u. Nəptən u tatos wir nuhuan itəm tatəfik, kən in nagwənən tepət lan nigı netəm min un, koatol wək ikın. Uhgın nikin tagien pik ron, kən nəwirən rəhan tətətig lan. ⁸ Məto nıməptən rat itəm təsosən nat wir tepət lan, kən iapil-iapil ne kiras əm katuəwiə lan. Nəptən əh tinəsəwir minən o nat kit. Tinətaiu əm o nərəkınən. E namnun, nigəm otus natimnat itəm kotətig lan.

⁹ Piak min, nat əpnəpın io iatəghat nulan kəm itəmat, məto ekıtun wir məmə itəmat nəsotahmenən e nəptən rat əh. Ekıtun wir məmə itəmat noatos natimnat min u itəm təwir maprəkis, itəm Uhgın təmos-ipinə kəm itəmat məto-inun in tatosmegəh itəmat. ¹⁰ Uhgın okol təsaluinən rəhatəmat wək min nəmoatol məto-inu Uhgın rəhan nolən tətuatip əm nian rafin. Kən okol in təsolən nat əpnəpın e nolən wir rəha nolkeikeən itəm nəmotol kəm in, kən moatol əh, nian nəmotasitu e rəhan netəmin. § ¹¹ İtimat ekotolkeike məmə itəmat rafin nakoatəkəike katos nolkeikeən itəm nəkoatol, moatol məmə otatuwin e namnun, kən itəmat nakotos nat un itəm nako-tagile lan.* ¹² İtimat esotolkeikeən məmə nakotəlpah, məto ekotolkeike məmə onəkotos nolən † rəha netəm min un itəm kotaiu aupən. İlat kotahatətə əskasik e Uhgın kən moatol rəhalat nətəligən kaifəməh. † Moatol nəhlan, kən roiu, ilat kınətos rəkis natimnat itəm Uhgın təmən-iəkis məmə rəhalat. §

† 6:4: Hip 10:32 § 6:4: Efes 2:8 * 6:4: Kal 3:2 † 6:5: Sam 34:8 † 6:6: 2 Pita 2:21 § 6:10: Mat 10:40,42 * 6:11: Hip 3:6 † 6:12: Hip 13:7 † 6:12: Jem 1:3; Nol Əpən 13:10; 14:12 § 6:12: Hip 10:36

Rəhatat iagke tətatiḡ e nego e neai

¹³ Nəniəkisən kit tol nəhlan, itəm Uhgın təmən kəm Epraham aupən. Nian Uhgın təmöl nəniəkisən rəhan, kən nəriḡ kit tikə min məmə in otos mol nəniəkisən lan rəhan təfiḡəm. Məto-inu nərgin in ilis taprəkis-in nərgin min rafin. Tol nəhlan, Uhgın təmos noanawil atip əm e nərgin, matən məmə,*
¹⁴ “Io oekəhlman rəhak nəwiran kəm ik, iahgin. Io oekol rəham noanol otuwa tepət tepet.”† ¹⁵ Məto-inu Epraham rəhan nətəliḡən təfəməh, in təmatəsaḡgin matuwın matuwın, mətoarus nian in təmos natimnat min un itəm Uhgın təmən-
iəkis məmə otos-ipən kəm in.‡

¹⁶ Nian etəmin tatos noanawil e nərgi etəm-iasol kit rəhan,§ kən noanawil u rəhan, tatəlis rəhan nəḡhatən təfiḡəm. Kən netəmin okotəkəike motahatətə e rəhan nəḡhatən, okol kəsotərgəhəu minən ron.* ¹⁷ Uhgın təmos noanawil e nərgin nəhlan, məto-inu in tolkeike məmə otol netəm min un itəm okotos natimnat min itəm in təmən-iəkis,† ilat okotitun wir məmə rəhan nalpəkəuən, okol təsəuhlinən nian kit.‡ ¹⁸ Uhgın tatos noanawil nəhlan məmə otiləs-ipər nətəliḡən rəhatat u, itəm kinotiet rəkis motaḡim kən moataḡil-pən lan. Kən pəs kitat kotaskəlīm-iəkis nolən əh itəm Uhgın tinos-ipa rəkis kəm itat, məmə kitat okotəḡile əskasik e nəniəkisən min rəhan. Nat mil u, ilau okol kəsəuəhlinən nian kit, məto-inu Uhgın, təseiəuən nian kit. ¹⁹ Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəliḡən təskasik o nosən natimnat min əh, tol nəhlan, mol məmə in tahmen e iagke kit itəm tətəskəlīm wir rəhatat nəmegəhən,§ məmə nat kit otəsəloalən lan kən məsiuw rəkis minən kitat. Tahmen əm məmə iagke u, in tinatig rəkis əpəh imə e İkin Tasim Aḡin İkin, əpəh ilis e nego e neai, e nəwtain nıməhan imə-pən ikin.* ²⁰ İkin əh, İesu tinuwın rəkis ikin rəhatat lan, məmə oterəh e suatip rəhatat.† In təmuwa rəkis pris asol aḡin‡ tahmen əm e pris u Melkisetek§ aupən, kən in otatos wək u nian rafin, namnun tikə.

7

Melkisetek,

* 6:13: Jen 22:16 † 6:14: Jen 22:17 ‡ 6:15: Jen 21:5 § 6:16: E nolən rəha nəlisən nəḡhatən təskasik, okəmə kitat kit tolkeike məmə otol nəhlan, kən in tatos noanawil e manin ne winin ne. Məto netəm Isrel aupən, ilat kəmoatos noanawil e nərgi etəm asim kit, o nat kit itəm tasim, kən nian netəmin neen koatəto, kən ilat koatahatətə e nəḡhatən itəm koatən. Okol kəsotərgəhəu minən ron, məto-inu nəriḡ əh kəmotən, in tatəlis ətain nəḡhatən, təskasik. * 6:16: Eks 22:11 † 6:17: Rom 4:16 ‡ 6:17: Nam 23:19; Taet 1:2 § 6:19: Fil 3:12 * 6:19: Lev 16:2; Hip 9:2,3,7 † 6:20: Hip 4:14 ‡ 6:20: Hip 2:17 § 6:20: Hip 5:16

*Kig rəha Nətuatipən,
Kig rəha Nəməlinuən,
ne pris rəha Uhgīn Ilis Agīn*

¹ Suah u, Melkisetek,* in kig rəha Salem†, kən in pris rəha Uhgīn u Ilis Pīk Agīn. Aupən, nian Epraham təmuwīn e nəluaginən ilat kig mīn, kən in təmol win elat. Kən in mīnitəlig mīnatuwa. Melkisetek, in təmatuwīn məplan Epraham e suatip, kən in təməfak mətapəhin-pən məmə Uhgīn otəhlman nəwīrən kəm Epraham. ² Kən Epraham, təmos-irəkis tait e rəhan natimnat mīn itəm təmol win lan e nəluaginən, kən mos-ipən kəm Melkisetek. Melkisetek u, nīpəti nərgīn un, “Kig rəha Nətuatipən.” Kən nərgīn kit mīn u, kətaun-in məmə Kig rəha Salem, nīpətin u məmə, “Kig rəha Nəməlinuən.” ³ Naoa Rəha Uhgīn təməsəghat-inən rəhan tata ne mama ne rəhan noanol mīn. Kən təsənən nian təmaiir lan, ne nian itəm təmīmīs lan. Tahmen əm məmə in təməsīmīsən, in tatol əh wək rəha pris. Tol nəhlan, nəkəplan məmə in tahmen e Nəti Uhgīn u, in pris līlīn kit‡

⁴ Nīkim tuəh-tu Melkisetek. In etəm-iasol kit. Nat əpnapīn məmə tīpītat u Epraham in etəm-iasol, məto in təmatīsīai-in pīk Melkisetek, matos-īpən rəhan nat asol mīn əm, in əm in əm, məmə rəhan tait kəm in. § ⁵ Kitat kotītun məmə, e nup mīn rafīn, netəm Isrel ilat kotəkəike moatos-īpən rəhalat tait kəm noanol mīn rəha Lifae, ilat u pris mīn, tahmen-pən əm məmə inu Lou rəha Uhgīn tatən mīhin. Nat əpnapīn məmə pris mīn əh, ilat noanol mīn rəha Epraham, məto netəm iməlat ikīn ilat kotəkəike moatos-īpən tait kəm ilat. ⁶ Melkisetek u, in sənəmə noanol kit rəha Lifae. Məto in təmos tait mīn u rəha natimnat rəha Epraham. Kən in təməfak-pən kəm Uhgīn məmə otəhlman nəwīrən rəhan* kəm Epraham u, Uhgīn təmos-īpən rəhan nəniəkīsən kəm in. ⁷ Kən tətuatip agīn məmə etəmīm itəm tatos nərig asol otəfak məmə Uhgīn otəhlman nəwīrən tatuwīn e etəmīm itəm ləhau əm lan. ⁸ Kən pris mīn u itəm koatos tait u, ilat netəmīm əm, itəm okəpanotīmīs. Məto Melkisetek u, in tatos tait, katən məmə in tatəmegəh. † ⁹ Epraham təmatətou rəhan tait tatuwīn kəm Melkisetek nulan, kən kitun nənən məmə Lifae u, etəm tatos tait rəha netəm Isrel, in mīn təmos-īpən tait kəm Melkisetek. ¹⁰ Məto-inu nian Melkisetek təməplan Epraham, Lifae təməsaiirən əh. Məto nian Epraham təmətou nulan tait tuwīn kəm Melkisetek, in tahmen əm məmə rəhan u noanol, Lifae, in mīn təmətou-pən tait kəm Melkisetek, məto-inun in tīnətātīg rəkīs e nīpəti rəhan

* 7:1: Jen 14:17-20 † 7:1: Nərgīn əh, Salem, in nərgīn oas rəha Jerusalem aupən. Nərgīn əh, Salem, nīpətin u “nəməlinuən.” ‡ 7:3: Sam 110:4 § 7:4: Jen 14:20 * 7:6: Jen 14:19,20 † 7:8: Hip 5:6

pipi.†

Kristo in tahmen e Melkisetek

11 Wək rəha pris mīn u, kəmotisi-pən e noanol rəha Lifae, in nəukəti Lou itəm Uhgīn təmos-ipən kəm netəm Isrel. Məto wək rəha pris mīn u, in təsəwirən mahmen. § Məto-inu pris mīn u, ilat kəsotahmenən. Uhgīn təməgətun məmə ilat kəsotahmenən nian in təmiləs-ipər pris kit mīn tuwa.* Kən pris un in təruru nisi-pənən e noanol rəha Lifae ne Eron,† məto in pris kit tahmen e Melkisetek. 12 Nian kəməuhlin nolən rəha nitəpunən pris, kən okəike kəuhlin mīn Lou. 13 Otəkəike mol nulan məto-inun, kitat koatətəghat-in Iərəməərə rəhatat, itəm təmisi-pən e noanol kit itəm sənəmə noanol ətuatip rəha pris mīn, itəm koatol wək e olta. 14 Kitat kinotitun rəkis məmə Iərəməərə rəhatat in təmisi-pən e noanol rəha Juta,† kən nian Lou rəha Moses təmatəghat-in wək rəha pris mīn, in təməsəghat-in agin-əhən noanol u. 15 Məto təwir əm, məto-inu kitat kinotitun məmə pris kit mīn tinəmuwa rəkis, itəm tahmen e Melkisetek. 16 In təmuwa pris, məto sənəmə Lou təmol mak e noanol rəhan məmə noanol u in rəha pris mīn. In təmos wək rəha pris e nat kit itəm təsanən maprəkis-in Lou, inu nəsanənən rəha nəmegəhən u rəhan itəm namnun tikə. §

17 Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə,
 “Ik pris kit tahmen e Melkisetek* aupən,
 kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
 matuwīn matuwīn namnun tikə.”

18 Kəmələhəu kalin Lou aupən, məto-inun rəhan nəsanənən tikə, in təsəsituan, okol təsolən nat kit.† 19 Məto-inu Lou əh, təruru nələhəu ətuatipən nat kit.† Kən roiu əh, nolən pişin kit itəm təwir maprəkis, in tinos nəmeen, məmə kitat okotələhəu-pən rəhatat nətəligən lan. Kən in suatip rəhatat u, o nuwīnən iuəhkir o Uhgīn. §

20 Uhgīn təmən-iəkis məmə Kristo in otol wək rəha pris matuwīn matuwīn namnun tikə, kən təmos noanawil ron, məmə rəhan nəghatən otəfigəm. Məto təməsosən noanawil

† 7:10: Nat kisil kətəhaləgətun məmə Melkisetek in ilis taprəkis-in pris mīn u noanol rəha Lifae. Kitiəh un, Melkisetek in təməsimisən, tatəmegəh əh. Kəiu un, tipī Lifae u Epraham, in təmatos-ipən tait rəhan kəm Melkisetek. Kisil un, Melkisetek təməfak-pən kəm Uhgīn məmə otəhlman nəwīrən kəm Epraham, məto sənəmə Epraham təməfak o Melkisetek. § 7:11: Hip 7:18,19; 8:7 * 7:11: Hip 10:1 † 7:11: Lifae in noanol rəha pris mīn, məto Eron in təmisi-pən e noanol rəha Lifae, kən noanol mīn rəhan, katən məmə ilat pris asol agin mīn. † 7:14: Jen 49:10; Mat 1:3; 2:6; Nol Əpən 5:5 § 7:16: Jon 1:4; 5:26; Hip 7:25 * 7:17: Jen 14:18; Sam 110:4; Sek 6:13; Hip 5:6,10; 6:20; 7:1-22 † 7:18: Rom 8:3; Kal 3:21; Hip 9:9; 10:1 † 7:19: Rom 3:20 § 7:19: Hip 4:16; 10:22; Jem 4:8

mihin e pris min aupən. ²¹ Məto Uhgın təmos əm noanawil nian Iesu təmuwa pris. Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Tərəmərə təmos noanawil kit, kən okol kəsəuhlinən nətəligən rəhan.* In tatən məmə,

‘Ik onəkol wək rəha pris nian rafin,† matuwın matuwın namnun tikə.’”

²² Uhgın təmos noanawil nəhlan, matol mə Iesu tuwa mol suatip itəm tatol kitat kotitun əsas məmə nənəkisən rəha nasituən in təwir, maprəkis-in nənəkisən u aupən.‡

²³ Aupən, pris min ilat tepət, məto-inun kitiah tol wək matuwın matuwın mimis un, kit tos nəmeen, mol wək matuwın matuwın, mimis moatol əm nulan. İlat kəsotolən wək lilin. ²⁴ Məto Iesu, in otos wək rəha pris rəhatat matuwın matuwın namnun tikə, məto-inun, tətətig lilin. ²⁵ Tol nəhlan, in titun nosmegəh lilinən§ kitat u, kotilpın kitat min məmə koatuwin o Uhgın, məto-inu in tətəmegəh lilin, tətəghat rəhatat lan kəm Uhgın.*

²⁶ O nat u, inun in pris asol agin† itəm in tahmen o nasituən etat. In tasim, kən mətuatip wir, in təsolən nolən rat. In tol pisin agin e netəm koatol təfagə rat, kən in ilis taprəkis-in ilat əpəh e nego e neai. ²⁷ In tol pisin e pris asol agin min un aupən. Nian rafin, ilat kotəkəike kaupən moatol sakrifais o nafəl rəkisən təfagə rat rəhalat.‡ Uarisig lan un, ilat kəpanotol min sakrifais kit min, o nafəl rəkisən təfagə rat rəha netəmin min.§ Məto nian Iesu tategəhan-in məmə in otol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən,* kən mau kitiah əm† in tahmen moau.

²⁸ Lou in tatiləs-ipər pris min itəm kəsotahmenən.‡ Məto noanawil rəha Uhgın, itəm tatarisig-in Lou, in tatiləs-ipər Nətin u,§ itəm təwir mahmen agin* o nolən wək u, matuwın namnun tikə.

8

Iesu in pris asol agin təwir maprəkis-in netəm min un kəmotol wək rəha pris asol agin aupən

¹ Kitat koatəghat-in nat u,* məto nəukətin tol nulan. Kitat koatos pris asol agin kit, tətuatip əm e itəm un ematən. In

* 7:21: 1 Saml 15:29; Mal 3:6 † 7:21: Sam 110:4; Hip 5:6; 6:20; 7:17 ‡ 7:22:

Luk 22:20; Hip 8:6; 12:24 § 7:25: Suatip kit min əh-ikin o nənən, məmə, “titun nosmegəh agin-əhən.” * 7:25: Rom 8:34; 1 Jon 2:1 † 7:26: Hip 2:17; 4:14;

6:20; 8:1 ‡ 7:27: Lev 9:8; 16:6, § 7:27: Lev 9:15; 16:15; Hip 5:1,3 * 7:27:

Efes 5:2 † 7:27: Rom 6:10; Hip 9:12, 26,28; 10:10; 1 Pita 3:18 ‡ 7:28: Hip

5:1-2 § 7:28: Hip 1:2 * 7:28: Hip 2:10 * 8:1: Hip 1:3; 2:17; 3:1; 4:14; 6:20;

7:26; 9:11; 10:12; 12:2

tinatəpələh rəkis† e rəhn matip Etəm-iasol əpəh ilis e nego e neai, ikin rəha nepətən ne nisaiian. ² In tatol wək əpəh Ikin Tasim Ikin e nego e neai, inu Nimə Tapolən pahrien‡ itəm Uhgın əm təmiuw. Sənəmə etəmim itəm təmiuw Nimə Tapolən əh. §

³ Kəmiləs-ipər rafin pris asol aɡin min u aupən, məmə okoatos-ipən natimnat min kəm Uhgın, kən moatol sakrifais. E suatip kitiah əm, rəhatat u pris asol aɡin, in min otəkəike mos-ipən sakrifais kit kəm Uhgın.* ⁴ Okəmə in tətətig əh e nətueintən u, kən okol sənəmə in pris kit, məto-inu pris min əpəh ikin koatatig itəm koatos-ipən natimnat kəm Uhgın, tahmen əm mə inu Lou təmən mihin. ⁵ Pris min u, ilat koatol rəhalat wək e narmi nimə əm itəm tatasɡəwin† natimnat min itəm tətətig e nego e neai. Tol nəhlan, nian Uhgın təmən-ipən kəm Moses aupən, məmə otiuw Nimə Tapolən Asim, in təmən məmə, “Onakəkəike matehm wir məmə onəkol natimnat min u tətuatip tahmen əm e rəhak mak itəm emol matəɡətun rəkis ik lan əpəh ilis e nitot asol.”‡ ⁶ Məto roiu, Iesu, pris asol aɡin u rəhatat, in tinos rəhan wək itəm təwir təwir maprəkis-in wək rəhalat. Kən e nolən kitiah əm, Iesu in suatip rəha nəniəkisən wi rəha nasituən u, in təwir maprəkis-in nəniəkisən oas rəha nasituən. Məto-inu nəniəkisən wi u, in tatətul-pər e nəghatən min itəm kotəwir motaprəkis. §

⁷ Məto-inu okəmə kəsehmən nat tərət kit e nəniəkisən oas,* okol nəniəkisən wi təsosən nəmeen. ⁸ Məto Uhgın təməplan nəratən rəha netəmim, kən təmən məmə, “Nian əh-ikin otəpanuwa, itəm io, oekol nəniəkisən wi rəha nasituən rəha noanol min rəha Isrel ne noanol min rəha Juta.

⁹ Nəniəkisən rəha nasituən u, in otol pişin aɡin e nəniəkisən oas rəha nasituən, itəm io emol kəm tıpiilat min aupən, e nian u itəm io emos nelmilat matit ilat moatiet rəkis Ijip. Oiakol nəniəkisən wi rəha nasituən, məto-inu ilat kəməsotaskəlīmən nəniəkisən u itəm io emol kəm ilat aupən,

kən tol məmə io emapəs ilat, maluin.†

¹⁰ Kən io, Iərəmərə, iatən-iarəp məmə, e nian itəm otəpanuwa, io oekol nəniəkisən wi kit rəha nasituən‡ kəm noanol min rəha Isrel.

† 8:1: Əplan-tu futnot e 1:3 ‡ 8:2: Hip 3:6; 10:21; 1 Pita 2:5; Nol Əpən 13:6

§ 8:2: Hip 9:11, 24 * 8:3: Hip 9:14 † 8:5: Kol 2:17; Hip 9:23 ‡ 8:5: Eks 25:40 § 8:6: Hip 8:8,13; Luk 22:20; Hip 7:22; 9:15; 12:24 * 8:7: Hip 7:11,18;

10:1 † 8:9: Eks 19:5-6 ‡ 8:10: Rom 11:27

Oekos-ipən rəhak lou mīn e rəhalat-kapə,
 kən oekəte rəkis-pən e nikilat, §
 kən io ekuwa mol Uhgīn ətuatip rəhalat,
 kən ilat okotuwa kol rəhak ətuatip netəmim.*

¹¹ Ilat kit okol təsuwīnən məgətun netəm iman ikin məmə,
 ‘Ik onakəkəike mītun Iərəməə u.’
 Kən etəmim kit okol təsuwīnən mən-ipən nəghatən u kəm pian,
 məto-inun ilat rafin okotitun io, †
 tətouon e netəm əpnapīn mīn
 muwīn mətoarus-pən netəm koatos nərig asol mīn.

¹² Məto-inun, io, ekasəkītun ilat o rəhalat nolən mīn itəm
 təsətuatip agīn-əhən.

Io oekafəl rəkis nolən rat mīn rəhalat,
 kən io oekaluin nolən rat mīn rəhalat.” † §

¹³ Nian Uhgīn tatəghat-in nəniəkisən rəha nasituən u, məmə
 in nəniəkisən wi, nīpətīn u məmə nəniəkisən rəha nasituən
 aupən, tinoas mīnərat. Kən nat itəm in tinuwa mīnoas,
 tinəsahmen mīnən, kən otəsuwəhən, tikə.

9

Ikin Tasim Ikin e nətueintən ne Ikin Tasim Ikin e nego e neai

¹ Kən e nəniəkisən rəha nasituən itəm təmaupən matig, ilat
 okotəike motətəu-pən suatip ətuatip mīn o nəfakən. Kən Nimə
 Tapolən Asim, in rəha nətueintən əm u. ² Netəm aupən,
 kəmotiww Nimə Tapolən Asim u,* moatol noan kit əpəh ilugīn
 ətuatip, kəmagəhl noan kəiu. Noan itəm tətəupən lan, koatən
 məmə Ikin Tasim Ikin. † E noan əh, kəmotələhəu-pən nat
 katahtu-pər lait lan † ikin, ne tepīl kit itəm kəməlīn-pər pīret
 asim mīn lan. § ³ Kəmiuwosig nīməhan e noan uarisig, kən
 noan əh, katən məmə, “Ikin Tasim Agīn Ikin.”* ⁴ Ikin əh,
 nat kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, itəm katəmki-
 pən nat pien-pien lan, katuwaan. Kən ikin əh, Bokis rəha
 Nəniəkisən Rəha Nasituən † tatəpələh əh-ikin. Bokis u, kəmol
 e nig, kən kalpin e iaen u kol tatipit-ipit. Kən e nīpəgnoa Bokis
 əh, pətəl kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kəmarigīn-
 pən pīret u mana, † noan məsīn ikin. Kənu kəmələhəu-pən mīn
 kasikin rəha Eron e Bokis u, kasikin itəm aupən Uhgīn təmol

§ 8:10: Lou oas mīn u, kəməte-pən e kəpiel kəiu kuepin-epin. 2 Kor. 3:3; Hip 10:16

* 8:10: Esik 11:20 † 8:11: Aes 11:9; Jon 6:45 † 8:12: Aes 43:25; 64:9; Maeka
 7:19; Hip 10:17; Jer 31:31-34 § 8:12: Hip 10:16 * 9:2: Eks 25:8,9 † 9:2:
 Eks 26:33,34 † 9:2: Eks 25:31-40; Jon 8:12; Nol Əpən 1:20 § 9:2: Eks 25:23-29;
 Jon 6:35,48 * 9:3: Eks 26:31-33 † 9:4: Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən
 u, in “Covenant Box.” Eks 25:10-22 † 9:4: E nian rəha Moses, Uhgīn təmos-ipən
 pīret təmisi-pən e neai, nərgīn u mana. Eks 16:31-33; Jon 6:48-51.

təwiə min. § Kən kəpiel mil kəiu əh-ikin, itəm kuepin-epin, kəməte rəkis-pən Lou ilat ten elau.* 5 Kən ilis e rəhn-minat Bokis u, narmi Jerubim rəha Nəhag-əhagən, † ilau kəiu əh-ikin. Kətiauwasig nīməlməilau o Ikin Katilpin Neməha rəha Uhgın Ikin. ‡ § Məto okol esənən natimnat min u, məte əlkələh, pəs ekələhəu əm e səpag.

6 Nian kəmotəlin wir rafin natimnat min u, pris min kotitun nuwinən imə miet e noan itəm tətaupən nian ilat koatol wək rəha nəfakən.* 7 Məto pris asol agin, in əm titun nuwinən imə e Ikin Tasim Agin Ikin. Məto okol təsuwinən nian rafin. † In titun nuwinən nian kitiah əm e nup min rafin. ‡ Kən nian in tatuwin, in təike mos nita, kən mol sakrifais lan o nolən rat rəhan, § kən matig mol min o nolən rat rəha netənim,* itəm ilat kotəruru məmə koatol təfagə rat. 8 Kən e natimnat min u, Narmın Rəha Uhgın tatəgətun məmə, nian Nīmə Tapolən Asim aupən təmatətul əh, kən suatip † tikə o kitat o nuwinən e Ikin Tasim Agin Ikin. 9 (In tahmen əm e narmi nat kit ‡ itəm tatəgətun e nian u itəm kotatig lan roiu.) Natimnat min itəm pris min koatos-ipən kəm Uhgın, moatol sakrifais lan kəm in, § natimnat min u, kəsotahmenən o nələhəu ətuatipən nətəligən rəha netənim itəm kotuwa o nəfakən. 10 Məto-inu nəfakən oas aupən, in tatəgətun əm suatip min itəm koatən pik nolən rəha nagwənən* ne nənimən † ne naikuasən. ‡ Natimnat min u, in nat rəha nıpətitem əm. Məto nolən min əh, ilat katipa əfigəm əm kit rəha netənim, matuwın mətoarus-pən nian Uhgın otəuhlin natimnat rafin tuwa muwiwi.

Nita Iesu in sakrifais kit itəm in təwir maprəkis agin-əh

11 Məto roiu əh, Kristo tinuwa rəkis, kən in pris asol agin itəm təməmik natimnat wir min, minuwa. § Kən in təmuwin imə e

§ 9:4: Nam 17:1-10 * 9:4: Eks 31:18 † 9:5: Jerubim inu, katən məmə Jerubim rəha Nəhag-əhagən, məto-inun nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgın tətətig ilugin elau. Nian neen ilau katioas nəhag-əhagən rəha Uhgın mətian əh kit (Esik 1:4-21; 10:9-22; Sam 18:10). ‡ 9:5: Ikin Katilpin Neməha rəha Uhgın Ikin, inun, rəhn-minat Bokis rəha Nəniəkisən ilis ikin. Ikin əh, nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgın tətətig ikin. Netənim kotəruru nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin məmə okotəplan natimnat min u, məto pris asol agin əm. Kən in təsuwinən nian rafin. Nian kitiah əm e nup kitiah tatuwin. Pris asol agin titun nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin, in təmik nita rəha sakrifais kən muwin kən təmoraubin nita e rəhn-minat bokis u. Nolən əh, in nəmtətin wir kit, itəm tatəgətun məmə netənim okotəkəike kımis o rəhalat nolən rat min. Məto e nita əh rəha sakrifais, in tatilpin neməha rəha Uhgın. § 9:5: Eks 25:17-22; Hip 4:16 * 9:6: Nam 28:2-4 † 9:7: Lev 16:2 ‡ 9:7: Lev 16:34 § 9:7: Lev 16:3,11,14; Hip 5:3 * 9:7: Lev 16:15 † 9:8: Luk 23:45; Jon 14:6; Hip 10:19-20 ‡ 9:9: Hip 10:1-2 § 9:9: Hip 5:1; 8:3 * 9:10: Lev 11:2-23 † 9:10: Nam 6:2; Keləji 2:16 ‡ 9:10: Lev 11:25 28 40 § 9:11: Hip 10:1

Nimə Tapolən Asim itəm təwir təhmın mın, maprəkis-in itəm təmaupən.* Nimə əh, in sənəmə nat kit itəm netəmim kəmotol, kən sənəmə nat kit rəha nətueintən u itəm Uhgın təmol. ¹² Nian Kristo təmuwin imə e İkin Tasim Agın İkin, təməsuwinən e nup mın rafın, tahmen e pris asol agın mın aupən kəmotol mihin. In təmol mau kitiaə əm, kən tahmen, məto-inun in təsosən nita nəni ne nita nəti kau muwin imə məmə otos-irəkis təfagə rat. Kəpə, in təmos atip əm nitan, muwin imə, kən in əm təmətou nəmtitat mikis itat e təfagə rat mın.† ¹³ E nolən rəha nəniəkisən rəha nasituən aupən, kəmorautin-pən nita nəni ne kau, o nəmtapi kau itəm kəmuwaan atip e olta, korautin-pən e suah kit itəm tamkimik e niganəmti Uhgın məmə nıpətin otaruətuəh, namkimikən tikə lan. ¹⁴ Məto nita İesu‡ in tatos nəsanənən asol taprəkis-in natimnat mın u.§ Kristo in təmol atip sakrifais lan, e nəsanənən rəha Narmın itəm tətətig lilin. In sakrifais kit itəm tətuatip agın, nəratən kit tikə lan. Tol nəhlan, kən nitan in tatos nəsanənən, tahmen o nafələn nikitəmat* o nolən mın itəm kotitun nit-ipənən itəm e nimisən, məmə itəmat onəkotəfak əm kəm Uhgın itəm tatəmegəh.†

¹⁵ O natimnat mın u itəm İesu təmol, in suatip o nosən nəniəkisən wi rəha nasituən.‡ Uhgın təmaun-in netəmim rəhan, kən mən-iekis kəm ilat məmə natimnat wir mın u, in rəhalat. Kən natimnat mın u, okol kəsotikəən nian kit,§ məto okoatətig lilin. İlat okotos natimnat mın un, məto-inun nimisən rəha Kristo in tinətou rəkis nəmti təfagə rat rəha netəm mın un itəm kəmoatətəghl Lou rəha nəniəkisən rəha nasituən itəm təmaupən matig.

¹⁶ Okəmə İesus təsimisən nəhlan, kən rəhan netəmim okəsotosən natimnat wir mın itəm in təmən-iekis mə rəhalat. Məto-inu okəmə suah kit tol nəniəkisən kit məmə nian in otimis, kən rəhan natimnat otuwin o suah pisin kit, kən suah u in otəkəike mimis pitən, kənu nəniəkisən rəhan in otətətig matəmegəh. ¹⁷ Nəniəkisən kit tol nəhlan, təsatigən məsəmegəhən nian etəm təmən tətətig əh. Rəhan nəniəkisən in otətətig matəmegəh əm nian in tinimis rəkis. ¹⁸ O natimnat mın u, e nəniəkisən rəha nasituən aupən, nita nat megəh kit təike maiəh, təgətun məmə nat kit təmimis, kən otol məmə nəniəkisən in tatəmegəh mətatig. ¹⁹ Tol nəhlan, nian Moses in təmatən-iarəp rəkis nəghatən mın rafın rəha Lou kəm netəmim, kən uarisig lan, in təmos nıməme sipsip kəmol tasiə, ne nelmi nig u hisop, meer-pən e nita nəti kau ne nita nəni ne

* 9:11: Hip 8:2; 9:24 † 9:12: Rom 3:25 ‡ 9:14: 1 Pita 1:2,18-19 § 9:14: Hip 10:4
 * 9:14: Sek 13:1; Hip 10:2,22; 1 Jon 1:7 † 9:14: Taet 2:14 ‡ 9:15: Luk 22:20 § 9:15: Hip 10:34

nəhau, kən təmorautin-pən nita e naoa rəha Lou ne netəmim min.* 20 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Inu nita nat megəh kit itəm tatimis o nolən nəniəkisən rəha nasituən rəha Uhgīn tətatiḡ matəmegəh. Kən itəmat nəkotəkəike moatisiai-in, moatol nəwian.”† 21 E nolən kitiaḡ əm, Moses təmorautin-pən nita e Nimə Tapolən Asim ne natimnat min itəm kəmos o nəfakən. 22 Lou tatən məmə pris otəkəike matol-pən nita e natimnat tepət, iuəhkīr natimnat rafin, məmə ilat okotasim. Kən okəmə nita təsaiuən ron, kən Uhgīn okol təsafələn təfagə rat.‡

23 Tol nəhlan, nita rəha nolən sakrifais, in təmaiəh o nolən natimnat min u, kotasim. Məto Nimə Tapolən Asim ne natimnat min rəhan əh-ikin, ilat narmi natimnat min əm§ itəm tatəpsen-pən natimnat itəm koatatiḡ e nego e neai. Məto nəfakən o natimnat itəm tol nīpəti nat aḡin-əh min, itəm koatatiḡ e nego e neai, nita nat megəh təsahmenən o nolən ilat kotasim. Okəike kol sakrifais kit itəm təwir maprəkis. 24 Iesu in təsuwīnən imə e Ikin Tasim Ikin rəha nətueintən u, itəm netəmim əm kəmotol. Nimə əh, in narmi nat əm rəha Ikin Tasim Ikin pahrien əpəh ilis e nego e neai. Məto Iesu təmuwīn e nego e neai, kən roiu əh in tatən-ipən natimnat rəhatat lan kəm Uhgīn e niḡanəmtin.* 25 Kən nian Iesu təmol atip sakrifais e rəhan nəmegəhən, in rəhan nolən tol pišin e pris asol aḡin u aupən. E nəniəkisən rəha nasituən u aupən, pris asol aḡin otəkəike muwīn imə e Ikin Tasim Aḡin Ikin kən mos nita nat megəh, sənəmə nitan atip, mol sakrifais lan. Təike matol nəhlan e nup min rafin. Məto Kristo təmuwīn e Ikin Tasim Aḡin Ikin e nego e neai, təmos atip nitan kən mol sakrifais lan mau kitiaḡ əm kən tīnahmen. 26 Okəmə Kristo təmatol sakrifais nəhlan e nup min rafin, təhmen e pris min u aupən, in otəkəike məto nəhməən nian tepət tətuoun e nian Uhgīn təmol nətueintən. Məto roiu, kitat kīnotatiḡ e namnun nian, in təmīet-arəpa mau kitiaḡ əm,† məmə otol atip sakrifais e rəhan nəmegəhən o nos-irəkisən təfagə rat. Kən rəhan sakrifais, in namnun. 27 Kitat netəmim, Uhgīn tīnələhəu nian ətuatip rəhatat kitiaḡ kitiaḡ məmə okotimis lan, mau kitiaḡ əm. Kən uarisig lan un, in otakil rəhatat nolən min.‡ 28 E nolən kitiaḡ əm, Kristo təmol atip sakrifais lan, mau kitiaḡ əm,§ məmə in otatipa-in təfagə rəha netəmim tepət.* Məto uarisig, nian otatitəliḡ-pa min,† in otəsuwa-minən o nos-irəkisən təfagə rat, məto o nosmegəhən netəmim itəm kotəsaḡin, nəumis tatus

* 9:19: Eks 24:6-8 † 9:20: Eks 24:8; Luk 22:20 ‡ 9:22: Lev 17:11 § 9:23: Hip 8:5 * 9:24: 1 Jon 2:1; Rom 8:34 † 9:26: Hip 9:12,28 ‡ 9:27: 2 Kor 5:10 § 9:28: Hip 7:27; 9:12,26; 10:10 * 9:28: Aes 53:12 † 9:28: Mat 16:27

ilat ron. †

10

Sakrifais rəha Iesu, təmol nian kitiah əm, kən in tinahmen

¹ Natimnat min rəha Lou, ilat kotahmen e narmi nat* itəm otəsuwəhən kotuwa, məto toapoap. Ilat sənəmə nipəti nat. E nup min rafin pris min koatol sakrifais. Məto nat əpnapin məmə ilat koatol sakrifais, məto Lou in təruru nolən iəfak min itəm kotuwa o Uhgın kotətuatip e niganəmtin, məto-inun ilat narmi sakrifais agın, itəm toapoap. ² Okəmə sakrifais min ilat kotahmen, motitun nolən netəmim kotətuatip. Kən iəfak min kotitun nələhəuən motapəs nolən rəha sakrifais, məto-inun nıkilat tınəruən rəkis mau kitiah əm. Kən okəmə tınafəl rəkis nıkilat nəhlan, kən ilat kəsotəto minən tərət o rəhalat nolən rat. Məto, kəpə, ilat koatəto əh tərət. ³ Tol nəhlan, e nup min rafin, ilat koatol pap sakrifais, məto nat u tatol əm məmə ilat okol kəsotaluinən nolən rat min rəhalat, ⁴ məto-inu nita nəni ne kau in təruru agın nos-irəkisən təfagə rat. †

⁵ Tol nəhlan, nian Kristo tınatimnə e nətueintən, in tənəp-
ipən kəm Uhgın məmə,

“Ik nakapəs sakrifais min ne natimnat min koatos-ipən kəm
ik.

Məto ik nəmol-pən nipətik kit məmə ekuwin lan.” †

⁶ Kəmotuwaan ətip natimnat e olta tahmen e nəfakən rəhalat
otimnə ron ik,

kən moatol sakrifais o nafəl rəkisən təfagə.

Məto nat əpnapin koatol nəhlan,

məto kəsotolən məmə nıkim tagien elat.

⁷ Kən io iatən məmə,

“Kəməte nəghatən kit tətətig e Naoa Rəha Uhgın itəm tatəghat-
in io məmə,

‘Uhgın, io u, emuwa o nolən rəham nətəligən.’ ” §

⁸ Kristo təmən aupən məmə,

“Ik nakapəs sakrifais min

ne natimnat min itəm koatos-ipinə kəm ik,

ne natimnat min itəm katuwaan ətip e olta,

ne sakrifais min itəm katol o nafəl rəkisən təfagə.

Natimnat min u, ik nakapəs,

kən kəsotolən məmə nıkim tagien elat,”

(nat əpnapin məmə ilat koatətu-pən suatip itəm Lou təmən.)

⁹ Məto Kristo tatən min məmə, “Io u, emuwa məmə ekol
nətəligən rəham.” E nəghatən u rəhan, in tatoh-irəkis
nəniəkisən oas rəha nasituən, məmə in otələhəu nəniəkisən wi
rəha nasituən kit. ¹⁰ Kən Iesu Kristo təmol nətəligən rəha Uhgın

† 9:28: 2 Tim 4:8 * 10:1: Kol 2:17; Hip 8:5 † 10:4: Hip 9:12-14 † 10:5:
Hip 2:14; Sam 40:6-8 § 10:7: Mat 26:39

tol nulan. In tæmol sakrifais atip e nipætīn,* mau kitīāh əm,†
məmə otol kitat kotasim, kitat u rəhan netəmim mīn.‡

11 Nian rafin, pris mīn ilat koatətul moatol wək rəha
nəfakən, moatol sakrifais, moatol nat kitīāh əm nian rafin, o
nafəl rəkisən nolən rat. Məto sakrifais mīn u, ilat kəsotahmen
agin-əhən o nos-irəkisən təfagə rat nian kit. 12 Məto pris
u rəhatat, tinol rəkis rəhan sakrifais mau kitīāh əm, kən
sakrifais əh in tahmen mahgoau o nafəl rəkisən nolən rat
rəha netəmim tatuwīn matuwīn namnun tikə. Kən nian
tinələhəu rəkis nəhlan rəhan sakrifais, kən in tīnatəpələh§ e
nelmī Uhgīn matip, ikīn rəha nepətən ne nisīaiiən. 13 Kən
ikīn əh, in tatəsahgin əm məmə Uhgīn otol rəhan tikīmīr mīn
kotahmen e nīməhan itəm tateguafəl nelkīn lan,* 14 məto-inu e
nolən sakrifais mau kitīāh əm əh, Kristo tæmol rəhan netəmim
kīnotətuatip e niganəmtīn, matuwīn matuwīn, namnun tikə.
Netəm mīn u, ilat un, itəm in tatol ilat koatuwa motasim.

15 Kən Narmīn Rəha Uhgīn, in mīn tatən wīr natīmnat mīn u
kəm itat. In təmən məmə,

16 “Iərəməərə tatən məmə,

‘Nian itəm otəpanuwa,

oekol nəniəkisən wī rəha nasituən kəm rəhak netəmim tol
nulan.

Io oekos-ipən lou mīn rəhak e nīkilat,

kən oekəte rəkis-pən e rəhalat-kapə.’”†

17 Kən in tatən mīn məmə,

“Io oekaluīn rəhalat nolən rat mīn,

kən nīkīk otəsəht mīnən nolən mīn rəhalat itəm koatətəghl
Lou.”‡

18 Nian Uhgīn təmafəl rəkis nolən rat rəhalat, kən tol məmə ilat
okəsotol mīnən sakrifais tuwīn kəm Uhgīn ron.

Pas kotətul əskasik e rəhatat nahatətəən

19 Piak mīn ne wīnik mīn. Tol nulan, kən nīta Iesu tæmol
məmə kitat kotitun nuwīnən imə Ikin Tasim Agīn Ikin, kən
məsotəginən. 20 Roiu əh, Iesu in təməte suatip wī kit, itəm
tatəmegəh. In təməhap nīməhan itəm tatəkulosig Ikin Tasim
Agīn Ikin, tatəpsen-pən nipætīn. Kən mol suatip wī u rəhatat
məmə kitat kotitun nuwīn-pənən ikīn, motuwīn o Uhgīn.§

21 Kən pris asol agīn rəhatat, in etəm-iasol itəm tatərəməərə*

* 10:10: Hip 2:14 † 10:10: Hip 7:27 ‡ 10:10: Hip 10:14; Efes 5:26 § 10:12:
Pris mīn, ilat koatətul əm nian ilat kīnotol rəkis sakrifais mīn rəhalat, məto-inun
rəhalat sakrifais mīn okol təsələn namnun nian kit. Məto Iesu in təməpələh,
məto-inun in, rəhan sakrifais, tatol nian kitīāh əm o nafələn rəhatat nolən rat mīn.
Rəhan sakrifais in tahmen agīn maprəkis. Kən Iesu tatəpələh līlīn. Əplan mīn-tu Hip
1:3; 7:26-27; 9:12; 9:25-26; 10:11-14. * 10:13: Əplan-tu futnot e 1:13 † 10:16:
Jer 31:33; Hip 8:10 ‡ 10:17: Jer 31:34; Hip 8:11 § 10:20: Lev 16:2; Mat 27:51;
Efes 2:18; Hip 9:8 * 10:21: Sek 6:13

e nimə rəha Uhgīn, inun rəhan netəmim.† 22 Tol nulan, pəs kotuwīn iuəhkir e niganəmti Uhgīn,‡ e nikitat itəm tərīoah e nahatətəən pahrien. Məto-inu Kristo təmorautin-pən nitan e nətəligən mīn rəhatat məmə kitat okotasim. § Kən in təmaikuas rəkis e nīpətītat e nəhau talien, in əm in əm.* 23 Kitat kotəmə kəmotələhəu-pən nətəligən rəhatat e Kristo. Tol nəhlan, pəs kotətul tīmtim lan, məsotəloal-əloalən, məto-inu kitat kotitun nagīlēən e rəhan nəghatən mīn itəm tīnəmən-iəkis rəkis kəm itat. 24 Pəs kotahluiə-ahluīə e nətəligən rəhatat mīn, məmə kitat okotolkeike kitat mīn, kən moatol təwīr təwīr kəm kitat mīn tatuwīn təhmīn mīn nəhlan. 25 Təsəwīrən məmə okotəhlman nolən rəha nuafīmīnən kitat mīn. Netəmim neen ilat koatol nəhlan, məto pəs kitat koatem məha-məha kitat mīn nian rafīn.† Kən nian kotəplan məmə nian rəha nuwamən rəha Iesu tatuwa iuəhkir, təwīr məmə kitat koatakəike e nem əskasikən itat mīn, moatol tatər təhmīn mīn.

26 Təwīr məmə koatem əskasik itat mīn nəhlan, məto-inu okəmə kitat kīnotitun rəkis nīpahrienən, məto kəsotolən nat agīn lan, kən kitat moatakəike e nolən rat, kən tatol məmə sakrifais kit mīn tikə agīn o nos-irəkisən təfagə rat rəhatat.‡ 27 Kən okəmə sakrifais kit mīn tikə mə otos-irəkis təfagə rat rəhatat nəhlan, kən nat kitīəh əm əh-ikīn tətətig. Inun, kitat koatəgīn, moatasiəp, məto-inun kitat kotitun wīr məmə kitat koatəsaḡgīn əm nalpīnən əskasik, ne nīgəm asol rəha neməha rəha Uhgīn itəm otəkəike mus rəhan tikīmīr mīn. § 28 E Lou oas rəha Moses aupən, okəmə suah kit tatol nat əpnapīn e Lou, kən etəmim kəiu o kīsil okəhalən-iarəp in, kən suah u təike mīmīs. Okol kəsotasəkitunən.* 29 ?Məto təhrol e netəm mīn un itəm koteguafəl-eguafəl Nəti Uhgīn?† Uhgīn təmol nəniəkisən rəha nasituan kəm kitat, kən nīta Kristo təmol nəniəkisən u tətətig matəmegəh.‡ Nitan əm un, titun nolən etəmim tasim, kən in etəmim rəha Uhgīn. § ?Məto təhrol e etəmim itəm tatehm əpnapīn əm nīta u, məmə in sənəmə nat iasim kit? ?Narmīn Rəha Uhgīn in tatoor nəwīrən rəhan kəm netəmim, məto təhrol e etəmim itəm tatən rat Narmīn əh? Suah u, tətuatīp agīn əm məmə nalpīnən rəhan in otəskasik maprəkis-in nalpīnən rəha etəm tatətgəhl Lou rəha Moses. 30 Məto-inu kitat kīnotitun rəkis Uhgīn u itəm təmən məmə, “Nalpīnən nītai nat, inu wək rəhak əm.

Kən io oekalpīn nītai nolən rəhalat tahmen ahmen əm.”*

† 10:21: Hip 3:6 ‡ 10:22: Hip 7:19; Efes 3:12 § 10:22: Esik 36:25; Hip 9:14; 12:24 * 10:22: 1 Pita 3:21 † 10:25: Hip 3:13 ‡ 10:26: Hip 6:4-8; 2 Pita 2:20-21 § 10:27: 2 Tes 1:7-9; Hip 12:29 * 10:28: Dut 17:6,7 † 10:29: Hip 6:6 ‡ 10:29: Mat 26:28 § 10:29: Nol Əpən 1:5 * 10:30: Dut 32:35

Kən in təmən min məmə

“Tərəmərə in otakil nolən rəha netəmim rəhan.”†

31 Uhgın u itəm tatəmegəh, tətətig tətətig. Kən okəmə kitat kotətig əh e təfagə rat, kən motəməhl e nelmin nəhlan, nat u in nat kit rəha nəgİNən.

32 Təwir məmə nikitəmat tatuəh nian u aupən, nian nəhag-əhagən təmatasiəgəpin itəmat aupən. E nian u, itəmat nəmotətig e nəluaginən asol e nəmegəhən, kən in nian iəkis kit, itəm nəmotətig e nahməən asol.‡ Məto itəmat nəmoatətul əskasik. 33 Nian neen netəmim koatən rat itəmat e nİganəmti netəmim, § kən moatol min natİmnat rat min neen kəm itəmat. Nian neen, itəmat nəmotos moatətul-pən o netəm min un itəm katol tərət elat nəhlan. 34 Itəmat nəmotos moatətul-pən olat nəhlan, kən nian kəmotuwİN e kalapus, kən itəmat nəmotətig e nərətən məsİN rəhalat.* Kən nian netəmim kəmotakləh-in natİmnat min rəhatəmat, kən itəmat nikitəmat təmagİen əm, † məto-inu itəmat nəmotİtun rəkis məmə rəhatəmat natİmnat neen əh-İkİN tətətig, itəm in təwir maprəkis, kən natİmnat min u, okul təsikəən nian kit.‡

35 İnəh, in nətouən asol rəhatəmat itəm Uhgın otəpanos-İpinə kəm itəmat. Kən məto-inun o nat wir min əh itəm koatəməhl aupən-in itəmat, təsəwirən məmə onəkotəmkarəpən-in nahatətəən əskasik rəhatəmat. 36 Itəmat nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən təfəməh, § məmə nəkoatol natİmnat itəm Uhgın tolkeike. Kən itəmat onəpanotos natİmnat min itəm in təmən-iəkis məmə otos-İpinə kəm itəmat.* 37 Məto tol nulan, inun Uhgın təmən mihİN məmə,

“Otəsuwəhən, kən suah u itəm tatuwa,
in otiet-arəpa, otəsölən kəmin.†

38 Məto rəhak etəmim itəm tətuatİp e nİganəmtək,

in otatəkəike e rəhan nahatətəən.‡

Məto okəmə ekəplan məmə tapəs io,

minətan təlig-təlig,

kən nİkik otəsagİenən ron.”

39 Məto kitat u, kəsotolən nəhlan. Kitat okul kəsotan təlig-təligən məmə Uhgın otərəkİN kitat. Kəpə. Kitat netəm rəha nahatətəən e Uhgın, məmə kitat koatos nəmegəhən.

11

Nahatətəən

† 10:30: Dut 32:36; Sam 135:14 ‡ 10:32: Fil 1:29,30 § 10:33: 1 Pita 4:14

* 10:34: Hip 13:3 † 10:34: 1 Pita 4:13 ‡ 10:34: Hip 11:16; 1 Pita 1:4,5

§ 10:36: Rom 5:3,4; Hip 12:1; Jem 1:3,4,12; 5:11 * 10:36: Hip 6:15; 9:15

† 10:37: Nol Əpən 22:20 ‡ 10:38: Hab 2:3-4; Rom 1:17; Kal 3:11

¹ ? Nat naka u, in nahatətəən? Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən e natimnat min u, itəm otəpanuwa, kənu nahatətəən rəhatat in tatol məmə kitat okotitun wir məmə natimnat min u, ilat nīpahrienən. Nat əpnapin məmə kəsotehmən * natimnat min u, məto kitat kotitun wir məmə kitat okotos məto-inun nahatətəən tatəgətun nəhlan kəm kitat. ² Kən Uhgīn təmənūwi netəm min u aupən o rəhalat nahatətəən.

³ Nahatətəən tatol məmə kitat kotitun wir məmə natimnat rəha nətueintən u, Uhgīn təməghat əm, kən ilat kəmotatig. † Natimnat itəm kotəplan roiu, in təməsosən nat kit itəm tīnatig rəkis mol ilat lan. ⁴ Epel in təmahaatətə əskasik e Uhgīn, tol nəhlan in təmos-ipən nat kit kəm Uhgīn itəm təwir maprəkis-in rəha Ken. † Kən məto-inu in təmahaatətə əskasik e Uhgīn nəhlan, kən Uhgīn təmən-iarəp məmə in etəm ətuatip kit, kən nīkin tagien o nosən rəhan natimnat. Kən nat əpnapin məmə suah u təmimis rəkis, məto nolən rəha nahatətəən rəhan in tatəghat əh kəm kitat. §

⁵ Kən Inok təmahaatətə əskasik e Uhgīn, tol nəhlan in təsimisən. Uhgīn təmos-irəkis in e nətueintən u, məmə otuwīn əpəh ilis e nego e neai. Netəmim kəsotəplan minən, məto-inu Uhgīn təmīləs-irəkis.* Məto nian Uhgīn təməsīləs-irəkisən-əh, Uhgīn təməgətun kəm in məmə nīkin tagien ron. ⁶ Məto okəmə etəmim təsahatətəən e Uhgīn, in təsolən Uhgīn nīkin tagien ron, məto-inu nian suah kit tolkeike məmə otuwa o Uhgīn, † in otəkəike mahatətə məmə Uhgīn tətatig, kən matətou netəm min un itəm kotalkut o nitunən in.

⁷ Noah in təmahaatətə əskasik e Uhgīn. Tol nəhlan, nian Uhgīn təmatən-ipən natimnat min kəm in aupən, itəm netəmim kəsotəplanən əh, † Noah təmatisiai-in, matol nəwian. Kən in təmīləkin nego asol kit § məmə otosmegəh rəhan min. E rəhan nahatətəən, tahmen əm məmə Noah in təmatakil netəmim. Kən e rəhan nahatətəən, Uhgīn təmol in tətuatip e niganəmtin.*

⁸ Epraham in təmahaatətə əskasik e Uhgīn. Tol nəhlan, e nian Uhgīn təmaun-in rəkis məmə otuwīn e nəptən pīsīn kit, in təmatol nəwīa Uhgīn. Nəptən əh, Uhgīn təmən-iəkis rəkis kəm in məmə otos-ipən kəm in. Kən Epraham təmīet, məto in təruru məmə tatuwīn hiə ne. ⁹ Təmahaatətə əskasik e Uhgīn nəhlan, kən mətatig e nəptən u itəm Uhgīn təmən-iəkis aupən məmə otos-ipən kəm in. † Məto təmətatig ikin əh e nīmə tapolən əm, tahmen əm e iapīspīs kit. Kən Aisak ne Jekop itəm Uhgīn

* 11:1: 2 Kor 4:18 † 11:3: Jen 1 ‡ 11:4: Jen 4:4-5 § 11:4: Hip 12:24

* 11:5: Jen 5:21-24 † 11:6: Hip 7:19 ‡ 11:7: Hip 11:1 § 11:7: Jen 6:13-22

* 11:7: Jen 6:9 † 11:9: Wək 7:5

tamos-ipən naniäkisən u kəm iləhal kərən, ilau min kəmətuatig əm e nimə tapolən. †¹⁰ Epraham təmol nulan, məto-inu in tatəsaḡin məmə otuwın e taon kit[§] itəm nəukətin tiäkis, otətətig tuwəh.* Taon u, Uḡin əm təmol mak lan, kən minol rəkis tətətig. †

¹¹ Sera tətəhatətə əskasik e Uḡin, nat əpnapin məmə in tinipitaguıhl aḡin, məto Uḡin tamos-ipən nəsanənən kəm in məmə in otemək. In təmiləs nətin u, məto-inun in təməhatətə lan məmə otol naniäkisən rəhan tuwa miet-arəp. †
§¹² Epraham tinaguıhl rəkis, otəsuwəhən timis,* məto noanol min tepət kəmotisi-pən lan. Nat əpnapin məmə in etəmim kitiaḡ əm, məto noanol min əh rəhan, ilat tepət tepət, təhmen əm e məhau əpəh e napuə ne niməkləkil əpəh itəhəi itəm kəruru nafinən. †

¹³ Nətəm min u, ilat kəmotəhatətə əskasik e Uḡin, məto nian kəmotimis, ilat kəməsotosən əh natimnat min u itəm Uḡin təməni-äkis məmə otos-ipən kəm ilat. † İlat koatəplan natimnat min u məmə natimnat min u koatan isəu əh olat, məto nikilat tagien pik məmə okotəplan. § Kən ilat moatən-iarəp məmə koatətig e nətueintən u məto ilat kotəhmen əm e iapispis min əm.* Nətueintən u, sənəmə in iməlat pəhrien ikin. ¹⁴ Nian nətəmim koatəḡat nəhlan, in tatəḡətun əsas əm, məmə ilat koatəḡəs-in iməlat ətuatip ikin. ¹⁵ Rəhalat nətəliḡən təsitəliḡ-pənən e nəptən rəhalat aupən, itəm kinotapəs rəkis. Okəmə nikilat tatəht nəhlan, kotitun nitəliḡən matuwın, məto təsolən mihin. † ¹⁶ İlat kotolkeike iməlat ik pişin kit itəm təwir maprəkis, inun e nego e neai. † Kən o nat u, in təsaulis-inən § məmə okən məmə in rəhalat Uḡin.* Kən Uḡin təmol əpen-əpenə rəkis e taon kit[†] ikin əh.

¹⁷⁻¹⁸ Epraham təməhatətə e naniäkisən min itəm Uḡin təməni-ipən kəm in. Kən nəḡhatən kit itəm Uḡin təməni-äkis kəm in tol nulan, “Kən okən Aisak u məmə in noanol ətuatip rəham, † kən e Aisak u, oekol rəham noanol otepət otepət.” Məto e nahatətəən rəha Epraham, nian Uḡin təmek asḡəwın

† 11:9: Jen 12:1-8 § 11:10: Hip 12:22; 13:14 * 11:10: Nol Əpən 21:2, 14 † 11:10: Hip 11:16 † 11:11: Suatip kit min rəha nəuhlinən nəḡhatən u tol nulan. ‘Epraham təməhatətə əskasik e Uḡin, nat əpnapin Sera tinipitaguıhl aḡin, məto Uḡin tamos-ipən nəsanənən kəm in məmə otəpik-əpik. In təmiləs nətin u məto-inu Epraham təməhatətə e Uḡin məmə in otol rəhan naniäkisən tuwa miet-arəp.’ § 11:11: Jen 17:19; 18:11-14; 21:2 * 11:12: Rom 4:19 † 11:12: Jen 22:17 † 11:13: Hip 11:39 § 11:13: Mat 13:17 * 11:13: Jen 23:4; Lev 25:23; Fil 3:20; 1 Pita 1:17; 2:11 † 11:15: Jen 24:6-8 † 11:16: 2 Tim 4:18 § 11:16: Mak 8:38 * 11:16: Jen 26:24; 28:13; Eks 3:6, 15 † 11:16: Hip 11:10; 13:14 † 11:17-18: Jen 21:12; Rom 9:7

in, kən in tāmətul matip o nohamnuən nətīn noan kitīah əm[§] u Aisak məmə otol sakrifais lan kəm Uhgīn.* 19 Məto-inu Epraham nīkin tatəht məmə Uhgīn titun nolən etəmim təmegəh mīn e nīmīsən.† Kən in təmos mīn netīn, iuəhkīr əm tahmen məmə in təmegəh mīn e nīmīsən.

20 Aisak təmahatətə əskasik e Uhgīn, kən tol nəhlan, təməfak məmə Uhgīn otəhlman nəwīrən rəhan tuwīn kəm Jekop ne Esao, matən-iarəp natimnat mīn itəm otəpanuwa nian kit.‡

21 Jekop təmahatətə əskasik e Uhgīn. Tol nəhlan, nian iuəhkīr əm in tīmīs, in təməfak məmə Uhgīn otəhlman nəwīrən kəm nətī Josep mil.[§] In təməf kasikin, mətul əməhl-əməhl, kən in matənwiwi Uhgīn.

22 Josep təmahatətə əskasik e Uhgīn. Tol nəhlan, iuəhkīr əm in tīmīs, kən in təmatəghat-in nian noanol mīn rəha Isrel okəpanotiet Ijip. Kən in təmatən rəkīs əm kəm ilat məmə okotəhrol e nīkilkīlin.*

23 Tata ne mama rəha Moses kəmuahatətə əskasik e Uhgīn. Tol nəhlan, nian Moses təmaiir,† ilau kəmuəplan məmə in suakəku wīr kit, kən ilau kəmatuəhluaig-in o məwīg kisil. Kən ilau kəməsuaginən nətgəhlən nəghatən rəha kīg.‡

24 Moses təmahatətə əskasik e Uhgīn. Tol nəhlan, nian in təmol iahgin, kən təməsolkeikeən məmə okən məmə in nətī pətan əkəku rəha Fero, kīg rəha Ijip.[§] 25 In təməsolkeikeən məmə otətətig e nagienən e nolən rəha təfagə rat məto-inu nagienən rəha təfagə, in tətətig o nian əkuəkīr əm. In nīkin təmagien məmə otuwīn moatətig ilat netəmim rəha Uhgīn, moatətə tərət ilat mīn ilat. 26 Nīkin təmatəht məmə okəmə netəmim okotalah-əmmu* in o Kristo itəm otəpanuwa, kən in okol təsaulisən. In nīkin otəgien təhmīn mīn o nat u taprəkīs-in məmə otətətə təwīr e natimnat wīr mīn e nəmegəhən əpəh Ijip.† In təmatol nulan məto-inun nian rafin in tatuag-pən o nətouən itəm Uhgīn otos-ipən kəm in.‡ 27 Moses in təmahatətə əskasik nəhlan e Uhgīn, kən təmagim Ijip[§] məsəginən kīg u itəm neməha tatol pīk. In təməseirairən mītəlig, in təməkəike matuwīn, tahmen məmə inu tətəplan Uhgīn u, itəm etəmim təsəplanən e niganəmtīn. 28 Təmahatətə əskasik e Uhgīn nəhlan, kən in təmətuoun nolən lafet rəha

§ 11:17-18: Nat əpnapīn məmə Epraham nətīn kit mīn u Ismael, rəhan slef təmiləs, məto nətīn u Aisak katən məmə in noan kitīah əm məto-inun Uhgīn təmən-īkīs aupən məmə otos-ipən kəm Epraham, kən in nətī pətan ətuatip rəhan u Sera. Əplan-tu Jon 3:16 * 11:17-18: Jen 22:1-10; Jem 2:21 † 11:19: Rom 4:21; Jon 5:21 ‡ 11:20: Jen 27:27-29,39,40 § 11:21: Jen 48:1,8-22 * 11:22: Jen 50:24,25; Eks 13:19; Jos 24:32 † 11:23: Eks 2:2 ‡ 11:23: Eks 1:16, 22 § 11:24: Eks 2:10 * 11:26: Hip 13:13 † 11:26: Luk 14:33 ‡ 11:26: Hip

Nuhagego-inən. In təmən-iarəp kəm noanol mīn rəha Isrel məmə okotəkəike motorautin-pən nīta sipsip e toa e nīmə mīn rəhalat. Okotol nəhlan məmə nagelo itəm Uhgīn otahl-īpa o nohamnuən itəm,* in otəsohamnuən nenətīlat mīn u nəman,† itəm kəmotəupən kaiir.

²⁹ Noanol mīn rəha Isrel kəmotahatətə əskasik e Uhgīn. Tol nəhlan, ilat kotītun neguəfiminən e Nītəhəi Asiə itəm təmoor, kən kotaliwək lan tahmen əm e nītən iasək. Məto nian netəm Ijip kəmotalkut o nətəu-pənən ilat, kən nītəhəi təməmīk ilat, kən kotəmmim.‡

³⁰ Noanol mīn rəha Isrel kəmotahatətə əskasik e Uhgīn, kən tol nəhlan, ilat kotaliwək motītəlau e fenis rəha Jeriko. Fenis u, kəmol e kəpiel. Ilat koatītəlau, moatītəlau e fenis əh, mətoarus-pən nian sepīn, kən əmun, fenis asol un, təmitəgīt misas.§

³¹ Rehap u, pətan e suatip, təmahatətə əskasik e Uhgīn. Kən tol nəhlan, nīkin təmagien məmə otos suah mīl un noanol rəha Isrel mīl, itəm kəmueia anion məmə okuəplan kən miatun wīr natimnat ikin. Ilau kəmuea e rəhan nīmə.* Kən o nat u, noanol mīn rəha Isrel ilat kəməsotohamnuən pətan u nian ilat kəmotohamnu netəm ikin əh itəm kəmotəht nəwīa Uhgīn.†

³² Məto okol esənən tuwīn təhmin mīn. Okol esəghatən təfəməh mən Kiteon,‡ ne Parak,§ ne Samson,* ne Jefata,† ne Tefit,‡ ne Samuel,§ ne ien mīn. ³³ Ilat u kəmotahatətə əskasik e Uhgīn, kən tol nəhlan, ilat kəmotol natimnat tēpət. Ilat kəmotit noanol mīn rəha Isrel motuwīn motəluagin ilat netəm ik pīsīn pīsīn mīn, kən moatol win elat.* Ilat kəmoatol nolən ətuatip mīn, kən moatos natimnat wīr mīn itəm Uhgīn təmən-iəkis məmə otos-īpən kəm ilat. Kəmotəhtosig-in nohlīn laion mīn, məmə okəsotunən ilat,† ³⁴ kən ilat kəmotohamis nīgəm asol itəm tatuəp,‡ kən ilat motagim tənīn netəm kotəmə okotohamnu ilat e nisa rəha nəluaginən.§ Ilat rəhalat nəsanənən tikə, məto Uhgīn təmos-īpən nəsanənən kəm ilat.* Kən ilat koatol win e mopael mīn rəha nīməptən pīsīn pīsīn mīn.† ³⁵ Nīpitan neen əh-ikin itəm kotahatətə əskasik e Uhgīn, kən tol nəhlan Uhgīn tatol nenətīlat kotaiir-pa mīn e nīmīsən.‡ Məto netəmim neen əh-ikin itəm kotahatətə əskasik e Uhgīn. Məto ilat kotegəhan-in rəhalat tikimir mīn koatol nəratən

* 11:28: 1 Kor 10:10 † 11:28: Eks 12:21-23 ‡ 11:29: Eks 14:21-31 § 11:30: Josua 6:12-20 * 11:31: Jos 2:1-16 † 11:31: Jos 2:1,9-14; 6:22-25; Jemes 2:25 ‡ 11:32: Jaj 6-8 § 11:32: Jaj 4-5 * 11:32: Jaj 13-16 † 11:32: Jaj 11-12 ‡ 11:32: 1 Saml 16:1,13 § 11:32: 1 Saml 1:20; 3:19—4:1 * 11:33: 2 Saml 8:1-3 † 11:33: Dan 6:22 ‡ 11:34: Dan 3:19-27 § 11:34: Eks 18:4 * 11:34: 2 King 20:7; Jaj 16:28 † 11:34: Jajes 15:8 ‡ 11:35: 1 King 17:22, 23; 2 King 4:36, 37

ne nahmææn kəm ilat e nipətīlat, kən nīkilat tāsəhtən nat u. Ilat kəməsotapəsən rəhalat nahatətææn, məmæ rəhalat tīkimir min okotīkis ilat. Ilat koatahatətə məmæ Uhgīn in otol ilat kotəmegəh min e nəmegəhən kit itəm təwir maprəkis. ³⁶ Kən ilat neen, netəmim koatalah əsan elat, kən koatalis-alis ilat. [§] Kən ilat neen, netəmim koatalis ətain ilat e sen, kən moatəmki-pən ilat e kalapus. ^{*} ³⁷ Ilat neen, kəmahtimnu ilat e kəpiel apin, [†] kən ilat neen, netəmim kəmotəmīk soə rəha nətahlən nig, motətətip nipətīlat nəwtain kəiu, motohamnu ilat. Kən ilat neen, kəmətamnu ilat e nisa rəha nəluaginən. [‡] Kən ilat neen koatuwin əm e nuwigi nənī ne sipsip. [§] Ilat ian-rat min agin, nian rafin netəmim koatərəkīn ilat, moatol tərət agin elat. ³⁸ Ilat, netəm wir min. Nətueintən u, təsahmenən məmæ ilat okotatig ikin. Məto ilat kəmoatətip əpnəpin əm, əpəh ikin taruən-aruən ikin, ne e nitot min, ne e nipəg kəpiel min, ^{*} ne nipəg min əpəh e nisip.

³⁹ Netəm min u, ilat rafin kəmotahatətə əskasik nulan e Uhgīn, kən in təmos-ipən nərig wir kəm ilat. [†] Məto ilat kəməsotosən əh nat u [‡] itəm Uhgīn təmən-iəkis rəkis məmæ otosipən kəm ilat, [§] ⁴⁰ məto-inu in tinol rəkis nalpəkəuən kit rəhan, məmæ in otol təwir maprəkis kəm kitat. Kən e nətəligən rəhan, in tolkeike məmæ otīlpin kitat min ilat u aupən, məmæ kitat min ilat əm, okotətoarus ahmen ahmen əm mak e namnun nāiuən. ^{*†}

12

Uhgīn tətəg-ətuatip-in nənətīn min

¹ Kən netəm min u, ilat tepət tepət, koatətip kitəlau e kitat, koatətul-arəp o Uhgīn, moatahatətə əskasik lan, kən rəhalat nəmegəhən in tatiləs-ipər nahatətææn rəhatat. O nat u, pəs kotəlīn rafin nat figəm itəm otaskəlīm ətain itat məmæ kəsotaiu pīkən, ne təfagə rat itəm tətəper-ipən e kitat. Kən pəs kitat kotaiu ^{*} məsotəpou-inən [†] nāiuən itəm Uhgīn təmələhəu aupən-in kitat. ² Kotitun nolən nian niganəmtitə otatətul-pən əm

[§] 11:36: Jer 20:2; 37:15   ^{*} 11:36: Jen 39:20   [†] 11:37: 2 Kron 24:21   [‡] 11:37: 1 King 19:10; Jer 26:23   [§] 11:37: 2 King 1:8   ^{*} 11:38: 1 King 18:4; 19:9
[†] 11:39: Hip 11:2, 4   [‡] 11:39: E ves 33 kitat kotəplan məmæ netəm min u neen kəmoatos natimnat wir min itəm Uhgīn təmən-iəkis məmæ otosipən kəm ilat. Məto nənīəkisən kit əh-ikin itəm kəsotosən əh. Ilat kotətag-pən o nian itəm Uhgīn otahl-ipa Kristo tuwa, məto ilat u, kəməsotehmən e rəhalat nəmegəhən. [§] 11:39: Hip 11:13; 10:36   ^{*} 11:40: Nol Əpən 6:11; Hip 2:10   [†] 11:40: Suatip kit min rəha nənən “okotətoarus ahmen ahmen əm mak,” tol nulan, “kitat min ilat min un, okol kələh kitat kotətuatip agin.”   ^{*} 12:1: 1 Kor 9:24   [†] 12:1: Hip 10:36

o Iesu, † itəm in nəukəti nahatətəən rəhatat, § kən inun itəm otol məmə kitat kotətoarus mak e nahatətəən rəhatat. Pəs kitat nikitat otuəh nolən rəha Iesu, inun in rəhan nətəligən kaifəməh, nian in təmimis e nig kəluau, kən mətə nahməən.* Mətə in təmol nat əpnəpən lan, megəhan-in naulisən rəha nīmīsən e nig kəməluau, mətə-inu təmol rəhan nətəligən təkəsik o nəgienən itəm in otəpanos. Kən roiu, in tatəpələh e rəhn matip Uhgīn u in Kig, † ikīn nepətən ne nisaiiən tətətig ikīn. ³ Təwīr məmə nikitəmat otatəht Iesu, ne rəhan nətul əskəsikən e nian iol təfagə mīn kəmotərakin-pən nəghatən rat mīn kəm in, məmə nikitəmat otəsəpouən † kən motapəs nahatətəən rəhatəmat.

⁴ Ekitun məmə itəmat, noatəluagin o noh rəkīsən təfagə rat e nəmegəhən rəhatəmat, mətə itəmat kit tikə itəm nitan təmaiəh o nəluaginən u. § ⁵ Itəmat nīnotaluin rəkīs nəghatən itəm tatiləs-ipər nətəligən rəhatəmat. E nəghatən u, Uhgīn təməghat nulan kəm itəmat, tahmen e nenətīn ətuatip mīn, matən məmə,

“Nətik, nian lərəməərə tətəg-ətuatip-in ik, solən nat əpnəpən lan.

Əsolən nīkim təpou nian in tətəgət pik lam.

⁶ Mətə-inu okəmə lərəməərə tolkeike pik suah kit, kən in təike məg-ətuatip-in suah un.*

Kən okəmə in tos suah kit məmə nətīn,

kən in təike malis-alis.” †

⁷ Tol nəhlan, otətul məha-məha e nian iəkīs mīn. Uhgīn tatosipa nian iəkīs mīn u o nəg-ətuatip-inən itəmat. Itəmat nenətī Uhgīn mīn, mol məmə in tətəg-ətuatip-in nulan itəmat. † ? Mətə suakəku naka un itəm tata rəhan in təsəg-ətuatip-inən?

⁸ Uhgīn tətəg-ətuatip-in rafīn nenətīn ətuatip mīn. § Okəmə Uhgīn təsolən nəhlan etəmat, kən nīpətīn u məmə sənəmə itəmat nenətīn ətuatip mīn, itəmat nisualkələh lapīn. ⁹ Rəhatat tata mīn e nətueintən u, koatəg-ətuatip-in itat. Kən kitat, koatīsiai-in ilat. ?Kən okotəhrol nulan e tata rəha narmītat* itəm tətətig e nego e neai? Təwīr məmə okotos-iəhau agīn itat, kən motatig ahgīn. † Kən e nolən əh, kitat okotos nəmegəhən. †

¹⁰ Rəhatat mīn tata, kotəg-ətuatip-in itat o nian əkuəkīr əm, e rəhalat əm nətəligən. Mətə Uhgīn tətəg-ətuatip-in itat məmə otasitu etat, kənu otol kitat kotəsīm tahmen lan. § ¹¹ Okəmə Uhgīn tətəg-ətuatip-in kitat, in tahmen e nat kit itəm nian

† 12:2: Sam 25:15 § 12:2: Hip 2:15 * 12:2: Fil 2:8,9; Hip 2:9 † 12:2:

Mak 16:19 † 12:3: Kal 6:9; Nol Əpən 2:3 § 12:4: Hip 10:32-34 * 12:6: Sam

94:12; 119:75; Nol Əpən 3:19 † 12:6: Prov 3:11-12 † 12:7: Dut 8:5; 2 Saml

7:14; Prov 13:24 § 12:8: 1 Pita 5:9 * 12:9: Nam 16:22; 27:16 † 12:9: Jem

4:7 † 12:9: Aes 38:16 § 12:10: 2 Pita 1:4

kitat kəmotun, məto tisiu, kən marəp. Məto uarisig, okəmə koteğəhan-in məmə nəg-ətuatip-inən əh otiuw asilə e rəhatat nətəligən, kən in otəe noan təwīr, inun nəməlinuən* itəm tatisipən e nətuatipən.

¹² Tol nəhlan, nat əpnəpən məmə itəmat noatatig e nian iəkis, məto otiləs-ipər nelmitəmat itəm təpou, məmə otəsanən. Ne nulitəmat itəm kətuawig-awig, motol məmə kuəskasik o naiuən.†

¹³ “Otol suatip rəhatəmat tətuatip wīr,‡
məmə pah un itəm noataliwək kələh, nelkin təmimīs,
nelkin okol təsərat agin-əhən, miet rəkis,§
məto in otəpanəwīr mīn.”*

Etəm təsahatətəən e Uhgīn, in otəkəike mos nalpīnən

¹⁴ Otalkut məmə onakatig wīr itəmat netəmim rafin e nəməlinuən.† Kən motalkut məmə nəkotol itəmat məmə rəhatəmat nəmegəhən tasim.‡ Etəmim itəm təsasimən, okol təsəplanən niğanəmti Ierəmərə nian kit.§ ¹⁵ Otəto wīr itəmat məmə itəmat kit itəm tətaiu matuwīn otəpou e nəlugi suatip, kən məsosən nəwīrən rəha Uhgīn.* Otəto wīr mīn itəmat məmə noki niğ akona kit† in otəsuwīnən e nikitəmat, kən məwīə, mol noan tēpət e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nahuin titun nərəkīnən nəmegəhən rəha netəm iasim neen mīn. ¹⁶ Oatəto wīr itəmat məmə suah kit təsit əpnəpənən iərman o pətan.‡ Itəmat kit otəsahmenən e Esao u, rəhan nəmegəhən təsətuatipən, in tatol nat əpnəpən e Uhgīn. In təmaupən maiir, məto in təmol-salim-in nepətən rəha suakəku itəm təmaupən maiir.§ Məto nəmti nat u, in təmol-salim-in, in nagwənən itəm təmun mau kitəh əm. ¹⁷ Itəmat nəkotitun məmə uarisig, nīkin otəpanuwīn mīn e nepətən rəha nəmti-nipin. Kən təmalkut pik məmə rəhan tata otəfak məhlman nəwīrən kit kəm in. Məto nat əpnəpən məmə təmətasək pik pap ron,* məto okol təsəuhlinən nīkin əh-roiu, kən rəhan tata okol təsəfakən məhlman nəwīrən kəm in.

Lou təhrol nulan mol pīsīn e namnusən təwīr

¹⁸⁻²¹ Aupən ikīn, noanol mīn rəha Isrel, kəmotuwīn e nitot asol u Sīnae, e nətueintən u. Kən ikīn əh, kəmotəplan niğəm itəm tatuəp, kən napinəpən asol təmeiuaiu mīrəfin nat, kən kəmotətəo nimətəg asol ne təwi tətəgət əfəməh,† kən

* 12:11: Aes 32:17; Jem 3:17,18 † 12:12: Aes 35:3 ‡ 12:13: Prov 4:26
§ 12:13: Kal 6:1 * 12:13: Aes 35:3; Hip 10:36-39; 12:1-3; Prov 4:26 † 12:14:
Rom 14:19 ‡ 12:14: Rom 6:22 § 12:14: Mat 5:8 * 12:15: Hip 3:12; 4:1
† 12:15: Dut 29:18; Hip 3:12 ‡ 12:16: 1 Kor 6:18 § 12:16: Jen 25:29-34
* 12:17: Jen 27:30-40 † 12:18-21: Eks 19:12-22; 20:18; Dut 4:11

kəmotəto nəwian kit tatəghat kəm ilat.† Kən nian kəmotətəligin rəhan nəghatən min, kən ilat kəmoatən əskasik məmə ilat kotapəs agin-əh nəto minən nəwian u.§ Kəmotəgin motasiəp o nəghatən u, təməən məmə, “Okəmə nat megəh əm kit otuwın e nitot u, məto itəmat onəkotəike moataht e kəpiel apin mohtimnu timis.”* Nian Moses təməplan natimnat min u, in min təməto tərət kən məmə, “Io enəgin u enəgin, minətasiəp.”†

Məto itəmat nəsotuwamən ikin-u.†

22 Itəmat nəmotuwa e nitot u Saeon,§ ne taon asol* u ima Uhgın ikin itəm tatəmegəh, tətətig tətətig. Inun Jerusalem wi əpəh ilis e nego e neai,† u nagelo min taosan taosan kəmuəfimin ilat ikin o nagienən asol. 23 Kən itəmat nəmotuwa e nuəfiminən asol rəha netəmim rəha Uhgın, itəm kotahmen e netəm kəmotaupən kaiir u rəhan min,† nərgilat kəməte rəkis e nego e neai.§ Kən itəmat nəmotuwa o Uhgın, itəm otəpanakil netəmim rafin.* Itəmat nəmotuwa motol kitiaħ itəmat narmi netəm ətuatip itəm kinotimis rəkis, kən Uhgın tinol ilat kinotətoarus mak.†† 24 Itəmat nəmotuwa o Iesu u, in suatip rəha nəniəkisən wi rəha nasituən u itəm Uhgın təmol kəm itat. Kən nəmotuwa o nita Iesu, itəm in təmorautin-pən§ mol itəmat nakotasim. Nita əh in təməən-iarəp natimnat min u itəm kotəwir motaprəkis-in natimnat min itəm nita Epel təməən-iarəp.*†

25 O natimnat min u, oatəto wir itəmat, məmə itəmat onəsotəuhlinən məntaatəmat o Uhgın† u tatəghat kəm itəmat.§ Məto-inu Moses, in etəmim əm. Kən kitat kotitun məmə netəm aupən kəməsotətəligin-ən rəhan nəghatən o nəhgaiirən elat. Ilat kəməsotagim rəkisən e nalpinən rəhalat. ? Kən okəmə tol nəhlan, kən okahrol kitat okəmə kəsotətəligin-ən nəghatən rəha Uhgın itəm təmisi-pən e nego e neai muwa məmə otəhgaiir etat? * ?Kitat okotagim rəkis-in ahrol nulan? 26 Nian aupən, nəwia Uhgın təməloal e nəptən.† Məto roiu əh, təməən-iəkis kəm itat məmə, “Nian kit min əh-ikin, io ekəloal min e nətueintən. Kən o nian əh, sənəmə nətueintən əm

† 12:18-21: Dut 4:12 § 12:18-21: Eks 20:18-19; Dut 5:5,25; 18:16 * 12:18-21:

Eks 19:12,13 † 12:18-21: Dut 9:19 † 12:18-21: Eks 19:16-19; 20:18-21; Dut

4:11-12 § 12:22: Aes 24:23; 60:14; Nol Əpən 14:1 * 12:22: Hip 11:10; 13:14;

Mat 16:16 † 12:22: Kal 4:26 † 12:23: Eks 4:22 § 12:23: Nol Əpən 20:12

* 12:23: Jen 18:25; Sam 94:2 † 12:23: Fil 3:12 † 12:23: Suatip kit min o

nəuhlinən nəghatən u, “Uhgın tinol ilat kinotətoarus mak” tol nulan, “Uhgın tinol

ilat kinotətuatip agin.” § 12:24: Hip 9:19; 10:22; 1 Pita 1:2 * 12:24: Jen 4:10;

Hip 11:4 † 12:24: Nita Epel in təməən-iarəp məmə Uhgın otol nalpinən, məto nita

Iesu təməən-iarəp məmə Uhgın otoh rəkis nalpinən. † 12:25: Hip 3:12 § 12:25:

Hip 1:1 * 12:25: Hip 2:2,3; 10:29 † 12:26: Eks 19:18

ekatigtig lan tasiəp, məto neai min otasiəp-asiəp məloal.”†
 27 Nian Uhgın tatəghat-in məmə, “Nian kit min əh-ikin,”
 nıpətin un məmə in otatigtig§ e natimnat rəha nətueintən əm
 itəm Uhgın təmol, məmə otoh rəkis ilat. Otoh rəkis nəhlan
 natimnat, məmə natimnat itəm okəsotəloalən, ilat okotatig,
 kən inun, natimnat itəm okotatig lilin.

28 O nat u, təwir məmə kitat kotən tagkiu o Uhgın, məto-
 inu kitat koatos nego rəha Uhgın u, kəruru nəloal-əloalən lan,
 kən okol təsietən nian kit.* Təwir məmə kitat kotəfak kəm
 in, e nolən itəm nikin tagien lan, məmə kitat okotisiai-in, kən
 motəgin min,† 29 məto-inun Uhgın rəhatat, in tahmen e nigəm
 asol kit itəm tatuwaan ətip natimnat rafin.†

13

Namnun nəghatən

1 Təwir məmə nəkotəkəike əh moatol nolkeikeən kəm itəmat
 min tahmen e piatəmat min.* 2 Sotaluinən nehmən iapispis
 min itəm koatuwa imatəmat ikin.† ! Okəm-naka ilat nagelo
 min! Netənim neen itəm kəmoatol nulan, ilat kəmoatehm wir
 netənim, məsotitunən məmə ilat nagelo min.† 3 Sotaluinən
 netəm kotatig e kalapus.§ Nikitəmat otatuəh ilat, mətahmə
 olat tahmen əm məmə inun ik min nəkətətig e kalapus. Otəto
 kələh nəhməən e nikitəmat, itəmat netəm min un itəm katol
 tərət elat, tahmen əm məmə inun ik natəto nəhməən e nıpətin
 atip.

4 Pəs netənim rafin kotisiai-in natigən rəha marit, məmə
 in tasim nian rafin.* Pəs netənim rafin kotəgin o niməhan
 rəhalat min, məsoteguafələn. Uhgın otakil etəm aluə ne pətan
 əkəku itəm kətuapil kələh, kən makil min iərman ne pətan itəm
 kətuapil kələh, iərman itəm tətəpil ilau pətan u sənəmə rəhan
 pətan, ne pətan itəm sənəmə rəhan ətuatip iərman.†

5 Ətul-pən isəu o nolkeikeən rəha məni.† Nikim təike magien
 əm o rəham natimnat u natos tahmen§ məto-inu Uhgın tatən
 məmə,

“Okol esapəsən ik,

məsəhlmanən ik nian kit”*

6 Kən tol nəhlan kitat kotitun əsas, kən moatən məmə,

“Iərəmərə in iasitu rəhak,
 tol nəhlan esəginən.

† 12:26: Hag 2:6 § 12:27: Aes 34:4; 54:10; 1 Kor 7:31; Hip 1:11,12; 2 Pita 3:10;
 1 Jon 2:17 * 12:28: Sam 15:5; Dan 2:44 † 12:28: Mal 2:5; 4:2 † 12:29: Eks
 24:17; Dut 4:24; 9:3; Sam 97:3; Aes 33:14; 2 Tes 1:7 * 13:1: Rom 12:10 † 13:2:
 Job 31:32; Mat 25:35; Rom 12:13 † 13:2: Jen 18:1-33 § 13:3: Mat 25:36; Hip
 10:34 * 13:4: Mal 2:15 † 13:4: Dut 22:22 † 13:5: 1 Tim 3:3 § 13:5: Fil
 4:11; 1 Tim 6:6-8 * 13:5: Dut 31:6-8; Ios 1:5

Oesəginən nat kit itəm etəmim əm otol kəm io.”†

7 Nikitəmat otəkəike matəht netəm-iasol min u rəhatəmat‡ itəm kəmotəupən motəgətun itəmat e nəghatən rəha Uhgın. Otətəlig-in-tu natimnat wir min itəm təmiet e nəmegəhən rəhalat, kən motahatətə e İərəməərə tahmen əm elat.§

8 İesu Kristo in tatol əm nulan, nəniəp, ne roiu, kən otəpanətətig nulan, namnun tikə.* 9 Sotolən məmə nəgətunən wi pisin pisin min tiuw rəkis itəmat o suatip ətuatip.† Itəmat otuag-pən əm o Uhgın, itəm tətəsitə etəmat e nikin agien məmə otol rəhatəmat nətəligən təkəsik.‡ Təsəwirən məmə kitat okotətou-pən nətuakəmən rəha nunən nagwənən,§ məmə in otol kitat kotəkəsik, məto-inu in nıpahrienən, nətuakəmən əh, okol təsəsitə e netəm koatol.

10 Rəhatat olta tatig. Məto pris min itəm koatol wək rəhalat əpəh imə e tapolən rəha nətueintən u,* ilat u, kəsegəhan-inən ilat məmə okotun† nagwənən‡ kit e olta u rəhatat.§

11 E nolən rəha pris asol agın, nian in tatohamnu rəkis nat megəh, kən matos nitan kən muwin əpəh imə e İkin Tasim Agın İkin, kən mos-ipən kəm Uhgın o nafəl rəkisən təfagə rəha netəmim.* Məto uarisig, katiləs-iarəp nat megəh u əpəh ihluə ikin e nimə tapolən min rəhalat, motaan ətip.† 12 E nolən kitiəh əm, İesu təmiet rəkis e taon,‡ kən ikin əh in təməto nahməən e nıpətın, kən mımis ikin əh, məmə nitan§ titun nafəl rəkisən təfagə rat rəha netəmim, mol ilat kotətuatip, motasim, məmə ilat rəha Uhgın.* 13 Tol nulan, pəs kitat kotal məmə inu okotiet ihluə imətət ikin, motol kitiəh kitat min əpəh ihluə.† Kən okotəkəike motətul matip məmə netəmim okotol naulisən kəm itat, tahmen əm mə inun, kəmotol mihin lan.‡ 14 E nətueintən u, rəhatat kit taon ətuatip imətət ikin tikə, itəm otətətig lilin.§ Məto kitat koategəs-in rəhatat taon ətuatip itəm kotitun məmə otəpanuwa.*

15 Tol nulan, e nasitəən rəha İesu, pəs kitat kotos-ipən sakrifais rəhatat kəm Uhgın nian rafin.† Sakrifais min u

† 13:6: Sam 118:6,7 ‡ 13:7: Hip 13:17, 24; 1 Kor 16:16 § 13:7: Hip

6:12 * 13:8: Sam 102:27; Hip 1:12 † 13:9: Efes 4:14 ‡ 13:9: Kol 2:7

§ 13:9: 1 Kor 8:8; Hip 9:10 * 13:10: Hip 8:5 † 13:10: 1 Kor 9:13; 10:18

‡ 13:10: Jon 6:48-58 § 13:10: “Nagwənən” itəm katol sakrifais lan e “rəhatat

olta” inun Kristo pisin əm (Jon 6:48-58). Pris min əpəh, ilat kəmotitun nunən

noanuwəhgın nat megəh min e sakrifais min neen ilat koatol o nos-ipənən kəm

Uhgın. Məto kəsegəhan-inən kəm ilat o “nunan” Kristo, nıpətın u məmə kəsotəsən

ron. * 13:11: Lev 16:15 † 13:11: Eks 29:14; Lev 4:12,21; 9:11; 16:27 ‡ 13:12:

Jon 19:17 § 13:12: Rom 3:25 * 13:12: Efes 5:26 † 13:13: Luk 9:23

‡ 13:13: Hip 11:26 § 13:14: Hip 12:27 * 13:14: Fil 3:20; Hip 11:10; 12:22

†

rəhatat, inun, okoatiləs-ipər nərgi Uhgın nian rafin, moatən-iarəp nərgin. †¹⁶ Sotaluinən o nolən təwir ne nawte-inən nat rəhatəmat tatig kəm netəm rəhalat nat kit tikə, § mətə-inun in min tahmen e sakrifais* itəm niki Uhgın tagien ron. †¹⁷ Otol nəwia netəm-iasol min e niməfak, † kən motatig ahgin ilat. Ilat u, koatehm wir nəmegəhən rəhatəmat, § məsotamegən, mətə-inu ilat kotitun məmə okotəike motən nəmtət lan kəm Uhgın məmə ilat kəmotol wək u, təhrol nulan. Itəmat nakotəike motol ilat nikilat tagien o wək u. Okəmə itəmat noatol nikilat təsagienən ron, nolən u okol təsasitu agin-əhən etəmat.

¹⁸ Otəfak otimat,* mətə-inu ekotitun əsas məmə rəhatimat nolən in tətuatip əm, † kən ekotolkeike agin məmə nian rafin itimat ioatol nolən təwir əm. ¹⁹ Io ekolkeike pik məmə itəmat onəkotəkəike motətapəh-in o Uhgın, məmə io ekitun nitəlig-paminən otəmat uəhai əm.

²⁰ Iatəfak min otəmat min məmə, Uhgın otasitu etəmat. Uhgın u, in nəukəti nəməlinuən. † Kən in təmol rəhatat İərəməərə İesu təmegəh min e nimisən, § mətə-inu nitən təmaiu o nolən nəniəkisən lilin* in tətatig matəmegəh. † İesu əh, in etəm təwir maprəkis o nehm wirən sipsip min rəhan. † Iatəfak məmə Uhgın u, ²¹ in otos-ipinə natimnat wir min rafin kəm itəmat, itəm otol itəmat nəkotahmen o nolən nat itəm in tolkeike. Kən iatəfak məmə, Uhgın otol wək e nəmegəhən rəhatat kitiah kitiah, § kən e nasituən rəha İesu Kristo, in otol rəhatat nolən təwir təwir, kən nikin otagien pik ron. Kən pəs kotiləs-ipər nərgi Kristo ilis nian rafin, matuwın matuwın namnun tikə. Əwəh.*

²² Piak min ne winik min. Naoa u rəhak təsəfəməh pikən. Mətə iakətapəh əskasik otəmat məmə, otol-tu rəhatəmat nətəligən təfəməh min məmə nakotətəlig-in rəhak nəghatən min itəm otiləs-ipər nətəligən rəhatəmat.

²³ İakolkeike məmə onəkotitun məmə piətət u Timoti, ilat kəmotiləs-iarəp in e kalapus. Okəmə in otuwa uəhai əm, kən itimlau min, ekiamnə.

²⁴ Itəmat otən təwir kəm netəm-iasol min rəhatəmat, ne iəfak min u imatəmat ikin. Netəm İtali kəmotən təwir kəm itəmat.

²⁵ Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat rafin. Əwəh.

---

† 13:15: Sam 50:2-15; Hos 14:2; Aes 57:19 § 13:16: Rom 12:13 * 13:16: Fil 4:18 † 13:16: Sam 50:21-15; Hos 14:2 † 13:17: Hip 13:7,24 § 13:17: Aes 62:6; Wək 20:28 * 13:18: 1 Tes 5:25 † 13:18: Wək 23:1 † 13:20: Rom 15:33 § 13:20: Wək 2:24 * 13:20: Jen 17:7,13,19; Aes 55:3; 61:8; Esik 37:26; Mat 26:28 † 13:20: Hip 9:20 † 13:20: Jon 10:11 § 13:21: Fil 2:13 * 13:21: Rom 11:36

Jemes Naoa itəm Jemes təmäte

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Jemes

?Pah təmäte naoa u? Jemes, u in pia Iesu, in təmäte naoa u. In etəm-iasol rəha niməfak əpəh Jerusalem.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Jemes təmäte naoa u tatuwin kəm netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo motatig e nəptən pişin min rəha İaihlua min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Netəm-iasol min e netəm Isrel kəmotohamnu Stipen, uarisig kotol nolən rat min e niməfak min əpəh Jerusalem. Kən tepət itəm kotahatətə e Iesu kəmotiet əpəh Jerusalem motuwin e İkin pişin pişin min. Məto nian əskasik min koatiləs-pikin əh ilat.

?Təmäte naoa u o naka? Jemes təmäte naoa u məmə otıləs-ipər nətəligən rəhalat məto-inu kotatig e nian əskasik min. Kən molkeike məmə otəgətun ilat e nəukəti nahatətəən itəm tətuatip. Nian etəmim kit tətahatətə pahrien e Iesu Kristo, kən rəhan nolən rat min kotəuhlin motuwa motəwir. Tətapəs nolən rat min, kən matol nolən wir min.

Jemes tatən təwir kəm ilat

¹ İo Jemes, İo slef rəha Uhgın ne Iesu Kristo, İərəməərə rəhatat. İatən təwir kəm itəmat noanol min rəha Isrel u tuelef itəm kotahatətə e Iesu, itəm nəmotiet motatig İkin min rafin e nətueintən.

Nahatətəən ne nenatigən

² Piak min ne winik min. Nian nəratən pişin pişin min koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən otehm natimnat min əh tahmen e natimnat itəm nikitəmat tətəgien pik əm lan.

³ Nəkoatol nəhlan məto-inu, itəmat nəkotitun məmə nian nəratən min koatiləs pikən rəhatəmat nahatətəən e Uhgın, kən nian nəkotol win lan, ilat okotol məmə nəkotitun nətul əskasikən məsin min. ⁴ Kən nian onakoatətul əskasik e nəratən min əh, kən onəkotuwa kəmətə e nahatətəən, kən nolən min ne nətəligən min rafin rəhatəmat okotətuatip motəsanən, kən nakotaskəlim nolən wir min rafin.

⁵ Okəmə itəmat kit, rəhan nenatigən təsahmenən, kən tolkeike məmə in otitun natimnat min itəm Uhgın tolkeike məmə otol, pəs in tətəpəh-in-pən o Uhgın, kən Uhgın otosipən kəm in e nikin əgien. Uhgın tətəwte-in nitunən əh kəm netəmim rafin e nikin əgien, kən məsəhaiən ilat o nat

itəm koatətapəh-in. ⁶ Məto nian suah kit in tatətapəh o Uhgīn nəhlan, in otəkəike mahatətə lan, kən rəhan nətəligən otəsolən kəiu lan, məto-inu etəm itəm rəhan nətəligən kəiu, rəhan nətəligən tətən əpnəpīn əm, in tahmen e peau-peau mīn əpəh itəhəi itəm nīmətag tatəhig-əhig ilat. ⁷ Okəm-naka nīkin tatəht məmə Iərəməərə otos-ipən nat kit kəm in, məto kəp, otəsosən. ⁸ Etəmim itəm tatos nətəligən kəiu nəhlan, okol təsətul əskasikən e nat kit itəm nīkin tatəht məmə otol.

⁹ Piatat kit itəm in ləhau, kən rəhan nautə tikə, nīkin otəkəike magien məto-inu in etəm-iasol e niganəmti Uhgīn. ¹⁰ Kən pəs etəm itəm rəhan nautə tepət, nīkin tagien mīn o nat u itəm in titun məmə in nīpahrienən, məmə Uhgīn otos-iəhau, məto-inu in tahmen e nəgūi-nig itəm otəpanikə. ¹¹ Nian mīt tatət, tape-ape tape-ape, kən matəhg nagwən nig tauke məmə, kən rəhan nəwīrən təmīkə. Tahmen əm e etəm rəhan nautə tepət. Nian tatol rəhan wək mīn matos nautə tepət lan, kən in mīn otəpanikə.

¹² Etəmim itəm tatətul əskasik nian nəratən tatuwa e rəhan nəmegəhən, in tətətig e nəwīrən pahrien, məto-inu, nian tinol win e nəratən mīn əh, kən Uhgīn otos-ipən kəm in rəhan nətouən, inu nəmegəhən lilin. Uhgīn təmən-iəkis rəkis məmə nəmegəhən lilin u, in rəha netəmim itəm kotalkeike in.

¹³ Nian nat kit tatiuw-pən suah kit məmə in otol təfagə rat, okol in təsənən məmə Uhgīn tatos-ipən-os-ipən o nolən təfagə rat mīn, məto-inu okol nat kit təsiuw-pənən nətəligən rəha Uhgīn məmə in otol təfagə rat, kən Uhgīn təsos-ipən-os-ipənən təfagə rat kəm etəmim. ¹⁴ Məto nətəligən rat atip rəha etəmim, in tatos-ipən-os-ipən kəm in, kən matiuw-pən in məmə in otatətəlig-in. ¹⁵ Nətəligən rat tatoe-in təfagə rat, kən nian təfagə rat tinuwa mīnəpət, kən tatuwa in nīmīsən.

¹⁶ Piak mīn ne wīnik mīn itəm iakolkeike pīk itəmat. Sotegəhan-inən məmə suah kit oteiuə-in itəmat məmə Uhgīn in etəm rəha nos-ipən-os-ipənən kəm netəmim o nolən təfagə rat. ¹⁷ Natimnat wīr mīn rafin ne natimnat rafin itəm kotətuatip, koatisi-pən əm o Uhgīn əpəh ilis itəm təmōl nəhag-əhagən mīn rafin əpəh e neai. Məto nolən rəha Uhgīn tol pīsīn e natimnat mīn u itəm kotaliwək e neai, kən kotal məmə nəghanpīs koatətəu-pən. Uhgīn təsol pīsīnən. In tətətig tətətig. ¹⁸ Kən e rəhan əm nətəligən, Uhgīn təmītəpun məmə kitat kəmotuwa nenətin mīn nian kəmotahatətə e nəghatən pahrien rəhan. In təmōl nəhlan məmə e natimnat rafin itəm in təmōl, kitat pīsīn əm rəhan nat keike, kotahmen e nagwənən wī e rəhan nasumən.

Ətəlig-in kən mol nəghatən rəha Uhgīn

19 Piak min ne winik min itam iakolkeike pik itamat. Nikitamat otakaike matəht nəghatən u. Pəs itamat kitiah kitiah onəkotəkaike motətul matip o nətəligən, məto onəsotafig-afig pikən o nəghatən, sotolən məmə neməha tatol uəhai əm itamat, 20 məto-inu nian neməha tatol suah kit, neməha u təsoe-inən noan itəm tətuatip Uhgın tolkeike. 21 Otəra kin rəkis nolən min rafin itəm tamkimik, ne təfagə rat min itəm kotepət e nəmegəhən rəhatəmat. Uhgın təmələhəu-pən rəhan nəghatən e nikitamat, kən nəghatən əh rəhan titun nos-megəhən itamat. Kən təwir məmə nakotos-iəhau rəhatəmat nətəligən, kən moatətəlig-in wir nəghatən u.

22 Sotətəlig-in əmən nəghatən rəha Uhgın, məto otətəlig-in kən motol nat naka itəm tatən. Okəmə nakotəto məsotolən nəghatən u, kən nakoateiuə-in atip əm itamat. 23 Etəm tatəto kən məsolən nəghatən u, in tahmen-pən e etəmim itəm tateranəm wir e klas matəplan narmin, 24 kən nian tineranəm rəkis magim, mətaluin uəhai əm məmə niganəmtin tahro minnulan. 25 Məto etəmim itəm tatətag-pən əskasik e lou itəm tətuatip agin u tatikis netəmim,* kən matol e nian min rafin, məsaluinən nat itəm təməto, məto in tatol, in otətətig e nəwirən pahrien nian in tatol nəhlan.

26 Okəmə suah kit nikin təht məmə in tatətəu-pən wir nolən min rəha nəfakən, məto tatəghat-pən əm məsətəlig-in wirən rəhan nəghatən min, in tateiuə-in atip əm in, kən rəhan nolən min rəha nəfakən in nat əpnəpin əm. 27 Nolən min rəha nəfakən itəm rəhatat Tata Uhgın tatəplan məmə in tətuatip wir kən nəratən tikə lan kotol nulan: iəfak kit tətəkaike matehm wir suakəlh min ne nəutahlimis min e nəratən min rəhalat. Kən matəkaike matehm wir nəmegəhən rəhan məmə nolən rat min rəha nətueintən otəsolən məmə in otamkimik lan.

2

Sotehmən netəmim neen məmə ilat ilis kotəprəkis-in netəmim neen

1 Piak min ne winik min. Itamat nakotahatətə e Iesu Kristo, Iəramərə rəhatat itəm ilis agin kən katisiai-in pik. Məto təsəwirən məmə nəkotol təwir kəm suah kit kən moatehm məmə in ilis, kən moatehm rat suah kit min moatol tərət kəm in. 2 Tol mə inu ne. Suah kəiu katuea e niməfak rəhatəmat. Suah kit tatuwin-in napən wir min u nəmtilat tiəkis, ne noanat min kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. Kən suah kit min tatuwin-in

1:20: Pri 7:9   **1:21:** Kol 3:8; 1 Pita 2:1   **1:22:** Mat 7:24-26; Rom 2:13

* **1:25:** Nəghatən u, “lou itəm tətuatip agin u tatikis netəmim,” tatəghat-in suatip rəha nahatətəən məmə suah kit otuwa mətuatip e niganəmti Uhgın. Kən okəmə suah kit tatətəu-pən suatip əh, Uhgın tatikis in e nəsanənən rəha təfagə rat, kən tatikis in e nalpinən itəm in təike mos. Əplan-tu Kal 5:13-14. **1:25:** Rom 8:2; Jem 2:12   **2:1:** Wək 10:34-35; Jem 2:9

e napən rat min əm. ³ Təsəwırən məmə nakotos-ipən nisialiən kəm etəmim itəm tatuwin-in natimnat wir min, motən-ipən məmə, “Wa, məpələh u ikin təwir ikin.” Məto etəm tatuwin-in napən rat min, nakotən-ipən kəm in məmə, “Ətul-pən əpəh,” o “Əpələh əm e nisip.” ⁴ Nian nəkoatol nolən tol min-nulan, nakoatehm netəmim neen məmə ilat ilis taprəkis-in netəmim neen min, kən e rəhatəmat nətəligən rat, nakotakil netəmim.

⁵ Piak min ne winik min itəm iakolkeike pik. Otətəlig-intu. Uhgın təmitəpun rəkis ian-rat min rəha nətueintən məmə rəhalat nahatətəən e Kristo otepət. Kən təmitəpun min ilat məmə okotos nərəmərəən rəha Uhgın itəm təməni-əkis məmə rəha netəmim itəm kotolkeike in. ⁶ Məto itəmat nəmotehm rat ian-rat min. ?Məto netəmim pah min u koatol nahməən kəm itəmat, kən moatiuw-pən itəmat e kot? ?Netəm rəhalat nautə tepət, o kəp? Əwəh, ilat əh. ⁷ Kən netəm min u koatəghat rat e nərgin u ilis, nərgi İesu itəm rəhan u itəmat.

⁸ Lou rəha Kig itəm tətətig e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Olkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atip ik.” In təwir pik otəmat okəmə nəkoatətəu-pən pahrien nəghatən u. ⁹ Məto okəmə nakoatehm netəmim neen məmə ilat ilis taprəkis-in netəmim neen min, nəkoatol təfagə rat, kən nəghatən rəha Lou tatən məmə itəmat netəm rəha nətgəhlən Lou. ¹⁰ Tol nəhlan məto-inu, etəmim kit itəm təmətgəhl nəghatən kitih əm rəha Lou, təmol təfagə rat tahmen-pən əm məmə in təmətgəhl nəghatən min rafin rəha Lou. ¹¹ Tol nəhlan məto-inu, Uhgın u itəm tatən məmə, “Sakləh-inən pətan,” in Uhgın kitih əm itəm tatən məmə, “Sohamnuən etəmim.” Kən okəmə nəsotakləh-inən nipiən, məto nəmotohamnu netəmim, itəmat netəmim itəm nəmotətgəhl Lou.

¹² Nian nakoatəghat kən motol nat kit, otol nolən min rəha netəmim itəm kotitun məmə Uhgın otakil ilat e lou itəm tatikis ilat. ¹³ Otol nəhlan məto-inu okəmə suah kit təsasəkkitunən netəmim, kən Uhgın min otəsəsəkkitunən suah u nian in otakil netəmim. Məto okəmə itəmat nakotasəkkitun netəmim, kən Uhgın otəsəkkitun itəmat, kən məni-ipinə məmə onəsotosən nalpənən e nian in otələhəu-pən nəghatən rəha nalpənən kəm netəmim.

Nahatətəən ne wək wir min

¹⁴ Piak min ne winik min. ?Okəmə suah kit tatən məmə tətəhatətə e İesu Kristo, məto in təsolən wək wir kit, kən rəhan nahatətəən in təwir o nat kit? Kəp. Nahatətəən tol nəhlan, okul təsosmegəhən suah kit. ¹⁵ Tol mə inu ne. Piatat kit o winitat kit,

rəhan napən tikə, kən niġin nagwənen təsahmenən. ¹⁶ Kəm-naka itəmat kit tatən-ipən kəm in məmə, “Atuwīn, pəs Uhgīn otasitu lam, kən onəsətəpən, onakagwən wir.” ?Məto okəmə in təsolən nat kit məmə otasitu lan, in təmol nat wir naka? ¹⁷ E nolən əh inəh, okəmə suah kit tatos nahatətəən pişin əm, məto məsolən wək wir kit tətəu-pən, kən rəhan nahatətəən təmimis, niṗətin tikə.

¹⁸ Məto okəm-naka suah kit otən məmə, “Netəmim neen koatos nahatətəən, kən netəmim neen koatol wək wir min.” Məto iatən kəm ik nəhlan məmə, “Okəmə esəhmən rəham wək wir min, kən esitunən okəmə rəham nahatətəən in niṗahrienən, o kəp. Məto nian onakehm wək wir min rəhak, kən tatəgətun məmə nahatətəən rəhak, in niṗahrienən.” ¹⁹ Inu nəghatən kit itəm nəmən niṗahrienən lan məmə, “Uhgīn kitiaḥ əm.” !Təwir ron ik! Məto iərmis min, ilat min kotitun məmə nəghatən əh in niṗahrienən, kən moatasiṗ katəgin pik. ²⁰ !Ik rəhm-kapə tikə! Etəmim itəm tətəhatətə, məto təsolən wək wir min, rəhan nahatətəən in niṗətin tikə. Pəs ekəgətun ik e nat kit itəm otən kəm ik məmə inu niṗahrienən.

²¹ Niġim otəht tiṗitat u Epraham. Uhgīn təməplan məmə in tətuatip e niġanəmtin e wək itəm təmol, məto-inu təmos nətin u Aisak, muwīn mələhəu-pər e olta. ²² Kən rəhan nahatətəən ne rəhan wək min kətioal nat kitiaḥ, kən rəhan nahatətəən təmoə-in noan, inu rəhan wək min. ²³ Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgīn təmuwa mol niṗahrienən, tatən məmə, “Epraham təmahatətə e Uhgīn, kən Uhgīn təmən məmə Epraham in tətuatip e niġanəmtin.” Kən katən məmə in ioli Uhgīn. ²⁴ Kən roiu nəkitun nehmən məmə, Uhgīn tatol suah kit tətuatip e niġanəmtin o natimnat itəm tatol, məto sənəmə e nahatətəən pişin əm rəhan.

²⁵ Kən e nolən əh inəh, Uhgīn təməplan məmə Rehap u, pətan rəha suatip, in təmuwa mətuatip e niġanəmti Uhgīn o wək itəm təmol, kən wək u məmə in təmatehm wir iaḥləpis anion mil rəha Isrel, kən mahl-ipən ilau e suatip pişin kiətəlig mətian. ²⁶ Niṗəti etəmim, okəmə namegən tikə lan, təmimis. Kən e nolən əh inəh, kitat kit itəm tatos nahatətəən, məto təsolən wək wir min, rəhan nahatətəən təmimis.

3

Namitəm ne rəhan wək

¹ Piak min ne winik min. Təsəwirən məmə itəmat tepət nako-tuwa iəgətun min rəha niməfak, məto-inu nəkotitun məmə Uhgīn in otəplan wir kən makil nəmegəhən rəhatəmat iəgətun min, taprəkis-in netəm əpnəpin. ² Niṗahrienən, kitat rafin

koatəme e nəmegəhən rəhatat nian tepət. Məto okəmə suah kit təsəmeən e rəhan nəghatən, nat u tatəgətun məmə in etəm mətə, kən nətəligən rəhan titun nehm wırən rəhan min nolən min rafin.

³ Tol məmə nat min u ne. Katətu-pən pit e nohli hos məmə otol nəwia etəmim, kətealalin rəhn-kapə hos, kən tatəuhlin nipətin rafin. ⁴ Kən nego, in iahgin, kən nimətag asol tatahtig, məto stia in nat əkəku kit itəm nian kapten tətəlalın, kən nipəti nego asol rafin tateko-pən əh kapten tolkeike məmə okian-pən ikin. ⁵ E nolən əh inəh, namitəm in nat kit nətın, məto titun niuw-pamən nat asol min. Nikitəmat təht-tu, noanəmtahli nigəm əkəku kit titun nuəpən mus nig mətu tepət. ⁶ Kən nipahrienən, namitəm in tahmen-pən e nigəm. Namitəm in noli nipəti etəmim itəm nəratən min rafin rəha nətueintən u kotərioah wır lan. Kən nəratən min rəhan koatəəkən nəmegəhən rafin rəhatat. Kən Setan əm tətəhl nigəm e namitəm. Kən namitəm tətəhl nigəm rat e suatip min rafin e nəmegəhən rəhatat matəəkən natimnat rafin.

⁷ Netəmim kotitun nahkulən e nat iarupin min məmə okotuwa kəpou, inəh nat megəh min, ne mənig min, ne nat kotəkiəh min, ne nat itəm kotatig itəhəi. Netəmim kəmotahkul elat kotəpou. ⁸ Məto etəmim tikə otahkul e namitəm təpou. In nat iarupin tatol wael, mərioah e nəratən ne nakonən rəha nimisən.

⁹ E namitat, kotənwiwi İəməməə Tata Uhgın rəhatat, kən e namitat kotən rat netəmim lan itəm Uhgın təmol ilat kotal məmə in ne. ¹⁰ Nohlitəm kitəh əm tatən-iarəp nənwiwiən ne nən ratən. Piak min ne winik min. Pəs okəsələn min-nəhlan. ¹¹ Nəhau wır ne nəhau arip, okol kəsiasipənən e nəmti nəhau kitəh. ¹² Piak min ne winik min. ?Nig u fik otoe-in noa olif? ?Kən nol u krep otoe-in noa fik? !Kəp! Kən nəmti nəhau arip təsos-ipamən nəhau wır.

Nenatigən təwir itəm tətisi-pən o Uhgın

¹³ ?Suah kit əh-ikin ilugin etəmat itəm nikin təht məmə in tenatig wır kən mitun nat naka itəm Uhgın tolkeike? Təwir. Kən pəs in otol wək wır min e nolən itəm tətisi-pən e nenatigən, inəh nolən rəha etəmim itəm rəhan nətəligən ləhau. Kən nolən ətuatip rəhan otəgətun nenatigən ne nitunən rəhan. ¹⁴ Məto okəmə nikitəmat təht məmə nakotenatig, məto nikitəmat tərioah e netetən, kən nakoatətəlig-in atip əm itəmat o niləs-ipərən itəmat, tol nəhlan, nakoateiuə-in atip əm itəmat. Sotəghat ausit pikən o nenatigən eiueiuə rəhatəmat, məto-inu kəsənəmə nolən u rəha etəmim u tenatig. ¹⁵ Nenatigən tol min-nəhlan təsisi-pənən e nego e neai, məto rəha nətueintən əm u,

ne nətəligən rəha etəmim, ne rəha Setan. ¹⁶ Tol nəhlan məto-inu nian netəmim koatetet motolkeike məmə koatos-ipər atip ilat, kən netəmim koatətəu-pən əm rəhalat atip nətəligən moatol nəratən, kən nolən tərət rafin kotet-arəp.

¹⁷ Məto etəm itəm tatos nenatigən itəm tətisi-pən e nego e neai, rəhan nolən tol min-nulan. Nat aupən, rəhan nəmegəhən in tətuatip wir, kən in tolkeike pik nəməlinuən, kən in etəm mətig, in tətisiai-in nətəligən rəha netəmim pisin pisin min, kən in tərtoah e nasəkıtunən, kən matoe-in noan tərət e nəmegəhən rəhan, in tatehm netəmim məmə kotahmen-ahmen əm, kən təsənən nat kit kən matol nat pisin. ¹⁸ Netəm rəha nəghat-inən nəməlinuən, kotahmen-pən e netəmim itəm kəmotəfe nikuti nat e nasumən, kən tatəwiə matoe-in noan. Okəm kotal natimnat min əh motasitu e netəmim o nələhəuən nəməlinuən, kən ilat okotəplan noan məmə in nətuatipən.

4

Nolən rəha nuwamən iuahkır o nətueintən, o Uhgın

¹ ? Naka u nəukəti nəmouən ne nərgəhəuən rəhatəmat? Natimnat min əh koatuwa məto-inu itəmat nakotolkeike nətoən təwir e nıpətıtəmat, kən nətəligən min əh rəha nətoən təwir, ilat koatol fait e nikitəmat kitiah kitiah məmə okotuwa netəm-iasol min e nəmegəhən rəhatəmat. ² Nikitəmat tatuwin o natimnat rəha netəm pisin, məto nəsosən, kən nakotərgəhəu moatəmou ron. Nakoatolkeike natimnat neen, məto nəsosən. Kən məta onəkotohamnu netəmim ron. Nəməsosən natimnat məto-inu nəsoətəpəh-inən o Uhgın. ³ Kən nian nakotəpəh-in, məto nəsosən, məto-inu nəmotəpəh-in e nətəligən itəm tərət məmə otol itəmat atip əm nakotəto təwir lan.

⁴ Itəmat nəkotahmen e pətan itəm tətisiai-inən rəhan iərman, tapəs kən matətəu-pən əpnəpın əm nəman. E nolən əh inəh, itəmat nəmotapəs Uhgın kən moatətəu-pən natimnat rəha nətueintən. Nəkotıtun o kəp məmə, etəmim itəm tolkeike pik natimnat rəha nətueintən, in tatətəhau Uhgın. Kən etəmim kit itəm tatitəpun məmə otolkeike natimnat rəha nətueintən, in tatuwa məmə in tikimır rəha Uhgın. ⁵ Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgın sənəmə nəghatən əpnəpın əm. Tatən məmə, “Uhgın tolkeike pik məmə nikitat itəm in təmos-ipa kəm kitat, otuwın əm ron.” ⁶ Məto Uhgın tətawte-in rəhan nəwırən tatuwa matahgoau kəm kitat. O nat əh, Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,
 “Uhgın tətəhtosig-in netəm kotalausit,
 məto tətawte-in rəhan nəwırən kəm netəmim koatos-iəhau
 rəhalat nətəligən.”

⁷ Kæn tol næhlan, otos-iəhau itəmat kæn motatig ahgin nelmi Uhgîn. Otətul əskasik nian Setan tatuwa matos-ipən-os-ipən kəm itəmat, kæn in otaiu muwîn isəu otəmat. ⁸ Otuwîn iuəhkîr o Uhgîn, kæn in otuwa iuəhkîr otəmat. Itəmat u nol təfagə rat, otaikuas e nelmitəmat. Kæn itəmat u rəhatəmat nətulən kəiu, otol nikitəmat tətuatip. ⁹ Təwir məmə nikitəmat otahmə məpou, kæn nakotasək əfəməh o rəhatəmat təfagə rat. Otəuhlin rəhatəmat nalahən otuwa nasəkən, kæn rəhatəmat nagienən otuwa nîkin əpou. ¹⁰ Otos-iəhau rəhatəmat nətəligən tuwîn kəm Iərəmərə, kæn in otiləs-ipər itəmat.

¹¹ Piak mîn ne wînik mîn. Sotəghat ratən e nərgitəmat mîn. Okəmə suah kit tatəghat rat e nərgi pian kit, o in tətələhəu nəghatən kit məmə in təmol təfagə rat kit,* kæn suah əh, in tatəghat rat e lou† matələhəu nəghatən məmə lou təsahmenən məmə in otol rəhan wək, o kəm-naka lou in nat əpnapîn əm. Kæn nian nakoatəplan lou məmə in təsahmenən, itəmat nəkəsotətəu-pənən lou, mətə nəmotər kəpələh-pər e lou, kæn məsotatig ahginən lou. ¹² Uhgîn əm in tatos-ipa Lou, kæn in əm tətakil netəmim matələhəu nəghatən lan. Kæn in titun nosmegəhən, kæn mîtun nərəkinən. ?Mətə itəmat, nikitəmat təht məmə itəmat Uhgîn mîn, məmə nakotakil təfagə rat mîn rəha piatəmat mîn motuəh ilat? !Kəp!

Nəghatən ausit

¹³ Otətəlig-in-tu, itəmat netəm nakoatən məmə, “Roiu o olawig, kotuwîn e taon u o taon əh, motatig e nup kit, motol bisnes ikin, kæn moatargətain məni.” ¹⁴ ?Nakotahro kitun məmə naka u otuwa olawig? ?Nəmegəhən rəhatəmat in naka? Itəmat nəkotahmen e nəhaniəm itəm tətətig noan məsîn əm kæn matig mikə mîn. ¹⁵ Mətə nəghatən itəm tətuatip məmə onəkotən in tol nulan, nəkotəkəike motən məmə, “Okəmə in nəwîa Iərəmərə pahrien, kæn ekotatig kæn motol natimnat mîn u, o natimnat mîn əh.” ¹⁶ Mətə roiu, nakotəghat ausit moatos-ipər pik itəmat. Kæn nəghatən mîn əh itəm nakoatən, ilat rafin kotərat.

¹⁷ Tol næhlan, etəmim itəm titun nat kit itəm tətuatip məmə otol, mətə təsələn, in tatol təfagə rat.

4:7: Efes 6:12   **4:8:** Aes 1:16; Sek 1:3; Mal 3:7   **4:10:** Job 5:11; 1 Pita 5:6
 * **4:11:** Nəghatən u rəha Jemes nipətin təsənən məmə kitat okəsotəgəgunən təfagə rat rəha netəmim. Nəghatən mîn tēpət e Naoa Rəha Uhgîn tatən məmə kitat kotəkəike motəgəgun təfagə rat rəha etəmim məmə in otiet rəkis lan. Mətə kotəkəike motol e nətəligən itəm tətətig əlahau. Kal 6:1; Luk 17:3; 2 Tim 3:16; Jem 5:20; Kal 5:21; 1 Tes 5:14; 2 Tes 3:15; Taet 3:10. † **4:11:** “Lou” e ves u tatəghat-in lou rəha nolkeikəən. † **4:12:** Rom 2:1; 14:4   **4:14:** Sam 39:5,11; Prov 27:1   **4:17:** Luk 12:47

5

Nəghatən tatuwin o netəm rəhalat nautə tepət

¹ Itəmat netəm rəhatəmat nautə tepət. Otətəlig-in-tu nəghatən u. Təwir məmə nakotəto tərət motasək əfəmäh o nərətən itəm tatuwa otəmat. ² Rəhatəmat nautə tinəmnəmit rəkis, kən win min kinoaton rəhatəmat napən. ³ Rosta tatus rəhatəmat iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa. Kən rosta min okotən-iarəp nolən rat min rəhatəmat kən motus nipətəmat tahmen e nigəm. Nian rəha namnun nian tatuwa iuəhkir, məto itəmat nəmotargətain rəhatəmat nautə min. ⁴ !Otətəlig-in-tu nat u! Rəhatəmat iolwək min kəmotəulək e rəhatəmat nasumən min, məto nəmotakləh-in məni məsin rəhalat. Kən nətouən itəm nəməsotos-ipənən kəm ilat, koatən-iarəp rəhatəmat nolən rat min. İərəmərə Əsanən Pik Agin, tınatəto nasəkən rəha iolwək min rəhatəmat. ⁵ E nətueintən u, itəmat nəmotatig e nəmegəhən itəm timətig əm, nəmotol nikitəmat tagien o rəhatəmat nautə e nian itəm otəsuwəhən Uhgın otakil muəh mələhəu nəghatən o rəhatəmat nolən rat min. Itəmat nəkotahmen e nat megəh min itəm kətagwən ilat, kol kotasis-asis o nian rəha nohən ilat. ⁶ Nəmotiuw-iarəp netənim itəm kotətutip e kot, kən motakil motuəh motələhəu nəghatən motohamnu ilat, kən ilat kəməsotolən nat kit məmə okotən-iahau itəmat.

Nətəligən əfəmäh e nian rəha nərətən

⁷ Piak min ne winik min. Otol məmə rəhatəmat nətəligən otəfəmäh nian nakoatəsağın məmə İərəmərə otitəlig-pa min. Nikitəmat tətəht nolən rəha suah kit rəha nasumən. Tatəsağın nian ətuatip rəha nəteən nımai, kən matəsağın nian rəha nəfeən, kən mos rəhan nətəligən təfəmäh nian matəsağın mətoarus-pən tinimətə, kən matəulək-in rəhan nagwənən keike. ⁸ E nolən əh tahmen əm, itəmat min, otol məmə rəhatəmat nətəligən otəfəmäh, kən motətul əskasik, məto-inu otəsuwəhən İərəmərə otitəlig-pa min.

⁹ Piak min ne winik min. Sotəghat-əghatən o nən ratən itəmat min məmə nikitəmat təsagienən o natimnat min neen. Okəmə nəkoatol nəhlan, Uhgın otakil mələhəu-pən nəghatən o rəhatəmat nolən rat min. !Roiu agin-əh tatətul matip, kən otəsuwəhən tuwa mol!

¹⁰ Piak min ne winik min. Nikitəmat tətəht-tu ien min aupən itəm kəmotən-iarəp nəghatən min e nərgi İərəmərə. Rəhalat nəmegəhən tatəgətun kitat məmə rəhatat nətəligən otəkəike məfəmäh e nian nərətən tatuwa. ¹¹ Kən nəkotitun inu, katən məmə netənim itəm koatətul-iaəkis e nian nərətən tatuwa, ilat koatətig e nəwirən pahrien. Nəmotəto namnusən rəha Jop məmə təmətul əskasik e nian iaəkis min, kən motitun

nalpəkauən wīr rəha Iərəmərə o Jop, kən uarisig e nian tepət rəha nərātən, Iərəmərə təmōl təwīr agin kəm in. Kən tol nəhlan, sotaluinən məmə niki Iərəmərə təmər marioah e nasəkītunən kitat, kən nikin tītahmə otat.

¹² Piak mīn ne wīnik mīn. Nat u in nat keike, məmə nəstosən noanawīl. Sotosən noanawīl e nego e neai, o nətueintən, o nat kit mīn. Nian rafin, otən əm nīpahrienən. Nian itəmat kit otən məmə, “Əwəh,” kən rəhan nəghatən otəkəike mol nīpahrienən. Kən nian itəmat kit otən məmə, “Kəp,” kən rəhan nəghatən otəkəike mol nīpahrienən. Okəmə suah kit təsōlən nəhlan, kən Uhgīn otələhəu-pən nəghatən rəha nalpīnən kəm in.

Nəfakən itəm noan əh-ikin

¹³ Okəmə itəmat kit tətətig e nərātən, təwīr məmə otəghat kəm Uhgīn e nəfakən. Okəmə itəmat kit nikin tagien, təwīr məmə otan napuən mīn rəha nənwiwīən. ¹⁴ Okəmə suah kit tatimis, təwīr məmə otaun-in elta mīn rəha nīməfak məmə okotuwa kəfak lan, kən motol-pən oel lan e nərgi Iərəmərə. ¹⁵ Kən nian ilat koatahatətə məmə Uhgīn otol-wīr suah əh, kən motəfak lan, rəhalat nəfakən in suatip məmə Iərəmərə otol məmə etəm tatimis otəto təwīr mīn. Kən okəmə in təmōl təfagə rat kit itəm tatiuw-pa nīmīsən, kən Uhgīn otafəl rəhan təfagə rat. ¹⁶ Tol nəhlan, təwīr məmə nakoatən-iarəp rəhatəmat nolən rat mīn kəm itəmat mīn, kən motəfak otəmat mīn pəs motəmegəh. Suah kit itəm tətuatip, rəhan nəfakən in tasanən, kən tatōe-in noan. ¹⁷ Elaija in etəmim kit tahmen əm e kitat. Kən in təməfak təməfak məmə otəsəfikən, kən nuhuən təməsəfikən mos nup kisil ne məwīg sikis. ¹⁸ Kən təməfak mīn, kən Uhgīn təmahl-ipa nuhuən tuwa mīn, kən nasumən rafin, nagwənən təmatig mīn elat.

Iuw-pa mīn netəmim kəmotuwīn isəu e rəhalat nahatətəən

¹⁹ Piak mīn ne wīnik mīn. Okəmə itəmat kit tateko mətəpəs suatip rəha nīpahrienən, kən okəmə suah kit mīn tatiuw-pa mīn, ²⁰ təwīr məmə nəkotitun nat u məmə, etəm u itəm otol iol təfagə otitəlig-pa mīn e suatip rəha nīpahrienən, in otosmegəh suah u o nīmīsən, kən otol suatip məmə Uhgīn otafəl rəkis təfagə rat mīn tepət rəha suah əh.

1 Pita

Naoa itəm Pita təmaupən mətə

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u 1 Pita

?Pah təmətə naoa u? Pita təmətə naoa u.

?Təmətə tatuwin kəm pah? Təmətə naoa u tatuwin kəm netəmim rəha Uhgın itəm kotatig ikin pisin pisin e profens min rəha Pontas, ne Kalesia, ne Kapetosia, ne Esia, ne Pitnia (1 Pita 1:1). Roiu katən nərgi nəptən min əh məmə Turke.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətə? E nian əh, etəmiasol rəha Rom, nərgin u Nero, təmərəkın pik niməfak. Təmoh niməfak min neen kotimis, kən moh neen. Otəsuwəhən toh Pita.

?Təmətə naoa u o naka? Pita tolkeike məmə otıləs-ipər nətəligən rəha iəfak min itəm kotatig e nərətən. In tolkeike məmə okotətul əskasik e rəhalat nahatətəən kən moatol nat kit itəm təwir, nat əpnəpın nərətən tatuwa.

Pita təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pita, io aposol kit rəha Iesu Kristo. Iatən təwir kəm itəmat netəm rəha Uhgın itəm nəkotatig ikin min rafin əpəh e profens min u Pontas, ne Kalesia, ne Kapatosia, ne Esia, ne Pitinia. Uhgın təmitəpun rəkis itəmat, kən imatəmat ikin sənəmə nətueintən u, itəmat iapispis min əm u ikin-u. ² Tata Uhgın təmitəpun itəmat mətə-inu, aupən aupən agin, təmol rəhan nalpəkəuən mələhəu, kən in tinitun rəkis suatip min rafin rəha nəmegəhən rəhatəmat. Kən Narmin Rəhan tatol itəmat nakotətul pisin kasim məmə, nəkotol nəwia Iesu Kristo, kən nitan taikuas etəmat e nolən rat min rəhatəmat.*

Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwırən ne nəməlinuən tepət kəm itəmat.

Otənwiwi Uhgın o nalpəkəuən rəhan

³ Pəs kotənwiwi Uhgın itəm in Uhgın ne Tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo rəhatat! E nasəkıtunən asol rəhan, in təmol məmə kitat kotaiir-pən e nəmegəhən wi, kən moatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Tatuwa min-nəhlan mətə-inu Iesu Kristo təməmegəh min e rəhan nımisən. ⁴ Kən e nəmegəhən wi u, kitat okotos natimnat wir min əpəh e nego e neai itəm Uhgın təmələhəu pisin məmə rəhatat. Kən nat u okol təsəmnəmitən, kən okol təsəmkimikən, kən okol rəhan nəhag-əhagən təsikəən.

* **1:2:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, Uhgın “təmorautin nita Iesu etat” u nipətin məmə tətəikuas etəmat o nolən rat min. Afın min e nəghatən min u “tətəorautin nitan” ne “nitan taikuas e netəmim”: Lev 14:6-7; Sam 51:7; Eks 24:5-8; Hip 9:19; 1 Jon 1:7. **1:4:** Kol 1:12

⁵ E nahatətəən rəhatəmat, nəsanənən rəha Uhgın tatətulosig-in itəmat mətoarus-pa in otosmegəh itəmat, kən Uhgın otol əp rəhan nosmegəhən e namnun nian.

⁶ Nikitəmat tətəgien o nat u, nat əpnapın okəmə nian iəkis pisin pisin min koatuwa pap e rəhatəmat nəmegəhən. Məto koatuwa o nian əkuəkır əm. ⁷ Nian iəkis min əh moatuwa məmə okotəgətun məmə itəmat nakotahatətə pahrien. Iəen u kol tatipit-ipit, in nat kit itəm nigəm tatus mətafəl rəkis in rat min lan. Kən nian iəkis min əh kotahmen e nigəm itəm tatus rəhatəmat nahatətəən mətafəl rəkis in rat min lan. Iəen u kol, in nat təwir, məto otəpanikə min nian kit. Məto rəhatəmat nahatətəən, in nat təwir taprəkis-in iəen u kol. Kən o rəhatəmat nahatətəən, Uhgın otənwiwi itəmat, miləs-ipər nərgitəmat, mos-ipən nisialien asol kəm itəmat e nian Iesu Kristo otuwa met-arəpa lan. ⁸ Nat əpnapın nəməsotəplan papən Iesu Kristo, məto nakoatolkeike. Kən nat əpnapın nəsotehmən u-roiu, məto nakotahatətə lan. Kən nikitəmat təmər mərioah e nagienən itəm in təwir agin-əh taprəkis, kən okol suah kit təsənən nəwirən rəha nagienən əh. ⁹ Nikitəmat tətəgien nəhlan məto-inu itəmat noatos nat u itəm nakotahatətə lan, inu məmə Uhgın otosmegəh rəhatəmat nəmegəhən.

¹⁰ Suatip rəha Uhgın o nosmegəhən netəmim lan, in nat kit itəm ien min aupən kəmotolkeike pik məmə okotitun tuwin təhmin min, kən tol nəhlan kəmotafin kategəs-in wir nətəligən min lan. Kən ilat kəmoatəghat-in nəwirən u itəm otuwa kəm itəmat. ¹¹ Narmin rəha Kristo təmətatig ilat min, kən matəghat kəm ilat, kən aupən ikin matən-iarəp nahməən itəm okotuwa e nəmegəhən rəha Iesu, kən uarisig lan e nəsanənən asol rəhan. Məto ien min kəmotalkut o nitunən suatip itəm natimnat min əh okotuwa lan, ne rəhalat nian ətuatip. ¹² Uhgın təmol əp kəm ien min məmə, nəghatən min itəm ilat kəmoatən, kəməsotəghat-inən nian itəm ilat kəmotatig lan, məto kəmotəghat-in əm nian rəhatat. Kən roiu, netəmim kinotən-iarəp nəghatən rəha namnusən təwir kəm itəmat e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgın itəm tətisi-pən e nego e neai. Kən natimnat min u kotəwir agin məmə nagelo min, ilat min kətolkeike məmə okotəplan kən motitun natimnat min u itəm kəmotuwa.

Nolən rəha nəmegəhən itəm tətəuatip

¹³ Tol nəhlan, nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən tətul matip o nolən wək, kən motəgətun wir rəhatəmat nətəligən. Otələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e nəwirən itəm Uhgın otawte-in kəm itəmat nian Iesu Kristo otuwa min.

14 Otol nāwia Uhgīn tahmen-pān əm māmə nisualkələh itəm kotəwir koatol nāwia tata mīn. Aupən ikīn, itəmat nāməotitunən nīpahrienən rəha Uhgīn, kən nāməotol nolən rat mīn itəm nīkītəmat əm tolkeike. Məto roiu, otəsegəhan-inən nətəligən mīn əh okotiuw rəkis mīn itəmat. 15 Uhgīn u itəm təmaun-in itəmat, in tasim mətuatip. Kən e nolən əh inəh, itəmat mīn onəkotəkəike motasim motətuatip e natimnat rafin itəm nəkoatol. 16 Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgīn tatən māmə, “Nəkotəkəike motasim motətuatip məto-inu Io ekasim mətuatip.”

17 Itəmat nakotətapəh-in nasituən o Uhgīn u tahmen māmə in rəhatəmat Tata, məto onəkəsotaluinən māmə nian Uhgīn tətakil nolən mīn rəha netəmim, in tatol əm e nolən itəm tahmen-ahmen əm. Tol nəhlan, nian nakotəmegəh əh e nətueintən u, onəkotəgin motisiai-in Uhgīn e nolən mīn rəhatəmat, kən otol nolən təwir tahmen māmə itəmat iapispis mīn əm e nətueintən u. 18 Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəmotitun rəkis nat keike itəm Uhgīn təmətou rəkis itəmat lan. Otətəlig-in-tu nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat aupən itəm nīpətin tikə u təmisi-pən o tipitəmat mīn. Məto Uhgīn təmīkis rəkis itəmat e nolən rat əh. Kən Uhgīn təməsos-nəmtinən rəhatəmat nəmegəhən e nat kit rəha nətueintən itəm otəpanikə, tahmen e silfa ne iaen u kol tatipit-ipit, 19 məto in təmos-nəmtin itəmat e nita Kristo itəm in nat keike təwir pik agin. Kristo in tahmen e nətī sipsip wir itəm nīmīsən o nərətən tikə agin lan.† 20 Aupən aupən agin, nian Uhgīn təməsolən əh nətueintən u, təmītəpun rəkis Kristo māmə otol wək əh. Məto roiu iuəhkīr o namnun nian, Uhgīn təmol əp in, māmə otuwa masitu etəmat. 21 O natimnat itəm Iesu təmol, itəmat nakotahatətə e Uhgīn, itəm təmosmegəh Iesu Kristo e nīmīsən, kən mīlās-ipər in mos-ipən nəsanənən itəm təhag-əhag ne nisīaiin kəm in. Kən tol nəhlan, nakotahatətə e Uhgīn, kən moatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan.

22 Nəmotaikuas e rəhatəmat nəmegəhən tinuwa minuwīwi mīn rəkis məto-inu nəmotətəu-pən nəghatən rəha nīpahrienən. Kən o natimnat mīn u, nakotos nolkeikeən pahrien tatuwin otəmat mīn neen. Kən tol nəhlan, otolkeike pik itəmat mīn e nīkin pahrien. 23 Otol nəhlan məto-inu, nəmotair wi rəkis mīn, kən nəmegəhən wi rəhatəmat təməsisipənən o netəmim itəm ilat rafin okəpanotimis. Məto nəmegəhən wi u rəhatəmat in otətətig namnun tikə məto-inu

1:14: Rom 12:2; Efes 2:3; 4:17-18   **1:16:** Lev 11:44,45; 19:2; 20:7   **1:17:** Rom

2:11; Nəl Əpən 2:23   † **1:19:** E nian rəha Oltesteman, netəmim kəmotol sakrifais kəm Uhgīn o təfagə rat mīn e nətī sipsip mīn itəm nərətən tikə lan. Afīn e Eks 12:5.

1:19: Wək 20:28; Hip 9:12-14   **1:20:** 2 Tim 1:9-10   **1:21:** Jon 14:6; Rom 5:1-2   **1:22:** Jon 13:34; Rom 12:10

təmisi-pən e nəghatən kit itəm tatəmegəh mətatig namnun tikə, inu nəghatən rəha Uhgın. ²⁴ Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“Netəmim rafin kotahmen e ma kiras, kən nəwirən rafin rəhalat tahmen əm e nəgui-nig əpəh e nikiinat.

Ma kiras əh tətəuke, kən nəguin min koatısas,

²⁵ məto nəghatən rəha İərəməyə tətətig liliin namnun tikə.”

Kən inu nəghatən rəha namnusən təwir itəm netəmim kəmotən-iarəp rəkis kəm itəmat.

2

¹ Məto-inu o nəghatən min əh, otərakin nolən min u kotiet rəkis e rəhatəmat nəmegəhən: nolən rafin rəha netəhauən netəmim kən matol nəratən kəm ilat; nolən rafin rəha neiuəən; nolən rəha netəm koatən pik əm nat, məto kəsotolən; nolən rəha netetən; nolən rafin rəha nən ratən netəmim. ²⁻³ İtəmat nəmotitun rəkis məmə İərəməyə təmol təwir kəm itəmat. Tahmen-pən məmə nəmotun asgəwin noa nig itəm tətəhen. Kən roiu nəkotəkəike motuwa kahmen e nisualkələh mətmətig itəm kotasək o nəməhən. İtəmat nəkotəkəike kolkeike pik nagwəənən ne nənimən itəm tətəuatip məwir məmə nakotagwən nikitəmat lan. Kən natimnat min əh okotol nakotepət e rəhatəmat nəmegəhən itəm Uhgın təmosmegəh itəmat lan.

Kəpiel megəh e nimə rəha Uhgın

⁴ Uhgın tolkeike məmə otıləkin rəhan kit nimə e kitat netəmim, kən təmitəpun Kəpiel kit itəm netəmim kəmotapəs, məto in kəpiel keike tatəmegəh məmə Uhgın otətuoun nimə lan. Kən nian nakotuwa o kəpiel u Kristo e suatip rəha nahatətəən, ⁵ itəmat min, nəkotahmen e kəpiel megəh min itəm Narmın Rəha Uhgın tatos itəmat matıləkin Nimə lan Rəha Uhgın. Kən itəmat pris asim min, itəm nakoatos-ipən sakrifais min kəm Uhgın itəm nikin tətəgien ron məto-inu o natimnat itəm İesu Kristo təmol. ⁶ Tahmen-pən e Naoa Rəha Uhgın tatən mihin məmə,

“Otəplan-tu. İakatələhəu kəpiel əpəh Jerusalem,*

inu kəpiel keike pik agin itəm io emitəpun,

kəpiel u in rəha nətuounən nimə,

kən etəmim itəm otahatətə lan,

in otəsaulisən.”

⁷ Kəpiel u in nat keike kəm itəmat itəm nakoatahatətə lan.

Məto kəm netəmim itəm kəsotahatətəən lan, kəpiel u in tahmen-pən e nəghatən u e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə,

1:25: Aes 40:6-8

2:1: Efes 4:22; Jem 1:21

2:2-3: Sam 34:8

2:2-3: Sam

34:8 2:5: Rom 12:1; Efes 2:21-22; Nol Əpən 1:6

*

2:6: Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Saeon,” nərgin kit min rəha Jerusalem. 2:6: Aes 28:16; Efes 2:20

“Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəmotərakin,
 məto Uhgın təmöl tuwa kəpiel itəm in rəha nətuounən nimə,”
⁸ kən Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,
 “Kəpiel u tatol netəmim koatıləs pikən,
 kən in kəpiel itəm tatol məmə netəmim kotiet katorin.”
 İlat koatıləs pikən kəpiel u məto-inu koatəht nəwia nəghatən,
 kən inu nalpəkauən itəm Uhgın təmöl olat.

⁹ Məto Uhgın tinəmitəpun rəkis itəmat məmə rəhan mın,
 kən itəmat pris mın rəha Kig, kən itəmat netəm asim mın
 itəm Uhgın tatərəmərə etəmat, kən itəmat noanol mın kit
 rəha Uhgın. In təmöl itəmat nəhlan məmə nəkotitun nən-
 iarəpən nənwiwiən itəm tatıləs-ipər in o rəhan nəwirən ne
 natimnat itəm in təmöl. In təmaun-in rəkis itəmat məmə
 onəkotiet e napinəpən məmə nakotuwin e nəhag-əhagən wir
 rəhan. ¹⁰ Aupən ikin, itəmat netəm əpnəpin mın əm, məto roiu,
 itəmat noanol mın rəha Uhgın. Aupən ikin, nəməsotitunən
 nasəkitunən rəha Uhgın, məto roiu, nəkotitun nasəkitunən
 rəha Uhgın.

¹¹ İolik mın itəm iakolkeike pik itəmat, nikitəmat otəkəike
 matəht məmə nətueintən u sənəmə imətət ətuatip ikin. Kitat
 kotahmen e iapispis mın ne iaihlua mın ikin-u. Tol nəhlan,
 iatən əskasik kəm itəmat məmə nəkotətul isəu o nolən rat
 mın itəm nətəligən rəhatəmat tolkeike. Nətəligən mın əh, ilat
 tikimır mın rəhatəmat kən koatəluagin e nikitəmat. ¹² Nian
 rafin kitat kotatig ilugin e netəmim itəm rəhalat nahatətəən
 tikə. Kən nəmegəhən rəhatəmat in otəkəike mətuatip wir agın
 məmə nat əpnəpin ilat okoatətu-pinə nəghatən rat etəmat,
 məto okotəplan nolən wir mın rəhatəmat, kən ilat okotos-ipən
 nisiaiien kəm Uhgın e nian in otuwa mın makil netəmim lan.

Nisaiian netəm-iasol

¹³ Kitat netəmim rəha İərəmərə, kən kotolkeike məmə
 okotisiai-in nərgin. Tol nəhlan, nəkotol nəwia netəm-iasol
 mın rafin itəm netəmim koatıləs-ipər ilat məmə okotərəmərə,
 tahmen e kig, itəm in etəm-iasol agın, ¹⁴ o tahmen e rəhan
 netəm-iasol mın itəm tətahl-iarəp ilat o nolən rəhan wək. İlat
 okotuwin motələhəu nalpinən kəm netəmim itəm koatətgəhl
 lou rəhalat, kən moatənwiwi netəm koatol nolən təwir.
¹⁵ Nəkoatol nəhlan məto-inu Uhgın tolkeike məmə rəhatəmat
 nolən wir mın okotən-iahau nəghatən alməl mın rəha netəm
 mın u rəhalat nitunən tikə. ¹⁶ İtəmat sənəmə slef mın rəha
 təfagə rat mın, məto-inu Uhgın təmikis rəkis itəmat. Tol
 nəhlan, otətəu-pən nolən rəha suah kit nəhlan. Məto sotənən
 məmə, “Uhgın təmikis rəkis io, kən tol nəhlan, ekıtun nolən nat

naka itəm iakolkeike, nat əpnapin in təfagə rat.” Kəp. Itəmat slef min rəha Uhgın, kən tol nəhlan, otətəu-pən nolən min itəm kotəuatip. ¹⁷ Otos-ipən nisiiən itəm tətəuatip kəm netəmim rafin. Otolkeike iəfak min, inu netəmim min rəha Uhgın, kən onəkotəgin motisiai-in Uhgın, kən otisiai-in kig.

¹⁸ Itəmat slef min, onəkotəkəike motol nəwia rəhatəmat etəm-iasol min, kən motos-ipən nisiiən kəm ilat. Nəkotol nəhlan kəm ilat rafin, netəm koatol timətig kən motəwir kəm itəmat, ne netəm min u koatol nolən əskasik min kəm itəmat.

¹⁹ Okəm-naka nəkoatol əm nat ətuatip min əm, məto rəhatəmat netəm-iasol min koatol tərət kəm itəmat kən nakoatəto tərət lan. Niki Uhgın otagien otəmat okəmə nakoatos əm nian iəkis min əh kotuwa katimis əm e nikitəmat məto-inu nakotasipən əm o Uhgın. ²⁰ Məto kəsənən məmə itəmat netəm wir okəmə nəkoatol nolən rat kit, kən netəm-iasol koatoh itəmat ron, kən nəsotaiuən motəgim. Nəlpinən u, in rəhatəmat atip əm. Məto, Uhgın nikin tətəgien otəmat okəmə nakoatos nahməən məto-inu nəkoatol nat təwir əm, kən nəsotaiuən motəgim. ²¹ Uhgın təmaun-in itəmat məmə nakoatos nahməən məto-inu Kristo təmos nahməən otəmat. In təmaupən məgətun nolən ətuatip əh məmə itəmat nəkoatətəu-pən əm nəme nelkin. ²² Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“In təməsolən təfagə rat kit,
kən in təməsənən nəghatən eiueiuə min nian kit ne.”

²³ Nian netəmim kəmotəghat rat lan, məto in təməsəhaiən ilat. Nian in təməto nahməən e nıpətin, məto in təməsənən məmə in otəlpin nitai nərətən. Məto in təmələhəu-pən natimnat rafin e nelmi Uhgın itəm nian rafin rəhan nakilən in tətəuatip əm.

²⁴ Nian Iesu təməkul e nig kəluau, kən təmos nəlpinən rəha təfagə rat min rafin rəhatat e nıpətin. In təmimis məmə təfagə rat min okotimis e nəmegəhən rəhatat, kən kitat okotəmegəh məmə okotətəu-pən suatip rəha nətuatipən. Təmosmegəh kitat e nahməən rəha nıməgəm e nıpətin. ²⁵ Aupən, itəmat nəkotahmen e sipsip min itəm kəmotəluə. Məto roiu, nəmotəuhlin itəmat motuwa o Etəm Tatehm Wir Sipsip, inu Etəm Tatehm nəmegəhən rəhatəmat.

3

Nolən təwir rəha iərman ne pətan itəm kəmioal marit

¹ Kən e nolən kitiah əm rəha nisiiən İərəmərə, itəmat nıpitan nəkotəkəike kol nəwia iaguıhl min rəhatəmat məto-inu o nat u. Okəmə ilat kəsotahatətəən e nəghatən rəha Uhgın, kən

2:17: Rom 12:10   **2:18:** Efes 6:5   **2:20:** 1 Pita 3:14,17   **2:21:** Mat 16:24;
Jon 13:15   **2:22:** Aes 53:9; Jon 8:46; 2 Kor 5:21; 1 Jon 3:5   **2:23:** Aes 53:7; 1
Pita 3:9   **2:24:** Aes 53:5-6; Rom 6:11   **2:25:** Esik 34:5-6; Mat 9:36; Jon 10:14;
Hip 13:20-21

rəhatəmat nolən wir min əm okotiuw-pən rəhalat nətəligən kəm Uhgın. Nolən wir min rəhatəmat kotahmen, motaprəkis-in məmə onakoatəghat kəm ilat. ² Nian ilat koatəplan məmə nolən rəhatəmat in tətuatip wir, kən koatəplan nisaiian e nəmegəhən rəhatəmat, inu tahmen əm məmə otiuw-pa ilat kotuwa o Uhgın. ³ Pəs malə-malə rəhatəmat in sənəmə rəha nıpətəmat, tahmen e nolən rəha nəlisən noanutəm, o nuwınən e natimnat kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, * o nuwınən e napən wir min. ⁴ Məto otol malə-malə e nikitəmat itəm nəwırən rəhan okol təsikəən, inu nolən ərou, ne nolən mətig nəməlinuən əh-ikin. İlat nolən keike e niganəmti Uhgın. ⁵ Inu nolən rəha nıpitan iəfak min aupən itəm kəmotələhəu-pən əskasik rəhalat nətəligən e Uhgın. İlat kəmotol nəwia iaguıhl min rəhalat, kən e nolən əh, kəmoatol malə-malə e nıkilat, ⁶ tahmen e Sera itəm təmol nəwia Epraham, kən mətaun-in məmə in rəhan etəm-iasol. Kən itəmat nenəti Sera okəmə itəmat nəkotol nolən min itəm kotəuatip, kən məsotəginən.

⁷ Kən itəmat nəman itəm nəmotol marit, e nolən əh inəh rəha nisaiian İərəməyə, nəkotəkəike motos nenatigən o nehm wırən rəhatəmat nıpıtaguıhl min e nəmegəhən rəhatəmat məto-inu, ilat kəsotosən nəsanənən tahmen etəmat. Kən motisiai-in ilat e rəhatəmat nolən min məto-inu ilat min okotos min nat wir u, nəmegəhən lilin. Otol nəhlan məmə nat kit otəsahtosig-inən rəhatəmat nəfakən.

Iəfak min rafin

⁸ Namnun nəghatən əh. İtəmat rafin nəkotəkəike kol nolən min u: otos nətəligən kitiah, otəsakitun itəmat min, otolkeike itəmat min, otol nikitəmat timətig otəmat min, otos-iəhau rəhatəmat nətəligən. ⁹ Okəmə netəmim koatol tərət kəm itəmat, məto nəkəsotalpınən nitai nərətən. Okəmə netəmim koatəghat rat kəm itəmat, məto nəkəsotalpınən. Məto otəfak motən-ipən kəm Uhgın məmə in otol təwir kəm ilat. Otol nəhlan məto-inu Uhgın təmaun-in itəmat məmə onəkotol nolən əh, pəs onəkotos nəwırən rəhan. ¹⁰ Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“Etəmim itəm tolkeike nəmegəhən təwir,
kən molkeike məmə otatəto təwir e nian rafin,
in otəkəike məsənən nəghatən rat min,
kən in otəkəike məsənən neiuəən.

¹¹ In otəkəike məuhlin in, miet rəkis e nolən rat min,
kən mol əm natimnat min itəm kotəwir.
In otəkəike malkut pik məmə otatig ilat netəmim rafin e
nəməlinuən.

3:1: Efes 5:22   * **3:3:** Nat kətoanin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, o iaring, o rig, o noanat katəlis nelmitəm lan.   **3:3:** 1 Tim 2:9   **3:6:** Jen 18:12   **3:7:** Efes 5:25

¹² In otækaike mol nəhlan meto-inu Iəramərə tatehm wir netəmim itəm kotətuatip, kən matətəlig-in wir rəhalat nəfakən, mətə tatol tikimīr ilat netəm koatol təfagə rat.”

¹³ ?Okəmə nakotalkut pik o nolən natimnat min itəm kotəwir, pah otol nəratən kəm itəmat? ¹⁴ Mətə okəmə nīpahrienən nakoatəto nahməən o nolən ətuatip rəhatəmat, kən nakoatətig e nəwirən pahrien. Sotəginən nəratən itəm netəmim kotitun nolən kəm itəmat, kən pəs nikitəmat təsəht pikən. ¹⁵ Mətə e nikitəmat, otisiai-in Kristo məmə in Iəramərə. Otətul matip e nian rafin o nuhalpīnən nəghatən rəha etəmim pah itəm tatətapəh-in otəmat məmə tahro nakoatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e Iesu. Mətə otəghat mətig kəm ilat e nisaiiən. ¹⁶ Kən nian rafin nəkotækaike kitun e nətəligən rəhatəmat məmə rəhatəmat nolən in tətətuatip əm. Kən okəmə netəmim kotəghat rat e nolən wir min rəhatəmat mətə-inu itəmat rəha Kristo, ilat okotaulis e nəghatən rat min rəhalat.

¹⁷ Okəmə in nalpəkauən rəha Uhgīn məmə nakoatos nahməən o nolən wir min rəhatəmat, nat u in nat təwir taprəkis-in məmə nakoatos nahməən o nolən rat min rəhatəmat. ¹⁸ Tol nəhlan mətə-inu, Kristo təmimīs o təfagə rat min, təmimīs nian kitiah əm tīnahmen, okol təsīmīs minən nian kit. In etəm tətətuatip agin, mətə təmimīs o netəm kəsotətuatipən məmə otos itəmat muwin kəm Uhgīn. Kəmotəhamnu in kən nīpətīn tīmīs, mətə Uhgīn təmol məmə in təmegəh min e nīmīsən, e nəmegəhən kit itəm rəha nego e neai. ¹⁹ Kən e nəmegəhən əh, təmuwin mən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn kəm narmi netəm kəmotimīs itəm kotatig e kalapus, ²⁰ ilat u kəmoatəht nəwia Uhgīn aupən aupən agin nian Uhgīn təmatos rəhan nətəligən əfəməh matəsahgin ilat e nian suah u Noah təmatiləkin nego. Netəmim eit əm, itəm kəmotatig e nego, Uhgīn təmosmegəh ilat e nian kəmotaiu motuwin motiet-pən e nəhau asol. ²¹ Kən nəhau əh, in narmi nolən baptais itəm tatosmegəh itəmat min roiū. Nolən baptais u, nīpətīn sənəmə tətəfəl rəkis nəmīt e nīpətī etəmim, mətə in tahmen məmə nakotətapəh o Uhgīn məmə in otos-ipa kəm itəmat nitunən məmə rəhatat təfagə rat min kəmotikə. Kən nəsanənən asol itəm Uhgīn təmol Iesu Kristo təmegəh min e nīmīsən lan, in nəsanənən itəm tatosmegəh itəmat e nolən baptais. ²² Kən Iesu Kristo tīnuwin rəkis əpəh e nego e neai, kən mətətig e nikalī Uhgīn matip, ikīn rəha nisaiiən, ne nəsanənən, ne nepətən. Kən Uhgīn təmol məmə nagelo min, ne natimnat rafin itəm koatos nepətən ne nəsanənən, ilat rafin kotatig ahgin nəramərəən rəha Iesu.

4

Suatip rəha nolən nəwia Uhgîn

1 O natimnat min əh, itəmat min onəkotəkəike motos nətəligən rəha Kristo kən moatətul matip o nətoən nahməən e nipətəimat, məto-inu in təməto nahməən asol e nipətin. Nəkoatol nəhlan məto-inu okəmə itəmat ninotəto tərət e nipətəimat, nat əpnəpin nəkoatol nolən təwir min, kən tatəgətun məmə ninotapəs nolən rəha təfagə rat. ² Tol

nəhlan, nian itəmat nəkotatig e nətueintən u, nəsotətəu-pənən suatip rəha nolən natimnat rat min itəm tətətig e rəhatəmat nətəligən, məto onəkotətəu-pən suatip rəha nolən nəwia Uhgîn.

³ Nəmotərəkin rəkis nian tepət o nətəu-pənən nolən min rəha netəm min u kəsotənən nipahrienən e Uhgîn. Aupən, itəmat nəmoatit əpnəpin nipitan; kən nətəligən rəhatəmat təmatuwîn o natimnat rat min; kən nəmoatəpis; kən nəmoatol lafet rəha nitəpən nipitan; kən nəmotənim alikol kəpis motalməl; kən nəmoatəfak kəm narmi nat min itəm in nolən tərət agin.

⁴ Netəm əh itəm kəsotənən nipahrienən e Uhgîn, narmilat təmiwig məto-inu itəmat nəmotapəs nətəu-pənən ilat motuwîn kənim e naruəh rəha təfagə rat rəhalat, kən ilat koatən rat pik itəmat ron.

⁵ Məto ilat okotəkəike motən-iarəp natimnat min rafin e nəmegəhən rəhalat kəm Uhgîn itəm in tatətul matip məmə otakil muəh mələhəu nəghatən rəha nalpinən rəha netəm kəmotimis, ne netəm koatəmegəh. ⁶ Tol nəhlan, netəm min u itəm kəmotimis rəkis, ilat kəmotəto namnusən təwir* məmə nat əpnəpin kəmos nalpinən e nipətəilat motimis, məto Uhgîn titun nolən ilat okotəmegəh min e narmîn, təhmen lan.

⁷ Kitat koatuwa iuəhkir e nian rəha namnun natimnat rafin. Tol nəhlan, otol rəhatəmat nətəligən tətəiir o nitun wİRən natimnat, kən motəhm wİR rəhatəmat nətəligən məmə nəkotitun nəghatən kəm Uhgîn e nəfakən itəm təsənən. ⁸ Kən nat keike in ilis taprəkis-in natimnat rafin məmə, nakotolkeike itəmat min e nikitəmat rafin məto-inu, e nian nəkotol nəhlan, kən nian rafin, nəkoatətul matip o naluinən nolən rat min rəhatəmat. ⁹ Kən nəkotəkəike motit itəmat min motuwîn e latuənu min rəhatəmat məmə nakotəgwən itəmat min, kən motəgətun ikən netəmim okotəpİL ikən. Kən əsotənən nİKəlİN məmə nikitəmat təsəgiənən ron.

¹⁰ Uhgîn təmos-İpinə nəsanənən pİsin pİsin min kəm itəmat kitİəh kitİəh. Təwir məmə nəkotol wək e nəsanənən min

4:1: Rom 6:2,7   **4:3:** Efes 2:2-3   **4:5:** Wək 10:42   * **4:6:** Kəm-naka nəghatən u, “Netəm min u itəm kəmotimis rəkis,” tatəghat-in netəmim itəm kəmotəhatə e Kristo, kən uarisig lan kəmotimis. O kəm-naka tatəghat-in netəmim itəm kəmotimis e nian rəha suah u Noah (əplan-tu 3:19).   **4:7:** Rom 13:11-12   **4:8:** 1 Pita 1:22

əh moatasitu etəmat min. Kən otol wək əh e nolən rəha iolwək min itəm koatol wək ətuatip rəha Uhgín nian rafín. Onəkotoor nəwírən rəhan e suatip pisin pisin min itəm in tatosipinə. ¹¹ Okəmə Uhgín təmos-ipən kəm suah kit nəsanənən rəha nən-iarəpən, kən təwir məmə in otən-iarəp tahmen əm məmə rəhan nəghatən in rəha Uhgín. Okəmə Uhgín təmosipən kəm suah kit nəsanənən rəha nasituən, kən təwir məmə in otasitu e netəmim e nəsanənən itəm Uhgín təmos-ipən məmə, e natimnat rafín, netəmim okotənwíwi Uhgín o nat itəm Iesu Kristo təmol. Pəs kitat koatən-iarəp rəhan nəwírən ne nəsanənən tatuwín matuwín namnun tikə. Əwəh.

Iəfak min okotos nahməən e nipətilat

¹² Io min neen itəm iakolkeike pik itəmat, ekitun məmə roiu nəratən əskasík tatiləs pikən itəmat tahmen e nigəm, kən nakoatəto nahməən asol lan. Məto təsəwirən məmə narmitəmat otiwíg pik o nəratən min əh. Nəratən min əh koatuwa o netəmim tepət, sənəmə itəmat əm. ¹³ Məto təwir məmə nikitəmat otətagien əm məto-inu nakoatəto nahməən tahmen-pən əm e Kristo. Kən okəmə nəkoatol nəhlan, kən nikitəmat otagien pik aɡín nian in otol əp rəhan nəhagəhagən asol rəha nəwírən ne nəsanənən rəhan. ¹⁴ Okəmə netəmim koatən rat itəmat o nərgi Kristo, kən onəkotatig e nəwírən pahrien, məto-inu Narmín Rəha Uhgín itəm təsanən məhagəhag mətatig otəmat. ¹⁵ Tərat məmə itəmat kit otol nolən rəha nohamnuən itəm, o nakləhən, o nətgəhlən lou, o təfagə rat əkəku kit tahmen e nəghat tipikən. Okəmə in tatos nalpinən matəto nahməən ron, kən tətəuatip əm. ¹⁶ Məto okəmə itəmat nakoatos nahməən məto-inu itəmat Kristin min, sotalisən ron, məto nəkotəkəike motənwíwi Uhgín məmə nakoatos nərgin u Kristin. ¹⁷ Tol nəhlan məto-inu nian rəha nakilən netəmim rəha Uhgín tinətuoun. !Kən okəmə nakilən əh tinətuoun e netəmim rəha Uhgín, kən awe o netəm min u itəm koatəht namnusən təwir rəha Uhgín! ¹⁸ Naoa Rəha Uhgín tatən məmə,

“Okəmə in tiəkis o netəm kotətuatip məmə Uhgín otosmegəh ilat,

?Kən tahro o netəm kotəruru Uhgín moatol təfagə rat?”

¹⁹ Kən tol nəhlan, netəmim itəm koatəto nahməən məto-inu in nətəligən rəha Uhgín, təwir məmə ilat okotələhəu-pən nəmegəhən rəhalat e nelmi Uhgín itəm təmol neai ne niməptən ne natimnat rafín, kən nian rafín in tatol rəhan nəghatən. Kən təwir məmə ilat okoatəkəike katətəu-pən min əm suatip rəha nolən təwir.

5

Nəghatən tatuwın kəm elta mın ne netəm aluə

¹ Kən roiu, iakolkeike məmə ekəghat məsin kəm itəmat elta mın rəha niməfak. Io elta kit ekahmen etəmat, kən io atip eməplan nahməən rəha Kristo, kən Uhgın otos-ipa kəm kitat rəhan məsin nəhag-əhagən asol rəha nepətən ne nəsanənən rəhan, itəm in otol əp. ² Inu rəhak nəghatən kəm itəmat məmə, otol wək rəha nehm wırən netəmim rəha Uhgın itəm koatatig e nelmitəmat, tahmen e etəm rəha sipsip itəm tatehm wır rəhan sipsip mın. Kən otol e nikin agien məto-inu nako-tolkeike məmə onəkotol. Inu nətəligən itəm Uhgın tolkeike. Məto təsəwırən məmə nəkotol e nikitəmat təsagienən məmə nəkotol. Kən sotolən məto-inu nikitəmat təht məmə onəkotos pık məni lan. Məto otol əm məto-inu nikitəmat tətagien məmə onəkotasitu. ³ Kən təsəwırən məmə itəmat nakotuwa motahmen e etəm-iasol itəm tatol təskasik kəm rəhan iolwək mın, məto itəmat onəkotol nolən itəm in tətuatip məwir məmə iəfak mın kotitun nəplanən kən motətəu-pən nolən rəhatəmat. ⁴ Etəm-iasol rəha netəm koatehm sipsip mın otiet-arəpa mın, kən e nian əh, in otos-ipinə nətouən wır rəha nisaiiən kəm itəmat itəm okol rəhan nəwırən təsikəən.

⁵ Kən e nolən kitiəh əm, itəmat netəm aluə, otisiai-in motol nəwia elta mın rəha niməfak. Kən itəmat rafin agın onəkotos-iəhau rəhatəmat nətəligən teuiəu moatisiai-in itəmat mın rafin. Otol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Uhgın təsagienən mətahtosig-in netəm kotausit, məto tətawte-in rəhan nəwırən kəm netəm koatos-iəhau atip ilat.”

⁶ Kən tol nəhlan, otos-iəhau atip itəmat motatig ahgin nelmi Uhgın əsanən, məmə in otiləs-ipər itəmat e nian ətuatip rəhan.

⁷ Kən otos rafin rəhatəmat katipa əfigəm mın ka kələhəu-pən kəm Uhgın məto-inu, in tolkeike itəmat matehm wır itəmat.

⁸ Otaiir moatehm wır məto-inu, rəhatəmat tikimır Setan in tahmen-pən e laion kit itəm tatilik-ilik mətaiu anion mətagət mategəs-in suah kit məmə otun. ⁹ Otətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat nian Setan tatuwa otəmat, məto-inu itəmat iəfak mın neen əpəh ikın mın rafin e nətueintən, koatuwın əm e nahməən kitiəh əm.

¹⁰ Məto uarisig lan nəmotəto rəkis nahməən e nian əkuəkır əm, kən Uhgın otol nakotəto təwir mın e rəhatəmat nəmegəhən, kən mol nakotəsanən e rəhatəmat nahatətəən, motətul əskasik, kən nat kit otəsiuw rəkisən itəmat. Nəwırən

5:1: Rom 8:17-18; 2 Kor 1:5-7; Efes 3:13; Fil 1:29   **5:2:** Jon 21:15-17; Wək 20:28

5:3: 2 Kor 1:24; Fil 3:17; Taet 2:7   **5:5:** Prov 3:34; Efes 5:21; Jem 4:6   **5:6:**

Mat 23:12; Luk 14:11; Jem 4:10   **5:7:** Mat 6:25-30   **5:8:** 1 Tes 5:6   **5:9:**

Efes 6:10-18; Jem 4:7   **5:9:** Efes 6:11-13; Jem 4:7

min rafin tatisi-pən əm o Uhgın, kən in təmaun-in itəmat nakotuwa e Kristo məmə nakotuwın e nəhag-əhagən asol rəha nəwırən rəhan, ne rəhan nəsanənən itəm tətətig lilin. ¹¹ Pəs koatən-iarəp nəsanənən rəha nərəmərən rəhan, tatuwin matuwın namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən

¹² Saelas* itimlau min, təmasitu o naoa u, kən ekatehm məmə in piak etəm təwir, kən rəhak nıpahrienən tətətig lan. İatəte naoa əkuəkır u kəm itəmat məmə ekiləs-ipər rəhatəmat nətəligən, kən iatən-iarəp məmə natimnat itəm eməte rəkis, koatəghat-in nəwırən pahrien rəha Uhgın. Otətul əskasik lan. ¹³ Piatəmat min ne winitəmat min e niməfak u ikin-u Rom koatən təwir kəm itəmat.† Uhgın təmitəpun itəmat min ilat. Kən nətik u Mak, in min tatən təwir kəm itəmat. ¹⁴ Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.

Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəməlinuən kəm itəmat rafin u netəmim rəha Kristo.

---

* **5:12:** Nəghatən Kris tatən nərgin u məmə, “Silfanus” itəm in nərgin əkuəkır u “Saelas.” **5:12:** Wək 12:2,25; 13:13; 15:22,30 † **5:13:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Pətan itəm tətətig Papilon,” məto nıpətın məmə “niməfak əpəh Rom.” E nian rəha Oltesteman, Papilon in taon asol kit itəm nəpətən ne nəsanənən rafin rəha nətueintən tətətig lan, kən netəmim ikin koatol tikimır kəm netəmim min rəha Uhgın. Kən tahmen-pən əm e nian rəha Jemes, Rom tatərəmərə e latuənu min rafin matətəhau netəm koatəfak kəm Uhgın. **5:13:** Wək 12:2; 2 Tim 4:11

2 Pita

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pita təməte Nəghatən əkuəkır rəha naoa u 2 Pita

?Pah təməte naoa u? Pita təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm netəmim rəha niməfak.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pita titun məmə otəsuwəhən timis, kən molkeike məmə otos-ipən rəhan naminun nəghatən kəm niməfak.

?Təməte naoa u o naka? Tolkeike məmə otəhgaiir kən məgətun netəmim rəha niməfak məmə iəgətun eiuə min okotawa ilugin elat. Məto niməfak otəkəike matətul əskasik matətəu-pən əm nəgətunən itəm tətuatip. Kən molkeike məmə nahatətəən rəhalat e Iesu otəkəike muwa məskasik, kən nitunən rəhalat o Iesu otəkəike məwiə.

*Pita təmən təwir kəm ilat
(Jut 4-13)*

¹ Io Saimon Pita, io slef ne aposol rəha Iesu Kristo. Iatən təwir kəm itəmat itəm nəmotos nahatətəən itəm in təwir tahmen e rəhatimat. Nəmotos nahatətəən əh e nolən ətuatip rəha rəhatat Uhgın ne Iosmegəh, inu Iesu Kristo.

² Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwirən ne nəməlinuən taprəkis agın kəm itəmat məto-inu nəkotitun Uhgın, ne Iesu rəhatat Iəməmə.

Uhgın təmaun-in ilat məmə rəhan min netəmim

³ E nəsanənən rəha Uhgın, təmos-ipa kəm kitat natimnat rafin itəm okotəkəike kos rəha nəmegəhən ne nolən min itəm kotətuatip kən Uhgın tolkeike. Tatos-ipa e nitunən rəhatat ron. In təmaun-in kitat e rəhan atip əm nəsanənən ne nəwirən. ⁴ Kən e nəsanənən ne nəwirən rəhan, in təmos-ipa rəhan nəniəkisən min itəm iahgin kən məwir pik. Təmos-ipa nəhlan məmə e nəniəkisən min əh, nəkotitun nuwamən motol kitiəh e nolən rəha Uhgın, kən motagim rəkis e nəratən rəha nətueintən itəm təmisi-pən e nolkeikeən rat min e niki netəmim.

⁵ Kən tol nəhlan, nəkotəkəike motalkut pik məmə nolən rəhatəmat otuwa təwir agın. Rəhatəmat nahatətəən əh-ikin, kən nəkotəkəike motol min nolən min u: otol təwir kəm netəmim, kən otos nitunən, ⁶ otehm wir rəhatəmat nətəligən ne rəhatəmat nolən min; kən otətul əskasik e Uhgın nian nəratən tatuwa, kən otos-ipən rəhatəmat nəmegəhən rafin kəm Uhgın kən motol nəwian, ⁷ kən otolkeike iəfak

min, kən otolkeike netəmim rafin. ⁸ Təwir məmə nəkotol nolən min əh, məto-inu nian nəkotol motol motol ilat, kən rəhatəmat nitunən e rəhatat İrəmərə İesu Kristo otoe-in noan e nəmegəhən rəhatəmat. ⁹ Məto okəmə etəmim kit təsolən ilat, kən in tahmen e suah kit itəm təruru nuag-pənən isəu, o kəmnaka niğanəmtin təpis, kən in təmaluin məmə Uhgın təmafəl rəkis nolən rat min rəhan aupən.

¹⁰ Tol nəhlan piak min ne winik min, nəkotəkəike kalkut əskasik məmə nəkotol nolən min əh, kən ilat okotəgətun məmə nıpahrienən, Uhgın təmitəpun itəmat, kən maun-in itəmat məmə rəhan netəmim. Məto-inu okəmə nəkotol natimnat min əh, kən okol nəsotəmeən nian kit, ¹¹ kən Uhgın nikin otagien məmə oterəh e toa otəmat məmə nəkotitun nuwinən ikin itəm İesu Kristo, rəhatat İrəmərə ne İosmegəh, in otərəməərə lilin ikin.

¹² Tol nəhlan, nian rafin ekəkəike matən-ıpınə natimnat min u kəm itəmat məmə nikitəmat otəht min, nat əpnəpin nəkotitun ilat, kən motətul tiəkis e nıpahrienən itəm nəmotos rəkis. ¹³ E nian iakatəmegəh e nətueintən u, nıkkik təht məmə tətuatıp məmə ekən-ıarəp min natimnat min əh məmə nikitəmat otəht min, ¹⁴ məto-inu ekıtun məmə otəsuwəhən ekimis, tahmen məmə rəhatat İrəmərə İesu Kristo təmol əp ətuatıp kəm io. ¹⁵ Kən ekəkəike malkut pik roiu məmə onəsotaluinən natimnat min u nian oekimis rəkis.

¹⁶ Nian emotən-ıarəp kəm itəmat məmə İesu Kristo otuwa min e nəsanənən, eməsənən namsu min itəm suah kit təmol e rəhan əm nətəligən, məto itiməhal eməhaləplan ətuatıp e niğanəmtitiməhal məmə rəhan nəsanənən ne nəhag-əhagən in ilis aɡın. ¹⁷⁻¹⁸ İtimat min İesu əpəh ilis e nitot rəha Uhgın nian Uhgın Tata təmos-ıpən nisialııən kəm in, kən mol in nəhag-əhagən tasiə miet e nıpətın, kən təməto nəwia Uhgın u Nəhag-əhagən Asol təmən kəm in məmə, “İnu nətik itəm iakolkeike, nıkkik tagien pik ron.” İtiməhal atıp eməhaləto nəwian əh təmisi-pən e nego e neai.

¹⁹ Natimnat min əh təmol itimat ekotitun wir məmə nəghatən rəha ien min aupən in nıpahrienən. Kən təwir məmə itəmat min onəkotəto wir nəghatən əh. In tahmen e lait kit tətasiə e napınəpən, mətoarus-pən tian, kən fetukai tinər e nikitəmat. ²⁰ Kən nat asol e natimnat min u, nəkotəkəike motitun məmə nəghatən rəha ien min e Naoa Rəha Uhgın, ien kit təməsən atıpən nəghatən min əh,* ²¹ məto-inu nəghatən rəha ien min təsisi-pənən e nətəligən rəha netəmim əm, məto

1:14: Jon 21:18-19; 2 Kor 5:1   **1:16:** Mat 17:1-5   **1:17-18:** Mat 17:5; Mak

9:7; Luk 9:35   * **1:20:** Suatıp kit min o nəuhlinən nəghatən Kris e 1:20 tol nəhlan: “Kən nat asol e natimnat min u, nəkotəkəike motitun məmə suah kit tikə məmə, in pisin əm otən nıpətı nəghatən rəha ien min itəm kəməte e Naoa Rəha Uhgın,”

netəmim kəmotən-iarəp nəghatən itəm təmisi-pən e Uhgīn nian Narmin Rəhan təkək nīkilat.

2

Iəgətun eiueiua min

¹ Məto ien eiueiua min əh-ikin e niki netəm Isrel aupən, kən e nolən kitiəh əm, iəgətun eiueiua min okotuwa min e nikitəmat. E nolən anion, okotən-iarəp nəgətunən eiueiua min itəm otərəkin rəhatəmat nahatətəən, kən taprəkis-in nat u, ilat okotəuhlin məntaalat o rəhalat Etəm-iasol, nat əpnəpīn in təmos-nəmtin ilat. Kən otəsuwəhən, Uhgīn otərəkin ilat e nalpīnən itəm ilat atip əm koatiuw-pa. ² Kən netəmim tēpət okotətəu-pən nolən rat min rəhalat itəm tol naulisən. Kən tol nəhlan, netəmim tēpət okotən rat suatip rəha nīpahrienən. ³ Kən məto-inu ilat iaumis min o mənī, kən okotos rəhatəmat natimnat e nolən eko-eko e noanage min itəm kəmotisi-pən əm e nətəligən atip əm rəhalat. Nuwəh agin, Uhgīn təmən-iarəp nalpīnən rəhalat, kən otəsuwəhən in otərəkin ilat.

⁴ Itəmat nəkotitun məmə in otol nalpīnən əh məto-inu nəmotəplan nolən rəhan aupən. Nian nagelo min kəmotol təfagə, Uhgīn təsaskəlīm əmən rəhalat nalpīnən, məto təmərakin-pən ilat e nīpəg asol teiuaiu agin, ikin rəha netəm kotərat, kən təməlis ilat e sen, kən kotatig e napinəpən mətoarus-pa in otələhəu nəghatən o nalpīnən rəhalat. ⁵ Kən Uhgīn təməsaskəlīm-əmən nalpīnən rəha netəmim aupən itəm kəmoatəht nəwian e nian rəha Noah, məto təmoħamnu ilat e naruəh asol itəm təmaiū. Məto Noah təmatən-iarəp nəghatən rəha nolən itəm tətəuatip e nīganəmti Uhgīn, kən Uhgīn təmosmegəh in, ne rəhan netəmim sepīn. ⁶ Kən Uhgīn təmol nalpīnən o nəratən rəha netəm Sotom ne Komora, kən təmaan taon mil əh e nīgəm, kioal nəmtap lan. Inu tatəgətun nat naka itəm otol kəm netəm min u itəm koatəht nəwian. ⁷ Məto in təmosmegəh Lot. Suah əh in etəm tətəuatip e nīganəmti Uhgīn, kən nīkin titəhmə o nolən rat min itəm tol naulisən rəha netəm min əh-ikin əh u kəmoatəht nəwia Uhgīn. ⁸ Kən in təmətatig ilat min ilat, kən nian rafin in təməplan nolən rat min rəhalat, kən matəto nəghatən rat min rəhalat, kən nian rafin əm, nīkin itəm tətəuatip əm, təmahmə pik o nolən rat min rəhalat.

⁹ Natimnat min əh tatəgətun məmə Iərəməərə Uhgīn titun nosmegəhən netəmim itəm kotahatətə lan, kən titun nəmkirəkisən ilat e nəratən itəm kotatig lan. Məto netəmim itəm kəsotətəuatipən, Uhgīn titun naskəlīmən mol nalpīnən

kəm ilat roiu muwın mətoarus nian in otələhəu nəghatən o nalpınən rəha netəmim. ¹⁰ Uhgın otol nalpınən kəm netəm rat rafın, məto in otol nalpınən asol kəm netəmim itəm koatol natımmat rəha naulisən itəm nıpətılal tolkeike məmə okotol, kən natımmat u koatol ilat tamkımık, kən netəm mın əh koatapəs nərəmərəən rafın.

Netəm mın əh kotalısıt məsotəginən nat kit, kən məsotəginən nən ratən natımmat e nego e neai itəm koatəmegəh u ilat ilis pık. ¹¹ Nat ənnapın nagelo mın, itəm ilat kotəsanən kən nahgılat tepət taprəkis-in netəm mın əh, məto nagelo mın kəməsotəhaiən natımmat ilis pık əh, məsotətu-pənən nəghatən kit elat e nıganəmtı İərəmərə Uhgın. ¹² Məto netəm mın əh koatən rat natımmat itəm kəsotıtun wırən. İlat kotahmen e nat iarupın mın, itəm rəhalat nətəligən tıkə, məto koatol əm nat itəm nıpətılal tolkeike. Nat iarupın mın əh kəmotaiir məmə netəmim okotarupın-in ilat motohamnu ilat. Kən Uhgın otərəkin mın netəm rat mın əh tahmen e nat iarupın mın əh. ¹³ Uhgın otətou ilat e nərətən məto-inu ilat kəmotol nərətən kəm netəmim.

Kən iəgətun eiueiuə mın əh, nıkılat tagien məmə okotagwən ne motənim pık, sənəmə lapın əm məto e nərəuiəgən. İlat kotahmen e napınən e nıməhan, o kotahmen e nıməgəm itəm tatol aulis itəmat, moatərəkin nərği nıməfak. Kotuwa motagwən itəmat mın ilat, məto koateiuə-in itəmat, moatol nolən tərət. ¹⁴ Nian rafın rəhalat nətəligən tatuwin o nakləh-inən nıpitan itəm rəhalat nətəligən tımətıg əm, kən nian rafın koatol təfagə rat məsotapəsən. Koatiuw rəkis netəmim itəm rəhalat nətəligən tətəliwək-aliwək, koatuwin e nolən rat rəhalat. İlat koatəgətun atıp ilat e nolən rəha naumisən. Uhgın təmən rəkis nalpınən rəhalat. ¹⁵ İlat kəmotapəs suatıp itəm tətuatıp, kən moteko motətəu-pən suatıp rəha Palam nəti Peor, itəm təmolkeike pık nosən məni e nolən tərət. ¹⁶ Məto togki kit təməhai o rəhan nolən tərət mın. Kıtət kotıtun məmə togki təsəghatən, məto Uhgın təmol məmə togki tatəghat e niki etəmim məmə otən-iəhau nolən eko-eko rəha ien u.

¹⁷ İəgətun eiueiuə mın əh kotahmen e nəmtı nəhau itəm təmami; o kotahmen e nımal napuə itəm nımətag asol təməmki-rəkis, kən nuhuən tıkə lan, məto-inu nəgətunən rəhalat kotərət. Uhgın təmələhəu kalın napınəpən asol məmə rəhalat. ¹⁸ İlat koatəghat ausıt e nəghatən itəm nıpətın tıkə. Koatəghat e nəghatən mın rəha nolən mın itəm nıpəti netəmim kotalkeike, kən moatiuw-pa netəmim kotuwa e nərətən itəm kəmotiet wi əm lan. ¹⁹ Koatən-iəkis məmə netəmim kotıtun nətəu-pənən natımmat itəm ilat kotalkeike, lou kit tıkə lan.

2:10: Jut 7-8,16

2:11: Jut 9

2:12: Jut 10

2:15: Nam 22:7; Jut 11; Nol

əpən 2:14

2:16: Nam 22:28-35

2:17: Jut 12-13

Məto ilat atip slef mın rəha nolkeikeən rat mın rəhalat, məto-inu suah kit in slef rəha nat naka itəm tatərəmərə lan. ²⁰ Məto okəmə kotagım rəkis e nərətən rəha nətueintən nian kotitun İərəmərə ne İosmegəh rəhatat İesu Kristo, kən uarisig lan kotitəlig e nolən rəha təfagə rat, motuwa slef rəhan, ilat kotatig e nərətən itəm in tərət taprəkis-in itəm in aupən. ²¹ Okəmə ilat kəmotəruru agın suatip rəha nolən ətuatip, in təməwir pik olat, taprəkis məmə ilat kinotitun suatip əh kən uarisig lan kotəuhlin məntaalat o nəghatən rəha Uhgın itəm kəmos-İpən kəm ilat. ²² İlat koatol məmə nimaa nəghatən mil u kueia mioal nıpahrienən elat. Katuən məmə, “Kuri kit təmitəlig muwın matun nat itəm in təmeoa-in rəkis,” ne “Pikəs itəm təmaig məruən, kən mitəlig mın muwın mətaig e nəmit.”

3

Nian rəha İərəmərə

¹ İolik mın, inu rəhak naoa itəm tatol kəiu lan tatimnə otəmat. Eməte ilau kərən məmə nikitəmat otəht mın natimnat mın əh, kən məmə katuəhgaiir itəmat mol nətəligən rəhatəmat tətuatip. ² İakolkeike məmə onəkotətəlig-in mın nəghatən mın itəm ien mın rəha Uhgın kəmotən aupən, ne nəghatən rəha İərəmərə İosmegəh rəhatat itəm rəhatəmat aposol mın kəmotən-iarəp kəm itəmat.

³ Nat kit itəm nakotaupən motitun məmə, e nian Namnun Nian tatuwa iuəhkır, netəmim neen okotuwa itəm kotətəupən əm nat nıpətılal tolkeike məmə okotol, kən ilat okotəghat ausit motən rat nəghatən rəha Uhgın. ⁴ Okotən məmə, “? Tahro? ? Təmən-İəkis rəkis məmə otuwa mın, məto in hiə? E nian itəm tipitat mın kəmotimis mətoarus-pa u-roiu, natimnat rafin tahmen-ahmen əm. Kən aupən aupən agın, nian Uhgın təmol nətueintən mətoarus-pa roiu, natimnat rafin kotahmen-ahmen əm.” ⁵ Koatəghat nəhlan, məto ilat kəsotolkeikeən məmə okotətəlig-in məmə e nəghatən rəhan, Uhgın təmol neai ne nətueintən. Kən mol nəptən tiet ilugın e nəhau, kən mos nəhau mol İkin mın rafin e nətueintən. ⁶ Kən təmatig mos mın nəhau əh mau-təlimin mərəkın nəptən aupən İkin lan. ⁷ Kən nəghatən əh rəha Uhgın tətəskəlim neai ne nıməptən kətuatig roiu, kən ilau okətuatig mətoarus-pa nian in otaan ilau e nigəm e nian rəha nakılən ne nalpınən rəha netəm koatəht nəwia Uhgın.

⁸ Məto io mın neen, sotaluinən nat kitiəh u məmə, e nətəligən rəha İərəmərə Uhgın, nian kitiəh in tahmen e nup wan-taosan, kən nup wan-taosan in tahmen e nian kitiəh. ⁹ Netəmim neen,

2:20: Mat 12:45

2:21: Luk 12:47-48

2:22: Prov 26:11

3:2: İut 17

3:3: 1 Tim 4:1; İut 18

3:4: Mat 24:48

3:5: İen 1:6-9

3:6: İen 7:11; 2

Pita 2:5

3:8: Sam 90:4

nīkilat təht məmə Uhgīn təpou o nol uəhaiən nənīəkisən rəhan, məto sənəmə tol nəhlan. Rəhan nətəligən təfəməh otəmat, kən təsolkēikēan məmə in otərəkin etəmim kit, məto tolkeike məmə netəmim rafin okotəuhlin məntaalat o nolən rat mīn rəhalat motitəlig-pən ron.

¹⁰ Məto Nian Rəha Iərəməərə otuwa tahmen e etəmim təmuwa məmə otakləh, otuwa e nian itəm etəmim təruru. E nian əh, kotəto nəkərikən asol, kən neai otikə. Kən nigəm otus mərəkin mitgar, ne məwig, ne məhau mīn, kən nigəm otus nətueintən ne natimnat rafin kotatig lan, kotikə agin.

¹¹ Kən məto-inu Uhgīn otərəkin rafin agin natimnat mīn əh e nolən əh, itəmat nəkotəkəike motətəlig-in nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat. Nəkotəkəike motətəu-pən suatip itəm nəmegəhən rəhatəmat okotətuatip e niganəmti Uhgīn, kən nəmotələhəu kalin məmə rəhan. ¹² Nīkitəmat otəkəike magien o nian əh itəm tatuwa, kən motol natimnat itəm okotol nian əh otuwa uəhai əm. E nian əh, nigəm otus mərəkin neai, kən nəgəpanən otol mitgar, ne məwig, ne məhau mīn okotaiəh motikə. ¹³ Məto Uhgīn təmən-īəkis məmə otol neai wi ne nətueintən wi, ikin rəha netəmim itəm kotətuatip e niganəmtin. Kən koatəsahgin nat əh o nənīəkisən əh.

¹⁴ Tol nəhlan, io mīn neen. Kən məto-inu nakoatəsahgin nian əh itəm tatuwa, otalkut əskasik məmə Uhgīn otəsehmən napinən kit e nəmegəhən rəhatəmat, kən təfagə rat kit tikə lan, kən nəkotatig e nəməlinuən itəmat mīn. ¹⁵ Nəkotəkəike motos e rəhatəmat nətəligən nat u məmə, nolən rəha nətəligən əfəməh rəha Iərəməərə otat, tatol məmə in otosmegəh netəmim neen mīn. Inu tahmen e nəghatən itəm piətət wir Pol təməte kəm itəmat e nenatigən itəm Uhgīn təmos-ipən kəm in. ¹⁶ Tatəghat-in natimnat mīn əh e naoa mīn rafin rəhan. E naoa mīn əh, natimnat neen əh-ikin itəm tiəkis məmə okotitun. Kən netəm kəsotolən skul məsotitunən nat, kən rəhalat nətəligən tətaliwək-aliwək, ilat koatəuhlin nəghatən mīn rəha Pol, e nolən kitiəh əm itəm koatəuhlin nəghatən rəha naoa neen mīn rəha Uhgīn. Kən Uhgīn otərəkin ilat ron.

Namnun nəghatən

¹⁷ Kən tol nəhlan, io mīn neen. Məto-inu nəkotitun rəkis nat u, otaiir məmə nəghatən alməl rəha netəmim itəm koatəht nəwia Uhgīn, okəsotiuw-rəkisən itəmat e ikin rəhatəmat nahatətəən təskasik ikin, kən nakoatəme e rəhatəmat nahatətəən. ¹⁸ Məto otol rəhatəmat nahatətəən təwiə məskasik e nītunən rəha Iərəməərə ne Iosmegəh rəhatat Iesu Kristo, kən təwiə mīn e nəwirən itəm tətawte-in kəm itəmat. !Pəs kotənwiwi in nian rafin, roiu tatuwin matuwīn namnun tikə! Əwəh.

1 Jon

Naoa itəm Jon təmaupən mətə

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 1 Jon

?Pah təmətə naoa u? Aposol Jon təmətə naoa u. In pia Jemes, kən ilau nətī Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu. Kən in etəm u itəm Iesu tolkeike pik. In təmətə naoa mīn u: Namnusən Təwir Itəm Jon Təmətə, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təmətə tatuwin kəm pah? Təmətə naoa u tatuwin kəm netəmim rəha niməfak mīn ikin mīn rafin. In tolkeike məmə netəmim ikin kitiəh-kitiəh okotafin, kən motahl-ipən naoa u tatuwin e niməfak mīn ikin pisin pisin mīn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətə? Netəmim neen kotəmə Iesu Kristo sənəmə in Nətī Uhgīn pahrien itəm təmuwa etəmim pahrien kit. Koatən məmə narmin rəha Kristo təmuwa e nipəti suah əh Iesu nian Jon Baptaes təmol baptaes lan. Kən narmin rəha Kristo tiet e nipəti Iesu, uarisig timis e nig kəməluau. Məto nəgətunən əh in neiuən. Kən moatəgətun məmə nolən rat in tikə. İlat neen kotəmə təwir əm məmə netəmin okotol əpnəpin əm nolən rat məto-inu e rəhalat nəgətunən, nipəti etəmim in nat əpnəpin əm. Nərgi nəgətunən mīn əh, kətaun-in məmə “Nostisisim.”

?Təmətə naoa u o naka? Təmətə naoa u məmə otəgətun mīn nəghatən itəm tətuatip, kən məmə otən-iarəp neiuəiuə mīnən rəha iəgətun eiuə mīn. Kən təməgətun məmə nolkeikeən in nat asol. Kən molkeike məmə otasitu, kən mol nahatətəən rəha iəfak mīn tuwa məskasik kən motitun wir məmə Uhgīn təmosmegəh pahrien ilat, kən ilat moatos nəmegəhən lilin.

Nəghatən Megəh

¹ Nəghatən rəha nəmegəhən* təmaupən matig e nətuounən nian,† inun, itimat‡ emotəto kən motəplan e niganəmtitimat ətuatip.§ Emotehm, kən motek e nelmitimat ətuatip.* In un, in nəghatən rəha nəmegəhən itəm ekoatəghat-in, moatən-iarəp. ² Nəmegəhən əh təmiet-arəpa;† emotehm kən moatətul-arəp o nən-iarəpən,‡ kən moatən-ipinə kəm itəmat məmə in

* **1:1:** Jon 14:6 † **1:1:** Jon 1:1,3 ‡ **1:1:** Naoa u, Aposol Jon in təmətə. Kitat kotəruru təmətə kəm pah. Nat əpnəpin məmə in tatən pik “itimat,” məto Jon pisin əm təmətə. Tatən itimat, matəghat-in atip in ne aposol mīn neen. § **1:1:** Luk 24:48; Jon 1:14; 19:35; 2 Pita 1:16; 1 Jon 4:14 * **1:1:** Jon 20:27 † **1:2:** Jon 1:1-4; 11:25; 14:6 ‡ **1:2:** Jon 15:27

nəmegəhən liliŋ, in təmətatig ilau Tata Uhgīn kən təmīet-arəpa otimat. § ³ Ekoatən-iarəp kəm itəmat natimnat min itəm emotehm kən motəto rəkis, məmə itəmat min onəkotuwa kol kitiah kitat min itəmat. Okotuwa kitiah kitat Tata Uhgīn ne Nətin, Iesu Kristo.* ⁴ Ekoatəte natimnat min u məmə otol nagienən e nikitat tər mərioah.

Okotaliwək e nəhag-əhagən

⁵ Nəghatən u inu, itimat emotəto ron kən ioatən-ipinə kəm itəmat, məmə Uhgīn in nəhag-əhagən,† kən napinəpən tikə agin lan. ⁶ Okəmə kitat kotəmə kīnoatol kitiah kitat min, məto kitat kotaliwək e napinəpən,‡ kən koateiuə, kən məsotatigən e nīpahrienən. § ⁷ Məto in tətatig e nəhag-əhagən, kən okəmə kotaliwək e nəhag-əhagən tahmen lan,* kən kitat koatol kitiah kitat min, kən kitat okotarətuəh†‡ e nolən rat min rafin e nita Nətin, Iesu.

⁸ Okəmə kitat kotəmə sənəmə kitat nol təfagə rat, § kitat koateiuə-in atip əm kitat min, kən nīpahrienən tikə etat.* ⁹ Uhgīn in etəm kitun nagiləən lan, kən rəhan nolən in tətuatip əm.† Tol nəhlan, okəmə kitat kotən-ipən nolən rat min rəhatat kəm Uhgīn,‡ kən in otafəl kitat kən maluin rəhatat nolən rat min, kən maruətuəh rəkis in nolən rat min rafin rəhatat mə okotətuatip e niganəmtin. § ¹⁰ Okəmə kitat kotəmə kəsotol agin-əhən nolən rat, kən kitat koatən neiuəən e Uhgīn, kən rəhan nəghatən təsatig agin-əhən e nəmegəhən rəhatat.*

2

Iesu Kristo in etənim rəha nasituən etat

¹ Rəhak nisualkələh min,* iatəte natimnat min u kəm itəmat, matən-iahau itəmat məmə onəsotolən nat tərət. Məto okəmə suah kit otol nolən rat, rəhatat kit əh-ikin etəm tatəghat rəhatat lan kəm Tata Uhgīn,† inu Iesu Kristo in Etəm Tətuatip. ² In

§ **1:2:** Jon 1:1-4 * **1:3:** 1 Kor 1:9 † **1:5:** 1 Tim 6:16 ‡ **1:6:** Jon 3:19-21; 8:12; Efes 5:8; 1 Jon 2:11 § **1:6:** 1 Jon 2:4; 4:20 * **1:7:** Aes 2:5 † **1:7:** Okəmə kotarətuəh e niganəmti Uhgīn, okotən-iarəp əm təfagə rat min kəmotol kəsotahmenən e niganəmti Uhgīn. Məto sənəmə tahmen e narətuəhən itəm kətaig e nien o nos-irəkisən nətuakəmən kit e nīpətitəm. Kitat okotəkəike motarətuəh e nita Iesu, məmə in otos-irəkis nolən rat min rəhatat. Tol nəhlan, kitat kotətuatip, motarətuəh e niganəmti Uhgīn, in təsəplanən nolən rat rəhatat, məto-inu nita Iesu təmafəl rəkis. ‡ **1:7:** Hip 9:14; Nol Əpən 7:14 § **1:8:** Jer 2:35; Rom 3:9,19; Jem 3:2 * **1:8:** 1 Jon 2:4 † **1:9:** E naluinən nolən rat rəha nol təfagə min, Uhgīn in tatol e nətuatipən, məto-inu nīmīsən rəha Iesu in təmətou rəkis nolən rat min. Tol nəhlan, tətuatip məmə Uhgīn otaluin nolən rat min rəhatat məmafəl rəkis. ‡ **1:9:** Sam 32:3-5; 51:2; Prov 28:13 § **1:9:** Jer 31:34; Maeka 7:18-20; Hip 10:22 * **1:10:** Jon 5:38 * **2:1:** 1 Tes 2:11 † **2:1:** Rom 8:34; 1 Tim 2:5; Hip 7:25

un, itəm təmöl sakrifais atip e rəhan nəmegəhən o rəhatat nolən rat min, kən o nat u, neməha otəsol minən Uhgın. † § Kən təməsolən o rəhatat pisin əm nolən rat min, məto rəha netəmim rafin agin-əh e nətueintən. *

³ Kitat okotitun əsas məmə kotitun Uhgın † okəmə kitat koatol nəwian. † § ⁴ Etəm u tatən mə “Ekitun Uhgın,”* məto təsolən nəwian, in ieuə, kən niphahrienən tikə lan. † ⁵⁻⁶ Məto etəm un tatol rəhan nəghatən, † nolkeikeən rəha Uhgın təmatig minip wir pahrien e nikin. § Etəm u itəm tatən məmə tatəper-ipən lan, * otəkəike mətəp suatip kitiəh əm itəm Iesu təmitəp. † Nolən u tatəgətun əsas † məmə kitat koatig lan. §

Kitat kotəkəike motol nolkeikeən kəm kitat min

⁷ Nīkik keike min, io esətəən nəghatən wi kit kəm itəmat məmə onəkotol, kən məto iatəte in oas* itəm nəmotos rəkis e nətuounən, nian nəmotəto nāmnusən təwir; † nəghatən oas u in nəghatən ninəmotitun. ⁸ Məto e nehmən kit min, nəghatən u itəm iatəte tatimnə otəmat məmə onəkotol, in tatəuhlin məmə nəghatən wi, † məto-inu kinəplan e suatip wi kit e nəmegəhən rəha Iesu ne rəhatəmat. Məto-inu roiu, napinəpən tinatagim, § kənu nəhag-əhagən pahrien* tinatasiə rəkis. †

⁹ Kən etəm u tatən mə in tətətig e nəhag-əhagən məto tatətəhau pian, † in tətətig əh e napinəpən. § ¹⁰ Etəmim u itəm tolkeike pian, in tatətul e nəhag-əhagən,* kən nat kit tikə e nikin məmə otəpitətəl lan, morin. † ¹¹ Məto etəmim u itəm tetəhau pian, in tətətig e napinəpən, † kən mətan e napinəpən, kən məruru ikin tatuwin-pən ikin, məto-inu napinəpən tatohamis niganəmtin. §

---

† 2:2: Rom 3:25; 1 Jon 4:10 § 2:2: Iesu in təmöl sakrifais atip e nəmegəhən rəhan o rəhatat nolən rat min, kən o nat əh, neməha təsol minən Uhgın. Iesu in sakrifais, kən in pris min itəm təmöl sakrifais u. Iesu təsətapəhən o Uhgın məmə otən məmə kitat kəməsotolən nolən rat kit, məto tətapəh o Uhgın məmə otəplan kitat məmə kitat netəm rəhatat nolən rat min kəmotos rəkis nalpinən. Neməha rəha Uhgın, Kristo in təmos, təmöl sakrifais atip e rəhan nəmegəhən. Kən nat u, in tinahmen. * 2:2: Jon 3:17 † 2:3: 1 Jon 4:13; 5:2 † 2:3: Nolən nəwian un, təsolən kitat kotətuatip, məto tatəgətun əm məmə kitat kotitun Uhgın. § 2:3: Jon 14:15 * 2:4: Taet 1:16; 1 Jon 3:6; 4:7,8 † 2:4: 1 Jon 1:6,8 † 2:5-6: Jon 14:15 § 2:5-6: 1 Jon 4:12 * 2:5-6: Nian tatən məmə suah kit tatəper-ipən e Iesu, nipətin u məmə in tətətig lan məsietən, tatisi-pən lan, tatətul-pən ron, tatos rafin nəsanənən rəhan ron, tatəgile lan, tatilpin ilau min. † 2:5-6: Mat 11:29 † 2:5-6: 1 Jon 2:3 § 2:5-6: Jon 15 * 2:7: Dut 6:5; Lev 19:18 † 2:7: 1 Jon 2:24; 3:11,23; 4:21; 2 Jon 5,6 † 2:8: Jon 13:34 § 2:8: Rom 13:12 * 2:8: Jon 1:9 † 2:8: Efes 5:8; 1 Tes 5:5 † 2:9: 1 Jon 3:10,15,16; 4:20,21 § 2:9: 1 Jon 1:5 * 2:10: 1 Jon 3:14 † 2:10: Sam 119:165 † 2:11: 1 Jon 1:6 § 2:11:

12 Rəhak nisualkələh mìn, iatəte naoa u kəm itəmat, məto-inu Uhgìn təmafəl rəkis nolən rat mìn rəhatəmat o nat u itəm Iesu təmol.

13 Tata mìn, iatəte nat u kəm itəmat, məto-inu itəmat nəmotitun in, itəm təmaupən matig e nətuounən.*

Netəm aluə mìn, iatəte nat u kəm itəmat, məto-inu itəmat nəmotol win† e etəm rat, Setan.

14 Nisualkələh, eməte nat u kəm itəmat, məto-inun nəmotitun Tata Uhgìn.

Tata mìn, eməte nat u kəm itəmat, məto-inu itəmat nəmotitun in, itəm təmaupən matig e nətuounən.‡

Netəm aluə mìn, eməte nat u kəm itəmat,

məto-inu itəmat nakotəsanən,§ kən nəghatən rəha Uhgìn tətətig e nikitəmat, kən nəmotol win e etəm rat, Setan.*

Sotolkeikeən natimnat rəha nətueintən

15 Sotolkeikeən nətueintən† o natimnat mìn rəha nətueintən. Okəmə suah kit tatolkeike nətueintən, kən nolkeikeən rəha Tata Uhgìn təsətigən e nikin.‡ 16 Məto-inu natimnat rafin e nətueintən u, təsisi-pənən o Tata Uhgìn, məto rəha nətueintən əm. Natimnat u rafin rəha nətueintən, ilat u, naumisən o natimnat rəha nipətətəm əm,§ kən naumisən o natimnat itəm tatiuw rəkis niganəmtitəm,* ne nausitən o rəhan nautə mìn ne nepətən. 17 Kən nətueintən u otəpanikə. Kən naumisən o nautə mìn otəpanikə. Kən naumisən o nolən mìn rəha nətueintən itəm koatiuw nətəligən rəha netəmim otəpanotikə.† Məto etəmim itəm tatol nəwia Tata Uhgìn,‡ in otətətig lilin.

Tikimir mìn rəha Kristo kinotuwa rəkis

18 Nisualkələh, kotegu-pən e nammun nian.§ Nəmoatəto məmə tikimir kit rəha Kristo* otuwa.† Kən roiu tikimir mìn rəha Kristo tepət, kinotuwa rəkis.‡ Tol nəhlan, kitat kotitun məmə inu, kinoategu-pən e nammun nian. 19 Netəm mìn u, kəmotapəs rəhatat niməfak mìn§ məto-inun ilat sənəmə rəhatat aɡin-əh mìn. Okəmə rəhatat aɡin-əh mìn, kəməsotietən etat. Məto ilat kəmotiet etat, məmə otəgətun məmə ilat sənəmə rəhatat mìn.

* 2:13: Jon 1:1 † 2:13: Jon 16:33 ‡ 2:14: Jon 1:1 § 2:14: Efes 6:10

* 2:14: 1 Jon 2:13; Sam 119:9-11; Jon 5:38; Hip 4:12; 1 Jon 1:10 † 2:15: Rom 12:2 ‡ 2:15: Jem 4:4 § 2:16: Jen 3:6; Rom 13:14; Efes 2:3 * 2:16: Prov 27:20 † 2:17: Hip 12:27 ‡ 2:17: Mat 12:50 § 2:18: Rom 13:11 * 2:18:

Tikimir rəha Kristo in 'antichrist' e Inglis. † 2:18: 1 Jon 2:22; 4:3; 2 Jon 1:7 ‡ 2:18: 1 Jon 4:1 § 2:19: Wək 20:30

20 Məto itəmat un, Etəm Tətuatip, in təmətəfiə* kəm itəmat e Narmin Rəha Uhgın,† kən itəmat rafin nəkotitun nat u. 21 İatəte nat u kəm itəmat, sənəmə nəkotəruru nıpahrienən, məto itəmat nınotitun rəkis nıpahrienən, kən motitun məmə nıpahrienən təsoe-inən neiuəən.‡ 22 ?Pah u in ieiua? Etənim u itəm tatən məmə İesu sənəmə in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa. Etənim u inu, in tikiwir rəha Kristo. In təsənən nıpahrienən e Tata Uhgın ne Nətin.§ 23 Etəm təsənən nıpahrienən e Nətin təruru nosən Tata. Etəm tatən nıpahrienən e Nətin, in tatos min Tata Uhgın.*

24 Pəs nat naka nəmotəto e nətuounən, nian nəmotəto namusən təwir, otatəper-ıpən əh etəmat tiəkis. Okəmə nat naka nəmotəto e nətuounən otatəper-ıpən etəmat, kən itəmat onakoatəper-ıpən e Nətin, ne Tata Uhgın.† 25 Kən nat u inu, nəmegəhən itulın, in təmən-ıəkis məmə otos-ıpa kəm kitat.

26 İatəte nəghatən min u kəm itəmat matən-ıarəp netəm min u itəm okotiuw rəkis itəmat.‡ 27 Məto itəmat u, nətəfiəən rəha Narmin Rəha Uhgın itəm nəmos e Kristo,§ in tətətig əh e nikitəmat. ?Tol nəhlan, pah min titun nəgətunən nat wi kit kəm itəmat? Narmin Rəha Uhgın tətəgətun natimnat rafin kəm itəmat,* kən nətəfiəən əh rəhan, in nıpahrienən, sənəmə neiuəən. Tol nəhlan, otəper-ıpən əskasik lan,† tahmen-pən əm məmə in təməgətun itəmat məmə nəkotol.

28 Kən roiu əh, nisualkələh, otəper-ıpən lan, məmə nian in otuwa‡ kən kitat kəsotəgınən məsotaulis-inən nıganəmtin§ e rəhan nuwamən.

29 Okəmə nəkotitun məmə in tətətip,* onəkotitun əsas məmə netənim rafin itəm koatol nolən ətuatip, ilat u, nenətin min.†

3

İtəmat u nenəti Uhgın min

* 2:20: Netəm İsrəl kotətəfiə-pən e rəhn-kapə pris min e oel, moatol kən tətəgətun məmə ilat u, sənəmə netənim ənapın əm, məto ilat u, netənim rəha Uhgın əm, itəm in təmitəpun o nolən wək u. Kən e nolən kitıəh əm, İesu in tatos-ıpa Narmin Rəha Uhgın kəm netəm min un itəm koatən nıpahrienən lan, matəgətun məmə Kristo təmitəpun ilat mə rəhan əm. Netəm min u itəm koatos nətəfiəən e Narmin Rəha Uhgın, in tahmen e nəmtətin kit məmə ilat u, rəhan min netənim. Tatətəfiə-in-pən Narmin Rəha Uhgın elat məmə ilat kotahmen-in nolən wək rəhan.

† 2:20: 1 Jon 2:27; 2 Kor 1:21-22 ‡ 2:21: 2 Pita 1:12 § 2:22: 1 Jon 4:3; 2 Jon 1:7 * 2:23: Jon 8:19; 14:7; 1 Jon 4:15; 5:1; 2 Jon 1:9 † 2:24: Jon 14:23; 15:4;

1 Jon 1:3; 2 Jon 9 ‡ 2:26: 1 Jon 3:7 § 2:27: 1 Jon 2:20 * 2:27: 1 Kor 2:12

† 2:27: Jon 15:4 ‡ 2:28: 1 Jon 3:2; Kol 3:4 § 2:28: Efes 3:12 * 2:29: 1

Jon 3:7 † 2:29: Jon 1:13

¹ !Oteplan-tu! !Nolkeikeən itəm tepət mahgoau kəm kitat,* itəm Tata Uhgın tamos-ipa, inun, məmə tətaun-in kitat məmə nenətin min!† Kən nıpahrienən məmə kitat əh. Netəmim rəha nətueintən kəsotıtunən kitat, məto-inun ilat kotəruru Uhgın.‡ ² Nıkkik min, kitat nenəti Uhgın min u-roiu. Kitat kəsotıtunən məmə okotəhrol nulan motol pısın nian Kristo otıtəlig-pa. Məto kitat kotıtun məmə nian otıtəlig-pa,§ kitat okotahmen lan,* məto-inu e nian əh, okotəplan əsas məmə in tol nəhlan.† ³ Kən etəmim itəm tatagile məmə otahmen e Kristo, in tətəruətuəh rəkis‡ in atıp nolən min rəhan,§ məto-inu Kristo in min in tətuatıp wır agın.

⁴ Etəmim itəm tatol nolən rat, in tatətəghl min lou rəha Uhgın, məto-inu nəghatən u nolən rat, nıpətın u, nətgəhlən lou rəha Uhgın. ⁵ Kən itəmat nəkotıtun məmə Kristo təmuwa məmə otos-irəkis rəhatat nolən rat min,* məto-inu nolən rat tıkə lan.† ⁶ Tol nəhlan, okəmə kitat koatəper-ıpən lan, tol-pən okol kəsotəkəikeən e nolən rat min. Məto netəm min un itəm koatəkəike əh e nolən rat min, tol-pən kotəruru agın-əh in, məsotəplanən in.‡

⁷ Nısualkələh, sotətəlig-inən suah kit teiuə-in itəmat o nat u. Etəm tatol nat ətuatıp, nıpətın u məmə in etəm ətuatıp, tahmen əm e Kristo in etəm ətuatıp. ⁸ Məto etəmim itəm tatəkəike əh e nolən rat min, tatəgətun məmə in rəha Setan u, etəm təmatol nolən rat e nətuounən.§ Məto Nəti Uhgın təmuwa o nərəkınən wək min əh rəha Setan.* ⁹ Netəm min u itəm kəmotaiir wi min motuwa nenəti Uhgın min,† ilat okol kəsotəkəikeən e nolən rat,‡ məto-inu ilat koatos nıamıtə rəha Uhgın. Kən o nat u, okol ilat kəsotəkəikeən e nolən rat, məto-inu ilat nenəti Uhgın min.§ ¹⁰ Tol mə, kotıtun nənən məmə pah min u nenəti Uhgın,* kənu pah min u nenəti Setan.† Etəmim u itəm təsol ətuatıpən, kən in məsolkeikeən pian kit,‡ in sənəmə nəti Uhgın kit.

Kitat kotəike motolkeike kitat min

* **3:1:** Jon 3:16 † **3:1:** Jon 1:12 ‡ **3:1:** Jon 15:21; 16:2,3 § **3:2:** Kol 3:4; 1 Jon 2:28 * **3:2:** Rom 8:29; 2 Pita 1:4 † **3:2:** Jon 17:24; 2 Kor 3:18 ‡ **3:3:** Tətəruətuəh, nıpətın u, tıtəfəl rəkis. § **3:3:** 2 Kor 7:1; 1 Jon 1:7; 2 Pita 3:13,14 * **3:5:** 1 Jon 3:8 † **3:5:** 2 Kor 5:21 ‡ **3:6:** 1 Jon 3:9; 2:4; 5:18; 3 Jon 1:11 § **3:8:** Jon 8:44 * **3:8:** Hip 2:14 † **3:9:** Jon 1:13 ‡ **3:9:** 1 Jon 5:18 § **3:9:** Nıkuti nat tatəwiə noe-in atıpən noan. E suatıp kitıəh əm, Uhgın tatələhəu-pən rəhan nıamıtə e suah kit, kən in tatəwiə tahmen e nıkuti nat itəm kəməfe e nəmegəhən rəha etəmim un, kən matoe in noan e nolən min rəha Uhgın. Tol nəhlan, netəmim min u itəm kəmotaiir wi min motuwa nenəti Uhgın min, ilat kəsotəkəikeən e nolən rat. * **3:10:** 1 Jon 3:1,2; Jon 1:12 † **3:10:** 1 Jon 3:8 ‡ **3:10:** 1 Jon 2:9; 4:8

11 Nəghatən u inu, nəmotəto e nətuounən e namnusən təwir, § məmə kitat okotəike motolkeike itat min.* 12 Sotolən tikiri Ken, itəm in etəmim rəha Setan kən tohamnu pian. † ? Kən təmohamnu pian o naka? Təmohamnu məto-inun rəhan nolən min tərət kənu rəha pian, nolən min in tətuatip. † 13 Piak min, narmitəmat təsiwig pikən okəmə netəmim rəha nətueintən u koatətəhau itəmat. § 14 Okəmə kitat kotalkeike piatət min, tatəgətun məmə kitat kinotaprəkis-in rəkis nimisən, minotegu-pən e nəmegəhən.* Məto etəm un nolkeikeən tikə lan, in tətətig əh e nimisən. † 15 Etəmim un itəm tatətəhau pian † in tahmen e etəm tatohamnu itəm, § kən itəmat nəkotitun məmə iohamnu itəm, in təsosən nəmegəhən lilin.*

16 O nat u kitat kotitun wir məmə nolkeikeən in tol nulan, məto-inun Iesu təmos-ipa rəhan nəmegəhən otat. † Kən e nolən kitiah əm, təwir mə kitat min kotos-ipən nəmegəhən rəhatat o piatat min. † 17 ? Okəmə suah kit rəhan natimnat tepət kən pian kit rəhan nat kit tikə, məto in təsasəkitunən pian, § məsolən nat agin lan, nolkeikeən rəha Uhgın otəhrol nulan matig e suah u?* 18 Nenətik min, pəs kitat kəsotənən nolkeikeən e nohlitat əm, məto okotol əp nolkeikeən pahrien e nolən min rəhatat. † 19-20 Okəmə kotol nəhlan, kən nat əpnapin okəmə kotəto-pən e nikitat məmə okotos nalpinən, məto kitat okotitun məmə kotatig e nipahrienən, kən mem məha-məha nikitat e niganəmtin. Məto-inu Uhgın in ilis maprəkis-in nikitat, kən in titun natimnat rafin.

21 Piak min, okəmə kotəto-pən e nikitat məmə okəsotosən nalpinən, kitat okəsotaginən e niganəmti Uhgın, † 22 kən motos natimnat rafin ron itəm koatətapəhin-pən, § məto-inu kitat koatol nəwian* kən moatol nolən itəm in tolkeike. † 23 Kənu nəghatən u rəhan tatən məmə kotəkəike motahatətə e Nətin, † Iesu Kristo, § kən motolkeike kitat min, tahmen məmə inu in təmən mihin kəm itat.* 24 Netəm min u itəm koatol nəwian, † ilat koatəper-ipən lan, † kən in tatəper-ipən elat. Kən kitat kotitun məmə in tətətig e nikitat, məto-inun Narmin Rəha Uhgın itəm in təmos-ipa, in tatəgətun kəm kitat. §

§ 3:11: 1 Jon 2:7 * 3:11: Jon 13:34-35; 15:12; 1 Jon 4:7,11,21; 2 Jon 1:5 † 3:12: Jon 4:8 † 3:12: Prov 29:10 § 3:13: Jon 15:18,19; 17:14 * 3:14: Jon 5:24 † 3:14: 1 Jon 2:9 † 3:15: 1 Jon 2:9 § 3:15: Mat 5:21,22; Jon 8:44 * 3:15: Kal 5:20,21 † 3:16: Jon 10:11 † 3:16: Jon 15:13; 1 Tes 2:8 § 3:17: Dut 15:7,8; Jem 2:15,16 * 3:17: 1 Jon 4:20 † 3:18: Esik 33:31; Rom 12:9 † 3:21: Efes 3:12; 1 Jon 5:14 § 3:22: Mat 7:7 * 3:22: Jon 14:15 † 3:22: Hip 13:21 † 3:23: Jon 6:29 § 3:23: Jon 1:12; 3:18; 20:31 * 3:23: Jon 13:34 † 3:24: 1 Jon 2:2 † 3:24: 1 Jon 2:6; 4:15 § 3:24: 1 Jon 4:13

4

Onakakil mehm mätig narmin min

1 Nikik min, okämä etämim kit tatän mämä Narmın Rəha Uhgın tətätig lan, matol in tatän-iarəp rəhan nəghatən, kən təwir pik mämä onəkotehm wir motakıl mätig mämä narmin əh tətätig lan, in rəha Uhgın pahrien, o sənəmә rəha Uhgın.* Kitat okotəkəike motəplan wir mətö-inun ien eiueiuә min tepət kinotiet rəkis moatəghat e nətueintən.† 2 O nat u, itəmat onəkotitun əsas mämә in Narmın Rəha Uhgın itəm tətätig e etämim kit, inun, Narmın itəm tatän-iarəp mämә Iesu in Kristo itəm Uhgın təmən mämә otahl-ipa, kən in təmuwa e nipətin,‡ narmin əh in Narmın ətuatip rəha Uhgın.§ 3 Mətö etämim kit itəm təsən-iarəpən mämә Iesu in Kristo itəm Uhgın təmən mämә otahl-ipa, narmin rəha etämim əh, sənəmә rəha Uhgın. Inəh, in narmin rəha tikiwir rəha Kristo,*† itəm ninəmotətö rəkis mämә in otəpanuwa, kən roiu tinətätig rəkis e nətueintən.‡

4 Nisualkələh, itəmat netämim rəha Uhgın min, kən nəmotəhg-irəkis ien eiueiuә min əh,§ mətö-inu Narmın itəm tətätig e nikitəmat in taprəkis-in narmin itəm tətätig e nətueintən u.* 5 İlat netəm rəha nətueintən,† tol nəhlan, nəghatən min rəhalat koatən, in rəha nətueintən əm, kən netəm koatətəlig-in ilat, ilat min netəm rəha nətueintən u. 6 Mətö itimat nenəti Uhgın min. Tol nəhlan, netämim itəm kotitun Uhgın, ilat kotətəlig-in itimat. Mətö netämim itəm ilat sənəmә nenəti Uhgın min, ilat kəsotətəlig-inən itimat.‡ O nat u, kitat okotitun əsas Narmın itəm tatən pahrien,§ ne narmin itəm tateiuә.*

Nolkeikeən rəha Uhgın ne rəhatat

7 Nikik min, pəs kitat kotalkeike kitat min,† mətö-inu nolkeikeən in tatisi-pən o Uhgın, kən etəm tatol nolkeikeən, in təmaiir wi min muwa nəti Uhgın kit,‡ kən titun Uhgın.§ 8 Mətö etəm u, rəhan nolkeikeən tikə, in təruru Uhgın, mətö-inu Uhgın, in nəukəti nolkeikeən. 9 Uhgın təmol əp rəhan nolkeikeən kəm kitat nulan, mämә in təmahl-ipa Nətin noan kitiah əm,* tuwa e nətueintən, mämә kitat okotos nəmegəhən ron.† 10 Nat u in nolkeikeən pahrien, sənəmә kitat

* 4:1: Jer 29:8 † 4:1: Mat 7:15; 1 Jon 2:18 ‡ 4:2: Jon 1:14; 1 Jon 2:23 § 4:2:

1 Kor 12:3 * 4:3: 1 Jon 2:22; 2 Jon 1:7 † 4:3: E Inglis, katən əm 'antichrist,' kən nipətin u mämә in tikiwir rəha Kristo. ‡ 4:3: 1 Jon 2:18 § 4:4: Jon 16:33

* 4:4: 2 King 6:16; Rom 8:31 † 4:5: Jon 15:19; 17:14,16 ‡ 4:6: Jon 8:47

§ 4:6: Jon 14:17 * 4:6: Mak 13:5 † 4:7: 1 Jon 3:11 ‡ 4:7: Jon 1:15

§ 4:7: 1 Jon 2:4 * 4:9: Jon 1:18 † 4:9: Jon 3:16,17; 1 Jon 5:11

kəmotolkeike Uhgín, məto in təmolkeike kitat. † Uhgín təmahlipa Nətin tuwa, kən in təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən o rəhatat nolən rat min, məmə neməha otəsol minən Uhgín. §

11 Piak min, Uhgín təmolkeike pik kitat nulan,* kən tol nəhlan, kitat min okotəkəike motol mihin nolkeikeən əh kəm itat min. † 12 Suah kit təsehmən Uhgín nian kit ne. † Məto okəmə kitat kətolkeike itat min, kən Uhgín tatəper-ipən e nikitat, kən nolkeikeən rəhan tinatə-in nolkeikeən e nikitat. §

13 Kitat kotitun* məmə kitat kotəper-ipən lan, kən in tətətig etat, məto-inun tinos-ipa rəkis rəhan Narmín kəm kitat. †

14 Kənu itimat emotəplan rəkis kənu moatən-iarəp † məmə Tata Uhgín in təmahlipa Nətin məmə in Iosmegəh rəha nətueintən. § 15 Etənim itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Nəti Uhgín, kən Uhgín tətətig lan, kən in min tətətig-pən e Uhgín.*

16 Kən tol nəhlan, kitat kotitun nolkeikeən rəha Uhgín kəm kitat, kən motagile lan.

Uhgín in nolkeikeən. † Etəm tətətig e nolkeikeən, tətətig-pən e Uhgín, kən Uhgín min tətətig lan. † 17 Nian kotətig nəhlan e Uhgín, kən nolkeikeən rəhan tinatə-in nolkeikeən e nikitat, § məmə kitat kəsotəginən* e nian Uhgín otətakil itəm, məto-inu e nətueintən u rəhatat nolən tahmen e Kristo. 18 Etəm u təríoah e nolkeikeən, okol təsəginən Uhgín. Məto nolkeikeən pahrien u, itəm tinatə rəkis e nikitat, tatəhg-irəkis nəginən, † məto-inu nətəligən rəha nosən nalpinən tatol kitat koatəgin, kən nat u tatəgətun məmə rəhan nolkeikeən təsoe-inən əh e nikitat. 19 Kitat kətolkeike itat min məto-inun Uhgín təmaupən molkeike itat. 20 Məto okəmə suah kit təmə, “Io ekolkeike Uhgín,” məto tatətəhau əh pian, † in ieiua. § Məto-inu etəm təsolkeikeən pian u in tətəhm e niganəmtin,* okol təsolkeikeən Uhgín, itəm in təsehmən. † 21 Kən in təmos-ipa rəhan nəghatən kəm itat məmə etənim pah tolkeike Uhgín in otəkəike molkeike min pian. †

5

Kitat koatol win məto-inu kitat koatahatətə e Iesu

† 4:10: Rom 5:8,10 § 4:10: Rom 3:25 * 4:11: Jon 3:16 † 4:11: Jon 15:12; 1 Jon 3:11 † 4:12: Jon 1:18 § 4:12: 1 Jon 4:17; 2:5 * 4:13: 1 Jon 2:3 † 4:13: 1 Jon 3:24 † 4:14: Jon 15:27 § 4:14: Luk 2:11; Jon 3:17 * 4:15: 1 Jon 3:24 † 4:16: 1 Jon 4:8 † 4:16: 1 Jon 3:24 § 4:17: 1 Jon 4:12; 2:5 * 4:17: Efes 3:12 † 4:18: Rom 8:15 † 4:20: 1 Jon 2:9 § 4:20: 1 Jon 1:6; 2:4 * 4:20: 1 Jon 3:17 † 4:20: 1 Jon 4:12; Jon 1:18 † 4:21: 1 Jon 2:7,9

¹ Etāmim itām tətahatətə* e Iesu mēmə in Kristo itām Uhgīn tāmən mēmə otahl-īpa, suah u inu, in nətī Uhgīn,† kən etāmim itām in tolkeike tata kit, in tolkeike mīn nenətīn mīn.‡ ² Kən kitat kotītun mēmə okāmə kotolkeike Uhgīn kənu moatol nəwian,§ kənu okotolkeike mīn nenətīn mīn.* ³ Məto-inu okāmə kotolkeike Uhgīn, nīpətīn un, okotol noan,† kən rəhan nəghatən otahmen e katīpa itām taluk-aluk əm.‡ ⁴ Netəm kotaiir e Uhgīn,§ ilat koatol win e nolən mīn rəha nətueintən. Kənu nahatətəən rəhatat in tatos-īpa nəsanənən o nolə win e nolən mīn rəha nətueintən. ⁵ ?Pah mīn un ilat koatətul əskasīk motol win e nəluaginən rəha nətueintən u? Ilat əm un, netəm kotatahatətə mēmə Iesu in Nətī Uhgīn.

*Iaruəsan kisil kətəhalol əp
Iesu Kristo kəm kitat*

⁶ Iesu Kristo, in etəm u itəm təmuwa, kən nəhau ne nītan* kətīoal əp in kəm itat. Sənəmə nəhau əm itəm tatol əp in, məto nəhau ne nītan. ⁷ Narmin Rəha Uhgīn in tətaruəsan nəghatən mīl u rəha nəhau ne nīta, matən-iarəp məto-inu Narmin Rəha Uhgīn in nīpahrienən.† ⁸ Kən nuəfīmīnən kisil kətəhalaruəsan iləhal mīn. Iləhal un, Narmin Rəha Uhgīn, ne nəhau, ne nīta. Kən iləhal u, kətəhalegəhan-in mətəhalol əp nəghatən rəhaləhal mīn. ⁹ Nian mīn, kitat koatətəo nəghatən mīn itəm netāmim koatən-iarəp, motahatətə elat.‡ Məto nian Uhgīn tatən-iarəp nat kit, in iahgīn taprəkīs, kən kitat okotītun nahatətəən təhmīn mīn e rəhan nəghatən, məto-inu in Uhgīn,§ kən in tatətul-arəp o Nətīn.

¹⁰ Etāmim itām tətahatətə e Nətī Uhgīn, in tatən nīpahrienən e nīkin o nəghatən rəha Uhgīn. Məto etāmim itām təsahatətəən e nəghatən u rəha Uhgīn, tahmen əm mēmə in tatən mēmə Uhgīn in ieiueiua əm,* məto-inu Uhgīn təmətul-arəp o Nətīn, mən-iarəp kəm in, məto in təsənən nīpahrienən lan. ¹¹ Kənu nəghatən itām Uhgīn tāmən-iarəp o Nətīn, in tol nulan. Uhgīn təmos-īpən nəmegəhən līlīn† kəm itat, kənu nəmegəhən u, katos o Nətīn.‡ ¹² Etəm tatos Nətīn, in tatos nəmegəhən. Məto etəm təsosən Nətī Uhgīn, in təsosən nəmegəhən.§

Namnun nəghatən

¹³ Iatətə nəghatən mīn u kəm itəmat netəm kotahatətə e Nətī Uhgīn, mēmə onəkotītun mēmə itəmat nakotos nəmegəhən

* 5:1: Jon 3:15 † 5:1: Jon 1:13; 1 Jon 2:22; 1 Jon 2:23 ‡ 5:1: 1 Jon 2:23
 § 5:2: 1 Jon 2:3 * 5:2: 1 Jon 3:14 † 5:3: Jon 14:15 ‡ 5:3: Mat 11:30
 § 5:4: Jon 1:13 * 5:6: Jon 19:34,35 † 5:7: Jon 14:17 ‡ 5:9: Jon 5:33,34
 § 5:9: Mat 3:16,17; Jon 5:32,37; 8:17,18 * 5:10: Jon 3:33; 1 Jon 1:10 † 5:11:
 Mat 25:46 ‡ 5:11: Jon 1:4 § 5:12: Jon 3:15,16,36

lilin.* ¹⁴ Pəs kəsotəginən, † mətə kotəskasik o nətapəh-inən nat kit e niganəmti Uhgīn, mətə-inu kotitun məmə nəghatən u inu, tatem əskasik itat. Nian okotətapəh-in nat kit kəm in itəm təwir e rəhan nətəligən, kən in otətə rəhatat nəfakən. ‡ ¹⁵ Kən okəmə kotitun məmə in otətə itat, kən nat naka okoteasiə-in-pən, kən kinotitun rəkis məmə okotos. §

¹⁶ Okəmə kotehm piatat kit tatol nolən rat, mətə sənəmə nolən rat itəm titun nit-ipənən e nimisən, ik onakəfak ron, kən Uhgīn otos-ipən nəmegəhən kəm suah u.* Mətə nolən rat kit əh-ikin itəm tatit-ipən itəm e nimisən, † kən io esənən məmə onəkotəfak o netəm min itəm koatol nolən əh. ‡ § ¹⁷ Nolən rat min rafin un, in təfagə rat,* kən mətə təfagə rat min əh-ikin itəm kəsotit-ipənən itəm e nimisən. †

¹⁸ Kitat kotitun məmə etəm tətair e Uhgīn ‡ təsəkəikeən e təfagə rat, mətə-inu Nəti Uhgīn tatəmik ətain wir in, kən etəm rat u Setan, təruru nekən. § ¹⁹ Kitat kotitun məmə kitat nenəti Uhgīn min,* mətə netəmim rəha nətueintən rafin, ilat u kotatig e nelmi Setan. † ²⁰ Kitat kotitun min məmə Nəti Uhgīn təmuwa kən mos-ipa nenatigən kəm itat, ‡ məmə kitat okotitun in, u in nīpahrienən. § Kənu kitat koatətul-pən e Uhgīn u in nīpahrienən, mətə-inu kitat koatətul-pən e Nətin Iesu Kristo. In un, in Uhgīn pahrien, kən in nəukəti nəmegəhən lilin.*

²¹ Nenətik min, otəgim rəkis o natimnat min itəm okotos nəme Uhgīn e nikitəmat. † ‡

---

* **5:13:** 1 Jon 5:11 † **5:14:** Efes 3:12; 1 Jon 3:21 ‡ **5:14:** Mat 7:7 § **5:15:** 1 King 3:12 * **5:16:** Jem 5:15 † **5:16:** Hip 6:4-6; 10:26 ‡ **5:16:** Jer 7:16; 14:11 § **5:16:** E ves u, ne ves 17, Jon tatəghat-in təfagə rat itəm tatit-ipən itəm e nimisən. Jon tatəghat-in təfagə rat itəm kətəuhlin məntaatəm o Kristo ne netəhauən rəhan netəmim. Nolən rat min əh, tatəgətun məmə netəm koatol ilat kəsotosən nəmegəhən lilin, kənu məsin min u məmə narmilat tīnimis. Nat u inu, Jon tatən əhag-əhag kəm itat e 1 Jon 5:12 ne 1 Jon 3:14.

E Mat 12:31-32 tatəghat-in təfagə rat u, nən ratən Narmin Rəha Uhgīn. * **5:17:** 1 Jon 3:4 † **5:17:** 1 Jon 5:16; 1 Jon 2:1 ‡ **5:18:** Jon 1:13 § **5:18:** Jon 14:30 * **5:19:** 1 Jon 4:6 † **5:19:** Jon 12:31; 14:30; 17:15 ‡ **5:20:** Luk 24:45 § **5:20:** Jon 17:3 * **5:20:** 1 Jon 5:11 † **5:21:** 1 Kor 10:14; 1 Tes 1:9 ‡ **5:21:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “onakəgim o narmi nat min,” mətə Jon tatəghat-in təfagə rat, məmə in tahmen e narmi nat, mətə okəmə kotolkeike rəhatat təfagə rat min taprəkis-in Uhgīn, kən təfagə rat in tatos nəme Uhgīn e nikitat.

2 Jon

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Jon təməte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm pətan kit rəha niməfak. Məto okəm-naka nəghatən u “pətan,” nīpətin təmə niməfak kit. Kən “nenətin mīn,” ilat netəmim rəha niməfak. Jon təməte nəghatən mīn əh, təhmen e nəghatən kit tatəhluaig. Təsolkəikəən məmə otən-iarəp nərgin məto-inu, kol mətan netəmim neen kotol nolən rat elat.

?Nəmegəhən təhro nulan nian təməte? E nian əh, iəgətu mīn tepət kotaliwək e ikin pisin pisin mīn. Netəmim itəm kəmotəto nəghatən rəhalat kinotos-īpən nagwənən kəm ilat. Kən motos-īpən ikin mīn rəha napilən, kən motasitu elat. Məto iəgətu eiuə mīn koatuwin əpnəpīn mīn o niuw-rəkisən netəmim rəha niməfak məmə okotapəs nəghatən pahrien.

?Təməte naoa u o naka? Nian iəgətu eiuə mīn kotuwa, Jon təmə netəmim itəm kotahatətə e nəghatən pahrien rəha Uhgīn, okotəkəike kapəs iəgətu eiuə mīn əh, kən motapəs nolən ne nəgətuənən rəhalat, kən məsotasituən elat. Məto Jon tolkeike məmə netəmim rəha niməfak okotəkəike kolkeike netəmim rəha niməfak. Inu nalpəkəuən rəha Uhgīn.

Nətuounən

¹ Naoa u rəha elta tatuwin kəm pətan Uhgīn təmītəpun* ne nenətin mīn. Nīpahrienən məmə iakolkeike pik itəmat. Məto sənəmə io pisin əm iakolkeike itəmat, məto netəm mīn un rafin itəm kotitun mīn nīpahrienən,† kotalkeike itəmat. ² Kən ekotalkeike itəmat, məto-inun o nīpahrienən itəm tətətig e nīkitat‡ kən otətig lilin e nīkitat.

³ Pəs Tata Uhgīn ne Nətin Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwīrən, ne nasəkītuənən, ne nəməlinuən kəm kitat e nīpahrienən ne nolkeikəən.

Kitat okotətəu-pən nəghatən pahrien mīn

⁴ Nīkik təmagien asol nian eməplan nenətim mīn neen kotaliwək e suatip rəha nīpahrienən,§ təhmen əm məmə inun, Tata Uhgīn təmən mihin kəm kitat məmə kotəkəike kol. ⁵ Kən roiu əh, wīnik, io esətəən nəghatən wi kit kəm itəmat, məto itəm əm un kinotəto rəkis e nətuounən.* Kən iakatətapəh məmə okotol əm nolkeikəən kəm kitat mīn. ⁶ Kən nolkeikəən

* 1:1: 1 Pita 5:13 † 1:1: Jon 8:32 ‡ 1:2: Jon 14:17 § 1:4: 3 Jon 1:3,4

* 1:5: 1 Jon 2:7

u, nīpətīn u nolən nəwīa Uhgīn. Kən in tatən məmə kitat okotəike motətəp suatīp rəha nolkeikeən, tahmen əm məmə inun nəmotətō e nətuounən.

⁷ Məto-inu iəgətun eiuə mīn tepət koatan e nətueintən.† Ilat kəsotahatətəən məmə Iesu in Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-īpa,‡ in təmuwa etəmim pahrien, e nīpətīn pahrien.§ Etəm tol nəhlan in ieiua kən in tikīmīr rəha Kristo.* ⁸ Tol nəhlan, oatətō itəmat məmə okəsətətīpən nətouən rəhatəmat, pəs itəmat onəkotos nətouən rafin lan, məto-inun itimat emotol pik wək etəmat.† ⁹ Okəmə etəm tatətu-pən atīp əm nəgətunən kit rəhan e nəgətunən rəha Kristo, kən məsatəkəikeən e nəgətunən rəha Kristo,‡ nolən rəhan tatəgətun məmə Uhgīn təsətīgən e nīkin. Məto etəmim pah itəm tatəper-īpən əskasīk e nəgətunən rəha Kristo, in tatos Tata Uhgīn ne Nətīn ilau kərən e nīkin.§ ¹⁰ Okəmə suah kit tuwa ron ik, kən məsənən nəgətunən ətuatīp rəha Kristo, asitən in muwīn imam ikīn, məsənən “təwīr” kəm in.* ¹¹ Məto-inu etəm tatən “təwīr” kəm in, tətasiu lan matol suatīp o rəhan nəgətunən rat.†

Namnun nəghatən

¹² Iatos nəghatən tepət məmə ekəte kəm itəmat, məto es-olkeikeən məmə ekəte e mapepe ne pen. Məto nīkīk tatəht pik mə ekuwa mətag itəmat kən məghat ətuatīp kəm itəmat e nīganəmtitəmat, pəs nəgīenən rəhatat otərioah.‡

¹³ Nenətī pīam§ itəm Uhgīn təmītəpun, ilat koatən təwīr kəm ik.

---

† 1:7: 1 Jon 4:1 ‡ 1:7: 1 Jon 2:22; 4:2,3 § 1:7: Jon 1:14 * 1:7: 1 Jon 2:18 † 1:8: 1 Kor 3:8; Hip 10:35,36; 11:26 ‡ 1:9: Jon 8:31 § 1:9: 1 Jon 2:23 * 1:10: Rom 16:17 † 1:11: 1 Tim 5:22 ‡ 1:12: Jon 3:29 § 1:13: Pia pətan əh in nīməfak kit mīn, Jon in tətətīg ikīn əh. Kən nenətī pīan u, ilat nīmanīn rəha nīməfak əh.

3 Jon

Naoa itəm tatol kisil lan itəm Jon təmäte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 3 Jon

?Pah təmäte naoa u? Aposol Jon təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte tatuwin kəm Kaius u in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in titun Jon.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? E nian əh, iəgətun min rəha niməfak koatuwin ikin pisin pisin min, kən moatəgətun. Netəmim itəm koatəto rəhalat nəgətunən koatos-
ipən nagwənən kəm ilat, kən moatos-ipən ikin rəha napilən, kən motasitu elat.

?Təmäte naoa u o naka? Kaius, in etəmim kit itəm tətəsitə e iəgətun min itəm kotaliwək ikin pisin pisin min. Jon təməto namnusən kit e nolən təwir rəha Kaius, kən Jon təmäte naoa u məmə otıləs-ipər nətəligən rəhan.

Nətuounən nəghatən

¹ Kaeas, ik piak keike kit. Io, elta* rəha niməfak, iatəte naoa u kəm ik. Nipahrienən u, məmə io ekolkeike pik ik.† ² Piak keike, io enitun rəkis məmə rəham nəmegəhən e niganəmti Uhgın in təwir əm, kən iatəfak məmə onəsimisən mətətig wir əm, kən natigən rafın rəham otəwir. ³ Nikik təmagien nian eməto piatat min neen kəmotuwa moatən rəham nətul əskasikən o nipahrienən ne nəkəikeən rəham o naliwəkən e nipahrienən.‡ ⁴ Nian iatəto məmə nenətik min kotaliwək e nipahrienən, kən nikik tətagien pik mərioah taprəkis-in natimnat min rafın.

Kaias təmöl wək təwir

⁵ Piak ruən, ik natətul əskasik o nat naka itəm ik natol kəm piatat min itəm koatimnə, nat əpnəpin məmə ilat netəm ik pisin.§ ⁶ İlat kəmotamnus rəham nolkeikeən əpəh e niməfak u ikin-u. İk nəmol-wir kəm ilat, masitu elat. Kən nian okoatuwin e rəhalat suatip, təwir məmə onakasitu elat* e nolən itəm Uhgın tolkeike mihin, ⁷ məto-inu ilat koataliwək o nən-iarəpən nəghatən rəha İesu Kristo, kən məsotosən nasituən kit o netəm kəsotəfakən. ⁸ Tol nəhlan, kən kitat u, okotəkəike motasitu e netəm kotal nəhlan, məmə kitat okotos nelmitat min kitiah o nən-iarəpən nipahrienən.

* **1:1:** 2 Jon 1:1 † **1:1:** İnu naoa rəha aposol Jon, məto in təsən-iarəpən in, məto tətəhluəig-in in, təhmen-pən əm e nolən kitiah əm itəm in təmöl e Namnusən Təwir itəm Jon Təmäte. ‡ **1:3:** 2 Jon 1:4 § **1:5:** Rom 12:13; Hip 13:2 * **1:6:** 1 Kor 16:11; 2 Kor 1:16

Tiotrefes ne Temitrias

⁹ Emæte naoa kit kəm niməfak rəham, mæto Tiotrefes, in tolkeike pik məmæ otiləs-ipər atip in, məmæ in etəm-iasol kit, kən in təsətəlig-inən itimat. ¹⁰ Okəmæ io ekimnə, kən io oekam-nus ətuatip natimnat min neen itəm in tatol, ne nən anionən nikalitimat itəm in tatən. In sənəmæ təsitən əm piatat min muwin iman ikin, mæto tatən-iəhau min netəm min un itəm kotleike məmæ okotit piatat min motuwın iməlat ikin, kən mətahl-iarəp ilat e niməfak.

¹¹ Piak ruən, sosən o nolən rat rəha netəmim, tərəkın ik. Os əm o etəmim itəm rəhan nolən təwir. Ətəlig-in-tu məmæ netəm min u itəm koatol təwir, tatəgətun məmæ ilat nenəti Uhgın min, † mæto netəm min un itəm koatol tərət, tatəgətun məmæ ilat kotəruru Uhgın. ¹² Mæto netəmim rafin koatənuwi Temetrius. ‡ Kən rəhan nolən min u nian rafin kotəgətun min məmæ tatətəu-pən nəghatən pahrien. Kən itimat min ekoatən-iarəp kəm netəmim məmæ in etəm wir, kən nəkotitun məmæ itimat ioatən nıpahrienən. §

Namnun nəghatən

¹³ Iatos nəghatən tepət məmæ oekəte mən-ipinə kəm ik, mæto esolkeikeən məmæ oekəte e pen, ¹⁴ mæto-inu nıkkik tatəht pik məmæ otəsuwəhən ekəplan ik, kən kilau kuəghat ətuatip kəm kilau min.

¹⁵ Iatəfak məmæ pəs Uhgın otasitu lam e nəməlinuən.*

Ik min neen koatən-ipinə “təwir” kəm ik. Kən onakən-ipən “təwir” rəhatimat kəm piatat min neen ikin-un.

† 1:11: 1 Jon 2:29   ‡ 1:12: 1 Tim 3:7   § 1:12: Jon 19:35; 21:24   * 1:15: Rom 1:7; Efes 6:23

Jut

Naoa itəm Jut təmäte

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Jut

?Pah təmäte naoa u? Jut təmäte naoa u. In pia Jemes ne Iesu.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Kitat kotəruru ətuatip məmə Jut təmäte naoa u tatuwin kəm pah. Okəm-naka təmäte tatuwin kəm netəm Isrel itəm kotən nıpahrienən e Iesu Kristo.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? E nian əh, iəgətun eiua min neen kəmotuwın motaliwək ikin pısın pısın min, moatəgətun netəmim. Məto ilat kəmoatəgətun rat ilat, moatən məmə təwir əm məmə netəmim rəha niməfak koatol nolən tərət əpnapın min. İlat koatən məmə təwir əm o nolən nəhlan, məto-inu nəwırən rəha Uhgın in iahgın, kən okol təsolən nalpınən kəm ilat.

?Təmäte naoa u o naka? Jut tolkeike məmə iəfak min ikin min rafın okotəto məmə nəghatən rəha iəgətun eiua min in tərət, kən in neiuəən əm. Kən tolkeike məmə niməfak otətul əskasik e nəghatən itəm in nıpahrienən.

Jut təmən təwir kəm ilat

¹ Io Jut, slef rəha Iesu Kristo, kən io pia Jemes, iatən təwir kəm itəmat u Uhgın təmaun-in itəmat. Uhgın Tata tolkeike pik itəmat, kən Iesu Kristo taskəlim wır itəmat. ² Pəs nasəkıtunən, ne nəməlinuən, ne nolkeikeən rəha Uhgın otər mərioah e nəmegəhən rəhatəmat.

Nolən min rəha netəm kotəuhlin məntaalat e Uhgın (2 Pita 2:1-17)

³ Io min neen, aupən, emolkeike pik məmə ekəte naoa u tımnə otəmat o nəghat-inən suatıp itəm Uhgın tatos o nosmegəhən kitat. Məto roiu, iakatəto məmə ekəike məte nəghatən u tımnə otəmat muəh nıkitəmat məmə onəkotəluagin əskasik o naskəlimən nəghatən pahrien rəha nahatətəən rəhatat. Uhgın təmələhəu-pən nəghatən u e nelmi iəfak min nian kitıəh əm, kən kol təsos-ıpən minən. ⁴ İatən nəhlan məto-inu netəmim neen kəmotuwa anion e nıkitəmat. Kəmäte aupən agın məmə ilat okotos nalpınən. İlat koatəht nəwıa Uhgın, kən motəuhlin suatıp rəha nəwırən rəha Uhgın moatən məmə tategəhan-in nakləh-inən pətan. Kən kəmotəuhlin məntaalat e Iesu Kristo itəm in pısın əm in Kig ne İərəmərə rəhatat.

⁵ Nəghatən u, nəkotitun rəkis ilat rafin, məto ekolkeike məmə ekən mau kit mın kəm itəmat məmə İərəməyə təmosmegəh rəhan netəmim motiet İjip, məto uarisig təməyəkin ilat u itəm kəsotahatətəən lan. ⁶ Kən otətəlig-in-tu nagelo mın itəm kəmotəmkarəpən-in nepətən rəhalat, məto kəmotapəs ikin ətuatip rəhalat. Uhgın təməlis ilat e sen itəm okol təsətəgıtən nian kit, kən mahtosig-in ilat e napinəpən mətoarus-pa Nian Asol itəm otakil ilat lan, kən mol nalpınən kəm ilat. ⁷ Kən tahmen əm e Sotom ne Komora ne taon mın titəlau elau. Netəmim ikin mın əh kəmotapəs nolən ətuatip motuwın e nolən rəha nakləh-inən pətan ne nolən rəha nəman koatit atip ilat mın ne nıpitan koatit atip ilat mın. Kən Uhgın təmol nalpınən kəm ilat e nigəm itəm okol təsəpisən nian kit ne, məmə netəmim okotəplan noan rəha nolən rat mın əh.

⁸ Nat əpnəpın netəmim mın əh kınotitun natimnat mın əh, məto e nolən kitiəh əm, ilat koatən məmə kəmotəplan nat kit tahmen e napılaiirən itəm təmegəhan-in nolən rat mın rəhalat, kən tol nəhlan kotən məmə təwır əm məmə koatol nolən tərət e nıpətılət moatuwin əm nulan, kən koatapəs nəyəməyəən rafin, kən koatən rat nagelo mın itəm ilis pik. ⁹ Məto Mikael, nat əpnəpın in etəm-iasol rəha nagelo mın, təməsolən nəhlan nian in ne Setan kəmatuərgəhəu o nıpəti Moses. Təməsəhaiən Setan məsətu-pənən nəghatən kit lan, məto təməən əm məmə, “!Pəs İərəməyə otən rəham nalpınən!” ¹⁰ Məto netəm mın əh koatən rat natimnat itəm kotəruru. Kən e nolən rəha nat megəh mın, ilat koatol natimnat mın itəm nıpətılət tolkeike məmə otol, kən nolən əh tətəyəkin ilat.

¹¹ !Kəsi, nəhməən asol otuwa olat! İlat koatətəu-pən suatip itəm nəti Atam u Ken təmətəu-pən. Kən ilat kınotos-ipən rafin nıkilat e nolən rat itəm Palam təmol əupən məto-inu in tolkeike pik məni. Kən ilat kəmotol nolən rəha Kora moatəht nəwıa netəm-iasol mın, kən e nolən kitiəh əm itəm Uhgın təməyəkin Korah ne rəhan mın, Uhgın otəyəkin ilat.

¹² Nian nəkoatol lafet wır mın məto-inu itəmat nakotolkeike itəmat mın, kən ilat kotuwa motəgwən pik əpnəpın əm itəmat mın ilat, nıkilat təsəhtən netəmim neen, məto ilat kotahmen e nımas kit əpəh ihluə itəm tətəhluəig itəhəi itəm nego titun nıləs pikənən kən məhap. İlat netəm kəsotehmən sipsip mın, məto koatun pik əm sipsip. İlat kotahmen e mal napuə itəm nımətag təmıləs muwa, məto okol nuhuən təsəfikən. İlat kotahmen e nig mın itəm tinuwa e nian ətuatip rəhalat məmə okotə, məto kəsotəəən, kən in tahmen əm məmə kəmotimıs, kən netəmim kotıuw-pər ilat kən kotimıs əgın. ¹³ İlat kotahmen e

1:5: Eks 12:51; Nam 14:29-30   **1:6:** 2 Pita 2:4   **1:7:** Jen 19:1-25; 2 Pita 2:6,10   **1:9:** Dan 10:13,21; 12:1; Sek 3:2; 2 Pita 2:11; Nol Əpən 12:7   **1:10:** 2 Pita 2:12   **1:11:** Jen 4:7-8; Nam 16:1-35; 2 Pita 2:15; 1 Jon 3:12   **1:12:** 2 Pita 2:13,17

peau-peau min itəhəi itəm kotorasilin motəruən əpnəpin əm, kən koatol-arəp nolən rat rəha naulisən e rəhalat nəmegəhən məmə netəmim rafin koatəplan. Ilat kotahmen e məhau min itəm kəmotakiah e suatip ətuatip rəhalat. Tol nəhlan, Uhgın tətəskəlim iməlat ikin əpəh e napinəpən itəm nəghagən tikə agin ikin.

¹⁴ Suah u Inok u aupən, in noanol itəm tatol sepın lan e noanol min rəha Atam, təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgın itəm təmos-ipən kəm in məmə, “Otəplan-tu, Iərəməərə tatuwa ilat rəhan nagelo min tepət tepət taprəkis, ¹⁵ tatuwa məmə otakil netəmim rafin, kən otən-iarəp nalpinən rəha netəm rafin min u itəm koatəht nəwian. In otol nalpinən məto-inu kəmotol nolən rat min e nolən tərat pik, kən iol təfagə min əh kəmotərakin nəghatən min itəm tərat kəm Uhgın.”

¹⁶ Nian rafin, netəm min əh kəmoatəghat-əghat kəm ilat min məmə nīkilat təsagienən o natimnat, kən moatən rat natimnat rafin. Ilat koatətəu-pən atip nətəligən rat e nīkilat itəm ilat atip kotalkeike məmə okotol, kən motəghat ausit elat min, kən koatəghat nəghatən tətəhen məmə okotol netəmim okotətəu-pən rəhalat nətəligən.

Nəghatən o nəhgaiirən elat

¹⁷ Məto rəhak min netəmim, nīkitəmat tatəht nat naka aposol min rəha rəhatat Iərəməərə Iesu Kristo kəmotən aupən, məmə otuwa. ¹⁸ Kəmotən kəm itəmat məmə, “E nian itəm namnun nian tatuwa iuəhkır, netəmim itəm koatəghat ausit moatən rat natimnat rafin, ilat okotətəu-pən atip əm rəhalat nətəligən rat e nīkilat itəm ilat atip kotalkeike məmə okotol.” ¹⁹ Inu netəmim itəm okotəhap itəmat. Ilat kotətəu-pən atip əm rəhalat nətəligən rəha nətueintən, kən Narmin Rəha Uhgın tikə elat.

²⁰ Məto itəmat, rəhak min netəmim, otol itəmat motəsanən e rəhatəmat nahatətən itəm tətəuətəp wır, itəm təmisi-pən o Uhgın. Kən otəghat kəm Uhgın e Narmin Rəhan. ²¹ Kən motos nolkeikeən rəha Uhgın tətətig otəmat nian nakoatəsağın nasəkıtunən rəha Iərəməərə Iesu Kristo məmə in otos itəmat nakotuwin e nəmegəhən lilin.

²² Otasəkıtun netəm min u itəm rəhalat nətəligən təsətulən ləmətai kitiah. ²³ Motəmki-rəkis netəm kotatig iuəhkır o nigəm motosmegəh ilat. Otasəkıtun neen min, məto nəkotəgin pik nolən rat min rəhalat, itəm koatol nəmegəhən rafin rəhalat tamkımik muwin mek min nıməhan rəhalat.

Nəfakən o nənwıwıən Uhgın

²⁴ Pəs kotənwīwi Uhgīn itəm in titun naskəlīmən itəmat mēmə okol nəsotəmeən, kən titun nolən itəmat mēmə nəme təfagə rat tikə agin e nəmegəhən rəhatəmat, nian otos itəmat nakotuwin e nəhag-əhagən rəha niganəmtin, kən nikitəmat tagien pīk agin ikin əh. ²⁵ Uhgīn kitīəh əm, kən in Iosmegəh rəhatat e Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə. Pəs kotən mēmə nənwiwīən, ne nepətən, ne nəsanənən, ne nərəmərəən rafin agin, in rəha Uhgīn, aupən agin mətoarus-pa u-roiu, matuwīn namnun tikə. !Əwəh!

Nol Əpən

Nol əpən natimnat kəm Jon

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Nol Əpən

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In netəm tuelef kit rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pık in. In təməte naoa mın u: Namnusən Təwir itəm Jon Təməte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təməte tatuwin kəm pah? In təməte naoa u tatuwin kəm niməfak sepin itəm koatətig e nıtən mın ikin Esia, ne matuwin mın kəm niməfak mın ikin mın rafin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nian u itəm təməte naoa lan, kapman rəha Rom təmən məmə netəmim okotəkəike motəfak kəm etəm-iasol rəha kapman tahmen əm məmə in uhgın rəhalat. Məto netəm rəha niməfak kotəmə etəmim kitiah əm in ilis agın, etəmim u in Iesu Kristo. In əm un, in İərəmərə. Tol nəhlan, kapman rəha Rom tinatol nəratən kəm iəfak mın. Kəmotahl-ipən Jon tuwin isəu e nəptən kit u, katən məmə Patmos məmə otətətig in pisin əm. Uhgın tos-ipən napılairən wir agın kit kəm Jon məmə otəplan Iesu Kristo əpəh e nego e neai. Kən in məplan mın natimnat itəm otəpanuwa, tahmen əm məmə inu: nolən itəm Uhgın otol win e nəluaginən itəm netəmim ne Setan okotol ilat mın, ne nolən rəha Uhgın o nakilən netəmim e namnun nian.

?Təməte naoa u o naka? In təməte naoa u məmə otol əp məmə Iesu Kristo in İərəmərə, kənu mägətun rəhan nəsanənən. Kən in tolkeike məmə otən kəm iəfak mın məmə okotətul əskasik okəmə nian iəkis mın okotuwa, kənu ilat okəsotəfakən kəm etəm-iasol rəha Rom məmə in Uhgın. Otəsuwəhən, kənu Setan tol nəratən kəm iəfak mın, məto ilat okotəkəike motətul əskasik, kən in tolkeike məmə otıləs-ipər nətəligən rəha iəfak mın ne netəmim u ilat koatətig e nian iəkis mın nian u roiu. Nian Iesu Kristo otitəlig-pa mın, kən in otıləs-ipər ilat.

Nətuounən nəghatən

¹ Naoa u, in tatəghat-in natimnat mın itəm Iesu Kristo təmol əp.* Natimnat mın u, Uhgın təmos-ipən kəm Iesu, məmə in otəgətun kəm rəhan iolwək mın natimnat itəm otəsuwəhən təike muwa. Kristo təməhl-ipən rəhan kit nagelo tuwa, kən mägətun natimnat mın u kəm rəhan iolwək, Jon. ² Jon təmətul-arəp o natimnat rafin itəm in təməplan, kən məte rəkis ilat

* **1:1:** “Təmol əp,” nıpətin u, məmə tatəgətun nat kit itəm aupən, nıpətin tatəhluag. E Bislama, katən məmə, “rivilem.”

e naoa u. Natimnat min un itəm in təməplan, in nəghatən rəha Uhgın ne nən-iarəpən rəha Iesu Kristo. ³ Etəm un itəm tətəfin-iarəp nəghatən min u, itəm Uhgın təmos-ipa, in otatig e nəwırən pahrien. Kən netəm min un itəm koatəto kən moatos e nikilat kən moatol, okotatig min e nəwırən pahrien, məto-inu nian rəha natimnat min u, naoa u tətəghat-in, tinəkuəkir agin.

Jon təməte naoa kəm niməfak min ilat sepın

⁴ Io Jon, etahl-ipən naoa u tatuwin kəm niməfak min ilat sepın əpəh e nitən Esia.

Pəs Uhgın u itəm tətətig roiu, təmətətig lilin, kən otəpanatig lilin min, in otawte-in rəhan nəwırən ne nəməlinuən kəm itəmat. Kən pəs narmin ilat sepın† itəm koatətig aupən e jea rəha kig, ilat min okotol nulan etəmat. ⁵ Kən Iesu Kristo min, in otawte-in min nulan kəm itəmat. Kristo un təmətul-arəp əskasik o nıpahrienən, kənu inəh, in etəmim itəm in təmaupən məmegəh lilin e nimisən,‡ kən in tərəmərə e kig min rəha nətueintən. §

Pəs nənwıwıən tuwin o Iesu Kristo u, in təmölkeike itat, kən nitən təməiəh məmə otikis itat e nolən rəha təfagə rat. ⁶ In Kig rəhatat, kən təmöl kitat kotatig ahgin rəhan nərəmərəən, kən mol kitat kotuwa pris min rəha Uhgın rəhan, koatol wək rəha Tata rəhan. !Pəs nənwıwıən o rəhan nepətən ne nəsanənən tuwin o Iesu Kristo, namnun tikə! !Pəs in otərəmərə lilin! Pəs otol nəhlan. Əwəh.

⁷ !Otəplan-tu! In tatuwa e mal napuə,* kən netəmim rafin okotətag-pən motəplan e nıganəmtilat ətuatıp, kən netəm min u kəmotaru in aupən, okotəplan min, kən netəmim e noanol min rafin e nətueintən, nikilat otahmə, motasək əfəməh məto-inu kəmotəplan. †

In otəkəike mol nəhlan. !Əwəh!

⁸ İərəmərə Uhgın tatən məmə, “Io Nəukətın ne Namnun.‡ Io u etatig roiu, kən emətətig lilin, kən epanətətig lilin min, kən io un, Nahgik Tepət Pık Agın.”

Jon təməplan Nəti Etəmim

⁹ Io Jon, piatəmat u, itəm kitat koatos kələh nelmitat min kitıəh e Iesu o nahməən, ne natıgən e nərəmərəən rəhan, ne

† **1:4:** Narmin ilat sepın itəm koatətig aupən e rəhan tiron, (Nol Əpən 3:1; 4:4; 5:6), okəm-naka in suatıp rəha nənən Narmin Rəha Uhgın; məto okəm-naka ilat nagelo sepın u kotəsənən (Nol Əpən 1:20; 8:2) itəm koatətig aupən e tiron. Nampa sepın u, kəmehm mau fifti-foa e Nol Əpən. E Naoa Rəha Uhgın, nian neen tatən “ilat sepın” məto nıpətın məmə ilat rafin agin. ‡ **1:5:** Kol 1:18; Sam 89:27 § **1:5:** Sam 89:27; Nol Əpən 17:14; 19:16 * **1:7:** Dan 7:13 † **1:7:** Sek 12:10 ‡ **1:8:** Nəghatən ətuatıp u rəha Iesu, “Io un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis.

nətul əskasikən e nian rəha nahməən. Kəmərakin-pən io e nəptən u Patmos, § məto-inun iatən-iarəp nəghatən min un itəm Uhgın tatos-ipa, kən matətul-arəp o Iesu. ¹⁰ In Nian rəha İərəmərə rəhatat, * kən emərıoah e Narmin Rəha Uhgın, kən rəhan nəsanənən təmol kəm io, kən ekəto nəwian asol kit e məntaak, tahmen əm e təwi, ¹¹ kən nəwian u tatən məmə, “Əte rəkis e naoa natımnat min rafın itəm natəplan kən mahl-ipən kəm niməfak sepın. İlat koatuwin kəm Əfesas, kən Simana, kən Pekamam, kən Tuatira, ne Satis, ne Filatelfia, ne Laotisia.”

¹² Kən əmun, ekeirair məmə ekəplan-tu, məmə pah tatəghat kəm io. Kən nian emeirair, məplan nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepın, kəmol e iaen u kol tatıpıt-ıpıt, ¹³ kən ilugin e nat katəhtu-pər lait min u lan, eməplan suah kit tahmen e Nəti Etəmim, † rəhan napən kaifəmäh u kaifəmäh. Kən kəmälis manikiləhan e kətəut, kəmol e iaen u kol tatıpıt-ıpıt. ‡ ¹⁴ Rəhn-kapə ne noanun tərüən tərüən mə nahwi noan nitəhəi, § * kən niganəmtin tətasiə tahmen e nəmnamin nigəm. † ¹⁵ Nelkin tahmen e pırons, ‡ itəm kəmaan e nigəm məmə otaiəh rəkis-in namtəən, məfəl itəm təwir, kən uarisig un, kərəpe məmə in otəwir matıpıt-ıpıt. Kən nəwian iahgin iahgin tahmen e nitəhəi asol kit tatem noanahluəluə; ¹⁶ In tatos məhau ilat sepın e nelmin matıp, kənu naip kit rəha nəluaginən in tasilə e nikalin kərən mil, § tətisi-pən e nıpəgnoan, kən suah un təhag-əhag mitasiə, tahmen e mitgar əpə e nərauıəgən.

¹⁷ Nian eməplan suah əh, emeiuiui morin io əh nelkin ikın, tahmen əm məmə emimis. * Məto in təmea-pa mek io e rəhn matıp kən məmə, “Əsəginən. Io u, io emaupən matig, kən io iatol namnun əgin. ¹⁸ Io u, Etəm Tatəmegəh. † !Emimis aupən, kən məto əplan-tu, iatəmegəh lilin! Kən io iatos ki rəha Nımisən ne ki rəha Noanpən. ‡

¹⁹ “Tol nəhlan, əte rəkis nat naka itəm nəməplan, kən neen natəplan u-roiu, ne natımnat neen min itəm tatuwa. ²⁰ Məto ekuhapık e nıpəti məhau min ilat sepın itəm nəməplan iatos e nelmək matıp, ne nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepın, kəmol e iaen u kol tatıpıt-ıpıt. Məhau min u ilat sepın, nıpətin u nagelo

§ 1:9: Nəptən u Patmos, in aelan kit. * 1:10: Nian rəha İərəmərə u, in Santei.

† 1:13: Dan 7:13 ‡ 1:13: Napən əh katən, in napən rəha pris asol əgin. Iesu in rəhatat pris asol əgin. § 1:14: Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, “in tərüən tərüən mə sno.”

* 1:14: Dan 7:9 † 1:14: Esik 1:28 ‡ 1:15: Pırons, in iaen kit, kala rəhan tahmen e kol. § 1:16: Hip 4:12; Jon 12:48 * 1:17: Dan 8:17; 10:15; Mat 17:6 † 1:18: Sam 42:2 ‡ 1:18: “Io iatos ki rəha Nımisən ne ki rəha Noanpən,” nıpətin u məmə iatos nəpətən o nahtosigan ne nərəhan e ket rəha İmə

Netəm Kəmotimis İkin, kən mol netəmim kəmotimis ilat kotəmegəh min.

mın rəha niməfak sepın. Kənu nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepın, kəmol e kol, nıpətın un, niməfak mın un ilat sepın.

2

Nəghatən təmuwin kəm iəfak mın ikin Efesas

¹ “Əte naoa kit tuwin o nagelo* rəha niməfak e taon Efesas, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos məhau sepın e nelmın matıp† kən mətalıwək ilugin e nat katəhtu-pər lait mın lan,‡ u itəm kəmol e iaen u kol tatıpıt-ıpıt, kən ilat sepın.

² Io ekıtun rəhatəmat nolən mın. Ekıtun wək pık mın rəhatəmat, kən mıtun mın məmə nəkotətul-ıəkis. Ekıtun məmə itəmat nakotahtosig-in netəm rat. Nəmotakil netəm mın un itəm ilat kotəmə ilat aposol mın, məto sənəmə ilat pahrien. Kən itəmat nəmotəplan rəkis məmə ilat ieiua mın. ³ Ekıtun mın məmə itəmat nakotos nətəligən əfəmäh. Nəratən təmiləs pap itəmat, məto noatətul-ıəkis o nərgək, məsotəpou-inən.

⁴ Məto iatehm nıpəgnəmtın kit əh-ikin nəmotol, təsahmenən e nıganəmtək. Nəmotapəs nolkeikeən§ aupən rəhatəmat. ⁵ Nikitəmat tuəh-tu nolkeikeən itəm nəmoatətig lan aupən. Otəuhlin itəmat, kən motol natımmat mın u nəmoatol aupən. Okəmə nəsotolən, kən ekuwa, mıləs-irəkis rəhatəmat nat katəhtu-pər lait lan e nəmeen. ⁶ Məto nat kitiəh əm əh-ikin, noatol in təwir. Itəmat nakotətəhau nolən rat mın rəha netəmim rəha Nikolas,* təhmen əm lak, iatol mihin.

⁷ Etəm matəlgın tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən mın itəm Narmın Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak mın. Etəm otol win e nəluaginən u, io iategəhan-in məmə in otun noa nig rəha nəmegəhan itəm tatəwiə e nasumən rəha Uhgın.”†

Nəghatən təmuwin kəm iəfak mın ikin Simana

⁸ Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Simana, mən-ipən məmə,

* **2:1:** Nian suah u tatən “nagelo,” okəm-naka tatəghat-in pasta rəha niməfak.

† **2:1:** Nol Əpən 1:16 ‡ **2:1:** Nol Əpən 1:12-13 § **2:4:** Jon 13:35; Jer 2:2-5

* **2:6:** Netəm rəha Nikolas mın un, kitat kəsotıtun wirən natımmat tətət elat o rəhalat etəm-iasol. İlat netəmim neen rəha niməfak, məto ilat koatən məmə kıtun nəfakən kəm narmi nat mın, kənu kıtun nit əpnapınən itəm. İlat koatən məmə nolən mın əh, təsərəkinən narmıtəm. † **2:7:** Jen 2:9; 3:22-24; Rom 5:12,18; 6:23; Nol Əpən 22:2

Nəghatən u rəhan, etəm təmaupən matig, kən in otol namnun agin. † In təmimis kən məmegəh min, § kən in tatən məmə,

⁹ Netəm Simana, ekıtun rəhatəmat nahməən. Ekıtun məmə itəmat ian-rat min, məto sənəmə itəmat ian-rat min pahrien. !Itəmat, rəhatəmat nautə tepət agin! Ekıtun mə ieiua min neen itəm koatən nəghatən moatalik itəmat lan, moatən mə ilat netəm Isrel, məto kəp.* Rəhalat nimə rəha nuəfiminən in nuəfiminən rəha Setan əm. † ¹⁰ Sotəginən nahməən min itəm otəsuwəhən koatuwa etəmat. İatən-ıpinə kəm itəmat, məmə Setan otəpanəmki-pən itəmat neen e kalapus məmə Uhgın otekasgəwın nahatətəən rəhatəmat, kən itəmat onəkotatig e nahməən o nian ilat ten. † Otətul əskasik, nat əpnəpin okəmə itəmat neen okotimis, kən io oekos-ıpinə rəham nətouən, təhmen-pən əm məmə katəfauin-pən nat kit e rəhn-kapə etəm təmol win e naiuən, kən rəham nətouən in nəmegəhən lili.

¹¹ Etəm matəlgın tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgın tatən-ıpən kəm niməfak min. Etəm otol win e nəluaginən u, nimisən otəsuwınən e noanəmnamin nigəm asol.”§

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Pekamam

¹² Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Pekamam, mən-ıpən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos naip rəha nəluaginən kit itəm tasilə e nəwtain kərən mil.*

¹³ Ekıtun ikin nəkotatig ikin. İkin əh, Setan tatəpələh, mətərəmə rə ikin. Məto itəmat noatətul-ıəkis rən io. Nəməsotəuhlinən rəhatəmat nahatətəən lak. İmatəmat, Setan tətətig ikin, kən kəməhamnu rəhak etənim Antipas, itəm təmətul əskasik o nən-iarəpən io. Nat əpnəpin məmə nian əh təmiəkis pap otəmat, məto itəmat nəmotahatətə əskasik lak.

¹⁴ Məto in əm un, iatehm nıpəgnəmtin min neen itəm itəmat noatol itəm təsətuatıpən e nıganəmtək. İtəmat neen u ikin-un, noatəgətun netənim u ikin-un məmə okotos nəgətunən rəha Palam. Palam u, in təmol suatıp kəm Kig

† 2:8: Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, “tol namnun agin,” nıpətin u, tətətig nian rafin. § 2:8: Nol Əpən 1:17-18 * 2:9: ?Nəghatən u, “moatən mə ilat netəm Isrel, məto kəp,” nıpətin naka? In tatəghat-in ətuatıp netəm min u noanol rəha Isrel. Məto nian İesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pahrien, nıpətin un məmə netənim pahrien rəha Uhgın, inun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəmə netəm Isrel u ilat netənim min ətuatıp rəha Uhgın. (Kal 6:15-16). † 2:9: Jon 8:33-47 † 2:10: Nian ten nıpətin un, məmə nian rəha nahməən otəkəike mol namnun. § 2:11: Nol Əpən 20:11-15; 21:8 * 2:12: Nol Əpən 1:16

Palak mämә in otos-ipән-os-ipән kәм netәм Isrel, kән pәs ilat kotol nolән rat, moatun nagwәнән itәм kәmol sakri-fais lan tatuwin kәм narmi nat itәм kәmasgәwין e nig, kән moatit әpnapין ilat min.† ¹⁵ Kән e nolән kitiah әm ilat netәм Isrel min әh, itәmat neen u ikin nәkoatәtәu-pән nәghatән rәha netәmim rәha Nikolas.‡ ¹⁶ !Tol nәhlan, onәkotәkәike motәuhlin wәhai әm nәtәligән rәhatәmat o nolән rat min rәhatәmat! Okәмә nәsotolән, otәsuwәhән oekimnә otәmat, kән iakoh netәм min un, kән mәte ilat e naip rәha nәluaginән itәм tәtisi-pән e nipәgnoak.

¹⁷ Etәм matәlgin tatig, in otәkәike mәtәlig-in wir nәghatән min itәм Narmin Rәha Uhgин tatән-ipән kәм nimәfak min. Etәmim itәм tatol win e nәluaginән, io oekos-ipән nagwәнән anion u manaS kәм in. Oekos-ipән min kәpiel ruән kit kәм in, itәм kәmәte-pән nәrgin wi lan, kән in pisin әm un, itәм otos, titun nәrgin.”

Nәghatән tәmuwin kәм iәfak min ikin Tuatira

¹⁸ Kән in tatәghat әh matән-ipa kәм io mәмә, “Әte naoa kit tuwin o nagelo rәha nimәfak e taon Tuatira, mән-ipән mәмә,

Nәghatән u, in nәghatән rәha Nәti Uhgин. Niganәmtin tәtәsiә tahmen e nәmnamin nigәм, ne nelkin tahmen e pironс* itәм kәmәrәpe mәмә in otәwir matipit-ipit.† Tatән mәмә,

¹⁹ Enitun rәkis nolән min rәhatәmat, netәм Tuatira. Ekitun rәhatәmat nolkeikeән ne nahatәtәән, ne nasituән e netәmim, kән ekitun min mәмә nәtәligән rәhatәmat tәfәmәh o nәtul әskasikән. Ekitun mәмә nolән min rәhatәmat noatol roiu, tәwir maprәkis-in nolән min rәhatәmat әupән.

²⁰ Mәto iatehm nipәgnәmtin kit әh-ikin noatol itәм tәsәtuatipән e niganәmtәk. Itәmat noategәhan-in nolән rәha pәtan әh itәм tahmen e pәtan әupән u, Jesepel.‡ In tatән mәмә in ien kit, mәto nәgәtunән rәhan tatit rat rәhak min iolwәk, matol mәмә ilat koatit әpnapין ilat min, kән moatun nagwәнән u itәм katol sakrifais lan kәм narmi nat itәм kәmasgәwין e nig. ²¹ Ematәsahgin pәtan әh mәмә in otәuhlin rәhan nolән rәha nәtou-pән әpnapinән iәрman, mәto in tapәs. ²² Tol nәhlan, roiu әh, oekol in tatimis pik e rәhan pet. Kән netәм min u itәм kәmotit әpnapין ilat

† 2:14: Nam 22-24; 25:1-2; 31:16 ‡ 2:15: Әplan-tu futnot e Nol Әpән 2:6.

§ 2:17: Jon 6:31-33,35,48,51 * 2:18: Pironс, in iaen kit, mәto rәhan kala tahmen e kol. † 2:18: Dan 10:6; Nol Әpән 1:14-15 ‡ 2:20: Pәtan u, in pәtan kit әh Tuatira. Okәмә naka nәrgin pahrien u Jesepel, o okәм-naka, kәmән әm mә Jesepel mәto-inu in tahmen e Jesepel u әupән, pәtan rәha Kig Ehap (1 King 21:25-26). In tәmit netәmim e suatip kit mәмә okotol sakrifais kәм narmin nat min, kән motәtәu-pән nolән rәha nit әpnapinән iәрman ne pәtan. Okәмә naka in tahmen e Nikolas itәм kәmән e 2:6,15.

mın, ilat Jesepele u, okəmə ilat kəsotəuhlinən ilat e nosən nolən rəha pətan əh, oekol ilat mın koatəto tərət pik, kən məsou-in ilat e pet u rəha nahməən. ²³ Kən ekau kitiaə əm e nenətin mın, moh ilat kotimis. Tol nəhlan, kən niməfak mın rafin okotitun məmə io əm un, ekitun nətəligən mın rəha netənim, ne nikilat. Kən io ekos-ipən nətouən rəhatəmat tətəu-pən əm rəhatəmat nolən mın itəm nəmoatol. §

²⁴ Məto itəmat u, netəm Tuatira itəm nəməsotosən o nəgətunən rəha Jesepele əh, iatəghat kəm itəmat roiu. Ekitun məmə itəmat nəməsotosən natimnat itəm katən məmə nat agin mın rəha Setan itəm tatəhluaig-in məntaan. Esələhəu-pənən nat figəm kit mın kəm itəmat, məto iakolkeike məmə nəkotol nat kitiaə əm, inun, ²⁵ otəkəlim tiəkis əm e nat itəm ninotos rəkis, mətoarus io ekitəlig-pa.

²⁶⁻²⁷ Etəm otol win e nəluaginən u, kən tatətul əskasik o nolən nəwiak, matuwın, matuwın mətoarus namnun, kən io ekos-ipən nepətən u kəm in, itəm rəhak tata təmos-ipa kəm io, məmə in otərəməərə e kantri pisin pisin mın. Kən in otos rəhan nəlnal itəm in nəmtətin rəha nərig asol rəhan, kəmol e iaen, kən in otatgəhl-atgəhl netəm e nətueintən, təhmen-pən əm məmə iaen itəm təmohapiləs-ohapiləs sospən kəmol e noanisip. ²⁸ Kən io ekos-ipən mın məhau u, fetukai kəm in.*

²⁹ Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən mın itəm Narmin Rəha Ughin tatən-ipən kəm niməfak mın.”

3

Nəghatən təmuwin kəm iəfak mın ikin Satis

¹ “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon u Satis, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos narmin rəha Ughin ilat sepin,* kən matos mın məhau sepin.† Nəghatən u rəhan itəm tatən-ipinə kəm itəmat məmə,

Ekitun rəhatəmat nolən mın. Ekitun məmə katən məmə itəmat noatəmegəh, məto kəpə, itəmat ninotimis rəkis. ² ! Otaiir-ta! Nolən wir mın rəhatəmat nəmoatol aypən, otəsuwəhən tikə agin. Məto itəmat nəkotəkəike motalkut məmə onəkotos-ipər mın nolən rəhatəmat, motol tuwa məskasik, məto-inu esəplanən əh nolən wir kit itəm nəmotol motuwın motol namnun lan, kən tətuatip e niganəmti Ughin rəhak. ³ Tol nəhlan, nikitəmat tuəh nəghatən itəm nəmos, kən moatəto aypən. Otol, kən motəuhlin itəmat. Məto okəmə nakotapil əlu-alu, oekiet-arəp otəmat təhmen

§ 2:23: Jer 17:10 * 2:28: Nol Əpən 22:16 * 3:1: Əplan-tu futnot e Nol Əpən

1:4 † 3:1: Nol Əpən 1:16

e iakläh, kən itəmat okol nəsoṭitunən məmə nian naka oekimnə otəmat.

⁴ Məto itəmat noan məsin əm un ikin Satis, itəm kəməsotolən napən rəhalat tamkimik. İlat kotətuatip, motahmen o naliwəkən itimat min io e napən ruən. ⁵ Etəm in otol win e nəluaginən, in otuwın nulan e napən ruən. Kən okol esafəl rəkisən nərgin e naoa rəha nəmegəhən, kən io ekən-iarəp nərgin e niganəmti rəhak Tata ne rəhan nagelo min, məmə in rəhak ətuatip etəmin.†

⁶ Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak min.”

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Filatelfia

⁷ “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Filatelfia, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, Etəm Tasim, kən in Nipahrienən. Kən in tatos ki rəha Tefit u aypən. § Okəmə in terəh e toa kit, kən okol suah kit təsahtosig-inən. Kən okəmə in tahtosig e toa kit, kən okol suah kit təserəhən lan.* Nəghatən u rəhan itəm in tatən-ipinə kəm itəmat məmə,

⁸ Ekitun rəhatəmat nolən min, netəm Filatelfia. Ekitun məmə rəhatəmat nəsanənən in noan məsin əm, məto itəmat nəmoatol nəwiak məsotapəsən, kən məsotəhluaig-inən məmə rəhak u itəmat. Otəplan-tu. Emerəh e toa otəmat. Okol suah kit təsahtosig-inən. ⁹ Otəplan-tu. Netəm min un e Nuəfiminən rəha Setan, ilat koatən məmə ilat netəm Isrel, məto kəpə. İlat ieiua min.† Otəplan-tu. Oekol ilat kotuwa motisin nulilat e nelkitəmat o nisaiiən, kən okotən məmə nipahrienən io ekolkeike itəmat.‡ ¹⁰ Emən-ipinə kəm itəmat məmə itəmat onəkotos nətəligən əfəməh o nətul əskasikən, tahmen əm lak, kən itəmat nəmoatol rəhak nəghatən. § O nat u, io oekatipal wir* otəmat e nian itəm nəratən otəsuwəhən tuwa e nətueintən min rafin,† məmə otekasgəwin-tu nahatətəən rəha netəm rəha nətueintən.

¹¹ Otəsuwəhən ekuwa. Otaskəlim-iəkis natimnat min itəm itəmat ninotos rəkis, məmə suah kit otəsosən rəham

† 3:5: Mat 10:32; Luk 12:8; Mak 8:38; Luk 9:26; 1 Jon 2:23 § 3:7: “Ki rəha Tefit” u, tatəpsen-pən nepətən itəm otos e Jerusalem wi. In un, in tatos nepətən məmə oterəh kən mahtosig-in suah kit itəm tatuwin imə; Nol Əpən 1:18. * 3:7:

Aes 22:22 † 3:9: Nəghatən u “koatən məmə ilat netəm Isrel, məto kəpə,” in tatəghat-in ətuatip netəm min u noanöl rəha Isrel min. Məto nian İesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pahrien, nipətin un məmə netəmin pahrienən rəha Uhgın, inun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəmə netəm Isrel u ilat netəmin min ətuatip rəha Uhgın (Kal 6:15-16). † 3:9: Jon 8:44; Nol Əpən 2:9 § 3:10: Hip 12:1-3 * 3:10: “Oekatipal,” nipətin u, məmə, “Oekehmin wir etəmat,” inu “protektem yufala,” e Bislama. † 3:10: Jon 17:15

nətouən[‡] itəm ninol win rəkis lan. ¹² Etəm otol win e nəluaginən, kən io oekol in tahmen e nig asol kit itəm tətəruəsan Nimə Rəha Uhgın rəhak. Kən in okol təsietən e Nimə əh nian kit. Kən io, oekəte-pən nərgi Uhgın rəhak lan, ne nərgi taon rəha Uhgın rəhak lan. Taon u, in Jerusalem wi, itəm Uhgın rəhak otahl-ipa, otisi-pər e nego e neai, meiuaiupa. Kən io oekəte-pən min nərgək wi e suah u.

¹³ Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmın Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak min.”

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Laotisia

¹⁴ “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Laotisia, mən-ipən məmə,

! Nəghatən u rəhan, etəm katən məmə in Nipahrienən! In un, in etəm kitun nəgileən lan məmə tatətul-arəp o nəniarəpən nipahrienən əm, kən in nəukətin[§] natimnat rafin itəm Uhgın təmol.* Nəghatən u rəhan, itəm in tatən-ipinə kəm itəmat məmə,

¹⁵ Ekitun rəhatəmat nolən min, netəm Laotisia. Ekitun məmə nəmegəhən rəhatəmat tahmen e nəhau itəm tarion əm. Təwir məmə onəkotətul əm e kitiah, onəkotətəp o onəkotəgəpan. ¹⁶ Itəmat nəkoatətul əm ilugin, nakotarion əm —nəsotəgəpanən məsotətəpən —tol nəhlan, oiakagəh rəkis-in itəmat roiu, ¹⁷ məto-inun itəmat nakotən məmə, ‘Rəhatimat nautə tepət, ioatos məni asol, rəhatimat nəmegəhən təwir, natimnat rafin tatig, kən nat kit təsikəən otimat.’ Məto itəmat nəkotəruru məmə itəmat ninotatig rəkis e nəratən, itəmat nəkotal nasəkitunən, rəhatəmat nautə tikə agin, niganəmtitəmat təpis, kən nakotaiu piəpiə əm. ¹⁸ O nat u, iatən-ipinə ətuatip kəm itəmat, təwir məmə onəkotos-nəmtin iaen u kol tatipit-ipit ron io, itəm kəmuwaan e nigəm tus rəkis namtəən lan,[†] kən pəs itəmat, rəhatəmat nautə otepət. Kən onəkotos-nəmtin min napən ruən o nuwinən lan, məmə onəkotalpin nipətitəmat un, itəm tol naulisən. Kən moatos-nəmtin min mərisin ron io, motol-pən e niganəmtitəmat, məmə niganəmtitəmat otalien, nəkotəplan wir nat.

[‡] **3:11:** “Nətouən” əh, tatəghat-in, in hat kit kəmol e nimali nig, o narmi nimali nig kəmol e kol, kən katəfauin-pən e rəhn-kapə etəm təmol win e naiuən. Kən hat itəm Kristo otəfauin-pən e rəhn-kapə etənim o rəhan nətul-iaşikən, in otəkəike matehm wir o netəm min un itəm kotolkeike məmə okotos-irəkis olat. Inu, in nuwəhən nimaa nəghatən məmə ilat okəsotapəsən nətul əskasikən məmə ilat okəsotəmik-arəpən-inən nətouən rəhalat, inun, nəmegəhən lili ilat Kristo.

§ 3:14: “Nəukəti natimnat rafin itəm Uhgın təmol,” nipətin kəiu e nəghatən Kris. Iesu in Nəukətin, nipətin un, in təmol natimnat rafin; kən in min in İərəmərə e natimnat rafin. * **3:14:** Jon 1:1-3; Kol 1:16; Nol Əpən 1:17 † **3:18:** Job 23:10; Mal:3:2-3; 1 Pita 1:6-9

¹⁹ Netəm min un rafin itəm iakolkeike pik ilat, io iatəghat əskasik kəm ilat matəg-ətuatip-in ilat. Tol nəhlan, təwir məmə nikitəmat otimis-pa lak, kən motəuhlin-pa e nolən rat min rəhatəmat. ²⁰ !Otətəlig-tu! Io iatətul e nafiluə, matətəht toa o nuwamən imə. Okəmə suah kit tətə nəwiak kən terəh e toa, kən ekuwin imə kən magwən itimlau min.

²¹ Io emol win e nəluaginən kən matəpələh-pər itimlau rəhak Tata e rəhan jea, matuərəməərə. Kən e nolən kitiah əm, etəm otol win e nəluaginən, io ekeghan-in məmə otəpələh itimlau min e rəhak jea, matərəməərə itimlau min io.

²² Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmın Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak min.”

4

Nəfakən e nego e neai

¹ !Uarisig e natimnat min u, emətag-pən əpəh, kən məplan toa kit təmerəh-pən əpəh e neai! Kən nəwian kitiah əm itəm eməto aupən, inun itəm in iahgin iahgin tahmen əm e təwi, tinatəghat min kəm io, kən tatən-ipa məmə, “Ər-tu muwa ikin-u, ekəgətun ik e natimnat min un, itəm okəpanol.” ² E nian kitiah əm, nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın təmol kəm io, kən ekasipən əpəh aupən-in io matəplan kig, tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəməərə e nego e neai.* ³ Kən etəm tatəpələh ikin əh, eməplan in təwir matəlip, matipit-ipit, tahmen e kəpiel wir kəiu nərgilau un tiaspa ne kanilian. Kən mirai-mirai kit təmuwin mitalau e jea rəhan, kən mirai mirai əh tətasiə təhag-əhag tahmen e kəpiel wir kit u, emiral.† ⁴ Kən mitalau-itəlau e jea asol rəha kig əh, jea neen min ilat tuente-fo, koatətul, kən netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koatəpələh-pər elat. Kəmotuwın e natimnat ruən, kən motəfauin hat min rəha nisaiin, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. ⁵ Kən ikin əh, jea rəha kig tətətig ikin, tatipit, kən kaluəluə titatiperəh matiet ikin. Aupən e jea rəha kig, noanisiə ilat sepin koatuəp. Inəh, narmın rəha Uhgın ilat sepin.‡ ⁶ Kən ikin əh aupən e jea rəha kig, nat kit min əh-ikin tahmen e nitəhəi, məto tahmen e kilas, itəm tatəlip, matipit-ipit.

Ilugin ikin əh, kən titəlau e jea rəha kig u, nat neen əh-ikin, ilat kuwit, itəm koatəmegəh, koatətul. Kən niganəmtilat tepət tepət, tatəper-ipən əpnəpin əm e nərpilat ne mənətaalat ne. ⁷ In aupən, tahmen e laion, kən nampa tu lan, tahmen e kau iəwiər, kən nampa tri lan, rəhn-kapə tahmen e etənim, kən

* **4:2:** Esik 1:26-28 † **4:3:** Tiaspa okəm-naka in kəpiel amiəmitə, kən kanilian okəm-naka in kəpiel asiə. Emiral min un, kəpiel amiəmitə min. Kitat kotəruru ətuatip kala rəhalat itəm in tatən, məto nat naka itəm Jon təməplan, inun, kala wir min, kotəwir, moatipit-ipit. ‡ **4:5:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4.

nampa fo lan, tahmen e malikim itəm tatiwig. ⁸ Nat min əh itəm koatəmegəh, ilat kuwit, məto nıməlməlilat ilat sikis, kən niganəmtilat tirəfin əpnapin əm ilat, muwin əpəh e nəwtain nıməlməlilat ləhau ikin ne. Nian rafin ilat kotan napuən lapin ne lenian, məsotamegən, koatan məmə:

“!İərəməərə Uhgın Nahgın Tepət PİK Agın
in tasim, tasim, tasim pİK agın,
itəm in tətətig roiü,
təmətətig lilin,
otəpanətətig lilin!”[§]

⁹ Kən nat min əh itəm koatəmegəh, koatən nıpahrienən e nepətən rəha Uhgın, kən moatos-ıpən nisiiəən kəm in, kən moatən tagkiu kəm kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəməərə, mətətig lilin, namnun tİKə. ¹⁰ Kən nian nat min əh itəm koatəmegəh koatol nəhlan, kən netəm-iasol itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koteuiəu moatısın nulilat kəm in, itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəməərə, kən moatəfak kəm in itəm tətətig lilin, namnun tİKə. İlat kotısın nulilat kəm in, kən nıpinəgilat taru nisip, kən ilat koatəpeg rəkis rəhalat hat min rəha nisiiəən, kən moatəlin əupən-in rəhan jea, kən moatən məmə,

¹¹ “Rəhatimat İərəməərə Uhgın,

İk nakətuətip, mahmen agın məmə onakos nənwiwiən rafin,
ne nisiiəən rafin,
ne nəsanənən rafin,
məto-inun ik nəmol natimnat rafin.

İk nəmol ilat məto-inu ik nəmolkeike məmə ilat okotətig.
Kən məto-inu ik nəmolkeike nəhlan, ilat kotətig əh.”

5

Nəti sipsip təmuraşik naoa itəm kəmaiü-aiü

¹ Kən əmun, eməplan kig tatəpələh-pər e rəhan jea, kən matos naoa kit e nelmin matip itəm kəmaiü-aiü, kən naoa un kəmətepən nat e nıkalın kərən mil, kən kəmaiü-aiü kuwaan ətain mau sepın məmə otaskəlim tiəkis. ² Kən eməplan nagelo əsanən kit tətəgət əfəməh matən-iarəp məmə, “? Pah u in tahmen mətuətip məmə oteətip rəkis nat itəm kəmuwaan ətain e naoa u, kən murapik?” ³ Məto etəmim kit tİKə ilis e nego e neai, o ləhau e nətueintən, o niki nıməptən, kit okol təsətuətipən o nurapikən naoa u, mafin. ⁴ Kən emətasək mətasək, məto-inun kəsəplanən etəmim kit itəm tahmen mətuətip o nurapikən naoa u, mafin. ⁵ Kən etəm-iasol min u kit itəm təməwiətən, tən-ıpa kəm io məmə, “!Sasəkən! Mıtag-pən-tu məplan, Laion rəha Noanol rəha Juta,* in nəukəti Tefit,† in tınol win rəkis e

nəluaginən rəhan. Tol nəhlan, in tətuatip agin-əh o nurapikən naoa əh, kən meatip rəkis nat əh ilat sepin itəm kəmuwaan ətain lan.”

⁶ Kən əmun ekəplan Nəti Sipsip, tatətul əpəh ilugin e jea rəha kig ne nat kuwit itəm koatəmegəh ne netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən. Nəti Sipsip u, nəkəplan məmə kəmohamnu rəkis. Kən rəhnipət ilat sepin,[†] kən niganəmtin ilat sepin min, ilat un, koatətul o narmin rəha Uhgın ilat sepin itəm təmahl-iarəp ilat kotuwın e nətueintən. ⁷ Nəti Sipsip əh, təmuwın meapən mos-irəkis naoa u e rəhn matip kig itəm tatəpələhpər e rəhan jea. ⁸ Kən nian in tınaskəlim naoa un, kən nat min un itəm koatəmegəh ilat kuwit, ne netəm-iasol itəm kəmos nəwiətən ilat tuente-fo, ilat kotisin nulilat o Nəti Sipsip, moteiuaiu, nipinəgilat taru nisip. Ilat rafin koatos hap§ min ne pesin min itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, tərıoah e nat pien-pien min itəm nəmiəwın təwir. Kən nat pien-pien u, in tahmen e nəfakən min rəha netəmim rəha Uhgın.*

⁹ Kən nat min un itəm koatəmegəh ilat kuwit ne netəm-iasol itəm kəmotəwiətən, kəmotan napuən wi kit məmə,

“Ik nakətuatip, mahmen agin o niləsən naoa u,
kən meatip rəkis nat min itəm kəmuwaan ətain lan,
məto-inun kəmohamnu ik,
kən nəmos-nəmtin netəmim e nitam
məmə ilat rəha Uhgın.

Kən ilat kəmotisi-pən e noanol min rafin,

ne nəghatən min rafin,

ne kantri min rafin,

ne netəm nuwigilat tol pisin pisin min,

¹⁰ kən nəmol ilat kotatig ahgin rəham nərəmərəən,

kən ilat rəham pris min,

koatol wək rəha Uhgın rəhatimat.

Ilat okotərəməmə e nətueintən.”

¹¹ Kən ekətag-pən min məplan, kən məto min nəwia nagelo min tepət, tepət, okol kəruru nafinən. Kəmotətul, motitəlau e jea rəha kig, ne nat min u itəm koatəmegəh, ne netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən. ¹² Kən ilat kotan əfəməh napuən məmə:

“!Nəti Sipsip itəm kəmohamnu,

in tətuatip mahmen agin məmə kotənwiwi in,

məto-inu tatos rafin nəsanənən,

ne nautə, ne nenatigən,

ne nahgin, ne nepətən əhag-əhag!

!Təwir agin-əh məmə koatisiai-in!”

[†] 5:6: Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4 § 5:8: “Hap,” in nat kit katoh tətən

napuən, tahmen e kitar. * 5:8: Sam 141:2

¹³ Kən eməto min natimnat rafin itəm Uhgın təmol e nego e neai, ne nətueintən, ne Imə Netəm Kəmotimis İkin, ne e niki nitəhəi, ne natimnat min rafin itəm kotatig elat, ilat rafin koatən məmə:

“Pəs nənwiwiən ne nisaiian tatuwin o kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea ne Nəti Sipsip,

məto-inu in tatos nepətən əhag-əhag ne nərəməərəən.

!Pəs nənwiwiən ne nisaiian tuwin olau,

kən tatuwin, matuwin, matuwin, namnun tikə!”

¹⁴ Kən nat min un ilat kuwit itəm koatəmegəh, kotəmə, “!Əwəh!” kən netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən kotisin nulilat ron, moteiuaiu, nipiñgilat taru nisip, moatəfak kəm in.

6

Nəti Sipsip təmatgəhl nat itəm kəmuwaan ətain naoa itəm kəmaiu-aiu lan

¹ Kən ekatəlkəlik o Nəti Sipsip nian in təmatgəhl rəkis nat kit itəm kəmuwaan ətain e naoa kəmaiu-aiu. Kən əmun, nat koatəmegəh u kit ilat kuwit tagət əfəməh e nəwian kit tahmen e kaluəluə, məmə, “!Wa-tu!” ² Ekətag-pər məplan hos kəruən kit. Etəm tətəsüə-pər lan tatiləs nifagə, kən kəməfauin-pən hat rəha nisaiian kəm in, tahmen e hat rəha etəm tınol win rəkis e nəluaginən. In təmaiu matuwin tahmen e etəm təmol win e nəluaginən, kən matuwin min məmə otol min win.

³ Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tu lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən eməto nat tatəmegəh itəm tatol nampa tu lan təmə, “!Wa-tu!” ⁴ Kən hos pişin kit min itəm tasiə, təmaiu muwa. Etəm titəsüə lan, kəmos-ipən nisa asol kit rəha nəluaginən kəm in. Kən Uhgın təmegəhan-in-pən nepətən məmə otos-irəkis nəməlinuən itəm tətatig e nətueintən, məmə netənim koatəluagin əm moatohamnu-ohamnu ilat min ikin min rafin.

⁵ Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tri lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən ekəto nat tatəmegəh itəm tol nampa tri lan, təmə, “!Wa-tu!” Kən ekətag-pər məplan hos kapin kit. Etəm titəsüə lan tatitol sikel* kit. ⁶ Kənu eməto nəwian kit tətisi-pən ilugin e nat koatəmegəh min ilat kuwit, matən məmə, “Uwin, kəmegəhan-in ik məmə nəkitun nosən nəumis e nitən min, kən ilat okotəkəike motəra kin məni asol o nosən nagwənən noan məşin əm. Məto onəsərəkinən nəukəti nig olif min itəm katol oel e noan, kən nəşərəkinən nəukəti nol u krep itəm katol wain lan.”

⁷ Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa fo lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən ekəto nat tatəmegəh itəm tol nampa fo lan, tatən məmə, “!Wa-tu!” ⁸ !Kən ekətag-pər

* 6:5: E nian rəha nəumis, kən netənim kotakil natimnat o noorən nagwənən.

məplan hos kəmtap kit! Etəm titasuə lan, nərgin u Nəmişən, ilau etəmim kit, nərgin u, Noanpən, tatarisig-in mətian. Kəmios nepətən məmə okohamnu netəmim e naip ne nəumis ne nəmişən ne nat megəh iarupin min. Kəmios nepətən nəhlan, tahmen-in nəwtain nətueintən kitiəh, mapəs əm nəwtain kisil.

⁹ Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol faif itəm kəmuwaan ətain naoa lan, ekətag-pən əpəh e nəwtain olta, † ləhau ikin, məplan netəm kəmoHAMNU ilat məto-inu ilat kəmotətul əskasik o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgın. ¹⁰ İlat kotaun əfəməh moatən-ipən kəm Uhgın məmə, “Ik nakəməmə e natimnat rafin, ik nakasim, kən ik nıpahrienən. ?O nəghan ne kən ik onakələhəu nəghatən məmə netəm rəha nətueintən kəmotol tərət, kən mol nalpınən kəm ilat o nat itəm kəmotol etimat? ?Onagəhən nakalpin nitai nitatimat e netəm min əh?”

¹¹ Kəmotən nəhlan, kən kəmos-ipən napən ruən kəm ilat rafin. Məto kəmən-ipən kəm ilat məmə okotameg min noan məsin əm mətoarus nampa apiəpiə rəha pialat min ne wınilat min, otuwa pitən mahmen. Pialat min ne wınilat min u, netəmim min rəha İesu, itəm okəpanohamnu ilat o rəhalat nahatətən. ¹² Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol sikis itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən əmun, namig asol kit təməloal. Mitgar təmapinəp agin, kən məwig təmasıə agin tahmen e nita. ‡ ¹³ Kən məhau min əpəh ilis e neai kəmotisas-pən e nətueintən, tahmen e noa nig u fik, itəm nımətag asol təmatigtig e noan pikəh tisas. ¹⁴ Kən neai təmikə tahmen e nımitiwin kəmaiu-aiu kiləs kagim. § Kən nitot min ne nəptən min kəmotagim e nəmelat min.

¹⁵ Kən kig min rəha nətueintən ne iəməmə min, netəmiasol min rəha mopaəl min, netəm rəhalat nautə tepət, ne netəm koatos nepətən, ne slef min rafin, ne netəm sənəmə slef min, ilat rafin kəmotəhluaig e nıpəg kəpiel asol min, ne nıkali kəpiel min əpəh e nıkalkal nitot asol min.* ¹⁶ Kən ilat kəmotasək əfəməh-pən o nitot min ne kəpiel asol min məmə, “Otisas, motoh ətain itimat, motəhluaig-in itimat o nıganəmti kig u itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, ne o neməha rəha Nəti Sipsip, † ¹⁷ məto-inun nian asol kəgin əh rəha neməha rəhalau tinuwa. ?Kən pah un in titun nətulən?” ‡

7

Wan-hanrit-foti-fo-taosən

† 6:9: Olta u, in tepil kit tatətul əpəh e Nımə Rəha Uhgın, kən katol sakrifais min ikin. Kən netəm min u, okəm-naka ilat kotahmen ətuatip e sakrifais kit itəm tatuwin o Uhgın. ‡ 6:12: Joel 2:31; Wək 2:20 § 6:14: Aes 34:4 * 6:15: Aes 2:10,19-22 † 6:16: Hos 10:8 ‡ 6:17: Joel 2:11; Mal 3:2

kəmol mak elat
mə rəha Uhgîn

¹ Kən əmun ekəplan nagelo kuwit koatətul-pən e kona min ilat kuwit e nətueintən. Kəmotəmkətəin rafin nımətag kuwit e kona kuwit rəha nətueintən, məmə nımətag otikə e nətueintən, ne nitəhəi, ne nig min.* ² Kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nərəkinən nəptən ne nitəhəi. Kən ekətag-pən məplan nagelo kit min tətisi-pah, tətıləs nat kit itəm Uhgîn u, itəm tatəmegəh, otos o nolən mak rəhan lan. Kən in tətagət əfəməh-pən kəm nagelo min u kuwit, məmə, ³ “! Otəpəs pitən! Sotəhlmanən nımətag məmə otəsərəkinən nıməptən ne nitəhəi ne nig min, pəs ekotol-pən pitən mak rəha Uhgîn rəhatat e nıpinəgi iolwək min rəhan.”†

⁴ Kən eməto nampa rəha netəm kəmosot mak u rəha Uhgîn. Netəmin wan-hanrit-foti-fo-taosan kəmotiet rəkis e noanol min rəha Isrel, ilat kəmosot mak əh.

⁵ E noanol rəha Juta, netəmin ilat tuelef-taosen.

E noanol rəha Rupen, netəmin ilat tuelef-taosen.

E noanol rəha Kat, netəmin ilat tuelef-taosen.

E noanol rəha Aser, netəmin ilat tuelef-taosen.

⁶ E noanol rəha Naptali, netəmin ilat tuelef-taosen

E noanol rəha Manase, netəmin ilat tuelef-taosen.

⁷ E noanol rəha Simeon, netəmin ilat tuelef-taosen.

E noanol rəha Lifae, netəmin ilat tuelef-taosen.

E noanol rəha Isakar, netəmin ilat tuelef-taosen.

⁸ E noanol rəha Sepulun, netəmin ilat tuelef-taosen.

E noanol rəha Josep, netəmin ilat tuelef-taosen.

Kən e noanol rəha Benjamin, netəmin ilat tuelef-taosen kəmosot mak əh.

Nımanin netəmin itəm kəmotuwın e napən ruən

⁹ Uarisig e natımnat min u, emətag-pən əpəh aupən-in io, məplan nımanin netəmin tepət tepət, okol kəruru nafınən.‡ İlat koatısi-pən e kantri min rafin, ne noanol min rafin, ne nəghatən min rafin, kən nuwigilat tol pisin pisin min. İlat koatətul aupən e jea rəha kig, ne Nəti Sipsip. İlat koatuwin e napən ruən min, kən moatos nelmi nəmıl e nelmılat. ¹⁰ Kən moatagət əfəməh moatən məmə

“Uhgîn rəhatat itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəməərə, ilau Nəti Sipsip, ilau əh kəmioal suatıp o nosmegəhən kitat.”

¹¹ Nagelo min rafin ilat kotətul motıtəlau e jea rəha kig, kən mıtəlau min e netəm-iasol min itəm kəmosot nəwiətən, ne nat koatəmegəh min u, ilat kuwit. İlat moatısın-pən nulılat aupən

* **7:1:** Nımətag kuwit əh, in nımətag rəha nərəkinən tahmen əm e in əh e Dan 7:2 ne

Jer 49:36-38. † **7:3:** 2 Kor 1:22; Efes 1:13 ‡ **7:9:** Jen 15:5

e jea rəha kig, moteiuaiu, nipiñəgilat taru nisip, kən moatəfak kəm Uhgın, ¹² moatən məmə:

“!Əwəh! !Nipahrienən! Rəhatat Uhgın təwir pik, matəhag-əhag wir.

!In tenatig tenatig, təsanən, nahgin tepət!

! Pəs kotənwiwi in, motisiai-in, kən motən tagkiu kəm in matuwın matuwın nammun tikə! !Əwəh!”

¹³ Kən əmun, netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən min u kit tatəpəh ron io məmə, “?Pah min əh koatuwin e natimnat ruən? ?Kən ilat kəmotisi-pən hiə?”

¹⁴ Kən ekuhalpın məmə, “Etəm-iasol. Ik əm nəkitun.”

Kən in təmə, “Netəm min əh, ilat un kəmotiet rəkis e nahməən asol; ilat kınəmotaiquas e rəhalat napən kən motol təruən e nita Nəti Sipsip. ¹⁵ Kən tol nəhlan,

“ilat kotətul aupən e nigənəmti Uhgın, itəm tatəpələh matərəmə,

kən moatəfak kəm in e nərauiəgən ne lapın e Rəhan Nimə;

kən kig u itəm tatəpələh-pər e jea,

in otahgil kəm ilat min nian rafin.

¹⁶ İlat, okol nəumis tisuus minən ilat,

kən okol kəsotoaoa minən.

Kən nərauiə təsəhg minən ilat,

nape-apeən asol rəha mitgar otəsəhg minən ilat,

¹⁷ məto-inun, Nəti Sipsip itəm tatəpələh ilugin e jea rəha kig,

in otatehm ilat tahmen e etəmim rəha nehmən sipsip.

In otit ilat, matuwın o nəmti nəhau megəh, §

kən Uhgın otafəl rafin nahui nəmtilat.”

8

Pesin rəha nat pien-pien

¹ Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol sepın itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən nagətən təmikə əpəh e nego e neai o nian əkuəkır kit, tahmen e hafaoa.*

² Kən əmun eməplan nagelo sepın u kotətul aupən e nigənəmti Uhgın, kən ilat rafin koatos təwi. †

³ Kən nagelo kit min, in tatitotl pesin kit itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kəməmki-pən nat pien-pien lan. Təmitotl muwa mətul aupən e olta. Kəmos-ipən nat pien-pien tepət ‡ kəm in, məmə otos-ipən təlmin nəfakən min rəha netəmim rəha Uhgın, kən mos-ipən ilau kəm Uhgın, muwaan əpəh e olta kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, itəm tatətul aupən e jea rəha kig. ⁴ Nəhaniəm rəha nat pien-pien min, ne

§ 7:17: Sam 23:2; Aes 49:9-10; Jon 4:10; 7:37-38; Nol Əpən 22:1,17 * 8:1: Hab

2:20; Sef 1:7-8; Sek 2:13 † 8:2: Təwi min əh e Baebol, sənəmə nuwigi nat itəhai,

məto təwi əh kəmol e rəhnipat nat kit. ‡ 8:3: Nat pien-pien u in tahmen e nigpis, kən katuwaan məmə okəto nəhaniəm e nəmiəwin u itəm tatəpien wir.

nəfakən mın rəha netəmim rəha Uhgın, itəm nagelo tatəmik e nelmin, kəmotər motuwın o Uhgın. ⁵ Kən əmun nagelo tətətol nat pien-pien u e pesin, kən məmki-pən nigəm lan, itəm tatuəp e olta, kən məhtəg-iarəpən e nətueintən. Kən əmun, kaluəluə tətətipərəh, kənu tətəpət, kən nərkərəkən, kən namig təmələal. §

Təwi mın

⁶ Kən nagelo sepın itəm koatos təwi mın, kəmotətul matip o nahlən təwi.

⁷ Kən nagelo itəm tətəupən, təmahl rəhan təwi. Kən əmun, ais ne nigəm itəm kəmol pıləh-pıləh iləhal nita, kəmətəg-pən iləhal e nətueintən. Təmuəp mus nəwtain nəptən kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kənu təmuəp mus nig mın nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kən təmuəp mus ma-kiras mıtə kəmotuəp rafın.

⁸ Kən nagelo itəm tatol nampa tu lan in təmahl rəhan təwi, kən nat kit tahmen e nitot asol, itəm tatuəp, kəmərəkən-pən əpəh itəhəi. Kən nəwtain nitəhəi kitiəh təmöl nita, mapəs əm nəwtain kəiu. ⁹ Kən təmərəkən nat megəh mın itəm kotatig itəhəi nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kən mərəkən mın nego mın nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu.

¹⁰ Kən nagelo itəm tatol nampa tri lan, təmahl rəhan təwi. Kən məhau asol kit təmiet, matuəp tahmen e noanisiə. Təmiet əpəh ilis e neai, meiuaiu misas-pən mus nəwtain nəhau mın ne nəmti nəhau mın nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu.

¹¹ Məhau u, nərgin u Tarip Tarip. Kən əmun, nəhau mın nəwtain kitiəh kəmotarip motarip, mapəs əm nəwtain kəiu. Kən netəmim tepət itəm kəmotənim nəhau arip, kəmotimis.

¹² Nagelo itəm tatol nampa fo lan, təmahl rəhan təwi. Kən nat kit təmoh mıtgar, ne məwig ne məhau mın, mol nəwtain mıtgar kitiəh təmapinəp, mapəs əm nəwtain kəiu kətiauəp. Kən nəwtain məwig kitiəh təmapinəp, mapəs əm nəwtain kəiu kətiauəp, kən nəwtain məhau mın kitiəh kəmotamis, kən nəwtain kəiu əm kəmotasiə. E nərauigən, kən tətərauia e nəwtain kəiu əm, mapəs kitiəh. Kən nian lapın, tətəmihl e nəwtain kəiu əm, mapəs kitiəh.*

¹³ Kən əmun ematəplan, kən məto malikim kit tatiwig e napuə, kən mətasək əfəməh matən məmə, “!Awe! !Awe! !Awe! !Məto-inun nagelo kisil mın əh-ikən okəpanəhlahl mın rəhalal təwi roiu, mol nəratən asol okəpanəhaluwa e netəmim rəha nətueintən!”

9

Nagelo itəm tatol faiflan təmahl təwi

¹ Nagelo itəm tatol faif lan, tətahl rəhan təwi, kən eməplan məhau kit itəm tınəmsi-pər e neai miet-pən e nətueintən. Kəmos-ipən ki kit kəm məhau un, o nerəhən e nıpəg asol itəm teiuauiu agin. ² Nian təmerəh e nıpəg əh, nəhaniəm təmə, tahmen e nəhaniəm rəha iohe. Mitgar ne napuə kəmuapinəp e nəhaniəm rəha nıpəg asol.

³ Kənu nat kit tahmen e pitip, ilat tepət agin-əh, kəmotiet rəkis e nəhaniəm əh, moteiuauiu e nəptən, kən kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nusən itəm e nıpikilat, kən titahmə titahmə.

⁴ Kəmən-ipən kəm pitip min məmə kəsotərəkinən ma-kiras ne nig min, ne natımnat itəm kotəwiə e nətueintən, məto okotərəkin əm netəm min un itəm kəsotosən mak rəha Uhgın e nıpınəgilat. ⁵ Kən kəmegəhan-in nəsanənən kəm ilat məmə okotus netəmim motol nahməən kəm ilat o məwig faif, məto kəsotohamnuən ilat. Kən nahməən əh, itəm ilat okotəto tərət lan, taprəkis-in agin nəme nıpiki welau itəhəi, nian tatus itəm, kətahmə.* ⁶ E nian min əh, netəmim okotegəs-in suatip o nimisən, məto okol kəsotehmən. Okotolkeike məmə okotimis, məto okol kəsotimisən.

⁷ Eməplan pitip asol min əh, ilat kotahmen e hos min itəm kəmotətul matip o nəluaginən. İlat kəmotəfauin nat kit tahmen e hat rəha kig itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən rəhn-kapəlat tahmen e rəha etəmim. ⁸ Noanulat kaifəməh tahmen e noanu pətan, kən nəluilat tasilə tahmen e nəluı laion. ⁹ Nuwiligilat tol məmə kəmotəlpin manikiləhalat e nat kit rəha nəluaginən, kəmol e iaen, kən nawin nıməlməlılat tatuwa tahmen e hos tepət koatiuw kat min moatuwin e nəluaginən. ¹⁰ Nıpikilat tatus itəm kətahmə taprəkis-in agin welau itəhəi. İlat koatos nəsanənən e nıpikilat o nolən nahməən kəm netəmim o məwig faif. ¹¹ İlat, rəhalat kit əh-ikin etəm-iasol, in iərəmərə rəha nıpəg asol itəm teiuauiu agin. E nəghatən rəha netəm İsrəl, katən nərgin mə Apaton, kən e nəghatən Kris, kətaun-in məmə Apolion, nıpətin u İərəkin.

¹² ! Awe! Nəratən aupən tınol namnun, məto awe, awe, nəratən kəiu min əh-ikin okəpanueia.

¹³ Kən əmun, nagelo itəm tatol sikis lan təməhl rəhan təwi. Kən eməto nəwian kit təmsi-pən əpəh e niki rəhnıpat olta u,† ilat kuwit, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən tatətul aupən e nıganəmti Uhgın. ¹⁴ Kən nəwian əh təmən-ipən kəm nagelo itəm tatol sikis lan u tatıləs təwi, məmə, “İkis nagelo min un ilat

* **9:5:** Nəghatən Kris ətuatip təməsənən nahməən rəha nıpiki welau itəhəi. In təmən nahməən rəha “skopion,” nat kit tahmen e iəmik nərik, məto rəhan nəme nəluin ne rəhan nahməən tərət maprəkis-in nəme nahməən rəha nıpiki welau ne nahməən rəha nəme tımar. † **9:13:** Olta u, in tepil kit tatətul əpəh e Nımə Rəha Uhgın, kən katol sakrifais min ikin. Rəhnıpat min əpəh e kona min.

kuwit itəm kəməlis ilat kəmki-pən əpəh e nəhau asol Iufretes.”
 15 Tol nəhlan, təmikis ilat. Nagelo mın əh, ilat kuwit, kəməlin ilat kotətul matip u-roiu o aua ətuatip u, ne nian ətuatip u, ne məwig ətuatip u, ne nup ətuatip u, məmə okotohamnu netəmim rəha nətueintən nəwtain kitiəh, motapəs kəiu. 16 Kən eməto nampa rəha mopael mın rəhalat, itəm kotasuə e hos, kən ilat rafin tu-hanrit-milian netəmim.

17 Kən e napilairən rəhak, eməplan hos mın əh ne netəm kotasuə elat kotol nulan. Rəhalat iaen itəm tatəfətain manikiləhalat, in tasiə tahmen e nigəm, mol pilu wir, kənu mauieh. Rəhn-kapə hos mın u, kotahmen e rəhn-kapə laion mın, kən nigəm ne nəpienən rat[‡] ne nəhaniəm katəhalisi-pən e nıpəgnoalat.

18 Kən nəratən asol miləhal u itəm kəməhaliet e nıpəgnoalat, iləhal kəməhalohamnu netəmim e nətueintən nəwtain kitiəh, kapəs əm nəwtain kəiu. 19 Nəsanənən rəha hos mın əh, tatisipən e nıpəgnoalat, ne nıpikilat, məto-inun nıpikilat tahmen e sinek, itəm rəhn-kapə tətətig e malnıpikin. Kən hos mın əh, koatus mın netəmim e mal-nıpikilat.

20 Kən netəm mın u, nəratən miləhal əh kəməsəhamnuən ilat, ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat e natimnat mın itəm ilat koatol. Kəməsotapəsən nəfakən kəm iərmis mın ne narmi nat mın itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa, ne piron§ ne kəpiel, ne nig. İlat u narmi nat əm, itəm kəsotəplanən nat, ne məsotətoən nat, ne məsotaliwəkən.

21 Kən ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat o nohamnuən itəm, nəmikən nərik, nolən klefa, nolən masig, nitəpən iərman ne pətan, ne nakləhəən.

10

Nagelo itəm təmos naoa əkəku

1 Kən əmun ekəplan nagelo kit mın nahgin tepət tatisipər e nego e neai. Tatuwin e malnapuə tahmen e rəhan napən, kən mirai-mirai titəlau e rəhn-kapə. Kən in təhag-əhag mitasiə, tahmen e mit, kən nelkin tahmen e pos asol mil u kətiauəp e nigəm. 2 In tatos naoa əkəku kit itəm kinurapik rəkis tatəməhl-pən e nelmın. In təməf-ipən nelkin matip e nitəhəi kən məf-ipən nelkin mol e nəptən, 3 kən in təmagət əfəməh, nakəto nəwian tahmen e laion. Nian təmagət əfəməh, kən kaluəluə təmatipərəh mau sepın, matuhalpın. 4 Kən nian kaluəluə təmatipərəh mau sepın matuhalpın rəhan nəghatən, kən nıkik natəht məmə oekəte rəkis nəghatən itəm in tatən. Məto enəto

[‡] 9:17: Nəpienən rat əh, in tahmen e nəpienən rəha iohe. § 9:20: Piron§, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

nəwian kit tatisi-pər e nego e neai matən məmə, “Əhluaig-in nəghatən u itəm kaluəluə tatən, sətə rəkisən.”

⁵ Kən əmun, nagelo apon itəm eməplan aupən tatətul-pən e nitəhəi ne nəptən, tiləs-ipər nelmin matip, matəhu-pər e nego e neai, ⁶ kən matos noanawil e etəm tətətiḡ lilin, etəm təmöl nego e neai ne natimnat rafin itəm koatətiḡ lan, ne nətueintən ne natimnat rafin itəm kotətiḡ lan, ne nitəhəi ne natimnat rafin itəm kotətiḡ lan, kən məmə, “!Uhgın otəsəsaḡgin minən! ⁷ Məto nian nagelo itəm tatol sepın lan otahl rəhan təwi, kən nalpəkəuən anion rəha Uhgın itəm tətəhluaig-in, in otuwa mol nıpahrienən lan u-roiu. In otiet-arəpa tahmen əm mə in təmən-iarəp aupən kəm rəhan iolwək min u, ien min rəhan.”

⁸ Kən əmun, ekəto min nəwian əh təmisi-pən e nego e neai, matən-ipa min kəm io məmə, “Uwın, miləs naoa kəmurapik əh itəm tətəməhl-pən e nelmi nagelo itəm tatətul-pən e nitəhəi ne nəptən.”

⁹ Kən əmun, ekuwın mətapəh o nagelo məmə otos-ipa naoa əkəku kəm io. In tən-ipa kəm io məmə, “Os mun. Nat u otərəkin nərəpəm, məto nian onakun, tətəhen tahmen e sukapak.”

¹⁰ Kən əmun ekiləs-irəkis e nelmi nagelo, kən mun mərge. Emun məto tətəhen tətəhen, tahmen e sukapak, məto nian emərge, təmərəkin nərpiḡ, nərpiḡ təmərət lan. ¹¹ Kən kəmən-ipa kəm io məmə, “Ik onakəkəike mən-iarəp min nəghatən itəm Uhgın otos-ipinə kəm ik u, o netəmim nuwigilat pisin pisin min, ne netəm e kantri pisin pisin min, ne netəm koatən nəghatən pisin pisin min, ne kig min.”

11

Etəmim mil itəm kəmuətul-arəp o Iesu

¹ Kən əmun kəmos-ipa nuwig kit rəha nosən mak e nat, kən kən-ipa kəm io, məmə, “Uwın, mos mak e Nimə Rəha Uhgın, ne olta, kənu mafin rafin netəm koatəfak əh imə. ² Sosən mak e iat, məto natos əm mak e nimə. Sosən mak lan məto-inun kinos-ipən rəkis iat əh kəm Iaihlua min. Ilat okoteguafəl-eguafəl rəhak taon asim motuwın motuwın motos məwıḡ ilat foti-tu.* ³ Kən io ekos-ipən nəsanənən kəm rəhak etəmim mil itəm katuətul-arəp rən io. Kən okətios əm nəmkapın, muatətul-arəp o nən-iarəpən rəhak nəghatən min o nian wantaosən tu hanrit sikiste.” ⁴ Ilau u, nokət niḡ olif mil, ne nat katəhtu-pər lait lan mil, itəm katuətul aupən e İərəməərə rəha nətueintən. ⁵ Okəmə suah kit tətəlkut o nərəkinən ilau, kən nəmnamın niḡəm otisi-pən e nohlilau, kən mus rəhalau tikimır min. Etəmim itəm tolkeike nərəkinən ilau, in otəkəike

* **11:2:** Məwıḡ foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen min e nian wan-taosən-tu-hanrit-sikiste (1,260).

mimis nəhlan. ⁶ Suah mil u, ilau katioş nəsanənən o nahtosiginən napuə məmə nuhuən otəsəfikən nian ilau okatuəghat matuən-iarəp nəghatən min rəha Uhgın. Kən ilau matios min nəsanənən məmə okuəuhlin nəhau min kotuwa nita, kənu miatun min nərəkinən netəmim rəha nətueintən e nəratən pisin pisin min itəm ilau kioalkeike məmə okioal.

⁷ Kənu nian ilau kinuatətul-arəp rəkis, kinuən rəkis natimnat rafın, kən nat megəh† itəm otər e nıpəg teiuaiu agin, mərioah moh ilau, mol win elau mohamnu ilau. ⁸ Nıpətilau otatəmahl əpəh e suatip rəha taon asol əh, ikin əh kəməhtipən min rəhalau İərəmərə e nig kəməluau‡ ikin, kəməuhlin nərgin, məmə Sotom o İjip, tatəpsen-pən nolən rat ikin əh. ⁹ Kən netəmim nuwigilat pisin pisin min, netəmim e noanol rafın, ne netəmim e nəghatən min rafın, ne kantri min rafın, okoatarəp e nıpətilau, motos nian apiəpiə kisil, kən haf, kən kəməsotegəhan-inən nitənimən ilau. ¹⁰ Kən netəmim rafın rəha nətueintən okotol lafet, motagien, kən moatos-ipən natimnat kəm ilat min, motagien məto-inun ien mil itəm kəmatioal pik nəratən kəm ilat, kiniamis. ¹¹ Məto uarisig e nian apiəpiə kisil ne haf tinuwın rəkis, kən Uhgın təmosipən nehagən e nıpətilau kən ilau kəmuətul e nelkilau. Kən netəmim rafın itəm kəmotəplan ilau, niganməpilat təmasiəp, narmilat tikə. ¹² Kən ilat kəmotəto nəwian asol kit təmisi-pər e nego e neai, matən-ipən kəm ilau məmə, “Uər mueia ikin-u.” Kən malnapuə təmiləs ilau mər muwın e neai. Kən rəhalau tikimır min kəmotətul motalkəlik olau.

¹³ Kən e nian ətuatip əh, namig asol kit təmərəkin rum kitiah e taon əh, mapəs əm rum nain. Namig təmohamnu netəmim ilat rafın sepın-taosen, kən netəmim rafın itəm kəməsotimisən, kəmotəgin motasiəp, kən motən nıpahrienən məmə Uhgın e nego e neai, tatos nepətən.

¹⁴ !Awe! Nəratən asol itəm tatol nampa tu lan, tinol nannun. Məto, nəratən itəm tatol kisil lan otəsuwəhən tuwa.

Nagelo itəm tatol sepın lan təmahl təwi

¹⁵ Nagelo itəm tatol sepın lan təmahl rəhan təwi, kən əmun nəwian asol min kəmotisi-pən e nego e neai motən məmə, “Rəhatat İərəmərə ne rəhan Kristo, ilau kinatuərəmərə§ e nətueintən rafın agin, kən nərəmərəən rəhan, otətatig lilin.”

¹⁶ Kən netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən min ilat tuentefo, itəm koatəpələh-pər e rəhalat jea min aupən e niganəmti

† 11:7: Dan 7 ‡ 11:8: “İkin əh kəməhtipən min İərəmərə e nig kəməluau,” tatəghat-in Jerusalem. § 11:15: Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Rəhatat İərəmərə ne rəhan Kristo, in tinatərəmərə,” tatəgətun-pən məmə Tata Uhgın ne rəhan Kristo, ilau kitiah əm.

Uhgın, ilat kəmotisin nulilat, moteiuaiu, nıpınəgilat taru nisip, kən moatəfak kəm Uhgın, ¹⁷ motəmə,

“İakoatən tagkiu kəm ik, İərəmərə Uhgın Nahgim Təpət PİK
Ağın, etəm un ik nətatig un itəm nətatig roiü, kən
nəmətatig aıpən,

məto-inu ik nəmos rəham nəsanənən asol, kən minətuoun
matərəmərə.

¹⁸ “Kantri min, kotautu pik, məto ik rəham neməha asol
tinuwa.

Nian tinuwa o nakılən netəm kəmotimis.

Kən onakətou ien min u ilat rəham iolwək min, kən mətou
min netəmin rəham, ne netəm koatısiai-in ik, ilat rafin,
nat əpnəpın okəmə ilat koatos nepətən asol o nepətən
əkəku.

Kən nian u rəham, o nərəkinən netəm itəm koatərəkin
netəmin e nətueintən.”

¹⁹ Nian kəmerəh e Nımə Rəha Uhgın əpəh ilis e neai, kən
kəməplan Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən* tatəpələh
əpəh imə. Kən təmatipit mıtasiə, kən kaluəluə təmatatıperəh,
kən eməto nagətən asol min, kən təmatamig, kən ais təmısas-
pa.

12

Pətan ne ialkita kəgin

¹ Kən nəmtətin asol kit təmıet e neai, muha-pıspis lak. Pətan
kit təmuwin e mitgar tahmen e rəhan napən, kən təməpələh
məf-ıper nelkin e məwig, kən matəfauin hat rəha nisıaiin
kit, kəmol-pən məhau tuelef lan. ² In tətasək əfəməh, tatəto
nahməən məto-inun in təpək-əpək kən otəsuwəhən temək.

³ Kən əmun nəmtətin kit min təmıet min əpəh ilis e neai,
itəm tatuha-pıspis lak. İnəh, ialkita kəgin kit, tasiə, tahmen
e nigəm, rəhn-kapə təmısim-isim ilat sepın, kən rəhnıpat ilat
ten, kən kəməfauin-pən hat rəha kig asol ağın ilat sepın e
rəhn-kapə min. ⁴ Nıpikin tatoh-irəkis məhau min əpəh ilis
e neai, matəmki-əhau-pa ilat nəwtain kitıəh e nətueintən,
mapəs nəwtain kəiu. Kən e nian əh, ialkita un təmuwa mətul
aıpən e pətan u itəm otəsuwəhən temək, məmə okəmə nətin
tinaiir un, kən in ton.* ⁵ Pətan əh təmıləs nətin İərman, itəm in
otərəmərə e kantri min rafin, kənu nəmtətin rəha nərəmərəən
rəhan tahmen e nəlnal kit kəmol e iaen. Məto Uhgın təmeuw
rəkis suakəku u o ialkita, mıləs-ıper ilis e rəhan jea, məmə
otərəmərə. ⁶ Pətan un, təmagım-pən əpəh ikın taruən-aruən
ikın, itəm Uhgın təmol əpen-əpenə lan məmə otətətig ikın,

* **11:19:** Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən u, in “Ark of the Covenant.” Eks
25:10-22. * **12:4:** Mat 2:13-14

kən katehm, kətoarus-pən nian wan-taosən-tu-hanrit-sikiste
tinuwa minuwın rəkis.†

⁷ Kən əmun, nəluaginən kit tınətul əpəh e nego e neai.
Mikael‡ ne rəhan nagelo mın, kinoatəmou ilat ialkita, kən
ialkita ne rəhan nagelo mın kinoatoh mın ilat. ⁸ Məto ialkita,
nahgin tikə, təsahmenən. Kən əmun, Mikael ne kinotol win
elat, kən kəmahl-iarəp ilat əpəh e nego e neai. ⁹ Kəmotiləs
ialkita asol un, motərakin-iəhau e nətueintən. Kən inu, in
sinek nuwəh ilouin aıpən,§ katən mə İərmis, o Setan, itəm
təmeiua-in nətueintən rafin ađın. Kəmərakin-iarəp in,* tuwa
e nətueintən, ilat rafin nagelo mın rəhan.

¹⁰ Kən əmun eməto nəwian asol kit əpəh ilis e nego e neai.
Təmə,

“!Roiu əh, Uhgın rəhatat in tinosmegəh itat!

!Roiu əh in tinol-arəp məmə in tatos nəsanənən,

kən roiu əh, in tinatərəmərə!

Kən roiu əh, Kristo rəhan təmol məmə in tatos mın nəsanənən
ne nepətən e natımmat mın rafin.

Tol nəhlan məto-inu roiu əh, kinərakin-iəhau Setan e
niganəmti Uhgın. Setan u, itəm tatətu-pən-ətu-pən nat e
piətət mın lapın ne lenian, mən-iarəp nıpəgnəmtin mın
rəhan matətu-pən elat e niganəmti Uhgın.

¹¹ Kən piətət mın kəmotəmou ilat mın,

kən motol win rəkis lan e nəsanənən rəha nita Nəti Sipsip,

motatig motol win mın lan e nətul əskasikən o nən-iarəpən
nəghatən rəha Nəti Sipsip.

Motol win mın lan məto-inu nikilat təməsəht pikən nəmegəhən
rəhalat,

məto kəmotətul matip əm məmə okotimis.

¹² !Nego e neai, ne itəmat u notatig ikin, otagien məto-inu
kinərakin-iarəp ialkita!

!Məto awe, kəsi o nətueintən ne nitəhəi,

məto-inu Setan təmeiuiu mınə ron ik!

In, neməha təmol pik,

məto-inun in titun məmə nian rəhan təkuəkir əm.”

¹³ Nian ialkita asol u, təməplan məmə kinərakin-iarəp in
tuwin e nətueintən, in tinatitəp pətan u itəm təmiləs nətin
iərman. ¹⁴ Kən kəmos-ıpən nıməlməli malikim kəiu kəm pətan
u, məmə in otos miwig lan muwin əpəh ikin kəmol əpen-əpenə
rəkis ikin taruən-aruən ikin. İkin əh, otətatig ikin, kən in
titagım o sinek, kən katehm wir in o taem kitiəh, ne taem kəiu
mın, ne taem haf. ¹⁵ Kən sinek u, təmeoa tahmen e naruəh
asol kit, məmə otəu-təlimin pətan u miləs magım. ¹⁶ Məto

† 12:6: Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen mın e
nian wan-taosən-tu-hanrit-sikiste (1,260). ‡ 12:7: Dan 10:13,21; 12:1 § 12:9:

Jen 3:1 * 12:9: Jen 3:14-15; Luk 10:17-18; Jon 12:30-31; Kol 2:15

nisip təmasitu e pətan u. Nisip təmoag kən mərge rafin nəhau itəm ialkita təmeoa-in e nıpəgnoan. ¹⁷ Kən əmun, ialkita un, neməha təmol təmol o pətan u, kən in tagim muwin məmə otəluagin ilat rəhan min neen noanol, ilat u itəm koatol nəwia Uhgın, kən moatətul əskasik o nən-iarəpən məmə ilat netəmim rəha İesu Kristo. ¹⁸ Kən in təmətul əpəh e nıməkləkil itəhəi.

13

Nat megəh itəm təməhap nıtəhəi mər

¹ Kənu eməplan nat megəh asol kit təməhap nıtəhəi mər. Rəhnipət ten, rəhn-kapə təmisim ilat sepin, kəməfauin-pən hat min rəha kig asol agin e rəhnipət min. Kən kəməte-pən nərgin itəm tətəu-iərmis-in Uhgın e rəhn-kapə min. ² Nat megəh un eməplan, tahmen e wisi kəgin kit u, lepet, məto nelkin min kotahmen e nat megəh kit u, pea. Kən nıpəgnoan tahmen e laion. Kən ialkita u, təmos-ipən rəhan nəsanənən ne rəhan nəməməyəən ne nepətən asol kəm nat megəh u.

³ Rəhn-kapə nat megəh u kit, nat kit təmol, kən nəkəplan məmə tinatol pap o nımisən, məto tinəwir min. Kən əmun, netəmim rafin e nətueintən narmilat təmiwig pik ron, kən moatuarisig-in nat megəh un. ⁴ Kən ilat rafin kəmotəfak kəm ialkita, məto-inu təmos-ipən nepətən rəhan kəm nat megəh u. Kən ilat kəmotəfak min kəm nat megəh u, kən motəmə, “?Pah in tahmen e nat megəh u? ?Pah titun nohən?”

⁵ Kən kəmegəhan-in nat megəh u, məmə in otəghat ausit, mau-iərmis-in Uhgın. Kən kəmegəhan-in-pən nepətən kəm in, məmə titun nolən nat naka in tolkeike o məwig foti-tu.*

⁶ Kən in təməən nəghatən rat tepət e Uhgın, ne nərgin,† ne netəmim itəm kotatig e nego e neai,‡ ilat u, rəhan nıməfak.

⁷ Kəmos-ipən min nəsanənən kəm in, məmə otəluagin ilat netəmim rəha Uhgın, kən mol win elat. Kən kəmos-ipən min nepətən kəm in o nəməməyəən e netəmim e noanol min rafin, ne netəmim nuwigilat pisin pisin min, ne netəmim e nəghatən min rafin, ne kantri min rafin. ⁸ Netəmim rafin rəha nətueintən, okotəfak kəm nat megəh u, inəh, netəmim rafin itəm kəməsətəən nərgilat e Naoa rəha Nəmegəhən, nian nətueintən təmatikə əh. Naoa u, in naoa rəha Nəti Sipsip itəm kəmoəhamnu.

⁹ Etəm matəlgın tatig, in otəkəike mətəlig-in wir.

¹⁰ Okəmə suah kit otuwın e kalapus,

pəs in otuwın əm.

Okəmə okətəmmu suah kit e nisa,

* **13:5:** Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen min e nian wan-taosan-tu-hanrit-sikiste (1,260). ² Tes 2:1-12. † **13:6:** Dan 8:10-11

‡ **13:6:** Efes 2:6

pəs okətamnu əm in e nisa.

Nəghatən u, nıpətın u məmə netəmim rəha Uhgın okotəkəike motol tıku, kən motahatətə əm e Uhgın.

Nat megəh itəm təməhap nisip mər

¹¹ Kən əmun, eməplan mın nat megəh kit mın itəm təməhap nisip mər. Rəhnıpat kəiu tahmen e nəti sipsip kit, məto tatəghat, nəwian tahmen e ialkita kit. ¹² Nat megəh itəm rəhnkapə sepın, tatos-ıpən rafın rəhan nepətən kəm in, kən nian nat megəh itəm rəhnıpat kəiu tətətig ilau nat megəh rəhnkapə sepın, in tatol nəwian. Kən nat megəh itəm rəhnıpat kəiu tətəkəike kəm netəmim rafın e nətueintən, məmə ilat okotəfak kəm nat megəh itəm təmaupən, itəm rəhnkapə kit tinatol pap o nımısən məto tınəwır mın. ¹³ Kən nat megəh u itəm rəhnıpat kəiu, tatol nəmtətin asol mın ne nat pıspis mın tepət, matig mol mın nıgəm tətisi-pər e neai, matuwa e nətueintən, matol e nıganəmti netəmim. ¹⁴ Uhgın təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh u itəm rəhnıpat kəiu, məmə titun nolən nəmtətin mın nian tətətig ilau nat megəh rəhnkapə ilat sepın. Kən in təmateıuə-in netəmim rəha nətueintən e nəmtətin mın əh in təmol, kən mən-ıpən kəm ilat məmə okotəkəike motətə narmin itəm kasgəwın nat megəh rəhnkapə sepın, nat megəh u, itəm kəmaru pap rəhnkapə e nisa, məto tatəmegəh. ¹⁵ Kən Uhgın təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh itəm rəhnıpat kəiu, məmə otehag-pən e narmin itəm kəmasgəwın e nıg, pəs təghat. Kən narmin itəm kasgəwın e nıg un, təməghat, mən əskasik məmə okəike kohamnu netəmim rafın itəm kəsotəfakən kəm in. ¹⁶ Kən in təmatəkəike kəm netəmim rafın məmə okotos mak kit rəhan e nelmilat matıp o e nıpınəgilat. Netəmim rafın agın kotəkəike motos, ilat u, netəm-iasol mın, ne netəm əpnapın əm, netəm rəhalat nautə tepət, ne netəm rəhalat nautə tikə, slef mın, ne netəm sənəmə slef mın, məmə okotos mak kit rəhan e nelmilat matıp o e nıpınəgilat. ¹⁷ Okəmə etəm təsosən mak u, təruru nosən nəmti nat kit, ne nosalım-inən, mətoarus in təkəike mos mak rəhan. Mak un, in nərgi nat megəh itəm rəhnkapə ilat sepın, o nampa itəm tatəpsen-pən nərgın.

¹⁸ O nat u, onakəkəike mos nenatıgən tepət o nıtunən nampa rəha nat megəh u. Kən okəmə ik nakenatıg tahmen, kən nəkitun nənən nıpətın. Kən nampa u, in sikis-hanrit-sikiste-sikis, kən in tatəpsen-pən etəmim kit.

14

Nəti Sipsip ne netəmim wan-hanrit-foti-fo-taosan

¹ Kən əmun, ekətag-pən əpəh aıpən-in io məplan Nəti Sipsip tatətul-pər əpəh e Nıtot Saeon, kən wan-hanrit-foti-fo-taosan

netəmim koatətul ilat min. Kən kəməte-pən nərgi Nəti Sipsip ne rəhan Tata e nıpinəgılat. ² Kən ekəto nat kit əpəh ilis e nego e neai tətəgət, nəwıan tahmen e nıtəhəi tatem nonahluəluə, kən mahmen min e kaluəluə tıtatıperəh, kən ekəto tahmen min e nəwia hap* tərət, netəmim koatoh. ³ Kən ilat koatan napuən wi kit əpəh əpən e jea rəha kig, ne nat koatəmegəh kuwit, ne netəm-iasol itəm kəmos nəwıətən min. Suah kit təsıtunən napuən əh, netəm min əm un ilat wan-hanrıf-foti-fo-taosan itəm Uhgın təmos-nəmtın ilat,† mos-ırəkis ilat e nətueintən. Netəm min əm un ilat əh, ilat kotıtun nanən napuən əh. ⁴ Netəm min u ilat u, itəm kəmotehm wır rəhalat nəmegəhən, məmə namkımık tıkə elat, kən ilat kəməsotıtən pətan, ilat netəm wi.‡ İlat koatuarısıg-in Nəti Sipsip u, moatuwin ikın min rafın itəm in tatuwin ikın. Uhgın tınos-nəmtın rəkis netəm min əh. İlat rəha Uhgın əm, ne Nəti Sipsip u. İlat kotahmen e nagwənən itəm kəməfak-in wi əm e nasumən, itəm katos-ıpən kəm Uhgın ne Nəti Sipsip. ⁵ İlat kəsoteıuəən nıan kit ne, kən nat əkəku kıtıəh ne tıkə məmə tatol ilat kotamkımık e nıganəmı Uhgın.

Nagelo kisil

⁶ Kən əmun ekatıg məplan min nagelo kit min, tatiwig əpəh ilis e magoagəp. In tatən-ıarəp namnusən təwır itəm tətatıg tətatıg namnun tıkə§ kəm netəmim rəha nətueintən, e kanrı min rafın, e noanol min rafın, ne nəghatən min rafın, ne netəmim nuwigılat tol pısın pısın min. ⁷ In tatən əfəməh məmə, “Otəgın motısıai-in Uhgın, kən motən nıpahrıenən e rəhan nərətən, məto-inun nıan ətuatıp rəhan tınuwa, o nos-ıpənən nalpınən kəm netəmim. Otəfak kəm in, etəm təmol nego e neai, ne nətueintən, ne nıtəhəi, ne nəmtı nəhau min.”

⁸ Kən nagelo kit min, itəm tatol nampa tu lan, tatətəu-pən matən məmə, “!Papılön təməme! !Papılön təməme! !Papılön Əsanən Nahgın Tərət təməme, meıuıuı! In tahmen e pətan e suatıp itəm təmıuw-pa nəman e kanrı min rafın kotuwa motənım wain ilat min. Wain u nımın, inun, nıtəpən nalmələn min, məkəıke kəm netəmim məmə koatol nolən rat ilat min. Kən nıan nəman kotənım wain u, ilat koatıuw-pa neməha rəha Uhgın olat.”

⁹ Kən nagelo kit min, itəm tatol kisil lan, tatarısıg-in ilau, kən matən əfəməh məmə, “Okəmə suah kit təfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepın, ne narmin itəm kəmasgəwın e nıg, kən matos rəhan mak e nıpinəgın o nelmin, ¹⁰ kən in

* **14:2:** Hap min un, nat katoh elat o nanən napuən, tahmen e kitar. † **14:3:**

1 Pita 1:19 ‡ **14:4:** 2 Kor 11:2; Nol Əpən 21:9 § **14:6:** Katəghat-in Namnusən Təwır məmə namnun tıkə məto-inun in tatəghat-in nalpəkəuən lılın min rəha Uhgın, kən məto-inun in tatən nıpahrıenən nıan rafın.

təike mənəm mın wain u inu, in neməha rəha Uhgın. Wain u inu, kəməsəgələkləkən e nəhau. In otəto nahməən e nigəm ne noanəwiwə itəm tatuəp okiaus in əpəh e niganəmti nagelo asim mın ne Nəti Sipsip. ¹¹ Kən nəhaniəm rəha nigəm itəm tatus ilat matol nahməən kəm ilat u, in tatər nian rafın, namnun tikə. Netəm mın un itəm kotəfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepın ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən motos mak rəha nərgin, ilat okəsotamegən e nərauiəgən ne lapın.” ¹² Nəghatən u, nıpətın u məmə netəmim rəha Uhgın itəm koatətəu-pən nəwia Uhgın, kən moatahatətə e Iesu, ilat kotəkəike motətul əskasik.

¹³ Kən əmun eməto nəwian kit təmisi-pər e nego e neai matən məmə, “Əte rəkis nat u: roiu ne matuwın, netəmim rəha İərəməərə, məto okəmə okotimis, ilat okotatig e nəwirən pahrien.”

Kən Narmin Rəha Uhgın təmə, “! Əwəh! İlat okotameg e rəhalat wək, məto-inu okotos noa rəhalat wək mın.”

Nəulək-inən netəmim e nətueintən

¹⁴ Emətag-pən mın əpəh aypən-in io məplan malnapuə kit təruən, kən suah kit tatəpələh-pər e malnapuə un. Suah un, tahmen e Nəti Etəmim. In tatəfauin kraun kit, inu hat rəha kig, kəmol e iaen u kol tatipit-ıpit, kən matiləs naip eko kit itəm tasilə. ¹⁵ Kən əmun nagelo kit mın təmisi-pən əpəh e Nimə Rəha Uhgın muwa, kən maun-in əfəməh suah u, tatəpələh-pər e malnapuə məmə, “Os rəham naip eko mos muwın məulək, məto-inu nian rəha nəuləkən tinuwa, kən nagwənən əpəh e nətueintən tinimətə.” ¹⁶ Kən əmun suah u itəm tatəpələh-pər e malnapuə, təmurin-ego-in nətueintən e rəhan naip eko, kən məulək-in netəmim e nətueintən, tahmen e nagwənən itəm tinimətə o nosən.

¹⁷ Kən nagelo kit mın təmiet e Nimə Rəha Uhgın əpəh e nego e neai. In tatiləs mın rəhan kit naip eko itəm tasilə. ¹⁸ Nagelo kit mın, itəm tatos nepətən rəha nigəm e olta, təmisi-pən əpəh e olta, kən maun-in əfəməh nagelo itəm tatiləs naip eko məmə, “Ləs rəham naip eko un, muwın e nətueintən, kən məte rəkis netəmim itəm kotahmen e noa krep marəg u tipilpıl mın, əpəh e nəukətin. Nətueintən tahmen e nəukətin.” ¹⁹⁻²⁰ Tol nəhlan, nagelo un təmoahin rəhan naip eko, tuwın e nətueintən, kən məte rəkis netəm mın un itəm kotahmen e noa krep itəm tinəmarəg rəkis. Kən in təmərakin-pən ilat kotuwın ikin asol əh itəm kateguarin-eguarin noa krep mın ikin, məmə nahuilat otaiəh. İkin əh, in ihluə e taon, Uhgın tatos-iarəp rəhan neməha, kən matol nalpınən ikin kəm netəmim. Kən kateguarin-eguarin netəm mın u, kən nitalat itəm titaiəh mətaiu ikin əh, in tahmen e nəhau asol kit nəfəməhən rəhan tahmen e tri hanrit kilomita, kən lokammim

lokammim. Okəmə hos kit tiwig-pən ikin, nita titun nərən mek nohlin.*

15

Netəmim rəha Uhgın kəmotənwıwı in

¹ Ekətag-pən əpəh e nego e neai məplan mın nəmtətin kit mın itəm tatuha-pispis lak. Nagelo ilat sepın koatos namnu nalpınən mın, ilat sepın. Nalpınən mın əh, ilat koatol neməha apıəpiə rəha Uhgın tol namnun lan. ² Kən əmun, eməplan nat kit tahmen e nitəhəi, məto kəmol e klas ne nigəm pıləh-pıləh, kən netəmim neen koatətul e nıkalkal nitəhəi u, ilat un netəm kəmotəmou ilat nat megəh rəhn-kapə sepın ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən kətol win elau, ne nampa itəm tatətul o nərgin. Kən Uhgın təmos-ipən hap* mın kəm ilat, ³ kən koatoh, motan napuən rəha Nəti Sipsip ne Moses u, iolwək rəha Uhgın, koatan məmə,

“Iərəmərə Uhgın Nahgim Təpət Pık Agın

Rəham nolən asol mın kotatuha-pispis etimat.

!Kig lilin, nolən mın rəham kotətuatıp pahrien!

⁴ ?Pah otəsaginən ik, Iərəmərə?†

?Kən pah otəsos-ipənən nənwiwian o nərgəm?

Məto-inu ik pisin əm nakasim.

Netəmim e kantri mın rafin okotuwa

kən motəfak e niganəmtim,

məto-inun nəmol-arəpa rəham nolən ətuatıp mın.”

⁵ Kəmotan rəkis napuən u, emətag-pər e nego e neai, məplan kəmerəh-pən İkin Uhgın Tətətig İkin, inu, Nimə Tapolən rəha Uhgın. ⁶ Nagelo ilat sepın kəmotiet e İkin Uhgın Tətətig İkin, koatos nalpınən mın ilat sepın. İlat kotuwın e napən wir u, linen, itəm tatıpıt-ıpit, kən kəməlis manıkiləhalat e kətəut itəm kəmol e iaen u kol tatıpıt-ıpit. ⁷ Kən əmun, nat koatəmegəh un ilat kuwit kit təmos-ipən pesin mın itəm kəmol e iaen u kol tatıpıt-ıpit, ilat sepın, kəm nagelo mın u sepın. Pesin mın u, kotərioah e neməha rəha Uhgın u, itəm tətətig lilin. ⁸ Kən nəhaniəm təmirəfin İkin Uhgın Tətətig İkin, nəhaniəm-in nepətən əhag-əhag rəha Uhgın ne nəsanənən rəhan, kən okol suah kit təsuwinən əh imə e İkin Uhgın Tətətig İkin mətoarus nalpınən mın ilat sepın itəm nagelo sepın koatəmik, okotol namnun.

16

Pesin ilat sepın, kəmotərioah e neməha rəha Uhgın

* **14:19-20:** Aes 63:1-6 * **15:2:** Hap mın un, nat katoh elat o nanən napuən, tahmen e kitar. † **15:4:** Jer 10:7; Sam 86:9-10

¹ Kən əmun, eməto nəwian kit təmagət əfəmäh əpäh e İkin Uhgın Tətətig İkin, matən-ipən kəm nagelo mın u sepın məmə, “Otuwin, motəhtəg-iarəp e nətueintən pesin ilat sepın itəm kəmotərioah e neməha rəha Uhgın.” ² Nagelo itəm tətaupən, təmuwin məhtəg-iarəp pesin rəhan e nəptən. Kən əmun, netəmim itəm koatos mak rəha nat megəh rəhn-kapə ilat sepın, kən moatəfak kəm narmin itəm kəmasgəwin e nig, nıməgəm təmirəfin nıpətılat.

³ Kən nagelo nampa tu, təməhtəg-iarəp rəhan pesin əpäh itəhəi. Kən nıtəhəi təmol nıta lan, tahmen e nıta etəm təmımıs. Kən nat itəhəi mın rafin kəmotımıs.

⁴ Kən nagelo nampa tri, təməhtəg-iarəpən rəhan pesin e nəmti nəhau mın ne nəlugi nəhau mın, kən ilau kueia mioal nıta elau. ⁵ Kən əmun eməto nagelo itəm tərəmərə e nəhau mın təmə,

“İk pısın əm ik Uhgın, nakətuatıp,
ik un itəm nəkətətig kən nəmətatig,
kən tətətuatıp əm məmə onəköl nalpınən kəm ilat nəhlan.

⁶ Rəhalat atıp əm,
məto-inun ilat kəmotiu nıta rəham netəmim mın ne ien mın,
kən ik nakos-ipən nıta nımılat məmə okotənim.”

⁷ Kən ekəto mın olta tətəgət əfəmäh məmə,
“! Əwəh! İərəmərə Uhgın Nahgin Tepət Pık Agın, rəham
nəghatən nəmuəh netəmim lan, in tətətuatıp agın, kən
nıpahrienən.”

⁸ Kən əmun, nagelo nampa fo, təhtəg-iarəpən rəhan pesin e mıtgar, kən kəmos-ipən nəsanənən kəm mıt məmə otəhg netəmim tahmen e nıgəm. ⁹ Kən nəgəpanən təmus ilat, kən kotau-iərmıs-in nərgi Uhgın, itəm in tətərəmərə e nalpınən mın u, məto ilat kotapəs nəuhlinən nətəligən rəhalat, kən motısıai-in rəhan nepətən.

¹⁰ Kən nagelo nampa faif təhtəg-iarəpən rəhan pesin əpäh nat megəh tətərəmərə ikın, kən əmun, ikın mın rafin in tətərəmərə ikın in təmapınəp. Kən netəmim koatəto nahməən, moatus namılat motoatıp-oatıp. ¹¹ Kən ilat motau-iərmıs-in Uhgın əpäh e nego e neai o nahməən mın ne nıməgəm mın rəhalat, məto ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat o nat itəm kəmotöl.

¹² Kən nagelo nampa sikis, təməhtəg-rəkis rəhan pesin əpäh e nəhau asol, nərgin u, İufretes, kən əmun nəhau təmamır mol suatıp rəha kig mın kotaliwək lan moatısı-pah. ¹³ Kən əmun, ekəplan mın narmin rat kısıl kəhalahmen e pırok. Kit təmıet e nıpəgnoa ialkita, kit tiet e nıpəgnoa nat megəh rəhn-kapə ilat sepın, kən kit tiet e nıpəgnoa ien eıueıuə.* ¹⁴ İləhal narmi

* **16:13:** “İen eıueıuə” u, in nat megəh itəm təməhap nısıp mər, rəhnıpat kəıu, itəm təməghat-in e Nol Əpən 13:11-18.

İərmis min, itəm koatol nəmtətin min, kən iləhal kəhaliet mətəhaluwın o kig min e nətueintən rafin, məhaluəfimin ilat məmə okotəluagin e Nian Asol rəha Uhgın Nahgin Təpət PİK Agın.

¹⁵ Kən İesu təmən məmə, “!Ətag-pa-tu! !Iatuwa tahmen e iakləh! Etənim itəm təsapılən mətaiir, məsapəgən rəhan natımnat o napılən məmə in otəsaipiəpiəən kən maulis ron, in otatig e nəwırən pahrien.”

¹⁶ Kən ilat kəmotargətəin rafin kig min əpəh ikin kit, katən e nəghatən rəha netəm Isrel, məmə, “Amaketon.”

¹⁷ Kən namnun nagelo itəm in nampa sepın, təməhtəg-rəkis-pən rəhan pesin əpəh e nımagoagəp, kən əmun əpəh e İkin Uhgın Tətətig İkin, nəwian asol kit tisi-pən əpəh e jea rəha kig məmə, “!Tınol namnun!” ¹⁸ Kən əmun təmatipit, kəməto nagətən asol, kən kaluəluə təmatiperəh-atiperəh, kən namig asol təməloal e nəptən. Namig u, in iahgin iahgin, kəsəplanən namig kit iahgin tol nəhlan nian kit. ¹⁹ Kən taon asol təməhap məsin kisil, kən taon min e kantri min rafin kəmotisas motol nat tikə elat. Uhgın, nikin təməht nolən rat min rəha Papilon Asol, kən tos-ipən panikin itəm tərıoah e wain e neməha rəhan, təməkəike kəm in məmə otənim rafin agın. ²⁰ Nəptən əlkələh min rafin kəmahin rəkis ilat, kotikə, ne nitot min, kisəplan minən kit. ²¹ Ais u itəm tahmen e kəpiel asol koatisi-pən e malnapuə, kəmotisas-pən e netənim. Ais u, kitiah əm tahmen e fite kilo, kən netənim kəmotau-İərmis-in Uhgın o nahl-ipa-mən ais itəm təmatisas-pən elat, məto-inu nalpınən u in tərət tərət agın.

17

Pətan ionəhan tərət agın

¹ Kən əmun, nagelo sepın min u kit itəm kəmoatəmik pesin ilat sepın, təmuwa mən-ipa kəm io məmə, “Wa-tu, pəs ekəgətun kəm ik nalpınən rəha pətan ionəhan* tərət agın, itəm tatəpələh-pən e nəhau təpət. ² Pətan əh, kig min rəha nətueintən ilat kəmoatit, kən netənim rəha nətueintən ilat kəmoatənim nımın wain, moatapis ilat min kən moatit.”

³ Kən nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın təmol kəm io, kən nagelo təmit-irəkis io ekian əpəh ikin taruən-aruən ikin. Kən ikin əh, eməplan pətan un tətəsuə-pər e məntaa nat megəh asiə kit. Kəməte-pən nərig min itəm tatən rat Uhgın, tırəfin nıpətın, kən rəhn-kapə təmisim ilat sepın, kənu rəhnıpat ten. ⁴ Pətan un, tatuwin e napən itəm tol nəguı-naris ne tasiə, in təmol malə-malə e nıpətın, tətənin noanat ne iarig, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ne kəpiel itəm nəmtin tiəkis, ne nat kit

* **17:1:** Pətan ionəhan, nıpətın pətan rəha suatip.

təwir pik u, perel.† Kən in tatos panikin kit e nelmin, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ıpit, kən tərıoah e nat tərət mın, itəm kotamkimik ağın e nıganəmti Uhgın, kən ilat un, noa nolən rat rəhan. ⁵ Kən inəh e nıpinəgı, kəməte-pən nərıg kit əh-ikin, itəm nıpətın tatəhluaıg u, tatən məmə,

TAON ƏsanƏN NAHGİN TEPƏT U PAPILON.

IN İTİ NİPİTAN İONƏHAN MİN RAFİN.

KƏN IN NƏUKƏTİ NOLƏN NAT KOTAMKİMİK AĞİN MİN.

⁶ Kən ekəplan məmə pətan u, in tınapıs e nıta netəmim mın rəha Uhgın, nıta netəm kəmotətul-arəp o nən-ıarəpən İesu.

Nian eməplan, kən narmək təmiwig təmiwig. ⁷ Kən əmun nagelo təmən-ıpa kəm io məmə, “?Narməm tatiwig nulan o naka? Io ekuhapık e nəghatən anıon e pətan u ne nat megəh itəm tətəsüə-pər lan, itəm rəhn-kapə təmisim ilat sepın kən rəhnıpat ten. ⁸ Nat megəh itəm nəməplan, təmətatıg, kən təsatıgən roıu, kən otəsüwəhən otər e nıpəg asol itəm teıuauı ağın, kən tınətaiu matuwın məmə Uhgın otərəkın.

“Kən netəmim rəha netueıntən itəm kəməsəteən nərgilat e naoa rəha nəmegəhən, ilat, narmilat otıwig pik nian okotəplan nat megəh u, məto-inu aupən in təmətəmegəh, məto təsatıgən roıu, məto in otiet-arəpa mın.

⁹ “Etəmim otəkəike mos nenatıgən o nıtunən nıpəti nəghatən u. Rəhn-kapə nat megəh u, ilat sepın, koatəpsen-pən nıtot mın itəm pətan əh tatəpələh-pər elat.‡ ¹⁰ Koatəpsen-pən mın kıg ilat sepın. Kıg faif ilat kınotiet rəkıs, kitiəh təməmegəh roıu, kən kit mın təsuwamən əh. Məto nian tuwa, in otəkəike mətatıg o nian təkuəkır əm. ¹¹ Nat megəh u itəm təmətatıg, kən roıu in təsatıgən, in mın in kıg kit, itəm tatol nampa eit lan, məto in mın in kıg kit rəha kıg mın u ilat sepın, kən tınətaiu matuwın məmə Uhgın otərəkın.

¹² “Rəhnıpat ilat ten itəm nəməplan ilat, koatəpsen-pən kıg ilat ten, itəm ilat kəsotosən əh nərəməərən rəhalat. Məto ilat okəpanotos nepətən məmə ilat kıg mın, motərəməərə ilat nat megəh, məto o nian təkuəkır əm. ¹³ Nətəlıgən rəhalat kitiəh əm o nos-ıpənən rəhalat nəsanənən ne nepətən kəm nat megəh. ¹⁴ İlat okotəluagın ilat Nəti Sıpsıp, məto Nəti Sıpsıp otol win elat, məto-inu Nəti Sıpsıp in İərəməərə rəha İərəməərə mın, ne Kıg rəha kıg mın. Kən in otuwa ilat mın netəm mın u, təmıtəpun ilat, kən ilat koatətul əskasık e rəhalat nahatətən.”

¹⁵ Kən əmun, nagelo tən-ıpa mın kəm io məmə, “Nəhau mın u nəməplan, itəm pətan ionəhan tatəpələh-pər lan, tatəpsen-pən netəmim nuwigilat tol pısın pısın, nımanın netəmim, kantri mın, ne nəghatən pısın pısın mın. ¹⁶ Nat megəh ne rəhnıpat

† 17:4: Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou. ‡ 17:9: Netəmim tepət nıkilat təht məmə nat u tatəghat-in Rom, in kəmiləkın-pər e nıtot ilat sepın.

ilat ten itəm nəməplan, ilat okotetəhau pətan ionəhan u. Kən ilat okotərəkin in, motol nat ruən lan, taiu piəpiə. Ilat okotun noanuwəhgin kən motan-ətip niyətin e nigəm. ¹⁷ Okotol nəhlan, məto-inu Uhgın təmələhəu-pən nat u e nikilat, məmə okotol nətəligən rəhan, kən mol nikilat kitiaə əm o nos-ipənən rəhalat nəsanənən kəm nat megəh, məmə in otərəməərə, mətoarus nəghatən rəha Uhgın tuwa mol niyahrienən.

¹⁸ “Pətan əh natəplan, in taon nahgin tepət itəm tatərəməərə e kig mın rəha nətueintən.”

18

Papilon təməme

¹ Uarisig e natimnat mın u, eməplan nagelo kit mın təmisi-pər e neai. In tatos nepətən asol, kən in tətasiəgəpin rafin nətueintən e rəhan nəhag-əhagən. ² Təməmərit əfəməh e nəwian kit itəm iahgin, məmə,

“!Təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməme!

Iərmis mın kinotuwa kətətig ikin.

In noanipirasig rəha narmın rat mın.

In noanipirasig rəha mənig rat mın, kəsonən,

itəm kotamkimik e niganəmti Uhgın.

³ Məto-inun kantri mın rafin kinotapis e nımın wain u, nitəpən nalmələn, moatit in.

Kig mın rəha nətueintən kəmoatit mın,

kən netəm koatol-salim-in natimnat mın e nətueintən,

rəhalat nautə nepət rəkis e rəhan nolən itəm

tətaumis o natimnat rəhan.”

⁴ Kən əmun eməto nəwian kit mın e nego e neai təmə,

“Otiet rəkis lan, rəhak netənim,

məmə rəhan nolən rat otəsiləs pikənən itəmat,

kən itəmat onəsotosən rəhan kit nalpınən,

⁵ məto-inun in təmərgətəin rəhan nolən rat tər iuəhkir əm tatek neai,

mol Uhgın təsaluinən rəhan nolən rat mın.

⁶ Otalpin nitai nat tahmen itəm in təmol kəm rəham netənim.

Otos-ipən rəhan nətouən mau kəiu.

Otiuw rəkis nımın wain itəm in tarip məskasik,

rəhan nəsanənən tepət maprəkis-in itəm un itəm in təmatos-ipən kəm ilat.

⁷ Pətan un, təmatos-ipər atip in, matəto təwir e nautə rəhan,

məto roiu əh, os-ipən nətouən rəhan e nahməən ne nasəkən,

məto-inu tatəghat ausit e nikin matən məmə, ‘Io kwın kit. İkin-u iatəpələh, matərəməərə. Sənəmə io nəutahlimis. Okol esasəkən nian kit.’

⁸ O nausitən u rəhan, rəhan nalpınən mın otələs in o nian kitiaə əm.

In otatimis, matəto tərat, mətəsək.
 Kən in otatig e nian iəkis o nosən nagwənən,
 kən nigəm otus in,
 məto-inun İərəməyə Uhgın un, nahgin tərət,
 in tatos-ipən rəhan nalpınən.”

⁹ “Kən nian kig mın rəha nətueintən itəm kəmoatit kən moatos kələh nautə mın rəhan, kotəplan nəhaniəm e nigəm itəm tatus, kən ilat okotasək, motəto tərat ron. ¹⁰ Rəhan nahməən otol ilat kotəgin, kən motətul-pən əm isəu moatən məmə,

‘!Kəsi! Kəsi o taon asol!

!Awe, Pabilon, taon itəm təmatəsanən pik! Məto roiu agin-əh huə, kəmau kitiah əm lan, in tinatos rəhan nalpınən!’

¹¹ “Netəmim koatol-salim-in natimnat e nətueintən, ilat mın okotasək motasək o pətan u, məto-inu etəmim kit mın tikə o nosən nəmtin rəhalat natimnat. ¹² Suah kit mın otəsos-nəmtinən iaen u kol tatipit-ipit, ne silpa, ne kəpiel wir mın ne perel* rəhalat, kən suah kit otəsos-nəmtin mınən napən wir u linen, ne napən u itəm tol nəgu-i-naris ne napən wir u silik, ne napən u itəm tasiə tasiə, itəm nəmtilat tiəkis agin. Etəmim otikə o nos-nəmtinən nig pisin pisin mın itəm koatəpien wir, ne natimnat mın itəm katol e nəluı eləfen, ne nig mın itəm nəmtətin tiəkis agin, ne pırons,† ne iaen, ne kəpiel wir kit u, mapil. ¹³ Etəmim otikə o nos-nəmtinən nat nəmiəwilat tatəpien wir mın, inu sinamon, ne senta, ne insens, ne frank-insens, ne fomət u mır. Netəmim otikə o nos-nəmtinən wain ne oel ne flaoa ne wit rəhalat. Kən etəmim otikə mın o nos-nəmtinən kau mın ne sipsip ne hos ne kat, ne slef mın rəhalat, inu netəmim.

¹⁴ “Kən netəm rəha nol-salim-inən natimnat mın, ilat okotasək pik, nikilat tahmə. İlat okotən məmə, ‘Noa wək asol mın rəham itəm ik rəham nətəligən təmuwin pik lan, kən nəmatol, ilat kinotagim kapəs ik. Rəham nautə mın ne malə-malə mın rəham kinotagim, okol nəsos mınən ilat.’ ¹⁵ Netəm koatol-salim-in natimnat mın rəhalat kəm pətan u, moatos nautə asol mın lan, ilat kotətul-pən isəu ron, motasiəp o rəhan nahməən. İlat nikilat otahmə kən kotasək motasək əfəməh, ¹⁶ motəmə,

“ ‘!Awe, kəsi! Taon əsanən itəm təmuwin e natimnat wir mın u linen, itəm tol nəgu-i-naris ne tasiə ne, kən matol malə-malə e nipətin tətoanin noanat ne iarig, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ne kəpiel mın nəmtin tiəkis, ne nat wir mın u perel ne.

¹⁷ Məto roiu agin-əh huə, kəmau kitiah əm lan, kəməyəkin rafin nautə asol mın rəhan.’

* **18:12:** Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou. † **18:12:** Pırons in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

“Kən əmun netəm koatıləs nego mın rafın, netəm koataliwək e nego, ne kiru mın rəha nego, ne netəmim rafın itəm koatos mənı rəhalat o natığən e nərpi nıtəhəi, ilat okotətul-pən isəu ron. ¹⁸ Nian kotəplan nəhaniəm lan tatuəp, kən ilat okotəmə, ‘!Kəsehman taon kit təsanən tahmen e taon asol u!’ ¹⁹ Kən ilat okotatip rəhalat-kapə e nimoulul, tatəpsen-pən məmə nıkilat titahmə, kən motasək pık məmə,

“!Awe, kəsi! !Taon asol u itəm netəmim rafın itəm koatos nego mın itəhəi ilat rəhalat nautə təmepət e rəham natimnat!

Məto roiu agın-əh huə, kəmau kitıəh əm lam, kəmərəkın agın ik.’

²⁰ “!Məto itəmat e nego e neai, itəmat netəmim rəha Uhgın, ne aposol mın ne ien mın, itəmat nıkitəmat təike magien, məto-inu Uhgın təmətu rəkis neim otəmat mələhəu-pən o pətan u!”

²¹ Kən əmun, nagelo əsanən kit təmıləs kəpiel asol kit, matipin-pən e nahgin rafın əpəh itəhəi, kən məmə, “Kəmərakin-pən nəhlan Papilon Əsanən Nahgin Təpət əpəh itəhəi.

Kən okol in təsətul mınən.

²² Kən okol kəsəto mınən nəwiali hap[‡] mın ne napuən mın, ne nəwiali nahlən nau ne təwi u ikın-u.

Etəmim rəha nalpəkau wırən e natimnat otikə ikın-u, kən okisəto mınən natərkərikən rəha kəpiel mın itəm kotalkin wit katol flaoa lan.

²³ Nəhag-əhagən rəha lait mın okol kəsotasiə mınən, kən okol kəsəto mınən nəwia pətan ne iərman itəm kətioal nəniəkisən rəhalau e nian rəha marit,

məto-inu aupən, netəm koatol-salim-in natimnat rəham, ilat koatol win e nətueintən rafın, kən ik natagwən asim netəmim e kantri pisin pisin mın məmə kotuwa o rəham nərəmərəən, e nolə masig rəham.

²⁴ “Taon asol u Papilon in təmos nalpınən məto-inun kəmatiu nıta ien mın ne netəmim mın rəha Uhgın ikın mın rafın e nətueintən.

Nıpahrienən, nıta netəmim rafın itəm kəmohamnu ilat, in tətətig e taon asol u.”

19

Netəmim ilis e nego e neai kəmotərwiwi Uhgın

¹ Uarisig e nəghatən rəha nagelo əh, ekəto nəwiali nat kit tahmen e netəmim təpət təpət kotagət əfəməh əpəh e nego e neai, moatən məmə, “!Pəs kotənwiwi lərəmərə!

[‡] 18:22: Hap un, nat katoh lan o nanən napuən, tahmen e kitar.

!In Uhgîn u, təmosmegəh kitat!

Nepətən əhag-əhag ne nəsanənən in rəhan pisin əm,

² məto-inu nakilən rəhan in tətuatip pahrien.

Rəhan nəghatən tinuəh rəkis pətan ionəhan u, itəm təmit
əpnəpin netəmim,

kən tinətəlpin nita rəhan iolwək min.”

³ Kən kəmotagət əfəməh min motəmə,

“!Pəs kotənwiwi İərəmərə Uhgîn! Nəhaniəm e nigəm itəm tatus
pətan u, tatər tatər namnun tikə.”

⁴ Netəm-iasol itəm kəmotəwiətən min ilat tuente-fo, ne nat
koatəmegəh ilat kuwit, kəmotisin nulilat kəm Uhgîn. İlat

kəmotəuiəu, nipiñəgilat taru nisip, motəfak kəm in, itəm
tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəməərə. Kən ilat motəmə,

“!Əwəh! !Pəs Kotənwiwi İərəmərə!”

Marit rəha Nəti Sipsip

⁵ Kən əmun, nəwian kit təmişipən əpəh e jea rəha kig, matən
məmə,

“!Otənwiwi Uhgîn rəhatat!

!İtəmat rəhan iolwək min rafin, otənwiwi in!

!İtəmat u, noatisiai-in, moatəgin Uhgîn, otənwiwi in!

!Nat əpnəpin okəmə itəmat noatos nepətən asol min, o netəm
əpnəpin əm, məto otənwiwi Uhgîn!”

⁶ Kən əmun eməto nəwia nat kit tahmen e netəmim tepət
koatagət, kən mahmen min e nitəhəi tatem nonahluəluə, ne
kaluəluə titatiperəh-atiperəh motəmə,

“!Pəs kotənwiwi İərəmərə!

Məto-inun İərəmərə Uhgîn rəhatat, Nahgin Tepət PİK Agin, in
tinatərəməərə.

⁷ Pəs nikitat təríoah e năgienən,

kən motən niphahrienən e rəhan nepətən,

məto-inu tinuwa e nian ətuatip rəha marit rəha Nəti Sipsip.

Kən rəhan pətan tatətul matip matəsahgin əm.

⁸ Kən Uhgîn təmos-ipən napən wır kəm in, məmə otuwın lan.

Napən wır u linen, tatipit-ipit, məruən.”

(Napən wır u linen, tatəpsen-pən nolən ətuatip rəha netəmim
rəha Uhgîn.)

⁹ Kənu nagelo u, tən-ipa kəm io məmə, “Əte rəkis natimnat
min u. ‘Netəm min un itəm kəmaun-in ilat məmə okotuwın e
nagwənən rəha marit rəha Nəti Sipsip, ilat okotatig e nəwirən
pahrien.’ ” Kən matig mən min məmə,

“Nəghatən min u, ilat nəghatən pahrien rəha Uhgîn.”

¹⁰ Təmən nəhlan, kən emisin nulik e nelkin, meiuəu,
nipiñəgək taru nisip, məmə ekəfak kəm in. Məto in tən-ipa kəm
io məmə, “!Əsəfakən kəm io! Kilau min ik iolwək mil əm, kitat

piam min itəm ilat kotətul əskasik o nən-iarəpən namnusən

təwir rəha İesu. Əfak kəm Uhgın əm, məto-inu nətul-arəpən rəha İesu, in nəukətın nəghatən mın rəha ien mın.”

Etəm təmasuə-pər e hos kəruən

11 Kən əmun ekəplan nego e neai təmerəh, kən məplan hos kəruən kit. Etəm tətasuə-pər lan, nərgin un, “Etəm Kitun Nahatətə Əskasikən Lan, kən in Nipahrienən.” In tatəmou, kən matos-ipən nalpınən kəm netəmim e nolən itəm tətuatip əm. 12 Nıganəmtin tahmen e nəmnamin nigəm, kən kəməfauin-pən hat tepət tepət e rəhn-kapə, hat mın u, ilat hat mın rəha kig asol agin. Kəməte-pən nərgin kit lan, məto suah kit təsitunən nərgin əh, in pisin əm titun. 13 In tatuwin e napən kit itəm kəmeer e nita,* kən nərgin un, Nəghatən Rəha Uhgın.† 14 Kən mopael mın rəha nego e neai koatuarisig-in. İlat rafin koatəpələh-pər e hos kəruən mın, kən moatuwin e napən wir u, linen, təruən məwir. 15 Suah un, rəhan kit əh-ikin naip itəm tətisi-pən e nipəgnoan.‡ Kən in otətamnu netəmim e kantri mın e naip əh. “In otərəməyə elat, kən nəmtətin rəha nepətən u, in nəlnal itəm kəmol e iaen.”§ In otol təkəsik agin kəm ilat, tahmen əm mə katol e noa kirep mın itəm netəmim kəmoteguarin-eguarin məmə nahuin otaiah kən kol wain lan. Nolən əh inəh, Uhgın Nahgin Tepət Pık Agin tatol-arəp rəhan neməha pık. 16 Kəməte-pən nərgin e rəhan napən, ne nuwaan, məmə,

KIG RƏHA KIG MİN // NE İƏRƏMƏRƏ RƏHA İƏRƏMƏRƏ MİN*

17 Kən əmun ekətag-pən məplan nagelo kit tatətul-pən e mitgar, in tətəsək əfəməh matən-ipən kəm mənig mın itəm koatiwig əpəh e magoagəp, məmə, “Otuwa, motargətain itəmat mın o nagwənən asol rəha Uhgın, 18 məmə itəmat onəkoton noanuwəhgi kig mın, ne netəm-iasol rəha mopael mın, ne netəm nahgilat tepət, ne hos mın, ne netəm koatasuə-pər elat, ne noanuwəhgi netəmim rafin, netəm sənəmə slef, ne slef mın, netəm koatos nepətən asol mın, ne netəm əpnəpən əm.”

19 Kən əmun, ekatig məplan mın nat megəh əpələ in, ne kig mın rəha nətueintən ne rəhalat mopael mın. İlat kəmotargətain ilat mın məmə okotəluagin ilat etəm titasuə e hos kəruən, ne rəhan mopael mın. 20 Məto kəmotaskəlim nat megəh əh, ne ien eiuə-eiuə itəm təmatol nəmtətin pispis mın nian təmətatig ilau nat megəh. In təmatol nəmtətin mın əh, o neiuə-inən netəm mın u itəm koatos mak rəha nat megəh, kən mətəfak kəm narmin itəm kəmasgəwin e nig. Kəmotərakin-pən ilau kərən kətuəmegəh əm, əpəh e nipəgnoa nəmnamin nigəm asol itəm təgəpan matuəp mətəpien. 21 Etəm titətasuə

* 19:13: Aes 63:1-6 † 19:13: Jon 1:1,14 ‡ 19:15: Aes 49:2; Hip 4:12; Nol Əpən 1:16; 2:12 § 19:15: Sam 2:9 * 19:16: 1 Tim 6:15; Nol Əpən 17:14

e hos kəruən, təmohamnu kig mın ne mopaél mın rafin e naiþ rəha nəluaginən itəm tatisi-pən e niþəgnoan kən mənig mın rafin kəmoton niþətílat, moton, nərpílat tasis wír.

20

Kristo təmuwa mol Kig kən mərəmərə e netəmim mətoarus-pən nup wan-taosən

¹ Kən əmun, eməplan nagelo kit tatisi-pər e nego e neai, tatos ki rəha niþəg asol itəm teiuaiu agin,* ne sen asol kit. ² Kən in təmaskəlím ialkita asol u, sinek nuwəh ilouin aupən, in Iərmis, o Setan, kən məlis ətain o nup wan-taosən. ³ Təmərakin-pən in e niþəg asol itəm teiuaiu agin, kən mahtosig-in tiəkis, məmə in otəseiuə-in mınən netəmim rəha kantri mın mətoarus-pən nup wan-taosən tol namnun. Nup wan-taosən otol namnun un, okəike kerəh mın lan o nian əkuəkír mın əm.

⁴ Kən əmun, eməplan jea rəha kig mın neen, kən netəmim itəm koatəpələh-pər elat. Uhgín təmos-ipən nepətən kəm ilat məmə ilat okotakil netəmim. Kən ekəplan mın netəmim itəm kəmətətíp nentoulat məto-inu kəmotətul-arəp o nən-iarəpən namnusən təwir rəha Iesu ne nəghatən rəha Uhgín. İlat kəməsotəfakən kəm nat megəh ne narmin itəm kəmasgəwín e nig, kən məsotosən rəhan mak e niþinəgílat ne nelmílat. Kən roiu ilat kəmotəmegəh mın, kən mətərəmərə ilat Kristo o nup wan-taosən. ⁵ Nat əh, in naiir-pa-mınən e nimisən itəm otaupən. Məto netəm mın u neen mın itəm kəmotímis rəkis, ilat kəmosotə megəh rəha nat megəh ilouin, kəməsotəmegəh mınən mətoarus nup wan-taosən tol namnun. ⁶ Netəm mın un, itəm kəmaupən kos ilat e naiir-pa-mınən e nimisən, ilat okotatig e nəwírən pahrien, məto-inu ilat netəm asim mın rəha Uhgín. İlat okəsotuwínən e noanəmnamin nigəm asol, məto ilat okotuwa motol pris mın rəha Uhgín ne rəha Kristo, kən ilat okotərəmərə ilat mın e nup wan-taosən.

Uhgín təmol nalpínən kəm Setan

⁷ Nian nup wan-taosən tinol namnun, okahl-iarəp mın Setan e niþəg asol. ⁸ Kən in otuwín əpəh o netəmim e kona kuwít rəha nətueintən, itəm katən məmə Kok ne Makok,† məmə oteiuə-in ilat, kən mos rafin ilat margətáin ilat o nəluaginən. İlat rafin otepət otepət, nampa rəhalat in tahmen e niməkləkíl əpəh e níkali itəhəi. ⁹ İlat kəmotaliwək motuwín isəu isəu mın motirəfin nətueintən. Kən ilat kəmotətul kítelau-in ikín netəmim rəha Uhgín okotatig ikín, ne taon asol u itəm Uhgín tolkeike pik.‡ Məto nigəm kit təmisi-pər e nego e neai, muwa

* 20:1: Nol əpən 1:18 † 20:8: Esik 38:2,9,15 ‡ 20:9: “Taon u, itəm Uhgín tolkeike pik,” in tatəghat-in Jerusalem.

mus ilat. ¹⁰ Kən kəmərakin-pən İərmis itəm təmatos-ipən os-ipən kəm ilat, kəmərakin-pən əpəh e noanəmnamin nigəm asol itəm tatəpien. İkin əh, kəmərakin-pən rəkis nat megəh ne ien eiueiuə. İləhal okətəhaləto nahməən lilin e nərauiəgən ne lapin, nammun tikə.

Nammun nakilən

¹¹ Kən əmun ekəplan mın jea asol kit, tərüən. Kən kig tatəpələh-pər lan. Nətueintən ne neai kəmuagim o niganəmtin, miakə agin.

¹² Kən əmun ekəplan netəm kəmotimis, netəm koatos nepətən asol, ne netəm ənəpin əm. İlat rafin kotətul aupən e jea rəha kig u, kən kameg naoa mın. [§] Kən kameg mın naoa kit, inu naoa rəha nəmegəhən. Okehm nakilən rəha netəm kəmotimis e naoa mın u, kən kınatakil ilat kitiah kitiah o nat ilat kəmotol. ¹³ Nərpı nitəhəi təməhlman netəm kəmotimis itəhəi, kən Nımisən ne Noanpən kəmuəhlman mın ilat, ilat kınotiet rəkis elau, kən kınatakil ilat kitiah kitiah o nat ilat kəmotol. ¹⁴ Kən kəmiləs Nımisən ne Noanpən, kərakin-pən ilau e noanəmnamin nigəm asol. Noanəmnamin nigəm asol u, in nımisən mau kəiu. ¹⁵ Okəmə kəsehmən nərgi suah kit e naoa rəha nəmegəhən, kən okərakin-pən in e noanəmnamin nigəm asol.

21

Jerusalem wi

¹ Kən əmun eməplan neai wi ne nətueintən wi, məto-inu neai oas ne nətueintən oas kınıakə. Kən nitəhəi təmikə mın. ² Kən əmun ekəplan taon asim rəha Uhgın, inun Jerusalem wi, tatisipər o Uhgın e nego e neai mateiuaiu-pa. Kəmol malə-malə lan tahmen e pətan itəm kəmol malə-malə kəm in məmə otuwın mehm rəhan iərman mioal marit. ³ Kən əmun ekəto nəwian asol kit təmsi-pən əpəh e jea rəha kig matən məmə, “İəplan-tul Roiu əh, Uhgın tinol latuənu rəhan ilat netəmim. In otətətig ilat mın, kən ilat okotuwa rəhan mın netəmim. Kən Uhgın ətuatip in otətətig olat, kən in rəhalat Uhgın. ⁴ In otafəl rəkis rafin nahui nəmtilat. Nımisən ne nasəkən ne nahməən mın okotikə. Natımmat nuwəh mın u, ilat kınotuwin rəkis, okol kəsotuwa mınən.”

⁵ Kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, təmə, “İatəuhlin natımmat mın rafin kotuwa motuwıwi.” Kən məmə, “Əte rəkis natımmat mın u, məto-inu nəghatən mın u, kitun nagileən elat məmə nıpahrienən.”

§ 20:12: Natımmat rafin itəm netəmim kəmotol, kəməte rəkis e naoa mın u.

⁶ Kən matig mən-ipa mın kəm io məmə, “Kınol namnun natımnat rafın. Io Nəukətin ne Namnun.* Io nətuounən, kən io iatol namnun lan. Netəmim itəm koatoaoa, io ekos- ipən nəhau kəm ilat, itəm okotənim məsotos-nəmtinən. Kən inun, nəmti nəhau itəm tatər matos-ipən nəmegəhən lilin.†
⁷ Etəmim itəm otatətul-iəkis mol win e nəluaginən rəhan, io ekos-ipən natımnat itəm emən-iəkis rəkis kəm in. Io ekuwa rəhan Uhgın, kən in otuwa nətik. ⁸ Məto netəm koatəgin itəm, məsotətul əskasikən e rəhalat nahatətəən, ilat kotamkımik, kən moatohamnu itəm, koatit anion əm ilat mın, moatol klefa, moatəmik nərik, motəfak kəm narmi nat mın, ne ieiueiuə mın rafın, iməlat ətuatip un in noanəmnamın nigəm asol, tatəpien ikin. Nat u, in nampa tu nımisən.”

⁹ Kən əmun, nagelo aupən u kit tatəghat kəm io. In nagelo sepin mın u kit itəm kəmoatəmik pesin ilat sepin itəm kotərioah e namnu nalpinən ilat sepin itəm Uhgın otol kəm netəmim. In təmuwa mən-ipa kəm io məmə, “Wa-tu, pəs iakəgətun pətan rəha Nəti Sipsip kəm ik, itəm okioal marit ilau mın.” ¹⁰ Kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgın təmol kəm io, əmun nagelo tit-irəkis io ekian əpəh e nitot asol kit, nitot un, in ilis u ilis. Kən in təgətun kəm io Taon Asim rəha Uhgın u, Jerusalem wi, itəm təmisi-pər o Uhgın əpəh ilis e nego e neai. ¹¹ In təhag-əhag e nepətən rəha Uhgın. Tatipit-ipit tahmen e kəpiel wir kit u tiaspa, itəm talien mə kilas. ¹² Rəhan fenis təfəməh mər ilis, mıtəlau e taon, ket lan ilat tuelef. Nagelo mın tuelef koatətul o ket mın u. Kəməte-pən nərgi noanol rəha nenəti Isrel ilat tuelef e ket mın u. ¹³ Kən kəməte-pən nərgiləhal kisil e nıkalın pah ikin, kisil mın e nıkalın pəhap ikin, kisil e nıkalın pis ikin, kən kisil e nıkalın par ikin. ¹⁴ Nəukəti fenis e taon u kəmotətul-pər e kəpiel asol ilat tuelef. Kənu kəməte-rəkis-pən nərgi tuelef aposol rəha Nəti Sipsip e kəpiel mın u.

¹⁵ Nagelo itəm tatəghat kəm io, in tatos nat kit kəmöl e iaen u kol tatipit-ipit, o nosən mak rəha taon əh, ne ket mın ne fenis rəhan. ¹⁶ Taon u, kona lan kuwit. Mak rəha nıkalın mın rafın kotahmen-ahmen əm. Taon əh kaifəməh, kən mak rəha nıkalın mın rafın ne nəfəməhən rəhan ilat rafın tu taosen tu-hanrit-tuente kilomita. ¹⁷ Fenis u, tipik-ipik, mak rəhan tahmen e sikiste-faef mita. Nagelo əh, təmos mak lan e nolən rəha netəmim, itəm ilat koatos mak mihin e nat. ¹⁸ Fenis u, kəmöl e kəpiel wir u tiaspa, kən kəmöl taon e iaen u kol tatipit-ipit, in əm in əm. Kən kol u in təwir, in talien mə kilas. ¹⁹ Kəpiel mın itəm kəmiləkin nəukəti fenis lan, kəmöl malə-

* **21:6:** Nəghatən ətuatip u rəha Iesu, “Io un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. † **21:6:** Aes 55:1-2; Jon 4:10; 6:35; 7:37-39

malə elat e kəpiel wir mın. Kəmotaupən motəlin-pən kəpiel wir mın u tiaspa, kən nampa tu lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir mın u safaiə, kən nampa tri lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir mın u akat, kən nampa fo lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir mın u emeral. ²⁰ Nampa faif lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u onikis, kən nampa sikis lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u kanilian, kən nampa sepın lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u krisolait, kən nampa eit lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u malakait, nampa nain lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u topas. Kən nampa ten lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u kalsetoni, kən nampa lepın lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u takuoəs, kən nampa tuelef lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u ametis. ²¹ Ket asol mın u rəha fenis, kəmol e tuelef perel. Kəmol ket kitiah kitieh e perel[†] kitiah kitiah. Kən suatıp mın əpəh imə e taon u, kəmol e iaen u kol tatıpıt-ıpıt in əm in əm, talien wir, tahmen e kilas.

²² İkin əh, eməsəplanən nimə kit okatəfak ikin kəm Uhgın, məto-inu Uhgın əm, itəm Nahgın Tepət Pık Agın, ne Nəti Sipsip, ilau nimə rəha nəfakən. ²³ Kən ikin əh, nikitəm təsuwəhən mitgar ne məwig, məto-inu nepətən əhag-əhag rəha Uhgın in tətasiəgəpın rafın taon u, kənu Nəti Sipsip un, in lait rəhan. ²⁴ Kən kantri mın e nətueintən okotaliwək e nəhag-əhagən rəhan, kən iərəməərə mın rəha nətueintən okotuwa, kən motos rəhalat nautə wir mın, motuwa e nisaiian motələhəu e taon u. ²⁵ Kisahtosig-inən rəhan ket mın nian kit, məto-inu nian lapın tikə ikin əh. ²⁶ Netəmim e kantri pisin pisin mın e nətueintən, okotos nautə wir mın rəhalat, ilat okotəmik motuwa o nisaiian, motələhəu e taon u. ²⁷ Məto natimnat mın itəm kotamkimik e niganəmti Uhgın, ne netəmim itəm koatol nat itəm tol naulisən, ne netəm koateiuə, netəm mın u okol ilat kəsotuwinən imə e taon asol u. Netəm mın əm un itəm kəməte-rəkis-pən nərgilat e naoa rəha nəmegəhən itəm Nəti Sipsip tatos, ilat əm un kotitun nuwinən imə.

22

Nəhau megəh

¹ Kən nian nagelo təməgətun rəkis taon wi kəm io, kən təməgətun mın nəhau megəh kəm io itəm tətaiu. In talien talien tahmen e kilas. Tətisi-pən əpəh e jea rəha Uhgın ne Nəti Sipsip, ² maiu matuwın matiləs nəlugi suatıp asol rəha taon u. Nig rəha nəmegəhən tətətul u e nıkal-kalı nəhau u, in tatoe mau tuelef e nup mın rafın, e məwig mın rafın. Kən netəmim e kantri mın rafın koatol nimalin o nol-wirən nimisən. ³ Nat tikə agın ikin əh itəm təike mos nalpınən rəha Uhgın. Kən jea rəha Uhgın ne Nəti Sipsip in əh-ikın əh, katuərəməərə ikin. Kən rəhan

[†] 21:21: Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou. § 21:23: Aes 60:19

iolwək min okotəfak kəm in. ⁴ İlat okotəplan niganəmtin,* kən okəte-pən nərgin e nıpınəgılat. ⁵ Nian lapın otıkə. Nıkilat otəsəhtən lait kit o nasiepənən lan, kən nıkilat otəsəhtən min nəhag-əhagən rəha mitgar, məto-inu İərəməərə Uhgın in lait rəhalat. İlat okotərəməərə lili, namnun tikə.

⁶ Kən nagelo tən-ipa kəm io məmə, “Nəghatən min u inu, kitun nagileən elat məmə nıpahrienən. İərəməərə Uhgın təməni-pən kəm rəhan ien min aupən natimnat min itəm okəpanotuwa, kən in təməni-ipən rəhan nagelo məmə otəgətun kəm rəhan iolwək min natimnat min itəm otəsuwəhən təike muwa.”

⁷ Kən əmun, İesu tən-ipa kəm io məmə, “! Otətəlig-tu! ! Otəsuwəhən ekiet-arəpinə! Netəm min u itəm kəmotaskəlim nəghatən itəm Uhgın təməni-iarəp aupən e naoa u, ilat okotatig e nəwıran pahrien.”

⁸ İo Jon, io u eməto kən məplan natimnat min u. Kən nian eməto kən məplan rəkis ilat, kən emisin nulık e nelki nagelo itəm təmit io muwin məgətun ilat kəm io. Kən emeiuaiu, nıpınəgək taru nisip, məmə ekəfak kəm in. ⁹ Məto in tən-ipa kəm io məmə, “! Əsəfakən kəm io! Kilau min ik u iolwək mil əm rəha Uhgın, kitat piəm min u ien min, ne netəm min u itəm kotaskəlim nəghatən min e naoa u. !Əfak əm kəm Uhgın!”

¹⁰ Kən in təməni-ipa kəm io məmə, “Suwaan ətainən nat kit e naoa u məmə otaskəlim tiəkis, məto-inu natimnat min u, otəsuwəhən, kotiet-arəpa. ¹¹ Netəm koatol nəratən, pəs ilat kotəkəike moatol nəratən. Netəm rəhalat nətəligən tamkimik, pəs ilat kotəkəike e nətəligən tamkimik rəhalat. Məto netəm wır, pəs ilat kotəkəike e nolən ətuatip. Kən pəs netəm asim rəha Uhgın, okotətuatip nian rafin, motəkəike e nasimən rəhalat.”

¹² Kən İesu tatig mən min kəm io, “! Əplan-tu! ! Otəsuwəhən ekimnə! Kən iatos rəhak nətouən wır kən ekos-ipən kəm netəmim rafin u, tətəu-pən natimnat min itəm ilat kəmotol.

¹³ İo Nəukətin ne Namnun.† İo emaupən matig, kən io oekol namnun agin. İo nətuounən, kən io iatol namnun lan.

¹⁴ Netəm itəm kotaikuas e rəhalat napən tərüən, ilat okotatig e nəwıran pahrien, məmə inu, okegəhan-in nepətən kəm ilat məmə kotun noa nig rəha nəmegəhən, kən motuwın-pən e ket min rəha taon u. ¹⁵ Məto netəmim neen min əh-ikin itəm okol kəsotuwmən imə. İlat u, netəm kotamkimik, ne netəm min un itəm koatol klefa ne moatəmik nərik, ne koatit anion ilat min, ne moatohamnu itəm, moatəfak kəm narmi nat min, ne netəm rafin itəm kotolkeike neiueiuəən.

* 22:4: Mat 5:8; 2 Kor 4:6 † 22:13: Nəghatən ətuatip u rəha İesu, “İo un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis.

16 “Io Iesu, emahl-ipinə rəhak nagelo məmə otən-iarəpinə natimnat mın u kəm niməfak mın. Io u, Nəukəti Tefit, məto Noanol mın rəhan. Io ekahmen e məhau u fetukai itəm tətasiə wır.”

17 Narmin Rəha Uhgın ilau Pətan rəha Nəti Sipsip katuən mə, “!Wa!” Kən pəs netəm mın u kotəto, ilat mın kotən mə “!Wa!” Etəmim pah itəm tatoaoa, pəs in tuwa. Kən etəmim pah itəm in tolkeike, pəs in otənim nəhau megəh kisos-nəmtinən. † 18 Io Jon, iatəghat əskasik matən-ipən kəm netəmim itəm kəmotəto nəghatən rəha Uhgın itəm tətətig e naoa u. Okəmə etəmim kit tətu-pən atip nəghatən kit rəhan e naoa u, Uhgın otos-ipən nalpınən mın u naoa u tatəghat-in kən mılpin-pən e nalpınən rəha etəmim u. 19 Okəmə etəmim kit tos-irəkis nəghatən neen e naoa u, Uhgın otos-irəkis nəwırən mın itəm naoa u in tatəghat-in məmə rəha suah u. Inun, noa nig rəha nəmegəhən, kən məsegəhan-inən məmə otatig e taon asim əh. 20 Etəmim itəm tatən-iarəp natimnat mın u, təmə, “Əwəh, otəsuwəhən ekimnə.” !Əwəh! Wa-ta İərəmərə İesu. 21 Pəs Uhgın tawte-in nəwırən rəha İərəmərə İesu tuwın kəm netəmim rəhan. Pəs otol nəhlan. Əwəh.

---

† 22:17: Aes 55:1; Jon 7:37